Bundel van de Archief - Politieke Maandag (i/m) van 20 maart 2017

Agenda bijlagen

Raadskamerindeling Politieke Maandag 20 maart 2017

1 Raadzaal

1.1.RZ Invoering van Diftar

Tijd: 19:30-21:00 uur
Fase: meningsvormend (vervolg)

Dossier 168 voorblad

Raadsvoorstel "Invoering van diftar"

Beslisdocument Diftar

Begrotingswijziging

Persbericht "Goed afval scheiden wordt beloond"

Amendement "Eerst de rekening", 27 juni 2016

Afvalplan 2012-2020 "Van afval naar grondstof"

Raadskamerbrief 28-8-2013 waarin bekend wordt gemaakt dat de pilot omgekeerd inzamelen op 1-1-2014 start

Evaluatie "omgekeerd inzamelen" d.d. 2-6-2015

Raadsvoorstel "uitrollen omgekeerd inzamelen huishoudelijk afval" 29 juni 2015

Perspectiefnota 2017-2020

MJPB 2017-2020

Behandeladvies 13 februari 2017 informatieve behandeling

Schriftelijke reactie dhr. en mw. Rijnaard "restafval niet per zak maar op gewicht afrekenen" d.d. 7 februari 2017

Vervolgbericht dhr. Rijnaard d.d. 9-2-2017

Schriftelijke reactie dhr. M. Jonker d.d. 9-2-2017

Schriftelijke reactie Bewonersgroep Arnhems Hart d.d. 13-2-2017

Schriftelijke reactie dhr. van der Leest d.d. 13-2-2017

Schriftelijke reactie Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten (Apcg) d.d. 13-2-2017

Insprekers 13 februari 2017

Behandelresultaat 13 februari 2017 informatieve behandeling

Inspreektekst dhr. B. Geurtz (op persoonlijke titel)

Schriftelijke reactie Wijkplatform Malburgen-West, Stadsblokken, Meinerswijk d.d. 16-2-2017

Schriftelijke reactie mw. H. Magré d.d. 21-2-2017

Schriftelijke reactie Wijkplatform Malburgen Oost, Immerloo en 't Duifje d.d. 24-2-2017

Behandeladvies 13 maart 2017 meningsvormende behandeling

Concept amendement "Afval scheiden lonend maken" van de fracties GroenLinks en PvdA

Concept amendement "Diftar nog niet helemaal af" van de fractie PvdA

Concept amendement "Kaders Diftar" van de fractie GroenLinks

Behandelresultaat 13 maart 2017 meningsvormende behandeling

Behandeladvies 20 maart 2017 meningsvormende behandeling (vervolg)

Concept amendement "Diftar uit de luiers" van de fractie ChristenUnie

Concept motie "Met veger, BLIK en de PET rond" van de fractie ChristenUnie

Concept motie "Statiegeldfles overal welkom" van de fractie Verenigd Arnhem

Concept amendement "Regeling grofvuil niet wijzigen" van de fractie Arnhem Centraal

Raadskameradvies

1.2.RZ Pauze

Tijd: 21:00-21:15 uur

1.3.RZ Plenair raadsdebat Perspectiefnota

Tijd: 21:15-23:00 uur

Staat van de stad

Aandachtspunten Perspectiefnota 2018-2021

Raadskamerbrief 20-12-2016: "Staat van de stad"

Raadskamerbrief 24-1-2017: "Verbeterstappen strategisch proces, input Perspectiefnota 2018-2021"

Bijlage bij Raadskamerbrief 24-1-2017: "Strategisch proces 2017 van de gemeente Arnhem"

Notitie Procedurecommissie 7-12-2016 "Versterking positie raad in proces naar Perspectiefnota" (vastgesteld in Procedurecommissie 26-1-2017)

Behandeladvies 20 maart 2017 raadsdebat

2 Rijnstroom

2.1.RS Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Utrechtseweg 280-284"

Tijd: 19:30-21:00 uur
Fase: informatief/meningsvormend

Dossier 209 voorblad

Raadsvoorstel

Bijlage raadsvoorstel - Zienswijzenrapport

Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

Bijlagen Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

Tekening/Verbeelding Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

Zienswijzen "buiten de termijn" Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

Zienswijzen "ontvankelijk" Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

Behandeladvies 13 maart 2017 informatieve behandeling

Overzicht insprekers 13 maart 2017, informatieve behandeling

Behandelresultaat 13 maart 2017 informatieve behandeling

Inspreektekst dhr. R. Klingen (voorzitter klankbordgroep supermarkt Utrechtseweg)

Inspreektekst mw. P. Blijenberg.pdf

Inspreektekst dhr. C.Th.A.M. van Gorkum (Spar van Gorkum)

Inspreektekst mw. J. Hollander

Inspreektekst dhr. W.H.J. van der Maten

inspreektekst dhr. H. Mensink (Apollo IX Projekt- Ontwikkelingsmaatschappij BV)

Inspreektekst dhr. J. Reinders

Inspreektekst (tevens presentatie) mw. M. Weijers (Architect MArch)

Inspreektekst dhr. R. Kouwer (Hoogvliet Beheer), voorgelezen door mw. L. Los

inspreektekst mw. E. Vlaanderen

Inspreektekst J.J. Dagelet en H.M. Jonathans

Inspreektekst mw. W. Reinders

Behandeladvies 20 maart 2017 informatieve/meningsvormende behandeling

Beantwoording Hoogvliet Beheer d.d. 17-3 op vragen gemeenteraad d.d. 13-3

Bijlage bij beantwoording: memo aveco de bondt - beknopte toelichting geluidsemissie koeling supermarkt.pdf

Bijlage bij beantwoording: reactie voorzitter klankbordgroep

Bijlage bij beantwoording: artikel "Best presterende werkgever in de supermarktbranche"

Mail dhr. Reinders namens platform "Geen shopbak in Lombok", d.d. 18-03-17, inzake geluidsoverlast, andere locatie condensors en beperking overlast doorgang Oranjestraat

Beantwoording vragen dhr. De Vroome n.a.v. inspreektekst van dhr. Reinders PM 13-03-17 (d.d. 18-03-17)

Toelichtende mail mw. M. Weijers (Architect MArch)

concept-motie “Samen met de buurt” van de fractie PvdA

Reactie dhr. Mensink (Apollo IX Projekt- Ontwikkelingsmaatschappij BV) op inspraakreacties dhr. Dagelet en mw. Vlaanderen

Raadskameradvies 20 maart 2017 t.b.v. besluitvorming 27-3-2017

2.2.RS Pauze

Tijd: 21:00-21:15 uur

Raadskamerindeling Politieke Maandag 20 maart 2017

<table>
<tr><td colspan="2">Raadszaal</td></tr>
<tr><td colspan="2">18.45 uur – 19.30 uur: Inspreken voor burgers, rondvraag raadsleden/fractievolgers, mededelingen college van B&W</td></tr>
<tr><td>Raadszaal</td><td>Rijnstroom</td></tr>
<tr><td>19.30 uur - 21.00 uur

Invoering Diftar (m)</td><td>19.30 uur - 21.00 uur

Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Utrechtseweg 280-284" (i/m)</td></tr>
<tr><td colspan="2">21.00 - 21.15 uur: Pauze</td></tr>
<tr><td colspan="2">Raadszaal</td></tr>
<tr><td colspan="2">21.15 uur - 23.00 uur

Plenair raadsdebat Perspectiefnota</td></tr>
</table>

Archief - Politieke Maandag (i/m)

Dossiernummer	168
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	20 maart 2017
Agendapunt	1.1.RZ
Omschrijving	Invoering van Diftar
Organisatieonderdeel	Cluster Openbare Ruimte
Steller	Clemens Berntsen
Portefeuillehouder	Ine van Burgsteden
Fatale termijn	
Behandelresultaat	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Politieke Maandag (i/m)	13 februari 2017
Archief - Politieke Maandag (i/m)	13 maart 2017
Archief - Politieke Maandag (i/m)	**20 maart 2017**
Politieke Maandag (b)	27 maart 2017

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **110880**

ONDERWERP: invoering van diftar

Voorstel

1. In te stemmen met het invoeren van een gedifferentieerd tarief op voor de afvalstoffenheffing op basis van aangeboden hoeveelheid restafval (diftar).
2. Daarbij te kiezen voor een heffing met een deels vast en deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op een vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij omliggende en andere grote diftar gemeenten.
3. In vier jaar toe te groeien naar variant 2, tenzij uit tussentijdse evaluatie blijkt dat het nadeel van afvaldumping onbeheersbaar wordt.
4. De gekozen variant verder uit werken en de nadere invulling daarvan voor de zomer aan u voor te leggen.
5. De invoering te laten ingaan op 1 januari 2018.
6. Een bedrag van € 350.000 in 2017 en € 200.000 in 2018 voor eenmalige voorbereidingskosten te dekken uit de Bestemmingsreserve Afval.
7. De MJPB hiervoor aan te passen overeenkomstig de bij dit besluit behorende begrotingswijziging.

Inleiding

Waarom diftar

De eerste stappen naar een circulaire economie beginnen 'gewoon' thuis. Het inzamelen en daarna recyclen van huishoudelijk afval is al jaren een vertrouwd fenomeen in huishoudens, maar biedt nog veel kansen om verder door te pakken naar het verminderen van de hoeveelheid restafval. Schaarse grondstoffen dienen optimaal benut en opnieuw gebruikt te kunnen worden. Daarbij past een andere manier van omgaan met afval en komen nieuwe instrumenten in beeld om inwoners meer verantwoordelijkheid te geven op hun aanbiedgedrag. Met diftar kunnen de Arnhemse huishoudens direct beloond worden voor hun scheidingsgedrag en hebben ze zelf invloed op de hoogte van hun kosten.

Deze visie waarin het zo optimaal mogelijk hergebruiken van afvalstromen centraal staat, heeft in Arnhem in 2012 al geleid tot een beleidskeuze voor vergaande aanpassingen van het afvalinzamelsysteem. De eerste stap hierin was het invoeren van het systeem van 'Omgekeerd Inzamelen'. Uitgangspunt hierin is dat het scheiden van bruikbare componenten aan huis gemakkelijker is gemaakt, voor het aanbieden van het resterende restafval wordt wat meer inspanning gevraagd, omdat dit gebracht moet worden naar een

Gemeente Arnhem

verzamelcontainer De volgende stap, het invoeren van een systeem van tariefdifferentiatie, is een belangrijke volgende bijdrage op weg naar een afvalloze stad.

Wij leggen u nu een voorstel voor om in te stemmen met het principe van diftar. De keuzes die hierbinnen nog te maken zijn, worden de komende maanden verder uitgewerkt en voor de zomer aan u ter besluitvorming voorgelegd.

In het Beslisdocument Diftar wordt u geïnformeerd over de te verwachten effecten. De hoofdlijnen zoals vermeld in bijgevoegd raadsbesluit worden hieronder samengevat.

Te maken keuzes binnen een diftarsysteem

Bij diftar bestaat de afvalstoffenheffing straks uit een vast en een variabel deel. Het vaste deel van het tarief is voor elk huishouden gelijk, het variabele deel wordt gebaseerd op het aantal keren dat een afvalzak wordt aangeboden. De hoogte van dit variabele tarief kan men dus zelf beïnvloeden. Bewoners worden bewuster van hun inkoop- en aanbiedgedrag (van afval) doordat zij hiermee direct financieel voordeel kunnen behalen.
In het bijgevoegde 'Beslisdocument Diftar' zijn de mogelijke vormen van diftar bekeken en afgewogen aan de doelstellingen en ambities van het gemeentelijke afvalbeleid. In het document worden twee sterk uiteenlopende tariefvarianten van diftar met elkaar vergeleken. Uiteindelijk resulteert de afweging van voor- en nadelen in een voorstel waarin in het eerste jaar gekozen wordt voor een diftarvariant waarbij het afvalstoffentarief bestaat uit een vast en variabel deel en waarbij de hoogte van het variabele tarief op een vergelijkbaar niveau als buurgemeenten en vergelijkbare stedelijke gemeenten ligt. In vier jaar wordt vervolgens toegewerkt naar een variant waarbij de vaste kosten minimaal zijn en de inwoners maximale sturing op hun kosten krijgen, tenzij uit evaluatie blijkt dat de ongewenste effecten hiervan te groot zijn.

Betrokkenheid Teams Leefomgeving

De keuze voor diftar en de wijziging van de inrichting van de afvalstoffenheffing is een stedelijke opgave. De consequenties van deze keuze hebben naar verwachting een direct effect op de leefomgeving. De inzet en betrokkenheid van de Teams Leefomgeving bij voorbereiding en invoering zijn daarom van groot belang.

Zij benadrukken het belang dat door het invoeren van diftar de leefbaarheid (mogelijke vervuiling van de openbare ruimte en de schuldsanering) in de wijken niet achteruit gaat en dat de leefomgeving (inwoners en bedrijven uit de wijk) invloed krijgt op passende oplossingen.

Raakvlak met armoedebeleid

In de MJPB 2017-2020 is aangegeven dat er per 1-1-2018 naar verwachting diftar kan worden ingevoerd en dat een voorstel hiertoe wordt uitgewerkt en aan de raad wordt aangeboden. In het MJPB is tevens een maatregel binnen het armoedebeleid voorgesteld die een relatie heeft met diftar. Minima kunnen tot nu toe aanspraak maken op volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. Dit verandert per 1-1-2018 in een gedeeltelijke kwijtschelding. Volledige kwijtschelding voor minima past niet goed bij een diftarsysteem. We willen dat ook aan deze huishoudens een prikkel tot afvalscheiding geboden wordt en dat er in een diftar-systeem geen situaties ontstaan waar afval onbeperkt gratis kan worden aangeboden.

De raad heeft middels een amendement bij de behandeling de 'Doorontwikkeling armoedebeleid en schulddienstverlening' aangegeven eerst de gevolgen voor minima van de bezuiniging op de kwijtschelding

van afvalstoffenheffing te willen inzien, alvorens in te stemmen met de invoering van deze maatregel. In het beslisdocument worden de (financiële) effecten voor de minima inzichtelijk gemaakt.

Beoogd effect

Een belangrijke volgende stap maken op weg naar een circulaire economie. Vermindering van huishoudelijk afval is een beleidsveld waarop nog veel te winnen is. De invoering van diftar zal leiden tot een betere scheiding van huishoudelijk afval, daarmee een aanzienlijke afname van de hoeveelheid restafval en geeft huishoudens de mogelijkheid de hoogte van hun afvalstoffenheffing te beïnvloeden.

Argumenten

1.1 Huishoudens worden door diftar meer bewust van het effect van het scheiden van hun afval.

De invoering van diftar zal een belangrijke extra impuls geven aan afvalscheiding ten opzichte van de (huidige) situatie van Omgekeerd Inzamelen. De hoeveelheid restafval die huishoudens 'aanbieden' in een ondergrondse container bepaalt voor een deel de hoogte van hun afvalstoffenheffing. Een tarief per aangeboden afvalzak geeft een impuls aan huishoudens om door beter scheidingsgedrag hun afvalhoeveelheid te verminderen. Het variabele tarief werkt tevens als prikkel om keuzes in het aankoopgedrag te maken die effect hebben op de hoeveelheid (rest)afval die wordt aangeboden, bijvoorbeeld door beter te letten op de hoeveelheid verpakkingsmateriaal van producten.

1.2 Door diftar wordt het principe 'de vervuiler betaalt' ingevoerd.

Op dit moment kennen we het onderscheid in één- en eenpersoons huishoudens, elk met een vast tarief. Na invoering van diftar is de hoogte van het de te betalen afvalstoffenheffing door huishoudens zelf te beïnvloeden. Grote aanbieders betalen daarbij meer dan huishoudens die weinig restafval aanbieden.

1.3 Diftar geeft ook minima invloed op de hoogte van hun kosten

Door afval goed te scheiden kan elk huishouden dankzij diftar besparen op de te betalen afvalstoffenheffing. Voor minima wordt een deel van het kwijtscheldingsbudget gebruikt om hen deels een korting te verlenen op het vaste tarief en deels op het variabel tarief: een gratis quotum aan aantal zakken dat gestort mag worden.

Het resterende deel van het budget kan worden ingezet voor andere manieren van armoedebestrijding. Daarnaast wordt in de voorbereiding onderzocht hoe met behulp van stimulering- en beloningsprogramma's de resterende lasten van de minima verder kunnen worden verminderd.

Indien de raad ertoe zou besluiten om af te zien van de invoering van diftar of de invoeringsdatum uit te stellen, dan heeft een dergelijk besluit geen directe gevolgen voor de begroting. Indien echter de raad tegelijkertijd zou besluiten om dan ook af te zien van vermindering van de kwijtschelding afvalstoffenheffing (zoals op dit moment opgenomen in de begroting), dan zal daarvoor binnen het budget voor de armoedeagenda financiële dekking moeten worden gevonden. Dit overeenkomstig het met de raad gecommuniceerde bij de behandeling van de MJPB 2017-2020.

2.1 De hoogte van het variabele tarief baseren op een zorgvuldige afweging van voordelen en risico's

In een diftar-systeem is de verhouding tussen het vaste en variabele deel van het tarief van invloed op het afval aanbiedgedrag dat zal optreden. Zowel de positieve als negatieve effecten die kunnen optreden na

invoering van diftar zijn voor een belangrijk deel hiervan afhankelijk. In het 'Beslisdocument diftar' worden twee sterk uiteenlopende tariefvarianten met elkaar vergeleken:

- Variant 1, waarin een tariefopbouw wordt gehanteerd waarin 50% van de kosten in het variabele deel is opgenomen en 50% in het vaste deel. Dit resulteert in een tarief per aangeboden zak dat zal liggen tussen de € 1,50 en € 2,00.
- Variant 2, waarin 80% van de kosten is opgenomen in het variabele deel en 20% vast. De zakprijs zal rond de € 5,00 liggen

Een hoog variabel tarief geeft een grote prikkel om afval te verminderen, goed te scheiden en daardoor om zo min mogelijk restafvalzakken aan te bieden. Een volledig variabel tarief is echter niet mogelijk. Dit is in strijd met het belastingkarakter van de afvalstoffenheffing, er dient naast een variabel deel, sprake te zijn van een vaste component. Er is niet bepaald hoe hoog dit vaste deel ten opzichte van het variabele deel moet zijn.

Naast deze positieve effecten zijn er ook risico's op ongewenste effecten bij een hoog variabel tarief. Huishoudelijk afval kan via allerlei ongewenste constructies worden aangeboden, deze worden samengevat onder de term ontwijkgedrag. Voorbeelden hiervan zijn:

- dumping in de openbare ruimte;
- het proppen van afval in openbare afvalbakken;
- huishoudelijk restafval aanbieden in bedrijfscontainers met extra kosten voor de eigenaar hiervan;
- meenemen naar 'goedkopere' buurgemeentes;
- vervuiling van het herbruikbare fracties als het restafval aan GFT of PMD wordt toegevoegd.

Dit ontwijkgedrag en de gevolgen daarvan zijn het grootste risico van de invoering van diftar en wordt groter bij het oplopen van het variabele tarief.

Om die reden wordt aan u voorgesteld om het eerste jaar te kiezen voor de diftarvariant met een variabel tarief dat op een vergelijkbaar niveau ligt als omliggende en andere grote diftar-gemeenten: tussen de 1 en 2 euro per restafvalzak (variant 1). De resultaten van deze gemeenten geven aan dat de positieve effecten van diftar kunnen worden gerealiseerd tegen goed voorspelbare en beheersbare kosten.

3.1 Ervaring uit het eerste jaar diftar gebruiken om de variabele prikkel verder uit te bouwen naar een maximaal niveau.

De Arnhemmer wordt op deze wijze het eerste jaar een gewenningsperiode geboden aan een nieuw inzamelsysteem (OI) met een nieuwe wijze van tarifering.

Nadat de effecten duidelijk zijn en mensen ervaren hebben wat er mogelijk is met afvalscheiding, wordt gefaseerd toegewerkt naar het vergroten van het variabele deel tot het maximale niveau, tenzij uit de tussentijdse evaluatie blijkt dat het nadeel van afvaldumping onbeheersbaar wordt.

Om een indicatie te geven wat er mogelijk is met optimaal scheidingsgedrag: de resultaten van de 100-100-100-pilot die in de afgelopen maanden is gehouden in Arnhem, geven aan dat deelnemende huishoudens hun hoeveelheid restafval sterk kunnen verminderen, gemiddeld tot ongeveer 30 kg per jaar. Met deze hoeveelheden en gebruik makend van de kwijtscheldingen op het variabele tarief, zou de afvalstoffenheffing voor optimaal scheidende minima, ook in het eerste jaar al beperkt kunnen worden tot het vaste tarief: € 26 per jaar in de voorgestelde variant. Door gebruik te maken van nog te ontwikkelen beloningsystemen wordt

aan deze huishoudens de mogelijkheid geboden om ook deze resterende kosten verder naar beneden te brengen.

4.1 Pas na een nadere uitwerking kunnen wij u de uiteindelijke diftarvariant ter besluitvorming voorleggen

Bij het bepalen van de wijze waarop de voorgestelde diftarvariant wordt uitgewerkt, zijn nog diverse keuzes mogelijk die nu nog niet kunnen worden ingevuld. Vlak voor de zomer presenteren we aan u de uitwerking van de variant op de volgende onderdelen:

- Een verdere precisering van het vaste en variabele deel van het afvalstoffentarief.
- De inrichting van de kwijtschelding voor de minima, met daarbinnen de keuze tussen de vrijstelling op het vaste of het variabele tarief door bijvoorbeeld gratis stortingen toe te kennen, of een combinatie van beiden.
- De wijze waarop de inning van de afvalstoffenheffing gaat plaatsvinden. Bijvoorbeeld eenmaal per jaar de vaste en variabele kosten verrekenen of kiezen voor tussentijdse prikkels door het afschrijven van een tarief van de afvalpas of van een pre-paidpas.
- De manier waarop we zullen omgaan met de privacy-aspecten rond registratie van stortgegevens.
- De wijze waarop we willen omgaan met het tarief voor grofvuil in het toekomstige diftarsysteem en de aanpassingen op de afvalbrengstations die hiervoor noodzakelijk zijn.
- De aanpak en inrichting van stimulering- en beloningprogramma's ten einde de invoering van diftar in de wijken zo goed mogelijk te faciliteren. Dit in nauwe samenwerking met de Teams Leefomgeving.

5.1 1 januari 2018 is het eerst mogelijke moment waarop diftar belastingtechnisch kan worden ingevoerd

Invoering van een nieuw tariefsysteem voor de afvalstoffenheffing is om belastingtechnische redenen slechts per kalenderjaar mogelijk. In de loop van 2017 zal het systeem van Omgekeerd Inzamelen in geheel Arnhem zijn ingevoerd. Dan kan de, voor diftar noodzakelijke, registratie gaan plaatsvinden van het aantal restafvalzakken dat elk huishouden bij de ondergrondse containers gaat aanbieden. Alle containers zijn voorzien van een toegangscontrolesysteem dat geopend kan worden met de afvalpas. Het aantal stortingen van afvalzakken wordt op adresniveau geregistreerd. Op basis hiervan wordt het variabel tarief bepaald.

6/7*.1 De invoering van diftar brengt eenmalige extra kosten met zich mee.*

Teneinde diftar te kunnen invoeren moeten incidentele kosten worden gemaakt voor projectleiding en het opzetten van een communicatie traject. Daarnaast zal in 2017 naar verwachting geïnvesteerd worden in het ontwikkelen van een beloningsysteem zodat inwoners naast de prikkel om zo min mogelijk te betalen ook

gestimuleerd worden met positieve prikkels om hun gedrag aan te passen. In onderstaande tabel wordt een raming van deze kosten gegeven:

Kostenposten	2017	2018
Projectleiding en ondersteuning	€ 100.000	€ 50.000
Communicatiecampagne diftar (opzet en uitrol)	€ 100.000	€ 50.000
Ontwikkelen beloningsysteem	€ 75.000	
Uitvoeren pilots	€ 75.000	€ 100.000
Totaal incidentele kosten	€ 350.000	€ 200.000

Wij stellen voor om deze incidentele voorbereidingskosten te dekken uit de bestemmingsreserve afval. Een voorstel voor de vast te stellen begrotingswijziging is bijgevoegd.

Kanttekeningen

1.1 Diftar kan leiden tot ontwijkgedrag.

We gaan er van uit dat de Arnhemmer met de voorgestelde financiële prikkel een belangrijke bijdrage gaat leveren aan afvalscheiding en bewustwording om afval te voorkomen. Uit ervaringen van andere gemeenten blijkt dat deze medewerking na een aanloopperiode bij het overgrote deel van de inwoners aanwezig is.

Daar waar risico's in het systeem zitten op ontwijkgedrag zoals onder 2.1 is omschreven, hebben we daar oog voor en komen met maatregelen. We zoeken de oplossing in het voorkomen en beperken van dit ontwijkgedrag in een combinatie van maatregelen om het gewenste gedrag te stimuleren en het opschalen van toezicht en handhaving om de pakkans bij overtredingen te vergroten. Aan het ontwikkelen van stimulerings- en beloningsprogramma's zal veel aandacht besteed worden in de voorbereidingsfase. Om deze programma's per wijk op maat in te richten zal dit in nauwe samenwerking met de Teams Leefomgeving worden opgepakt.

2/3.1 De keuze en inrichting van tariefstelling is gebaseerd op aannames en ervaringscijfers.

Om de financiële effecten van het diftarsysteem te kunnen inschatten, zijn aannames gedaan ten aanzien van het aanbiedgedrag van huishoudens. Hoe vaak een afvalzak tegen een bepaald tarief in de ondergrondse containers wordt aangeboden. Uiteraard zijn de resultaten van andere gemeenten gebruikt voor deze calculatie, maar er zijn een aantal factoren die de situatie voor Arnhem minder vergelijkbaar maken en daarmee een risico op kunnen leveren :

- Het systeem van 'Omgekeerd Inzamelen' zal in een groot deel van Arnhem pas in de tweede helft van 2017 volledig zijn uitgerold. De resultaten op afvalscheidingsgebied die nodig zijn om de effecten van een variabel tarief te kunnen inschatten, zijn op zeer beperkte schaal beschikbaar wanneer het vaste en variabele tarief voor 2018 dienen te worden vastgesteld.
- Om een substantiële prikkel door middel van het variabele tarief te kunnen geven, is een deel van de vaste kosten omgeslagen naar het variabele tarief. Mocht de hoeveelheid afval die wordt aangeboden en waarvoor betaald wordt in het diftar-systeem lager liggen dan begroot, dan kan dit leiden tot een tekort op

de afvalstoffenbegroting. Indien deze hoeveelheid lager is dan voorzien door preventie en beter scheidingsgedrag, dan is dit een positief effect voor het milieu en staan tegenover de gemiste inkomsten ook lagere verwerkingskosten en hogere opbrengsten. Mocht echter het restafval op andere wijze buiten het systeem verdwijnen, bijvoorbeeld door bijplaatsingen en dumpingen, dan staan tegenover de gemiste opbrengsten ook nog de hogere kosten voor opruimen en verwerken van het restafval. Hoe hoger het variabele tarief wordt ingericht, hoe onvoorspelbaarder het aanbiedgedrag binnen het systeem zal zijn, hoe groter dit risico zal zijn. Om inzicht te geven in de omvang van deze effecten:

- Indien bij de voorgestelde tariefvariant 5% van het aantal geraamde zakken niet binnen het systeem wordt ingezameld dan levert dit een jaarlijks tekort op de afvalbegroting van € 350.000 op.
- Indien bij een hoog variabel tarief (€ 5 per afvalzak) 20% niet wordt binnengehaald levert dit een tekort op van 3,3 miljoen.

Om deze en eerder genoemde risico's bij de start van diftar te beperken stellen wij u voor om in het eerste jaar van diftar in de tariefstelling tussen het vast en variabel tarief zoveel mogelijk aansluiting te zoeken met de tarieven die in andere gemeenten worden gehanteerd.

5.1 De invoeringsdatum voor diftar is kort op de uitrol van het systeem Omgekeerd Inzamelen.

De voorbereidingstijd voor invoering van een diftarsysteem per 1 januari 2018 is kort. Het volledig uitgerold zijn van OI is daarbij een voorwaarde. Volgens de huidige planning zal die in de zomer van 2017 zijn gerealiseerd. Een groter risico is het draagvlak onder de inwoners. De tijd tussen de uitrol van OI en de invoering van diftar is ook beperkt. Niet alleen zullen veel inwoners nog moeten wennen aan het wegbrengen van hun restafval. Een diftarsysteem waarbij betaald dient te worden naar gebruik heeft voor een deel van de huishoudens een negatieve lading. Met name grote gezinnen, huishoudens die nog weinig ervaring hebben met afvalscheiding en minima die tot op heden geen afvalstoffenheffing betaalden, zullen sceptisch aankijken tegen een betaalsysteem. Zij verwachten een hogere rekening.

Een intensief communicatietraject wordt in 2017 voorbereid met het doel om huishoudens goed te informeren en voor te bereiden. Het ombuigen van diftar richting een positieve boodschap en het ontwikkelen en aanbieden van prikkelende beloningsalternatieven, vormt hierin de uitdaging.

Financiën

Diftar zal op termijn een positief effect hebben op de kosten van het product afval. De hoeveelheid restafval daalt, de verwerkingskosten dalen, de gescheiden ingezamelde fracties nemen toe en leiden tot hogere opbrengsten. Daarnaast zullen de inzamelkosten dalen doordat restafval efficiënter kan worden ingezameld. Hierbij is rekening gehouden met innovatieve ontwikkelingen op het gebied van volmelding en routeplanning. Deze effecten zijn in onderstaand kostenoverzicht samengevat. Om diftar in te voeren worden structureel extra kosten gemaakt in beheer en op het gebied van beloning en handhaving.

Vanaf 2020 overstijgen naar verwachting de inkomsten de kosten. Doordat vanaf 2018 de verlaging van het bedrag aan kwijtscheldingen wordt doorgevoerd, dalen de (gemiddelde) kosten voor de gemeente en daarmee de kosten die doorgerekend worden in de afvalstoffenheffing per inwoner/huishouden, echter al vanaf 2018.

De gemiddelde kosten per huishouden zullen daarmee bij het handhaven van de dekkingsnorm van 100% op een vergelijkbaar niveau of lager niveau als in 2017 uitkomen. Door de differentiatiemogelijkheden zal

een deel van de huishoudens onder het gemiddeld tarief en een deel hierboven uitkomen, afhankelijk van hun afvalaanbod. In onderstaande tabel worden de geraamde kosteneffecten voor een diftarvariant met een beperkt variabel geschetst:

Samenvatting kosten opbouw product Afval	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
productkosten excl. vermindering kwijtschelding	€ 15.217.476	€ 15.440.467	€ 15.852.409	€ 16.234.375
maatregel armoedebeleid		-761.000	-761.000	-761.000
productkosten afval	**15.217.476**	**14.679.467**	**15.091.409**	**15.473.375**
Extra kosten diftar (structureel)				
- extra beheerkosten		332.644	337.285	342.040
- extra handhavingskosten/communicatie/beloning		750.000	765.000	780.300
- extra inzamelkosten		73.771	-35.690	-150.487
Totaal extra kosten diftar (structureel)		**1.156.415**	**1.066.595**	**971.853**
Totaal extra inkomsten afvalstromen (structureel)		**-643.537**	**-838.505**	**-1.219.936**
Netto effect diftar		**512.878**	**228.090**	**-248.083**
totale lasten	**€ 15.217.476**	**€ 15.192.344**	**€ 15.319.499**	**€ 15.225.292**
Aantal inwoners	155.300	156.600	157.900	159.400
Kosten/inwoner	€ 97,99	€ 97,01	€ 97,02	€ 95,52

Uitvoering

Na uw instemming over te gaan tot de invoering van diftar per 1 januari 2018, en daarbij te kiezen voor een tariefvariant gebaseerd op een deels vast en variabel tarief, wordt gestart met de nadere uitwerking van de diftarvariant. Wij zullen op twee momenten dit jaar voorstellen aan u doen met betrekking tot de invoering van diftar.

Voor de zomer een nota met daarin de volgende onderwerpen:

- De nadere uitwerking van de tariefopbouw en het vaste en variabele deel er in.
- De inrichting van het inningsysteem.
- De inrichting van de kwijtschelding voor de minima.
- Hoe wordt omgegaan met de privacyaspecten rond registratie van stortgegevens.
- Het tarief voor het aanbieden van grofvuil en de benodigde aanpassingen op de twee afvalbrengstations.
- De aanpak en inrichting van stimulering- en beloningsprogramma's in de wijken.

Het succes van een nieuw inzamelsysteem ligt in het creëren en onderhouden van draagvlak bij alle inwoners. De teams Leefomgeving spelen een belangrijke rol in dit proces van afstemming op maat. Naast de inrichting van de tariefkant die stadsbreed dient te worden georganiseerd, ontstaat er veel ruimte om binnen wijken de keuze te maken voor projecten op het gebied van stimulering en beloning van nieuwe initiatieven. In de uitwerking van deze aanpak zal daarom nauw samengewerkt worden met de teams

leefomgeving. Bij de vaststelling van het MJPB 2018-2021 in het najaar van 2017 worden vervolgens aan de raad de definitieve keuzes voorgelegd ten aanzien van het te hanteren tarief voor 2018.

Om de planning van invoering per 1 januari 2018 te halen worden de volgende mijlpalen als kritisch pad beschouwd:

- 31 januari 2017: collegebesluit
- Februari/maart 2017: besluitvorming raad
- Maart t/m mei 2017: uitwerking keuzevariant diftar
- Keuzes uitgewerkte diftarvariant in raad: 10 juli 2017
- (Verdere) Voorbereiding invoering: juli-december 2017
- Start op 1-1-2018

Communicatie

In de periode tot de invoering van diftar wordt een communicatieplan opgesteld dat de basis moet leveren voor een gestructureerde communicatieaanpak. Hierbij wordt aangesloten bij bestaande gemeentelijke communicatie en participatiestructuren.

Bijlage

Stukken voor gemeenteraad

- Beslisdocument diftar
- Begrotingswijziging

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

n.v.t.

Besluit van	
Zaaknummer	110880

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 31 januari 2017, Cluster Openbare Ruimte;

gelet op de artikelen 147 en 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. In te stemmen met het invoeren van een gedifferentieerd tarief op voor de afvalstoffenheffing op basis van aangeboden hoeveelheid restafval (diftar).

2. Daarbij te kiezen voor een heffing met een deels vast en deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op een vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij omliggende en andere grote diftar gemeenten (variant 1).

3. In vier jaar toe te groeien naar variant 2, tenzij uit tussentijdse evaluatie blijkt dat het nadeel van afvaldumping onbeheersbaar wordt.

4. Het college te verzoeken deze variant verder uit te werken en de nadere invulling daarvan voor de zomer aan de raad voor te leggen.

5. De invoering te laten ingaan op 1 januari 2018.

6. Een bedrag van € 350.000 in 2017 en € 200.000 in 2018 voor eenmalige voorbereidingskosten te dekken uit de Bestemmingsreserve Afval.

7. De MJPB hiervoor aan te passen overeenkomstig de bij dit besluit behorende begrotingswijziging

De griffier, De voorzitter,

Beslisdocument diftar

Stap 2 van het Afvalplan 2012-2010, op weg van afval naar grondstof

1 Inleiding

1.1 Waarheen, waarvoor

De eerste stappen naar een circulaire economie beginnen 'gewoon' thuis. Het inzamelen en recyclen van huishoudelijk afval is al jaren een vertrouwd fenomeen in veel huishoudens, maar biedt nog veel kansen om verder door te pakken naar het verminderen van de hoeveelheid restafval.
Op alle fronten wordt de focus gelegd op het verminderen van schaars grondstoffengebruik en het langer in de keten houden van materialen. Landelijk beleid heeft geresulteerd in het VANG-programma (Van Afval Naar Grondstof), waarin de ambities om van afval naar grondstof te komen zijn vastgelegd. De provincie Gelderland heeft recent haar plan voor een afvalvrije provincie gelanceerd. Deze visie waarin de noodzaak tot het sluiten van ketens en het zo optimaal hergebruiken van afvalstromen centraal staat, heeft in Arnhem in 2012 al geleid tot een beleidskeuze voor vergaande aanpassingen van het afvalinzamelsysteem. De volgende stap hierin, het invoeren van een systeem van tariefdifferentiatie, kan een belangrijke volgende bijdrage zijn op weg naar een afvalloze stad.

Afbeelding 1: Van lineair naar circulair

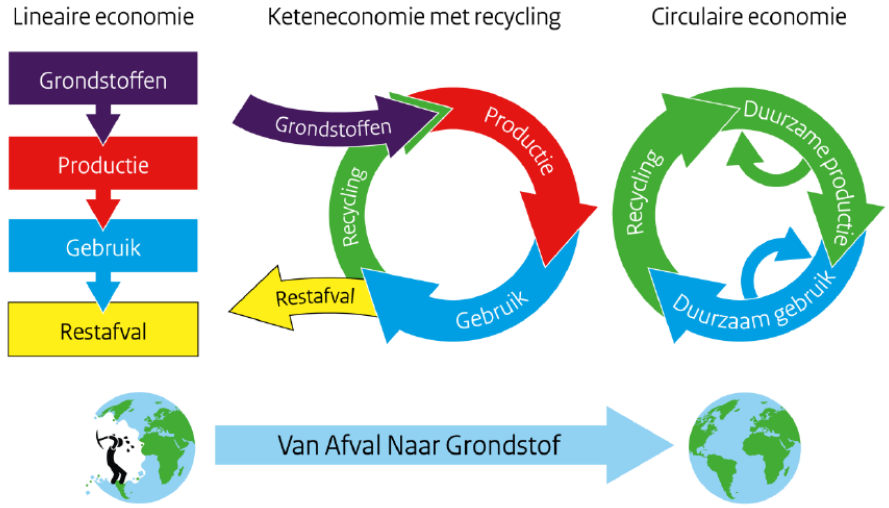

1.2 Context Arnhem

Afvalplan 2012-2020
Op 30 mei 2012 is door de raad met het vaststellen van het "Afvalplan 2012-2020" een belangrijke stap gezet in het aanscherpen van het afvalbeleid in de gemeente Arnhem. De visie waarop het beleid en toekomstige maatregelen werden gestoeld kan worden samengevat in drie zinnen:

- van afval naar grondstof
- scheiden van afval aan de bron
- inwoners hebben invloed op de afvalstoffenheffing.

Met het vaststellen van het Afvalplan is in 2012 gekozen voor een gefaseerde uitvoering van de gekozen maatregelen. Volgens het oorspronkelijke tijdpad:

- Stap 1: in de periode 2012-2016 wordt het systeem van omgekeerd inzamelen (OI) in geheel Arnhem ingevoerd. Voorwaarde hierbij was dat het systeem in een aantal wijken werd uitgeprobeerd en geëvalueerd. De kern van Omgekeerd Inzamelen is dat restafval dient te worden gebracht naar de ondergrondse verzamelcontainer, herbruikbare fracties worden bij laagbouwwoningen ingezameld met minicontainers, hoogbouwbewoners maken gebruik van ondergrondse verzamelcontainers voor papier, glas en PMD (plastic, metalen en drankenkartons).
- Stap 2: in de periode 2016-2018 kan vervolgens een gedifferentieerd betalingssysteem (diftar) worden ingevoerd om invulling te geven aan het principe "de vervuiler betaalt". Een deel van de afvalstoffenheffing wordt gebaseerd op de hoeveelheid afval die een huishouden aanbiedt. Invoering zal pas plaatsvinden na het uitvoeren van een tussenevaluatie, halverwege de planperiode.

Relatie met Omgekeerd Inzamelen
Om een diftar-systeem in te voeren is het noodzakelijk dat de systematiek van omgekeerd inzamelen in de gehele stad is doorgevoerd. Pas wanneer elk huishouden in Arnhem gebruik maakt van hetzelfde systeem: het brengen van restafval naar ondergrondse afvalcontainers die geopend worden met de milieupas, kan een variabel tarief op basis van gebruik van deze containers worden toegerekend aan huishoudens. Om deze reden is in juni 2016 door het college besloten tot versnelling van de invoering van omgekeerd inzamelen. Medio 2017 dient de gehele stad over te zijn op dit systeem. Op dat moment zijn de systeemvoorwaarden gerealiseerd om op zijn vroegst per 1 januari 2018 een diftar-systeem te kunnen invoeren.

Van Wijken Weten
De raad heeft de teams leefomgeving de taak meegegeven om de leefbaarheid in de wijken centraal te stellen. Het is van groot belang dat door het invoeren van diftar de leefbaarheid (mogelijke vervuiling van de openbare ruimte) in de wijken niet achteruit gaat en dat de leefomgeving (inwoners en bedrijven uit de wijk) invloed krijgt op passende oplossingen.

Perspectiefnota 2017-2020 - Armoedebeleid
In de MJPB 2017-2020 is aangegeven dat er per 1-1-2018 naar verwachting diftar kan worden ingevoerd en dat een voorstel hiertoe wordt uitgewerkt en aan de raad wordt aangeboden. In het MJPB is tevens een maatregel binnen het armoedebeleid voorgesteld die een relatie heeft met diftar. Minima kunnen tot nu toe aanspraak maken op volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. Dit verandert per 1-1-2018 in een gedeeltelijke kwijtschelding. Volledige kwijtschelding voor minima past niet goed bij een diftarsysteem. We willen dat ook aan deze huishoudens een prikkel tot afvalscheiding geboden wordt en het is ongewenst dat er in een diftar-systeem situaties ontstaan waar afval onbeperkt gratis kan worden aangeboden..

1.3 Opbouw nota

In de voorliggende nota worden de consequenties van de voorgenomen beleidskeuzes voor het invoeren van een diftar-systeem in Arnhem beschreven. Naast de te verwachten effecten op milieugebied, worden de financiële consequenties van deze maatregelen in beeld gebracht. Tevens zal een inschatting gemaakt worden hoe de voorgenomen maatregelen doorwerken op de financiële situatie van de lagere inkomensgroepen. Uiteindelijk worden twee diftar-varianten uitgewerkt die worden beoordeeld en vergeleken met het systeem van Omgekeerd Inzamelen.

Deze notitie is als volgt opgebouwd:

- De huidige stand van zaken rond diftar in Nederland (hoofdstuk 2)
- De mogelijke tariefsystemen voor Arnhem, gerelateerd aan ervaringen van vergelijkbare gemeenten (hoofdstuk 3);
- Kosten-baten analyse van mogelijke systemen voor Arnhem (hoofdstuk 4);
- Voorstel voor besluitvorming en vervolgaanpak (hoofdstuk 4).

2 Diftar in Nederland

Argumenten voor differentiatie van de afvalstoffenheffing

Er zijn twee belangrijke redenen die ten grondslag liggen aan de invoering van tariefsdifferentiatie:

- bewoners worden bewuster van hun aanbiedgedrag en dit zal de afvalscheiding verder stimuleren;
- de kosten die gemaakt worden voor afvalinzameling worden eerlijker toegerekend naar rato van het gebruik van deze diensten.

Heffingssystematiek bij diftar

Gemeenten die diftar hebben ingevoerd, hanteren in praktijk een combinatie van een vast en variabel tarief. Huishoudens betalen een vast bedrag per jaar, met name om de vaste kosten voor de afvalinzameling te dekken. De vaste kosten veranderen niet door daling van de hoeveelheid afval: bijvoorbeeld de kapitaallasten voor inzamelmiddelen, de apparaatskosten en een gedeelte van de inzamelkosten. Daarnaast betalen ze een variabel bedrag afhankelijk van het afvalaanbod. Direct variabel zijn de verwerkingskosten en (op termijn) een deel van de inzamelkosten. Het variabele tarief kan afhankelijk van het gehanteerde inzamelsysteem gebaseerd zijn op het aantal ledigingen, het aantal zakken of het aantal kilogrammen dat wordt aangeboden.
Ook de fractie waarop het variabele tarief van toepassing is, verschilt per gemeente: op restafval en GFT of uitsluitend op restafval. Bij het hanteren van een variabel tarief voor GFT ontstaat de situatie dat het stijgen van het aanbod aan GFT leidt tot een hoger tarief, dit heeft als nadeel dat het de gewenste verbetering van GFT-scheiding zou kunnen frustreren. Om deze reden zijn veel gemeenten inmiddels overgegaan om uitsluitend te differentiëren op restafval. Er wordt in dat geval een vast tarief gehanteerd voor het aanbieden van GFT, het zogenaamde 0-tarief. Ook voor de overige herbruikbare fracties (o.a. papier, plastic, blik en drankenkartons, glas, textiel) wordt altijd een 0-tarief gehanteerd, dit betekent dat de kosten en opbrengsten voor deze fracties zijn verwerkt in het vaste deel van de heffing.
Ook voor het aanbieden van grofvuil hanteren de meeste gemeenten een combinatie van vaste en variabele tarieven. Een vooraf bepaalde hoeveelheid mag gratis worden aangeboden, daarboven dient per bezoek aan een milieustraat of voor elke ophaalactie betaald te worden.

Huidige situatie in Nederland

Ruim een derde van de Nederlandse gemeenten hanteert een diftar-systeem. Sinds de introductie begin jaren negentig is dit aantal gestaag gegroeid. Nadat in de beginjaren met name kleine landelijke gemeenten diftar invoerden, zijn in de afgelopen 5 jaar ook steeds meer grote gemeenten overgegaan: Apeldoorn, Deventer, Hengelo en in 2017 Enschede. Nijmegen en Maastricht zijn voorbeelden van gemeenten die inmiddels al geruime tijd werken met een systeem van tariefzakken: "de dure zak". De ervaringen van deze grotere gemeenten zijn meegenomen in de raming van de mogelijke effecten in Arnhem.
Gemeenten met diftar hebben vaak aantoonbaar betere afvalprestaties dan gemeenten met een vast tarief: het systeem zorgt voor meer afvalscheiding en een lagere hoeveelheid restafval. De lagere verwerkingskosten zorgen verder meestal voor lagere beheerkosten van het afval en leiden daarmee gemiddeld tot een lagere afvalstoffenheffing. Hiervan profiteren uiteraard de burgers die hun afval goed scheiden, want inwoners die dit niet doen betalen meer.

Invoering
Diftar invoeren is veelomvattend proces. Veel operationele aspecten, zoals een Container Management Systeem invoeren, de koppeling met het systeem van belastingen en aanslagen opleggen vragen om specifieke kennis. Verder moet een nieuwe tariefstructuur vastgesteld worden met een juiste balans tussen het vaste en het variabele tariefdeel. Het gaat om de inbouw van de juiste prikkel: burgers moeten hun inzet om afval te scheiden terugbetaald zien: afval scheiden moet lonen. Daarnaast moet vooraf een goede inschatting gemaakt worden van de effecten op de totale afvalbegroting: een te groot variabel deel kan leiden tot tekorten op de begroting als het succes groter is dan verwacht en burgers minder vaak afval aanbieden dan ingeschat.

Draagvlak
Overal waar diftar op de agenda staat ontstaat discussie tussen voor- en tegenstanders. Het gaat dan bijvoorbeeld over de eerlijkheid van diftar, in hoeverre kan een huishouden haar afvalaanbod goed sturen en worden grote aanbieders relatief zwaar belast.
Verder kan diftar leiden tot een verslechtering van de leefbaarheid door een toename van afvaldumpingen, afvaltoerisme, vervuiling van herbruikbare fracties met restafval. Duidelijk is dat rekening moet worden gehouden met deze ongewenste randeffecten, veelal samengevat onder de term ontwijkgedrag. De meeste gemeenten die diftar invoeren, hebben ook een deel van hun budget gereserveerd om hiertegen maatregelen te kunnen nemen. Ook moet er tijdens het besluitvormingsproces en in de communicatie richting inwoners aandacht worden besteed aan alle voor- en nadelen. Op die manier is de kans het grootst om draagvlak te krijgen en te behouden.

Aapak van bewustwording en gedragsveranderings bijvoorbeeld door Beloningssytemen
In de afgelopen jaren zijn enkele (grote) gemeenten gaan experimenteren met beloningssystemen. Deze ontwikkeling vloeit enerzijds voort uit het streven om de negatieve effecten van ontwijkgedag bij diftar-systemen te voorkomen. Anderzijds zou een beloningssystemen meer aansluiten bij een positieve benadering en leiden tot een betere stimulans voor afvalscheiding. In deze zogenoemde "Afval Loont"-projecten worden inwoners betaalt per kilo voor het inleveren van oud-papier, PMD, frituurvet, metalen en kleine huishoudelijke apparaten. Inwoners kunnen hiermee bedragen voor zich zelf, voor een goed doel of hun club, vereniging of wijk sparen.
Invoering van uitsluitend een beloningssysteem wordt niet als een alternatief voor diftar gezien. De milieueffecten en financiële sturingsmogelijkheden voor huishoudens liggen in dit systeem een stuk lager. Wel kunnen beloningsystemen als aanvulling op diftar een rol spelen. In de uitwerking van het voorgestelde alternatief staat de leefomgeving centraal om te komen tot projecten of instrumenten die leiden tot effectieve oplossingen.

3 Analyse mogelijke tariefsystemen Arnhem

3.1 Diftarsysteem Arnhem

De huidige afvalinzamelstructuur in Arnhem is in belangrijke mate bepalend voor het diftar-systeem dat gehanteerd kan worden. Met de keuze voor omgekeerd inzamelen is in 2012 gekozen voor een systeem waarbij restafval in de toekomst via collectieve ondergrondse inzamelvoorzieningen wordt ingezameld. Deze ondergrondse containers zijn afgesloten en Arnhemse huishoudens kunnen met een op adres uitgegeven afvalpas de container openen en hun restafval aanbieden. De frequentie van aanbieden van een afvalzak in de container wordt geregistreerd, hierop kan het variabele tarief worden gebaseerd. Doordat het op basis van de huidige stand van de techniek niet mogelijk is om het afval bij aanbieding in de ondergrondse container te wegen, is verrekening op de grondslag van gewicht niet mogelijk. Een systeem van volume-frequentie is daarmee het meest voor de hand liggende systeem voor Arnhem. Hieronder wordt het systeem nader gekarakteriseerd en de keuzes die hierbij nog voorliggen bij de invulling van de tariefvariant.

Systeemkenmerken

- Restafval wordt door inwoners aangeboden in de ondergrondse containers die op beperkte loopafstanden zijn gerealiseerd in heel de stad. De containers worden geopend met een op adres geregistreerde afvalpas.
- Met behulp van de afvalpas wordt de ondergrondse container geopend.
- Elke aanbieding van een restafvalzak in een ondergrondse container wordt geregistreerd.
- Op basis van het aantal stortingen restafval per jaar wordt het variabel tarief van de afvalstoffenheffing gebaseerd.
- Uitgangspunt hierbij is dat per storting het volume van een volle vuilniszak van 60 liter wordt aangeboden, dit is het volume van de huidige inwerptrommels van de ondergrondse containers.
- Huishoudens in de laagbouw hebben drie minicontainers om herbruikbare fracties aan te bieden:
    - GFT-afval wordt tweewekelijks aan huis gehaald;
    - PMD-afval wordt eenmaal per 4 weken aan huis gehaald;
    - Oud-papier wordt éénmaal per maand aan huis gehaald.
- Huishoudens in hoogbouw maken gebruik van verzamelcontainers voor restafval, PMD en oud-papier.
- Ook het aanbieden van grofvuil op de twee afvalbrengstations (ABS) dient te worden gereguleerd. Dit kan door het vaststellen van een tarief per kilo of door het laten betalen per bezoek aan een ABS. Er kan een gratis quotum worden vastgesteld, waarboven betaald dient te worden, bijvoorbeeld 300 kg of 3 bezoeken.
- In een aantal gebieden waar de woningdichtheid erg laag is wordt niet gewerkt met ondergrondse restafvalcontainers. Deze bewoners in bijvoorbeeld het buitengebied maken gebruik van minicontainers, ook voor restafval. In de eindsituatie gaat het naar verwachting om maximaal 500 huishoudens. Met behulp van registratie van de chips in de minicontainer kan geregistreerd worden hoe vaak deze wordt aangeboden.

3.2 Keuzes binnen tariefvarianten

Bij het inrichten van een tariefsysteem en de wijze van doorrekenen naar de gebruikers zijn diverse keuzes mogelijk. Hieronder worden deze keuzes beschreven en de consequenties in beeld gebracht.

Uiteindelijk resulteert deze analyse in twee tariefvarianten die voor de Arnhemse situatie zijn uitgewerkt en beoordeeld in paragraaf 3.2 .

1. De kostenonderbouwing van de afvalstoffenheffing;

De kosten die de gemeente maakt om de wettelijke zorgtaak op het gebied van afval uit te voeren, kunnen worden gedekt uit de afvalstoffenheffing. Dit is een bestemmingsheffing die wordt geheven wegens het leveren van een prestatie, namelijk het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Er gelden strikte juridische voorwaarden aan de verschillende kostenposten die mogen worden doorgerekend. Naast de dekking uit de afvalstoffenheffing kan ook gekozen worden voor het dekken van een deel van de kosten uit de algemene middelen.
In de afgelopen jaren is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing in Arnhem richting 100% gebracht (99% in 2017). Tevens is de onderbouwing van de kostenposten juridisch getoetst om risico's op overschrijding van deze 100%-norm te voorkomen.
Op basis van deze analyse wordt voorgesteld ook bij invoering van diftar over te gaan tot het volledig toerekenen van de huidige kostencomponenten, zowel de directe als indirecte kosten. Op deze wijze is de vergelijkbaarheid (in kosten) tussen het huidige systeem van OI met een diftar-systeem goed te maken. De verschillen ontstaan door extra kosten of besparingen ten gevolge van diftar en niet door een andere wijze van toerekenen van kostenonderdelen.

2. Onderverdeling naar vast en variabel tarief

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven is het hanteren van een variabel tarief voor het aanbieden van restafval het kenmerk van de huidige diftar-systemen in Nederland. Ook voor de Arnhemse situatie is deze sleutel geschikt om de gewenste doelen te bereiken. De verhouding tussen het vaste en variabele deel kan een gemeente zelf bepalen. Veelal wordt als stelregel gekozen om de vaste kosten te dekken uit het vaste tarief en de variabele kosten uit het variabele tarief. De risico's op onderdekking van de vaste kosten zijn daarmee beperkt. De variabele kosten dalen door een lager afvalaanbod en worden verrekend in het variabel deel van het afvalstoffentarief. Bij het bepalen van de tariefverhoudingen dienen deze effecten vooraf zorgvuldig ingeschat te worden.
De afweging die gemaakt moet worden bij het vaststellen van de verhouding tussen vast en variabel:

- hoe groot dient de (variabele) prikkel te zijn om huishoudens optimaal te stimuleren tot ander aanbiedgedrag en betere afvalscheiding;
- bij welk variabel tarief worden de risico's op ontwijkgedrag als te hoog ingeschat;
- welke deel van de vaste kosten kan overgeheveld worden in het variabele tarief, welk risico wordt hierbij acceptabel geacht;
- juridische beperking: het is **niet** toegestaan om het tarief voor de afvalstoffenheffing volledig variabel en afhankelijk van het aanbod aan afval te maken. Dit om ontwijkgedrag te voorkomen. Er dient altijd een deel als vaste component van de heffing te worden geheven. Echter welk vast deel (juridisch) noodzakelijk is om ieder huishouden een bijdrage te laten leveren is niet vastgelegd in wet of jurisprudentie.

3. Inrichting van de kwijtschelding

De kwijtschelding op de afvalstoffenheffing dient bij de keuze voor diftar op een andere wijze te worden ingericht. In het huidige systeem zijn alle minimuminkomens vrijgesteld van het betalen van de afvalstoffenheffing. Bij een diftarsysteem kan de vrijstelling zowel op het variabele als vaste deel van het tarief of een combinatie van beiden worden toegekend. Doordat het beschikbare budget voor kwijtschelding is verlaagd, zal er geen volledige kwijtschelding voor minima meer mogelijk zijn. Om hen wel de mogelijkheid te bieden hun kosten zoveel mogelijk te beperken is een zo laag mogelijk vast tarief wenselijk. Een deel van het kwijtscheldingsbudget kan gebruikt worden voor het variabele

deel, bijvoorbeeld door de eerste 12 stortingen gratis maken. Op basis van het beschikbare kwijtscheldingsbudget voor 2018 wordt een combinatie van vrijstelling op het vaste en variabele deel van het tarief voorgesteld.
De kwijtschelding op het variabele tarief kan ook door middel van een staffel worden ingericht, bijvoorbeeld de eerste 10 stortingen kosten € 0,50 per afvalzak, daarna 10 stortingen voor € 1,00, daarna het reguliere tarief. Hiermee wordt bereikt dat ook huishoudens die voorheen volledige kwijtschelding ontvingen op de afvalstoffenheffing, vanaf de eerste aanbieding geprikkeld om hun afval daar waar mogelijk te verminderen. En dat het kan heeft de proef 100-100-100 bewezen, waarbij het aantal kilogram restafval kon worden beperkt tot omgerekend 30 kilogram per jaar. Ter vergelijking: gemiddeld heeft een Arnhems huishouden nu 450 kilogram afval per jaar..

4. Wijze van innen van het tarief
Ook de wijze waarop de inning van het tarief wordt ingericht is bepalend voor het effect dat bereikt gaat worden. Eenmaal per jaar de rekening gepresenteerd krijgen waarop het verbruik staat vermeld, is praktisch en uit kostenoogpunt goed werkbaar. De prikkel zal echter minder frequent gevoeld worden en daardoor mogelijk een lager milieueffect hebben.
Een variant hierop is een inningsysteem waarbij elke storting wordt afgeboekt van een variabel quotum dat is geladen op een prepaid-pas. Het vaste deel van het tarief kan jaarlijks worden geïnd op de huidige wijze. Het milieueffect is naar verwachting groter, maar daarmee ook de risico's op ongewenst gedrag.
Beide inningsvarianten zullen in de loop van 2017 nader uitgewerkt worden op hun technische mogelijkheden en beperkingen.

5. Privacy-aspecten registratie en inning
Op dit moment loopt de juridische procedure rond privacy van registratie en gebruik van persoonsgegevens naar aanleiding van een bezwaar ingediend door een Arnhemse inwoner. Het betreft hier niet de registratie van persoonsgegevens op grondslag van een diftar-systeem. De Autoriteit Persoonsgegevens heeft deze grondslag namelijk wel erkend als rechtmatig voor het vastleggen van persoonsgegevens ten behoeve van het kunnen opstellen van een gedifferentieerde factuur. Desalniettemin wordt overwogen of ook het anoniem kunnen aanbieden van afval, bijvoorbeeld met behulp van een prepaid-card in de toekomst gefaciliteerd dient te worden in Arnhem.

3.3 Vergelijking tariefvarianten

Om inzicht te geven in de doorwerking van de keuze uit paragraaf 3.2 zijn twee sterk uiteenlopende tariefvarianten uitgewerkt en vergeleken:

- variant 1: de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een deels vast en deels variabel tarief, variabel tarief is vergelijkbaar met buurgemeenten.
- variant 2: de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een relatief laag vast en een hoog variabel tarief.

Uitgangspunten bij deze modelvergelijkingen:

- Een beperkt deel van de vaste kosten wordt in variant 1 opgenomen in het variabele tarief. Dit om te kunnen komen tot een variabele prikkel die voldoende stimuleert tot ander gedrag. De hoogte van deze variabele prikkel komt daarmee op een niveau dat in vergelijkbare en buurgemeenten wordt gehanteerd (zie bijlage 1).
- In variant 2 wordt gekozen voor een laag vast tarief en in verhouding tot variant 1, dit resulteert in een relatief hoge variabele prikkel.

- De hoeveelheid restafval die verwacht wordt bij invoering van beide varianten, is omgerekend naar het aanbod aan afvalzakken per huishouden. Op basis van het gemiddeld gewicht per afvalzak (6 kg.) en het variabele tarief per zak worden de kosten voor een gemiddeld huishouden bepaald. In variant 2 waar de variabele prikkel hoog is, wordt een zeer sterke reductie van aangeboden afval verwacht, gemiddeld biedt een huishouden dan nog 33 zakken per jaar aan in het systeem.
- Minima ontvangen in beide varianten een gecombineerde kwijtschelding: een deel op het vaste tarief en een deel op het variabele tarief. In variant 2 kan het vaste tarief voor minima volledig worden kwijtgescholden.
- De kwijtschelding op het variabele tarief kan worden gerealiseerd door een aantal stortingen gratis te maken: in variant 1 en 2 is gerekend met de eerste 12 stortingen vrij..
- De resulterende kosten per huishouden zijn een gemiddelde, afhankelijk van individueel aanbiedgedrag zal 50% van de huishoudens per groep uitkomen op een lager en 50% op een hoger tarief per jaar.

De basiskenmerken van beide varianten zijn in tabel 1 samengevat. Uitgangspunt is de situatie in 2018, het eerste jaar na invoering diftar. De resulterende tariefkosten zijn gebaseerd op gemiddelden, 50% van de huishoudens zal boven en 50% zal onder dit tarief uitkomen.

Tabel 1: Kenmerken kosten en financiering diftarvarianten
(de tarieven zijn indicatief)

Kenmerken:	Variant 1. Deel vast, deel variabel tarief	Variant 2. Hoog variabel tarief
Kosten product afval 2018 **Vaste deel kosten:** **Variabele deel kosten:**	15,2 miljoen 10,4 miljoen (69%) 4,8 miljoen (31%)	14,5 miljoen 10,4 miljoen (72%) 4,1 miljoen (28%) *Lagere kosten doordat hoog variabel tarief leidt tot sterkere afvalreductie en meer gescheiden afvalstromen, hierdoor lagere verwerkingskosten.*
Dekking uit vast deel tarief	- 7,6 miljoen (50%)	- 2,9 miljoen (20%)
Dekking uit variabel deel tarief	- 7,6 miljoen (50%	- 11,6 miljoen (80%)
Geraamd aanbod aan zakken/jr	60	33
Tarief per afvalzak	€ 1,63	€ 4,64
Vast tarief: **- betalende huishoudens** **- minima**	 € 104 € 26	 € 41 € 0
Kwijtscheldingsopties minima:	- eerste 12 zakken gratis, daarna € 1,63	- eerste 12 zakken gratis, daarna € 4,64
Variabel tarief: **- betalende huishoudens** **Onderverdeling:** **- 1-persoons hh** **- meerpersoonshuishouden**	 € 98 (gemiddeld 60 zakken) € 50 (31 zakken) € 134 (82 zakken)	 € 153 (33 zakken)
Variabel tarief: **- minima**	 € 78 (48 zakken)	 € 97 (21 zakken)

Om de boven beschreven diftarvarianten voor Arnhem te beoordelen is een helder afwegingskader nodig. De systemen worden beoordeeld ten opzichte van de situatie in 2018 waarbij omgekeerd inzamelen volledig is ingevoerd en waarbij geen vorm van differentiatie op basis van afvalaanbod plaats vindt.

De systemen worden beoordeeld op de volgende criteria:

1. Milieurendement: verwacht effect op reductie restafval en inzameling herbruikbare fracties.
2. Verwachte kosten per (gemiddeld) huishouden.
3. Vervuiler betaalt-principe, eerlijker toerekenen van kosten naar verbruik/gebruik.
4. Financieel effect van tariefsysteem voor laagste inkomensgroepen.
5. Financieel risico.
6. Risico's op ongewenste effecten:
    a. Vervuiling openbare ruimte;
    b. Vervuiling herbruikbare fracties;
    c. Binnenhalen van afval uit andere kanalen (bedrijfsafval, andere gemeenten)
    d. Voorspelbaarheid en beheersbaarheid ongewenste effecten.

In tabel 2 worden de resultaten van deze systeemvergelijking weergegeven. Uitgangspunt is het jaar 2020 waarbij het diftar-systeem de volledig effecten heeft bereikt.

Tabel 2: Beoordeling varianten kwalitatief (bedragen en hoeveelheden zijn gemiddelden)

Criteria	Referentie: OI zonder diftar	Variant 1. Deel vast, deel variabel tarief	Variant 2. Hoog variabel tarief
1. Milieurendement: Hvh. restafval in 2020	192 kg/inw/jr	152 kg/inw/jr	100 kg/inw/jr
2. Verwachte kosten per huishouden in 2020 (gemiddeld)	€ 189	€ 184	€ 172
3. Vervuiler betaalt-principe/ beïnvloedbaarheid tarief	Niet	Gedeeltelijk	Maximaal
4. Effect op laagste inkomensgroepen	Betalen vast bedrag	Minima kunnen hun tarief deels beïnvloeden	Grotere invloed van minima mogelijk om hun tarief te beïnvloeden. Lager deel vast, hoger deel variabel.
5. Financiële risico door niet binnenhalen variabel deel.	N.v.t.	Beperkt.	Hoog.
6. Risico's ontwijkgedrag/verloedering openbare ruimte	Bij gefaseerde invoer beheersbaar.	Beperkt en beheersbaar.	Groot en moeilijk beheersbaar.

Toelichting:

Ad 1. Milieurendement

Door het invoeren van een gedifferentieerd tarief op restafval zal de hoeveelheid restafval afnemen. Huishoudens worden geprikkeld om hun afval nog beter te scheiden in herbruikbare fracties en daar

waar mogelijk andere keuzes maken bij het kopen van producten om onnodig afval te vermijden. Uit de resultaten die geboekt zijn in gemeenten als Apeldoorn en Deventer blijkt dat deze afnames substantieel zijn. De invoering van diftar zal met name een positief effect hebben op de gescheiden inzameling van oudpapier en PMD. Op deze fracties kunnen huishoudens een belangrijke besparing realiseren op hun volume en daarmee op het (minder vaak) aanbieden van hun restafvalzak. Verwacht wordt dat positieve milieueffecten pas na een aantal jaren werken met een diftarsysteem volledig zijn bereikt. Om deze reden vergelijken we de situatie in 2020 voor het huidige systeem: OI volledig ingevoerd en OI aangevuld met diftar vanaf 2018. Met een hoog variabel tarief komt de landelijke doelstelling van 100 kg per inwoner per jaar binnen bereik in 2020.

Ad 2. Verwachten kosten per huishouden

Om inzicht te geven in de kosteneffecten bij invoering van de twee diftarvarianten, worden deze vergeleken met de situatie waarbij Omgekeerd Inzamelen volledig is uitgerold. Omdat de effecten naar verwachting pas na drie jaar volledig zijn doorgewerkt, wordt als vergelijkingsjaar 2020 gehanteerd. De resulterende kosten zijn voor de drie varianten omgerekend naar de gemiddeld te verwachten kosten per huishouden.

In de kosten-batenanalyse is een onderscheid gemaakt naar de volgende drie categorieën:

- Het effect op de verwerkingskosten
  Zowel bij de uitrol van omgekeerd inzamelen als bij het invoeren van diftar is een daling van de verwerkingskosten te verwachten. Zoals hierboven is aangeven zal het milieueffect door diftar nog aanzienlijk stijgen voor de fracties PMD en oud-papier. Omdat voor deze beide fracties een positieve opbrengst staat tegenover een daling van de kosten voor verwerking van restafval, leveren extra kilo's op deze fracties een substantiële besparing op.

- Effect op inzamelkosten
  - De inzameling van grofvuil op de afvalbrengstations (ABS) vraagt in een diftar-omgeving meer handling en toezicht. Op beide ABS'en zullen hiervoor aanpassingen ten aanzien van de inrichting moeten worden doorgevoerd. Ook in exploitatie zullen extra kosten gemaakt worden om optimale scheiding te realiseren.
  - Besparingen op de inzameling van restafvalcontainers worden op twee manieren bereikt: enerzijds door het lagere aanbod van restafval zullen de ondergrondse containers minder vaak geleegd hoeven te worden. Daarnaast is een efficiencyslag te maken indien afvalinzamelaar SUEZ de ondergrondse container pas gaat legen bij een volmelding. Dit laatste effect zal pas volledig benut kunnen worden bij het afsluiten van een nieuw inzamelcontract in 2020.

- Extra beheerkosten bij een diftar-systeem:
  - Belastingen: het inningssysteem zal moeten worden aangepast.
    - Investeringen in nieuwe software;
    - Het koppelen van de software met de systemen van containerregistratie en gebruik ABS;
    - Het testen en certificeren van toegangscontrolesystemen en software;
    - Het inrichten van een digitaal platform waarop gegegevens kunnen worden ingezien
    - Behandelen van procedures en bezwaarschriften
    - Uitbreiding van de formatie.

- Extra communicatie en voorlichting en projectleiding
- Extra coördinatie en administratief beheer
  Dit betreft werkzaamheden die voor een deel bij de gemeente en een deel bij inzamelaar zullen plaatsvinden, zoals het bijhouden van mutatiebestanden van afvalpassen, afhandelen van vragen en meldingen en extra toezicht.
- Extra kosten voor stimulering en beloningsprogramma's.
  In samenwerking met de Teams Leefomgeving wordt per wijk onderzocht hoe een betaalsysteem kan worden gecombineerd met programma's om huishoudens te stimuleren om afval gescheiden aan te bieden. Om de negatieve effecten voor minima te verminderen worden beloningsprogramma's opgezet. Wijkgerelateerde acties op het gebied van zwerfafval , wijkonderhoud of andere sociale projecten kunnen daarbij gecombineerd worden met beloningen in de vorm van gratis stortquota of in andere positieve prikkels. Deze nieuwe vormen van beloning en stimuleren worden in 2017 nader uitgewerkt en beproefd.
- Extra handhaving en controle
  Het is van cruciaal belang dat controle en handhaving effectief en efficiënt wordt ingezet om het aanbiedgedrag te bewaken. Dit vraagt om optimale afstemming tussen handhaving en de beheerafdeling en inzameldienst.

Ad 3. Beïnvloedbaarheid tarief

Deze vorm van beprijzen van het aanbieden van restafval geeft inwoners een aanzienlijke mogelijkheid om hun kosten omlaag te brengen door het verbeteren van hun scheidingsgedrag. Dit is uiteraard afhankelijk van de eigen afvalproductie en het gerealiseerde afvalscheidingsgedrag. Diftar-variant 2 met hoge variabel tarieven heeft de grootste sturingsmogelijkheden.

Ad 4. Effect van diftar op laagste inkomensgroepen

De gekozen maatregel ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid zal in alle varianten er toe leiden dat minima een heffing gaan betalen met ingang van 2018. Ten opzichte van de huidige situatie waarin volledige kwijtschelding aan de orde is, gaat dit leiden tot gemiddelde kosten voor een huishouden die liggen rond de € 100 per jaar. Hierbij is uitgegaan van een gemiddeld aantal zakken dat een huishouden aanbiedt (60 in variant 1 en 33 in variant 2). In variant 2 wordt het vaste tarief voor minima volledig kwijtgescholden en kunnen bovendien 12 zakken gratis worden aangeboden. Huishoudens die hun afvalaanbod tot dit gratis quotum weten te beperken, betalen ook in de nieuwe situatie geen kosten voor de afvalinzameling. In combinatie met beloningsprogramma's kunnen de kosten ook in variant 1 verder omlaag gebracht worden.

Ad 5 en 6. Risico's diftar

Bij het vaststellen van de variabele heffing dient een inschatting gemaakt te worden van het aanbiedgedrag van huishoudens: hoeveel zakken worden in het systeem aangeboden? Zowel het gewenste als ongewenste gedrag kan leiden tot risico's voor de gemeente. Het ongewenste aanbiedgedrag leidt tevens tot een aantasting van de kwaliteit van de openbare ruimte.
Gewenste gedrag: betere afvalscheiding dan geraamd leidt tot een onderdekking via het variabele tarief. Dit risico is groter naarmate er een groter deel van de vaste kosten in het variabel tarief gestopt wordt. Om te komen tot een variabel tarief van € 1,63 in variant 1,is ruim 2,8 miljoen van de vaste lasten variabel gemaakt.

Ongewenst gedrag: restafval wordt niet in de containers aangeboden en geregistreerd maar via allerlei andere kanalen die kunnen leiden tot extra opruimkosten en overlast: bijplaatsingen, dumpingen, volstouwen van openbare prullenbakken.
De risico's die gepaard gaan met het aanbieden van restafval buiten het systeem stijgen bij het hoger worden van het variabele zakkentarief. Er is een grens waarbij substantiële aantallen huishoudens op grote schaal naar alternatieven gaan zoeken. Om deze reden kiezen alle gemeenten die tot dusver diftar ingevoerd hebben, voor een tarief per afvalzak dat ligt tussen de € 1,00 en 2,50. (zie bijlage 1). Indien in de situatie van een volledig variabel tarief 20% van de geraamde tariefzakken niet binnenkomt, dan levert dit in de Arnhemse situatie een tekort van ruim € 3 miljoen op. Daarbij komen de extra kosten voor het opruimen van dumpingen en bijplaatsingen (: ± € 300.000 per jaar).

3.4 Afwegingen bij de keuze voor een diftarvariant

Om de volgende redenen wordt voorgesteld om bij een keuze voor invoering van diftar te starten met variant 1. Bij het bepalen van de hoogte van het variabele tarief wordt in deze variant zo veel mogelijk aangesloten bij de tarieven die omliggende gemeenten hanteren om ongewenste afvalbewegingen tussen gemeente te voorkomen.

- In variant 1 wegen de voordelen van diftar (milieurendement, de vervuiler betaalt, mogelijkheid om minima sturing te geven op de hoogte van de heffing) op tegen de risico's.
- Er wordt gekozen om het variabel tarief vervolgens in vier jaar tot een maximaal niveau te vergroten, tenzij uit tussentijdse evaluatie blijkt dat de ongewenste effecten onbeheersbaar zijn.
- Het opschalen van handhaving om ontwijkgedrag te voorkomen is niet de enige remedie en heeft een beperkte werking, er wordt veel verwacht van het inzetten op verbeteren van bewustwording aan de voorzijde om aankoop en afdankgedrag te sturen. Dit kan door positieve prikkels en beloningssystemen te ontwikkelen.
- Voorgesteld wordt om een substantieel bedrag te reserveren voor het ontwikkelen en uitvoeren van wijkgerichte stimulering- en ondersteuningsprogramma's in combinatie met extra inzet op handhaving. In de huidige kostencalculaties van beide diftarvarianten is een structureel bedrag van € 750.000 per jaar meegenomen voor deze kosten. De onderverdeling van dit budget naar handhaving- en stimuleringskosten zal bij de uitwerking van de mogelijke beloningssystemen duidelijk worden.

Bijlage 1: tarieven 2016 diftar-gemeenten:

Gemeente	Vast tarief/jr.	Variabel tarief storting (zak) in ondergrondse container				240-liter minicontainer
		60-ltr	40-ltr.	30-ltr.	25-ltr	
Apeldoorn	€ 159,39	€ 2,11	€ 1,35			€ 8,11
Deventer	€ 159,59	€ 2,82				€ 13,47
Zutphen	€ 132,00	€ 1,60			€ 0,70	€ 7,75
Enschede (2017)	€ 199,92	€ 1,73		€ 0,86		€ 6,90
Hengelo (Ov)	€ 137,04			€ 1,05		€ 10,55
Westervoort	€ 154,00	€ 1,20				€ 8,80
Duiven	€ 165,40	€ 1,04				€ 4,14
Lingewaard	€ 129,50	€ 1,15				
Overbetuwe	€ 121,82	€ 1,55				€ 5,48
Renkum (2017)	1 pers.€ 181 2 pers. €194,70 3 + € 211,40	€ 1,00		€ 0,50		€ 5,00

Wijziging jaarschijf 2017 MJPB 2017-2020

Nr. : **17-013**

Onderwerp : Invoering Diftar

Raad d.d. :

Documentnr. :

I / S : Incidenteel (2017 en 2018)

Toelichting : Zie raadsvoorstel ter zake

Wijken / Reguliere programma's		Stand na begrotingswijziging 17-012						Begrotingswijziging 17-013						Stand na begrotingswijziging 17-013					
Nr.	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Explotaitie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**
					Toe-voegingen	**Ont-trekkingen**					**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**					**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**	
	Wijken																		
Geb1	Centrum Spijkerkwartier Arnhenhemse Broek (CSA)	33.100	8.974	-24.126	0	0	-24.126	0	0	0	0	0	0	33.100	8.974	-24.126	0	0	-24.126
Geb2	Noordwest	30.348	3.258	-27.090	0	0	-27.090	0	0	0	0	0	0	30.348	3.258	-27.090	0	0	-27.090
Geb3	Noordoost	25.054	3.048	-22.006	0	0	-22.006	0	0	0	0	0	0	25.054	3.048	-22.006	0	0	-22.006
Geb4	Presikhaaf	22.873	2.343	-20.530	0	0	-20.530	0	0	0	0	0	0	22.873	2.343	-20.530	0	0	-20.530
Geb5	Malburgen	34.333	4.471	-29.862	0	0	-29.862	0	0	0	0	0	0	34.333	4.471	-29.862	0	0	-29.862
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	18.490	1.932	-16.558	0	0	-16.558	0	0	0	0	0	0	18.490	1.932	-16.558	0	0	-16.558
Geb7	De Laar / Elden	17.026	2.142	-14.884	0	0	-14.884	0	0	0	0	0	0	17.026	2.142	-14.884	0	0	-14.884
Geb8	Vredenburg Kronenburg Rijkswoerd (VKR)	26.217	2.000	-24.217	0	0	-24.217	0	0	0	0	0	0	26.217	2.000	-24.217	0	0	-24.217
	Reguliere programma's																		
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	10.969	3.589	-7.380	0	0	-7.380	0	0	0	0	0	0	10.969	3.589	-7.380	0	0	-7.380
R1	Veiligheid	13.510	1.484	-12.026	0	121	-11.905	0	0	0	0	0	0	13.510	1.484	-12.026	0	121	-11.905
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	20.211	6.041	-14.170	6.090	7.905	-12.355	0	0	0	0	0	0	20.211	6.041	-14.170	6.090	7.905	-12.355
R3	Economie	5.125	740	-4.385	0	0	-4.385	0	0	0	0	0	0	5.125	740	-4.385	0	0	-4.385
R4	Educatie	29.583	6.343	-23.240	4.677	1.198	-26.719	0	0	0	0	0	0	29.583	6.343	-23.240	4.677	1.198	-26.719
R5	Cultuur, recreatie en sport	45.637	11.087	-34.550	2.677	610	-36.617	0	0	0	0	0	0	45.637	11.087	-34.550	2.677	610	-36.617
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	198.174	106.676	-91.498	1.200	538	-92.160	0	0	0	0	0	0	198.174	106.676	-91.498	1.200	538	-92.160
R7	Gezondheid en Milieu	31.856	2.337	-29.519	132	7.655	-21.996	350	0	-350	0	350	0	32.206	2.337	-29.869	132	8.005	-21.996
R8	Wonen en Ruimte	45.483	45.878	395	1.337	2.865	1.923	0	0	0	0	0	0	45.483	45.878	395	1.337	2.865	1.923
R9	Financiën en bedrijfsvoering	90.571	481.154	390.583	6.915	7.199	390.867	0	0	0	0	0	0	90.571	481.154	390.583	6.915	7.199	390.867
	Totaal	**698.560**	**693.497**	**-5.063**	**23.028**	**28.091**	**0**	**350**	**0**	**-350**	**0**	**350**	**0**	**698.910**	**693.497**	**-5.413**	**23.028**	**28.441**	**0**
						5.063						*350*						*5.413*	

Persbericht 6 februari 2017

Goed afval scheiden wordt beloond

Vanaf 1 januari 2018 gaan Arnhemse huishoudens op een andere manier betalen voor hun afval. Het college van burgemeester en wethouders wil vanaf die datum een diftar-systeem invoeren voor de afvalstoffenheffing. Het voorstel aan de gemeenteraad is dat huishoudens straks gaan betalen per keer dat ze een vuilniszak met restafval in een ondergrondse container stoppen.

De invoering van een nieuwe betalingssysteem is een logisch vervolg op de komst van het omgekeerd inzamelen in Arnhem. Het past in de plannen op het gebied van duurzaamheid en het streven naar een circulaire economie. Al bij de introductie van het omgekeerd inzamelen werd aangekondigd dat huishoudens meer invloed zouden krijgen op de kosten voor hun afval. Anders gezegd: wie goed het afval scheidt moet daarvoor worden beloond. Voor het invoeren van een diftar-syteem is het een voorwaarde dat het omgekeerd inzamelen in de hele stad is uitgerold. Rond de zomer van 2017 is dat het geval.

Vast en variabel deel
In het nieuwe systeem betaalt ieder huishouden, onafhankelijk van de samenstelling, een vast deel en een variabel deel. Het het variabele deel is afhankelijk van het aantal keer dat een vuilniszak in een ondergrondse container wordt gestopt. Door afval goed te scheiden en de hoeveelheid restafval te beperken is er de mogelijkheid voor huishoudens om de afvalkosten te beperken. De verwachting is dat een gemiddeld huishouden minder gaat betalen dan nu. Bovendien wil het college de komende vier jaar het vaste deel verder omlaag brengen, tenzij uit een evaluatie blijkt dat het nadeel van afvaldumping onbeheersbaar wordt.

Stimuleren, motiveren, belonen en handhaven
Belangrijke succesfactor bij het invoeren van diftar is het stimuleren en motiveren van inwoners om hun afval goed te scheiden. Communicatie is daarbij cruciaal. Daarom wil het college ook alternatieve beloningsystemen mogelijk maken. Daarmee kunnen bewoners geld of extra 'gratis' stortingen van afvalzakken verdienen als ze meewerken aan opruimacties, zwerfafvalverwijdering of andere acties die de leefomgeving ten goede komen. In de komende maanden worden pilots uitgevoerd om deze stimuleringsacties te ontwikkelen.

Kortingen voor minima
Huishoudens die van een minumiminkomen moeten rondkomen krijgen in het voorstel van het college zowel korting op het vaste als op het variabele deel. Zo kunnen zij de de eerste twaalf vuilniszakken met restafval gratis storten.

Hoe verder
Het voorstel om een diftar-systeem in te voeren met een vast en variabel deel ligt nu voor bij de gemeenteraad. Als de raad akkoord gaat met dit voorstel volgt voor de zomer een nader uitgewerkt voorstel. De definitieve vaststelling van de tarieven zal dan in november bij het vaststellen van de begroting plaatsvinden.

Meer informatie is te vinden op www.arnhem.nl/diftar

Noot voor de redactie, niet voor publicatie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Maurice Chattelin, 06 52 51 36 11

12

16A19

ChristenUnie Arnhem

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren

Amendement
Eerst de rekening

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 27 juni 2016 bij het agendapunt 'Doorontwikkeling armoedebeleid en schulddienstverlening',

Constaterende dat:

- Het college van burgemeester en wethouders onder meer voorstelt om kwijtschelding afvalstoffenheffing voor minima gedeeltelijk af te schaffen

Overwegende dat:

- Het nog niet duidelijk is wat de financiële gevolgen van het voorstel voor minima zijn;
- Deze gegevens door het college zullen worden verstrekt voor de behandeling van de MJPB 2017-2020, zoals dit door het college bij de behandeling van de Perspectiefnota is toegezegd.

Besluit:

Beslispunt: "5. In te stemmen met de maatregel inzake de implementatie van gedeeltelijke kwijtschelding afvalstoffenheffing met ingang van 2018, zodat inkomsten en uitgaven van de armoedeagenda op termijn weer in balans komen."

Te wijzigen in:

Beslispunt: "5. In te stemmen met een onderzoek naar de financiële effecten voor minima van de maatregel inzake de implementatie van gedeeltelijke kwijtschelding afvalstoffenheffing die met ingang van 2018 tot doel heeft dat inkomsten en uitgaven van de armoedeagenda op termijn weer in balans komen. Het college werkt deze maatregel verder uit en legt deze samen met de resultaten van het onderzoek voor aan de gemeenteraad.

Daniël Becker	Lea Manders	Leo de Groot
ChristenUnie	Arnhem Centraal	Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

AANGENOMEN

GEMEENTE Arnhem

Afvalplan 2012-2020

Van afval naar grondstof

GEMEENTE Arnhem

Inhoud

Inhoud ... 2
Samenvatting ... 4
Hoofdstuk 1: Visie en doelstellingen ... 6
1.1 Visie ... 6
1.1.1 Van afval naar grondstof ... 6
1.1.2 Bronscheiding ... 6
1.1.3 Vervuiler betaalt ... 6
1.1.4 Visie in 3 zinnen ... 7
1.2 Stappenplan (voorkeurs variant B) ... 7
1.2.1 Stap 1: Omgekeerd Inzamelen 2012-2016 ... 7
1.2.2 Stap 2: Vervuiler betaalt, 2016-2020 ... 7
1.3.1 Milieu ... 8
1.3.2 Service ... 8
1.3.3 Financiën ... 9
1.3.4 Regie ... 9
Hoofdstuk 2: Kaders ... 10
2.1 Landelijke kaders ... 10
2.1.1 Landelijk beleid ... 10
2.1.2 Afvalbrief van Atsma ... 10
2.1.3 Besluit beheer verpakkingen ... 10
2.2 Gemeentelijke kaders ... 10
2.2.1 Wettelijke taak ... 10
2.2.2 Aanbesteding inzameling huishoudelijk afval ... 10
2.2.3 Samenloop contracten ... 11
2.2.4 Amendementen en Moties ... 11
Hoofdstuk 3: Afval analyse ... 12
3.1 Benchmark afvalscheiding 2010 ... 12
3.1 Restafval en Scheidingspercentage ... 13
3.2 GFT ... 13
3.3 Oud papier ... 14
3.4 Kunststof ... 14
3.5 Interpretatie ... 15
Hoofdstuk 4: Onderzoek en advies ... 16
4.1 Onderzoek ... 16
4.2 Twee Varianten ... 16
4.2.1 Variant A: “huidige situatie-plus” ... 16
4.2.2 Variant B: “omgekeerd inzamelen” ... 17
4.3 Afweging en advies ... 19
Hoofdstuk 5: Maatregelen ... 21
5.1 Omgekeerd Inzamelen ... 21
5.1.1 Restafval ... 21
5.1.1.1 Restafval laagbouw ... 21
5.1.1.2 Restafval hoogbouw ... 21
5.1.1.3 Restafval centrumgebied ... 22
5.1.2 Oud Papier ... 22
5.1.2.1 Oud papier laagbouw ... 23
5.1.2.2 Oud papier hoogbouw + centrumgebied ... 23
5.1.3 Kunststofverpakkingen ... 24
5.1.3.1 Kunststof laagbouw ... 24
5.1.3.2 Kunststof hoogbouw + centrumgebied ... 24

5.1.4 Grof Tuinafval 24
5.1.5 AEEA (Afgedankte Elektrische en Elektronische Apparaten) 25
5.1.6 Grofvuil 26
5.2. Preventie 26
5.2.1 Communicatie – Voorlichting en betrokkenheid inwoners vergroten 26
5.2.2 Educatie op scholen 26
5.3 Aanvullende maatregelen 27
5.3.1 Nieuwe toegangspassen 27
5.3.2 GFT – Verlaging frequentie inzameling 27
5.3.3 Oud Papier en Karton 27
5.3.4 Toezicht bestekken verbeteren 28
5.4 Financiën 28
5.4.1 Investeringen 28
5.4.2 Kosten en baten analyse 29
5.4.3 Dekkingsmogelijkheden 30
5.4.4 Risicoanalyse 30
5.4.5 Afvalstoffenheffing 32
5.5 Monitoring 32
Bronvermelding 34
Bijlage 1: Overzicht huidig inzamelstructuur Arnhem 35
Bijlage 2: Overzicht contracten 36
Bijlage 3: Onderzoek en Advies 37
Bijlage 4: Planning 40
Bijlage 5: Overzicht activering investeringen per variant 41
Bijlage 6: Financiële effecten op exploitatie per maatregel 43

Samenvatting

Dit afvalplan geeft de richting weer die de gemeente Arnhem in de komende periode 2012-2010 kiest ten aanzien van huishoudelijk afval. De uitgangspunten bij het inzamelen en verwerken van afval in Arnhem zijn:

1. *Van afval naar grondstof*
2. *Scheiden van afval aan de bron*
3. *Inwoners hebben invloed op afvalstoffenheffing*

In dit afvalplan zijn 2 varianten onderzocht op welke manier het beste invulling gegeven kan worden aan deze uitgangspunten. De eerste variant is “huidige situatie plus”, tussen 2012-2015 worden alle maatregelen genomen die noodzakelijk zijn om een “vervuiler betaalt” systeem in te voeren. De tweede variant is het invoeren van “omgekeerd inzamelen” in de periode 2012-2016. In beide varianten kan na 2016 een systeem ingevoerd worden dat invulling geeft aan de “vervuiler betaalt”. Het advies is om te kiezen voor “omgekeerd inzamelen”.

Stap 1: Omgekeerd Inzamelen 2012-2016
Grondstoffen worden schaars, terwijl er in het Arnhemse huishoudelijk afval nog veel bruikbare grondstoffen aanwezig zijn. Om deze grondstoffen te winnen, worden grondstoffen efficiënter aan huis ingezameld waardoor inwoners makkelijker deze grondstoffen kunnen scheiden. De grote stromen GFT, kunststof en oud papier worden bij laagbouwwoningen met minicontainers aan huis ingezameld. Restafval kunnen deze inwoners kwijt in ondergrondse containers, die op logische locaties in de wijk worden geplaatst.
Tevens wordt deze periode gebruikt om maatregelen te nemen die het mogelijk maken een gedifferentieerd (betalen of belonen) betalingssysteem in te voeren. Voor de kleinere afval stromen zoals glas, textiel, en klein chemisch afval blijft de inzameling ongewijzigd.

In 2016 wordt stap 1 geëvalueerd. Aan de hand van de resultaten wordt de invulling van stap 2 definitief vastgesteld. Tot 2016 blijft het betalingssysteem in Arnhem ongewijzigd.

Stap 2: De vervuiler betaalt, 2017 – 2020
In de tweede stap wordt het mogelijk om een betalingssysteem in te voeren dat invulling geeft aan de “vervuiler betaalt”. Dit systeem maakt het voor iedere Arnhemse inwoner mogelijk de hoogte van de afvalstoffenheffing omlaag brengen door beter haar afval te scheiden. Afval dat niet verbrand hoeft te worden levert immers een besparing op de verwerkingskosten.
Naast eerder genoemde grondstoffen, wordt in deze periode ingezet op een betere bronscheiding van de overige stromen zoals glas, textiel en klein chemisch afval. Tevens wordt dan onderzocht of met nascheiding het restafval nog verder gereduceerd kan worden.

Gedurende de looptijd van het project zal gefaseerd € 7,2 miljoen geïnvesteerd worden, waarvan reeds € 1,0 miljoen beschikbaar is. Deze investering is bedoeld voor de aanleg van ondergrondse containers restafval bij laagbouw woningen, centrum gebied, toegangscontrole bij bestaande ondergrondse containers en de aanschaf van nieuwe mini containers voor oud papier.

Als gekozen wordt voor omgekeerd inzamelen, dan zijn de volgende doelstellingen haalbaar:

- *De hoeveelheid restafval per inwoner per jaar te verlagen van 247 naar 209 kg in 2016, en 163 kg in 2020*
- *Het scheidingspercentage te verhogen van 44 naar 60% in 2020*
- *Het serviceniveau voor inwoners te verhogen*
- *Huidige gebruikers die geen afvalstoffenheffing geen toegang te verlenen tot voorzieningen*
- *Inwoners invloed krijgen op het tarief dat zij betalen*
- *De regie van het beleid in eigen handen houden*

- Als de effecten van stap 1 en 2 worden opgeteld in variant B, dan wordt er vanaf jaar 2018 een structureel exploitatievoordeel gerealiseerd.

Hoofdstuk 1: Visie en doelstellingen

1.1 Visie

De vraag naar energie en grondstoffen in de wereld neemt ieder jaar toe, door groeiende wereldbevolking en welvaartniveaus. Om in de toekomst de huidige consumptieniveaus te kunnen handhaven, vormt het anders omgaan met grondstoffen één van de grootste uitdagingen de komende jaren (Planbureau voor de leefomgeving, 2010). In deze paragraaf worden de uitgangspunten toegelicht, waarop dit afvalplan is opgesteld.

1.1.1 Van afval naar grondstof

Grondstoffen worden schaars. In het huishoudelijk afval zitten veel bruikbare grondstoffen. Met deze kennis vindt de gemeente Arnhem het van groot belang om nog meer in te gaan zetten om de vrijkomende “grondstoffen” (herbruikbaar afval) in te zamelen zodat ze opnieuw kunnen worden gebruikt. Afvalinzameling wordt dus meer en meer het inzamelen van waardevolle grondstoffen.

In het sluiten van de keten, heeft afvalbeheer een cruciale rol: Preventie, hergebruik en recycling zijn manieren waarop grondstoffen efficiënter en duurzamer kunnen worden benut, terwijl verbranding en vergisting kunnen bijdragen om een deel van de energie terug te winnen (ROVA, 2011). Door afval als grondstof te gebruiken zijn minder nieuwe grondstoffen nodig om in de vraag hiernaar te voorzien en wordt CO2 reductie gerealiseerd.

Het Nederlandse afvalstoffenbeleid is een prioriteitsvolgorde voor afvalbeheer opgenomen, de Ladder Van Lansink. De ladder is erop gericht prioriteit te geven aan de meest milieuvriendelijke verwerkingswijze, zie figuur 1.1.

Voor gemeentes is scheiding van grondstoffen (hergebruik en recycling) de belangrijkste vorm om restafval te verminderen. Preventie dient voornamelijk op landelijk of internationaal niveau aangepakt te worden.

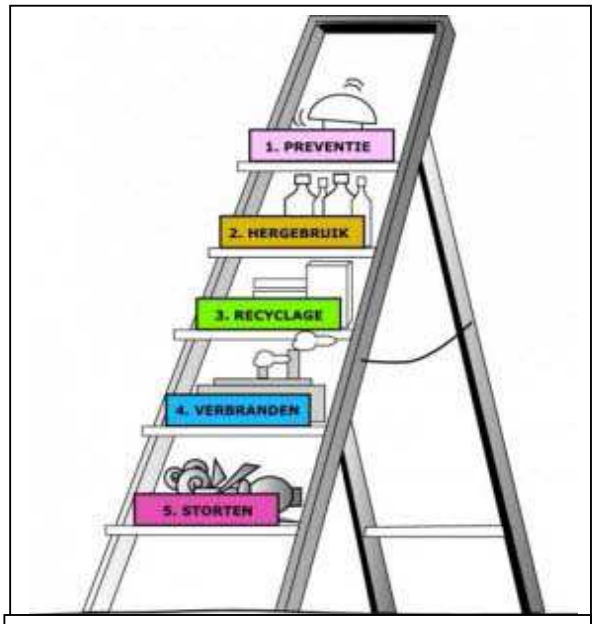

Figuur 1.1: Ladder van Lansink

1.1.2 Bronscheiding

Het scheiden van afval gebeurt bij voorkeur aan de bron. Bij bronscheiding is de kwaliteit van de grondstoffen beter dan bij nascheiding. Dit komt doordat de grondstoffen niet vervuilt raken door het mengen met natte fracties. Een ander nadeel van nascheiding is dat er een verkeerd signalering naar inwoners wordt gegeven: “Alles is afval, in plaats van grondstof”. De totale ketenkosten van bronscheiding, rekening houdend met de feitelijke hergebruikresultaten, zijn op dit moment lager dan van nascheiding (KplusV, 2011). Mocht op termijn nascheiding als aanvulling voor bronscheiding interessant zijn, dan zal de gemeente Arnhem de mogelijkheden hiervoor onderzoeken.

1.1.3 Vervuiler betaalt

Inwoners krijgen invloed op het tarief dat zij betalen voor afvalinzameling, zij hebben de mogelijkheid door beter afval te scheiden hun afvaltarief te beïnvloeden. Dit betekent dat kosten eerlijker worden toegerekend, waardoor gebruikers bewuster worden van hun eigen gedrag. De vervuiler betaalt kan

vorm worden gegeven door het invoeren van het gedifferentieerd betalingssysteem met variabele tarieven. Dit systeem zegt alleen iets over de manier van betalen en niets over de manier van inzamelen van afval. Voordat een dergelijk systeem operationeel is moeten er eerst maatregelen worden getroffen die het mogelijk maken in de toekomst op de hoeveelheid aangeboden restafval af te rekenen.

1.1.4 Visie in 3 zinnen

Van afval naar grondstof
Scheiden van afval aan de bron
Inwoners hebben invloed op afvalstoffenheffing

1.2 Stappenplan (voorkeurs variant B)

Het gemeentelijk beleid wordt meer gericht zijn op het uitdagen van inwoners om de herbruikbare grondstoffen apart aan te bieden. Om dit te bereiken, zijn 2 stappen nodig:

1.2.1 Stap 1: Omgekeerd Inzamelen 2012-2016

In de eerste stap worden grondstoffen efficiënter aan huis ingezameld, waardoor inwoners makkelijker grondstoffen kunnen scheiden. In de laagbouw gaat de oude grijze container gebruikt worden voor de inzameling van kunststof, en krijgen inwoners een aparte minicontainer voor oud papier. In de hoogbouw wordt de inzameling van deze grondstoffen verbeterd. Restafval wordt in de hele stad weggebracht naar ondergrondse verzamelcontainers.
Tevens wordt deze periode gebruikt om maatregelen te nemen die het mogelijk te maken een gedifferentieerd (betalen of belonen) betalingssysteem in te voeren. Voor de kleinere afval stromen zoals glas, textiel, en klein chemisch afval blijft de inzameling ongewijzigd.

In 2016 wordt stap 1 geëvalueerd. Aan de hand van de resultaten wordt de invulling van stap 2 definitief vastgesteld. De raad zal hierover een besluit nemen. Tot 2016 zal het betalingssysteem ongewijzigd blijven.

1.2.2 Stap 2: Vervuiler betaalt, 2016-2020

In de tweede stap wordt het mogelijk om een betalingssysteem in te voeren dat invulling geeft aan de “vervuiler betaalt”. Dit systeem maakt het voor iedere Arnhemse inwoner mogelijk de hoogte van de afvalstoffenheffing omlaag brengen door beter haar afval te scheiden. Afval dat niet verbrand hoeft te worden levert immers een besparing op de verwerkingskosten.
Naast eerder genoemde grondstoffen, wordt in deze periode ingezet op een betere bronscheiding van de overige stromen zoals glas, textiel en klein chemisch afval.

Tevens wordt dan onderzocht of met nascheiding het restafval nog verder gereduceerd kan worden. Op dit moment worden er proeven uitgevoerd, waarin onderzocht wordt of alle droge componenten[1] in een minicontainer ingezameld kunnen worden. Deze ingezamelde droge componenten kunnen als grondstof worden gebruikt door gebruik te maken van nascheiding.

1.3 Doelstellingen

Voor het opstellen van doelstellingen in een beleidsplan over het afval, zijn de prestatiegebieden milieu, service en kosten onderscheiden (zie figuur 1.2).

[1] Droge herbruikbare materialen kunnen zijn: kunststof, textiel, metalen, hout, sappakken, kleine elektronische apparaten.

Figuur 1.2: Driehoek Afvalbeleid

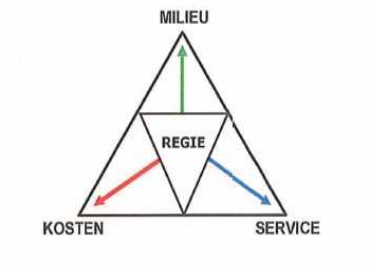

1.3.1 Milieu

De doelstelling op het gebied van milieu, richt zich op het meer inzamelen van grondstoffen en het afnemen van de restfractie (van afval naar grondstof). Het hergebruikpercentage voor de gemeente Arnhem ligt al vijf jaar stabiel op 44% (de hoeveelheid ingezameld her te gebruiken materiaal ten opzichte van het totaal huishoudelijk afval). De landelijke richtlijn streeft naar 60% in 2015. Deze 60% is een landelijk gemiddelde waarin landelijke gemeenten met grote gemeenten worden gemiddeld. In landelijke gemeente ligt het scheidingspercentage hoger dan in de grotere gemeenten. In de tabel 1.1 zijn de doelstellingen weergegeven voor 2016 en 2020 per stroom. Deze doelstellingen zijn opgesteld op basis van de verwachte effecten van maatregelen in dit afvalplan. De maatregelen staan uitgewerk in hoofdstuk 5.

Tabel 1.1 Gescheiden ingezamelde hoeveelheid in kg/inw/jr

	Realisatie 2011 *Arnhem*	Doelstelling in 2016	Doelstelling in 2020
Restafval	247	209	163
Grofvuil[2]	57	54	49
GFT	60	65	74
Oud papier	42	57	70
Kunststof	5	13	22
Glas	19	21	23
Overige recyclebare stromen	120	123	130
Hergebruikpercentage	44%	52%	60 %

1.3.2 Service

Inwoners van de gemeente Arnhem hebben in vergelijking met andere gemeentes zeer ruime mogelijkheden om hun afval kwijt te kunnen. De doelstelling van de gemeente Arnhem is *om het serviceniveau te verbeteren voor de gebruikers die afvalstoffenheffing betalen (of vrijstelling hebben)*. In Arnhem wordt gestreefd naar goede laagdrempelige voorzieningen en duidelijke aanbiedregels, waarbij vanuit het financiële oogpunt dubbele inzamelsystemen zoveel mogelijk worden voorkomen.
Tevens is het de doelstelling om *huidige gebruikers die niet betalen geen toegang te verlenen tot de Arnhemse voorzieningen.* Op dit moment maken inwoners uit omliggende gemeentes (die een variabel afvaltarief hanteren), als ook bedrijven regelmatig gebruik van de Arnhemse voorzieningen zonder te betalen..

[2] Er is aangenomen dat maatregel 5.1.4. (grof tuinafval) de gestelde doelstellingen haalt. Grof tuinafval is onderdeel van overige recyclebare stromen.

1.3.3 Financiën

Deze doelstelling volgt uit het invoeren van het “vervuiler betaalt” principe: *inwoners krijgen invloed op het tarief dat zij betalen voor het aanbieden van afval en grondstoffen.* De maatregelen die hiervoor nodig zijn vereisen investeringen, die zich op de lange termijn weer terugverdienen. De voorzieningen die aangebracht gaan worden maken het mogelijk om in de toekomst in te zetten op een gedifferentieerd betalingssysteem (betalen of belonen). *De doelstelling is om per stap binnen 5 jaar een structureel exploitatievoordeel te behalen.*

De afvalbeheerkosten in Arnhem worden momenteel voor ongeveer 66% via de afvalstoffenheffing (een omslagstelsel verdeeld over de huishoudens met een differentiatie naar één- en meerpersoonshuishoudens) gedekt, minimum inkomens zijn vrijgesteld van de afvalstoffenheffing. De overige 34% wordt via de algemene middelen verrekend. *Na invoering van de vervuiler betaalt, wil de gemeente naar een tariefsysteem toe dat voor minimaal 90% uit de afvalstoffenheffing wordt bekostigd.*

1.3.4 Regie

Arnhem wil een regie gemeente zijn. Voor de inzameling van huishoudelijk afval betekent dit:

- Het afvalbeleid wordt door de gemeente zelf bepaald;
- De uitvoering van de afvalinzameling en afvalverwerking wordt uitbesteed aan daarin gespecialiseerde partijen;
- De contracten die worden afgesloten hebben voldoende ruimte om beleidkeuzes door te kunnen voeren;
- Het toezicht of de contractpartijen houden zich aan de gemaakte afspraken, de gemeente heeft dit zelf in de hand.

Voor de realisatie van het afvalplan wordt gewerkt volgens het principe van plan-do-check-act. Dit plan bevat de doelstellingen en beschrijft de maatregelen hoe deze worden gerealiseerd (plan). In de periode 2012-2016 worden de maatregelen van stap 1 uitgevoerd (do). Ieder jaar wordt de voortgang van de doelstellingen m.b.t. milieu, service en financiën geëvalueerd . Tevens wordt er in 2016 een evaluatie gehouden van stap 1 (check). Daarna volgt eventuele aanpassing van de doelstellingen (act).

Hoofdstuk 2: Kaders

2.1 Landelijke kaders

2.1.1 Landelijk beleid

Met het Nederlandse afvalbeleid is in de achterliggende jaren aanzienlijke milieuwinst geboekt. Een verdere vermindering van de milieudruk blijft noodzakelijk om te kunnen beantwoorden aan de behoeften van toekomstige generaties. Uitputting van de fossiele energiebronnen en grondstoffen dreigt en moet worden voorkomen. Per 24 december 2009 is het Landelijk Afvalbeheerplan 2009-2021 (LAP2) van kracht. Dit plan vormt het kader voor het gemeentelijk afvalbeleid. In LAP2 is sterker ingezet op grondstoffenbeleid en zijn de hergebruikdoelstellingen voor gemeenten opgetrokken van 51% in 2012 naar 60% in 2015.

2.1.2 Afvalbrief van Atsma

Staatssecretaris Atsma wil meer waarde uit het afval halen, dit schreef hij in zijn afvalbrief van 25 augustus 2011. De brief bestrijkt breed het Nederlandse afvalveld: van storten tot recyclen, van voorlichting tot wetgeving. Atsma zet in op recycling. Belangrijkste ambitie die hij uitspreekt, is het verhogen van het percentage recycling (huishoudelijk en bedrijfsafval samen) van 80 procent 2012 naar 83 procent in 2015 (Atsma, 2011).

2.1.3 Besluit beheer verpakkingen

Vanaf 1 januari 2006 is het Besluit beheer verpakkingen en papier en karton (Besluit Verpakkingen) van kracht. Hiermee is de producentenverantwoordelijkheid vormgegeven voor verpakkingsafval. Op basis van een raamovereenkomst (gesloten tussen het Ministerie van VROM, bedrijfsleven en de VNG) die geldig is tot en met 2012. De gescheiden inzameling van kunststof verpakkingsafval uit huishoudens is nieuw in het Besluit Verpakkingen. De doelstelling die in het besluit is opgenomen voor kunststof, is om eind 2012 een scheidingspercentage van 42% bereikt te hebben (= ca 11 kg per inwoner per jaar). Om uitvoering te geven aan het Besluit Verpakkingen, is de stichting Nedvang (Nederland van afval naar grondstof) opgericht door producenten en importeurs. Tot en met 2012 krijgt de gemeente een vergoeding voor het apart ingezamelde kunststof. De verwachting is dat deze vergoeding een soortgelijk vervolg krijgt na 2012.

2.2 Gemeentelijke kaders

2.2.1 Wettelijke taak

Het inzamelen van huishoudelijk afval is een wettelijke taak van de gemeente. De wet milieubeheer is het juridisch kader voor het gemeentelijk afvalbeleid.

2.2.2 Aanbesteding inzameling huishoudelijk afval

De inzameling van het huishoudelijk afval is Europees aanbesteed in 2011, en gegund aan SITA. De resultaten van de aanbesteding zijn:

- Er was slechts een inschrijving. De oorzaken hiervoor waren onder andere: lastig bestek, groot bestek (waardoor kleine bedrijven afvallen), korte doorlooptijden aanbesteding, en een relatief korte contractperiode.
- SITA investeert voor 5 % van de opdrachtsom in social return.
- In 2014 zullen 6 voertuigen in Arnhem op groen gas rondrijden voor de inzameling van afval.
- SITA heeft een plan ingediend voor de " vervuiler betaalt". Dit plan is verwerkt in het voorliggende afvalplan.

2.2.3 Samenloop contracten

Het voeren van regie op het inzamelen van huishoudelijk afval, gebeurt op de volgende processen:
- Het ophalen van grondstoffen en het restafval.
- Het verwerken van het afval (hergebruiken of verbranden).

Deze werkzaamheden voert de gemeente niet zelf uit maar hiervoor worden contracten gesloten met gespecialiseerde toeleveranciers. Aangezien het hierbij vaak om grote bedragen gaat is hierbij sprake van EU-aanbestedingsprocedures en de daaraan verbonden randvoorwaarden.
Omdat de inzameling en verwerking elkaar kunnen beïnvloeden streeft de gemeente naar een goede afstemming van de verschillende contracten. Dit kan ondermeer door de looptijden van deze contracten parallel te laten lopen. Hierdoor onstaat er de keuzevrijheid voor het optimaliseren van de afval inzameling en verwerking bij een nieuwe contractperiode. In 2020 lopen 2 grote contracten voor inzameling en verwerking gelijktijdig af. Voor een overzicht van lopende contracten wordt verwezen naar de bijlage 2.

In 2014 wordt de verwerking van GFT en biomassa aanbesteed. Gemeenten bundelen krachten in MRA regioverband om gezamenlijk aan te besteden. Bij de toekomstige verwerking van GFT wordt ingezet op vergisting zodat uit het GFT biogas kan worden geproduceerd. Om geïnteresseerde partijen de kans te geven zich hierop voor te bereiden zal tijdig begonnen worden met het aanbestedingsproces. Tevens wordt de verwerking van oud papier aanbesteed in 2012.

2.2.4 Amendementen en Moties

Tijdens de bespreking van het raadsvoorstel: “kaders voor de inzameling van huishoudelijk afval” op 4 juli 2011 en op 8 november is een aantal Amendementen en moties aangenomen. Deze zijn in het afvalplan verwerkt.
De volgende amendementen zijn aangenomen:
1. De vervuiler betaalt: verzoek om huishoudens te laten betalen naar de hoeveelheid restafval een huishouden aanbiedt (zie variant B stap 2 omgekeerd inzamelen).
2. Keuzevrijheid papiercontainer: de papiercontainer wordt aan alle huishoudens met een tuin aangeboden, maar kan door de bewoner geweigerd worden (zie maatregel 5.3.3)
3. De echte vervuiler moet gaan betalen: verzoek om in het nieuwe afvalplan tot een gedifferentieerd tarief te komen zodat de vervuiler daadwerkelijk laat betalen (zie variant B stap 2 omgekeerd inzamelen).

De volgende motie is aangenomen:
1. Aanbieden grof vuil moderniseren, verzoek om een andere formule te bekijken, waarbij bewoners meer kosteloos mogen wegbrengen en bewoners minder kunnen laten ophalen. (zie maatregel 5.1.4 en 5.1.6)

Tijdens het bespreken van de meerjarenbegroting 2012-2015 is het volgende amendement aangenomen:
1. Uitwerking invulling beter in balans: De ex-coorporatie van de afvalstoffenheffing uit de OZB slechts zal plaatsvinden indien iedere Arnhemmer invloed kan uitoefenen op de hoogte van haar of zijn afvalstoffenheffing via gedifferentieerde tarieven ander dan de nu gehanteerde een- en meerpersoonshuishoudens.

Hoofdstuk 3: Afval analyse

3.1 Benchmark afvalscheiding 2010

De gemeente Arnhem heeft in 2010 meegedaan aan een Benchmark (Cyclus, 2011). In figuur 3.1 zijn de prestaties van Arnhem weergegeven in vergelijking met andere deelnemende gemeenten met vergelijkbare stedelijkheidsklasse (klasse 2). Gemeenten als Apeldoorn en Maastricht die zowel op het vlak van kosten als bronscheiding goed presteren zijn gemeenten met een variabel afvaltarief.

Figuur 3.1: De prestaties op milieu, kosten en service

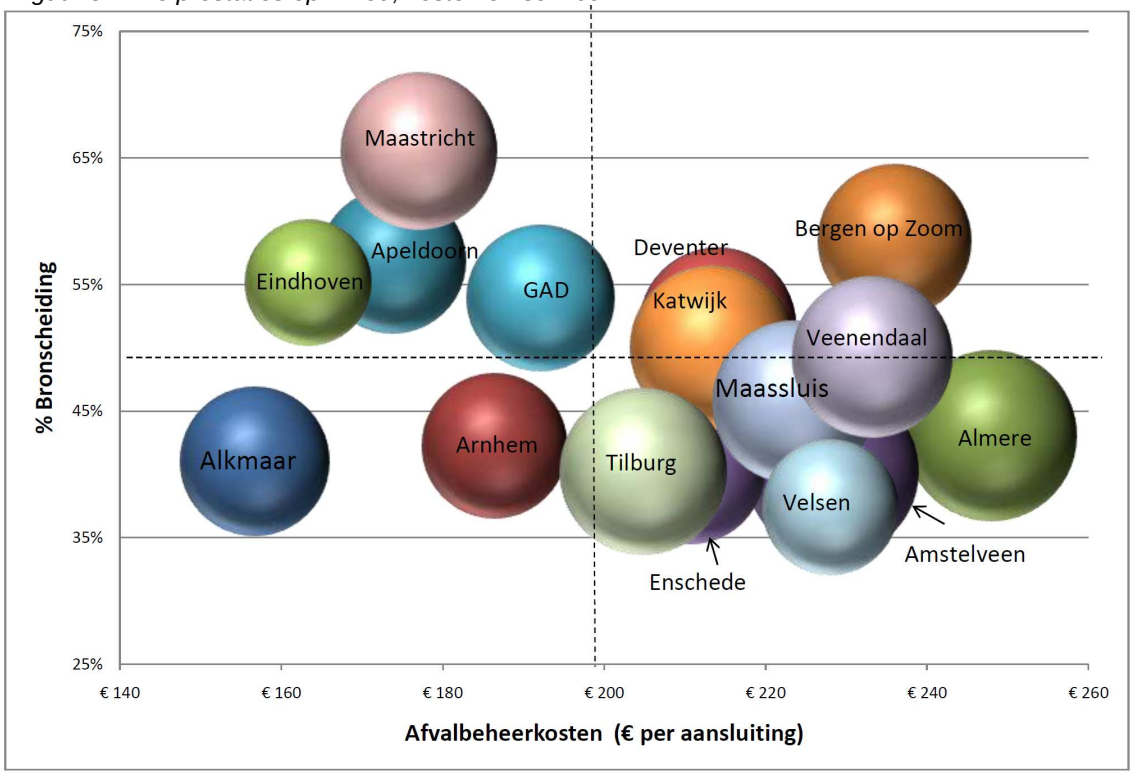

Voor de gemeente Arnhem zijn de volgende conclusies te trekken:

- De afvalbeheerskosten zijn lager dan het gemiddelde. Na de aanbesteding in december 2011 is Arnhem qua kosten nog verder naar links opgeschoven.
- Het percentage bronscheiding is lager is dan gemiddeld.
- Er wordt een redelijke service verleend (in de figuur weergegeven door de grote van de bol).

3.2 Afvalmonitor 2006-2011

3.1 Restafval en Scheidingspercentage

De hoeveelheid restafval in de gemeente Arnhem, is gedurende de periode 2006-2011 redelijk constant. Zie tevens figuur 3.2. De belangrijkste maatregelen van het afvalplan 2008-2012 zijn niet uitgevoerd, waardoor er nauwelijks een beweging is geweest in de hoeveelheid restafval.

Toelichting onderstaande figuren:
De blauwe lijn geeft de resultaten van de gemeente Arnhem weer.
De rode lijn geeft het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten (klasse 2, die een vast afvaltarief handhaven net als Arnhem.
De licht groene lijn geeft het gemiddelde resultaat van klasse 2 gemeenten, die een vast afvaltarief handhaven net als Arnhem en die het als best doen in Nederland (best practice).
De donker groene lijn geeft het gemiddelde resultaat van klasse 2 gemeenten, die een variabel afvaltarief handhaven en die het als best doen in Nederland (best practice).

Figuur 3.2: Hoeveelheid huishoudelijk restafval (kg/inw/jr)

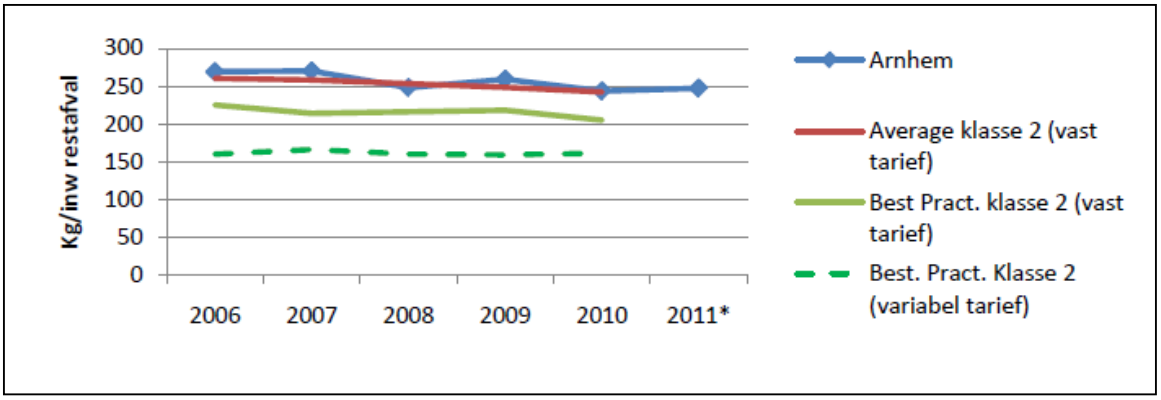

Het hergebruikpercentage is de hoeveelheid ingezamelde grondstoffen, ten opzichte van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval. In het LAP 2 is een doelstelling neergelegd om in 2015 60% herbruikbaar afval in te zamelen. Voor de gemeente Arnhem ligt dit percentage al vijf jaar stabiel op 44%. Alleen wanneer de hoeveelheid restafval fors afneemt en recycling toeneemt, wordt een structurele verhoging van het hergebruikpercentage bereikt.

3.2 GFT

De hoeveelheid gescheiden ingezameld GFT in Arnhem over de jaren blijft stabiel op circa 60 kg/inw/jr, zie figuur 3.3. Tevens laat deze figuur zien, dat in Arnhem minder GFT wordt ingezameld dan in vergelijkbare gemeenten. De best practice gemeenten die een vast afvaltarief handhaven net als Arnhem, zamelen ongeveer 90 kg/inw/jr in, dat is 30 kg/inw/jr meer dan in Arnhem.

Figuur 3.3: Bronscheiding GFT (kg/inw/jr)

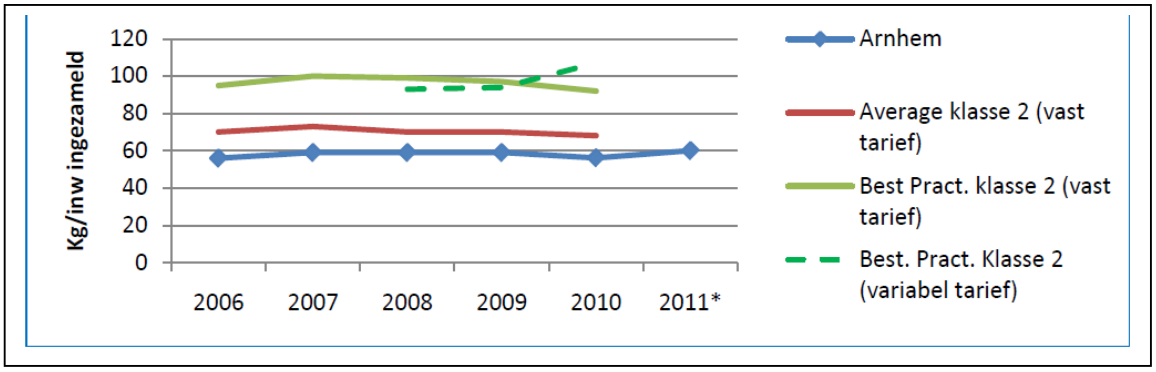

3.3 Oud papier

Figuur 3.4 geeft weer dat de hoeveelheid gescheiden ingezameld oud papier over de jaren iets is afgenomen tot 40 kg/inw/jr. In Arnhem wordt significant minder oud papier ingezameld dan in vergelijkbare gemeenten. De best practice gemeenten die een vast afvaltarief handhaven net als Arnhem, zamelen circa 80 kg/inw/jr in, dat is 40 kg/inw/jr meer dan in Arnhem, dat is het dubbele!

Figuur 3.4: Bronscheiding oud papier (kg/inw/jr)

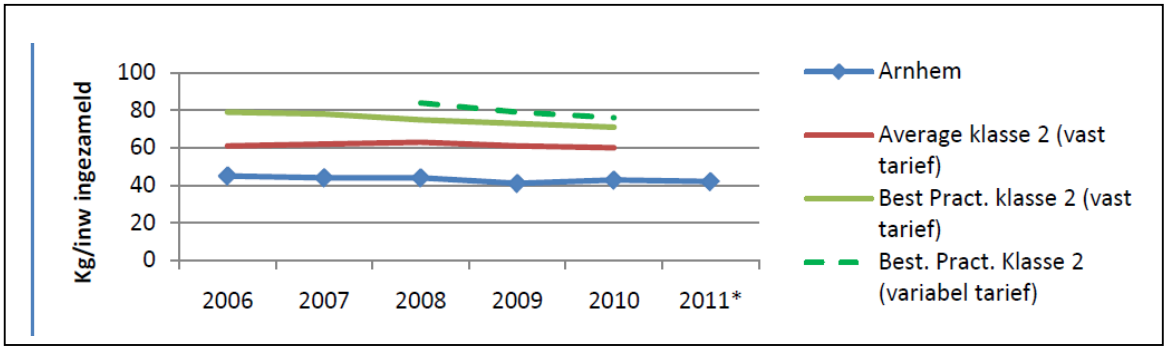

3.4 Kunststof

In 2009 is Arnhem gestart met de stadsbrede inzameling van kunststofverpakkingen. Figuur 3.5 geeft aan dat de hoeveelheid gescheiden ingezameld kunststof vanaf 2009 toeneemt. De meetperiode is erg kort, en daarom lastig sterke conclusies te trekken.

Figuur 3.5: Bronscheiding kunststof (kg/inw/jr)

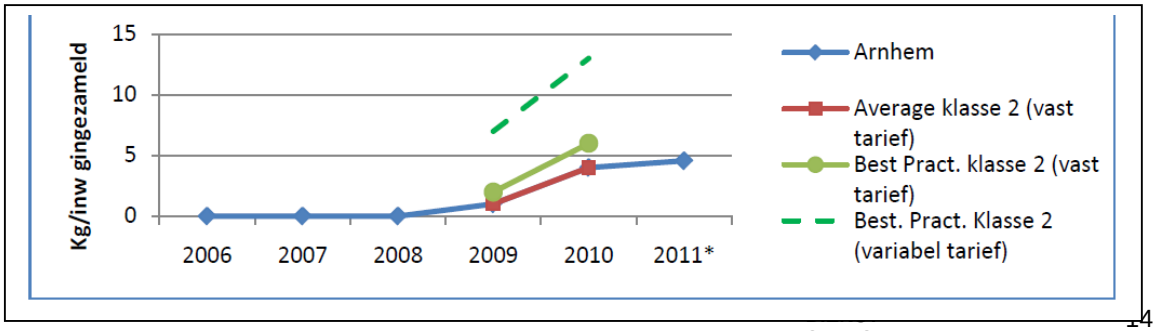

3.5 Interpretatie

Figuur 3.6 laat zien hoeveel GFT, oud papier en kunststof er nog in het restafval zit in Arnhem. In het theoretische geval dat deze stromen geheel uit het restafval gehaald worden, blijft nog 100 kg/inw/jr over. Op dit moment is dat nog 247 kg/inw/jr.

Figuur 3.6: Samenstelling restafval Arnhem 2006-2011

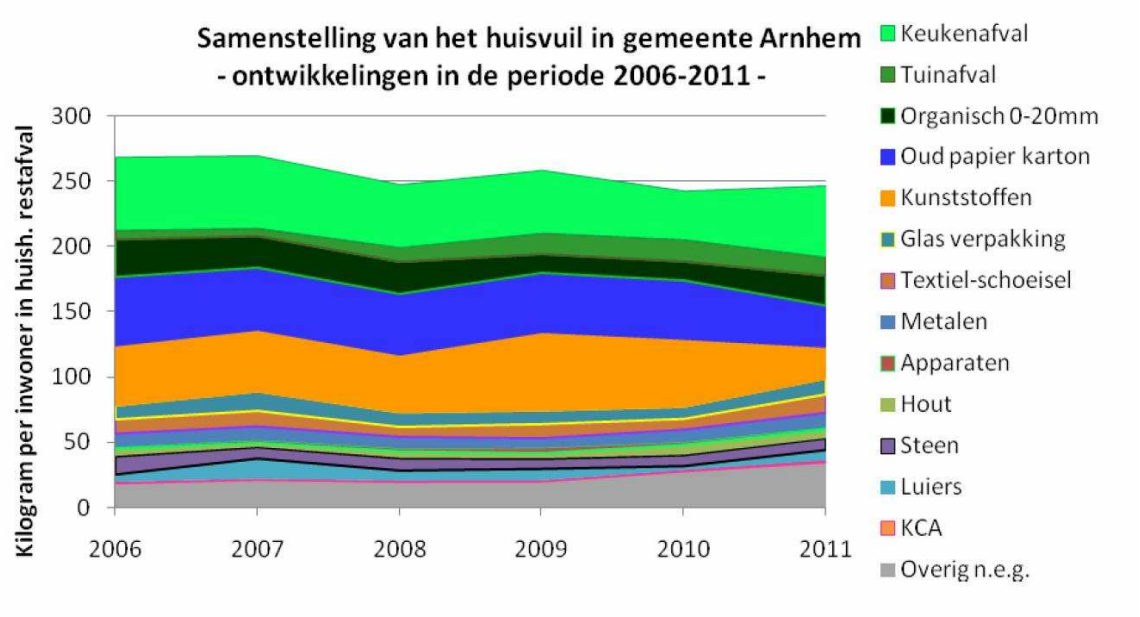

3.6 De overige stromen

Het huidige inzamelsysteem is weergegeven in bijlage 1. Om meteen grote klappers te maken is het logisch om als eerste in te zetten op de grondstoffenstromen waarmee de grootste reductie restafval gerealiseerd kan worden (GFT, oud papier en kunststof). Voor deze fracties worden in de eerste stap (2012-2016) extra maatregelen ingezet om daarmee een betere scheiding te realiseren. De inzameling van de overige fracties zoals glas, textiel, klein chemisch afval blijft ongewijzigd tot 2016.

Hoofdstuk 4: Onderzoek en advies

4.1 Onderzoek

Ter voorbereiding van dit afvalplan zijn er enkele onderzoeken uitgevoerd om te bekijken hoe de visie gerealiseerd kan worden (zie 1.1.4. voor visie in 3 zinnen).

- Onderzoek “vervuiler betaalt” van Cyclus.
- Plan “vervuiler betaalt” van winnende inschrijver SITA, en bezoek aan ROVA.
- Bewonersonderzoek via enquêtes en een digitale discussie met bewoners (zie bijlage 3)
- Stadsenquete

Uit deze onderzoeken komen twee inzamelsystemen naar voren als meest geschikt voor Arnhem: een systeem dat voortborduurt op de huidige aanpak (“huidige situatie-plus”) en “omgekeerd inzamelen”. Hieronder worden beide systemen beschreven en daarna met elkaar vergeleken. Op basis van de vergelijking van beide systemen wordt “omgekeerd inzamelen” als voorkeursvariant voorgesteld. In hoofdstuk 5 is verder uitgewerkt welke concrete maatregelen daaruit voortvloeien.

4.2 Twee Varianten

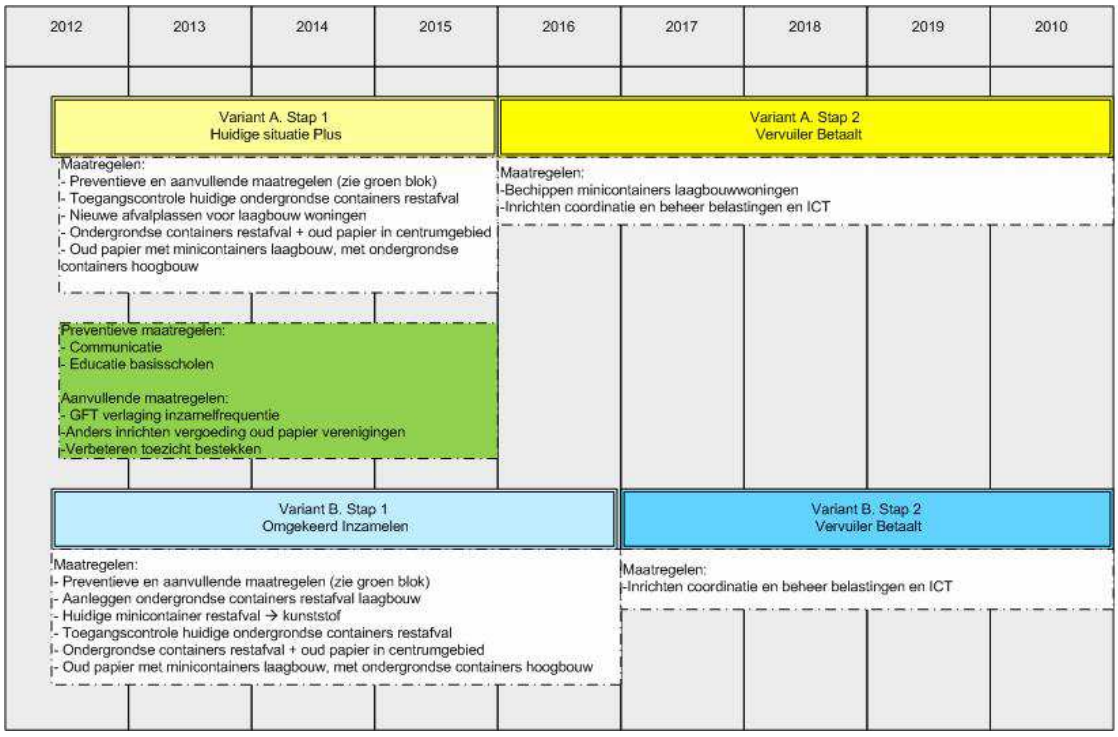

4.2.1 Variant A: “huidige situatie-plus”

In dit scenario blijft de huidige inzameling grotendeels zoals die nu is (zie bijlage 1). Grootste wijziging ten opzichte van de huidige situatie is de invoering van een mini-container voor oud papier in de laagbouw. Deze maatregel leidt tot een hoger scheidingspercentage voor papier.

Ter voorbereiding op een mogelijke invoer van een variabel afvaltarief, zijn enkele maatregelen noodzakelijk. Dit zijn toegangscontrole van de ondergrondse containers en het chippen van minicontainers voor restafval. Alle maatregelen kunnen afgerond worden voor 31/12/2015. In deze variant kan “vervuiler betaalt” ingevoerd worden per 1/1/2016. Mensen betalen meer of minder afvalstoffenheffing afhankelijk van het aantal keren dat zij hun mini-container voor restafval aan straat zetten danwel gebruik maken van de verzamelcontainer. Indien besloten wordt om af te zien van het invoeren van een gedifferentieerde afvalstoffenheffing is het invoeren van toegangscontrole op de ondergrondse containers zinvol omdat daarmee ongeoorloofd gebruik (door bedrijven en mensen van buiten Arnhem) tegen te gaan.

4.2.2 Variant B: “omgekeerd inzamelen”

Op dit moment is het aanbieden van restafval makkelijker dan het aanbieden van de meeste bruikbare grondstoffen. Omgekeerd inzamelen draait deze situatie om: het wordt makkelijker grondstoffen aan te bieden dan restafval en ongescheiden grofvuil. Grondstoffen zijn geld waard, terwijl restafval geld kost. Doordat grondstoffen makkelijker aangeboden kunnen worden, en de verleiding tot weggooien in het restafval wordt verlaagd, is omgekeerd inzamelen een perfecte voorbereiding op het principe de “vervuiler betaalt”. Omgekeerd inzamelen geeft een prikkel aan inwoners om beter voor het milieu te kunnen zorgen. Volgens onderzoek van PWC, is deze prikkel aanzienlijk sterker dan een financiële prikkel (2011).

Als omgekeerd inzamelen wordt ingevoerd, dan verandert het volgende:

Bij woningen met een tuin worden de grondstoffen GFT, oud papier en kunststof aan huis ingezameld met behulp van drie minicontainers. De huidige minicontainer voor restafval gaat gebruikt worden voor de inzameling van kunststof. Door een aparte minicontainer voor kunststof te gebruiken wordt de opbrengst van deze waardevolle grondstofstroom aanzienlijk verhoogd (ROVA, 2012). Op dit moment lopen er proeven die de mogelijkheid onderzoeken of het efficiënt is om alle droge componenten in een bak te verzamelen en dan door nascheiding de grondstoffen verder te scheiden.[3] De minicontainer voor kunststof kan hier op termijn voor ingezet worden. Voor oud papier wordt (op vrijwillige basis) een extra minicontainer uitgezet. Het restafval kan in ondergrondse containers die die op logische locaties in de wijk worden geplaatst, of al aanwezig zijn bij hoogbouwlocaties (400 nieuwe ondergrondse containers). Voordelen zijn dat inwoners grondstoffen makkelijker kunnen aanbieden, en dat de inwoners zelf bepalen wanneer het restafval weg wordt gebracht.

Bij hoogbouwwoningen worden grondstoffen intensiever ingezameld. Er komen meer ondergrondse containers voor oud papier en kunststof afval (84 stuks). Het voordeel is dat grondstoffen makkelijker aangeboden kunnen worden. Het is mogelijk dat voor het restafval soms verder gelopen moet worden naar de ondergrondse container dan dat de inwoner nu gewend is. Bijkomend nadeel is dat er meer ondergrondse containers in de openbare ruimte geplaatst moeten worden.

Afvalinzamelaar ROVA heeft in diverse gemeentes ervaring opgedaan met het systeem “omgekeerd inzamelen”. In figuur 4.1 wordt weergegeven welke effecten de proeven hebben gehad op de vermindering van het restafval. Zwolle en Amersfoort zijn stedelijkheidsklasse 2 gemeenten die een vast afvaltarief handhaven net als Arnhem.
Raalte is een stedelijkheidsklasse 4 gemeente die met een variabel afvaltarief werkt. Wat opvalt in figuur 4.1, is dat in alle drie de proeven de hoeveelheid restafval aanzienlijk verminderd wordt, ten opzichte van het gemiddelde in de betreffende stad.

Figuur 4.1: Restafval in kg per aansluiting

[3] Droge herbruikbare materialen kunnen zijn: kunststof, textiel, metalen, hout, sappakken, kleine elektronische apparaten.

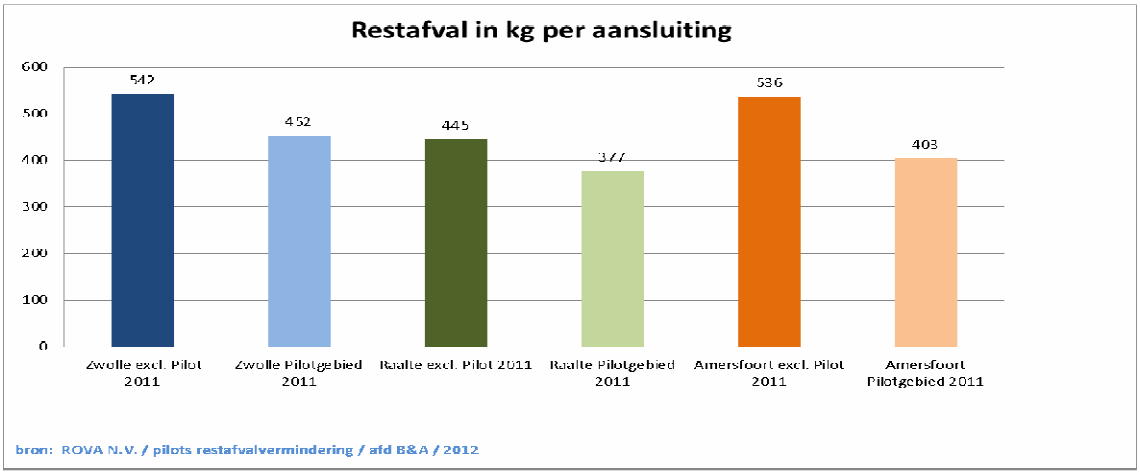

De vermindering van restafval is grotendeels toe te schrijven aan de betere scheiding van kunststof, zie tevens figuur 4.2. Door de aparte inzameling van kunststof met minicontainers neemt de opbrengst aanzienlijk toe.

Figuur 4.2: Kunststof in kg per aansluiting

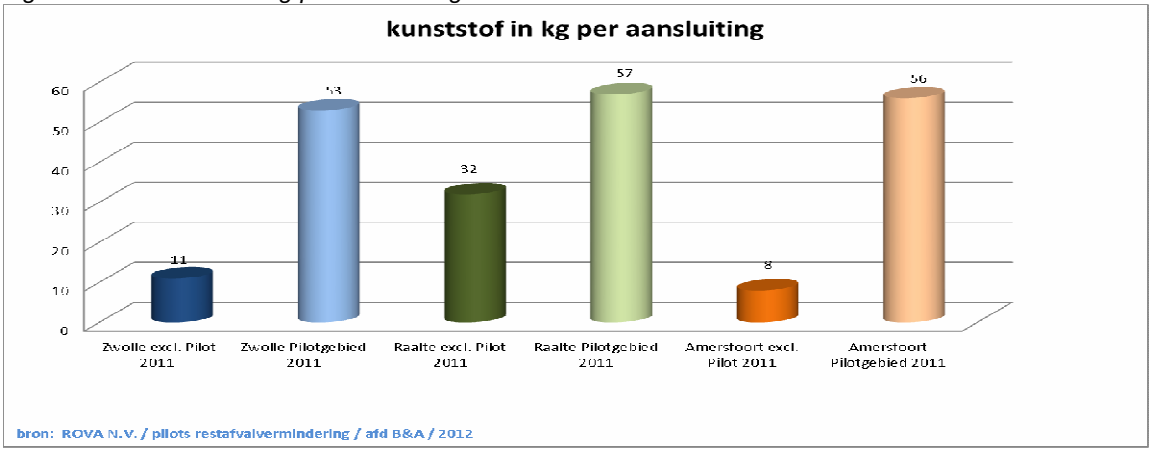

In Zwolle vindt 75% van de wijkbewoners in de pilot dat de manier van afvalinzameling (omgekeerd inzamelen) dient te blijven na de proeftijd (2 jaar). Zij vinden het onder andere makkelijk, handig, schoner en beter voor het milieu. Op basis van de pilot resultaten wordt in Zwolle het systeem in de hele stad ingevoerd (Zwolle, 2012).

De kern van het succes in deze proeven zijn de aparte minicontainer voor kunststof afval. Om omgekeerd inzamelen mogelijk te maken dienen alle laagbouwwoningen een aparte minicontainer ter beschikking te krijgen voor kunststof en oud papier. Om te voorkomen dat inwoners 4 minicontainers aan huis hebben staan, wordt voor inzameling van restafval 400 extra ondergrondse containers geplaatst. Bovendien worden alle ondergrondse containers voorzien van toegangscontrole. Alle huishoudens ontvangen een pasje waarmee de ondergrondse container voor restafval kan worden geopend. Alleen Arnhemse inwoners die in de buurt van een ondergrondse container wonen, kunnen deze gebruiken. De verwachting is dat deze investeringen worden terugverdiend doordat er meer grondstoffen (kunststof en oud papier) worden aangeboden en minder restafval. Daarnaast zal

hierdoor het illegaal aanbieden van restafval verminderen met 4%, gebaseerd op ervaringen in Groningen (Cyclus, 2011).

Het realiseren van omgekeerd inzamelen gebeurt stapsgewijs per wijk. Door het systeem per wijk in te voeren, kan er worden geleerd van eerdere ervaringen. Het omgekeerd inzamelen kan in heel Arnhem binnen 4 jaar gerealiseerd worden (2013-2016). In deze variant kan de “vervuiler betaalt” worden ingevoerd per 1/1/2017. Mensen betalen meer of minder afvalstoffenheffing afhankelijk van het aantal keren dat zij gebruik maken van de verzamelcontainer. Onderzocht zal nog worden of het mogelijk is mensen te belonen voor het aanbieden van herbruikbare grondstoffen.

4.3 Afweging en advies

Het advies is om eerst omgekeerd inzamelen in te voeren, en daarna in 2016 de discussie te voeren of er met een variabel tarief gewerkt dient te worden**.** Tot 2016 zal het betalingssysteem in Arnhem niet wijzigen.

Tabel 4.3.1 Vergelijking variant A en B (stappen 1 en 2)

	Variant A: Huidige situatie + plus	Variant B: Omgekeerd inzamelen
Visie		
Van afval naar grondstof	+	++
Scheiden van afval aan de bron	+	++
Inwoners hebben invloed op afvaltarief	++	++
Financiën		
Investeringen	€ 4,5 miljoen	€ 7,2 miljoen
Terugverdienen (zie 5.4.2)	-	+

Als variant A met variant B wordt vergeleken, dan vallen de volgende punten op:

- Voor het nieuwe afvalplan heeft de raad uitdrukkelijk de wens uitgesproken om in Arnhem een inzamelsysteem in te voeren waarmee invulling wordt gegeven aan de vervuiler betaalt, waardoor inwoners invloed hebben op hun afvaltarief. Met beide varianten kan deze wens gerealiseerd worden. In variant A kan dit één jaar eerder gerealiseerd worden, in vergelijking met variant B.
- Variant B vergt een hogere investering. In tegenstelling tot variant A, worden deze investeringen in variant B wel terugverdiend (zie tevens 5.4 voor een toelichting).
- Over de periode 2012-2020, wordt in variant B een grotere reductie restafval (zie figuur 3.4.1) gerealiseerd in vergelijking met variant A. Het scheidingspercentage in variant B wordt 60% in 2020, versus 57% in variant A. Uit ervaring is gebleken dat alleen een financiële prikkel tot minder goede scheidingsresultaten leidt. Variant B draagt meer bij aan de visie van afval naar grondstof, en scheiden van afval aan de bron.

Figuur 3.4.1 varianten vergeleken ten opzichte van de hoeveelheid restafval in kg/inw/jr

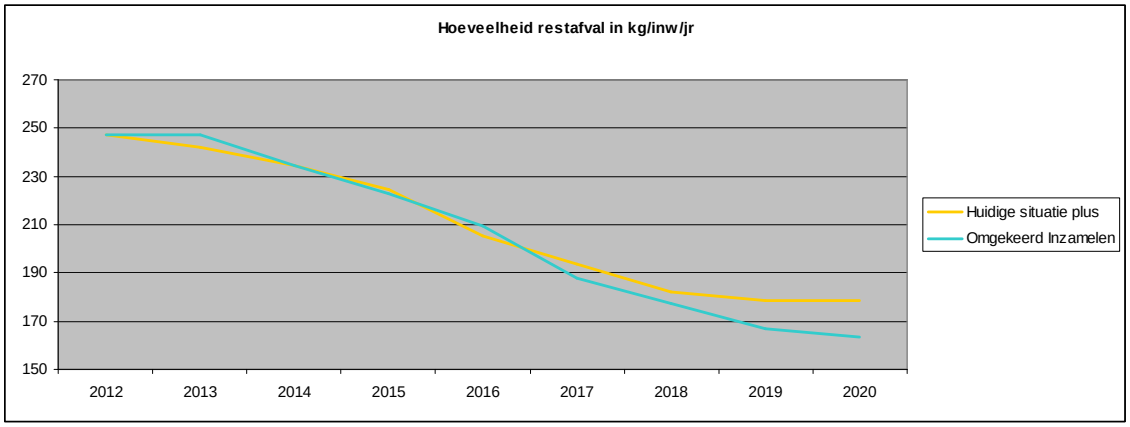

Figuur 3.4.2 varianten vergeleken ten opzichte van het scheidings%

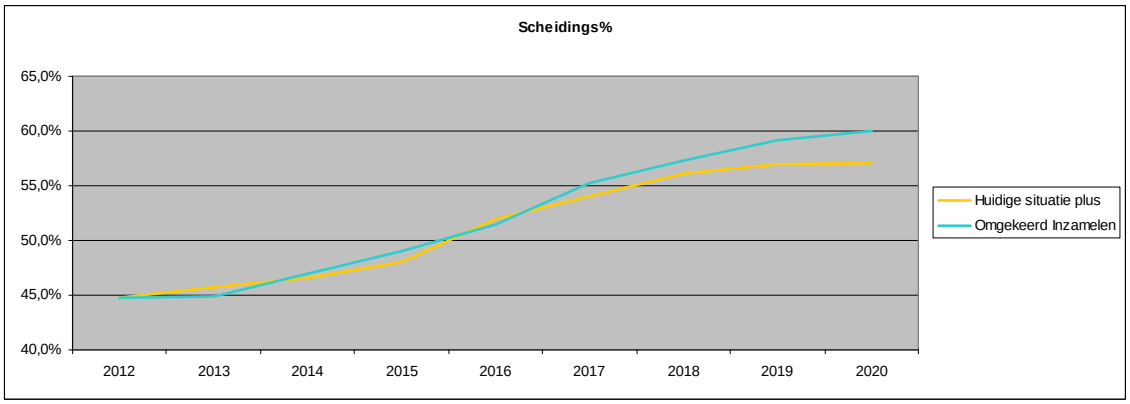

Voor- en nadelen omgekeerd inzamelen:
Het invoeren van omgekeerd inzamelen gebeurt stapsgewijs per wijk. De voordelen hiervan zijn:

- Communicatie kan specifiek gericht worden op de wijken waar omgekeerd inzamelen wordt ingevoerd.
- Het systeem verdient zich direct terug, je hoeft niet te wachten totdat de hele stad aangepast is aan het systeem.
- Risicobeperking: Mochten resultaten tegenvallen, dan zijn de kosten te overzien vanwege de fasegewijze invoering.

De nadelen van omgekeerd inzamelen zijn:

- Het systeem biedt met name een oplossing van laagbouw woningen. Voor hoogbouw is er nog geen kant-en-klare oplossing, wel wordt er in de komende periode gezocht naar een werkend systeem (zie maatregel 5.1.1.2).
- De aanleg van extra ondergrondse containers voor restafval bij laagbouw vergt een investering. Hierbij rekening houdend dat 40% hoogbouw is en dat daar reeds veel ondergrondse containers aanwezig zijn.

Hoofdstuk 5: Maatregelen

In dit hoofdstuk worden alle maatregelen toegelicht die nodig zijn om variant B “omgekeerd inzamelen” te realiseren. De doelstellingen zijn opgesteld op basis dat omgekeerd inzamelen in 2016 is gerealiseerd en in 2017 een vervuiler betaalt systeem wordt ingevoerd. De planning van alle onderstaande maatregelen is te vinden in bijlage 4.

5.1 Omgekeerd Inzamelen

5.1.1 Restafval

Realisatie	Doelstelling	
2011	2016	2020
247 kg restafval per inwoner per jaar	209 kg per inwoner per jaar	163 kg per inwoner per jaar.

5.1.1.1 Restafval laagbouw

Maatregel	• Huidige inzameling van restafval m.b.v. minicontainers, wordt vervangen door ondergrondse containers. • Aanleg van 400 ondergrondse containers, in combinatie met invoering minicontainer voor kunststof (zie maatregel 5.1.3.1).
Toelichting	• De bestaande minicontainer voor restafval wordt gebruikt voor de inzameling van kunststof. • De service voor restafval wordt veranderd: Alle laagbouwwoningen gaan restafval aanbieden via ondergrondse containers. Dit sluit aan bij de gedachte dat grondstoffen aan huis worden ingezameld, en afvalstromen weg worden gebracht. • Inwoners kunnen bij een ondergrondse container zelf bepalen wanneer ze hun restafval kwijt willen. • Door het plaatsen van ondergrondse containers voor restafval wordt voorkomen dat inwoners 4 minicontainers aan huis krijgen. • Alle ondergrondse containers worden voorzien van toegangscontrole, waardoor ondergrondse containers alleen toegankelijk zijn voor de daartoe bestemde doelgroep, inwoners in de directe omgeving van de ondergrondse container (voor uitgebreide toelichting toegangscontrole, zie maatregel 5.1.1.2).

5.1.1.2 Restafval hoogbouw

Maatregel	• Uitwerken van minimaal 1 proef voor hoogbouw locaties om principe omgekeerd inzamelen in te voeren • Alle ondergrondse containers voor restafval worden voorzien van toegangscontrole • De huidige inpandige containers worden met maatwerk aangepakt en indien mogelijk bij voorkeur door ondergrondse containers vervangen.
Toelichting	• In Arnhem zijn circa 640 ondergrondse containers voor de inzameling van restafval bij hoogbouw, waar 14.926 ton is ingezameld (2010). • Er is nog geen best-practise bekend voor omgekeerd inzamelen bij hoogbouw. Zie maatregel 5.1.3.2 voor beschrijving proeven. • Alle ondergrondse containers worden voorzien van toegangscontrole, waardoor ondergrondse containers alleen toegankelijk zijn voor de daartoe bestemde doelgroep, inwoners in de directe omgeving van de ondergrondse

	container. Hierdoor verlaagt de anonimiteit en verhoogt de sociale controle rondom een ondergrondse container. In andere gemeentes is de ervaring dat de hoeveelheid restafval met 2-8% afneemt (Cyclus,2011). • Toegangscontrole op ondergrondse containers, geeft inzicht in hoe vaak bewoners restafval aanbieden. Deze cijfers gaan gebruikt worden voor verbetering van beleid, en effectievere handhaving. • Toegangscontrole ondergrondse containers is een randvoorwaarde voor alle vervuiler betaalt systemen. • Inpandige containers sluiten niet aan bij het “omgekeerd inzamelen”. Bij eventuele invoer van een gedifferentieerd betalingssysteem, is het werken met inpandige containers niet mogelijk. Een inpandige container is namelijk een collectieve voorziening, waarbij gebruikers niet voor alleen hun eigen gebruik afgerekend kunnen worden. Voor deze 84 inpandige containers op 47 locaties wordt tijdens deze plan periode een oplossing op maat gezocht.

5.1.1.3 Restafval centrumgebied

Maatregel	• Realisatie van voldoende ondergrondse containers voor restafval van huishoudens (en mogelijk bedrijven) in het centrumgebied, ter vervanging van de huidige huis-aan-huis inzameling met behulp van zakken.
Toelichting	• Inwoners van het centrum zijn het meest ontevreden over de afvalinzameling in hun wijk. Ook is dit de enige wijk waarin de waardering van afvalinzameling de laatste jaren afneemt (Gemeente Arnhem, 2009). De meerderheid (72 %) verwacht dat de overlast in het centrum minder wordt, indien met ondergrondse containers wordt ingezameld (Gemeente Arnhem, 2012a). • De huidige zakkeninzameling in het centrum gebied zorgt voor veel zwerfvuil en overlast. Ondergrondse containers verbeteren de beeldkwaliteit van de openbare ruimte aanzienlijk. • Inzameling met zakken is minder wenselijk uit het oogpunt van ARBO. Door mechanisering van de lediging, wordt personeel ontlast van zware belading. • Inwoners kunnen bij een ondergrondse container zelf bepalen wanneer ze hun restafval kwijt willen. • In de centrumgebieden van Zwolle en Deventer zijn positieve ervaringen opgedaan met de aanleg van ondergrondse containers. Door de aanleg van ondergrondse containers is het zwerfvuil aanzienlijk verminderd. • Tevens hebben in Zwolle en Deventer bedrijven de mogelijkheid om tegen betaling op de ondergrondse containers te storten. Het voordeel voor combinatie met bedrijven is dat rolcontainers uit het straatbeeld verdwijnen, en dat er minder verkeersbewegingen in de binnenstad hoeft plaats te vinden. Deze mogelijkheden tot combinatie met inzameling bedrijfsafval worden in deze planperiode onderzocht voor de Arnhemse situatie. • Alle ondergrondse containers worden voorzien van toegangscontrole (voor uitgebreide toelichting toegangscontrole, zie maatregel 5.1.1.2).

5.1.2 Oud Papier

Realisatie	Doelstelling	
2011	2016	2020
42 kg per inwoner per jaar	57 kg per inwoner per jaar	70 kg per inwoner per jaar

5.1.2.1 Oud papier laagbouw

Maatregel	• Uitzetten van minicontainers voor oud papier inzameling bij laagbouw woningen. De huidige huis-aan-huis inzameling bij laagbouw met losse aanbiedingen wordt vervangen door minicontainers. Er kan dus geen los oud papier (bv in doosjes) meer aangeboden worden.
Toelichting	• Minder verwaaiing van papier op de inzameldagen. Hierdoor wordt zwerfafval voorkomen, verbetert de beeldkwaliteit en worden indirect kosten bespaard voor schoonmaak openbare ruimte. Verwaaiing van kunststof en oud papier is door inwoners meerdere keren genoemd als klacht (Gemeente Arnhem, 2012b). • Verhogen serviceniveau doordat huishoudens oud papier makkelijker kunnen scheiden aan huis. • Ervaringen in andere gemeentes tonen aan dat de hoeveelheid gescheiden ingezameld oud papier met circa 20% toeneemt bij invoering van een aparte minicontainer. De gemiddelde opbrengst oud papier dat wordt ingezameld met minicontainers is 84 kg per inwoner (Senternovem, 2006), de gemiddelde opbrengst in de gemeente Arnhem was 41 kg per inwoner in 2010. Mogelijk dat na invoering eerst een korte periode met daling waargenomen wordt, vanwege het verdwijnen van bedrijfspapier (ROVA, 2012).. • Een hogere oud papier opbrengst heeft tot gevolg dat de hoeveelheid restafval daalt (inclusief besparing verwerkingskosten), en dat de hoeveelheid oud papier stijgt (inclusief opbrengst verkoop oud papier). • Inwoners kunnen container weigeren indien zij geen gebruik willen maken van deze voorziening. 74 % van de inwoners geeft aan dat zij een extra minicontainer voor oud papier accepteert (Gemeente Arnhem, 2012a). • Voor inzet verenigingen, zie punt 5.3.3.

5.1.2.2 Oud papier hoogbouw + centrumgebied

Maatregel	• Realiseren van ondergrondse containers voor oud papier inzameling bij hoogbouw woningen en het centrumgebied. De huidige huis-aan-huis inzameling bij hoogbouw met losse aanbiedingen wordt vervangen door ondergrondse containers. Er kan dus geen los oud papier (bv in doosjes) meer aangeboden worden.
Toelichting	• Minder verwaaiing van papier op de inzameldagen. Hierdoor wordt zwerfafval voorkomen, verbetert de beeldkwaliteit en worden indirect kosten bespaard voor schoonmaak openbare ruimte. Verwaaiing van kunststof en oud papier is door inwoners meerdere keren genoemd als klacht (Gemeente Arnhem, 2012b). • Verhogen serviceniveau doordat huishoudens oud papier makkelijker kunnen scheiden aan huis en vlakbij huis wegbrengen. • Dit heeft tot gevolg dat de hoeveelheid restafval daalt (inclusief besparing verwerkingskosten), en dat de hoeveelheid oud papier stijgt (inclusief opbrengst verkoop oud papier). • Voor het centrumgebied, dient rekening gehouden te worden met de inzameling van bedrijfsafval. • Voor inzet verenigingen, zie punt 5.3.3.

5.1.3 Kunststofverpakkingen

Realisatie	Doelstelling	
2011	2016	2020
5 kg per inwoner per jaar	13 kg per inwoner per jaar	22 kg per inwoner per jaar

5.1.3.1 Kunststof laagbouw

Maatregel	• Huidige inzameling kunststof m.b.v. zakken, wordt vervangen door minicontainers. Hiervoor worden de huidige minicontainers rest gebruikt. Deze minicontainer krijgt dan een oranje deksel of sticker.
Toelichting	• Minder verwaaiing van kunststof zakken op de inzameldagen. Hierdoor wordt zwerfafval voorkomen, verbetert de beeldkwaliteit en worden indirect kosten bespaard voor schoonmaak openbare ruimte. Verwaaiing van kunststof en oud papier is door inwoners meerdere keren genoemd als klacht (Gemeente Arnhem, 2012b). • Minder overlast voor inwoners bij het bewaren van kunststof. In vergelijking met de huidige zakken, vermindert een minicontainer stankoverlast en de aantrekking op ongedierte aanzienlijk. Ook deze klacht werd meerdere keren genoemd door inwoners (Gemeente Arnhem, 2012b). • Verhogen serviceniveau doordat huishoudens kunststof makkelijker kunnen scheiden aan huis. Proeven in Amersfoort en Zwolle hebben aangetoond dat de ingezamelde hoeveelheid kunststof, na introductie van een minicontainer, meer dan verdriedubbeld (zie tevens 4.2.2). • De inzameling met minicontainers is op lange termijn duurzamer dan zakken inzameling, omdat er geen zakken voor de inzameling meer worden gebruikt.

5.1.3.2 Kunststof hoogbouw + centrumgebied

Maatregel	• Proef doen in wijk waarbij kunststof in verzamelcontainers wordt ingezameld, die geplaatst zijn in milieuparkjes, een serie van verzamelcontainers (rest, oud papier, kunststof, glas, evt. textiel).
Toelichting	• Minder verwaaiing van kunststof zakken op de inzameldagen. Hierdoor wordt zwerfafval voorkomen, verbetert de beeldkwaliteit en worden indirect kosten bespaard voor schoonmaak openbare ruimte. Verwaaiing van kunststof en oud papier is door inwoners meerdere keren genoemd als klacht (Gemeente Arnhem, 2012b). • Minder overlast voor inwoners bij het bewaren van kunststof. In vergelijking met de huidige zakken, geen stankoverlast en de aantrekking op ongedierte aanzienlijk. Ook deze klacht werd meerdere keren genoemd door inwoners (Gemeente Arnhem, 2012b). • Verhogen serviceniveau doordat huishoudens kunststof makkelijker kwijt kunnen. Het bewaren van gescheiden stromen zoals kunststof is bij hoogbouw woningen meestal geen optie i.v.m. ruimte gebrek. • De inzameling met verzamelcontainers is op lange termijn duurzamer dan zakken inzameling, omdat er geen zakken voor de inzameling meer worden gebruikt.

5.1.4 Grof Tuinafval

Realisatie	Doelstelling	
2011	2016	2020

0 kg per inwoner per jaar	3 kg per inwoner per jaar	5 kg per inwoner per jaar

Maatregel	• Aparte huis-aan-huis inzameling van grof tuinafval in de weken 10 tot en met 44, i.p.v. de huidige combinatie inzameling met grofvuil (weeknummers kunnen jaarlijks iets afwijken).
Toelichting	• Grof tuinafval wordt op dit moment wel apart aangemeld bij de servicelijn, maar niet apart ingezameld. Dit wordt nu samen met grof huishoudelijk afval ingezameld als afvalstroom. Om van grof tuinafval een grondstof te maken, dient deze apart ingezameld te worden. • Tussen week 10 en 44 wordt 90 % van het grof tuinafval aangeboden. • De dienstverlening aan de inwoners van Arnhem blijft gehandhaafd. Wel wordt door een aparte inzameling meer recht gedaan aan het principe afval = grondstof, een stijging van het serviceniveau voor de grondstof grof tuinafval voor inwoners van Arnhem. • Jaarlijks wordt in Arnhem in november en december bladkorven geplaatst voor het inzamelen van bladafval. Op dit moment wordt er veel tuinafval geplaatst in deze bladkorven. Door een aparte inzameling van grof tuinafval nemen deze bijplaatsingen naar verwachting af, met tot gevolg een schonere opbrengst van de bladkorven. • Nadeel is dat bewoners geen grof tuinafval kunnen laten ophalen tussen week 45 en week 9. Gedurende deze periode kunnen bewoners hun grof tuinafval aanbieden op de Afvalbrengstations, of bij het GFT.

5.1.5 AEEA (Afgedankte Elektrische en Elektronische Apparaten)

Realisatie	Doelstelling	
2011	2016	2020
Circa 30% van AEEA wordt door “Morgensterren” opgehaald. 70% wordt door 2Switch en via MKB ingezameld.	Verminderen van ophalen AEEA door “morgensterren” tot maximaal 10%	
Onbeperkt ophalen van AEEA	Max. 12 keer per jaar gratis ophalen van AEEA	

Maatregel	• AEEA wordt 12 keer per jaar gratis aan huis opgehaald, op een vaste dag. Huishoudens kunnen AEEA via de ABS maximaal 6 keer per jaar gratis aanbieden.
Toelichting	• Op dit moment lekt circa 30% AEEA weg: Dit is wel aangeboden, maar wordt niet aangetroffen op locatie. Dit is reeds door “morgensterren” opgehaald. Dit ongecontroleerd ophalen is in strijd met de APV, en is bovendien gevaarlijk omdat het regelmatig gevaarlijke stoffen betreft. • De drempel verhogen voor het aanbieden van AEEA aan huis. Er worden op dit moment onnodig aantal verkeersbewegingen gemaakt. Door één keer per maand op route op te halen, wordt het aantal verkeersbewegingen beperkt, en wordt handhaving beter mogelijk. • Er bestaat op dit moment de “oud voor nieuw” regeling bij electronicazaken. Winkeliers zijn volgens de huidige regeling verplicht om oude apparaten van klanten gratis in te nemen en te verwerken, wanneer de klant een nieuw apparaat in de winkel koopt. Deze wordt nu niet tot nauwelijks gebruikt, omdat deze weinig bekend is.

5.1.6 Grofvuil

Realisatie	Doelstelling	
2011	2016	2020
• 57 kg per inwoner per jaar • 41% wordt huis-aan-huis opgehaald	• 54 kg per inwoner per jaar • 27% wordt huis-aan-huis ingezameld	• 49 kg per inwoner

Maatregel	• Indien inwoners grofvuil aan huis willen laten ophalen, kan dit tegen een voorrijtarief van € 35,- per aanbieding. Er kan maximaal 1 m3 (staat gelijk aan 100 kg) per keer worden aangeboden. Huishoudens kunnen grofvuil via de ABS maximaal 6 keer per jaar gratis aanbieden. • Grofvuil wordt maximaal 2 keer per jaar per huishouden gratis aan huis opgehaald, bij huishoudens die kwijtschelding afvalstoffenheffing ontvangen.
Toelichting	• Geeft invulling aan motie “Aanbieden grofvuil moderniseren”, welke is aangenomen op 4/7/2011. • In de huidige situatie kunnen inwoners van Arnhem hun grofvuil onbeperkt laten ophalen aan huis, en maximaal 6 per jaar aanbieden via de ABS • Door de directe scheidingsmogelijkheden op een afvalbrengstation, wordt grofvuil dat daar wordt aangeboden beter gescheiden dan grofvuil dat aan huis wordt opgehaald. • Het ophalen van grofvuil aan huis heeft een hogere kostprijs, in vergelijking met dat de inwoners grofvuil aanbieden op een Afvalbrengstation. • Niet alle huishoudens zijn in staat om grofvuil op een afvalbrengstation aan te bieden, daarom kunnen huishoudens met weinig inkomen 2 keer per jaar grofvuil gratis aan huis laten ophalen.

5.2. Preventie

5.2.1 Communicatie – Voorlichting en betrokkenheid inwoners vergroten

De gemeente Arnhem wilt haar inwoners actief informeren en betrekken betreft het afvalbeleid en haar aanzetten tot actief scheidingsgedrag. Daarnaast wilt de gemeente draagvlak creëren voor het omgekeerd inzamelen. Dit gaat gerealiseerd worden door:

- Inwoners actief voorlichten betreft beleid afval en grondstoffen. Voorbeeld: Wat gebeurt er met te verwerken afvalstromen?
- Inwoners stimuleren, motiveren en enthousiasmeren om tot ander scheidingsgedrag te komen. Voorbeeld: Een ideeënwedstrijd om afvalscheiding te stimuleren.
- Interactieve communicatie met inwoners betreft beleid en uitvoering afval en grondstoffen. Voorbeeld: participatietool.
- Aanhaken landelijke acties en campagnes. Voorbeeld: Campagnes van NederlandSchoon, NLdoet.
- Wijkgerichte communicatie in combinatie met omgekeerd inzamelen. Voorbeeld: Communicatie aan inwoners van wijkstatistieken versus gemiddelden in de stad.

5.2.2 Educatie op scholen

De jeugd is de toekomst. Uit onderzoek van Universiteit Utrecht blijkt dat oud-leerlingen die vroeger op school natuur- en milieueducatie hebben gehad, op latere leeftijd meer kennis hebben en een positievere houding hebben ten aanzien van milieu en natuur (Universiteit Utrecht, 2006). Daarom

gaat de gemeente Arnhem een lespakket voor leerlingen van basisscholen ontwikkelen met als onderwerp afval en grondstoffen. Dit gebeurt in samenwerking met Natuurcentrum Arnhem. Het lespakket bevat lessen betreft afvalpreventie, afvalscheiding dat aansluit bij de praktijk in Arnhem. Het steven is dat het lespakket afval door 30 klassen per jaar zal worden gebruikt.

5.3 Aanvullende maatregelen

5.3.1 Nieuwe toegangspassen

Van 2012 tot 2016 worden nieuwe toegangspassen ingevoerd die toegang geven tot de afvalbrengstations en tot ondergrondse containers restafval. De huidige passen zijn voorzien van een magneetstrip en hebben hierdoor: Een beperkte levensduur, regelmatig storingen, en zijn niet geschikt om zowel toegang te geven tot de afvalbrengstations als tot ondergrondse containers. Met de nieuwe passen kan dit allemaal wel. De nieuwe passen worden gefaseerd ingevoerd, in combinatie met het invoeren van toegangscontrole bij ondergrondse containers. Combinatie met stadspas wordt onderzocht.

5.3.2 GFT – Verlaging frequentie inzameling

Van 2012 – 2014 zal de inzameling van GFT met behulp van minicontainers verlaagt worden van 1 keer per 2 weken naar 1 keer per 4 weken, gedurende de winter periode december tot en met februari. In de winter is nauwelijks stankoverlast te verwachten en wordt er momenteel weinig GFT aangeboden. 79,2% van de inwoners is het eens met verlaging van inzamelfrequentie GFT, gedurende de wintermaanden (Gemeente Arnhem, 2012). In 2014 wordt de proef geëvalueerd.

5.3.3 Oud Papier en Karton

<u>Vergoedingen verenigingen huis-aan-huis inzameling</u>
Doordat de inzamelsystemen voor oud papier veranderen, veranderen vergoedingen per vereniging. Om te voorkomen dat bepaalde verenigingen er financieel flink op achteruit gaan, terwijl ze hetzelfde werk blijven doen, wordt overgestapt naar een andere manier van vergoeding. Verenigingen worden met ingang van 2013 vergoed voor daadwerkelijk geleverde diensten. Het beschikbare budget voor verenigingen blijft in 2013 op hetzelfde niveau als de afgelopen jaren, tenzij er minder werkzaamheden dan voorheen te vergeven zijn. De vergoeding zal niet meer gerelateerd zijn aan de hoeveelheid ingezameld papier.

<u>Verenigingen, inzameling oud papier op locatie</u>
Afschaffen van huidige inzameling oud papier bij verenigingen op locatie, vanaf 2013.
Indien een vereniging behoefte heeft aan vervangende werkzaamheden, kunnen zij zich aanmelden voor de bovengenoemde huis-aan-huis inzameling.
- Er wordt momenteel op bij 5 verenigingen oud papier op locatie ingezameld. Bij twee verenigingen wordt de container vaker dan 1 X per maand geledigd.
- Huidige inzameling van oud papier bij verenigingen levert regelmatig zwerfvuil op door verwaaiing. Tevens wordt het systeem vaak door bedrijven gebruikt, waarvoor het niet bedoeld is.
- Voor de inzameling van oud papier is reeds een dekkend systeem voor de hele stad, extra voorzieningen bij verenigingen zijn niet nodig.

5.3.4 Toezicht bestekken verbeteren

Er is per direct meer, beter en consequenter toezicht nodig op de (afval) bestekken zoals de afval inzameling en verwerking. Daarnaast dient effectief toezichts- en handhavingstaken op gebied van huishoudelijk afval aangescherpt te worden. Hiervoor is het wenselijk om een extra opzichter aan te stellen. Deze maatregel geeft invulling aan de doelstellig regie, zie 1.3.4.

- Er is gekozen om op enkele bestekken zelf toezicht te houden in plaats van uitbesteden zodat er een efficiëntie slag gemaakt kan worden. Contracten van commerciële werkzaamheden (onderhoud en storingsdiensten) zijn niet verlengd en zijn opgenomen bij de werkzaamheden van de opzichter.
- Voor het uitvoeren van de werken zoals beschreven in de bestekken is het van belang dat deze goed gecontroleerd en geregistreerd wordt. M.a.w. doet de aannemer ook wat wij vragen zoals in het bestek beschreven is met de hieraan gekoppelde vergoedingen en kortingen.
- Na meer dan 1 jaar ervaring met twee opzichters is gebleken dat dit de minimale bezetting is om de belangen van opdrachtgever bestekken goed te waarborgen.

5.4 Financiën

In deze paragraaf worden de financiële gevolgen van beide varianten doorgerekend. Daarbij zijn alle preventieve en aanvullende maatregelen in de berekening meegenomen. De bedragen die in deze paragraaf worden gebruikt, zijn allen aanpassingen ten opzichte van de huidige begroting.

5.4.1 Investeringen

In tabel 5.1. is weergegeven welke investeringen gedaan dienen te worden per variant.

Figuur 5.1 Investeringen per variant per jaar

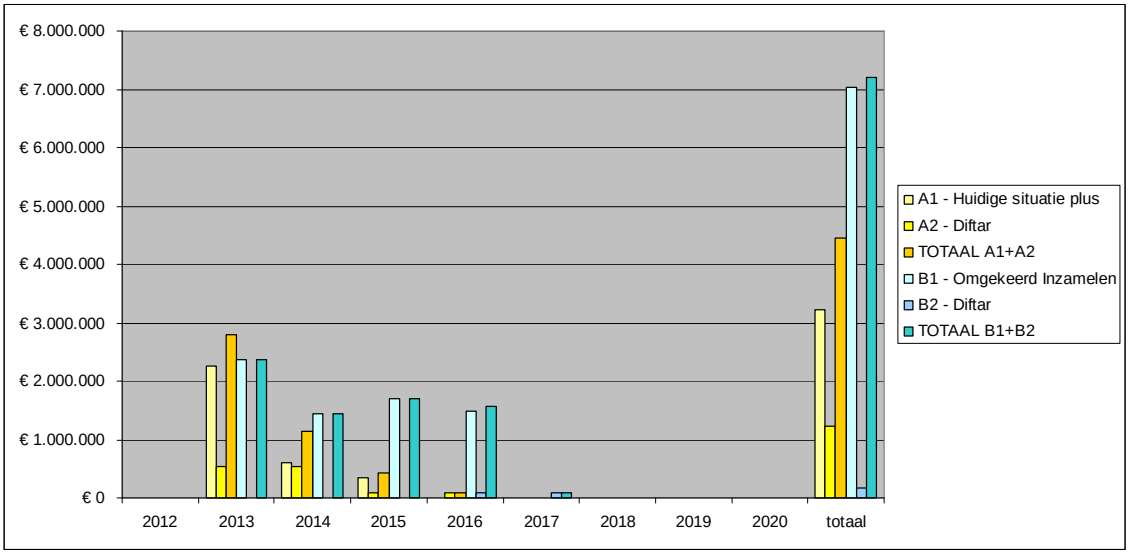

Zie tevens bijlage 5 voor een overzicht van de activering van alle investeringen.

Variant A (huidige situatie+plus) – stap 1
Gedurende de looptijd van het project wordt gefaseerd € 3,3 mln geïnvesteerd in:

- Toegangscontrole op bestaande ondergrondse containers restafval € 0,9 mln
- Ondergrondse containers restafval en oud papier in het centrumgebied € 0,6 mln
- Ondergrondse containers oud papier bij hoogbouw woningen € 1,0 mln

- Minicontainers oud papier bij laagbouw woningen € 0,6 mln
- Toegangspassen laagbouw vervangen € 0,2 mln.

Variant A (huidige situatie+plus) - stap 2
Gedurende de looptijd van het project wordt gefaseerd € 1,3 mln geïnvesteerd in:

- Bechippen bestaande minicontainers € 1,1 mln.
- Beheerssysteem ICT voor een systeem met een variabel tarief € 0,2 mln.

Variant B (omgekeerd inzamelen) – stap 1
Gedurende de looptijd van het project wordt gefaseerd € 7,0 mln geïnvesteerd in:

- Ondergrondse containers restafval bij laagbouw woningen € 3,8 mln
- Toegangscontrole op bestaande ondergrondse containers restafval € 0,9 mln
- Ondergrondse containers restafval en oud papier in het centrumgebied € 0,6 mln
- Ondergrondse containers oud papier bij hoogbouw woningen € 0,6 mln
- Minicontainers oud papier bij laagbouw woningen € 1,0 mln
- Minicontainers kunststof bij laagbouw woningen € 0,1 mln

Variant B (omgekeerd inzamelen) – stap 2
Gedurende de looptijd van het project wordt gefaseerd € 0,2 mln geïnvesteerd in:

- Beheerssysteem ICT voor een systeem met een variabel tarief.

5.4.2 Kosten en baten analyse

Naast deze investeringen, gaan uitgaven- en inkomstenpatronen veranderen. De optelsom van de jaarlijkse kapitaallasten en aangepaste uitgaven en inkomsten, zijn in figuur 5.2 weergegeven voor beide varianten.

Figuur 5.2: Verwacht jaarlijks resultaat per variant

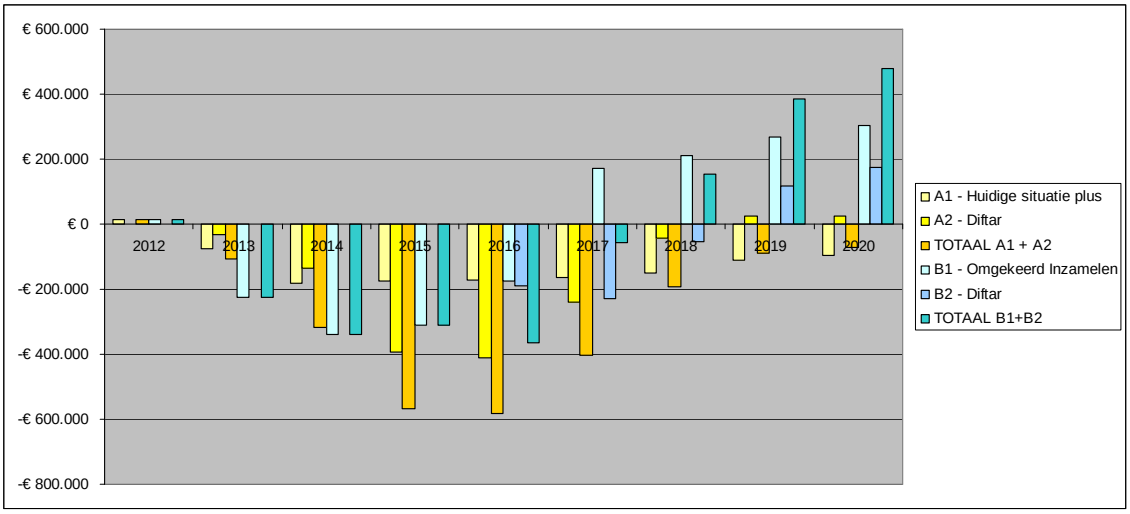

Aanvullende maatregelen
De aanvullende maatregelen zoals genoemd in 5.3 zijn opgenomen in de berekening van beide varianten A en B. Deze leveren per saldo een structureel exploitatievoordeel op van € 50.000,- per jaar. Het extra voordeel van de aanbesteding inzameling van huishoudelijk afval €125.000,- wordt aangewend om maatregel 5.3.4 mee te bekostigen. Zie tevens bijlage 6 voor een overzicht van de financiële effecten per maatregel.

Variant A – stap 1
De maatregelen worden naar verwachting op lange termijn niet kostendekkend.
Variant A – stap 2
De maatregelen worden naar verwachting op lange termijn nauwelijks kostendekkend.

Als de effecten van stap 1 en 2 worden opgeteld in variant A, dan is er geen sprake van een structureel exploitatievoordeel.

Variant B – stap 1
Het project omgekeerd inzamelen laat in de jaren 2013-2016 een tekort op de exploitatie laten zien. Vanaf 2017 realiseert de exploitatie van omgekeerd inzamelen een structureel exploitatievoordeel.
Variant B – stap 2
Het invoeren van “de vervuiler betaalt” na omgekeerd inzamelen, zal gedurende 2016-2018 een tekort op de exploitatie laten zien. Vanaf 2019 realiseert de exploitatie van “vervuiler betaalt” een structureel exploitatievoordeel.

Als de effecten van stap 1 en 2 worden opgeteld in variant B, dan wordt er vanaf jaar 2018 een structureel exploitatievoordeel gerealiseerd.

Verschillen variant A en B
Omgekeerd inzamelen (variant B) verdient zich aanzienlijk beter terug dan de huidige situatie plus. De grootste verschillen zijn:

- De verwachte opbrengsten kunststof zijn bij omgekeerd inzamelen aanzienlijk hoger. Vanwege de hoge opbrengst per ton, betekent dit een positiever resultaat.
- Hoewel de investeringen bij omgekeerd inzamelen aanzienlijk hoger zijn door de aanleg van nieuwe ondergrondse containers voor restafval bij laagbouwwoningen, verdienen deze zichzelf terug door de aanzienlijk lagere inzamelkosten. Het inzamelen van restafval met minicontainers is duurder dan het inzamelen van ondergrondse containers.
- Met omgekeerd inzamelen is het niet noodzakelijk om te investeringen in bechippen van minicontainers. Of deze investering wenselijk is kan worden besproken in de voorbereiding van een systeem met eeen variabel tarief.

Variant A is dus financieel niet aantrekkelijk vanwege de hoge opstartkosten in combinatie met de lagere opbrengsten. Variant A verdient zichzelf niet terug.

5.4.3 Dekkingsmogelijkheden

Arnhem gaat invulling geven aan het principe “de vervuiler betaalt”. Gedurende de looptijd van het project zal gefaseerd € 7,2 mln geïnvesteerd worden. Binnen het huidige Meerjaren Investering Plan (MIP), is € 1,0 mln investeringskrediet beschikbaar.

De frictiekosten in variant B zijn voor de periode 2013-2016 € 0,7 mln. Deze frictiekosten worden gevoed vanuit het jaarresultaat 2011 dat is gereserveerd in de bestemmingsreserve afval. Per 1-1-2012 is er een bestemmingsreserve voor afval van € 1,4 mln.

Er wordt een krediet gevraagd voor € 6,2 mln. Dit zijn de investeringen € 7,2 mln minus het reeds bestaande krediet van € 1,0 mln. Er is geen aanpassing nodig in de jaarlijkse afvalbegroting, gezien de overige kapitaallasten gedekt worden uit het bestaande bestemmingsreserve.

5.4.4 Risicoanalyse

Voor het opstellen van de kosten en baten analyse, zoals gepresenteerd 5.4.2, zijn de verwachte resultaten gedefinieerd op basis van praktijkervaringen elders in Nederland. Bij het doen van aannames is naar realistische cijfers gekeken, die op basis van gezond conservatisme zijn geïnterpreteerd.

Bij daadwerkelijke uitvoering kunnen effecten zich anders voordoen dan aangenomen. Indien dit negatieve gevolgen heeft, zijn dit risico's. In deze paragraaf wordt een gevoeligheidsanalyse gemaakt om te onderzoeken wat er gebeurd indien deze aannames afwijken. Dit is een theoretische exercitie op basis van het onderliggende rekenmodel, en is niet gebaseerd op praktijksituaties. De belangrijkste risico's zijn:

2012-2020

Inzamel- en verwerkingskosten liggen voor de meeste activiteiten langdurig vast, zie tevens bijlage 2 voor overzicht contracten. Echter, is er op korte termijn onzekerheid over de verwerkingskosten oud papier en kunststof.

- De verweking van oud papier wordt dit jaar opnieuw aanbesteed. In het rekenmodel is een verwerkingsprijs van € 78 per ton gehanteerd. Stel dat deze in het nieuwe contract € 60 per ton wordt, dan zal de jaarlijkse opbrengsten zakken met € 50.000,-.
- Voor de vergoeding van te verwerken kunststof is de gemeente afhankelijk van vergoeding NedVang. Deze ligt momenteel op € 450 per ton, en is vastgesteld tot en met 2012. De verwachting is dat deze vergoeding na 2012 wordt voortgezet, wel is er rekening gehouden met een mogelijke verlaging van de vergoeding. In het voorjaar 2012, vindt landelijk de discussie plaats rondom statiegeld. De uitkomsten van deze discussie is mede bepalend voor de vergoeding in de toekomst. Er is in het model gerekend met € 375 per ton.

2012-2016 Omgekeerd Inzamelen

Om omgekeerd inzamelen te realiseren, zijn aannames gedaan voor de kosten van de maatregelen. Hierin zijn de volgende onzekerheden:

- Voor de introductie van minicontainers is aangenomen dat 33.000 aansluitingen de nieuwe container accepteren (totaal = 39.000 aansluitingen). Stel dat slechts 27.000 aansluitingen de nieuwe minicontainer accepteren, dan neemt de jaarlijkse opbrengst af met € 50.000,- per jaar.
- Aangenomen is dat bij introductie minicontainer voor oud papier, de ingezamelde hoeveelheden stijgen naar het landelijk gemiddelde voor opbrengst minicontainers oud papier (75 kg/inw/jr). Stel dat deze opbrengst slechts 65 kg/inw/jr is, dan daalt de jaarlijkse opbrengst met € 100.000,- per jaar.
- Aangenomen is dat bij introductie minicontainer voor kunststof, de ingezamelde hoeveelheden bij laagbouwwoningen stijgen met 19 kg/inw/jr naar 25 kg/inw/jr. Deze schatting is gedaan op basis van ervaringen in Zwolle en Amersfoort. Stel dat deze meeropbrengst slechts 16 i.p.v. 19 kg/inw/jr is, dan daalt de jaarlijkse opbrengst met € 100.000,- per jaar.
- Er is aangenomen dat er 30% minder grofvuil aan huis dient opgehaald te worden, dat inwoners wel aanbieden bij de afvalbrengstations. Stel dat dit slechts 20% verschuift, dan daalt de jaarlijkse opbrengst met € 25.000,- per jaar.
- Voor de aanleg van ondergrondse containers restafval, is gerekend op 1 container per 100 aansluitingen wat een totaal oplevert van 400 ondergrondse containers. Het kan zijn dat er in praktijk meer containers nodig zijn. Indien er 25 extra ondergrondse containers nodig zijn (en deze niet uit het standaard vervangingsbudget betaald kunnen worden), dan zal de jaarlijkse opbrengsten zakken met € 60.000,-.

2017-2020 Vervuiler betaalt

- Bij de invoering van vervuiler betaalt is gerekend met een totale afname restafval van 17,5%. Volgens rapport van Cyclus (2011) is een afname van 15-20% minimaal haalbaar. In andere gemeentes zijn reducties van 20-22% gerealiseerd. Stel dat een afname van slechts 15% wordt gerealiseerd, dan zal de jaarlijkse opbrengst zakken met € 75.000,-
- De kosten van invoering vervuiler betaalt zijn ruw geschat op basis van rapport Cyclus. Deze kosten dienen te zijner tijd exact gemaakt worden.

Tot slot, draagvlak onder inwoners is voor iedere maatregel cruciaal. Goede communicatie met bewoners is bij invoering van een nieuw systeem een randvoorwaarde voor een geslaagde invoering.

5.4.5 Afvalstoffenheffing

In april 2011 heeft de raad bij de behandeling van de bezuinigingsvoorstellen besloten om €780.000 extra te bezuinigen op de afvalbegroting. € 400.000 hiervan is gerealiseerd middels de aanbesteding van de inzameling van huishoudelijk afval, € 240.000 is gerealiseerd door vermindering van de handhavingcapaciteit. De overige bezuiniging moet worden gerealiseerd (€ 140.000) bij aanbesteding van GFT verwerking waarvoor het nieuwe contract in 2015 moet ingaan.

De gemeente Arnhem verhaalt niet alle kosten met betrekking tot huishoudelijk afval op inwoners. Zij past bij uit de algemene middelen waardoor de heffing voor de burger laag blijft. Voor een meer persoonshuishouding is de heffing in Arnhem € 195,60 per jaar in 2012 (NL gemiddeld = € 265 per jaar - 2011). Voor een eenpersoonshuishouden is de heffing € 144,92 (2012) in Arnhem tegen gemiddeld Euro 216 in Nederland (2011).

In 2011 werden de afvalbeheerskosten in Arnhem voor ongeveer 66% gedekt via de afvalstoffenheffing. De raad heeft via amendement “uitwerking invulling beter in balans” vastgesteld dat ex-corporatie van de afvalstoffenheffing uit de algemene middelen alleen plaatsvindt indien voldaan wordt aan het principe de vervuiler betaalt. In variant A kan dit principe per 1-1-2016 worden ingevoerd, in variant B kan dit principe per 1-1-2017 worden ingevoerd.

Het invoeren van een vervuiler betaalt principe werkt het sterkst bij een hoge dekkingsgraad van de afvalstoffenheffing. Tot de eventuele invoer van “vervuiler betaalt” in 2016 of 2017, kan de kostendekkinggraad toenemen indien kostenreducties worden gerealiseerd en de afvalstoffenheffing gelijk blijft.

5.5 Monitoring

Jaarlijks informeert de dienst Stadsbeheer de gemeenteraad over de voortgang van de uitvoering van maatregelen en over de effectiviteit van het gevoerde beleid.
Voor de evaluatie van het afval beleid zijn de volgende aspecten van belang:

- Budget: Wat waren de kosten?
- Product: Welke maatregelen zijn er gerealiseerd?
- Effect: Welke scheidingsresultaten zijn er gerealiseerd? Hoe hebben klachten zich ontwikkeld en waar richten deze klachten zich op? Is het dumpgedrag afgenomen of toegenomen?
- Waardering: Wat vinden de inwoners van Arnhem van de afvalinzameling?

Jaarlijkse monitoring vindt plaats aan de hand van:

- De jaarrapportages van de inzamelaars, deze geven inzicht in ingezamelde hoeveelheden per stroom;
- Het twee maal per jaar uitvoeren van scheidingsproeven waarbij de samenstelling van het restafval steekproefsgewijs wordt onderzocht;
- De klachtenregistratie in Smile;
- Een tevredenheidonderzoek over de afvalinzameling onder de bevolking van Arnhem (dit vorm een vast onderdeel van de 2-jaarlijkse stadsenquête).

Het aspect beeldkwaliteit van de afvalinzameling wordt meegenomen in de brede beleidsmonitoring in het kader van Buitengewoon Beter (BGB).

Naast deze structurele beleidsmonitoring wordt bij het invoeren van nieuwe inzamelmethoden (zoals bijvoorbeeld een minicontainer voor papier) onderzoek gedaan naar de effecten hiervan op het milieuresultaat het serviceniveau en de kosten.

Na de eerste 2 jaar van het afvalplan, vindt in 2014-2015 een tussenevaluatie plaats. In 2016 wordt het afvalplan 2012-2020 geëvalueerd. Tevens wordt dan de invoer van gedifferentieerd betalingssysteem overwogen.

Bronvermelding

- Atsma (2011). *Afvalbrief.*
- Besluit Verpakkingen (2005).
- Cyclus (2011). *Benchmarkt 2010.*
- Cyclus (2011). *De vervuiler betaalt in Arnhem.*
- Eureco (2012). *Afvalmonitor 2006-2011.*
- Gemeente Arnhem (2008). *Stadsenquête.*
- Gemeente Arnhem (2012a). *Digapanel.*
- Gemeente Arnhem (2012b). *Participatietool.*
- Gemeente Zwolle (2011). *Grondstoffenplan 2012-2016.*
- KplusV (2011). *Evaluatieonderzoek bron- en nascheiding kunststofverpakkingsmateriaal.*
- Landelijk Afvalbeheer Plan 2, 2009-2021.
- SenterNovem (2006). *Succesvol papier inzamelen kan met minicontainers.*
- Planbureau voor Leefomgeving (2010). *Evaluatie van een IPCC-Klimaat rapport.*
- PWC (2011). *Visie van de burger op de afvalmarkt.*
- ROVA (2011). *Afvalbeleidsplan Omgekeerd Inzamelen.*
- ROVA (2012). *Cijfers pilots restafvalvermindering Zwolle, Raalte, en Amersfoort.*
- SITA (2011). *Plan de Vervuiler betaalt.*
- Universiteit Utrecht (2006). *Hoe duurzaam is NME?*

Bijlage 1: Overzicht huidig inzamelstructuur Arnhem

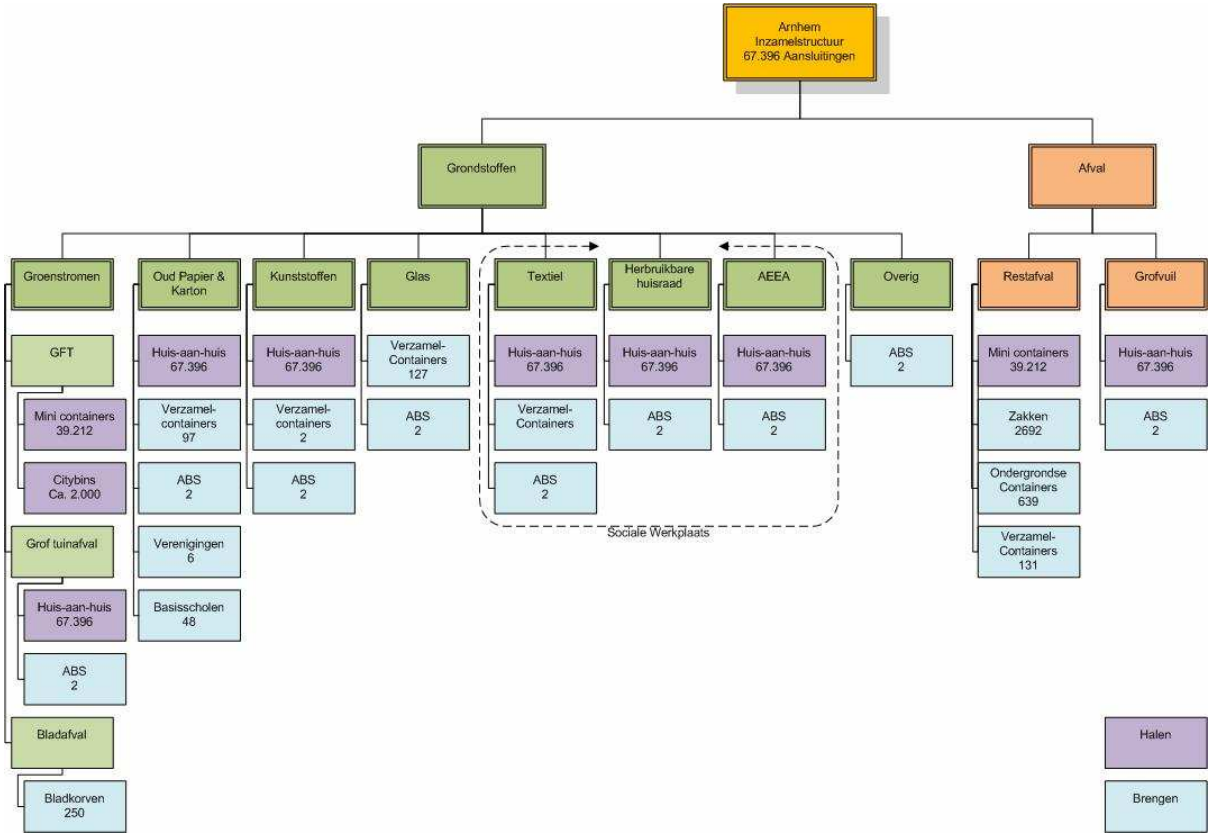

GEMEENTE Arnhem

Bijlage 2: Overzicht contracten

Huidig contract
Optie verlenging contract
Aan te besteden contract

Activiteit	Huidige contractpartner	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Exacte einddatum huidig contract
Inzamelen huishoudelijk afval	SITA									31-12-2017
Inzamelen herbruikbare huisraad	2Switch									31-3-2013
Inzamelen AEEA	2Switch									31-3-2013
inzamelen + verweken textiel	2Switch									31-3-2013
Verwerken rest afval	SITA									31-12-2019
Verwerken GFT	Van Gansewinkel									31-12-2014
Verwerken biomassa	GRAN									31-3-2015
Verwerken oud papier	Van Gansewinkel									31-12-2012
Levering ondergrondse containers	B-Waste									31-12-2013
Onderhoud en schoonmaken ondergrondse containers	SITA									31-12-2012

Bijlage 3: Onderzoek en Advies

1 Onderzoek "de vervuiler betaalt" van Cyclus

Cyclus geeft in haar rapport het volgende advies mee:

- Pas 'de vervuiler betaalt' alleen toe op restafval en grofvuil (dus niet op GFT-afval)
- Laagbouw: tarief voor de aanbieding per minicontainer voor restafval (volume/frequentie)
- Hoogbouw: een tarief per inworp in een ondergrondse minicontainer
- Hoogbouw (inpandige of bovengrondse minicontainers): maatwerk
- Grofvuil: tarief per aanbieding (halen en brengen) met twee of drie aanbiedingen per jaar gratis
- Voor de binnenstad is maatwerk nodig.

2 Plan van Sita

SITA adviseert de gemeente Arnhem om in te zetten op "omgekeerd inzamelen". Door een grote focus op het gescheiden inzamelen van recyclebare stromen (haalsysteem) en een verschuiving van een haal-systeem naar een breng-systeem voor restafval denkt Sita dat de gemeente optimaal invulling kan geven aan de afvaldriehoek. (in paragraaf 4.5 wordt verder ingegaan op "omgekeerd inzamelen".
Uiteindelijk kan dit nog worden aangevuld met tarief per inworp van restafval in een ondergrondse container.

3 Bewonersonderzoek

Iedere Arnhemse inwoner heeft met inzameling van huishoudelijk afval te maken. Het is daarom van belang om de manier van inzamelen goed met de inwoners af te stemmen. Daarnaast staat burgerparticipatie bij de Arnhemse politiek hoog in het vaandel. Besloten is dat alle inwoners mee kunnen praten en denken over hoe in de toekomst in Arnhem de afvalinzameling geregeld gaat worden.

3.1 Participatietool

Op de site van Arnhem is met behulp van "de participatietool" (www.meedoeninarnhem.nl.) met de inwoners van gedachte gewisseld. Tijdens deze digitale bijeenkomst heeft de gemeente de inzameling van huishoudelijk afval ter discussie voorgelegd en gevraagd naar ideeën, suggesties en meningen van haar inwoners. Er zijn in 2 weken 878 bezoekers op de site geweest, 30 personen hebben ideeën gegeven, over deze ideeën zijn 35 inwoners met elkaar en de gemeente in discussie geweest (110 schriftelijke reacties), er zijn ook inwoners (12) die per mail hebben gereageerd en verder niet aan de discussie mee wilde doen.

Met een duimpje kon aangeven worden of een idee goed bevonden werd. Het systeem "volume frequentie" en het "omgekeerd inzamelen" krijgen beide evenveel (6) duimpjes.

In de discussie is voornamelijk over onderstaande punten van gedachte gewissled:

- De producenten moeten het afvalprobleem oplossen, producent is de vervuiler.
- Er is ruimtegebrek voor het plaatsen van extra containers
- Er is behoefte aan afvalbakken met meer componenten
- Er is ruimtegebrek in huis om een maand lang kunststof op te slaan
- Er is behoefte aan mini milieuparkjes bv. bij winkels/scholen waar je alle fracties kwijt kunt.
- Er is last van ongedierte door kunststof opslag in zakken
- Er zijn klachten over het feit dat er veel verwaaiing is van kunststof en papier bij de inzameling (toename zwerfafval)
- Kunnen we niet beter gaan nascheiding?
- Er zijn klachten over het zelf wegbrengen van restafval (wat doe je de oude en invaliden inwoners aan,)
- Het idee leeft dat je met het restafval helemaal naar het afval brengstation moet gaan.

- Er heerst angst voor illegale dumping. Angst voor vervuiling buitengebied en bossen. Deze angst is het grootst bij het volume/frequentie systeem.
- De gemeente wordt geadviseerd om in te zetten op educatie / informatie voorzieningen en gedragsverandering.
- Afvalscheiding kan mogelijk beter werken als het wordt beloond

3.2 diga panel

Het digi panel is een groep van 1600 inwoners van Arnhem die aangegeven hebben om regelmatig een enquête voor de gemeente voor verschillende onderwerpen in te willen vullen. Aan het diga panel zijn een aantal vragen voorgelegd over het inzamelen van huishoudelijk afval. 65% (1065 personen) van deze groep heeft de enquête ingevuld.
De meeste opmerkingen uit de participatietool komen terug in de beantwoording van de enquête.
Aanvullend hierop bleek uit de enquete:

- 79,2 % is voor het voorstel om te besparen de inzameling van het Groente en Fruit Afval (GFT) tijdens de wintermaanden (december t/m februari minder frequent op te halen). In de winter komt er minder tuinafval vrij, en het GFT gaat niet zo snel ruiken. Het voorstel is om in deze periode in plaats van de huidige 1 keer in de 2 weken, 1 keer in de 4 weken het GFT op te halen.
- 74% accepteert als de gemeente Arnhem van bewoners van een laagbouw woning een derde minicontainer aanbiedt voor oud papier.
- omgekeerd inzamelen en volume/frequetie stysteem hebben ongeveer evenveel voor als tegenstanders
- 86,2 % is voldoende geinformeerd over de inzameling van huishoudelijk afval. De meeste inwoners hebben hun informatie via de afvalwijzer.
- Ca 60% inwoners van de binnenstad verwacht dat er minder overlast is en meer gescheiden gaat worden bij het plaatsen van ondergrondse containers.

3.3 Stadsenquête 2008: beheer en kwaliteit openbare ruimte

In 2008 is er een stads enquête gedaan. Hier hebben 2.300 inwoners aan mee gedaan.
Arnhemmers gaven een 7,5 voor inzameling huishoudelijk afval.

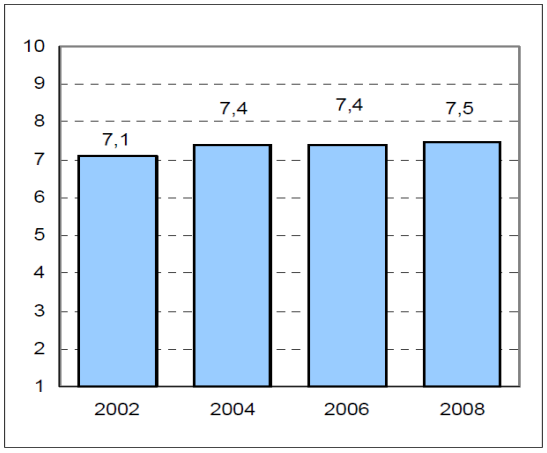

Figuur 2.1: Rapportcijfer inzameling huishoudelijk afval, 2002 - 2008

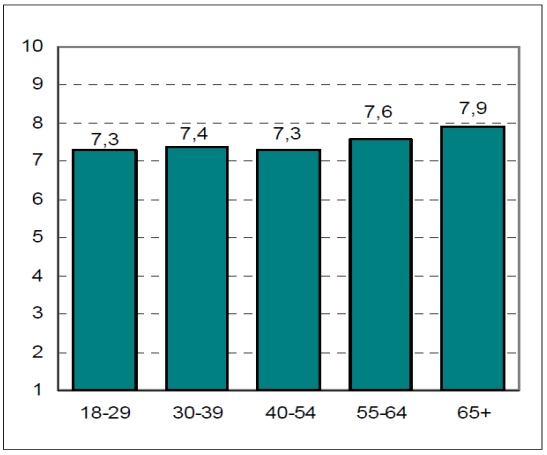

Figuur 2.2: Rapportcijfer inzameling huishoudelijk afval, naar leeftijd, 2008

Een kwart van de inwoners geeft aan overlast te ervaren in de straat door inzameling van huishoudelijk afval. Veruit de meest genoemde oorzaak van overlast is “veel afval en vervuiling rond verzamelcontainers.

In het algemeen is een ruime meerderheid van de inwoners (zeer) tevreden over de mogelijkheden om verschillende soorten afval kwijt te raken. Voor de meeste soorten afval is het zo dat de stand van tevreden inwoners tegenover ontevreden inwoners negen tegen één is.

Bijlage 4: Planning

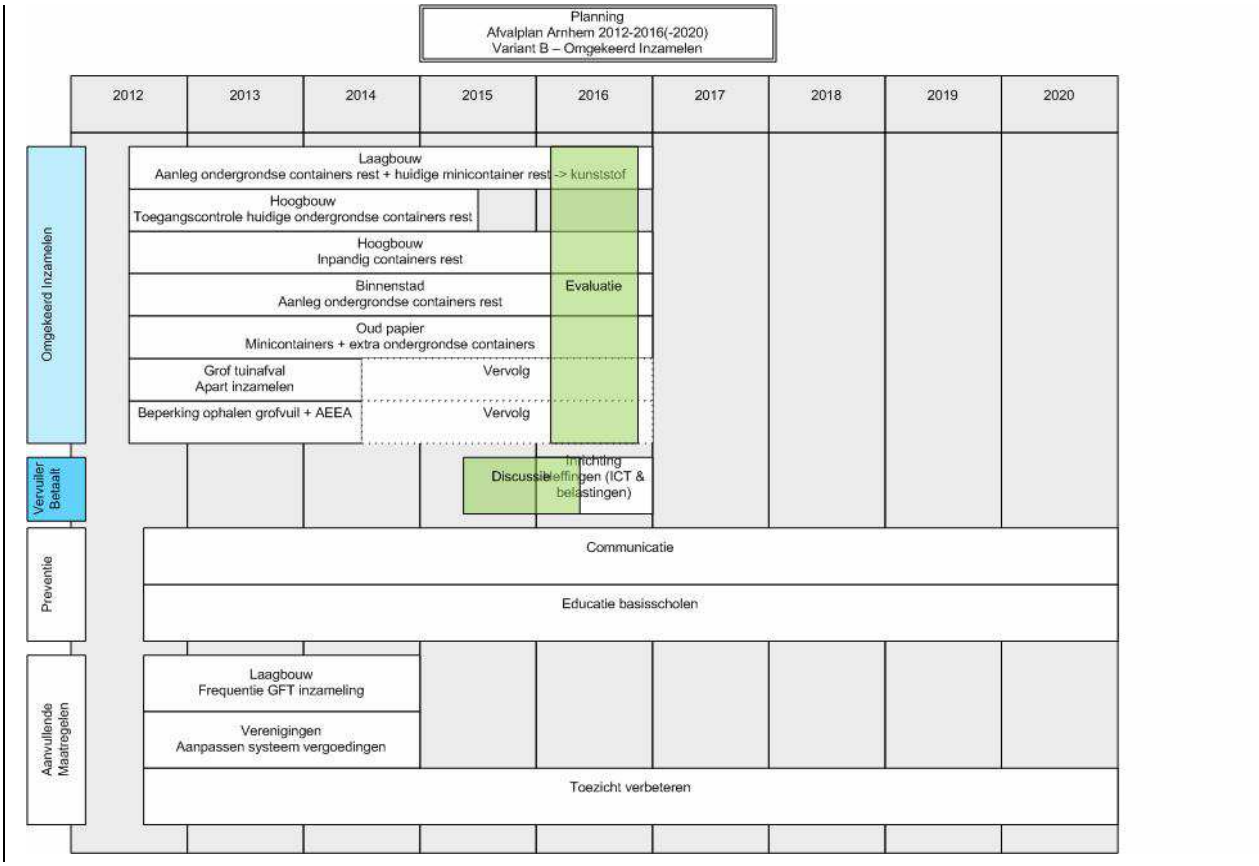

GEMEENTE Arnhem

Bijlage 5: Overzicht activering investeringen per variant

Afschrijftermijnen:
-Ondergrondse containers, minicontainers, IRDC-apparatuur = 10 jaar
-Software = 5 jaar
-Passen = eenmalig. Vervanging wordt gefinancierd uit huidig vervangsbudget.

A1 - Huidige situatie plus	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**totaal**
Rest - Toegangscontrole huidige OC's		€ 881.972								€ 881.972
Rest - Toegangspassen laagbouw		€ 156.848								€ 156.848
Rest - OC's in de binnenstad		€ 293.008	€ 141.120	€ 47.040						€ 481.168
OPK Inzameling Laagbouw		€ 409.629	€ 307.222	€ 307.222						€ 1.024.072
OPK Inzameling Hoogbouw		€ 480.000	€ 120.000							€ 600.000
OPK Centrum		€ 40.000	€ 40.000							€ 80.000
Totaal	€ 0	€ 2.261.457	€ 608.342	€ 354.262	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.224.060
A2 – "de vervuiler betaalt"	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**totaal**
Rest - Chips minicontainers		€ 529.177	€ 529.177							€ 1.058.354
Belastingen, coordinantie en beheer ICT				€ 86.250	€ 86.250					€ 172.500
Totaal	€ 0	€ 529.177	€ 529.177	€ 86.250	€ 86.250	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.230.854
TOTAAL A1+A2	**€ 0**	**€ 2.790.634**	**€ 1.137.518**	**€ 440.512**	**€ 86.250**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 4.454.914**

GEMEENTE Arnhem

B1 - Omgekeerd Inzamelen	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	totaal
OC Rest - Laagbouw		€ 892.848	€ 736.000	€ 1.104.000	€ 1.104.000					€ 3.836.848
Toegangscontrole OC's Rest Hoogbouw		€ 881.972								€ 881.972
OC Rest - Centrumgebied		€ 151.888	€ 141.120	€ 141.120	€ 47.040					€ 481.168
OPK Inzameling Laagbouw		€ 204.814	€ 204.814	€ 307.222	€ 307.222					€ 1.024.072
OPK Inzameling Hoogbouw		€ 180.000	€ 300.000	€ 120.000						€ 600.000
OPK Centrum		€ 40.000	€ 40.000							€ 80.000
Kunststof		€ 23.527	€ 23.527	€ 35.291	€ 35.291					€ 117.636
Totaal	€ 0	€ 2.375.050	€ 1.445.462	€ 1.707.632	€ 1.493.552	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	**€ 7.021.696**
B2 – "de vervuiler betaalt"	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**totaal**
Belastingen, coordinantie en beheer ICT					€ 86.250	€ 86.250				€ 172.500
Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 86.250	€ 86.250	€ 0	€ 0	€ 0	€ 172.500
TOTAAL B1+B2	**€ 0**	**€ 2.375.050**	**€ 1.445.462**	**€ 1.707.632**	**€ 1.579.802**	**€ 86.250**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 7.194.196**

GEMEENTE Arnhem

Bijlage 6: Financiële effecten op exploitatie per maatregel

Mutaties t.o.v. huidige situatie
Geen indexatie

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
A1	**Huidige Situatie - Plus**									
	Rest - Toegangscontrole huidige OC's	€ 0	-€ 128.998	-€ 275.199	-€ 269.954	-€ 264.710	-€ 259.465	-€ 254.221	-€ 228.253	-€ 224.237
	Toeganspassen laagbouw	€ 0	-€ 20.077	-€ 20.077	-€ 20.077	-€ 20.077	-€ 20.077	-€ 20.077	-€ 20.077	-€ 20.077
	Rest - OC's in de binnenstad	€ 0	-€ 24.063	-€ 45.099	-€ 70.029	-€ 70.029	-€ 70.029	-€ 67.491	-€ 64.499	-€ 61.758
	Grofvuil + AEEA	€ 0	€ 41.112	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224
	Groftuin apart inzamelen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Oud papier	€ 0	€ 1.583	€ 20.840	€ 46.481	€ 46.481	€ 46.481	€ 55.428	€ 64.374	€ 73.320
	Resultaat losse maatregelen	€ 15.685	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334
	TOTAAL A1	**€ 15.685**	**-€ 75.109**	**-€ 181.977**	**-€ 176.020**	**-€ 170.776**	**-€ 165.531**	**-€ 148.802**	**-€ 110.896**	**-€ 95.193**
		2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
A2	**Vervuiler betaalt**									
	Rest - Chips minicontainers	€ 0	-€ 32.500	-€ 135.710	-€ 203.038	-€ 203.038	-€ 203.038	-€ 203.038	-€ 203.038	-€ 203.038
	Belastingen, coordinatie en beheer ICT				-€ 190.500	-€ 402.778	-€ 423.651	-€ 421.839	-€ 420.028	-€ 418.217
	Netto effect afvalstromen					€ 193.989	€ 387.978	€ 581.966	€ 646.336	€ 646.336
	TOTAAL A1	**€ 0**	**-€ 32.500**	**-€ 135.710**	**-€ 393.538**	**-€ 411.827**	**-€ 238.711**	**-€ 42.911**	**€ 23.270**	**€ 25.081**
	TOTAAL A1 + A2	**€ 15.685**	**-€ 107.609**	**-€ 317.687**	**-€ 569.559**	**-€ 582.603**	**-€ 404.242**	**-€ 191.713**	**-€ 87.627**	**-€ 70.112**
	Vrijval kapitaallasten oud papier		€ 153.000	€ 147.000	€ 142.000	€ 137.000	€ 132.000	€ 126.000	€ 121.000	€ 116.000
	Frictiekosten	**€ 15.685**	**€ 45.391**	**-€ 170.687**	**-€ 427.559**	**-€ 445.603**	**-€ 272.242**	**-€ 65.713**	**€ 33.373**	**€ 45.888**

GEMEENTE Arnhem

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
B1	**Omgekeerd Inzamelen**									
	Rest - OC Laagbouw	€ 0	-€ 101.308	-€ 152.939	-€ 226.541	-€ 259.406	-€ 134.399	-€ 113.878	-€ 94.676	-€ 75.405
	Rest - Toegangscontrole huidige OC's	€ 0	-€ 128.998	-€ 275.199	-€ 269.954	-€ 264.710	-€ 259.465	-€ 254.221	-€ 228.253	-€ 224.237
	Rest - OC's in de binnenstad	€ 0	-€ 337	-€ 24.063	-€ 45.099	-€ 65.234	-€ 70.029	-€ 67.491	-€ 64.499	-€ 61.758
	Grofvuil + AEEA	€ 0	€ 41.112	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224	€ 82.224
	Groftuin apart inzamelen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Oud papier	€ 0	€ 0	€ 1.748	€ 1.583	€ 20.840	€ 46.481	€ 55.428	€ 64.374	€ 73.320
	Kunststof	€ 0	-€ 89.996	-€ 39.594	€ 70.112	€ 231.796	€ 426.362	€ 426.980	€ 427.598	€ 428.215
	Glas + GFT	€ 0	€ 0	€ 12.204	€ 23.232	€ 25.585	€ 25.585	€ 25.585	€ 25.585	€ 25.585
	Resultaat losse maatregelen	€ 15.685	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334	€ 55.334
	TOTAAL B1	**€ 15.685**	**-€ 224.193**	**-€ 340.285**	**-€ 309.110**	**-€ 173.572**	**€ 172.093**	**€ 209.961**	**€ 267.686**	**€ 303.278**
		2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
B2	**Vervuiler betaalt**									
	Belastingen, coordinatie en beheer ICT					-€ 190.500	-€ 402.778	-€ 402.778	-€ 402.778	-€ 402.778
	Netto effect afvalstromen						€ 173.972	€ 347.768	€ 521.651	€ 579.319
	TOTAAL B2	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**-€ 190.500**	**-€ 228.806**	**-€ 55.011**	**€ 118.873**	**€ 176.541**
	TOTAAL B1 + B2	**€ 15.685**	**-€ 224.193**	**-€ 340.285**	**-€ 309.110**	**-€ 364.072**	**-€ 56.713**	**€ 154.951**	**€ 386.559**	**€ 479.819**
	Vrijval kapitaallasten oud papier		€ 153.000	€ 147.000	€ 142.000	€ 137.000	€ 132.000	€ 126.000	€ 121.000	€ 116.000
	Frictiekosten	**€ 15.685**	**-€ 71.193**	**-€ 193.285**	**-€ 167.110**	**-€ 227.072**	**€ 75.287**	**€ 280.951**	**€ 507.559**	**€ 595.819**
	Frictiekosten 2013-2016	-€ 658.659								

GEMEENTE
Arnhem

Aan de gemeenteraad van Arnhem

Datum	: 28 augustus 2013
Uw kenmerk	:
Ons kenmerk	: 2013.0.086.038
Projectcode	: 2013.0.085.049
Zaaknummer	: 2013-08-01366
Contactpersoon	: E. Posthumus
Telefoonnummer	: 5094

Onderwerp : uitstel startdatum omgekeerd inzamelen

Geachte raadsleden,

Op 29 mei 2012 heeft u goedkeuring gegeven voor de uitvoer van het afvalplan 2012 – 2020 "van afval naar grondstof". Een van de projecten die beschreven staat in het afvalplan is het principe "Omgekeerd inzamelen". Deze nieuwe manier van afvalinzameling heeft als doel meer hergebruik van het huishoudelijk afval.

Met uw raad is afgesproken dat er gestart gaat worden op 1 oktober 2013 in de startwijken De Laar-West, Malburgen Oost-Noord en Presikhaaf "Over het Lange Water". Vervolgens worden de resultaten eind 2014 geëvalueerd en deze worden aan u voorgelegd om een keuze te maken of Omgekeerd inzamelen uitgerold wordt over geheel Arnhem.

Echter, het startmoment van 1 oktober 2013 is uitgesteld tot 1 januari 2014.

Redenen hiervoor zijn dat er meer tijd nodig is dan verwacht om geschikte locaties te vinden voor de ondergrondse containers voor restafval, oud papier en plastic verpakkingsmateriaal. Op veel concept-locaties blijken meer kabels en leidingen in de ondergrond te liggen dan geregistreerd.
Ook zijn er bijna 300 zienswijzen van inwoners ontvangen die vooral betrekking hebben op de gepresenteerde concept-locaties. De zienswijzen moeten vanzelfsprekend zorgvuldig worden behandeld en worden dan ook persoonlijk (een op een) met de inwoners gecommuniceerd.
Het besluit over de definitieve locaties is dan ook uitgesteld. Naar verwachting ontvangen de inwoners eind september/begin oktober een brief waarop de definitieve locaties voor de ondergrondse containers staan vermeld.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 0900 - 1809 • Fax 026 - 3774830 • gemeente@arnhem.nl

Het nieuwe inzamelsysteem voor oud papier en karton gaat in bovengenoemde wijken wél van start op 1 oktober 2013. Dat wil zeggen dat de bewoners van laagbouwwoningen in die wijken een minicontainer krijgen (op vrijwillige basis) voor het bewaren van hun oud papier. De inzameling wordt tot en met 2014 met minicontainers uitgevoerd door de huidige papierverenigingen op dezelfde voorwaarden zoals nu het geval is..

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u vragen hebben dan hoor ik het graag

Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
Namens het college,

M.J. van Gastel - Schäffner
wethouder

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 0900 - 1809 • Fax 026 - 3774830 • gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

Evaluatie

“Omgekeerd Inzamelen”

Datum: 2 juni 2015

Inhoud

1. Inleiding 3
1.1 Noodzaak afvalscheiding 3
1.2 Leeswijzer 3
2. Omgekeerd inzamelen 5
3. Startwijken 6
4. Evaluatiecriteria en monitoringsactiviteiten 7
4.1 Milieu 7
4.2 Service 8
4.3 Kosten 9
5. Subsidie Europese Commissie 10
6. Voorzieningen 11
7. Communicatie 13
8. Handhaving 15
9. Resultaten 16
9.1 Ingezamelde hoeveelheden 16
9.2 Zuiverheid afvalstromen 17
9.3 Effecten op openbare ruimte 18
9.4 Tevredenheid bewoners 19
9.5 Milieubewustzijn 24
9.6 Effect handhaving 26
9.7 Investeringen 26
9.8 Netto-exploitatiekosten 27
10. Aandachtspunten 28
11. Conclusies en aanbevelingen 32

Bijlage 1: Begrippen en afkortingen 34
Bijlage 2: Kaart met grenzen startwijken 37

1. Inleiding

1.1 Noodzaak afvalscheiding

Op 29 mei 2012 is het Afvalplan 2012-2020 (“Van afval naar grondstof”) door de gemeenteraad vastgesteld. Centraal in dat plan staat het streven naar meer hergebruik van huishoudelijk afval. In 2011 was het percentage hergebruik in Arnhem namelijk slechts 44, terwijl op landelijk niveau de doelstelling 60% hergebruik (te bereiken in 2015) was geformuleerd.

In het Afvalplan is aangegeven dat naar verwachting 52% hergebruik in 2016 en 60% hergebruik in 2020 kan worden gerealiseerd door uitvoering van de in het plan vermelde maatregelen, waaronder de invoering van een nieuw afvalinzamelsysteem met de naam “Omgekeerd Inzamelen”.

De doelstellingen betreffende hergebruik van huishoudelijk afval zijn onlangs op nationaal niveau aanzienlijk aangescherpt met de vaststelling van het programma VANG (Van Afval Naar Grondstof). Uitputting van grondstoffen en fossiele brandstoffen moet met kracht worden tegengegaan. Gestreefd wordt naar een circulaire economie. In het jaar 2020 moet 75% van het huishoudelijk afval opnieuw worden gebruikt en moet de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar zijn afgenomen tot gemiddeld 100 kg (voor gemeenten als Arnhem met 35-60% hoogbouw tot 130 kg). Dit maakt maatregelen die gericht zijn op meer afvalscheiding , zoals de invoering van Omgekeerd Inzamelen, extra nodig.

De noodzaak de hoeveelheid restafval te reduceren door afvalscheiding is ook om een andere reden aanzienlijk toegenomen. Door de Rijksoverheid is een belastingmaatregel getroffen, inhoudende dat door gemeenten 13 Euro per ton te verbranden afval moet worden betaald. Voor Arnhem betekent dit een structurele extra kostenpost van bijna 0,5 miljoen Euro per jaar.

De gemeenteraad heeft met de vaststelling van het Afvalplan bepaald dat pas over enkele jaren wordt bezien of een introductie van het financiële instrument Diftar nodig en mogelijk is om de doelstellingen betreffende het hergebruik van afval te realiseren. Eerst worden de resultaten van het "Omgekeerd Inzamelen" afgewacht. Met Diftar zou invulling worden gegeven aan het principe "de vervuiler betaalt".

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het principe van "Omgekeerd Inzamelen" toegelicht en wordt beschreven hoe dit principe voor Arnhem is uitgewerkt.

De gemeenteraad heeft besloten dat “Omgekeerd Inzamelen” eerst gedurende een jaar in een drietal startwijken (een laagbouwwijk , een hoogbouwwijk en een aandachtwijk) moet worden ingevoerd. De raad neemt een besluit neemt over het uitrollen van het nieuwe inzamelsysteem in

heel Arnhem ná een evaluatie van de resultaten in de startwijken. Hoofdstuk 3 bevat informatie over de drie gekozen startwijken.

De te hanteren evaluatiecriteria zijn op 4 december 2012 door de raad vastgesteld. Een monitoring-programma is geformuleerd om het “Omgekeerd Inzamelen” te kunnen evalueren aan de hand van de vastgestelde criteria. Hoofdstuk 4 presenteert de evaluatiecriteria en het monitoringsprogramma.

Hoofdstuk 5 gaat in op de subsidie die door de Europese Commissie is toegekend voor het project "Omgekeerd Inzamelen" in Arnhem.

De gerealiseerde voorzieningen, benodigd voor de uitvoering van "Omgekeerd Inzamelen", zoals containers, toegangscontrolesystemen en afvalpassen, worden beschreven in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 7 beschrijft de communicatie betreffende het nieuwe inzamelsysteem en de proef in de drie startwijken.

Hoe de regels voor het (gescheiden) aanbieden van afval en grondstoffen in de startwijken worden gehandhaafd, komt aan bod in hoofdstuk 8.

In hoofdstuk 9 worden de resultaten van de evaluatie gepresenteerd. De evaluatie heeft betrekking op de gehele proefperiode van 1 jaar d.w.z. de periode januari t/m december 2014.

Aandachtspunten voor de besluitvorming over het uitrollen van "Omgekeerd Inzamelen" in heel Arnhem worden beschreven in hoofdstuk 10.

Hoofdstuk 11 bevat de conclusies en aanbevelingen.

De in dit rapport gebruikte begrippen en afkortingen worden in bijlage 1 verklaard.

2. Omgekeerd inzamelen

Bij “Omgekeerd Inzamelen” wordt het scheiden van afval aan de bron (in de huishoudens) gestimuleerd door het aanbieden van herbruikbare afvalstoffen (grondstoffen) te vereenvoudigen en het aanbieden van huishoudelijk restafval juist wat moeilijker te maken. Dit is voor de drie Arnhemse startwijken als volgt uitgewerkt:

Bewoners van laagbouwwoningen (zie begrippenlijst in bijlage 1) hebben 3 minicontainers: 1 voor het aanbieden van groente-, fruit- en tuinafval (GFT-afval), 1 voor het aanbieden van kunststof verpakkingsafval en 1 voor het aanbieden van oud papier en karton (OPK).

Daarbij wordt opgemerkt dat het niet verplicht is een minicontainer voor OPK te hebben. Echter, bijna alle huishoudens in de laagbouw hebben deze minicontainer geaccepteerd (minder dan 3% heeft de container geweigerd).

De minicontainers voor kunststof verpakkingsafval en OPK worden 1 keer per maand geleegd. De minicontainer voor GFT-afval wordt normaliter tweewekelijks geleegd (alleen in de wintermaanden is de ledigingsfrequentie 1 x per 4 weken).

Voor de bewoners van hoogbouwwoningen (zie begrippenlijst in bijlage 1) zijn ondergrondse containers voor kunststof verpakkingsafval en OPK beschikbaar. Deze containers staan verspreid over de wijk en zijn 24 uur per dag en 7 dagen per week te gebruiken.

Bewoners van zowel hoogbouw als laagbouw moeten hun restafval zelf brengen naar een ondergrondse container. De ondergrondse containers voor restafval staan in de meeste gevallen op een loopafstand van 100 à 150 meter. De containers zijn 24 uur per dag en 7 dagen per week te gebruiken.

Er zijn geen bovengrondse of ondergrondse containers voor de inzameling van GFT-afval, bewoners van hoogbouwwoningen in de startwijken hebben desgevraagd wel een citybin gekregen (een rechthoekige emmer van 40 liter met deksel) voor het gescheiden aanbieden van groen afval (met name keukenafval).

3. Startwijken

Het “Omgekeerd Inzamelen” is ingevoerd in de volgende wijken:

- De Laar-West met vooral laagbouwwoningen (circa 87%);
- Over het Lange Water met relatief veel hoogbouw (circa 51%);
- Malburgen Oost-Noord (een aandachtwijk met circa 32% hoogbouw en circa 68% laagbouw).

Er is bewust gekozen voor drie wijken met verschillende kenmerken (laagbouwwijk, hoogbouwwijk en aandachtwijk), opdat een zo realistisch mogelijk beeld wordt verkregen van de toepasbaarheid van "Omgekeerd Inzamelen" in Arnhem.

Bij de keuze van deze startwijken is rekening gehouden met onder meer het aantal huishoudens, een heldere geografische afbakening, het percentage hoogbouw- en laagbouwwoningen en de aanwezigheid van actieve bewonersgroepen.

De startwijk Malburgen Oost-Noord (de aandachtwijk) beslaat niet geheel Malburgen Oost-Noord, maar uitsluitend het oude(re)deel van de buurt ten westen van de Stadswaardenlaan.

Bijlage 2 bevat kaartjes die de grenzen van de startwijken tonen.

Het aantal huishoudens in De Laar-West, Over het Lange Water en het gekozen deel van Malburgen Oost-Noord is respectievelijk 2.708, 2.655 en 2.190.

In totaal hebben circa 7.600 huishoudens kennis gemaakt met “Omgekeerd Inzamelen” d.w.z. bijna 10% van het totaal aantal huishoudens in Arnhem.

4. Evaluatiecriteria en monitoringsactiviteiten

Dit hoofdstuk bevat de evaluatiecriteria die op 4 december 2012 door de raad zijn vastgesteld. Om het “Omgekeerd Inzamelen” te kunnen evalueren aan de hand van de vastgestelde criteria zijn diverse monitoringsactiviteiten uitgevoerd. Deze activiteiten worden eveneens in dit hoofdstuk beschreven.

4.1 Milieu

4.1.1 Criterium "Ingezamelde hoeveelheden"

Het gaat hier om de hoeveelheden ingezameld restafval, kunststof verpakkingsmateriaal en OPK (in kg per inwoner per jaar, voor en na invoering “Omgekeerd Inzamelen”) en om het percentage hergebruik huishoudelijk afval (voor en na invoering “Omgekeerd Inzamelen”).

Monitoring:
Voorafgaand aan de invoering van “Omgekeerd Inzamelen” is een zogenaamde “nulmeting” uitgevoerd. Gedurende 3 maanden is per startwijk bepaald hoeveel afval daar (gescheiden) wordt ingezameld. Daarna zijn de hoeveelheden (gescheiden) ingezameld afval na iedere inzamelronde gewogen en geregistreerd.

4.1.2 Criterium "Zuiverheid afvalstromen"

Het gaat hier om de zuiverheid van de gescheiden ingezamelde herbruikbare afvalstoffen (grondstoffen), zoals kunststof verpakkingsafval, OPK en GFT-afval.

Monitoring:
Voor en na de invoering van “Omgekeerd Inzamelen” is bij iedere inzamelronde gecontroleerd of de gescheiden ingezamelde grondstoffen zonder problemen door de verwerker zijn geaccepteerd. Te veel verontreiniging met andere soorten afval zou namelijk tot afkeur van de aangeboden grondstoffen leiden.

4.1.3 Criterium "Effect op openbare ruimte"

Het gaat hier om de hoeveelheid (zwerf)afval bij ondergrondse containers (bijplaatsingen en dumpingen).

Monitoring:
Voorafgaand aan de start van het “Omgekeerd Inzamelen is een speciaal meetprotocol opgesteld, waarin onderscheid is gemaakt in “bijplaatsingen” en “dumpingen” van “grof zwerfafval” en “grofvuil” bij “inzamellocaties”. Zie bijlage 1 (begrippen en afkortingen).

Vervolgens is het aantal bijplaatsingen en dumpingen gedurende het gehele proefjaar bij alle ondergrondse containers in de startwijken gecontroleerd en geregistreerd (twee keer per week, door

een extern bedrijf i.v.m. de vereiste objectiviteit). Daarbij zijn de volgende kwaliteitsniveaus gehanteerd:

Kwaliteitsniveau	
A+	Er ligt geen afval (0 stuks) in de omgeving van de container(s).
A	Er ligt weinig afval (maximaal 1 stuks) in de omgeving van de container(s).
B	Er ligt redelijk veel afval (maximaal 3 stuks) in de omgeving van de container(s).
C	Er ligt veel afval (maximaal 5 stuks) in de omgeving van de container(s).
D	Er ligt zeer veel afval (> 5 stuks) in de omgeving van de container(s).

4.2 Service

4.2.1 Criterium "Tevredenheid bewoners"

Het gaat hier om de tevredenheid van bewoners over (de communicatie rond de invoering van) “Omgekeerd Inzamelen”, met daarbij aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals hoogbouw- en laagbouwbewoners en minder validen (ouderen en gehandicapten).

Monitoring:
Voorafgaand aan de invoering van “Omgekeerd Inzamelen” is een zogenaamde “nulmeting” uitgevoerd. Door middel van een enquête onder circa 3.300 huishoudens is onderzocht hoe tevreden bewoners zijn over het oude inzamelsysteem en wat hun verwachtingen zijn ten aanzien van het nieuwe inzamelsysteem “Omgekeerd Inzamelen”.

Vervolgens heeft in september 2014 een tweede bewonersonderzoek (de “tussenmeting”) plaatsgevonden, dat zich richtte op de ervaringen met en de waardering van het nieuwe inzamelsysteem “Omgekeerd Inzamelen”. In dat onderzoek zijn circa 2.000 huishoudens benaderd.

Een derde bewonersonderzoek (de “eindmeting”) is in januari-februari 2015 uitgevoerd d.w.z. na afloop van de gehele proefperiode van 1 jaar. Daarbij zijn alle huishoudens in de startwijken benaderd.

Het aantal uitgezette enquêtes en het aantal deelnemers aan de enquêtes waren voldoende om van een representatieve steekproef te kunnen spreken.

In de bewonersonderzoeken zijn o.a. de volgende onderwerpen aan de orde geweest±

- houding ten opzichte van "Omgekeerd Inzamelen";
- gemak aanbieden afval en grondstoffen;
- rapportcijfers per afvalstof/grondstof;
- milieubewustzijn en mate van scheiding afval/grondstof;
- overlastaspecten;
- frequentie legen containers;
- communicatie en informatie.

Als onderdeel van de "eindmeting" zijn ook 5 groepsgesprekken gevoerd (2 gesprekken met senioren en gehandicapten en 3 gesprekken met overige bewoners). Hiertoe is besloten, omdat:

- de bewoners van de startwijken "enquête moe" zouden kunnen zijn;
- het aantal oudere deelnemers aan digitale enquêtes relatief beperkt kan zijn;
- in groepsgesprekken onderwerpen meer in detail kunnen worden behandeld.

De groepsgesprekken zijn i.v.m. de gewenste objectiviteit door een externe partij geleid en gerapporteerd.

Een beeld over de tevredenheid van de bewoners is ook gevormd door bestudering van de ontvangen vragen en klachten via het speciale emailadres omgekeerdinzamelen@arnhem.nl en via het Arnhemse Klant Contact Centrum. Verder hebben bewonerswerkgroepen in de startwijken, de Seniorenraad, het Arnhems platform voor chronisch zieken en gehandicapten en ouderenbonden waardevolle informatie aangedragen over de (on)tevredenheid van bewoners.

4.2.2. Criterium "Milieubewustzijn"

Het gaat hier om het effect van “Omgekeerd Inzamelen” op het milieubewustzijn van bewoners.

Monitoring:
Om te kunnen beoordelen of het milieubewustzijn toeneemt door de invoering van “Omgekeerd Inzamelen” is in de enquêtes van de bewonersonderzoeken ook de vraag opgenomen of men meer of minder afval is gaan scheiden.

4.2.3. Criterium "Effect handhaving"

Het gaat hier om het effect van de toegepaste handhavingsstrategie.

Monitoring:
Het effect van de toegepaste handhavingsstrategie op het correct aanbieden van (herbruikbare) afvalstoffen (grondstoffen) is op twee manieren gevolgd, namelijk door het aantal bijplaatsingen en dumpingen van afval bij ondergrondse containers te monitoren én door de zuiverheid van de gescheiden ingezamelde herbruikbare afvalstoffen (grondstoffen) te monitoren.

4.3 Kosten

4.3.1 Criterium: "Investeringen en netto-exploitatiekosten"

Het gaat hier om de werkelijke investeringen, exploitatiekosten en opbrengsten van "Omgekeerd Inzamelen" versus de in het Afvalplan vermelde financiële informatie.

Monitoring:
Alle investeringen, kosten en baten van het “Omgekeerd Inzamelen” in de drie startwijken zijn geregistreerd in het financiële systeem Decade.

5. Subsidie Europese Commissie

In 2012 is een subsidieverzoek ingediend bij de Europese Commissie voor het project “Omgekeerd Inzamelen” in de drie startwijken. Dit verzoek is gehonoreerd in het kader van het Life+ programma (het co-financieringsprogramma van de Europese Commissie met als doel de ontwikkeling, implementatie, monitoring en evaluatie van het Europese milieu- en natuurbeleid).

De subsidie is aan Arnhem toegekend, omdat sprake is van een innovatief project, waarin een nieuw afvalinzamelsysteem op grote schaal (bij bijna 8.000 huishoudens) wordt toegepast, in drie totaal verschillende wijken, waaronder een hoogbouwwijk en een aandachtwijk. Belangrijk voor de Europese Commissie was ook dat het project gekenmerkt wordt door een uitgebreid monitoringsprogramma om de resultaten en effecten van het nieuwe systeem te bepalen.

De hoogte van de toegekende subsidie is afhankelijk van de werkelijk gemaakte kosten en bedraagt maximaal 775.383 Euro. Op dit moment is reeds 310.153 Euro ontvangen.

Als tegenprestatie dient de gemeente Arnhem de in het project opgedane kennis en ervaring betreffende “Omgekeerd Inzamelen” te dissemineren. De projectinformatie moet worden verspreid onder c.q. gedeeld met andere gemeenten, afvalbedrijven, etc. in zowel Nederland als Europa.

Zo zijn reeds artikelen over “Omgekeerd Inzamelen” gepubliceerd in het “VNG Magazine” en in de vakbladen “Gemeentereiniging en Afvalmanagement”, “Afval” en “Waste Management World”.

Ook zijn/worden presentaties over het Arnhemse project gegeven tijdens diverse (internationale) congressen van onder meer de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Nederlandse Vereniging voor Afval- en Reinigingsmanagement (NVRD) en de International Solid Waste Association (ISWA).

Informatie over "Omgekeerd Inzamelen" in de drie startwijken is ook gepresenteerd tijdens speciale bijeenkomsten met buitenlandse delegaties (o.a. uit Zweden en Noorwegen) en met Nederlandse organisaties en bedrijven (o.a. uit Westelijk Noord-Brabant, Noord- en Zuid-Holland).

En naast de website www.arnhem.nl/omgekeerdinzamelen voor de inwoners van Arnhemse is een tweetal websites voor professionals gemaakt (www.arnhem.nl/oiprofs en de Engelstalige www.arnhem.nl/rewaco).

Door de vele disseminatieactiviteiten wordt de gemeente Arnhem regelmatig op de kaart gezet.

6. Voorzieningen

Voorafgaand aan de start van het “Omgekeerd Inzamelen” in de drie startwijken De Laar-West, Over het Lange Water en Malburgen Oost-Noord zijn de volgende voorzieningen gerealiseerd:

Ondergrondse containers

Er zijn in totaal 74 ondergrondse containers voor restafval, plastic verpakkingsmateriaal en OPK geplaatst. Tabel 1 toont het aantal (nieuwe) ondergrondse containers per startwijk.

Het aantal huishoudens per ondergrondse restafvalcontainer is circa 70 à 100. Het aantal hoogbouwaansluitingen per ondergrondse container voor OPK is circa 60 à 140. Het aantal hoogbouwaansluitingen per ondergrondse container voor kunststof verpakkingsafval is circa 90 à 150.

Tabel 1: Aantal ondergrondse containers

	De Laar-West	Over het Lange Water	Malburgen Oost-Noord
Aantal bestaande OC’s voor restafval	10	30	12
Aantal nieuwe OC´s voor restafval	17	7	14
Aantal bestaande OC’s voor oud papier en karton	2	4	1
Aantal nieuwe OC´s voor oud papier en karton	4	10	4
Aantal bestaande OC’s plastic verpakkingsmateriaal	0	0	0
Aantal nieuwe OC´s plastic verpakkingsmateriaal	4	9	5

OC = Ondergrondse container

Bewonersparticipatie heeft een belangrijke rol gespeeld bij de keuze van de locaties van de nieuwe ondergrondse containers (zie hoofdstuk 7 betreffende communicatie).

De aankoop en plaatsing van de ondergrondse containers in 2013 heeft met enige vertraging plaatsgevonden, omdat tijdens de openbare Europese aanbestedingsprocedure bezwaar werd gemaakt tegen het voornemen tot gunning. Het “Omgekeerd Inzamelen” kon daardoor niet op 1 oktober 2013, maar pas op 1 januari 2014 beginnen.

Minicontainers

In de drie startwijken zijn ruim 5.100 minicontainers uitgezet voor de inzameling van OPK d.w.z. bij bijna alle laagbouwwoningen.

Deze nieuwe minicontainers zijn tijdens het productieproces reeds uitgerust met een chip, opdat bepaald kan worden hoe vaak de containers ter lediging worden aangeboden.

De bestaande groene minicontainers voor de inzameling van GFT-afval en de bestaande grijze minicontainers voor de inzameling van (voorheen restafval maar nu) plastic verpakkingsmateriaal zijn voorafgaand aan de proef eveneens voorzien van een chip.

Het aanbieden van de minicontainers wordt uitsluitend gedurende de proefperiode van 1 jaar geregistreerd (op adresniveau) om de werking van het nieuwe inzamelsysteem te kunnen beoordelen.

7. Communicatie

De communicatie betreffende “Omgekeerd Inzamelen” is van bijzonder belang. Een succesvolle invoering van een nieuw inzamelsysteem voor huishoudelijk afval vereist niet alleen dat bewoners weten wat ze moeten doen (en hoe en wanneer), maar vooral ook waaróm ze dat moeten doen. Het gaat om kennis, houding en gedrag. En bekend is dat gedragsverandering niet eenvoudig te bewerkstelligen is.

Bij “Omgekeerd Inzamelen” draait het om meer afvalscheiding. Om dit te bereiken is allereerst een algemene communicatiestrategie ontwikkeld met onder meer de slogan “Afval? Laten we er wat van maken!”. Daarnaast zijn concrete communicatieplannen per startwijk geformuleerd.

Een groot aantal communicatiemiddelen is vervaardigd en ingezet, zoals een animatiefilmpje over “Omgekeerd Inzamelen”, websites (voor bewoners en professionals), notice boards bij de belangrijkste invalswegen van de startwijken, informatieborden op de inzamelvoertuigen, etc.

Er is per wijk een inloopavond georganiseerd, waar het nieuwe inzamelsysteem en de concept-locaties voor de ondergrondse containers zijn gepresenteerd en met bewoners zijn besproken. Men kon daarna een schriftelijke zienswijze indienen, waarop de gemeente ook inhoudelijk en schriftelijk heeft gereageerd. Vervolgens zijn de definitieve locaties van de containers bepaald, waartegen bezwaar en beroep mogelijk was. Er is dus volop sprake geweest van bewonersparticipatie. En in een vroeg stadium is ook een speciaal e-mail adres geopend voor het stellen van vragen en melden van klachten.

De start van het “Omgekeerd Inzamelen” begin januari 2014 is gemarkeerd door bijeenkomsten op basisscholen in de startwijken waar scholieren samen met de wethouder een spel over afvalscheiding hebben gespeeld.

Zowel voorafgaand aan als tijdens de uitvoering van het nieuwe inzamelsysteem heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met bewonerswerkgroepen in de startwijken Over het Lange Water en de Laar-West. Daarbij is zeer nuttige informatie ontvangen van de bewoners over het verloop van het project in die wijken, waardoor daar ook enkele aanpassingen van het inzamelsysteem zijn doorgevoerd. De bewonerswerkgroep in Malburgen Oost-Noord is na enkele vergaderingen helaas afgehaakt, omdat zij niet het verwijt van de buurtbewoners wilde krijgen dat samengewerkt werd met de gemeente bij de invoering van “Omgekeerd Inzamelen”.

In 2014 (tijdens de proef in de startwijken) is het belang van een heldere en motiverende "overkoepelende communicatie" steeds duidelijker geworden. Zo wordt de communicatie over het invoeren/uitrollen van Omgekeerd Inzamelen bij voorkeur gecombineerd met de communicatie over andere relevante afval-, milieu- en energie thema's.

Ten slotte wordt gewezen op de belangrijke rol die de afvalcoaches in de communicatie met de inwoners van de startwijken hebben gespeeld.

De 12 afvalcoaches (4 per proefwijk) waren dagelijks (ook regelmatig ’s avonds en in het weekend) in de startwijken aanwezig om vragen te beantwoorden over afvalscheiding, actief voorlichting te geven over gescheiden afvalinzameling, afvalcontainers te controleren, misstanden te constateren, etc.

De (door hun bedrijfskleding duidelijk herkenbare) afvalcoaches maakten in hun wijk eenvoudig contact met bewoners, scholen en andere organisaties. Nieuwsbrieven werden door hen huis aan huis bezorgd en zo mogelijk persoonlijk overhandigd. Ieder contactmoment werd benut om te informeren of alles goed gaat.

De afvalcoaches organiseerden ook opruimacties (o.a. met scholieren om het zwerfvuil op de zogenaamde "snoeproutes" op te ruimen) en leverden soms een bijdrage aan het toenemend aantal initiatieven vanuit de wijken zelf.

Het fenomeen “afvalcoach” is uniek in Nederland. Er bestaat dan ook veel belangstelling voor de Arnhemse aanpak met behulp van afvalcoaches .

De afvalcoaches zijn geselecteerd uit de groep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De afvalcoaches hebben een training ondergaan, opdat zij goed voorbereid met hun werkzaamheden in de proefwijken aan de slag konden gaan.

Het inzetten van afvalcoaches heeft dus een tweeledig doel:

- een betere voorlichting over "Omgekeerd Inzamelen";
- mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer aan het werk krijgen.

Bij het uitrollen van Omgekeerd Inzamelen in heel Arnhem, kan elk jaar een nieuwe groep van circa 12 afvalcoaches worden ingezet. Zij doen dan gedurende een jaar werkervaring op en worden door het CWI begeleid naar een baan. Het streven daarbij is dat circa 60% van de afvalcoaches uitstromen naar vast werk. Tegenover de kosten van de afvalcoaches, die drukken op het projectbudget Omgekeerd Inzamelen, staat het financiële voordeel voor de gemeente dat werklozen weer aan het werk gaan.

8. Handhaving

Voorafgaande aan de introductie van "Omgekeerd Inzamelen" is bezien hoe de regels voor het (gescheiden) aanbieden van afval het beste kunnen worden gehandhaafd. Onderzocht is wat de “best practices” in Nederland zijn op het gebied van handhaving.

Op dit moment heeft de handhaving in Arnhem een strafrechtelijke basis, overtredingen worden via een "bestuurlijke strafbeschikking" aangepakt. De buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's) schrijven bij constatering van een overtreding een proces-verbaal uit, waarna de beboeting via het Openbaar Ministerie/het Centraal Juridisch Incassobureau loopt.

Er zijn alternatieven voor de strafrechtelijke weg bij de aanpak van verkeerd aangeboden afval en vervuiling van de openbare ruimte: de "bestuurlijke boete" en "spoedeisende bestuursdwang".

In 2010 heeft het gemeentebestuur van Arnhem geconcludeerd dat de "bestuurlijke boete" niet de voorkeur verdient boven de "bestuurlijke strafbeschikking". Het handhavingsinstrument “spoedeisende bestuursdwang” werd op termijn voor Arnhem de beste optie geacht (op termijn, omdat de benodigde “back-office” nog niet volledig was ingericht).

Tijdens het onderzoek naar de "best practices" in 2013 is gebleken dat de situatie nog ongewijzigd was, zodat in de startwijken van het "Omgekeerd Inzamelen" het huidige instrument “bestuurlijke strafbeschikking” is toegepast.

Op basis van het verrichte onderzoek is ook gebleken dat handhaving altijd hand in hand dient te gaan met een goede voorlichting over het (gescheiden) aanbieden van afval. Daarom zijn in de startwijken afvalcoaches (zie hoofdstuk 7) geïntroduceerd.

Door de beschikbaarheid van extra oren en ogen in de wijk (de afvalcoaches) was een zeer gerichte inzet van de BOA’s mogelijk.

Het effect van de gecombineerde inzet van afvalcoaches en BOA's is gevolgd door het aantal bijplaatsingen en dumpingen van afval te monitoren én de zuiverheid van de gescheiden ingezamelde afvalstoffen te monitoren.

De discussie over de diverse vormen van handhaving is weer actueel. Het onderwerp komt ook in de komende college 2-daagse aan de orde.

9. Resultaten

9.1 Ingezamelde hoeveelheden

Rekening houdend met de resultaten van de nulmeting, de in het Afvalplan geformuleerde doelstellingen, de resultaten in andere gemeenten met "Omgekeerd Inzamelen" en het aantal hoogbouw- en laagbouwwoningen zijn per startwijk en per afvalstroom te realiseren doelstellingen geformuleerd (zie tabel 2).

Tabel 2 toont ook de resultaten (de ingezamelde hoeveelheden) in de drie startwijken in relatie tot de geformuleerde doelen. Uit de tabel blijkt dat 8 van de 9 doelen zijn behaald. Alleen de hoeveelheid restafval in de wijk Over het Lange Water is onvoldoende afgenomen.

Onduidelijk is waarom de afname van de hoeveelheid restafval in die wijk gering is. Door de bewonerswerkgroep Omgekeerd Inzamelen in Over het Lange Water is aangegeven dat de hoeveelheid restafval mogelijk is toegenomen doordat mensen hun grofvuil verkleinen om het vervolgens in de ondergrondse container te kunnen doen. Dit gedrag zou veroorzaakt worden, omdat vanaf 1 juli 2013 moet worden betaald voor het aan huis laten ophalen van grofvuil. In de samenstelling van het restafval is niet terug te zien dat grofvuil wordt verkleind. Het bedrijf Eureco, dat de sorteeranalyses betreffende het restafval heeft uitgevoerd, heeft wel vraagtekens geplaatst bij de resultaten van de nulmeting in de wijk Over het Lange Water. De 206 kg restafval per inwoner per jaar wordt door Eureco bijzonder laag geacht.

Tabel 2: Resultaten versus doel (hoeveelheden in kg/inwoner/jaar)

Startwijk	Grondstof Afvalstof	Resultaat nulmeting	Doel	Resultaat na 12 maanden	Toename Afname
Over het Lange Water	OPK	26	35	43,4	+ 66,9 %
	Plastic verpakkingen	4	12	17,9	+347,5 %
	Restafval	206	186	204,7	- 0,6 %
De Laar-West	OPK	31	43	61,4	+98,1 %
	Plastic verpakkingen	5	17	21,6	+332,0 %
	Restafval	270	238	211,8	-21,6 %
Malburgen Oost-Noord	OPK	26	35	36,1	+38,8 %
	Plastic verpakkingen	2	6	18,5	+825,0 %
	Restafval	305	287	225,3	-26,1 %

Feitelijk is nog meer OPK en plastic verpakkingsmateriaal uit de startwijken gescheiden ingezameld dan vermeld in tabel 2 (respectievelijk 2,14 en 0,32 kg per inwoner per jaar). Deze grondstoffen worden namelijk ook op de twee afvalbrengstations in Arnhem afgegeven. Het gaat in de startwijken dus bijzonder goed met de gescheiden inzameling van OPK en plastic verpakkingsmateriaal, zoals ook blijkt uit tabel 3.

Tabel 3: Resultaten gescheiden inzameling (kg/inwoner/ jaar), incl. hoeveelheden afvalbrengstations

	Arnhem 2012	Arnhem 2013	Arnhem 2014	Startwijken 2014 (*)
OPK	37,53	36,35	43,02	49,57
Kunststoffen	3,90	4,07	5,78	19,70
GFT	58,56	51,47	59,52	74,48
Restafval	243,6	241,41	224,89	213,91

(*) Gewogen gemiddelde van de 3 startwijken. Voor heel Arnhem zouden de gemiddelde resultaten nog beter zijn, omdat de verhouding tussen het aantal laagbouwwijken, hoogbouwwijken aandachtwijken gunstiger is.

Ook in andere gemeenten zijn de resultaten met “Omgekeerd Inzamelen” goed. De gemeente Utrecht haalde in de proefwijk Lunetten 48 kg OPK en 10,6 kg kunststof verpakkingsmateriaal per persoon per jaar op (was vóór de proef respectievelijk 39 kg en 1,8 kg). Mede op basis van die resultaten heeft de gemeente in 2013 besloten het nieuwe inzamelsysteem, dat in Utrecht wordt aangeduid met “het Nieuwe Inzamelen”, verder uit te rollen. De resultaten in de Arnhemse startwijken zijn nog beter dan in de Utrechtse wijk Lunetten.

De gemeente Zwolle had al eerder, na diverse succesvolle proeven, besloten het “Omgekeerd Inzamelen” in de hele gemeente in te voeren. Ook Amersfoort heeft dit jaar besloten “Omgekeerd Inzamelen” in de hele gemeente te introduceren. Daarnaast zijn er diverse kleinere gemeenten die de overstap naar “Omgekeerd Inzamelen” (gaan) maken.

De goede resultaten in Arnhem komen dan ook niet als een verrassing. De goede resultaten zijn ook zichtbaar in de samenstelling van het restafval uit de starwijken. Zo is de hoeveelheid verpakkingen van plastic en OPK in het restafval gedaald met respectievelijk 58 en 57 procent.

In een aantal gemeenten zijn de resultaten van het "Omgekeerd Inzamelen" beter dan in Arnhem. Hierbij wordt opgemerkt dat het dan veelal gaat om resultaten in minder complexe proefwijken en/of om resultaten in gemeenten waar ook het financiële instrument Diftar is ingevoerd of aangepast.

9.2 Zuiverheid afvalstromen

Het OPK en plastic verpakkingsmateriaal dat vóór de invoering van “Omgekeerd Inzamelen” werd ingezameld, was voldoende zuiver en werd zonder problemen door de verwerkers van deze grondstoffen geaccepteerd. Hetzelfde geldt voor het OPK dat in de startwijken van het “Omgekeerd Inzamelen” is ingezameld.

Er zijn in de beginfase van het project “Omgekeerd Inzamelen” wel enige problemen geweest met de zuiverheid van het plastic verpakkingsmateriaal dat met ondergrondse containers wordt ingezameld, er werden diverse vrachten door de verwerker afgekeurd. Deze problemen traden met name op met het plastic verpakkingsmateriaal dat in Malburgen Oost-Noord werd ingezameld. Door extra voorlichting, de gerichte inzet van de afvalcoaches en handhavers en de verplaatsing van een enkele ondergrondse container zijn de problemen opgelost en worden geen vrachten meer door de verwerker afgekeurd.

Dit is een positief resultaat dat werd behaald ondanks de afwezigheid van een toegangscontrolesysteem op de ondergrondse containers voor OPK en plastic verpakkingsmateriaal.

9.3 Effecten op openbare ruimte

De effecten op de openbare ruimte (het aantal bijplaatsingen en dumpingen van afval) zijn (is) beperkt. Uit de controles in de startwijken blijkt dat er gemiddeld over de gehele proefperiode weinig afval naast de ondergrondse containers werd geplaatst (zie tabel 4). Vooral in de startwijken Over het Lange Water en De Laar-West waren de resultaten positief: bij circa 91% van de controles werd geen afval bij de container aangetroffen.

Tabel 4: Kwaliteitsniveau 2014

Wijk	**Kwaliteitsniveau**				
	A+	**A**	**B**	**C**	**D**
Over het Lange Water	91,3%	3,9%	2,2%	0,7%	0,9%
De Laar-West	91,1%	3,9%	2,3%	0,6%	1,0%
Malburgen Oost-Noord	83,7%	6,1%	4,7%	1,8%	2,7%
Gemiddelde 3 startwijken	90,0%	4,6%	3,0%	1,0%	1,5%
Overige wijken Arnhem	81,2%	9,2%	5,4%	1,4%	2,5%
A+	Er ligt geen afval (0 stuks) in de omgeving van de container(s).				
A	Er ligt weinig afval (maximaal 1 stuks) in de omgeving van de container(s).				
B	Er ligt redelijk veel afval (maximaal 3 stuks) in de omgeving van de container(s).				
C	Er ligt veel afval (maximaal 5 stuks) in de omgeving van de container(s).				
D	Er ligt zeer veel afval (> 5 stuks) in de omgeving van de container(s).				

De resultaten zijn het minst in de aandachtwijk Malburgen Oost-Noord, maar ook daar zeker acceptabel. Zo wordt in Arnhem voor woonwijken niveau C aanvaardbaar geacht. In bijna 95% van de controles in Malburgen Oost-Noord was sprake van een hoger kwaliteitsniveau.

Vanaf september is het aantal bijplaatsingen en dumpingen enigszins toegenomen ten opzichte van de aantallen in voorgaande maanden. De toename kan het gevolg zijn van technische problemen met het toegangscontrolesysteem op de ondergrondse containers voor restafval die incidenteel nog optreden. Een andere (naar verwachting betere) verklaring is dat in de laatste maanden van de proef minder afvalcoaches beschikbaar waren. Door verschillende oorzaken, waaronder medische, is een aantal coaches uitgevallen.

Iedere startwijk kent een aantal containerlocaties waar relatief vaak sprake is van bijplaatsingen en dumpingen en die dus extra aandacht van afvalcoaches en handhavers behoeven. In de Laar-West zijn dat de locaties Bredasingel/Kroonse Wal, Bredasingel/Erpstraat en Eindhovensingel/Halsterenstraat. In Over het Lange Water gaat het om de locaties Hoge Waard/Wieringskamp, Cannenburglaan/Hoeckenburg en Winkelcentrum. En in Malburgen Oost-Noord komt genoemd probleem vooral voor op de locaties Veerpolderstraat/Pluimzeggelaan, Kamillelaan/Zuringstraat en Distellaan/Suikerland.

Er zijn echter ook locaties in de startwijken die voorheen deel uitmaakten van de hot spot route van inzamelaar SITA, maar sinds de komst van "Omgekeerd Inzamelen" en de afvalcoaches niet meer. Een hot spot is een locatie waar vaak grofvuil naast de container staat en die structureel meerdere keren per week door SITA wordt aangedaan.

Benadrukt wordt dat het belangrijk is onderscheid te maken in het bijplaatsen van zakken met restafval en het dumpen van grofvuil in de directe omgeving van de container.

Bijplaatsing van zakken met restafval vindt bijvoorbeeld plaats als de afvalaanbieder zijn afvalpas is vergeten. Dit probleem doet zich in de startwijken steeds minder voor (kwestie van wennen).

Bijplaatsing kan ook worden veroorzaakt door een volle container. Dit probleem treedt in de startwijken nauwelijks op door de hoge ledigingsfrequentie van de ondergrondse containers (2-3 keer per week). Bovendien wordt het aantal keren dat een container wordt gebruikt, geregistreerd en dat geeft een indicatie van de vullingsgraad van de container. De informatie over de vullingsgraad kan worden gebruikt voor een optimalisering van de inzamelroutes.

Bijplaatsing is nog wel een probleem in een aantal andere wijken in Arnhem, zoals het Spijkerkwartier, waar relatief veel kamerverhuur is en het aantal afvalpassen per woning te gering is. Er worden dan ook extra passen verstrekt.

Het dumpen van grofvuil bij een ondergrondse container is een hardnekkiger probleem, dat in meerdere wijken van Arnhem voorkomt en dat dus geen gevolg is van de introductie van "Omgekeerd Inzamelen".

Veelgenoemde oorzaken van het dumpen van grofvuil zijn: "geen auto om het grofvuil naar een afvalbrengstation te brengen" en "het is te duur (35 Euro per m3) om grofvuil aan huis te laten ophalen". Gebleken is echter (uit de monitoringsresultaten betreffende heel Arnhem), dat het moeten betalen voor het aan huis ophalen van grofvuil niet tot extra dumpingen bij ondergrondse containers heeft geleid. Wel wordt steeds vaker grofvuil in de bergingen bij flats gezet, hetgeen tot irritatie bij de flatbewoners leidt.

9.4 Tevredenheid bewoners

Mening t.a.v. "Omgekeerd Inzamelen"

Uit de bewonersonderzoeken (nulmeting, tussenmeting en eindmeting) blijkt dat steeds meer bewoners een positieve mening hebben ten aanzien van “Omgekeerd Inzamelen” (zie figuur 5).

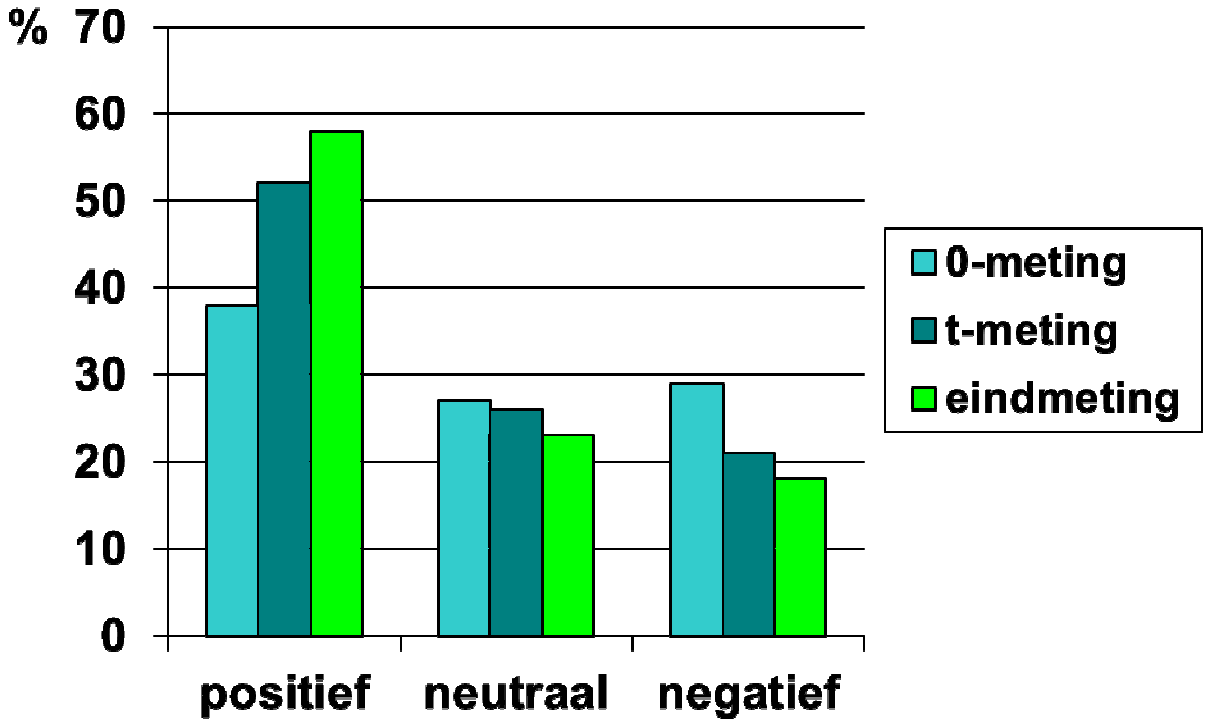

Figuur 5: Mening t.a.v. "Omgekeerd Inzamelen"

Na een jaar heeft circa 82% van de bewoners een neutrale dan wel positieve mening over het nieuwe inzamelsysteem. Nog 18% van de bewoners is negatief over "Omgekeerd Inzamelen". Daarbij wordt opgemerkt dat bij elk inzamelsysteem een deel van de inwoners ontevreden is over de inzameling van afval.

Uit de groepsgesprekken is naar voren gekomen dat ondanks de bezwaren die er zijn, het merendeel van de aanwezige bewoners niet terug wil naar het oude systeem.

Bij de nulmeting verwachtte 47% van de bewoners dat het aanbieden van afval door het invoeren van “Omgekeerd Inzamelen” even makkelijk zou blijven of makkelijker zou worden. Inmiddels, zo blijkt uit de eindmeting, vindt 62% van de bewoners dat (zie tabel 5).

Tabel 5: Mening over gemak “Omgekeerd Inzamelen” voor aanbieden afval

Mening	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Het wordt makkelijker.	20%	32%	38%
Het blijft gelijk.	27%	27%	24%
Het wordt moeilijker.	43%	39%	35%
Weet niet/geen mening.	10%	1%	3%
Totaal	100%	100%	100%

Rapportcijfers

Voor het “Omgekeerd Inzamelen” worden goede rapportcijfers gegeven (zie tabel 6).

Voor OPK en kunststof verpakkingsmateriaal liggen de rapportcijfers in de startwijken hoger dan in de overige wijken in Arnhem waar Omgekeerd Inzamelen nog niet is ingevoerd (bron: Leefbaarheid en Veiligheid 2012).

De rapportcijfers voor de inzamelsystemen voor OPK en kunststof verpakkingsafval zijn gestegen, waaruit blijkt dat het aanbieden van deze grondstoffen inderdaad eenvoudiger is geworden. Dit geldt ook voor de hoogbouw. Weliswaar konden hoogbouwbewoners OPK en plastic verpakkingsmateriaal voorheen 1 keer per maand bij de eigen flat aanbieden, maar genoemde grondstoffen kunnen nu elke dag en op elk gewenst moment worden aangeboden. En dat is prettig voor hoogbouwbewoners die dikwijls weinig opslagruimte hebben.

Het rapportcijfer voor de inzameling van GFT-afval is nauwelijks gewijzigd. Dat is ook logisch, omdat het inzamelsysteem voor GFT-afval niet is gewijzigd.

Dat het rapportcijfer voor de inzameling van restafval zou dalen door de invoering van “Omgekeerd Inzamelen” was te verwachten, omdat nu ook de bewoners van laagbouwwoningen hun restafval zelf naar ondergrondse containers moeten brengen. Vergeet niet dat het aanbieden van restafval bij “Omgekeerd Inzamelen” bewust wat moeilijker wordt gemaakt om afvalscheiding te stimuleren. In dat licht is de daling van het rapportcijfer positief te beoordelen. Tegenover het nadeel dat mensen hun restafval zelf moeten wegbrengen, staat het voordeel dat de ondergrondse containers 24 uur per dag en 7 dagen per week beschikbaar zijn.

Tabel 6: Rapportcijfers inzamelsysteem

	Het oude inzamelsysteem	Het nieuwe inzamelsysteem (Omgekeerd Inzamelen)
Inzameling restafval	7,8	6,3
Inzameling GFT	7,2	7,1
Inzameling papier	7,3	7,9
Inzameling kunststoffen	6,3	7,6

Uit het onderzoek blijkt dat het moeten brengen van restafval naar een ondergrondse container vooral in de wijk De Laar-West tot een lager rapportcijfer leidt. Dat is niet verrassend, omdat deze wijk wordt gekenmerkt door veel laagbouw. Voor deze wijk is de verandering (de komst van ondergrondse containers voor restafval) dus het grootst.

Figuur 6 toont de (on)tevredenheid over de diverse onderdelen van het "Omgekeerd Inzamelen". Daaruit blijkt dat de inwoners van de startwijken vooral tevreden zijn over de minicontainers voor plastic verpakkingsafval en OPK én over de mogelijkheid restafval 24 uur per dag en 7 dagen per week te kunnen aanbieden. De onvrede heeft vooral betrekking op het moeten wegbrengen van restafval naar ondergrondse containers in de wijk.

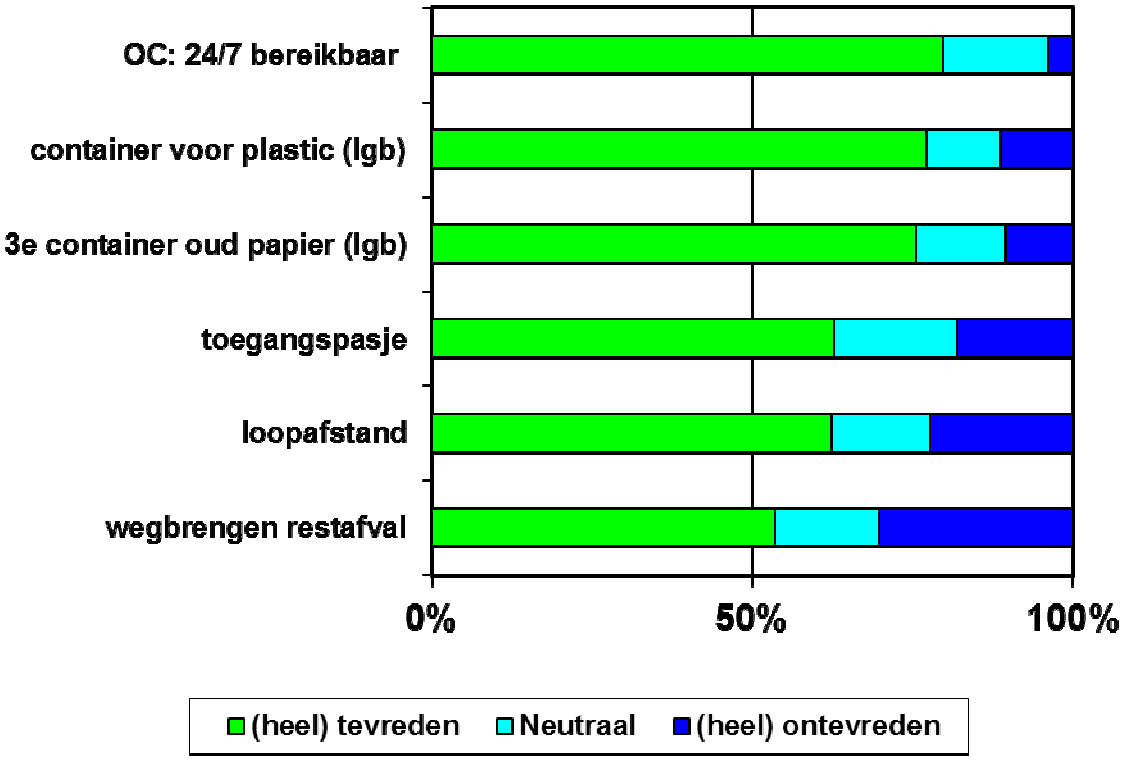

Figuur 6: Mate van tevredenheid over diverse aspecten van "Omgekeerd Inzamelen"

Mening minder validen

Uit de eindmeting van het bewonersonderzoek blijkt dat 14% van de minder validen/ouderen belemmeringen ondervindt bij het wegbrengen van restafval, met name door chronische ziekten en nek/rug/schouderklachten. Desondanks brengt 44% van deze mensen het restafval zelf weg en loopt 21% wat vaker met kleinere hoeveelheden restafval. Circa 17% vraagt hulp van anderen.

Uit de groepsgesprekken van het bewonersonderzoek komt naar voren dat het moeten wegbrengen van restafval naar een ondergrondse container in de wijk op een loopafstand van 100-150 meter voor mindervaliden een lastig onderdeel van "Omgekeerd Inzamelen" is. Dat was op voorhand bekend en daarom zijn reeds voor de start van de proef gesprekken gevoerd met de Seniorenraad en het Arnhems platform voor chronisch zieken en gehandicapten (Apcg).

Ook na de proef (als onderdeel van de evaluatie) is er met deze organisaties en met de drie ouderenbonden ANBO, KBO en PCOB overleg geweest.

Het Apcg heeft nauwelijks klachten over het nieuwe afvalinzamelsysteem ontvangen. De Seniorenraad en de ouderenbonden hebben daarentegen wel geregeld signalen ontvangen dat "Omgekeerd Inzamelen" lastig is voor ouderen/mindervaliden. Ook het Klant Contact Centrum heeft regelmatig hetzelfde vernomen. Het gaat hier dus om een klacht die serieus moet worden genomen.

Duidelijk is dat er een "vangnet" moet komen voor inwoners die het restafval echt niet zelf kunnen wegbrengen naar een ondergrondse container in de buurt (zie verder hoofdstuk 10).

Informatieverstrekking

Uit het bewonersonderzoek blijkt dat 92% van bewoners vindt dat zij redelijk tot goed zijn geïnformeerd over “Omgekeerd Inzamelen”. Met name de verspreide nieuwsbrieven en bewonersbrieven werden redelijk tot goed gewaardeerd (door respectievelijk 82% en 73% van de bewoners).

Circa 32% van de bewoners meldt redelijk tot goed geïnformeerd te zijn via de speciale website over “Omgekeerd Inzamelen”. Daarentegen heeft 34% van de bewoners de website nog nooit bezocht. De websites van de wijkorganisaties kunnen meer worden benut. Zo zou ook de afvalkalender daar te raadplegen moeten zijn. Tijdens de groepsgesprekken is regelmatig opgemerkt dat niet alle voorlichting digitaal moet gaan, zo ontvangt men graag een papieren afvalkalender. Een papieren afvalkalender kan nu al eenvoudig worden verkregen (wordt na telefonisch verzoek gratis toegestuurd).

Het belang van voorlichting over afvalscheiding op scholen wordt groot geacht. Ook zou vaker moeten worden aangegeven wat wel en wat niet bij het plastic verpakkingsmateriaal en bij het oud papier en karton mag. De zogenaamde scheidingsregels zullen dan ook regelmatig worden gecommuniceerd.

Afvalcoaches

In de eindmeting van het bewonersonderzoek heeft 14% van de respondenten aangegeven zelf contact te hebben gehad met de afvalcoaches. 60% van de deelnemers aan het onderzoek is van mening dat de afvalcoaches duidelijk herkenbaar zijn in de wijk. Circa 17% van de deelnemers vindt dat onvoldoende duidelijk is waarom er afvalcoaches zijn en dat de afvalcoaches meer aanwezig zouden moeten zijn in de wijk. Tijdens de groepsgesprekken is onder meer aangegeven dat er meer interactie tussen de afvalcoaches en de bewoners zou moeten zijn en dat afvalcoaches ook boetes zouden moeten kunnen geven voor het dumpen van afval e.d. Opgemerkt wordt dat de afvalcoaches met name een voorlichtende taak hebben en dat verbaliseren een taak van de handhavers is. De zichtbaarheid van de afvalcoaches neemt toe als zij consequent hun bedrijfskleding dragen.

Keuze minicontainer

Uit de bewonersonderzoeken is gebleken dat diverse laagbouwbewoners meer keuzemogelijkheden willen hebben, zo pleiten zij bijvoorbeeld voor een extra of grotere minicontainer voor OPK of voor kunststof verpakkingen. Ook zijn er laagbouwbewoners die géén minicontainers willen hebben, omdat zij liever de ondergrondse containers in de wijk gebruiken. Dergelijke wensen zijn relatief eenvoudig te honoreren.

Er zijn ook laagbouwbewoners die een vierde minicontainer wensen, teneinde niet met hun restafval te hoeven lopen naar een ondergrondse container in de wijk. Aan deze wens kan niet tegemoet worden gekomen, omdat het legen van slechts enkele minicontainers met restafval niet efficiënt kan worden uitgevoerd. Bovendien is een minicontainer voor restafval strijdig met de gedachte achter "Omgekeerd Inzamelen".

Ondergrondse container voor papier/karton

Meerdere bewoners hebben gepleit voor een grotere opening in de ondergrondse containers voor OPK, opdat ook stapels papier eenvoudig in de container kunnen worden geworpen.

Dit is een aandachtspunt voor nog aan te schaffen containers, want de reeds geplaatste ondergrondse containers voor OPK zijn niet eenvoudig aan te passen.

Opgemerkt wordt dat de opening niet te groot mag worden, omdat anders het risico ontstaat dat kleine kinderen in de container kruipen, zakken met restafval en te grote stukken karton in de container worden geworpen, waardoor deze te ook te snel verstopt en vol raakt.

Zwerfvuil door inzameling plastic verpakkingen

Tijdens de groepsgesprekken van het bewonersonderzoek is door meerdere personen gemeld dat bij het legen van minicontainers met plastic verpakkingsmaterieel soms verwaaiing van plastic optreedt. Onderzocht wordt wat de oorzaak is en hoe dit probleem kan worden voorkomen.

Stank

Bij de eindmeting is aangegeven dat stankoverlast niet alleen optreedt bij de container voor GFT-afval (met name bij warm weer), maar ook bij de minicontainer voor plastic verpakkingsmateriaal. Om die reden is ook tijdens de groepsgesprekken gevraagd de minicontainers voor plastic vaker (tweewekelijks) te legen. Of dit financieel haalbaar is, hangt mede af van de plannen voor een gescheiden inzameling van drankenkartons en blik (zie hoofdstuk 10).

Vervuiling wijk

Tijdens de groepsgesprekken is gebleken dat wijkbewoners het gevoel hebben dat hun wijk door de komst van Omgekeerd Inzamelen meer vervuild is. Dit gevoel wordt met name veroorzaakt door de komst van meer ondergrondse containers en de bijplaatsingen/dumpingen van afval die bij sommige containers voorkomen.

9.5 Milieubewustzijn

De uitgevoerde bewonersonderzoeken laten zien dat de bewoners van de startwijken door het project “Omgekeerd Inzamelen” milieubewuster zijn geworden en meer afval zijn gaan scheiden. Zie tabel 7 en tabel 8.

Tabel 7: Meer/minder scheiding OPK

Meer of minder scheiden door Omgekeerd Inzamelen?			
OPK	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Meer	20	29	34
Evenveel	68	65	60
Minder	5	4	4
Weet niet / geen mening	7	2	3
Totaal	100	100	100

Tabel 8: Meer/minder scheiding plastic verpakkingsmateriaal

Meer of minder scheiden door Omgekeerd Inzamelen?			
Plastic verpakkingen	Nulmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Meer	32	48	49
Evenveel	52	43	41
Minder	6	6	5
Weet niet / geen mening	10	3	4
Totaal	100	100	100

9.6 Effect handhaving

De gecombineerde inzet van afvalcoaches en handhavers werkt goed, zoals blijkt uit het relatief geringe aantal bijplaatsingen en dumpingen van afval (zie paragraaf 9.3), de zuiverheid van de gescheiden ingezamelde afvalstromen (zie paragraaf 9.2) en de afname van het aantal hotspots in de startwijken. Doordat handhavers, na ontvangst van signalen van de afvalcoaches, heel gericht worden ingezet, worden ook meer proces-verbalen uitgeschreven en boetes opgelegd. De afdeling Handhaving geeft aan dat het hier om een relevante toename gaat.

9.7 Investeringen

De in het Afvalplan opgenomen maatregelen, waaronder de invoering van "omgekeerd inzamelen", vergen een investering van 7,2 miljoen Euro. Het door de raad gevoteerde budget van maximaal 7,2 miljoen Euro is inmiddels verlaagd naar 7.006.000 Euro. Naar huidige inzichten is dit bedrag toereikend (zie tabel 9).

Tabel 9: Raming investeringskosten

B1- Omgekeerd Inzamelen	Kostenraming Afvalplan	Kostenraming Mei 2015
1. OC's restafval en kunststoffen	3.954.484	4.578.840
3. Toegangscontrole bestaande OC's restafval	881.972	543.265
4. Minicontainers papier en karton laagbouw	1.024.072	1.210.108
5. OC's papier en karton hoogbouw	600.000	423.011
6. OC's restafval Centrumgebied	481.168	481.168
7. OC's papier en karton Centrumgebied	80.000	80.000
8. Project Communicatie	0	6510
9. Project Handhaving.	0	24950
10. Project Grofvuil/AEEA	0	7638
11. Project aanbesteding LEDOCA	0	75.332
12. Subsidie EC (*)	0	- 600.000
Subtotaal 1	7.021.696	6.833.500
B2 – Vervuiler betaalt		
9. ICT beheersysteem diftar	172.500	172.500
Subtotaal 2	172.500	172.500

TOTAAL	**7.194.196**	**7.006.000**

(*) De subsidie is afhankelijk van de werkelijk gemaakte kosten en bedraagt maximaal 775.383 Euro.

Er is weliswaar een aanbestedingsvoordeel geweest bij de aankoop van ondergrondse containers en toegangscontrolesystemen én er wordt een subsidie van de Europese Commissie ontvangen, maar daar staat tegenover dat een aantal kostenposten niet in de oorspronkelijke raming was opgenomen, waaronder de kosten van monitoring en disseminatie van opgedane kennis en ervaring.

9.8 Netto-exploitatiekosten

De jaarlijkse netto-exploitatiekosten worden ook naar huidige inzichten (mede op basis van de resultaten in de drie startwijken) op termijn lager door de invoering van "omgekeerd inzamelen"(zie tabel 10). Door bronscheiding van afval wordt bespaard op de kosten van verbranding van restafval en nemen de opbrengsten voor herbruikbare afvalstoffen (grondstoffen) toe.

Aanvankelijk zullen er frictiekosten zijn vanwege de invoeringsinspanningen.. Het totaalbedrag aan frictiekosten zal circa 0,3 miljoen Euro bedragen. In het Afvalplan werd nog 0,7 miljoen Euro aan frictiekosten verwacht.

Zoals eerder door de raad is vastgesteld, worden de frictiekosten gedekt vanuit de bestemmingsreserve Afval.

Tabel 10: Onderstaand overzicht laat de jaarlijkse prognose zien van de te verwachten resultaten.

Jaar	Prognose	Bestemming
2015	€ 202.209,00	Frictiekosten t.l.v. bestemmingsreserve
2016	€ (1.606,00)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2017	€ (11.281,00)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2018	€ 81.578,00	Frictiekosten t.l.v. bestemmingsreserve
2019	€ 34.187,94	Frictiekosten t.l.v. bestemmingsreserve
2020	€ (12.926,06)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2021	€ (50.652,06)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2022	€ (88.379,06)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2023	€ (126.105,06)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2024	€ (163.832,06)	Voordeel t.g.v. exploitatie
2025	€ (201.558,06)	Voordeel t.g.v. exploitatie

De verschillen in resultaat tussen de jaren worden veroorzaakt door het gegeven dat de hoogte van investeringen en opbrengsten per jaar verschilt.

10. Aandachtspunten

Drankenkartons en blik

Per 1 januari 2015 mogen drankenkartons en blik samen met kunststof verpakkingen worden ingezameld. Voor de ingezamelde drankenkartons wordt ook een financiële vergoeding verkregen. Bij “Omgekeerd Inzamelen” zijn de middelen (containers) voor deze gecombineerde inzameling van drankenkartons, kunststof verpakkingen en blik reeds aanwezig, zodat een verdere reductie van de hoeveelheid restafval eenvoudig te realiseren is.

Het restafval in de drie startwijken bevat gemiddeld circa 6 kg drankenkartons en circa 9 kg metalen per inwoner per jaar. Verwacht wordt dat jaarlijks circa 3,5 kg drankenkartons en circa 1,5 kg blik per inwoner samen met plastic verpakkingsmateriaal kan worden ingezameld.

De gescheiden inzameling van de zogenaamde PMD-fractie (Plastic verpakkingen, Metalen (= blik), Drankenkartons) kan op korte termijn worden ingevoerd, waarbij in de wijken zonder "Omgekeerd Inzamelen" vooralsnog een speciale zak als inzamelmiddel wordt gebruikt.

Een belangrijk aandachtspunt is de inzamelfrequentie. Nu wordt plastic verpakkingsmateriaal 1 keer per maand ingezameld, maar een tweewekelijkse inzameling kan om de volgende redenen gewenst worden:

- de gescheiden in te zamelen hoeveelheid neemt toe bij een gecombineerde inzameling van plastic verpakkingsmateriaal, drankenkartons en blik;
- nu wordt reeds door bewoners gevraagd om een tweewekelijkse inzameling, gelet op stankoverlast bij het bewaren van plastic verpakkingen;
- mogelijk wordt het statiegeldsysteem voor grote PET-flessen binnenkort afgeschaft. Hierdoor zou de hoeveelheid plastic verpakkingsafval aanzienlijk toenemen.

Om die reden is in de financiële evaluatie van het "Omgekeerd Inzamelen" ook een tweewekelijkse gescheiden inzameling van de PMD-fractie meegenomen. Daaruit is gebleken dat invoering van een gecombineerde inzameling van plastic verpakkingen, drankenkartons en blik niet alleen resulteert in betere afvalscheidingsresultaten, maar ook in lagere netto-exploitatiekosten. De in paragraaf 9.8 genoemde frictiekosten nemen hierdoor wellicht nog verder af.

GFT-afval

Uit de sorteeranalyses is gebleken dat GFT-afval nog altijd de grootste fractie in het huishoudelijk restafval is en vooral uit keukenafval bestaat. Dit is een landelijk beeld. Er wordt dan ook veel onderzoek verricht naar "keukenmanagement" en naar oplossingen voor een gescheiden inzameling van GFT-afval bij hoogbouwcomplexen. Het is gewenst het onderzoek nauwlettend te volgen, opdat ook de scheidingsresultaten voor GFT-afval kunnen worden verbeterd. Op dit moment zijn er initiatieven in Malburgen-West met o.a. de woningcorporatie Volkshuisvesting om te bezien hoe de scheiding van afval in hoogbouwcomplexen kan worden verbeterd.

Luiers en incontinentiemateriaal

Huishoudens die luiers of incontinentiemateriaal gebruiken, produceren relatief veel restafval. Het moeten brengen van restafval naar ondergrondse containers in de buurt is voor dergelijke huishoudens dan ook minder aantrekkelijk. Hiervoor is niet direct een oplossing beschikbaar, recycling van luiers en incontinentiemateriaal zit namelijk in een neerwaartse spiraal. Er zijn nog maar enkele gemeenten die deze afvalstoffen apart inzamelen en alleen de firma Orgaworld in Lelystad kan deze afvalstoffen nog verwerken. Er wordt momenteel wel hard gewerkt aan de ontwikkeling en introductie van nieuwe recyclingtechnieken voor luiers en incontinentiemateriaal. De firma Attero heeft een nieuwe techniek ontwikkeld, maar de introductie daarvan stuit nog op financiële problemen.

Afvalcoaches

Het wordt van groot belang geacht dat afvalcoaches worden ingezet bij het uitrollen van “Omgekeerd Inzamelen” in heel Arnhem. Gebleken is namelijk dat de gecombineerde inzet van afvalcoaches en handhavers onmisbaar is bij het invoeren van de nieuwe spelregels voor het aanbieden van afvalstoffen.

Het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) kan in de komende jaren weer afvalcoaches beschikbaar te stellen. De eerste 3 maanden zijn hieraan voor het project nauwelijks kosten verbonden (slechts begeleidingskosten), daarna drukken de kosten van de afvalcoaches op het projectbudget. Zoals reeds opgemerkt in hoofdstuk 7, staat tegenover de kosten van de afvalcoaches die op het projectbudget Omgekeerd Inzamelen drukken, het financiële voordeel voor de gemeente dat werklozen weer aan het werk gaan.

De huidige afvalcoaches hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de evaluatie van "Omgekeerd Inzamelen". Zo hebben zij diverse aandachtspunten benoemd voor het uitrollen van Omgekeerd Inzamelen. Het creëren van "afvaleilanden" (clusters van ondergrondse containers voor zowel restafval als herbruikbare afvalstoffen) bij hoogbouwcomplexen, winkelcentra en bij de belangrijkste toegangs- en uitvalswegen van de woonwijken, wordt van groot belang geacht. Ook adviseren de afvalcoaches het huidige beleid inzake het ophalen van grofvuil aan huis te herzien. Dit zou het aantal dumpingen van grofvuil doen afnemen. De afvalcoaches zijn van mening dat zij maximaal 6 maanden in een wijk nodig zijn voor het succesvol invoeren van "Omgekeerd Inzamelen".

Mindervaliden

De Seniorenraad en de ouderenbonden hebben aangegeven dat het systeem "Omgekeerd Inzamelen" moeilijk is voor mensen die slecht ter been zijn en die veel restafval produceren (bijvoorbeeld door incontinentie). Gladde en oneffen stoepen vergroten het probleem voor deze doelgroepen.

Het Apcg heeft vooral zijn zorg uitgesproken over mensen met een psychische beperking die niet in een beschermde woonomgeving wonen en die hun afval niet scheiden. Hierdoor kan overlast ontstaan.

Duidelijk is dat er een "vangnet" moet komen voor de huishoudens die het restafval echt niet zelf kunnen wegbrengen naar een ondergrondse container in de buurt.

Onderzocht is wat de ervaringen zijn in andere gemeenten met "Omgekeerd Inzamelen". Conclusie: de participatiemaatschappij blijkt te werken. De problemen worden meestal opgelost door hulp van buren, vrienden, familieleden of verzorgers. Maar als dit echt niet mogelijk is, dan wordt een oplossing aangeboden.

Zo gaat in Zwolle de veegdienst langs de adressen waar de bewoner het restafval niet zelf kan wegbrengen. Het gaat evenwel om een zeer beperkt aantal adressen (bijvoorbeeld slechts 2 adressen in de wijk Stadshagen met circa 9.000 inwoners). Deze oplossing wordt aangeboden als op basis van een persoonlijk onderhoud geconcludeerd is dat geen andere oplossing mogelijk is.

Ook in de startwijken in Arnhem lijkt de participatiemaatschappij te werken. Er worden weliswaar klachten ontvangen, maar daarna wordt het stil. Van aanhoudende verzoeken om hulp is geen sprake.

Een voorbeeld van een "vangnet" is te zien in De Laar-West waar Siza zorgt voor het ophalen van glas, het legen van openbare afvalbakken e.d. samen met haar klanten met een geestelijke en/of lichamelijke beperking. Als tegenprestatie heeft de gemeente o.a. een bolderkar geleverd en enkele fietsenrekken geplaatst.

Als de gemeenteraad besluit tot het uitrollen van Omgekeerd Inzamelen, dan is een "vangnet" voor heel Arnhem nodig. Het is gewenst dan aan te sluiten op de aanpak, zoals die vanaf 1-1-2015 in de wijken wordt gevolgd m.b.v. wijkteams en coaches (zie www.zodoenwehetinarnhem.nl). Mensen worden daarbij gestimuleerd om te kijken naar hun eigen mogelijkheden, maar zo nodig wordt zorg en ondersteuning dicht bij huis georganiseerd.

Kleine afvalstoffen

Alle ondergrondse containers voor restafval zijn uitgerust met een toegangscontrolesysteem dat uitsluitend met een speciale afvalpas kan worden geopend. Dit maakt het lastig om kleine afvalstoffen, zoals papiertjes, blikjes en zakjes met hondenpoep in de containers te werpen, want mensen zullen hun afvalpas niet altijd bij zich dragen. Daarom zijn diverse ondergrondse restafvalcontainers onlangs voorzien van een “zwerfvuilklepje”.

Dunbevolkte gebieden

“Omgekeerd Inzamelen” (een ondergrondse container voor restafval) is niet geschikt voor dunbevolkte gebieden en zal dus niet in heel Arnhem kunnen worden toegepast. Dit geldt bijvoorbeeld voor delen van de wijk Schaarsbergen. In dergelijke gebieden zal het afval dus in minicontainers moeten worden aangeboden.

Uitrollen Omgekeerd Inzamelen

Het is niet mogelijk "Omgekeerd Inzamelen" in 1 keer uit te rollen in heel Arnhem, dat zal gefaseerd moeten gaan. Naar verwachting zullen bij de uitrol 6 of 7 fasen (delen van Arnhem) worden onderscheiden. Het is gewenst dat afvalcoaches in ieder deelgebied 6 maanden actief zijn. Dit betekent dat de uitrol eind 2018 gereed kan zijn. De uitrolperiode van ruim 3 jaar is langer dan

verwacht in het Afvalplan, de financiële consequenties daarvan zijn meegenomen in de geactualiseerde kostenberekeningen.

Het wordt verstandig geacht "Omgekeerd Inzamelen" z.s.m. in te voeren in wijken waar nu veelvuldig grofvuil naast ondergrondse containers wordt geplaatst. Dit probleem kan dan ook worden bestreden door de gecombineerde inzet van afvalcoaches en handhavers.

Keuze locaties ondergrondse containers

De inwoners van de startwijken zijn uitgebreid betrokken geweest bij de keuze van de locaties voor de ondergrondse containers. Eerst zijn de concept-locaties gepresenteerd, daar kon men op reageren. Vervolgens zijn de definitieve locaties bepaald, daartegen kon men bezwaar maken. Na de behandeling van de bezwaren kon men nog in beroep gaan. Dus volop bewonersparticipatie, maar wel een tijdrovend proces. De geschetste aanpak is niet verplicht. Op basis van de APV kan het college van B&W de containers plaatsen zonder dat bezwaar en beroep mogelijk is. Bij het uitrollen van Omgekeerd Inzamelen kan dus tijdwinst worden geboekt. Het wordt echter wel wenselijk geacht bewoners de mogelijkheid te bieden een zienswijze te presenteren ten aanzien van de concept-locaties. De inbreng van de bewoners op dit punt is zeer waardevol gebleken.

Inpandige verzamelcontainers

In diverse hoogbouwcomplexen in Arnhem worden nog inpandige verzamelcontainers voor restafval gebruikt. Zoals aangegeven in het Afvalplan worden de inpandige verzamelcontainers bij voorkeur vervangen door ondergrondse containers met een toegangscontrolesysteem. De vervanging wordt naar verwachting als onderdeel van het uitrolprogramma Omgekeerd Inzamelen uitgevoerd. Eerst zal nog communicatie hierover plaatsvinden met onder meer de betreffende hoogbouwbewoners en Verenigingen van Eigenaren.

Perspectiefnota

In de onlangs gepresenteerde Perspectiefnota wordt aangegeven dat de wijken meer zeggenschap krijgen bij het beheer van de openbare ruimte. Dit streven raakt ook de (gescheiden) inzameling van huishoudelijke afvalstoffen. De uitwerking van de Perspectiefnota zal nog enige tijd vergen, maar nu reeds is duidelijk dat er diverse mogelijkheden zijn om wijkbewoners meer te betrekken bij de keuzes inzake afvalbeheer. Door het uitrollen van Omgekeerd Inzamelen wordt een basis gelegd voor een efficiënte en op hergebruik gerichte inzameling van huishoudelijk afval. Bij de verdere uitwerking en optimalisering van de inzamelstructuur (onder meer voor GFT-afval) wordt de inbreng van wijkbewoners van groot belang geacht.

11. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De resultaten van het “Omgekeerd Inzamelen” in de drie startwijken zijn goed. Er wordt aanzienlijk meer herbruikbaar afval gescheiden aangeboden.

“Omgekeerd Inzamelen” leent zich ook uitstekend voor een gescheiden inzameling van drankenkartons en blik.

De tevredenheid van de bewoners over het nieuwe afvalinzamelsysteem is voldoende hoog.

“Omgekeerd Inzamelen” leidt nauwelijks tot bijplaatsing en dumping van grof zwerfafval en grofvuil bij ondergrondse containers (al is dit in de beleving van bewoners wel het geval).

Het door de gemeenteraad gereserveerde investeringsbudget voor het uitrollen van “Omgekeerd Inzamelen” is toereikend en de jaarlijkse netto-exploitatiekosten nemen naar verwachting af.

Diverse gemeenten, waaronder Zwolle, Amersfoort, Zeist en Utrecht, hebben reeds besloten “Omgekeerd Inzamelen” in de hele stad in te voeren teneinde de doelstellingen betreffende hergebruik van afval te realiseren.

Een keuze voor “Omgekeerd Inzamelen” impliceert een ingrijpende wijziging van het afvalinzamelsysteem. Een dergelijke wijziging vergt veel communicatie met bewoners en de inzet van afvalcoaches en handhavers.

Een "vangnet" is nodig voor de inwoners die het restafval echt niet zelf kunnen wegbrengen naar een ondergrondse container in de buurt.

Aanbevelingen

Gelet op de positieve resultaten in de startwijken én de aangescherpte doelstellingen betreffende het hergebruik van huishoudelijk afval, wordt aanbevolen “Omgekeerd Inzamelen” verder uit te rollen in Arnhem met als randvoorwaarden dat daarbij ook afvalcoaches kunnen worden ingezet en een adequaat "vangnet" aanwezig is voor inwoners die het restafval niet zelf kunnen wegbrengen naar een ondergrondse container.

Ook wordt aanbevolen z.s.m. te starten met een gescheiden inzameling van drankenkartons en blik, tezamen met plastic verpakkingsmateriaal.

Daarnaast wordt aanbevolen “Omgekeerd Inzamelen” gefaseerd uit te rollen, waarbij de uitrol eind 2018 gereed dient te zijn. Het wordt verstandig geacht "Omgekeerd Inzamelen" z.s.m. in te voeren in wijken waar nu veelvuldig grofvuil naast ondergrondse containers wordt geplaatst. Dit probleem kan dan ook worden bestreden door de gecombineerde inzet van afvalcoaches en handhavers.

Ten slotte wordt aanbevolen de noodzaak van de invoering van Diftar (de vervuiler betaalt), conform het Afvalplan, pas te bezien ná het uitrollen van "Omgekeerd Inzamelen".

Bijlage 1: Begrippen en afkortingen

In de linker kolom opgenomen begrippen en afkortingen hebben de betekenis die daaraan in de rechter kolom is toegekend.

Begrip	**Betekenis**
Afvalbeheer	De gehele keten van afvalscheiding aan de bron, inzamelen, vervoeren, opslaan, bewerken, nuttig toepassen en verwijderen van afvalstoffen.
Afvalbrengstation	Een locatie waar burgers (en bedrijven) hun afval gescheiden kunnen aanbieden.
Afvalcomponent	Enkelvoudig bestanddeel van een afvalstroom. Een specifieke component van het huishoudelijk afval, zoals papier, glas en textiel.
Afvaleiland	Een cluster van ondergrondse container waar meerdere soorten afvalstoffen/grondstoffen kunnen worden aangeboden.
Afvalkalender	Kalender waarop zichtbaar is wanneer, waar en hoe de verschillende huishoudelijke afvalstromen worden ingezameld.
Afvalstoffen	Alle stoffen, preparaten of andere producten die behoren tot de productcategorieën die zijn genoemd in bijlage I van de Kaderrichtlijn afvalstoffen, waarvan de houder zich ontdoet, wil ontdoen of moet ontdoen.
Afvalstoffenheffing	Belasting ter dekking van de afvalbeheerkosten.
Afvalstoffenplan	Een beleidsplan met betrekking tot het beheer van afvalstoffen.
Bewerken	Veranderen van de aard of hoedanigheid van de afvalstof door het behandelen met fysisch en/of chemische of biologische methoden voor nuttige toepassing of verwijdering.
City bin	Een kleine container/emmer met deksel voor het inzamelen van GFT-afval bij woningen (vooral hoogbouwwoningen) die geen ruimte hebben voor een minicontainer.
Compost	Het eindproduct van een composteringsproces, dat met name wordt toegepast om de bodemstructuur te verbeteren.
Composteren	Het afbreken van organisch materiaal door micro-organismen in een omgeving met zuurstof.
DIFTAR	Deze afkorting staat voor gedifferentieerde tarieven. Een huishouden betaalt een belasting (de afvalstoffenheffing) die uit een vast deel en een variabel deel bestaat. De hoogte van het variabele deel is afhankelijk van de hoeveelheid restafval die het huishouden produceert.
Drankenkarton	Kartonnen verpakking (met laagje aluminium ontwikkeld) voor vloeibare zuivelproducten, vruchtensappen, wijn, etc.
Dumping bij ondergrondse container	Grof zwerfafval of grofvuil binnen een straal van 5 m vanaf de buitenkant van een inzamellocatie dat doelbewust is

Begrip	Betekenis
	geplaatst/neergezet, niet zijnde bijplaatsing.
Gescheiden inzameling	Het apart inzamelen bij de bron of door collectieve inzamelmiddelen van een deel van een afvalstroom (bijvoorbeeld GFT-afval, papier/karton, glas) op zo'n wijze dat menging of samenvoeging van de onderscheiden afvalfracties of afvalcomponenten wordt voorkomen.
GFT-afval	Groente-, fruit- en tuinafval
Grof huishoudelijk afval	Afvalstoffen afkomstig van particuliere huishoudens – behoudens voor zover het afgegeven of ingezamelde bestanddelen van die afvalstoffen betreft, die zijn aangewezen als gevaarlijke afvalstoffen – dat zo afwijkt naar aard, samenstelling of omvang (volume of afmetingen) dat deze apart aan een inzameldienst of verwerker van afvalstoffen wordt aangeboden.
Grondstof	Materiaal, gebruikt in een proces om iets te maken of te fabriceren.
Grofvuil	Afval met een totaal gewicht groter dan of gelijk aan 10 kg of met een totaal volume groter dan of gelijk aan 25 liter.
Grof zwerfafval	Afval met een hoogte, breedte en/of diameter groter dan of gelijk aan 0,10 m niet zijnde grofvuil.
Handhaving	Het toezien op de naleving van wet- en regelgeving.
Hergebruik	Het als product of materiaal opnieuw gebruiken van een afvalstof.
Hoogbouwwoning	Woning zonder tuin en/of achterplaats in een complex met meerdere woonlagen.
Hotspot	Een locatie met een ondergrondse container waar regelmatig grofvuil naast de container wordt geplaatst.
Huishoudelijk afval	Afvalstoffen afkomstig van particuliere huishoudens, behoudens voor zover het afgegeven of ingezamelde bestanddelen van die afvalstoffen betreft, die zijn aangewezen als gevaarlijke afvalstoffen.
Huishoudelijk restafval	Mengsel van afvalstoffen dat ontstaat bij huishoudens, nadat afzonderlijke componenten (GFT-afval, papier/karton, glas, etc.) gescheiden zijn gehouden en gescheiden worden ingezameld/afgevoerd.
Incontinentiemateriaal	Producten voor volwassenen voor het opvangen van urine en/of ontlasting, die ongecontroleerd het lichaam verlaat.
Inzamellocatie	Locatie met 1 of meer containers voor glas, papier, kunststof verpakkingen, textiel of restafval.
Laagbouwwoning	Een woning met tuin en/of achterplaats.
Minicontainer	Een verplaatsbare container met twee wielen voor het bewaren van afval.
Omgekeerd inzamelen	Een inzamelconcept, waarbij herbruikbare afvalstromen met een hoog serviceniveau worden ingezameld, maar restafval door burgers zelf naar een ondergrondse verzamelcontainer moet

Begrip	**Betekenis**
	worden gebracht.
Ondergrondse container	Een verzamelcontainer voor afval die zich grotendeels ondergronds bevindt.
OPK	Oud-papier en karton
Recycling	Het omzetten van afval in een nieuw product of nieuwe grondstof.
Scheiding aan de bron	Het scheiden van afvalstoffen op de plaats waar het afval ontstaat d.w.z. in een huishouden, bedrijf, instelling, etc.
Verwerken	Het nuttig toepassen of verwijderen van afvalstoffen, alsmede de handelingen die daartoe leiden.
Verzamelcontainer	Een container voor afval die door meerdere huishoudens wordt gebruikt.

Bijlage 2: Kaart met grenzen startwijken

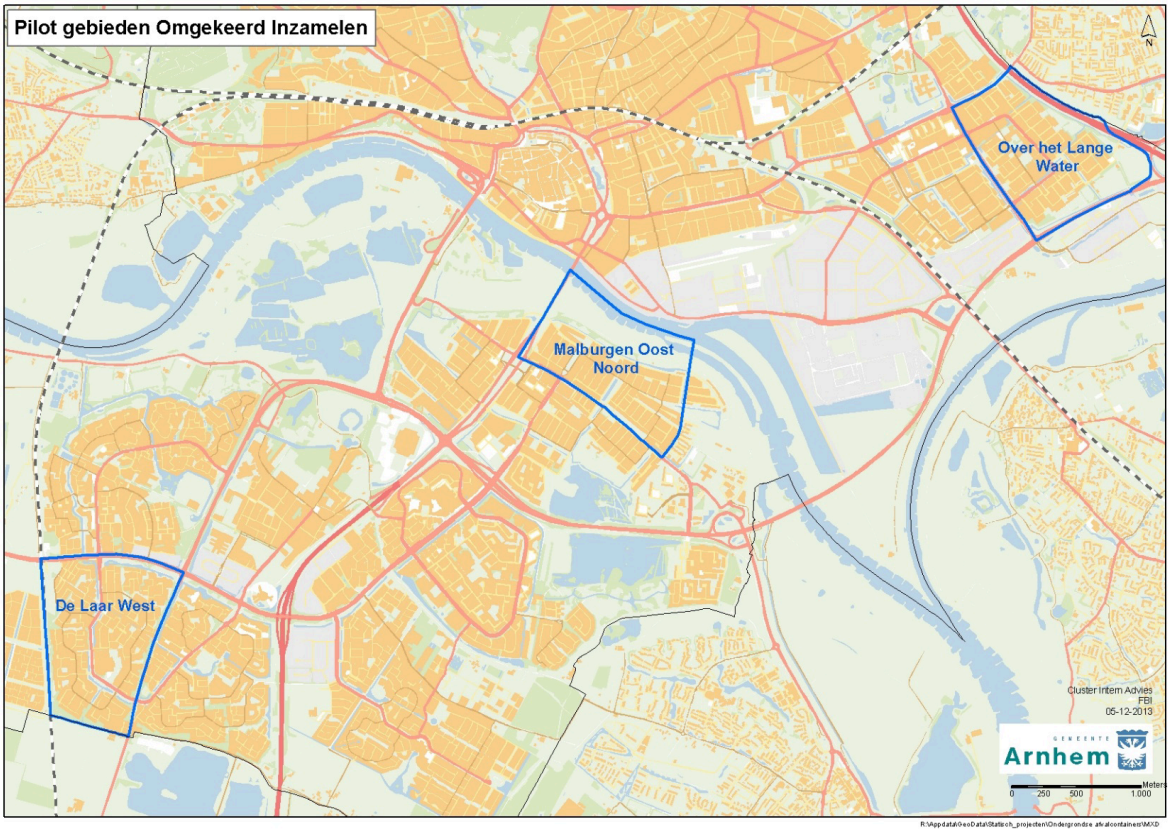

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.	29 juni 2015
Documentnummer :	2015.0.052.653
Zaaknummer:	2015-06-00162
Onderwerp:	Uitrollen omgekeerd inzamelen huishoudelijk afval

Aan de gemeenteraad. Arnhem, 9 juni 2015

VOORSTEL

1. Kennis nemen van de resultaten van de pilot "omgekeerd inzamelen" in de 3 startwijken (zie bijlage).
2. Kennis nemen dat het uitrollen van "omgekeerd inzamelen" over de stad binnen de geplande financiële ruimte kan plaatsvinden (zie paragraaf 4 van dit raadsvoorstel).
3. Instemmen met het gefaseerd uitrollen van "omgekeerd inzamelen" over de stad.
4. Instemmen met een gecombineerde gescheiden inzameling van plastic verpakkingen, drankenkartons en blik.

1. AANLEIDING / PROBLEEMSTELLING

U heeft op 29 mei 2012 het Afvalplan 2012-2020 “Van afval naar grondstof” vastgesteld. Met de vaststelling van het Afvalplan heeft het gemeentebestuur besloten de scheiding van herbruikbare afvalstoffen (grondstoffen), zoals kunststof verpakkingen en oud-papier en karton (OPK) te bevorderen, onder meer door de invoering van “omgekeerd inzamelen”.

Bij “omgekeerd inzamelen” wordt het scheiden aan de bron gestimuleerd door het aanbieden van herbruikbare afvalstoffen eenvoudiger te maken (door het beschikbaar stellen van inzamelmiddelen). Gelijktijdig wordt het serviceniveau bij de inzameling van restafval enigszins verlaagd. Mensen moeten hun restafval zelf wegbrengen naar ondergrondse containers in de wijk op een loopafstand van
100 à 150 meter. Het te bereiken doel is om met dit systeem meer afval te scheiden en zo min mogelijk restafval over te houden.

U heeft toen ook besloten om de nieuwe manier van inzamelen eerst te testen in 3 wijken alvorens een besluit te nemen om het systeem in de hele stad in te voeren. De proef met “omgekeerd inzamelen” is in januari 2014 van start gegaan in de volgende drie wijken: een wijk met in hoofdzaak laagbouw
(De Laar-West), een zogenaamde “krachtwijk” (Malburgen Oost-Noord) en een wijk met in hoofdzaak hoogbouw (Presikhaaf “Over het Lange Water”).

De resultaten uit de startwijken zijn opgenomen in het evaluatierapport (bijlage 1). De criteria voor deze evaluatie zijn op 4 december 2012 door de gemeenteraad vastgesteld. Afgesproken is dat op basis van het

evaluatierapport de gemeenteraad een besluit neemt over het “uitrollen” van “omgekeerd inzamelen” in heel Arnhem.

Tijdens de proefperiode zijn de doelstellingen betreffende hergebruik van huishoudelijk afval op nationaal niveau aanzienlijk aangescherpt met de vaststelling van het programma VANG (Van Afval Naar Grondstof). Uitputting van grondstoffen en fossiele brandstoffen moet met kracht worden tegengegaan. Gestreefd wordt naar een circulaire economie. In het jaar 2020 moet 75% van het huishoudelijk afval opnieuw worden gebruikt en moet de hoeveelheid restafval per inwoner per jaar zijn afgenomen tot gemiddeld 100 kg (voor gemeenten als Arnhem met 35-60% hoogbouw tot 130 kg). Dit maakt maatregelen die gericht zijn op meer afvalscheiding, zoals de invoering van Omgekeerd Inzamelen, extra nodig.

2. DOEL

De evaluatie laat zien dat de doelen uit het Afvalplan op het gebied van milieu, service en kosten in de drie startwijken gehaald zijn.

3. ARGUMENTEN

Bij behandeling van het Afvalplan, is het amendement “Heldere criteria voor evaluatie” aangenomen door de raad, waarin wordt gesteld dat er vooraf heldere evaluatiecriteria worden vastgesteld. De evaluatiecriteria zijn opgesteld op basis van de relevante prestatiegebieden in het Afvalplan 2012-2020: milieu, service en kosten.

De evaluatiecriteria zijn:

A. Milieu		**B. Service**		**C. Kosten**	
1	Hoeveelheden restafval, oud papier en karton, kunststof	1	Tevredenheid over systeem omgekeerd inzamelen	1	Toetsing investeringen en opbrengsten aan het Afvalplan 2012-2020
2	Percentage materiaalhergebruik	2	Tevredenheid onder specifieke doelgroepen (ouderen, minder validen)		
3	Zuiverheid van gescheiden stromen	3	Tevredenheid over communicatie bij de invoer van het nieuwe systeem		
4	Effecten in de openbare ruimte (bijplaatsingen, dumpingen)	4	Effect van het nieuwe systeem op milieubewustzijn van de burgers (kennis, houding, gedrag)		
		5	Effect strategie handhaving		

Het evaluatierapport laat de volgende resultaten zien op het gebied van:

A. Milieu

Centraal staat het streven naar meer hergebruik van huishoudelijk afval. In 2011 was het percentage hergebruik in Arnhem namelijk slechts 44, terwijl op landelijk niveau de doelstelling 60% hergebruik (te bereiken in 2015) was geformuleerd.
In het Afvalplan is aangegeven dat naar verwachting 52% hergebruik in 2016 en 60% hergebruik in 2020 kan worden gerealiseerd. Opgemerkt wordt dat de resultaten van “Omgekeerd Inzamelen” van groot belang worden geacht, omdat het Kabinet in 2014 een nieuwe doelstelling heeft gepresenteerd, namelijk

75% hergebruik van huishoudelijk afval in 2020.

Percentage hergebruik huishoudelijk afval:
- in 2011: 44%
- in 2014 (na invoering "omgekeerd inzamelen in 3 startwijken): 50,5%.

Onderstaande tabel toont de resultaten (hoeveelheden in kg/inwoner/jaar) in de drie startwijken in relatie tot de geformuleerde doelen. Uit de tabel blijkt dat 8 van de 9 doelen zijn behaald. De hoeveelheid restafval in de wijk Over het Lange Water moet nog verder omlaag. Het is niet duidelijk waarom de afname van de hoeveelheid restafval in die wijk gering is. Het bedrijf Eureco, dat sorteeranalyses betreffende het restafval heeft uitgevoerd, heeft vraagtekens geplaatst bij de resultaten van de nulmeting in de wijk Over het Lange Water. De 206 kg restafval per inwoner per jaar wordt door Eureco bijzonder laag geacht.

Startwijk	Grondstof	Resultaat	Doel	Resultaat	Toename
Over het Lange Water	Papier/karton	26	35	43,4	+ 66,9 %
	Plastic verpakkingen	4	12	17,9	+347,5 %
	Restafval	206	186	204,7	- 0,6 %
De Laar-West	Papier/karton	31	43	61,4	+98,1 %
	Plastic verpakkingen	5	17	21,6	+332,0 %
	Restafval	270	238	211,8	-21,6 %
Malburgen Oost-Noord	Papier/karton	26	35	36,1	+38,8 %
	Plastic verpakkingen	2	6	18,5	+825,0 %
	Restafval	305	287	225,3	-26,1 %

Bovenstaande tabel laat zien dat het bijzonder goed gaat met de gescheiden inzameling van OPK en kunststof verpakkingen in de drie startwijken. Ook in andere gemeenten zijn de resultaten met “omgekeerd inzamelen” goed. De gemeente Utrecht haalde in de proefwijk Lunetten 48 kg OPK en 10,6 kg kunststof verpakkingsmateriaal per persoon per jaar op (was vóór de proef respectievelijk 39 kg en 1,8 kg). Mede op basis van die resultaten heeft de gemeente in 2013 besloten het nieuwe inzamelsysteem verder uit te rollen. De gemeente Zwolle had al eerder, na diverse succesvolle proeven, besloten het “omgekeerd inzamelen” in de hele gemeente in te voeren. Ook Amersfoort heeft dit jaar besloten “omgekeerd inzamelen” in de hele gemeente te introduceren. Daarnaast zijn er diverse kleinere gemeenten die de overstap naar “omgekeerd inzamelen” (gaan) maken.

De goede resultaten in Arnhem komen dan ook niet als een verrassing. De goede resultaten zijn ook zichtbaar in de samenstelling van het restafval uit de startwijken. Zo is de hoeveelheid verpakkingen van plastic en OPK in het restafval gedaald met respectievelijk 58 en 57 procent.

Er zijn in de beginfase van het project “omgekeerd inzamelen” wel enige problemen geweest met de zuiverheid van het ingezamelde kunststof verpakkingsmateriaal, er werden diverse vrachten door de verwerker afgekeurd. Deze problemen traden met name op met het kunststof verpakkingsmateriaal dat in Malburgen Oost-Noord werd ingezameld. Door extra voorlichting, de gerichte inzet van de afvalcoaches en handhavers en de verplaatsing van een enkele ondergrondse container zijn de problemen inmiddels opgelost en worden geen vrachten meer door de verwerker afgekeurd.

De effecten op de openbare ruimte (het aantal bijplaatsingen en dumpingen van afval) zijn (is) beperkt. Uit de controles in de startwijken blijkt dat er gemiddeld over de gehele periode weinig afval naast de ondergrondse containers werd geplaatst (zie tabel 4, evaluatie rapport). Vooral in de startwijken Over het

Lange Water en De Laar-West waren de resultaten positief: bij circa 91% van de controles werd geen afval bij de container aangetroffen.

Aanvullend:
Per 1 januari 2015 mogen drankenkartons en blik samen met kunststof verpakkingen worden ingezameld. Voor de ingezamelde drankenkartons wordt ook een financiële vergoeding verkregen. Bij “omgekeerd inzamelen” zijn de middelen (containers) voor deze gecombineerde inzameling van drankenkartons, kunststof verpakkingen en blik reeds aanwezig, zodat een verdere reductie van de hoeveelheid restafval eenvoudig te realiseren is. De gescheiden inzameling van de zogenaamde PMD-fractie (Plastic verpakkingen, Metalen (= blik), Drankenkartons) kan op korte termijn worden ingevoerd, waarbij in de wijken zonder "omgekeerd inzamelen" vooralsnog een speciale zak als inzamelmiddel wordt gebruikt. Een belangrijk aandachtspunt is de inzamelfrequentie. Nu wordt plastic verpakkingsmateriaal 1 keer per maand ingezameld, maar een tweewekelijkse inzameling kan om meerdere redenen noodzakelijk worden. De tweewekelijkse gescheiden inzameling van PMD is als alternatief meegenomen in de financiële evaluatie van "omgekeerd inzamelen" (zie paragraaf 4 van dit raadsvoorstel).

B. Service

Bij de beoordeling van de resultaten van de enquêtes onder bewoners werden enkele specifieke doelgroepen onderscheiden, namelijk bewoners van hoogbouw en laagbouw en mindervaliden (ouderen en gehandicapten). Het derde en laatste bewonersonderzoek (de “eindmeting”) is in januari-februari 2015 uitgevoerd d.w.z. na afloop van de gehele proefperiode van 1 jaar. Daarbij zijn alle huishoudens in de startwijken benaderd. Ook zijn groepsgesprekken gevoerd met onder meer senioren en gehandicapten.

Uit de bewonersonderzoeken (nulmeting, tussenmeting en eindmeting) blijkt dat een toenemend aantal bewoners een neutrale dan wel positieve mening over het nieuwe inzamelsysteem heeft (bij de eindmeting circa 82%). Nog 18% van de bewoners is negatief over "omgekeerd inzamelen". Daarbij wordt opgemerkt dat bij elk inzamelsysteem een deel van de inwoners ontevreden is over de inzameling van afval.

De inwoners van de startwijken zijn vooral tevreden over de minicontainers voor plastic verpakkingsafval en OPK én over de mogelijkheid restafval 24 uur per dag en 7 dagen per week te kunnen aanbieden. De onvrede heeft vooral betrekking op het moeten lopen met restafval naar ondergrondse containers in de wijk.

Op basis van het verrichte onderzoek naar "best practices" op het gebied van handhaving is geconcludeerd dat handhaving altijd hand in hand dient te gaan met een goede voorlichting over het (gescheiden) aanbieden van afval. Daarom zijn in de startwijken voor het “omgekeerd inzamelen” zogenaamde “afvalcoaches” geïntroduceerd. De afvalcoaches werken nauw samen met de handhavers. Het positieve effect van de gecombineerde inzet van afvalcoaches en handhavers blijkt onder meer uit het geringe aantal bijplaatsingen en dumpingen van afval in de startwijken en uit de zuiverheid van de gescheiden ingezamelde afvalstoffen.

Het fenomeen “afvalcoach” is uniek in Nederland. De afvalcoaches zijn geselecteerd uit de groep mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Het inzetten van afvalcoaches heeft dan ook een tweeledig doel: een betere voorlichting over "omgekeerd inzamelen" én mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer aan het werk krijgen. Er bestaat veel belangstelling voor de Arnhemse aanpak met

behulp van afvalcoaches .

Het moeten wegbrengen van restafval naar een ondergrondse container in de wijk op een loopafstand van 100-150 meter kan voor mindervaliden een lastig onderdeel zijn van "omgekeerd inzamelen". Dat was op voorhand bekend en daarom zijn reeds voor de start van de proef gesprekken gevoerd met de Seniorenraad en het Arnhems platform voor chronisch zieken en gehandicapten (Apcg). Ook na de proef (als onderdeel van de evaluatie) is er met deze organisaties en met de drie ouderenbonden ANBO, KBO en PCOB overleg geweest. Het Apcg heeft nauwelijks klachten over het nieuwe afvalinzamelsysteem ontvangen. De Seniorenraad en de ouderenbonden hebben daarentegen wel geregeld signalen ontvangen dat "Omgekeerd Inzamelen" lastig is voor ouderen/mindervaliden. Ook het Klant Contact Centrum heeft regelmatig hetzelfde vernomen. Het gaat hier dus om een klacht die serieus moet worden genomen. Duidelijk is dat er een "vangnet" moet komen voor inwoners die het restafval echt niet zelf kunnen wegbrengen naar een ondergrondse container in de buurt. Het is dan gewenst aan te sluiten op de aanpak, zoals die vanaf 1-1-2015 in de wijken wordt gevolgd m.b.v. wijkteams en coaches (zie www.zodoenwehetinarnhem.nl). Mensen worden daarbij gestimuleerd om te kijken naar hun eigen mogelijkheden, maar zo nodig wordt zorg en ondersteuning dicht bij huis georganiseerd.

Uit het bewonersonderzoek blijkt dat 92% van bewoners vindt dat zij redelijk tot goed zijn geïnformeerd over “omgekeerd inzamelen”. Met name de verspreide nieuwsbrieven en bewonersbrieven werden gewaardeerd. Tijdens de groepsgesprekken is regelmatig opgemerkt dat niet alle voorlichting digitaal moet gaan, zo ontvangt men graag een papieren afvalkalender. Ook zou vaker moeten worden aangegeven wat wel en wat niet bij het plastic verpakkingsmateriaal en bij het oud papier en karton mag. De zogenaamde scheidingsregels zullen dan ook regelmatig moeten worden gecommuniceerd.

C. Kosten

Zie paragraaf 4 (Financiën) van dit raadsvoorstel.

4. FINANCIËN

Investeringskosten

De in het Afvalplan opgenomen maatregelen, waaronder de invoering van "omgekeerd inzamelen", vergen een investering van 7,2 miljoen Euro. Het door de raad toegekende budget van maximaal 7,2 miljoen Euro is inmiddels verlaagd naar 7.006.000 Euro.
Naar huidige inzichten is dit bedrag toereikend.(zie tabel 9 van het evaluatierapport).

De lagere investering is onder meer het gevolg van het aanbestedingsvoordeel bij de aankoop van ondergrondse containers en toegangscontrolesystemen. Ook is een subsidie toegekend door de Europese Commissie. Daar staan echter niet eerder geraamde kostenposten tegenover, zoals de kosten van monitoring, disseminatie van in de proefwijken opgedane kennis en ervaring (eisen vanuit de subsidieverstrekker) en de kosten verbonden aan de inzet van afvalcoaches.
Tot medio 2015 is van dit budget een bedrag van € 3,1 miljoen uitgegeven.

Exploitatiekosten

De jaarlijkse netto-exploitatiekosten worden ook naar huidige inzichten op termijn lager door de invoering van "omgekeerd inzamelen"(zie tabel 10 van het evaluatierapport). Aanvankelijk zullen er frictiekosten zijn. Het totaalbedrag aan frictiekosten zal circa 0,3 miljoen Euro bedragen. In het Afvalplan werd nog

0,7 miljoen Euro aan frictiekosten verwacht. Zoals eerder door de raad is vastgesteld, worden de frictiekosten gedekt vanuit de bestemmingsreserve Afval.

Invoering in 2015 van een gecombineerde inzameling van plastic verpakkingen, drankenkartons en blik resulteert niet alleen in betere afvalscheidingsresultaten, maar ook in een verdere verlaging van de netto-exploitatiekosten. De frictiekosten nemen hierdoor wellicht nog verder af.

Door de Rijksoverheid is een belastingmaatregel getroffen, inhoudende dat door gemeenten 13 Euro per ton te verbranden restafval moet worden betaald. Voor Arnhem betekent dit een structurele extra kostenpost van ruim 0,5 miljoen Euro per jaar. De noodzaak de hoeveelheid restafval te reduceren door afvalscheiding is dan ook om deze reden aanzienlijk toegenomen. Het blijkt echter dat de financiële voordelen van het omgekeerd afval inzamelen niet van die omvang zullen zijn, en bovendien nog te onzeker zijn, om dit voordeel voor deze belastingmaatregel in te kunnen zetten. Dekking van de kosten van deze belastingmaatregel zal worden voorzien in de MJPB 2016-2019.

5. RISICO'S

Tijdens de implementatie van "omgekeerd inzamelen" zal heel goed met de inwoners gecommuniceerd moeten worden. De rol van de afvalcoaches daarbij is erg belangrijk voor het succesvol uitrollen van "omgekeerd inzamelen". Het te behalen scheidingspercentage is mede afhankelijk van het draagvlak bij de inwoners. De gemeente zelf heeft een voorbeeldfunctie, daarom wordt onderzocht hoe het afval op het gemeentehuis en het stadskantoor verder gescheiden kan gaan worden.

6. BURGERPARTICIPATIE / INSPRAAK

Tijdens de pilot heeft er voortdurend communicatie plaatsgevonden met de inwoners van de 3 wijken. Communicatie is een belangrijk onderdeel ook voor de eventuele uitrol van "omgekeerd inzamelen" in de hele stad. Er is tijdens de proef overleg geweest met Apcg (Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten) de seniorenraad en de 3 ouderenbonden.

In 2014 (tijdens de proef in de startwijken) is het belang van een heldere en motiverende "overkoepelende communicatie" steeds duidelijker geworden. Zo wordt de communicatie over het invoeren/uitrollen van "omgekeerd inzamelen" bij voorkeur gecombineerd met de communicatie over andere relevante afval-, milieu- en energie thema's.

7. UITVOERING EN EVALUATIE

De uitrol van "omgekeerd inzamelen" over de stad zal in fases gebeuren. Gedurende ca. 3 jaar zullen elk half jaar delen van de stad worden aangepast aan het "omgekeerd inzamelen". Eind 2018 zal de uitrol voltooid zijn.

Er wordt een concreet plan gemaakt voor het gefaseerd uitrollen van “omgekeerd inzamelen”, waarin wordt aangegeven in welke volgorde de diverse wijken aan bod komen. Het lijkt verstandig "omgekeerd inzamelen" als eerste in te voeren in wijken waar nu veelvuldig grofvuil naast ondergrondse containers wordt geplaatst, zoals Spijkerkwartier en Klarendal. Dit probleem kan dan ook worden bestreden door de gecombineerde inzet van afvalcoaches en handhavers.

In de onlangs gepresenteerde Perspectiefnota wordt aangegeven dat de wijken meer zeggenschap krijgen bij het beheer van de openbare ruimte. Dit streven raakt ook de (gescheiden) inzameling van huishoudelijke afvalstoffen. De uitwerking van de Perspectiefnota zal nog enige tijd vergen, maar nu

reeds is duidelijk dat er diverse mogelijkheden zijn om wijkbewoners meer te betrekken bij de keuzes inzake afvalbeheer. Door het uitrollen van "omgekeerd inzamelen" wordt een basis gelegd voor een efficiënte en op hergebruik gerichte inzameling van huishoudelijk afval. Bij de verdere uitwerking en optimalisering van de inzamelstructuur (onder meer voor GFT-afval) wordt de inbreng van wijkbewoners van groot belang geacht.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- Evaluatie "omgekeerd inzamelen"
- Persbericht

Besluit van:	29 juni 2015
Documentnummer	2015.0.052.653
Zaaknummer	2015-06-00162

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van Arnhem, Cluster Openbare Ruimte nummer; 2015.0.052.640;

gelet op artikel 108 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van de resultaten van de pilot "omgekeerd inzamelen" in de 3 startwijken (zie bijlage).
2. Kennis te nemen dat het uitrollen van "omgekeerd inzamelen" over de stad binnen de geplande financiële ruimte kan plaatsvinden (zie paragraaf 4 van het raadsvoorstel).
3. In te stemmen met het gefaseerd uitrollen van "omgekeerd inzamelen" over de stad.
4. In te stemmen met een gecombineerde gescheiden inzameling van plastic verpakkingen, drankenkartons en blik.

De griffier, De voorzitter,

Perspectiefnota 2017-2020

GEMEENTE Arnhem

Leeswijzer

Deze tweede perspectiefnota van dit college is een vervolg op en een uitwerking van de keuzes die vorig jaar door de raad gemaakt zijn. De twee programma's Stad op de kaart en Van Wijken Weten staan nog steeds aan de basis van het meerjarenbeleid van Arnhem, en worden in deze perspectiefnota verder aangescherpt. De veranderopgaven worden meer in samenhang met elkaar gebracht. Enkele veranderopgaven hebben we geïntegreerd en ook één toegevoegd. Nu gaat het er om, tegen de achtergrond van trends en ontwikkelingen, de strategische hoofdkeuzes te maken voor de meerjarenprogramma-begroting 2017-2020.
De lijn waarlangs de Perspectiefnota 2017-2020 is opgezet, is als volgt:

Hoofdstuk 1
De perspectiefnota begint met de Parels van Arnhem en laat zien wat het stedelijk netwerk te bieden heeft en waarom Arnhem een knooppunt is in Oost-Nederland. Vervolgens worden enkele trends en ontwikkelingen beschreven die zich nationaal en internationaal voordoen. De maatschappelijke ontwikkelingen laten zien waar de stad rekening mee moet houden. Het betreft hier zowel de economische verwachtingen als de veranderende relatie tussen overheid-inwoner en markt. De flexibilisering van de arbeidsmarkt en de digitalisering op alle terreinen vormen aanleiding om beleid en uitvoering aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Hierbij introduceren wij een set van 'toetsstenen' die voor de raad kunnen dienen als kaders. Naast de inhoud wordt tevens een aantal belangrijke principes' geïntroduceerd die leidend zijn in de manier waarop ('het hoe') wordt gehandeld door de gemeente.

Hoofdstuk 2
Hier worden de bestaande veranderopgaven aangescherpt naar de uitvoering in de komende jaren. Met het vaststellen van deze veranderopgaven wordt niet alleen prioriteit gelegd bij deze specifieke opgaven maar wordt ook duidelijk op welke manier er samenhang gebracht wordt in de gemeentelijke strategie die zowel gericht is op "de gewilde stad" als op "de gezonde stad". Door introductie van het lemniscaat voor de Arnhemse strategie wordt deze samenhang overzichtelijk in beeld gebracht.

Hoofdstuk 3
Dit hoofdstuk bevat het financiële perspectief. Het actuele financiële meerjarenbeeld is in dit hoofdstuk opgenomen.

Hoofdstuk 4
Tenslotte wordt een schets gegeven van de inrichting van de begroting en de verdeling van de budgetten over de stad en wijken en de systematiek voor de wijkbudgetten voorgesteld.

Voorwoord

Deze perspectiefnota bouwt voort op de keuzes die in de vorige Perspectiefnota gemaakt zijn. Daar is de keuze gemaakt om de focus te leggen op 2 programma's: Stad op de Kaart en Van Wijken Weten. Het afgelopen jaar is er veel gebeurd en is met de stad hard gewerkt aan de veranderopgaven. Arnhem slaagt er steeds beter in om in de wijken op te halen wat de inwoners nu echt belangrijk vinden en wat daar mee gedaan kan worden. In de stad en breder het stedelijk netwerk wordt met o.a. een Economic Board gewerkt aan het benutten van kansen voor de ontwikkeling van de economie.

Arnhem blijft daarbij dicht bij haar oorsprong en karakter en tegelijk gaat de gemeente op een nieuwe manier aan de slag, waarbij de vraag vanuit inwoners en bedrijven leidend is en verbinding wordt gezocht om de doelen te bereiken in verschillende coalities met andere overheden. Aan de raad leggen we enkele toetsstenen voor opdat bepaald kan worden of de inspanningen bijdragen aan de publieke waarden die de raad in de stad wil bereiken. Daarnaast werken we aan deze doelen vanuit een aantal belangrijke principes. In het dagelijks handelen van de gemeente gaat het om 'de bedoeling' door de vraag te stellen of dat wat de gemeente doet, bijdraagt aan diezelfde publieke waarden. Het is uitdagend om systemen niet als leidend maar als hulpmiddel te zien bij het realiseren van deze doelen.

In deze perspectiefnota trekken we de hoofdlijnen van beleid door en scherpen de veranderopgaven verder aan. Hierbij leggen we nadruk op de samenhang in de belangrijkste opgaven voor de stad die zowel een "gewilde stad" als een "gezonde stad" moet zijn. De Nederlandse economie herstelt zich gestaag maar is zeker nog niet uitbundig. Het beeld van de gemeentefinanciën lijkt zich in gunstige richting te ontwikkelen, ofschoon voorzichtigheid geboden is.
In de komende maanden worden aan de hand van deze uitgangspunten concrete voorstellen uitgewerkt voor de meerjarenprogrammabegroting.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Arnhem in Perspectief 5

1.1 Arnhem een sterk merk! 5

1.2 Handelen vanuit 'de bedoeling' 6

1.3 Trends en ontwikkelingen 7

1.4 Publieke waarden als toetsstenen 11

Hoofdstuk 2 De opgaven 12

2.1 Veranderopgaven 12

2.1.1 Wijksturing in uitvoering 12
2.1.2 Transformatie sociaal domein 14
2.1.3 Centrumstad aan de rivier 15
2.1.4 Werken aan kansen 15
2.1.5 Arnhem ElektriCity 17
2.1.6 Culturele eredivisie 18
2.1.7 Vitale economie 19
2.1.8 Sm@rt Arnhem 20

2.2 samenwerken aan de Kracht van Arnhem 21

Hoofdstuk 3 Het financiële perspectief 24

3.1 Economisch tij 24

3.2 Ontwikkelingen gemeentefinanciën 25

3.3 Financieel meerjarenbeeld 26

3.3.1 Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen 27
3.3.2 Knelpunten op beleidsvelden en in de bedrijfsvoering 29
3.3.3 Verwachte ontwikkelingen 2016 en effect op weerstandsvermogen 32

3.4 Risico's in de begroting en de financiële positie 34

3.4.1 Risicovolle taakstellingen 34
3.4.2 Robuustheid van de begroting 34

Hoofdstuk 4 De Arnhemse begroting naar stad en wijk 35

4.1 Schets inrichting programma's nieuwe begroting 35

4.2 Wijzigingen begroting door wijzigingen in BBV 36

4.3 Systematiek verdeling budgetten over de wijk(programma's) 36

4.3.1 Verdeling budgetten over stad en wijk 36
4.3.2 Verdeling wijkbudgetten over de wijken 40
4.3.3 Invulling taakstelling wijksturing 43

Hoofdstuk 5 Tot slot 45

Hoofdstuk 1 Arnhem in Perspectief

1.1 Arnhem een sterk merk!

Arnhem biedt de dynamiek van de stad in combinatie met de rust en de ruimte van het groen in en rondom de stad. Kwaliteit volop!

Inwoners, werknemers en bezoekers passeren vele malen per dag de gemeentegrenzen (twee kanten op) zonder dat ze een grens ervaren. De stad sterker maken vraagt dan ook denken vanuit hoe inwoners zich in de regio verplaatsen, waar ze werken en recreëren (daily urban systems) en hoe verschillende partijen hierin samenwerken. Dat begint al bij het benoemen van waarom Arnhem een sterk merk is, de krachtige uitgangspositie van waaruit we beginnen.

Culturele eredivisie

Arnhem staat aan de top als culturele en creatieve stad. Met een complete culturele keten (educatie - productie - presentatie) en landelijke topgezelschappen (HGO, Oostpool, Introdans). Met Museum Arnhem en goede culturele voorzieningen (Musis, Stadstheater, Focus, Rozet, diverse kleinere podia). Met hoogstaand kunstonderwijs (ArtEZ, met onder meer al ruim 60 jaar de mode academie) en creatieve beroepsopleidingen bij HAN, VHL en Rijn IJssel. . Met creatief en innovatief ondernemerschap (Klarendal, Coehoorn, IPKW) en netwerkorganisaties als CASA en OPA. Met hoogwaardige culturele evenementen (State of Fashion en Sonsbeek Internationaal) en vele creatieve en innovatieve festivals (Innovate, Roofgarden, Fashion en Design Festival). Arnhem is één van de negen cultuursteden in Nederland en heeft met mode een positie binnen de topsector Creatieve Industrie,

Elektriciteit en Arnhem horen bij elkaar

Elektriciteit biedt Arnhem een unieke propositie, nationaal en internationaal, met kansen op duurzame werkgelegenheid voor diverse groepen. De trolley, partijen als Tennet, Alliander, Kema, Dekra die al heel lang in Arnhem gehuisvest zijn, bijzondere innovaties in de waterstoftechnologie, IPKW als supersterke locatie voor bedrijven om zich te vestigen, aangevuld met Arnhemse Buiten. Dertig procent van de elektriciteitsgerelateerde werkgelegenheid is in de regio Arnhem gevestigd. De HAN koos bewust voor inzet op Duurzame Energie en ontwikkelde bijzondere "centres of expertise". Arnhem weet zich gesterkt door intensieve samenwerking in de regio op dit onderwerp, waarbij in het bijzonder wordt ingezet op duurzaamheid.

Veel regionale en nationale hoofdkantoren

De meeste werkgelegenheid is te vinden in zakelijke dienstverlening en bij de overheid, mede dankzij de juridische functies in de stad. Zorg en welzijn zorgt voor vele banen en relatief gezien is de vrijetijdssector (binnenstad en toerisme) fors vertegenwoordigd in Arnhem. Veel Arnhemmers werken verder in het royaal aanwezige MKB dat onze regio kenmerkt.

De kennispositie van Arnhem is goed en van regionale waarde

Arnhem koestert de drie hogescholen in haar gebied die past bij het profiel van de stad. En nog bijzondere ook, helemaal aansluitend bij het profiel van de stad: Van Hall Larenstein, ArtEZ en de HAN. Daarnaast kennen kennisinstellingen en bedrijfsleven diverse verbindingen met de vele universiteiten in de nabije regio (Nijmegen, Wageningen, Twente, Eindhoven).

Door kennisinstellingen en overheden wordt op locaties gewerkt aan een ecosysteem van kennis en innovatieve werklocaties, om zo de economische kansen voor de Arnhemse regio te verzilveren. We doen dit samen met de Nijmeegse regio.

Een ketting van prachtige parels

Arnhem is rijk aan bijzondere parels in haar stad.,. Denk aan Papendal met onder meer haar Centrum voor Topsport en Onderwijs en haar hotel- en congrescentrum. Het Nederlands Openluchtmuseum, waar nu de Canon van Nederland op innovatieve wijze wordt gerealiseerd. In Burgers Zoo, waar nog altijd veel bezoekers op af komen dankzij de consequente innovatieve ondernemerszin, wordt nu weer geïnvesteerd in een Mangrove bos. Gelredome en de de Posbank, de Hoge Veluwe en het Kröller-Muller Museum geven landelijke uitstraling aan de regio Arnhem.De regionale historie van de Slag om Arnhem biedt het gebied een bijzondere trekker. Zeker nu daar de samenwerking versterkt wordt en diverse partijen hier fors op investeren, te beginnen bij de John Frostbrug. En als blikvanger Arnhem Centraal: architectonisch hoogstaand, verrassend, internationaal met de ICE en een economische impuls voor het gebied en de entree naar de binnenstad.

De binnenstad van Arnhem transformeert

Van place to buy naar place to meet. Een ontwikkeling die veel steden in Nederland kennen. Arnhem werkt hier de komende jaren gestaag aan door en kan zeker gebruik maken van de kracht van de rivier, de parels, het culturele topklimaat, plus de uitgangspositie die in de schoot geworpen is: de ligging van de stad, het vele groen en het ontspannen karakter.

Vitale wijken

Arnhem kent een sterke traditie in de wijkaanpak. Werden in het begin van deze eeuw veel wijken in Arnhem aangemerkt als "Vogelaarwijken" Vandaag de dag kunnen we stellen dat dankzij een consistent beleid van wijkontwikkeling van gemeente, woningcorporaties en niet op de laatste plaats de bewoners, alle wijken in Arnhem vitaal zijn. Hierbij zijn de verschillen en het eigen karakter van wijken juist een pré om in de stad en regio bij te dragen aan de ontwikkeling.

Knooppunt

Arnhem: een belangrijk knooppunt in Oost-Nederland op het gebied van creativiteit en cultuur, innovatie op energie, mobiliteit, transport, toegepaste kennis, en een heerlijke woonstad met vitale wijken. Deze kracht moeten en kunnen we nog meer uit nutten om Arnhem drager te laten zijn van vernieuwing en voorspoed op weg naar het volgende decennium.

1.2 Handelen vanuit 'de bedoeling'

Het gaat er om dat de gemeente nog meer de mogelijkheden van deze tijd en ieders kennis en capaciteiten benut om de uitdagingen aan te kunnen. Daarbinnen past een overheid die niet op grote afstand wikt en beschikt maar een overheid die zich open en nieuwsgierig opstelt naar burgers en bedrijven, waarderend is in de bijdragen die uit de samenleving worden aangedragen en de hindermacht van systemen en instituties terugdringt en waar nodig neutraliseert. Niet het systeem maar de bedoeling is leidend.

Kenmerkend voor ons handelen als gemeente zijn de volgende principes:

- Inspirerend: met kennis en passie bijdragen aan versterking van de stad in het stedelijke netwerk;
- Vraaggestuurd: vanuit de wijk en de stad ophalen van de vraag van inwoners en bedrijven en niet het creëren van aanbod;
- Verbindend: verbinder tussen en facilitator van maatschappelijke initiatieven en deze niet overnemen en/of vervormen naar gemeentelijke systemen;
- Gedifferentieerd: durf het verschil te maken en verschillen toe te staan, waarbij de match tussen probleem en oplossing belangrijker is dan standaarden die voor iedereen toepasbaar moeten zijn;
- Niet institutioneel: maatschappelijke vraagstukken vragen om organisatorische verbanden die flexibel en open zijn waarbij organisaties en instellingen inclusief het gemeentelijk apparaat dienend zijn aan deze verbanden;
- Gedurfd: bestaande systemen, regels en voorschriften zo hanteren of soms aan de kant schuiven opdat (nieuwe) oplossingen mogelijk worden gemaakt met oog voor resultaat en minder controle en beheersing.

1.3 Trends en ontwikkelingen

Werken vanuit principes geeft houvast. Aan onszelf, maar ook aan inwoners en organisaties in onze stad. Tegelijkertijd hebben maatschappelijke trends en ontwikkelingen hun invloed op Arnhem, en moeten we als gemeente meebewegen. Duidelijk is dat onze samenleving zich in de afgelopen decennia heeft ontwikkeld van een betrekkelijk homogene, geordende en stabiele samenleving naar een samenleving met enorme variëteit en diversiteit. Dat betekent het nodige voor de samenleving, voor de (groepen) mensen die er deel van uitmaken, en een uitdaging voor het openbaar bestuur. Sommigen zeggen daarom dat we in een tijdperk van permanente veranderingen leven. De toegenomen globalisering en digitalisering hebben steeds meer effecten op de hele wereld, landen en regio's. Arnhem wordt hiermee ook geconfronteerd en tegelijkertijd hebben plaatselijke omstandigheden effect op hoe de trends en ontwikkelingen zich manifesteren.
In de rapportage "Trends en ontwikkelingen voor de gemeenten van de toekomst" (2014), met input van vele deskundigen en adviesraden, wordt een aantal belangrijke trends en ontwikkelingen voor gemeenten uitgewerkt:

- Nederland vergrijst en ontgroent, Arnhem minder dan de omliggende regio en de Achterhoek;
- Nederland individualiseert en ons land wordt cultureel meer divers, ook zichtbaar in Arnhem
- Nederland is steeds meer afhankelijk van de wereldwijde economische ontwikkeling, wat zich uit in een verschuiving van werkgelegenheid ook in Arnhem;
- De flexibiliteit van de arbeidsmarkt laat een toename aan (tijdelijke) werkloosheid, n arbeidsmigratie (in Europa) zien.
- Zorg en ondersteuning worden dichter bij huis, integraal en meer op maat georganiseerd. Er is een verschuiving van curatief handelen naar preventie. Speerpunt in Arnhem;
- In het contact tussen overheid en inwoners spelen social media en online communities een steeds nadrukkelijkere rol;. Mede door de toename van technologie thuis wordt ook de Arnhemse dienstverlening steeds digitaler.
- De bestuurlijke verantwoordelijkheden in het politieke landschap verschuiven. Minder Rijk, meer verantwoordelijkheden gemeenten en meer noodzaak tot samenwerking ook in de Arnhemse regio. Meer zaken spelen op Europeesniveau maar met afnemend draagvlak onder de bevolking.
- Meer uitvoering door de markt, meer burgerinitiatief ook in Arnhem.
- Daarbij moet de overheid het met minder geld doen

- Is er in vertegenwoordigende organen een versnippering van het politiek landschap zichtbaar.
- Er is (ook in Arnhem) een groeiende aandacht voor duurzaamheid en de kwaliteit van de leefomgeving.

Figuur 1. Algemene trends en ontwikkelingen volgens www.gemeentenvandetoekomst.nl
Alhoewel de meeste van deze trends en ontwikkelingen zich ook in Arnhem voordoen, stippen we er een aantal aan:

Digitale Agenda

Internet dringt door in alle domeinen van werken, wonen en leven. Bedrijven ontsluiten de toenemende mogelijkheden van big data, met een nog steeds groeiende invloed van sociale media. Informatievoorziening stuurt in toenemende mate ons handelen. Bestuurders en managers vragen om management-, verantwoording- en stuurinformatie zodat dienstverlening aan klanten en de bedrijfsvoering gericht verbetert (efficiënt, effectief) kan worden. Inwoners vragen meer online beschikbaarheid van gegevens. We kunnen als gemeente veel meer maatschappelijke meerwaarde halen uit de veelheid aan data die wij al hebben. Hierbij is steeds de vraag op welke wijze de overheid deze mogelijkheden kan, mag en wil gebruiken voor het realiseren van maatschappelijke vraagstukken in relatie tot waarborgen die nodig zijn in de relatie tussen het publieke en het private domein. Arnhem zet verdere stappen op het gebied van beschikbaarheid en toegankelijkheid van overheidsinformatie (open data) voor haar dienstverlening naar inwoners en bedrijven. Er wordt gewerkt aan het verbeteren van de stad met kennis van technologie om optimaal gebruik te maken van de combinatie van de digitale en fysieke wereld. Denk aan slimme toepassingen op het gebied van aanpassingen in huis (langer zelfstandig wonen), elektrisch vervoer etc. Hierin zal een eigen Digitale Agenda het kader bieden om IT breed te verankeren in de manier waarop we werken en samenwerken met inwoners, bedrijven en mede-overheden.

Flexibilisering & einde bezit

Flexibilisering is een trend die zich op verschillende manieren voordoet. Op de arbeidsmarkt, maar ook in onderwijs en in de zorg. Met Van Wijken Weten heeft de flexibilisering van het aanbod zijn intrede gedaan bij ons in de gemeente. Voor de arbeidsmarkt betekent flexibilisering dat een 'baan' in de traditionele betekenis eigenlijk niet meer bestaat. Mensen werken aan 'projecten' ook wanneer ze een contract voor onbepaalde tijd hebben. Binnen bedrijven worden teams gevormd. Lossere verbanden in tegenstelling tot de vaste, hiërarchische structuren uit het verleden. Steeds minder een vast contract met een vast inkomen.
De laatste decennia is er veel veranderd op de arbeidsmarkt. Vrouwen werken meer, ouderen werken langer door, en er zijn steeds minder arbeidsongeschikten. Met de invoering van allerlei ICT-applicaties en de komst van robots verandert ook de aard van het werk. De internationale economische ontwikkeling als gevolg van de globalisering zorgt bovendien voor een verdere flexibilisering van de arbeidsverhoudingen. Wisselende inkomens hebben ook effect op de mogelijkheid om hypothecaire leningen te verkrijgen, en daarmee op de woningmarkt. En wat te denken van de pensioenopbouw en de betaalbaarheid van de AOW? Niet direct iets waarop Arnhem zelf invloed heeft, maar waar Arnhemmers wel mee te maken krijgen.

Afgezien van de flexibilisering van de arbeidsmarkt nemen de baankansen van mensen met een gemiddeld opleidingsniveau af. Door technologische ontwikkelingen worden banen op MBO-niveau geautomatiseerd en verplaatst. Een deel van de mensen zal aanhaken bij hoger opgeleiden, maar een deel zal concurreren met laag opgeleiden. De positie van de middenklasse is kwetsbaarder geworden, alhoewel het lastig is om algemene uitspraken te doen over ‘de’ middenklasse, want deze lijkt versplinterd te raken langs lijnen van beloning, type huishouden, type arbeidscontract (de opkomst van de zzp’er) en economische sectoren. De arbeidsmarkt en werkgelegenheid voor laag- en middelbaar opgeleiden vraagt om beleid dat ook voor deze groepen kansen blijft bieden.

Naast flexibilisering doet zich nog een trend voor. Namelijk die van gebruik in plaats van bezit. Er is sprake van een gestage, maar wezenlijke gedragsverandering. Het productiemodel waarin (jonge) mensen werken om dingen te kunnen kopen loopt op zijn eind. We willen niet bezitten, we willen toegang hebben en gebruiken.
Wel de lusten, niet de lasten: 'Don’t own, enjoy!' Ook voor deze ontwikkeling is de vraag wat dat betekent voor de manier waarop producten worden gemaakt, hoe wij bouwen, hoe en of wij een oudedagsvoorziening opbouwen, voor innovatie en voor economische groei, voor mobiliteit. Maar - net als de toenemende flexibilisering - ook wat dit betekent voor de gemeente als leverancier van uitkeringen. Vraag is ook of en in hoeverre deze trend wordt veroorzaakt of versterkt door de flexibilisering van de arbeidsmarkt.

In 2016 rondt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid een onderzoek naar flexibilisering en de effecten voor overheden e.a. af. Voor Arnhem willen wij aansluitend de effecten in beeld brengen voor: sociale zekerheid (aantal uitkeringen en uitvoeringscapaciteit), belastingen (bij wisselend inkomen ook aanspraak maken op vrijstellingen e.d.), woningmarkt, eigen personeelsbeleid, voorzieningen (meer gebruik, minder eigendom), en eventuele andere terreinen.

De paradox in de relatie overheid - inwoners

De relatie tussen overheid en inwoner is in transitie. Terwijl sommige (groepen) inwoners veel van de overheid verwachten, willen andere (groepen) inwoners juist minder overheidsbemoeienis. En waar sommige Arnhemmers graag meer zelf doen in hun eigen woon- of leefomgeving, al dan niet in samenwerking met de gemeente, verwachten andere Arnhemmers dat de overheid vooral datgene blijft doen wat ze altijd al deed. Met het programma Van Wijken Weten geeft de gemeente haar ambitie vorm om te willen sturen vanuit de leefwereld van inwoners. Niet alleen om inwoners (meer) invloed te geven op hun directe leefomgeving maar ook om als gemeente goede keuzes te maken in de uitvoering. Deze beweging wordt ook wel ‘vermaatschappelijking’ genoemd. Deze beweging vraagt veel van de vaardigheden en competenties van professionals in het publieke domein, niet alleen in de wijze waarop zij hun werk uitvoeren, maar ook in de wijze waarop zij worden aangestuurd.
Met deze vermaatschappelijking beogen wij een grotere betrokkenheid, inzet van inwoners, overnemen van maatschappelijke initiatieven door inwoners en/of de markt. Uit een recent Buurtpanelonderzoek van de afdeling Onderzoek & Statistiek blijkt dat een meerderheid van de (gepeilde) inwoners, 75%, de ontwikkeling die met Van Wijken Weten is ingezet waardeert. Wat ons betreft een prima opsteker voor Van Wijken Weten.

Vermaatschappelijking leidt aan de ene kant tot grotere betrokkenheid, inzet van inwoners, overnemen van maatschappelijke initiatieven, etc. - een deel van de Arnhemmers vraagt ook om meer ruimte van de gemeente. Niet voor niets werd meer ruimte voor samenwerking ook prominent genoemd tijdens de Burgertop. Echter, vermaatschappelijking wordt tegelijkertijd negatief ontvangen door die inwoners die de intenties van de overheid wantrouwen en veelal afhaken. Inwoners ook die niet willen dat de overheid een steeds groter beroep op zelfredzaamheid doet en die steeds meer taken op afstand zet. Dit uit zich in onvrede en wantrouwen jegens de overheid waarbij inwoners afhaken bij de gemeenschap en zich richten op het eigen leven en de eigen kring. Het is aan ons als gemeente, en voornamelijk aan de mensen in de 'frontlijn" om hier alert op te blijven en te blijven zoeken naar (herstel van) verbindingen tussen overheid, gemeenschap en individuele inwoners.

Wederzijdse integratie & segregatie

Met de ontwikkelingen in de economie en de arbeidsmarkt en daarbinnen de kwetsbare positie van inwoners die onvoldoende mee kunnen doen dreigt het vraagstuk van segregatie. Deze segregatie is niet altijd direct zichtbaar in de wijken maar doet zich wel voor als men luistert naar de verhalen achter de voordeur. Het mee kunnen doen in de samenleving, het wederzijds verbinden tussen verschillende groepen en de integratie bevorderen in wijken is een belangrijke opgave. Wij willen dat ook kwetsbare inwoners meedoen in het Arnhemse en zetten in op meer bekendheid van voorzieningen. We zetten in op een efficiënte overlegvorm met migrantenorganisaties en streven naar een aanbod en werkwijze dat beter aansluit bij de ondersteuning van maatschappelijke organisaties. We stimuleren en faciliteren burgerinitiatieven en initiatieven van organisaties om "Samen in Arnhem" op een goede manier gestalte te geven. We willen vitale bewoners in contact brengen met kwetsbare burgers en zetten rolmodellen in om verbindingen tot stand te brengen tussen verschillende groepen. Tenslotte zetten we in op preventie van radicalisering en polarisering.

Een andere ontwikkeling is de komst van vluchtelingen en statushouders in Arnhem.
De stroom met vluchtelingen is in korte tijd enorm gegroeid. De gemeente Arnhem heeft haar verantwoordelijkheid genomen door extra opvang te creëren. Maar belangrijker: vluchtelingen zijn in Arnhem echt welkom geheten door Arnhemmers. Tegelijkertijd maken sommigen zich ook zorgen. Naast de opvang en huisvesting van vluchtelingen en statushouders moeten we in de komende tijd ook naar de langere termijn kijken.

We willen voorkomen dat er (opnieuw) een bevolkingsgroep ontstaat die de taal onvoldoende beheerst, géén werk kan vinden, en hier in zekere zin een vreemde blijft. We zetten daarom in op een snelle integratie van de vluchtelingen en statushouders in Arnhem. Hierbij gaan we uit van drie pijlers: taal en talenten; kennismaken, en zinvolle dag invulling en werk

1.4 Publieke waarden als toetsstenen

Het debat in en met de raad over Van Wijken Weten heeft geleid tot veranderende opvattingen over de kaderstellende en volksvertegenwoordigende rol van de raad. De focus moet niet langer op problemen liggen, of op de inzet van financiële middelen, maar op de achterliggende oorzaken of behoeften in een wijk.

Terugkijkend naar de debatten met de raad sinds de verkiezingen in 2014, is een aantal belangrijke maatschappelijke issues aan de orde geweest. Uit de debatten hebben we afgeleid welke maatschappelijke effecten, ook te vertalen in publieke waarden, worden beoogd. Op basis van die publieke waarden kunnen keuzes gemaakt worden voor de inzet van menskracht en middelen van de gemeente:

- Zelfredzame Arnhemmers die meedoen, met zorg voor kwetsbare inwoners met keuzevrijheid wie hen waarmee helpt en altijd een zorgzaam vangnet voor wie het niet zelfstandig redt in deze tijd;
- Wonen en leven in een prettige, duurzame omgeving in gedifferentieerde en levensloopbestendige wijken die schoon, heel en veilig zijn waarbij de inwoners zich ook zelf eigenaar voelen van de publiek ruimte;
- Dynamisch centrum in en voor de regio die aantrekkelijk is voor de inwoners van de stad en de bezoekers vanuit de wijde omtrek en tegelijk een landelijke uitstraling heeft op het gebied van de unieke historie, de mix van stedelijkheid in het groen en aan de rivier met toppers op het gebied van sport, culturele evenementen en leisure;
- Economisch potentieel vergroten door vernieuwing en doorontwikkeling van bedrijvigheid, kennisinfrastructuur en werkgelegenheid op alle niveaus in regionaal en (inter-)nationaal perspectief;
- Duurzaam wonen in de stad met Arnhemmers en bedrijven gericht op energietransitie in een groen-blauwe omgeving;
- Krachtige sociale verbanden door meer uitwisseling van kennis en verbinding tussen inwoners met een diverse achtergrond;
- Versterking van bestuurlijke effectiviteit door gebeurtenissen en incidenten in de stad aan te grijpen om het lerend vermogen van de stad te vergroten;
- Mobiliseren van kennis en kunde uit de stad waardoor meer mogelijkheden geboden worden om publieke taken door inwoners zelf uit te laten voeren.

Deze toetsstenen geven de raad de mogelijkheid om te beoordelen of en in welke mate de door de gemeente ontwikkelde activiteiten en inzet van middelen bijdragen aan het doel.

Hoofdstuk 2 De opgaven

2.1 Veranderopgaven

De twee programma's Stad op de Kaart en Van Wijken Weten met de veranderopgaven uit de Perspectiefnota 2016-2019 zijn nog steeds actueel en tegelijk is er behoefte om de belangrijkste opgaven meer in samenhang te brengen. Hiertoe is als hulpmiddel het lemniscaat van de Arnhemse stad / het stedelijke netwerk ontwikkeld. Schematisch ziet het er als volgt uit:

Het lemniscaat maakt de voortdurende wisselwerking inzichtelijk tussen de verschillende inspanningen in de stad die gericht zijn op veranderingen. De 8 veranderopgaven staan als het ware op het kruispunt en hebben focus op een van beide elementen maar hebben tegelijk op zichzelf weer effect op het andere element. Bijvoorbeeld de focus op het versterken van het culturele leven in de stad heeft een focus op "de gewilde stad" maar leidt ook tot meer banen voor lager opgeleiden in de horeca en toerisme. Deze banen voor Arnhemmers (en regio) leiden op zichzelf weer tot lagere kosten in zorg en sociale zekerheid en dus weer meer input voor investeringen in de stad. Per veranderopgave willen wij toelichten hoe de actuele stand van zaken is en hoe de komende jaren gewerkt wordt aan versterking van de stad en het stedelijk netwerk als geheel.

2.1.1 Wijksturing in uitvoering

Er is in een jaar veel gebeurd. De pilotfase voor de invoering van wijksturing heeft ons geleerd dat er een belangrijke maatschappelijke uitdaging ligt om nieuwe oplossingen te vinden voor vraagstukken die door inwoners als urgent worden ervaren. Vanuit de wijken kan op een innovatieve manier gewerkt worden. In het komende jaar willen we - naast de organisatorische implementatie - binnen de wijksturing één urgent maatschappelijk thema bijzondere aandacht geven: de toenemende schuldenproblematiek.

Aanpak schuldenproblematiek

Schuldenproblematiek wordt nog steeds vooral geduid en aangepakt als een individueel probleem. De massaliteit ervan echter en de uitzichtloosheid die velen erdoor ervaren, hebben een negatieve uitwerking op het welzijn van individuen en gezinnen en op de leefbaarheid in wijken. Beslag leggen op banktegoeden, toeslagen inhouden, boetes uitdelen bij wanbetaling.

De overheid heeft, zacht gezegd, een stevige reputatie als schuldeiser. Wanneer men niet tijdig betaalt, hanteren veel overheidsinstellingen extra boetes en incassokosten zoals de terugvorderingen van toeslagen door de Belastingdienst, boetes bij zorgpremies, boetes van het CJIB Leeuwarden etc. Sociaal raadslieden in Arnhem wijzen al enige tijd op de versterkende effecten van het beleid van overheidsdiensten bij mensen die lichte schuldenproblematiek hebben. Vanuit de wijksturing, in goede samenwerking tussen de teams leefomgeving en de sociale wijkteams, zullen we meer en anderssoortige aandacht moeten besteden aan deze problematiek die diep ingrijpt in het leven van inwoners van Arnhem en negatieve effecten heeft op de wijkeconomie.

Bezuinigingen en de wijken

Voor de bezuinigingen is een projectgroep bestaande uit programma- en clustermanagement, verantwoordelijk gemaakt om op basis van de bevindingen in de eerste vier wijken concrete richtingen te bepalen en deze te vertalen in de wijkbegrotingen. Deze richtingen worden door de kernorganisatie getoetst op exactheid van de bedragen en op realiteitsgehalte.

Opdracht aan wijkteams

De pilotfase is voorbij en inmiddels zijn in vier wijken/gebieden wijkteams leefomgeving actief. Een wijkteam leefomgeving bestaat uit een kleiner aantal dan aanvankelijk voorzien De ervaring en de rolduidelijkheid hebben uitgewezen, dat een kleinere bezetting van de teams dan eerder verondersteld, in de regel voldoende is. De opdracht is om uitwerking te geven aan de ankerpunten uit de Koersnota:

- In beeld brengen van de opgaven per wijk/gebied, uitwerken van veranderopgaven op wijkniveau
- Benoemen van publieke waarden / waarderen van inwonerinitiatief
- Wijk/gebiedsbegroting opstellen
- Bijdrage leveren aan de bezuinigingen

Kernorganisatie

Aan de inrichting van de kernorganisatie wordt met voorrang gewerkt. Voor het effectief laten werken van wijksturing is de ondersteuning van de wijkteams leefomgeving vanuit het stadskantoor van groot belang. Deze taak is belegd bij het veranderteam onder leiding van de gemeentesecretaris. Waarbij er gefaseerd toegewerkt wordt naar een manier van werken die snel en adequaat de wijkteams leefomgeving gaat ondersteunen.

Fonds Burgerkracht

Er blijkt veel energie te zijn voor de inzet op inwonerinitiatieven. Stadsbreed en in de wijk worden meer mogelijkheden gerealiseerd, ter stimulering en ondersteuning van de 'inwonerkracht' (vrijwillige inzet; informele zorg, mantelzorg). De oude Burgerkrachtregeling is aangepast en vereenvoudigd en biedt financiële ondersteuning aan inwonerinitiatieven met toegevoegde waarde voor de wijk. Het wijkteam leefomgeving beslist over de toekenning, in nauwe samenspraak met bewoners en eventuele andere betrokkenen.

Aan de volgende punten gaan we de komende jaren werken:

- Het in beeld brengen wat de opgaven zijn die inwoners zien in hun directe woon- en leefomgeving, deze opgaven vertalen in opdrachten die door de 'centrale organisatie' worden uitgevoerd;
- We vragen de wijkteams voor komend jaar bijzondere aandacht te besteden aan het terugdringen van schuldenproblematiek van gezinnen; Een organisatie neerzetten die in onderlinge verbinding, vraaggericht en op maat kan werken aan de kwaliteit van de woon,- en leefomgeving in de wijken;
- Samenwerking tussen de sociale wijkteams en de teams leefomgeving om optimale kwaliteit en rendement van menskracht en middelen te realiseren;
- Versterking van de algemene voorzieningen teneinde het beroep op de specialistische voorzieningen terug te brengen;
- Een bijdrage leveren aan het zelforganiserend vermogen van Arnhemmers;
- Realiseren van een structurele bezuiniging van 11 miljoen euro (zie 3.4.1) op de aan de wijk toegekende middelen.

2.1.2 Transformatie sociaal domein

Vanaf 2017 is de focus gericht op de transformatie van het sociale domein zoals aangegeven in de Koersnota. De sociale wijkteams en de teams leefomgeving werken samen, naast elkaar en integraal aan de taken in de wijk, vooral door meer preventieve maatregelen te nemen die op termijn kostenbesparend moeten gaan werken. De sociale wijkteams zullen per 1-1-2017 in een zelfstandige rechtsvorm verder gaan om hun taken uit te voeren. Vanaf diezelfde datum zijn ook overal wijkteams leefomgeving actief en zal in de breedte gewerkt gaan worden aan de transformatie. Hierbij zal de komende jaren aan onderstaande punten worden gewerkt:

- Omzetting van maatwerk voorzieningen (Wmo) en specialistische voorzieningen (Jeugdhulp) naar algemene (preventieve) voorzieningen;
- Innovatie door omzetting van het oude zorgaanbod naar nieuwe producten die (op termijn) kostenbesparend zijn;
- Inzet op participatie door de rol van "Activerend werk" te vergroten ten opzichte van de op zorg gerichte vormen van begeleiding en ondersteuning. Zorgen dat mensen mee kunnen doen in de wijken en de stad;
- Samen met de regio vormgeven aan het Interactief Aankoop Systeem zodat de vernieuwing van het aanbod dat beter aansluit op de vraag en de keuzevrijheid van inwoners permanent en onomkeerbaar plaats kan vinden. Daarnaast een verzakelijking van de relaties met aanbieders waarbij subsidies vervangen worden door contracten en als hoofdlijn van inkoopbeleid vooraf geen volumegaranties meer worden afgegeven;
- In toenemende mate niet meer de inzet van mens en middelen de vorm is waarop zorg en ondersteuning worden bekostigd. Hierbij wordt het te behalen resultaat als financieringsvorm gehanteerd uitgaande van een specifieke (individuele) balans tussen draagkracht en draaglast van de inwoners;
- De budgetten voor algemene preventieve voorzieningen worden beheerd door de wijkteams leefomgeving waarbij zij ook budget voor de inzet op innovatie krijgen.

- In de toekomst wordt toegewerkt naar een beheer van maatwerk- en specialistische voorzieningen dat in de wijken ligt. Hiervoor is het nodig om meer inzicht te krijgen in de wijkprofielen en de daarop gebaseerde verdeling van de budgetten in het sociale domein over de wijken. De gemeentelijke informatievoorziening over het sociaal profiel van de wijken vraagt om een intensivering die, samen met de informatie van maatschappelijke partners moet leiden tot een meer datagestuurd sociaal beleid.

2.1.3 Centrumstad aan de rivier

Arnhem is ontstaan aan de Jansbeek, maar heeft zich ondertussen gevouwen om de Rijn. Het geografisch centrum van de stad ligt in de uiterwaarden van de rivier, midden in Meinerswijk. Economisch heeft de rivier industrieparken Kleefse Waard en Arnhems Buiten gefaciliteerd en ecologisch, recreatief is het een parel om te vertoeven, recreëren en sporten. We nutten met elkaar nog steeds de Rijn te weinig uit. Waar de rivier en het stedelijke leven elkaar raken, vinden ontmoetingen plaats. De plekken waar de rivier onze binnenstad raakt zijn de beste visitekaartjes om de stad op de kaart te zetten. We willen het Rijngoud delven.
Ons doel is om de komende jaren, naast de ontwikkelingen die al in gang zijn gezet, actief op zoek te gaan met de stad hoe we de rivier optimaal uit kunnen nutten. We gaan op zoek naar nieuwe ontmoetingsmogelijkheden; economisch, recreatief, wonen etc. omdat daar de rivier iets toevoegt aan het stedelijk leven. De Jansbeek gaan we weer terugbrengen als onderdeel van de transformatie van de Binnenstad.
Het hart van de stad heeft bijzondere betekenis als het gaat om het stedelijk leven. En juist in de binnenstad staan we voor grote uitdagingen. Een uitdaging omdat de krimp van retail vraagt om een transformatie van de binnenstad; van place to shop to place to meet. Het winkelen, zal niet meer zo zijn zoals we het van oudsher kennen. Dit vraagt om innovatief ondernemerschap en de klant centraal zetten met bijzondere winkelformules en waarin de beleving belangrijk is.
De krimp geeft ook kansen. Functies die ooit uit de binnenstad zijn verdrongen kunnen weer terugkeren. Wonen kent een enorme groei in de binnenstad het afgelopen jaar. Wonen dicht bij alle winkels en culturele voorzieningen en toch in een paar minuten in Sonsbeek of Meinerswijk zijn of snel de trein pakken.
Wij gaan ons inspannen om:

- De kwaliteit van openbare ruimte en bereikbaarheid optimaal te maken
- Ruimte te geven aan innovatief ondernemerschap in binnenstad Arnhem
- Cultureel en creatief ondernemerschap en –onderwijs de ruimte te geven en actief te ondersteunen
- Als gemeente te investeren en daarmee investeerders te verleiden om ook te investeren
- Creëren van reuring en dynamiek

2.1.4 Werken aan kansen

Ieder mens heeft een talent, groot en klein, en dat maakt mensen uniek. Daarin ligt ook het belangrijkste aangrijpingspunt opdat mensen mee kunnen doen. De participatiewet heeft als doel om iedereen die kan werken, die arbeidsvermogen heeft, naar (regulier) werk toe te leiden, tegen tenminste het minimum loon. Nodig is dat er onorthodox wordt gekeken naar werk en werkkansen en er ruimte op de arbeidsmarkt wordt geschapen door bijvoorbeeld functiecreatie, jobcarving, banen-/werkpool constructies etc. Voor de mensen die niet kunnen werken of (nog) geen werk hebben, blijft er een vangnet in de vorm van een (bijstands) uitkering.

Met de invoering van de participatiewet, waarin de Wet Werk en Bijstand, de Wet Sociale Werkvoorziening, en de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten is samengevoegd, hebben we in de afgelopen jaren gewerkt aan een regionale implementatie. Daarnaast hebben we een transformatie van de uitvoeringsstructuur op gang gebracht, waarbij we streven naar een zo hoog mogelijk resultaat voor zoveel mogelijk mensen en zo beheersbaar mogelijke risico's. Op dit moment zitten we daar midden in. Belangrijk hierbij is ook dat we verder ontschotten. Niet alleen binnen de participatiewet, maar in het belang van de inwoners van Arnhem komen we ook tot nieuwe dienstverlening voor mensen die 'vroeger' in de arbeidsmatige dagbesteding terecht kwamen. Bijzondere aandacht verdienen mensen die hun talenten niet kunnen ontwikkelen omdat ze dak- of thuisloos zijn geraakt. Niet zelden is dat het gevolg van aandoeningen of beperkingen in het psychisch functioneren. Men spreekt ook wel van verwarde personen die wel onderdeel uitmaken van de samenleving in de stad en wijken. Hierbij is niet alleen (preventieve) zorg maar ook maatschappelijke participatie en zo mogelijk arbeidsparticipatie een belangrijk element in het herstel.

Wij geloven in de talenten van mensen. Zoveel mogelijk mensen zinvol actief, zoveel mogelijk richting betaald werk, levert mensen die het goed hebben. Onafhankelijk, met minder zorg. Dat doet mensen persoonlijk goed, dat doet wijken goed en dat doet onze stad goed.

Wij willen daarom op inventieve wijze zoeken en openstaan voor zaken die onze inwoners nodig hebben om hun talent te ontplooien. De invoering van bijvoorbeeld Szeebra helpt onze inwoners om zelf het heft nog meer in handen te nemen. De zorgvuldig ingerichte systemen en ondersteuningsmogelijkheden zijn dienend aan de bedoelingen.

Wij zijn ervan overtuigd dat we dat in de stad en regio intensieve allianties nodig hebben met werkgevers, maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties. Vooral om samen met hen ruimte te maken om mensen in hun mogelijkheden te laten functioneren, en daar waar het kan stappen te kunnen laten zetten in hun ontwikkelingen.

Daarvoor is nodig dat, in de periode 2017- 2021:

- Er nieuwe initiatieven ontstaan soms klein, met onverwachte zaken. Experimenteren vanuit de inzet van talenten, en daarbij de beperkingen van systemen terugdringen of slim gebruiken.
- Verspreiden en verdiepen van de kennis en ervaring over de effectiviteit van reïntegratie van mensen zonder werk. Deze informatie is van belang om mensen verder op weg te helpen en kan voor de wijkteams een hulpmiddel zijn.
- De gemeente door blijft bouwen aan allianties met werkgevers. Op strategisch en operationeel niveau. Talentonwikkeling en werkgeversbenadering gaan hand in hand. Continuïteit van samenwerking zoals in het Werkbedrijf en bij het werkgeversservicepunt is essentieel.
- Arnhem blijft het Rijk scherp aanspreken op het doel van de participatiewet. Initiatieven vanuit het Rijk die daar niet aan bijdragen kunnen rekenen op kritisch meedenken vanuit Arnhem of een specifieke Arnhemse toepassing in de uitvoering.

2.1.5 Arnhem ElektriCity

Het verdrag van Parijs vraagt een krachtige klimaataanpak. Iedere gemeente in Nederland heeft hierin een belangrijke opgave als het gaat om beperking van de CO2 uitstoot, duurzame energieopwekking, besparing, circulair omgaan met grondstoffen en de noodzakelijke gedragsverandering in de maatschappij en van de individuele Arnhemmer. Een succesfactor, maar ook een economische kans, is een stevige groei en innovatie van de energiesector en specifiek voor Arnhem en omgeving: de elektriciteitssector. Arnhem huisvest van oudsher ondernemingen met een omvangrijke werkgelegenheid en is binnen Nederland, midden in het Rijnland tussen Randstad en Nordrhein-Westfalen, een belangrijke speler als het gaat om de elektriciteitsvoorziening voor Europa. Ondernemers en onderwijsinstellingen in onze regio met Arnhem als middelpunt slagen er steeds meer in om samen met de overheid te innoveren, nieuwe technieken te vermarkten en Europese samenwerking aan te gaan.

Ons doel is een duurzame economische groei, meer werkgelegenheid en goed geschoold personeel op alle niveaus om deze groeimarkt en maatschappelijke ontwikkeling te beantwoorden.

Daarvoor is een stevige inzet van overheid en gemeente Arnhem in het bijzonder nodig om partijen te verbinden, onderwijs- en ondernemersvestigingsplaatsen optimaal te faciliteren en te investeren in innovatieve toepassingen in de stad. In het bijzonder het (waterstof-) elektrisch vervoer blijft de komende jaren essentieel om de energietransitie vorm te kunnen geven en de slag te maken naar een circulaire economische groei en werkgelegenheid.

Wij versterken in en vanuit Arnhem de groei- en innovatiekracht van EMT-bedrijven in Gelderland, Nederland en Europa. Via versnelling van innovaties en ontwikkeling van human capital voor duurzame (elektrische) energiesystemen en via goede vestigingscondities voor EMT-bedrijven en hun (toekomstige werknemers).

Wij dragen dit actief uit en profileren Arnhem als hoofdstad en ontwikkelcentrum binnen de Elektriciteitssector. Naast Food (Wageningen) en Health (Nijmegen) staat Arnhem in 2020 bekend als hét kristallisatiepunt en ontwikkelcentrum voor duurzame (elektrische) energiesystemen.

Daarmee groeien wij niet alleen in de regio Arnhem, maar ook als onderdeel van een compleet en internationaal toonaangevend en erkend energiecluster rond enkele specifieke innovatietechnologieën en toepassingsgebieden zoals advies- en certificeringsdiensten, apparaten en systeemoplossingen voor slimme, duurzame energienetten in de gebouwde omgeving (smart energy cities). Powerlab en nul-emissie-systemen voor schone en duurzame mobiliteit (waterstof elektrisch rijden, E-mobility).

Daarvoor is nodig dat, in de periode 2017- 2021:

- De vestigingscondities op onze toplocaties optimaal gefaciliteerd worden als het gaat om fysieke ligging (o.a. bereikbaarheid) als facilitering vanuit openbaar bestuur (o.a. vergunningen).
- De gemeente actief participeert in regionale, landelijke en Europese innovatieprogramma's
- De overheid/gemeente zich actief opstelt als "launching costumer" van Arnhemse innovaties in haar publieke domein zoals openbaarvervoer
- De gemeente samen met ondernemers en onderzoeksinstellingen investeringen en investeerders naar Arnhem haalt
- De gemeente als bestuur regionaal, landelijk en Europees de stad op de kaart zet en daarvoor relaties en samenwerking aangaat met andere bestuurslagen en (potentiele) partners

2.1.6 Culturele eredivisie

Arnhem kent een levendig cultureel klimaat met veel creatief potentieel,een stevige culturele infrastructuur en aansprekend erfgoed. Onderscheidend vermogen, meerwaarde bieden en herkenbaar zijn worden steeds belangrijker voor steden en regio's. Kunst, cultuur en erfgoed spelen daarbij een grote rol. Cor Wijn omschrijft in zijn recente publicatie "De culturele stad" een aantal bouwstenen voor een aantrekkelijke stad. Zo is een pluriform cultuuraanbod (rijk en divers) voorwaarde voor een levendig cultureel klimaat. Arnhem als "place to be" voor de culturele sector. Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat. Clusters en netwerken zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden. De culturele sector en zeker ook de creatieve industrie zijn afhankelijk van direct persoonlijk contact en van de ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid: de 'creatieve milieus'.
Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter: werken volgt wonen. Het gaat daarbij om maatschappelijke, 'zachte' waardevermeerdering (sociale ontwikkeling, zelfredzaamheid) en om 'harde' waardevermeerdering. Het gaat dan om de directe opbrengsten van culturele activiteit (multiplicatoreffecten, inkomsten evenementen en festivals, sponsoring topgezelschappen, toerisme) en de indirecte opbrengsten: stijgende huizen- en grondprijzen, een gezonde werkgelegenheid en demografische ontwikkeling. Cultuur is kortom een waardevermeerderaar en kapitaal voor een vitale, krachtige stad en regio. In de eredivisie spelen vraagt om blijvende investeringen hierin en sterkere samenwerking.

We geloven in de ontwikkelkracht van cultuur voor de kwaliteit, diversiteit en (economische) aantrekkingskracht van stad en regio. En in de waarde van creativiteit voor meer welzijn, meer welvaart en het aanjagen van innovaties. Via crossovers met andere sectoren (zoals EMT), maar zeker ook bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken (bijvoorbeeld leegstand).

We willen deze waarde en potentie van Arnhem meer uitdragen en benutten. In de stad en regio, in Oost-Nederland en daarbuiten. Een vitale en veerkrachtige creatieve en culturele regio, aantrekkelijk voor bewoners, bedrijven en toeristen, is ons uitgangspunt.

We investeren daarom samen met partners zoals de provincie Gelderland in een aantrekkelijk cultureel aanbod en creatief klimaat in de stad en willen daarmee als één van de 9 cultuursteden in Nederland ook onze rol voor de brede regio vervullen. Zo stimuleren we met de vernieuwing van Musis | Stadstheater Arnhem de ruimtelijke, economische en culturele ontwikkeling van de stedelijke regio Arnhem-Nijmegen en Oost-Nederland en versterken we onze positionering in de landelijke culturele infrastructuur.

Daarvoor is nodig dat:

- de rijksgezelschappen en de Arnhemse podia die zij bespelen zo goed mogelijk worden gefaciliteerd in hun streven naar samenwerking, vergroting en verbreding van hun publieksbereik en maatschappelijk draagvlak.
- we met onze regiogemeenten en op Oost-Nederlandse schaal samenwerken aan de versterking van de culturele eredivisie ten opzichte van de rest van Nederland
- we de kracht van de creatieve sector bij het aanjagen van innovaties en het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken beter benutten en structureler inzetten.
- we actief participeren in regionale, landelijke en Europese netwerken die de (creatieve en culturele) stad op de kaart zetten en daarvoor relaties en samenwerking versterken met andere bestuurslagen en (potentiële) partners.

2.1.7 Vitale economie

Het versterken van locaties, het aanjagen van kennisontwikkeling, stimuleren van (jong) talent, en ondernemersgezind werken staat centraal. We hebben een inhaalslag te maken t.o.v. de ontwikkelingen nationaal en gefocuste inzet is nodig. De werkgelegenheid is geen vanzelfsprekendheid, evenals de positie van de kennisinstellingen in de regio. Ontwikkelingen als krimp in de Achterhoek en Limburg hebben effect op de instroom van studenten en betekenen ook een verandering op de arbeidsmarkt. De instroom van studenten is van belang voor de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de regio. We werken aan versterking door een combinatie van investeringen in 'hard-en software'. Voor Arnhem kan dat alleen door te denken vanuit een stedelijk netwerk, waarbij gemeentegrenzen niet gelden: hoe functioneert het economisch systeem (daily urban system) in het Arnhemse en hoe maken we dit groter in regionaal verband (Nijmegen, Wageningen)? Verder bouwen we aan een sterke propositie. De omvang van Arnhem biedt kansen, nationaal en internationaal. We gaan uit van de kracht van (crossovers tussen) Food, Health en Energy op regionaal niveau, en de bijzondere ontwikkelkracht van de Arnhemse creatieve industrie hierbij. De rol van de recent opgerichte Economic Board is hierin van belang.

Wij willen de innovatie verstevigen. De diverse 'campussen' in de regio zijn bij uitstek de basis voor innovatie, zij kennen een sterke dynamiek en zijn dus nooit af. Dit betekent dat we de bereikbaarheid, en andere randvoorwaarden voor deze locaties mee moeten laten groeien. Er is een verdere samenwerking en verbinding tussen verschillende concentraties van bedrijven en kennisinstellingen nodig opdat er gewerkt wordt aan een sterk ecosysteem van kennis- en innovatieve werklocaties.

Wij werken aan structuurversterking voor economische ontwikkeling en groei. Dit vraagt op het Arnhemse stedelijke niveau een verdere investering in relaties in de regio. Het gaat om de volgende sporen:

- Het benutten van het potentieel van startups en spin-offs
- Het stimuleren van innovatie en business development bij het bestaande bedrijfsleven.
- het toevoegen van bedrijvigheid door dienstverlening, relatiebeheer en acquisitie

Wij bouwen aan een Human Capital Agenda. Het op orde hebben én doorontwikkelen van ons sociaal kapitaal is randvoorwaarde voor economische ontwikkeling. Het gaat bijvoorbeeld over de (internationale) werving van studenten en werknemers, het in kaart brengen van de ontwikkeling van de vraag naar arbeid op het vlak van energie/techniek en health en de aandacht voor vakmanschap. Hier ligt ook een opgave om de aansluiting te verbeteren tussen werk op lager en middelbaar niveau en het onderwijs en het versterken van de werkgelegenheid op lager en middelbaar niveau.

Wij gaan de internationale profilering verbeteren. Arnhem en de regio heeft nationaal en internationaal veel te bieden. Een vitale economie maakt in toenemende deel uit van (inter)nationale netwerken. (Inter)nationale positionering en aansluiting is nodig. We kunnen veel bereiken maar kunnen het ook beter doen. Arnhem formuleerde hiervoor al een internationale strategie. Het samenspel hierop met partijen in de regio en met de Economic Board Arnhem Nijmegen wordt cruciaal voor het succes.

Daarvoor is nodig dat, in de periode 2017- 2021:

- De vestigingscondities van onze toplocaties optimaal zijn en in samenhang, de gemeente heeft hierbij diverse (faciliterende) rollen.
- De kennisinstellingen in de stad intensief en duurzaam samenwerken, wij hebben daarin een verbindende rol.
- De gemeente een sterke en duidelijke positie inneemt in de regio, bij de provincie, in de samenwerking met de Economic Board, met kennisinstellingen en bedrijfsleven, landelijk en internationaal en zich in deze verbanden volledig gericht op het realiseren van economische ontwikkeling.

2.1.8 Sm@rt Arnhem

De toegevoegde waarde van informatietechnologie en data op de manier waarop de gemeente beslissingen neemt wordt in toenemende mate herkend en gewaardeerd. Door de organisatie wordt hier - binnen de beperkt beschikbare mogelijkheden - voorzichtig onderzoek naar gedaan. Het belang van datagestuurde informatie voor de beleidseffectiviteit en/of het functioneren van ketens wordt steeds belangrijker. Dit vraagt vooral om het - samen met partners in de stad - zoeken naar die informatie die de bestuurders en de ketenpartners in staat stellen de juiste beslissingen te nemen over de maatschappelijke opgaven.

In deze Perspectiefnota wordt daarom een voorstel voor deze veranderopgave opgenomen en in de MJPB voorzien van een budget. In de komende periode wordt **hiervoor een pilot ingericht w**aarbij dit geen vraagstuk is van de bedrijfsvoering maar van de (te verwachte opbrengsten) van datagestuurd beleid voor de verschillende portefeuilles.

Big Data en informatietechnologie

Het programma Sm@rt Arnhem is erop gericht om door het gebruik van (big)data en informatietechnologie het effect van beleidsbeslissingen inzichtelijk te maken en aan de hand van analyses te kunnen sturen op gewenste effecten. En andersom welke beleidskeuzes zijn nodig om bepaalde effecten te bereiken? Het eerste resultaat wat we nastreven is de beheersing van de zorgkosten door goed inzicht in de effectiviteit van de besteding van de middelen in het sociaal domein. Dit kunnen wij alleen door samen met partners data te combineren en te onderzoeken. We ontwikkelen actief samen met kennisinstellingen, inwoners, bedrijven en ketenpartners. Dit alles vanuit de overtuiging dat het beslissers zoals wijkteams en het beleid op de transformatie helpt bij het verlagen van kosten en vergroten van zelfredzaamheid. Tegelijk zullen wij ook anderen (bedrijven, inwoners) de gelegenheid bieden om met onze Open data zelfstandig analyses te doen en nieuwe businessmodellen te ontwikkelen. Daarbij wil Arnhem meer mogelijkheden bieden voor zelfregie en de daaraan gekoppelde bescherming van de privacy van gegevens van inwoners. In 2017 wordt deze veranderopgave verder uitgewerkt en zo mogelijk met partners gezocht naar positieve businesscases.

De komende jaren zetten we in op:

- betere informatievoorziening voor datagestuurd beleid
- verbreding en verdieping van de samenwerking door het delen van data met partners

2.2 samenwerken aan de Kracht van Arnhem

We gaan de Kracht van Arnhem ten volle gebruiken om op deze 8 veranderopgaven concrete doelen te bereiken zodat het vliegwiel van investeringen in mensen en investeringen in de stad die ruimte bieden en nieuwe mogelijkheden creëren gaat draaien.
Schematisch kan dit in het lemniscaat als volgt worden weergegeven

Gewilde Stad	Veranderopgave	Gezonde stad
Secundair effect: De stad krijgt een nieuwe impuls vanuit zich positief ontwikkelende wijken en die bijdragen aan een aantrekkelijke stad.	1. Wijksturing in uitvoering	Primair sturing vanuit de wijken. Inwoners spreken zich uit en geven mede vorm aan de opgaven die zij zelf zien in hun eigen woon- en leefomgeving. Opgaven die maatgevend zijn voor de uitvoering van gemeentelijk beleid.
Secundair effect: Gezonde en zelfredzame inwoners zijn productiever en dragen bij aan de sociale en economische ontwikkeling van de stad als geheel. Lagere kosten voor zorg draagt bij aan een betere investeringsklimaat voor de stad.	2. Transformatie sociaal domein	Primair sturing vanuit de wijken Meer preventie in zorg en ondersteuning en een betere aansluiting bij de vraag van inwoners, bevordert zelfredzaamheid en draagt duurzaam bij aan de gezonde stad. Sturen op versterking van de algemene voorzieningen als preventieve maatregel, leidt tot minder psychische en psychiatrische problemen en dus tot minder beroep op gespecialiseerde zorg.
Primair sturing vanuit de stad: Investeringen in een sterkere verbinding met de rivier en in het bijzonder de binnenstad en daarnaast een gastvrije attitude zorgt voor investeringen van buiten en een gewilde stad.	3. Centrumstad aan de rivier	Secundair effect Het hart van de stad aan de rivier is een plek om elkaar te ontmoeten, te werken en te verblijven. Werk geeft betekenis aan het leven en ontmoetingen zorgen voor inspiratie en samen leven.
Zowel sturing vanuit de stad als vanuit de wijk: Door maximaal in te zetten op talenten wordt er een brede en gevarieerder arbeidsmarkt bevorderd die weer een gunstige factor is voor de vestiging en uitbreiding van bedrijven.	4. Werken aan Kansen	Zowel sturing vanuit de stad als vanuit de wijk.Wanneer meer mensen meedoen in de samenleving heeft dit een positief effect op de leefbaarheid en vermindert de kosten voor zorg en (financiële) ondersteuning.

Gewilde Stad	Veranderopgave	Gezonde stad
Primair sturing vanuit de stad: Het investeren in een specifieke sector waar Arnhem sterk in is zorgt voor (duurzame) economische groei en het excelleren op dit specifieke domein heeft een magneetwerking naar de regio en ver daar buiten.	5. ElektriCity	Secundair effect Groei in sterke (duurzame) economische sector levert banen op in alle lagen. Een baan geeft betekenis en zelfredzaamheid. Tegelijk draagt deze sector bij een technieken voor een gezondere samenleving.
Primair sturing vanuit de stad: Investeren in een krachtig creatief en cultureel veld zet de stad op de kaart en levert banen op. 1 van de vestigingsvoorwaarden van bedrijven is het cultureel en creatieve niveau van een stad. Daarnaast is de creatieve industrie onontbeerlijk voor innovaties.	6. Culturele eredivisie	Secundair effect Cultuur is al eeuwenlang een vorm van vermaak die mensen samenbrengt. Daarnaast levert het banen op en die geven betekenis en grotere zelfredzaamheid.
Primair sturing vanuit de stad: Versterken van innovatie en human capital versterkt de economische basis voor de stad.	7. Vitale economie	Secundair effect Waar de stad aantrekkelijk is voor mensen met een sterke positie op de arbeidsmarkt heeft dit een positief effect op de voorzieningen in de wijken en dragen bij aan de draagkracht van de wijken.
Primair sturing vanuit de stad: Maatschappelijke vraagstukken vragen om innovatieve samenwerking met bedrijven, inwoners en kennisinstellingen. De gemeente is een open en transparante partner die door het delen van data open innovatie stimuleert.	8. Sm@rt Arnhem	Secundair effect We nemen de juiste beslissingen bij onze maatschappelijke opgaven die we kunnen baseren op het werkelijke effect op inwoners en bedrijven van de ingezette koers.

Uit dit schema blijkt dat de veranderopgaven naar beide kanten werken en daardoor een bijdrage leveren aan het creëren van investeringsruimte door hogere opbrengsten of lagere kosten en daardoor worden weer nieuwe investeringen mogelijk.
De veranderopgaven zijn de focus maar niet het enige wat wij doen. Er zijn gemeentebreed zaken die continu aandacht verdienen. In het bijzonder wijzen we hier op:

Marketing. In alles wat wij doen hebben we de kwaliteiten van Arnhem voor ogen. Kwaliteiten die het verdienen om voor het voetlicht gebracht te worden. De parels van de stad willen we nog sterker gaan bedienen en uitnutten. We zoeken naar manieren om de effectiviteit van de verschillende vormen van marketing in samenhang te vergroten. Uitgangspunt is zoveel mogelijk samen met partijen en mogelijk ook op afstand. Met vanzelfsprekend onze blijvende steun.

Arnhem wil zich als grote stad herkenbaar op de kaart zetten (regionaal, landelijk en in Europa) om werkgelegenheid, toerisme, woonklimaat ect. te bevorderen, maar ook om beleid (regelgeving, overdrachten, subsidies) bij andere overheden te kunnen beïnvloeden. Daartoe wordt een planmatige lobby opgezet en participatie in belangrijke netwerken.

Regionale samenwerking in stedelijk netwerk en (inter)nationaal:
Wij kiezen voor samenwerking als het meerwaarde oplevert qua kosten, kennis, effectiviteit (bijvoorbeeld lobby naar Den Haag en Europa), eerder dan als samenwerking (wettelijk) moet. Wij zijn gelijkwaardig aan onze partners, maar niet per sé gelijk. We hebben soms een iets andere rol als centrumstad. Samenwerking moet bestuurlijk inzichtelijk blijven, democratisch gelegitimeerd en we willen regie kunnen blijven voeren op uitvoeringsorganisaties.

Hoofdstuk 3 Het financiële perspectief

3.1 Economisch tij

De Nederlandse economie herstelt zich gestaag, maar niet uitbundig van de recessie en de eurocrisis volgens de korte termijn raming van het Centraal Plan Bureau van maart 2016. De geraamde economische groei is 1,8% dit jaar en 2,0% volgend jaar. De stabiele economische groei gaat gepaard met een toename van de werkgelegenheid, vooral door de groei van de marktsector. De daling van de werkloosheid is beperkt, van 6,5% dit jaar en 6,3% in 2017.

In de raming wordt daarnaast gewezen op een aantal onzekerheden die vooral internationale ontwikkelingen met zich meebrengen. Er is sprake van aanhoudende volatiliteit op de financiële markten in reactie op de onzekerheden, met negatieve consequenties voor het investeringsklimaat, gelet op de onzekere rendementen. Een Brexit zou op termijn een negatief effect op de Europese en Nederlandse economie kunnen hebben, evenals het buiten werking stellen van het Schengen-verdrag in reactie op de voortdurende instroom van asielzoekers.

Verder vooruit kijkt de recent gepubliceerde scenariostudie Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO) (december 2015). De Nederlandse economie lijkt volgens de WLO-studie veerkrachtig genoeg om op termijn weer evenwichtig te groeien. De ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit keert dan terug naar waardes van voor de crisis, afhankelijk van variatie in technologische en internationale ontwikkelingen. Wel wordt verwacht dat de groei vanwege demografische ontwikkelingen zal achterblijven bij wat we in de afgelopen decennia hebben gezien. De scenariostudie wijst op een aantal positieve ontwikkelingen voor de regio Arnhem-Nijmegen ten opzichte van de rest van de zogenoemde intermediaire regio (Gelderland, Overijssel, Noord-Brabant): namelijk een grotere bevolkingstoename en grotere groei van het aantal banen.

Wat betreft de groei van werkgelegenheid gaat deze prognose gelijk op met de verwachtingen in de Provinciale Economische Verkenning (Provincie Gelderland, januari 2016). De verwachte groei van de werkgelegenheid is volgens de PEV in Arnhem-Nijmegen groter dan die in Gelderland als geheel en Nederland. Specifiek voor Arnhem geldt dat de historische en toekomstige ontwikkeling van de werkgelegenheid wat beter is dan in regio Arnhem-Nijmegen, Gelderland en Nederland. Het werkloosheidspercentage in Arnhem hoger dan in regio Arnhem-Nijmegen, Gelderland en Nederland. Dit zal de komende jaren wel wat dalen van 9,1 in 2015 naar 7,7% in 2020 en neemt in Arnhem sterker af dan in Arnhem-Nijmegen, Gelderland en Nederland. Voor de toekomstige groei van de economie constateert de studie dat de meeste banen waarschijnlijk in de dienstensector zullen liggen (met daaronder gevat grote delen van de overheid en zorg en onderwijs).

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) tenslotte heeft begin maart het landenrapport Nederland 2016 uitgebracht en aangeboden aan de minister van Economische Zaken. Het landenrapport noemt de economische vooruitzichten voor Nederland positief. De omvang van de Nederlandse economie is weer op het niveau van voor de crisis en de groei is aangetrokken. De Nederlandse economie groeit gematigd maar aanhoudend, maar de werkloosheid daalt langzaam.

3.2 Ontwikkelingen gemeentefinanciën

Verruiming gemeentelijk belastinggebied

Bij de vaststelling van het Belastingplan 2016 heeft het kabinet toegezegd dat in 2016 een voorontwerp van een wetsvoorstel voor het verruimen van het gemeentelijke belasting gebied zal worden uitgebracht.

De VNG pleit al langere tijd voor een lokaal belastinggebied van voldoende omvang. Dat is volgens de VNG van belang om als gemeenten de steeds grotere hoeveelheid taken en verantwoordelijkheden waar te kunnen maken. De VNG vindt dat de uitkeringen van het Rijk voor een deel kunnen worden ingeruild voor meer mogelijkheden voor gemeenten om eigen belastingen te heffen. De Rijksbelastingen kunnen dan omlaag en de inkomenseffecten voor burgers zijn beperkt. Een eigen belastinggebied biedt de lokale politiek bovendien betere mogelijkheden om keuzes te maken en verantwoording aan de kiezers af te leggen. De door de VNG ingestelde Commissie Financiële ruimte voor gemeenten, beter bekend als de commissie Rinnooy Kan bracht hierover medio 2015 advies uit. In de redenering van Rinnooy Kan is het zo dat als gemeenten steeds meer mogen en moeten bepalen, zij ook meer zeggenschap moeten krijgen over de middeleninzet voor de verschillende taken. Ook een eerder advies van het ROB en de Raad voor financiële verhoudingen (RfV) wijst op de wenselijkheid om het belastinggebied voor gemeenten te verruimen.

Zowel in de Haagse politiek als in de kringen van gemeenten VNG en G32 worden op dit moment de gedachten hierover verder bepaald. Daarbij komen voors en tegens aan de orde als: meer zeggenschap over gemeentelijke inkomsten en gemeentefinanciën past bij de rol van de gemeente als eerste overheid, maar kan ook verschillend uitwerken voor arme en Rijke gemeenten; en voor gemeenten met een sterke centrumfunctie naar de regio versus gemeenten waar 'de regio' door herindeling al onderdeel van uitmaakt. Het al genoemde voorontwerp wetsvoorstel hierover wordt later dit jaar verwacht.

Herverdeling Rijksmiddelen sociaal domein en bijstand (BUIG)

De nieuwe verdeelmodellen op het sociaal domein en de herverdeling van de Rijksmiddelen voor de bijstandsuitkeringen hebben in 2015 een forse impact gehad op de financiële situatie van veel gemeenten in Nederland. Gemeenten ontvangen een gebundelde uitkering (BUIG) om daarmee de uitkeringen in het kader van de Participatiewet te financieren. Het uitgangspunt hiervan is dat de beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheid bij gemeenten ligt.

Het nieuwe verdeelmodel in verband met dit BUIG-budget heeft in 2015 in een groot aantal gemeenten (m.n. grote steden waaronder Arnhem) geleid tot een forse achteruitgang van het beschikbare budget voor Wwb-uitkeringen. Vanuit de steden, de VNG, G4 en G32 is hier in 2015 een krachtige lobby op gevoerd. Op dit moment is de situatie zo dat er door het Rijk gewerkt wordt aan een verbetertraject voor het verdeelmodel.

Budgetten beschermd wonen

Gemeenten zijn sinds begin 2015 verantwoordelijk voor Beschermd Wonen. In beschermde woonvormen verblijven mensen die door psychiatrische problematiek niet zelfstandig kunnen wonen. Het gaat om ongeveer 30.000 mensen. Het geld voor deze taak, ca. € 1,4 miljard, kwam zonder korting over uit de AWBZ. De regie voor de inkoop van beschermde woonvormen ligt bij de 43 zogenaamde centrumgemeenten.

Lang was er onduidelijkheid op welke manier de verdeling van het totale bedrag over de centrumgemeenten moest plaatsvinden. Dit was niet op een eenduidige manier af te leiden uit de bronnen zoals die beschikbaar waren onder de AWBZ. Daarom zijn een aantal onderzoeken gedaan waaruit ten slotte een verdeling naar voren kwam die voor gemeenten aanvaardbaar was.

Het ministerie van VWS en de VNG zijn in december 2015 in een bestuurlijk overleg tot afspraken gekomen over de budgetten beschermd wonen. In het bestuurlijk overleg tussen VWS en de VNG lag vervolgens nog de vraag op tafel of gemeenten die volgens de laatste berekening in 2015 te weinig geld ontvangen hebben, gecompenseerd moeten worden. Voor de VNG was het niet aanvaardbaar dat de compensatie betaald zou moeten worden door de gemeenten die in 2015 (bij nader inzien) teveel hebben ontvangen. De conclusie uit het bestuurlijk overleg is dat het ministerie van VWS nagaat hoe de compensatie voor 2015 vorm kan worden gegeven. Hierover is op dit moment nog geen duidelijkheid.

3.3 Financieel meerjarenbeeld

Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van de huidige verwachte meerjarige financiële ontwikkeling:

Financieel beeld 2016-2020	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
** € 1.000.000*					
Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	6,8	3,1	4,2	4,4	5,5
Knelpunten op beleidsvelden en in de bedrijfsvoering	-13,8	-6,3	-4,7	-3,0	-2,7
Ontwikkelingen 2016	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal financieel beeld	**-6,7**	**-3,3**	**-0,5**	**1,4**	**2,9**

Voor het eerst sinds de crisis lijkt het financiële beeld zich wat positiever te ontwikkelen dan voorgaande jaren. Met name de prognose voor het gemeentefonds en de nieuwe verdeling van de budgetten voor Beschermd Wonen hebben een positief effect op het financieel beeld. Voorzichtigheid is echter geboden. De Nederlandse economie herstelt zich gestaag, maar niet uitbundig.
De doorrekening van de rijksontwikkelingen zijn gebaseerd op de september en decembercirculaire. Op een aantal onderdelen zijn de prognoses zacht. Afgelopen jaren is nog al eens gebleken dat de meicirculaire hiervan kan afwijken. Ook kunnen we nog geen inschatting maken van de financiële consequenties die de nieuwe omgevingswet met zich mee brengt. Daarnaast hebben we de afgelopen jaren forse bezuinigingen moeten inboeken, waaronder de grote taakstelling bij "Van Wijken Weten". Deze taakstellingen moeten echter nog wel volledig en tijdig worden gerealiseerd. We staan nog voor forse opgaven.

In de volgende paragrafen wordt de verwachte ontwikkeling van het financieel meerjarenbeeld nader toegelicht.

3.3.1 Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen

Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	2016	2017	2018	2019	2020
** € 1.000.000*					
Gemeentefonds: september en decembercirculaire	3,0	4,4	6,1	6,2	7,3
Nieuw verdeelmodel beschermd wonen	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Nominale compensatie	-2,8	-4,8	-4,8	-4,8	-4,8
Indexatie belastingen	0,0	-0,1	-0,6	-0,5	-0,5
Herverdeling Rijksmiddelen sociaal domein en bijstand (BUIG)	3,1	pm	pm	pm	pm
Huishoudelijke hulp toelage	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omgevingswet	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	**6,8**	**3,1**	**4,2**	**4,4**	**5,5**

Gemeentefonds

Op basis van de september- en decembercirculaire uit 2015 is een nieuwe prognose gemaakt van het gemeentefonds. Dit leidt tot een positief effect in het meerjarenbeeld. Deels heeft dit effect een vrij hard karakter waar het gaat om de actualisatie van onderliggende maatstaven in de algemene uitkering. Deels heeft de prognose echter een wat zachter karakter. In de septembercirculaire 2015 is namelijk uitgegaan van de aanname dat er voordelen ontstaan op het BTW-compensatiefonds en van een positieve accresontwikkeling van ruim 4% in 2016. Bij de realiteitswaarde hiervan kunnen vraagtekens worden geplaatst. We hebben de afgelopen jaren gezien dat de cijfers negatiever worden naarmate het jaar verstrijkt. Aan de andere kant biedt de optrekkende recessie ruimte voor een iets hoger accres. Het is echter niet ondenkbaar dat er vanaf 2017 op rijksniveau weer bezuinigd moet worden om structureel te kunnen voldoen aan de Europese begrotingseisen. De meicirculaire 2016 (gebaseerd op de Voorjaarsnota van het Rijk) zal hierover meer uitkomst bieden.

Beschermd Wonen

Zoals hiervoor al is benoemd, is besloten tot een nieuwe verdeling van de budgetten voor Beschermd Wonen. Voor Arnhem betekent dit een verhoging van het budget voor Beschermd Wonen (onderdeel van de IU Sociaal Domein WMO) van € 3,5 miljoen. Aangezien vorig jaar op basis van de meicirculaire 2015 de verlaging op Beschermd Wonen (evenals de andere onderdelen van de IU Sociaal Domein) verrekend zijn met de algemene middelen, komt de positieve aanpassing op dit budget vanaf 2016 weer ten gunste van de algemene middelen.

Nominale compensatie

Op basis van het coalitieakkoord wordt nominale compensatie verstrekt aan de gesubsidieerde instellingen en looncompensatie aan gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast hebben de VNG en de vakbonden op 27 januari 2016 een principeakkoord over de Cao Gemeenten gesloten. Deze is half april bekrachtigd. Per 1 januari 2016 stijgen de salarissen met 3%, en per 1 januari 2017 met 0,4%. De financiële gevolgen hiervan zijn meegenomen in het meerjarenbeeld. Tot slot is in het coalitie-akkoord de afspraak opgenomen om het totale armoedebudget te koppelen aan het landelijke indexcijfer voor lage inkomens. Hiermee beweegt het armoedebudget mee met de groei van de doelgroep, conform de landelijke trend.

Gemeentelijke belastingen

Jaarlijks wordt de opbrengst van de gemeentelijke belastingen geïndexeerd met de consumentenprijsindex van het CBS voor het lopende jaar (2016). Deze bedraagt 0,6%. De indexatie op de OZB is verwerkt in het financieel beeld. Indexatie van de afvalstoffenheffing is afhankelijk van de kostendekkendheid van deze heffing. De kostendekkenheid ligt, mede doordat het rijk heeft besloten om de exportheffing voorlopig niet door te laten, boven de 100%.

Om op een kostendekkenheid van 100% te komen is een verlaging van de afvalstoffenheffing noodzakelijk. Daarnaast ligt er bij de afvalstoffenheffing ook een relatie met het knelpunt op de bijzondere bijstand (armoedeagenda), die in paragraaf 3.3.2 wordt benoemd. Ook hierdoor moet de afvalstoffenheffing worden verlaagd. Bij de rioolheffing is afgesproken om de indexering in te zetten ten behoeve van het beleidsveld riolering. Voor de MJPB 2017-2020 zullen ook de begrote lasten riolering weer worden geactualiseerd.

Huishoudelijke Hulp Toelage

In december 2015 is door de VNG, de FNV, de CNV en VWS een gezamenlijke aanpak afgesproken voor het perspectief van de langdurige zorg en ondersteuning.
Hierin is afgesproken dat het bedrag voor de decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage voor gemeenten beschikbaar is voor de doelen van reguliere werkgelegenheid, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en de kwaliteit van maatschappelijke ondersteuning. Deze middelen zullen vooralsnog worden ingezet op het beleidsveld als structurele algemene voorziening, waarbij in de komende maanden op basis van de reële kosten binnen het sociaal domein een concreet voorstel wordt geformuleerd.

Omgevingswet

Het ministerie van Infrastructuur & Milieu werkt samen met gemeenten, waterschappen en andere overheden aan de implementatie van één samenhangende Omgevingswet die alle regels op het gebied van de leefomgeving vereenvoudigt en samenvoegt: alle regels over de fysieke leefomgeving onder één wet. Dit leidt volgens het Rijk tot duidelijkheid, zekerheid en samenhang. De nieuwe wet moet zorgen voor meer efficiency en integraliteit en moet daarnaast ruimte bieden voor regionale verschillen en duurzame oplossingen. De wet moet naar verwachting op 1 januari 2018 in werking treden.
Als er in de loop van 2016 meer bekend wordt over de implementatie van de wet moet er ook meer duidelijkheid komen over de kosten. Het gaat daarbij zowel om de middelen voor de invoering van de wet als straks bij de uitvoering van de wet. De wet zorgt voor betere besluitvorming, maar maakt die niet per se goedkoper. Structurele effecten van de invoering van de Omgevingswet kunnen nog niet worden bepaald. Op dit moment moet daarom nog worden volstaan met een voorwaarschuwing.

Voor een belangrijk deel zal het financiële effect bestaan uit een drastische afname van de legesinkomsten. Op dit moment is er echter nog geen duidelijk beeld te geven van tempo en impact van teruglopende legesinkomsten op de korte en middellange termijn, omdat er nog geen concrete invulling is gegeven aan de stelselwijziging. Landelijk wordt er rekening mee gehouden dat door de Omgevingswet de legesinkomsten voor de activiteit bouwen (in Arnhem in 2015 ongeveer € 5 miljoen) met 80% kunnen afnemen. Het is nog maar de vraag of dit gepaard gaat met een even drastische afname van werkzaamheden. Op het gebied van beleidsinzet en aan de handhavingskant blijft naar verwachting veel werk behouden, of neemt het zelfs toe.

3.3.2 Knelpunten op beleidsvelden en in de bedrijfsvoering

Knelpunten op beleidsvelden en in de bedrijfsvoering	2016	2017	2018	2019	2020
** € 1.000.000*					
Tegenboeken Huidige begroting Presikhaaf	3,7	3,1	2,8	4,6	4,6
Aangepaste begroting Presikhaaf (Bresdo + nadere analyse)	-4,6	-4,9	-4,3	-3,7	-4,0
Extra budget rekenkamer Arnhem (addendum coalitieakkoord)	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Armoede-agenda: bewindvoering	-0,7	-0,5	-0,1	0,0	0,0
Prognose bijzondere bijstand	-0,7	-0,7	0,0	0,0	0,0
Niet te realiseren taakstellingen	0,0	-1,3	-1,5	-1,5	-1,5
Havens markten en wonen	-0,2	-0,6	-0,2	-0,1	-0,1
Valkenhuizen	0,0	0,0	0,0	-0,6	-0,6
Kapitaallastenbudget Aanpak Korenmarkt	0,0	0,0	0,0	-0,2	-0,2
Gemeentelijke huisvesting	0,0	-1,1	-1,1	-1,2	-0,6
Instellen BR Frictiekosten verzelfstandigingen	-10,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Uitvoeringskosten BUIG en bijzondere bijstand	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Bedrijfsvoering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Knelpunten op beleidsvelden en in de bedrijfsvoering	**-13,8**	**-6,3**	**-4,7**	**-3,0**	**-2,7**

Presikhaaf Bedrijven

De MJPB 2016-2019 is voor wat betreft Presikhaaf Bedrijven gebaseerd op de verwerking van het Bresdo-rapport. Nu het regionale traject om verschillende redenen is vertraagd, is een nieuwe meerjarige inschattig gemaakt door te beoordelen in hoeverre de voorgestelde maatregelen uit het Bresdo-rapport tijdig dan wel in zijn geheel kunnen worden gerealiseerd. De voorlopige conclusie lijkt dat een aantal maatregelen in een andere fasering zal worden gerealiseerd en daarnaast zijn er maatregelen die mogelijk in zijn geheel niet gerealiseerd kunnen worden. Dit laatste overigens in beperkte mate en heeft betrekking op het besluit om de groepsdetacheringen bij Presikhaaf bedrijven te laten blijven. Op basis van de inzichten is een nieuwe inschatting gemaakt van de te realiseren bezuinigingen en op grond daarvan deze is de begroting aangepast.

Rekenkamer

Er wordt een structurele toevoeging vanuit de algemene middelen gedaan om de rekenkamerfunctie te kunnen realiseren zoals in het addendum van het coalitieakkoord is afgesproken.

Armoede-agenda: bewindvoering

De kosten van bijzondere bijstand voor bewindvoering stijgen al jaren en zetten de armoedeagenda steeds verder onder druk. In 2009 werd € 3 ton uitgegeven aan dit onderdeel, in 2015 naar verwachting ruim € 2,7 miljoen. De verwachting is dat deze stijging zich doorzet in 2016. Om die reden is interventie noodzakelijk. Besloten is om het project Budgetondersteuning op maat (BooM) te ontwikkelen om daarmee de kosten bewindvoering terug te dringen. Door nieuwe klanten in eigen beheer de faciliteiten van het gemeentelijke budgetbeheer en -coaching aan te bieden en daarnaast bestaande klanten van de commerciële bureaus over te nemen, kunnen de kosten van bewindvoering aanzienlijk worden teruggebracht. Voor het realiseren van het project BooM en het terugdringen van de uitgaven bewindvoering is vanaf 2016 extra inzet noodzakelijk. Deze extra kosten worden naar verwachting na 2018 terugverdiend.
Voorgesteld wordt, teneinde te voorkomen dat door de verdere groei van de kosten bewindvoering de overige onderdelen van de armoedeagenda steeds meer onder druk komen te staan, het onderdeel bewindvoering los te koppelen van de Armoede-agenda.

Prognose Bijzondere Bijstand: armoede-agenda

Financiële problemen en armoede maken de kans om mee te doen in onze maatschappij kleiner. Daarom zetten we met nadruk in op voorkomen hiervan en een armoedebeleid waarmee we met de juiste middelen een grote groep Arnhemmers en vooral kinderen bereiken. Op korte termijn wordt de doorontwikkeling van de armoedeagenda en schulddienstverlening aan uw raad voorgelegd. De nieuwe maatregelen die worden voorgesteld hebben waar mogelijk een preventief karakter en hebben tot doel de zelfredzaamheid van inwoners te vergroten.
De recente prognose van de bijzondere bijstand voorziet echter een structureel tekort. Om de inkomsten en uitgaven van de armoedeagenda op termijn weer in balans te brengen, wordt in de doorontwikkeling van de armoedeagenda voorgesteld om de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing te verlagen. Per 1-1-2018 wordt naar verwachting Diftar ingevoerd. Dit jaar nog zal de invoering van Diftar in een raadsvoorstel nader worden uitgewerkt. De invoering van Diftar is een goed moment om de kwijtschelding op afvalstoffenheffing te beperken. Minima hebben dan immers meer dan voorheen directe invloed op de kosten van hun afval. Mede als gevolg van het niet door laten gaan van de exportheffing (zie 3.3.1 belastingen) is het effect, dat de afvalstoffenheffing boven de wettelijke grens van 100% kostendekkendheid komt. De heffing wordt ten laste van de algemene middelen naar beneden bijgesteld om weer binnen de wettelijke grens van de kostendekkenheid te komen.

Niet te realiseren bestaande taakstellingen

In de begroting is een aantal taakstellingen opgenomen, waarvan het uiteindelijk niet mogelijk is gebleken om deze (structureel) op een goede wijze in te kunnen vullen. Hierbij gaat het om het inperken van bovenwettelijke toeslagen en de taakstelling op het programma Wonen en Ruimte. Ten aanzien van de laatste taakstelling wordt onderzocht of er toch nog mogelijkheden te vinden zijn die een bijdrage kunnen leveren.

Havens, markten en wonen

In 2015 is het aantal bezoekende cruise-schepen met passagiers fors afgenomen. Dit heeft te maken met het, na een periode van onderhoud, weer volledig functioneren van de kade in Nijmegen en het faillissement van een touroperator die Arnhem als vertrekhaven gebruikte. In 2015 was er sprake van een tekort van € 100.000. Voor de begrotingsjaren 2016 t/m 2018 zal naar verwachting ook sprake zijn van een vergelijkbaar tekort. In de komende periode wordt de betekenis van havens en kades voor Arnhem met de mogelijke kansen en belemmeringen die er zijn in kaart gebracht.

In 2015 is het aantal marktkooplieden verder teruggelopen. De teruggang in het aantal marktkooplieden is een trend die al jaren in den lande zichtbaar is en zich ook in Arnhem doorzet. In financiële zin betekent dit dat de inkomsten van de markt achterblijven bij de begrote bedragen. Dit is al meerdere jaren het geval. Vanaf 2018 wordt, na de verzelfstandiging van de markten, gestreefd naar kostenneutraliteit.

Voor de structurele kosten van de regionale samenwerking op het beleidsveld wonen en voor de uitvoering van de huisvestingsverordening zijn in het financieel beeld middelen opgenomen. Om de huisvestingsopgaven en doelen uit de Arnhemse woonprincipes 2025 te kunnen realiseren is daarnaast in 2017 een eenmalige extra voeding voor het Volkshuisvestingsfonds in het financieel beeld verwerkt.

Zwembad Valkenhuizen

Het huidige zwembad Valkenhuizen is aan het einde van de economische en technische levensduur. Het zwembad wordt ondermeer gebruikt voor onderwijs door ROC Rijn IJssel (voorheen CIOS), diverse zwem- en waterpolooverenigingen, school- en recreatiezwemmen. In 2015 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en kosten van renovatie van het zwembad en nieuwbouw zwembad Valkenhuizen. De kosten voor renovatie zijn geraamd op € 8,4 miljoen, de kosten voor een nieuw zwembad zijn geraamd op € 12 miljoen.

De verschillende scenario's zijn ook beschouwd op de effecten ten opzichte van de exploitatie van het Sportbedrijf Arnhem (SA). De scenario's laten grote verschillen zien in de te behalen exploitatievoordelen, maar ook in de exploitatiemogelijkheden van een nieuw zwembad. De totale jaarlijkse lasten (inclusief kapitaallasten) zijn voor het nieuwbouw scenario door de exploitatievoordelen voor SA lager dan bij het renovatie scenario.

Op basis hiervan is een keuze gemaakt voor nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen, op een nieuwe locatie, geïntegreerd met het bestaande sportcomplex. De kapitaallasten en de exploitatievoordelen voor de nieuwbouw zijn vanaf 2019 in het financieel beeld verwerkt.

Bovenstaande keuze van het college zal in een afzonderlijk raadsvoorstel voor de zomer aan de raad worden voorgelegd ter besluitvorming.

Korenmarkt

Het Korenmarktkwartier kent een veiligheidsproblematiek en monofunctionele invulling. Door onder andere het vrijkomen van de Korenbeurs in 2018 ontstaan kansen voor vitalisering van het gebied. Hierin moeten overheid- en ondernemersinvesteringen elkaar versterken. Vooruitlopend op de inhoudelijke visie voor dit gebied is er alvast vanaf de jaarschijf 2019 een structureel kapitaallastenbudget van € 150.000 opgenomen voor de aanpak van de Korenmarkt. Hiermee kunnen vanaf 2018 investeringen worden gedaan, onder de voorwaarde van ten minste een gelijke investering of inspanning door derden. De bijhorende inhoudelijke visie wordt voor de zomer aangeboden aan de gemeenteraad

Gemeentelijke huisvesting

De gemeente Arnhem kiest voor de ontwikkeling naar een regiegemeente. Dit houdt in dat ze uitvoerende taken waar mogelijk en waar nodig door andere, externe of aan haar gelieerde partijen, laat doen. Het aangaan van samenwerking in de regio met andere gemeenten is eveneens een belangrijk uitgangspunt voor de gemeente Arnhem. Tenslotte is de organisatie nu volop bezig met de implementatie van de wijkteams leefomgeving. Per 1 juli 2020 loopt het huurcontract met de twee verschillende eigenaren van het Stadkantoor af. Dit geeft de mogelijkheid om opnieuw een keuze te maken op welke wijze de gemeente Arnhem de werkplekken van haar medewerkers en bestuurders wil gaan faciliteren. Vanaf dat moment is er ook ruimte om de opgelegde taakstelling financieel in te vullen.

Frictiekosten (toekomstige) verzelfstandigingen

De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan.

Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.
Ook voor de verwachte meerkosten voor het personeel van het Kunstbedrijf kan het vormen van een dergelijke reserve een oplossing zijn. Dit legt incidenteel een beslag op de algemene reserve, maar heeft als voordeel dat de lasten in latere jaren niet op de begroting drukken.

Druk op uitvoeringskosten BUIG en Bijzondere Bijstand

De stijging van het aantal klanten BUIG en het aantal aanvragen Bijzondere Bijstand uit de afgelopen periode legt druk op de gemeentelijke formatie. Om die reden wordt uitbreiding van de formatie bij de betreffende afdelingen uit de algemene middelen gefinancierd. De formatie wordt in de vorm van een flexibele schil georganiseerd.

3.3.3 Verwachte ontwikkelingen 2016 en effect op weerstandsvermogen

In de voorgaande paragrafen zijn de verwachte ontwikkelingen geschetst voor het financiële beeld. Een groot aantal van deze ontwikkelingen manifesteert zich al in 2016 en werkt door in de komende begrotingsjaren. Ook de incidentele ontwikkelingen in 2016 zijn van belang voor onze toekomstige financiële positie. Zij bepalen mede de groei of de afname van onze algemene reserve, op basis waarvan onze vermogenspositie wordt berekend. In Turap-1 2016 wordt een nadere toelichting gegeven op het totaal van alle verwachte afwijkingen. In de Turap zijn de afwijkingen terug vinden, die zich manifesteren in 2016 en in de voorgaande paragrafen zijn toegelicht, maar ook de incidentele ontwikkelingen 2016 (0,4 mln.). Deze incidentele ontwikkelingen worden hier dan ook niet toegelicht. Het gaat om de reductie contributiemarge, het niet realiseren van de taakstelling op het Gelders archief in 2016, besluitvorming motie Terugbetalen onterechte boetes bijstand, dividend BNG, leegstand belastingen en de Brand loods sportcomplex Valkenhuizen. De extra benodigde capaciteit ten behoeve van de vluchtelingenstroom en de stroomversneller cultuur worden verderop in deze paragraaf toegelicht.

Ontwikkelingen 2016	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
** € 1.000.000*					
Reductie contributiemarge	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Niet realiseren taakstelling op Gelders Archief	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Besluitvorming motie Terugbetalen onterechte boetes bijstand	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Dividend BNG	0,1	pm	pm	pm	pm
Lagere kapitaallasten agv onderuitputting geplande investeringen	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Opbrengst belastingen: leegstand	-0,3	pm	pm	pm	pm
Brand loods sportcomplex Valkenhuizen	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Extra capaciteit vluchtelingenstroom	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Stroomversneller cultuur	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
Dekking uit BR beeldbepalende manifestaties	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Totaal ontwikkelingen 2016	**0,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Begrotingsaanpassingen in 2016

Een aantal van de geschetste ontwikkelingen in voorgaande paragrafen en in de Turap 1-2016 geven aanleiding tot directe actie. Voorgesteld wordt dan ook om de begroting voor de jaarschijf 2016 op deze onderdelen aan te passen. Het eventuele meerjarige effect wordt in de MJPB 2017-2020 verwerkt.

Het gaat om de in paragraaf 3.3.2 toegelichte onderdelen, Rekenkamer, Armoede-agenda: bewindvoering, de uitvoeringskosten BUIG, Bijzondere Bijstand en de vorming van de bestemmingsreserve voor het dekken van de frictiekosten verzelfstandigingen en de hieronder toegelichte extra capaciteit ten behoeve van vluchtelingenstroom en de stroomversneller cultuur.

Extra capaciteit ten behoeve van vluchtelingenstroom

De gemeente Arnhem maakt voortvarend werk van de huisvesting van vluchtelingen, qua noodopvang, huisvesting van AZC's en voor statushouders. In de komende tijd zullen we echter naar de lange termijn moeten kijken. Wat is nodig om te voorkomen dat een nieuwe 'onderklasse' ontstaat? En hoe bewaren we het draagvlak onder andere Arnhemmers? In Arnhem willen we inzetten op een snelle integratie van de vluchteling. Nog dit voorjaar komt er daarom een nieuw beleidskader voor integratie van vluchtelingen en statushouders. Voor het jaar 2016 wordt voorgesteld om € 100.000 extra vrij te maken voor aanvullend benodigde capaciteit inzake projectmanagement, advisering bestuur en communicatie. De korte termijn is hiermee adequaat en met draagvlak afgedekt.

Stroomversneller cultuur

In de jaren 2016 en 2017 is er geen budget beschikbaar voor de functie Stroomversneller Cultuur. Voortzetting van de functie is echter gewenst, om daarmee kleine en nieuwe culturele initiatieven een zetje in de rug te geven en zo bij te dragen aan vernieuwing van het culturele aanbod. Daarom wordt voorgesteld om voor de functie van de Stroomversneller Cultuur in 2016 en 2017 € 50.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve 'Beeldbepalende culturele manifestaties'. Hierdoor kunnen de activiteiten van deze functie in beide jaren worden voortgezet.

Verwacht resultaat 2016

Het totaal van alle verwachte voor- en nadelen voor het jaar 2016 bedraagt circa € 5,3 miljoen positief. Na verwerking van de bovenstaande begrotingswijzigingen (onttrekkingen aan de algemene reserve) zal het verwachte resultaat uitkomen op € 6,7 miljoen negatief. Hiermee is dan wel een reserve gevormd voor de dekking van ruim € 10 miljoen aan te verwachte frictiekosten voor de komende jaren.

Weerstandsvermogen

Op basis van het verwachte resultaat over 2016 en de bij deze Perspectiefnota voorgestelde onttrekkingen aan de algemene reserve, zal het weerstandsvermogen uitkomen op € 1,9 miljoen boven de 75% en op € 4,7 miljoen onder de 90%. Dit is de basis voor de concept MJPB 2017-2020.

3.4 Risico's in de begroting en de financiële positie

3.4.1 Risicovolle taakstellingen

Om te komen tot een financieel sluitende MJPB 2016-2019 was het noodzakelijk om een aantal bezuinigingen, deels concreet benoemd, deels als taakstelling vanaf 2017, vast te stellen. De negatieve herverdeeleffecten van de rijksuitkeringen hebben hierin een prominente rol gespeeld. In het hiervoor gepresenteerde meerjarenbeeld wordt er vooralsnog vanuit gegaan dat deze taakstellingen volledig en tijdig worden ingevuld. De belangrijkste is de taakstelling gekoppeld aan de wijksturing (€ 10 miljoen, voor 2017 is rekening gehouden met een frictie van € 3 miljoen).
Hiermee nauw samenhangend is de ook vanaf 2017 ingaande taakstelling op grote gesubsidieerde instellingen van € 1,5 miljoen. Voorgesteld wordt om van deze taakstelling 1 miljoen beleidsarm naar de taakstelling op de wijken te vertalen. De taakstelling op de wijken zal hiermee € 11 miljoen bedragen. Van de bezuinigingstaakstelling van € 11 miljoen op de wijken, moet dan wel voor ten minste € 1 miljoen gevonden op de producten en diensten die worden afgenomen bij Rijnstad, SWOA en MEE. Op de bedrijfsvoering van deze grote instellingen zal nog € 0,5 miljoen moeten worden bezuinigd.
In paragraaf 4.3.3 wordt nader ingegaan op de wijze van verdeling en toedeling van de taakstelling op wijksturing. Bij de wijkteams leefomgeving ligt de verantwoordelijkheid om hier over na te denken en met voorstellen te komen. De taakstelling wordt als risicovol geduid, omdat de laatste wijkteams op zijn vroegst pas eind 2016 operationeel zullen zijn. De tijd om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om invulling aan deze taakstelling te geven, is dan beperkt.

Een andere risicovolle taakstelling is de verkoop van bezit, die tot en met 2019 voor € 1 miljoen opgenomen is. Ondanks een terugloop in het aantal verkopen, mede als het gevolg van het minder vrij komen van gemeentelijke objecten, wordt continu naar mogelijkheden gezocht om de potentiële opbrengst ook concreet te realiseren. Binnen de beleidsvelden Cultuur en Sport wordt daarnaast ook op zoek gegaan naar nieuwe besparingsmogelijkheden, die passen bij de uitgangspunten van de Perspectiefnota, waardoor het incidentele voordeel op termijn structureel gemaakt kan worden en mogelijk ook een aanvulling kunnen zijn voor het realiseren van de taakstelling op verkoop vastgoed.

De voorgenoemde taakstellingen zijn dan ook met een hoge risicoclassificatie opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel.

3.4.2 Robuustheid van de begroting

De verwerking van structurele taakstellingen in combinatie met incidentele oplossingen heeft, zeker ook met de jaren van bezuinigingen die achter ons liggen, invloed op onze financiële positie. Wij zijn ingeteerd op de algemene reserve en het weerstandsvermogen beweegt net iets boven de minimaal noodzakelijke 75%-norm.

In de raadsbrief van 22 december 2015 (Onderzoek naar financiële positie Arnhem) is aangegeven dat het zinvol is om voor de komende Perspectiefnota een nadere analyse en beschouwing uit te voeren die niet alleen de huidige positie weegt, maar dit ook, met alle ontwikkelingen die op gemeenten en specifiek op Arnhem afkomen, in perspectief kan plaatsen. Dit onderzoek is op het moment van opstellen van deze Perspectiefnota nog niet helemaal afgerond. Nog voor de zomer wordt de raad geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek, zodat deze meegenomen kunnen worden bij het opstellen van de MJPB 2017-2020.

Hoofdstuk 4 De Arnhemse begroting naar stad en wijk

4.1 Schets inrichting programma's nieuwe begroting

In de MJPB 2017-2020 zullen (zoals aangegeven in de koersnota 'Van Wijken Weten') acht wijkbudgetten als acht nieuwe programma's in de MJPB worden opgenomen (W1 tot en met W8). Daarbij zal rekening worden gehouden met de al eerder vastgestelde bezuinigingstaakstelling van € 10 miljoen, waarvan in deze perspectiefnota wordt voorgesteld om deze te verhogen naar € 11 miljoen. De nieuwe wijkprogramma's komen naast de huidige tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) en zijn opgebouwd uit onderdelen van de reguliere programma's. De strategische opgaven (veranderopgaven) hebben zowel betrekking op de reguliere als op de wijkprogramma's.
In onderstaand overzicht is dit schematisch weergegeven.

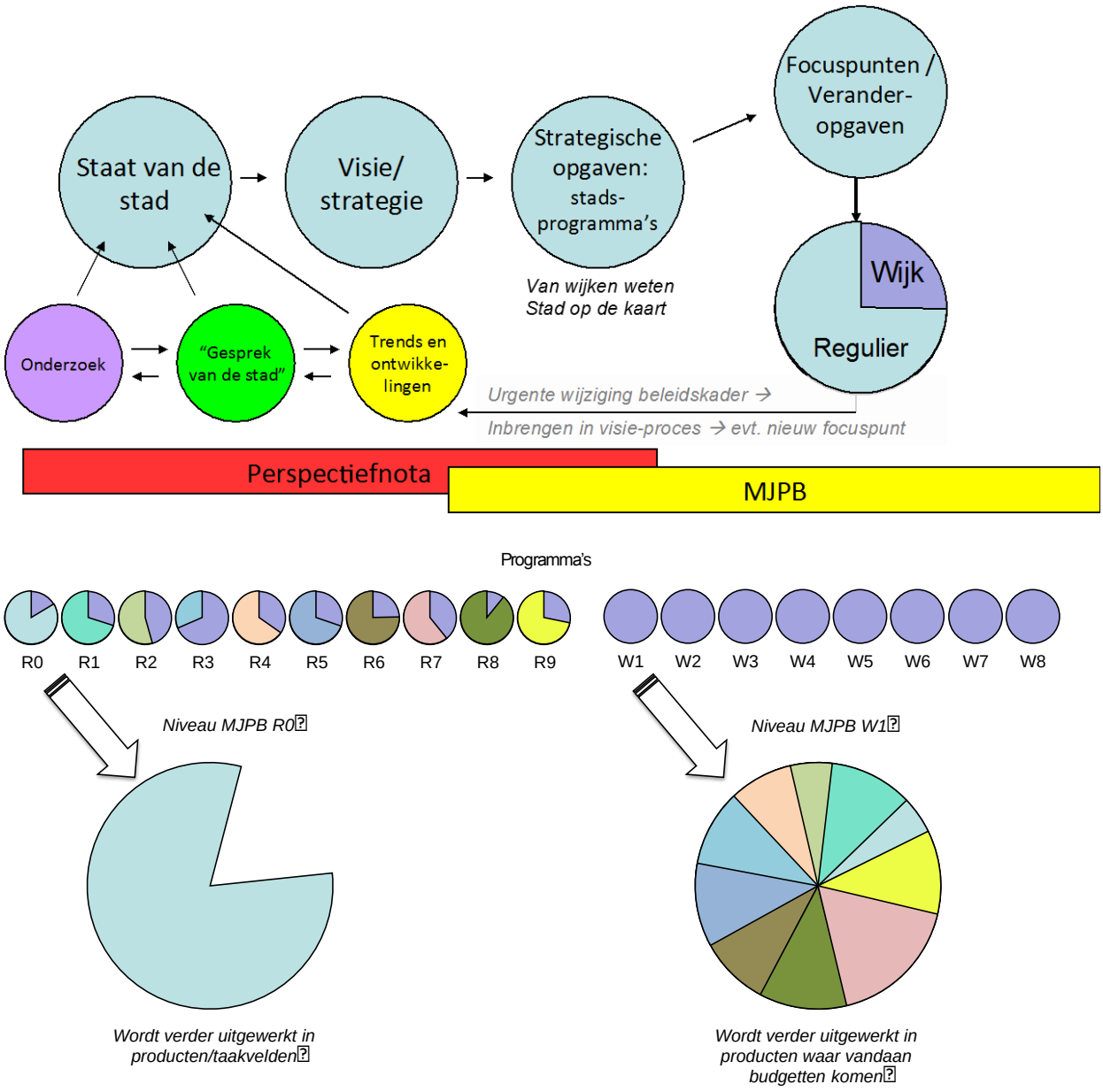

4.2 Wijzigingen begroting door wijzigingen in BBV

Er ligt een wijzigingsbesluit voor het aanpassen van het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV). De voorgestelde wijzigingen uit de BBV zullen gemeenten vanaf de MJPB 2017-2020 in hun begrotingen moeten verwerken. Het wijzigingsvoorstel omvat op hoofdlijnen het volgende:

1. Een uniforme indeling in taakvelden (in plaats van onze huidige producten)
2. Een uniforme basisset van beleidsindicatoren
3. Verbeterde informatie over verbonden partijen
4. Inzicht in de overheadkosten
5. Enkele aanpassingen van het stelsel van baten en lasten

In het verlengde van punt 2 uniforme basisset van beleidsindicatoren wordt momenteel ook onderzocht om te komen tot een nieuwe opzet sturing van de beleidsdoelen in de MJPB (vanuit een doelenboom). Het doel hiervan is om de strategische beleidsdoelen en de beoogde maatschappelijke effecten beter te kunnen monitoren en deze te laten aansluiten op de bestaande monitoringsinstrumenten (zoals bijvoorbeeld Staat van de stad etc.).

Tenslotte heeft zeer recentelijk de commissie BBV een nieuwe notitie rente opgesteld. De notitie Rente 2017 vervangt de notitie uit 2013. De notitie Rente 2017 is gericht op rentekosten en -opbrengsten in de meerjarenbegroting en in de jaarrekening en geeft richtlijnen voor het verwerken van deze posten. In deze notitie wordt een aantal aanbevelingen en stellige uitspraken gedaan.
De commissie adviseert o.a. om geen rentevergoeding over het eigen vermogen te berekenen en doet daarnaast een stellige uitspraak over de rentevergoeding: "Als er wel een rentevergoeding over het eigen vermogen wordt berekend, dan is deze vergoeding maximaal het rentepercentage dat is gebaseerd op het gewogen samenstel van de externe rentelasten over de lang en kort aangetrokken financieringsmiddelen." Verder adviseert de notitie over de omslagrente dat deze maximaal 0,5% hoger mag zijn dan de werkelijke gemiddelde externe rente. In Arnhem is in 2016 de omslagrente op 4% gesteld. Volgens de notitie zou deze in 2017 moeten dalen naar 3%. Voor de MJPB 2017-2020 worden de mogelijke gevolgen hiervan voor onze begroting doorgerekend en verwerkt.

4.3 Systematiek verdeling budgetten over de wijk(programma's)

4.3.1 Verdeling budgetten over stad en wijk

Welke budgetten worden in de nieuwe MJPB vanuit de reguliere programma's overgeheveld naar de wijkprogramma's? Alle budgetten/voorzieningen waar een logische koppeling kan worden gelegd met wijken/bewoners en waarbij er geen sprake is van een evidente stedelijke voorziening, worden per wijk geregistreerd. Dit geldt ook voor budgetten:

- die niet (eenvoudig) kunnen worden beïnvloed. Op die manier wordt een zo volledig mogelijk inzicht gegeven in het geld dat in een wijk omgaat.
- voor taken die zijn ondergebracht bij verzelfstandigde bedrijfsonderdelen of bij gesubsidieerde instellingen, en waarvoor de gemeente opdrachtgever is.

Als blijkt dat wijksturing evident niet efficiënt is, dan zijn deze budgetten als stedelijk aangemerkt. Daarnaast zullen ook de budgetten van de Sociale Wijkteams in deze programma's worden opgenomen.

- Dit faciliteert maximaal de sturing op wijkniveau van deze budgetten. Door budgetten niet alleen per wijk zichtbaar te maken maar de begroting zo ook in te richten, wordt ook de besteding vanuit de Sociale Wijkteams per wijk verantwoord.
- Dit faciliteert maximaal de dwarsverbanden tussen de budgetten voor de Wijkteams Leefomgeving en de Sociale Wijkteams. Door collectieve voorzieningen op wijkniveau aan te bieden (een investering in de Leefomgeving) kan het beroep dat mensen doen op individuele verstrekkingen worden verminderd of kunnen individuele verstrekkingen zelfs overbodig worden gemaakt (een besparing bij de Sociale Wijkteams).
- Dit is voor de verantwoording aan de Raad het meest eenvoudig: álle wijkbudgetten (niet alleen die van de wijkteams Leefomgeving maar ook die van de Sociale Wijkteams) worden in de MJPB onder de 8 wijkprogramma's verantwoord.
- Het geeft inwoners inzicht en bewustzijn vanuit een totaalbeeld welke budgetten en kosten er in hun directe leefomgeving (wel of niet direct beïnvloedbaar) spelen.

Hieronder is per programma aangegeven hoe door het gehanteerde onderscheid tussen stedelijke aansturing en wijksturing de hoofdmoot van de budgetten per programma verdeeld zullen worden. De nadere detaillering in de MJPB 2017-2020 kan hier op onderdelen nog van afwijken:

<u>R00 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening</u>

Stedelijk:	De kosten van de bestuursorganen en Publieke dienstverlening
Wijk:	Niet van toepassing

<u>R01 Veiligheid</u>

Stedelijk:	Openbare orde en veiligheid, Voorkomen en bestrijden van rampen, Brandbestrijding
Wijk:	Vergunningverlening en Handhaving openbare veiligheid

<u>R02 Verkeer, vervoer en waterstaat</u>

Stedelijk:	Openbaar vervoer, Verkeersbudgetten hoofdstructuur, Verkeersregelinstallaties, Bewegwijzering, Beheer mobiliteit en Openbare ruimte, Beheer hoofdstructuur wegen, Openbare verlichting hoofdstructuur, Kunstwerken in de hoofdstructuur, Garageparkeren, Fietsenstallingen, Oppervlakte water, Havenbeheer, Water in hoofdstructuur,
Wijk:	Verkeersbudgetten wijkwegen, Beheer wijkwegen, Openbare verlichting wijken, Buitengewoon Beter (BGB), Kunstwerken in wijken, Straatparkeren, Water in wijken

<u>R03 Economie</u>

Stedelijk:	Beleid, vergunningverlening, evenementen, toerisme, markten
Wijk:	Niet van toepassing

R04 Educatie

Stedelijk:	Huisvesting Voortgezet en Speciaal onderwijs, Natuur- en milieu educatie, Leerplichtzaken (RBL), Volwasseneneducatie, Huisvesting primair onderwijs
Wijk:	Peuterspeelzalen, Aanpak onderwijsachterstanden, Overige zorgstructuren onderwijs (voortijdig schoolverlaten), Leerlingenvervoer

** Het is logisch dat de middelen voor huisvesting primair onderwijs naar de wijken zullen gaan. Aangezien we momenteel bezig zijn met een decentralisatie naar de schoolbesturen, zijn de middelen echter vooralsnog op stedelijk gezet.*

R05 Cultuur, recreatie en sport

Stedelijk:	Culturele voorzieningen (Stadstheater, Musis, Musea) en alle overige culturele activiteiten, Erfgoed en Archeologie, Parken en Bossen, Ecologie, Groen/Bomen in de hoofdstructuur, Zwembaden, Binnensport (zwembaden, sporthallen, sportzalen en gymlokalen met bovenwijkse voorzieningen/gebruikers), Sportontwikkeling stedelijk
Wijk:	Amateurkunst, Kunstbedrijf: aandeel kunst in de wijken, Groen en Bomen in de wijken, Speelvoorzieningen, Binnensport (gymlokalen met voorzieningen/gebruikers uit de wijk), Buitensportaccommodaties, Combinatiefuncties, Sportontwikkeling wijken

R06 Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning

Stedelijk:	Werkvoorziening Midden-Gelderland, Inkomensverstrekking, Kinderopvang, Maatschappelijke opvang, Verslavingszorg, Doorstroomvoorzieningen, Asielzoekers, Vrouwenopvang e.d.
Wijk:	Overige participatie en Toeleiding, Bijstand voor starters, Bijzondere bijstand, Schuldhulpverlening, Stadsbank, Samenlevingsopbouw, Wijkgericht werken, Ondersteuning opgroeien en opvoeden, Maatschappelijke ondersteuning, Ondersteuning vrijwilligers

R07 Gezondheid en Milieu

Stedelijk:	Volksgezondheid, Jeugdgezondheidszorg, Ondergronds Afval Transport, Afvalverwerking, Riolering, Milieubeheer, Milieuhandhaving
Wijk:	Vastgoed publieke gezondheidszorg, Afvalinzameling, Stadsreiniging

R08 Wonen en Ruimte

Stedelijk:	Beleidsontwikkeling Wonen, Bouwtoezicht, Ruimtelijke ontwikkeling en beheer, ODRA, Grondexploitatie en andere gebiedsontwikkelingen
Wijk:	Niet van toepassing

R09 Financiën en bedrijfsvoering

Stedelijk:	Geldleningen, Algemene uitkering, Belastingen en heffingen, Bedrijfsvoering (indirecte Personeelskosten, Verzekeringen, Huisvesting, ICT
Wijk:	Niet van toepassing

Op basis van het voorgaande ontstaat het volgende (voorlopige) beeld (voorlopige cijfers op basis van primitief vastgestelde MJPB 2016-2019). In de MJPB 2017-2020 vindt een nadere uitwerking plaats op basis van de actuele cijfers.

Totaal Gemeente Arnhem	Lasten	Baten	Saldo
Wijkteams Leefomgeving	116.589.023	-24.960.673	91.628.350
Sociale Wijkteams	122.716.090	-4.480.196	118.235.894
Subtotaal Wijkbudgetten	239.305.113	-29.440.869	209.864.244
Stedelijk	432.391.837	-640.431.169	-208.039.332
Totaal	671.696.950	-669.872.038	1.824.912

De totale lasten zijn grafisch weergegeven op de volgende wijze verdeeld:

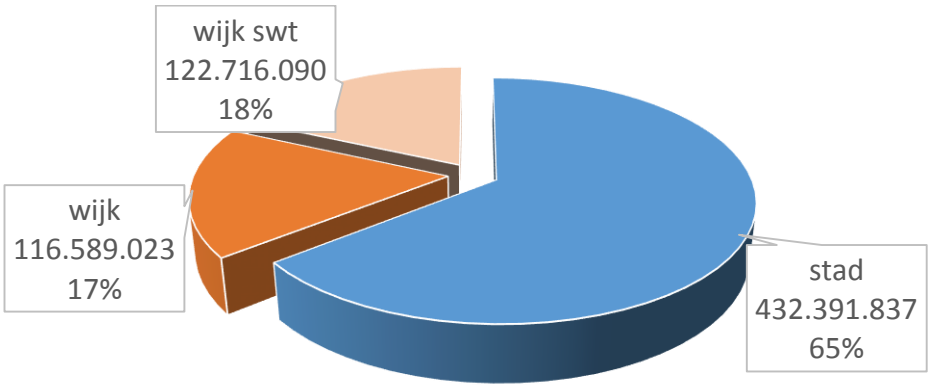

Per programma ziet dit er als volgt uit:

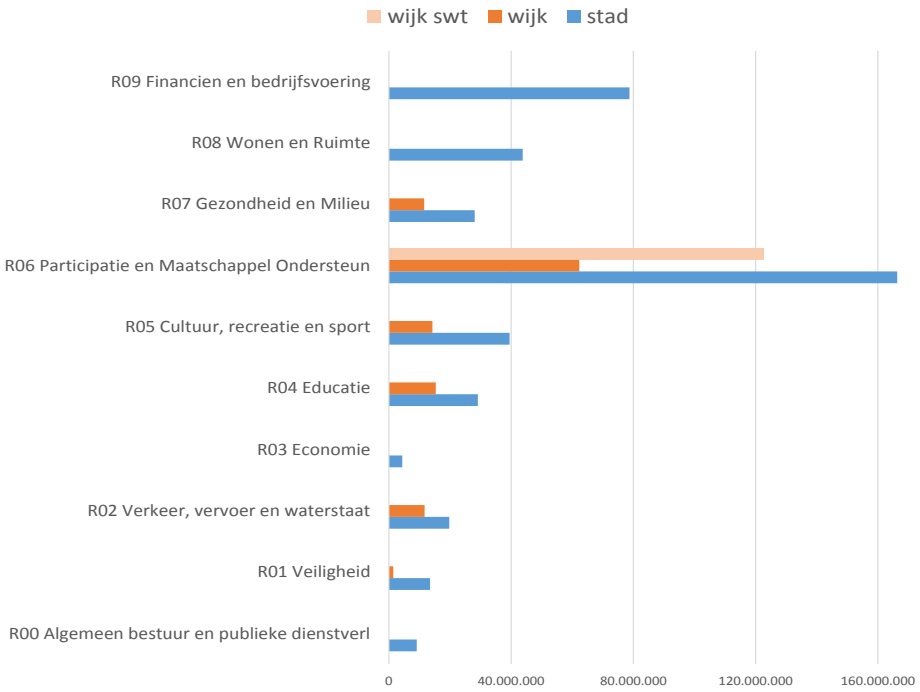

De bedragen zijn nog niet definitief omdat:

- Er nog een verschuiving zal plaatsvinden van de wijkbudgetten voor de Wijkteams Leefomgeving naar de budgetten van de Sociale Wijkteams. In bovenstaand beeld zijn onder de Sociale Wijkteams alleen de nieuwe budgetten vanwege de decentralisaties opgenomen. Voor zover bestaande budgetten betrekking hebben op individuele verstrekkingen (zoals de 'oude' WMO en participatiebudgetten) zullen zij nog aan de budgetten van de Sociale Wijkteams worden toegevoegd.
- De budgetten van de Sociale Wijkteams in bovenstaand beeld nog bedragen bevatten die betrekking hebben op regionale voorzieningen. Deze budgetten zullen als Stedelijk in de begroting worden verwerkt.
- De apparaatskosten (met name de personeelskosten) van de wijkteams Leefomgeving nog aan de wijkbudgetten zullen worden toegevoegd.
- Begrotingswijzigingen die na vaststelling van de MJPB 2016-2019 zijn besloten nog in de cijfers moeten worden verwerkt.

4.3.2 Verdeling wijkbudgetten over de wijken

Budgetten wijkteams leefomgeving

De verdeling van de beschikbare budgetten over de wijken wordt gebaseerd op een verdeelmodel waarbij, afhankelijk van de aard van het budget, in eerste instantie rekening wordt gehouden met historische uitgaven en specifieke omstandigheden. Later zal deze verdeling in toenemende mate worden gebaseerd op het profiel van de wijk en de gewenste ontwikkeling (zie ook de Koersnota Van wijken weten).

Bij de verdeling wordt er rekening mee gehouden of budgetten voor specifieke voorzieningen of voor de uitvoering van wijkgebonden plannen zijn bestemd. De overige budgetten worden verdeeld op basis van historische uitgaven, of, als die informatie per wijk niet beschikbaar of gewenst is, op basis van specifieke (fysieke en sociale) verdeelsleutels.

In onderstaande grafiek staan de criteria op basis waarvan de budgetten over de wijken worden verdeeld. De balken geven aan welke bedragen aan lasten hiermee gemoeid zijn.

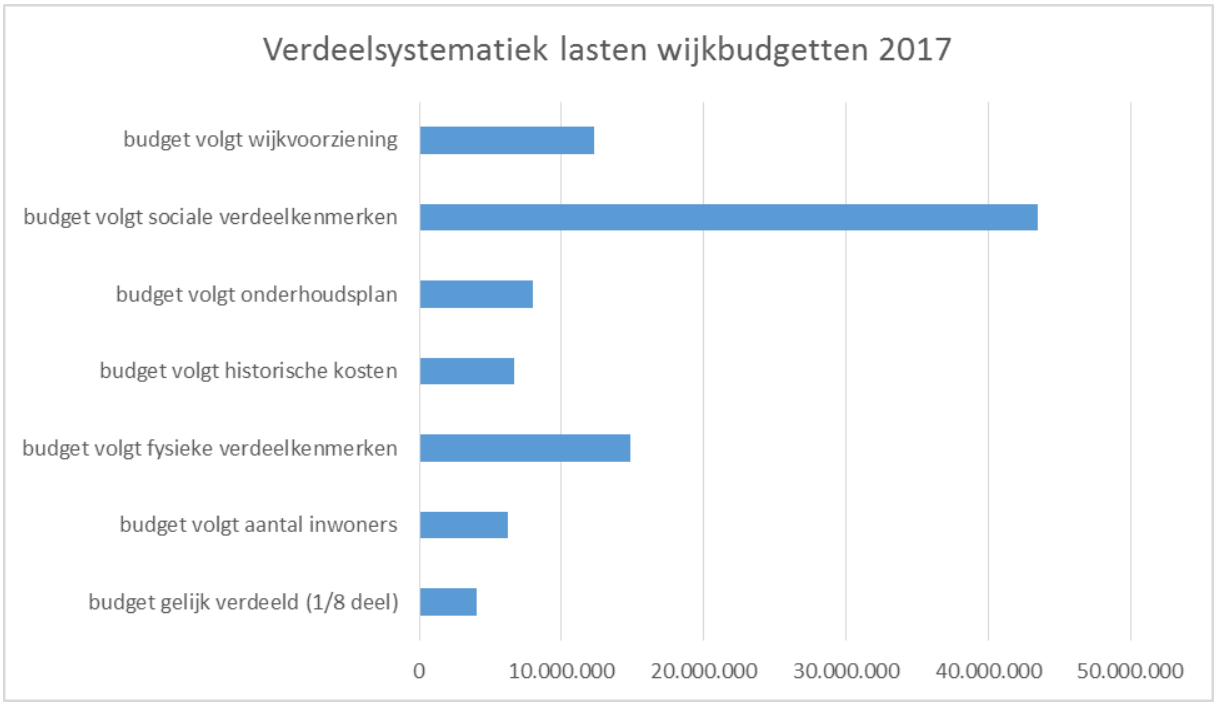

In de grafiek op de volgende pagina wordt voor de acht wijken de omvang van de wijkbudgetten (alleen de lasten) zichtbaar gemaakt:

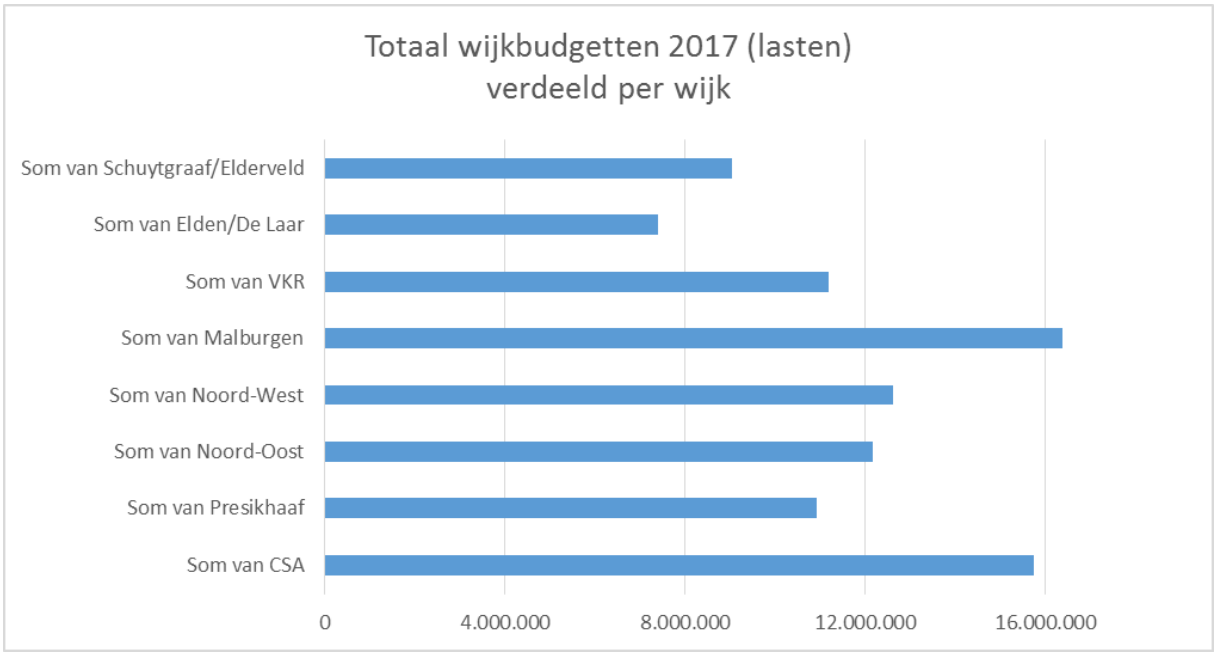

In onderstaande grafiek wordt het wijkbudget (alleen de lasten) uitgedrukt in een gemiddeld bedrag per inwoner:

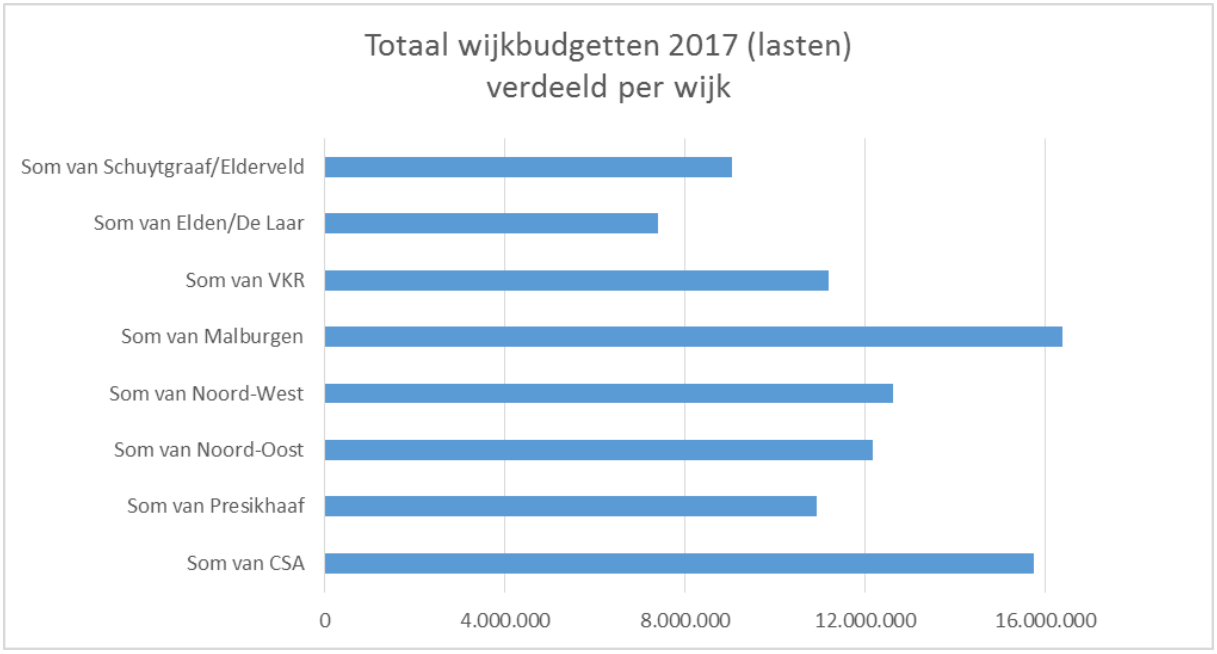

De met deze budgetten samenhangende baten (parkeerinkomsten, huurinkomsten, subsidies, bijdragen en leges) worden volgens dezelfde criteria aan de wijken toegerekend.

In de huidige MJPB is een taakstelling van € 10 miljoen verbonden aan de wijksturing. Daarbij is voor 2017 rekening gehouden met € 3 miljoen frictiekosten. Zoals ook al aangegeven in paragraaf 3.4.1 bestaat er een risico dat in 2017 de taakstelling van € 10 miljoen, waarvan in deze perspectiefnota wordt voorgesteld om deze te verhogen naar € 11 miljoen, nog niet in zijn geheel wordt gerealiseerd. Enerzijds omdat niet alle budgetten direct beïnvloedbaar zijn (frictie), anderzijds omdat de wijkteams leefomgeving nog in opbouw zijn en pas per 1/1/2017 overal operationeel. Deze taakstelling is dan ook met een hoge risicoclassificatie in ons risicoprofiel opgenomen.
De wijkteams zijn daarbij niet gebonden aan de wijze waarop de nog te realiseren bezuiniging is toegerekend aan de verschillende onderdelen van hun wijkbudget. Deze budgetten zijn immers ontschot. Als de wijken geen aanleiding of noodzaak zien om hierin keuzes te maken, dan zal de bezuiniging worden gerealiseerd op de onderdelen waar deze taakstelling (beleidsarm) aan kan worden toegerekend.

Budgetten sociale wijkteams

Voor de budgetten van de sociale wijkteams onderscheiden we globaal drie principes om budget aan een gebied toe te kennen. Doel is het ontwikkelen van een methodiek die leidt tot een doelmatige verdeling. Dat wil zeggen een methodiek die ervoor zorgt dat de middelen daar beschikbaar komen waar ze ook echt nodig zijn. En tegelijkertijd motiveren tot innovatie binnen het gebied.

1. Toedeling van budget op basis van het historische zorggebruik per gebied en de kosten die hiermee samenhangen. Hierbij wordt een analyse gemaakt van de kosten van de geïndiceerde of van de feitelijke (gedeclareerde of toegekende) bedragen voor zorg en ondersteuning per wijk of gebied in de afgelopen jaren. Op basis van een gemiddelde kostenverdeling kan vervolgens een verdeelsleutel opgesteld worden voor de gebieden. Voorwaarde om dit te kunnen uitvoeren is een goede administratie van kosten per cliënt of kosten per gebied. Voordeel is dat dit een relatief eenvoudige methodiek is.

Nadeel is dat het toegekende gebiedsbudget hiermee in het geheel afhankelijk is van de beoordeling en de toewijzing van specialistische hulp door individuele beoordelaars (wijkcoaches); dat er verschillen zijn tussen wijkteams als het gaat om beoordeling van dezelfde of vergelijkbare situaties is zeker niet uitgesloten.

2. Toedeling van budget op basis van kenmerken van de gebiedspopulatie die aantoonbaar samenhangen met het gebruik van diverse maatwerk voorzieningen en de kosten die hiermee samenhangen. Voordeel van deze aanpak is dat er sprake is van een meer objectieve toedeling van de middelen. Met een objectief verdeelmodel kan het budget periodiek makkelijker worden aangepast op veranderingen in de populatie.
3. Toedeling van budget op basis van zelfredzaamheid en zelforganiserend vermogen van de populatie en cliënt groepen. Hierbij wordt bij de toedeling van middelen voor specialistische zorg vooraf rekening gehouden met de mate de zorg en ondersteuning van inwoners (deels) ondervangen kan worden door vormen van informele hulp of professionele ondersteuning vanuit de algemene voorzieningen. Voordeel is dat hiermee expliciet een prikkel aanwezig is voor innovatie en transformatie. Voorwaarden is wel dat er veel kennis aanwezig is over cliëntgroepen (welke cliëntgroepen en welke beperkingen lenen zich voor minder zware vormen van zorg met hetzelfde resultaat). Op dit moment is deze kennis nog onvoldoende voorhanden. Deze methodiek kan in Arnhem nog niet worden toegepast. Wel is het belangrijk dat deze kennis de komende jaren wordt ontwikkeld.

Afhankelijk van de praktische uitvoerbaarheid is per budget een keuze gemaakt voor verdeelprincipe 1 of verdeelprincipe 2:

Verdeelmodellen specialistische zorg gemeente Arnhem	
Specialistische jeugdhulp	Verdeelsleutel op basis van objectieve kenmerken van de deelpopulaties. Rekenmodel gebaseerd op het landelijke verdeelmodel specialistische jeugdzorg (Cebeon).
Maatwerkvoorzieningen Wmo 2015 (voorheen Awbz)	Verdeelsleutel op basis van objectieve kenmerken van de deelpopulaties. Rekenmodel gebaseerd op het landelijke verdeelmodel (AEF).
Wmo klassieke taken	Verdeelsleutel op basis van een analyse van het zorggebruik en de kosten 2013 t/m 2015 per gebied.
Beschermd wonen	Verdeelsleutel op basis van het zorggebruik en de kosten 2015 per gebied.

4.3.3 Invulling taakstelling wijksturing

In de huidige MJPB is een taakstelling van € 10 miljoen verbonden aan de wijksturing (wijkteams leefomgeving). Daarbij is voor 2017 rekening gehouden met € 3 miljoen frictiekosten. Zoals ook al aangegeven in paragraaf 3.4.1 wordt voorgesteld om deze te verhogen naar € 11 miljoen, waarbij de reeds bestaande taakstelling op de grote gesubsidieerde instellingen met € 1 miljoen wordt verlaagd. De taakstelling op wijksturing wordt beleidsarm naar de wijken vertaald met dien verstande dat, in relatie tot de bezuinigingsopgave op de grote gesubsidieerde instellingen, ten minste € 1 miljoen in mindering wordt gebracht op (Rijnstad, SWOA en MEE). De acht wijkbudgetten worden als acht verschillende wijkprogramma's opgenomen in de MJPB 2017-2020 en zullen dus in totaal een volume hebben dat € 11 miljoen lager is dan in 2016. Hierdoor is er helderheid over de financiële ruimte en ontstaat flexibiliteit om aan deze nieuwe sturing vorm te geven. Middels wijksturing zullen concrete keuzes worden gemaakt over de invulling van de bezuinigingstaakstelling.

Het is mogelijk dat wijkteams leefomgeving in de nadere uitwerking naar de begroting afwijken van de beleidsarme vertaling.
De wijkteams zijn niet gebonden aan de wijze waarop de nog te realiseren bezuiniging is toegerekend aan de verschillende onderdelen van hun wijkbudget. Deze budgetten zijn immers ontschot. Deze uitwerking zal door de wijkteams worden opgenomen in de begroting die in het najaar aan de raad wordt voorgelegd.

Hoofdstuk 5 Tot slot

Deze Perspectiefnota is een vervolg op en een uitwerking van de vorig jaar door de raad gemaakte keuzes. Vanuit deze visie op de stad wordt een doorkijk geschetst naar de te volgen strategische koers en de veranderopgaven voor de komende periode. De twee programma's Stad op de kaart en Van Wijken Weten vormen het fundament van het meerjarenbeleid van Arnhem. Echter, de wereld staat niet stil. Nieuwe trends en ontwikkelingen hebben effect op wat wij doen - of niet doen. Deze hebben wij afgewogen en sommigen hebben een plek gevonden in deze nota.

Wij vinden het belangrijk om ons te focussen op 'de bedoeling'. En niet alleen binnen het programma 'Van wijken weten', maar in alles wat wij doen. In deze Perspectiefnota presenteren wij dan ook toetsstenen voor de Raad op basis waarvan zij kan bepalen of de "publieke waarden" in de stad en wijken gerealiseerd worden. Ook wordt aandacht besteed aan de wijze waarop de gemeente wil werken, in de vorm van principes.

Langs de lijn van het lemniscaat hebben we de programma's met veranderopgaven meer in samenhang met elkaar gebracht.

De besluitvorming van de raad over de perspectiefnota wordt meegenomen in de uitwerking van de ontwerp-MJPB 2017-2020. De ontwerp-MJPB zal aan de raad eind september ter besluitvorming worden aangeboden.

MJPB 2017-2020

2017 / 2020

GEMEENTE Arnhem

Inhoudsopgave

DEEL 1 HOOFDLIJNEN VAN BELEID EN FINANCIEEL KADER 4
1 Bestuurlijke hoofdlijnen 5
2 Ontwikkelingen in het financieel kader 9

DEEL 2 BELEIDSBEGROTING 28
1. Programma's met veranderopgaven 29

P1 Van Wijken Weten 30
V1.1 Wijksturing in uitvoering 31
V1.2 Transformatie sociaal domein 34
V1.3 Sm@rt Arnhem 36
P2 Stad op de kaart 38
V2.1 Centrumstad aan de rivier 39
V2.2 Werken aan kansen 41
V2.3 Arnhem ElektriCity 43
V2.4 Culturele eredivisie 45
V2.5 Vitale economie 47

2. Wijkprogramma's (W) 49
W1 Noordwest 50
Klarendal 52
Burgemeesterswijk en Hoogkamp 53
Schaarsbergen en omgeving 54
Sint Marten en Sonsbeek 55
Klingelbeek 56
Heijenoord en Lombok 57
W2 Presikhaaf 58
Presikhaaf Oost 60
W3 De Laar/Elden 62
Elden 64
De Laar 65
W4 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) 66
Centrum 68
Spijkerkwartier 69
Arnhemse broek 70
W5 Noordoost 71
Geitenkamp 73
Monnikenhuizen 74
Velperweg en omgeving 75
Alteveer en Cranevelt 76

W6 Vredenburg, Kronenburg, Rijkerswoerd (VKR) ... 77
Vredenburg en Kronenburg ... 79
Rijkerswoerd ... 80
W7 Malburgen ... 82
Malburgen West ... 84
Malburgen Oost (Noord) ... 85
Malburgen Oost (Zuid) ... 86
W8 Schuytgraaf/Elderveld ... 89
Schuytgraaf ... 91
Elderveld ... 92

3. Reguliere programma's (STAD) ... 93
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening ... 94
R1 Veiligheid ... 99
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat ... 102
R3 Economie ... 107
R4 Educatie ... 111
R5 Cultuur, recreatie en sport ... 117
R6 Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning ... 124
R7 Gezondheid en Milieu ... 130
R8 Wonen en Ruimte ... 135
R9 Financiën en bedrijfsvoering ... 140

4 Paragrafen ... 147
Paragraaf 4.1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid ... 148
Paragraaf 4.2 Lokale heffingen ... 154
Paragraaf 4.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 158
Paragraaf 4.4 Onderhoud kapitaalgoederen ... 168
Paragraaf 4.5 Financiering ... 178
Paragraaf 4.6 Bedrijfsvoering ... 184
Paragraaf 4.7 Verbonden partijen ... 190
Paragraaf 4.8 Grondbeleid ... 195
Paragraaf 4.9 Investeringen ... 201
Paragraaf 4.10 Subsidies ... 208

5 Overige programmaplan ... 213

DEEL 3 FINANCIËLE BEGROTING ... 215
6.1 Overzicht baten en lasten per programma ... 216
6.2 Overzicht geraamde incidentele baten en lasten ... 222
6.3 Financiële staten ... 224

Bijlagen 235
Bijlage 1 Portefeuilleverdeling 236
Bijlage 2 Mutaties meicirculaire Gemeentefonds 238
Bijlage 3 Totaaloverzicht bezuinigingen 241
Bijlage 4 Landelijke indicatorenset BBV 242
Bijlage 5 Lokale heffingen 244
Bijlage 6 Verdeling budgetten over stad en wijk 245

DEEL 1 HOOFDLIJNEN VAN BELEID EN FINANCIEEL KADER

DEEL 1 bestaat uit:

1. **Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid;**
2. **Ontwikkelingen in het financieel kader.**

1 Bestuurlijke hoofdlijnen

1.1 Inleiding

Arnhem biedt de dynamiek van de stad in combinatie met de rust en de ruimte van het groen in en rondom de stad. Arnhem is een sterk merk en deze MJPB bevestigt de ambitie van de gemeente om op basis van de dynamiek van de stad, samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en publieke en private partners de komende jaren te werken aan de verdere ontwikkeling van stad en wijken.

Arnhem blijft daarbij dicht bij haar oorsprong en karakter en tegelijk gaat de gemeente op een nieuwe manier aan de slag, waarbij de vraag vanuit inwoners en bedrijven leidend is en verbinding wordt gezocht om de doelen te bereiken in verschillende coalities met andere overheden.

Het gaat er om dat de gemeente nog meer de mogelijkheden van deze tijd en ieders kennis en capaciteiten benut om de uitdagingen aan te kunnen. De stad sterker maken vraagt dan ook denken vanuit hoe inwoners zich in de regio verplaatsen, waar ze werken en recreëren (daily urban systems) en hoe verschillende partijen hierin samenwerken. Daarbinnen past een overheid die niet op grote afstand wikt en beschikt maar een overheid die zich open en nieuwsgierig opstelt naar burgers en bedrijven, waarderend is in de bijdragen die uit de samenleving worden aangedragen en de hindermacht van systemen en instituties terugdringt en waar nodig neutraliseert. Niet het systeem maar de bedoeling is leidend.

De lijn van de vastgestelde Perspectiefnota 2017-2020 is:

Sturen vanuit wat nodig is om de wijken gezond te houden en tegelijk de kwaliteit van Arnhem als gewilde stad in de regio verder te versterken.

Met het programma Van Wijken Weten en de daarin opgenomen veranderopgaven geeft de gemeente haar ambitie vorm om te willen sturen vanuit de leefwereld van inwoners. Niet alleen om inwoners (meer) invloed te geven op hun directe leefomgeving maar ook om als gemeente goede keuzes te maken in de uitvoering. Deze beweging wordt ook wel ‘vermaatschappelijking’ genoemd. Met deze vermaatschappelijking beogen wij een grotere betrokkenheid, inzet van inwoners, overnemen van maatschappelijke initiatieven door inwoners en/of de markt.

Met het programma Stad op de kaart en de daarin opgenomen veranderopgaven wil de gemeente samen met de partijen in de stad en breder het stedelijk netwerk bijdragen aan een Arnhem als een belangrijk knooppunt in Oost-Nederland. Een gewilde stad op het gebied van creativiteit en cultuur, innovatie op energie, mobiliteit, transport, toegepaste kennis, en een heerlijke woonstad met vitale wijken. Met o.a. een Economic Board wordt gewerkt aan het benutten van kansen voor de ontwikkeling van de economie.

In onderstaande lemniscaat is grafisch weergegeven hoe de veranderopgaven zowel effect hebben op én de stad als geheel én de wijken.

1.2 Nieuwe inrichting MJPB

Deze Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) is anders dan andere jaren.

Niet alleen wil de gemeente Arnhem aangeven hoe zij in de periode 2017-2020 concreet gaat werken aan het realiseren van de doelen van het gemeentelijk beleid, maar vooral ook hoe zij gaat sturen op de samenhang in de stad met de wijken. De keuze voor de programma's Van Wijken Weten en Stad op de Kaart met de daarin opgenomen veranderopgaven is in deze MJPB vertaald in:

- *2 Programma's met 8 veranderopgaven*
  In deze veranderopgaven zijn de opgaven en de beleidsdoelen geformuleerd die van invloed zijn op de diverse taken van de gemeente en de daarbij betrokken budgetten.

- *10 Reguliere programma's (STAD)*
  In de Reguliere programma's zijn de taken, de ambitie, de beleidskaders en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen. In een toegevoegde tabel wordt inzichtelijk gemaakt welke budgetten vanuit de voormalige reguliere programma's zijn ondergebracht in de budgetten voor de wijkprogramma's.

- *8 Wijkprogramma's (WIJK).*
  In de acht wijk/gebiedsprogramma s, veelal een bundeling van wijken, zijn de wijkdoelen per wijk opgenomen. Deze zijn voorlopig gebaseerd op de wijkactieplannen 2016/17, die als springplank gaan dienen voor het realiseren van de nieuwe wijkplannen en bijbehorende begrotingen. In de wijken ligt de opgave om, passend bij het profiel van de wijk en de door bewoners zelf benoemde opgaven in de woon,- en leefomgeving, de beschikbare middelen zodanig in te zetten, dat ze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de wijk, maar ook van de stad als geheel. Het jaar 2017 zal een verkennend jaar zijn waarin de wijkprogramma s nader kunnen worden uitgewerkt.

Arnhemse doelenboom
De in de Perspectiefnota genoemde publieke waarden als toetsstenen (bladzijde 11) zijn de basis voor de Arnhemse doelenboom. De Arnhemse hoofddoelen van beleid worden in 1.4 toegelicht.
- In de MJPB wordt de samenhang tussen de Arnhemse hoofddoelen, de beleidsdoelen in de veranderopgaven en in de reguliere opgaven in beeld gebracht;
- In de prestatiedoelen van de reguliere programma's en de beoogde prestaties in de taakvelden die onder een regulier programma vallen, wordt de uitwerking meer concreet vertaald;
- In de wijkprogramma's zijn de wijkdoelen per wijk opgenomen. Deze zijn voorlopig gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016/2017.

Landelijk voorgeschreven taakveldenbegroting en indicatorenset BBV
- Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen. In de Perspectiefnota is besloten om de huidige producten in de Arnhemse reguliere programma's te vertalen naar deze taakvelden. Daarnaast wordt in de MJPB een totaaloverzicht van de taakveldenbegroting opgenomen;
- Tevens schrijft het BBV een landelijke indicatorenset voor. Deze indicatorenset wordt als bijlage in de begroting opgenomen.

1.3 Financieel perspectief

In de Perspectiefnota 2017-2020 is aangegeven dat voor het eerst sinds de crisis het financiële beeld van Arnhem zich wat positiever ontwikkelt dan voorgaande jaren. In de brief "Voorbereiding MJPB 2017-2020: een tussenstand" dd 28 juni 2016 is toegelicht dat de financiële ruimte nog verder is toegenomen door de groei van de uitkering uit het gemeentefonds en de financiële ruimte die is ontstaan door de aanhoudende daling van de rente.

Dit heeft ertoe geleid om de aanvankelijke taakstelling van € 10 miljoen, te bereiken met het programma Van Wijken Weten, te heroverwegen. Hiermee kan in lijn met de aangenomen motie "Neem de tijd voor Van Wijken Weten" de transitie naar wijksturing vanuit de bedoeling worden vormgegeven zonder de druk van een aanmerkelijke taakstelling.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in hoofdstuk 2 Ontwikkelingen in het financiële kader.

1.4 Arnhemse hoofddoelen

ARNHEM GEWILDE STAD

- **Dynamische (centrum)stad aan de rivier**
  We zetten in op een dynamisch centrum in en voor de regio. Een centrum dat aantrekkelijk is voor inwoners van de stad en bezoekers uit de wijde omtrek.

- **Bedrijvige stad regionaal en internationaal**
  We willen het economisch potentieel vergroten door vernieuwing en doorontwikkeling van bedrijvigheid, het verbeteren van de kennisinfrastructuur en door het creëren van werkgelegenheid op alle niveaus in regionaal en (inter-)nationaal perspectief.

- **Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling**
  We werken aan een landelijke uitstraling met het accent op de unieke historie, de mix van stedelijkheid in het groen en aan de rivier en de toppers op het gebied van sport, culturele evenementen en leisure.

- **Duurzame stad**
  We koersen op duurzaam wonen in de stad waar inwoners en bedrijven gericht zijn op energietransitie in een groen-blauwe omgeving

- **Besturen met kennis uit de stad**
  We willen de bestuurlijke effectiviteit versterken door het lerend vermogen van de stad te vergroten. We willen de kennis en kunde uit de stad mobiliseren, waardoor er meer mogelijkheden geboden worden om publieke taken door inwoners zelf te laten uitvoeren.

ARNHEM GEZONDE STAD

- **Wonen in leefbare wijken**
  We bevorderen wonen en leven in een prettige, duurzame omgeving in gedifferentieerde en levensloopbestendige wijken die schoon, heel en veilig zijn. Wonen in wijken waar de inwoners zich ook eigenaar voelen van de publieke ruimte.

- **Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar**
  We willen Arnhemmers stimuleren om mee te doen in de samenleving, met oog en zorg voor elkaar. Kwetsbare inwoners behouden keuzevrijheid in wie hen waarmee helpt en we zorgen altijd voor een zorgzaam vangnet voor wie het niet zelfstandig redt.

- **Krachtige sociale verbanden in de wijk**
  We stimuleren krachtige sociale verbanden door meer uitwisseling van kennis en verbinding tussen inwoners met een diverse achtergrond.

1.5 Aangenomen amendementen

Op 7 november 2016 is de MJPB 2017-2020 door de gemeenteraad behandeld en vastgesteld (zie raadsbesluit van 7 november 2016).

De volgende, aangenomen amendementen zijn in deze geamendeerde MJPB 2017-2020 verwerkt:

- amendement "Financiën New Energy Made in Arnhem daar inzetten waar het maximaal rendeert" (16A38): verwerkt in programma Programma Stad op de kaart, veranderopgave Arnhem ElektriCity;
- amendement "Rechte rug (1); verlagen parkeertarieven"(16A40g): verwerkt in hoofdstuk Ontwikkelingen in het financiële kader, alinea 2.3 Knelpunten en oplossingen, kopje Toezegging meeropbrengst betaald avondparkeren;
- amendement "Rechte rug (2); met ambitie de overlast te lijf" (16A41): verwerkt in Regulier programma (STAD) Gezondheid en milieu onder alinea Ambitie, kopje Handhaving;
- amendement "Geef actieplannen de ruimte" (16A42): verwerkt in het raadsbesluit van 7 november 2016.

De tekst uit de amendementen die betrekking hebben op de MJPB 2017-2020, is in deze geamendeerde MJPB in het rood weergegeven met daarbij een hyperlink naar het betreffende amendement.

1.6 Aangenomen moties

De volgende moties zijn tijdens de raadsbehandeling van de MJPB 2017-2020 op 7 november 2016 door de raad aangenomen:

- motie "Zeggenschap bewoners" (16M110);
- motie "Blijvende aandacht lijn 8" (16M112);
- motie Rechte rug (1); verlagen parkeertarieven (16M114g);
- motie "Huisbezoek ouderen" (16M121);
- motie "Eigen krachtconferenties voor ouderen" (16M122);
- motie "Groene bedoeling" (16M123);
- motie "Aanpak achterstanden met de stad" (16M126);
- motie "Opnemen budget voor dierenwelzijn in de MJPB" (16M129);
- motie "Referendumdebatten faciliteren" (16M135).

2 Ontwikkelingen in het financieel kader

2.1 Inleiding

In de Perspectiefnota 2017-2020 is aangegeven dat, hoewel Arnhem voor forse opgaven staat, voor het eerst sinds de crisis het financiële beeld zich wat positiever lijkt te ontwikkelen dan voorgaande jaren. Met name de prognose voor het gemeentefonds en de nieuwe verdeling van de budgetten voor Beschermd Wonen hadden een positief effect op het financieel beeld. In de brief "Voorbereiding MJPB 2017-2020: een tussenstand" d.d. 28 juni 2016 is aangegeven dat de financiële ruimte nog verder is toegenomen. In het raadsdebat hierover is dit verder toegelicht.

Uit de doorrekening van de meicirculaire valt op te maken dat de uitkering gemeentefonds verder groeit. Daarnaast biedt de aanhoudende daling van de rente veel financiële ruimte. Terwijl in onze begroting rekening is gehouden met een rentestijging, is de afgelopen jaren de rente op onze leningenportefeuille gestaag gedaald. Een deel van dit voordeel ter grootte van enkele miljoenen is al sinds 2012 structureel in de begroting opgenomen. Hier bovenop is bij de jaarrekening 2015 een rentevoordeel van € 6 miljoen behaald. Uit doorrekeningen is voor deze begroting duidelijk geworden dat zelfs met een pessimistisch scenario van rentestijging, een structureel lagere rentelast in de begroting kan worden opgenomen. In dit pessimistisch scenario wordt er van uitgegaan dat de komende begrotingsjaren de effectieve rente op de totale Arnhemse leningenportefeuille ineens stijgt met twee procentpunten. In dit scenario wordt ten opzichte van de huidige begroting een voordelig treasuryresultaat behaald van € 10 miljoen in 2017 aflopend naar € 7,8 miljoen in 2020. Natuurlijk moet de renteontwikkeling wel steeds nauwlettend in de gaten worden gehouden, dit, omdat een toekomstige rentestijging vooral voor de langere termijn forse nadelen met zich mee zal brengen.

De financiële ruimte maakt het mogelijk de in de vorige begroting ingezette nieuwe manier van werken in de stad en in de gemeentelijke organisatie, zonder druk van weer nieuwe bezuinigingen, verder vorm te geven. Het betekent helaas niet dat alle in de afgelopen jaren genomen bezuinigingsmaatregelen kunnen worden geschrapt. Hieraan wordt in de komende periode invulling gegeven.
De financiële ruimte heeft er wel toe geleid dat er mogelijkheden ontstaan om taakstellingen die voor het eerst in 2017 gerealiseerd moeten worden te heroverwegen. Het biedt bovendien ruimte om uitvoering te kunnen blijven geven aan de in het coalitieakkoord voorgestelde maatregelen, zoals het maximaal met de inflatie (CBS consumentenprijsindex) verhogen van de belastingen. In deze begroting stijgen de belastingen dan ook slechts met 0,5%, minder dan de consumentenprijsindex die 0,6 % bedraagt. In de brief over de tussenstand van de voorbereiding MJPB 2017-2020 is ingezet op het heroverwegen van vooral de oorspronkelijke taakstelling van €10 miljoen, te bereiken met Van Wijken Weten.

Mede op basis van het in juli hierover gevoerde debat en in lijn met de aangenomen motie hierover "Neem de tijd voor van wijken weten" wordt voorgesteld om deze omvangrijke en op korte termijn moeilijk te realiseren taakstelling van € 10 miljoen te schrappen. De bestaande taakstelling van €1,5 miljoen uit het coalitieakkoord moet echter nog wel worden gerealiseerd. De taakstelling bestaat uit een €0,5 miljoen efficiencykorting op Rijnstad en €1 miljoen op het budget opbouwwerk.

Het subsidiebudget voor het product opbouwwerk wordt geleidelijk afgebouwd. Met de komst van de teams Leefomgeving wordt verwacht dat de vraag naar Opbouwwerk zal veranderen. De teams zullen zelf taken overnemen en daarbij steeds beter weten wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. De teams Leefomgeving hebben met ingang van 2018 de mogelijkheid om in samenspraak met inwoners voorstellen te doen voor de inkoop van producten. Wanneer gekozen wordt om het product opbouwwerk in te kopen, zal financiering moeten worden gevonden binnen het totale budget van de betreffende wijk.

Vanaf begin oktober 2016 zijn er in heel Arnhem wijkteams leefomgeving actief. Conform uw motie "Neem de tijd voor implementatie Van Wijken Weten" wordt het jaar 2017 de start om samen met inwoners de eerste ervaringen op te doen met de nieuwe manier van sturing. Daarbij staan de doelen, zoals gesteld in de wijkprogramma's in deze begroting, voorop. In datzelfde jaar zal er bekeken worden welke middelen binnen de wijkbegroting bijdragen aan het realiseren van de opgaven in de wijk en welke niet. Het is de stellige verwachting dat binnen de wijkbegrotingen middelen kunnen vrijvallen door schrappen van activiteiten die voor de wijk van weinig toegevoegde waarde zijn of door het (deels) anders organiseren van activiteiten met meer ondersteuning vanuit de wijk zelf. Het college stelt u voor dat deze vrijkomende middelen in principe opnieuw in de wijk zelf tot besteding gebracht kunnen worden om de gestelde wijkdoelen eerder of beter te kunnen halen. Het schrappen van de (stedelijke) taakstelling maakt dit nu ook mogelijk.

Wij zullen daarom de wijkteams vragen zo spoedig mogelijk te starten met de voorbereiding van de wijkbegroting voor 2018. Door in de wijken op hoofdlijnen deze discussie te voeren, kan de resultante daarvan meegenomen worden in de perspectiefnota die in mei in uw raad behandeld zal worden. Tijdens de perspectiefnota kan uw raad aangeven, mede op basis van deze input en die van het college, welke generieke en wijkoverstijgende doelstellingen (publieke waarden) u van bijzonder belang acht.

Om recht te doen aan de verschillende rollen doen college en raad in dat debat geen wijkspecifieke uitspraken. Vervolgens kunnen de wijkteams in de maanden juni tot en met september deze hoofdlijnen van beleid (generiek vanuit de raad en meer specifiek vanuit de wijk) samenbrengen tot concrete wijkdoelen, die - net als in deze begroting - uiteindelijk formeel aan uw raad worden voorgelegd. Het is de verwachting van het college dat er in 2017 ten behoeve van de voorbereiding van de begroting 2018 een eerste beeld zal zijn welke verschuivingen wenselijk en mogelijk zijn. Deze kunnen dan ook worden verwerkt binnen de wijkbegrotingen. Daarmee nemen de wijkteams in lijn met uw motie de tijd om een en ander zorgvuldig te implementeren.

Bij het heroverwegen om taakstellingen geheel of gedeeltelijk te schrappen of anders in te vullen is er niet alleen gekeken naar de ruimte binnen de begroting, maar zeker ook naar de robuustheid van de financiële positie. Hierbij is gekeken naar de netto schuldquote1, de solvabiliteit2 en het weerstandsvermogen dat nodig is om risico's op te vangen. De financiële ruimte in de begroting en het reduceren van de taakstellingen hebben in ieder geval een positief effect op het risicoprofiel. In tegenstelling tot de afgelopen jaren beschikt Arnhem bij een zekerheidspercentage van 90 % over voldoende vermogen (zie ook paragraaf weerstandsvermogen). Uit de stresstest in deze begroting, maar ook uit de uitkomsten van het onderzoek naar onze financiële positie, waarvan de resultaten in de een raadsvoorstel recentelijk zijn of worden aangeboden, blijkt dat onze balansposities daarentegen broos zijn. De netto schuldquote is in Arnhem hoog. Een ratio van 100% wordt door de VNG als bovengrens gesteld. Voor het begrotingsjaar wordt daar nog aan voldaan, maar in meerjarenperspectief wordt deze grens overschreden. De financiering van het hoge investeringsniveau 2018 is daar de voornaamste reden van. Ook de ontwikkeling van de solvabiliteitsratio is negatief. Als gevolg van de vrijval bestemmingsreserves en de toename van de schuldpositie daalt de solvabiliteit aanzienlijk. Een echte norm is niet te geven, maar de daling van 14% (JR 2015) naar iets meer dan 9% vraagt wel om de nodige aandacht.

In lijn met de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek naar de financiële positie wordt voor een betere financiële soliditeit voorgesteld om de vermogenspositie te gaan versterken, door:
- het vast stellen van een weerstandsfactor met een bandbreedte tussen de 1 en 1,3
- het toevoegen van een positief treasuryresultaat aan de bestemmingsreserve kapitaallasten;
- het stellen van een bovengrens van de schuldquote van 100%.

Er is een verband tussen de solvabiliteit en de netto schuldquote. Indien de schuldquote daalt zal dat een positief effect hebben op de solvabiliteit. Daarbij komt dat de aanscherping van de weerstandsfactor positief van invloed is op de algemene reserve (die onderdeel uitmaakt van het eigen vermogen

In de paragraaf weerstandsvermogen wordt dit nader toegelicht. De financiële spelregels worden in raadsvoorstel "Onderzoek naar de Financiële positie" ter besluitvorming aan u voorgelegd. De financiële positie is kwetsbaar en het is van belang te streven naar een robuuste begroting waarbij tegenvallers het hoofd geboden kunnen worden. Er is dan ook bewust voor gekozen om de positieve eindsaldi van de begroting in 2017, 2018 en 2019 toe te voegen aan de AR en niet in te zetten voor nieuw beleid, ondanks dat dit volgens de spelregels is toegestaan.

Reëel sluitende begroting

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2017 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2020) weer tot stand wordt gebracht.

Uit onderstaande samengevatte staat van incidentele lasten en baten (zie ook de totale staat van incidentele lasten en baten 6.2) blijkt dat alleen in 2017 de incidentele baten hoger zijn dan de incidentele lasten, hetgeen betekent dat structurele uitgaven met incidentele baten worden gedekt. Vanaf 2018 zijn de incidentele baten lager dan de incidentele lasten. Dit houdt in dat alle structurele lasten en zelfs een deel van de incidentele lasten met structurele baten worden gedekt.

Totaaloverzicht incidentele lasten en baten	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Totaal incidentele lasten	-58.393	-41.543	-30.545	-29.764
Totaal incidentele baten	61.641	38.012	27.042	25.386
Per saldo hogere (+) of lagere (-) incidentele baten	**3.248**	**-3.531**	**-3.503**	**-4.378**

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de meerjarenprogramma begroting (MJPB) 2017 - 2020 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In de navolgende paragrafen worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie verder uitgewerkt en toegelicht.

1 Netto schuldquote: is een ratio die de verhouding aangeeft tussen de netto schulden en de totale baten.
2 Solvabiliteit: is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Ontwikkeling financieel beeld MJPB 2017-2020:

Financieel beeld 2017-2020	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Uitgangspositie MJPB 2016-2019	0	0	0	0
Budgettaire effecten rijksbeleid	10.328	13.259	11.610	11.332
Knelpunten en oplossingen	-4.803	-2.660	148	-94
Jaarlijkse bijstelling en bedrijfsvoering	3.566	2.727	1.585	823
Taakstellingen	-7.425	-13.138	-12.983	-12.132
Subtotaal MJPB 2017-2020	**1.666**	**188**	**359**	**-71**
Toevoeging- of onttrekkingen+ aan de AR	-1.666	-188	-359	71
Totaal MJPB 2017-2020	**0**	**0**	**0**	**0**

2.2 Gemeentefonds

In deze MJPB is de prognose van het gemeentefonds verwerkt, zoals volgt uit de doorrekening van de meicirculaire 2016. Ten opzichte van de berekening in de Perspectiefnota (op basis van de september- en decembercirculaire 2015) is een aantal ontwikkelingen te signaleren. Meer informatie is opgenomen in het reguliere programma R9 Financiën en bedrijfsvoering.

De provincie beoordeelt de begroting op reëel en structureel evenwicht en dat er - voor wat betreft de algemene uitkering uit het Gemeentefonds - tenminste uitgegaan moet worden van de meicirculaire (2016) en de daarin opgenomen uitkeringsfactoren. Op 31 mei 2016 is de meicirculaire 2016 verschenen. De meicirculaire geeft een vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk.
In de eerste plaats laten de accressen (jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds) een wisselend beeld zien: in 2017 neemt het accres toe, in 2018 en 2019 valt het accres licht lager uit en in 2020 neemt het weer wat toe. De wijzigingen in het accres kennen een structureel karakter.
De verwachte prijsontwikkeling bbp (bruto binnenlands product) wordt in de meicirculaire 2016 vanaf 2018 fors hoger (circa drie keer zo hoog) ingeschat dan in de vorige circulaire. Om die reden vindt een neerwaartse bijstelling plaats van de algemene uitkering in deze jaren (ten opzichte van de Perspectiefnota) om deze prijsontwikkeling op te kunnen vangen. Geraamd wordt in constante prijzen.

Integratie-uitkering sociaal domein

Vanaf 2015 zijn in de vorm van een integratie-uitkering (IU Sociaal Domein) de decentralisaties (Jeugdzorg, Participatie, Wmo 2015) opgenomen in het gemeentefonds. Voor het jaar 2016 is de IU Sociaal domein verhoogd met loon- en prijsbijstelling. Dit werkt structureel door in de jaren daarna. Met ingang van 2016 zijn de objectieve verdeelmodellen voor de Wmo2015 en de Jeugdzorg van toepassing. Daarnaast zijn er diverse mutaties in het macrobudget ten aanzien van de regeling woonplaatsbeginsel, de ouderbijdrage, orthocommunicatieve behandeling autisme, kapitaallasten gesloten jeugdhulp, uitname huishoudelijke verzorging voor Wlz-cliënten met een mpt (modulair pakket thuis) per 2017 en PGB-trekkingsrechten.

Ten aanzien van Beschermd Wonen geldt vanaf 2016 een nieuw historisch verdeelmodel. Voorlopig is afgesproken om in ieder geval ook voor 2017 het historische model te hanteren. In de door het ministerie van BZK bij de meicirculaire afgegeven onderbouwingen van de onderdelen van de IU Sociaal Domein, wordt het budget voor Beschermd Wonen voor Arnhem ook na 2017 op basis van het historisch verdeelmodel berekend. Om die reden nemen we dit ook in ons beeld structureel mee zoals ook bij de Perspectiefnota gedaan.

Voor Arnhem betekenen alle mutaties op de IU Sociaal Domein een structurele verhoging van de middelen, voor het grootste deel veroorzaakt door de stijging op Beschermd Wonen. In de voorgaande begroting zijn het tekort op Beschermd Wonen en de overige mutaties op de IU Sociaal Domein met de algemene middelen verrekend, in deze MJPB wordt dezelfde lijn gevolgd.
De begrote meerjarige lasten op de beleidsvelden Jeugd, Wmo en Participatie zijn gebaseerd op de meicirculaire 2014, maar zouden op basis van de huidige inzichten voldoende moeten zijn om de werkelijke lasten in de komende jaren te dekken. In de komende periode zal de transformatie op Beschermd Wonen zijn beslag gaan krijgen; vanuit Beschermd Wonen zal een stap gemaakt worden naar vormen van begeleid wonen. Aangezien dit lagere kosten met zich meebrengt, zouden de lasten op Beschermd Wonen in de komende jaren zelfs moeten dalen. Aangezien er op dit beleidsveld enerzijds echter sprake is van een lang overgangsrecht (5 jaar) en anderzijds nog niet alle benodigde informatie en aantallen volledig beschikbaar zijn, is het momenteel te vroeg om hierop in de begroting vooruit te lopen.

Herverdeling op het cluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV)
Op het cluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV) is de laatste herverdeling afgerond, waarbij overeengekomen is om de herverdeling voor in totaal 2/3 deel door te voeren. Het nadeel van ruim € 800.000 in 2020 dat hierdoor voor Arnhem ontstaat, is verwerkt in het meerjarenbeeld.

Uitwerkingsbesluit Verhoogde Asielinstroom
In het Uitwerkingsbesluit Verhoogde Asielinstroom is overeengekomen dat gemeenten middelen ontvangen vanwege de extra kosten voor vergunninghouders op de gebieden werk en integratie, onderwijs en zorg. Een deel van de middelen betreft het partieel effect op het gemeentefonds van de extra rijksuitgaven aan eerstejaarsopvang (het trap-op effect). In de uitwerking is besloten het partieel effect toe te voegen aan een nieuwe decentralisatie-uitkering, waarna gemeenten een bedrag per een in die gemeente geplaatste vergunninghouder ontvangen. Het afromen van het partieel accres door daling van de uitkeringsfactor is de bijdrage die alle gemeenten betalen om de verhoogde asielstroom te bekostigen. De algemene uitkering wordt in 2016 en 2017 dus verlaagd (voor Arnhem circa € 5 ton respectievelijk € 1,9 miljoen) en deze middelen worden overgeheveld naar een decentralisatie-uitkering. Deze uitkering is echter bij de meicirculaire nog niet ontvangen; dit zal pas bij de septembercirculaire gebeuren.

In de bijlage mutaties gemeentefonds worden de wijzigingen van het Gemeentefonds als gevolg van taakmutaties en nieuwe of gewijzigde decentralisatie- en integratie-uitkeringen toegelicht. Per mutatie is aangegeven in hoeverre deze met de verschillende beleidsvelden worden verrekend.

In de volgende tabel wordt een overzicht gepresenteerd over de ontwikkeling van het gemeentefonds op basis van de meicirculaire.

Gemeentefonds	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Ontwikkeling gemeentefonds obv meicirculaire 2016	7.177	10.257	8.937	8.692
Nieuw verdeelmodel beschermd wonen	3.500	3.500	3.500	3.500
Herverdeeleffecten VHROSV	-349	-498	-827	-859
Totaal gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**10.328**	**13.259**	**11.610**	**11.332**

2.3 Knelpunten en oplossingen
In de Perspectiefnota is al ingezoomd op knelpunten in de beleidsvelden en in de bedrijfsvoering die nog opgelost moeten worden. Voor de MJPB is naast de in de Perspectiefnota onderkende knelpunten nog een aantal nieuwe knelpunten onderkend. In onderstaande tabel wordt een totaaloverzicht van de knelpunten en oplossingen gepresenteerd.

Knelpunten en oplossingen	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Extra budget rekenkamer (PN)	-85	-85	-85	-85
Knelpunt loon VGGM	-309	-309	-309	-309
Havens (PN)	-100	-100	0	0
Markten (PN)	-107	0	0	0
Indexatie armoede beleid (PN)	187	187	187	187
Armoedeagenda, kosten bewindvoering (PN)	-510	-127	0	0
Doorontwikkeling armoedeagenda (PN)	-786	0	0	0
Presikhaaf bedrijven (PN)	-1.797	-1.430	897	655
Regionale samenwerking wonen en huisvestingsverordening (PN)	-50	-50	-50	-50
Uitvoering Arnhemse woonprincipes 2025 (PN)	-300	0	0	0
Subtotaal Perspectiefnota	**-3.857**	**-1.914**	**640**	**398**
Stijging inwonersbijdrage VGGM	-60	-60	-60	-60
MFC's	-465	-365	-265	-265
Gebruikersonderhoud sportbedrijf	-200	-200	-200	-200
Doelgroepenvervoer	0	0	0	0
Vluchtelingenstroom extra capaciteit	-100	0	0	0
Afboeken resterende budgetten BAC	-212	-212	-212	-212
Ouderbijdrage jeugdzorg specialistische voorzieningen afgeschaft	-300	-300	-300	-300
- Niet compenseren afschaffen ouderbijdrage	300	300	300	300
Opvoedondersteuning overdragen naar wijkteams	-330	-330	-330	-330
- Dekken vanuit vrijgevallen subsidies voor opvoedondersteuning	330	330	330	330
Corrigeren dotatie noodfonds	0	0	700	700
Uitrol omgekeerd afval inzamelen	-466	0	0	0
- Dekken omgekeerd afval inzamelen uit BR Afval	466	0	0	0
Exportbelasting	546	546	0	0
Regionale aanbesteding inkoop elektriciteit en gas	0	-80	-80	-128
- Dekken vanuit budget vergroening elektriciteit en gas	0	80	40	30
- Dekken vanuit budgetten Energy Made in Arnhem	0	0	40	98
Uitschrijven bestuurlijke boetes	15	15	15	15
Onderhoud/exploitatie Arnhem Centraal	-545	-545	-545	-545
- Dekken kosten besturingssysteem bussen aan BR Beheer en onderhoud openbare ruimte (10 jaar)	75	75	75	75
Ontbrekende middelen voor onderhoud parkeergarages	-137	-137	-137	-137
- Dekken vanuit de parkeerexploitatie	137	137	137	137
Diverse ontwikkelingen bereikbaarheid	0	0	0	0
Subtotaal	**-946**	**-746**	**-492**	**-492**
Totaal knelpunten en oplossingen	**-4.803**	**-2.660**	**148**	**-94**

Rekenkamer (Regulier programma 0)
Er wordt een structurele toevoeging gedaan van € 85.000 vanuit de algemene middelen om de rekenkamerfunctie te kunnen realiseren zoals in het addendum van het coalitieakkoord is afgesproken.

Knelpunt loon VGGM (Reguliere programma's 1 en 7)
Op de begroting van VGGM is in overeenstemming met de deelnemende gemeenten vanaf 2017 prijs- en loonindexatie toegepast. Dit betekent voor Arnhem een structureel knelpunt van € 384.000 op het brandweerdeel en € 70.000 op het gezondheidsdeel. In totaal € 454.000. Het deel dat Arnhem reserveert voor compensatie aan de gemeenschappelijke regeling VGGM (€ 145.000) kan in mindering worden gebracht op het knelpunt. Voorgesteld wordt het resterende deel ad € 309.000 ten laste van de algemene middelen te brengen.

Havens (Regulier programma 2)
In 2015 is het aantal bezoekende cruise-schepen met passagiers fors afgenomen. Dit heeft te maken met het, na een periode van onderhoud, weer volledig functioneren van de kade in Nijmegen en het faillissement van een touroperator die Arnhem als vertrekhaven gebruikte. In 2015 was er sprake van een tekort van €100.000. Voor de begrotingsjaren 2016 t/m 2018 zal naar verwachting ook sprake zijn van een vergelijkbaar tekort. In de komende periode wordt onderzocht hoe de betekenis van de havens en kades voor Arnhem kan worden vergroot. Daarbij wordt gekeken naar quick wins, maar wordt bijvoorbeeld ook de mogelijkheden van een passagiersterminal verkend. Verder wordt er onder meer georganiseerd om bezoekende schepen via een lichtkrant welkom te heten en een ligplaats toe te wijzen. Deze acties zijn gericht op het vergroten van de aantrekkelijkheid van Arnhem als aanlegplaats.

Markten (Regulier programma 3)
In 2015 is het aantal marktkooplieden verder teruggelopen. De teruggang in het aantal marktkooplieden is een trend die al jaren in den lande zichtbaar is en zich ook in Arnhem doorzet. In financiële zin betekent dit dat de inkomsten van de markt achterblijven bij de begrote bedragen. Dit is al meerdere jaren het geval. Vanaf 2018 wordt, na de verzelfstandiging van de markten, gestreefd naar kostenneutraliteit.

Indexatie Armoede-agenda (Regulier programma 6)
In het Coalitieakkoord is opgenomen (afspraak W5), dat het budget voor armoedebeleid in de begroting wordt bepaald door het begrote budget in het voorgaande jaar te vermeerderen of te verminderen met de procentuele toe- of afname van het aantal huishoudens met een laag inkomen (op basis van landelijke ramingen in het jaarlijkse Armoede Signalement van het CPB). Dit is taakstellend voor de uitvoering en staat innovaties binnen het armoedebeleid niet in de weg. De indexatie is op basis hiervan berekend en is € 187.000 lager dan in de vorige begroting. Deze wordt ten gunste van de algemene middelen gebracht.

Armoede-agenda: bewindvoering (Regulier programma 6)
De kosten van bijzondere bijstand voor bewindvoering stijgen al jaren en zetten de armoedeagenda steeds verder onder druk. In 2009 werd € 3 ton uitgegeven aan dit onderdeel, in 2015 naar verwachting ruim € 2,7 miljoen. Deze stijging zet zich door in 2016. Om die reden is interventie noodzakelijk. Bij de Perspectiefnota is besloten om te voorkomen dat door de verdere groei van de kosten bewindvoering, de overige onderdelen van de armoedeagenda steeds meer onder druk komen te staan, het onderdeel bewindvoering los te koppelen van de Armoede-agenda.
Met het project Budgetondersteuning op maat (BooM) worden de kosten voor bewindvoering terug gedrongen. Door nieuwe klanten in eigen beheer de faciliteiten van het gemeentelijke budgetbeheer en -coaching aan te bieden en daarnaast bestaande klanten van de commerciële bureaus over te nemen, kunnen de kosten van bewindvoering aanzienlijk worden teruggebracht. Voor het realiseren van het project BooM en het terugdringen van de uitgaven bewindvoering is extra inzet in 2017 ad € 510.000 en in 2018 van € 127.000 noodzakelijk. Deze extra kosten worden naar verwachting na 2018 terugverdiend.

Prognose Bijzondere Bijstand: Armoede-agenda (Regulier programma 6)
Financiële problemen en armoede maken de kans om mee te doen in onze maatschappij kleiner. Daarom wordt met nadruk ingezet op het voorkomen hiervan en een armoedebeleid waarmee met de juiste middelen een grote groep Arnhemmers en vooral kinderen worden bereikt. Op 27 juni 2016 is de doorontwikkeling van de armoedeagenda en schulddienstverlening geamendeerd vastgesteld. De nieuwe maatregelen hebben waar mogelijk een preventief karakter en hebben tot doel de zelfredzaamheid van inwoners te vergroten.

In de prognoses van de bijzondere bijstand wordt een structureel tekort voorzien. Om de inkomsten en uitgaven van de armoedeagenda op termijn weer in balans te brengen, wordt in de doorontwikkeling van de armoedeagenda voorgesteld om de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing te verlagen. Per 1-1-2018 wordt naar verwachting Diftar ingevoerd. Dit jaar nog zal de invoering van Diftar in een raadsvoorstel nader worden uitgewerkt. De invoering van Diftar is een goed moment om de kwijtschelding op afvalstoffenheffing te beperken. Minima hebben dan immers meer dan voorheen directe invloed op de kosten van hun afval. Op basis van extern onderzoek is gebleken dat de toe te rekenen kosten aan de afvalstoffenheffing in 2017 niet boven de wettelijke grens van 100% kostendekkendheid komen. Op basis van de afspraken in het coalitieakkoord kan dus indexatie plaatsvinden. Vanaf 2018 is dit niet het geval. De heffing wordt vanaf dan ten laste van de algemene middelen naar beneden bijgesteld om weer binnen de wettelijke grens van de kostendekkenheid te komen.

Presikhaaf Bedrijven (Regulier programma 6)
De MJPB 2016-2019 is voor wat betreft Presikhaaf Bedrijven gebaseerd op de verwerking van het Bresdo-rapport. Nu het regionale traject om verschillende redenen is vertraagd, is een nieuwe meerjarige inschatting gemaakt door te beoordelen in hoeverre de voorgestelde maatregelen uit het Bresdo-rapport tijdig dan wel in zijn geheel kunnen worden gerealiseerd. De voorlopige conclusie lijkt dat een aantal maatregelen in een andere fasering zal worden gerealiseerd en daarnaast zijn er maatregelen die mogelijk in zijn geheel niet gerealiseerd kunnen worden. Dit laatste overigens in beperkte mate en heeft betrekking op het besluit om de groepsdetacheringen bij Presikhaaf bedrijven te laten blijven. Op basis van de inzichten is een nieuwe inschatting gemaakt van de te realiseren bezuinigingen en op grond daarvan is de begroting aangepast. In 2017 en 2018 resulteert dit in nadelen van respectievelijk € 1.7 en €1.4 mln. Vanaf 2019 resulteert dit een positief effect op de begroting van € 897.000 in 2019 en van € 655.000 in 2020.

Wonen regionale samenwerking en woonprincipes (Regulier programma 8)
Voor de structurele kosten van de regionale samenwerking op het beleidsveld wonen is in deze begroting respectievelijk structureel € 20.000 opgenomen. Voor de uitvoering van de huisvestingsverordening is structureel € 30.000 opgenomen. Om de huisvestingsopgaven en doelen uit de Arnhemse woonprincipes 2025 te kunnen realiseren is daarnaast in 2017 een eenmalige extra voeding ad € 300.000 voor het Volkshuisvestingsfonds in het financieel beeld verwerkt.

Stijging inwonersbijdrage VGGM (Regulier programma 1)
Op basis van de groei van het aantal inwoners van Arnhem wordt de inwonersbijdrage aan de VGGM vanuit de algemene middelen met € 60.000 geïndexeerd.

MFC's (Regulier programma 4)
Op de gebruikersexploitatie van de MFC's zijn de afgelopen jaren ter grootte van € 530.000 tekorten ontstaan. Het gaat om tekorten op locatiemanagement ad €100.000, lager dan begrote opbrengsten uit verhuur ad € 100.000, ontbrekende servicekosten in de sportbegroting ad € 280.000 en ongedekte servicekosten ad € 50.000,- doordat de schoolbesturen in plaats van 100% van de hen van het Rijk ontvangen vergoeding voor servicekosten en buitenonderhoud slechts 95% af aan de gemeente afdragen.
Op basis van het door de taskforce MFC opgestelde implementatieplan ter optimalisering van de bedrijfsvoering, waarbij in overleg met de wijkteams maatwerk per MFC wordt voorgesteld, kunnen besparingen worden gerealiseerd. Hiervoor is wel tijd nodig. Medio 2018 zullen naar verwachtingen de besparingen ter grootte van € 200.000 zijn gerealiseerd. Voor een deel kan het tekort op de servicekosten worden opgevangen, door de scholen 100% van de hen van het Rijk ontvangen vergoeding voor servicekosten en buitenonderhoud dan slechts 95% aan de gemeente af te dragen.

MFC's	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Tekort op locatiemanagement	-100	-100	-100	-100
Lager dan begrote opbrengsten uit verhuur	-100	-100	-100	-100
Ongedekte servicekosten in begroting Sport	-280	-280	-280	-280
Tekort op servicekosten	-50	-50	-50	-50
Oplossingen taskforce MFC	0	100	200	200
Dekken tekort op servicekosten uit verhogen bijdrage servicekosten scholen naar 100%	50	50	50	50
Bijdrage scholen buitenonderhoud naar 100%	15	15	15	15
Totaal MFC's	**-465**	**-365**	**-265**	**-265**

Gebruikersonderhoud Sportbedrijf (Regulier programma 5)
De benodigde onderhoudsbudgetten voor de huurder van de sportaccommodaties, het Sportbedrijf, blijken op basis van de recentelijk geactualiseerde demarcatielijst € 750.000 per jaar te bedragen.
In de begroting van het Sportbedrijf is voor het reguliere jaarlijkse onderhoud een bedrag van € 300.000 beschikbaar. In het MIP van het Sportbedrijf is over een periode van 40 jaar een investeringsbedrag van ca. 10 miljoen beschikbaar. Dit vertegenwoordigt een structureel bedrag van € 250.000 dat gerelateerd kan worden aan het gebruikersdeel van de binnensportaccommodaties. Het gaat hierbij om het vervangen van sportvloeren, wanden, vouwwanden, plafonds, tribunes, deuren, technische voorzieningen, installaties etc. Per saldo beschikt het sportbedrijf over een budget van € 550.000 voor het gebruikersonderhoud, resteert een tekort van € 200.000. Voorgesteld wordt om dit vanuit de algemene middelen op te lossen.

Doelgroepenvervoer (Regulier programma 6)
In april 2016 is Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Een van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer. De aanbesteding van het vervoer heeft inmiddels plaatsgevonden. De kosten van het doelgroepenvervoer zijn hoger dan begroot, oplopend van € 284.000 in 2017 naar € 884.000 vanaf 2019.

Dit komt mede doordat de bijdrage voor het Wmo-vervoer vanuit de Provincie (Samenwerkingsovereenkomst basismobiliteit: SOK) afneemt en er geen rekening is gehouden dat het budget leerlingenvervoer incidenteel was opgehoogd en vanaf het schooljaar 2016-2017 wegvalt. De aankomende periode zal maximaal worden ingezet op het realiseren van besparingen door het (verder) bundelen van het vervoer, het aanpassen van systeemkenmerken (bijv. wijzigen van aanmeldtijden), een verplicht OV-advies, het aanpassen van de maximale reisduur van een leerling van 60 naar 90 minuten, waardoor er meer leerlingen met minder busjes kunnen worden vervoerd, het aanpassen van de tarieven taxivervoer, de instroom vraagafhankelijk vervoer - en leerlingenvervoer beperken en het inzetten van meer vrijwilligers.
Het resterende tekort zal gedekt worden met aanvullende maatregelen binnen het beleidsveld. Hierbij wordt rekenschap genomen van de wettelijke beperkingen en bezwaren die hierbij een rol spelen.

Extra capaciteit ten behoeve van vluchtelingenstroom (Regulier programma 6)
Bij de Perspectiefnota 2017-2020 is besloten om voor de verhoogde asielinstroom in 2016 incidenteel € 100.000 beschikbaar te stellen voor inzet van extra capaciteit. Deze capaciteit was nodig voor alle activiteiten vanuit Projectmanagement voor de eerste opvang van vluchtelingen en statushouders en het creëren en behouden van draagvlak voor opvang bij de Arnhemse bevolking. Ook voor 2017 is deze extra inzet noodzakelijk. Het is niet uit te sluiten, gezien de grilligheid van de ontwikkelingen rondom vluchtelingenstromen dat er ook in de komende jaren opnieuw een beroep gedaan zal worden op de gemeente Arnhem inzake (eerste) opvang van vluchtelingen. Momenteel wordt op alle relevante beleidsvelden in beeld gebracht, welke financiële consequenties de vestiging van de (grotere) groep statushouders voor de gemeente Arnhem heeft en wat nodig is om de integratie en participatie van deze groep te bevorderen. Gezien de complexiteit hiervan is een multidisciplinaire aanpak noodzakelijk. In de komende tijd is dan ook extra inzet van capaciteit nodig om een verdere programmatische aanpak mogelijk te maken.

Afboeken resterende budgetten BAC (Regulier programma 6)
In het kader van de uitvoering van schulddienstverlening verrichtte het Budget Advies Centrum (BAC) in het verleden werkzaamheden voor de regio en daar stonden opbrengsten tegenover in de begroting. Met het besluit om schulddienstverlening extern te plaatsen, zijn ook de werkzaamheden voor de regio en daarmee een groot deel van de bijbehorende opbrengsten afgebouwd. Recentelijk is echter gebleken dat er binnen de begroting nog opbrengsten staan die een directe relatie hadden met de werkzaamheden voor de regio. Door het wegvallen van deze werkzaamheden worden de opbrengsten niet langer gerealiseerd. Er resteert een structureel knelpunt van € 212.000, waarvan wordt voorgesteld om deze ten laste van de algemene middelen te brengen.

Ouderbijdrage jeugdzorg specialistische voorzieningen afgeschaft (Regulier programma 6)
Door het Rijk is besloten per 1 januari 2016 de ouderbijdrage in de Jeugdzorg (intramurale specialistische voorzieningen) af te schaffen. In de begroting heeft Arnhem hiervoor een bedrag van structureel € 300.000 opgenomen. Voorgesteld wordt om de financiële consequenties van het afschaffen op te lossen binnen het beleidsveld jeugd.

Opvoedingsondersteuning overdragen naar wijkteams (Regulier programma 6)
De gesubsidieerde producten op integraal en preventief jeugdbeleid worden vanaf 2017 structureel ad € 330.000 overgeheveld naar de wijkteams vanaf 2017. Voorgesteld wordt om de kosten hiervan te dekken vanuit de vrijgevallen subsidies op integraal en preventief jeugdbeleid ad € 330.000.

Corrigeren dotatie noodfonds (Regulier programma 6)
In het coalitieakkoord is voorzien in het vormen van een buffer om te voorkomen dat mensen die zorg nodig hebben voor een dichte deur komen te staan. Vanuit de algemene middelen is hier incidenteel € 700.000 vier jaar geld aan toegevoegd. In de begroting is deze dotatie echter als structureel aangemerkt. Hierdoor kan vanaf 2019 structureel € 700.000 vrijvallen.

Uitrol omgekeerd afval inzamelen (Regulier programma 7)
Gelet op het in juni 2016 vastgestelde armoedebeleid is een versnelde invoering van Diftar gewenst. Op het moment van het verschijnen van deze begroting zal het onderzoek naar de financiële haalbaarheid van Diftar gereed zijn en kan een definitief besluit worden genomen over de invoering van Diftar, met mogelijke gevolgen voor de reeds besloten maatregel binnen het armoedebeleid (verlagen kwijtschelding afvalstoffenheffing). Een versnelde invoering van Diftar is pas mogelijk wanneer het Omgekeerd Inzamelen ook versneld wordt uitgerold. Aan deze versnelde invoering van het omgekeerd afval inzamelen zijn in 2017 incidentele meerkosten verbonden ad € 466.000. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken vanuit de BR afval.

Exportbelasting op afval (Regulier programma 7)
Het rijk heeft besloten om de exportheffing op afval dat voor verbranding naar het buitenland wordt vervoerd voorlopig niet door te laten. Hierdoor ontstaan incidentele voordelen ad € 546.000 in 2017 en 2018.

Regionale aanbesteding inkoop elektriciteit en gas (Regulier programma 7)
De gemeente Arnhem is voornemens mee te gaan doen met een regionale aanbesteding van de inkoop van elektriciteit en gas. Maximaal 17 gemeenten zullen meedoen.
Het project is opgenomen in het programma New Energy Made in Arnhem dat op 28 september 2015 door de gemeenteraad is vastgesteld. Deze aanbesteding gaat vanaf 01-01-2018 extra geld kosten. De extra kosten lopen naar verwachting op van ca. € 80.000 per jaar in 2018 tot mogelijk € 200.000 per jaar vanaf 2023.

Binnen de budgetten voor huisvesting en facilitaire zaken is er voor de vergroening van elektriciteit en gas structureel € 30.000 beschikbaar. Voorgesteld wordt om deze middelen toe te voegen aan de BR duurzame energie. De extra kosten voor inkoop en elektriciteit doen zich pas vanaf 2018 voor. Voorgesteld wordt de extra kosten voor de aanbesteding te onttrekken aan de BR duurzame energie. Het resterende deel (ca. € 40.000 per jaar in 2019 en mogelijk oplopend tot € 170.000 in 2023) wordt gevonden binnen het huidige budget van Energy Made in Arnhem.

Uitschrijven bestuurlijke boetes (Regulier programma 7)
Er kunnen meer inkomsten worden gegenereerd door uitschrijven van bestuurlijke boetes. Daarmee kunnen zelf en direct boetes worden geïnd in plaats van het CJI (Centraal Justitieel Incasso Bureau). Dit levert € 15.000 structureel op.

Onderhoud/exploitatie Arnhem Centraal (Regulier programma 2)
In de MJPB 2016-2019 is een deel van de dekking van de beheerkosten van Arnhem Centraal incidenteel geregeld. Inmiddels is het beheer van de OV-Terminal overgedragen aan de beheerorganisatie. De beheerkosten zijn opnieuw in beeld gebracht. Het aandeel dat de gemeente zelf bijdraagt in de gemeentelijke belastingen (€ 540.000) wordt gedekt uit de hogere opbrengsten die het gevolg zijn door de uitbreiding van het areaal. Voorgesteld wordt om een deel van de beheerkosten van de besturingssystemen voor de afwikkeling van het busverkeer ad € 75.000, gedurende tien jaar, ten laste te brengen van de BR Beheer en onderhoud Openbare ruimte. Vanuit de BR Risico en Beheer Arnhem Centraal kan hiertoe een dotatie van € 750.000 gedaan worden. Er resteert dan nog een tekort van € 470.000 op het beheer en onderhoud van de OV-Terminal; de energiekosten voor het overdekte bussenplein, ongedekte personeelskosten Vastgoed; gestegen verzekeringspremies, dagelijks onderhoud van de openbare ruimte op A-niveau, energiekosten vloerverwarming en een klein restant beheerkosten op de besturingssystemen. Voorgesteld wordt om dit tekort van € 470.000 ten laste van de algemene middelen te brengen.

Ontbrekende middelen voor onderhoud parkeergarages
Bij de laatste inspecties aan de parkeergarages is op basis van gebreken aan de vloeren gebleken, dat het uitvoeren van onderhoud aan de garagevloeren niet in de vorige inspecties in 2012 is meegenomen. Dit heeft geresulteerd in het uit moeten voeren van noodzakelijk onderhoud aan de garagevloeren ter grootte van € 137.000. Deze kosten kunnen binnen de parkeerexploitatie opgevangen worden.

Diverse ontwikkelingen bereikbaarheid (diverse reguliere programma's)
Er is een aantal ontwikkelingen met betrekking tot de bereikbaarheid van Arnhem, die worden gedekt vanuit de BR bereikbaarheid. Op de exploitatie hebben deze ontwikkelingen derhalve geen effect.

Het opvangen van het wegvallen van de vergoeding processen verbaal
In de parkeerexploitatie kan rekening worden gehouden met het dekken van de lagere inkomsten als gevolg van het wegvallen van de vergoeding op processen verbaal. In de MJPB 2016-2019 is een hiervoor een taakstelling opgenomen. Voorgesteld wordt om de weggevallen inkomsten te dekken vanuit de BR bereikbaarheid.

Het invullen van de structurele taakstelling van € 800.000
De structurele taakstelling van € 800.000 op mobiliteit uit de MJPB 2016-2019 is in deze begroting ingevuld door € 500.000 structureel hogere opbrengsten parkeren. Dat is niet alleen het effect van het betaald avond parkeren, maar ook van wijzigingen in het parkeergedrag en gevolgen van nieuwe vestigingen, zoals Primark en Pathé. Daarnaast is de verwachting dat er € 100.000 bespaard kan worden door verdergaande digitalisering. Voor de resterende € 200.000 worden nog nadere oplossingen gezocht.

Toezegging meeropbrengst betaald avondparkeren
Wanneer het betaald avondparkeren de komende jaren 2017-2020 meer opbrengt, wordt dit (na aftrek van € 200.000 - afspraak uit het coalitieakkoord - en vooralsnog met een maximum van € 200.000 per jaar, waarbij de dan nog resterende meeropbrengst naar het Bereikbaarheidfonds gaat) aangewend voor het goedkoper maken van de tarieven in daluren en worden de mogelijkheden hiervoor verkend met de binnenstads-ondernemers. De raad vòòr 1 april 2017 te rapporteren over het resultaat en de aanwending daarvan en al dan niet het gestelde maximum aan te passen (amendement "Rechte rug (1); verlagen parkeertarieven").

Opzet bereikbaarheidsfonds/inzicht bestedingsvrijheid/verkeerskredieten
Voorgesteld wordt om een koppeling te maken tussen het MIP-krediet Verkeersinfrastructuur en de BR Bereikbaarheid. Jaarlijks kan dan aan de hand van de ontwikkeling van de BR Bereikbaarheid de investeringsruimte voor de komende jaren worden vastgesteld. Eventuele voor- en nadelen kunnen jaarlijks worden verrekend met het bereikbaarheidsfonds. In deze begroting hiermee al rekening te houden door het MIP-krediet Verkeersinfrastructuur vanaf 2019 verlagen van € 986.000 naar € 450.000.

Stelpost onderhoud
In de BR Bereikbaarheid zijn gelden opgenomen voor onderhoud van de openbare ruimte. Inmiddels is er een eigen BR Openbare Ruimte en is het niet meer nodig om deze lasten in de BR Bereikbaarheid op te nemen. Voorgesteld wordt om de opgenomen bedragen voor onderhoud openbare ruimte ad € 1,5 mln. in de BR Bereikbaarheid toe te voegen aan de BR Openbare Ruimte.

2.4 Jaarlijkse bijstellingen en bedrijfsvoering

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de belastingen (indexatie), het investeringsplan, het gemeentelijk rioleringsplan en de nominale compensatie van gesubsidieerde instellingen. Daarnaast ontstaat er een aantal voor- en nadelen in de bedrijfsvoering. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een overschot in het algemeen beeld. Dit is vooral het gevolg van het inboeken van de structureel lagere rentelast in de begroting. Hier wordt in paragraaf 2.4.5. specifiek op ingegaan.

Jaarlijkse bijstellingen en bedrijfsvoering	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Nominale compensatie v.a. 2017 (PN)	-4.535	-4.529	-4.525	-4.525
Ontwikkeling belastingopbrengst	723	91	24	317
Areale ontwikkelingen	-498	-497	-540	-520
Actualisatie meerjareninvesteringsplan	868	63	-854	-1115
Inzet rentevoordelen Treasury	10.128	8.829	8.709	7.895
Diversen bedrijfsvoering	-3120	-1230	-1230	-1230
Totaal jaarlijkse bijstellingen en bedrijfsvoering	**3.566**	**2.727**	**1.585**	**823**

2.4.1 Nominale compensatie

Nominaal ontwikkelingen	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Nominale compensatie gesubsidieerde instellingen: loon (1,9%) en prijs (1,2%)	-930	-930	-930	-930
Nominale compensatie gemeenschappelijke regelingen: alleen loon (1,9%)	-592	-592	-592	-592
Indexatie loonkosten obv nieuwe cao	-3.013	-3.007	-3.003	-3.003
Totaal nominaal	**-4.535**	**-4.529**	**-4.525**	**-4.525**

Nominale ontwikkelingen (Regulier programma 9)

Op basis van het coalitieakkoord wordt nominale compensatie verstrekt aan de gesubsidieerde instellingen ad € 930.000 en looncompensatie aan gemeenschappelijke regelingen ad € 592.000. Daarnaast hebben de VNG en de vakbonden op 27 januari 2016 een principeakkoord over de Cao Gemeenten gesloten. Deze is half april bekrachtigd. Per 1 januari 2016 stijgen de salarissen met 3%, en per 1 januari 2017 met 0,4%. De financiële gevolgen ad € 3 miljoen zijn meegenomen in deze begroting.

2.4.2 Ontwikkelingen belastingopbrengst

In het Coalitieakkoord zijn afspraken gemaakt over de belastingontwikkeling, die met ingang van 2015 zijn doorgevoerd. Voor de begroting 2017 wijzigen deze afspraken niet. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) worden verhoogd. Deze bedraagt voor 2017 0,6%.

Ontwikkelingen belastingen	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Belastingen: ontwikkelingen OZB	632	700	562	853
Belastingen: ontwikkelingen afvalstoffenheffing	91	-610	-538	-536
Belastingen: ontwikkelingen rioolheffing	0	0	0	0
Totaal ontwikkelingen belastingen	**723**	**91**	**24**	**317**

Ontwikkelingen afvalstoffenheffing

Indexatie van de afvalstoffenheffing is afhankelijk van de kostendekkendheid van deze heffing. De kostendekkenheid in 2017 ligt net onder de 100%. Hierdoor is indexatie in 2017 ter grootte van € 91.000 mogelijk. Vanaf 2018 is om op een kostendekkenheid van 100% te komen een verlaging van de afvalstoffenheffing noodzakelijk. Voorgesteld wordt dan ook om deze vanaf 2018 ten laste van de algemene middelen te brengen. In de perspectiefnota is aangegeven dat er bij de afvalstoffenheffing een relatie ligt met het knelpunt op de bijzondere bijstand (Armoedeagenda).

Om de inkomsten en uitgaven van de Armoedeagenda op termijn weer in balans te brengen, wordt in de doorontwikkeling van de armoedeagenda voorgesteld om de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing te verlagen. Ook hierdoor moet de afvalstoffenheffing worden verlaagd. Er resteert in 2018 een nadeel ten laste van de algemene van € 610.000, aflopend naar ongeveer € 540.000 in 2020.

Ontwikkelingen OZB

Jaarlijks wordt de opbrengst van de gemeentelijke belastingen geïndexeerd met de consumentenprijsindex van het CBS voor het lopende jaar (2016). Deze bedraagt 0,6%. Rekening houdende met de herijking van het bouwvolume woningen en niet-woningen bedraagt de meeropbrengst in 2017 € 632.000.

Ontwikkelingen rioolheffing

Bij de rioolheffing is afgesproken om de indexering in te zetten ten behoeve van het beleidsveld riolering. Voor deze MJPB 2017-2020 zijn de kosten geactualiseerd. Dit heeft geen effect op de algemene middelen.

E.e.a. resulteert in het volgende plaatje dat de lastenontwikkeling voor 2017 afzet tegen 2016.

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning Gemeente Arnhem 2017 ten opzichte van 2016	2016	2017	% Lasten-ontwikkeling
			Bedragen x € 1.000
Onroerend zaakbelasting	331	333	0,6%
Rioolheffing	166	167	0,6%
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	245	246	0,3%
Totaal	**742**	**746**	**0,5%**

Voor de effecten die de ontwikkelingen hebben voor de eigenaren en huurders wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

2.4.3 Areale ontwikkelingen

Areale ontwikkelingen	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Areale ontwikkeling	42	43	0	20
Areale ontwikkeling agv stationsgebied	-540	-540	-540	-540
Totaal areale ontwikkelingen	**-498**	**-497**	**-540**	**-520**

Op basis van de ontwikkeling van het aantal inwoners en de aantallen woningen worden de beheerslasten in de stad groter. Deze zijn financieel vertaald. Verder wordt hier het aandeel dat de gemeente zelf bijdraagt in de gemeentelijke belastingen als gevolg van de ontwikkelingen in het stationsgebied geraamd.

2.4.5 Investeringen en de bijbehorende kapitaallastenontwikkeling

Het huidige meerjarig investeringsplan dat is opgenomen in de paragraaf Investeringen is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee heeft het gemeentebestuur een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen. Op basis van deze investeringsplanning is het mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te scheppen voor de ambities met onze stad.
In de investeringsplanning 2017 - 2019 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen met een onderscheid in programma- en bedrijfsvoering investeringen. De bedrijfsvoering investeringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. De investeringen voor jaarschijf 2020 worden in de volgende MJPB opgenomen. Dit om te voorkomen dat ze nu zouden worden vastgesteld, zonder de impact van de bijbehorende kapitaallasten te kennen. Deze vallen door het gehanteerde waarderings-en afschrijvingenregiem buiten de scope van deze begroting.

De investeringen zijn zo reëel als mogelijk geraamd, dit conform de in de MJPB 2014-2017 ingezette lijn om structurele vrijval op kapitaallasten te realiseren door het reëler plannen van investeringen.
Voor de jaren 2017 tot en met 2019 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 45,7 miljoen. De nadruk ligt in de jaren 2018 met een totaalbedrag van € 113,0 miljoen. Voor de hele planperiode van deze MJPB incl. 2016 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 249,7 miljoen. Dit is iets minder dan het totaal aan investeringen van € 274,3 miljoen, dat in de vorige MJPB was voorzien voor de periode 2015 - 2019.
Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat de oorspronkelijke nadruk is verschoven van de jaren 2017 en 2018 naar het jaar 2018. Deze verschuiving wordt voor het grootste deel verklaard door een gewijzigde planning van investeringen in de sfeer van de onderwijshuisvesting en cultuur.

Geplande onderwijsinvesteringen en de investering in Focus Filmtheater in 2017 schuiven door naar 2018. Daarnaast zijn in 2018 nieuwe investeringen voorzien in zwembad Valkenhuizen van € 12 miljoen en in Museum Arnhem van € 11,2 miljoen. Voor de jaren 2019 en 2020 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien.

Kapitaallastenontwikkeling (div.)

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de vrijval meegenomen die ontstaat door het verschil tussen de werkelijke kapitaallasten van alle in het verleden gedane investeringen (niet MIP investeringen) en de begrote kapitaallastenruimte.

Daarnaast is de ontwikkeling van de kapitaallasten geschetst ten opzichte van de vorige begroting gebaseerd op basis van de in de paragraaf Investeringen opgenomen investeringsplanning (MIP). Apart inzichtelijk gemaakt zijn de kapitaallastenbudgetten die bij de Perspectiefnota beschikbaar zijn gesteld voor de aanpak Korenmarkt en het zwembad Valkenhuizen.

Kapitaallastenontwikkeling en hiermee samenhangende ontwikkelingen	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Vrijvallende kapitaallasten bestaande activa	182	183	183	1.659
Financiele consequenties agv actualisatie MeerjarenInvesteringsPlan (MIP)	686	-120	-270	-2.024
Korenmarkt, kapitaallastenbudget tbv aanpak korenmarkt	0	0	-150	-150
Nieuwbouw Valkenhuizen	0	0	-617	-600
Totaal Kapitaallastenontwikkeling en hiermee samenhangende ontwikkelingen	**868**	**63**	**-854**	**-1.115**

Korenmarkt

Het Korenmarktkwartier kent een veiligheidsproblematiek en monofunctionele invulling. Door onder andere het vrijkomen van de Korenbeurs in 2018 ontstaan kansen voor vitalisering van het gebied. Hierin moeten overheid- en ondernemersinvesteringen elkaar versterken. Vooruitlopend op de inhoudelijke visie voor dit gebied is er alvast vanaf de jaarschijf 2019 een structureel kapitaallastenbudget van € 150.000 opgenomen voor de aanpak van de Korenmarkt. Hiermee kunnen vanaf 2018 investeringen worden gedaan, onder de voorwaarde van ten minste een gelijke investering of inspanning door derden. De bijhorende inhoudelijke visie wordt voor de zomer aangeboden aan de gemeenteraad.

Zwembad Valkenhuizen

Het huidige zwembad Valkenhuizen is aan het einde van de economische en technische levensduur. Het zwembad wordt onder meer gebruikt voor onderwijs door ROC Rijn IJssel (voorheen CIOS), diverse zwem- en waterpolоverenigingen, school- en recreatiezwemmen. In 2015 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en kosten van renovatie van het zwembad en nieuwbouw zwembad Valkenhuizen. De kosten voor renovatie zijn geraamd op € 8,4 miljoen, de kosten voor een nieuw zwembad zijn geraamd op € 12 miljoen.

De verschillende scenario's zijn ook beschouwd op de effecten ten opzichte van de exploitatie van het Sportbedrijf Arnhem (SA). De scenario's laten grote verschillen zien in de te behalen exploitatievoordelen, maar ook in de exploitatiemogelijkheden van een nieuw zwembad. De totale jaarlijkse lasten (inclusief kapitaallasten) zijn voor het nieuwbouw scenario door de exploitatievoordelen voor SA lager dan bij het renovatie scenario.

Op basis hiervan is een keuze gemaakt voor nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen, op een nieuwe locatie, geïntegreerd met het bestaande sportcomplex. De kapitaallasten en de exploitatievoordelen voor de nieuwbouw zijn vanaf 2019 in het financieel beeld verwerkt.

2.4.6 Ontwikkelingen rente

Zoals in de inleiding en in de brief "Voorbereiding MJPB 2017-2020: een tussenstand" d.d. 28 juni 2016 is aangegeven levert de aanhoudende daling van de rente veel financiële ruimte op.
De afgelopen jaren is de rente op onze leningenportefeuille gestaag gedaald, waardoor het renteresultaat jaarlijks toenam. Een substantieel deel van dit renteresultaat ter grootte van enkele miljoenen is in de MJPB steeds achter de hand gehouden in een buffer voor het geval de rente weer gaat stijgen en is jaarlijks als incidentele dekking ingezet in de jaarrekening. Bij de jaarrekening 2015 is ruim 6 miljoen rentevoordeel behaald. Aangezien door de aanhoudende lage rentestand het renteresultaat al een paar jaar achtereen is vrijgevallen is bij de jaarrekening 2015 deze dekking als structureel aangemerkt.
In de voorbereidingen op deze MJPB zijn berekeningen van de renteresultaat ende daarmee samenhangende rentebuffer gemaakt, gebaseerd op een erg slecht weerscenario met een forse stijging van de rente in 2017 naar een niveau dat 2% ligt boven de gemiddelde rente in 2016.

De ontwikkeling van de rente op de kapitaalmarkt sinds 1990 laat zien dat zo'n grote sprong van de rente in één jaar zich niet heeft voorgedaan (zie ook paragraaf financiering). Daarmee lijkt zo'n sprong ook niet waarschijnlijk voor de nabije toekomst, wat aanleiding is geweest om de genoemde bedragen op voorhand in te boeken als minimaal te verwachten renteresultaten. Er ontstaat ruimte in 2017 van 10 miljoen, aflopend naar 7,8 miljoen in 2020.

De reëel begrote renteresultaten en daarmee de rentebuffer zullen op een hoger niveau liggen. In deze MJPB is gerekend met een geleidelijke stijging van de rente. Voor leningen met een looptijd van 10 jaar wordt uitgegaan van een jaarlijkse stijging van 0,5%. Leningen met een kortere of langere looptijd krijgen een navenant lagere of hogere stijging als aanname. Dit geeft voor de jaren 2017 t/m 2020 de in onderstaande tabel weergegeven aanname voor de verwachte gemiddelde rente voor de leningenportefeuille van de gemeente.

Inzet renteresultaat treasury	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
			Bedragen x €1.000	
1. Begrote rente MJPB 2017 - 2020	2,21%	1,98%	2,15%	2,08%
2. Pessimistisch rentescenario	4,23%	4,23%	4,23%	4,23%
1a. Begrote rentebuffer MJPB 2017-2020	11.052	12.580	14.688	15.207
2a. Begrote rentebuffer pessimistisch scenario	10.128	8.829	8.709	7.895
incidenteel inzetbare ruimte	**924**	**3.751**	**5.979**	**7.312**

Voorgesteld wordt om de incidenteel inzetbare ruimte alsmede de daadwerkelijke renteresultaten jaarlijks aan te wenden om de schuldenlast van de gemeente Arnhem terug te dringen door deze toe te voegen aan de BR kapitaallasten.

2.4.7 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

In de Perspectiefnota is al een aantal voor- en nadelen geschetst op de bedrijfsvoering. In deze begroting zijn hieraan op het gebied van de ICT en personeel ontwikkelingen aan toegevoegd.

Diversen bedrijfsvoering	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Druk op uitvoeringskosten (PN)	-290	-290	-290	-290
Diverse organisatorische knelpunten (PN)	-542	-542	-542	-542
- Dekken middels zero-based opbouw organisatie (PN)	542	542	542	542
Afbouw overhead door verzelfstandigingen (PN)	-972	-2.211	-4.947	-5.270
- Dekken door afbouw overhead (PN)	972	2.211	4.947	5.270
Frictiekosten door verzelfstandigingen (PN)	-4.904	-3.480	-394	0
- Dekken vanuit BR frictiekosten verzelfstandigingen (PN)	4.853	3.446	377	0
- Dekken vanuit vrijval programmakosten Wabo 2016 (MJPB)	51	34	17	0
Subtotaal	**-290**	**-290**	**-290**	**-290**
Correctie in de begroting mbt urensystematiek	-100	-100	-100	-100
ICT: Informatiebeveiliging	-145	-85	-85	-85
- Dekken vanuit opleidingsmiddelen	145	0	0	0
- Dekken vanuit herprioritering binnen de bedrijfsvoering	0	85	85	85
ICT:Leverancierscontractmanagement	-90	-90	-90	-90
Impuls om jongeren en trainees in te zetten in de organisatie	-750	-750	-750	-750
Transitiekosten van wijken weten	-1.890	0	0	0
Subtotaal	**-2.830**	**-940**	**-940**	**-940**
Totaal diversen bedrijfsvoering	**-3.120**	**-1.230**	**-1.230**	**-1.230**

Druk op uitvoeringskosten BUIG en Bijzondere Bijstand

In de Perspectiefnota is aangegeven dat de stijging van het aantal klanten BUIG en het aantal aanvragen Bijzondere Bijstand in de afgelopen periode druk leggen op de gemeentelijke formatie. Om die reden wordt uitbreiding van de formatie bij de betreffende afdelingen uit de algemene middelen ter grootte van € 290.000 gefinancierd. De formatie wordt in de vorm van een flexibele schil georganiseerd.

Correctie in de begroting m.b.t. urensystematiek
Bij het inbrengen van de urenbegroting in 2014 is ten aanzien van de begroting 2016 en verder een omissie opgenomen van € 100.000 (structureel) bij het onderdeel rendabele uren. De begroting moet worden gecorrigeerd.

ICT: informatiebeveiliging
Een betrouwbare informatievoorziening is essentieel voor het goed functioneren van de processen van de gemeente. De noodzaak van informatieveiligheid komt onder meer voort uit de toenemende digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening, waardoor de afhankelijkheid van de geautomatiseerde informatieverwerking steeds verder groeit. Maar het is niet alleen de automatisering. De samenwerking met andere overheden (in ketens) en contacten met burgers en bedrijven neemt steeds verder toe (bijvoorbeeld 3D's). Dit legt (deels nieuwe) eisen op aan de kwaliteit van de informatie-voorziening van de gemeente, waarbij rekening moet worden gehouden met de toenemende flexibilisering, "het nieuwe werken", de grotere mobiliteit en de toename van Cybercriminaliteit. Om de informatieveiligheid te waarborgen en de wettelijke verplichtingen die dit ondersteunen, zijn aanvullende middelen noodzakelijk.
Het gaat om een Bewustwordingscampagne (€ 60.000 in 2017 en € 60.000 in 2018), een jaarlijkse onafhankelijke test van de kwaliteit van de informatieveiligheid (€ 30.000 p/j), het borgen en bewaken informatieveiligheid (€ 25.000 p/j) en de mogelijkheid om deskundigen in te zetten bij incidenten / crisis en de implementatie van nieuwe maatregelen als gevolg van cloud-computing etc. (€ 30.000 p/j). Voorgesteld wordt om dit in 2017 te dekken vanuit de opleidingsmiddelen en vanaf 2018 te herprioriteren in de bedrijfsvoering.

ICT: Leverancierscontractmanagement
De tendens om van de aanschaf van een softwarepakket naar het in licentie afnemen van software as a service vraagt om een versterking van het leveranciers- en contractmanagement.
Contractpartijen zullen continu gemonitord en gehouden moeten worden op afgesproken prestaties, beschikbaarheid en contractafspraken. Om de versterking van het leveranciers- en contractmanagement vorm te geven is structureel € 90.000 op jaarbasis nodig. Hiermee kan een formatieve verankering in de organisatie worden bewerkstelligd.

Knelpunten in de bedrijfsvoering
Voor in totaal € 542.000 zijn er op diverse onderdelen binnen de organisatie knelpunten. De knelpunten worden meegenomen in een nieuwe zero based opbouw van de formatie.

Afbouw overhead en frictiekosten (toekomstige) verzelfstandigingen
De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan.
Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.
Ook voor de verwachte meerkosten voor het personeel van het Kunstbedrijf kan het vormen van een dergelijke reserve een oplossing zijn. Dit legt incidenteel een beslag op de algemene reserve, maar heeft als voordeel dat de lasten in latere jaren niet op de begroting drukken.

Impuls jongeren en trainees inzetten in organisatie
De gemiddelde leeftijd van de Arnhemse ambtenaren gaat snel richting de 50 jaar. Meer dan de helft van de medewerkers is al 50+.De instroom van jongeren is de laatste jaren - afgezien van de 10 trainees - heel beperkt geweest. De uitstroom door pensionering is de komende jaren groot: in de komende 5 jaar stromen bijna 150 medewerkers uit!
Voorgesteld wordt om € 750.000 structureel beschikbaar te stellen om de jonge instroom te bevorderen. Gedacht wordt hierbij aan het zoveel mogelijk stagiaires inzetten, jonge medewerkers binnen halen op externe vacatures (die waarschijnlijk beperkt zijn), het traineeprogramma voortzetten en/of meewerken aan een regionaal traineeprogramma. Verder zal worden gekeken naar mogelijkheden die bij andere gemeenten succesvol zijn gebleken, zoals een jongerenpool (zoals bij de gemeente Utrecht), werkervaringsplaatsen voor jongeren en garantiebanen creëren.

Transitiekosten wijksturing
Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk is aangegeven, wordt de taakstelling op Van Wijken Weten geschrapt. Dit biedt voor wijkteams en bewoners de mogelijkheid om middelen vrij te spelen. Voor de invoering van Van Wijken Weten en de dubbeling van kosten die daarmee gepaard gaan is in 2017 een bedrag van incidenteel € 1.890.000 ten laste van de algemene middelen gereserveerd. In de vorige begroting was hiervoor een bedrag van € 3 miljoen geraamd.

2.5 Invulling taakstelling

Sinds de bezuinigingsoperatie toekomstgericht bezuinigen in 2011, zijn er geen begrotingen meer geweest, waarin niet substantieel moest worden bezuinigd. Arnhem is de afgelopen jaren vooral geconfronteerd met aanzienlijke bezuinigingen van het rijk. Daarnaast heeft ook het slecht economische tij, met een stilstaande vastgoedmarkt en oplopende werkeloosheid er voor gezorgd dat de druk op de Arnhemse voorzieningen steeds groter werd.

Hierdoor was er steeds weer de noodzaak om te bezuinigen en vooral creatieve oplossingen te zoeken voor het verminderen van de werkloosheid, het aantal uitkeringen, het beperken van de kosten voor zorg en ondersteuning en het voorkomen van armoede.

Ondanks de onaangename consequenties van de bezuinigingsmaatregelen is het overgrote deel van de in de afgelopen jaren getroffen maatregelen gerealiseerd, zoals de in 2014 in gang gezette bezuinigingen op de publieke dienstverlening, de bezuinigingen op de investeringen, bezuinigingen op het onderhoud van vastgoed en het merendeel van de in 2015 in gang gezette maatregelen ter grote van 5 miljoen uit het coalitieakkoord. In de tweede tussenrapportage 2016 is een overzicht opgenomen van alle bezuinigingsmaatregelen die met ingang van 2016 gerealiseerd moeten worden.

Om te komen tot een financieel sluitende MJPB 2016-2019 was het wederom noodzakelijk om een aantal bezuinigingen, deels concreet benoemd, deels als taakstelling vanaf 2017, vast te stellen. In de perspectiefnota is aangeven dat het van een aantal taakstellingen niet mogelijk is gebleken om deze (structureel) op een goede wijze in te kunnen vullen, zoals het inperken van bovenwettelijke toeslagen en de taakstelling op het programma Wonen en Ruimte. Daarnaast zijn de taakstelling op de wijksturing en de taakstelling op de grote gesubsidieerde instellingen als risicovol benoemd.

Door de significante verbetering van het financiële perspectief zijn de nog niet in 2017 ingevulde taakstellingen heroverwogen. Per taakstelling worden de genomen maatregelen toegelicht en in de volgende tabel zijn de financiële consequenties hiervan op de algemene middelen weergegeven.

Taakstellingen 2017	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling ondersteunende functies	0	0	0	0
Taakstelling op gesubsidieerde instellingen	-749	-498	-247	4
Taakstelling op VGGM	-193	0	4	4
Taakstelling ODRA	-40	-40	-40	-40
Taakstelling coalitieakoord Wonen en ruimte	2.150	-1.000	-1.000	-1.000
Taakstelling ambtelijke huisvesting	-1.093	-1.100	-1.200	-600
Taakstelling inperken bovenwettelijke toeslagen	-500	-500	-500	-500
Taakstelling verkoop bezit	0	0	0	0
Taakstelling van wijken weten	-7.000	-10.000	-10.000	-10.000
Totaal taakstellingen 2017	**-7.425**	**-13.138**	**-12.983**	**-12.132**

Taakstelling ondersteunende functies

Taakstelling ondersteunende functies	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling ondersteunende functies (20-40 fte) eerste tranche	-1.400	-1.400	-1.400	-1.400
Oplossing via spoor besparingen ICT (zaakgericht werken)	600	600	600	600
Oplossing via spoor voordeel business case Sportbedrijf	500	500	500	500
Oplossing via andere sporen	300	300	300	300
Taakstelling tweede tranche 20/40 fte	0	-1.400	-1.400	-1.400
Inzet participatiebudget	0	700	700	700
Invullen restant taakstelling tweede tranche in organisatie	0	700	700	700
Totaal taakstelling ondersteunende functie	**0**	**0**	**0**	**0**

In het coalitieakkoord is afgesproken een taakstelling op de ondersteunende functies, bestaande uit twee tranches op te nemen (20-40 fte). De eerste tranche zal worden ingevuld door besparingen op ICT - vlak in relatie tot zaakgericht werken, het voordeel uit de business case Sportbedrijf en voor het overige deel worden nog oplossingen via andere sporen onderzocht. De tweede tranche van de taakstelling 20/40 Fte uit het coalitieakkoord ad € 1.400.000 structureel vanaf 2018 wordt gedeeltelijk ingevuld door ruimtebesparende maatregelen binnen W&I ad € 700.000 structureel vanaf 2018.

Taakstelling op gesubsidieerde instellingen

Taakstelling gesubsidieerde instellingen	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling op de gesubsidieerde instellingen beleidsarm vertaald naar wijken	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Afbouwen opbouwwerk	251	502	753	1.004
Taakstelling grote gesubsidieerde instellingen € 0,5 mln)	-500	-500	-500	-500
Invulling taakstelling subsisidiekorting Rijnstad	500	500	500	500
Totaal taakstelling gesubsidieerde instellingen	**-749**	**-498**	**-247**	**4**

De uit het coalitieakkoord afkomstige taakstelling op de gesubsidieerde instellingen van € 1,5 miljoen is bij de Perspectiefnota voor € 1 miljoen beleidsarm vertaald naar de wijken. De oorspronkelijke taakstelling van € 10 miljoen werd hierdoor € 11 miljoen.

Voorgesteld wordt om aan dit deel van de taakstelling invulling te geven door geleidelijke afbouw van het budget opbouwwerk bij Rijnstad. Door deze geleidelijke afbouw wordt dit deel van de taakstelling pas vanaf 2020 volledig ingevuld. Voorgesteld wordt dan ook om het resterende deel van dit gedeelte van de taakstelling in 2017 ad € 749.000, in 2018 ad € 498.000 en in 2019 ad € 247.000 ten laste van de algemene middelen te brengen.
De teams Leefomgeving hebben met ingang van 2018 de mogelijkheid om in samenspraak met inwoners voorstellen te doen voor de inkoop van producten. Wanneer gekozen wordt om het product opbouwwerk in te kopen, zal financiering moeten worden gevonden binnen het totale budget van de betreffende wijk.

Het niet naar de wijken vertaalde deel van de taakstelling op de gesubsidieerde instellingen ad € 500.000 wordt conform de uitgangspunten van het coalitieakkoord opgelost door efficiencykorting op Rijnstad.

Taakstelling op VGGM

Taakstelling op VGGM	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Invulling taakstelling VGGM	-750	-750	-750	-750
Bezuiniging op brandweer	274	274	274	274
Bezuiniging op organisatiekosten	30	30	30	30
Bezuiniging op GGD	17	17	17	17
Maatwerkpakket: Verlaging budget huisvesting kazerne (10a)	30	30	30	30
Maatwerkpakket: besparen op indirecte kosten JGZ	75	75	75	75
Maatwerkpakket: besparen op directe kosten JGZ	0	0	75	75
Beperken aantal consultatiebureaus	10	10	10	10
Flexibilisering contractmoment JGZ	0	0	50	50
Dekken tekort vanuit besparingen en resultaat 2016	121	121	0	0
Restant taakstelling VGGM	0	193	193	193
Totaal taakstelling op VGGM	**-193**	**0**	**4**	**4**

Tijdens de behandeling van de Zomernota d.d. 13 juli 2015 is voorgesteld om vanaf 2017 structureel € 750.000 te bezuinigen op de VGGM. Het besluit om vanaf 2017 € 750.000 op VGGM te bezuinigen is bij de vaststelling van de MJPB 2016-2019 bekrachtigd. In de begroting van VGGM voor 2017 is deze bezuinigingsmaatregel nog niet helemaal ingevuld.
In samenspraak met de VGGM is naar oplossingen gezocht om de taakstelling in te vullen. Voorgesteld wordt te bezuiniging op de brandweer, organisatiekosten, de GGD en op het maatwerkpakket door het verlagen van het budget huisvesting kazerne, te besparen op de directe en indirecte kosten JGZ, het aantal consultatiebureaus te beperken en de flexibilisering van het contractmoment JGZ. Er resteert nog een in te vullen deel van € 314.000 in 2017, dat voor een deel ad € 121.000 vanuit het voordelige resultaat in 2016 kan worden gedekt en voor het overige ad € 193.000 nog gevonden moet worden. Voorgesteld wordt om VGGM tijd te geven om hieraan invulling te geven, door in 2017 het tekort ten laste van de algemene middelen te brengen.

Taakstelling ODRA

Taakstelling op ODRA	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Niet te realiseren deel taakstelling gebruiksvergunningen	-30	-30	-30	-30
Niet te realiseren deel taakstelling Welstand	-10	-10	-10	-10
Totaal taakstelling op ODRA	**-40**	**-40**	**-40**	**-40**

Niet te realiseren deel taakstelling gebruiksvergunningen
Op het onderdeel 'Gebruiksvergunningen' staat vanaf 2016 een taakstelling van € 30.000 per jaar. Daar de daadwerkelijke financiële omvang beperkt is, kan deze taakstelling niet worden gerealiseerd. Voorgesteld wordt om deze ten laste van de algemene middelen te brengen.

Niet te realiseren deel taakstelling Welstand
In het coalitieakkoord is er rekening mee gehouden dat door het afschaffen van de welstandscommissie € 50.000 op jaarbasis bespaard zou kunnen worden. Dit lukt echter niet doordat er nog steeds een commissielid voor het deel erfgoed moet worden ingehuurd à € 10.000 per jaar. Dit betreft een wettelijke verplichting.

Taakstelling coalitieakkoord Wonen en ruimte

Taakstelling coalitieakkoord Wonen en ruimte	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling coalitieakoord Wonen en ruimte R8	-750	-1.000	-1.000	-1.000
Taakstelling coalitieakoord Wonen en ruimte R8: omzetten in incidentele bezuiniging	2.900	0	0	0
Totaal taakstelling coalitieakkoord Wonen en ruimte	**2.150**	**-1.000**	**-1.000**	**-1.000**

Bij de Perspectiefnota is al aangeven dat een structurele bezuiniging in het reguliere programma 8 van € 1 miljoen niet mogelijk is. Voorgesteld wordt om de taakstelling om te zetten in een incidentele taakstelling van € 2,9 miljoen in 2017. Deze taakstelling wordt ingevuld via het project Malburgen.
Daarnaast worden bezuinigingen c.q. opbrengst verhogende onderdelen in de Schuytgraaf doorgevoerd. Deze maatregelen leiden echter pas bij afronding van deze grondexploitatie over 10 jaar tot een financieel resultaat.

Taakstelling ambtelijke huisvesting

Taakstelling ambtelijke huisvesting	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling ambtelijke huisvesting	-1.000	-1.100	-1.200	-1.200
Afloop contract stadskantoor	0	0	0	600
- Advieskosten: huisvestingsadviseur in combinatie met architect	-49	0	0	0
- Interne kosten (uren)	-44	0	0	0
Totaal taakstelling coalitieakkoord ambtelijke huisvesting	**-1.093**	**-1.100**	**-1.200**	**-600**

De gemeente Arnhem kiest voor de ontwikkeling naar een regiegemeente. Dit houdt in dat ze uitvoerende taken waar mogelijk en waar nodig door andere, externe of aan haar gelieerde partijen laat doen. Het aangaan van samenwerking in de regio met andere gemeenten is eveneens een belangrijk uitgangspunt voor de gemeente Arnhem. Tenslotte is de organisatie nu volop bezig met de implementatie van de wijkteams leefomgeving.

Per 1 juli 2020 loopt het huurcontract met de twee verschillende eigenaren van het Stadkantoor af. Dit geeft de mogelijkheid om opnieuw een keuze te maken op welke wijze de gemeente Arnhem de werkplekken van haar medewerkers en bestuurders wil gaan faciliteren. Vanaf dat moment is er ook ruimte om de opgelegde taakstelling financieel in te vullen. Eerder zal dit niet lukken. Voorgesteld wordt om tot 2020 de taakstelling ten laste van de algemene middelen te brengen en ter voorbereiding op de keuze voor huisvesting incidenteel € 93.000 ter beschikking te stellen ter dekking van advies en interne kosten (uren).

Taakstelling inperken bovenwettelijke toeslagen

Taakstelling inperken bovenwettelijke toeslagen	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling inperken bovenwettelijke toeslagen	-500	-500	-500	-500
Totaal taakstelling inperken bovenwettelijke toeslagen	**-500**	**-500**	**-500**	**-500**

In de Perspectiefnota is al aangegeven dat het uiteindelijk niet mogelijk is gebleken om de taakstelling inperken bovenwettelijke toeslagen op een goede wijze in te kunnen vullen.

Taakstelling verkoop bezit

Taakstelling verkoop bezit	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling verkoop bezit	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Invulling Taakstelling door verkoop bezit € 1 miljoen	1.000	1.000	1.000	0
Invulling Taakstelling op cultuur en sport € 1 miljoen, voorstel in najaar ism vastgoed	0	0	0	1.000
Totaal taakstelling verkoop bezit	**0**	**0**	**0**	**0**

In de MJPB 2016-2019 is voorgesteld om eerder ingezette verkoop van gemeentelijk vastgoed voort te zetten, hetgeen naar verwachting de komende vier jaar in elk geval telkens incidenteel € 1 miljoen oplevert. Daarnaast zou binnen de beleidsvelden Cultuur en Sport wordt op zoek gegaan naar nieuwe besparingsmogelijkheden, die passen bij de uitgangspunten van de Perspectiefnota, waardoor het incidentele voordeel op termijn structureel gemaakt kan worden. Door het verkopen van vastgoed wordt ook bespaard op de exploitatiekosten. Bekeken zal worden of deze besparing substantieel bij kan dragen aan de invulling taakstelling. Dit najaar volgt over de invulling een nader voorstel.

Taakstelling Van Wijken Weten

Taakstelling van Wijken weten	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Taakstelling wijksturing oorspronkelijk € 10 miljoen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Terugdraaien opgenomen raming voor frictiekosten	3.000	0	0	0
Totaal taakstelling van Wijken weten	**-7.000**	**-10.000**	**-10.000**	**-10.000**

Mede op basis van het in juli hierover gevoerde debat en in lijn met de aangenomen motie hierover "Neem de tijd voor van wijken weten" wordt voorgesteld om deze omvangrijke en op korte termijn moeilijk te realiseren taakstelling van € 10 miljoen te schrappen en om wijkteams, bewoners, kernorganisatie en buitenwereld meer tijd te bieden om Van Wijken Weten vanuit de bedoeling vorm te geven.

2.6 Het totale financiële beeld

De in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5 beschreven ontwikkelingen resulteren per saldo in de jaarschijven 2017 tot en met 2019 in overschotten en in 2020 in een klein nadeel van € 71.000.

Financieel beeld 2017-2020	2017	2018	2019	2020
				Bedragen x € 1.000
Uitgangspositie MJPB 2016-2019	0	0	0	0
Budgettaire effecten rijksbeleid	10.328	13.259	11.610	11.332
Knelpunten en oplossingen	-4.803	-2.660	148	-94
Jaarlijkse bijstelling en bedrijfsvoering	3.566	2.727	1.585	823
Taakstellingen	-7.425	-13.138	-12.983	-12.132
Subtotaal MJPB 2017-2020	**1.666**	**188**	**359**	**-71**

Robuustheid van de begroting, stresstest en weerstandsvermogen

In de paragraaf Weerstandsvermogen is de meest recente vermogenspositie geschetst. Hieruit blijkt dat wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit van € 44,7 miljoen wordt geconfronteerd met de berekende benodigde weerstandscapaciteit van € 35,2 miljoen (90%), dat de gemeente, bij het opmaken van deze MJPB, voor het maximaal gewenste zekerheidspercentage van 90% over voldoende weerstandsvermogen beschikt.
Ten opzichte van de 90%-grens is er sprake van € 9,5 miljoen overschot. Uit de stresstest blijkt dat onze balansposities daarentegen broos zijn. De nettoschuldquote is in Arnhem hoog, maar valt wel nog wel binnen de normen die de VNG als acceptabel acht. De ontwikkeling van de solvabiliteit is stabiel, maar wel aan de lage kant.

De financiële positie is kwetsbaar en vanuit het belang te streven naar een robuuste begroting waarbij tegenvallers het hoofd geboden kunnen worden, wordt dan ook voorgesteld om de voordelen in 2017 tot en met 2019 toe te voegen aan de algemene reserve en hiermee de vermogenspositie van Arnhem verder te versterken.

Uitgaande van bovenstaande kunnen wij u een sluitende begroting presenteren, die kan worden samengevat in het onderstaande financiële beeld:

Financieel beeld 2017-2020	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x € 1.000
Uitgangspositie MJPB 2016-2019	0	0	0	0
Budgettaire effecten rijksbeleid	10.328	13.259	11.610	11.332
Knelpunten en oplossingen	-4.803	-2.660	148	-94
Jaarlijkse bijstelling en bedrijfsvoering	3.566	2.727	1.585	823
Taakstellingen	-7.425	-13.138	-12.983	-12.132
Subtotaal MJPB 2017-2020	**1.666**	**188**	**359**	**-71**
Toevoeging- of onttrekkingen+ aan de AR	-1.666	-188	-359	71
Totaal MJPB 2017-2020	**0**	**0**	**0**	**0**

DEEL 2 BELEIDSBEGROTING

De Beleidsbegroting bestaat uit vijf onderdelen:

1. **Programma's met veranderopgaven (P en V);**
2. **WIJKEN: Wijkprogramma's (W);**
3. **STAD: Reguliere programma's (R);**
4. **Paragrafen;**
5. **Overig programmaplan.**

1. Programma's met veranderopgaven

In de Perspectiefnota 2017-2020 zijn de veranderopgaven vanuit de Perspectiefnota 2016-2019 op onderdelen aangescherpt en afgestemd op de nieuwe koers van Arnhem.

In de MJPB 2017-2020 zijn de volgende programma's (P) met veranderopgaven (V) opgenomen.

P1 Programma 'Van Wijken Weten' met veranderopgaven:
- **V1.1 Wijksturing in uitvoering**
- **V1.2 Transformatie sociaal domein**
- **V1.3 Sm@rt Arnhem**

P2 Programma 'Stad op de kaart' met veranderopgaven:
- **V2.1 Centrumstad aan de rivier**
- **V2.2 Werken aan kansen**
- **V2.3 Arnhem ElektriCity**
- **V2.4 Culturele eredivisie**
- **V2.5 Vitale economie**

De beide programma's met de onderlinge veranderopgaven staan niet los van elkaar en kennen een onderlinge samenhang. In de veranderopgaven van de programma's is aangegeven welke belangrijke vernieuwingen de gemeente in de stad in de komende jaren wil realiseren.

Elke veranderopgave speelt in op:
- **onze opgave;**
- **onze ambitie;**
- **onze doelen;**
- **onze aanpak;**
- **samenhang (met de reguliere programma's);**

P1 Van Wijken Weten

Van wijken weten betekent een radicaal keerpunt in de verhouding tussen de gemeente en de wijken. Het perspectief vanuit de bewoners en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de Arnhemse wijken worden uitgangspunt. Hiermee ligt de focus op wat nodig is voor een decentrale uitvoering en een aanpak die met minder middelen inzet op kwaliteit vanuit het perspectief van bewoners en uitvoerende professionals. We vergroten onze kennis van de wijken en werken naar een nieuw duurzaam stelsel van zorg en maatschappelijke ondersteuning. We bieden ruim baan voor initiatief van burgers en bedrijven via een structurele regeling van burgerinitiatieven.

Het programma Van Wijken Weten bevat de volgende veranderopgaven:

V1.1 Wijksturing in uitvoering;

V1.2 Transformatie sociaal domein;

V1.3 Sm@rt Arnhem.

V1.1 Wijksturing in uitvoering

Onze opgave

- De uitdagingen voor de gemeente Arnhem om met een groeiend takenpakket en krimpende budgetten te komen tot effectieve uitvoering en efficiënte besteding van middelen;
- Veranderde opvattingen over burgerkracht en burgerparticipatie leiden tot een andere verhouding en verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheid en burger;
- Inzicht en kracht van burgers worden maatgevend voor gemeentelijk handelen;
- Het is geweldig als bewoners en organisaties zelf het initiatief nemen. De overheid moet loslaten en vertrouwen geven aan de burgers. Dit vraagt om een forse cultuuromslag op de eerste plaats bij de gemeente, maar ook bij burgers, bedrijven en instellingen.

Onze ambitie

- Frontlijnsturing op wijkgerelateerde budgetten maakt een betere en efficiëntere besteding van middelen mogelijk;
- In de Arnhemse wijken (georganiseerd naar 8 gebieden) worden medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. De wijkteams zijn bevoegd tot het fiatteren van uitgaven op hun domein. Hiermee geven zij richting aan grote delen van de gemeentelijke begroting.

Onze doelen

- Wijkopgaven in beeld, vertaald naar uitvoering;
- Samenwerkende wijkteams leefomgeving en sociale wijkteams;
- Kernorganisatie ingericht op wijksturing;
- Versterking algemene voorzieningen in de wijk;
- Zelf-organiserend vermogen van Arnhemmers bevorderen;
- Terugdringen schuldenproblematiek.

Onze aanpak

- Het in beeld brengen wat de opgaven zijn die inwoners zien in hun directe woon- en leefomgeving, deze opgaven vertalen in opdrachten die door de 'kernorganisatie' worden uitgevoerd;
- De wijkteams worden gevraagd voor komend jaar bijzondere aandacht te besteden aan het terugdringen van schuldenproblematiek van gezinnen;
- Een organisatie neerzetten die in onderlinge verbinding, vraaggericht en op maat kan werken aan de kwaliteit van de woon-, en leefomgeving in de wijken;
- De wijkteams leggen verbinding met professionals in de wijk, zoals scholen.
- Samenwerking tussen de sociale wijkteams en de teams leefomgeving om optimale kwaliteit en rendement van menskracht en middelen te realiseren;
- Versterking van de algemene voorzieningen teneinde het beroep op de specialistische voorzieningen terug te brengen;
- Een bijdrage leveren aan het zelf-organiserend vermogen van Arnhemmers.

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	✓
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Doelen veranderopgave

Doelen **Wijksturing in uitvoering**	**Samenhang met Regulier programma (R) STAD**
Wijkopgaven in beeld; vertaald naar uitvoering	R00, R01, R02, R03, R04, R05,R06, R07, R08
Samenwerkende wijkteams leefomgeving en sociale wijkteams	R06, R09
Kernorganisatie ingericht op wijksturing	R09
Versterking algemene voorzieningen in de wijk	R02, R04, R05, R06
Zelforganiserend vermogen van Arnhemmers bevorderen	R06
Terugdringen schuldenproblematiek	R06

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Wijksturing in Uitvoering	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	12.775	12.882	12.376	12.364
Arbeidsparticipatie	16.243	16.286	16.177	16.177
Crisisbeheersing en Brandweer	11.767	11.607	11.591	11.574
Cultuurpresentatie, productie, participatie	17.441	20.191	22.485	21.879
Cultureel erfgoed	1.923	1.886	1.882	1.876
Economische Havens en waterwegen	966	957	848	839
Economische promotie	2.295	2.289	2.282	2.276
Geëscaleerde zorg 18+	72.525	71.437	71.884	71.883
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	29.652	31.555	24.046	24.449
Inkomensregelingen	126.870	125.811	125.901	125.901
Maatwerkdienstverlening 18+	39.677	39.289	39.150	39.000
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.138	14.139	14.130	14.130
Milieubeheer	4.402	4.332	4.291	4.284
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	15.532	16.326	16.316	16.321
Onderwijshuisvesting	26.339	25.784	28.888	28.502
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.252	7.095	7.017	7.009
Openbaar vervoer	988	977	968	960
Openbare orde en Veiligheid	3.318	3.315	3.459	3.426
Overhead	85.860	85.419	86.053	86.026
Parkeren	9.285	9.729	9.691	9.687
Riolering	15.031	14.672	15.448	15.593
Samenkracht en burgerparticipatie	10.913	10.517	10.249	9.525
Sportaccommodaties	14.276	14.332	15.250	15.258
Sportbeleid en activering	5.610	5.586	5.316	4.818
Verkeer en vervoer	21.338	21.154	20.441	20.537
Volksgezondheid	5.528	5.340	5.193	5.188
Wonen en bouwen	14.506	5.758	7.220	6.118

V1.2 Transformatie sociaal domein

Onze opgave
Vanaf 2017 is de focus gericht op de transformatie van het sociaal domein, zoals vastgelegd in de Koersnota 'Van Wijken Weten' (vastgesteld op 29 februari 2016). De 11 uitgangspunten die de gemeenteraad heeft vastgesteld voor Transformatie zijn vervolgens uitgewerkt in de uitvoeringsnotitie 'Uitvoering Transformatie Sociaal Domein'. Hiermee is het kader voor de transformatie in de komende 3 jaar beschikbaar.

Onze ambitie
De sociale wijkteams en de teams leefomgeving werken samen, naast elkaar en integraal, aan de taken in de wijk. Een van de taken waar de teams samen aan werken is de transformatie van de zorg. Het doel is om per gebied tot een passend zorgaanbod te komen.
Door het vergroten van de inzet van preventieve maatregelen door de wijkteams om het beroep op maatwerk en specialistische voorzieningen te verlagen, door innovatie van het zorgaanbod en door meer participatie leidt deze transformatie ook tot de noodzakelijke kostenbesparing.

Onze doelen
- Preventie versterken;
- Innovatie gericht op kostenbesparing;
- Participatie gericht op minder zorg;
- Vernieuwing aanbod met Interactief Aankoop Systeem;
- Resultaatgerichte bekostiging;
- Vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod.

Onze aanpak
De aanpak is vastgelegd in de uitvoeringsnotitie "Uitvoering Transformatie sociaal Domein'.
Hierin is een uitvoeringsplanning opgenomen die op 7 thema's de ambitie heeft vastgelegd. Deze thema's sluiten naadloos aan bij de beleidsdoelen:
- Herpositionering sociale wijkteams;
- Inkoop via het InterActief inkoop Systeem (I.A.S.);
- Regionale samenwerking via een MGR;
- Subsidies omzetten in contracten;
- Bekostiging op basis van resultaten;
- Verdeling budgetten;
- Innovaties stimuleren.

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Doelen veranderopgave

Doelen Transformatie sociaal domein	Samenhang met Regulier programma (R) STAD
Preventie versterken	R06, R07
Innovatie gericht op kostenbesparing	R06, R07
Participatie gericht op minder zorg	R06
Vernieuwing aanbod met Interactief Aankoop Systeem	R06
Resultaatgerichte bekostiging	R06, R07
Vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod	R06, R07

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Transformatie sociaal domein	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Begeleide participatie	32.587	29.455	27.516	27.758
Geëscaleerde zorg 18-	5.577	5.578	5.576	5.576
Geëscaleerde zorg 18+	72.525	71.437	71.884	71.883
Maatwerkdienstverlening 18-	37.127	37.350	37.323	37.323
Maatwerkdienstverlening 18+	39.677	39.289	39.150	39.000
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.138	14.139	14.130	14.130
Samenkracht en burgerparticipatie	10.913	10.517	10.249	9.525

V1.3 Sm@rt Arnhem

Onze opgave

- Het verbeteren van de informatievoorziening voor het bestuur en ketenpartners om de juiste beslissingen te kunnen nemen over de maatschappelijke opgaven vanuit de verschillende portefeuilles;
- Het verbreden en verdiepen van de samenwerking met partners (kennisinstellingen, inwoners, bedrijven en ketenpartners) door het delen van informatie;
- Beter inzicht in de besteding van de middelen op effectiviteit en efficiency, o.a. op wijkniveau, bij de opgave Transformatie van het sociaal domein. Dit om kostenbeheersing en innovatie te stimuleren;
- Het zichtbaar maken van de effecten van interventies in de wijken ten behoeve van de opgave wijksturing.

Onze ambitie

- Adequate informatievoorziening om te komen tot slimme oplossingen voor de maatschappelijke opgaven, samen met de partners in de stad en in de wijk;
- Het verbeteren van (politieke) besluitvorming door inzicht te geven in werkende oplossingen en maatschappelijke effecten;
- Grip krijgen op de opgave Transformatie Sociaal domein (innovatie en kostenbeheersing) met data om de (zorg)vraag te analyseren, te prognosticeren en te regisseren.

Onze doelen

- Effectief beleid door datagedreven sturing;
- Data-uitwisseling met partners in de stad;
- Optimale werking van ketens;
- Kostenbesparing door datagedreven sturing.

Onze aanpak

- Samen met de partners wordt onderzocht welke data gecombineerd kunnen worden ten behoeve van de besluitvorming voor en monitoring van de maatschappelijke opgaven. Bij deze ontwikkeling wordt actief samengewerkt met kennisinstellingen, bedrijven, ketenpartners en inwoners;
- Samen met de partners kansen met data benutten en het ontdekken welke risico's aan data kleven;
- Andere partijen (bedrijven, inwoners) de gelegenheid bieden om met de gemeentelijke Open data zelfstandig analyses te doen en nieuwe businessmodellen te ontwikkelen, waarbij rekening wordt gehouden met de privacy van gegevens van inwoners. In 2017 wordt zo mogelijk met partners gezocht naar positieve businesscases;
- Monitoring specifieke zorgbehoefte van inwoners op wijkniveau voor betere prognoses voor benodigde ondersteuning.

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	✓
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	

Doelen veranderopgave

Doelen Sm@rt Arnhem	Samenhang met Regulier programma (R) STAD
Effectief beleid door datagedreven sturing	R00, R01, R02, R03, R04, R06, R07, R08, R09
Data-uitwisseling met partners in de stad	R00, R01, R02, R03, R04, R06, R07, R08, R09
Optimale werking van ketens	R00, R01, R02, R03, R04, R06, R07, R08, R09
Kostenbesparing door datagedreven sturing	R09

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Sm@rt Arnhem	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Begeleide participatie	32.587	29.455	27.516	27.758
Geëscaleerde zorg 18-	5.577	5.578	5.576	5.576
Geëscaleerde zorg 18+	72.525	71.437	71.884	71.883
Maatwerkdienstverlening 18-	37.127	37.350	37.323	37.323
Maatwerkdienstverlening 18+	39.677	39.289	39.150	39.000
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.138	14.139	14.130	14.130
Samenkracht en burgerparticipatie	10.913	10.517	10.249	9.525

P2 Stad op de kaart

Stad op de kaart betekent werken aan een vitale stad. Dat is een stad die aan het werk is, aantrekkelijk is voor bewoners, bezoekers, bedrijven, studenten en die duurzaamheid in de praktijk brengt. 'Be good and tell it' staat centraal. Stad op de kaart werkt vanuit de kracht en kwaliteiten van de stad, liggend aan de Rijn, en wil meer investeringen van allerhande partijen en meer (passende) werkgelegenheid te weeg brengen. Dit vraagt om intensieve samenwerking met partners in bedrijfsleven, onderwijs, investeerders en instellingen in de stad maar ook in de regio, provinciaal en (inter)nationaal. We versterken onze inzet op het snijvlak van economie, werken en onderwijs met bijzondere aandacht voor de elektriciteitssector en het creatieve en culturele klimaat van de stad.

Het programma 'Stad op de kaart' bevat de volgende veranderopgaven:

- **V2.1 Centrumstad aan de rivier;**
- **V2.2 Werken aan kansen;**
- **V2.3 Arnhem ElektriCity;**
- **V2.4 Culturele eredivisie;**
- **V2.5 Vitale economie.**

V2.1 Centrumstad aan de rivier

Onze opgave
De Rijn is ecologisch en recreatief een parel om te vertoeven. Daar waar stedelijk leven en rivier elkaar raken vinden ontmoetingen plaats, maar de rivier is voor velen ook een barrière tussen onze twee stadsdelen. In de binnenstad staan we voor grote uitdagingen, de stad transformeert van een place to shop naar een place to meet waarbij wonen in de binnenstad ook weer een belangrijkere plek gaat innemen.

Onze ambitie
Een vitale binnenstad gelegen aan de Rijn die iets toevoegt aan de het stedelijk leven, waarbij nieuwe ontmoetingsmogelijkheden ontstaan op economisch en recreatief gebied maar ook aan wonen nieuwe kansen biedt. In de verdere transformatie van de binnenstad wordt de Jansbeek teruggebracht in de stad.

Onze doelen
- Transformatie van de binnenstad;
- Optimaal uitnutten van de Rijn.

Onze aanpak
- We gaan de openbare ruimte en bereikbaarheid van de binnenstad optimaliseren;
- We geven ruimte aan innovatief ondernemerschap;
- We geven creatief en cultureel ondernemerschap en onderwijs ruimte en ondersteunen hen actief;
- We investeren als gemeente om daarmee particuliere investeerders te verleiden ook te investeren;
- We creëren reuring en dynamiek.

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	✓
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	

Doelen veranderopgave

Doelen Centrum stad aan de rivier	Samenhang met Regulier programma (R) STAD
Optimaal uitnutten van de Rijn	R02, R03, R05, R08
Transformatie van de binnenstad	R02, R03, R05, R08

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Centrumstad aan de rivier	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Cultuurpresentatie, productie, participatie	17.441	20.191	22.485	21.879
Cultureel erfgoed	1.923	1.886	1.882	1.876
Economische Havens en waterwegen	966	957	848	839
Economische ontwikkeling	2.351	2.351	2.349	2.349
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	29.652	31.555	24.046	24.449
Media	4.594	4.576	4.576	4.576
Milieubeheer	4.402	4.332	4.291	4.284
Musea	4.386	4.372	4.367	4.365
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.252	7.095	7.017	7.009
Openbaar vervoer	988	977	968	960
Openbare orde en Veiligheid	3.318	3.315	3.459	3.426
Parkeren	9.285	9.729	9.691	9.687
Verkeer en vervoer	21.338	21.154	20.441	20.537

V2.2 Werken aan kansen

Onze opgave
Zoveel mogelijk mensen zinvol actief, zoveel mogelijk richting betaald werk en onafhankelijke mensen met minder zorg; dat doet mensen persoonlijk goed, dat doet wijken goed en dat doet onze stad goed.

Onze ambitie
Door het aangaan van intensieve allianties in onze stad en regio met werkgevers, maatschappelijke organisaties en vrijwilligers organisaties willen we mensen ruimte geven om ze in hun mogelijkheden te laten functioneren en stappen te kunnen laten zetten in hun ontwikkeling. Daarbij gaan we op inventieve wijze zoeken naar en staan open voor zaken die onze inwoners nodig hebben om hun talent te ontplooien

Onze doelen
- Zoveel mogelijk mensen zinvol actief;
- Informatie waarmee effectieve re-integratie wordt versterkt;
- Sterke allianties met werkgevers

Onze aanpak
- We gaan experimenteren vanuit de inzet van talenten, nieuwe, soms kleine initiatieven die de beperkingen van systemen terugdringen of slim gebruiken;
- We gaan kennis en ervaring over effectiviteit van re-integratie verspreiden en verdiepen, ook als hulpmiddel voor de wijkteams;
- We bouwen door aan allianties met werkgevers op strategische en operationeel niveau. Talentontwikkeling en werkgeversbenadering gaan hand in hand;
- We blijven kritisch in de uitvoering en het bereiken van het doel van de Participatiewet.

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	

Doelen veranderopgave

Doelen Werken aan kansen	Samenhang met Regulier programma (R)
Zoveel mogelijk mensen zinvol actief	R06
Informatie waarmee effectieve re-integratie wordt versterkt	R06
Sterke allianties met werkgevers	R06

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Werken aan kansen	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Arbeidsparticipatie	16.243	16.286	16.177	16.177
Begeleide participatie	32.587	29.455	27.516	27.758
Economische ontwikkeling	2.351	2.351	2.349	2.349
Geëscaleerde zorg 18+	72.525	71.437	71.884	71.883
Inkomensregelingen	126.870	125.811	125.901	125.901
Maatwerkdienstverlening 18+	39.677	39.289	39.150	39.000
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.138	14.139	14.130	14.130
Milieubeheer	4.402	4.332	4.291	4.284
Openbare orde en Veiligheid	3.318	3.315	3.459	3.426
Samenkracht en burgerparticipatie	10.913	10.517	10.249	9.525

V2.3 Arnhem ElektriCity

Onze opgave
We ontwikkelen een krachtige klimaataanpak waarbij we inzetten op een stevige groei en innovatie van de energiesector en waarbij we Arnhem profileren als hoofdstad van en ontwikkelcentrum voor de elektriciteitssector.

Onze ambitie
We willen een duurzame economische groei, meer werkgelegenheid en goed geschoold personeel op alle niveaus in de elektriciteitssector, die bijdraagt aan de klimaataanpak .

Onze doelen
- Geschoold personeel voor EMT sector;
- Creëren werkgelegenheid EMT sector;
- EMT versterken, met name elektriciteitssector;
- Duurzame economische groei;
- Krachtige klimaataanpak.

Onze aanpak
- We faciliteren onze toplocaties optimaal voor wat betreft vestigingscondities;
- We participeren actief in regionale, landelijke en Europese innovatieprogramma's;
- We stellen ons actief op als "launching customer" van Arnhemse innovaties in haar publieke domein zoals openbaar vervoer;
- We gaan samen met ondernemers en onderzoeksinstellingen investeringen en investeerders naar Arnhem halen;
- We gaan relaties en samenwerking met andere bestuurslagen en (potentiële) partners aan om de gemeente regionaal, landelijke en Europees op de kaart te zetten.
- We zetten het nog vrij besteedbare deel van € 240.000 "stimuleren waterstofeconomie" breder in als daarmee de ambities van New Energy Made in Arnhem hier eerder door gerealiseerd worden. De raad wordt hierover geïnformeerd (amendement "Financiële New Energy Made in Arnhem daar inzetten waar het maximaal rendeert").

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	✓
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	

Doelen veranderopgave

Doelen Arnhem ElektriCity	Samenhang met Regulier programma (R)
Krachtige klimaataanpak	R07
Duurzame economische groei	R03, R07
EMT versterken, met name elektriciteitssector	R07
Creëren werkgelegenheid EMT sector	R03
Geschoold personeel voor EMT sector	R06
Participeren in (internationale) innovatieprogramma's	R03

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Arnhem ElektriCity	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Cultuurpresentatie, productie, participatie	17.441	20.191	22.485	21.879
Economische ontwikkeling	2.351	2.351	2.349	2.349
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	29.652	31.555	24.046	24.449
Media	4.594	4.576	4.576	4.576
Milieubeheer	4.402	4.332	4.291	4.284
Musea	4.386	4.372	4.367	4.365
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	15.532	16.326	16.316	16.321
Onderwijshuisvesting	26.339	25.784	28.888	28.502
Openbaar vervoer	988	977	968	960
Openbare orde en Veiligheid	3.318	3.315	3.459	3.426
Overhead	85.860	85.419	86.053	86.026
Parkeren	9.285	9.729	9.691	9.687
Verkeer en vervoer	21.338	21.154	20.441	20.537

V2.4 Culturele eredivisie

Onze opgave
Cultuur is een waardevermeerderaar en kapitaal voor een vitale, krachtige stad in de regio, aantrekkelijk voor bewoners, bedrijven en toeristen.

Onze ambitie
We willen samen met onze partners, zoals provincie Gelderland, investeren in een aantrekkelijk cultureel aanbod en creatief klimaat in de stad, waarbij we de ontwikkelkracht van cultuur voor de kwaliteit, diversiteit en (economische) aantrekkingskracht van de stad en de regio versterken en benutten.

Onze doelen
- Vitale en veerkrachtige creatieve en culturele regio
- Creatieve milieus benutten voor innovatief klimaat
- Versterken Arnhemse positie in de landelijke culturele infrastructuur

Onze aanpak
- We faciliteren de rijksgezelschappen en de Arnhemse podia in hun streven naar samenwerking, vergroting en verbreding van hun publieksbereik en maatschappelijk draagvlak;
- We werken samen met onze regiogemeenten en op Oost-Nederlandse schaal aan de versterking van de culturele sector;
- We gaan bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken en aanjagen van innovaties de kracht van de creatieve sector beter benutten en structureler inzetten;
- We participeren actief in regionale, landelijke en Europese netwerken die de stad op de kaart zetten
- We versterken onze relaties en samenwerking met andere bestuurslagen en (potentiële) partners

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	✓
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	

Doelen veranderopgave

Doelen Culturele eredivisie	Samenhang met Regulier programma (R) STAD
Vitale en veerkrachtige creatieve en culturele regio	R03, R5
Creatieve milieus benutten voor innovatief klimaat	R03
Versterken Arnhemse positie in de landelijke culturele infrastructuur	R05

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Culturele eredivisie	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Cultuurpresentatie, productie, participatie	17.441	20.191	22.485	21.879
Cultureel erfgoed	1.923	1.886	1.882	1.876
Economische ontwikkeling	2.351	2.351	2.349	2.349
Media	4.594	4.576	4.576	4.576
Milieubeheer	4.402	4.332	4.291	4.284
Musea	4.386	4.372	4.367	4.365
Openbare orde en Veiligheid	3.318	3.315	3.459	3.426

V2.5 Vitale economie

Onze opgave
Het versterken van locaties, het aanjagen van kennisontwikkeling, stimuleren van (jong) talent en ondernemersgezind werken staan centraal bij het versterken van de Arnhemse en regionale economie.

Onze ambitie
Door middel van verdere samenwerking en verbinding tussen bedrijven en kennisinstellingen werken we aan een sterk ecosyteem van kennis en innovatieve werklocaties. Door te investeren in de relaties met de regio werken we aan de structuurversterking voor economische ontwikkeling waarbij het op orde hebben en de doorontwikkeling van ons sociale kapitaal een andere randvoorwaarde. Tenslotte maakt een vitale economie deel uit van (inter)nationale netwerken, daarvoor gaan we met partijen uit de regio en met de Economic Board onze internationale profilering versterken.

Onze doelen
- Internationale profilering
- Human Capital Agenda uitbouwen
- Versterking economische structuur en groei
- Innovatie verstevigen

Onze aanpak
- We zorgen voor optimale vestigingscondities op onze toplocaties die we vanuit onze rol(len) faciliteren;
- We hebben een verbindende rol waarbij we gaan voor intensieve en duurzame samenwerking tussen de kennisinstellingen in de stad;
- We nemen een sterke en duidelijke positie in volledig gericht op het realiseren van economische ontwikkeling, in de regio, bij de provincie, in de samenwerking met Economic Board, met kennisinstellingen en bedrijfsleven, landelijk en internationaal

Samenhang

Bijdrage aan de Arnhemse Hoofddoelen	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	✓
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	

Doelen veranderopgave

Doelen Vitale economie	Samenhang met Regulier programma (R) STAD
Innovatie verstevigen	R03
Versterking economische structuur en groei	R03
Human Capital Agenda uitbouwen	R03
Internationale profilering	R00, R03

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

Vitale Economie	Begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Arbeidsparticipatie	16.243	16.286	16.177	16.177
Begeleide participatie	32.587	29.455	27.516	27.758
Economische ontwikkeling	2.351	2.351	2.349	2.349
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	29.652	31.555	24.046	24.449
Inkomensregelingen	126.870	125.811	125.901	125.901
Maatwerkdienstverlening 18+	39.677	39.289	39.150	39.000
Milieubeheer	4.402	4.332	4.291	4.284
Openbaar vervoer	988	977	968	960
Openbare orde en Veiligheid	3.318	3.315	3.459	3.426
Parkeren	9.285	9.729	9.691	9.687
Verkeer en vervoer	21.338	21.154	20.441	20.537

2. Wijkprogramma's (W)

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de 8 wijkprogramma's (WIJK):

W1 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o.,Schaarsbergen e.o, Sint Marten en Sonsbeekkwartier.

W2 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W3 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W4 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W5 **Wijkprogramma Noordoost**
Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer-Cranevelt

W6 **Wijkprogramma Vredenburg, Kronenburg, Rijkerswoerd (VKR)**
Vredenburg/Holthuizen, Kronenburg en Rijkerswoerd

W7 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo.

W8 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

De wijkprogramma's worden nader toegelicht met de onderdelen:

- ***Ambitie***
  De ambitie heeft een nauwe relatie met de doelen vanuit de veranderopgaven in het programma Van Wijken Weten;
- ***Kernmerken van de wijk(en):***
  Beknopte beschrijving van de wijken in het wijkprogramma zijn per wijk opgenomen, gebaseerd op het Wijkprofielenboek 2015 en Gebiedsprofielen sociaal domein 2015;
- ***Wijkdoelen:***
  De wijkdoelen zijn per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. In een overzicht wordt aangegeven in hoeverre de wijkdoelen bijdragen aan de Arnhemse hoofddoelen;
- ***Financiën:***
  - **Tabel lasten en baten van het wijkprogramma;**
  - **Tabel middelen afkomstig uit regulier programma;**
  - **Tabel lasten per taakveld.**

In bijlage 6 Verdeling budgetten over stad en wijk wordt de verdeling van de budgetten over de reguliere programma's (STAD) en de wijkprogramma's (WIJK) nader toegelicht.

W1 Noordwest

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o, Schaarbergen e.o, Sint Marten en Sonsbeekkwartier.
Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN NOORDWEST AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

Noordwest	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	30.388	27.445	27.240	27.199
Baten	0	0	0	3.277	2.282	2.281	2.281
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-27.111***	***-25.163***	***-24.959***	***-24.919***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-27.111**	**-25.163**	**-24.959**	**-24.919**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Noordwest		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	3.878	1.129	1.100	1.085
R4	Educatie	1.128	1.236	1.235	1.235
R5	Cultuur, recreatie en sport	1.570	1.525	1.331	1.312
R6	Participatie en Maatschappel Ondersteun	21.737	21.591	21.624	21.628
R7	Gezondheid en Milieu	1.878	1.767	1.753	1.742
Totaal		**30.388**	**27.445**	**27.240**	**27.199**

Lasten per taakveld

Noordwest	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	1.388	1.270	1.255	1.245
Arbeidsparticipatie	2.144	2.136	2.125	2.125
Cultuurpresentatie, productie, participatie	57	57	57	57
Geëscaleerde zorg 18-	524	525	525	525
Geëscaleerde zorg 18+	6.140	6.109	6.193	6.193
Inkomensregelingen	1.702	1.608	1.618	1.618
Maatwerkdienstverlening 18-	4.735	4.765	4.762	4.809
Maatwerkdienstverlening 18+	3.905	3.906	3.906	3.906
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.123	1.123	1.122	1.122
Milieubeheer	128	128	128	128
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.061	1.168	1.167	1.167
Onderwijshuisvesting	68	68	67	67
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	467	487	485	466
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	3	3	3	3
Samenkracht en burgerparticipatie	1.378	1.334	1.289	1.245
Sportaccommodaties	827	797	784	774
Sportbeleid en activering	394	388	209	208
Verkeer en vervoer	4.047	1.269	1.242	1.237
Volksgezondheid	14	22	22	22
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**30.388**	**27.445**	**27.240**	**27.199**

Klarendal

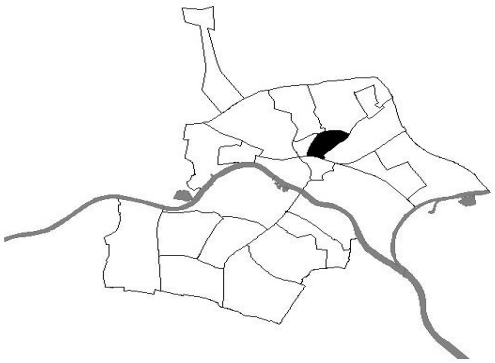

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Anja Haga)

- In Klarendal wonen relatief veel 18- t/m 34-jarigen, iets minder jeugdigen en weinig ouderen. In deze wijk zien we naar verhouding veel alleenstaanden. De wijk kent een omvangrijke Turkse gemeenschap;
- De woningvoorraad is een mengeling van tussenwoningen, boven- en benedenwoningen en appartementen. Het aandeel corporatiebezit neemt geleidelijk aan af ten gunste van koop;
- Bewoners zijn tevreden over de ontwikkeling van hun buurt, de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen;
- Afgezet tegen het Arnhemse gemiddelde, is Klarendal sociaal-economisch kwetsbaar. Er zijn relatief veel inwoners met lagere inkomens, minimakinderen en gezinnen in de bijstand. Wat verder opvalt, is het lage percentage vrijwilligers enerzijds en hoge percentage inwoners dat zich inzet voor de buurt anderzijds.

WIJKDOELEN KLARENDAL
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
Werkgelegenheid in de wijk bevorderen
- Leerwerkplaatsen voor jongeren en werkzoekenden
- Tegenprestatie uitkeringsgerechtigden: onderhoud openbare ruimte
Diversiteit, langere openingstijden Modekwartier
- Meer diversiteit, langere openingstijden en promotie van alle winkels
Wonen in leefbare wijken
Kwaliteit van wonen voor lage inkomens
- Voldoende huurwoningen voor lage inkomens
Verbeteren verkeer en parkeren
- Vervanging verkeersdrempels Hoflaan/Rosendaalseweg
- Projectmatige aanpak parkeren in de wijk
- Handhaving skating en fietsers winkelcentrum
Onderhoud openbare ruimte verbeteren
- Wijk groener maken met bijv groene gevels
- Meer verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving
Afvalkosten verlagen
- Gratis ophalen grofvuil
- Ondergrondse containers zonder pasje
Speelplekken verbeteren
- Meer speelgelegenheden op wijkplein
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Bewoners kunnen meedoen met burenhulp
- Schooluitvallers beter in beeld
- Minder validen mee laten doen aan activiteiten in de wijk
- Betere voorlichting maaltijdservice voor ouderen
- Organiseren van burenhulp voor ouderen en bewoners met een beperking
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Activiteiten voor en door wijkbewoners
- Alternatieve wijkmarkt
Contact en ontmoeting in de wijk
- Goed contact tussen ondernemers en bewoners
- Ontmoetingsplek in de wijk "praathuis'

Burgemeesterswijk en Hoogkamp

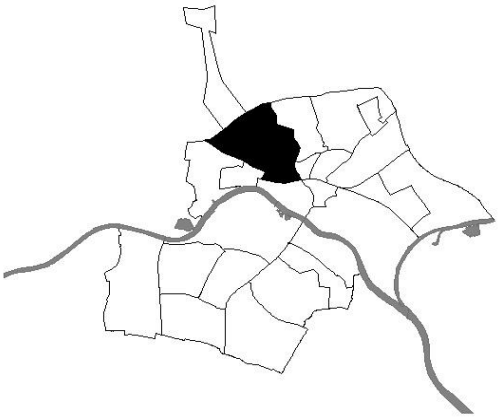

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Martijn Leisink)

- Ruim 7.600 Arnhemmers zijn bewoner van Burgemeesterwijk/Hoogkamp; 18- t/m 34-jarigen zijn ondervertegenwoordigd;
- De woningvoorraad bestaat overwegend uit koopwoningen;
- Bewoners in Burgemeesterswijk/Hoogkamp zijn erg tevreden over de leefbaarheid in de eigen buurt en de wijkvoorzieningen. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt;
- Sociaal-economisch is de bevolking van deze wijk sterk. Gemiddeld is het huishoudensinkomen relatief hoog, wonen er nauwelijks minimakinderen en gezinnen in de bijstand en zien we hier zeer weinig kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. Ook het sociale netwerk is over het algemeen sterk: men is tevreden over de contacten in de buurt en ruim 60% kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. We zien in deze wijk een relatief hoog percentage sporters, vrijwilligers en bewoners dat zich inzet voor de wijk.

WIJKDOELEN BURGEMEESTERSWIJK EN HOOGKAMP
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Schouw met bewoners en opstellen actieplan
Inrichting openbare ruimte verbeteren
- Schouw met bewoners en opstellen actieplan
Sociale veiligheid verbeteren
- Uitbreiding buurtpreventie
Wonen voor ouderen in de wijk
- Ontwikkeling ouderenhuisvesting
- Toegankelijkheid woningen verbeteren
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Sociaal culturele activiteiten in wijkcentrum
- Onderzoek mogelijkheden van Het Palet

Schaarsbergen en omgeving

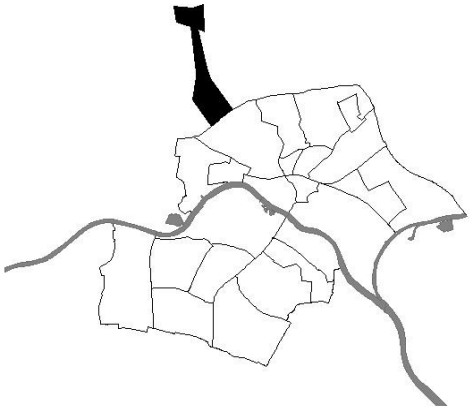

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Martijn Leisink)

- Bijna 2.100 inwoners telt de bevolking van Schaarsbergen e.o. Er wonen relatief veel gezinnen zonder kinderen. Verder valt op het naar verhouding lage aantal 18-34-jarigen en hoge aantal 65-plussers. Er wonen naar verhouding weinig alleenstaanden en eenoudergezinnen;
- Voor Arnhemse verhoudingen staan hier veel koop- en vrijstaande woningen en vrijwel geen corporatiewoningen;
- Bewoners in Schaarsbergen e.o. zijn, samen met bewoners in Burgemeesterswijk/Hoogkamp, het meest tevreden over de leefbaarheid in hun eigen buurt en hun woonomgeving. Men is wel wat negatiever over de voorzieningen in de buurt;
- Zowel sociaal-economisch als sociaal-maatschappelijk is dit een relatief sterke wijk. Wel valt op het relatief hoge percentage inwoners met een sociale uitkering hebben en het aandeel inwoners met een Wajong-uitkering (21%). Waarschijnlijk wordt dit verklaard door een aantal zorginstellingen dat hier is gevestigd. Verder is men over het algemeen meer tevreden over de sociale contacten binnen de wijk en kan men terecht bij buurtbewoners voor hulp. Het hoge percentage vrijwilligers is opvallend.

WIJKDOELEN SCHAARSBERGEN EN OMGEVING
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Kruising Schelmseweg/Bakenbergsweg
- Kruising Bakenbergseweg/Strolaan
- Voetpad Bakenbergseweg
- Verlaging snelheid Kemperbergerweg
- Verlaging snelheid Koningsweg
- Verbeteren handhaving 30 km
- Verduurzamen straatverlichting / pilot
Aanpak wateroverlast
- Vernieuwing straten (groot onderhoud)
- Vernieuwing riolering (groot onderhoud)
- Wateroverlast Sportpark Bakenberg
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Buurtzorg/waterschap stimuleren
- Meer verbinding met wijkteam
- Vergroten sociale cohesie
Internet in buitengebied
- Goede internetverbinding in heel Schaarsbergen

Sint Marten en Sonsbeek

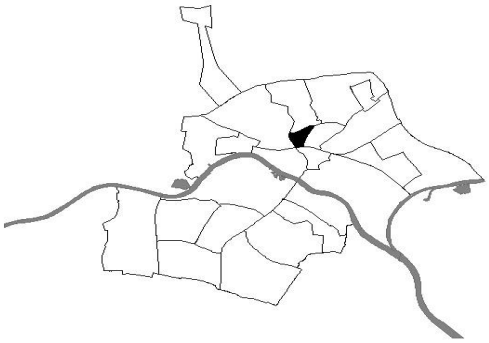

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Geert Ritsema)

- Sint Marten/Sonsbeek-Zuid heeft een jonge bevolking (relatief veel 18- t/m 34-jarigen en weinig ouderen). Relatief veel starters en alleenstaanden, echter weinig eenoudergezinnen. In de buurt Sint Marten wonen verschillende etniciteiten;
- De woningvoorraad kenmerkt zich door veel boven- en benedenwoningen. Vooral in Sint Marten is sprake van corporatiebezit. Sonsbeek-Zuid kent veel koop en particuliere huur. In de wijk zijn veel verhuisbewegingen;
- Bewoners zijn tevreden over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in hun buurt. Het onveiligheidsgevoel is wat toegenomen;
- De bevolking van deze wijk is sociaal-economisch sterk in vergelijking met het gemiddelde beeld van de Arnhemse bevolking. Vooral het lage percentage middellage inkomens, minimakinderen en gezinnen in de bijstand valt op. De inwoners kunnen iets minder dan gemiddeld terecht bij hun netwerk voor hulp en steun. Wijkbewoners zijn opvallend positief over hun gezondheid en zelfredzaamheid.

WIJKDOELEN SINT MARTEN EN SONSBEEK
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
De ondernemende wijk
- Versterking ondernemers met de wijk
Wonen in leefbare wijken
Veilige wijk
- Verkeersveiligheid
- Zichtbaarheid wijkagent
Duurzame wijk
- Afval beter scheiden
- Slimme opslag van hemelwater
- Zelf energie opwekken
De Buitenruimte wijk
- Zorg voor zwervend grofvuil, baasloze fietsen
- Zorg voor losse stoeptegels
De Groene wijk
- Meer groene initiatieven in de wijk (boomspiegels)
Kinderwijk
- Veilige en gezellige speelplekken
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Actieve wijk
- Meer vrijwilligers voor eigen inbreng in de wijk
Communicerende wijk
- Verbetering onderlinge communicatie
Verbonden wijk
- Activiteiten in de wijk (De Hommel) voor iedereen
De Feestwijk
- Wijkfeest voor de hele wijk voor sociale cohesie

Klingelbeek

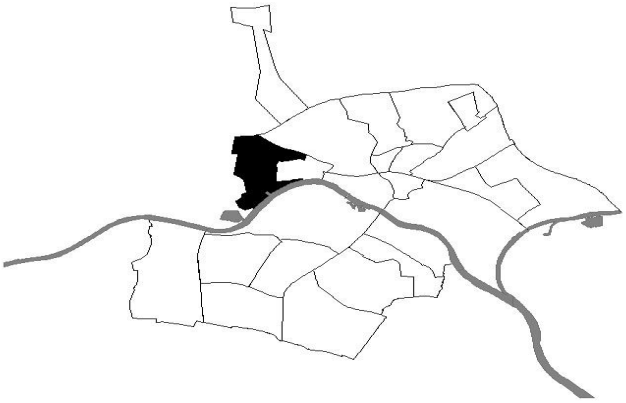

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ine van Burgsteden)

- Klingelbeek is een kleine wijk met ongeveer 1.300 inwoners. Onderdeel van de wijk is Het Dorp, Mariëndaal, een 'woondorp' voor mensen met een ernstige lichamelijke of meervoudige handicap. De wijk is aan het vergrijzen, er wonen relatief veel ouderen. De 18- t/m 34-jarigen zijn ondervertegenwoordigd;
- De helft van de woningvoorraad in de wijk bestaat uit eengezins- en koopwoningen;
- De bewoners zijn meer dan gemiddeld tevreden over woonomgeving, leefbaarheid en veiligheid. Over voorzieningen in de eigen buurt is men iets minder tevreden;
- Het gemiddelde huishoudensinkomen is beduidend hoger dan gemiddeld, er zijn geen of nauwelijks minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met een onderwijsachterstand. Wat opvalt, is het relatief hoge percentage inwoners met een sociale uitkering, waarvan een groot aandeel Wajongers. Verder blijkt het percentage voortijdig schoolverlaters in de wijk hoger dan gemiddeld in Arnhem.

WIJKDOELEN KLINGELBEEK
Wonen in leefbare wijken
Behoud groen, landelijke en waterrijk karakter
- Behoud waterrijke, landelijke uitstraling Rosandepolder
- Wild bloemenmengsel toegangsweg Rosandepolder
- Behoud groenstructuur in de wijk
Sociale en verkeersveiligheid verbeteren
- Utrechtseweg: verbeteren oversteken fietsers en voetgangers
- Toegangsweg Rosandepolder deels verharden
- Doortrekken pad Hoogstedehof naar Klingelbeekseweg
- Snelheidsbeperkende maatregelen aanleggen
- Kruispunt Hoogstedelaan veiliger maken
- Groot onderhoud Klingelbeekseweg
- Sociale controle rondom Rosandepolder
Voorkomen wateroverlast
- Maatregelen openbare ruimte bij hevige regenval
Overlast hondenpoep bestrijden
- Poepzakjes met afvalbakken bij speeltuin en moestuinen
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Glasvezel in de wijk
- Onderzoek aanleg glasvezelkabel, ook in de polder
Sociale cohesie door wijkontmoetingspunt
- Versterken sociale cohesie bestaande en nieuwe bewoners
- Bouwen wijkontmoetingspunt Hoogtede/Klingelbeek

Heijenoord en Lombok

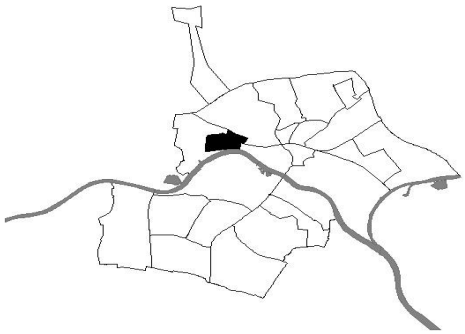

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ine van Burgsteden)

- Het bevolkingsprofiel van Heijenoord/Lombok lijkt sterk op dat van de stad Arnhem, hoewel er iets minder ouderen wonen dan gemiddeld. In de buurt Brouwerijweg e.o. wonen veel jonge kamerbewoners. In Heijenoord is het aandeel gezinnen met kinderen relatief hoog;
- De woningvoorraad bestaat voor een groot deel uit koopwoningen, vooral in Heijenoord (eengezins-woningen). De wijk heeft relatief weinig corporatiewoningen, deze staan vooral in Lombok (veelal meergezinswoningen);
- De bewoners zijn meer dan gemiddeld tevreden over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de eigen buurt. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt;
- Economisch, maatschappelijk en sociaal vergaat het de bevolking van deze wijk iets beter dan gemiddeld. Opvallend is het lage aandeel minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met een onderwijs-achterstand. Een hoog percentage inwoners geeft aan dat zij bij buurtgenoten terecht kunnen voor hulp. Ook het aandeel van de bevolking dat zich inzet voor verbetering van de buurt is naar verhouding groot.

WIJKDOELEN HEIJENOORD EN LOMBOK
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
Bevorderen ondernemersklimaat en samenwerking met de wijk
- Lokale wijkeconomie en samenwerking met de wijk bevorderen
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Doorontwikkelen Nassauplein
- Fietsproblematiek Noordelijke Paralelweg
- 30 km zone
- Parkeerproblematiek
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Samenwerking zorginstellingen en wijk
- Werken aan een zorgzame samenleving met o.a. Het Dorp
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Verbeteren onderlinge communicatie in de wijk
- Betere verbinding wijkinitiatieven/organisaties
Ontmoetingsplekken voor verschillende leeftijden
- Aanleg van speelplek Alexanderstraat
- Buurtcafé Heijenoord
Creativiteit voor kwetsbare en niet-kwetsbare burgers
- Buurtonderzoek voor gezamenlijke creativiteit bewoners en kunstenaars
- Kunst in de wijk met Social Sofa
Groene projecten in de wijk i.s.m. zorginstellingen
- Met Hoeve Klein Mariëndaal wijkprojecten ontwikkelen

W2 Presikhaaf

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijken Presikhaaf Oost en Presikhaaf West hebben voor gezamenlijke wijkdoelen gekozen. De gezamenlijke wijkdoelen in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN PRESIKHAAF AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

Presikhaaf	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	22.714	23.052	23.019	23.007
Baten	0	0	0	2.380	2.375	2.374	2.374
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-20.334***	***-20.676***	***-20.645***	***-20.633***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-20.334**	**-20.676**	**-20.645**	**-20.633**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Presikhaaf		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	469	862	836	828
R4	Educatie	1.534	1.638	1.635	1.635
R5	Cultuur, recreatie en sport	1.143	1.156	1.148	1.136
R6	Participatie en Maatschappel ijkeOndersteun	18.235	18.098	18.111	18.125
R7	Gezondheid en Milieu	1.136	1.100	1.093	1.087
Totaal		**22.714**	**23.052**	**23.019**	**23.007**

Lasten per taakveld

Presikhaaf	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	719	657	650	644
Arbeidsparticipatie	2.144	2.136	2.125	2.125
Cultuurpresentatie, productie, participatie	68	68	68	68
Geëscaleerde zorg 18-	454	454	454	454
Geëscaleerde zorg 18+	4.116	4.096	4.149	4.149
Inkomensregelingen	1.826	1.724	1.736	1.736
Maatwerkdienstverlening 18-	4.359	4.385	4.381	4.429
Maatwerkdienstverlening 18+	3.383	3.384	3.384	3.384
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	740	740	739	739
Milieubeheer	55	55	55	55
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.424	1.528	1.527	1.527
Onderwijshuisvesting	110	110	107	107
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	370	421	420	407
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	1	1	1	1
Samenkracht en burgerparticipatie	1.127	1.093	1.058	1.024
Sportaccommodaties	454	449	443	439
Sportbeleid en activering	366	361	360	360
Verkeer en vervoer	688	1.052	1.027	1.024
Volksgezondheid	27	53	53	53
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**22.714**	**23.052**	**23.019**	**23.007**

Presikhaaf Oost

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ine van Burgsteden)

- Presikhaaf-Oost is een ruim opgezette jaren'60 wijk met gestapelde bouw; veel flats en appartementen, deels in handen van woningcorporaties;
- Winkelcentrum Presikhaaf, Park Presikhaaf en bedrijventerrein IJsseloord II maken onderdeel uit van deze wijk;
- In deze wijk wonen relatief veel alleenstaanden, weinig jongeren en relatief veel ouderen. De etnische samenstelling is gemiddeld te noemen;
- Sociaal-economisch gezien is Presikhaaf-Oost duidelijk sterker dan West, maar altijd nog kwetsbaarder dan gemiddeld;
- Sociaal maatschappelijk gezien is het beeld gemiddeld. Opvallend is het hoge aandeel mantelzorgers en de tevredenheid over de buurt, hun gezondheid en zelfredzaamheid.

Presikhaaf West

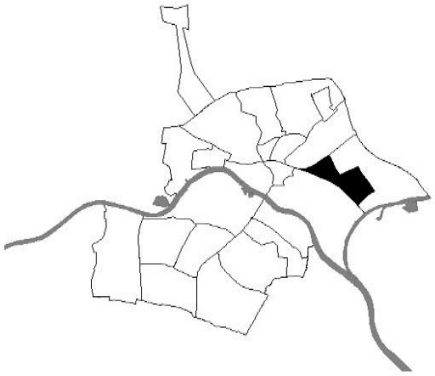

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ine van Burgsteden)

- Presikhaaf-West is een van de grote naoorlogse stedelijke uitbreidingen, waar inmiddels o.a. door een herstructurering van de woningvoorraad de bevolking weer toeneemt. Er is nog steeds sprake van veel verhuisbewegingen. De woningvoorraad is overwegend in het bezit van woningcorporaties met veel flats /appartementen;
- Het bedrijventerrein IJsseloord I maakt onderdeel uit van de wijk;
- Presikhaaf-West heeft een gemiddeld bevolkingsprofiel: 20% jeugd, 15% 65-plussers. Het aandeel eenpersoonshuishoudens is iets hoger dan gemiddeld. Weinig bewoners kunnen bij buurtgenoten terecht voor hulp en zetten zich in voor buurtverbetering;
- De wijk kent het hoogste aandeel niet-westerse allochtonen van alle Arnhemse wijken en een grote Turkse gemeenschap;
- De bevolking is sociaal-economisch opvallend kwetsbaar; met het laagste besteedbaar huishoudensinkomen van de stad (met name bij huishoudens met kinderen), veel middellage inkomens, een opvallend hoog percentage minimakinderen, veel gezinnen in de bijstand en een hoge werkloosheid. Schoolverzuim, onderwijsachterstand en beroep op schuldhulpverlening komen relatief vaak voor.

GEZAMENLIJKE WIJKDOELEN PRESIKHAAF OOST EN WEST

Wonen in leefbare wijken

Spelen

- Betere vindplaats van speelmogelijkheden
- Aanbod speelplaatsen afstemmen op de behoefte
- Bestaand groen benutten voor meer speelaccent

Sport in de wijk

- Evenwichtige verdeling mogelijkheden buitensport
- Vraag en (sport)aanbod in beeld brengen, ook die van ongeren
- Stimuleren eigen sportactiviteiten

Afval

- Voortzetting en verdieping van Presikhaaf Schoon!
- In relatie tot de behoeften in de wijk

Samen maken we Presikhaaf

- Verbeterslag onaangepast gedrag door bewoners.

Veiligheid in de wijk

- Meer aandacht voor verkeersveiligheid op een aantal plekken in de wijk en rondom schoollocaties
- Verlichting van achterpaden in woonwijken

Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar

Aandacht voor MFC Presikhaven

- Behoud en optimaliseren MFC Presikhaven als "hart van de wijk'

Gezondheid in de wijk

- Laagdrempelige activiteiten gericht op bewustwording an gezonde leefstijl
- Volkstuintjes en schooltuinen
- Bewegen voor jongeren en 65+ ers

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Ontmoeten en sociaal isolement

- Organiseren van laagdrempelige ontmoetingsactiviteiten zowel op wijk- als op buurtniveau

Opgroeien en leren in Presikhaaf

- Opgroeien en leren in Presikhaaf

W3 De Laar/Elden

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.
Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN DE LAAR/ELDEN AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivies	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	✓
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare stad	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

De Laar/Elden	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	17.646	17.792	17.765	17.759
Baten	0	0	0	2.192	2.191	2.190	2.190
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-15.455***	***-15.601***	***-15.575***	***-15.569***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-15.455**	**-15.601**	**-15.575**	**-15.569**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Presikhaaf	Begroting	Meerjarenraming		

De Laar/Elden		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	722	951	924	915
R4	Educatie	1.116	1.201	1.200	1.200
R5	Cultuur, recreatie en sport	1.628	1.583	1.571	1.548
R6	Participatie en Maatschappel ijkeOndersteuning	13.036	12.973	12.994	13.025
R7	Gezondheid en Milieu	947	887	880	875
Totaal		**17.646**	**17.792**	**17.765**	**17.759**

Lasten per taakveld

De Laar/Elden	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	698	638	631	626
Arbeidsparticipatie	1.072	1.068	1.062	1.062
Cultuurpresentatie, productie, participatie	57	57	57	57
Geëscaleerde zorg 18-	399	399	399	399
Geëscaleerde zorg 18+	2.647	2.631	2.674	2.674
Inkomensregelingen	913	862	868	868
Maatwerkdienstverlening 18-	3.900	3.923	3.919	3.967
Maatwerkdienstverlening 18+	2.485	2.486	2.486	2.486
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	698	698	697	697
Milieubeheer	47	47	47	47
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.063	1.147	1.146	1.146
Onderwijshuisvesting	54	54	53	53
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	451	380	380	367
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	1	1	1	1
Samenkracht en burgerparticipatie	836	820	803	787
Sportaccommodaties	1.116	1.108	1.096	1.081
Sportbeleid en activering	130	129	129	129
Verkeer en vervoer	766	1.030	1.004	1.000
Volksgezondheid	30	30	30	30
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**17.646**	**17.792**	**17.765**	**17.759**

Elden

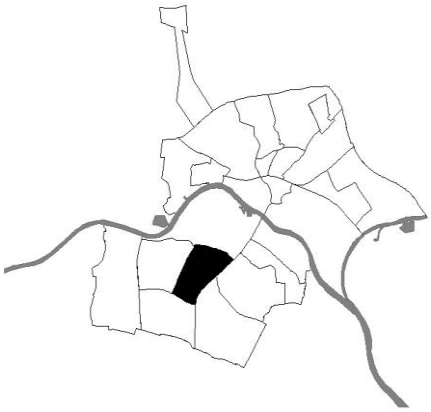

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Martijn Leisink)

- Het voormalige dorp Elden ligt in de schaduw van stadion Gelredome. Van de 930 woningen in de wijk is een derde deel in het bezit van corporaties. Naast verzorgingstehuizen betreft het vooral eengezinswoningen. Zorginstellingen en kantoren zorgen voor veel arbeidsplaatsen in de wijk;
- De bevolking van Elden bestaat uit veel ouderen en weinig jongeren. Een verzorgingshuis en een verpleeghuis dragen daartoe bij. Opvallend is het geringe aandeel alleenstaanden;
- Sociaal-economisch is de bevolking van Elden gemiddeld tot sterk te noemen; bijstandsdichtheid en werkloosheid zijn laag. Men is positief over leefbaarheid en veiligheid, echter minder positief over de voorzieningen in de wijk;
- De sociale cohesie is sterk. Er is nauwelijks onvrede over sociale contacten en buurthulp is in ruime mate voorhanden. De inwoners zijn maatschappelijk actief, er wordt veel aan sport gedaan en veel mensen verrichten vrijwilligerswerk.

WIJKDOELEN ELDEN
Besturen met kennis uit de stad
Participatie
- Meer betrokkenheid bewoners bij besluitvormingsprocessen in de wijk
- Participatieproces audio-visueel vastleggen
Wonen in leefbare wijken
Groen
- Betere bescherming (delen) groengordel
Kunst en cultuur
- Opslagruimte voor Eldense verenigingen
Ruimtelijke ordening
- Behoud beeldbepalende gebouwen in Elden
- Toekomstplan Alte Nova
Verkeer
- Verbeteren veiligheid en parkeerproblematiek
- Opstellen verkeersplan o.b.v. Dorpsvisie Elden
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Zorg
- Bij elkaar brengen van vraag en aanbod
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoeten en sociale cohesie
- Activiteiten voor jongeren en door jongeren
- Activiteiten voor ouderen
Dorpshuis Elden
- Betere toegankelijkheid
- Vergroten gebruiksmogelijkheden binnen- en buitenruimte
Communicatie
- Betere afstemming onderlinge communicatie kanalen
- Informatiepanelen bij dorpshuis Elden

De Laar

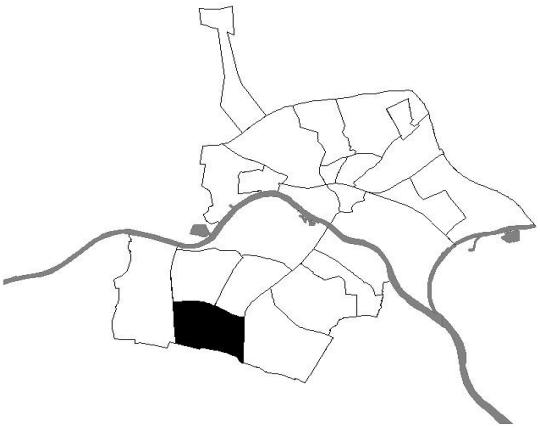

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Martijn Leisink)

- De Laar is een typische groene 'bloemkoolwijk" uit de jaren '70, de één na grootste wijk van Arnhem, met ruim 5.500 woningen en circa 12.500 inwoners verdeeld over twee buurten, met voornamelijk eengezinswoningen, waarvan meer dan de helft koopwoningen;
- In de Laar wonen vooral veel gezinnen en de inkomenssituatie komt overeen met het Arnhems gemiddelde. Het aandeel 65-plussers ligt iets onder het gemiddelde en er wonen relatief weinig alleenstaanden. Het aandeel mensen dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering ligt iets boven het gemiddelde;
- Over het algemeen zijn de inwoners positief over de wijk en de voorzieningen. Over de toekomst is men wat minder optimistisch. De helft van de inwoners kan in de buurt terecht voor hulp en steun, een op de vijf is mantelzorger en voor een wijk in Arnhem-zuid zijn relatief veel inwoners actief voor buurtverbetering. De gezondheid van de bevolking is goed te noemen en men kan zich goed redden.

WIJKDOELEN DE LAAR
Wonen in leefbare wijken
Groen
- Groenonderhoud op hoger niveau brengen
Afval
- Verminderen hondenpoep en zwerfvuil
Verlichting
- Meer verlichting in De Laar
Verkeer en Veiligheid
- Meer veiligheid voor fietsers op rotonde
- Doortrekken voetpad in De Laar
Sporten in de wijk
- Meer onderhoud aan sportaccomodaties
- Vraag en (sport) aanbod in beeld brengen
- Starten sportaanbod voor jongeren
Jongerenoverlast
- Behoud huidig beheer en inzet van de wijkpolitie
Kunst en cultuur
- Meer aandacht voor kunst en cultuur in De Laar
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Participatie
- Vergroten onderling vangnet in De Laar
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoeten en sociale cohesie
- Versterken ontmoeting en sociale cohesie in de Laar voor jong en oud

W4 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma CSA bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.
Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN CSA AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

CSA	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	33.211	32.579	32.499	32.470
Baten	0	0	0	9.005	8.954	8.906	8.861
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-24.206***	***-23.625***	***-23.593***	***-23.609***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-24.206**	**-23.625**	**-23.593**	**-23.609**

Middelen afkomstig uit regulier programma

CSA		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	4.228	3.702	3.613	3.585
R4	Educatie	1.206	1.319	1.318	1.318
R5	Cultuur, recreatie en sport	807	806	802	794
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	24.850	24.698	24.722	24.736
R7	Gezondheid en Milieu	1.923	1.856	1.847	1.841
Totaal		**33.211**	**32.579**	**32.499**	**32.470**

Lasten per taakveld

CSA	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	855	782	773	767
Arbeidsparticipatie	2.604	2.594	2.580	2.580
Cultuurpresentatie, productie, participatie	61	61	61	61
Geëscaleerde zorg 18-	407	407	407	407
Geëscaleerde zorg 18+	9.655	9.631	9.697	9.697
Inkomensregelingen	1.969	1.861	1.873	1.873
Maatwerkdienstverlening 18-	4.335	4.358	4.355	4.402
Maatwerkdienstverlening 18+	4.005	4.006	4.006	4.006
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	807	807	806	806
Milieubeheer	80	80	80	80
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.175	1.288	1.287	1.287
Onderwijshuisvesting	31	31	31	31
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	373	396	395	382
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	1.831	2.279	2.279	2.261
Samenkracht en burgerparticipatie	983	949	913	879
Sportaccommodaties	170	171	169	169
Sportbeleid en activering	375	368	366	366
Verkeer en vervoer	3.169	2.177	2.088	2.084
Volksgezondheid	45	51	51	51
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**33.211**	**32.579**	**32.499**	**32.470**

Centrum

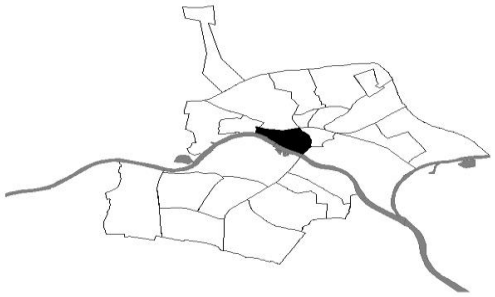

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ron König)

- De wijk heeft relatief veel jongere inwoners, studenten en alleenstaanden. Er zijn veel verhuisbewegingen in het Centrum;
- Het Centrum kent relatief weinig corporatiewoningen. Het aandeel particuliere huur is hoog, vergeleken met het Arnhems gemiddelde: kamers worden vooral verhuurd aan studenten. Er zijn veel flats, appartementen en woningen boven winkels.;
- De veiligheid en overlast situatie in de wijk is minder gunstig dan gemiddeld in Arnhem. Dit is inherent aan een centrum gezien de samenstelling van de bevolking, weinig cohesie, concentratie van winkels en uitgaansmogelijkheden. Het gevoel van veiligheid in het Centrum is toegenomen;
- De werkloosheid en bijstandsdichtheid zijn relatief laag. Schoolverzuim komt opvallend veel voor bij kinderen in het Centrum. Ook zien we meer onderwijsachterstanden op de basisscholen. Centrumbewoners zijn over het algemeen tevreden met hun sociale netwerk. Ruim 10% ontvangt steun of zorg van kinderen, familie of bekenden. Ongeveer 30% van hen kan bij buurtbewoners terecht met vragen voor hulp of steun. Dit is overigens beduidend lager dan gemiddeld in Arnhem.
- De zuidelijke binnenstad is beter bereikbaar geworden met meer gastvrijheid

WIJKDOELEN CENTRUM
Wonen in leefbare wijken
Groen in openbare ruimte
- Meer diverse vormen van groen in de binnenstad, uitlaatveldjes voor honden en bescherming van de groenvoorziening
Whats-app groep
- Sociale controle onder bewoners in samenwerking met de wijkagent
Sport & spel in de binnenstad
- Uitwerking onderzoek naar plaatsing van fitnesstoestellen en schaaktafels
Mens- & milieuvriendelijk reinigen
- Onderzoek om overlast voor bewoners bij de binnenstadsreiniging te beperken
Ondergrondse vuilcontainers
- Vermindering overlast diverse vuilnisophaaldiensten bij ondergrondse vuilcontainers
Distributie binnenstad
- Onderzoek alternatieven voor bevoorrading winkels i.s.m. met ondernemersvereniging en KVO om overlast te beperken
Handhaving
- Gedoogbeleid rondom fietsen in de binnenstad
- Fietsen/brommer stallingen en het opruimen van fietswrakken
- Terugdringen wildplassen
- Terugdringen (drugs)overlast
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Binnenstad krant
- Doorstart Binnenstad Krant
Wijkcentrum
- Ontmoetingsplek voor jong en oud met activiteiten

Spijkerkwartier

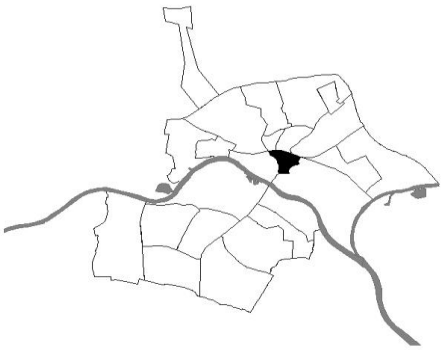

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ron König)

- Het Spijkerkwartier is een levendige wijk met een belangrijke woon- en werkfunctie, detailhandel en horeca. De Steenstraat fungeert als een route van en naar het stadscentrum;
- De wijk kent relatief veel jonge bewoners: 18- t/m 34-jarigen, studenten, alleenstaanden. Er zijn veel verhuisbewegingen;
- Het Spijkerkwartier kent weinig corporatiewoningen. Het aandeel particuliere huur is hoog vergeleken met het Arnhems gemiddelde: kamers worden vooral verhuurd aan studenten;
- De veiligheid en overlast situatie in de wijk is minder gunstig dan gemiddeld in Arnhem, dit wordt mede veroorzaakt door de concentratie en samenstelling van winkels en horeca;
- Wat betreft de inkomenssituatie wijkt het Spijkerkwartier niet af van het gemiddelde Arnhemse profiel;
- De maatschappelijke participatie is goed. Er zijn relatief veel inwoners die sporten. Een kwart van de inwoners zet zich in voor de buurt. Hoewel de inwoners over het algemeen tevreden zijn over het aantal sociale contacten kunnen hier relatief weinig inwoners bij buurtbewoners terecht voor hulp bij buurtgenoten. Er zijn relatief weinig mantelzorgers in deze wijk. Er is een relatief hoog percentage schoolverzuim.

WIJKDOELEN SPIJKERKWARTIER
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
(Blauwe) wijkeconomie
- Verbetering winkelaanbod - Beheersing horecagelegenheden - Visiedocument voor duurzaam en maatschappelijk ondernemen, waaronder realiseren van Social enterprises, Spijkerenergie/onderzoek realisatie warmtenet en spijkerbed/ontwikkeling collectief wijkhotel
Wonen in leefbare wijken
Kwaliteit van de openbare ruimte
- Continuering van bestaande en opstart van nieuwe groenprojecten - Invoering parkeerplan - Workshop met vergunningen, handhaving en wonen
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Sociale verbindingen
Doorstart om sociale interactie te bevorderen met: - Eigenwijze wijk; - Erfgoed Spijkerkwartier;

Arnhemse Broek

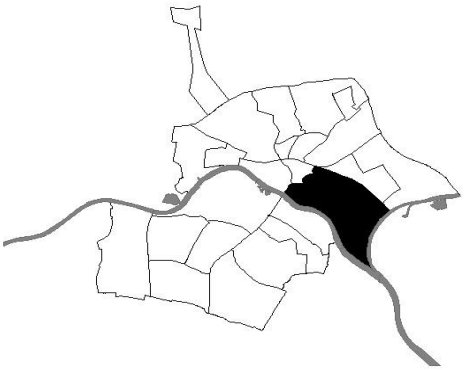

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Anja Haga)

- Het westelijk deel van het Arnhemse Broek is in de jaren ’30 van de vorige eeuw gebouwd, het oostelijk deel is overwegend van kort na de Tweede Wereldoorlog. De wijk is de afgelopen jaren gerenoveerd. Nieuw is de woningbouwontwikkeling in het Nieuwe Kadekwartier;
- De wijk heeft relatief veel 18- t/m 34-jarigen en weinig 65-plussers, veel alleenstaanden en een omvangrijke Turkse gemeenschap. Het corporatiebezit in de wijk is hoog en er zijn relatief weinig koopwoningen;
- Het oordeel over woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de eigen buurt is lager dan het Arnhems gemiddelde. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor;
- De sociaal-economische positie van de huishoudens in het Broek is ongunstig: De werkloosheid en bijstandsdichtheid zijn, vergeleken met andere wijken, hoog. In vergelijking met andere wijken kent de wijk veel huishoudens met een laag inkomen;
- Er zijn relatief veel minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met onderwijsachterstand. Opvallend is het relatief hoge percentage kinderen met overgewicht;
- Ook de sociale cohesie lijkt minder sterk in het Broek. Relatief een hoog percentage (18%) is niet tevreden over het aantal sociale contacten dat zij hebben en een relatief kleine groep kan terecht bij buurtbewoners voor hulp.

WIJKDOELEN ARNHEMSE BROEK
Wonen in leefbare wijken
Spelen in de buitenruimte
- Emplacement inrichten t.b.v. spelen in de buitenruimte
- Verbinding wijk en het bedrijventerrein/Rijnkade
Wijk groener en kleurrijker maken
- Extra groen of kunst samen met bewoners
Blokhut
- Deze plek in de wijk nieuw leven inblazen samen met bewoners en professionals
Overlast geparkeerde fietsen Johan de Wittlaan
- Meer fietsenrekken in de vorm van spijkerbroek
Fietspad Stadhouderstraat
- Aanpak gevaarlijk rijgedrag scooters en brommers
Buurtpreventie
- Whatsapp goep inzetten
Voetbalkooi Graswinckelstraat
- Aanpak drugs- en vuiloverlast
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Meer sfeer in de Symfonie
- Passend activiteitenaanbod
- Gezellige uitstraling gebouw binnen als buiten
Meer sfeer in Nieuwe Kade Kwartier
- Meer sfeer in Nieuwe Kade Kwartier
Activiteiten voor de jeugd
- Activiteiten voor de jeugd

W5 Noordoost

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt . Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijken Geitenkamp en Monnikenhuizen hebben voor gezamenlijke wijkdoelen gekozen.
De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN NOORDOOST AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

Noordoost	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	25.003	23.681	23.654	23.641
Baten	0	0	0	3.054	2.600	2.599	2.599
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-21.949***	***-21.080***	***-21.054***	***-21.041***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-21.949**	**-21.080**	**-21.054**	**-21.041**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Noordoost		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	2.225	1.016	988	977
R4	Educatie	1.259	1.352	1.350	1.350
R5	Cultuur, recreatie en sport	1.705	1.690	1.681	1.673
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	17.905	17.794	17.816	17.830
R7	Gezondheid en Milieu	1.712	1.632	1.621	1.613
Totaal		**25.003**	**23.681**	**23.654**	**23.641**

Lasten per taakveld

Noordoost	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	1.024	937	926	918
Arbeidsparticipatie	1.532	1.526	1.518	1.518
Cultuurpresentatie, productie, participatie	57	57	57	57
Geëscaleerde zorg 18-	407	407	407	407
Geëscaleerde zorg 18+	4.668	4.645	4.708	4.708
Inkomensregelingen	1.304	1.232	1.240	1.240
Maatwerkdienstverlening 18-	4.058	4.082	4.078	4.126
Maatwerkdienstverlening 18+	3.712	3.712	3.712	3.712
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	808	808	807	807
Milieubeheer	93	93	93	93
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.071	1.164	1.163	1.163
Onderwijshuisvesting	188	188	187	187
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	489	491	490	476
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	2	2	2	2
Samenkracht en burgerparticipatie	1.331	1.297	1.261	1.227
Sportaccommodaties	1.118	1.108	1.100	1.100
Sportbeleid en activering	314	310	309	309
Verkeer en vervoer	2.540	1.327	1.300	1.296
Volksgezondheid	6	13	13	13
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**25.003**	**23.681**	**23.654**	**23.641**

Geitenkamp

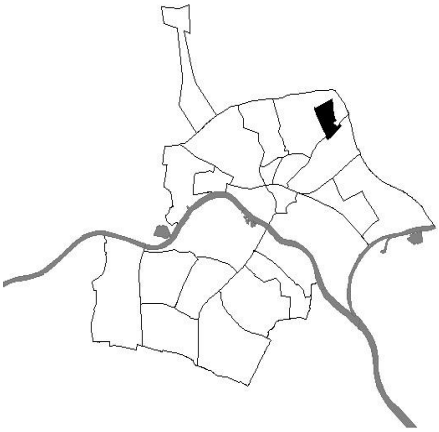

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Anja Haga)

- Geitenkamp is een karakteristieke gemengde arbeiders- en middenklassewijk uit de periode 1920-1930. Er wonen relatief veel eenoudergezinnen;
- Een groot deel van de woningvoorraad in de Geitenkamp is in bezit van woningcorporaties, maar het aantal koopwoningen stijgt licht;
- Bewoners zijn iets minder tevreden over de leefbaarheid in hun eigen buurt. Wat betreft de voorzieningen zijn bewoners in de Geitenkamp gemiddeld positief;
- De sociaal-economische positie van de huishoudens in Geitenkamp is ongunstig. De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de wijk zijn duidelijk hoger dan het Arnhems gemiddelde. Een op de vijf huishoudens heeft een inkomen onder de lage inkomensgrens en het gemiddeld huishoudensinkomen is laag;
- Er zijn veel ouders die een beroep doen op schuldhulpverlening, kinderen met een onderwijsachterstand en voortijdig schoolverlaters. Wat verder opvalt, is het relatief hoge percentage mantelzorgers en het lage aandeel dat actief een sport beoefent. Verder blijkt een iets groter deel van de bevolking kritisch over hun eigen gezondheid.

De wijkdoelen van de Geitenkamp komen overeen met die van de naastliggende wijk Monnikenhuizen.

WIJKDOELEN GEITENKAMP EN MONNIKENHUIZEN
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
Werken en ondernemen in de wijk
- Marktplein nieuw leven inblazen als kloppend hart van de wijk
Wonen in leefbare wijken
Leefbaarheid door woonbeleid
- Betere mix en spreiding huur- en koopwoningen
Spelen aantrekkelijker maken
- Uitdagende speelplekken
- Speelplekken zonder zwerfvuil en hondenpoep
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Jong en oud zorgen voor elkaar
- Wijkbewoners helpen elkaar; match vraag en aanbod
Gezond leven stimuleren
- Stimuleren gezond leven met beweging en opvoeding
Ondersteuning opvoeding voor (alleenstaande) ouders
- Ondersteuning opvoeding voor (alleenstaande) ouders
Vreedzame wijk
- Inzet methode Vreedzame Wijk en Vreedzame School
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Samenwerking in de wijk bevorderen
- Betere onderlinge samenwerking organisaties en activiteiten
Cultuur in de wijk stimuleren
- Stimuleren culturele initiatieven van wijkbewoners

Monnikenhuizen

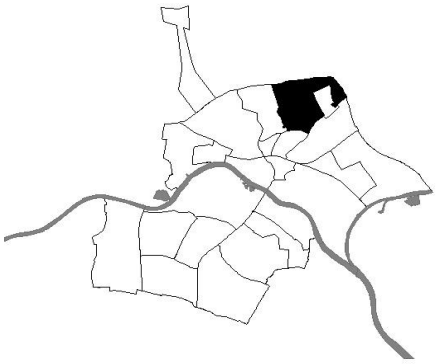

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Anja Haga)

- Monnikenhuizen is vooral gebouwd in de jaren ’50 en ‘70 van de vorige eeuw en gelegen rondom de wijk Geitenkamp. Op het terrein van de Saksen Weimar-kazerne worden nog steeds nieuwe huizen opgeleverd, waardoor het aantal inwoners groeit;
- De wijk Monnikenhuizen is een overwegend ‘witte’ wijk. Er wonen relatief veel (oudere) gezinnen zonder kinderen en mensen van 65 jaar en ouder;
- Bewoners zijn tevreden over hun buurt en met name over hun woonomgeving;
- Het aantal bedrijven in de wijk neemt licht toe, terwijl het aantal arbeidsplaatsen de laatste jaren afneemt. Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd;
- De werkloosheid is gelijk aan het Arnhems gemiddelde en de bijstandsdichtheid in de wijk ligt onder het Arnhems gemiddelde;
- Er zijn nauwelijks kinderen met een onderwijsachterstand en ook zijn er weinig voortijdig schoolverlaters. Buurtbewoners zijn hier een grotere bron voor hulp en steun dan gemiddeld het geval is. Relatief veel inwoners doen actief aan sport: zeven op de tien inwoners;
- De bewoners zijn overwegend positief over hun zelfredzaamheid en gezondheid. Wel zijn er relatief meer kinderen met overgewicht.

De wijkdoelen van Monnikenhuizen komen overeen met die van de naastliggende wijk Geitenkamp.

WIJKDOELEN MONNIKENHUIZEN EN GEITENKAMP
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
Werken en ondernemen in de wijk
- Marktplein nieuw leven inblazen als kloppend hart van de wijk
Wonen in leefbare wijken
Leefbaarheid door woonbeleid
- Betere mix en spreiding huur- en koopwoningen
Spelen aantrekkelijker maken
- Uitdagende speelplekken
- Speelplekken zonder zwerfvuil en hondenpoep
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Jong en oud zorgen voor elkaar
- Wijkbewoners helpen elkaar; match vraag en aanbod
Gezond leven stimuleren
- Stimuleren gezond leven met beweging en opvoeding
Ondersteuning opvoeding voor (alleenstaande) ouders
- Ondersteuning opvoeding voor (alleenstaande) ouders
Vreedzame wijk
- Inzet methode Vreedzame Wijk en Vreedzame School
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Samenwerking in de wijk bevorderen
- Betere onderlinge samenwerking organisaties en activiteiten
Cultuur in de wijk stimuleren
- Stimuleren culturele initiatieven van wijkbewoners

Velperweg en omgeving

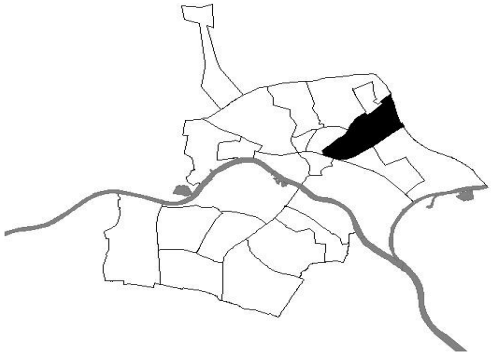

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Anja Haga)

- Velperweg e.o. kenmerkt zich vooral door oude villabebouwing, veel bedrijvigheid rondom de Velperweg, de weg die de wijk doorsnijdt, en landgoederen als Angerenstein en Bronbeek;
- De wijk kent een oververtegenwoordiging van 65-plussers, met name in de buurten Plattenburg en Angerenstein. Dit komt o.a. door de verschillende verzorgings- en verpleegtehuizen die gevestigd zijn in de wijk. Het is een overwegend 'witte' wijk;
- De woningvoorraad in de wijk bestaat voor bijna twee derde uit koopwoningen. Bewoners zijn overwegend (zeer) tevreden over hun leefomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de buurt;
- Velperweg e.o. behoort tot een van de betere wijken van Arnhem qua inkomenspositie. De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de wijk zijn duidelijk lager dan elders in Arnhem;
- Ook is er relatief veel tevredenheid over de sociale contacten, veel hulp van buurtbewoners en relatief bewoners die zich op enige manier vrijwillig inzetten. Het aandeel sporters is hoog. Het gezondheidsprofiel van de bewoners is relatief goed.

WIJKDOELEN VELPERWEG e.o.
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Snelheidsbeperking PC Hoofttraat/Vondellaan
- Snelheidsbeperking Travoplein
- Snelheidsbeperkende maatregelen Bronbeeklaan
- Twee verkeersdisplays voor de wijk
Doorloop Velperweg - Oude Velperweg verbeteren
- Verbeteren verlichting
- Aanpak zwerfvuil en hondenpoep
Groene wijk
- Meer diversiteit groen in Molenbeke
- Wijktuin in Paasberg
Verbeteren wateroverlast
- Verbeteren hemelwaterafvoer Molenbeke
- Verbeteren drainage trapveldje Angerenstein
Speeltuin park Angerenstein verbeteren
- Verbeteren speeltuin

Alteveer en Cranevelt

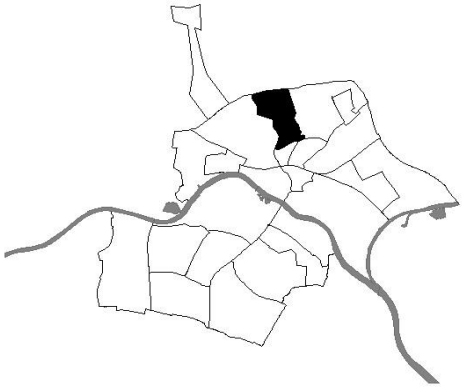

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Gerrie Elfrink)

- De wijk Alteveer en Cranevelt is gebouwd in de periode 1930-1940 en 1960-1970. Dominant aanwezig is het ziekenhuis Rijnstate. De wijk bestaat uit drie verschillende buurten Sonsbeek-Noord, Hazegrietje en Alteveer-Cranevelt;
- Alteveer en Cranevelt kent een duidelijke ondervertegenwoordiging van inwoners in de leeftijd 18 t/m 34 jaar. Er is een oververtegenwoordiging van 65-plussers. Dit komt door de aanwezigheid van verzorgings- en verpleegtehuizen. Ook zijn er veel jonge senioren waardoor de wijk aan het vergrijzen is, vooral de buurt Alteveer-Cranevelt. De meeste bewoners zijn van Nederlandse afkomst;
- Bewoners zijn tevreden over hun woonomgeving, de leefbaarheid en voorzieningen in hun buurt. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt;
- Zowel economisch als sociaal-maatschappelijk is de wijk sterk. Het gemiddeld inkomen ligt hoog. Er zijn weinig minimakinderen, uitkeringssituaties en schulden. Er zijn weinig onderwijsachterstanden, voortijdig schoolverlaters en schoolverzuim. Er zijn relatief veel mantelzorgers en men kan vaak terecht voor hulp en steun bij buurtbewoners. Ook zijn er veel inwoners als vrijwilliger actief.

WIJKDOELEN ALTEVEER EN CRANEVELT
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Verkeersveiligheid, onderzoek en uitvoering
Duurzame wijk
- 10% energiezuiniger; prikkel voor bewoners
- Opslag van hemelwater omzetten in energie
Groene wijk
- Groene initiatieven in de wijk intensiveren
Outdoor fitness route in de wijk
- Outdoor fitness route voor alle leeftijden
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoetingsplek in de wijk
- Gezamenlijk initiatief hiervoor
Digitale ontmoeting in de wijk
- Vraag en aanbod; buurt-app
Recreatiezaal Craneveer in zicht
- Toegang zichtbaar aangeven

W6 Vredenburg, Kronenburg, Rijkerswoerd (VKR)

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma VKR bevinden zich de wijken Vredenburg/Holthuizen, Kronenburg en Rijkerswoerd. Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN VKR AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

VKR	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	26.139	26.188	26.168	26.155
Baten	0	0	0	2.025	2.024	2.023	2.023
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-24.114***	***-24.164***	***-24.145***	***-24.131***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-24.114**	**-24.164**	**-24.145**	**-24.131**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Noordoost	Begroting	Meerjarenraming		

VKR		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	923	1.081	1.053	1.041
R4	Educatie	1.016	1.102	1.101	1.101
R5	Cultuur, recreatie en sport	1.318	1.304	1.297	1.286
R6	Participatie en Maatschappel ijke Ondersteuning	21.451	21.344	21.370	21.388
R7	Gezondheid en Milieu	1.235	1.160	1.149	1.142
Totaal		**26.139**	**26.188**	**26.168**	**26.155**

Lasten per taakveld

VKR	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	966	883	873	866
Arbeidsparticipatie	1.685	1.678	1.670	1.670
Cultuurpresentatie, productie, participatie	57	57	57	57
Geëscaleerde zorg 18-	560	560	560	560
Geëscaleerde zorg 18+	5.892	5.869	5.932	5.932
Inkomensregelingen	1.434	1.355	1.364	1.364
Maatwerkdienstverlening 18-	5.180	5.212	5.209	5.256
Maatwerkdienstverlening 18+	4.257	4.257	4.257	4.257
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.319	1.319	1.317	1.317
Milieubeheer	41	41	41	41
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	929	1.015	1.014	1.014
Onderwijshuisvesting	87	87	87	87
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	611	615	614	599
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	9	9	8	8
Samenkracht en burgerparticipatie	1.038	1.008	977	947
Sportaccommodaties	626	604	598	595
Sportbeleid en activering	135	133	133	133
Verkeer en vervoer	1.026	1.188	1.161	1.156
Volksgezondheid	5	13	13	13
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**26.139**	**26.188**	**26.168**	**26.155**

Vredenburg en Kronenburg

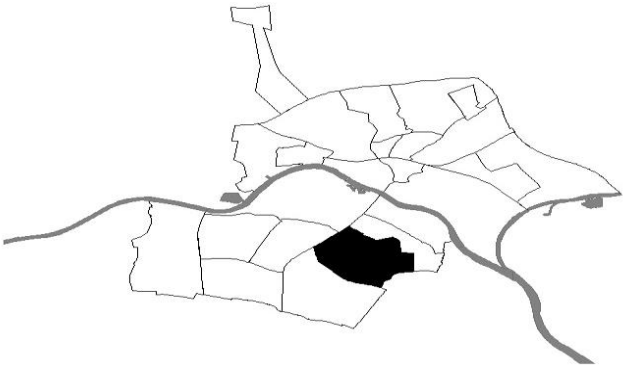

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Gerrie Elfrink)

- De wijk Vredenburg/Holthuizen en Kronenburg ligt in het zuidelijk stadsdeel en is gebouwd in de periode 1970-1990. Op het grondgebied van de wijk staan veel kantoren (bijvoorbeeld Rijnpoort). Het winkelcentrum Kronenburg en de Rijnhal liggen in de wijk;
- De woningvoorraad kenmerkt zich door een hoog percentage meergezinswoningen. Met name langs de randen van Vredenburg, in Kronenburg en in Eimersweide staat veel hoogbouw;
- Er wonen relatief veel ouderen. Deels hangt dit samen met de aanwezigheid van verzorgingsflats en intramurale voorzieningen. Ook het feit dat de jongere gezinnen die zich in de jaren '70 vestigden er deels zijn blijven wonen, draagt hieraan bij. Een aanzienlijk deel van de bewoners is niet-westers allochtoon;
- Bewoners zijn over het algemeen gemiddeld positief over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de wijk. Wel is een kwart van de bewoners niet positief over de toekomstige ontwikkeling van de wijk;
- Sociaal-economisch is dit een gemiddelde Arnhemse wijk, hoewel de inkomens iets lager zijn. Een op de vijf kinderen groeit op in een minimagezin;
- Ook sociaal-maatschappelijk is dit een gemiddelde Arnhemse wijk. Wel opvallend is het hoge percentage mantelzorgers en het lage percentage kinderen in de kinderopvang;
- Het gezondheidsprofiel van Vredenburg/Kronenburg laat een iets meer dan gemiddeld kwetsbare bevolking zien. Vooral het hoge percentage kinderen met overgewicht en het hoge percentage medicijngebruik vallen op.

WIJKDOELEN VREDENBURG EN KRONENBURG
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Oplossen verkeersknelpunten in de wijk
Parkeeroverlast tegengaan
- Duidelijke parkeerroute Winkelcentrum Kronenburg en Gelredome
Leegstand kantoorgebouwen tegengaan
- Leegstand bestrijden door andere functies toe te laten
Groene wijk met speelruimte en Immerloopark
- Meer groen in de wijk (Kronenburg)
- Aanvaardbaar niveau groenonderhoud (Vredenburg)
- Uitdagende en natuurlijke speelvoorzieningen voor jeugd 8+ (Vredenburg)
- Aantrekkelijk verblijf en activiteiten in Immerloopark (Sterrenwacht met paviljoen etc)
- Aantrekkelijk entree naar Immerloopark
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoeten en activiteiten door en voor bewoners
- Breed inzetbare ontmoetingsruimte voor activiteiten door en voor bewoners
Digitaal wijkplatform opzetten
- Organiseren van digitaal wijkplatform (informatie, burenhulp etc)

Rijkerswoerd

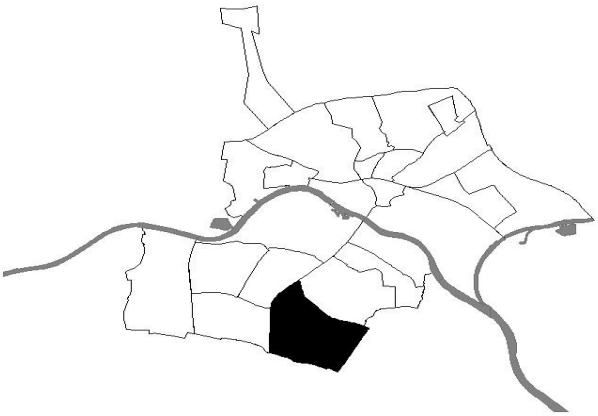

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Geert Ritsema)

- Rijkerswoerd is een grote wijk in Arnhem-Zuid, ontwikkeld in de jaren ‘80 van de vorige eeuw en in de twintig jaar daarna flink uitgebreid;
- Hoewel de wijk qua inwonertal de grootste van Arnhem is, loopt het aantal terug. Het is een echte gezinswijk. Veel veertigers, kinderen en jeugd. Vanaf 2000 zien we een toename van het aandeel niet-westerse allochtonen;
- Heeft de bevolking een typisch gezinsprofiel, zo ook de woningvoorraad. Zo’n 8 op de 10 woningen zijn eengezinswoningen, het merendeel koopwoningen. Veel bewoners blijken ‘honkvast’;
- Over het algemeen zijn bewoners redelijk positief over de leefbaarheid en de veiligheid van hun wijk. Men verwacht wel dat de wijk de komende jaren erop achteruit zal gaan;
- De werkloosheid ligt lager dan het Arnhems gemiddelde, zo ook het aantal bijstandsuitkeringen maar beide stijgen wel. Het gemiddeld inkomen in de wijk is relatief iets hoger. In de wijk groeien relatief weinig kinderen op in een gezin met een minimuminkomen;
- Sociaal-maatschappelijk doet de wijk het goed: al zijn er wat minder mantelzorgers en zijn mensen relatief wat minder actief in de buurt, is men over het algemeen tevreden met de sociale contacten en kan de helft terecht voor steun bij buurtbewoners. Daarnaast doet twee derde van de wijk actief aan sport. Bewoners van de wijk vinden zichzelf over het algemeen gezond en kunnen zichzelf binnen en buiten het huis goed redden.

WIJKDOELEN RIJKERSWOERD
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
Startende ondernemers en zzp-ers in de wijk
- Onderzoek betekenis van ZZP-ers voor de wijk
- Realiseer kleine huurruimten, popup stores en flexplekken
- Organiseer jaarlijkse dag/markt voor ondernemers
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Oplossingen voor verkeersproblemen
- Veiligheid rondom winkelcentrum
- Bestrijd (brom)fietsen en scooters in de parken
- Dubbelfietspad Klompélaan en Woerdse Wal
Sociale veiligheid verbeteren
- Stimuleren buurtpreventie en Whatsappgroepen
Vergroening van de wijk
- Aanleg van vlinder- en bijenbermen
- Verminder hitteplekken
Aanleg uitdagende speelvoorzieningen
- Realiseer halfpipe, skatebaan, playground
Recreatieve openbare ruimte met aantrekkelijk Zeegbos
- Trailpaden, (verhalen)routes Zeegbos en Immerloopark
- Zeegbos met recreatieve functie
- Verbeter toegankelijkheid (denk aan scootmobielen)
Overlast zwerfvuil, honden- en ganzenpoep bestrijden
- Bestrijding van zwerfvuil
- Bestrijding van honden- en ganzenpoep

Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar

Zorg voor elkaar stimuleren

- Ontwikkel maatjesprojecten, burenhulp, vervoer etc

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Culturele, creatieve activiteiten ontwikkelen

- Aandacht voor amateur- en professionele kunst; evenementen

W7 Malburgen

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder de buurten Het Duifje en Immerloo.
Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannm 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN MALBURGEN AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	✓
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	✓
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	✓
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

Malburgen	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	34.148	34.363	34.338	34.322
Baten	0	0	0	4.492	4.507	4.526	4.526
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-29.656***	***-29.856***	***-29.812***	***-29.796***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-29.656**	**-29.856**	**-29.812**	**-29.796**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Malburgen		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	612	934	907	897
R4	Educatie	3.848	3.986	3.980	3.980
R5	Cultuur, recreatie en sport	1.403	1.410	1.405	1.396
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	26.937	26.734	26.757	26.766
R7	Gezondheid en Milieu	1.150	1.101	1.092	1.086
Totaal		**34.148**	**34.363**	**34.338**	**34.322**

Lasten per taakveld

Malburgen	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	877	802	793	786
Arbeidsparticipatie	3.217	3.204	3.187	3.187
Cultuurpresentatie, productie, participatie	68	68	68	68
Geëscaleerde zorg 18-	673	673	673	673
Geëscaleerde zorg 18+	7.208	7.184	7.250	7.250
Inkomensregelingen	2.986	2.820	2.838	2.838
Maatwerkdienstverlening 18-	5.694	5.732	5.728	5.776
Maatwerkdienstverlening 18+	4.723	4.724	4.724	4.724
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	960	961	959	959
Milieubeheer	62	62	62	62
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.990	3.128	3.126	3.126
Onderwijshuisvesting	858	858	853	853
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	353	372	371	357
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	2	2	2	2
Samenkracht en burgerparticipatie	1.390	1.352	1.312	1.274
Sportaccommodaties	627	628	624	623
Sportbeleid en activering	442	436	434	434
Verkeer en vervoer	722	1.036	1.010	1.007
Volksgezondheid	14	40	40	40
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**34.148**	**34.363**	**34.338**	**34.322**

Malburgen West

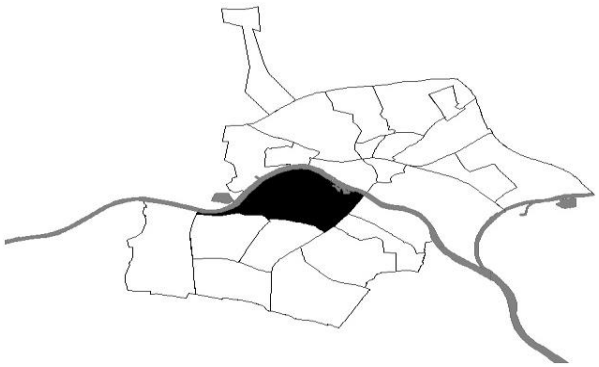

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Geert Ritsema)

- De bevolking van deze wijk is, als gevolg van het proces van sloop en nieuwbouw verjongd. Ruim één op de drie bewoners is van niet-westerse allochtone herkomst. De Turkse en Marokkaanse gemeenschap zijn goed vertegenwoordigd in de wijk;
- Als gevolg van sloop van (portiek)flats is de afgelopen het aantal woningen afgenomen; het aandeel koopwoningen is toegenomen;
- Bewoners zijn over het algemeen iets minder tevreden over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid en de sociale kwaliteit van de woonbuurt. Over de voorzieningen is men over het algemeen tevreden. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor;
- Sociaal-economisch gezien behoort Malburgen West tot een van de kwetsbare wijken van Arnhem. Het huishoudensinkomen is gemiddeld relatief laag, het aandeel minimakinderen is opvallend hoog en relatief veel inwoners doen een beroep op een bijstandsuitkering. Relatief weinig inwoners geven aan dat zij bij buurtgenoten terecht kunnen voor steun.

WIJKDOELEN MALBURGEN WEST
Bedrijvige stad, regionaal en internationaal
Ondernemers en zzp-ers in de wijk
- Betekenis ondernemers en ZZP-ers in de wijk zichtbaar maken
- Stimuleren vestiging ondernemers in de wijk
Besturen met kennis uit de stad
Burgerparticipatie Stadsblokken-Meinerwijk
- Betrokkenheid bewoners bij uitwerking gebiedsvisie
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Knelpunten Gelderse Rooslaan oplossen
- Fietspad verlengde Heermoesstraat
Behoud ambitie plannen herstructurering
- Behoud goede mix van woningbouw/bevolkingsgroepen
Verbinding Stadsblokken en Meinerswijk
- Betere toegang Malburgen West naar Meinerswijk
Cultuur in de wijk bevorderen
- Vissers Brinkman gemaal als cultuurhistorische plek
- Gemaal inzetten als centrum voor culturele activiteiten
- Meer kunst- en cultuur in park Malburgen west en MFC De Spil
Sporten en verbinden
- Zichtbare sportverenigingen voor jong en oud
- Jongerenwerk verbinden met sportactiviteiten in de wijk
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Medische voorzieningen in de wijk
- Vestiging medische voorzieningen in wijk van 4.000 inwoners
Preventieve zorg inzetten
- Tegengaan niet-gebruik voorzieningen door 'achter de voordeur' aanpak
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Bevolkingsgroepen leren van elkaar
- Met elkaar in gesprek over verschillende normen en waarden

Malburgen Oost (Noord)

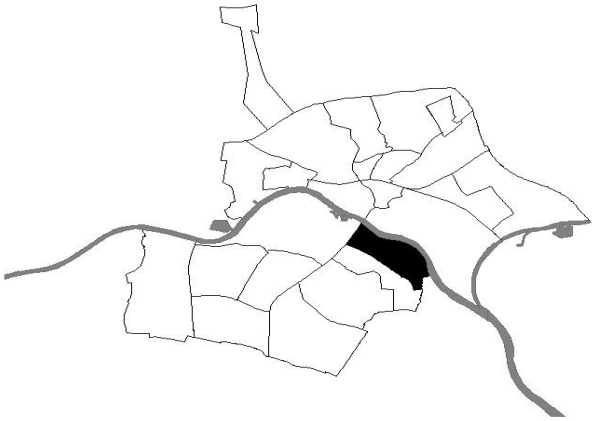

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Geert Ritsema)

- Malburgen-Oost (Noord), telt 6.200 inwoners op dit moment. Ook hier is, als gevolg van de herstructurering verdere verjonging opgetreden. Het aandeel ouderen ligt lager dan gemiddeld. Ruim een kwart van de bewoners is van niet-westerse allochtone afkomst; dit aantal is licht gestegen;
- De wijk heeft relatief veel eengezinswoningen. Het aandeel koopwoningen is door de herstructurering toegenomen;
- Rapportcijfers van inwoners over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid en de sociale kwaliteit van de woonbuurt zijn iets lager dan het gemiddelde voor Arnhem, maar wel hoger dan in Malburgen-Oost (Zuid). Over de voorzieningen in de wijk is men gemiddeld tevreden. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor;
- Het gemiddeld inkomen ligt lager dan het Arnhems gemiddelde. Het aantal minimakinderen en kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand is groter dan gemiddeld. Onderwijsachterstanden komen in dit deel van Malburgen naar verhouding veel voor (bijna een op de vier kinderen). Buurtgenoten zijn in mindere mate een bron van steun en hulp. De bewoners zijn naar eigen zeggen iets minder zelfredzaam en gezond dan gemiddeld. Het aandeel kinderen met overgewicht ligt hoger: bijna één op de vijf kinderen.

WIJKDOELEN MALBURGEN OOST (NOORD)
Wonen in leefbare wijken
Aanleg rotonde Zeegsingel-Koppelstraat
- Onveilige kruising opheffen door aanleg rotonde
Leefomgeving verbeteren
- Aanpak overlast ratten; gerichte voorlichting
- Aanpak ondernemers tegen verloedering Winkelcentrum De Drieslag
Nieuwe gymzaal Fluitekruidstraat
- Oude gymzaal onveilig, nieuwe gymzaal noodzakelijk
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Jeugdwerkloosheid bestrijden
- Projecten voor jongeren opzetten; stages naast opleiding
Zorgkosten te hoog voor lage inkomens
- Voorkomen zorgmijders door hoge eigen bijdrage zorgkosten
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoeting in de wijk tussen verschillende culturen
- Versterken onderlinge contacten verschillende culturen
Bewoners activeren/sociale cohesie
- Stimuleren betrokkenheid bewoners voor de wijk
Communicatie in de wijk verbeteren
- Informatiepunt in de wijk, ook voor bewonersinitiatieven

Malburgen Oost (Zuid)

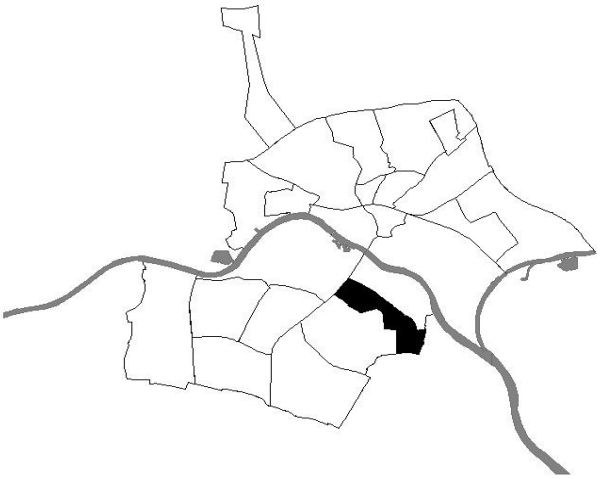

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Gerrie Elfrink)

- In deze wijk wonen ruim 7.600 Arnhemmers. Het zijn relatief veel 65-plussers (deels door de aanwezigheid van zorgvoorzieningen). De wijk kent relatief veel eenoudergezinnen. Het aandeel niet-westers allochtonen is hoog in Malburgen-Oost (Zuid); vooral in de buurt Immerloo II, waar twee op de drie inwoners van niet-westerse afkomst is;
- De woningvoorraad van de wijk neemt, na een periode van afname, de afgelopen jaren weer toe. Ruim driekwart is in bezit van corporaties. In de buurten Immerloo I en Zeegsingel e.o. staan vooral eengezinswoningen. In de buurten Middelgraaflaan e.o. en Immerloo II overheersen de flats/appartementen;
- Bewoners van deze wijk zijn negatiever dan gemiddeld over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid, de voorzieningen in de buurt en de sociale kwaliteit van de woonbuurt;
- Sociaal-economisch zijn de bewoners van deze wijk kwetsbaar. Er is gemiddeld het laagste huishoudensinkomen van Arnhem en een hoog percentage minimakinderen. Er zijn veel gezinnen met een bijstandsuitkering en er is het hoogste percentage kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. Daarnaast is er naar verhouding weinig sociale cohesie, wat maakt dat buurtbewoners vaak geen bron van hulp en ondersteuning zijn. Opvallend is echter dat familie en bekenden meer dan gemiddeld als hulpbron worden benut. De bewoners zijn naar eigen zeggen minder zelfredzaam en minder gezond dan gemiddeld. Een op de vier kinderen heeft overgewicht.

De wijkdoelen van Malburgen Oost (Zuid), Immerloo en Het Duifje zijn in aparte tabellen weergegeven.

WIJKDOELEN MALBURGEN OOST ZUID
Wonen in leefbare wijken
Veiligheid rondom De Malburcht verbeteren
- Maatregelen voor verkeersonveiligheid rondom MFC
Leefomgeving verbeteren
- Dumpen van afval en verloedering van de wijk tegengaan
- Handhaving tegen criminiliteit, dealen, terroriseren
Cultuur in de wijk creëren
- Binnen als buiten culturele activiteiten organiseren
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Ondersteuning en opvoeding
- Laagdrempelige voorlichting voor ouders
(Jeugd)werkeloosheid bestrijden
- Kansen voor mensen zonder werk vergroten; stages voor jongeren
Ondersteuning kinderen bij opleiding
- Huiswijkbegeleiding/activiteiten na reguliere schooltijden
Doorbreken isolement
- Goede burenhulp en bereikbare activiteiten

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Ontmoeting in de wijk met verschillende culturen

- Versterken onderlinge contacten verschillende culturen

Bewoners activeren/sociale cohesie

- Stimuleren betrokkenheid bewoners voor de wijk

Wijkcommunicatie versterken

- Informatiepunt in de wijk, ook voor bewonersinitiatieven

WIJKDOELEN IMMERLOO

Wonen in leefbare wijken

Onderlinge overlast bestrijden

- Zichtbare wijkagent voor aanpak overlast

Fietsenstallingen bij flats

- Behoefte aan fietsenstallingen bij flatgebouwen

Openbaar Vervoersbereik verbeteren

- Busje van Duifje naar Kronenburg ook via de pleinen in Immerloo

Een schone wijk

- Aanpak tegen zwerfvuil en vuil dat naar beneden wordt gegooid
- Aanpak overlast hondenpoep bij speelplaatsen
- Behoefte aan aanleg uitlaatplek in park Immerloo

Communicatie met woningcorporaties

- Behoud huismeesters van de corporaties
- Het opzetten van bewonerscommissies

Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar

(Jeugd)werkloosheid bestrijden

- Werkzoekenden jong en oud ondersteunen; stages voor jongeren

Nederlandse taal leren spreken

- Cursus Nederlands, inzet taalmaatjes om mee te doen

Nieuwe bewoners bereiken en ondersteunen

- Preventieve aanpak door gebruik van voorzieningen

Aanpak tegen overgewicht

- Aanpak voor kinderen en volwassenen is noodzakelijk

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Ontmoetingsplek Immerloo

- Handhaven Sociaal Huis Prisma met activiteiten voor jong en oud

WIJKDOELEN HET DUIFJE

Wonen in leefbare wijken

Ontsluiting buitengebied behouden

- Verbinding naar buitengebied handhaven en goed onderhoud

Verkeersveiligheid verbeteren

- Bussen rijden te hard op busbaan Oude Huissenseweg
- Aansluiting fietspad op Oude Huissenseweg is gevaarlijk

Groene en schone leefomgeving

- Goed onderhoud stoepen
- Goed onderhoud struiken
- Behoud speelplekken in de wijk
- Jeugd betrekken bij schone woonomgeving

Relatie met corporatie Portaal verbeteren

- Contactpersoon Portaal voor bewonerscommissie

Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar
Werkloosheid bestrijden
- Werkzoekenden ondersteunen of andere vormen van participatie
Aandacht voor oudere bewoners
- Voorkomen vereenzaming en sociaal isolement via hulp en activiteiten
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoetingsplek het Duifje
- Behoefte aan ontmoetingsplek sinds sluiting boerderij het Duifje
Integratie bevorderen
- Gezamenlijke acitiviteien bevorderen integratie.
Participatie bewoners versterken
- Betrokkenheid bewoners versterken bij Wijkteam Leefomgeving

W8 Schuytgraaf/Elderveld

Ambitie
Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met het programma Van Wijken Weten met de hierin opgenomen veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de ambitie en de doelen vanuit deze veranderopgaven in de wijken vorm te geven en deze in samenhang te brengen met de door de wijk(en) geformuleerde wijkdoelen.

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.
Beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Wijkdoelen
De wijkdoelen worden per wijk in het wijkprogramma weergegeven. Deze zijn gebaseerd op de Wijkactieplannen 2016-2017 uit de Wijkaanpak nieuwe stijl. De wijkdoelen van de wijken in dit programma dragen bij aan de volgende Arnhemse hoofddoelen.

BIJDRAGE WIJKDOELEN SCHUYTGRAAF/ELDERVELD AAN DE ARNHEMSE HOOFDDOELEN	
Arnhemse Hoofdoelen	**Bijdrage**
Arnhem gewilde stad	
Dynamische (centrum) stad aan de rivier	
Bedrijvige stad regionaal en internationaal	
Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling	
Duurzame stad	
Besturen met kennis uit de stad	
Arnhem gezonde stad	
Wonen in een leefbare wijken	✓
Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar	
Krachtige sociale verbanden in de wijk	✓

Financiën

Lasten en baten per programma

Schuytgraaf/Elderveld	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerd	Begroting 2016 t/m Juli	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000							
Middelen							
Lasten	0	0	0	18.319	18.455	18.427	18.428
Baten	0	0	0	1.830	1.829	1.828	1.828
Saldo lasten en baten	***0***	***0***	***0***	***-16.490***	***-16.627***	***-16.599***	***-16.600***
Totaal	**0**	**0**	**0**	**-16.490**	**-16.627**	**-16.599**	**-16.600**

Middelen afkomstig uit regulier programma

Schuytgraaf/Elderveld		Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000					
Middelen					
R1	Veiligheid	197	197	197	197
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	802	967	940	930
R4	Educatie	1.324	1.430	1.426	1.426
R5	Cultuur, recreatie en sport	916	914	909	901
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	14.016	13.952	13.968	13.993
R7	Gezondheid en Milieu	1.065	996	987	981
Totaal		**18.319**	**18.455**	**18.427**	**18.428**

Lasten per taakveld

Schuytgraaf/Elderveld	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	804	736	727	721
Arbeidsparticipatie	919	916	911	911
Cultuurpresentatie, productie, participatie	57	57	57	57
Geëscaleerde zorg 18-	485	485	485	485
Geëscaleerde zorg 18+	2.647	2.631	2.675	2.675
Inkomensregelingen	906	856	861	861
Maatwerkdienstverlening 18-	4.424	4.451	4.448	4.495
Maatwerkdienstverlening 18+	2.880	2.880	2.880	2.880
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	732	732	731	731
Milieubeheer	61	61	61	61
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.146	1.252	1.251	1.251
Onderwijshuisvesting	178	178	175	175
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	452	401	401	387
Openbare orde en Veiligheid	197	197	197	197
Parkeren	2	2	2	2
Samenkracht en burgerparticipatie	937	915	891	869
Sportaccommodaties	429	430	425	425
Sportbeleid en activering	125	124	124	124
Verkeer en vervoer	835	1.049	1.023	1.020
Volksgezondheid	17	16	16	16
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**18.319**	**18.455**	**18.427**	**18.428**

Schuytgraaf

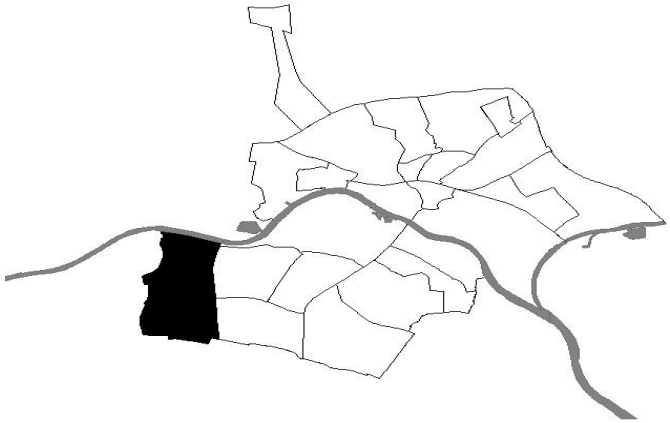

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ine van Burgsteden)

- Schuytgraaf is de nieuwste uitbreidingswijk van Arnhem. De bevolking groeit nog steeds. De laatste jaren voornamelijk als gevolg van gezinsuitbreiding van de huidige huishoudens, maar ook door nieuw opgeleverde woningen;
- Schuytgraaf is een jonge wijk. Een gemiddeld huishouden in Schuytgraaf is dan ook beduidend groter dan een gemiddeld Arnhems huishouden. Het percentage niet-westerse allochtonen in Schuytgraaf neemt gestaag toe;
- De woningvoorraad bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen, bijna twee derde is koop. Van de koopwoningen bestaat een relatief groot aandeel uit het duurdere segment van de markt: twee-onder-één-kap, vrijstaand en geschakeld;
- Bewoners zijn gemiddeld positief over de leefbaarheid en veiligheid. Over het voorzieningenaanbod is men over het algemeen niet tevreden;
- Sociaal-economisch springt Schuytgraaf er in positieve zin uit. Het gemiddeld inkomen is relatief hoog, weinig kinderen groeien op in een minimagezin. De werkgelegenheid en het aantal bedrijfsvestigingen in de wijk nemen toe. Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd. Het aantal bijstandsgerechtigden is laag. De werkloosheid is de laatste jaren gestegen;
- Sociaal-maatschappelijk laat de wijk een gemiddeld beeld zien. Een op de tien inwoners is ontevreden met het aantal sociale contacten. Relatief weinig inwoners geven mantelzorg, wel kan men iets vaker dan gemiddeld voor hulp terecht bij buurtbewoners en is men iets vaker actief in de buurt. Inwoners van Schuytgraaf beleven hun gezondheid als goed tot zeer goed.

WIJKDOELEN SCHUYTGRAAF
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Veilige fiets- en voetpaden
Multifunctioneel veld/plein inrichten
- Mutlifunctioneel veld/plein voor sport, spel, kunst en wijkevenementen
Groene openbare ruimte en speelvoorzieningen
- Meer biodiversiteit in openbare ruimte (spannender voor kinderen)
- Meer trapveldjes en bestaande trapveldjes geschikt maken om te spelen
Schone wijk
- Schone wijk
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Ontmoeten en activiteiten in de wijk
- Omnibus en Salamander meer inzetten als ontmoetingsplek in de wijk
- Recreatieve activiteiten ontwikkelen vanuit Omnibus en Salamander
- Vaste ruimte vinden voor tieners en jongeren, ook voor anderen
- Activiteiten voor alle leeftijden op het terrein van leren, werken etc in de MFC's
Onderlinge wijkcommunicatie
- Verbeteren informatie via één website/loket van activiteiten/organisaties

Elderveld

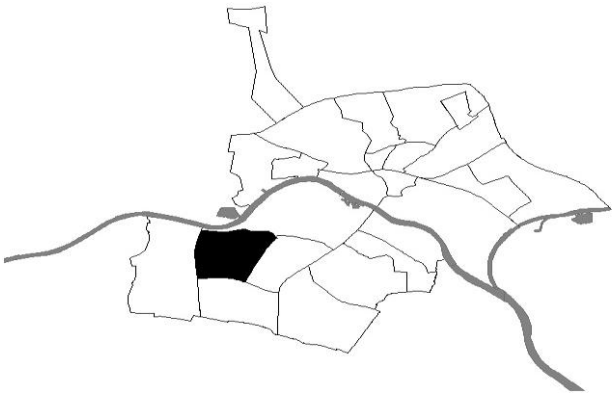

Kenmerken van de wijk (wijkwethouder: Ron König)

- Elderveld is, gelegen in het westelijk deel van Arnhem-Zuid, een wijk uit de jaren ’70 van de vorige eeuw en ook deels een Bloemkoolwijk. Het aantal inwoners neemt langzaam aan af. Elderveld telt relatief veel oudere inwoners, veel 55-plussers en weinig 18- t/m 34-jarigen;
- Er zijn naar verhouding weinig verhuisbewegingen. Veel mensen blijven er wonen, ook als hun kinderen zelfstandig zijn gaan wonen;
- De bewoners zijn over het algemeen positief over de leefbaarheid en voorzieningen in hun wijk. Over de toekomst in hun wijk is men minder positief;
- Wat betreft inkomenssituatie en opleiding is het profiel van Elderveld identiek aan het gemiddelde Arnhemse profiel. De werkloosheid in Elderveld is, ondanks een toename, lager dan het Arnhems gemiddelde. Het aantal bijstandsuitkeringen is ook gestegen, maar blijft onder het Arnhems gemiddelde;
- Een relatief hoog percentage van de inwoners kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. Verder valt op dat er binnen de wijk minder animo is om zich in te zetten voor verbetering van de buurt. Het aandeel kinderen in de kinderopvang is relatief laag.

WIJKDOELEN ELDERVELD
Wonen in leefbare wijken
Verkeersveiligheid verbeteren
- Herinrichting Hollandweg
- Verlichting donkere plekken fiets- en voetpaden
Veilig Winkelcentrum
- Aanpak veiligheid rondom winkelcentrum
- Extra parkeerplaatsen
Groen en speelvoorzieningen verbeteren
- Beter groenonderhoud
- Verbeteren speelvoorzieningen/waterspeelplaats
Overlast afval en hondenpoep bestrijden
- Tegengaan dumpen afval
- Aanpak via campagne tegen hondenpoep
Scholen met voorzieningen
- Integraal kindcentrum met ontmoetingsruimte
Krachtige sociale verbanden in de wijk
Aanbod voor jongeren verbeteren
- Ruimte om te 'hangen' en aanbod voor creatieve activiteiten
- Meer sportactiviteiten voor jongeren in de openbare ruimte
Onderlinge wijkcommunicatie [kopie]
- Verbeteren informatie via één website/loket van activiteiten/organisaties

3. Reguliere programma's (STAD)

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 10 reguliere programma's (STAD):

R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

R1 Veiligheid

R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

R3 Economie

R4 Educatie

R5 Cultuur, recreatie en sport

R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

R7 Gezondheid en milieu

R8 Wonen en ruimte

R9 Financiën en bedrijfsvoering

De reguliere programma's worden nader toegelicht met de onderdelen:

- ***Ambitie*****:** een beknopte beleidstoelichting met de belangrijke doelen in dit programma. Hierbij wordt tevens aandacht geschonken aan concrete beleidswijzigingen, de uitwerking van het coalitieakkoord en de impact van veranderopgaven**;**
- ***Impact veranderopgave(n):*** hierbij wordt aangegeven welke invloed de veranderopgave(n) op het programma en de daarbij behorende taakvelden heeft**;**
- ***Doelen en monitoring:*** hierbij wordt aangegeven welke beleidsdoelen vanuit veranderopgave(n), reguliere opgaven de basis zijn voor de prestatiedoelen op programmaniveau. In de bij het programma behorende taakvelden worden de beoogde prestaties of effectindicatoren nader uitgewerkt. Daarnaast wordt een opgave gedaan hoe de diverse taakvelden onder een programma gemonitord kunnen worden**;**
- ***Partners:*** hierbij wordt aangegeven aan welke verbonden partijen de gemeente deelneemt en met welke overige partijen wordt samengewerkt**;**
- ***Raad en beleid:*** hierbij wordt aangegeven welke *Belangrijke raadsonderwerpen* in 2017 staan gepland en welke *Actuele kaders* van toepassing zijn. Hierbij zijn zoveel als mogelijk hyperlinken aangebracht**;**
- ***Financiën:***
    - exploitatieoverzichten 2017-2020 inclusief toelichting op de exploitatie en de mutaties in de reserves**;**
      Het overzicht toont :
        - de stand van de jaarrekening 2015 (boekwerk);
        - de stand van de geamendeerde begroting 2016 (vastgestelde MJPB 2016-2019 inclusief de hierop aangenomen amendementen);
        - de stand van de meest actuele begroting 2016 inclusief alle wijzigingen tot de laatste raadsvergadering voor het zomerreces 2016;
        - in de kolom 2017 staat de nieuwe begroting 2017 en in de kolommen 2018 tot en met 2020 de raming voor die jaren.
    - tabel Kosten per taakveld.

R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

Arnhem wil een faciliterende netwerkgemeente zijn die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken. De raad en het college zijn gericht op een transparant, democratisch bestuur met de focus op de nieuwe koers voor meer wijksturing. Daarnaast werkt Arnhem samen in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband. Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij klantcontacten ligt de focus op een klantvriendelijke benadering.

Ambitie

Raad

- Arnhem speelt in op nieuwe ontwikkelingen in de samenleving, een netwerkgemeente die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken. Met de komst van wijksturing en de daarbij behorende wijkprogramma's ontstaat een andere verhouding tussen raad, wijken en inwoners die vraagt om een nieuw besturend stelsel. Dit zal via een lerend proces worden vormgegeven;
- Arnhem streeft waar nodig en nuttig naar intensieve samenwerking in de regio en netwerken van steden;
- Arnhem draagt bij aan versterking van de economische vitaliteit binnen het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Arnhem optimaliseert de digitale dienstverlening aan zijn inwoners, waarbij de publieke dienstverlening aan inwoners zonder digitale vaardigheden blijft gewaarborgd.

Rekenkamer

- Een nieuwe Rekenkamer die uitvoering geeft aan de nieuwe rekenkamerfunctie, is in juli 2016 geïnstalleerd en zal in 2016 aan de raad voorstellen doen voor het onderzoeksprogramma 2017.

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Arnhem blijft na de ontmanteling van de Stadsregio Arnhem Nijmegen zich inzetten op regionale samenwerking door deelname aan een gemeenschappelijk orgaan om het regionale beleid aangaande economie, wonen en verkeer vorm te kunnen geven.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden bij het taakveld 0.1 Bestuur.

Publieke dienstverlening

- Verdergaande digitalisering alsmede het slimmer inrichten van de organisatie en de processen voor een toenemend gebruik van digitale dienstverlening als kanaal om toegang te krijgen tot de gemeentelijke diensten en producten. Hierbij wordt in 2017 deelgenomen aan pilots met het rijk inzake digitale aanvraag rijbewijs en de invoering van eID;
- Voor inwoners zonder digitale vaardigheden worden andere vormen van publieke dienstverlening georganiseerd. Hierbij ligt een relatie met de wijkteams Leefomgeving;
- Blijvend investeren in de kwaliteit van dienstverlening door het aanbieden van een gastvrije omgeving en deskundige medewerkers;
- De bij het Klantcontactcentrum (KCC) en de Klantenservice & internet (KS&I) opgedane kennis en kunde in te zetten voor andere onderdelen van de gemeente met klantcontacten (relatie met veranderopgave Wijksturing in uitvoering).

Meer inhoudelijke informatie is te vinden bij de taakvelden:

- 0.2 Burgerzaken;
- 0.4 Overhead (onderdeel publieke dienstverlening).

Impact veranderopgave

- Programma Stad op de Kaart met de daarin opgenomen veranderopgaven;
- Programma Van Wijken Weten met de daarin opgenomen veranderopgaven.

In de bij dit programma behorende taakvelden die met deze veranderopgaven te maken krijgen, wordt hierop nader ingegaan.

Doelen en monitoring

Prestatiedoelen

Bestuur

- Toegankelijk bestuur;
- Bestuurlijk stelsel afstemmen op nieuwe koers Van Wijken Weten, waaronder wijksturing;
- Doelen Coalitieakkoord 2014-2018 'Met de Stad' inclusief het addendum (november 2015) realiseren.

Publieke dienstverlening

Digitalisering publieke dienstverlening.

Monitoring

Regionale en andere bovenlokale lichamen

De monitoring van verbonden partijen (regionale organen) gebeurt als volgt:

- financieel: via de beleidscyclus van deze organen;
- inhoudelijk: via ambtelijke en bestuurlijke deelname in de organen.

Partner(s)

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Economic Board houdt zich bezig met het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen. Het doel van de samenwerking is om de regio Arnhem Nijmegen economisch sterk te houden en te krijgen.

Euregio RijnWaal

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie, maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

GO Arnhem Nijmegen City Region

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 heeft de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen City Region op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven. Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Stadsregio Arnhem Nijmegen (in liquidatie)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Stadsregio Arnhem Nijmegen was een zogenaamde Wgr-plusregio die in 2015 van rechtswege kwam te vervallen. De Stadsregio hadden bij wet vastgestelde taken en bevoegdheden. Naast dit wettelijke takenpakket speelde de Stadsregio in op verzoeken van de deelnemende regiogemeenten naar aanleiding van lokale ontwikkelingen. De doelstelling van de Stadsregio betrof een adequate aanpak van de grootstedelijke problematiek en bevordering van een evenwichtige ontwikkeling van de regio. Het veilig stellen en versterken van de grote diversiteit aan landschappelijke waarden en hoogwaardige leefomgeving binnen de regio maakten daar deel van uit. Dit werd nagestreefd door middel van samenwerking o.a. op het gebied van wonen en woonconcessies, de economische agenda, bereikbaarheid en (hoogwaardig) openbaar vervoer alsmede de lobby naar Provincie, Rijk en Europa.

De Stadsregio Arnhem-Nijmegen en de deelnemende gemeenten hebben in 2015 besloten tot opheffing.
De meeste taken en activiteiten van de Stadsregio zijn overgeheveld naar de provincie, het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region en de (individuele) gemeenten. De Stadsregio is vanaf medio 2015 'in liquidatie' en handelt alleen nog enkele lopende dossiers af.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden Partijen en naar het taakveld 0.1 Bestuur voor het onderdeel Deelname aan bovenlokale organen.

Overige partijen
Niet van toepassing.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen
Nog onbekend.

Actuele beleidskaders
- Coalitieakkoord 2014-2018 Met de stad!;
- Addendum op het Coalitieakkoord (november 2015);
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- Koersnota Van wijken weten (2016);
- Perspectiefnota 2017-2020;
- nota Arnhem,stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Griffieplan.

Financiën

bedragen x €1000

Regulier programma 0. Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	10.931	9.689	11.101	**10.969**	10.948	10.946	10.925
Baten totaal	3.204	2.457	3.604	**3.589**	3.589	3.589	3.589
Totaal saldo van baten en lasten	-7.727	-7.232	-7.497	**-7.380**	-7.359	-7.357	-7.336
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	40	0	0	**0**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	13	0	125	**0**	0	0	0
Mutaties reserves	-27	0	125	**0**	0	0	0
Resultaat	-7.754	-7.232	-7.372	**-7.380**	-7.359	-7.357	-7.336

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
MJPB 2017-2020, Afspraak coalitieakkoord aanvullen budget Rekenkamer	85
Bestaand beleid	
- Taakstelling Klant Contact Centrum	-276
- Aframing wachtgeld college	-151
- Taakstelling Rekenkamer	-85
- Taakstelling Klantenservice en Internet	-73
- Advieskosten tbv regionaal coördinator gemeenten en zorgverzekeraars	-40
- Verlaging inhuur Klantenservice en Internet	-39
- Extra rijksmiddelen voor de BPR-straat	482
- Diversen	-35
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties lasten	***-132***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	
Bestaand beleid	
- Diversen	-15
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	
Totaal afwijkingen baten	***-15***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**117**

Toelichting mutaties reserves 2017

Toelichting mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Toevoegingen	
-	
Totaal mutaties toevoegingen	***0***
Onttrekkingen	
-	
Totaal mutaties onttrekkingen	***0***
Totaal mutaties reserves	**0**

Lasten per taakveld

Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	**Begroting 2017**	**Meerjarenraming** 2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Bestuur	6.013	6.012	6.012	6.011
Burgerzaken	3.887	3.881	3.879	3.860
Openbare orde en Veiligheid	13	13	13	13
Overhead	1.057	1.043	1.042	1.041
Overige baten en lasten	0	0	0	0
Totaal	**10.969**	**10.948**	**10.946**	**10.925**

R1 Veiligheid

Leven in een veilige omgeving is voor iedereen belangrijk. Gemeentelijk veiligheidsbeleid is een belangrijke schakel in de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in Arnhem. De gemeente heeft een regierol op het terrein van de brede veiligheid: veilig ondernemen, veiligheid in de wijk, veilig uitgaan, veiligheid op straat en veilig in huis. In nauwe samenwerking met de diverse partners in veiligheid werkt de gemeente aan integrale veiligheid en aan een positiever veiligheidsbeleving van haar inwoners en bezoekers van de stad.

Ambitie

- De basisveiligheid moet op orde zijn in uitgaansgebieden, in de winkelgebieden, in de wijken en achter de voordeur. Dat vraagt om een blijvende investering in het versterken van het netwerk van veiligheid- en zorgpartijen in de veiligheidsketen. Ook in 2017 vraagt dit continue aandacht;
- Brandveiligheid (voorkomen, beperken en bestrijden van brand): de brandbestrijding en crisisbeheersing worden in regionaal verband (Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland-Midden - VGGM) uitgevoerd. Met geplande oefeningen, evaluatie van incidenten en 'lessons learned' zal hier blijvend naar verbeteringen worden gestreefd. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan het vergroten van het bewustzijn van de brandveiligheid in Arnhem;
- Bestrijding radicalisering vraagt een gerichte, intensieve aanpak, waarvoor het rijk extra financiële middelen ter beschikking stelt;
- Bestrijding mensenhandel en maatschappij ondermijnende activiteiten: hieraan wordt binnen het financiële kader een extra impuls in 2017 gegeven;
- Aanpassing/herijking van het Arnhemse prostitutiebeleid als gevolg van de (voorziene) komst van de Wet regulering prostitutie (Wrp) in 2017;
- Vanuit veiligheid meer aandacht voor lokale plekken van overlast en verloedering, die worden veroorzaakt door individuen of groepen. Hier speelt samenwerking met partners in de wijken en de zorgpartijen een belangrijke rol.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in de taakvelden:
- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer;
- 1.2 Openbare orde en veiligheid.

Impact veranderopgave

- Programma Stad op de Kaart: veranderopgave Centrumstad aan de rivier.
  Veiligheid in de binnenstad ondersteunt deze veranderopgave;
- Programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering.
  In diverse wijken is in de wijkdoelen buurtpreventie aangegeven.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave

Veranderopgave Wijksturing in uitvoering:
- Wijkopgaven in beeld, vertaald naar uitvoering.

Veranderopgave Centrumstad aan de rivier:
- Transformatie van de binnenstad.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

- Basisveiligheid op orde

Prestatiedoelen

- Bestrijden radicalisering;
- Bestrijden mensenhandel;
- Bestrijden maatschappij ondermijnende activiteiten.

Monitoring

- Veiligheidsmonitor;
- Jaarstukken Veiligheid- en gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM).

Partner(s)

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 16 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Veluws Brandweer Comité

Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het voorkomen en beperken van bos- en natuurbranden op de Veluwe het verrichten van alle werkzaamheden die met het voorstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

Veiligheid- en zorgpartijen in de veiligheidsketen.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

Aanpassing Arnhemse prostitutiebeleid als gevolg van de (voorziene) Wet regulering prostitutie (Wrp) in 2017.

Actuele beleidskaders

- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2016-2019;
- Kadernota Veiligheid 2012-2016;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2016. ;
- Tussennotitie radicalisering Arnhem (2015).

Financiën

bedragen x €1000

Regulier programma 1. Veiligheid	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	13.620	14.939	15.465	**13.508**	13.347	13.474	13.424
Baten totaal	1.375	1.805	1.646	**1.483**	1.484	1.484	1.484
Totaal saldo van baten en lasten	-12.245	-13.134	-13.819	**-12.025**	-11.863	-11.990	-11.941
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	50	0	0	**0**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	50	**121**	121	0	0
Mutaties reserves	-50	0	50	**121**	121	0	0
Resultaat	-12.295	-13.134	-13.769	**-11.904**	-11.742	-11.990	-11.941

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Correctie kapitaallasten bestaande activa	35
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	9
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020, Aanpak Korenmarkt (2019)	0
- Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ (zie ook R4, R6 en R7)	50
Bestaand beleid	
- Incidenteel 2016: Versterking veiligheidsketen lokale integrale aanpak Jihadisme (Rb 30-05-2016)	-400
- Incidenteel 2016: Verbeteringen in het horeca concentratiegebied op de Korenmarkt (Rb 14-12-2015)	-50
- Diversen	-25
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-1.576
Totaal mutaties lasten	***-1.957***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
MJPB 2017-2020 bezuinigingsvoorstel Intensivering uitschrijven Bestuurlijke boetes (zie ook R9)	52
Bestaand beleid	
- Huur brandweerkazerne	-24
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-191
Totaal mutaties baten	***-163***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**1.794**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Toevoegingen	
-	
Totaal mutaties toevoegingen	***0***
Onttrekkingen	
- AR, MJPB 2017-20 Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ, onttrekking aan de AR van extra toegevoegde middelen door bezuinigingsmaatregelen die al in 2016 kunnen worden geffectueerd	121
Totaal mutaties onttrekkingen	***121***
Totaal mutaties reserves	**121**

Lasten per taakveld

Veiligheid	**Begroting 2017**	**Meerjarenraming** 2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Crisisbeheersing en Brandweer	11.767	11.607	11.591	11.574
Openbare orde en Veiligheid	1.742	1.740	1.883	1.850
Wonen en bouwen	0	0	0	0
Totaal	**13.509**	**13.347**	**13.474**	**13.424**

R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Arnhem is een goed bereikbare, toegankelijke, aantrekkelijke en vitale stad en wil dat blijven. Om sociaal en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer.

Ambitie

Verkeer en vervoer

- Aantrekkelijke, toegankelijke stad:
  de openbare ruimte dient op orde te zijn om een aantrekkelijke, toegankelijke stad te blijven;
- Wijksturing woon- en leefomgeving:
  het programma Van Wijken Weten met de veranderopgave Wijksturing in uitvoering geeft de wijken meer invloed over hun eigen woon- en leefomgeving en daarmee ook over de openbare ruimte;
- Optimale bereikbaarheid binnenstad:
  in de binnenstad wordt naast de grote inspanningen in de zuidelijke binnenstad inzet gepleegd op de vier Rode Lopers, de belangrijkste corridors die de middeleeuwse binnenstad verbinden met de schil eromheen en de belangrijkste entreeplekken vanuit het openbaar vervoer en het parkeren (fietsen en auto's);
- Goede verkeersinfrastructuur voor inwoners, bedrijven en bezoekers;
- Betere bereikbaarheid met de fiets.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden bij taakveld 2.1 Verkeer en vervoer.

Parkeren

- Uitbreiden digitale mogelijkheden bij parkeren;
- Verbetering uitstraling parkeergarages;
- Uitbreiding betaald parkeren of andere oplossingen om parkeerproblematiek in de wijken aan te pakken.
- Privatisering van alle uitvoerende parkeertaken zoals beheer parkeerautomaten en garages, fietsenstallingen, uitvoeren handhaving en verlenen van vergunningen en ontheffingen.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden bij taakveld 2.2 Parkeren.

Water

- Exploitatie van de kades en havens:
  verhogen van de aantrekkelijkheid van Arnhem als aanlegplaats draagt bij aan het binnenhalen van het Rijngoud. Dit gaat om zowel bezoekende cruiseschepen als vrachtschepen;
- Beheer en onderhoud kades en waterbodems;
- Waterbeheer in de wijken:
  dit gaat om beekriolen, sloten, fonteinen, duikers en oppervlaktewater alsmede de Immerlooplas.

Meer inhoudelijke informatie over "water" is te vinden bij de taakvelden:

- 2.4 Economische havens en waterwegen;
- 5.7 Openbaar groen en openluchtrecreatie.

Openbaar vervoer

- Kwalitatief hoogwaardige infrastructuur van het openbaar vervoer inclusief uitbreiding netwerk en dienstregeling;
- Ontwikkeling Trolley 2.0;
- Omgeving station Velperpoort:
  vooruitlopend op de verbouwing van station Velperpoort (door NS/Prorail) wordt in 2017-2018 de openbare ruimte in dat gebied vernieuwd.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden bij taakveld 2.5 Openbaar vervoer.

Impact veranderopgave

Programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering:

- Het principe van (de veranderopgave) Wijksturing in uitvoering zal grote invloed hebben op de wijze waarop middelen in de wijken worden ingezet. Doel is de wijken meer invloed te geven over hun eigen woon- en leefomgeving en daarmee ook over de openbare ruimte. Daartoe wordt samen met bewoners en wijkgebonden bedrijven op zoek gegaan naar hoe zij meer invloed kunnen krijgen over de kwaliteit en beleving van de openbare ruimte;

Programma Stad op de Kaart: veranderopgave Centrumstad aan de rivier:

- Een goed toegankelijke en aantrekkelijke openbare ruimte draagt bij aan de veranderopgave Centrumstad aan de rivier. Om die reden is het verbeteren van de kwaliteit en beleving van de openbare ruimte één van de speerpunten voor de Arnhemse binnenstad. Ook aantrekkelijke ligplaatsen voor de cruisevaart dragen bij aan deze veranderopgave;

Programma Stad op de Kaart: veranderopgave ElektriCity Arnhem:
- Met Trolley 2.0 wordt een bijdrage geleverd aan de doelstellingen uit de veranderopgave ElektriCity.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven
Wijksturing in uitvoering:
- Wijkopgaven in beeld
- Versterking algemene voorzieningen in de wijk

Centrumstad aan de rivier
- Optimaal uitnutten van de Rijn
- Transformatie van de binnenstad

Arnhem elektriCity:
- duurzame economische groei
- EMT versterken, met name elektriciteitssector

Sm@rt Arnhem:
- Kostenbesparing door datagedreven sturing.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Arnhem is met alle vervoersmiddelen een goed bereikbare en toegankelijke stad;
- Goede parkeervoorzieningen voor bezoekers en bewoners en weinig parkeeroverlast;
- Beheer openbare ruimte is sober en doelmatig met een hogere ambitie voor centrumgebieden (het Centrum, wijkwinkelcentra en Arnhem Centraal).

Prestatiedoelen
- Betere bereikbaarheid (binnen)stad;
- Verbeteren parkeervoorzieningen voor fiets, auto en verminderen parkeeroverlast (woonwijken rond binnenstad);
- Aantrekkelijke aanlegplaats aan de Rijn;
- Duurzame OV infrastructuur;
- Veilige openbare ruimte op afgesproken onderhoudsniveau.

Monitoring
- De Staat van de stad 2015
- Rapport Leefbaarheid en Veiligheid 2015
- Waarstaatjegemeente.nl

Relevante monitoringsinstrumenten zijn tevens opgenomen in de taakvelden behorende bij dit programma.

Partner(s)

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 heeft de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen City Region op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven. Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Parkeerbedrijf Arnhem	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het beheren van parkeervoorzieningen (garages) in Arnhem ten behoeve van de gemeente Arnhem, waarbij de stichting gebruik maakt van personeel dat daartoe bij haar in dienst is.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen
Deze zijn opgenomen in de bij dit programma behorende taakvelden.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

Visie bereikbaarheid binnenstad

Actuele beleidskaders

- Structuurvisie Infrastructuur en Milieu, Ministerie van I&M, 2012;
- Omgevingsvisie provincie Gelderland, 2014;
- Invulling Basismobiliteit 2016-2018, visie en kaders voor samenwerking, provincie Gelderland, 2012
- Rijksprogramma Beter Benutten-vervolg 2015-2018, 2014;
- Beleidsplan BGB 'Buiten Gewoon Basis' en Buiten Gewoon Doorgaan' (2002).

Financiën

bedragen x €1000

Regulier programma 2. Verkeer, verv	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	27.821	34.173	34.980	**20.293**	23.747	23.083	23.202
Baten totaal	14.890	14.048	14.545	**6.041**	7.429	7.378	7.527
Totaal saldo van baten en lasten	-12.931	-20.125	-20.435	**-14.252**	-16.318	-15.705	-15.674
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	3.891	3.374	3.442	**6.102**	3.429	3.397	3.505
Onttrekkingen aan reserves	1.257	7.803	7.486	**7.905**	5.252	4.363	4.204
Mutaties reserves	-2.634	4.429	4.044	**1.804**	1.823	966	699
Resultaat	-15.565	-15.696	-16.391	**-12.448**	-14.495	-14.738	-14.975

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v.2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	-4
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	760
- Areale ontwikkelingen (regulier)	-52
- Areale ontwikkelingen (uitbreiding stationsgebied)	540
- Knelpunt onderhoud en exploitatie Arnhem Centraal	375
- Diversen bereikbaarheid	0
- Terugdraaien deel taakstelling bereikbaarheid agv wegvallen van de vergoeding processen verbaal	254
- Extra middelen havens	100
- Diversen bedrijfsvoering	384
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	-199
- Afname tijdelijke ophoging Buiten Gewoon Beter	-853
- Eenmalige extra middelen in 2016 t.b.v. Brinkman-Visser gemaal	-475
- Bijstelling in 2016 tbv knelpunt beheer en onderhoud Arnhem Centraal	-303
- Eenmalig bijdrage tbv. structureel knelpunt energie O.V.	-384
- Extra middelen in 2016 door onttrekking uit BR Groot Onderhoud Openbare Ruimte	-926
- Diversen	-44
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-13.860
Totaal mutaties lasten	***-14.687***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Hogere omzet parkeren	106
Bestaand beleid	
- In 2016 een eenmalige subsidie ontvangen t.b.v. werkzaamheden Brinkman-Visser gemaal	-340
- Diversen	-43
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-8.227
Totaal mutaties baten	***-8.504***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**6.183**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Toevoegingen	
- BR Bereikbaarheidsfonds: Dotatie kapitaallasten voor garage Rijnboog (Rb 03-11-2014)	529
- BR Bereikbaarheidsfonds: Resultaat parkeren 2017 (MJPB 2017-2020)	2.449
- BR Bereikbaarheidsfond: Effect verlaging interne omslagrente (MJPB 2016-2019)	794
- BR Bereikbaarheidsfonds: Bezuiniging bereikbaarheid (MJPB 2016-2019)	200
- BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: tbv onderhoud-exploitatie Arnhem Centraal (MJPB 2017-2020)	750
- BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: overheveling vanuit BR Bereikbaarheid (MJPB 2017-2020)	1.380
Totaal mutaties toevoegingen	***6.102***
Onttrekkingen	
- BR Bereikbaarheidsfonds: Kapitaallasten mobiliteit (MJPB 2014-2017)	1.600
- BR Bereikbaarheidsfonds: Invoeren betaald avondparkeren (MJPB 2015-2018, E5 Coalitieakkoord)	200
- BR Bereikbaarheidsfonds: Extra jaarlijkse onttrekking (MJPB 2015-2018, F10 Coalitieakkoord)	75
- BR Bereikbaarheidsfonds: Overige bezuinigingsvoorstellen (MJPB 2016-2019)	800
- BR Bereikbaarheidsfonds: Dekking en beheer fietsenstalling AC (MJPB 2016-2019)	100
- BR Bereikbaarheidsfonds: Resultaat parkeren 2017 (MJPB 2016-2019)	10
- BR Bereikbaarheidsfonds: Watertaxi/Veerstoepen (MJPB 2015-2018, E3 Coalitieakkoord)	25
- BR Bereikbaarheidsfonds: Verlaging interne omslagrente (MJPB 2016-2019)	794
- BR Bereikbaarheidsfonds: Overheveling naar BR Groot onderhoud (MJPB 2017-2020) in 1 jaar, ipv verdeeld over 4 jaar	1.380
- BR Bereikbaarheidsfonds: Invulling bezuiniging algemeen (vzbsl 1-2016, Rb 30-5-2016)	50
- BR Bereikbaarheidsfonds: Diversen (MJPB 2017-2020)	184
- BR Buitengewoon Beter, herijking BGB Presikhaaf (MJPB 2017-2020)	451
- BR Buitengewoon Beter: herijking Buitengewoon Beter (MJPB 2017-2020)	1.131
- BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop: Bijdrage Nachtnet (Rb 24-11-2014)	25
- Evenementen: Velocity (Rb 15-12-2014)	5
- BR Risico en beheer Arnhem Centraal: overheveling naar BR Groot onderhoud tbv onderhoud-expl. AC (MJPB 2017-2020)	750
- BR Groot onderhoud en verv. OR: beheer en onderhoud Openbare Ruimte AC, busbesturingssysteem (MJPB 2017-2020)	75
- BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Groot onderhoud wegen (MJPB 2017-2020, voorheen uit BR BBF)	250
Totaal mutaties onttrekkingen	***7.905***
Totaal mutaties reserves	**1.803**

Lasten per taakveld

Verkeer, vervoer en waterstaat	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Economische Havens en waterwegen	966	957	848	839
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	767	815	813	812
Openbaar vervoer	988	977	968	960
Parkeerbelasting	146	89	19	16
Parkeren	7.435	7.430	7.393	7.406
Riolering	79	87	88	87
Verkeer en vervoer	9.914	13.394	12.954	13.081
Totaal	**20.293**	**23.747**	**23.083**	**23.202**

R3 Economie

De groei van de Arnhemse economie komt weer op gang. Een aantrekkelijke dienstverlening aan ondernemers en een vitale centrumstad zijn daarbij van groot belang, net als investeren in sterke en kansrijke economische sectoren. De focus van Arnhem ligt op de transformatie van de binnenstad tot een aantrekkelijk compact centrum met diverse voorzieningen. Nieuwe, bestaande en lokale initiatieven waar de gemeente, ondernemers en onderwijs samenwerken zorgen voor nieuwe innovatiekracht, groeikansen en werkgelegenheid.

Ambitie

Bij het versterken van de vitale economie ligt de focus op:

- *Versterking van innovatie:*
  door een sterk netwerk van kennis en innovatieve werklocaties;
- *Structuurversterking van de economie:*
  het gaat hierbij vooral om het verzilveren van resultaten uit spin-offs, opschaling en business development van bestaande bedrijven. Nadrukkelijk krijgt versterking van de dienstverlening aan ondernemers aandacht, net als scherp relatiebeheer en het aantrekken van investeringen door acquisitie;
- *Arnhem in de top tien van winkelsteden van Nederland.*
  Aantrekkelijke binnenstad realiseren door in te zetten op:
  - krimp van de binnenstad en daarmee transformatie van aanloopstraten;
  - tegengaan van leegstand door te werken met reuring- en luwtegebieden en daar diverse (meng)functies te creëren;
  - centrummarkten die door sfeer en een kwalitatief goed en divers productaanbod meer bezoekers trekken.
- *Human Capital doorontwikkelen:*
  - een Human Capital agenda opstellen;
  - de gemeente heeft verbindende rol in de samenwerking van de Arnhemse kennisinstellingen.
- *Internationale profilering in Nord-Rhein Westfalen en Wuhan*;
- *Regionale samenwerking met Provincie en regio Arnhem-Nijmegen:*
  met behulp van onder andere Economic Board en Uitnodigingsagenda MIRT.

Impact veranderopgave

De economische ambitie draagt bij aan het programma 'Stad op kaart' met de veranderopgaven:

- Vitale economie;
- Arnhem ElektriCity;
- Centrumstad aan de rivier;
- Werken aan kansen.

Tevens is er een relatie met de veranderopgave Sm@rt Arnhem vanuit het programma 'Van wijken weten'.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave

Vitale economie

- Innovatie verstevigen;
- Versterking economische structuur en groei;
- Human Capital Agenda uitbouwen;
- Internationale profilering.

Arnhem ElektriCity

- Duurzame economische groei;
- EMT versterken, met name elektriciteitssector;
- Creëren werkgelegenheid EMT sector;
- Geschoold personeel voor EMT sector;
- Participeren in (internationale) innovatieprogramma's.

Centrumstad aan de rivier

- Optimaal uitnutten van de Rijn;
- Transformatie van de binnenstad;

Sm@rt Arnhem

- Effectief beleid door datagedreven sturing;
- Data-uitwisseling met partners in de stad;
- Optimale werking van ketens.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

Niet van toepassing.

Prestatiedoelen

- Geactualiseerde Economische Koers;
- Kennis- en innovatieagenda (Economic Board Arnhem-Nijmegen);
- Uitwerking Uitnodigingsagenda MIRT;
- Resultaat actieve acquisitie (inter)nationale bedrijven en kennisinstellingen;
- Transformatie binnenstad tot aantrekkelijke, compacte stad;
- Sfeervolle en goed lopende markten.

Monitoring

- Staat van de stad, o.a. ontwikkeling werkgelegenheid en bedrijvigheid ;
- Binnenstadsmonitor;
- Koopstromenonderzoek regio Arnhem Nijmegen (lopend onderzoek 2016);
- Atlas Nederlandse gemeenten;
- Regionale monitor detailhandel, kantoren en bedrijvigheid;
- Acquisitiebeleidsmonitoring;
- Monitoring leegstand en transformaties.

Partner(s)

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Economic Board houdt zich bezig met het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen. Het doel van de samenwerking is om de regio Arnhem Nijmegen economisch sterk te houden en te krijgen

Euregio RijnWaal	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie, maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 heeft de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen City Region op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven. Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en naar de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

Ondernemers(verenigingen), vastgoedeigenaren, bemiddelende en belangenorganisaties, winkeliersverenigingen, brancheverenigingen, onderwijs- en kennisinstellingen.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Regionaal Programma Werklocaties;
- Voortgang acquisitiebeleid;
- Horecavisie;
- Actualisatie Economische Koers;
- Korenkwartier.

Actuele beleidskaders

- MIRT Uitnodigingsagenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen (2015);
- Beleidskader Economie provincie Gelderland (2016);
- Evenementenbeleid (2015);
- Visie op transformatie (2015);
- Detailhandelsvisie (2016);
- Arnhem,stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020 (2016);
- New Energy made in Arnhem (2015;
- Acquisitiebeleid (2015);
- Visie 'Arnhemse Binnenstad' (2015) ;
- Standplaatsenbeleid (2016).

Financiën

bedragen x €1.000

Regulier programma 3.Economie	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	2.516	4.707	5.058	**5.125**	5.012	5.003	4.996
Baten totaal	442	558	758	**758**	758	758	758
Totaal saldo van baten en lasten	-2.074	-4.149	-4.300	**-4.367**	-4.254	-4.245	-4.238
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	26	0	0	**0**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	400	400	**0**	0	0	0
Mutaties reserves	-26	400	400	**0**	0	0	0
Resultaat	-2.100	-3.749	-3.900	**-4.367**	-4.254	-4.245	-4.238

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	394
- Knelpunt opbrengsten markten	107
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	-167
- Eenmalige middelen in 2016 voor de Giro	-350
- Eenmalige bijdrage in 2016 aan Sonsbeek 2016	50
- Diversen	33
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties lasten	***67***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	
Bestaand beleid	
-	
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties baten	***0***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**-67**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Toevoegingen	
-	
Totaal mutaties toevoegingen	***0***
Onttrekkingen	
-	
Totaal mutaties onttrekkingen	***0***
Totaal mutaties reserves	**0**

Lasten per taakveld

Economie	**Begroting 2017**	2018	Meerjarenraming 2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Bedrijfsloket en -regelingen	474	367	367	367
Economische ontwikkeling	2.351	2.351	2.349	2.349
Economische promotie	2.295	2.289	2.282	2.276
Openbare orde en Veiligheid	4	4	4	4
Totaal	**5.125**	**5.012**	**5.003**	**4.996**

R4 Educatie

Het principe van wijksturing (Van Wijken Weten) is ook voor het programma Educatie leidend. De geformuleerde ambities bieden houvast aan de teams leefomgeving bij invulling van het educatieve aanbod in de wijken, afgestemd op de behoeften van wijkbewoners.
Arnhem realiseert het ontwikkelrecht voor peuters vanaf 2 jaar en streeft naar passend onderwijs zo dicht mogelijk bij huis. Ingezet wordt op het bestrijden van taalachterstanden en voortijdige schooluitval. Dit in nauwe samenwerking met wijkteams, scholen en andere wijkvoorzieningen.
Een bovenwettelijk onderwijsaanbod wordt samen met onderwijspartners ingevuld: schoolzwemmen, natuureducatie en leerlingenvervoer (waarbij zelfredzaamheid in het openbaar vervoer wordt bevorderd).
Volwasseneneducatie richt zich samen met de regiogemeenten in belangrijke mate op het tegengaan van laaggeletterdheid.

Ambitie

- De gemeente Arnhem en de educatieve partners in de stad willen ervoor zorgen dat de schoolloopbaan van kinderen en jongeren in de stad soepel en liefst zonder grote breukmomenten verloopt (doorgaande leerlijn). Zo kunnen alle kinderen gezond en veilig opgroeien en zich ontwikkelen tot zelfstandige en actieve, volwassen burgers;
- De kans op een goede schoolcarrière start al in de periode vóór de basisschool. Met het ontwikkelrecht voor peuters intensiveren we vanaf 2017 de ondersteuning van de voorschoolse ontwikkeling van peuters;
- Met de onderwijspartners streven we naar een kwalitatief goed en zoveel mogelijk thuisnabij aanbod van onderwijs, in onderwijsgebouwen van goede kwaliteit en met de passende zorg en ondersteuning voor de kinderen die dat nodig hebben (o.a. tegengaan onderwijsachterstanden); de algemene en specialistische zorg voor kinderen en jongeren waarvoor de gemeente verantwoordelijk is - ingezet vanuit de sociale wijkteams - is afgestemd op de zorg die vanuit het onderwijs, via de zorgteams en het ZAT+, aan leerlingen wordt geboden;
- Voortijdige schooluitval proberen we in samenwerking met sociale wijkteams en scholen te voorkomen en te bestrijden, zodat jongeren een startkwalificatie behalen en goed voorbereid kunnen instromen op de arbeidsmarkt;
- Binnen de volwasseneneducatie is het terugdringen van laaggeletterdheid een belangrijk speerpunt.

Onderwijshuisvesting
- In het Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2016-2025 dat in het najaar van 2016 wordt vastgesteld, is de visie over de toekomstige onderwijshuisvesting opgenomen. Deze visie, opgesteld samen met de schoolbesturen en voorschoolse partners, is richtinggevend voor specifieke vraagstukken op het terrein van onderwijshuisvesting in de nabije toekomst;
- Omdat scholen steeds intensiever op inhoud samenwerken met voor- en naschoolse voorzieningen - in zogeheten integrale kindcentra (IKC's) - is daarin ook een relatie gelegd met de huisvesting van kindvoorzieningen;
- Bewegingsonderwijs: landelijke afspraken van het Rijk met de PO-Raad hebben het oogmerk om de kwaliteit en kwantiteit van het bewegingsonderwijs substantieel te verhogen. Dit heeft consequenties voor de afspraken die op lokaal niveau gemaakt worden over de huisvesting voor het bewegingsonderwijs.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken
- Met het ontwikkelrecht voor peuters kunnen alle kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar vanaf 1 januari 2017 gebruik gaan maken van 12 uur peuteropvang per week. Zo krijgen alle peuters gelijke kansen zich spelenderwijs goed voor te bereiden op hun start op de basisschool. Dit maakt hen kansrijker in hun latere schoolloopbaan en in de maatschappij;
- Als zich problemen voordoen in de ontwikkeling van jonge kinderen kan dat in de voorschoolse voorzieningen vroegtijdig worden gesignaleerd en kan, zo licht mogelijk, passende jeugdhulp worden ingezet. Daarmee kan worden voorkomen dat later zwaardere vormen van jeugdhulp nodig zijn.
  Met de invoering van het ontwikkelrecht loopt Arnhem landelijk voorop. Minister Asscher heeft zich voor 2020 tot doel gesteld dat alle peuters, ongeacht of ouders werken, een basisrecht krijgen op 6 uur peuteropvang per week.

Regulier peuterspeelzaalwerk
- Passende Kinderopvang wordt ontwikkeld (als voorloper van Passend Onderwijs), zodat ook alle peuters die zich anders ontwikkelen, peuters met een hulpvraag, welkom zijn op de peuteropvang;
- Wijkteams jeugd, voorschoolse en specialistische aanbieders ontwikkelen Passende Kinderopvang op 3 pilotlocaties in 2016, vanaf 2017 wordt dit stapsgewijs in de stad ingevoerd.

Natuurcentrum Arnhem
- Het is en blijft van belang dat kinderen kennis kunnen opdoen van de natuur en over duurzaamheid. Het Natuurcentrum Arnhem is in dat kader een belangrijke partner voor basisscholen. Passend bij de ambitie van de gemeente Arnhem om een regiegemeente te zijn, gaat het Natuurcentrum Arnhem vanaf 1 januari 2017 als zelfstandige organisatie verder. Prestatieafspraken worden gemaakt om de natuureducatie voort te zetten.

Aanpak onderwijsachterstanden
Verhoogde instroom asielzoekers:
- Voor peuters die verblijven in het AZC Elderhoeve en POL Vreedenburgh is een educatief voorschools aanbod beschikbaar;
- Kinderen in de leeftijd van de basisschool woonachtig in het AZC Vreedenburgh (POL) volgen onderwijs ter plekke. Voor kinderen die verblijven in het AZC Elderhoeve is in 2016 een onderwijsvoorziening getroffen binnen de Hugo de Grootschool;
- Voor kinderen van statushouders zijn extra plaatsen beschikbaar in de intensieve taalklassen (groepen neveninstromers) die Arnhem al jaren kent.

Zorgstructuren onderwijs
Voorkomen schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten: de focus ligt op
- een sluitende aanpak voor jongeren in een kwetsbare positie in de overgang van voortgezet (speciaal) onderwijs naar Mbo;
- een sluitende aanpak voor jongeren in de overgang van school naar werk.

Leerlingenvervoer
- Leerlingenvervoer maakt onderdeel uit van het doelgroepenvervoer. Inzet is de zelfredzaamheid van leerlingen te vergroten door hen te leren zoveel mogelijk zelfstandig te reizen;
- de uitgaven voor het leerlingenvervoer te verlagen.

Volwasseneneducatie
- De lokale aanpak van laaggeletterdheid en leesbevordering wordt doorontwikkeld om het aantal laaggeletterden in Arnhem te verminderen;
- Arnhem is aangesloten op het landelijke actieplan 'Tel mee met Taal';
- Bij de lokale aanpak wordt aansluiting gezocht met het sociale domein (wijkteams), voorschoolse instellingen en scholen. Hierbij wordt ook geëxperimenteerd met informele educatie (inzet van vrijwilligers) in de wijken.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden bij de taakvelden:
- 4.2 Onderwijshuisvesting;
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken.

Impact veranderopgave

Programma Van wijken weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering:
- relatie met de wijkdoelen in de Wijkprogramma's met betrekking tot educatie;
- bij relevante taken wordt een relatie gelegd met de inzet van de wijkteams leefomgeving;

Programma Van wijken weten: veranderopgave Transformatie sociaal domein:
- bij relevante taken wordt een relatie gelegd met de inzet van de sociale wijkteams.

De koers ingezet met het programma Van Wijken Weten is ook voor het beleidsterrein Educatie leidend. Zeker peuterspeelzalen en basisscholen vervullen doorgaans een wijkgebonden functie. Ze werken nauw samen met andere wijkgebonden voorzieningen voor (jonge) kinderen. De ambities en doelen vanuit educatie bieden de wijkteams leefomgeving houvast bij de invulling van het concrete programma in de wijken, passend bij de behoeften die wijkbewoners ervaren.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave
- Wijkopgaven in beeld; vertaald naar uitvoering;
- Vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod (laaggeletterdheid).

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Voldoende duurzame en gezonde schoolgebouwen, verspreid over de stad;
- (Op termijn) gedecentraliseerde verantwoordelijkheid onderwijshuisvesting;
- Voldoende en kwalitatief goede gymlokalen voor bewegingsonderwijs;
- Alle peuters nemen deel aan voorschoolse educatie;
- Alle jongeren tot 23 jaar behalen een startkwalificatie;
- Laaggeletterdheid doelgericht tegengaan.

Prestatiedoelen

- Integrale huisvestingsplannen onderwijs;
- Overeenkomst met schoolbesturen over overdracht onderwijshuisvesting;
- Capaciteit gymlokalen primair inzetten voor bewegingsonderwijs;
- Geschikte gymlokalen voor breder gebruik;
- Voorschools aanbod op maat voor alle peuters;
- Bestrijden onderwijsachterstanden, schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten;
- Verhogen deelname volwassenen aan taalbevorderende activiteiten.

Monitoring

- VVE monitor 2014-2015 Stichting PAS
- De Arnhemse monitor van Stichting PAS

Relevante monitoringsinstrumenten zijn opgenomen in de taakvelden behorende bij dit programma.

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog Wmo-vervoer en Leerlingenvervoer).

GR Onderwijszaken (GRO)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken (GRO) bestaat uit drie percelen: volwasseneneducatie, leerplicht en RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten). Op 30 mei 2012 heeft de raad van Arnhem haar goedkeuring gegeven tot het treffen van de regeling voor de onderdelen volwasseneneducatie en leerplicht en op 26 mei 2014 voor het perceel RMC. Doelstelling volwasseneneducatie: behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de volwasseneneducatie. Doelstelling leerplicht en RMC: gezamenlijke bestuurlijke aansturing en gezamenlijke uitvoering van de wettelijke taken. Voor leerplicht betreft het de taken zoals vermeld in de Leerplichtwet. Voor RMC betreft het de taken zoals beschreven in artikel 8.3.2 lid 3 Wet Educatie en Beroepsonderwijs, artikel 162 b lid 3 Wet op de Expertise Centra en artikel 118 h lid 3 Wet op het Voortgezet Onderwijs.Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL): is ondergebracht bij de GRO. Op 1 augustus 2017 eindigt de pilotfase van het RBL; over het vervolg vindt besluitvorming plaats in 2017.

Natuurcentrum Arnhem (in oprichting)

Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	Natuurcentrum Arnhem ondersteunt de ontwikkeling van de duurzame samenleving door informatie, lessen en cursussen. Daarnaast verzorgt het Natuurcentrum natuur- en milieueducatie voor de basisscholen in Arnhem. Vanaf 1 januari 2017 gaat het Natuurcentrum als zelfstandige organisatie verder. Prestatieafspraken worden gemaakt om de natuureducatie voort te zetten.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Partner(s)

Overige partijen

Deze zijn opgenomen in de bij dit programma behorende taakvelden.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs + Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs;
- nieuw gemeentelijk plan Onderwijsachterstanden (2017);
- vervolg Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre vanaf 1 augustus 2017;
- vervolg Regionaal educatieplan Midden-Gelderland 2015-2017.

Actuele beleidskaders

- Visie op het jonge kind in Arnhem, de praktijk (2013);
- Nota Integrale Kindcentra (2016):
- Regionaal educatieplan Midden-Gelderland 2015-2017.

Overige,actuele beleidskaders zijn opgenomen bij de bij dit programma behorende taakvelden.

Financiën

bedragen x €1.000

Regulier programma 4. Educatie	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	38.499	42.216	41.346	**29.440**	28.845	31.960	31.580
Baten totaal	7.468	14.509	14.509	**6.365**	6.445	6.524	6.524
Totaal saldo van baten en lasten	-31.031	-27.707	-26.837	**-23.075**	-22.401	-25.436	-25.056
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	8.550	3.976	5.229	**4.389**	4.599	1.875	2.132
Onttrekkingen aan reserves	7.308	540	665	**1.198**	3.571	4.587	4.581
Mutaties reserves	-1.242	-3.436	-4.564	**-3.191**	-1.028	2.713	2.450
Resultaat	-32.273	-31.143	-31.401	**-26.266**	-23.428	-22.723	-22.606

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 jui 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Correctie kapitaallasten bestaande activa	8
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	182
- Tekort op gebruikersexploitatie MFC (zie ook R 5)	50
- Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ (zie ook R1, R6 en R7)	2
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	130
- Overheveling budget leerlingenvervoer naar regulier programma 6 agv Bundeling doelgroepenvervoer	-1.494
- Vrijvallende middelen ter financiering toekomstige huisvesting onderwijs	1.000
- MJPB 2016-2019 Terugdringen schooluitval	400
- Coalitieakkoord 2014 afspraak O2 Leerrecht kinderen vanaf 2,5 jaar	400
- Effect aanbesteding leerlingvervoer	-250
- Budget herbouw Kringloop	154
- Eenmalige middelen in 2016 voor haalbaarheidsonderzoek SO	-125
- Coalitieakkooord 2014, afspraak O4 Budget verstrekken biblotheekpasjes kinderen < 18 jaar	100
- Actualisatie capaciteitsbegroting	-52
- Diversen	21
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-12.432
Totaal mutaties lasten	***-11.906***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Tekort op gebruikersexploitatie MFC (zie ook R5)	-135
Bestaand beleid	
- Eenmalige verzekeringsbijdrage in 2016 Kringloop	-798
- Diversen	7
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-7.218
Totaal mutaties baten	***-8.144***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**3.762**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Toevoegingen	
- BR Onderwijs: Actualisatie (Rb 30-09-2013)	3
- BR Onderwijs: Toevoegen BR verzelfst. Domein (Rb 03-11-2014)	83
- BR Onderwijs: Actualisatie bestaande activa (Rb 29-06-2015)	6.069
- BR Onderwijs: Actualisatie MIP (MJPB 2016-2019)	-2.918
- BR Onderwijs: Kapitaallasten bestaand activa (Rb 30-05-2016)	180
- BR Onderwijs: Kapitaallasten actualisatie MIP (Rb 30-05-2016)	1.146
- BR onderwijs MJPB 2017-2020, toevoeging Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	-174
Totaal mutaties toevoegingen	***4.389***
Onttrekkingen	
- BR Onderwijs: Samenvoegen met BR brede scholen (Rb 03-11-2014)	45
- BR Onderwijs: Herbouw basisschool de Kringloop (Rb 26-05-2015)	244
- BR Onderwijs: Ruimte ten gunste van de algemene middelen (MJPB 2016-2019)	900
- BR Onderwijs: MJPB 2017-2020, Onttrekking agv correctie kapitaallasten bestaande activa	8
Totaal mutaties onttrekkingen	***1.197***
Totaal mutaties reserves	**-3.191**

Lasten per taakveld

Educatie	Begroting 2017	Meerjarenraming 2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.674	4.636	4.634	4.639
Onderwijshuisvesting	24.765	24.209	27.326	26.941
Totaal	**29.440**	**28.845**	**31.960**	**31.580**

R5 Cultuur, recreatie en sport

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen, sportfaciliteiten en recreatief groen. Creatieve innovatie krijgt in Arnhem ruim baan. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid van Arnhem versterken, zowel landelijk als regionaal. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed spelen hierbij een grote rol. Arnhem als groene stad met haar unieke ligging aan de Rijn geeft prioriteit aan speel- en ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken, buurtgroen en dierenwelzijn. Arnhem stimuleert sport en beweging zowel topsport als sport in de wijken.

Ambitie

Cultuur
Arnhem kent een levendig cultureel klimaat met veel creatief potentieel, een stevige culturele infrastructuur en aansprekend erfgoed. Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat. De culturele sector en zeker ook de creatieve industrie zijn afhankelijk van direct persoonlijk contact en van de ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid: de ‘creatieve milieus’.

Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter. Cultuur is zowel een waardevermeerderaar als ook kapitaal voor een vitale, krachtige stad en regio. Arnhem wil deze waarde en potentie uitdragen, zowel in stad en regio, als daarbuiten. Daarom wordt samen met partners zoals de provincie Gelderland geïnvesteerd in een aantrekkelijk cultureel aanbod en creatief klimaat in de stad. Daarmee wil Arnhem, als één van de 9 cultuursteden in Nederland, een rol voor de brede regio vervullen, bijvoorbeeld door de vernieuwing van Musis Sacrum en het Stadstheater Arnhem. Daarvoor is nodig dat:
- de rijksgezelschappen en de Arnhemse podia die zij bespelen zo goed mogelijk worden gefaciliteerd in hun streven naar samenwerking, vergroting en verbreding van hun publieksbereik en maatschappelijk draagvlak;
- Arnhem samenwerkt met de regiogemeenten en op Oost-Nederlandse schaal samenwerkt aan de versterking van de culturele eredivisie ten opzichte van de rest van Nederland;
- de kracht van de creatieve sector beter wordt benut bij het aanjagen van innovaties en het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken;
- Arnhem actief participeert in regionale, landelijke en Europese netwerken die de (creatieve en culturele) stad op de kaart zetten en daarvoor relaties en samenwerking versterken met andere bestuurslagen en (potentiële) partners.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden onder de taakvelden
- 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie;
- 5.4 Musea;
- 5.6 Media.

Erfgoed
Het Arnhems erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.
Dit wordt bereikt door:
- cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten, waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt (bijvoorbeeld Meinerswijk, omgeving John Frostbrug);
- (her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden (bijvoorbeeld steenfabriek Elden, Eusebius);
- het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid dit noodzakelijk maakt (bijvoorbeeld plantoetsing, vergunningverlening);
- kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten (bijvoorbeeld advisering, frontoffice ('Archeohotspot') archeologie, erfgoedpublicaties).

Meer inhoudelijke informatie is te vinden onder taakveld 5.5 Cultureel erfgoed.

Sport
Sport en bewegen levert een grote bijdrage aan de maatschappij op het gebied van een gezonde leefstijl, gezondheid, individuele ontwikkeling, samenleving, participatie, veiligheid, economie en de aantrekkelijkheid van de stad. Meer sportende en bewegende Arnhemmers vergroten de zelfredzaamheid, gezondheid en het welbevinden en verminderen een eventueel sociaal isolement. Het sportbeleid is het komende jaar gericht op:
- sporten in de wijk;
- het stimuleren van een gezonde leefstijl voor de jeugd (Jongeren op gezond gewicht/JOGG);
- het stimuleren van een gezonde leefstijl voor volwassenen (vijf dagen per week een half uur actief);
- het stimuleren van een gezonde leefstijl voor senioren (vijf dagen per week een half uur actief);
- het stimuleren van zelforganisatie in de wijken om te komen tot maatschappelijke vitale sportverenigingen;

- het realiseren van open sportparken, beweegvriendelijke schoolpleinen en het ontwikkelen van een ruim aanbod aan sport- en beweegarrangementen in de stadsparken en openbare ruimte in samenwerking met de wijken, sportverenigingen en sportaanbieders;
- energiebesparende maatregelen en duurzame opwekking op sportparken;
- sportevenementen en bedrijfssport.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden onder de taakvelden
- 5.1 Sportbeleid en activering;
- 5.2 Sportaccommodaties.

Openbaar groen
- Arnhem heeft veel waardevol groen. Groen levert een bijdrage aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad en zorgt voor een relatief goed stadsklimaat. Het beleid is erop gericht dat de ontwikkeling en het behoud van vitaal groen samengaan met stedelijke herstructurering, nieuwbouw en gebruik;
- Gebieden die bestemd zijn als natuur en bos, behouden deze bestemming. Het areaal groen blijft tenminste gelijk op het niveau van 2014;
- Het Groenfonds helpt het groene karakter van de stad versterken. Het fonds wordt onder meer ingezet voor het verminderen van hitteplekken en het voorkomen van extreme wateroverlast in combinatie met vergroenen en de vervanging van stadslanen;
- Vergroenen, het stimuleren van stadslandbouw en participatie blijven speerpunten in samenwerking met bewoners, scholen, ondernemers in en om de stad. Voor het ondersteunen van (wijk)initiatieven gericht op het verminderen van hitteplekken en stadslandbouw is een subsidieregeling beschikbaar.
- In het natuurnetwerk is het verder uitbreiden van het uiterwaardenpark Meinerswijk een belangrijk speerpunt.

Spelen
- Het behoud van 10% (groene) veilige gebruiksruimte en, waar mogelijk, grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimten voor alle leeftijden in wijken. Deze ambitie krijgt vanaf 2017 invulling samen met de wijken vanuit de veranderopgave Wijksturing in uitvoering.

Dierenwelzijn
- De gemeente zet zich de komende jaren in voor het welzijn van dieren. Naast wat wettelijk verplicht is, is samen met de stad gekeken hoe en waar het dierenwelzijn in Arnhem verder verbeterd kan worden;
- Om het dierenwelzijn in Arnhem te bevorderen is de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020 in 2016 opgesteld die jaarlijks gemonitord wordt.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden onder taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie.

Impact veranderopgave

Cultuur
- programma Stad op de kaart: veranderopgave Culturele eredivisie.
  De beleidsdoelen van cultuur hangen nauw samen met de doelen van deze veranderopgave;
- programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering.
  Cultuur levert een bijdrage aan de cultuurbeleving in de wijk.

Erfgoed
- programma Stad op de kaart: veranderopgave Centrumstad aan de rivier.
  Erfgoed draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en het onderscheidende vermogen van de stad en sluit daarmee aan op deze veranderopgave. Het reguliere werk brengt veel interactie met partijen in de stad met zich mee waarbij adviserend en faciliterend wordt opgetreden. In de te ontwikkelen Erfgoedagenda wordt de uitvoering gekoppeld aan de programma's Stad op de Kaart en Van wijken weten;
- programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering:
  Adviserende en faciliterende rol met betrekking tot initiatieven op wijkniveau. In sommige wijken wordt in de wijkdoelen aandacht besteed aan het behoud van erfgoed.

Sport
- programma Stad op de kaart: veranderopgave Culturele eredivisie.
  Hierbij gaat het om de adviserende en faciliterende rol bij (top)sportevenementen op (inter)nationaal, provinciaal of stedelijk niveau;
- programma Van Wijken Weten: veranderopgaven Wijksturing in uitvoering en Transformatie sociaal domein.
  Vanuit het sportbeleid wordt ingezet op sportbeleving in de wijk. Het stimuleren van sport en bewegen draagt bij aan de gezondheid van inwoners en heeft daardoor een preventieve werking.

Openbaar groen en recreatie
- programma Stad op de kaart: veranderopgave Centrumstad aan de rivier.
  De Arnhemse stadsparken en de ligging van de stad in de Veluwe en aan de rivieren zijn van belang voor de recreatieve sector;
- programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering.
  Vanaf 2017 zal een deel van het beheerbudget van openbaar groen en spelen vanuit deze opgave worden aangestuurd. In deze begrotingsperiode zal de verdere verduidelijking van de wijksturing en het anticiperen

op de wijkopgaven verdere verkenning vragen. Het beleid met betrekking tot behoud van het groenareaal in de wijken kan hierdoor wijzigen. De voorstellen voor (groot) onderhoud in de wijk worden met de wijkteams Leefomgeving en wijkbewoners afgestemd.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave

Wijksturing in uitvoering
- Wijkopgaven in beeld; vertaald naar uitvoering;
- Versterking algemene voorzieningen in de wijk;
- Zelforganiserend vermogen van Arnhemmers bevorderen.

Transformatie sociaal domein
- Preventie versterken.

Centrumstad aan de rivier:
- Optimaal uitnutten van de Rijn
- Transformatie van de binnenstad

Culturele eredivisie:
- Vitale en veerkrachtige creatieve en culturele regio;
- Versterken Arnhemse positie in de landelijke culturele infrastructuur.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

Cultuur
- Arnhem positioneren als culturele hoofdstad van Oost-Nederland.

Erfgoed
- Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed;
- Zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed.

Sport
- Alle Arnhemmers kunnen bewegen en sporten;
- Moderne en 'gezonde' sportverenigingen en sportaanbieders;
- Voldoende en goede binnen- en buitensportaccommodaties voor diverse doelgroepen;
- Arnhemse openbare ruimte nodigt uit tot bewegen en sporten.

Openbaar groen en recreatie
- Groen in Arnhem behouden en bevorderen;
- Dierenwelzijn bevorderen;
- Versterken van het groen-blauwe netwerk;
- Behoud van 10% groene, veilige speelruimte.

Prestatiedoelen

Cultuur
- Ver- en nieuwbouw van concertgebouw Musis;
- Renovatie/verbouwing van Stadstheater Arnhem;
- Nieuwbouw Focus Filmtheater op Kerkplein in 2018;
- Doorontwikkeling Rozet;
- Groot mode-evenement in 2018.

Erfgoed
- Behouden en versterken van aanwezige cultuurhistorische waarden.

Sport
- Gezonde leefstijl met sport stimuleren;
- Sporten in de wijk en in de openbare ruimte stimuleren;
- Sportevenementen en bedrijfssport bevorderen.

Openbaar groen en recreatie
- Uitbreiding uiterwaardenpark Meinerswijk;
- Herbestemming kamp Koningsweg;
- Bevordering en verbetering dierenwelzijn;
- Groene hoofdstructuur versterken;
- Verminderen van hitteplekken en stimuleren van stadslandbouw.

Monitoring

Sport en bewegen:
- Eenmaal per twee jaar wordt er een onderzoek gedaan naar sport en bewegen in Arnhem.

Sportaccommodaties:
- Klanttevredenheidsonderzoeken;
- Jaarstukken Sportbedrijf Arnhem.

Cultuur; museum; media:
- Jaarstukken diverse culturele voorzieningen; MuseumArnhem; Bibliotheek Arnhem; RTV Arnhem.

Erfgoed:

- Jaarlijks verplichte monitor Erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
  Opgave gegevens Arnhem: bestaande formatie, vigerend beleid en het volgen van wettelijk voorgeschreven richtlijnen.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie:

- rapportage Groenfonds;
- rapportages vanuit projecten stadslandbouw en verminderen hitteplekken;
- arealen bossen, natuurterreinen, stedelijk en wijkgroen;
- bomenbeheer: aantal waardevolle bomen.

Dierenwelzijn:

- jaarlijkse monitoring Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020.

Partner(s)

Verbonden partijen

Lingezegen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).

Natuurcentrum Arnhem (in oprichting)	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	Natuurcentrum Arnhem ondersteunt de ontwikkeling van de duurzame samenleving door informatie, lessen en cursussen. Daarnaast verzorgt het Natuurcentrum natuur- en milieueducatie voor de basisscholen in Arnhem. Vanaf 1 januari 2017 gaat het Natuurcentrum als zelfstandige organisatie verder. Prestatieafspraken worden gemaakt om de natuureducatie voort te zetten.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.

Sportbedrijf Arnhem (in oprichting)	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	Vanaf 1 januari 2017 gaat het Sportbedrijf Arnhem, als afdeling van de gemeente Arnhem, verzelfstandigd verder als Sportbedrijf Arnhem B.V. De gemeente is hierin enig aandeelhouder. Met een beleidsopdracht worden de inhoudelijke en financiële kaders meegegeven aan het Sportbedrijf. Door de verzelfstandiging ontstaat er een transparante verhouding tussen enerzijds de gemeente in haar rollen als beleidsmaker, opdrachtgever en financier, en anderzijds het Sportbedrijf als opdrachtnemer en uitvoerder van het beleid.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

- Gesubsidieerde partijen;
- Gecontracteerde partijen;
- Papendal.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Nieuwbouw/upgrading Sportcentrum Valkenhuizen (inclusief zwembad);
- Bewegen en sporten in de Openbare Ruimte;
- Seniorensport;
- Groenvisie Arnhem (opvolger Groenplan Arnhem);
- Ontwikkeling Stadsblokken/Meinerswijk (groen);
- Evaluatie Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016;
- Wijksturing in uitvoering: mogelijke wijzigingen areaal groen in de wijk;
- Behoud van het groene karakter; deregulering van de kapvergunning.

Actuele beleidskaders

Cultuur

- Kadernota 'STROOM – cultuurbeleid Arnhem', 2012;
- Evenementenvisie (2015).

Sport

- DE SPORTVISIE (2011);
- Gelders Sportakkoord (2016).

Erfgoed

- Erfgoednota Panorama Arnhem;
- Erfgoedwet (die per 1 juli 2016 de Monumentenwet vervangt en alle erfgoedwetten bundelt);
- Beleidskader provincie Gelderland: 'Cultuur en Erfgoed 2017-2020: beleef het mee!'.

Openbaar groen en recreatie

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020 (vastgesteld door de Raad, 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (Raad, 2013).

Financiën

bedragen x €1000

Regulier programma 5. Cultuur, recrea	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	57.285	54.605	56.615	**44.996**	47.653	50.755	49.741
Baten totaal	15.699	10.676	12.378	**10.158**	10.749	10.763	10.763
Totaal saldo van baten en lasten	-41.586	-43.929	-44.237	**-34.838**	-36.905	-39.992	-38.978
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	11.267	2.273	3.054	**2.677**	3.583	2.646	2.660
Onttrekkingen aan reserves	15.227	10.347	12.136	**585**	1.905	2.731	2.679
Mutaties reserves	3.960	8.074	9.082	**-2.092**	-1.678	84	19
Resultaat	-37.626	-35.855	-35.155	**-36.930**	-38.583	-39.907	-38.959

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Correctie kapitaallasten bestaande activa	1
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	552
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020, Zwembad Valkenhuizen (2019)	0
- Stroomversneller cultuur	50
- Tekort op gebruikersexploitatie MFC (zie ook R4)	280
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	239
- Eenmalig frictiebudget in 2016 Kunstbedrijf	-1.200
- Eenmalige onttrekking uit Algemene reserve in 2016 i.v.m. betalen eigen vermogen Musis	-684
- MJPB 2016-2019 Eenmalig budget in 2016 herijking stedelijk groen en spelen	-383
- Huurovereenkomst panden Musis (zie ook baten)	363
- Eenmalige budgetten Gelders Archief en Sonsbeek 2016	-261
- Budget voor herijking programma bomen	116
- Actualisatie onderhoudsbudgetten	-74
- Diversen	72
- Budget verbouw hoofdgebouw Cranevelt	64
- MJPB 2016-2019 oplopende Taakstelling Gelders Archief	60
- Eenmalige toevoeging in 2016 vanuit BR Groenfonds en Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte aan exploitatie	-392
- Toevoeging uit BR groot onderhoud en vervanging openbare ruimte tbv herijking Integraal Programma Groen	68
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-10.490
Totaal mutaties lasten	***-11.619***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	6
- Tekort gebruikersonderhoud sportbedrijf	-200
Bestaand beleid	
- Huurovereenkomst panden Musis (zie ook lasten)	363
- Diversen	-53
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-2.335
Totaal mutaties baten	***-2.219***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**9.400**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Toevoegingen	
- Algemene reserve: Verzelfstandiging MSSA (Rb 29-06-2015)	40
- Algemene reserve: Herstelplan Kunstbedrijf (Rb 13-04-2015)	369
- BR Cultureel Vastgoed: Onderbesteding kapitaallasten (Rb 28-03-2011)	644
- BR Cultureel Vastgoed: Onderbesteding kapitaallasten (Rb 28-03-2011)	484
- BR Cultureel Vastgoed: Vrijval kapitaallasten (Rb 29-06-2015)	135
- BR Cultureel Vastgoed: MIP (Rb 29-06-2015)	-126
- BR Cultureel Vastgoed: Actualisatie begroting vastgoed (Rb 29-06-2015)	644
- BR Cultureel Vastgoed: Actualisatie rentetoevoeging (Rb 28-09-2015)	206
- BR Cultureel Vastgoed: Aframing kapitaallasten MIP (Rb 30-05-2016)	133
- BR Cultureel Vastgoed: Effect kapitaallasten activeringen 2014 (Rb 29-06-2015)	126
- BR Cultureel Vastgoed: Knelpunt cultuur (Rb 29-06-2015)	32
- BR Cultureel vastgoed: MJPB 2017-2020 toevoeging actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	-10
Totaal mutaties toevoegingen	***2.677***
Onttrekkingen	
- BR Cultureel Vastgoed: Kapitaallasten (Rb 28-03-2011)	26
- BR Cultureel Vastgoed: Actualisatie MIP (MJPB 2016-2019)	47
- Algemene Reserve: Verzelfstandiging MSSA (Rb 29-06-2015)	50
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte: herijking integraal programma bomen (MJPB 2016-2019)	160
- BR Kapitaallasten	99
- BR Kapitaallasten: dekking extra investeringen Saksen Weimar (Rb 30-05-2016)	85
- BR groot onderhoud en vervanging openbare ruimte, herijking Integr. Programm. Groen	68
- BR beeldbepalende manifestaties: dekking stroomversneller cultuur	50
Totaal mutaties onttrekkingen	***585***
Totaal mutaties reserves	**-2.092**

Lasten per taakveld

Cultuur, recreatie en sport	**Begroting**	**Meerjarenraming**		
	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Cultpresent, cultproduct, cultparticipatie	16.959	19.708	22.003	21.397
Cultureel erfgoed	1.923	1.886	1.882	1.876
Media	4.594	4.576	4.576	4.576
Musea	4.386	4.372	4.367	4.365
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4	4	4	4
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.891	4.736	4.660	4.713
Sportaccommodaties	8.909	9.037	10.010	10.053
Sportbeleid en activering	3.329	3.335	3.253	2.756
Totaal	**44.996**	**47.653**	**50.755**	**49.741**

R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

Arnhem richt zich op een sterkere deelname - waar mogelijk geheel op eigen kracht - van de Arnhemse burger aan de samenleving. De gebiedsgerichte werkwijze wordt in 2017 verder geïmplementeerd met de focus op een samenhangend aanbod om de zelfredzaamheid te bevorderen. De wijkteams spelen hierin een cruciale rol. Arnhem zet in op preventie en vroegsignalering (vroeg erop af benadering) en waar nodig maatwerk-voorzieningen. Het bevorderen van onderlinge redzaamheid in een wijk wordt in samenhang met de veranderopgaven in het programma Van Wijken Weten uitgewerkt. Hierbij spelen burgerinitiatieven, ondersteuning mantelzorg, informele zorg en vrijwilligerswerk een belangrijke rol. De grote instroom aan vluchtelingen en statushouders vraagt draagvlak voor integratie in de Arnhemse samenleving.

Ambitie

De ambitie is het creëren van een sterke samenleving, waarbij kosten van zorg, (Wmo) ondersteuning en jeugdhulp zo laag mogelijk zijn. Hierbij gelden de volgende speerpunten:

- Arnhem wil dat zoveel mogelijk inwoners volwaardig mee kunnen doen. Het liefst via reguliere banen waarbij tenminste het minimumloon wordt betaald. Als dat nog niet mogelijk is, worden andere vormen van maatschappelijke participatie ingezet. In 2017 wordt hiervoor Activerend Werk doorontwikkeld;
- De gebiedsgerichte werkwijze wordt in 2017 verder geïmplementeerd, waarbij inspanningen vanuit de Participatiewet, Wmo en Jeugdwet worden gebundeld. De sociale wijkteams en de wijkteams leefomgeving spelen hierin een belangrijke rol. De uitvoeringsplannen geven hieraan richting, alsmede hoe de gebiedsgerichte aanpak wordt uitgewerkt en wordt bewaakt;
- De veranderopgave Transformatie sociaal domein vindt plaats op drie gebieden:
  - Het vergroten van preventieve maatregelen om het beroep op maatwerkvoorzieningen (Wmo) en specialistische jeugdhulp te verlagen;
  - Het omzetten van maatwerk voorzieningen (Wmo) en specialistische jeugdhulp naar algemene voorzieningen waar iedere inwoner gebruik van kan maken;
  - Het omzetten van het oude zorgaanbod naar nieuwe producten op basis van de behoefte vanuit de wijken.

  De transformatie heeft tot doel om per gebied tot een passend zorgaanbod (preventie, algemene voorzieningen, maatwerkvoorzieningen en specialistische jeugdhulp) te komen. Samen met inwoners, vrijwilligers, kerkelijke en (andere) ideële organisaties en aanbieders geven de wijkteams leefomgeving en de sociale wijkteams inhoud aan dit aanbod. De adviesraden hebben hierbij een belangrijke inhoudelijke inbreng.
  Op termijn zal de transformatie van het sociale domein leiden tot een wijkgericht aanbod en tot kostenbesparing door een verschuiving van specialistische naar algemene voorzieningen;
- Door de hoge instroom van vluchtelingen en statushouders naar Nederland en naar Arnhem ligt de focus op:
  - (Nood)opvang van asielzoekers in verband met de hoge instroom van vluchtelingen;
  - Opvang en integratie van minderjarige vreemdelingen;
  - Het realiseren van de taakstelling van huisvesting van statushouders;
  - Integratie in de Arnhemse samenleving van vluchtelingen in de Arnhemse opvang en statushouders die gehuisvest worden in Arnhem;
  - Noodopvang (NOA) van uitgeprocedeerde asielzoekers die geen (rijks)opvang hebben en die een binding met Arnhem hebben. Samen met de ketenpartners wordt gezocht naar mogelijkheden voor perspectief voor deze asielzoekers (ofwel in land van herkomst, ofwel in Nederland). Naast deze noodopvang verzorgt het Stoelenproject Bed, Bad, Brood voor die uitgeprocedeerden die niet voldoen aan de criteria van de noodopvang;
- Bevordering sociale cohesie door bruggen te slaan tussen alle bevolkingsgroepen en stromingen in Arnhem met als doel dat alle inwoners van Arnhem meedoen. Begrippen als onderling respect en vertrouwen krijgen hierbij specifieke aandacht. Actief wordt ingezet op het voorkomen van radicalisering: Hierbij ligt een samenhang met het taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid.

Meer informatie is te vinden in de bij dit programma behorende taakvelden.

Impact veranderopgave

- Programma Stad op de kaart: veranderopgave Werken aan kansen.
  De beleidsdoelen van deze veranderopgave zijn leidend voor beleid en uitvoering van de Participatiewet;
- Programma Van wijken weten: veranderopgaven Wijksturing in uitvoering,
  De beleidsdoelen van deze veranderopgave zijn leidend voor de uitvoerende taken van het sociaal domein in de wijken;
- Programma Van wijken weten: veranderopgave Transformatie sociaal domein.
  De beleidsdoelen van deze veranderopgave zijn leidend voor de transformatie van het Armoedebeleid, Schulddienstverlening, Wmo en Jeugdzorg;

- Programma Van Wijken Weten: veranderopgave Sm@rtArnhem.
  De beleidsdoelen van deze veranderopgave bieden ondersteuning voor datagestuurd beleid.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave

Werken aan kansen
- Zoveel mogelijk mensen zinvol actief
- Informatie waarmee effectieve re-integratie wordt versterkt
- Sterke allianties met werkgevers

Wijksturing in uitvoering
- Wijkopgaven in beeld
- Samenwerkende wijkteams leefomgeving en sociale wijkteams
- Kernorganisatie ingericht op wijksturing
- Versterking algemene voorzieningen in de wijk
- Zelforganiserend vermogen van Arnhemmers bevorderen
- Terugdringen schuldenproblematiek

Transformatie sociaal domein
- Preventie versterken
- Innovatie gericht op kostenbesparing
- Participatie gericht op minder zorg
- Vernieuwing aanbod met Interactief Aankoop Systeem
- Resultaatgerichte bekostiging
- Vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod

Sm@rt Arnhem
- Effectief beleid door datagedreven sturing
- Data-uitwisseling met partners in de stad
- Optimale werking van ketens
- Kostenbesparing door datagedreven sturing

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Sobere opvang van asielzoekers en vluchtelingen;
- Draagvlak voor integratie vluchtelingen in de Arnhemse samenleving.

Prestatiedoelen
- Zoveel mogelijk Arnhemmers zijn economisch zelfstandig;
- Activerend werk voor inwoners met grote afstand tot de arbeidsmarkt;
- Inkomensondersteunende voorzieningen voor rechthebbende minima;
- Arnhemse kinderen uit minimagezinnen doen mee;
- Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam;
- Zorg en ondersteuning op maat en in de wijk;
- Vluchtelingen en statushouders doen mee in de Arnhemse samenleving.

Monitoring
- Staat van de Stad;
- Wijkprofielen sociaal domein;
- Waarstaatjegemeente;
- Veiligheidsmonitor.

Partner(s)

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie.Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog Wmo-vervoer en Leerlingenvervoer).

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 heeft de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen City Region op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven. Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Regio Centraal Gelderland (in oprichting)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	De oprichting van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland voor de uitvoering van de inkoop en aanbesteding van het sociaal domein wordt in november 2016 aan de raad voorgelegd waarna, bij positief besluit, de invoering per 1 januari 2017 gaat plaatsvinden.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 16 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Deze regeling is in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit is het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan.

Wijkteams (in oprichting)	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	De uitvoering en toekenning van zorg en ondersteuning op het gebied van specialistische Jeugdzorg- en Wmo-voorzieningen zijn belegd bij 8 sociale wijkteams. Deze zijn per 1 januari 2017 verzelfstandigd.Risico's:> dat de sociale wijkteams niet uitkomen binnen de afgesproken financiële kaders;> dat de sociale wijkteams niet de kwaliteit leveren die de gemeente verwacht. Het is niet gemakkelijk om dan een andere partij te zoeken die de uitvoering van Wmo en Jeugdzorg op zich neemt.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

Partners uitvoering Participatiewet

- UWV;
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland.

Partners uitvoering Wmo en Jeugdzorg

- Gesubsidieerde welzijnsorganisaties;
- Gecontracteerde zorgaanbieders.

Partners Asielzoekers en vluchtelingen

- COA (Centraal Opvang orgaan Asielzoekers);
- Vluchtelingenwerk Oost Nederland;
- Platforms "Arnhem voor Vluchtelingen", "Welkom in Arnhem", "Welkom in Elden" en andere vrijwilligers(organisaties).

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

Samenkracht en burgerparticipatie

- De inclusieve Arnhemse samenleving;

- Stimuleringsregeling) Burgerkracht Sociaal Domein;
- Ondersteuning en waardering mantelzorgers / respijtzorg.

Inkomensregelingen
- Armoedebestrijding ZZP'ers en ondernemers;
- Armoedebestrijding niet westerse migranten.

Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk
- Doorontwikkeling Werkgeversservicepunt (Implementatie Bedrijfsplan);
- Transitie Presikhaaf & Bedrijven.

Maatwerkvoorzieningen Wmo
- Plan van aanpak vervolg Doelgroepenvervoer (voor 2017 e.v.).

Geëscaleerde zorg 18+
Regionaal Plan Beschermd Wonen (2017).

Actuele beleidskaders

Samenkracht en burgerparticipatie
- Koersnota Van Wijken Weten (2016);
- Uitvoeringsplan Transformatie Sociaal Domein (2016);
- Uitvoeringsplan Van Wijken Weten (2016).
- raadsvoorstel Integratie in de Arnhemse Vluchtelingenketen (2016);
- Beleidsagenda sexuele diversiteit 2015 - 2017 (2015).

Wijkteams
- Werkwijze wijkteams;
- Raadsbrief herpositionering sociale wijkteams Arnhem.

Inkomensregelingen
- Armoedeagenda 2015 - 2018 (2014).
- nota Doorontwikkeling Armoede en schulddienstverlening (2016);

Begeleide participatie
- Raadsbrief Stand van zaken implementatie Participatiewet en de transitie van Presikhaaf & Bedrijven (2016).

Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk
- Uitvoeringsplan deel Participatie.pdf
- Raadsinformatiebrief Koers, keuzes en overwegingen Uitvoeringsplan en Bestedingsplan Participatie;
- Raadsvoorstel Advies inzake regionale samenwerking Participatiewet en toekomst Presikhaaf & Bedrijven;
- Bedrijfsplan Werkgeversservicepunt (WSP);
- Businesscase transitie Presikhaaf & Bedrijven.

Maatwerkvoorzieningen en maatwerkdienstverlening Wmo 18+
- *Uitvoeringsplan deel Wmo.pdf (pdf 404 kB)*
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2015

Maatwerkdienstverlening Wmo 18-
- *Beleidsplan Jeugd Wmo.pdf (pdf 4785 kB)*
- Uitvoeringsplan deel Jeugdhulp.pdf;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem.pdf .

Geëscaleerde zorg 18+
- Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2015-2019

Financiën

bedragen x €1000

Regulier programma 6. Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	333.759	357.852	368.304	**198.174**	193.359	191.224	190.463
Baten totaal	115.454	114.874	118.723	**106.376**	106.376	106.351	106.351
Totaal saldo van baten en lasten	-218.305	-242.978	-249.581	**-91.798**	-86.983	-84.873	-84.112
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	18.938	2.300	2.300	**1.488**	1.180	0	0
Onttrekkingen aan reserves	18.072	146	6.383	**538**	542	513	41
Mutaties reserves	-866	-2.154	4.083	**-950**	-638	513	41
Resultaat	-219.171	-245.132	-245.498	**-92.748**	-87.621	-84.360	-84.071

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Meicirculaire Extra middelen Vrouwenopvang	246
- Meicirculaire structurele middelen HHT	608
- Aanvullende capaciteit Vluchtenlingenstroom	100
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	1
- Aframen restantbudgetten BAC	-8
- Doorontwikkeling Armoede-agenda, kosten bewindvoering en indexatie	1.109
- Afschaffen van de Ouderbijdrage Jeugdzorg specialistische voorzieningen.	-300
- Actualisatie begroting Presikhaaf	1.797
- Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ (zie ook R1, R4 en R7)	4
- Druk op uitvoeringskosten BUIG en bijzondere bijstand	398
- Bezuiniging afbouwen Opbouwwerk	-251
- Invulling Taakstelling op de grote Subsidieeerde instelling, efficiency op Rijnstad	-500
Bestaand beleid	
- Extra capaciteit ten behoeve van vluchtelingenstroom incidenteel in 2016	-100
- Incidentele invoeringskosten project Budgetondersteuning op Maat	-743
- Incidentele uitbreiding capaciteit ivm stijgende aantallen bijstandsklanten	-392
- Aflopende Rijksmiddelen voor financiering WSW	-3.866
- Incidentele ESF-subsidie in 2016 PRO en VSO (Rb 30-5-2016 Verzamelbesluit-1)	-924
- Incidentele ESF-subsidie in 2016 regiogemeenten (Rb 30-5-2016 Verzamelbesluit-1)	-2.157
- Tijdelijke subsidie tot en met 2016 voor Jongerenvouchers (Rb 30-5-2016 Verzamelbesluit-1)	-238
- Incidenteel budget voor regionale aanpak jeugdwerkloosheid voor de jaren 2015 en 2016	-161
- Incidentele inzet middelen voor financiering 2Getthere	-576
- MJPB 2016-2019 Oplopend budget Individuele Studietoeslag	152
- Aflopende subsidie Rijnstad en Plangroep	-100
- Ontwikkeling Rijksbijdrage Participatiewet	648
- Incidentele overheveling in 2016 niet bestede middelen IDbanen	-1.000
- Incidentele overheveling in 2016 niet bestede middelen Particpatiebudget	-809
- Incidentele overheveling in 2016 niet bestede middelen Jeugdwerkloosheid	-70
- Incidentele overheveling in 2016 niet bestede middelen Loonwaardemeting Werkbedrijf	-60
- Rijksbezuiniging ivm hergebruik scootmobielen	-220
- Indicentele overheveling niet bestede middelen Innovatie Mobiliteit	-300
- MJPB 2016-2019 Huishoudelijke toelage incidenteel toegekend in 2016	-1.414
- Indicentele overheveling in 2016 niet bestede middelen in 2015 voor huishoudelijke toelage	-1.200
- Ontwikkeling Integratie Uitkering Huishoudelijke Hulp	370
- Incidentele overheveling 2016 formatie naar Sociale wijkteams	-1.322
- Incidentele kosten 2015 in 2016 voor invoering Doelgroepenvervoer (zie ook baten)	-353
- Overheveling budget leerlingenvervoer uit regulier programma 4 agv bundeling doelgroepenvervoer	1.489
- Toevoeging AWBZ/MO-middelen	463
- Eenmalige bijdrage in 2016 oggz-middelen aan BAC	100
- Aflopende Doel Uitkering Vrouwenopvang	-396
- Overheveling in 2016 van niet bestede middelen 2015 Begeleidingskosten Statushouders	-300
- Overheveling in 2016 van niet bestede middelen Faciliteit.besluit opvangcentra	-71
- Tijdelijke voorziening in 2016 Bed/Bad/Brood	-131
- Ontwikkeling Integratieuitkering Jeugdzorg	-1.242
- Diversen	-245
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-158.166
Totaal mutaties lasten	***-170.130***

Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Aframen restantbudgetten BAC	-219
-Afschaffen van ouderbijdrage Jeugdzorg specialistische voorzieningen	-300
Bestaand beleid	
- Incidentele Regio-bijdrage in 2016 voor invoering Doelgroepenvervoer	-353
- Tijdelijke subsidie in 2016 voor Jongerenvouchers (Rb 30-5-2016 Verzamelbesluit-1)	-238
- Incidentele ESF-subsidie in 2016 regiogemeenten (Rb 30-5-2016 Verzamelbesluit-1))	-2.157
- Incidentele ESF-subsidie in 2016 PRO en VSO (Rb 30-5-2016 Verzamelbesluit-1)	-924
- Diversen	-64
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-8.092
Totaal mutaties baten	***-12.347***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**157.783**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Toevoegingen	
- Dotatie BR Noodfonds (0917)	1.200
- Dotatie middelen 2Getthere	288
Totaal mutaties toevoegingen	***1.488***
Onttrekkingen	
- Onttrekking BR Burgerinitiatieven sociaal domein (0867)	472
- Onttrekking BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (0833)	50
- Onttrekking BR Kapitaallasten	16
Totaal mutaties onttrekkingen	***538***
Totaal mutaties reserves	**-950**

Lasten per taakveld

Participatie en Maatschappel Ondersteun	**Begroting 2017**	**Meerjarenraming** 2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Arbeidsparticipatie	925	1.027	999	999
Begeleide participatie	32.587	29.455	27.516	27.758
Geëscaleerde zorg 18-	1.667	1.667	1.665	1.665
Geëscaleerde zorg 18+	29.552	28.639	28.606	28.606
Inkomensregelingen	113.830	113.495	113.504	113.504
Maatwerkdienstverlening 18-	443	443	443	62
Maatwerkdienstverlening 18+	10.327	9.934	9.796	9.646
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6.950	6.950	6.950	6.950
Samenkracht en burgerparticipatie	1.894	1.749	1.745	1.272
Wijkteams	0	0	0	0
Totaal	**198.174**	**193.359**	**191.224**	**190.463**

R7 Gezondheid en Milieu

Arnhem wil een gezonde en duurzame stad zijn. Vanuit volksgezondheid zet Arnhem zich in op preventie op wijkniveau, het bevorderen van een gezonde leefstijl en een integrale, sluitende aanpak van gezondheidsproblemen. Milieutaken gericht op gescheiden afvalverwerking, op het gebied afgestemde stadsreiniging, goed functionerende riolering, voorkomen van wateroverlast, milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem, geluid, geur, energie en klimaat) dragen bij tot gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte.

Ambitie

Volksgezondheid
De gemeente voert de gemeentelijke taken van de Wet publieke gezondheid (Wpg) uit en vervult hierbij een regierol gericht op een gecoördineerde, integrale en sluitende aanpak van gezondheidsproblemen. Specifieke groepen zijn de jeugd tot 19 jaar en ouderen vanaf 65 jaar. Ook binnen andere programma's (sport, maatschappelijke ondersteuning en wonen) worden belangrijke bijdragen geleverd aan het bevorderen van gezondheid.
De Arnhemse ambitie is gericht op:

- een verschuiving van zorg van de tweede naar de eerste en nulde lijn. Dit vraagt om aansluiting op de wijkteams en afstemming tussen preventie, zorg en ondersteuning samen met de andere actoren in het veld;
- het bevorderen van een gezonde leefstijl, zodat inwoners beter voor zichzelf kunnen zorgen en langer kunnen participeren in de samenleving;
- het bevorderen van gezond gedrag en gezondheidsvaardigheden en het stimuleren van een gezonde fysieke en sociale omgeving;
- toekomstbestendige Jeugdgezondheidszorg (JGZ) als sterke preventieve basis voor het jeugdstelsel.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in taakveld 7.1 Volksgezondheid.

Riolering

- Het rioolbeleid is opgenomen in het wettelijk verplichte gemeentelijke rioleringsplan (GRP 5; 2014-2018). De ambitie in GRP 5 is beperkt tot realisatie van alleen de technisch noodzakelijke rioolvervangingen; vooral het herstellen en vervangen van slechte riolen. Maatregelen om knelpunten op het gebied van wateroverlast op straat en oppervlaktewaterkwaliteit op te lossen zijn niet in het GRP5 opgenomen.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in taakveld 7.2 Riolering.

Afval en Stadsreiniging
Afval:

- verminderen van de hoeveelheid restafval door verbeteren van afvalscheiding. Afvalscheiding en hergebruik helpt bij het verminderen van de belasting op het milieu en bespaart kosten en grondstoffen;

Stadsreiniging:

- sober en doelmatig onderhoud voor een schone openbare ruimte (groenvoorzieningen, verharding en kunstwerken);
- hoger ambitieniveau op enkele locaties in de stad (Centrum, het vernieuwde stationsgebied en rondom wijkwinkelcentra).

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in taakveld 7.3 Afval.

Milieubeheer

- Energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit:
  De ambities voor energie en duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem (september 2015). De focus ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologie-sector (EMT), energiebesparing een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
- Bodem en ondergrond:
  Het is een gemeentelijke taak (vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Arnhem is bevoegd gezag Wbb en voert namens het Rijk de wettelijke taken uit (onderzoek, beschikkingen, toezicht en handhaving). Naast deze wettelijke taken is er de ambitie om de Ondergrond in te zetten bij de klimaatadaptatie en als duurzame bron van energie;
- Externe veiligheid:
  Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico's die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij (ruimtelijke) ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.
- Geluidshinder:
  Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het lopende Actieplan Omgevingslawaai voor bestaande woningen en wegen was daar de eerste stap in. De volgende stap is het aanpassen van het geluidbeleid aan deze aanpak en het veranderen van de saneringsopdracht aan de ODRA. De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.

- Handhaving:
  Prioriteiten (voor de verbonden partij ODRA) zijn een goede actualiteit van het vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven. Vergunningverlening en handhaving dragen hiermee bij aan het behalen van de landelijke en lokale doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid.
  Het college komt vóór 1 mei 2017 met de Koersnota Handhaving (*zie ook alinea Raad en beleid bij dit programma).* Hierin wordt onder andere helder beschreven bij welke onderwerpen/knelpunten - door middel van meer handhaving - overlast kan worden beperkt en het gevoel van veiligheid kan worden vergroot; inclusief de financiële consequenties daarvan (amendement Rechte rug (2): Met ambitie de overlast te lijf).

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in taakveld 7.4 Milieubeheer

Conventionele explosieven
In de Tweede Wereldoorlog is hevig gevochten in en rond Arnhem. De bodem bevat daardoor nog bommen en granaten uit die tijd, die soms pas bij graafwerk worden gevonden. Het beleid is gericht op:
- Actueel inzicht aanwezigheid van explosieven.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) dat voor het onderdeel conventionele explosieven in het reguliere programma R7 is opgenomen.

Impact veranderopgave

Programma Van Wijken Weten: veranderopgave Transformatie sociaal domein
- De beleidsdoelen vanuit deze veranderopgave zijn van invloed op Volksgezondheid;

Programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering
- De beleidsdoelen vanuit deze veranderopgave zijn van invloed op afval/stadsreiniging en milieubeheer;

Stad op de Kaart: veranderopgave Arnhem Elektricity
- Milieubeheer draagt bij aan de beleidsdoelen van duurzaamheid.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave
Wijlksturing in uitvoering:
- wijkopgaven in beeld.

Transformatie sociaal domein:
- preventie versterken
- innovatie gericht op kostenbesparing
- resultaatgerichte bekostiging
- vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod

Arnhem elektricity:
- Krachtige klimaataanpak
- duurzame economische groei
- EMT versterken, met name elektriciteitssector

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Gezonde Arnhemmers
- Minder afval, meer grondstof
- Gezonde en duurzame leefomgeving

Prestatiedoelen
- Verschuiving van zorg van de tweede naar de eerste en nulde lijn;
- Bevorderen van een gezonde leefstijl;
- Stimuleren van een gezonde fysieke en sociale omgeving;
- Een toekomstbestendige, doelmatige en flexibele JGZ;
- Verminderen hoeveelheid restafval door afvalscheiding;
- Leefomgeving (lucht, bodem, geluid en externe veiligheid) voldoet aan normen;
- Duurzame energie (elektriciteit) en energiebesparing.

Monitoring
- Waarstaatjegemeente.nl, onderdeel gezondheid
- Waarstaatjegemeente.nl, onderdeel klimaat;
- Relevante monitoringsinstrumenten zijn tevens opgenomen in de taakvelden behorende bij dit programma.

Partner(s)

Verbonden partijen

Milieu samenwerking	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Informatie-uitwisseling en beleidsafstemming op het terrein van bodem, afval en geluid & lucht, klimaat & duurzaamheid. Tevens gezamenlijke uitvoering van projecten en aanvragen van subsidies.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Rechtsvorm Gemeenschappelijke regeling

Risicoprofiel Hoog

Doel Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Rechtsvorm Gemeenschappelijke regeling

Risicoprofiel Laag

Doel In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 16 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

Gecontracteerde partijen.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

Volksgezondheid

- Regiovisie Publieke Gezondheidszorg Gelderland-Midden en de vertaling hiervan naar lokaal niveau;
- Nieuwe Omgevingswet: gezondheid als integraal onderdeel van omgevingsbeleid.

Afval

- Invoering Diftar: systeem met gedifferentieerde tarieven.

Handhaving

- Koersnota Handhaving (amendement Rechte rug (2): Met ambitie de overlast te lijf).

Actuele beleidskaders

- Verlenging lokaal gezondheidsbeleid (raadsbesluit 29 juni 2015);
- Koersnota Van Wijken Weten (vastgesteld op 17 maart 2016);
- New Energie made in Arnhem.

De actuele beleidskaders zijn verder opgenomen bij de taakvelden behorende bij dit programma.

Financiën

Regulier programma 7. Gezondheid en Milieu	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	38.700	39.331	41.584	**30.821**	30.937	31.057	31.224
Baten totaal	5.304	3.946	5.548	**2.281**	2.161	2.161	2.161
Totaal saldo van baten en lasten	*-33.396*	*-35.385*	*-36.036*	***-28.540***	*-28.776*	*-28.896*	*-29.063*
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	3.686	172	350	**132**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.617	21.741	22.192	**7.267**	337	108	0
Mutaties reserves	*-69*	*21.569*	*21.842*	***7.135***	*337*	*108*	*0*
Resultaat	-33.465	-13.816	-14.194	**-21.405**	**-28.439**	**-28.788**	**-29.063**

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Meicirculaire Middelen Bodemsanering	206
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	972
- Knelpunt onderhoud en exploitatie Arnhem Centraal (zie ook R2)	170
- Uitrol omgekeerd afval inzamelen	466
- Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ (zie ook R1, R4 en R6 en R9)	772
- Niet doorgaan Exportheffing	-546
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	-245
- MJPB 2016-2019: Opheffen BR Kapitaallasten GRP en daarmee vervallen interne rentebaten Riolering	1.348
- Eenmalig extra middelen in 2016 voor Milieubeheer (omgevingslawaai, regionaal energieloket, subsidies NSL, EMIA, NBM Waterstofeconomie)	-1.370
- Bezuiniging op middelen VGGM (Veiligheidsregio Arnhem)	-750
- Eenmalige extra middelen in 2016 voor Arnhem Centraal tbv stadsreiniging	-358
- Afname van de extra middelen voor frictie Afvalplan	-150
- Incidenteel budget 2016 dubgelden uit meicirculaire 2016	-295
- Diversen	62
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-11.045
Totaal mutaties lasten	***-10.763***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	
Bestaand beleid	
- Subsidies NSL t.b.v. Milieubeheer in 2016	-724
- Bijdrage regionaal energieloket in 2016	-355
- Diversen	4
Wijken	
- Uitname middelen naar de wijken	-2.192
Totaal mutaties baten	***-3.267***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**7.496**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Toevoegingen	
- Aan Algemene Reserve (AR), voortvloeiende uit besluit MJPB 2016-2019 inzake opheffen BR GRP-kapitaallasten	70
- BR GRP MJPB 2017-2020, toevoeging Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	32
- BR Duurzame energie maatregelen Inkoop, MJPB 2017-2020 inkoop Elektriciteit en Gas	30
Totaal mutaties toevoegingen	***132***
Onttrekkingen	
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte: herijking riolering	163
- BR GRP Dekking kapitaallasten (MJPB 2016 - 2019)	6.279
- BR GRP Kasschuif (Rb. 29-06-2015)	259
- BR Huishoudelijk Afval: Dekking frictie afvalplan (Rb 23-04-2012)	100
- BR Huishoudelijk afval MJPB 2017-2020: onttrekking tbv uitrol omgekeerd afval inzamelen	466
Totaal mutaties onttrekkingen	***7.267***
Totaal mutaties reserves	**7.135**

Lasten per taakveld

Gezondheid en Milieu	**Begroting 2017**	**Meerjarenraming** 2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	5.445	6.176	5.747	5.791
Begraafplaatsen en crematoria	48	48	48	48
Economische ontwikkeling	533	613	573	563
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0
Milieubeheer	3.834	3.766	3.725	3.718
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0
Riolering	15.031	14.672	15.448	15.593
Verkeer en vervoer	560	560	560	560
Volksgezondheid	5.370	5.103	4.956	4.951
Totaal	**30.821**	**30.937**	**31.057**	**31.224**

R8 Wonen en Ruimte

In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. De nieuwe Omgevingswet wordt voorbereid, de nieuwe werkwijze van de Welstand wordt uitgevoerd en de werkprocessen van de ODRA worden verbeterd. De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie.

Ambitie

- Arnhem als vitale en aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken en te verblijven;
- Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen;
- Vinden van het evenwicht tussen het volgen van een heldere ruimtelijke koers op hoofdlijnen en het flexibel benutten van kansen en de energie vanuit de stad;
- Situationeel toepassen van gemeentelijk grondbeleid en de al onder handen zijnde gemeentelijke grondexploitaties tot een goed einde brengen. Het gaat onder andere om Arnhem Centraal, de zuidelijke binnenstad en Schuytgraaf;
- Exploitatiegronden die nog in handen zijn van de gemeente, maar waar nog geen plan voor is, zo goed mogelijk (zowel beleidsmatig als opbrengstmatig) inzetten voor ontwikkeling van de stad;
- Andere partijen die aan de slag zijn of willen gaan met de ontwikkeling van de stad, worden hierbij gestimuleerd en (kostenneutraal) begeleid;
- Lopende gemeentelijke investeringsprojecten (zoals Malburgen en Presikhaaf) afronden.

Ruimtelijke ordening

- De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is een stip op de horizon, geen blauwdruk van wat het moet worden. Dat geeft de ruimtelijke ontwikkeling de nodige flexibiliteit om in te kunnen spelen op de eigen Arnhemse kwaliteiten en om ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Flexibiliteit in de uitvoering vraagt wel om robuuste en heldere kaders op hoofdlijnen zoals bestemmingsplannen.

Meer informatie is te vinden in taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening.

Grondbeleid

- Het gemeentelijk grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per situatie en locatie. Ontwikkelingen door andere partijen dan de gemeente worden gestimuleerd en zullen door de gemeente worden begeleid.

Meer informatie is te vinden in taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen).

Wonen en ruimte

- De beleving van Arnhem als aantrekkelijke stad wordt beïnvloed door de kwaliteit van zowel het bestaande woningaanbod als de nieuwbouwplannen en de woon- en leefomgeving. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 die in 2015 zijn vastgesteld, wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad in de regio versterken.
- De komende jaren groeit de stad nog wat verder, vervolgens zal zij zich stabiliseren. Arnhem heeft meer ruimte in de stad dan invullingsmogelijkheden. Dit daagt Arnhem uit om strak te koersen: wat is nodig om de aantrekkelijkheid van de stad te behouden en welke keuzes horen daarbij?

Meer informatie is te vinden in taakveld 8.3 Wonen en ruimte.

Impact veranderopgave

- *programma Stad op de kaart: veranderopgave Centrumstad aan de rivier.*
  De ambities vallen volledig samen met de belangrijkste ambities van het reguliere programma Wonen en Ruimte;
- *programma Stad op de kaart: veranderopgave Vitale economie:*
  De ambitie om zorg te dragen voor optimale vestigingscondities op de Arnhemse toplocaties is van invloed op dit reguliere programma;
- *programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering:*
  Het versterken van de algemene voorzieningen en het zelforganiserend vermogen van inwoners (burgerinitiatieven) sluit goed aan op de ambities van dit programma. Daarnaast ligt er een relatie met de wijkdoelen op het terrein van wonen;
- *programma Van Wijken Weten: veranderopgave Transformatie sociaal domein.*
  Versterken van preventie heeft te maken met het levensloop bestendig bouwen en geschikte huisvesting van doelgroepen, waaronder die van statushouders.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave

Centrumstad aan de rivier
- Optimaal uitnutten van de Rijn;
- Transformatie van de binnenstad.

Vitale economie
- Versterking economische structuur en groei.

Wijksturing in uitvoering
- Wijkopgaven in beeld; vertaald naar uitvoering;
- Versterking algemene voorzieningen in de wijk;
- Zelforganiserend vermogen van Arnhemmers bevorderen.

Transformatie sociaal domein
- Preventie versterken.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Arnhem vitaal en aantrekkelijk maken als stad om in te wonen, te werken en te verblijven;·
- Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen;
- Voldoende aanbod creëren van wonen en werken op de juiste plek;
- Het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten;
- Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt.

Prestatiedoelen
- Het begeleiden van ontwikkelingsplannen van derden (andere grond-pandeigenaren dan de gemeente;
- Aanbieden van voldoende betaalbare huurwoningen;
- Huisvesting bieden aan specifieke doelgroepen;
- Vergroten van de energieprestatie en duurzaamheid van de bestaande sociale voorraad;
- Doorstroming bevorderen aan de onderkant van de woningmarkt;
- Zelf bouwen bevorderen;
- Kwaliteit verbeteren van de bestaande woningvoorraad;
- Inwoners langer zelfstandig laten wonen.

Monitoring

Wonen
- de Woonmonitor (statische gegevens over het wonen in Arnhem);
- woningbouwplanning en monitoring realisering;
- monitoring prestatie-afspraken met de corporaties.

Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)
- Grexmanager.

Vergunningen
- rapportages ODRA.

Partner(s)

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Stadsregio Arnhem Nijmegen is als Wgr-plus in 2015 komen te vervallen. In 2015 heeft de regio besloten om het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen City Region op te richten om het regionale beleid aangaande economie, wonen, verkeer en duurzaamheid vorm te kunnen geven. Uit de bijdrage voor het GO wordt ook de Economic Board regio Arnhem Nijmegen (stichting met regionale partners uit de overheid, onderwijs- & onderzoek- en ondernemerswereld) en bureau Brussel (regionale vertegenwoordiging in de Europese hoofdstad) gefinancierd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen
Woningcorporaties

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen
- Voorbereiding implementatie Omgevingswet;
- Monitoring prestatie-afspraken en nieuwe afspraken (ter kennisneming);
- Woningbouwplanning en nieuwe regionale afspraken met de provincie.

Actuele beleidskaders
- Nota *Zicht op Gegronde Keuzes;*
- Herijking van het grondbeleid uit 2005 (Nota Grond(ig) bezien!) in 2013;
- Arnhemse Woonprincipes 2025;
- Volkshuisvestelijk kader 2016-2018;
- Uitvoeringsagenda 2017-2018;
- Huisvestingsverordening 2016;
- Starterslening.

Financiën

bedragen x €1000

Regulier programma 8. Wonen en Ruimte	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	86.840	56.030	87.531	**45.405**	38.560	32.513	31.814
Baten totaal	73.717	54.164	79.993	**45.878**	36.758	30.895	30.792
Totaal saldo van baten en lasten	-13.123	-1.866	-7.538	**473**	-1.802	-1.618	-1.022
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	2.503	1.204	408	**1.337**	722	99	77
Onttrekkingen aan reserves	10.098	1.199	7.219	**2.865**	1.910	1.106	488
Mutaties reserves	7.595	-5	6.811	**1.529**	1.188	1.007	411
Resultaat	-5.528	-1.871	-727	**2.002**	-613	-612	-612

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1.000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Correctie kapitaallasten bestaande activa	-1
- Regionale samenwerking beleidsveld wonen	50
- Anders invullen taakstellingen ODRA	91
- Correctie in de begroting mbt urensystematiek	100
- Anders invullen taakstelling uit het Coalitieakkoord op Wonen-Ruimte	750
Bestaand beleid	
- Fasering grondexploitatieprojecten (volume uitgaven obv FJP 2015 neemt af). Zie ook baten	-21.788
- Fasering niet-grondexploitatieprojecten (volume uitgaven obv FJP 2015 neemt af). Zie ook baten	-14.785
- Eenmalige afwikkeling niet-grondexploitatieprojecten (in 2016 6.094.000 en in 2017 1.010.000)	-5.084
- Kosten afwikkeling deel project Zuidelijke Binnenstad in 2017	1.350
- Eenmalige subsidie in 2016 transformatie RWS toren tot studentenhuisvesting	-850
- F9 Coalitie-akkoord, afspraak F9 Outputfinanciering ODRA	-600
- MJPB 2016-2019 Afboeking oude gemeentewerf in 2016 in het kader motie "Park Klarenbeek met de stad"	-450
- Eenmalige subsidie transformatie Heilige Hart Kerk tot gezondheidscentrum in 2016	-300
- Coalitie-akkoord, afspraak F7, Oplopende structurele bezuiniging programma Wonen en Ruimte	-250
- Aanpassing lasten startersleningen op basis nieuwe doorrekening	-110
- Aanpassing bijdrage Arnhem aan GR ODRA op basis begroting ODRA (Rb MJPB 2016-2019 dd02-11-2015)	-66
- Coalitie-akkoord, afspraak A5 Opheffen Welstandscommissie	-50
- Compensatie WOS fraude in 2016	-40
- Diversen	-93
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties lasten	***-42.126***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Anders invullen taakstelling uit het Coalitieakkoord op Wonen-Ruimte, incidentele bezuiniging en	2.900
Bestaand beleid	
- Fasering grondexploitatieprojecten (volume inkomsten obv FJP 2015 neemt af). Zie ook lasten	-21.788
- Fasering niet-grondexploitatieprojecten (volume inkomsten obv FJP 2015 neemt af). Zie ook lasten	-14.695
- Eenmalige afwikkeling grondexploitatieprojecten (in 2016 340.000 en in 2017 967.000)	627
- Eenmalige provinciale subsidie in 2016 voor transformatie RWS toren tot studentenhuisvesting	-850
- Eenmalige provinciale subsidie in 2016 voor transformatie Heilige Hart Kerk tot gezondheidscentrum	-300
- Aanpassing baten startersleningen op basis van nieuwe doorrekening	80
- Diversen	-89
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties baten	***-34.115***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**8.012**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Toevoegingen	
- BR Grondexploitatie: afwikkeling resultaat afgesloten project (Rb 19-12-2005)	967
- BR Volkshuisvesting MJPB 2017-2020 toevoeging tbv uitvoering huisvestingsverordening	300
- BR Volkshuisvesting: voordeel op rente financiering startersleningen (Rb 26-05-2014)	60
- BR Starters- en duurzaamheidsleningen: bijdrage derden (MJPB 2017-2020)	10
Totaal mutaties toevoegingen	***1.337***
Onttrekkingen	
- BR Zuidelijke Binnenstad: dekking lasten afwikkeling deel project (MJPB 2017-2020)	1.350
- BR Herstructurering: dekking lasten afwikkeling project Malburgen (Rb 14-12-2015)	1.010
- BR Starters- en duurzaamheidsleningen: dekking lasten leningen (Rb 26-06-2012 + 26-05-2014)	304
- BR Starters- en duurzaamheidsleningen: invulling algemene taakstelling (Rb 02-11-2015)	50
- BR Volkshuisvesting: realiseren doelen woonvisie (Rb 25-06-2012)	75
- BR Stimuleringsmaatregelen: kosten kavelwinkel (Rb 26-05-2014)	25
- BR Frictiekosten MJPB 2017-2020 frictiekosten ODRA	51
Totaal mutaties onttrekkingen	***2.865***
Totaal mutaties reserves	**1.528**

Lasten per taakveld

Wonen en Ruimte	**Begroting 2017**	2018	Meerjarenraming 2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	0	0	0	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0
Grondexploitatie(niet-bedrijventerrein)	29.652	31.555	24.046	24.449
Milieubeheer	95	95	95	95
Musea	0	0	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0
Parkeren	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	1.152	1.153	1.153	1.153
Verkeer en vervoer	0	0	0	0
Wonen en bouwen	14.506	5.758	7.220	6.118
Totaal	**45.405**	**38.560**	**32.513**	**31.814**

R9 Financiën en bedrijfsvoering

Financiën en bedrijfsvoering faciliteert de andere programma's in de begroting en stelt kaders voor de gemeentelijke financiële huishouding en de gemeentelijke organisatie. Het gaat hierbij om leningen, verzekeringen, beleggingen en de niet direct aan de andere programma's toe te rekenen kosten, zoals ICT, huisvesting, facilitaire zaken en kapitaallasten. Inzicht wordt gegeven hoe het gemeenschapsgeld wordt ingezet: zorgvuldig en transparant. Hierbij gaat het om de verantwoording van de baten uit het gemeentefonds en het heffen van gemeentelijke belastingen met een evenwichtige lastenverdeling.

Ambitie

- Financiën en bedrijfsvoering faciliteert de andere programma's in de begroting en stelt kaders voor de gemeentelijke financiële huishouding en de gemeentelijke organisatie. Het gaat hierbij om leningen, treasury en de niet direct aan de andere programma's toe te rekenen kosten, zoals ICT, huisvesting, facilitaire zaken en kapitaallasten;
- Inzicht wordt gegeven hoe het gemeenschapsgeld wordt ingezet: zorgvuldig en transparant. Hierbij gaat het om de verantwoording van de baten uit het gemeentefonds en het heffen van gemeentelijke belastingen met een evenwichtige lastenverdeling.
- Op dit programma zijn niet direct specifieke Arnhemse ambities te onderkennen. Op een aantal terreinen in dit programma speelt wel een aantal ontwikkelingen. Deze zijn hieronder toegelicht.

Ondersteuning organisatie

Instroom inzet jongeren/trainees

Uit het strategisch personeelsplan blijkt dat de huidige personeelsopbouw qua leeftijd geen afspiegeling van de samenleving is. Meer dan de helft van de medewerkers is ouder dan 50 jaar en de gemiddelde leeftijd van de medewerkers gaat snel richting de 50 jaar. De instroom van jongeren is de laatste jaren - afgezien van de 10 trainees - heel beperkt geweest. De uitstroom door pensionering is de komende jaren groot: in de komende 5 jaar stromen bijna 150 medewerkers uit.
Om jonge instroom te bevorderen wordt:

- in de komende jaren zoveel mogelijk gebruik gemaakt van stagiaires;
- instroom van jonge medewerkers bevorderd op externe vacatures (die waarschijnlijk beperkt zijn);
- het traineeprogramma voortgezet en/of meegewerkt aan een regionaal traineeprogramma;
- de mogelijkheid van een jongerenpool (zoals bij de gemeente Utrecht) en van werkervaringsplaatsen voor jongeren onderzocht;
- beoordeeld of garantiebanen voor jongeren kunnen worden gecreëerd.

Om deze instroom te kunnen bewerkstelligen is een bedrag van € 750.000 structureel vrijgemaakt.

Indirecte personeelskosten

In 2016 loopt het sociaal plan als gevolg van de reorganisatie 2012 af. Een aantal kandidaten heeft een verlengde periode. De resterende mobiliteitskandidaten gaan over op wachtgeld. De doelstelling is om de wachtgeld-verplichting te laten reduceren tot nihil. Dit gebeurt via bemiddeling al dan niet met een outplacementbureau.
Per 1 januari 2017 wordt op grond van de huidige CAO het Individueel Keuzebudget ingevoerd. Om dit mogelijk te maken is hiervoor eenmalig een reservering van € 1,3 miljoen getroffen, omdat op grond van het BBV een voorziening gevormd moet worden in plaats van een niet uit de balans blijkende verplichting.

Huisvesting

Het college heeft gevraagd om een onderzoek naar mogelijkheden om, gedurende de periode tot het verlaten van het stadskantoor, kosten voor de huisvesting waar mogelijk te beperken.

Er wordt een huisvestingsvisie opgesteld vergezeld van een huisvestingsplan op tactisch en operationeel niveau. Gezocht wordt naar welke maatregelen zouden kunnen worden ingezet om te komen tot een verlaging van de huisvestingslasten tot 2020.

ICT

Een betrouwbare informatievoorziening is essentieel voor het goed functioneren van de processen van de gemeente. De noodzaak van informatieveiligheid komt onder meer voort uit de toenemende digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening, waardoor de afhankelijkheid van de geautomatiseerde informatieverwerking steeds verder groeit. Maar het is niet alleen de automatisering. De samenwerking met andere overheden (in ketens) en contacten met burgers en bedrijven neemt steeds verder toe (bijvoorbeeld 3D's). Dit legt (deels nieuwe) eisen op aan de kwaliteit van de informatievoorziening van de gemeente.

Aandachtspunten daarbij zijn toenemende flexibilisering, "het nieuwe werken" en grotere mobiliteit. Tegelijk neemt de Cybercriminaliteit toe en zal dit blijven doen waarbij de overheid een belangrijk doelwit blijft.

Voor de komende jaren zijn de volgende initiatieven gepland:
- bewustwordingscampagne (€ 60.000 in 2017 en € 60.000 in 2018);
- jaarlijkse onafhankelijke test van de kwaliteit van de informatieveiligheid (€ 30.000 p/j);
- borging, bewaking en verantwoording informatieveiligheid (€ 25.000 p/j);
- inzet deskundigen bij incidenten/crisis en implementatie van nieuwe maatregelen a.g.v. cloud computing etc. (€ 30.000 p/j).

De tendens om van de aanschaf van een softwarepakket naar het in licentie afnemen van software as a service vraagt om een versterking van het leveranciers- en contractmanagement.
Contractpartijen zullen continu gemonitord en gehouden moeten worden op afgesproken prestaties, beschikbaarheid en contractafspraken. Om de versterking van het leveranciers- en contractmanagement vorm te geven is structureel € 90.000 op jaarbasis nodig, waarmee een formatieve verankering in de organisatie kan worden bewerkstelligd.

Kapitaallasten
Vanaf 2018 is een vrijval van kapitaallasten zichtbaar, die bij de actualisering van het Meerjarig InvesteringsPlan wordt ingezet voor (vervangings)investeringen.

Treasury
De treasury heeft als taak de gemeente in meerjarig kader zo goedkoop en veilig mogelijk te financieren. In de huidige situatie met een zeer lage rentestand wordt ernaar gestreefd deze lage rente langjarig zeker te stellen door leningen aan te gaan met lange looptijden (15 jaar of langer). Het jaar 2017 biedt goede mogelijkheden voor deze strategie omdat naar verwachting voor een bedrag van € 110 miljoen nieuwe leningen moeten worden afgesloten.

Over de binnen de gemeente beschikbare gestelde financiering wordt als rentevergoeding de zogenoemde omslagrente in rekening gebracht. Deze is gebaseerd op de rentekosten, die de gemeente betaalt aan de geldgevers voor geleend geld, plus de operationele kosten van de financieringsfunctie.

In Arnhem is in 2016 de omslagrente vastgesteld op 4%. Met dit percentage wordt ook gerekend in deze begroting. Op basis van deze omslagrente van 4% wordt in 2017 een resultaat van de financieringsfunctie begroot van € 15,1 miljoen. Hiervan is in de collegetweedaagse ter voorbereiding van deze MJPB een bedrag van € 10,1 miljoen op voorhand ingezet als dekking van structurele uitgavenposten in de begroting.

In juli 2016 heeft de commissie BBV de "notitie Rente 2017" opgesteld ter vervanging van de notitie uit 2013.
In de notitie wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en -baten in de begroting en jaarstukken. De bepalingen en richtlijnen in de notitie treden in werking met ingang van begrotingsjaar 2018. De wettelijke bepalingen die in het wijzigingsbesluit BBV zijn opgenomen zijn in deze begroting uiteraard wel toegepast, zoals de toerekening van rente aan de taakvelden en de sinds 2016 geldende wijzigingen in de rentetoerekening bij de grondexploitatie.

In de begroting 2018 zal op basis van de nieuwe regelgeving de omslagrente maximaal 0,5% hoger zijn dan de werkelijke gemiddelde externe rentekosten. Op basis van de huidige inzichten betekent dit dat de omslagrente dan zal gaan dalen. Ondanks de veel kleinere speelruimte voor de bepaling van de omslagrente zal ook onder de nieuwe regelgeving worden gestreefd naar een meerjarig stabiel niveau van de omslagrente.

Belastingen
In het Coalitieakkoord 2014-2018 is afgesproken dat de gemeentelijke belastingen, zoals de onroerend zaakbelasting en de afvalstoffenheffing, niet meer stijgen dan met de gemiddelde prijsstijging in Nederland. Voor 2016 heeft het Centraal Plan Bureau (CPB) de verwachte consumentenprijsindex (CPI) vastgesteld op 0,6%. Met dit percentage worden belastingen vanaf 2017 geïndexeerd. Belangrijke uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de belastingen en heffingen zijn in Arnhem de volgende:
- evenwichtige lastenverdeling tussen burgers en ondernemers;
- evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht).

De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:
- de grondslag van de belastingen. De OZB heeft met de WOZ-waarde een grondslag met een lastenverdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: “Hoe hoger de waarde van de woning/het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting”;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen;
- kaders voor afzonderlijke belastingen.

In de paragraaf Lokale heffingen wordt uitgebreid ingegaan op de beleidsuitgangspunten, op ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen, de lastendruk en de ontwikkeling van de tarieven.

Vennootschapsbelasting
Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden Vennootschapsbelasting (Vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Ter bepaling van het werkelijke te betalen bedrag worden deze activiteiten in beeld gebracht. Er wordt nog steeds rekening gehouden met het in de MJPB 2016-2019 opgenomen te betalen bedrag van € 649.000.

Gemeentefonds
De accressen (jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds) laten een wisselend beeld zien: in 2017 neemt het accres toe, in 2018 en 2019 valt het accres licht lager uit en in 2020 neemt het weer wat toe.
In het kader van het groot onderhoud van het gemeentefonds is nog één cluster (VHROSV = Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en sociale vernieuwing) nader onderzocht. Dit onderzoek is inmiddels afgerond. Kort na de meicirculaire is de brief aan de Tweede Kamer over de resultaten verschenen. Besloten is om de herverdeling van het cluster VHROSV nogmaals voor 1/3 deel door te voeren en het laatste 1/3 deel niet meer te realiseren. Dit heeft nadelige herverdeeleffecten voor Arnhem van circa € 800.000 vanaf 2019. In de hoofdlijnen van beleid en financieel kader wordt een totaalbeeld gegeven van de ontwikkelingen op het gemeentefonds. In de bijlage worden de wijzigingen van het Gemeentefonds als gevolg van taakmutaties en nieuwe of gewijzigde decentralisatie- en integratie-uitkeringen toegelicht. Per mutatie is aangegeven in hoeverre deze met de verschillende beleidsvelden worden verrekend.

Overige baten en lasten

Stelposten
In de jaren 2016 tot en met 2019 is een stelpost opgenomen voor de verkoop van bezit (vastgoed) van € 1 miljoen per jaar. Zodra er meer duidelijkheid om welke panden het gaat, is het mogelijk deze stelpost te verdelen over de betreffende programma's.

Er lopen verschillende verzelfstandigingstrajecten en de inrichting van De Connectie. Al met al een hele opgave waarvoor het steeds duidelijker wordt dat extra middelen nodig zijn om deze tot een goed einde te brengen.

In de Perspectiefnota 2017-2020 is voor de frictiekosten (voornamelijk afbouw overhead) een bedrag van ruim € 10 miljoen gereserveerd. Met de collegenota "Beperking frictiekosten" zijn mogelijkheden aangegeven om de frictie zoveel mogelijk te beperken. Dit kan mogelijk financiële ruimte gaan geven. Aangezien deze kosten ook als een bijzondere categorie frictiekosten gezien kunnen worden, is het idee om deze ook ten laste van deze reserve te brengen. Het is dan wel zaak om de uitputting van deze reserve goed te monitoren en ook de verschillende categorieën frictie hierin te presenteren. De directie en het college worden dan periodiek geïnformeerd.

Wijksturing
In 2016 is afgesproken om voor het programma Van Wijken Weten € 1,9 miljoen invoeringskosten te ramen voor 2017. Dit bedrag is nodig om de onderliggende projecten te financieren en hiermee de verandering ook mogelijk te maken. Het voorstel is de taakstelling van € 11 miljoen op Van Wijken weten voor € 10 miljoen te schrappen. Voor de taakstelling van € 1 miljoen die resteert wordt voorgesteld deze in te vullen door de geleidelijke afbouw van het opbouwwerk in de wijken. De wijkteams kunnen hierbij zelf keuzes maken.
Zoals uit de nota "Anders werken, anders doen" blijkt, is er dit jaar een samenloop van verschillende veranderingen waar gaandeweg steeds meer zicht op komt. Zeer belangrijk wordt het samenspel tussen de nieuwe kernorganisatie, de wijkteams leefomgeving en de wijkteams sociaal.

Impact veranderopgave

Het programma Financiën en bedrijfsvoering is ondersteunend en faciliterend voor alle programma's in de begroting: programma's met veranderopgaven, wijkprogramma's en reguliere programma's. Er is geen specifieke relatie met bepaalde programma's met veranderopgaven.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgave
Programma Van Wijken Weten: veranderopgave Wijksturing in uitvoering.
- Samenwerkende wijkteams leefomgeving en sociale wijkteams;
- Kernorganisatie ingericht op wijksturing.

Programma Van Wijken Weten: Sm@rt Arnhem:
- Kostenbesparing door datagedreven sturing.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Financieel gezonde gemeente;
- Een goede financieringsfunctie;
- Voldoende weerstandsvermogen om gemeentelijke risico’s af te dekken;
- Evenwichtige lastendruk voor Arnhemse inwoners en ondernemers;
- Betrouwbare informatievoorziening;
- Passende huisvesting voor personeel.

Prestatiedoelen

- Instroom van jongeren in personeelsbestand;
- Verlaging huisvestingslasten bij krimpende organisatie;
- Meerjarig stabiel niveau van de omslagrente.

Monitoring

Jaarlijks worden de gemeentelijke belastingen van alle gemeenten vergeleken door COELO (monitor Lokale heffingen). Via www.venstersvoorbedrijfsvoering.nl worden de prestaties van gemeenten op het gebied van de verschillende aspecten van de bedrijfsvoering vergeleken.

Partner(s)

Verbonden partijen

Bank Nederlandse Gemeenten

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Risicoprofiel	Laag
Doel	De BNG, opgericht in 1914, is de bank van de overheid en voor het maatschappelijk belang. De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', zoals gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.

BVO De Connectie (in oprichting)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	De gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden hebben november 2015 ingestemd met het oprichten van een intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie. In deze uitvoeringsorganisatie zullen beleidsneutrale uitvoeringsprocessen (bedrijfsvoering en gemeentelijke belastingen) worden ondergebracht. Het bedrijfsplan De Connectie wordt momenteel voorbereid en wordt in het tweede helft van 2016 aan de raad voorgelegd.

Dataland

Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, woz- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.

Stedenlink

Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Deze landelijk opererende stichting stelt zich ten doel ontwikkeling en uitwisseling van kennis en ervaring tussen Nederlandse gemeenten te stimuleren. Doelgroep vormen gemeenten die voorop lopen op integraal informatie communicatie technologie (ICT) beleid met een sterke relatie tussen ICT en stedelijke samenleving. Naast uitwisseling van kennis treedt het centrum ook op als belangenbehartiger van de deelnemende gemeenten en is vooral actief op het gebied van het verkrijgen van een open infrastructuur voor de burger. Dit wil zeggen dat in de toekomst de burger van één infrastructuur (glasvezelkabel) gebruik kan maken voor allerlei doeleinden zonder de thans nog bestaande (technische) belemmeringen. Met het Rijk en deelnemende Provincies is een convenant afgesloten.

Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)

Rechtsvorm Stichting

Risicoprofiel Laag

Doel Doel van de deelneming is: het ten behoeve van haar deelnemers (non-profit) in eigendom verwerven en/of beheren en/of exploiteren van een glasvezelinfrastructuur. De stichting heeft een glasvezelnetwerk gerealiseerd en laat dit netwerk beheren. Inmiddels zijn op dit netwerk een groot aantal deelnemers in Arnhem aangesloten (zorg, onderwijs, gemeentelijke organisatie). Daarnaast is er een verbinding naar de Liemers en ook richting Rheden en Overbetuwe zijn er verbindingen. In 2013 is ook een verbinding gemaakt met de zusterorganisatie Teleman, die in Nijmegen e.o. actief is. De huidige doelstellingen zijn nog actueel.
Ondanks dat momenteel in de markt tegen concurrerende prijzen glasvezelaansluitingen worden aangeboden, is het verzorgen van de verbindingen via SSGA nog steeds goedkoper. De deelname levert Arnhem nog steeds goede betrouwbare dataverbindingen op tegen zeer lage kosten.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Belasting- en legesverordening;
- Regionalisering van de ICT-afdeling (als onderdeel van De Connectie).

Actuele beleidskaders

- actualisatie Verordening financieel beleid en beheer (2e helft 2016);
- Verordening financieel beleid en beheer 2013;
- Treasurystatuut;
- Financiële spelregels n.a.v. “het Lenteakkoord”;
- Wet Financiering decentrale overheden (Fido);
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo);
- Nota Financieringsbemiddeling;
- Notitie Overhead juli 2016 (BBV);
- Notitie Rente juli 2016 (BBV);
- Meicirculaire 2016.

Financiën

bedragen x €1.000

Regulier programma 9. Financiën en bedrijfsvoering	Rekening 2015	Begroting 2016 Geamendeerde	Begroting 2016 t/m Raad (18-7-'16)	**Begroting 2017**	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten totaal	88.379	94.994	97.561	**90.559**	87.963	85.783	86.021
Baten totaal	478.373	472.218	474.508	**481.037**	481.631	481.331	479.607
Totaal saldo van baten en lasten	389.994	377.224	376.947	**390.478**	393.668	395.549	393.586
Mutaties reserves:							
Toevoegingen aan reserves	10.158	10.513	22.604	**6.915**	4.377	4.879	3.611
Onttrekkingen aan reserves	5.856	917	15.564	**7.199**	4.036	432	125
Mutaties reserves	-4.302	-9.596	-7.040	**284**	-341	-4.447	-3.486
Resultaat	385.692	367.628	369.907	**390.762**	**393.327**	**391.102**	**390.100**

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 (t/m Raad 18 juli 2016)

Toelichting mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Meicirculaire Gemeentefonds Basisregistratie grootschalige Topografie	22
- Nominale Compensatie Gemeenschappelijke regelingen en Gesubsidieerde Instellingen	1.522
- Cao ontwikkelingen 0,4% cao verh miv 1/1/2017	3.012
- Correctie kapitaallasten bestaande activa	-214
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	-3.403
- Inzetten Treasury rentebuffer (zie ook baten)	-10.593
- Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ (zie ook R1, R4 en R6 en R7)	-145
- Impuls Inzet Jongeren en Trainees	750
- Transitiekosten van Wijken Weten	1.890
- Af te bouwen overhead organisatie	-972
- Anders invullen Taakstelling inperken bovenwettelijke Toeslagen	500
- Anders invullen taakstelling/indexatie huisvesting	1.000
- Anders invullen Taakstelling gesubs.instel naar wijken	1.000
- Taakstelling gesubsidieerde Instellingen, aandeel rijnstad	500
- Meer uitschrijven bestuurlijke boetes (zie ook R1)	37
- Leveranciers contractmanagement	90
- Knelpunten in de bedrijfsvoering	542
- Taakstelling door opbouw formatie zero-bases	-542
- Frictiekosten door verzelfstandigingen	4.904
- Advieskosten en eigen capaciteitskosten onderzoek ambtelijke huisvesting	93
-	
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	3.315
- Reservering voor kosten niet geplaatste medewerkers (BLOEM)	-1.994
- Coalitie-akkoord, afspraak F6 20/40 fte ondersteuning	-1.400
- MJPB 2014-2017 bezuiniging Huisvesting + indexering huur	-1.000
- Invoering individueel keuzebudget (incidenteel) in 2016	-3.060
- MJPB 2015-2018 Bezuiniging gesubsidieerde instellingen	-1.500
- Frictiekostenbudget 2016 o.a. verzelfstandiging MSSA (Rb 31-05-2016)	-593
- Taakstelling 2016 collegetweedaagse	-525
- Bovenwettelijke toeslag	-500
- MJPB 2014-2017 bezuiniging Digitalisering van alle werkprocessen (zaakgericht werken)	-150
- Rentelasten financiering investeringen en verstrekte leningen aan derden	70
- Correctie rente over Algemene reserve door andere stand per aanvang jaar	399
- Diversen	-57
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties lasten	***-7.002***
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Meicirculaire Gemeentefonds Basisregistratie grootschalige Topografie	-33
- Meicirculaire Ontwikkelingen Gemeentefonds	11.924
- Actualisatie opbrengst Afvalstoffenheffing	91
- Actualisatie OZB	242
- Actualisatie OZB Stationsgebied	540
- Actualisatie opbrengst belastingen leegstand	-150
- Actualisatie kapitaallasten MIP 2016-2020	-144
- Schrappen doorbelasting overhead	-184
- Inzetten Treasury rentebuffer	-465
-	
Bestaand beleid	
- Afname Gemeentefonds op basis van de meicirculaire 2015	-4.510
- Ontwikkeling belastingopbrengsten	287
- Afname renteopbrengst van verstrekte geldleningen aan derden	-287
- Hogere dividenduitkering BNG	171
- Diversen (onder ander urentoerekening)	-954
Wijken	
- Vanuit dit reguliere programma gaan er geen middelen naar de wijken	0
Totaal mutaties baten	***6.528***
Totaal mutaties baten en lasten 2017 t.o.v. 2016 ***(t/m Raad 18 juli 2016)***	**13.531**

Toelichting mutaties reserves 2017

Mutaties reserves 2017	**Bedrag**
	Bedragen x €1000
Toevoegingen	
- Algemene reserve : rente Algemene Reserve (Rb 11-11-2013) (?)	574
- Algemene reserve : kasschuif (Rb 11-11-2013)	1.364
- Algemene reserve : weerstandsvermogen 75% (Rb 11-11-2013)	1.225
- Algemene reserve : sluitende jaarschijf 2017 MJPB 2015-2018	563
- Algemene reserve : ingroei naar 90% weerstandsvermogen (Rb 05-11-2012)	462
- Algemene reserve : rampenoefening MJPB 2010-2013	5
- BR Taakmutaties Gemeentefonds - overloop : Individuele studietoeslag	457
- BR Taakmutaties Gemeentefonds - overloop : Gezond in de stad (Rb 03-11-2014)	106
- BR Taakmutaties Gemeentefonds - overloop : Gezond in de stad (decembercirculaire 2014)	84
- BR Frictiekosten : Afbouw begeleiding en ontwikkeling BLOEM (Rb 28-10-2013)	406
- AR, MJPB 2017-2020 Toevoegen resultaat aan AR	1.669
Totaal mutaties toevoegingen	***6.915***
Onttrekkingen	
- Algemene reserve : sluitende jaarschijf 2016 MJPB 2016-2019	1.831
- BR Taakmutaties Gemeentefonds - overloop : Individuele studietoeslag	457
- BR ICT : Kapitaallasten ICT-server (Rb 03-11-2014)	58
- BR Frictiekosten, MJPB2017-2020 ontrekking tbv verzelfstandiging MSSA	330
- BR Frictiekosten afbouw overhead	4.199
BR frictiekosten , MJPB 2017-2020 Reductie Contributiemarge	324
Totaal mutaties onttrekkingen	***7.199***
Totaal mutaties reserves	**284**

Lasten per taakveld

Financien en bedrijfsvoering	**Begroting 2017**	**Meerjarenraming** 2018	2019	2020
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	400	400	400	400
Belastingen Overig	5	5	5	5
Bestuur	92	92	92	92
Milieubeheer	242	242	242	242
Overhead	85.860	85.419	86.053	86.026
Overige baten en lasten	11.950	8.733	5.697	5.320
OZB niet-woningen	0	0	0	0
OZB woningen	4.684	4.684	4.684	4.679
Riolering	250	250	250	250
Treasury	-13.574	-12.511	-12.289	-11.642
Vennootschapsbelasting (VpB)	649	649	649	649
Totaal	**90.559**	**87.963**	**85.783**	**86.021**

4. Paragrafen

De paragrafen vormen een ‘dwarsdoorsnede’ van de begroting. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen wisselt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

4.1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid
4.2 Lokale heffingen
4.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing
4.4 Onderhoud kapitaalgoederen
4.5 Financiering
4.6 Bedrijfsvoering
4.7 Verbonden partijen
4.8 Grondbeleid
4.9 Investeringen
4.10 Subsidies

Paragraaf 4.1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële status (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). De financiële positie van Arnhem wordt door middel van een aantal financiële kengetallen vanuit het BBV in beeld gebracht en beoordeeld. Het tweede deel van deze paragraaf geeft een actueel beeld van de scores van Arnhem op de financiële stresstest.

4.1.1 Kengetallen BBV

Het BBV schrijft voor dat in de begroting een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken. Arnhem neemt dit op in de paragraaf Stresstest. De kengetallen en beoordelingen zijn in de volgende tabel opgenomen. De kengetallen en beoordelingen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Kengetallen BBV							
in € 1.000							
1A. Netto schuldquote		**rek. 2015**	**begr. 2016**	**begr. 2017**	**mjr. 2018**	**mjr. 2019**	**mjr. 2020**
	Bedragen x € 1.000						
A	Vaste schulden (cf art. 46 BBV)	667.872	716.271	752.080	828.866	813.047	792.644
B	Netto vlottende schuld (cf art. 48 BBV)	52.055	46.149	46.122	46.122	46.122	46.122
C	Overlopende passiva (cf art. 49 BBV)	87.741	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
D	Financiëla activa (cf art. 36 lid d, e en f)	12.054	72.456	87.505	82.219	78.985	75.773
E	Uitzettingen < 1 jaar (cf art. 39 BBV)	71.095	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
F	Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	6.184	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	36.341	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
H	Totale baten (cf art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	727.574	689.255	692.221	684.141	677.962	676.238
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**93,74%**	**97,78%**	**100,36%**	**113,54%**	**112,72%**	**110,46%**
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte lenin		**rek. 2015**	**begr. 2016**	**begr. 2017**	**mjr. 2018**	**mjr. 2019**	**mjr. 2020**
	Bedragen x € 1.000						
A	Vaste schulden (cf art. 46 BBV)	667.872	716.271	752.080	828.866	813.047	792.644
B	Netto vlottende schuld (cf art. 48 BBV)	52.055	46.149	46.122	46.122	46.122	46.122
C	Overlopende passiva (cf art. 49 BBV)	87.741	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
D	Financiëla activa (cf art. 36 lid b, c, d, e en f)	97.777	73.697	90.176	84.751	81.375	78.017
E	Uitzettingen < 1 jaar (cf art. 39 BBV)	71.095	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
F	Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	6.184	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	36.341	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
H	Totale baten (cf art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	727.574	689.255	692.221	684.141	677.962	676.238
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**81,95%**	**97,60%**	**99,97%**	**113,17%**	**112,37%**	**110,13%**
2. Solvabiliteitsratio		**rek. 2015**	**begr. 2016**	**begr. 2017**	**mjr. 2018**	**mjr. 2019**	**mjr. 2020**
	Bedragen x € 1.000						
A	Eigen vermogen (cf art. 42 BBV)	133.473	113.009	94.151	94.369	93.425	93.291
B	Balanstotaal	950.001	926.995	948.332	1.026.036	1.010.050	990.637
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	**14,05%**	**12,19%**	**9,93%**	**9,20%**	**9,25%**	**9,42%**

3. Kengetal grondexploitatie		rek. 2015	begr. 2016	begr. 2017	mjr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020
	Bedragen x € 1.000						
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf art. 38 lid a punt 1 BBV)	19.700	22.226	19.853	19.853	19.853	19.853
B	Bouwgronden in exploitatie (cf art. 38 lid b BBV)	68.000	75.758	59.542	55.389	45.065	37.324
C	Totale baten (cf art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	727.574	689.255	692.221	684.141	677.962	676.238
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	**12%**	**14%**	**11%**	**11%**	**10%**	**8%**

4. Structurele exploitatieruimte		rek. 2015	begr. 2016	begr. 2017	mjr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020
	Bedragen x € 1.000						
A	Totale structurele lasten	644.077	641.817	638.467	642.384	648.362	646.609
B	Totale structurele baten	624.633	607.540	630.580	646.129	650.920	650.852
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	19.925	10.170	11.394	11.890	8.223	8.600
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.988	14.051	7.965	10.452	12.335	11.997
E	Totale baten	727.574	689.255	692.221	684.141	677.962	676.238
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	**-5%**	**-4%**	**-2%**	**0%**	**1%**	**1%**

5. Woonlasten meerpersoonshuishouden		rek. 2015	begr. 2016	begr. 2017	mjr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020
	Bedragen x € 1.000						
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	330	331	333	333	333	333
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	165	166	167	167	167	167
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	244	245	246	246	246	246
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	739	742	746	746	746	746
F	woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	705	716	723	723	723	723
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	**105%**	**104%**	**103%**	**103%**	**103%**	**103%**

- Uit de kengetallen blijkt een duidelijke toename van de netto schuldquote in de komende jaren. Deze wordt grotendeels veroorzaakt door een toename van de vaste schulden vanaf 2018 in combinatie met een lichte daling van de totale baten. De netto schuldquote stijgt tot boven de 100%. Dit is volgens de VNG-norm te hoog. Logischerwijs daalt in samenhang hiermee de solvabiliteit, omdat het aandeel eigen vermogen op de totale baten afneemt;
- De grondexploitatie maakt een steeds kleiner aandeel uit van de totale begroting en daarmee dalen de aanverwante risico's. Ook de structurele exploitatieruimte ontwikkelt zich positief; dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de structurele baten toegenomen zijn ten opzichte van voorgaande jaren;
- Het kengetal op de woonlasten laat zien dat Arnhem nog steeds iets boven het landelijk gemiddelde uitkomt, maar dat deze afwijking wel kleiner wordt.

4.1.2 Stresstest

Binnen de 100.000+ gemeenten is een eigen stresstest ontwikkeld, die in de MJPB 2014-2017 voor het eerst voor Arnhem is opgenomen. Deze stresstest geeft door middel van indicatoren inzicht in de financiële status en weerbaarheid. Ook de Raad voor financiële verhoudingen (Rfv) heeft in 2011 de aandacht voor dit deel van de gemeentelijke begroting aangescherpt door het adviseren van een “stresstest” voor gemeenten.

De meerwaarde van de test zit vooral ook in het periodiek invullen van de stresstest, zodat op alle indicatoren een trend zichtbaar wordt en geanalyseerd kan worden. Bij een aantal indicatoren is door middel van een pijl aangegeven welke ontwikkeling zichtbaar is ten opzichte van de vorige begroting. De verschillende items in de stresstest zijn ook (vaak meer in detail) terug te vinden in de overige paragrafen.

De uitkomst van de test staan in de vorm van een dashboard in onderstaande figuur.

Indicatorgroep	Indicator	Voldoende	Attentie/kwetsbaar	Kwetsbaar
1. Schuldpositie (vreemd vermogen)	1.1 Schuldratio			
	1.2 Netto schuld / exploitatie (netto schuldquote)			
	1.3 Netto schuld per inwoner			
	1.4 Schuldevolutie			
	1.5 Netto rentelasten / exploitatie			
	1.6 Rentereserve			
	1.7 Omslagrente - werkelijke rente			
2. Reservepositie (eigen vermogen)	2.1 Ratio weerstandsvermogen			
	2.2 Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren			
3. Grondexploitaties	3.1 Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting			
	3.2 Winstverwachting grondexploitaties (meerjarig)			
	3.3 Algemene reserve grondbedrijf en risicoreserve grondbedrijf versus risico's			
	3.4 Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE (Bouwgrond In Exploitatie)			
	3.5 NIEGG (Niet In Exploitatie Genomen Gronden)			
4. Leningen, garantstellingen en waarborgen	4.1 Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen			
5. Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen	5.1 Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen			
6. Lokale lasten	6.1 Lokale lastendruk			
	6.2 Onbenutte belastingcapaciteit OZB			
	6.3 Derving OZB i.v.m. leegstand			
	6.4 Kostendekkendheid leges			
7. Meerjarig financieel evenwicht	7.1 Ombuigingen, taakstellingen			
	7.2 Verhouding Structurele / Incidentele baten en lasten			
	7.3 Meerjarig sluitende begroting			

Toelichting op de Stresstest

1. Schuldpositie, vreemd vermogen

1.1 Schuldratio

De schuldratio zegt welk aandeel van de bezittingen van de gemeente is belast met schulden. Deze ratio is de som van de kortlopende en de langlopende schulden gedeeld door het balanstotaal. Hoe lager de uitkomst des te gunstiger dit is.
Arnhem beschikt niet over een groot eigen vermogen en financiert van oudsher investeringen met vreemd vermogen (schulden). Door de VNG wordt een factor van 80% of hoger gezien als een hoge mate van financiering met vreemd vermogen. Arnhem komt uit op 89%, daarom een onvoldoende score.

1.2 Netto schuld / exploitatie
De schuld als aandeel van de exploitatie geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. De VNG geeft aan dat bij een score van meer dan 90% voorzichtigheid is geboden. Een score van minder dan 50% is gunstig. Arnhem scoort 103% en stijgt daarmee ten opzichte van de vorige begroting (97%). Voor dit kengetal geldt een licht andere definitie dan de in de kengetallen BBV opgenomen netto schuldquote, vandaar dat de uitkomst licht verschilt.

1.3 Netto schuld per inwoner
Deze indicator spreekt voor zich, de netto schuld gedeeld door het aantal inwoners. Arnhem valt in de categorie onvoldoende, omdat de netto schuld per inwoner in Arnhem meer dan 20% boven het gemiddelde van Nederland ligt.

1.4 Schuldevolutie
De schuldevolutie geeft aan in welke mate de schuld per inwoner in een jaar is toegenomen of afgenomen. Een afname van 15% of meer wordt beschouwd als gezond en een toename van 15% of meer als ongezond.
In Arnhem neemt de schuld tussen 2016 en 2017 met 8% af. Dit is een neutrale score.

1.5 Netto rentelasten / exploitatie
Deze indicator geeft aan welk deel van de exploitatie gebonden is door het betalen van rente (aan banken). De indicator hangt heel sterk samen met de netto schuld / exploitatie (1.2). Hierop scoort Arnhem neutraal.

1.6 Rentereserve
Arnhem heeft sinds JV 2012 geen aparte rentereserve meer. De middelen zijn opgenomen in de Algemene Reserve. Dit wordt in de stresstest beschouwd als onvoldoende. Echter, in onze begroting is een structurele stelpost (zie ook paragraaf financiering) opgenomen om renteschommelingen op te kunnen vangen. Derhalve wordt hierop voldoende gescoord.

1.7 Omslagrente - werkelijke reserve
In Arnhem ligt de omslagrente boven de werkelijk betaalde rente aan de banken, 4% versus 2,21%. Daarmee scoort Arnhem voldoende. De werkelijke rente ligt ook lager dan vorig jaar.

2. Reservepositie, eigen vermogen

2.1 Ratio weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico’s op te vangen zonder dat het beleid moet worden gewijzigd. Het geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente. Ten opzichte van de afgelopen jaren is het weerstandsvermogen verbeterd, met name door een daling van de risico's. Dit is onder andere een gevolg van het afboeken van een aantal risicovolle taakstellingen in de begroting. Per saldo is nog steeds sprake van een neutrale score op dit onderdeel.

2.2 Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren
De algemene reserve vormt ons directe weerstandsvermogen, bedoeld om risico’s af te dekken. Daarnaast is sprake van indirect weerstandsvermogen (post onvoorzien, onbenutte belastingcapaciteit en bestemmingsreserves die niet worden gebruikt ter dekking van kapitaallasten voor investeringen met economisch nut). Deze kunnen worden gebruikt om de weerstandscapaciteit te verbeteren. De gemeente heeft deze mogelijkheden waardoor de score goed is. Dat is in Arnhem ook in deze MJPB het geval.

3. Grondexploitatie

3.1 Afhankelijkheid grondexploitatie voor sluitende begroting
Zodra in de meerjarenbegroting rekening wordt gehouden met winsten vanuit de grondexploitaties bestaat er een bepaalde druk op de exploitaties om deze winsten daadwerkelijk te realiseren. Geen realisatie betekent immers een direct dekkingsprobleem in de begroting. Lagere grondverkopen hebben dan direct effect op de reguliere exploitatie. In de meerjarenbegroting van onze gemeente zijn dergelijke winsten niet ingeboekt in de exploitatie en sinds de jaarrekening 2013 wordt bij het bepalen van het weerstandsvermogen geen rekening meer gehouden met de winstpotentie op de grondexploitatie. Er is dus geen afhankelijkheid meer.

3.2 Winstverwachting grondexploitaties
Op het moment dat er positieve resultaten uit de grondexploitaties worden gerealiseerd heeft de gemeente middelen die kunnen worden ingezet of gespaard voor moeilijke tijden. De meerjarige winstverwachting van de grondexploitaties is positief, zodat de gemeente op deze indicator goed scoort. Het aantal projecten waarop winst wordt geprognosticeerd is relatief laag. Dat maakt de gemeente wel kwetsbaar.

3.3 Algemene reserves grondbedrijf en risicoreserve Grondbedrijf versus risico's
De Algemene reserve van het Grondbedrijf en de bestemmingsreserve ter afdekking van algemene economische risico's zijn reserves om risico's van het Grondbedrijf op te vangen. De reserve moet zodanig zijn dat de risico's

kunnen worden opgevangen. In Arnhem is de reserve Grondbedrijf momenteel nihil, dus wordt op deze indicator een onvoldoende gescoord.

3.4 Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE (Balanspost: bouwgronden in exploitatie)

Dit kengetal geeft aan wat de gemeenten nog aan lasten en baten moet realiseren bij de actuele boekwaarde van de BIE (Bouwgronden In Exploitatie). Als dit te hoog is dan is dan zegt dat iets over de nog te verrichten inspanningen. Als de geraamde baten en lasten samen drie keer groter zijn dan de huidige boekwaarde dan is de score onvoldoende. Dit is in Arnhem niet meer aan de orde, de score op dit onderdeel is verbeterd ten opzichte van de vorige begroting.

3.5 NIEGG (Niet In exploitatie Genomen Gronden)

Hierbij gaat het om de vraag of de exploitatielasten van de niet in exploitatie genomen gronden zijn afgedekt. In Arnhem is dit incidenteel wel het geval (uit resultaten Treasury), maar meerjarig niet in de begroting opgenomen. Vandaar de ongewijzigde neutrale score.

4. Uitstaande leningen, garantstellingen en waarborgen

4.1 Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen

Een gemeente loopt mogelijk risico's bij het uitzetten van leningen, het geven van garanties of waarborgen. Het risico vermindert als zekerheden zijn gesteld, zoals het 1e recht van hypotheek, een bankgarantie of als een lening uitstaat bij partijen met minimaal een AA-rating qua kredietwaardigheid. In Arnhem bedraagt het gewogen percentage zekerheden voor leningen en garantstellingen circa 96% en scoort daarmee voldoende. Vorig jaar werd hierop nog een neutrale score bereikt.

5 Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen

5.1 Toereikende onderhoudsbudgetten

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de kapitaalgoederen binnen haar gemeentegrenzen. Veelal betreft dit kapitaalgoederen in de openbare ruimte zoals wegen, groen en civieltechnische kunstwerken. De kapitaalgoederen worden gemiddeld met een krappe “6” gewaardeerd (op een schaal van 1 tot 10, dus voldoende). Bij een aantal soorten kapitaalgoederen staat een 5,5. Dit het geval bij wegen, bomen, groen en bossen & parken. De grootste problemen bij de bossen & parken zijn de lanen, boomgroepen, exoten en bospaden. Daarnaast scoort het riool op dit moment een 5, maar dit wordt veroorzaakt doordat een aantal geplande investeringen in GRP5 vertraagd is en er daardoor steeds vaker calamiteiten voorkomen. De achterstand wordt in de GRP5 periode (vanaf 2017) weer ingelopen.

Om een 6 te scoren op deze onderdelen zou een extra structureel budget van circa € 2,6 miljoen noodzakelijk zijn. Bij sommige kapitaalgoederen die nu nog een 6 scoren, is wel aangegeven dat hierop in de toekomst extra middelen nodig zijn om deze 6 te handhaven.

Op het totaal van de exploitatie komt het totaal benodigde extra budget voor onderhoud kapitaalgoederen neer op minder dan 1%, waardoor hierop in deze stresstest een neutrale score wordt gerealiseerd.

6. Lokale lastendruk

6.1 Lokale lastendruk

De lokale lastendruk is de druk van de lasten van rioolheffing, afvalstoffenheffing en OZB. Het gemiddelde van Nederland is € 723 (berekening op basis van cijfers COELO 2016. Binnen een afwijking van 5% van dit gemiddelde is de score voldoende, daarbuiten goed (- 5%) of onvoldoende (+ 5%). Arnhem heeft een lokale lastendruk van € 742 en scoort daarmee neutraal.

6.2 Onbenutte belastingcapaciteit OZB

Landelijk mag de OZB opbrengst jaarlijks voor alle gemeenten gezamenlijk maar een beperkte stijging laten zien. Voor 2016 is de macronorm vastgesteld op 1,57%. De onbenutte belastingcapaciteit voor 2016 komt daardoor uit op 0,05% van de exploitatie (baten). Een deel van de belastingcapaciteit is dus nog niet benut. Hierdoor is de score neutraal. Er is immers enige belastingcapaciteit onbenut die in financieel moeilijke tijden benut zou kunnen worden.

6.3 Inkomstenderving OZB door leegstand niet-woningen

Leegstand kost de gemeente geld. Er bestaat een directe relatie tussen de opbrengst OZB gebruikers niet-woningen en leegstand. Verder wordt bij de korting die Arnhem krijgt in de algemene uitkering geen rekening gehouden met eventuele leegstand. Arnhem wordt gekort op basis van de WOZ-waarde van de panden. Natuurlijk bestaat er ook een indirecte relatie met derving inkomsten afvalstoffenheffing en rioolrecht. In de bepaling van deze tarieven wordt tot een aantal jaren terug rekening gehouden met leegstand, de laatste jaren echter niet. De derving van de OZB op basis van de leegstand komt uit op 1,57% van de totale OZB-opbrengst van de niet-woningen. Hiermee scoort Arnhem volgens de norm neutraal.

6.4 Kostendekkendheid leges

Deze indicator geeft aan in hoeverre de lasten worden gedekt door de baten. Bepaalde leges mogen maximaal 100% kostendekkend zijn (de baten de kosten niet overstijgen). Als de kostendekkendheid lager is, is er mogelijk ruimte om meer baten te realiseren. Bij het bepalen van de extra ruimte is rekening gehouden met wettelijk vastgestelde maxima tarieven van de producten. Aangezien het totaal van onze leges op 93% zit resteert er nog 7% ruimte, waardoor een neutrale score wordt gerealiseerd.

7. Financieel evenwicht

7.1 Ombuigingen

Bij de begroting 2012 is de bezuinigingsactie Toekomstgericht bezuinigen ingezet. De daaruit voortvloeiende bezuinigingen zijn in de begroting verwerkt. In de jaren daarna zijn op een aantal beleidsvelden nieuwe taakstellingen opgenomen. Bij het merendeel van de bezuinigingen zijn de budgetten in de begroting daadwerkelijk afgeroomd. Daarmee wordt de bezuiniging voor deze stresstest als gerealiseerd beschouwd. In de MJPB 2017-2020 is daarnaast een groot deel van de nog concreet in te vullen taakstellingen afgeroomd. De resterende taakstellingen worden afgezet tegen de totale lasten in de begroting. De score laat zien dat we hierop een voldoende scoren (de eerste jaarschijf van de begroting is hierin bepalend). Het bedrag aan in te vullen taakstellingen loopt in de komende jaren enigszins op.

7.2 Verhouding structurele lasten en structurele baten

Structurele lasten moeten worden afgedekt door structurele baten. Andersom mogen incidentele lasten worden afgedekt door incidentele baten. De structurele lasten zijn in het jaar 2017 voor bijna 99% en vanaf het jaar 2018 voor circa 100% afgedekt door structurele baten. Omdat er in de eerste jaarschijf bijna 99% wordt gescoord, wordt de score als voldoende aangemerkt. Vorig jaar was deze score nog onvoldoende, dus er wordt een flinke verbetering gerealiseerd.

7.3 Sluitende begroting

De meerjarige begroting is in de jaren 2017 tot en met 2020 sluitend. Uit het vorige punt blijkt dat vanaf 2017 de structurele lasten volledig worden afgedekt door structurele baten, dus er is ook sprake van structureel evenwicht van de begroting.

Paragraaf 4.2 Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

4.2.1 Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2014-2018 'Met de stad!'
In het Coalitieakkoord 2014-2018 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2015 zijn doorgevoerd. Voor de begroting van 2017 wijzigen deze afspraken niet. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) worden verhoogd. De toegepaste verhoging voor 2017 is 0,6%.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (In 2017 is dat 1 januari 2016). Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waardeontwikkeling gecompenseerd door een tariefwijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging met als gevolg een andere ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd. De gemiddelde waardeontwikkeling voor niet-woningen laat een sterkere daling zien dan die voor woningen. Deze daling wordt, zonder dat dit gevolgen heeft voor de lastenontwikkeling, gecompenseerd door een tariefaanpassing.

Parkeerbelasting
Het betaald parkeergebied zal de komende jaren alleen worden vergroot wanneer hier draagvlak voor bestaat binnen de buurt/wijk. De verwachting is dat in de wijken St. Marten en Spijkerkwartier initiatieven worden ontwikkeld om betaald parkeren te gaan invoeren. Wanneer het betaald parkeergebied wordt vergroot dan zal dat een positief effect hebben op de belastinginkomsten.

Havengelden (Scheepsvaartrechten)
Vanaf 2017 is het voorstel om voor het reserveren van een ligplaats leges te heffen. Nu is dit nog enkel het geval indien er daadwerkelijk een ligplaats wordt ingenomen. Deze leges worden bij reservering in rekening gebracht, omdat er vaak ruimte wordt vrijgehouden, die uiteindelijk niet wordt benut.

Marktgelden
Het is de doelstelling om de markt medio 2018 te verzelfstandigen, dan vervallen de leges en zal de organisatie die hiervoor wordt opgericht zelf privaatrechtelijke afspraken moeten maken.

Paspoorten en identiteitskaarten
Als gevolg van een wijziging van de Paspoortwet is de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart met ingang van maart 2014 verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft tot gevolg dat de legesinkomsten vanaf 2019 gedurende een periode van 5 jaar op een lager niveau zullen uitkomen. Aan de andere kant leidt de verlenging van de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart tot lagere uitvoeringskosten.

Hervorming gemeentelijk belastinggebied
De minister van BZK is voornemens de gemeentebelastingen te hervormen. In hoofdlijnen komen de voorstellen neer op een verschuiving van rijksbelastingen naar gemeentebelastingen. Voor de gemeente Arnhem zijn de volgende voorstellen van belang:

- Herinvoering van de OZB voor gebruikers van woningen;
- Invoering van een gemeentelijke belasting voor ingezetenen van 18 jaar en ouder;
- Afschaffing van de belastingen op roerende woon- en bedrijfruimten;
- Invoeren koppelingen; tussen de ingezetenenheffing en de OZB-gebruikersheffing voor woningen enerzijds en de OZB-gebruikersheffing voor woningen en de overige drie OZB-heffingen (eigenaren en gebruikers van niet-woningen en eigenaren van woningen) anderszijds.

Definitieve keuzes worden overgelaten aan een volgend kabinet. Gemeentelijk beleid dient te worden aangepast wanneer hier meer duidelijkheid over ontstaat.

4.2.2 Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2016	2017
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	51.365	52.274
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	15.140	15.231
Rioolheffing	15.986	16.081
	82.491	***83.586***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	5.954	6.627
Leges burgelijke stand	2.261	2.261
Bouw- en sloopvergunningen (wabo)	4.487	4.487
Overige heffingen	1.449	1.534
	14.151	***14.909***
Totaal	**96.642**	**98.495**
Cijfers MJPB 2016-2019 zijn gebaseerd op de primitieve begroting ("boekwerk")		

De toename van de opbrengsten OZB en rioolheffing is toe te schrijven aan de indexering van de opbrengsten met 0,6% en de mutaties in bouwvolume woningen en niet-woningen.

4.2.3 Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

Gem. lastenontwikkeling per woning	2016	2017	%
Onroerend zaakbelasting	€ 331	€ 333	0,60%
Rioolheffing	€ 166	€ 167	0,60%
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	€ 245	€ 246	0,34%
	€ 742	**€ 746**	**0,51%**

De tabel laat een bevestiging zien van de vorige twee paragrafen, uitgewerkt voor een gemiddelde woning. Voor een meer gedetailleerd overzicht van opbrengsten en tarieven voor gebruikers en eigenaren wordt verwezen naar de bijlagen.

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

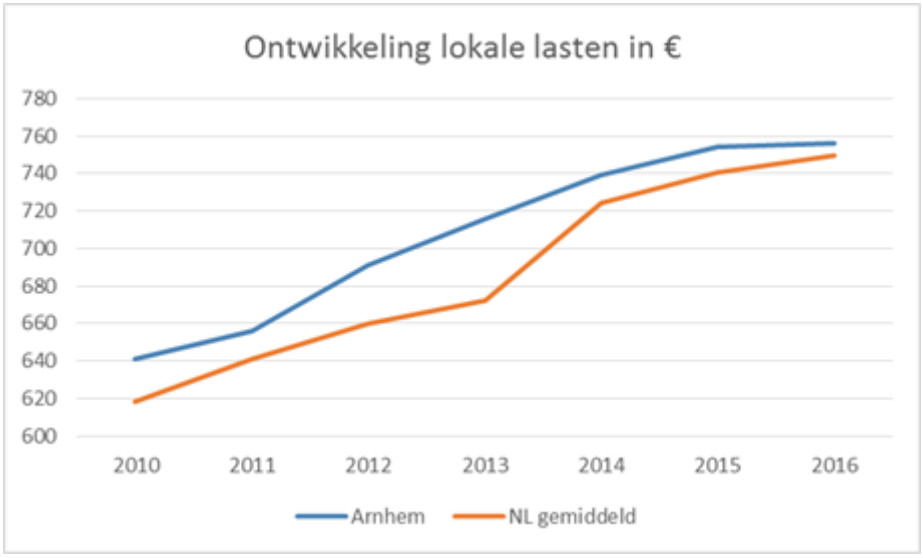

NB: De door Coelo berekende cijfers wijken iets af van de door Arnhem gehanteerde cijfers. Het verschil zit in het gehanteerde begrippenkader voor onroerendzaakbelasting voor een 'gemiddelde' woning.

Kwijtscheldingsbeleid
Inwoners van Arnhem komen in aanmerking voor kwijtschelding als o.a. het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt. Vanaf 2016 is het voor de inwoners mogelijk om, middels een verkort formulier, kwijtschelding voor gemeentelijke belastingen aan te vragen. Voor de beoordeling van de aanvraag wordt gebruik gemaakt van de gegevens van het Inlichtingenbureau. Dit vermindert de administratieve lasten voor aanvragers en de interne organisatie en voorkomt dat onterecht gemeentelijke belastingaanslagen worden kwijtgescholden. In de begroting houdt de gemeente voor 2017 rekening met een bedrag van ca. € 2,15 miljoen aan kwijtscheldingen.

4.2.4 Kostendekkendheid leges en heffingen

Afvalstoffenheffing
Beleidsuitgangspunten:
- In het Coalitieakkkoord 2014-2018 "Met de stad!" is afgesproken om alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) te verhogen. De toegepaste verhoging voor 2017 is 0,6%;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Berekening kostendekkenheid tbv Afvalstoffenheffing	
	bedragen x € 1.000
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.637
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-1.807
Netto kosten taakvelden	12.830
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	473
BTW	1.939
Totale kosten	15.242
Opbrengst heffingen	15.230
Dekkingspercentage	100%

Rioolheffing
Beleidsuitgangspunten:
- In het Coalitieakkkoord 2014-2018 "Met de stad!" is afgesproken om alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) te verhogen. De toegepaste verhoging voor 2017 is 0,6%;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Berekening kostendekkenheid tbv Rioolheffing	
	bedragen x € 1.000
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	17.414
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-
Netto kosten taakvelden	17.414
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	942
BTW	459
Totale kosten	18.815
Opbrengst heffingen	16.081
Dekkingspercentage	85%

Leges

Beleidsuitgangspunten:

- In het Coalitieakkkoord 2014-2018 "Met de stad!" is afgesproken om alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) te verhogen. De toegepaste verhoging voor 2017 is 0,6%;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Leges-Verordening	Lasten taakvelden	Inkomsten taakvelden	Overhead	BCF BTW	Totale Lasten	Leges	Totale Baten	Kosten-dekkendheid
bedragen x € 1.000								
PD-Burgerlijke stand	2.046	-	1.304	-	3.350	2.261	2.261	67,5%
Parkeren	91	-	98	-	190	154	154	81,2%
Huisvesting en WABO	3.621	-	-		3.621	4.591	4.591	126,8%
Drank- en Horeca	96	-	95	2	192	119	119	61,7%
Evenementen	129	-	138	-	267	77	77	28,7%
Prostitutiebedrijven	5	-	3	-	8	6	6	74,9%
Overige APV	141	-	119	3	263	128	128	48,6%
Kabels/leidingen	167	-	151	3	322	294	294	91,1%
Totaal legesverordening	**6.297**	**-**	**1.908**	**8**	**8.213**	**7.629**	**7.629**	**92,9%**

Verordening markten en havens	Lasten taakvelden	Inkomsten taakvelden	Overhead	BCF BTW	Totale Lasten	Leges	Totale Baten	Kosten-dekkendheid
bedragen x € 1.000								
Markten	366	-36	112	-	443	240	240	54,2%
Scheepvaartrechten	985	-122	99	-	962	352	352	36,6%

Paragraaf 4.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen wordt berekend door de benodigde weerstandscapaciteit, de risico's, af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, de middelen.

4.3.1 Uitgangspunten van beleid

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente Arnhem in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. Dit zonder dat dit leidt tot een directe aanpassing van het beleid.
Het weerstandsvermogen wordt berekend door de benodigde weerstandscapaciteit, de risico's, af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, de middelen.
In de nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement' is vastgelegd dat ten aanzien van de risico's een zekerheidspercentage wordt gehanteerd tussen de 75% en 90%.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's. Onder beschikbare weerstandscapaciteit worden de middelen en mogelijkheden verstaan, waarover de gemeente beschikt om risico's te kunnen dekken. De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves van de gemeente, o.a. de algemene reserve, de bestemmingsreserves grondexploitatie en strategische projecten.

Het beleid van de gemeente Arnhem is gericht op een proactieve risicosturing, waarbij voortdurend de relatie met de beschikbare weerstandscapaciteit in ogenschouw wordt genomen. Het doel is daarbij om niet iedere tegenvaller direct van invloed te laten zijn op het lopende beleid, waardoor de reguliere dienstverlening niet in het gedrang komt.

4.3.2 Aanvullende uitgangspunten van beleid, robuuste begroting

Om de robuustheid van de financiële positie goed te beoordelen is het van belang om niet alleen naar het weerstandsvermogen te kijken, maar ook naar ratio's als de solvabiliteit en de netto schuldquote... Beiden maken net als de weerstandsratio onderdeel uit van de met ingang van 2015 ingevoerde set van financiële kengetallen, die in de paragraaf Stresstest met elkaar in verband worden gebracht. De ontwikkeling van de solvabiliteit is een aantal jaren stabiel geweest, maar als gevolg van de vrijval bestemmingsreserves en de toename van de schuldpositie daalt deze vanaf 2016 aanzienlijk. Ook de netto schuldquote , waarvan de VNG de bovengrens op 100% stelt, komt vanaf 2018 boven de grens uit. In lijn met de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek naar de financiële positie wordt voorgesteld om:

- een weerstandsfactor vast te stellen met een bandbreedte (van 1-1,3);
- het stellen van een bovengrens van de netto schuldquote op 100%;
- het toevoegen van een positief treasuryresultaat aan de bestemmingsreserve kapitaallasten.

Toelichting

Weerstandsfactor

Tot in deze begroting is het uitgangspunt dat de beschikbare weerstandscapaciteit minimaal gelijk moet zijn aan het gewenste weerstandsvermogen bepaald met behulp van de risicosimulatie met een zekerheidspercentage van 75% en maximaal gelijk moet zijn aan het gewenste weerstandsvermogen bepaald met behulp van risicosimulatie met een zekerheidspercentage van 90%.

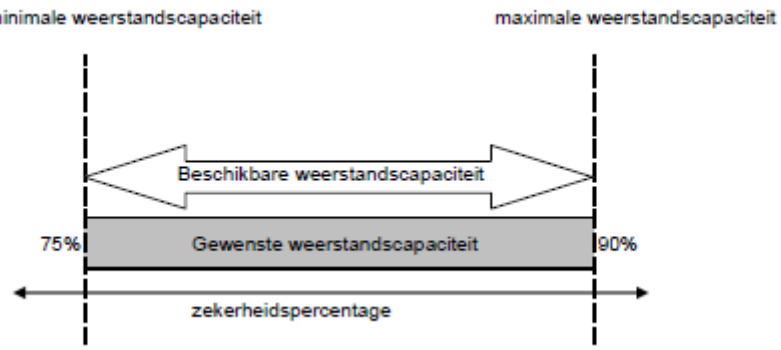

Indien het beschikbare weerstandsvermogen minder bedraagt dan de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 75%, dan moeten de elementen van het weerstandsvermogen (met name de algemene reserve) worden opgehoogd. Wanneer het beschikbare weerstandsvermogen meer bedraagt dan de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90 % dan bestaat de mogelijkheid om de algemene reserve te verlagen.

Voorstel
Om de financiële soliditeit te verbeteren wordt in deze begroting voorgesteld om de ondergrens van het benodigde vermogen te berekenen met een zekerheidspercentage van 90%. Met name de ondergrens van 75% zekerheid is in vergelijking met andere gemeenten aan de lage kant. De 90% norm kan worden uitgedrukt in een factor, de weerstandsfactor.

De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%. Mede vanuit de zorg die in de raad is uitgesproken over de vermogenspositie wordt voorgesteld om de ondergrens van de weerstandsfactor op 1 te stellen. In dit geval is de beschikbare weerstandscapaciteit gelijk aan de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%.Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,3, dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

De consequenties van het hanteren van de voorgestelde weerstandsfactor die tussen de 1 en de 1,3 moet liggen zijn dat een hoger weerstandsvermogen moet worden aangehouden en dat reserves minder snel kunnen worden aangewend voor (nieuw) beleid. Dit heeft zowel een positief effect op de netto schuldquote als op de solvabiliteit. De weerstandsfactor komt overigens uit op 1,27.

Reserveren van positief treasuryresultaat
De aanhoudend lage rente heeft ertoe geleid dat rentelasten op de leningenportefeuille flink is gedaald en ook ruimte heeft gegeven in onze begroting. Er is prudent begroot en derhalve is uitgegaan van een pessimistisch rentescenario. Het ligt voor de hand dat er komende jaren een voordelig treasuryresultaat zal ontstaan in de jaarrekening. Het voorstel is om dit resultaat toe te voegen aan een bestemmingsreserve kapitaallasten en deze te koppelen aan investeringen met lange afschrijvingstermijn. De reserve kan dan worden benut om de laatste afschrijvingstermijnen van deze investering te egaliseren. In de tussenliggende periode versterkt deze reserve onze vermogenspositie (en solvabiliteit).

Bovengrens schuldquote
De bovengrens van de schuldquote wordt op 100% gesteld. Uit de stresstest blijkt dat vanaf het begrotingsjaar 2018 deze grens wordt overschreden (113%). De ratio daalt in 2020 weer naar 110%. De stijging in 2018 wordt veroorzaakt door de schuld die fors oploopt als gevolg van omvangrijke investeringen die voor dat jaar zijn geprogrammeerd. De afname in het investeringsvolume in de jaren 2019 en 2020 laten zien dat de ratio weer daalt.

Uit de begroting is dus op te maken dat de investerings- en financieringsbehoefte per jaar verschilt. Het statisch vaststellen van een bovengrens zou voor 2018 betekenen dat fors ingegrepen zou moeten worden in het investeringsprogramma met alle gevolgen van dien. Derhalve is het voorstel om een termijn van maximaal 5 jaar aan de overschrijding te verbinden. Indien bij de volgende MJPB de cijfers ongewijzigd zijn, dan zal de ratio in 2023 weer beneden de 100% moeten uitkomen. Het toekomstige investeringsprogramma zal daar dan op afgestemd moeten worden.
Met het sturen op deze netto schuldquote zal de solvabiliteit ook verbeteren.

In de verordening Financieel beleid en beheer zullen de drie nieuwe spelregels worden opgenomen.

4.3.3 Benodigde versus beschikbare weerstandscapaciteit
Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente Arnhem in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. Confronteren we de beschikbare weerstandscapaciteit van € 44,7 miljoen met de berekende benodigde weerstandscapaciteit van € 35,2 miljoen (90%), dan blijkt dat de gemeente, bij het opmaken van deze MJPB, bij een zekerheidspercentage van 90% over voldoende weerstandsvermogen beschikt. Ten opzichte van de 90%-grens is er sprake van € 9,5 miljoen ruimte.

In de berekening van het weerstandsvermogen is rekening gehouden met de prognose van het resultaat over 2016 (Turap 2-2016).

Tabel: Actueel weerstandsvermogen *Bedragen x € 1.000*

	Jaarrekening 2015		MJPB 2017-2020
	90%	75%	90%
Bedragen x € 1.000			
Gemeentebrede risico's	25.023	21.755	15.984
Risico's grondexploitatie	16.417	13.577	16.417
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	2.799	1.930	2.799
Benodigde weerstandscapaciteit	**44.239**	**37.262**	**35.200**
Beschikbare weerstandscapaciteit	**Jaarrekening 2015**		**MJPB 2017-2020**
Algemene reserve	32.734		28.765
Prognose resultaat 2016	-		14.908
Begroting	9.391		1.039
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	0		0
Beschikbare weerstandscapaciteit	**42.125**		**44.712**
Benodigd versus beschikbaar	**Jaarrekening 2015**		**MJPB 2017-2020**
	90%	75%	90%
Verschil	**-2.114**	**4.863**	**9.512**
Weerstandsfactor	**0,95**		**1,27**

Weerstandsfactor

De weerstandsfactor bedraagt op basis van de prognoses bij een zekerheidspercentage van 90% 1,27. Op basis van deze factor, kunnen geen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

Het weerstandsvermogen is gestegen ten opzichte van het Jaarverslag 2015. Deze stijging is tot stand gekomen door een forse toename van de beschikbare weerstandscapaciteit als gevolg van een gunstige prognose van het resultaat 2016. Daarnaast is de benodigde weerstandscapaciteit voor de gemeentebrede risico's afgenomen. Het weerstandsvermogen bij de 90%-grens is hierdoor 11,6 miljoen hoger opzichte van het jaarverslag. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn

a. gemeentebrede risico's

De benodigde weerstandscapaciteit voor de gemeentebrede risico's is afgenomen met € 9 miljoen. Deze afname wordt onder meer veroorzaakt doordat een groot deel van de risico's met betrekking tot niet te realiseren taakstellingen zijn komen te vervallen.

b. mutaties algemene reserve

Een belangrijke mutatie binnen de algemene reserve is de bij de perspectiefnota 2016 besloten vorming van een bestemmingsreserve voor de Frictiekosten verzelfstandigingen. Hiervoor is een bedrag van € 10,7 miljoen ten laste van de algemene reserve gebracht.

c. prognose van het resultaat 2016

De Turap 2-2016 geeft informatie over het verwachte financiële jaarresultaat en de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Belangrijke voordelen binnen de prognose van het resultaat zijn onder andere, hogere uitkeringen uit het gemeentefonds (incl. IU Sociaal Domein) voor een bedrag van € 10 miljoen en een voordeel door lagere rentelasten van € 8 miljoen doordat het dit jaar niet nodig is de rentebuffer aan te wenden.

De meerjarige ontwikkeling beschikbare weerstandscapaciteit gemeente Arnhem

	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Algemene reserve (31-12 van het jaar) *	28.765	32.891	36.360	40.983
Post "strikt onvermijdbaar"	767	767	767	767
Post "onvoorzien"	272	272	272	272
Algemeen weerstandsvermogen	***29.804***	***33.930***	***37.399***	***42.022***
Reserves grondexploitatie e.a.	0	0	0	0
Weerstandsvermogen grondbedrijf	***0***	***0***	***0***	***0***
Beschikbare Weerstandscapaciteit	**29.804**	**33.930**	**37.399**	**42.022**

*In de stand van de Algemene reserve (31-12 van het jaar) is de prognose van het resultaat 2016 niet meegenomen.

Jaarlijks wordt de algemene reserve verhoogd met 2% rente. In alle jaren vanaf 2016 wordt in de algemene reserve ook rekening gehouden met ingroei om het weerstandsvermogen op peil te krijgen en te houden. Tot slot worden toevoegingen gedaan conform eerder vastgestelde kasschuiven.

4.3.4 Benodigde weerstandscapaciteit

Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de actuele risico's. Deze risico's zijn zo breed mogelijk geïnventariseerd. Niet alle risico's doen zich echter tegelijkertijd en in volle omvang voor.
Bij de kansberekeningen wordt dan ook een groot aantal schattingen van de totale schadelast van het gehele risicoprofiel gemaakt waarbij rekening wordt gehouden met de kans op optreden van een risico en met het feit dat het schadebedrag per risico kan variëren.
Een zekerheidspercentage van 90% bij het huidige risicoprofiel wil zeggen dat in 90% van alle schattingen van de totale schadelast van het risicoprofiel de totale schadelast kleiner is dan of gelijk aan het bedrag van € 35,2 miljoen. 10 % van de uitkomsten van de schattingen zijn groter dan dit bedrag.

Inventarisatie van de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit

In deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt onderscheid gemaakt tussen de gemeentebrede risico's en de risico's die voortvloeien uit de grondexploitatie en grote projecten (zie ook paragraaf grondbeleid).

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen.

Tabel: benodigde weerstandscapaciteit *Bedragen x € 1.000*

	Jaarrekening 2015		MJPB 2017-2020
	90%	75%	90%
Gemeentebrede risico's	25.023	21.755	15.984
Grondexploitatie projecten	14.932	12.309	14.932
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	1.485	1.268	1.485
Risico's grondexploitatie	16.417	13.577	16.417
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	2.799	1.930	2.799
Benodigde weerstandscapaciteit	**44.239**	**37.262**	**35.200**

Gemeentebrede risico's
Het risicoprofiel is voortdurend aan verandering onderhevig. Uit de bovenstaande tabel blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit voor de gemeentebrede risico's ten opzichte van de Jaarrekening 2015 gedaald is.
Deze daling is grotendeels het gevolg van het niet meer van toepassing zijn van het risico dat in het jaarverslag was opgenomen met betrekking tot een aantal taakstellingen.

Het risicoprofiel omvat 72 risico's.

Ten opzichte van het jaarverslag 2015 hebben er 38 mutaties plaatsgevonden. Aan het risicoprofiel zijn 16 nieuwe risico's toegevoegd, 9 risico's zijn komen te vervallen en 13 risico's zijn gewijzigd.

De belangrijkste veranderingen zijn:

Nieuwe risico's(+):

- *Presikhaaf bedrijven:*
  - de directie Presikhaaf Bedrijven heeft de opdracht gekregen om variant B2 (Goed Werkt) ver uit te werken. Het risico bestaat dat vanuit deze transitiekosten frictiekosten zullen ontstaan. Het Arnhemse aandeel hierin in Presikhaaf Bedrijven is 52%;
  - betreft de kosten van de nieuwe Cao-ambtenaren, hogere huur gebouwen, kosten van inverdieneffecten en enkele kleinere kostenposten. Dit is een risico vanaf 2017, voor 2016 zijn deze kosten opgenomen in de begroting;
  - betreft Cao-loonsverhoging WSW, betreft risico vanaf 2017.
- *Buig:*
  Bij de vaststelling van het vangnet moet rekening gehouden worden met de niet-rechtmatige verstrekkingen die in mindering moeten worden gebracht en voor het eigen risico van de gemeente komen. Met de niet rechtmatige verstrekking is geen rekening gehouden in de begroting.
- *De Sociale Bank Centraal Gelderland:*
  Dit risico is de afgelopen keer ten onrechte niet meegenomen en hier derhalve als nieuw gepresenteerd. De SBCG heeft een kredietportefeuille van € 18,7 miljoen. Aangezien het hier in het algemeen gaat om debiteuren die een verslechterde financiële positie hebben, bestaat het risico dat betalingsachterstanden en ontstaan en vorderingen oninbaar worden verklaard. Dit heeft tot gevolg dat de voorziening dubieuze debiteuren dient te worden verhoogd.

Vervallen risico's (-):

- *Presikhaaf bedrijven:*
  Het risico van de vertraagde uitvoering van Bresdo en het daardoor niet realiseren van besparingen is komen te vervallen. Deze bedragen zijn nu in de begroting meegenomen.
- *Frictiekosten verzelfstandigingen:*
  Het risico toekomstige frictiekosten als gevolg van verzelfstandigingen is vervallen, hiervoor is nu een bestemmingsreserve gevormd.

Gewijzigde risico's (+):

- *Reorganisatie wachtgeld:*
  Als gevolg van de reorganisatie is er boventalligheid ontstaan, waarbij afspraken in het sociaal plan zijn gemaakt met betrekking tot loongaranties. Het sociaal plan loopt af op 1 januari 2017. Het risico dat er op dat moment nog een aantal personen resteren die aanspraak kunnen doen op wachtgeldvoorzieningen is naar boven bijgesteld.
- *Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere leges inkomsten):*
  Het risico van het zich niet voortzetten van het positieve beeld van hogere inkomsten uit bouwleges is naar boven bijgesteld. De binnengekomen inkomsten tot nu toe vallen erg tegen.

Gewijzigde risico's (-):

- *Niet realiseren taakstellingen:*
  Het mogelijk niet realiseren van de in jaarschijf 2017 in de begroting totaal opgenomen taakstellingen. Dit risico is fors naar beneden bijgesteld omdat de begroting hierop is aangepast.
- *Armoedeagenda:*
  Nieuwe maatregelen die moeten leiden tot bezuinigingen binnen de Armoedeagenda (als gevolg van loskoppeling van het onderdeel Bewindvoering € 748.000) en het verrekenen van de indexatie lage inkomens (€187.000). Voor 2016 en 2017 gedekt uit Algemene middelen. Voor 2018 e.v. volgt dekking uit de vermindering van de kwijtschelding op de afvalstoffenheffing na de invoering van Diftar, risico is op 0 gesteld.

In onderstaande risicokaart zijn deze 72 risico's gerangschikt op basis van risicoscore.

geld					
Score 5 x > € 1.000.000	1		4	2	1
Score 4: €500.000 < x < €1.000.0000	1	2	2	1	1
Score 3: € 200.000 > x < € 500.000	3	5	8		2
Score 2: € 50.000 > x < € 200.000	5	1	5		2
Score 1: < €50.000	2			1	
Geen geldgevolgen	22	1			
kans	Kans 1: 10%	Kans 2: 30%	Kans 3: 50%	Kans 4: 70%	Kans 5: 90%

In de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' zijn afspraken gemaakt over welke risico's in de beleidscyclus documenten aan de Raad worden gerapporteerd en specifiek worden toegelicht. Het gaat om risico's met een risicoscore gelijk aan of groter dan 15, de risico's rechtsboven in de risicokaart. Deze worden in onderstaande tabel gerangschikt op "percentage invloed" (mate waarin risico bijdraagt in de totale benodigde weerstandscapaciteit) en nader toegelicht.

Tabel: risico's ≥ 15

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. JV 2015
Presikhaaf Bedrijven					21,46%	Nieuw
De directie PHB heeft de opdracht gekregen om variant B2 (GoedWerkt) verder uit te werken. De frictiekosten die samenhangen met de variant B2 zijn niet in de (Gewijzigde) begroting van PHB opgenomen. Het Arnhemse aandeel is 52%.	4	5	2.400.000	20		
Betreft cao-loonsverhoging WSW, betreft risico vanaf 2017. Het Arnhemse aandeel in dit bedrag is 52%	5	4	815.000	20		
Betreft de kosten van de nieuwe cao-ambtenaren, hogere huur gebouwen, kosten van inverdieneffecten en enkele kleinere kostenposten. Dit is een risico vanaf 2017, voor 2016 zijn deze kosten opgenomen in de begroting.	4	5	1.005.000	20		
Reorganisatie wachtgeld Als gevolg van de reorganisatie is er boventalligheid ontstaan, waarbij afspraken in het sociaal plan zijn gemaakt m.b.t. loongaranties. Het sociaal plan loopt af op 1-1-2017. De kans bestaat dat er op dan moment nog een aantal personen resteren welke aanspraak kunnen doen op wachtgeld voorzieningen.	5	5	3.000.000	25	16,01%	Gewijzigd
Taakstelling verzelfstandigingen Toekomstige taakstellingen agv verzelfstandigingen (totaal bedrag 5,0 mlj. in 2020). De toekomstige verzelfstandigingen van het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het BAC, de IGUO en de wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het speciaal hiervoor ontwikkelde rekenmodel overhead geeft hiervoor een gedetailleerde onderbouwing. Deze afbouw van overhead loopt op naar in totaal € 5 miljoen structureel vanaf het jaar 2020. Het risico bestaat dat de afbouw van de overhead echter niet volgens deze planning gerealiseerd kan worden.	3	5	5.000.000	15	15,40%	Ongewijzigd
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere leges inkomsten): Het risico bestaat dat het positieve beeld van hogere inkomsten uit bouwleges zich niet zal voortzetten. De binnengekomen inkomsten tot nu toe vallen erg tegen. De hogere geraamde inkomsten zijn het gevolg van een combinatie van enkele grote projecten, het aantrekken van de bouw in algemene zin en een inhaalslag wegens veranderende regelgeving.	3	5	2.000.000	15	6,17%	Gewijzigd
Buig Bij de vaststelling van het vangnet moet rekening gehouden worden met de niet-rechtmatige verstrekkingen die in mindering moeten worden gebracht en voor het eigen risico van de gemeente komen. Voor het vangnet 2016 wordt gerekend met een eigen risico voor de gemeente Arnhem van €30 euro per inwoner. Dit bedrag komt voor rekening van de gemeente waarmee in de begroting rekening is gehouden. Met de niet rechtmatige verstrekking is geen rekening gehouden in de begroting.	4	4	1.000.000	16	5,74%	Nieuw
Lokatie K7' Arnhem Centraal Het ontwikkelen van deze lokatie is zeer complex en omgeven met risico's rond verwerving van benodigde gronden, omvang uitgeefbaar terrein, parkeervoorzieningen en afzet van gronden met kantoorbestemming. Het risico bestaat dat de kantoorontwikkeling op deze lokatie niet wordt gerealiseerd.	3	5	1.480.000	15	4,06%	Ongewijzigd
Niet realiseren taakstellingen Het mogelijk niet realiseren van de in jaarschijf 2017 in de begroting opgenomen taakstelling ondersteunende functies (20-40fte)(1,0 mlj) en taakstelling Gelders Archief (0,1 mlj.), het is onzeker of deze daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.	3	5	1.100.000	15	3,38%	Gewijzigd
Armoedeagenda Besparingen op kosten Bewindvoering Boom door het nemen in eigen beheer van nieuwe klanten en het overnemen van klanten van commerc. bureaus zal wellicht vertraagd succesvol zijn. Realisatie besparingen in 2016 50% en 2017 e.v. 25%.	5	3	250.000	15	1,85%	Ongewijzigd
Niet vergoede indexering In veel contracten is opgenomen dat aannemers jaarlijks een indexering in rekening mogen brengen in verband met stijgende prijzen (vaak ongeveer 2%). Als gevolg van een recente bezuiniging wordt deze prijsstijging niet gecompenseerd. Hierdoor ontstaat er een tekort dat kan oplopen tot een nadeel van enkele tonnen.	5	3	320.000	15	1,18%	Ongewijzigd

Andere risico's, die een belangrijke invloed hebben (< 15 maar met invloedspercentage van minimaal 2%) zijn:

- leningen aan gelieerde instellingen - de gemeente Arnhem verstrekt leningen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid (invloedspercentage 2,9%);
- Zuidelijke Binnenstad - mogelijk zijn met betrekking tot de toekomstige andere plannen voor het Paradijsgebied Rijnboog onvoldoende middelen geraamd voor het verplichte archeologisch onderzoek (invloedspercentage 2,7%).

In het risicoprofiel zijn 16 risico's opgenomen die nog in onderzoek zijn. Deze kunnen op dit moment nog onvoldoende gekwantificeerd worden en ook is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen. Dit betreffen ook een aantal mogelijke risico's die zijn onderkend in het mede door het CEBEON uitgevoerde onderzoek naar de financiële positie van Arnhem.

Deze risico's worden in het risicoprofiel meegenomen met een risicoscore 0. De bij deze MJPB opgenomen nieuwe, nog niet-gekwantificeerde risico's zijn:

- mogelijke toename van het aantal bijstandsontvangers;
- vanuit het Rijk kan de gemeente te maken krijgen met kortingen vanuit het gemeentefonds;
- risico van de veronderstelde latente vraag jeugdzorg in relatie tot de verdeelmodellen jeugdzorg en WMO;
- niet begrote groot onderhoudskosten riolering / bruggen en viaducten (stille lasten);
- mogelijke daling van leges die de nieuwe Omgevingswet met zich mee kan brengen.
- beheerskosten Arnhem Centraal - Mogelijke verborgen gebreken als gevolg van waterschade;
- Sociaal Domein - de mate waarin we met elkaar tijdig tot transformatie en innovatie kunnen komen en of de verondersteld effecten cq. impact wordt gerealiseerd;
- Sociaal Domein - voorwaardelijk om binnen het kader van het sociaal domein te geraken is de mate waarin afschaling van zorg kan plaatsvinden;
- Buig - Bijstand statushouders worden verrekend via een landelijk beschikbaar bedrag. Betaling bijstand betreft een inter-temporele tegemoetkoming die vanaf 2018 in 8 jaarlijkse betalingen wordt verrekend. Het lijkt aannemelijk dat het door het rijk (als lening) beschikbaar gestelde bedrag onvoldoende is om de landelijke bijstand die gerelateerd kan worden aan statushouders, te dekken;
- Kunstbedrijf - Vertraging in de beoogde effecten van de reorganisatie Kunstbedrijf loopt mogelijk op.

De geïnventariseerde risico's zijn in te delen naar beleidssector en het aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit.

Classificatie risico's naar sector

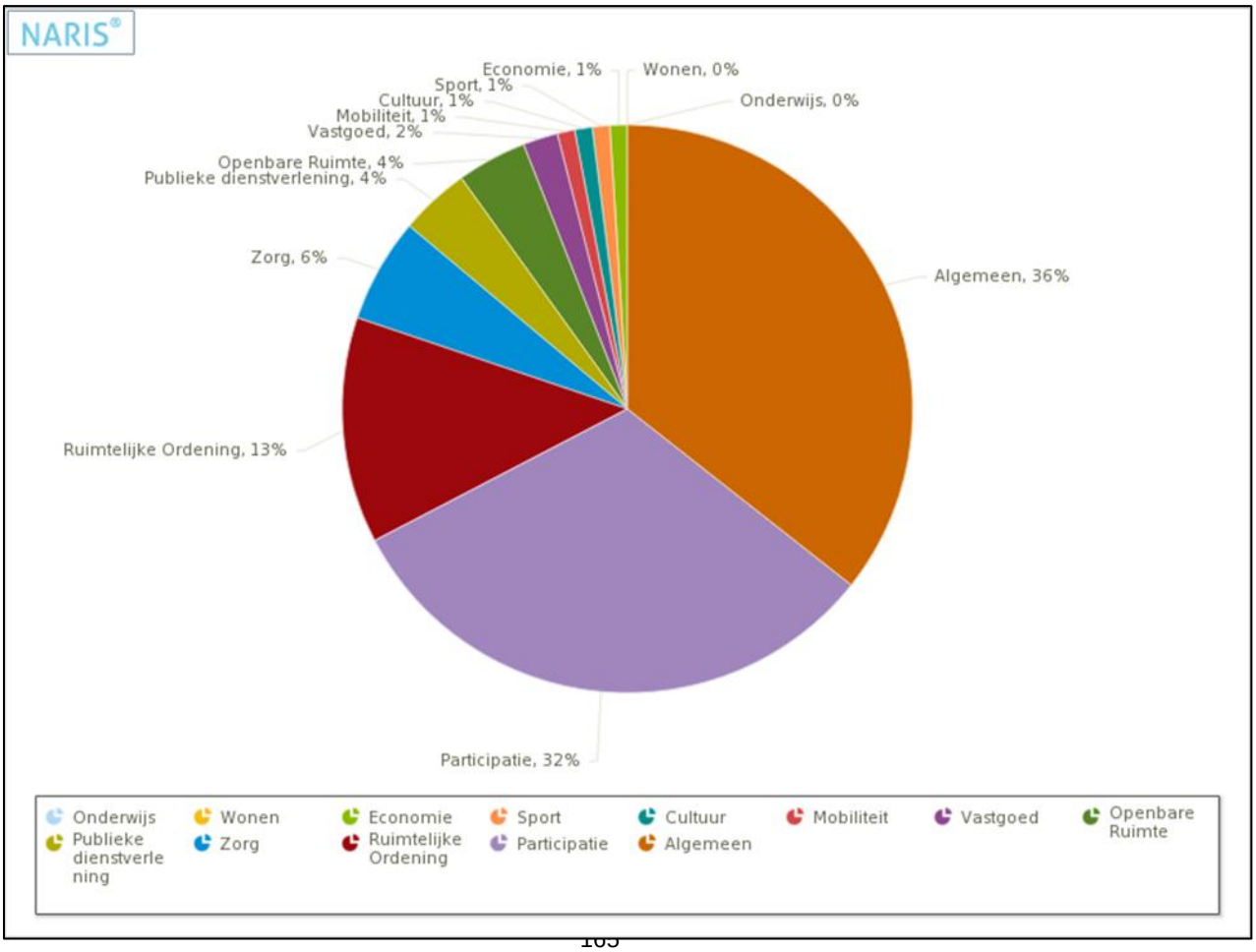

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties, grote infrastructurele werken en herontwikkeling van stadsdelen zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook exogene risico's, zoals de huidige economische omstandigheden, waarop de gemeente niet of nauwelijks kan sturen.

Op de lopende projecten worden regelmatig analyses uitgevoerd om risico's te identificeren die het bereiken van de projectdoelen in de weg kunnen staan. Daar hoort ook bij het formuleren en doorvoeren van maatregelen om de effecten van die risico's voor het project te verkleinen.
Daarnaast worden risico's en onzekerheden rond de begrote inkomsten en uitgaven, maar ook rond de projectplanningen binnen bandbreedtes op basis van simulatie gekwantificeerd in de benodigde weerstandscapaciteit.

Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico's, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario's van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Tabel: Risico's Grondexploitatie en grote projecten niet zijnde grondexploitatie

	Jaarrekening 2015		MJPB 2017-2020
	90%	75%	90%
Bedragen x € 1.000			
Grondexploitatie projecten	14.932	12.309	14.932
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	1.485	1.268	1.485
Risico's grondexploitatie	**16.417**	**13.577**	**16.417**
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	**2.799**	**1.930**	**2.799**
Benodigde weerstandscapaciteit	**19.216**	**15.507**	**19.216**

Voor de begroting 2017-2020 is uitgegaan van dezelfde berekening op basis van dezelfde gegevens als voor het jaarverslag 2015.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van risico's die manifest zijn. De beschikbare weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit.

Tabel beschikbare weerstandscapaciteit

Beschikbare Weerstandscapaciteit	**Totaal**
Bedragen x € 1.000	
Algemene reserve per 31-12-2015	***32.734***
2% rente over de stand per 1-1 (begroot in MJPB 2016-2019)	655
Rampenoefening (MJPB 2006-2009 / MJPB 2010-2013)	5
Ingroei naar 90% weerstandsvermogen (MJPB 2013-2016)	462
Weerstandsvermogen 75% (MJBP 2014-2017)	1.224
Kasschuif (MJBP 2014-2017)	1.235
Correctie ISV-gelden 2016 (MJPB 2015-2018)	5.381
Sluitend maken jaarschijf 2016 (MJPB 2015-2018)	-563
Herstelplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem *(Rb 13 april 2015)*	369
Resultaat (Niet-Grex) project SB / Meinerswijk (Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP	8
Resultaat (Niet-Grex) project AC Transferhal (Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP)	103
Verzelfstandiging MSSA *(Rb 29 juni 2015)*	-644
Ingroei vermogenspositie (MJPB 2016-2019)	1.262
Ruimte t.g.v. de AR (MJPB 2016-2019)	5.463
Correctie (MJPB 2016-2019)	-6.225
Park Klarenbeek (Zomernota) (MJPB 2016-2019)	-450
Scholing ouderen op het gebied van ICT (Zomernota) (MJPB 2016-2019)	-50
Actualisatie afronding (MJPB 2016-2019)	-4
Vorming BR Frictiekosten verzelfstandigingen (Perspectiefnota 2016) *(Rb 30 mei 2016)*	-10.731
Extra capaciteit vluchtelingenstroom (Perspectiefnota 2016) *(Rb 30 mei 2016)*	-100
Extra budget Rekenkamer (Perspectiefnota 2016) *(Rb 30 mei 2016)*	-85
Armoede-agenda (Perspectiefnota 2016) *(Rb 30 mei 2016)*	-743
Consequenties stijging bijstandsklanten (Perspectiefnota 2016) *(Rb 30 mei 2016)*	-176
Consequenties stijging klanten AVI (Perspectiefnota 2016) *(Rb 30 mei 2016)*	-216
Budget 2GetThere *(Rb 30 mei 2016)*	-288
FJP 2015 *(Rb 11 juli 2016)*	-103
Resultaat VGGM (MJPB 2017-2020)	242
Algemene reserve per 31-12-2016	***28.765***
Prognose resultaat 2016	14.908
Algemene reserve per 31-12-2016	***43.673***
Netto contante waarde (toekomstige) ISV bijdragen	***0***
BR Voorstudies	0
BR Strategische posities	0
BR Grondexploitatie	0
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	***0***
Strikt onvermijdbaar 2016	767
Onvoorzien 2016	272
Begroting	***1.039***
Beschikbare weerstandscapaciteit	**44.712**

Met deze middelen kunnen de tegenvallers bekostigd worden. De overige bestemmingsreserves, de stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en vanaf 2013 de winstpotentie Grex worden niet meegenomen voor het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Mocht deze winstpotentie leiden tot daadwerkelijke winsten dan zullen deze als reserves worden aangehouden.
De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ingaande 1 januari 2017 € 44,7 miljoen.

Paragraaf 4.4 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede installaties van zwembaden, sportvelden en gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten

4.4.1 Samenvattend beeld

De paragraaf geeft als volgt inzage in omvang en besteding door:

- per type kapitaalgoederen inzicht te gegeven in geldende kaders, ambitieniveau van het onderhoud, feitelijke onderhoudssituatie en geplande inzet voor de komende jaren;
- de kosten deels te dekken uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Met het programma "Van wijken weten" wordt een nieuwe koers ingeslagen. Zo zijn alle budgetten van de openbare ruimte financieel gesplitst in een stadsdeel (stedelijk beleid) en een wijkdeel (uitvoering in de wijken). Het jaar 2017 is een ontwikkeljaar om de samenwerking tussen de wijkteams leefomgeving en de gemeentelijke kernorganisatie verder vorm te geven (veranderopgave Wijksturing in uitvoering). De nieuwe koers zal zijn impact krijgen op de manier waarop de openbare ruimte en de kapitaalgoederen in de wijken onderhouden worden.

Het volgende beeld is waar te nemen:

- De laatste tien jaar is de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen, mede door groot onderhoud vanuit het programma Buiten Gewoon Beter (BGB), op veel onderdelen verbeterd;
- Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed en efficiënt mogelijk ingezet;
- Meer focus op de regiefunctie bij het beheer en het uitbesteden van de uitvoering van onderhoud hebben tot aantoonbare verbeteringen geleid. Uitgangspunten hierbij zijn vooral het voorkómen van kapitaalvernietiging en van onveilige situaties. De focus op de regiefunctie wordt dan ook komende jaren doorgezet;
- Uit landelijke benchmarken blijkt dat Arnhem de stadsreiniging en het onderhoud van het wijkgroen op een zeer kosteneffectieve manier uitvoert. Stadsreiniging is in Arnhem 50% goedkoper dan het gemiddelde van de deelnemende gemeenten; op gebied van groen is Arnhem 40% goedkoper dan het gemiddelde van de deelnemende gemeenten;
- Extra aandacht gaat de komende jaren uit naar het vroegtijdig betrokken zijn bij de realisatie van ruimtelijke projecten. Doel is op een zo vroeg mogelijk moment zicht te krijgen op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen);
- Bij het bepalen van de onderhoudsniveaus is het kapitaalvernietigingsrisico een belangrijk criterium. Voor alle kapitaalgoederen wordt de komende tijd inzichtelijk gemaakt wat het kapitaalvernietigingsrisico feitelijk betekent;
- Door inbreiding en uitbreiding is er sprake van toename van het te onderhouden areaal zonder dat hier extra onderhoudsbudget tegenover staat. Ook is er al jaren geen sprake van prijscompensatie. Dit kan op termijn tot knelpunten leiden;
- Er is invulling gegeven aan de volgende taakstellingen uit het Coalitieakkoord 2014-2018 'Met de Stad':
  - een bezuiniging van € 300.000,- op het programma verkeer, vervoer en waterstaat (R2) en daarvan de helft op het budget openbare ruimte (afspraak F10). Voor 2015 is de bezuiniging incidenteel opgelost vanuit de BGB-budgetten (besluitvorming MJPB 2015-2018). Vanaf 2016 wordt de bezuiniging structureel opgelost binnen het BGB budget;
  - de verhoging van de rioolheffing mag maximaal de inflatie zijn door onder meer herschikking van de middelen voor onderhoud van kapitaalgoederen (afspraak F1). Binnen het totaalbudget openbare ruimte is hiervoor de noodzakelijke ruimte vrijgemaakt.

4.4.2 Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	winkel centra	wijken >BGB	wijken <BGB	bedrijfs terreinen	bossen/ parken	hoofdinfra	fietspaden
groen	A	A	C	C	C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	C	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	C	B	B		
verhardingen	A	A	C	C/D	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	C	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	C	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	C	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	C	C	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	C	C	C	C
openbare verlichting	B	B	B	C	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	C	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten met ingang van 2017 op hoofdlijnen weergegeven. Meer gedetailleerd wordt daarop ingegaan bij de diverse objecten van onderhoud. Met de wijkaanpak wordt het mogelijk om op wijkniveau hiervan af te wijken.

Mogelijke consequenties Programma Van Wijken Weten

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte, die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van het programma Van Wijken Weten vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijkgerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad gelden.

4.4.3 Wegen

Actuele kaders

- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013).

Ambitie

De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:

- Niveau B voor hoofdwegen en busbanen*
- Niveau A voor fietspaden*
- Niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D

** Hoofdwegen en (hoofdnetwerk) fietspaden zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040.*

Uitgangssituatie

In onderstaande overzichten wordt de achterstand voor alle wegen weergegeven ten opzichte van de ambitie. De cijfers zijn minder goed vergelijkbaar met voorgaande jaren omdat het beheersysteem flexibeler is gemaakt en nu kan rapporteren op verschillende ambitieniveaus (voorheen alleen rapportage tov niveau B).

- In 2016 is sprake van een aanzienlijke mate van achterstallig onderhoud ten opzichte van het ambitieniveau voor het Arnhemse wegennet.

	Hoofdwegen	Wijkwegen	Fietspaden
Achterstand 2016	19% slechter dan B	16% slechter dan C	24% slechter dan A

Uitstel van onderhoud ten gevolge van het wachten op samenloop (Velperweg, Apeldoornseweg, Oude Zevenaarseweg, Groningensingel, e.a.) drukt het resultaat, de cijfers bij hoofdwegen en fietspaden.
Bij wijkwegen wordt de ambitie niet behaald door wijken waar groot onderhoud (BGB) nog uitgevoerd moet worden. De situatie is overigens wel aanzienlijk beter dan die in 2008. In euro's uitgedrukt is de achterstand in 2016 in vergelijking met 2008 als volgt.

	Hoofdwegen	Wijkwegen	Fietspaden
	Bedragen x € 1.000		
Achterstand 2008	6.200	17.600	2.500
Achterstand 2016	3.866	9.575	2.248

Planning
Het beheerplan 2017, dat in het najaar van 2016 wordt geactualiseerd, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud. Waar mogelijk wordt – met name voor wijkwegen – samenloop gecreëerd met groot onderhoud (BGB) en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Op grond van genoemde planning wordt de volgende ontwikkeling van achterstanden verwacht:

	Hoofdwegen	Wijkwegen	Fietspaden
Achterstand 2016	19% slechter dan B	16% slechter dan C	24% slechter dan A
Verwachte achterstand 2020*	16% slechter dan B	13% slechter dan C	21% slechter dan A

	Hoofdwegen	Wijkwegen	Fietspaden
	Bedragen x € 1.000		
Achterstand 2020	3.256	7.780	1.967

4.4.4 Openbare verlichting

Actuele kaders
Alle openbare verlichting wordt in LED-verlichting uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud).

Ambitie
- Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Deze klassen zijn afgeleid van de Europese norm EN13.201. Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen);
- Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50 % op de energiekosten. (Meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting moeten financieel opwegen tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar).

Uitgangssituatie
- De vervanging van masten, armaturen en kabels vindt planmatig plaats, omdat uitstel van planmatige vervanging na enige jaren leidt tot incidentele vervanging tegen hogere vervangingskosten;
- Ter voorkoming van kapitaalvernietiging vindt de vervanging van armaturen met elektronische apparatuur plaats aan het einde van hun (elektronisch-) technische levensduur van 20 jaar;
- Voor masten wordt een technische levensduur van 40 jaar aangehouden. De vervanging van oude kabels vindt plaats bij de vervanging van masten of bij het herstel van verhardingen.

Planning
- De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels is afgestemd op de aangegeven uitgangspositie en wordt zo mogelijk afgestemd in samenloop met overige werkzaamheden groot onderhoud in de openbare ruimte;
- De financiering vindt plaats vanuit investeringsbudgetten;
- Bij projecten voor herinrichting, zoals bijvoorbeeld herinrichting Zuidelijke binnenstad, kan een bijdrage in kosten worden verstrekt op technische staat van armaturen, masten en kabels. Opgemerkt wordt dat de vervanging van armaturen en masten in de binnenstad opgenomen is in de planning van 2019 en 2020.

4.4.5 Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006).

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI);
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid;
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Uitgangssituatie
- Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde;
- Vervanging en onderhoud:
    - Het dagelijks eerste- en tweedelijnsonderhoud is uitbesteed aan een gespecialiseerde partij. Vanaf begin 2017 is het onderhoud opnieuw aanbesteed;
    - Ook het nieuwe contract voor het reguliere vervangingsprogramma is dan aanbesteed.

Planning
De vervanging van de verkeersregelinstallaties wordt gedaan vanuit het investeringsbudget.
Hierbij worden vaste termijnen gehanteerd:
- verkeersregelautomaat en LED-lantaarns: elke 15 jaar;
- masten en kabels: elke 30 jaar.

Investeringsbudgetten Verkeersregelinstallaties	Investeringen
Bedragen x € 1.000	
2017	2.039
2018	790
2019	790
2020	790

4.4.6 Civieltechnische Kunstwerken

Actuele kaders
Beleidskader Buiten Gewoon Beter en Buitengewoon doorgaan (raadsbesluit 2002)

Ambitie
- Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden;

Er zijn op dit moment 1.314 civieltechnische kunstwerken (bijv. trappartijen, bruggen, tunnels en viaducten) en bij stadsuitbreiding neemt dit aantal verder toe.

Uitgangssituatie
- Alle kunstwerken worden jaarlijks functioneel geïnspecteerd (schoon en netjes, heel en veilig). Elke vijf jaar wordt een kunstwerk vervolgens technisch geïnspecteerd. Uit deze inspecties blijkt dat kleine objecten een redelijke staat van onderhoud hebben, hier is ook geen sprake van achterstallig onderhoud;
- De 2014 gehouden technische inspectie van grotere civiele objecten (geheel in gemeentelijk beheer) heeft de actuele onderhoudssituatie voor de komende jaren beter in beeld gebracht;
- Op basis van de uitgevoerde inspecties is het achterstallig onderhoud geraamd op € 5,0 miljoen, waarvan bijna de helft aan het doorlaatwerk in de Groene Rivier (ten noorden van Malburgen in de uiterwaarden). De risico’s voor kapitaalvernietiging zijn hierbij groot.

Planning
- Begin 2016 is aan de hand van de nieuwe inspecties een nieuw beheerplan, leidend voor het onderhoud in de komende jaren, in werking getreden. Op basis van bestaande inspecties staat voor 2017 in ieder geval groot onderhoud aan het de fiets- voetgangersbrug 'Het Hoefijzer', tunnel Fort Westervoort en het viaduct Huissensedijk op de planning;
- Door uitvoering van het onderhoudsprogramma zal de achterstand verkleind worden tot € 1,4 miljoen (dit is exclusief het doorlaatwerk in de Groene Rivier). In 2017 wordt duidelijk of het totaal beschikbare budget voor civieltechnische kunstwerken voldoende is om al het achterstallige onderhoud te kunnen wegwerken.

4.4.7 Riolering

Actuele kaders

- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018 (raadsbesluit 2015).

Ambitie

- Uitgangspunt voor het GRP5 is uitvoering van wettelijk verplichte taken en een herstel- en vervangingsprogramma, waarmee de risico's op bezwijkende riolen minimaal zijn;
- Alle riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen;
- In het GRP5 zijn geen middelen opgenomen voor de aanpak van bekende plekken met wateroverlast op straat;
- Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen).

Uitgangssituatie

- De werking van het Arnhemse rioolstelsel is in de aflopen jaren structureel verbeterd;
- Het rioolstelsel is uitgebreid, de bergingscapaciteit is vergroot en op veel plekken is de afvoer van regenwater afgekoppeld; Bij werkzaamheden wordt zoveel mogelijk gekeken of het mogelijk is om, binnen het beschikbare budget, maatregelen te nemen om extreme wateroverlast te verminderen;
- De onderhoudsachterstanden van het riool zijn aan het verdwijnen;
- Over het gehele rioolstelsel zijn inspectiegegevens beschikbaar;
- Er wordt gewerkt met een projectenlijst op basis van de technische staat van het riool;
- Bij de uitvoering wordt gestreefd naar zoveel mogelijk samenloop met noodzakelijke bovengrondse werkzaamheden. Dit vraagt om een goede samenwerking met de wijkteams Leefomgeving per gebied.

Planning

- De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. In Arnhem ligt op dit moment 135 kilometer riool dat ouder is dan 60 jaar;
- In de komende planperiode worden alleen nog maar die riolen vervangen die op technische gronden ook echt vervangen moeten worden.

4.4.8 Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Waterplan (gezamenlijk plan van gemeente en beide waterschappen);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (2015);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland.

Ambitie

"Water" omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen, ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie.

- Het watersysteem op orde brengen en houden.

Uitgangssituatie

- Het Waterplan is tot nu toe overeenkomstig het uitvoeringsprogramma gerealiseerd;
- Het beheer van duikers & beekriolen was projectgewijs vormgegeven en is omgevormd tot een systematische aanpak;
- Het beheer van de waterbodems wordt nu nog projectsgewijs vormgegeven;
- Van de onderhoudstoestand van vooral de duikers en beekriolen is op dit moment nog weinig bekend. In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en waar nodig corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locaties en de ouderdom zijn in kaart gebracht.

Planning
- Tot 2020 worden systematisch alle 100 duikers & beekriolen geïnspecteerd die onder de spoor-, snel- en hoofdwegen liggen;
- Door reiniging en inspectie van de duikers en beekriolen kan de fysieke conditie (het schadebeeld) worden beoordeeld en de onderhoudsbehoefte in beeld worden gebracht. Op basis daarvan worden ook in deze planperiode de beheersmaatregelen uitgezet;
- Gewerkt wordt aan een systematiek waarbij jaarlijks baggerwerkzaamheden worden uitgevoerd waarvoor ook een vast onderhoudsbudget beschikbaar is.

4.4.9 Wijkgroen

Actuele kaders
Groenplan 2004-2007/2015 (raadsbesluit 2004)

Ambitie
Het Groenplan bevat een samenhangende visie op de ontwikkeling, inrichting en beheer van het groen in en om de stad Arnhem, voor korte (2004 – 2007) en de middellange termijn (2015). Wijkgroenbeheer is gericht op realisatie en instandhouding van de gewenste streefbeelden. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen.
- onderhoudsambitie wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- onderhoudsambitie groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Uitgangssituatie
- Groen in en om de wijken: het dagelijks onderhoud wordt op C-niveau uitgevoerd. Het gaat dan om het onderhoud van heesters, hagen, boomspiegels, struwelen en gazons. Areaaluitbreiding (Schuytgraaf en diverse inbreidingslocaties) zorgt voor het verder oplopen van het tekort bij het dagelijks onderhoud.
- Groen in de binnenstad en winkelcentra: het onderhoud wordt op A-niveau uitgevoerd.

Planning
- Dagelijks onderhoud op het vastgestelde onderhoudsniveau;
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de wijk uitgevoerd.

4.4.10 Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009)
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013).

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is :
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Uitgangssituatie
- Vervangingen: versleten speeltoestellen worden verwijderd en in afstemming met de wijken vervangen of anders ingevuld naar de wensen van de wijk;
- Dagelijks onderhoud: wordt uitgevoerd om de huidige speeltoestellen in stand en veilig bespeelbaar te houden. Het wordt grotendeels op B-niveau uitgevoerd, behalve voor het onderdeel beplakking en graffiti dat op C-niveau wordt uitgevoerd;
- Inspectie: alle speelvoorzieningen in de openbare ruimte worden 3 keer per jaar op functionaliteit geïnspecteerd en 1 keer per jaar op technische kwaliteit. Dit is conform de normen van het Warenwetbesluit. Geconstateerde gebreken worden hersteld of ook anderszins opgelost.

Planning
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden op vastgesteld onderhoudsniveau;
- Versleten toestellen en toestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd;
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de wijk.

4.4.11 Bomen

Actuele kaders
Groenplan 2004-2007/2015 (raadsbesluit 2004).

Ambitie
- De gemeente als boomeigenaar dient volgens het Burgerlijk Wetboek de algemene zorgvuldigheidsnormen in acht te nemen, de zorgplicht. Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan individuele (straat)bomen is B.

Uitgangssituatie
- Zorgplicht: alle bomen in de openbare ruimte worden periodiek vooral op veiligheid gecontroleerd door visuele boombeoordelingen;
- Dagelijks onderhoud: de individuele bomen worden op B-niveau onderhouden. Om budgettaire redenen worden de snoeiwerkzaamheden echter op C-niveau uitgevoerd, zodat er achterstanden ontstaan. Hierdoor neemt het aantal meldingen, klachten en de overlast toe. De risico's bij aanhoudend tekorten zijn op lange termijn meer onveilige situaties, calamiteiten en kapitaalvernietiging, omdat de vitaliteit van de bomen achteruit gaat;
- Vervangingen: de individuele vervanging van bomen wordt jaarlijks via de boombeheerlijst uitgevoerd. Vervanging van bomenlanen wordt geprogrammeerd zodra meer dan 60% van de bomen in een laan zijn uitgevallen. Het vervangen van bomenlanen in het wijkgroen wordt in overleg met de wijk uitgevoerd dan wel anders ingevuld.

Planning
- Alle noodzakelijke maatregelen naar aanleiding van de periodieke veiligheidsbeoordelingen zullen worden uitgevoerd. Het dagelijks onderhoud van de individuele bomen wordt op C-niveau gedaan;
- Een deel van de bomen aan de Beukenlaan wordt verwijderd ten behoeve van de groei van de bomen die blijven staan;
- In de periode tot en met 2019 wordt de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierin wordt het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Dit leidt in 2017 in elk geval tot het vervangen van de laanbomen Schelmseweg tussen de Bakenbergseweg en de Amsterdamseweg (in samenwerking met Gelders Landschap en Kastelen).

4.4.12 Parken en Bossen

Actuele kaders
Groenplan 2004-2007/2015 (raadsbesluit 2004);
Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
Gebiedsvisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (raadsbesluit 2008).

Ambitie
- Ruimte voor recreatie, sport en samenleven én de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Concreet bij onder meer de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- Onderhoud is tenminste op B-kwaliteitsniveau.

Uitgangssituatie
De Barrokkelaan van Zijpendaal is in verval geraakt. Langs de laan moeten diverse bomen gekapt en vervangen worden.

Planning
In 2017 wordt grootschalig onderhoud gepleegd aan de Barokkelaan.

4.4.13 Sportvelden

Actuele kaders
Sportvisie (raadsbesluit 2011);
Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014)

Ambitie
Integraal en efficiënt beheer, exploitatie en onderhoud van de buitensportaccommodaties, passend bij de wensen en behoeften van de huidige en potentiële gebruikers. Bij het integrale en efficiënte beheer wordt uitgegaan van de kwalificatie “voldoende tot goed” op basis van de uitgangspunten in het kwaliteitssysteem voor sportvelden (KYBYS). Uitgangspunt is voorts dat een deel van het uitvoerende werk wordt uitgevoerd door medewerkers met een blijvende of tijdelijke achterstand tot de arbeidsmarkt.

Uitgangssituatie
Op basis van inspecties is geconstateerd dat de staat van onderhoud van de accommodaties, zowel op sporttechnisch als op cultuurtechnisch gebied op dit moment voldoende tot goed is.

Planning
Het reguliere onderhoud aan de overblijvende sportparken zal op het huidige kwaliteitsniveau worden uitgevoerd vanuit de normale onderhoudsbudgetten. Noodzakelijke renovaties en vervangingen zijn voor de periode 2017–2020 voorgedragen in de meerjarige investeringsplanning.

Wijkgericht werken en de voorgenomen verzelfstandiging van Sportbedrijf Arnhem per 1 januari 2017 kunnen mogelijk leiden tot aanpassing van de geraamde exploitatie- en investeringsbudgetten.

4.4.14 Installaties zwembaden

Actuele kaders
Sportvisie (raadsbesluit 2011);
Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie
De kwaliteit zoals gedefinieerd in het (ambtelijke) 'Onderhoudsplan Installaties Zwembaden" van de afdeling Zwembaden van het Sportbedrijf Arnhem is uitgangspunt voor goed functionerende installaties.

Uitgangssituatie
De staat van installaties in beheer bij het Sportbedrijf Arnhem is goed. Een deel van de installaties in de zwembaden (de gebouwgebonden installaties) is in beheer bij het Vastgoedbedrijf Arnhem. Hierover vindt afstemming tussen beheersmatige en inhoudelijke verantwoordelijkheid plaats.

Planning
Voortzetting van het reguliere onderhoud conform genoemd onderhoudsplan.
Tijdige vervanging van installaties in de periode 2017-2020 is voorgedragen voor de meerjarige investeringsplanning

4.4.15 Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Acutuele kaders Uitgangssituatie Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen
- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT).

Ambitie Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen
- In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot 60% hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem wil zich conformeren aan de nationale ambitie van75% in 2020 ('Afval Naar Grondstof' (VANG) programma);
- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen);
- Ten alle tijden een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Uitgangssituatie Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen
- Het implementeren van omgekeerd inzamelen;
- Zowel preventief als correctief onderhoud zijn uitbesteed;
- Staat van onderhoud is nu (na verandering van de onderhoudssystematiek) voldoende tot goed;
- Systemen zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd.

Planning
- Uitrol omgekeerd inzamelen van 2016 t/m 2018 conform het raadsbesluit van juni 2015; In 2016 is besloten om omgekeerd inzamelen uiterlijk 1 januari 2018 ingevoerd te hebben;
- Behoud van de uitgangssituatie;
- Jaarlijkse evaluatie of op basis van de controles de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden;
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie, ook na 2019;
- Najaar 2016 raadvoorstel voor de invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval).

4.4.16 Vastgoed

Actuele kaders
Er is een ambtelijk Vastgoedbeheerplan en er zijn voor alle panden in (permanent) beheer ambtelijke meerjarige onderhoudsplannen.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen (R4), culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen (R5), welzijnsvoorzieningen (R7), gemeentelijke huisvesting (R9), bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte (R2).

Ambitie

- De ambitie is, behalve voor stedelijke ontwikkelingsprojecten, over het geheel genomen een NEN2767-conditie score 3 of beter. Dit gebeurt door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode. Deze registratie geschiedt door een gecertificeerde inspecteur. Deze stelt van ieder materiaal, elk element en iedere detaillering vast wat de eventuele gebreken zijn, de omvang daarvan en de intensiteit. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Een conditiescore van 3 is naar de maatstaf van de meeste eigenaren en gebruikers voldoende. Afwijkingen van conditiescore 3 zijn mogelijk al naar gelang de functie;
- Het door de gemeente aangekocht vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten worden niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.

Uitgangssituatie

- Al het vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn de functie gaan verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd gaan worden. Veel gebouwen zijn ouder dan 40 jaar, waardoor onder meer de isolatiewaarden niet voldoen aan hedendaagse normen;
- Met ingang van 2015 is de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de gebouwen overgegaan naar de schoolbesturen. De multifunctionele centra zijn hiervan uitgezonderd.

Planning

- Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld ongeveer € 1,4 miljoen uitgegeven aan investeringen zoals daken en installaties. Daarnaast wordt er jaarlijks gemiddeld € 3,8 miljoen uitgegeven aan kosten voor onderhoud.;
- In 2017 bedragen de exploitatiekosten over alle programma's heen € 41 miljoen, waarvan ruim € 31 miljoen aan kapitaallasten. De (verhuur) inkomsten bedragen € 7 miljoen en de overige goederen en diensten bedragen 14 miljoen. De grootste uitgavenpost hiervan is huur: deze bedraagt ruim € 7 miljoen. Aan onderhoud wordt er in 2017 naar verwachting € 3,8 miljoen uitgegeven;
- Tot en met het jaar 2019 is er een taakstelling voor te verkopen vastgoed van € 1 miljoen per jaar opgenomen en deze taakstelling is niet structureel. Deze taakstelling zal voornamelijk worden ingevuld door de verkoop van overtollig geworden sportgebouwen en schoolgebouwen.

4.4.17 Overzicht onderhoudskosten kapitaalgoederen

Tabel Overzicht onderhoudskosten kapitaalgoederen

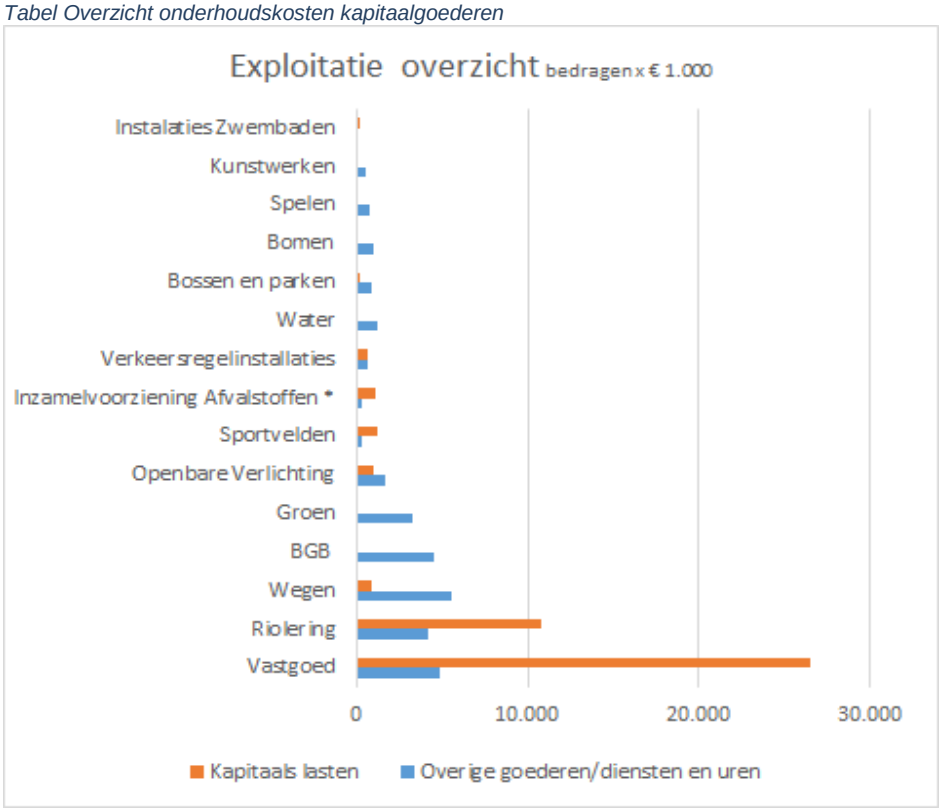

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

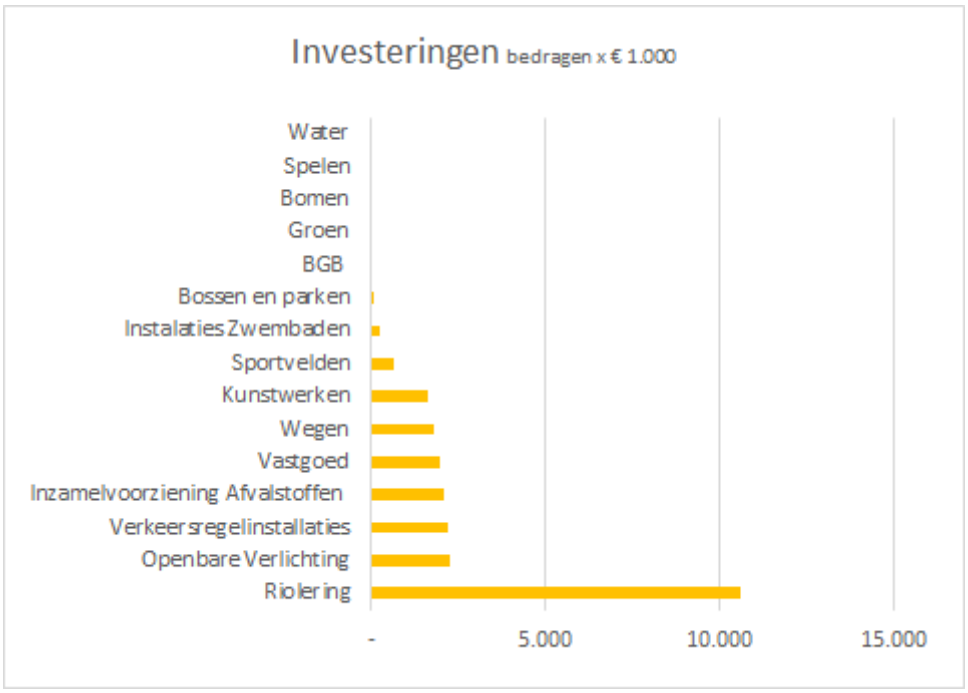
Investeringen bedragen x € 1.000
Water
Spelen
Bomen
Groen
BGB
Bossen en parken
Instalaties Zwembaden
Sportvelden
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
5.000
10.000
15.000

Paragraaf 4.5 Financiering

De gemeentelijke financieringsfunctie voorziet in de vermogensbehoefte van de gemeente. Hieronder valt het aantrekken van geldleningen en het uitzetten van overtollige geldmiddelen, maar ook het beheersen van de financiële risico's. Doel is ervoor te zorgen dat er altijd voldoende geld is om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, zoals het betalen van uitkeringen, maar ook het doen van investeringen in de stad.

4.5.1 Inleiding

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het Treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het Treasurystatuut naar de begroting voor 2016 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (incl. delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

4.5.2 Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de exploitatie van lasten en baten en de Sociale Bank Midden Gelderland. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31 december 2017):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 746 miljoen. Dit is de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar). Naar verwachting zal de financiering met kasgeld per 31 december 2017 € 30,1 miljoen bedragen. Arnhem blijft daarmee ruim binnen de kasgeldlimiet;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 105,1 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G) heeft per 31 december 2016 een volume van € 34,4 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en aan woningcorporaties.

Arnhemse recessie

Nederland en Europa hebben de recessie van de afgelopen jaren achter zich gelaten en de economie herstelt zich langzaam. Een doorzettend herstel van de economie zal op een zeker moment moeten leiden tot een stijging van de rente. Dat is een zekerheid met de kanttekening dat niet te voorspellen is op welk moment de rentestijging zal gaan optreden. Vooralsnog is van een serieuze stijging van de rente op de geld- en kapitaalmarkt nog geen sprake. Sterker, de rente is gedaald naar onwaarschijnlijk geachte, lage niveaus. Dit is naast het nog broze herstel van de economie vooral te danken aan de maatregelen van de ECB (het op grote schaal opkopen van staatsobligaties) en andere centrale banken in de wereld. Er is momenteel zo verschrikkelijk veel geld en kapitaal beschikbaar op de financiële markten dat de rente voor korte en voor langlopende leningen historisch lage waarden heeft bereikt. Hier maakt de gemeente dankbaar gebruik van door goedkope leningen af te sluiten.

b. Financiering van de sociale woningbouw

Voor de financiering van de woningbouw wordt door de corporaties nadrukkelijk gekeken naar het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarmee de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst heeft gesloten. Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. De rol van de gemeente als rechtstreekse financier van de sociale woningbouw wordt daarnaast afgebouwd doordat corporaties de leningen in eigen beheer nemen met borging door het WSW of vervroegd aflossen.

De omvang van de verstrekte leningen aan twee woningcorporaties bedraagt per 31 december 2017 nog € 2,7 miljoen. Mogelijk wordt een lening van bijna € 2,7 miljoen nog vervroegd afgelost, waarna nog twee kleine leningen resteren van gezamenlijk € 26.000.

Reserve woningbouw
Tot en met 2014 werden voor de aan deze financiering verbonden risico's gedekt door de BR Volkshuisvesting. Deze reserve is ingezet voor de incidentele subsidie aan woningcorporaties voor het verduurzamen van huurwoningen in een aantal wijken in Arnhem.
Gezien de snelle afbouw van de portefeuille en de trouwe betaling van rente en aflossing door de woningcorporaties achten wij een afzonderlijke risicobuffer niet langer nodig.

c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen
Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. Het waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
De economie trekt aan, maar niet op alle fronten in een gelijk tempo. Daardoor is het niet ondenkbaar dat een instelling, die langer geconfronteerd wordt met de gevolgen van de aanhoudende recessie, (eerder) in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

4.5.3 Financieringsvolume (delegatie/mandaat)
Bij het vaststellen van de MJPB neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)
Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)
Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een maximaal volume ter hoogte van de kasgeldlimiet uit de wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) tegen een lage rente kasgeld kan worden geleend. Het staat de gemeente vrij om los van dit arrangement zelf kortlopende middelen aan te trekken.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31 december 2017
Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen en de manier waarop een en ander kan worden gefinancierd (funding).
Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 887,3 miljoen (kort- en langlopend). Vanuit de financieringsfunctie zal hiervoor € 776, 2 miljoen worden aangetrokken.

Tabel Financieringsbehoefte per 31 december 2017

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
			Bedragen x € 1.000
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	802.899	Reserves en voorzieningen	105.130
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties	34.414	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	746.080
(kapitaalverstrekking en leningen u/g)		Obligo's en waarborgsommen	6.000
Overige uitgezette middelen (o.a. Stadsbank en bijdragen aan activa van derden)	50.019	Rekening courant B.N.G. en kasgeldleningen	30.122
Totaal Resultaat	**887.332**	**Totaal Resultaat**	**887.332**

Leningenportefeuille 2017
Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2017 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Tabel Leningenportefeuille 2017

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2017	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2017
				Bedragen x €1.000,--
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	657.390	110.565	-52.094	715.861
Nog aan te trekken financiering in 2016	27.574			27.574
Leningen t.b.v. woningcorporaties	2.779		-134	2.645
Totaal leningen O/G	**687.743**	**110.565**	**-52.228**	**746.080**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	33.847		-2.104	31.743
Woningcorporaties	2.807		-136	2.671
Totaal leningen U/G	**36.654**	**0**	**-2.240**	**34.414**

Rentevisie
De rentepercentages op de kapitaalmarkt hebben zich de afgelopen jaren bewogen op een historisch laag niveau met als gevolg dat begroot wordt dat in het jaar 2017 de gemiddelde rente op de leningenportefeuille van de gemeente 2,21% bedraagt.
De treasury heeft als doel om de gemeente in meerjarig kader zo goedkoop mogelijk te financieren binnen de wettelijke mogelijkheden. Daarom wordt voor nieuwe leningen evenals in voorgaande jaren gekozen voor langere looptijden met nog steeds een lage rente. Hiermee wordt ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren - wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen - met behulp van leningen met kortere looptijden toch een relatief lage gemiddelde rente te kunnen blijven realiseren.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) is een gemiddelde looptijd van korter dan ongeveer vijf jaar (met een bijbehorende nog lagere rente) voor de gemeente niet toegestaan. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Zoals in de inleiding en in de brief "Voorbereiding MJPB 2017-2020: een tussenstand" d.d. 28 juni 2016 is aangegeven levert de aanhoudende daling van de rente veel financiële ruimte op.
De afgelopen jaren is de rente op onze leningenportefeuille gestaag gedaald, waardoor het renteresultaat jaarlijks toenam. Een substantieel deel van dit renteresultaat ter grootte van enkele miljoenen is in de MJPB steeds achter de hand gehouden in een buffer voor het geval de rente weer gaat stijgen en is jaarlijks als incidentele dekking ingezet in de jaarrekening. Bij de jaarrekening 2015 is ruim 6 miljoen rentevoordeel behaald. Aangezien door de aanhoudende lage rentestand het renteresultaat al een paar jaar achtereen is vrijgevallen is bij de jaarrekening 2015 deze dekking als structureel aangemerkt.
In de voorbereidingen op deze MJPB zijn berekeningen van de renteresultaat ende daarmee samenhangende rentebuffer gemaakt, gebaseerd op een erg slecht weerscenario met een forse stijging van de rente in 2017 naar een niveau dat 2% ligt boven de gemiddelde rente in 2016. De ontwikkeling van de rente op de kapitaalmarkt sinds 1990 laat zien dat zo'n grote sprong van de rente in één jaar zich niet heeft voorgedaan

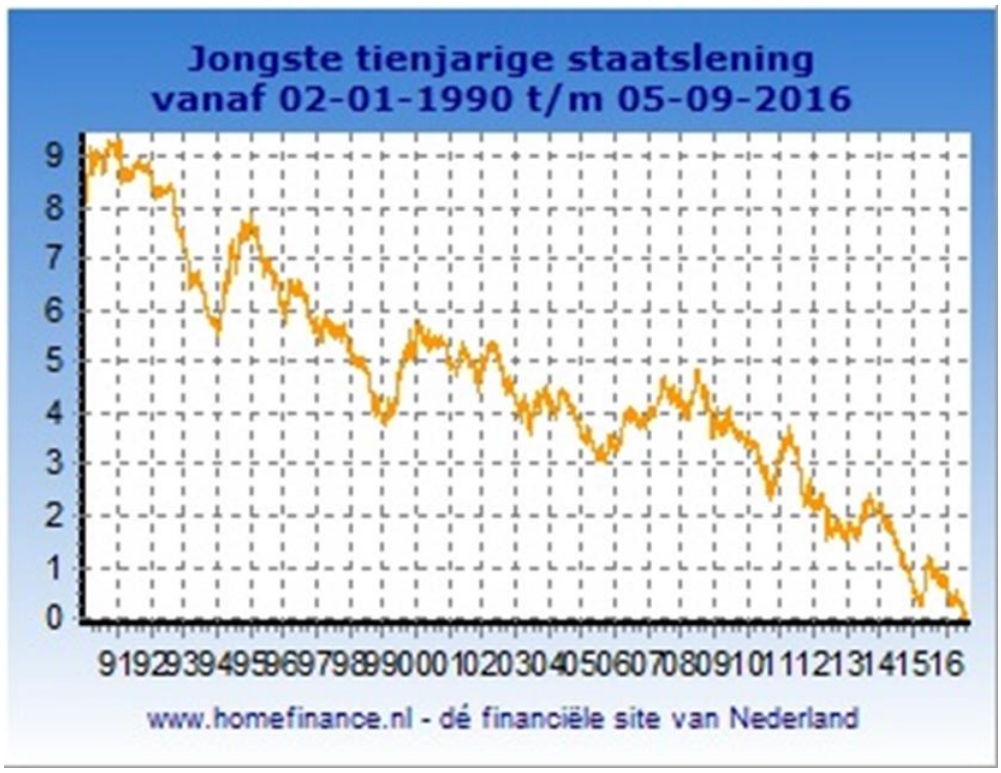

Daarmee lijkt zo'n sprong ook niet waarschijnlijk voor de nabije toekomst, wat aanleiding is geweest om de genoemde bedragen op voorhand in te boeken als minimaal te verwachten renteresultaten. Er ontstaat ruimte in 2017 van 10 miljoen, aflopend naar 7,8 miljoen in 2020.

De reëel begrote renteresultaten en daarmee de rentebuffer zullen op een hoger niveau liggen. In deze MJPB is gerekend met een geleidelijke stijging van de rente. Voor leningen met een looptijd van 10 jaar wordt uitgegaan van een jaarlijkse stijging van 0,5%. Leningen met een kortere of langere looptijd krijgen een navenant lagere of hogere stijging als aanname. Dit geeft voor de jaren 2017 t/m 2020 de in onderstaande tabel weergegeven aanname voor de verwachte gemiddelde rente voor de leningenportefeuille van de gemeente.

Inzet renteresultaat treasury	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
				Bedragen x €1.000
1. Begrote rente MJPB 2017 - 2020	2,21%	1,98%	2,15%	2,08%
2. Pessimistisch rentescenario	4,23%	4,23%	4,23%	4,23%
1a. Begrote rentebuffer MJPB 2017-2020	11.052	12.580	14.688	15.207
2a. Begrote rentebuffer pessimistisch scenario	10.128	8.829	8.709	7.895
incidenteel inzetbare ruimte	**924**	**3.751**	**5.979**	**7.312**

Voorgesteld wordt om de incidenteel inzetbare ruimte alsmede de daadwerkelijke renteresultaten jaarlijks aan te wenden om de schuldenlast van de gemeente Arnhem terug te door deze toe te voegen aan de BR kapitaallasten.

Ingaande het begrotingsjaar 2018 zal een staat over het verwachte renteresultaat worden voorgeschreven in het BBV. Op deze verplichting wordt in deze MJPB 2017 - 2020 vooruitgelopen door de staat nu al in de paragraaf financiering op te nemen.

Renteschema:			Omslagrente
			4,00%
a.	Externe rentelasten over korte en lange financiering		16.093
b.	Externe rentebaten (idem)	-/-	1.226
	Saldo rentelasten en rentebaten		14.867
c1.	Rente die aan de grondexploitatie wordt doorberekend	-/-	1.199
c2.	Rente van projectfinanciering die wordt toegerekend	-/-	
c3.	Rentebaat voor doorverstrekte leningen (projectfinanciering),		
	die aan het taakveld **moet** worden toegerekend	+/+	
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		13.668
d1.	Rente over eigen vermogen	+/+	1.379
d2.	Rente over voorzieningen	+/+	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		15.047
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (omslag)	-/-	30.195
f.	**Renteresultaat op het taakveld treasury**		**15.148**

Het in deze MJPB (min of meer reëel) begrote renteresultaat ligt in 2017 boven het in deze begroting ingeboekte resultaat. Bij het jaarverslag zal worden voorgesteld het meerdere van het renteresultaat boven genoemd ingeboekt bedrag van € 10,1 mln. aan te wenden om de schuldpositie van de gemeente te verlichten (zie ook paragraaf weerstandsvermogen).

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze MJPB 2017 – 2020 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2017 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen in de volgende tabel.

Tabel Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Maximaal toegestane leningen 2017	**Maximaal**
	Bedragen x € 1.000,--
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financiering sociale woningbouw	100.000
Financiering aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

4.5.4 Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2017 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2017 heeft een omvang van €696,9 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op €59,2 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2).
De gemeente Arnhem stuurt erop onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

4.5.5 Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een goed (gelijkmatig) opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de rente-aanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet FIDO is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan in 2017 de rente wordt herzien, heeft de renterisiconorm in 2017 voor Arnhem alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen.
Voor het jaar 2017 komt de prognose van het renterisico uit op 7,4 %. (vergelijk: JV2015 13,4 %).

4.5.6 Schatkistbankieren

In het najaar van 2013 is voor gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2017 € 4,14 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke bewegingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen deze drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Om de drempelwaarde niet te overschrijden wordt in 2016 beperkt gebankierd bij de schatkist. De verwachting is dat dit ook voor 2017 het geval zal zijn.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

4.5.7 Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het Treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Paragraaf 4.6 Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, auditing en risicomanagement.

4.6.1 Personeel en organisatie

Diverse ontwikkelingen uit de afgelopen jaren leiden in 2017 tot een kleinere ambtelijke organisatie.
Na de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf en het Natuurcentrum en de oprichting van De Connectie komt de formatie in de kernorganisatie uit op naar schatting 1.000 medewerkers. Daarvan zijn circa 40 fte's opgenomen in de nieuwe wijkteams leefomgeving.

De kernorganisatie die na de uitplaatsingen overblijft krijgt voor een deel een andere rol dan voorheen. Zo wordt de kernorganisatie als gevolg van de wijksturing opdrachtnemer van de wijkteams leefomgeving en zal regievoering en opdrachtgeverschap naar de verzelfstandigde onderdelen ook de nodige aandacht moeten krijgen. Dit vraagt van medewerkers een nieuwe rol en inzet van andere talenten en gedrag dan tot nu toe gevraagd werd. De focus hierop is een belangrijk aandachtspunt voor personeel en organisatie.
Vanuit de visie op personeel wordt gestreefd naar meer flexibiliteit en mobiliteit, onder andere door opgavegericht werken, waar integraal aan stedelijke- en wijkopgaven wordt gewerkt. Mogelijkheden om dit te stimuleren worden nader onderzocht. Om de consequenties van de implementatie van Van Wijken Weten en de daarmee gepaard gaande wijzigingen in de staande-organisatie te verlichten wordt voorgesteld om in 2017 incidenteel € 1,89 miljoen voor de organisatie beschikbaar te stellen. In de vorige begroting was voor de invoeringskosten € 3 miljoen geraamd. Deze valt vrij in deze begroting ten gunste van de algemene middelen (zie hiervoor 2.5).

De vergrijzing van de organisatie heeft de aandacht door middel van het traineeprogramma dat in 2015 begonnen is. Het streven is dit programma te continueren in 2017 en daarnaast aandacht te besteden aan de optimale en duurzame inzetbaarheid van medewerkers, waaronder ook de oudere medewerkers. Mede daardoor staat ook opleiden en ontwikkelen in 2017 hoog op de agenda. In deze begroting wordt voorgesteld om € 750.000 ter beschikking te stellen om de jonge instroom te bevorderen. Naast het voortzetten van het traineeprogramma wordt hierbij gedacht aan het zoveel mogelijk stagiaires inzetten, jonge medewerkers binnenhalen op externe vacatures (die waarschijnlijk bepekt zijn) en het meewerken aan een regionaal traineeprogramma. Verder zal worden gekeken naar mogelijkheden die bij andere gemeenten succesvol zijn gebleken, zoals een jongerenpool (bij de gemeente Utrecht), werkervaringsplaatsen voor jongeren en het creëren van garantiebanen.
Het creëren van garantiebanen/ banenafspraak wordt gecontinueerd via een projectorganisatie waarin diverse disciplines zijn vertegenwoordigd.

Bewustwording als middel tegen discriminatie is een thema dat ook in 2017 doorloopt. Voorbeelden hiervan zijn een proef met anoniem solliciteren en er is ook een trainingsprogramma waarin wordt gewerkt aan de bewustwording van dit thema.

Kerngegevens

De medewerkers van Arnhem kunnen worden verdeeld over een aantal groepen. Hierna wordt weergegeven hoe de formatie zich de komende jaren ontwikkelt op grond van de vastgestelde kaders. De formatie van de ambtelijke organisatie voor de komende jaren laat een daling zien met name als gevolg van de ingezette bezuinigingen.

Totaal FTE Arnhem

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2015	Begroting Formatie 2016	Begroting Formatie 2017	Begroting Formatie 2018	Begroting Formatie 2019	Begroting Formatie 2020
Aantal FTE Raad	**39**	**39**	**39**	**39**	**39**	**39**
Aantal FTE College B&W	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	1.386	1.418	**1.375**	1.349	1.347	1.347
Aantal FTE mobiliteitskandidaten *	47	40	**0**	0	0	0
Aantal FTE gemeente Arnhem	**1.433**	**1.458**	**1.375**	**1.349**	**1.347**	**1.347**

(*) Bij de mobiliteitskandidaten is rekening gehouden met een afloop naar nihil per 31 december 2016, de einddatum van het Sociaal Plan Gemeente Arnhem.

In bovenstaande tabel loopt het aantal medewerkers van de gemeente Arnhem niet af tot de 1.000 fte's die de kernorganisatie gaat bevatten. Dit komt doordat de uitplaatsingen nog niet in fte's berekend of bekend zijn.

Het formatieverloop van de ambtelijke organisatie kan als volgt worden verklaard.

Verloop formatie	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Aantal FTE ambtelijke organisatie geamendeerde MJPB 2016-2019	***1.457***	*1.401*	*1.377*	*1.376*	*1.376*
Bij: formatie uitbreiding vanuit Stadsregio subsidiebureau	2	2	2	2	2
Bij: formatie uitbreiding vanuit Stadsregio i.v.m. liquidatie Stadregio	4	3	1	0	0
Bij: omzetten inhuur naar formatie veiligheidsdiensten	2	2	2	2	2
Af: Wijkteamcoaches formatie i.p.v. Sociaal Domein	-13	0	0	0	0
Af: verzelfstandiging Schulddienstverlening	-27	-27	-27	-27	-27
Af: reductie Ontwerp en Projectleiding	-4	-4	-4	-4	-4
Af: reductie Project- en Interimmanagement	-2	-2	-2	-2	-2
Af: reductie a.g.v. knelpunt formatie en energie	-4	0	0	0	0
Af: verzelfstandiging Sportbedrijf	pm	pm	pm	pm	pm
Af: reductie overheadfuncties / indirecte functies a.g.v. verzelfstandigingen	pm	pm	pm	pm	pm
Af: inrichting De Connectie	pm	pm	pm	pm	pm
Diversen	3	0	0	0	0
Aantal FTE ambtelijke organisatie Ontwerpbegroting MJPB 2017-2020	**1.418**	**1.375**	**1.349**	**1.347**	**1.347**

Verhouding direct en indirect

Verhouding direct en indirect	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Directe FTE's ambtelijke organisatie	913	899	897	895	895
Indirecte FTE's ambtelijke organisatie	505	476	452	452	452
Totaal aantal FTE 's ambtelijke organisatie	**1.418**	**1.375**	**1.349**	**1.347**	**1.347**
% indirect ten opzichte van totaal aantal FTE's ambtelijke organisatie	**36%**	**37%**	**34%**	**33%**	**33%**

Als gevolg van de verzelfstandiging van het Musis Sacrum/ Schouwburg Arnhem is de directe formatie in 2016 gedaald met 27 FTE. In 2017 zal verzelfstandiging van het Sportbedrijf, het Natuurcentrum en waarschijnlijk ook het Parkeerbedrijf zorgen voor een verdere daling van het aantal directe fte's. Dit zal een reductie op de indirecte functies opleveren, waarvan de exacte omvang nog niet bekend is.
Er is een model ontwikkeld om te komen tot een juiste reductie of uitbreiding van de overhead bij het afstoten of ontvangen van taken. Dit wordt opgenomen in de businesscase en als taakstelling toegevoegd bij een verzelfstandiging. Vanaf 2017 is een taakreductie in indirecte functies naar aanleiding van de afspraken in het Coalitie-akkoord opgenomen. Vanaf dan daalt het percentage naar 33%.

Personele lasten formatie	Realisatie 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Bedragen x € 1.000,-				
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**1.386**	**1.418**	**1.375**	**1.349**
Totaal personeelslasten	**110.135**	**101.002**	**98.430**	**97.577**
Gemiddelde loonsom*	**70.327**	**69.227**	**69.585**	**70.262**

De gemiddelde loonsom in de realisatie 2015 is hoger dan de begrote loonsom voor 2016 en verder. Dit wordt veroorzaakt door een eenmalige uitkering conform de CAO, gratificaties en afkoopsommen.

Medio juli 2015 hebben de partijen overeenstemming gevonden over de nieuwe CAO voor gemeenteambtenaren vanaf 2016. De loonstijging bedraagt 3% per 1 januari 2016.

Door verandering van de indexeringssystematiek van pensioenen wordt de pensioenbijdrage in 2016 gebaseerd op prijsindexatie in plaats van op de loonontwikkeling. Daardoor wordt het werkgeversdeel van de pensioenpremie lager. Dat deel wordt aangewend voor de loonstijging.
Ook het lagere werknemersdeel van de ABP-premie heeft een positief effect op het netto loon van de ambtenaren.
De premiestijging per april 2016 heeft de stijging van het netto loon wat gematigd en de lasten verhoogd.

Verloop mobiliteitskandidaten

Verloop mobiliteitskandidaten	01-07-2012 realisatie		31-12-2013 realisatie		31-12-2014 realisatie		31-12-2015 realisatie		Realisatie 31-05-2016	
	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte	aantal	fte
Niet geplaatst	135	119	60	54	57	47	45	37	40	32
Tijdelijk geplaatst	101	81	81	68	31	29	8	7	6	5
Mentoren	17	15	14	12	10	9	6	5	4	4
TOTAAL	**253**	**215**	**155**	**133**	**98**	**85**	**59**	**49**	**50**	**41**

Het Bureau voor Loopbaanontwikkeling en Mobiliteit (BLoeM) is in 2012 opgericht als projectbureau met als doel uitvoering te geven aan het Sociaal Plan Gemeente Arnhem (SPGA). In totaal zijn vanaf 2012 ruim 300 medewerkers met de status "mobiliteitskandidaat" begeleid.
Sinds 1 januari 2015 maakt BLoeM integraal onderdeel uit van de afdeling P&O. Voor uitvoering van het SPGA is een frictiebudget beschikbaar van € 21,5 miljoen.

De doelstelling van de uitvoering van het SPGA is ultimo 2016 (einde looptijd SPGA) voor alle kandidaten een andere werkplek te hebben gevonden. In mei 2016 zijn nog 50 kandidaten in begeleiding. Van ongeveer 15 kandidaten is een einddatum bekend. Ruim 10 kandidaten zijn intern plaatsbaar. Enkele kandidaten hebben een verlengde termijn. De overige worden bemiddeld naar een externe plaatsing, met behulp van een outplacementbureau.

Ongeveer 10 kandidaten hebben een verlengde termijn. De overigen worden bemiddeld naar een externe plaatsing, waarvan een aantal met behulp van een outplacementbureau. Ondanks de intensieve begeleiding valt niet uit te sluiten dat voor een aantal kandidaten per 1 januari 2017 ontslag zal volgen.

Alle kosten die samenhangen met de gevolgen van de formatiereductie uit het dossier Toekomst Gericht Bezuinigen en daaruit volgend het SPGA worden aangemerkt als frictiekosten. De loonkosten van de tijdelijke plaatsingen worden pas aangemerkt als frictiekosten na afloop van de tijdelijke plaatsing.

Over de totale periode 2013-2016 zijn de loon/frictiekosten geschat op € 21,5 miljoen. Als de verwachte uitstroom in 2016 achterblijft, dan zal € 21,5 miljoen onvoldoende zijn. Dit wordt gemonitord en is ook vertaald in een risico (zie Paragraaf Weerstandsvermogen).

Het verloop van de frictiekosten in de looptijd van het Sociaal Plan Gemeente Arnhem (2013-2016) geeft het volgende beeld:

Frictiekosten

Frictiekosten 2013 - 2016	
Bedragen x € 1.000	
Realisatie 2013	7.947
Realisatie 2014	6.285
Realisatie 2015	5.091
Begrote Loonkosten 2016	1.994
Totaal	**21.317**

4.6.2 Informatie en automatisering

De informatievoorziening heeft zich ontwikkeld tot een volwaardige productiefactor. Afdelingen worden gestimuleerd om te zoeken naar innovatieve manieren voor de inzet van ICT om hun werk beter, sneller en goedkoper te kunnen verrichten. Zo komen bijvoorbeeld in de dienstverlening aan burgers en bedrijven meer mogelijkheden voor het afnemen van volledig digitale diensten. Intern worden de informatiesystemen verder gestroomlijnd met het oog op kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Ook schakelt de informatievoorziening aangepast aan de organisatieveranderingen ten gevolge van Van Wijken Weten en de verzelfstandigingen.

Om richting te geven aan de ICT gerelateerde ontwikkelingen binnen de gemeente Arnhem is een Digitale Agenda opgesteld. Daarnaast wordt actieve samenwerking met Rheden en Renkum gezocht en gewerkt aan één gezamenlijke ICT-organisatie (GemICT, als één van de onderdelen van de Connectie). Ook wordt voortdurend onderzocht welke taken door de gemeente zelf gedaan moeten worden en welke taken efficiënter door anderen uitgevoerd kunnen worden.

Ontwikkelingen

Ontwikkelingen vanuit de veranderopgaven:

- Flexibilisering in investeringen (van aanschaf naar huur, ofwel van investeren naar exploitatie);
- Regionalisering en samenwerking;
- Verlies van banen door krimpen van de organisatie in samenhang met het uitbesteden van onderdelen van de ICT infrastructuur;
- Wijkgericht werken.

De Digitale Agenda is een vertaling van de ambities - zoals verwoord in de Perspectiefnota, gecombineerd met de ambities op het gebied van bedrijfsvoering - in ontwikkelingen en projecten op het gebied van informatievoorziening. De belangrijkste thema's (waarvoor additionele investeringen verwacht worden) zijn:

- Basisregistraties en digitale dienstverlening: Door de inzet van de basisregistraties kan de gemeente Arnhem haar dienstverlening verbeteren met minder kosten. De administratieve last vermindert door één centrale waarheid te gebruiken in plaats van dubbele registraties. Hierdoor wordt tevens het werken met verkeerde gegevens voorkomen. Er zijn totaal 12 basisregistraties. De gemeente Arnhem heeft ook een wettelijke plicht om gegevens in de basisregistraties te gebruiken in de uitvoering van publiekrechtelijke taken;
- S@men: Het werken in een netwerkorganisatie vraagt om slimme inzet van ICT zodat teams makkelijk informatie en kennis kunnen delen. Any time, any place, anywhere, any device. Dit gaat om samenwerking tussen medewerkers onderling, tussen de gemeente en bedrijven/ketenpartners en tussen inwoners en de gemeente;
- Smart Government: beschikbare in- en externe data gaan gebruikt worden om met rijke informatie de bestuurlijke- en ambtelijke beleid- en besluitvorming te ondersteunen. Dit is inmiddels geconcretiseerd in een nieuwe veranderopgave Sm@rt Arnhem gericht op de toepassing in het sociaal domein;
- Veilige informatievoorziening: doel van informatieveiligheid is te zorgen dat de vertrouwelijkheid, de beschikbaarheid en de juistheid van de informatie worden gewaarborgd.

en ook:

- Betrouwbare ICT (basis op orde). Vereenvoudiging van de ICT-voorzieningen, het uitvoeren van achterstallig onderhoud en het structureel inbedden van een goede ICT-beveiliging in de hele organisatie;
- De vorming, uitwerking en realisatie van GemICT. GemICT wordt de nieuwe ICT partner voor de G3 gemeenten (Arnhem, Rheden & Renkum). De primaire doelen voor GemICT zijn verhogen van de kwaliteit en het terugdringen van de kwetsbaarheden door de schaalvergroting die er ontstaat. GemICT zal een onderdeel worden van De Connectie waar de drie gemeenten beleidsarme uitvoeringstaken in willen onderbrengen;
- Van klassiek naar Cloud. Door continue te kijken naar de mogelijkheden zal een verschuiving gaan optreden van zelf doen naar meer regie vorming op de ICT voorzieningen. Cloud toepassingen zullen dan ook een nog grotere vlucht gaan krijgen.

Prioritering:

1. Continuïteit bedrijfsvoering;
2. Bijdragen aan de bezuinigingen;
3. Bijdragen aan de programma's en veranderopdrachten;
4. Uitvoeren van wettelijke taken;
5. Verhogen van de kwaliteit van bedrijfsvoering.

Deze punten samen moeten ertoe leiden dat op het gebied van de ICT voorziening voldoende kwaliteit geleverd wordt om de organisatie maximaal te ondersteunen tegen minimale kosten.

Actuele kaders

Bovenlokaal beleid, in de vorm van de Generieke Digitale Infrastructuur van de overheid (GDI), bepaalt in grote mate de gehanteerde strategie binnen de gemeente Arnhem.
De GDI bestaat uit standaarden, producten en voorzieningen die gezamenlijk gebruikt worden door alle overheden, vele publieke organisaties en in een aantal gevallen door private partijen. De GDI is een onmisbaar deel van de digitale basisvoorzieningen waarmee organisaties hun werk doen.
De GDI bestaat uit herbruikbare digitale basisvoorzieningen en vormt een dynamisch geheel dat de komende jaren gewijzigd kan worden door de ontwikkeling van nieuwe generieke voorzieningen en standaarden of door het stoppen met het beheer van al opgenomen voorzieningen.

4.6.3 Auditing en risicomanagement

Binnen de gemeente Arnhem zijn in het cluster Intern Advies bij de afdeling Financial Control de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden op het gebied van Auditing en risicomanagement en de subsidieverantwoording gepositioneerd. Voor deze positionering is gekozen om een onafhankelijke positie binnen de organisatie te waarborgen. Deze onafhankelijke positie onderstreept de waarde die het college en het management van de organisatie hechten aan het uitvoeren van audits en risico-analyses.

De basis voor de discipline Auditing en risicomanagement is het Auditstatuut 2013. Auditing en risicomanagement wordt door het college en het management ingezet om beter in ‘control’ te komen.
De belangrijke onderzoeksthema’s in 2017 worden hierna toegelicht.

Risicomanagement en operational auditing

- *Programma 'Van wijken weten'*
  Arnhem kiest voor een fundamentele wijkbenadering, waarbij zoveel mogelijk op decentraal niveau wordt uitgevoerd. Vanuit de wijk wordt aangegeven wat nodig is om daarmee de lijnen tussen inwoners en gemeente te verkorten. Dit programma sluit aan en is een voortzetting op de decentralisatie van de 3D (Jeugdwet, Wmo en participatie) die in 2016 verder zijn getransformeerd;
- *Werken aan processen*
  Binnen de gemeentelijke organisatie wordt zoveel mogelijk gewerkt in processen 'van klant tot klant'. Om goed zicht te krijgen op de voortgang van deze manier van werken en verbeterpunten op het spoor te komen, wordt in 2016 een aantal specifieke audits uitgevoerd;
- *Verzelfstandigingen / op afstand zetten van taken*
  Na de risicoanalyses ben behoeve van het uitbesteden van onderdelen van het Parkeerbedrijf, de verzelfstandiging van het Sportbedrijf en het Natuurcentrum volgen risicoanalyses van het op afstand zetten van de Connectie en de herpositionering van de sociale wijkteams;
- *Arnhem streeft verder naar een kleine slagvaardige regie-gemeente.*
  Inzicht verschaffen in de risico’s helpt om hiervoor goede keuzes te maken;
- *Grondexploitatie*
  Alle grote en strategische grondexploitatieprojecten worden regelmatig doorgelicht op risico’s ten aanzien van het programma, de planning en de grondopbrengsten.
- *Financial auditing en It auditing*
  De belangrijkste controleonderdelen in het kader van de jaarrekeningcontrole zijn:
  - Rechtmatigheid EU-aanbestedingen;
  - Memoriaalboekingen;
  - Factuurbehandeling (prestatielevering);
  - Betalingsverkeer;
  - Waardering en beheersing voorraden (lopende grondexploitaties);
  - Proces van totstandkoming van schattingsposten in de jaarrekening: subjectieve elementen /schattingen, zoals voorzieningen en ‘nog te betalen bedragen’.

Frauderisico-analyse
Met ingang van 2015 heeft de interne frauderisico-analyse verhoogde aandacht gekregen als één van de onderwerpen van kwaliteitsbeheersing. Hiervoor is een overzicht van de frauderisico door de gemeente Arnhem opgesteld. Vanaf 2016 zal hier verder vervolg en verdieping aan worden gegeven.

It auditing
De IT–audits zijn met name gericht op de betrouwbaarheid, integriteit en beschikbaarheid van IT-processen en IT-producten en kunnen als zodanig onderdeel uitmaken van de financial audits. Bij IT-audits wordt vooral gekeken naar Algemene IT-beheersingsmaatregelen én naar beheersingsmaatregelen-/controles binnen de applicatie eventueel in samenhang met procesmatige beheersingsmaatregelen.
Een belangrijke audit in 2017 wordt de ENSIA-audit. Hierbij wordt van een aantal processen de informatie-beveiligingsomgeving beoordeeld.

Ontwikkelingen binnen Financial Control
- Doorontwikkeling van financial auditing en inhoud geven aan de nieuwe functie IT-audit coördinator;
- Risico-based auditen;
- Audits gericht op de controle onderwerpen in het kader van de jaarrekeningcontrole.

Ontwikkelingen binnen de organisatie
- Het college wordt verantwoordelijk voor de rechtmatigheid met ingang van 2018 (plan Depla);
- Nieuwe samenwerkingsvormen, decentralisaties;
- Wijkgericht werken - nieuwe aanpak sociale en fysieke beheer in de wijken.

Ambitie
- *Werken aan risicobewustzijn van de organisatie.*
  Om nog verder te groeien naar een risico-intelligente organisatie waar risico's bewust worden genomen, is blijvende aandacht voor risicomanagement nodig. De discipline Auditing en risicomanagement heeft werkvormen ontwikkeld die worden toegepast bij diverse (nieuwe) projecten en programma's binnen de gemeente om dit risicobewustzijn te vergroten. Daarnaast zal de mogelijkheid om het risicobewustzijn verder te ontwikkelen worden uitgebreid door opleidingen op te nemen in het gemeente brede opleidingsaanbod.
- *Inspelen op nieuwe ontwikkelingen.*
  Naast het reguliere werk dat inzicht biedt in de getrouwheid en rechtmatigheid, komt meer accent te liggen op betrokkenheid bij nieuwe ontwikkelingen in de taken van de gemeente, waardoor nieuwe processen efficiënter kunnen worden ingericht. Dat vereenvoudigt de verbijzonderde controle. Ook voor de bestaande processen wordt systematisch gezocht naar verbetermogelijkheden van de verbijzonderde controle.

Actuele kaders
- Auditstatuut 2013;
- BBV;
- Organisatiebesluit;
- Coalitieakkoord 2014-2018.

Paragraaf 4.7 Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel politiek/bestuurlijk als financieel.

4.7.1 Inleiding

De opzet van deze paragraaf sluit aan bij het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Opdrachtgevende rol en eigenaarsrol

Verbonden partijen (publiekrechtelijk of privaatrechtelijk) zijn organisaties waarin gemeenten een bestuurlijk én een financieel belang hebben. De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van opdrachtgever en van eigenaar:

- *opdrachtgever:* de gemeente is afnemer/*opdrachtgever* van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten/producten, is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend (maatwerk) pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken;
- *eigenaar*: in de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede *eigenaar* van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking)organisatie.

Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien kan een spanningsveld bestaan.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

De verantwoording in de paragraaf Verbonden partijen vindt plaats vanuit de positie als eigenaar van deze verbonden partijen. Opmerking hierbij is dat de gemeente Arnhem in bijna alle gevallen mede-eigenaar is in de verbonden partij, hetgeen betekent dat er meerdere deelnemers zijn. De verantwoording vanuit de rol als opdrachtgever is terug te vinden in de desbetreffende programma's.

Actuele kaders

Wet gemeenschappelijke regeling

Op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Hiermee is een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van de raad op het samenwerkingsverband te versterken.
De belangrijkste wijzigingen zijn:

- De algemene en financiële kaders voor het volgende begrotingsjaar moeten door het samenwerkingsverband uiterlijk vóór 15 april aangeboden worden aan de raden van de deelnemers (artikel 34b Wgr). Voor de gemeente Arnhem is hierdoor deze informatie beschikbaar tijdens de behandeling van de perspectiefnota;
- De jaarrekening en het verslag van de accountant moet eveneens uiterlijk 15 april worden aangeboden aan de raad;
- De termijn waarbinnen de raad een zienswijze kan indienen op de ontwerpbegroting van een samenwerkings-verband wordt met twee weken verlengd naar acht weken. De vastgestelde begroting van het samenwerkings-verband moet daarom uiterlijk 1 augustus toegezonden worden aan de provincie. In de praktijk betekent dit in verband met het zomerreces dat de huidige termijn van 6 weken uitgangspunt blijft;
- Lokale rekenkamers en rekenkamercommissies krijgen meer mogelijkheden om onderzoek te doen samenwerkingsverbanden die op grond van de Wgr zijn ingesteld;
- Een bestuur van een samenwerkingsverband kan de overgedragen bevoegdheden niet zelf uitbreiden;
- Bij een openbaar lichaam dat uitsluitend is ingesteld door de raad, is het niet langer toegestaan dat leden van het college zitting nemen in het algemeen bestuur;
- Een nieuwe samenwerkingsvorm is ingevoerd: de bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).

Gemeentelijke kaders

- kadernota Verbonden partijen (raadsbesluit 2005; geactualiseerd in 2007);
- kadernota "Afstoffen en aanscherpen" (raadsbesluit 2007).

In bovengenoemde gemeentelijke kadernota's is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Door o.a. ontwikkelingen in het sociaal domein, wijzigingen in de Wgr, verzelfstandigingen en intergemeentelijke samenwerkingsvormen is actualisatie van deze nota's nodig. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code. Naar verwachting zal de herziene kadernota verbonden partijen in het derde kwartaal van 2016 gereed zijn en ter besluitvorming worden aangeboden.

4.7.2 Aantal verbonden partijen

Overzicht van verbonden partijen

In onderstaande tabel wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem in 2016 deelneemt en aan welke programma's daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Rechtsvorm		
Gemeenschappelijke regelingen	1. Wgr+ Stadsregio Arnhem Nijmegen(in liquidatie) 2. GO Arnhem Nijmegen City Region	R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening R2 Verkeer, vervoer en waterstaat R3 Economie R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning R8 Wonen en ruimte
	3. GR Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland- Midden (VGGM)	R1 Veiligheid R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning R7 Gezondheid en milieu
	4. GR Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
	5. GR Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief	R5 Cultuur, recreatie en sport
	6. GR Onderwijszaken	R4 Educatie
	7. GR Milieusamenwerking Regio Arnhem (MRA)	R7 Gezondheid en Milieu
	8. GR Euregio Rijn-Waal	R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening R3 Economie
	9. GR Lingezegen	R5 Cultuur, recreatie en sport
	10. GR Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	R7 Milieuhandhaving R8 Wonen en ruimte
	11. GR Regio Centraal Gelderland (in oprichting)	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Bedrijfsvoerings-organisatie (BVO)	12. GR BVO de Connectie (in oprichting) 13. GR BVO Doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	R9 Financiën en bedrijfsvoering R4 Educatie R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Stichtingen	14. St. Economic Board regio Arnhem-Nijmegen	R3 Economie
	15. St. Stedenlink	R9 Financiën en bedrijfsvoering
	16. St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem	R9 Financiën en bedrijfsvoering
	17. St. Het Veluwse Bosbrandweer Comité	R1 Veiligheid
	18. St. Parkeerbeheer Arnhem	R2 Verkeer, vervoer en waterstaat
	19. St. Dataland 20. St. Natuurcentrum Arnhem (in oprichting) 21. St. Wijkteams (in oprichting)	R9 Financiën en bedrijfsvoering R5 Cultuur, recreatie en sport R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Besloten Vennootschappen	22. BV Facility Point	R3 Economie
	23. BV Nazorg Bodem Holding 24. BV Sportbedrijf Arnhem (in oprichting)	R7 Gezondheid en Milieu R5 Cultuur, recreatie en sport
Naamloze Vennootschappen	25. NV Bank Nederlandse Gemeenten	R9 Financiën en bedrijfsvoering

4.7.3 Ontwikkelingen en risico's Verbonden partijen

In het jaarverslag 2014 is voor het eerst het Risicokompas toegepast. Het Risicokompas is een jaarlijkse risicoanalyse waarmee de bestuurlijke en financiële risico's van de verbonden partijen in beeld worden gebracht. Deze risicoanalyse bepaald op welke verbonden partijen de nadruk in de paragraaf Verbonden partijen komt te liggen. Het risicokompas wordt eenmaal per jaar uitgevoerd als onderdeel van de beleidscyclus.
In verband met de totstandkoming van de nieuwe kadernota Verbonden partijen heeft er voor de Meerjarenprogrammabegroting 2017 - 2020 geen actualisatie van het risicokompas plaatsgevonden en is gebruik gemaakt van de laatste actualisatie van het risicokompas. Daaruit komen twee verbonden partijen naar voren met een hoog risicoprofiel.

Hierna worden de belangrijkste ontwikkelingen beschreven van de verbonden partijen met een hoog risicoprofiel volgens het Risicokompas dan wel de verbonden partijen waar sprake is van belangrijke ontwikkelingen of die in oprichting zijn. Dit zijn:

- Gemeenschappelijke regeling Stadsregio Arnhem Nijmegen (in liquidatie);
- Gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven);
- Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (DRAN);
- Gemeenschappelijke regeling Regio Centraal Gelderland (in oprichting);
- Stichting Wijkteams (in oprichting);
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland (in oprichting);
- Besloten vennootschap Sportbedrijf Arnhem (in oprichting).
- Stichting Natuurcentrum Arnhem (in oprichting);
- Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie (in oprichting).

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen).

GR Stadsregio Arnhem Nijmegen (in liquidatie)

Per 1 januari 2015 is de Wgr-plus regeling (met een wettelijke overgangstermijn van 1 jaar) komen te vervallen. De deelnemende gemeenten en de Stadsregio hebben daarom medio 2015 besloten om de regeling op te heffen en een aantal werkzaamheden (m.n. op het gebied van mobiliteit) over te hevelen naar de provincie, individuele gemeenten of nieuwe Samenwerkingsvormen, zoals het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region (welke eind 2015 is opgericht

De Stadsregio Arnhem-Nijmegen is in juridische zin 'in liquidatie' en zal kunnen worden opgeheven als de laatste dossiers of zijn overgedragen of zijn afgehandeld. In de afbouw van de stadsregio heeft Arnhem, onder meer, de verantwoordelijkheid overgenomen om de laatste personeelsleden, namens de regio, naar ander werk te begeleiden.

De opheffing van de Stadsregio is nu voorzien voor juli 2017. Voor 2017 zal van de gemeente géén inwonersbijdrage meer worden gevraagd. Zoals nu voorzien (op basis van de huidige risico-inschatting) heeft de Stadsregio voldoende middelen om de eind-afwikkeling te kunnen doen, zonder grote naheffingen of overschotten voor de deelnemende gemeenten.

GR Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven/PHB)

In 2015 is het rapport "Toekomst Presikhaaf Bedrijven en regionale samenwerking Participatiewet" regionaal in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland vastgesteld. Belangrijke uitgangspunten zijn:

- mensen die aangewezen zijn op de Participatiewet, zoveel mogelijk actief zijn, liefst op zo regulier mogelijke arbeidsplaatsen bij reguliere werkgevers;
- ondersteuning aan de doelgroep van de Participatiewet transparant, effectief en efficiënt organiseren, zodat werkgevers één aanspreekpunt hebben waarmee zij zaken kunnen doen en dat er voldoende flexibiliteit en ruimte blijft om in te spelen op lokale kansen;
- een nieuwe aanpak die de taken, die voortvloeien uit de Participatiewet, anders over belangrijke uitvoeringsorganisaties verdelen en menskracht, expertise en netwerken van professionals slim bundelen.

Besloten is om Presikhaaf Bedrijven (PHB) geleidelijk af te bouwen en het regionale Werkgeversservicepunt (WSP) modulair op te bouwen. Op basis van dit besluit en gegeven de visies en ambities die de diverse gemeenten in de onze regio Midden Gelderland hebben bij de uitvoering van de Participatiewet is de uitgangssituatie van Presikhaaf Bedrijven (PHB) dat de uitvoeringstaken anders moeten worden verdeeld. Inzet daarbij is om de bestaande infrastructuur van PHB zoveel mogelijk te bundelen met de nieuwe taken die in het kader van de Participatiewet worden uitgevoerd door de gemeentelijke sociale diensten en het regionale WSP. Door PHB geleidelijk af te bouwen en het WSP modulair op te bouwen worden de beschikbare middelen optimaal ingezet en frictiekosten van de veranderingen geminimaliseerd.

Het WSP richt zich op de doelgroep van de Participatiewet met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt en zal in lijn met het advies ook de SW-medewerkers met een vergelijkbare loonwaarde (> 40%), die nu veelal op detacheringsbasis vanuit PHB bij reguliere werkgevers werken, ondersteunen.

De reguliere medewerkers van PHB, die momenteel verantwoordelijk zijn voor deze SW-groep gaan over naar het WSP. Op deze manier wordt het WSP voor werkgevers hét aanspreekpunt (met menskracht, expertise en netwerken) waarmee zij afspraken kunnen maken over hun personeels- en ondersteuningsbehoeften.

De eigen bedrijfsactiviteiten van PHB worden zoveel mogelijk verder geprivatiseerd. Dienstverleningsonderdelen als Groen en Schoonmaak kunnen worden overgedragen aan private partijen. Met deze partijen worden afspraken gemaakt over de detachering van SW-medewerkers en het overnemen van het betrokken reguliere begeleidingspersoneel van PHB. De detacheringen worden via het versterkte WSP georganiseerd.

Het compactere PHB concentreert zich op het organiseren van werk voor de groep SW-ers, die niet in staat is om bij reguliere werkgevers aan de slag te gaan (ca. 840 fte SW). Onderzocht wordt of er kansen zijn om de werklast van het nieuwe PHB een continue basis te geven door verbindingen aan te gaan met de opgaven die voortvloeien uit de decentralisatie van de zorg. Een eerste belangrijke stap is de opgave van gemeenten om de groep SW-medewerkers met de laagste loonwaarde (< 25%) passende activiteiten aan te bieden in hun buurt of wijk.

Verwacht wordt met deze bewegingen de kosten van de ondersteuning voor SW-medewerkers beter te kunnen beheersen, waardoor er investeringsruimte ontstaat om de nieuwe aanpak voor de brede doelgroep van de Participatiewet te borgen.

In de tweede helft van 2016 wordt een Businesscase aan de raad voorgelegd, waarin twee lijnen worden uitgewerkt: verzelfstandigen in onderdelen of verzelfstandigen in samenhang zoals de optie van de Stichting GoedWerkt.
De besluitvorming over de Businesscase bepaalt de verdere doorontwikkeling van Presikhaaf & Bedrijven in 2017 en verder.

GR Omgevingsdienst Regio Arnhem
Vanaf 1 april 2013 is de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem) operationeel. Het doel van de vorming van de ODRA is om hogere kwaliteit in vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) te bereiken tegen lagere kosten. De Wabo-brede uitbesteding van VTH-taken van Arnhem aan de ODRA geschiedt op basis van een dienst-verleningsovereenkomst met een jaarlijkse actualisering in de vorm van een werkprogramma. De gemeente Arnhem verzorgt de huisvesting en het gastheerschap voor de ODRA. De ODRA is gehuisvest in het Stadskantoor te Arnhem en maakt daarbij gebruik van gemeentelijke diensten op het gebied van o.a. ICT en P&O. De huisvesting en het gastheerschap zijn afzonderlijk in een aparte overeenkomst tussen Arnhem en ODRA geregeld.

Als gevolg van een structurele crisis op de bouwmarkt heeft de gemeente al een aantal jaar te kampen met sterk teruggelopen leges-inkomsten. Hoewel in 2015 de legesinkomsten fors stegen, levert 2016 weer hetzelfde beeld als de afgelopen jaren. Anticiperend op lagere inkomsten heeft Arnhem al vanaf 2016 een verlaging van het Arnhemse budget van € 655.000 ingeboekt. Daarnaast is voor 2017 en verder een tweede taakstelling van € 600.000 op de werkzaamheden van ODRA opgenomen. Vanaf 2017 zal ODRA werken met outputfinanciering op basis van een productencatalogus met vaste prijzen per product en dienst.

Belangrijke ontwikkeling op korte termijn zijn de introductie van private kwaliteitsborging - uitvoering van bouwtoezicht door bedrijven - en de komst van de nieuwe Omgevingswet. Van beide ontwikkelingen is nog niet duidelijk welke consequenties ze hebben voor de werkzaamheden die ODRA voor de gemeente uitvoert.

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN)
Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie.

Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog Wmo-vervoer en Leerlingenvervoer). De aanbesteding van het vervoer heeft inmiddels plaatsgevonden. De kosten van het doelgroepenvervoer zijn hoger dan begroot, oplopend van € 284.000 in 2017 naar € 884.000 vanaf 2019. Dit komt mede doordat de bijdrage voor het Wmo-vervoer vanuit de Provincie (Samenwerkingsovereenkomst basismobiliteit: SOK) afneemt en er geen rekening is gehouden dat het budget leerlingenvervoer incidenteel was opgehoogd en vanaf het schooljaar 2016-2017 wegvalt. De aankomende periode zal maximaal worden ingezet op het realiseren van besparingen door het (verder) bundelen van het vervoer, het aanpassen van systeemkenmerken (bijv. wijzigen van aanmeldtijden), een verplicht OV-advies, het aanpassen van de maximale reisduur van een leerling van 60 naar 90 minuten, waardoor er meer leerlingen met minder busjes kunnen worden vervoerd, het aanpassen van de tarieven taxivervoer, de instroom vraagafhankelijk vervoer en leerlingenvervoer beperken en het inzetten van meer vrijwilligers.

Het resterende tekort zal gedekt worden met aanvullende maatregelen binnen het beleidsveld. Hierbij wordt rekenschap genomen van de wettelijke beperkingen en bezwaren die hierbij een rol spelen. Hiervoor wordt in 2016 een plan van aanpak met gefaseerde bezuinigingsmogelijkheden opgesteld; de eerste fase loopt tot september 2017.

GR Regio Centraal Gelderland (in oprichting)
De oprichting van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland voor de uitvoering van de inkoop en aanbesteding van het sociaal domein wordt in november 2016 aan de raad voorgelegd waarna, bij positief besluit, de invoering per 1 januari 2017 gaat plaatsvinden.

Stichting Wijkteams (in oprichting)
De uitvoering en toekenning van zorg en ondersteuning op het gebied van specialistische Jeugdzorg- en Wmo-voorzieningen zijn belegd bij 8 sociale wijkteams. Deze zijn per 1 januari 2017 verzelfstandigd.
Risico's:
- dat de sociale wijkteams niet uitkomen binnen de afgesproken financiële kaders;
- dat de sociale wijkteams niet de kwaliteit leveren die de gemeente verwacht. Het is niet gemakkelijk om dan een andere partij te zoeken die de uitvoering van Wmo en Jeugdzorg op zich neemt.

Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland (in oprichting)
De gemeente Arnhem werkt samen met het UWV, regiogemeenten en Presikhaaf Bedrijven in het Werkgeversservicepunt (WSP). De vorm van samenwerking wordt momenteel nog onderzocht.
Een team van accountmanagers - waaronder ook accountmanagers van de gemeente Arnhem - benaderen werkgevers om de behoefte aan personeel in kaart te brengen en de mogelijkheden voor het creëren van passend werk te verkennen. Uitgangspunt is dat alle werkgeverscontacten via of onder regie van het WSP verlopen. De doorontwikkeling van het WSP is beschreven in het Bedrijfsplan WSP dat in de tweede helft van 2016 aan de raad wordt voorgelegd.

Sportbedrijf Arnhem B.V. (in oprichting)
Vanaf 1 januari 2017 gaat het Arnhemse Sportbedrijf, als afdeling van de gemeente Arnhem, verzelfstandigd verder als Sportbedrijf Arnhem B.V. De gemeente is hierin enig aandeelhouder. Met een beleidsopdracht worden de inhoudelijke en financiële kaders meegegeven aan het Sportbedrijf.
Door de verzelfstandiging ontstaat er een transparante verhouding tussen enerzijds de gemeente in haar rollen als beleidsmaker, opdrachtgever en financier, en anderzijds het Sportbedrijf als opdrachtnemer en uitvoerder van het beleid.

Stichting Natuurcentrum Arnhem (in oprichting)
Natuurcentrum Arnhem ondersteunt de ontwikkeling van de duurzame samenleving door informatie, lessen en cursussen. Daarnaast verzorgt het Natuurcentrum natuur- en milieueducatie voor de basisscholen in Arnhem. Vanaf 1 januari 2017 gaat het Natuurcentrum als zelfstandige organisatie verder. Prestatieafspraken worden gemaakt om de natuureducatie voort te zetten.

Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie (in oprichting).
De gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden hebben november 2015 ingestemd met het oprichten van een intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie. In deze uitvoeringsorganisatie zullen beleidsneutrale uitvoeringsprocessen (bedrijfsvoering en gemeentelijke belastingen) worden ondergebracht. Het bedrijfsplan De Connectie wordt momenteel voorbereid en wordt in het tweede helft van 2016 aan de raad voorgelegd.

Paragraaf 4.8 Grondbeleid

4.8.1 Inleiding

In de paragraaf Grondbeleid geeft de gemeente aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

In de nota Zicht op Gegronde Keuzes (2013) is het Arnhemse grondbeleid opgenomen. Het grondbeleid is ondergebracht in het reguliere programma R 8 Wonen en ruimte.

Arnhem is in beweging. De nieuwe bioscoop en het station zijn opgeleverd en dat is in Nederland en daarbuiten niet onopgemerkt gebleven. In Schuytgraaf is gestart met de bouw van het winkelcentrum. En in de Zuidelijke binnenstad zie je ook op steeds meer plekken dat er grote veranderingen gaan gebeuren. Daarnaast vinden er op veel plekken in de stad particuliere initiatieven plaats, waarbij onder andere kantoren worden omgezet naar woningen. In Presikhaaf is bijvoorbeeld gestart om de Rijkswaterstaat toren om te bouwen naar woningen voor studenten.

Bij het grondbedrijf zien we terug dat de vastgoedmarkt voor woningbouw goed functioneert, maar dat de bedrijventerreinmarkt nog geen verbeteringen laat zien.

4.8.2 Inbedding en dienstbaarheid aan de programma's

De volgende doelen voor het grondbeleid worden onderscheiden:
- het tijdig kunnen realiseren van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
- het bevorderen van maatschappelijk gewenst ruimtegebruik;
- het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en overheid;
- het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt;
- het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten.

Deze doelen staan niet op zich. Het uitgangspunt hierbij is het bereiken van publieke doelstellingen, zoals verwoord in bijvoorbeeld de visie Structuurvisie Arnhem 2020 / doorkijk 2040.

Binnen het grondbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen een tweetal soorten projecten:
- grondexploitaties (vastgestelde en in voorbereiding), waarbij risico's worden gelopen bij zowel kosten als opbrengsten;
- investeringsprojecten, grote projecten die mogelijk worden gemaakt door financiële injecties van de gemeente zelf of van externe partijen (denk onder andere aan Rijk of provincie), waarbij de (afgedekte) risico's vooral liggen in de kosten.

Een belangrijke plaats in het grondbeleid zijn de zogenaamde strategische projecten. Dit zijn grootschalige projecten en clusteringen van kleinere projecten op het gebied van bedrijvigheid en wonen met het doel om Arnhem aantrekkelijker te maken. Deze strategische projecten kunnen zowel grondexploitaties als investeringsprojecten zijn. De huidige strategische projecten zijn:
- Arnhem-Centraal, Nieuwe Kade Kwartier (voormalig Oostelijk Centrum Gebied), en Zuidelijke binnenstad ten behoeve van de ontwikkeling van de binnenstad van Arnhem;
- Centrum-Zuid, Malburgen en Schuytgraaf in Arnhem-Zuid;
- Kleefse Waard/Koningspleij en Presikhaaf in Arnhem-Oost.

Naast deze strategische projecten wordt gewerkt aan een groot aantal meer kleinschalige projecten (plm. 40 in totaal), ook ten behoeve van wonen en werken in Arnhem.
Het grondbeleid wordt afgestemd op het gemeentelijk beleid vanuit de programma's met veranderopgaven en vanuit de reguliere programma's.

4.8.3 Grondbeleid

Zicht op gegronde keuzes

Het beleidsmatige kader voor het Grondbeleid is verwoord in de nota *Zicht op Gegronde Keuzes.* In 2013 heeft er een herijking van het grondbeleid uit 2005 (Nota Grond(ig) bezien!) plaatsgevonden. De belangrijkste aanpassing is daarbij dat er nu meer uit wordt gegaan van een situationeel grondbeleid terwijl tien jaar geleden het kompas op een actief grondbeleid gericht stond. De keuzes die, zeker in de komende jaren, gemaakt worden zullen meer afhankelijk gesteld worden van wat in concrete situaties het meest wenselijk is om ruimtelijke ontwikkelingen van de grond te krijgen. Per locatie zal dus maatwerk worden verricht.

Voor het overige blijft het grondbeleid uit 2005 actueel, te meer omdat ook toen al goed is geanticipeerd op veranderingen in de wetgeving die kort na het vaststellen van de vorige nota hebben plaatsgevonden.
Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen – waarbij de raad via de achterliggende (deels vertrouwelijke) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties. De raad heeft daarnaast in een amendement besloten dat een voornemen tot het openen van een nieuwe grondexploitatie vooraf wordt afgestemd met de raad.

Strategisch aankopen in het kader van een actief grondbeleid
Het strategisch bezit betreft voor een bedrag van circa € 7 miljoen bebouwde gronden. Deze panden (incl. ondergrond) zijn gewaardeerd tegen een bedrag van maximaal 80% van de oorspronkelijke aanschafprijs of, indien dit lager is, de getaxeerde marktprijs. De panden zijn destijds aangekocht met het oog op toekomstige projecten, maar in 2015 zijn deze panden nog een keer beoordeeld of ze nog strategisch bezit zijn.

Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 12,8 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 17 per m^2.

Ontwikkelingen in financiële positie van het grondbeleid/de grondexploitatie
Het resultaat grondbedrijf over 2015 wordt voor een groot deel bepaald door de afboeking op het project Kleefse Waard. Daarnaast zijn ook de 'Nog niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) per locatie doorgenomen. Dit heeft voor een aantal locaties financiële effecten. Het totale jaarresultaat grondbedrijf bedraagt voor 2015 € 10,6 miljoen negatief. Dit is een forse kostenpost, maar bij de risicobepaling (weerstandscapaciteit) was al wel rekening gehouden met tegenvallers bij Kleefse Waard en de NIEGG locaties. Aangezien nu de afboekingen hebben plaatsgevonden, kunnen daarmee ook de hoge risicoreserveringen en dus beslaglegging op de weerstandscapaciteit afnemen. Deze was vorig jaar namelijk nog fors gestegen, met name door Kleefse Waard. Ook zien we dat, naast Kleefse Waard, het totale volume (zowel nog te maken kosten als te realiseren opbrengsten) in de grondexploitaties duidelijk aan het afnemen is. Al deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat het benodigde weerstandscapaciteit in totaal met € 14 miljoen kan afnemen (bij 75%). Als beide effecten samen worden bezien, dan kun je concluderen dat met de afboekingen die dit jaar plaatsvinden in feite al rekening is gehouden in voorgaande jaren.
Hiermee is ook het laatste project binnen Arnhem waar grote hoeveelheden commercieel vastgoed (kantoren, bedrijfsterreinen, detailhandel) aanwezig waren, terug gebracht in volume en verkrijgt daarmee een beter risicoprofiel. In de projecten waar nog wel commercieel vastgoed aanwezig is, zijn de hoeveelheden vaak beperkt en/of is vaak rekening gehouden met lagere prijzen, zodat de mogelijkheid aanwezig is om ander programma te realiseren. De resterende projecten hebben soms nog wel aanzienlijke woningbouwvolumes (Schuytgraaf bijvoorbeeld), maar de vooruitzichten voor de woningmarkt zijn vooralsnog gunstig. De verwachting is dan ook, calamiteiten daargelaten, dat er op de korte termijn geen grote afboekingen meer hoeven plaatsvinden.
De afgelopen jaren is binnen het grondbedrijf veel aandacht geweest voor de lopende projecten. De eventueel aanwezige risico's zijn in beeld en er wordt gestuurd om die risico's zo beheerst mogelijk te houden. Een belangrijk sturingsmechanisme hierbij is bijvoorbeeld ook dat de kasstromen van uitgaven en inkomsten zo dicht mogelijk bij elkaar worden gehouden. Het afgelopen jaar zijn er, net als het jaar daarvoor, meer inkomsten dan uitgaven geweest. Daarmee is de totale boekwaarde van de projecten verder gedaald. Dat de risico's in beeld zijn, betekent overigens niet dat ze zich niet voor kunnen doen.

Uit onderstaande grafiek komt naar voren dat in 2015 wederom meer opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor ca. € 26 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor ca. € 30 miljoen aan opbrengsten zijn binnen gekomen.

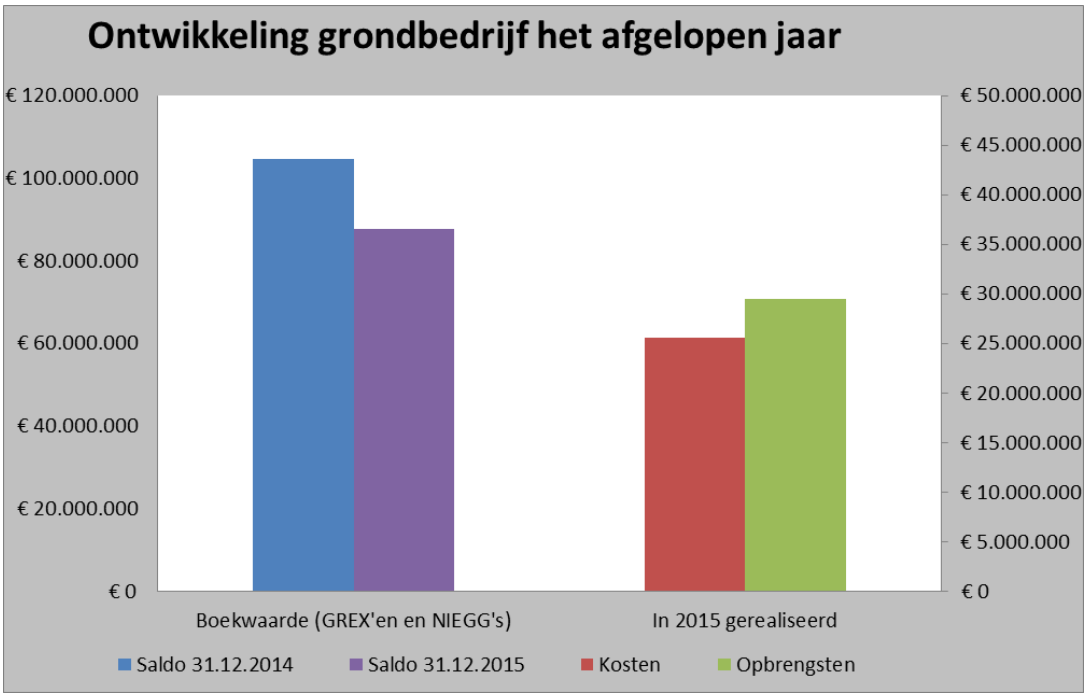

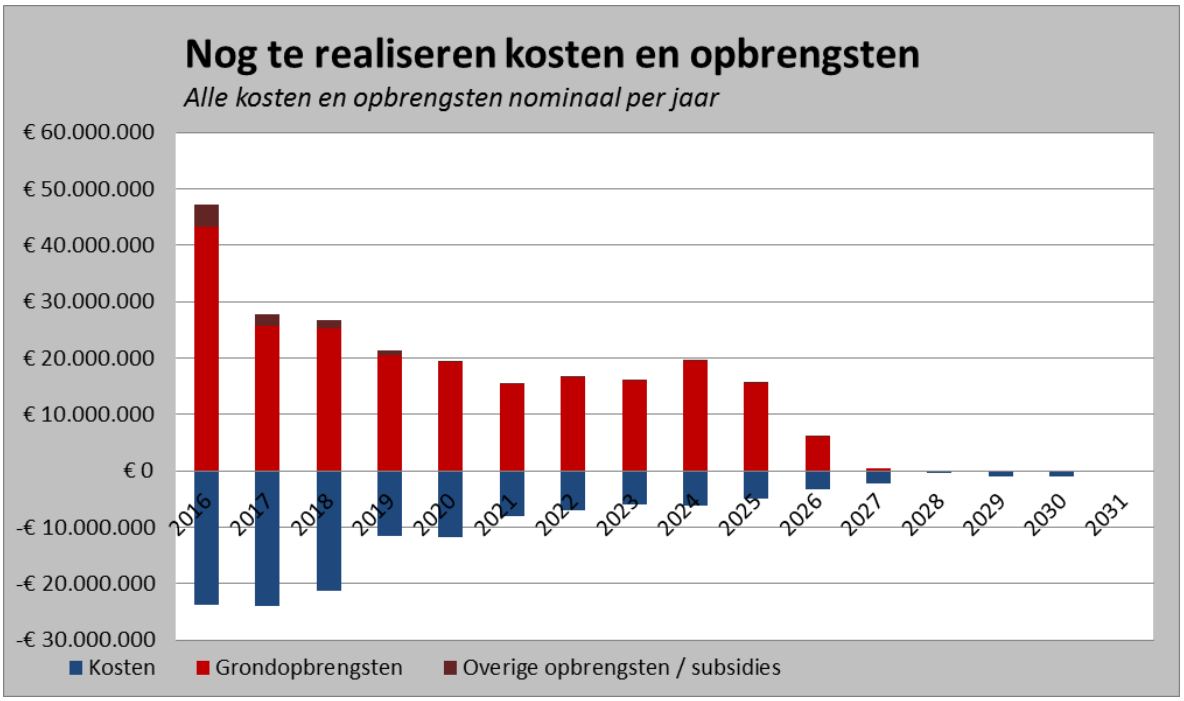

In onderstaande grafiek zijn de kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. In de grafiek komt de ingezette cashflow sturing al duidelijk naar voren: de kosten liggen in de toekomst in een jaar altijd lager dan de opbrengsten in een jaar. Per saldo wordt er in totaal nog voor ca. € 133 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en komt er nog voor ca. € 232 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen ca. € 177 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten ca. € 289 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2015 en eventuele mutaties in projecten (programma, planning, afboekingen).

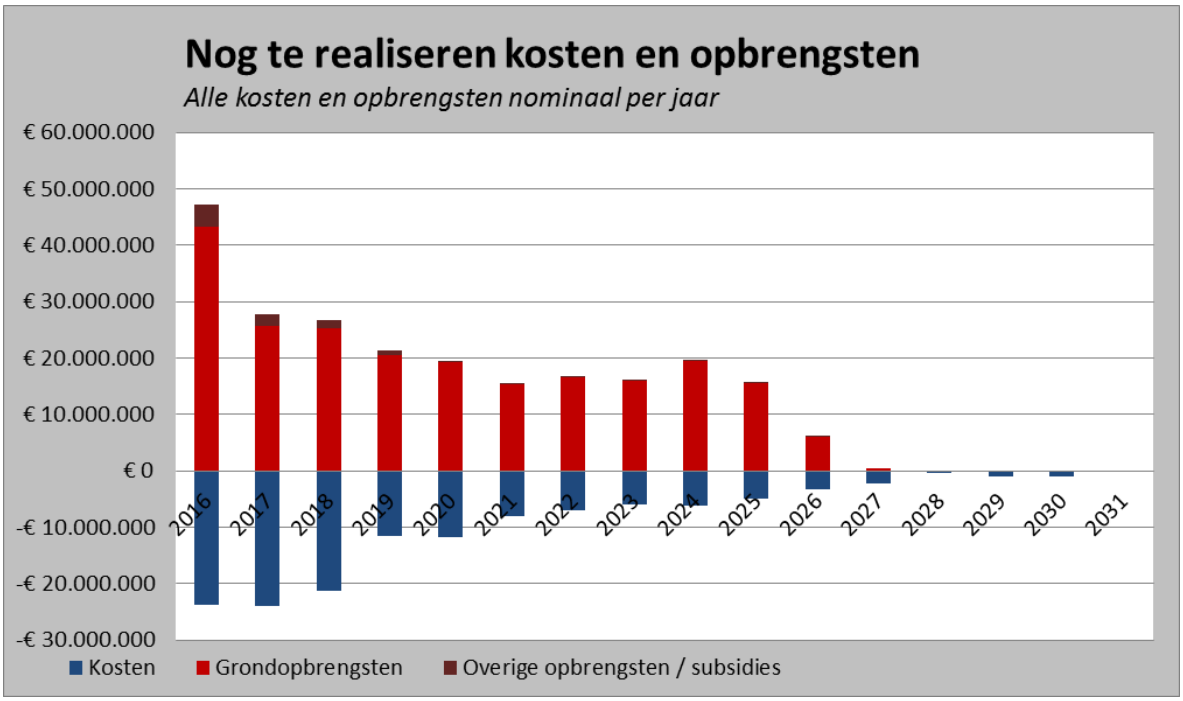

4.8.4 Structurele bezuinigingstaakstelling programma 8

Voor het reguliere programma 8 Wonen en ruimte is een taakstelling opgenomen van een structurele bezuiniging van € 250.000 in 2015, oplopend naar € 1 miljoen in 2018.

4.8.5 Vermogenspositie van het grondbedrijf

De vermogenspositie van het grondbedrijf kan worden beoordeeld op de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald vanuit de reservepositie van het grondbedrijf en op basis van de verwachte resultaten.
De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door een risicosimulatie uit te voeren op het totaal van de relevante kosten- en opbrengstencategorieën op de vastgestelde grondexploitaties. Er wordt gewerkt met aannames voor onzekerheden rond uitgaven, inkomsten en fasering in de tijd van te realiseren inkomsten. Op een zelfde wijze is het benodigde weerstandsvermogen voor de aankoop van panden binnen de 'grondexploitaties in voorbereiding' en het strategische bezit bepaald. Indien de herontwikkeling niet of gedeeltelijk doorgaat moeten de panden (het gaat voornamelijk om panden) worden verkocht of herontwikkeld. Het risico bestaat dat de gemeentelijke investering niet geheel kan worden terugverdiend.

Uitgangssituatie

Het grondbedrijf Arnhem heeft een bestemmingsreserve van ca. € 1,15 miljoen. Deze zal ingezet worden ten behoeve van het negatieve jaarresultaat Grondbedrijf. Het restant (10,6 - 1,15 =) € 9,45 miljoen zal ten laste van de Algemene Reserve worden gebracht. In de begroting was reeds rekening gehouden met een negatief resultaat van ca. € 0,8 miljoen.
Daarnaast heeft het grondbedrijf nog een winstverwachting van circa € 23,2 miljoen. Dit is een lichte afname ten opzichte van vorig jaar. Toen was de winstverwachting nog ca. € 24 miljoen. Aangezien een belangrijk deel van de winstverwachting komt doordat vorig jaar de parameters minder conservatief zijn ingeschat, is afgesproken dat de winstverwachting in de toekomst mogelijk ingezet gaat worden om schommelingen als gevolg van parameterwijzigingen op te vangen.

Winstpotentie van grondexploitaties in voorbereiding

De winstpotentie in projecten is per ultimo 2015 € 23,3 miljoen. Deze is iets gedaald ten opzichte van 2014 (was € 24 miljoen). Voor projecten met een tekort is reeds een voorziening getroffen. Deze bedraagt per 2015 € 68 miljoen.
Totaal bedraagt de boekwaarde ca. € 68 miljoen (in 2014 € 83 miljoen). Daarnaast moeten er nog voor ca. € 140 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2014 € 177 miljoen) en voor ca. € 232 miljoen aan totale opbrengsten (in 2014 € 290 miljoen) gerealiseerd worden. Door een forse daling van zowel de investeringen als de grondopbrengsten in de projecten is het risicoprofiel ten opzichte van 2014 substantieel verbeterd. Dit wordt veroorzaakt door de hoge grondopbrengsten welke gedurende 2015 zijn gerealiseerd, het uit de markt nemen van de Koningspleij en doordat er gedurende 2015 geen nieuwe grondexploitaties zijn geopend.

Reserve grondbedrijf

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf		
*Bedragen * € 1.000,=*	*Saldo per 31-12-2014*	*Saldo per 31-12-2015*
Bestemmingreserve grondexploitaties	1.151	0
Bestemmingreserve voorstudies	0	0
Bestemmingreserve strategische posities	0	0
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**0**	**0**

Voorzieningen

Voorzieningen worden niet gerekend tot beschikbare weerstandscapaciteit. Voor grondexploitatieprojecten waarin tekorten worden verwacht waarvoor geen dekking kan worden voorzien in de te verwachten opbrengsten binnen de projecten zelf, moeten de tekorten ten laste van het resultaat van de grondexploitatie moeten worden gebracht. Dit gebeurt in de vorm van het treffen van een voorziening ter hoogte van het verwachte tekort. De voorziening voor grondexploitaties bedraagt op dit moment ongeveer € 68 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties, grote infrastructurele werken en herontwikkeling van stadsdelen zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook exogene risico's, zoals grote schommelingen in de (economische) markt. Op deze laatste risico's kan de gemeente niet of nauwelijks sturen.

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.
Risico's die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk wijzigen. Daarom heeft de gemeente een weerstandsvermogen nodig om die onzekerheden in financieel opzicht het hoofd te bieden.

Op de lopende projecten worden regelmatig analyses uitgevoerd om risico's te identificeren die het bereiken van de projectdoelen in de weg kunnen staan. Daar hoort ook bij het formuleren en doorvoeren van maatregelen om de effecten van die risico's voor het project te verkleinen.
Daarnaast worden risico's en onzekerheden rond de begrote inkomsten en uitgaven, maar ook rond de projectplanningen binnen bandbreedtes op basis van simulatie gekwantificeerd in het benodigde weerstandsvermogen. Het resultaat hiervan wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Gewenste weerstandscapaciteit grondbedrijf				
*Bedragen * € 1.000,=*	*FJP 2015*		*FJP 2014*	
Zekerheidspercentage	*90%*	*75%*	*90%*	*75%*
Grondexploitaties	14.932	12.309	28.825	25.358
NIEGG / Strategisch bezit	1.485	1.268	3.470	2.954
Erfpachten	0	0	0	0
Benodigd weerstandsvermogen grondbedrijf	**16.417**	**13.577**	**32.295**	**28.312**
Grote projecten niet zijnde grondexploitaties	2.799	1.930	2.314	1.159
Benodigd weerstandsvermogen	**19.216**	**15.507**	**34.609**	**29.471**

Vermogenspositie grondbedrijf

Wanneer de benodigde weerstandscapaciteit in het grondbedrijf wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dan blijkt het grondbedrijf over onvoldoende middelen te beschikken om de risico's op te vangen. Wanneer zich risico's voordoen, dan zal een beroep gedaan moeten worden op de bufferende werking van de Algemene Reserve van de gemeente.

4.8.6 Eisen met betrekking tot de verantwoording en verslaglegging

Zoals al eerder aangegeven in diverse rapportages is de vennootschapsbelasting (VpB) per 1 januari 2016 ook ingevoerd voor gemeenten. Hierop is door het grondbedrijf vorig jaar al op geanticipeerd door marktconforme parameters te hanteren om geen extra winsten in de toekomst te creëren. Met inzet van externe fiscalisten zal worden bepaald of het grondbedrijf wel of niet belastingplichtig is voor de VpB.

Ook is begin 2016 de BBV (Besluit, begroting en verantwoording) spelregels herzien. Een van de belangrijkste veranderingen is dat de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) verdwijnt. Gronden moeten of in exploitatie worden genomen of het zijn strategische gronden die tegen marktwaarde huidige bestemming gewaardeerd dienen te worden. Dit betekent ook dat er geen rentelasten e.d. meer mogen worden bijgeschreven. Arnhem heeft dat de afgelopen jaren al niet meer gedaan. Daarnaast sluit de aanpassing van de BBV regels aan bij de actie die in de vorige paragraaf Grondbeleid voor 2015 al aan was gekondigd:

Paragraaf 4.9 Investeringen

4.9.1 Inleiding

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2017 – 2020 toegelicht.

4.9.2 Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2017 - 2020 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

4.9.3 Investeringen 2016 - 2020

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2017 - 2020 de geactualiseerde jaarschijf 2016 uit het MIP 2016 - 2019. In het overzicht is aangegeven welke kredieten de gemeenteraad beschikbaar stelt ten behoeve van het doen van investeringsuitgaven.

Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2016 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 45,7 miljoen. Dit is inclusief een doorloop van € 16 miljoen uit 2015 vanwege in 2015 nog niet afgeronde investeringen. Voor de jaren 2017 t/m 2020 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 204 miljoen. De nadruk ligt in het jaar 2018 met een bedrag van € 113,0 miljoen.

Voor de hele planperiode van deze MJPB incl. 2016 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 249,7 miljoen. Dit is iets minder dan het totaal aan investeringen van € 274,3 miljoen, dat in de vorige MJPB was voorzien voor de periode 2015 - 2019.

Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat de oorspronkelijke nadruk is verschoven van de jaren 2017 en 2018 naar het jaar 2018. Deze verschuiving wordt voor het grootste deel verklaard door een gewijzigde planning van investeringen in de sfeer van de onderwijshuisvesting en cultuur. Geplande onderwijsinvesteringen en de investering in Focus Filmtheater in 2017 schuiven door naar 2018. Daarnaast zijn in 2018 nieuwe investeringen voorzien in zwembad Valkenhuizen van € 12 miljoen en in Museum Arnhem van € 11,2 miljoen.

Voor de jaren 2019 en 2020 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018.
In de voorliggende investeringsplanning is nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken.

4.9.4 Wet hof

De Europese afspraak om het begrotingstekort van Nederland terug te brengen tot 3 % van het bbp en vervolgens in jaarlijkse stappen van minimaal 0,5 % naar 0 (het zogenaamde Medium Term Objective) is door de minister van Financiën vertaald in de Wet houdbare overheidsfinanciën. Om te bereiken dat de decentrale overheden hun aandeel dragen in het gezond maken van de overheidsfinanciën is in de Wet hof vastgelegd wat voor deze decentrale overheden in totaliteit hun EMU-saldo mag zijn. Voor afzonderlijke decentrale overheden wordt geen toegestaan EMU-saldo bepaald. Dit geeft overheden die een “te groot” beroep doen op de macronorm voor de decentrale overheden de mogelijkheid om te compenseren met lagere EMU-saldi van andere decentrale overheden.
Met de Wet hof in de hand kan het ministerie van Financiën nauwgezet toezien op realiseren van het toegestane EMU-saldo van gemeenten, provincies en waterschappen.
Het EMU-saldo voor een gemeente wordt in grote lijnen berekend volgens de formule:

+/- Begrotingssaldo
+ Afschrijvingen
+/- Saldo bestedingen buiten de exploitatie
EMU-saldo

De Wet hof spreekt over een gelijkwaardige inspanning van Rijk en decentrale overheden om het EMU-tekort van Nederland terug te dringen, maar kwantificeert deze inspanning niet. Voor Nederland als geheel zijn er de regels van de EU, voor decentrale overheden stelt de wet dat bij aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad moet worden afgesproken. Decentrale overheden zijn dus niet op voorhand gebonden aan een saldopad dat analoog loopt aan dat van het Rijk.
In 2015 is in bestuurlijk overleg vastgelegd dat de macroreferentiewaarde voor 2016 en 2017 0,4% bedraagt. Omdat geen individuele referentiewaarden zijn vastgesteld is in dit MIP geen rekening gehouden met de mogelijk beperkende invloed van de Wet hof.

4.9.5 Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze MJPB 2017 – 2020. De hier toegelichte investeringen zijn alle reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Kentalis	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	De investering was oorspronkelijk gepland voor 2014 en is doorgeschoven naar 2018.
Raming	Bruto investering: 10,3 mln Netto investering: 10,3 mln
Beschikbare middelen	Krediet van 10,3 mln
Randvoorwaarden	Kentalis draagt financieel de investering van de huisvesting van de zorgcomponenten.

Campus Briant College / De Ommezwaai	
Programma	Bouw van een nieuwe school ten behoeve van speciaal en voortgezet speciaal onderwijs van cluster 4 (kinderen en jongeren met gedragsproblemen of psychiatrische stoornissen) in Schuytgraaf.
Betrokkenen	Fluvius, Delta, SKAR, SPA , Sportbedrijf, Schoolbestuur Briant College
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: 12,256 mln. Netto investering: 12,256 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,256 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallasten.
Randvoorwaarden	-

Nieuwbouw Mariëndael Heijenoordseweg 9	
Programma	Vervanging noodlokalen Mariëndael (speciaal onderwijs). In het Onderwijshuisvestingsprogramma (OHP) van 2004 is door het schoolbestuur Mariendael een bedrag aangevraagd om de noodlokalen in te vervangen. Deze middelen zijn toegekend. Met het betreffende schoolbestuur is de afspraak gemaakt om de middelen in te zetten ten behoeve voor de uitvoer van het totale nieuwbouw project Mariendael en het Prisma, onderdeel van het Integraal huisvestingsprogramma (voortgezet) speciaal onderwijs.
Betrokkenen	Schoolbestuur Mariendael en het Prisma
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: € 30,5 mln
Beschikbare middelen	€ 30,5 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	-

Renovatie en uitbreiding Musis Sacrum	
Programma	Musis Sacrum (MS) is de concertzaal voor Arnhem en omgeving en productiehuis voor Het Gelders Orkest (HGO). De ingrepen in Musis Sacrum richten zich op de sloop van het niet-monumentale deel, renovatie van het monumentale deel en verregaande modernisering van de productie- en publieksvoorzieningen. Voorts is de ambitie om Musis Sacrum uit te breiden met een extra zaal van plm. 1.000 zitplaatsen
Planning	Realisatie in 2017
Raming	Bruto investering: 18,76 mln. Provincie: 5,25 mln. Netto investering: 13,51 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet is beschikbaar gesteld door de gemeenteraad bij vaststelling van het MIP in de MJPB 2015 - 2018.
Randvoorwaarden	-

Nieuwbouw Focus Filmtheater	
Programma	Nieuwbouw van het filmtheater op het Kerkplein maakt gebruik van de potentiele grotere publieksbelangstelling dan nu voor de kunstzinnige film; het biedt een kans. De locatie biedt de mogelijkheid een gebouw met vijf zalen te realiseren en daarmee meer films te vertonen.
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: 11,4 mln. Netto investering: 11,4 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet wordt beschikbaar gesteld door vaststelling van het MIP in deze MJPB 2017 - 2020.
Randvoorwaarden	-

Renovatie en uitbreiding Museum Arnhem	
Programma	De ingrepen in Museum Arnhem richten zich op een uitbreiding en renovatie van het monumentale deel (o.a. publieksfaciliteiten)
Planning	Realisatie in 2018 (ingebruikname 2019)
Raming	Bruto investering: 11,2 mln. Netto investering: 11,2 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet wordt beschikbaar gesteld door vaststelling van het MIP in deze MJPB 2017 - 2020.
Randvoorwaarden	-

Zwembad Valkenhuizen	
Programma	Het huidige zwembad Valkenhuizen is aan het einde van de economische en technische levensduur. Het zwembad wordt ondermeer gebruikt voor onderwijs door ROC Rijn IJssel (voorheen CIOS), div. zwem- en waterpolo verenigingen, school- en recreatiezwemmen. Door middel van nieuwbouw van het zwembad houden de inwoners in Arnhem-Noord de gelegenheid om overdekt te zwemmen. Door het nieuwe zwembad aan de bestaande sporthallen te bouwen, wordt een upgrade van Valkenhuizen tot hét breedtesportcentrum van Oost-Nederland gerealiseerd.
Betrokkenen	Gemeente Arnhem, CIOS, diverse overige gebruikers, omwonenden
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 12,008 mln. Netto investering: 12,008 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,008 mln. is als krediet beschikbaar gesteld (perspectiefnota 2017-2020) voor het traject vanaf de architectenselectie tot en met de oplevering. De dekking bestaat uit het beschikbaar gestelde investeringskrediet als ook exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallasten.
Randvoorwaarden	-

MeerjareninvesteringsPlan (MIP) gemeente Arnhem 2016 - 2020

Regulier programma Nr.	Omschrijving	Omschrijving investering	Economisch/ Maat-schappelijk nut	Toe-gerekende apperaats-kosten	Kredieten x € 1.000				
					2016 Geactualiseerd	2017	2018	2019	2020
R1	Veiligheid	Nieuwbouw brandweerkazerne	E		131	0	0	0	0
	Totaal R1				**131**	**0**	**0**	**0**	**0**
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	***Parkeren***							
		Straatparkeren:							
		Parkeerautomaten	E		81	350	50	50	50
		Parkeermaatregelen infra	E						
		Handterminals / handhavingsapparatuur	E		0	0	60	0	0
		Camerasysteem afsluiten voetgangersgebied	E		30	0	0	0	0
		Digitalisering parkeerproducten	E		70	0	0	0	0
		Automaten buitengebied	E		73	0	0	0	0
		Verkeersvoorzieningen (*borden, vakken*)	E		20	0	0	0	0
		Garageparkeren:							
		Bewegwijzering PG Arnhem Centraal	E		400	0	0	0	0
		Parkeerapparatuur PG Algemeen	E		50	0	0	0	0
		Camerasysteem	E		40	0	0	0	0
		CCTV Camera video vervang. PG Centraal	E		0	40	0	0	0
		Vervangen garage-apparatuur (alle drie)	E		0	160	50	550	50
		Overige parkeren:							
		Parkeermaatregelen infra	E		105	60	60	60	60
		Parkeermaatregelen OR	E		81	20	20	20	20
		Planmatig onderhoud Langstraat 10: Liftinstallatie	E		65	0	0	0	0
		Planmatig onderhoud Langstraat 10	E		0	2	0	0	0
		Planmatig onderhoud PG Arnhem Centraal	E		0	75	11	0	45
		Parkeren Trans e.o.	E		0	4.500	0	0	0
		Verkeersinfrastructuur/ -voorzieningen / -regelingen							
		Verkeersinfrastructuur: Initiatieffase	M		1.998	1.250	924	986	986
		Kunstwerken w.o. viaducten A325	M		939	1.350	650	650	650
		Verkeerskrediet algemeen	M		233	170	170	170	170
		Verkeersregelinstallaties			600	2.039	2.020	790	790
		Overige Verkeer							
		Diversen m.n. Scheimseweg	M		260	0	0	0	0
		Doortaatwerk Eldensedijk	M		1	0	195	57	57
		Gladheidbestrijdingsmateriaal	M		100	250	0	0	0
		Voormalige landbouwwegen	M		0	411	0	0	0
		Waalstroom	M		125	0	0	0	0
		Versterken waterstoleconomie	M		125	63	62	0	0
		Veerstoepen Watertaxi	M		0	100	0	0	0
		Openbare verlichting							
		Ledverlichting hoofdwegen: Armaturen-ledsysteem	M		2.000	742	912	765	941
		Masten algemeen: OV projecten	M		250	1.120	568	875	574
		Masten algemeen: Kabels	M		400	382	0	0	0
		Onderhoud Vastgoed							
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		153	257	20	27	97
	Totaal R2				**8.200**	**13.341**	**5.772**	**5.000**	**4.490**
R3	Economie	Arnhem International School (AIS)			3.500	0	0	0	0
		Informatiecentrum e.o. Slag om Arnhem			1.643	0	0	0	0
					5.143	**0**	**0**	**0**	**0**

MeerjareninvesteringsPlan (MIP) gemeente Arnhem 2016 - 2020

Regulier programma Nr.	Omschrijving	Omschrijving investering	Economisch/ Maat-schappelijk nut	Toe-gerekende apperaats-kosten	Kredieten x € 1.000 2016 Geactualiseerd	2017	2018	2019	2020
R4	Educatie	***Onderwijshuisvestingsprogramma (OHP)***							
		Regulier	E		1.100	1.100	1.100	1.100	1.100
		De Salamander (*spoedaanvraag binnenklimaat*)	E		55	0	0	0	0
		Renovatie/Nieuwbouw regulier onderwijs							
		Gymzaal Fluitekruid	E		0	1.098	0	0	0
		Kringloop	E		0	1.164	0	0	0
		Renovatie/Nieuwbouw voortgezet onderwijs							
		Panorama	E		314	0	0	0	0
		Jan Ligthart	E		319	0	0	0	0
		Multifunctionele Centra (MFC's)							
		Presikhaven: Realisatiefase	E		400	0	0	0	0
		Huisvesting Speciaal Onderwijs							
		Kentalis	E		0	0	10.330	0	0
		Campus Briant College / De Ommezwaai	E		0	0	12.256	0	0
		Mariëndael	E		0	0	30.521	0	0
		Onderhoud Vastgoed							
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		0	0	73	0	7
		Overig							
		Installaties Natuurcentrum 2	E		80	80	80	80	80
	Totaal R4				**2.268**	**3.442**	**54.360**	**1.180**	**1.187**
R5	Cultuur, recreatie en sport	***Sport***							
		Sportontwikkeling	E		120	0	40	40	40
		Binnensport	E		334	334	385	355	335
		Buitensport	E		150	233	158	143	98
		Kunstgrasvelden	E		1.019	435	649	780	1.675
		Sportgrasvelden	E		173	0	150	0	0
		Asfaltvelden	E		0	196	46	46	46
		Wijksportveld	E		100	0	0	0	0
		Zwembaden	E		323	200	143	210	210
		Zwembad Valkenhuizen	E		0	0	12.008	0	0
		Accommodatieplan Sport	E		448	450	150	100	0
		Cultuur							
		Rozet	E		120	0	0	0	0
		Musis	E		0	13.513	0	0	0
		Focus Filmtheater Arnhem	E		0	0	11.419	0	0
		Museum Arnhem	E		0	0	11.197	0	0
		Onderhoud Vastgoed							
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		2.775	449	2.431	272	272
		Overige							
		Voorzieningen in bossen en parken	E		134	40	40	40	50
		Eusebiuskerk restauratie	E		306	0	0	0	0
	Totaal R5				**6.002**	**15.850**	**38.816**	**1.986**	**2.726**
R6	Participatie en maatschappelijke ondersteuning	Kantoorinrichting 3 D's	E		10	0	0	0	0
	Totaal R6				**10**	**0**	**0**	**0**	**0**

MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) gemeente Arnhem 2016 - 2020										
			Economisch/ Maat-schappelijk nut	Toe-gerekende apperaats-kosten	Kredieten					x € 1.000
Regulier programma Nr.	Omschrijving	Omschrijving investering			2016 Geactualiseerd	2017	2018	2019	2020	
R7	**Gezondheid en Milieu**	Gemeentelijke Riolerings Plan (GRP) 4	E		1.500	1.500	0	0	0	
		Gemeentelijke Riolerings Plan (GRP) 5	E		8.625	9.073	6.523	0	0	
		Gemeentelijke Riolerings Plan (GRP) 6	E		0	0	0	5.300	5.300	
		Ondergronds Afval Transport	E		183	0	0	0	150	
		Ondergrondse containers (*glas en papier*)	E		766	300	300	300	300	
		Afvalplan 2012-2020	E		1.200	1.800	650	200	0	
		Onderhoud Vastgoed								
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		0	22	18	25	25	
	Totaal R7				**12.274**	**12.695**	**7.491**	**5.825**	**5.775**	
R9	**Financiën en Bedrijfsvoering**	ICT - Bedrijfsapplicaties (*Verplichte basisregistratie*)	E		1.760	375	0	0	0	
		ICT - Bedrijfsapplicaties (*Sharepoint*)	E		300	0	0	0	0	
		ICT - Bedrijfsapplicaties (*Smart Arnhem*)	E		190	0	0	0	0	
		ICT - Bedrijfsapplicaties (*3 decentralisties*)			347	0	0	0	0	
		ICT - Bedrijfsapplicaties (*Overige*)	E		2.396	1.225	750	1.500	1.100	
		ICT - Hardwareplekken	E		4.029	3.142	3.368	2.880	1.450	
		ICT - Zaakgericht werken (*EDDIE*)	E		903	1.050	0	0	0	
		ICT - AV-middelen	E		195	0	0	0	0	
		HFZ - Machines en installaties	E		352	70	970	620	60	
		HFZ - Gereedschappen	E		32	0	103	30	0	
		HFZ - Vervoermiddelen	E		233	233	233	788	70	
		HFZ - Bureaustoelen	E		165	132	204	207	0	
		HFZ - Inrichting gebouwen en inventaris	E		356	343	883	243	636	
		HFZ - Startnetkasten	E		69	32	32	32	0	
		Geo Apparatuur (installaties)	E		0	43	25	0	0	
		Onderhoud Vastgoed								
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		374	1.234	5	0	0	
	Totaal R9				**11.701**	**7.879**	**6.573**	**6.300**	**3.316**	
	Totaal generaal				**45.729**	**53.207**	**113.012**	**20.291**	**17.494**	

Paragraaf 4.10 Subsidies

4.10.1 Inleiding

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Daarvoor stelt de raad ieder jaar de financiële kaders per programma vast. Dit betreft onder andere het lastenniveau van een programma. Het college kan – binnen deze kaders blijvend – bepalen met welke kostensoort zij de gewenste doelstellingen wil realiseren, bijvoorbeeld door mensen in dienst te nemen (kostensoort personeel), door werken te gaan aanbesteden (kostensoort inkopen) of door het aangaan van een subsidierelatie (kostensoort subsidie).

In deze paragraaf gaat het om de kostensoort subsidies. Aan subsidie zijn nadere regels verbonden. Volgens artikel 4:23, eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijke voorschrift. Dat kan een Rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Het derde lid van artikel 4:23 Awb geeft enkele uitzonderingen op de hoofdregel. De belangrijkste hiervan is de subsidiëring op basis van de gemeentelijke begroting.

Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit uit kan voeren. Voor die gevallen is in het wetsartikel 3c van de Awb een uitzondering gemaakt. Instellingen die met naam in de begroting worden genoemd in combinatie met een maximaal subsidiebedrag, kunnen buiten een regeling om toch subsidie ontvangen.

Begrotingssubsidies zijn grofweg in twee soorten te verdelen: product- of budgetsubsidies en waarderingssubsidies. Aan de product- of budgetsubsidies liggen onderliggende stukken of nota's ten grondslag waaruit blijkt waarvoor subsidie wordt verstrekt. Bij waarderingssubsidies is niet een directe relatie aan te wijzen tussen het subsidiebedrag en de activiteiten die de instelling verricht. Met waarderingssubsidies worden meer in zijn algemeenheid bepaalde activiteiten gesubsidieerd/gewaardeerd, waarbij er vaak een historie aanwezig is.

De Algemene Subsidieverordening Arnhem 2002 (ASV) is de procedurele basis voor alle subsidieverkeer binnen de gemeente Arnhem.

Subsidieregelingen

In Arnhem worden de meeste subsidies (ongeveer de helft van de subsidieafspraken) verdeeld volgens subsidieregelingen. Op basis van de ASV heeft Arnhem verschillende subsidieregelingen. Subsidieregelingen creëren een wettelijke en rechtmatige grondslag voor subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verstrekt aan betrokken instellingen. De volgende zijn op de ASV gebaseerd:

1. Subsidieregeling Amateurkunst;
2. Subsidieregeling Fonds Cultuur;
3. Subsidieregeling Programmatische Activiteiten Cultuur;
4. Subsidieregeling Stroomversneller Cultuur;
5. Subsidieregeling Burgerkracht Sociaal Domein;
6. Subsidieregeling Vrijwillig jeugdwerk;
7. Subsidieregeling Sport;
8. Subsidieregeling Voorschools aanbod gemeente Arnhem;
9. Subsidieregeling Woningisolatie;
10. Nadere regels Subsidie Elektromobiliteit 2016;
11. Nadere regels Subsidie Wonen Boven Winkels Arnhem 2012 (aanvraagmogelijkheid beëindigd);
12. Nadere regels subsidiëring publieksevenementen gemeente Arnhem 2005 (nieuwe regeling in voorbereiding);
13. Subsidieregeling Veilig Ondernemen;
14. Subsidieregeling No-Riskpolis.

4.10.2 Subsidies 2017 naar grondslagen

De verwachting is dat in 2017 in totaal voor € 60,8 miljoen aan subsidies verstrekt gaat worden. Onderstaande tabel geeft inzicht in de verdeling naar grondslagen.

Subsidies naar grondslagen	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
Begroting	53.704	53.263	51.422
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	3.521	2.450	3.635
Overige	3.546	4.134	4.145
TOTALEN	**60.771**	**59.847**	**59.202**

4.10.3 Indicatieve subsidiebedragen 2017 met de grondslag begroting

In 2017 wordt naar verwachting voor een bedrag van in totaal € 53,7 miljoen aan subsidie met de grondslag 'begroting' verstrekt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de instellingen, het te subsidiëren bedrag per instelling en de beleidsgrondslag. Daarnaast is aangegeven wanneer sprake is van een waarderingssubsidie. Door het vaststellen van de begroting en deze tabel wordt de maximale subsidie per vermelde instelling voor 2017 vastgesteld.

PROGR	INSTELLING	Begroting 2017	Begroting 2016
R-04	St. Rijnstad	94	230
R-06	St. Rijnstad	7.947	10.864
R-06	St. Rijnstad/Vrijwillige inzet Arnhem	351	273
R-06	St. Rijnstad / Formulierenbrigade	204	0
	St Rijnstad	8.596	11.367
R-05	Musis en Stadstheater Arnhem	5.234	3.883
R-05	St. Arnhemse Openbare Bibloth.	4.478	4.434
R-06	Stichting Iris zorg	4.106	4.106
R-06	Stichting Moviera	3.945	4.427
R-05	Stichting Musea Arnhem	3.189	2.942
R-04	Stichting PAS	2.601	2.601
R-06/07	Veiligheids-en gezondheidsregio Gelderland Midden	2.381	*100*
R-06	St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.304	2.477
R-05	Kunstbedrijf Arnhem / Beleven	2.250	2.736
R-06	MEE Gelderse Poort	286	254
R-04	St. Peuterspeelzalen Arnhem	1.387	2.194
R-04/06	Kinderopvang SKAR	1.174	40
R-04	ROC Rijn IJssel (incl. servicebureau)	1.127	917
R-06	Lindenhout	844	1.031
R-04/06	Specialistisch Ambulant Pactum Rijn Side	770	*799*
R-03	Evenementen	572	311
R-05	Stichting Eusebius	517	536
R-05	St. Luxor Live	480	479
R-04	Fluvius	383	
R-03	St. Ondernemersfonds	380	356
R-06	Stichting 2Get There Arnhem	350	

R-03	St. Regionaal Bureau Toerisme Arnhem Nijmegen	341	330
R-05	St. Zwembad Klarenbeek	297	297
R-06	SVMG Vluchtelingenwerk	262	237
R-05	St. Focus Filmtheater	260	271
R-06	Presikhaaf Bedrijven	256	273
R-06	RIBW Arnhem en Veluwe Vallei	251	250
R-06	St. Leergeld Arnhem	234	27
R-03	St. Airbornemuseum	227	19
R-06	Meldpunt Vrijwillige Thuishulp Arnhem	227	256
R-06	Zorgbelang Gelderland	216	
R-05	St. Jacobiberg	212	209
R-05	St. Het Huis van Puck	202	200
R-09	OHRA	198	
R-05	St. KAB Posttheater	188	
R-05	St. Slak	184	213
R-06	St. Kruispunt	161	161
R-05	St. Productiehuis Plaatsmaken	153	158
R-06	St. Thuiszorg Midden Gelderland	153	189
R-05	St. Sonsbeek Internationaal	150	
R-06	Arnhems Platform chronisch zieken en gehandicapten	134	40
R-05	St. Bezoekerscentrum Sonsbeek	130	130
R-06	CWZW Gelderland/Leger des Heils	129	108
R-05	St. RTV Arnhem	116	116
R-05	St. Introdans	107	105
R-05	St. Sportcentrum Rijkerswoerd	107	0
R-06	Indigo	102	113
R-05	St. Generale Oost	93	91
R01/07	St. van Harte	90	15
R-06	St. Stoelenproject De Duif	81	81
R-06	De Helling Experimentele werkplaats	80	80
R-06	Youth for Christ	79	0
R-05	St. Theater het Hof	62	0
R-05	St. Het Gelders Orkest	62	61
R-06	St. Jeugdland	62	61
R-05	St. Toneelgroep Oostpool	61	61
R-01	Stichting Vitesse Betrokken	56	0
R-04	St. Gym en turnen	54	0
R-06	St. Catharina	52	57
R-03	Sociaal Economisch Fonds (SEF)	52	50
R-04	Leuk om te leren weekendschool Arnhem	43	42
R-06	St. Het Huurdershuis	42	0
R-06	De Instap	40	0
R-05	St. Wintertuin	35	49
R-06	Slachtofferhulp Nederland Oost	30	30

R-06	Pro Persona Arnhem	28	28
R-06	St. Humanitas	27	14
R-05	Leuke Linde bouwspeelplaats	25	25
R-05	Omar's Gym	21	20
R-06	Ome Joop's Tour	20	20
R-06	Inloopcentrum Arnhem	20	12
R-06	GG-net Preventie en dienstverlening	18	21
R-01	Stichting Halt Gelderland	18	18
R-06	St. Jutte van der Voort	17	0
R-06	De Klup Over Betuwe	16	0
R-05	Arnhemse Sportfederatie	11	11
R-06	St. Seniorenraad Arnhem	11	11
R-06	RK Parochie St Eusebius	10	0
R-06	Diverzo COC Midden Gelderland	10	10
R-06	Nederlandse vereniging voor Autisme	8	0
R-04	St. Nivon afd Arnhem	6	15
R-05	Arnhemse federatie van muziekgezelschappen	5	5
R-06	Katholieke Bond voor Ouderen	2	2
R-06	St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnhem	2	2
R-06	HIV vereniging Nederland afd. Gelderland	2	2
R-06	PCOB	1	1
R-03	St. Binnenstadsmanagement/Stichting Service Detailhandel en Horeca Arnhem (SDHA)		114
R-03	Eurregio Rijn Waal		27
R-06	St. Vier het Leven		8
R-03	Stichting Modekern		8
R-05	CIKO '66		6
R-06	St. Living Joy		2
R-05	Voetbalvereniging Arnhemia		2
R-05	St. De Regenboog	1	1
R-06	St Voorkom		1
R-05	v.v. AZ 2000		1
R-06	St. Publieke Gezondheid Gelderland midden		2.506
	Totaal subsidies	**53.704**	**53.263**

4.10.4 Begrotingssubsidies verminderen

Het vaststellen van subsidiebijdragen op basis van een omvangrijke lijst met namen van instellingen en (maximale) subsidiebedragen wordt als minder transparant ervaren. Beleidslijn blijft daarom om op termijn het aantal begrotingssubsidies te verminderen. Enerzijds door zoveel mogelijk subsidies onder te brengen in transparante subsidieregelingen, die invulling geven aan door de raad vastgestelde beleids- en begrotingskaders. Anderzijds door steeds meer zaken via aanbesteding en inkoop van diensten te realiseren in plaats van via subsidiëring van activiteiten. In hoeverre dit mogelijk is zal in de komende jaren moeten blijken. De Arnhemse situatie zal ook worden vergeleken met die in andere gemeenten.

4.10.5 Indicatieve subsidiebedragen 2017 per programma

De omvang van de subsidies in 2017 bedraagt € 60,8 miljoen. In het coalitieakkoord is opgenomen de budgetten voor goederen en diensten in de huidige coalitieperiode niet aan te passen aan de inflatie. Voor de subsidiebedragen wordt, in afwijking hiervan, wel een nominale compensatie toegekend.

Programma	Begroting 2017	Begroting 2016	Realisatie 2015
INV R05			5
P01 Binnenstad klaar voor de toekomst	0	0	0
P02 Arnhem groene en duurzame stad	0	0	473
P03 Arnhem werkt!	0	0	1.368
P04 Marketing Arnhem:product verhaal op orde	0	0	715
P05 Wijkaanpak nieuwe stijl	0	0	1.346
P06 Wonen in wijken	0	0	2.500
P07 Participatie van kwetsbare inwoners	0	6.587	21.634
P09 Programma overige veranderopgaven	0	0	12
R00 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	37	37	33
R01 Veiligheid	160	20	187
R02 Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	18
R03 Economie	2.476	2.039	934
R04 Educatie	10.897	13.202	1.635
R05 Cultuur, recreatie en sport	20.488	15.654	14.326
R06 Participatie en Maatschappelijkel Ondersteuning	24.054	21.772	12.450
R07 Gezondheid en Milieu	2.411	288	479
R08 Wonen en Ruimte	25	25	882
R09 Financiën en bedrijfsvoering	223	223	205
TOTALEN	**60.771**	**59.847**	**59.202**

5. Overig programmaplan

In dit hoofdstuk wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt. In DEEL 3 FINANCIËLE BEGROTING wordt een meerjarig overzicht van baten en lasten op het niveau van de programma's en overzichten gepresenteerd .

In dit hoofdstuk zijn de volgende overzichten opgenomen:

- **de algemene dekkingsmiddelen;**
- **een overzicht van de kosten van overhead;**
- **het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting;**
- **het bedrag voor onvoorzien.**

5.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	2017		
	Lasten	Baten	Saldo
		Bedragen x €1.000	
Treasury	-13.574	2.118	15.692
OZB-w oningen	4.684	47.426	42.742
OZB niet-w oningen	0	6.878	6.878
Belastingen overig	5	59	54
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	353.960	353.960
Totaal	**-8.885**	**410.442**	**419.327**

5.2 Overzicht van de kosten van overhead

Overhead	2017		
	Lasten	Baten	Saldo
		Bedragen x €1.000	
Overhead	86.917	37.501	-49.416
Totaal	**86.917**	**37.501**	**-49.416**

5.3 Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting

Heffing VPB	2017		
	Lasten	Baten	Saldo
			Bedragen x €1.000
Vennootschapsbelasting	649	0	-649
Totaal	**649**	**0**	**-649**

5.4 Bedrag voor onvoorzien

Onvoorzien	2017		
	Lasten	Baten	Saldo
			Bedragen x €1.000
Onvoorzien	272	0	-272
Totaal	**272**	**0**	**-272**

DEEL 3 FINANCIËLE BEGROTING

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

6.1 Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

6.2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

6.3 Financiële Staten

- **Geprognosticeerde balans;**
- **Verloop van reserves en voorzieningen.**
- **EMU-saldo 2017;**
- **Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld**
  Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

6.1 Overzicht baten en lasten per programma

Overzicht van baten en lasten per programma

Nr.	Omschrijving	Lasten						
		Rekening	Begroot 2016		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2015	Ge-amendeerd	t/m Raad 18-7	2017	2018	2019	2020
	Veranderopgaven							
P01	De Arnhemse binnenstad kaar voor de toekomst	233	0	0	**0**	0	0	0
P02	Arnhem groene en duurzame stad	2.573	0	0	**0**	0	0	0
P03	Arnhem werkt !	14.588	0	0	**0**	0	0	0
P04	Marketing Arnhem	991	0	0	**0**	0	0	0
P05	Wijkaanpak nieuwe stijl	6.313	0	0	**0**	0	0	0
P06	Wonen in wijken	2.638	0	0	**0**	0	0	0
P07	Participatie van kwetsbare burgers	22.589	0	0	**0**	0	0	0
P08	Samenhangende inzet op zorgtaken	39	0	0	**0**	0	0	0
P09	Overige veranderopgaven	332	0	0	**0**	0	0	0
V01	Van wijken weten	0	0	1.350	**0**	0	0	0
V02	Stad op de kaart	0	0	0	**0**	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	**0**	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	**0**	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	**0**	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	**0**	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	**0**	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	**0**	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	**0**	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	**0**	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	0	0	**33.212**	32.579	32.499	32.470
Geb2	Noordwest	0	0	0	**30.388**	27.445	27.240	27.199
Geb3	Noordoost	0	0	0	**25.003**	23.681	23.654	23.641
Geb4	Presikhaaf	0	0	0	**22.714**	23.052	23.019	23.007
Geb5	Malburgen	0	0	0	**34.148**	34.363	34.338	34.322
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	0	0	**18.319**	18.455	18.427	18.428
Geb7	De Laar / Elden	0	0	0	**17.646**	17.792	17.765	17.759
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	0	0	**26.139**	26.188	26.168	26.155
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	10.931	9.689	11.101	**10.969**	10.948	10.946	10.925
R01	Veiligheid	13.620	14.939	15.465	**13.510**	13.347	13.474	13.424
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	27.821	34.173	34.980	**20.293**	23.747	23.083	23.202
R03	Economie	2.516	4.707	5.058	**5.125**	5.012	5.003	4.996
R04	Educatie	38.499	42.216	41.346	**29.440**	28.845	31.960	31.580
R05	Cultuur, recreatie en sport	57.285	54.605	56.615	**44.996**	47.653	50.755	49.741
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	333.759	357.852	368.304	**198.173**	193.359	191.224	190.463
R07	Gezondheid en Milieu	38.700	39.331	41.584	**30.821**	30.937	31.057	31.224
R08	Wonen en Ruimte	86.840	56.030	87.531	**45.405**	38.560	32.513	31.814
R09	Financien en bedrijfsvoering	88.379	94.994	97.561	**90.559**	87.963	85.783	86.021
		748.646	708.536	760.895	**696.860**	683.926	678.908	676.371

Baten						
Rekening	Begroot 2016		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
2015	Ge-amendeerd	t/m Raad 18-7	2017	2018	2019	2020
32	0	0	0	0	0	0
857	0	0	0	0	0	0
2.694	0	0	0	0	0	0
375	0	0	0	0	0	0
125	0	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0
7.555	0	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	9.005	8.954	8.906	8.861
0	0	0	3.277	2.282	2.281	2.281
0	0	0	3.054	2.600	2.599	2.599
0	0	0	2.380	2.375	2.374	2.374
0	0	0	4.492	4.507	4.526	4.526
0	0	0	1.830	1.829	1.828	1.828
0	0	0	2.192	2.191	2.190	2.190
0	0	0	2.025	2.024	2.023	2.023
3.204	2.457	3.604	3.589	3.589	3.589	3.589
1.375	1.805	1.646	1.484	1.484	1.484	1.484
14.890	14.048	14.545	6.041	7.429	7.378	7.527
442	558	758	758	758	758	758
7.468	14.509	14.509	6.365	6.445	6.524	6.524
15.699	10.676	12.378	10.158	10.749	10.763	10.763
115.454	114.874	118.723	106.376	106.376	106.351	106.351
5.304	3.946	5.548	2.281	2.161	2.161	2.161
73.717	54.164	79.993	45.878	36.758	30.895	30.792
478.372	472.218	474.508	481.037	481.631	481.332	479.607
727.573	689.255	726.212	692.222	684.142	677.962	676.238

Nr.	Omschrijving	Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroot 2016		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2015	Ge-amendeerd	t/m Raad 18-7	2017	2018	2019	2020
	Veranderopgaven							
P01	De Arnhemse binnenstad kaar voor de toekomst	-201	0	0	**0**	0	0	0
P02	Arnhem groene en duurzame stad	-1.716	0	0	**0**	0	0	0
P03	Arnhem werkt !	-11.894	0	0	**0**	0	0	0
P04	Marketing Arnhem	-616	0	0	**0**	0	0	0
P05	Wijkaanpak nieuwe stijl	-6.188	0	0	**0**	0	0	0
P06	Wonen in wijken	-2.633	0	0	**0**	0	0	0
P07	Participatie van kwetsbare burgers	-15.034	0	0	**0**	0	0	0
P08	Samenhangende inzet op zorgtaken	-34	0	0	**0**	0	0	0
P09	Overige veranderopgaven	-332	0	0	**0**	0	0	0
V01	Van wijken weten	0	0	-1.350	**0**	0	0	0
V02	Stad op de kaart	0	0	0	**0**	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	**0**	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	**0**	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	**0**	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	**0**	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	**0**	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	**0**	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	**0**	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	**0**	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	0	0	**-24.207**	-23.625	-23.593	-23.609
Geb2	Noordwest	0	0	0	**-27.111**	-25.163	-24.959	-24.918
Geb3	Noordoost	0	0	0	**-21.949**	-21.081	-21.055	-21.042
Geb4	Presikhaaf	0	0	0	**-20.334**	-20.677	-20.645	-20.633
Geb5	Malburgen	0	0	0	**-29.656**	-29.856	-29.812	-29.796
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	0	0	**-16.489**	-16.626	-16.599	-16.600
Geb7	De Laar / Elden	0	0	0	**-15.454**	-15.601	-15.575	-15.569
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	0	0	**-24.114**	-24.164	-24.145	-24.132
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-7.727	-7.232	-7.497	**-7.380**	-7.359	-7.357	-7.336
R01	Veiligheid	-12.245	-13.134	-13.819	**-12.026**	-11.863	-11.990	-11.940
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	-12.931	-20.125	-20.435	**-14.252**	-16.318	-15.705	-15.675
R03	Economie	-2.074	-4.149	-4.300	**-4.367**	-4.254	-4.245	-4.238
R04	Educatie	-31.031	-27.707	-26.837	**-23.075**	-22.400	-25.436	-25.056
R05	Cultuur, recreatie en sport	-41.586	-43.929	-44.237	**-34.838**	-36.904	-39.992	-38.978
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	-218.305	-242.978	-249.581	**-91.797**	-86.983	-84.873	-84.112
R07	Gezondheid en Milieu	-33.396	-35.385	-36.036	**-28.540**	-28.776	-28.896	-29.063
R08	Wonen en Ruimte	-13.123	-1.866	-7.538	**473**	-1.802	-1.618	-1.022
R09	Financien en bedrijfsvoering	389.993	377.224	376.947	**390.478**	393.668	395.549	393.586
		-21.073	-19.281	-34.683	**-4.638**	216	-946	-133

Nr.	Omschrijving	Toevoeging reserves						
		Rekening	Begroot 2016		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2015	Ge-amendeerd	t/m Raad 18-7	2017	2018	2019	2020
	Veranderopgaven							
P01	De Arnhemse binnenstad kaar voor de toekomst	0	0	0	**0**	0	0	0
P02	Arnhem groene en duurzame stad	689	0	0	**0**	0	0	0
P03	Arnhem werkt !	1.107	0	0	**0**	0	0	0
P04	Marketing Arnhem	763	0	0	**0**	0	0	0
P05	Wijkaanpak nieuwe stijl	246	0	0	**0**	0	0	0
P06	Wonen in wijken	0	0	0	**0**	0	0	0
P07	Participatie van kwetsbare burgers	25	0	0	**0**	0	0	0
P08	Samenhangende inzet op zorgtaken	0	0	0	**0**	0	0	0
P09	Overige veranderopgaven	0	0	0	**0**	0	0	0
V01	Van wijken weten	0	0	150	**0**	0	0	0
V02	Stad op de kaart	0	0	0	**0**	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	**0**	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	**0**	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	**0**	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	**0**	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	**0**	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	**0**	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	**0**	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	**0**	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb2	Noordwest	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb3	Noordoost	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb4	Presikhaaf	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb5	Malburgen	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb7	De Laar / Elden	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	0	0	**0**	0	0	0
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	40	0	0	**0**	0	0	0
R01	Veiligheid	50	0	0	**0**	0	0	0
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	3.891	3.374	3.442	**6.102**	3.429	3.397	3.505
R03	Economie	26	0	0	**0**	0	0	0
R04	Educatie	8.550	3.976	5.229	**4.389**	4.599	1.875	2.132
R05	Cultuur, recreatie en sport	11.267	2.273	3.054	**2.677**	3.583	2.646	2.660
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	18.938	2.300	2.300	**1.488**	1.180	0	0
R07	Gezondheid en Milieu	3.686	172	350	**132**	0	0	0
R08	Wonen en Ruimte	2.503	1.204	408	**1.337**	722	99	77
R09	Financien en bedrijfsvoering	10.158	10.513	22.604	**6.915**	4.377	4.879	3.611
		61.939	23.812	37.537	**23.040**	17.890	12.896	11.985

Nr.	Omschrijving	Onttrekking reserves						
		Rekening	Begroot 2016		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2015	Ge-amendeerd	t/m Raad 18-7	2017	2018	2019	2020
	Veranderopgaven							
P01	De Arnhemse binnenstad kaar voor de toekomst	0	0	0				
P02	Arnhem groene en duurzame stad	526	0	0				
P03	Arnhem werkt !	480	0	0				
P04	Marketing Arnhem	385	0	0				
P05	Wijkaanpak nieuwe stijl	-241	0	0				
P06	Wonen in wijken	2.535	0	0				
P07	Participatie van kwetsbare burgers	318	0	0				
P08	Samenhangende inzet op zorgtaken	0	0	0				
P09	Overige veranderopgaven	163	0	0				
V01	Van wijken weten	0	0	0				
V02	Stad op de kaart	0	0	0	0	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	0	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	0	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	0	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	0	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	0	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	0	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	0	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	0	0	0	0	0	0
Geb2	Noordwest	0	0	0	0	0	0	0
Geb3	Noordoost	0	0	0	0	0	0	0
Geb4	Presikhaaf	0	0	0	0	0	0	0
Geb5	Malburgen	0	0	0	0	0	0	0
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	0	0	0	0	0	0
Geb7	De Laar / Elden	0	0	0	0	0	0	0
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	0	0	0	0	0	0
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	13	0	125	0	0	0	0
R01	Veiligheid	0	0	50	121	121	0	0
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	1.257	7.803	7.486	7.905	5.252	4.363	4.204
R03	Economie	0	400	400	0	0	0	0
R04	Educatie	7.308	540	665	1.198	3.571	4.587	4.581
R05	Cultuur, recreatie en sport	15.227	10.347	12.136	585	1.905	2.731	2.679
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	18.072	146	6.383	538	542	513	41
R07	Gezondheid en Milieu	3.617	21.741	22.192	7.267	337	108	0
R08	Wonen en Ruimte	10.098	1.199	7.219	2.865	1.910	1.106	488
R09	Financien en bedrijfsvoering	5.856	917	15.564	7.199	4.036	432	125
		65.614	43.093	72.220	27.678	17.674	13.840	12.118

Nr.	Omschrijving	Saldo						
		Rekening	Begroot 2016		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2015	Ge-amendeerd	t/m Raad 18-7	2017	2018	2019	2020
	Veranderopgaven							
P01	De Arnhemse binnenstad kaar voor de toekomst	-201	0	0				
P02	Arnhem groene en duurzame stad	-1.879	0	0				
P03	Arnhem werkt !	-12.521	0	0				
P04	Marketing Arnhem	-994	0	0				
P05	Wijkaanpak nieuwe stijl	-6.675	0	0				
P06	Wonen in wijken	-98	0	0				
P07	Participatie van kwetsbare burgers	-14.741	0	0				
P08	Samenhangende inzet op zorgtaken	-34	0	0				
P09	Overige veranderopgaven	-169	0	0				
V01	Van wijken weten	0	0	-1.500				
V02	Stad op de kaart	0	0	0	0	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	0	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	0	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	0	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	0	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	0	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	0	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	0	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	0	0	-24.207	-23.625	-23.593	-23.609
Geb2	Noordwest	0	0	0	-27.111	-25.163	-24.959	-24.918
Geb3	Noordoost	0	0	0	-21.949	-21.081	-21.055	-21.042
Geb4	Presikhaaf	0	0	0	-20.334	-20.677	-20.645	-20.633
Geb5	Malburgen	0	0	0	-29.656	-29.856	-29.812	-29.796
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	0	0	-16.489	-16.626	-16.599	-16.600
Geb7	De Laar / Elden	0	0	0	-15.454	-15.601	-15.575	-15.569
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	0	0	-24.114	-24.164	-24.145	-24.132
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-7.754	-7.232	-7.372	-7.380	-7.359	-7.357	-7.336
R01	Veiligheid	-12.295	-13.134	-13.769	-11.905	-11.742	-11.990	-11.940
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	-15.565	-15.696	-16.391	-12.449	-14.495	-14.739	-14.976
R03	Economie	-2.100	-3.749	-3.900	-4.367	-4.254	-4.245	-4.238
R04	Educatie	-32.273	-31.143	-31.401	-26.266	-23.428	-22.724	-22.607
R05	Cultuur, recreatie en sport	-37.626	-35.855	-35.155	-36.930	-38.582	-39.907	-38.959
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	-219.171	-245.132	-245.498	-92.747	-87.621	-84.360	-84.071
R07	Gezondheid en Milieu	-33.465	-13.816	-14.194	-21.405	-28.439	-28.788	-29.063
R08	Wonen en Ruimte	-5.528	-1.871	-727	2.001	-614	-611	-611
R09	Financien en bedrijfsvoering	385.691	367.628	369.907	390.762	393.327	391.102	390.100
			0					
		-17.398	0	0	0	0	-2	0

6.2 Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Progr	Incidentele lasten en baten	2017	2018	2019	2020
					Bedragen x €1.000
Incidentele lasten					
R.06	Dotatie aan reserve voor Individuele studietoeslag	457	535	535	-
R.06	Dotatie aan reserve Innovaties sociaal domein	1.200	1.180	-	-
R.07	Dotatie aan reserve DU Gezond in de stad	106	-	-	-
R.08	Dotatie aan reserve grondexploitatie	12	619	205	205
R.08	Niet-grondexploitatieprojecten	9.045	617	597	597
R.09	Invoeringskosten w ijksturing	3.000	-	-	-
R.08	Overhevelen naar beleidsveld middelen Bodemsanering	206	137	96	89
R.06	BUIG nieuw e prognose/verdeelmodel/vangnet	pm	pm	pm	pm
R.06	Vluchtelingenstroom extra capaciteit	-	-	-	-
R.06	Vluchtelingenstroom extra capaciteit	100	-	-	-
R.07	Uitrol omgekeerd afval inzamelen	466	-	-	-
R.06	Armoede-agenda: kosten bew indvoering blijven structureel knelpunt	510	127	-	-
R.05	Stroomversneller cultuur	50	-	-	-
R.02	Havens	100	100	-	-
R.03	Markten	107	-	-	-
R.08	Uitvoering Arnhemse w oonprincipes 2025	300	-	-	-
R.04	MFC's: verhuurbaarheid MFC Geitenkamp verbeteren	100	50	-	-
R.04	MFC's: Verkleinen multiruimtes i.s.m. afschaffen loc.managers	100	50	-	-
R.08	Frictiekosten bij invulling taakstelling ODRA	51	34	17	-
R.09	Bew ustw ordingscampagne	60	-	-	-
R.09	Dekken vanuit opleidingsmiddelen	-145	-	-	-
R.09	Transitiekosten van w ijken w eten	1.890	-	-	-
R.09	Reductie contributiemarge	324	162	-	-
R.09	Frictiekosten afbouw overhead	4.199	3.014	202	-
R.09	Frictie uit verzelfstandiging MSSA	330	270	175	-
R.05	Verw achte meerkosten personeel Kunstbedrijf	-	-	-	-
R.09	Advieskosten: huisvestingsadviseur eventueel in combinatie met architec	49	-	-	-
R.09	Interne kosten (uren) gemeente Arnhem	44	-	-	-
R.08	Exportbelasting	-546	-546	-	-
R.08	Grondexploitatie	29.651	31.555	24.046	24.449
R.09	Dotatie aan algemene reserve rente	575	657	727	819
R.09	Dotatie aan algemene reserve rampenoefening	5	5	5	5
R.09	Dotatie aan algemene reserve ingroei vermogenspositie MJPB 2013-2016	462	-7	-7	-7
R.09	Dotatie aan algemene reserve ontw erp MJPB 2014-2017 w eerstandsver	2.588	-	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve sluitend maken jaarschijf 2017 (kasschuif	563	-	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve herstelplan kunstbedrijf	369	163	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2014	-	5	44	44
R.09	Dotatie aan algemene reserve verzelfstandiging MSSA	40	40	40	40
R.09	Dotatie aan algemene reserve Correctie BR GRP tot nul	70	-	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2016-2019	-	2.584	3.385	3.385
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2015	-	-5	-20	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve budget 2gethere	288	-	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve verzamelbesluit 1-2016	-	-	135	135
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie divers	2	9	4	3
R.09	Dotatie aan algemene reserve	1.666	188	359	-
Totaal incidentele lasten		**58.393**	**41.543**	**30.545**	**29.764**

Progr.	Incidentele lasten en baten	2017	2018	2019	2020
					Bedragen x €1.000
Incidentele baten					
R.02	Onttrekking BR Groot onderhoud en vervanging OR	323	-	-	-
R.05	Onttrekking aan reserve Evenementen tbv Giro d'Italia	5	-	-	-
R.07	Onttrekking BR toezicht peuterspeelzalen	50	25	2	-
R.07	Onttrekking aan reserve Gemeentelijk rioleringsplan	6.538	134	-	-
R.07	Onttrekking aan reserve huishoudelijk afval	100	-	-	-
R.08	Niet-grondexploitatie	6.385	219	241	241
R.08	Onttrekking aan reserve Herstructureringsgebied	2.260	-	-	-
R.09	Verhoging DU Gezond in de stad	106	-	-	-
R.09	Bijdrage in GF voor individuele studietoeslag	457	535	535	-
R.09	Verkoop bezit (vastgoed, 4 jaar incidenteel)	1.000	1.000	1.000	-
R.09	Onttrekking BR taakmutaties GF-overloop	482	555	20	-
R.09	Onvoorzien	272	272	272	-
R.09	Bodensamering, incidentele uitkering in GF	206	137	96	89
R.07	Dekken omgekeerd afval inzamelen uit BR Afval	466	-	-	-
R.07	Dekking door inzet reservering budget vergroening elektriciteit en gas 2016-2018	-	80	10	-
R.07	GRP: Vrijval van kapitaallasten	-	-	-	207
R.07	GRP: Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter d	-32	153	98	-
R.08	AC: Onttrekking kosten besturingssysteem bussen aan BR Beheer en onderhou	75	75	75	75
R.08	Grondexploitatie	29.472	31.055	24.249	24.655
R.09	Dividend BNG	pm	pm	pm	pm
R.05	Dekking uit BR beeldbepalende manifestaties	50	-	-	-
R.08	Dekking frictiekosten invulling taakstelling ODRA uit vrijval programmakosten Wab	51	34	17	-
R.07	Dekken tekort 2017 en 2018 vanuit rekeningresultaat 2015 of vanuit besparingen	121	121	-	-
R.09	Vorming bestemmingsreserve frictiekosten ter reductie contributiemarge	324	162	-	-
R.09	Dekking uit bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen af te bouw	4.199	3.014	202	-
R.09	Dekking uit vorming bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen M	330	270	175	-
R.08	Taakstelling coalitieakoord Wonen en ruimte R8: omzetten in incidentele bezuinigi	2.900	-	-	-
R.09	Terugdraaien opgenomen raming voor frictiekosten	3.000	-	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve verzelfstandiging FJP 2014	-	3	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve verzelfstandiging FJP 2015	-	-3	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve zomernota 2016-2019	1.881	50	50	50
R.09	Onttrekking aan algemene reserve eigen vermogen sportbedrijf	500	-	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve VGGM	121	121	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve correctie	-	-	-	-2
R.09	Onttrekking aan algemene reserve	-	-	-	71
Totaal incidentele baten		**61.641**	**38.012**	**27.042**	**25.386**

Progr.	Incidentele lasten en baten	2017	2018	2019	2020
					Bedragen x €1.000
Totaal incidentele lasten		58.393	41.543	30.545	29.764
Totaal incidentele baten		61.641	38.012	27.042	25.386
Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)		**3.248**	**-3.531**	**-3.503**	**-4.378**

6.3 Financiële staten

Activa		
	31-12-2016	31-12-2017
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	623.915	649.545
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	57.370	57.370
Financiële vaste activa	93.856	91.417
Immateriële vaste activa		
Totaal vaste activa	***775.141***	***798.332***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	65.000	65.000
Voorraden	24.000	24.000
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***150.000***	***150.000***
TOTAAL	**925.141**	**948.332**
OHW=grex -VZ grex		
Voorraden= NIEGG		

Passiva		
	31-12-2016	31-12-2017
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	28.673	33.299
Bestemmingsreserves	70.116	60.852
Totaal eigen vermogen	***98.789***	***94.151***
Voorzieningen	***9.857***	***10.979***
Leningen	725.373	746.080
Obligo's	0	6.000
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	0	
Langlopende schulden	***725.373***	***752.080***
Totaal vaste passiva	***834.019***	***857.210***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.000	16.000
Liquide middelen	30.122	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***91.122***	***91.122***
TOTAAL	**925.141**	**948.332**

	Activa	
	31-12-2017	31-12-2018
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	649.545	732.674
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	57.370	57.370
Financiële vaste activa	91.417	85.992
Immateriële vaste activa		
Totaal vaste activa	***798.332***	***876.036***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	65.000	65.000
Voorraden	24.000	24.000
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***150.000***	***150.000***
TOTAAL	**948.332**	**1.026.036**

OHW=grex -VZ grex

Voorraden= NIEGG

	Passiva	
	31-12-2017	31-12-2018
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	33.299	36.768
Bestemmingsreserves	60.852	57.601
Totaal eigen vermogen	***94.151***	***94.369***
Voorzieningen	***10.979***	***11.679***
Leningen	746.080	828.866
Obligo's	6.000	
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	0	
Langlopende schulden	***752.080***	***828.866***
Totaal vaste passiva	***857.210***	***934.914***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.000	16.000
Liquide middelen	30.122	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***91.122***	***91.122***
TOTAAL	**948.332**	**1.026.036**

	Activa	
	31-12-2018	31-12-2019
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	732.674	720.064
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	57.370	57.370
Financiële vaste activa	85.992	82.616
Immateriële vaste activa		
Totaal vaste activa	***876.036***	***860.050***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	65.000	65.000
Voorraden	24.000	24.000
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***150.000***	***150.000***
TOTAAL	**1.026.036**	**1.010.050**

	Passiva	
	31-12-2018	31-12-2019
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	36.768	41.391
Bestemmingsreserves	57.601	52.034
Totaal eigen vermogen	***94.369***	***93.425***
Voorzieningen	***11.679***	***12.456***
Leningen	828.866	813.047
Obligo's	0	
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	0	
Langlopende schulden	***828.866***	***813.047***
Totaal vaste passiva	***934.914***	***918.928***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.000	16.000
Liquide middelen	30.122	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***91.122***	***91.122***
TOTAAL	**1.026.036**	**1.010.050**

OHW=grex -VZ grex

Voorraden= NIEGG

	Activa	
	31-12-2019	31-12-2020
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	720.064	704.009
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	57.370	57.370
Financiële vaste activa	82.616	79.258
Immateriële vaste activa		
Totaal vaste activa	***860.050***	***840.637***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	65.000	65.000
Voorraden	24.000	24.000
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***150.000***	***150.000***
TOTAAL	**1.010.050**	**990.637**

	Passiva	
	31-12-2019	31-12-2020
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	41.391	44.652
Bestemmingsreserves	52.034	48.639
Totaal eigen vermogen	***93.425***	***93.291***
Voorzieningen	**12.456**	**13.580**
Leningen	813.047	792.644
Obligo's	0	
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	0	
Langlopende schulden	***813.047***	***792.644***
Totaal vaste passiva	***918.928***	***899.515***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.000	16.000
Liquide middelen	30.122	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***91.122***	***91.122***
TOTAAL	**1.010.050**	**990.637**

OHW=grex -VZ grex

Voorraden= NIEGG

6.3.2 Reserves en voorzieningen

		Begroot 2018			Begroot 2017			Begroot 2018			Begroot 2018			Begroot 2020		
Omschrijving	JV 2016 Stand per 31-12-2016	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2018 / 01-01-2017	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2017/ 01-01-2018	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2018 / 01-01-2018	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2018 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021
Algemene Reserve (AR)	33.734	10.029	14.090	29.673	6.628	2.002	33.300	3.640	171	36.768	4.673	50	41.391	3.380	119	44.652
Bestemmingsreserves (BR's)	100.740	27.508	58.132	70.116	16.410	25.674	60.852	14.251	17.504	57.601	8.423	13.790	52.034	8.604	11.997	48.639
Totaal Reserves	133.474	37.537	72.222	99.789	23.038	27.676	94.152	17.891	17.673	94.369	12.896	13.840	93.425	11.982	12.116	93.291
Totaal Voorzieningen	8.862	2.187	1.192	9.857	2.324	1.202	10.979	2.324	1.824	11.479	2.324	1.547	12.486	2.324	1.200	13.580

Verloop Bestemmingsreserves			Begroot 2016			Begroot 2017			Begroot 2018			Begroot 2019			Begroot 2020		
P/R	Omschrijving	JV 2016 Stand per 31-12-2016	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2016 / 01-01-2017	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2017/ 01-01-2018	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2018 / 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021
R0	Onderzoek Rekenkamer	163	0	0	163	0	0	163	0	0	163	0	0	163	0	0	163
R0	Raad	40	0	0	40	0	0	40	0	0	40	0	0	40	0	0	40
R1	Veilig ondernemen	103	0	0	103	0	0	103	0	0	103	0	0	103	0	0	103
R2	Buitengewoon Beter	4.928	0	2.346	2.582	0	1.582	1.000	0	1.000	0	0	0	0	0	0	0
R2	Bereikbaarheid	3.897	3.443	3.735	3.605	3.972	5.218	2.359	3.429	3.826	1.962	3.396	3.838	1.520	3.503	3.799	1.224
R2	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	2.335	0	1.584	751	2.162	716	2.197	0	653	1.544	0	623	921	0	405	516
R3	Sociaal Economisch Fonds	454	0	0	454	0	0	454	0	0	454	0	0	454	0	0	454
R3	Evenementen	803	0	435	368	0	5	363	0	0	363	0	0	363	0	0	363
R4	Onderwijs	2.526	5.228	665	7.089	4.389	1.197	10.281	4.599	3.571	11.309	1.875	4.621	8.563	2.132	4.581	6.114
R5	Beeldbepalende culturele manifestaties	789	0	150	639	0	50	589	0	0	589	0	0	589	0	0	589
R5	Beeldende en Monumentale Kunst	102	0	23	79	0	0	79	0	0	79	0	0	79	0	0	79
R5	Cultureel Vastgoed	13.178	2.490	8.966	6.702	2.267	73	8.896	3.381	1.598	10.679	2.471	2.464	10.686	2.484	2.446	10.724
R5	Groenfonds	362	0	362	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R8	Participatie	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492	0	0	492
R8	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179	0	0	179
R8	Wijkfondsen	412	0	0	412	0	0	412	0	0	412	0	0	412	0	0	412
R8	Bewonersbudgetten	319	0	0	319	0	0	319	0	0	319	0	0	319	0	0	319
R8	Pakketmaatregelen WMO	500	0	0	500	0	0	500	0	0	500	0	0	500	0	0	500
R8	Beschermd en Weerbaar	1.729	0	0	1.729	0	0	1.729	0	0	1.729	0	0	1.729	0	0	1.729
R8	Herstructurering OGGz	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456	0	0	456
R8	Noodfonds	8.976	2.300	0	11.276	1.200	0	12.476	1.180	0	13.656	0	0	13.656	0	0	13.656
R8	Burgerinitiatieven sociaal Domein	1.889	0	472	1.417	0	472	945	0	472	473	0	473	0	0	0	0
R7	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	227	0	60	167	0	50	117	0	25	92	0	25	67	0	25	42
R7	Huishoudelijk afval	1.366	0	250	1.116	0	566	550	0	0	550	0	0	550	0	0	550
R7	GRP-dekking kapitaallasten	27.465	95	20.888	6.672	0	6.538	134	0	134	0	0	0	0	0	0	0
R7	Duurzame energiemaatregelen	10	0	0	10	30	0	40	0	50	-10	0	10	-20	0	0	-20

Verloop Bestemmingsreserves			Begroot 2016			Begroot 2017			Begroot 2018			Begroot 2019			Begroot 2020		
P/R	Omschrijving	JV 2015 Stand per 31-12-2015	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2016 / 01-01-2017	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2017 / 01-01-2018	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2018 / 01-01-2019	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021
R8	Omgevingslaw aal	135	0	135	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R8	Risicobeheer Arnhem Centraal	7.553	0	6.224	1.329	0	750	579	0	0	579	0	578	1	0	0	1
R8	Grondexploitatie	0	340	0	340	967	0	1.307	646	0	1.953	0	0	1.953	2	0	1.955
R8	Voorstudies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R8	Strategische posities	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R8	Herstructureringsgebieden	1.010	0	0	1.010	0	1.010	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R8	Zuidelijke Binnenstad	2.700	0	0	2.700	0	1.350	1.350	0	1.350	0	0	0	0	0	0	0
R8	Volkshuisvesting	259	60	115	204	360	75	489	75	75	489	75	75	489	75	75	489
R8	Starters- en duurzaamheidsleningenleningen	2.392	255	535	2.112	10	354	1.768	0	426	1.342	0	411	931	0	388	543
R8	Stimulering woningbouw	898	0	285	613	0	25	588	0	25	563	0	25	538	0	25	513
R8	Vastgoed	496	0	140	356	0	0	356	0	0	356	0	0	356	0	0	356
R8	Bouw - en sloopleges	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R9	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	7.896	2.160	8.447	1.609	647	482	1.774	535	564	1.745	0	0	1.745	0	0	1.745
R9	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	750	406	0	1.156	406	51	1.511	406	34	1.883	406	17	2.272	406	0	2.678
R9	Frictiekosten Verzelfstandigingen	0	10.731	2.055	8.676	0	4.853	3.823	0	3.446	377	0	377	0	0	0	0
R9	ICT	354	0	61	293	0	58	235	0	55	180	0	55	125	0	55	70
R9	Kapitaallasten	2.597	0	199	2.398	0	199	2.199	0	198	2.001	0	198	1.803	0	198	1.605
	Totaal	100.740	27.608	68.132	70.118	18.410	26.874	60.862	14.261	17.502	57.601	8.223	13.790	52.034	8.802	11.987	48.839

6.3.3 EMU-saldo 2017

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
In 2011 hebben de Europese regeringsleiders deze afspraak herbevestigd nadat een groot aantal landen als gevolg van de economische crisis een EMU-tekort presenteerde dat hoger was dan de overeengekomen 3%. De afspraak is in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof), die op 1 januari 2014 van kracht is geworden.
Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen uitgaande van het begrote saldo van lasten en baten is een aanvullende berekening nodig.

In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2016 tot en met 2018, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

Overzicht EMU-saldo

mschrijving	2016	2017	2018
Bedragen x € 1.000			
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-34.682	-4.638	216
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	26.016	27.577	29.883
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	2.187	2.324	2.324
Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-45.729	-53.207	-113.012
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:			
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
Baten bouwgrondexploitatie:			
Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord			
Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties	-1.192	-1.202	-1.624
Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
Verkoop van effecten:			
Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Totaal	**-53.400**	**-29.146**	**-82.213**

6.3.4 Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld

Taak	2017			2018			2019			2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
												Bedragen x €1000,-
T0.1 Bestuur	6.104	-1.239	4.865	6.104	-1.239	4.865	6.103	-1.239	4.864	6.103	-1.239	4.864
T0.2 Burgerzaken	3.887	-2.296	1.592	3.881	-2.296	1.585	3.879	-2.296	1.584	3.860	-2.296	1.565
T0.4 Overhead	86.917	-37.501	49.416	86.462	-36.968	49.494	87.095	-36.738	50.358	87.067	-34.738	52.329
T0.5 Treasury	-13.574	-2.118	-15.692	-12.511	-2.007	-14.518	-12.289	-1.886	-14.175	-11.642	-1.812	-13.454
T0.61 OZB woningen	4.684	-47.426	-42.742	4.684	-47.760	-43.076	4.684	-47.926	-43.242	4.679	-48.217	-43.537
T0.62 OZB niet-woningen	-	-6.878	-6.878	-	-6.878	-6.878	-	-6.878	-6.878	-	-6.878	-6.878
T0.63 Parkeerbelasting	146	-	146	89	-	89	19	-	19	16	-	16
T0.64 Belastingen Overig	5	-59	-54	5	-59	-54	5	-59	-54	5	-59	-54
T0.7 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-	-353.960	-353.960	-	-355.224	-355.224	-	-354.792	-354.792	-	-354.601	-354.601
T0.8 Overige baten en lasten	11.950	-	11.950	8.733	-	8.733	5.697	-	5.697	5.320	-	5.320
T0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	649	-	649	649	-	649	649	-	649	649	-	649
T1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	11.767	-1.290	10.477	11.607	-1.290	10.317	11.591	-1.290	10.301	11.574	-1.290	10.284
T1.2 Openbare orde en Veiligheid	3.334	-497	2.837	3.332	-497	2.834	3.475	-497	2.978	3.442	-497	2.945
T2.1 Verkeer en vervoer	24.267	-467	23.800	24.083	-467	23.616	23.370	-467	22.902	23.466	-467	22.999
T2.2 Parkeren	9.285	-12.502	-3.217	9.729	-12.404	-2.675	9.691	-12.307	-2.616	9.687	-12.410	-2.723
T2.4 Economische Havens en waterwegen	966	-474	492	957	-474	483	848	-474	374	839	-474	365
T2.5 Openbaar vervoer	988	-1.261	-273	977	-1.261	-284	968	-1.261	-293	960	-1.261	-301
T3.1 Economische ontwikkeling	2.884	-	2.884	2.964	-	2.964	2.922	-	2.922	2.912	-	2.912
T3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	474	-297	177	367	-297	70	367	-297	70	367	-297	70
T3.4 Economische promotie	2.295	-245	2.050	2.289	-245	2.044	2.282	-245	2.037	2.276	-245	2.031
T4.2 Onderwijshuisvesting	26.339	-3.869	22.471	25.784	-3.969	21.815	28.888	-4.069	24.819	28.502	-4.069	24.434
T4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	15.536	-9.715	5.821	16.330	-9.715	6.616	16.320	-9.715	6.605	16.325	-9.715	6.610
T5.1 Sportbeleid en activering	5.610	-361	5.249	5.586	-334	5.251	5.316	-326	4.991	4.818	-326	4.493
T5.2 Sportaccommodaties	14.276	-5.535	8.741	14.332	-5.535	8.797	15.250	-5.535	9.716	15.258	-5.535	9.723
T5.3 Cultpresent, cultproduct, cultpartic	17.441	-5.358	12.084	20.191	-5.948	14.243	22.485	-5.962	16.523	21.879	-5.962	15.917
T5.4 Musea	4.386	-100	4.286	4.372	-100	4.272	4.367	-100	4.267	4.365	-100	4.265
T5.5 Cultureel erfgoed	1.923	-448	1.475	1.886	-448	1.437	1.882	-448	1.434	1.876	-448	1.428
T5.6 Media	4.594	-	4.594	4.576	-	4.576	4.576	-	4.576	4.576	-	4.576
T5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.225	-692	8.533	9.114	-692	8.422	9.029	-692	8.337	8.966	-692	8.274
T6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.913	-78	10.836	10.517	-78	10.440	10.249	-78	10.171	9.525	-78	9.447
T6.2 Wijkteams	682	-	682	682	-	682	682	-	682	682	-	682
T6.3 Inkomensregelingen	126.870	-101.756	25.114	125.811	-101.756	24.056	125.901	-101.731	24.171	125.901	-101.731	24.170
T6.4 Begeleide participatie	32.587	0	32.587	29.455	0	29.455	27.516	0	27.516	27.758	0	27.758
T6.5 Arbeidsparticipatie	16.243	-2.970	13.272	16.286	-2.970	13.316	16.177	-2.970	13.207	16.177	-2.970	13.207
T6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.138	-221	13.917	14.139	-221	13.918	14.130	-221	13.909	14.130	-221	13.909
T6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	39.677	-8.749	30.928	39.289	-8.749	30.539	39.150	-8.749	30.401	39.000	-8.749	30.251
T6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	37.127	-	37.127	37.350	-	37.350	37.323	-	37.323	37.323	-	37.323
T6.81 Geëscaleerde zorg 18+	72.525	-694	71.831	71.437	-694	70.742	71.884	-694	71.189	71.883	-694	71.189
T6.82 Geëscaleerde zorg 18-	5.577	-	5.577	5.578	-	5.578	5.576	-	5.576	5.576	-	5.576
T7.1 Volksgezondheid	5.528	-307	5.221	5.340	-173	5.168	5.193	-173	5.021	5.188	-173	5.015
T7.2 Riolering	15.360	-15.993	-634	15.008	-16.335	-1.326	15.785	-16.580	-794	15.931	-16.828	-897
T7.3 Afval	13.175	-17.564	-4.389	13.282	-16.877	-3.595	12.776	-16.949	-4.173	12.764	-16.951	-4.187
T7.4 Milieubeheer	4.739	-3.401	1.338	4.669	-3.401	1.268	4.628	-3.401	1.227	4.621	-3.401	1.220
T7.5 Begraafplaatsen en crematoria	48	-16	32	48	-16	32	48	-16	32	48	-16	32
T8.1 Ruimtelijke Ordening	1.152	-24	1.129	1.153	-24	1.129	1.153	-24	1.129	1.153	-24	1.129
T8.2 Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	29.652	-29.472	179	31.555	-31.055	500	24.046	-24.249	-204	24.449	-24.655	-206
T8.3 Wonen en bouwen	14.506	-16.389	-1.883	5.758	-5.687	71	7.220	-6.629	591	6.118	-6.120	-2
Totaal	**696.860**	**-692.222**	**4.638**	**683.926**	**-684.142**	**-216**	**678.906**	**-677.962**	**944**	**676.372**	**-676.239**	**134**

Bijlagen

Bijlage 1	**:**	**Portefeuilleverdeling**
Bijlage 2	**:**	**Mutaties meicirculaire Gemeentefonds**
Bijlage 3	**:**	**Totaaloverzicht bezuinigingen**
Bijlage 4	**:**	**Landelijke indicatorenset BBV**
Bijlage 5	**:**	**Lokale heffingen**
Bijlage 6	**:**	**Verdeling budgetten over stad en wijk**

Bijlage 1 Portefeuilleverdeling

Herman Kaiser, burgemeester
Portefeuilles
- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen en dagelijks bestuur

Martijn Leisink, wethouder
Portefeuilles
- Financiën
- Grondzaken
- Bedrijfsvoering
- Privacy
- Jeugd en jeugdzorg
- Van Wijken Weten
- 2e loco

Wijkwethouder voor
- Hoogkamp
- Burgemeesterskwartier
- Transvaal
- Schaarsbergen
- De Laar
- Elden

Ron König, wethouder
Portefeuilles
- Economische Zaken
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en Volksuniversiteit)
- Diversiteit, emancipatie en integratie
- Project Oostelijk Centrumgebied
- Stadsblokken Meinerswijk
- 5e loco

Wijkwethouder voor
- Binnenstad
- Elderveld
- Spijkerkwartier

Gerrie Elfrink, wethouder
Portefeuilles
- Cultuur en erfgoed
- Sport
- Evenementen
- Armoedebeleid (inclusief schulddienstverlening)
- Project Malburgen
- Project Presikhaaf
- 1e loco

Wijkwethouder voor
- Alteveer
- Cranevelt
- Vredenburg
- Kronenburg
- Holthuizen
- Immerloo
- Het Duifje

Geert Ritsema, wethouder

Portefeuilles:

- Ruimtelijke ordening
- Wonen en vastgoed
- G32 Fysieke pijler
- Vergunningen en handhaving
- Mobiliteit
- Personeel en organisatie
- 6e loco

Wijkwethouder voor:

- St. Marten
- Sonsbeek
- Rijkerswoerd
- Malburgen

Ine van Burgsteden

Portefeuilles:

- Publieke dienstverlening
- Openbare ruimte
- Toerisme en recreatie
- Werk en inkomen (inclusief participatiewet)
- Project Kleefse Waard
- Project Centrum Zuid
- Communicatie
- Dierenwelzijn
- 3e loco

Wijkwethouder voor

- Presikhaaf
- Schuytgraaf
- Lombok
- Heijenoord
- Klingelbeek
- Het Dorp
- Mariëndaal

Anja Haga, wethouder

Portefeuilles:

- Zorg en Welzijn (WMO)
- Wijkzaken
- Vluchtelingenzaken
- Duurzaamheid/Energie Made In Arnhem
- Park Lingezegen
- 4e loco

Wijkwethouder voor:

- Het Arnhemse Broek
- Geitenkamp
- Monnikenhuizen
- Velperweg e.o.
- Klarendal

Bijlage 2 Mutaties meicirculaire Gemeentefonds

Overzicht (mutaties in) decentralisatie- en integratie-uitkeringen en taakmutaties gemeentefonds

Decentralisatie-uitkeringen (DU):

- *DU Bodemsanering*

In 2016 worden middelen ontvangen op basis van het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties. Arnhem ontvangt € 295.000. Voor de periode 2017-2020 is sprake van een decentralisatie-uitkering en ontvangt Arnhem jaarlijks een aflopend budget. Dit is bedoeld om de beleidsafspraken uit het convenant 'Bodem en ondergrond' uit te voeren.

- *DU Maatschappelijke opvang:*

Voor de verdeling vanaf 2017 is ingestemd met het voorstel van de VNG om de helft van de middelen historisch te verdelen en de andere helft volgens objectieve verdeelmodellen. In de septembercirculaire wordt nadere informatie gegeven.
Voor Arnhem leidt dit tot een verhoging van € 86.000 in 2016 en tot een verlaging van € 216.000 vanaf 2017. Vanuit het beleidsveld wordt aangegeven dat een verlaging niet op te vangen is. Het huidige budget is net toereikend. In de nabije toekomst worden echter grote financiële knelpunten voorzien in verband met toename van het aantal dak- en thuislozen als gevolg van de economische crisis. De capaciteit van de opvang en de aard van de hulpverlening/ begeleiding zal hierop aangepast moeten worden. Dit brengt aanzienlijke extra kosten met zich mee. In deze MJPB wordt voorgesteld om de mutaties in deze DU te verrekenen met de algemene middelen.

- *DU Vrouwenopvang:*

De omvang van deze decentralisatie-uitkering wijzigt vanwege een aantal oorzaken (mutaties vanwege betalingen aan de VNG en verlaging vanaf 2017 vanwege het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating; loopt voortaan via VWS). Specifiek voor Arnhem wordt gemeld dat de gegevens van de gemeente Lingewaard vanaf 2016 toegerekend zijn aan Arnhem, nadat zij eerder abusievelijk aan de centrumgemeente Nijmegen waren toegerekend. Dit is voor 2015 ook het geval, de vraag is uitgezet of Arnhem hiervoor alsnog wordt gecompenseerd.
Voor de verdeling vanaf 2017 is ingestemd met het voorstel van de VNG om de helft van de middelen historisch te verdelen en de andere helft volgens objectieve verdeelmodellen. In de septembercirculaire wordt nadere informatie gegeven.
Een deel van de middelen wordt ingezet ten behoeve van Veilig Thuis (VT). VT heeft in 2015 en 2016 aangegeven met de huidige middelen niet haar wettelijke taak naar behoren en zonder oplopende wachttijden te kunnen uitvoeren (meerproductie, extra zorgmeldingen ed.). Voor het komende jaar staat verder de ontvlechting van VT van hun moederorganisaties op de rol, waarbij de ervaring heeft geleerd dat dergelijke ontvlechtingsprocessen de eerste periode niet zonder extra kosten gepaard gaan.
Verder bevindt Moviera zich op dit moment in een omvangrijk reorganisatie-, transformatie- en bezuinigingsproces waarbij uiteindelijk in 2018 25% van het subsidiebudget wordt gekort. Over deze bezuinigingstaakstelling hebben de vier Gelderse centrumgemeenten gezamenlijk afspraken met Moviera gemaakt Het is echter niet gezegd dat dit proces zonder financiële knelpunten zal verlopen en ook de daarbij behorende taakstelling volledig zal kunnen worden gerealiseerd.
Voor Arnhem betekenen deze mutaties een stijging van de middelen met circa € 2 tot € 3 ton per jaar vanaf 2016. Gezien het bovenstaande is in deze MJPB voorgesteld de middelen uit de DU Vrouwenopvang naar het beleidsveld over te hevelen.

- *DU Voorschoolse voorziening peuters:*

Rijk en gemeenten hebben bestuurlijke afspraken gemaakt over een aanbod voor alle peuters. Met deze afspraken worden alle peuters de mogelijkheid gegeven om naar een voorschoolse voorziening te gaan. Via deze afspraken zetten gemeenten zich actief in om een aanbod te realiseren voor de groep peuters zonder recht op kinderopvangtoeslag die nu niet naar een voorschoolse voorziening gaat.
Op basis van de voorlopige verdeelsleutel ontvangt Arnhem in 2016 een bedrag van € 101.000, jaarlijks telkens oplopend met € 101.000 tot en met 2021.
Aangezien in het coalitieakkoord (afspraak O2) reeds geregeld is dat in Arnhem vanaf schooljaar 2017-2018 elke peuter voor maximaal vier dagdelen onderwijs kan genieten (structureel € 8 ton), zijn deze rijksmiddelen voor dit doel overbodig. Derhalve is in deze MJPB voorgesteld deze middelen toe te voegen aan de algemene middelen.

- *DU BRP:*

In het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom van 27 november 2015 is afgesproken dat wordt toegewerkt naar zogeheten BRP-straten in enkele gemeenten en dat deze vanaf 1 januari 2017 worden bekostigd via het gemeentefonds. Gemeenten waar een BRP-straat is of zal worden ingericht zijn Arnhem, Cranendonck, Doetinchem, Gilze en Rijen, Haarlemmermeer, Noordenveld en Vlagtwedde. De verdeling van de middelen over deze gemeenten is gebaseerd op de huidige capaciteit van de IND en de verdeling van de vergunninghouders. Arnhem ontvangt hiervoor vanaf 2017 € 481.000 en dit budget wordt overgeheveld naar het beleidsveld

Integratie-uitkeringen:

IU WMO:

Naast de structurele doorwerking van de prijs- en loonbijstelling over 2016 wordt zoals in de decembercirculaire reeds aangekondigd het budget voor de verbetering van de arbeidsmarktpositie van specifieke groepen medewerkers vanaf 2017 structureel toegevoegd aan de IU WMO. Gemeenten hebben hierdoor meer financiële slagkracht bij het realiseren van de beoogde vernieuwing van maatschappelijke ondersteuning, zoals thuisondersteuning. Het gaat om bedragen die oplopen van landelijk € 40 miljoen in 2017 naar structureel € 100 miljoen vanaf 2021. Voor Arnhem geldt een verhoging van ruim € 2 ton in 2016, € 6 ton in 2017-2019 en € 7 ton in 2020. Het voorstel is om in 2017 de HHT middelen in te zetten voor een algemene voorziening (AV-schoonmaakteam) op wijkniveau. Dit past binnen de transformatieopdracht van de gemeente van specialistische - naar algemene voorziening. Voor deze AV gelden algemene criteria, zoals bijvoorbeeld een leeftijdscriterium (bijv. 75+),mensen die in staat zijn eigen regie te voeren en een tarief dat betaalbaar is voor inwoners met een laag inkomen. Deze AV creëert extra werkgelegenheid in de thuiszorg in 2017. Jaarlijks vindt er evaluatie/monitoring plaats van deze AV op wijkniveau om de mogelijkheden van doorontwikkeling te bezien. Hulp bij huishouden (Hbh) is een maatwerkvoorziening die in stand blijft (met tarifering conform Fwg 15), naast de HHT als algemene voorziening.

Onderstaand schema geeft de fasering in jaren hierin weer.

2017	2018	2019	2020
Beschikbaar als AV in 2 wijken waar de meeste ouderen wonen. Evaluatie/monitoring en doorontwikkeling Budget: € 0.6 mln. 34.883 uur, 46 deeltijdbanen	Beschikbaar als AV. Uitbreiding naar nog 2 wijken (totaal 4 wijken). Evaluatie/monitoring en doorontwikkeling Budget: € 0.6 mln. 34.883 uur, 46 deeltijdbanen	Beschikbaar als AV. Uitbreiding naar nog 2 wijken (dus totaal 6 wijken) Evaluatie/monitoring en doorontwikkeling Budget: € 0.6 mln. 34.883 uur, 46 deeltijdbanen	Beschikbaar als AV. Uitbreiding naar overige wijken) totaal 8 wijken) Budget: € 0.7 mln. 40.298 uur, 54 deeltijdbanen

Het tarief HHT bedraagt € 22,50 per uur, waarvan € 5,00 voor rekening van de cliënt is.

- *IU Sociaal domein:*

Voor het jaar 2016 is de IU Sociaal domein verhoogd met loon- en prijsbijstelling. Dit werkt structureel door in de jaren daarna. Met ingang van 2016 zijn de objectieve verdeelmodellen voor de WMO2015 en de Jeugdzorg van toepassing. Daarnaast zijn er diverse mutaties in het macrobudget ten aanzien van de regeling woonplaatsbeginsel, de ouderbijdrage, orthocommunicatieve behandeling autisme, kapitaallasten gesloten jeugdhulp, uitname huishoudelijke verzorging voor Wlz-cliënten met een mpt per 2017 en PGB-trekkingsrechten.

Ten aanzien van Beschermd Wonen geldt vanaf 2016 een nieuw historisch verdeelmodel. In verband met het advies van de commissie Dannenberg en de keuzes die daaromtrent nog gemaakt moeten worden is in het bestuurlijk overleg van 25 april 2016 tussen de VNG en VWS ingestemd met het voorstel om in ieder geval ook voor 2017 het historische model te hanteren. In de door BZK bij de meicirculaire afgegeven onderbouwingen van de onderdelen van de IU Sociaal Domein, wordt het budget voor Beschermd Wonen voor Arnhem ook na 2017 op basis van het historisch verdeelmodel berekend. Om die reden nemen we dit ook in ons beeld structureel mee zoals ook bij de Perspectiefnota gedaan.

Voor Arnhem betekenen alle mutaties op de IU Sociaal Domein een verhoging van de middelen op de volgende manier (inclusief Beschermd Wonen):

IU Sociaal Domein	2016	2017	2018	2019	2020
Jeugd	40.356.674	41.745.465	42.860.179	42.995.118	43.269.260
WMO	82.100.702	84.304.073	85.840.667	87.020.067	86.888.812
Participatie	43.581.049	41.453.276	39.843.753	38.484.670	37.133.373
Totaal	166.038.425	167.502.814	168.544.599	168.499.855	167.291.445
Jeugd	39.533.041	40.214.182	40.985.106	41.172.239	41.529.658
WMO	80.923.994	79.607.550	80.489.490	81.555.588	81.627.083
Participatie	42.691.293	40.589.541	39.053.094	37.801.402	36.405.901
Totaal	*163.148.328*	*160.411.273*	*160.527.690*	*160.529.229*	*159.562.642*
Mutatie IU SD totaal	**2.890.097**	**7.091.541**	**8.016.909**	**7.970.626**	**7.728.803**

Conform geldende beleidslijn wordt deze meerjarige aanpassing meegenomen in de algemene middelen.

Taakmutaties:

- *Verhoogde asielinstroom:*

In het Uitwerkingsbesluit Verhoogde Asielinstroom is overeengekomen dat gemeenten middelen ontvangen vanwege de extra kosten voor vergunninghouders op de gebieden werk en integratie, onderwijs en zorg. Een deel van de middelen betreft het partieel effect op het gemeentefonds van de extra rijksuitgaven aan eerstejaarsopvang (het trap-op effect). In de uitwerking is besloten het partieel effect toe te voegen aan een nieuwe decentralisatie-uitkering, waarna gemeenten een bedrag per een in die gemeente geplaatste vergunninghouder ontvangen. Het afromen van het partieel accres door daling van de uitkeringsfactor is de bijdrage die alle gemeenten betalen om de verhoogde asielstroom te bekostigen. De algemene uitkering wordt in 2016 en 2017 dus verlaagd (voor Arnhem circa € 5 ton respectievelijk € 1,9 mln) en deze middelen worden overgeheveld naar een decentralisatie-uitkering (die pas bij de septembercirculaire komt)

- *Referendum:*

De vergoeding voor de kosten voor het organiseren en uitvoeren van het referendum over de Associatieovereenkomst tussen de EU en Oekraïne is verder verhoogd. In Arnhem kunnen de kosten van het referendum samen met mogelijke kosten van een eventueel referendum inzake Stadsblokken Meinerswijk gedekt worden uit de oorspronkelijk toegekende middelen (circa € 170.000), dus vallen de extra middelen uit de meicirculaire ten gunste van de algemene middelen

- *VNG-betalingen:*

Dit leidt tot een verlaging van de bijdrage uit het gemeentefonds van € 247.000 in 2017

- *Basisregistratie personen:*

Dit leidt tot een uitname van € 43.000 structureel

- *Basisregistratie Grootschalige Topografie:*

De algemene uitkering wordt vanaf 2017 verhoogd in verband met een bijdrage in de beheerkosten van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). De wet BGT is op 1 januari 2016 in werking getreden. In deze wet wordt aan gemeenten een belangrijk deel van de bijhouding van de grootschalige topografie opgedragen. De BGT is de opvolger van de GBKN (Grootschalige Basiskaart Nederland). Voor het bijhouden hiervan ontvingen gemeenten bijdragen van derden. Deze komen nu te vervallen en dit wordt opgevangen met de toevoeging aan de algemene uitkering van circa € 55.000. Voor Arnhem geldt dat in de huidige begroting inderdaad een bijdrage van derden ad € 33.000 is opgenomen. Daarnaast is de BGT uitgebreider dan de GBKN. Er moeten extra objecten ingewonnen worden en er moeten attributen gekoppeld worden. Het wegvallen van de bijdrage derden en de stijging van de kosten kan opgevangen worden met de extra middelen via de algemene uitkering.

Bijlage 3 Totaaloverzicht bezuinigingen

Totaaloverzicht bezuinigingen

Voor dit overzicht verwijzen wij u naar de MJPB 2016-2019.
In 2017 zijn er geen voorstellen voor nieuwe bezuinigingen.

Bijlage 4 Landelijke indicatorenset BBV

Verplichte BBV Indicatoren

Verplichte indicatoren: intern

Formatie			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Indicator bron	Fte per 1.000 inwoners	**Eenheid**	Fte per 1.000 inwoners
Begroting 2017	9,40 Fte		
Bezetting			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Indicator bron	Eigen gegevens	**Eenheid**	Fte per 1.000 inwoners
Begroting 2017	8,60 Fte		
Apparaatskosten			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Indicator bron		**Eenheid**	Kosten per inwoner
Begroting 2017	€ 314		
Externe inhuur			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Indicator bron	Eigen begroting	**Eenheid**	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen
Begroting 2017	3%		
Overhead			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Indicator bron	Eigen begroting	**Eenheid**	% van totale inkomsten
Begroting 2017	7%		

Verplichte indicatoren: extern

Volg deze link naar de verplichte BBV indicatoren.

Besluit Begroting en Verantwoording

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen vanaf dit jaar een basisset beleidsindicatoren op in de begroting en het jaarverslag. Zo kunnen raadsleden en anderen een helder beeld vormen over de beleidsresultaten van de gemeente en gemeenten onderling vergelijken.

Woonlasten éénpersoonshuishouden
euro

Arnhem	Arnhem
693	693

2016

Woonlasten meerpersoonshuishouden
euro

Arnhem	Arnhem
756	756

2016

Demografische druk

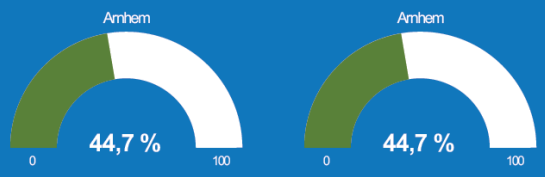

2016

WOZ-waarde woningen
dzd euro

2016

Niet-sporters

Arnhem	Arnhem
50,4 %	50,4 %

2014

Banen
per 1.000 inw 15-64jr

Arnhem	Arnhem
967,9	967,9

2015

Vestigingen
per 1.000 inw 15-64jr

Arnhem	Arnhem
132,5	132,5

2015

Nieuwbouw woningen
aantal per 1.000 woningen

Arnhem	Arnhem
7,1	7,1

2013

Netto arbeidsparticipatie

Arnhem	Arnhem
63,8 %	63,8 %

2015

Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)
index

Arnhem	Arnhem
80	80

2013

Functiemenging

Arnhem	Arnhem
58,7 %	58,7 %

2015

Fijn huishoudelijk restafval
kg per inwoner

2014

Bijstandsuitkeringen
per 10.000 inw 18jr eo

2015

Hernieuwbare elektriciteit

Arnhem	Arnhem
0,6 %	0,6 %

2014

Lopende re-integratievoorzieningen
per 10.000 inw 15-65jr

Arnhem	Arnhem
238,0	238,0

2015

Misdrijven
aantal per 1.000 inwoners

2015

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement
per 10.000 inw

Arnhem	Arnhem
?	?

Achterstand onder jeugd
%

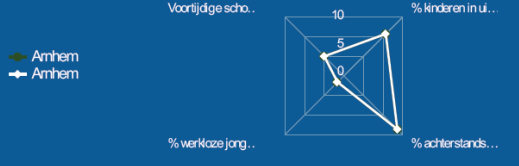

2012

Verwijzingen Halt
per 10.000 inw. 12-17 jr

Arnhem	Arnhem
133,8	133,8

2014

Hardekern jongeren
per 10.000 inw.

Arnhem	Arnhem
3,1	3,1

2014

Absoluut verzuim
per 1.000 leerlingen

Arnhem	Arnhem
2	2

2014

Jongeren met delict voor rechter

Arnhem	Arnhem
3,84 %	3,84 %

2012

Relatief verzuim
per 1.000 leerlingen

Arnhem	Arnhem
61	61

2014

Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig

2014

Jongeren met jeugdhulp
% van alle jongeren tot 18 jaar

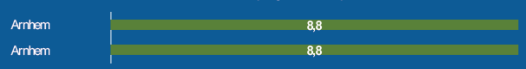

2015

Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser

Arnhem	Arnhem
10 %	10 %

2014

Jongeren met jeugdreclassering

Arnhem	Arnhem
0,8 %	0,8 %

2015

Jongeren met jeugdbescherming

Arnhem	Arnhem
1,4 %	1,4 %

2015

Bijlage 5 Lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2016	Tarieven gebruiker	Tarieven eigenaar	Tarieven totaal	WOZ-waarde totaal	Begroot 2015 gebruiker	Begroot 2015 eigenaar	Begroot 2015 totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,20%	0,20%	12.087.941	-	24.210	24.210
Niet woningen	0,17%	0,50%	0,67%	4.043.953	6.790	20.365	27.155
Totaal				**16.131.894**			**51.365**

2017	Tarieven gebruiker	Tarieven eigenaar	Tarieven totaal	Stijgings%-tarief	WOZ-waarde totaal	Begroot 2017 gebruiker	Begroot 2017 eigenaar	Begroot 2017 totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,20%	0,20%	-0,20%	12.248.002	-	24.4	24.488
Niet woningen	0,19%	0,57%	0,76%	12,70%	3.610.759	6.947	20.8	27.787
Totaal					**15.858.761**			**52.275**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2016	331		4767	
Algemene prijsindex 2017	2	0,60%	28,6	0,60%
Lasten 2016	333		4.796	

Afvalstoffenheffing

	Tarief 2016	Tarief 2017	Stijgings% tarief	Aantal huishoudens 2016	Aantal huishoudens 2017	Begroot 2016	Begroot 2017
Bedragen x € 1.000							
Eenpersoonshuishoudens	181,68	182,28	0,30%	25.769	26.507	4.682	4.832
Meerpersoonshuishoudens	245,16	246	0,30%	42.661	42.275	10.459	10.400
Totaal				**68.430**	**68.782**	**15.140**	**15.231**

Afvalstoffenheffing	eenpersoons		meerpersoons	
Lasten 2015	**€ 181,68**		**€ 245,16**	
Algemene prijsindex	€ 0,60	0,30%	€ 0,84	0,30%
Lasten 2015	**€ 182,28**		**€ 246,00**	

Rioolheffing

Rioolheffing 2016	Tarieven eigenaar	Tarieven gebruiker	Totaal	aansluiting op riool totaal	Begroot 2016 gebruiker	Begroot 2016 eigenaar	Begroot 2016 totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,05%	0,05%	0,10%	11.997.941	5.905	5.905	11.810
Niet woningen	0,05%	0,05%	0,10%	3.953.953	2.088	2.088	4.176
Totaal				**15.951.894**	**7.993**	**7.993**	**15.986**

Rioolheffing 2017	Tarieven eigenaar	Tarieven gebruiker	Totaal	Stijgings%-tarief	Aansluiting op riool totaal	Begroot 2017 gebruiker	Begroot 2017 eigenaar		Begroot 2017 totaal
Bedragen x € 1.000									
Woningen	0,05%	0,05%	0,10%	-0,70%	12.158.002	5.940	5.940	€	11.880
Niet woningen	0,06%	0,06%	0,12%	13,00%	3.520.759	2.100	2.100	€	4.200
Totaal					**15.678.761**	**8.040**	**8.040**	**€**	**16.080**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2016	**€ 166**		**€ 752**	
Algemene prijsindex 2016	€ 1,00	0,60%	€ 4,50	0,60%
Lasten 2016	**€ 167**		**€ 757**	

Bijlage 6 Verdeling budgetten over stad en wijk

Welke budgetten worden in de nieuwe MJPB vanuit de reguliere programma's overgeheveld naar de wijkprogramma's? Alle budgetten/voorzieningen waar een logische koppeling kan worden gelegd met wijken/bewoners en waarbij er geen sprake is van een evidente stedelijke voorziening, worden per wijk geregistreerd. Dit geldt ook voor budgetten:

- die niet (eenvoudig) kunnen worden beïnvloed. Op die manier wordt een zo volledig mogelijk inzicht gegeven in het geld dat in een wijk omgaat.
- voor taken die zijn ondergebracht bij verzelfstandigde bedrijfsonderdelen of bij gesubsidieerde instellingen, en waarvoor de gemeente opdrachtgever is.

Als blijkt dat wijksturing evident niet efficiënt is, dan zijn deze budgetten als stedelijk aangemerkt. Daarnaast zullen ook de budgetten van de Sociale Wijkteams in deze programma's worden opgenomen.

- Dit faciliteert maximaal de sturing op wijkniveau van deze budgetten. Door budgetten niet alleen per wijk zichtbaar te maken maar de begroting zo ook in te richten, wordt ook de besteding vanuit de Sociale Wijkteams per wijk verantwoord.
- Dit faciliteert maximaal de dwarsverbanden tussen de budgetten voor de Wijkteams Leefomgeving en de Sociale Wijkteams. Door collectieve voorzieningen op wijkniveau aan te bieden (een investering in de Leefomgeving) kan het beroep dat mensen doen op individuele verstrekkingen worden verminderd of kunnen individuele verstrekkingen zelfs overbodig worden gemaakt (een besparing bij de Sociale Wijkteams).
- Dit is voor de verantwoording aan de Raad het meest eenvoudig: álle wijkbudgetten (niet alleen die van de wijkteams Leefomgeving maar ook die van de Sociale Wijkteams) worden in de MJPB onder de 8 wijkprogramma's verantwoord.
- Het geeft inwoners inzicht en bewustzijn vanuit een totaalbeeld welke budgetten en kosten er in hun directe leefomgeving (wel of niet direct beïnvloedbaar) spelen.

Hierna is per programma aangegeven hoe door het gehanteerde onderscheid tussen stedelijke aansturing en wijksturing de hoofdmoot van de budgetten per programma verdeeld zullen worden.

Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

Stedelijk:	De kosten van de bestuursorganen en Publieke dienstverlening
Wijk:	Niet van toepassing

Veiligheid

Stedelijk:	Openbare orde en veiligheid, Voorkomen en bestrijden van rampen, Brandbestrijding
Wijk:	Vergunningverlening en Handhaving openbare veiligheid

Verkeer, vervoer en waterstaat

Stedelijk:	Openbaar vervoer, Verkeersbudgetten hoofdstructuur, Verkeersregelinstallaties, Bewegwijzering, Beheer mobiliteit en Openbare ruimte, Beheer hoofdstructuur wegen, Openbare verlichting hoofdstructuur, Kunstwerken in de hoofdstructuur, Garageparkeren, Fietsenstallingen, Oppervlakte water, Havenbeheer, Water in hoofdstructuur,
Wijk:	Verkeersbudgetten wijkwegen, Beheer wijkwegen, Openbare verlichting wijken, Buitengewoon Beter (BGB), Kunstwerken in wijken, Straatparkeren, Water in wijken

Economie

Stedelijk:	Beleid, vergunningverlening, evenementen, toerisme, markten
Wijk:	Niet van toepassing

Educatie

Stedelijk:	Huisvesting Voortgezet en Speciaal onderwijs, Natuur- en milieu educatie, Leerplichtzaken (RBL), Volwasseneneducatie, Huisvesting primair onderwijs
Wijk:	Peuterspeelzalen, Aanpak onderwijsachterstanden, Overige zorgstructuren onderwijs (voortijdig schoolverlaten), Leerlingenvervoer

** Het is logisch dat de middelen voor huisvesting primair onderwijs naar de wijken zullen gaan. Aangezien we momenteel bezig zijn met een decentralisatie naar de schoolbesturen, zijn de middelen echter vooralsnog op stedelijk gezet.*

Cultuur, recreatie en sport

Stedelijk: Culturele voorzieningen (Stadstheater, Musis, Musea) en alle overige culturele activiteiten, Erfgoed en Archeologie, Parken en Bossen, Ecologie, Groen/Bomen in de hoofdstructuur, Zwembaden, Binnensport (zwembaden, sporthallen, sportzalen en gymlokalen met bovenwijkse voorzieningen/gebruikers), Sportontwikkeling stedelijk

Wijk: Amateurkunst, Kunstbedrijf: aandeel kunst in de wijken, Groen en Bomen in de wijken, Speelvoorzieningen, Binnensport (gymlokalen met voorzieningen/gebruikers uit de wijk), Buitensportaccommodaties, Combinatiefuncties, Sportontwikkeling wijken

Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning

Stedelijk: Werkvoorziening Midden-Gelderland, Inkomensverstrekking, Kinderopvang, Maatschappelijke opvang, Verslavingszorg, Doorstroomvoorzieningen, Asielzoekers, Vrouwenopvang e.d.

Wijk: Overige participatie en Toeleiding, Bijstand voor starters, Bijzondere bijstand, Schuldhulpverlening, Stadsbank, Samenlevingsopbouw, Wijkgericht werken, Ondersteuning opgroeien en opvoeden, Maatschappelijke ondersteuning, Ondersteuning vrijwilligers

Gezondheid en milieu

Stedelijk: Volksgezondheid, Jeugdgezondheidszorg, Ondergronds Afval Transport, Afvalverwerking, Riolering, Milieubeheer, Milieuhandhaving

Wijk: Vastgoed publieke gezondheidszorg, Afvalinzameling, Stadsreiniging

Wonen en ruimte

Stedelijk: Beleidsontwikkeling Wonen, Bouwtoezicht, Ruimtelijke ontwikkeling en beheer, ODRA, Grondexploitatie en andere gebiedsontwikkelingen

Wijk: Niet van toepassing

Financiering en bedrijfsvoering

Stedelijk: Geldleningen, Algemene uitkering, Belastingen en heffingen, Bedrijfsvoering (indirecte Personeelskosten, Verzekeringen, Huisvesting, ICT

Wijk: Niet van toepassing

Op basis van het voorgaande ontstaat het volgende beeld (*bedragen x € 1.000,-):*

Totaal gemeente Arnhem	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Wijkteams Leefomgeving	€ 100.651	€ -22.307	€ 78.344
Sociale Wijkteams	€ 106.918	€ -5.947	€ 100.971
Subtotaal Wijkbudgetten	*€ 207.569*	*€ -28.254*	*€ 179.315*
Stedelijk	€ 489.291	€ -663.968	€ -174.677
Totaal	**€ 696.860**	**€ -692.222**	**€ 4.638**

Verdeling wijkbudgetten over de wijken

Budgetten wijkteams leefomgeving

De totale lasten zijn grafisch weergegeven op de volgende wijze verdeeld *bedragen x € 1.000,-):*

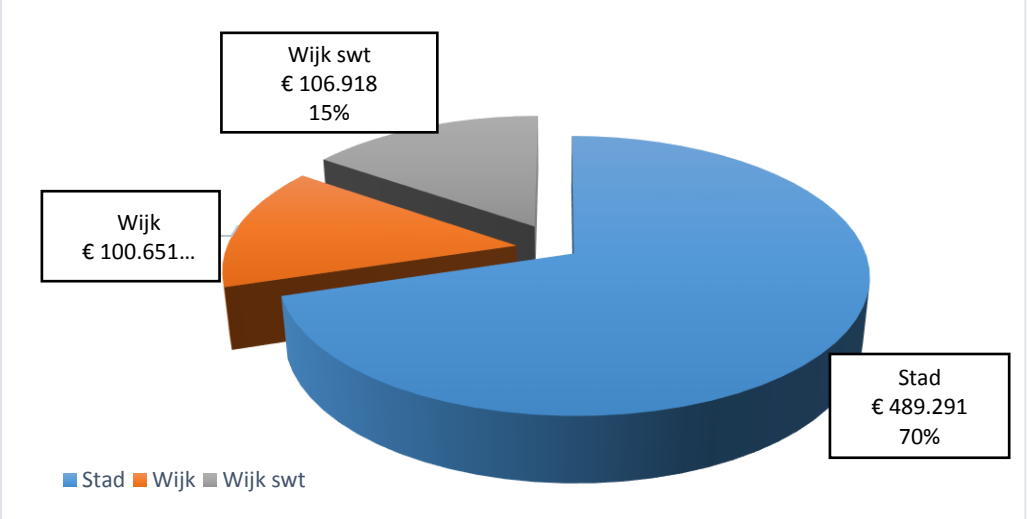

Per programma ziet dit er als volgt uit:

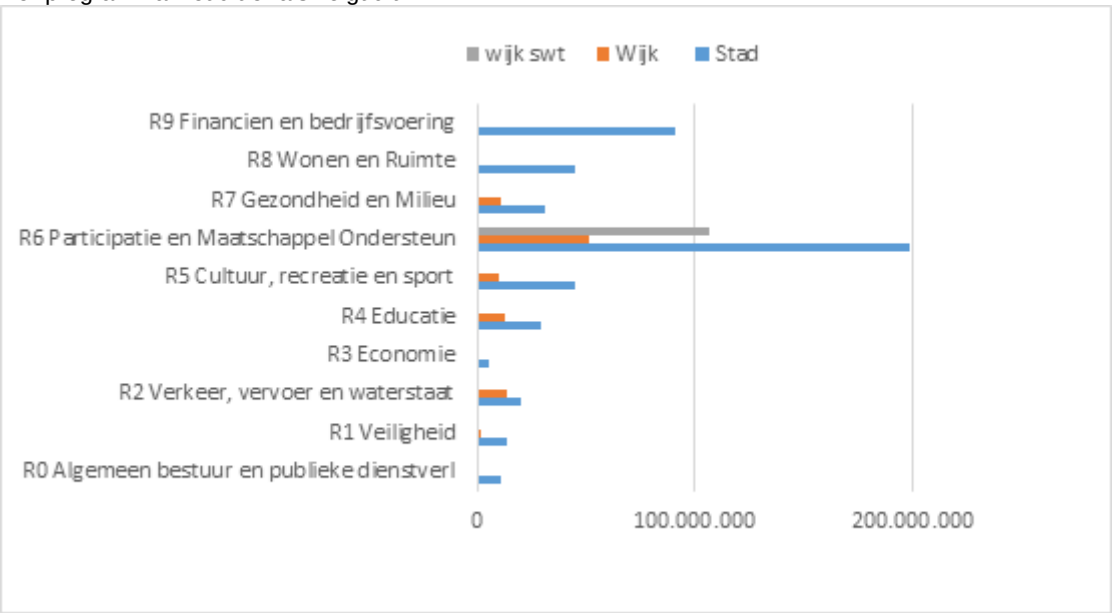

De verdeling van de beschikbare budgetten over de wijken wordt gebaseerd op een verdeelmodel waarbij, afhankelijk van de aard van het budget, in eerste instantie rekening wordt gehouden met historische uitgaven en specifieke omstandigheden. Later zal deze verdeling in toenemende mate worden gebaseerd op het profiel van de wijk en de gewenste ontwikkeling (zie ook de Koersnota Van wijken weten).

Bij de verdeling wordt er rekening mee gehouden of budgetten voor specifieke voorzieningen of voor de uitvoering van wijkgebonden plannen zijn bestemd. De overige budgetten worden verdeeld op basis van historische uitgaven, of, als die informatie per wijk niet beschikbaar of gewenst is, op basis van specifieke (fysieke en sociale) verdeelsleutels. Het is dus evident dat deze eerste verdeling de komende jaren nog aan verandering onderhevig zal zijn, juist door meer en meer op het profiel van de wijken aan te sluiten. Deze wijzigingen zullen worden doorgevoerd bij de totstandkoming van de MJPB, maar ook via begrotingswijzigingen gedurende het begrotingsjaar zelf.

In de grafiek op de volgende pagina wordt voor de acht wijken de omvang van de wijkbudgetten (alleen de lasten) zichtbaar gemaakt:

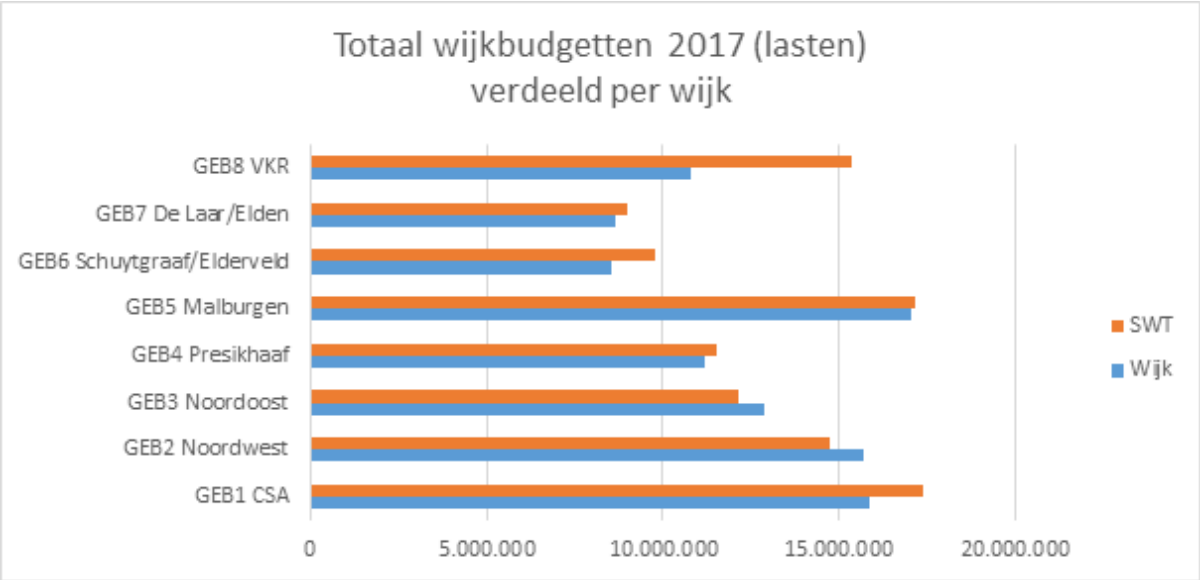

In onderstaande grafiek wordt het wijkbudget (alleen de lasten) uitgedrukt in een gemiddeld bedrag per inwoner:

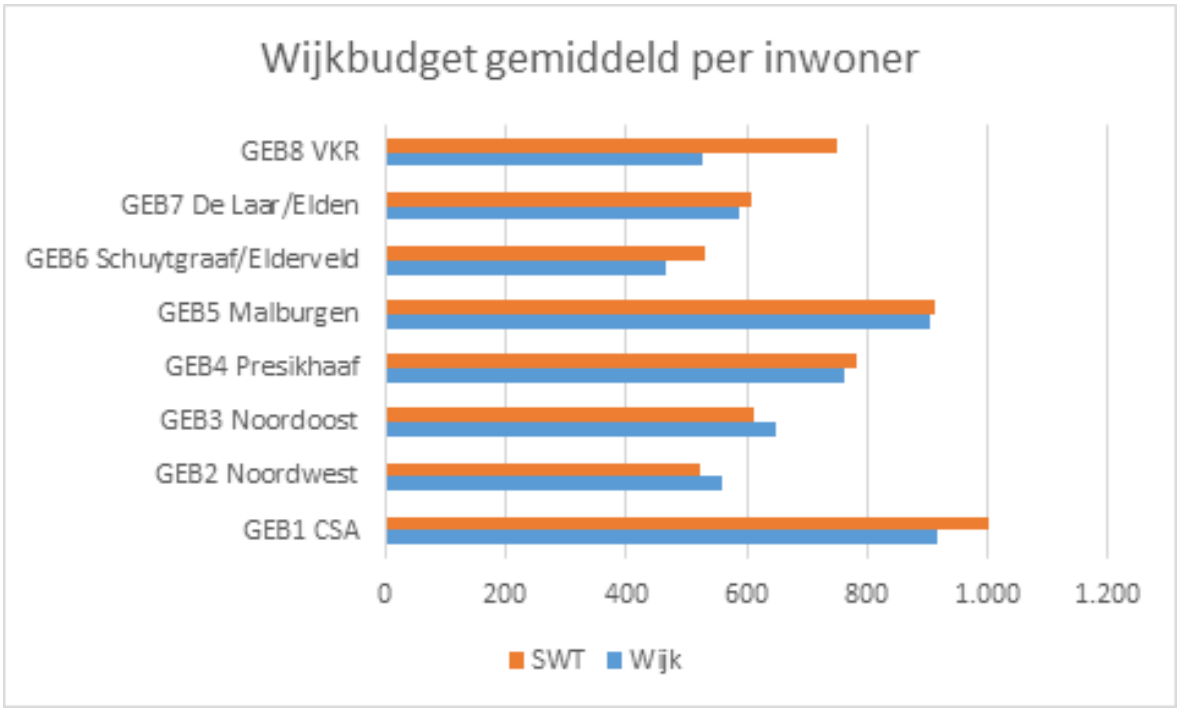

Budgetten sociale wijkteams

Voor de budgetten van de sociale wijkteams onderscheiden we globaal drie principes om budget aan een gebied toe te kennen. Doel is het ontwikkelen van een methodiek die leidt tot een doelmatige verdeling. Dat wil zeggen een methodiek die ervoor zorgt dat de middelen daar beschikbaar komen waar ze ook echt nodig zijn en tegelijkertijd motiveren tot innovatie binnen het gebied.

Het gaat hierbij om de volgende drie principes:

- Toedeling van budget op basis van het historische zorggebruik per gebied en de kosten die hiermee samenhangen. Hierbij wordt een analyse gemaakt van de kosten van de geïndiceerde of van de feitelijke (gedeclareerde of toegekende) bedragen voor zorg en ondersteuning per wijk of gebied in de afgelopen jaren. Op basis van een gemiddelde kostenverdeling kan vervolgens een verdeelsleutel opgesteld worden voor de gebieden. Voorwaarde om dit te kunnen uitvoeren is een goede administratie van kosten per cliënt of kosten per gebied. Voordeel is dat dit een relatief eenvoudige methodiek is.

  Nadeel is dat het toegekende gebiedsbudget hiermee in het geheel afhankelijk is van de beoordeling en de toewijzing van specialistische hulp door individuele beoordelaars (wijkcoaches); dat er verschillen zijn tussen wijkteams als het gaat om beoordeling van dezelfde of vergelijkbare situaties is zeker niet uitgesloten;

- Toedeling van budget op basis van kenmerken van de gebiedspopulatie die aantoonbaar samenhangen met het gebruik van diverse maatwerk voorzieningen en de kosten die hiermee samenhangen. Voordeel van deze aanpak is dat er sprake is van een meer objectieve toedeling van de middelen. Met een objectief verdeelmodel kan het budget periodiek makkelijker worden aangepast op veranderingen in de populatie;

- Toedeling van budget op basis van zelfredzaamheid en zelforganiserend vermogen van de populatie en cliënt groepen. Hierbij wordt bij de toedeling van middelen voor specialistische zorg vooraf rekening gehouden met de mate de zorg en ondersteuning van inwoners (deels) ondervangen kan worden door vormen van informele hulp of professionele ondersteuning vanuit de algemene voorzieningen. Voordeel is dat hiermee expliciet een prikkel aanwezig is voor innovatie en transformatie. Voorwaarden is wel dat er veel kennis aanwezig is over cliëntgroepen (welke cliëntgroepen en welke beperkingen lenen zich voor minder zware vormen van zorg met hetzelfde resultaat). Op dit moment is deze kennis nog onvoldoende voorhanden. Deze methodiek kan in Arnhem nog niet worden toegepast. Wel is het belangrijk dat deze kennis de komende jaren wordt ontwikkeld.

Titel/onderwerp: Invoering van diftar

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Clemens Berntsen
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden	Telefoonnr:	5020
		E-mailadres:	Clemens.berntsen@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatie		

Toelichting

Voorgeschiedenis
- Periode 2012-2016
Met het vaststellen van het Afvalplan door de raad in 2012, heeft het zo optimaal mogelijk hergebruiken van afvalstromen al geleid tot een beleidskeuze voor vergaande aanpassingen van het afvalinzamelsysteem. De eerste stap hierin was het invoeren van het systeem van 'Omgekeerd Inzamelen'. Dit is eerst in een aantal pilotwijken (2014) uitgeprobeerd en geëvalueerd. Vervolgens is dit uitgerold over de stad op basis door de raad vastgestelde criteria in juni 2015.

- Periode 2016-2018
De volgende stap, is het invoeren van een systeem van tariefdifferentiatie, waarbij inwoners de financiële prikkel wordt geboden om hieraan bij te dragen en hierop ook beloond te worden.
Bij de behandeling van de MJPB 2017-2020 in oktober 2016, is aangegeven dat per 1-1-2018 naar verwachting diftar kan worden ingevoerd en dat een voorstel hiertoe aan de raad zal worden aangeboden. Dit voorstel ligt nu voor aan de raad. Tevens is in de MJPB een maatregel binnen het armoedebeleid voorgesteld die een relatie heeft met diftar. Met het voorliggende diftarsysteem is er de mogelijkheid om deze nadelige effecten m.b.t. het armoedebeleid te verminderen.

Invoering diftar
Bij diftar bestaat de afvalstofheffing uit een vast en een variabel deel. Het vaste deel van het tarfief is voor elk huishouden gelijk, het variabele deel wordt gebaseerd op het aantal keren dat een afvalzak wordt aangeboden. De hoogte van dit variabele tarief kan men dus zelf beïnvloeden. Bewoners worden bewuster van hun inkoop-en aanbiedgedrag (van afval) doordat zij hiermee direct financieel voordeel kunnen behalen. Door diftar wordt het principe 'de vervuiler betaalt' ingevoerd en kan de pijn van de verminderde kwijtschelding worden verzacht.

Amendement "Eerst de rekening" van ChristenUnie, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren.
De raad heeft d.d. 27 juni 2016 middels een amendement bij de behandeling van het raadsvoorstel de "Doorontwikkelng armoedebeleid en schulddienstverlening' aangegeven eerst de gevolgen voor minima van de bezuiniging op de kwijtschelding van afvalstoffenheffing te willen inzien, alvorens in te stemmen met de invoering van deze maatregel. In het 'beslisdocument diftar' wat is bijgevoegd, wordt door het college dit amendement uitgevoerd.

'Beslisdocument diftar'
Naast het raadsvoorstel is ook een 'beslisdocument diftar' bijgevoegd, waarin twee sterk uiteenlopende tariefvarianten met elkaar vergeleken worden; variant 1 met een heffing met een deels vast en een deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij de omliggende en andere grote diftar gemeenten en variant 2, waarin 80% van de kosten is opgenomen in het variabele deel en 20% vast, de zakprijs zal rond de € 5,00 liggen.

	Kanttekeningen Naast de positieve effecten zijn er ook risico's op ongewenste effecten bij een hoog variabel tarief, ook wel samengevat onder de term ontwijkgedrag. Voorbeelden hiervan zijn dumping in de openbare ruimte en meenemen naar 'goedkopere' buurgemeentes. **Voorstel** De raad wordt gevraagd in te stemmen met het invoeren van een gedifferentieerd tarief op voor de afvalstofheffing op basis van aangeboden hoeveelheden restafval (diftar) en daarbij te kiezen voor een heffing met een deels vast en een deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij de omliggende en andere grote diftar gemeenten (variant 1) In het voorstel verzoekt de raad het college deze variant verder uit te werken conform de uitgangspunten van Van Wijken Weten en de nadere invulling daarvan voor de zomer aan de raad voor te leggen. De invoering van diftar in te laten gaan op 1 januari 2018 en een bedrag van € 350.000 in 2017 en € 200.000 in 2018 voorbereidingskosten te dekken uit de Bestemmingsreserve Afval, waarvoor de MJPB aangepast dient te worden. Betrokkenen zijn uitgenodigd bij deze bespreking aanwezig te zijn en desgewenst in te spreken.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Te beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvormende fase.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	U bent in de gelegenheid vragen te stellen aan de portefeuillehouder en (eventuele) insprekers. Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking gesteld te worden.

Bijlagen			
Raadsvoorstel invoering van diftar			
Beslisdocument diftar			
Begrotingswijziging			
Amendement "Eerst de rekening"			
Afvalplan 2012-2020			
Pilotwijken gestart voor Omgekeerd Inzamelen in 2014			
Tussenevaluatie Pilotwijken en Raadsvoorstel "uitrollen omgekeerd inzamelen huishoudelijk afval" voor hele stad 29 juni 2015			
Perspectiefnota 2017-2020			
MJPB 2017-2020			

Bericht per e-mail: "Nico Rijnaard", 07-02-2017 16:36

Geachte raadsleden,

Uw plan om restafval per zak af te rekenen is m.i. geen goed plan, onderstaande maakt het helemaal duidelijk.

Ondergetekende (66 jaar) en zijn vrouw (70 jaar) hebben nog nooit afval op de grond gegooid of achtergelaten, ruimen af en toe het zwerfafval van anderen op, hebben geen muizen of erger nog ratten, hebben een tuin, scheiden hun afval zoals het behoort en de containers staan lekker dichtbij op 50 meter van ons huis en de glasbak staat jammer genoeg op ca. 250m.

Wat restafval betreft:
Wij hebben uit hygiënisch oogpunt een kleine restafval bak in huis, wij gooien deze ter voorkoming van stank, fruitvliegjes en erger om de twee dagen in de container.
Onze restafval bak in de keuken heeft een volume van ca 12 liter, zit zelden vol, laten we zeggen niet aangestampt ca. 6 liter per keer.
365 dagen : 2 geeft 182 dagen x 1,63 = 296,-

Wat tuin afval betreft:
Daarvoor hebben wij geen aparte container, gaat jammer genoeg met het restafval mee
Zeg vier keer per jaar, zeg 3 grote zakken per keer.
Dus 12 grote zakken per jaar geeft 12 x 1,63 = 19,56

Wat het zwerfafval van anderen betreft:
Dat rapen wij op, halen dat natuurlijk niet eerst naar binnen maar gooien dat gelijk weg.
Zeg een keer per week geeft 52 x 1,63 = 84,76

Wat plastic/blik betreft:
Gaat ook om de 2 dagen, kost niets dus geen probleem

Wat papier betreft;
In papierbak, geen probleem.

Wat glas betreft;
Geen probleem.

Totaal 296,- + 19,56 + 84,76 = 400,32 is wel erg veel geld. Het probleem zit hem in de kleine zakjes. Om de kosten te sparen moeten we onze kleine afvalzakken met ca 6 liter met restafval opsparen in een grote, wij kunnen nu nog wel 20 kg tillen maar worden ook ouder, u begrijpt het.

De nadelen van uw plan zijn.
1) Mensen die niet zwaar kunnen tillen moeten noodgedwongen vaker naar de container en zijn daarvoor extra geld kwijt.
2) Sommige gaan binnen restafval opsparen en dat geeft een toename van stank en muizen en ratten.
3) Sommige gaan buiten restafval sparen en dat geeft een toename van ratten en muizen.
4) Mensen die klein behuisd zijn en geen tuin hebben kunnen niet sparen en zijn extra geld kwijt.
5) Sommige mensen met longziekten/COPD kunnen niet tegen geurtjes en zijn extra geld kwijt.

6) Zwerfafval van anderen op straat zal veel minder of helemaal niet meer worden opgeruimd.
7) Een eenpersoonshuishouden doet er een maand over om een vuilniszak vol te krijgen.

Een maand afval buiten of in huis, ik moet er niet aan denken.
Ik denk dat ik niets nieuws zeg en dat u dit al zelf had bedacht
Zou u het afrekenen niet per zak maar op gewicht gaan doen zie ik wel voordelen maar per zak is niet handig lijkt mij.
Mocht u het toch gaan doorvoeren lijkt het mij eerlijk dat de gemeente elk huishouden weer een grijze container geeft voor het buiten hygiënisch opsparen van hun restafval.

U veel wijsheid toewensend, met vriendelijke groet,

Hoogachtend,
Toetie en Nico Rijnaard

Nico Rijnaard 09-02-2017 09:52

Goede morgen Heer Jansen,

Omdat ik hierover ook met familie/vrienden/bekenden van gedachten wissel heb ik inmiddels nog wat bijgeleerd.

1. In Oosterbeek bij de flat op de Fangmanweg kan men alleen kleine zakken in de container doen. Het kost 0,30 per keer en de zak is maximaal 30 liter.
2. In Duiven kost het legen van een grijze bak 2,40. Buren maken afspraken met elkaar om de kleine hoeveelheden in een bak te doen.
3. Op een bovenwoning GFT afval opsparen is een vieze bedoening en daarom gaat er nog veel GFT afval met restvuil mee.
4. Wanneer een ieder zijn GFT afval niet meer bij het restafval in doet neemt de hoeveelheid restafval af en houd men in de toekomst containers over.

Wanneer ik de gemeente was zou ik om eerdergenoemde redenen:
1. Niet meer van uit gaan 1,63/grote vuilniszak/opening maar net als in Oosterbeek 0,30/kleine zak/opening
2. Als tussenoplossing bij elke plek waar nu al containers staan ook een goedkope bovengrondse GFT container plaatsen. Desnoods vastgemaakt aan en achter de restafval bak.
Na verloop van tijd zal blijken dat er steeds minder restafval containers en meer GFT nodig zijn.

U veel wijsheid toewensend,
Met hartelijke groet,
Nico Rijnaard

Privacy, diftar en vrijheid

Zienswijze **Michiel Jonker** op raadsvoorstel Arnhem invoering gedifferentieerde tarieven bij inzameling huishoudelijk afval

Arnhem, 9 februari 2017

Geachte leden van de gemeenteraad van Arnhem,

Op 8 februari 2017 heeft het gemeentebestuur aan u een raadsvoorstel voorgelegd, waarin aan u wordt gevraagd om in te stemmen met de invoering van "diftar" bij de Arnhemse inzameling van afval. Het college van B&W stelt aan u voor dat burgers vanaf 1 januari 2018 een deels gedifferentieerd tarief gaan betalen (naar rato van de hoeveelheid aangeleverd restafval) dat in de plaats komt van de huidige afvalstoffenheffing.

Om dat mogelijk te maken, wil de gemeente het in juli 2014 ingevoerde systeem van gesloten ondergrondse afvalcontainers die alleen nog toegankelijk zijn voor houders van adresgebonden afvalpassen, verder uitbreiden. Door middel van dat systeem wil de gemeente registreren hoeveel afval iedere pashouder – dat wil zeggen iedere Arnhemse burger – op welk moment in welke container deponeert. Op basis van die gedetailleerde registratie wil de gemeente dan verschillende tarieven gaan berekenen aan verschillende inwoners.

In deze zienswijze zal ik betogen dat het aan u ter besluitvorming voorgelegde voorstel:
-- voorbarig, onduidelijk, onnodig en contraproductief is;
-- het met de mond beleden streven naar participatie van Arnhemmers bij besluitvorming niet respecteert;
-- de privacy en de vrijheid van de Arnhemse burgers niet respecteert;
-- getuigt van onbegrip van de gemeentelijke overheidstaak m.b.t. afvalinzameling; en
-- het risico met zich meebrengt van onnodige kosten voor de gemeenschap.

Inhoud van deze zienswijze:

		pag.
1	Hoezo participatie van Arnhemse inwoners?	2
2	Uw geveinsde interesse in privacy	3
3	Privacy en diftar	4
4	Diftar – het verschil tussen stimuleren en dwang	6
5	De gemeente begrijpt haar eigen publieke taak niet	7
6	Een duur, onnodig en contraproductief controlesysteem	10

Bijlage: Verslag deelname aan overleg met Arnhemse Rekenkamer over privacy

1 Hoezo participatie van Arnhemse inwoners?

Op 6 februari 2017 (nu drie dagen geleden) werd ik door de gemeente Arnhem voor het eerst op de hoogte gesteld van het komende raadsvoorstel voor de invoering van diftar. De gemeente schreef mij in een email:

> Gezien uw betrokkenheid en contacten in de wijk wil ik u inlichten over dit voorstel. De gemeenteraad gaat in februari dan wel maart een besluit nemen over de invoering van Diftar. De eerstvolgende vergadering van de gemeenteraad vindt plaats op maandag 13 februari a.s. De agenda en bijbehorende stukken worden in de loop van woensdag 8 februari bekend gemaakt. (...) De stukken van het voorstel "Invoering van Diftar" kunt u vanaf 17:00 uur vinden via de link: (...). Mocht u gebruik willen maken van het recht de raadsleden en fractievolgers toe te spreken [op 13 februari], verzoek ik vriendelijk dit alvast kenbaar te maken (...).

Als Arnhemse burger
-- die al twee jaar belangstelling toont voor de systematiek van afvalinzameling;
-- die daarover al tot in hoogste instantie (Raad van State) een rechtszaak heeft gevoerd;
-- die daarover een handhavingsverzoek bij de Autoriteit Persoonsgegevens heeft ingediend, dat heeft geleid tot een voornemen van de AP tot handhaving;
-- en die daarover met de Arnhemse “privacy-wethouder” heeft gesproken.....

...kreeg ik van de gemeente dus zegge en schrijve 5 (vijf) dagen de tijd om mij bekend te maken met het raadsvoorstel, daarover te reflecteren en eventuele inbreng voor uw raad te concipiëren.

Dat is absurd, en in flagrante strijd met het streven dat met de mond door de gemeente Arnhem wordt beleden, namelijk om burgers meer mogelijkheden te geven om te “participeren” in gemeentelijke planvorming en (publieke) meningsvorming voorafgaand aan besluitvorming.

Voor burgers die nog niet eerder kennis hebben genomen van deze materie, is het helemaal ondoenlijk om zich in vijf dagen (drie werkdagen en een weekend) een gefundeerde mening te vormen.

Alleen al om deze reden zou deze raadscommissie moeten besluiten om dit onderwerp over een maand opnieuw te behandelen op uw Politieke Maandag, met gelegenheid voor inwoners om dan hun inbreng te leveren nadat ze behoorlijk hebben kunnen nadenken over de inhoud van dit raadsvoorstel.

Nu heeft het er alle schijn van dat het gemeentebestuur probeert om een fundamenteel en richtinggevend besluit over diftar erdoorheen te jassen zonder reële inspraak van burgers, en om de gemeenteraad voor dat karretje te spannen. Laat u dat als volksvertegenwoordigers zomaar gebeuren? Of neemt u de inwoners van Arnhem wèl serieus, en stelt u dus besluitvorming over diftar uit om publieke meningsvorming een kans te geven?

2 Uw geveinsde interesse in privacy

In juni 2014 maakte ik bij de gemeente Arnhem bezwaar tegen de invoering van een privacy-schendend systeem van adresgebonden “afvalpasjes” bij de inzameling van restafval. De gemeente ging stug door met dat systeem. Ik stapte naar de rechter. Op 26 april 2016 deed de Raad van State als hoogste bestuursrechter uitspraak in de zaak, en stelde vast dat de gemeente Arnhem nooit een legaal besluit had genomen tot invoer van het pasjessysteem en de daarmee gepleegde, onrechtmatige verzameling van persoonsgegevens van Arnhemse burgers. Twee jaar lang had de gemeente haar eigen inwoners niet op de hoogte gesteld van de illegale invoering van het systeem.

De dag na de rechterlijke uitspraak schreef ik aan alle gemeenteraadsleden een brief waarin ik u hiervan op de hoogte stelde. Van alle politieke partijen reageerde er slechts één: de Partij voor de Dieren. Alle andere partijen waren niet geïnteresseerd om te horen wat er mis was gegaan. De Partij voor de Dieren stelde vijfentwintig schriftelijke vragen aan het gemeentebestuur. Maar nog steeds ging de gemeente stug door met het illegale systeem.

Daarom diende ik een maand later bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een verzoek om handhaving in. Nu wilde de Arnhemse “privacy-wethouder”, de heer Martijn Leisink (D66) opeens een keer met me praten. Hij vertelde me dat hij privacy een enorm belangrijk onderwerp vond. Hij wilde het daarom niet in een juridische sfeer laten terechtkomen. Hij zag voor de gemeente een morele plicht om actief onze privacy te beschermen. Ik vroeg waarom hij mij dan eerst twee jaar juridisch had laten ploeteren voordat hij mij uitnodigde om te komen praten. Op die vraag gaf hij geen antwoord.

Op 1 september 2016 stuurde ik u als gemeenteraadsleden opnieuw een brief, waarin ik u op de hoogte stelde van de voortgang. Kort daarna kondigde de AP een voornemen tot handhaving aan omdat de gemeente handelde in strijd met de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Opnieuw verschenen er nieuwsberichten in verschillende media. Maar opnieuw toonde niemand van u interesse, behalve de Partij voor de Dieren. Ik bood aan de Partij voor de Dieren – kennelijk de enige politieke partij die privacy serieus neemt – op verschillende gebieden te gaan ondersteunen.

Op 21 november 2016 vergezelde ik als ondersteuner de fractievoorzitter van de Partij voor de Dieren naar het overleg van raadsleden met de Arnhemse Rekenkamer over privacy. Tijdens dat overleg betoogden verschillenden van u dat u als volksvertegenwoordigers geen grip kreeg op het gemeentelijke privacy-beleid, omdat de Arnhemse “privacy-wethouder” achterover leunt en u niet goed informeert. Dat vond ik vreemd, omdat de wethouder een aantal maanden eerder in zijn gesprek met mij juist het omgekeerde had gezegd, namelijk dat u als raadsleden weinig interesse toont in privacy, terwijl hij juist zijn best doet. Kortom, de raadsleden en de wethouder nemen geen verantwoordelijkheid, maar wijzen naar elkaar.

En zodra u tijdens het overleg met de Rekenkamer merkte dat er een ondersteuner van de Partij van de Dieren aanwezig was met kennis van privacy, vroeg u mij niet om die kennis met u te delen, maar om de zaal onmiddellijk te verlaten. Voor een verslag van mijn deelname aan die bijeenkomst, zie de bijlage bij deze zienswijze.

3 Privacy en diftar

De bescherming van onze persoonlijke levenssfeer, kortweg: “privacy”, is van wezenlijk belang voor onze vrijheid en voor het voortbestaan van onze democratische rechtsstaat. Voor meer informatie daarover, zie bijvoorbeeld de website van Stichting Privacy First: www.privacyfirst.nl.

Onze privacy wordt niet primair bedreigd door elke aparte aantasting ervan, maar vooral door de steeds verdere opeenstapeling (cumulatie) van aantastingen. Steeds meer van wat wij als privé-persoon doen en laten, wordt vastgelegd, geregistreerd en gecontroleerd. Door allerlei persoonsgegevens met elkaar te combineren, kunnen van mensen en hun leefpatronen profielen worden samengesteld, doorverkocht en gebruikt, hetgeen grote risico’s voor ons kan meebrengen. We worden steeds kwetsbaarder, en daarmee ook chantabeler, zodra er wat op het spel staat. Daarom telt elke aantasting van de privacy mee.

In het aan u voorgelegde raadsvoorstel over diftar, wordt aan u gevraagd om in te stemmen met een voorstel waarvan de privacy-aspecten nog niet zijn uitgewerkt. Op deze manier wordt het paard achter de wagen gespannen.

Privacy is een grondrecht, dat wordt beschermd door zowel de Nederlandse Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) als het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Nieuw beleid voor afvalinzameling moet voldoen aan wetgeving op het gebied van privacy. Privacy is geen optioneel detail in de uitwerking van beleid, maar moet als grondrecht worden gewaarborgd voordat er besloten wordt tot invoering van diftar.

Voordat er besloten wordt tot de invoering van diftar, moet het gemeentebestuur daarom:
-- toezeggen dat er een mogelijkheid wordt gecreëerd om huishoudelijk restafval volledig anoniem te deponeren in de ondergrondse afvalcontainers, bijv. door middel van anonieme (pasnummerloze) prepaid-afvalpassen die tegen contante (en dus anonieme) betaling opgeladen kunnen worden in Arnhemse postagentschappen, supermarkten en bijv. Primera/Bruna-winkels;
-- aantonen dat die mogelijkheid ook realiseerbaar en betaalbaar is, en dat daarvoor budgettaire ruimte is;
-- uw instemming verkrijgen voor het vrijmaken van die budgettaire ruimte (financiële middelen) voor dat doel.

Op dit moment stelt het college van B&W, blijkens informatie die ik van de Autoriteit Persoonsgegevens heb ontvangen, zich op het standpunt dat er bij de afvalinzameling helemaal geen persoonsgegevens worden verzameld, omdat ze gesplitst worden bewaard. Dat is onjuist. Het verdelen van persoonsgegevens over twee samenwerkende organisaties (NAW-gegevens bij gemeente en pasnummers bij afvalverwerker SUEZ) kan NIET dienen als argument waarom de privacy dan niet langer geschonden zou worden bij de afvalinzameling. Immers, deze gegevens kunnen dan op elk moment weer gekoppeld worden, bijv. ook op verzoek van de politie, belastingdienst, (zorg)verzekeraars, verstrekkers van uitkeringen etc. Een contractje (A4’tje met twee handtekeningen) tussen de gemeente en SUEZ maakt dat niet anders.

Onjuiste suggestie over standpunt Autoriteit Persoonsgegevens

In paragraaf 3.2 van het bij het raadsvoorstel gevoegde beslisdocument, schrijft het college van B&W onder punt 5 (privacy):

> "Op dit moment loopt de juridische procedure rond privacy van registratie en gebruik van persoonsgegevens naar aanleiding van een bezwaar ingediend door een Arnhemse inwoner. Het betreft hier niet de registratie van persoonsgegevens op grondslag van een diftar-systeem. De Autoriteit Persoonsgegevens heeft deze grondslag namelijk wel erkend als rechtmatig voor het vastleggen van persoonsgegevens ten behoeve van het kunnen opstellen van een gedifferentieerde factuur. Desalniettemin wordt overwogen of ook het anoniem kunnen aanbieden van afval, bijvoorbeeld met behulp van een prepaid-card in de toekomst gefaciliteerd dient te worden in Arnhem."

Dit is een onjuiste voorstelling van zaken. De AP heeft (nog) niet categorisch uitgesloten dat een diftarsysteem wellicht een grondslag zou kunnen vormen voor het verwerken van persoonsgegevens. Maar met het oog op zowel Europeesrechtelijk als door de Nederlandse Hoge Raad bevestigde beginselen als het gaat om privacy, moet daaraan getwijfeld worden.

Het subsidiariteitsbeginsel houdt in dat als een publieke taak even goed uitgevoerd kan worden met minder aantasting van de privacy, er dan voor die minder privacy-schendende variant moet worden gekozen. Wat de publieke taak "afvalinzameling" inhoudt, zal ik verderop bespreken in paragraaf 5 van deze inbreng.

Hier kan alvast geconstateerd worden dat het voor een goede afvalinzameling niet nodig is om een "gedifferentieerde factuur" op te stellen. Immers, de gemeente geeft in de geciteerde passage zelf al aan dat bijvoorbeeld een anonieme prepaid-card ook mogelijk is.

Dat laatste zal de Autoriteit Persoonsgegevens zeker niet zijn ontgaan, al was het maar omdat ik de AP daar in het kader van de handhavingsprocedure op heb geattendeerd.

Voorts is er nog het proportionaliteitsbeginsel. In het licht daarvan kan de vraag gesteld worden of de wens van een overheid om afvalscheiding door middel van financiële en mechanische prikkels af te dwingen, boven het grondrecht op privacy gaat. Mijns inziens is dat niet het geval.

Voordat er uitsluitsel is hoe de AP en de rechter daarover denken, is het voor de gemeente zeer onverstandig, om een privacy-onvriendelijke vorm van diftar in te voeren. Dit kan in de toekomst tot hoge kosten leiden als een reeds ingevoerd systeem alsnog moet worden aangepast om te voldoen aan regelgeving op het gebied van privacy.

De AP heeft aangekondigd in de tweede helft van deze maand een besluit kenbaar te zullen maken ten aanzien van haar voornemen tot handhaving m.b.t. het Arnhemse afvalpas-controlesysteem. Kan dat iets van de haast van het college van B&W verklaren?

4 Diftar – het verschil tussen stimuleren en dwang

Wie de lichtzinnige en onrechtmatige omgang van de gemeente met privacy wat nader bekijkt, ziet dat die houding samenhangt met gemeentelijke minachting voor de zelfstandigheid en vrijheid van Arnhemse burgers. De gemeente streeft (zoals zoveel overheden) een steeds verdere controle na op de details van ons privé-leven. Er zweven nog net geen drones bij het badkamerraam om te checken of we vandaag wel onze tanden hebben gepoetst, maar dat is wel de kant die het opgaat.

Ik ben een voorstander van de vermindering van huishoudelijk afval, en ook van recycling daarvan. Ik vind het ook prima als de gemeente dat wil stimuleren.

"Stimuleren" is echter iets heel anders dan "dwingen". Dat onderscheid heeft de gemeente uit het oog verloren bij de invoering van het afvalpas-controle-systeem in 2014, en nu ook bij de beoogde invoering van diftar. Het afvalpas-controle-systeem en diftar zijn niet gericht op het stimuleren van burgers om hun afval te scheiden, maar op het dwingen van burgers om dat te doen. Bij de afvalpas gaat het om fysieke dwang (de container gaat niet open als je je adresgebonden pas er niet insteekt), bij diftar gaat het om financiële dwang (je betaalt meer als je meer restafval deponeert).

Dergelijke dwingende methoden doen afbreuk aan het eigen verantwoordelijkheidsgevoel van burgers (hun "burgerzin"). We worden behandeld als onmondige en onverantwoordelijke kinderen, totdat we onszelf ook zo gaan ervaren en daar ook naar gaan handelen. Dat kan op de korte termijn "handig" lijken voor de gemeente als overheid, maar op langere termijn doet het juist afbreuk aan het goed functioneren van de overheid. Het lijkt of in Arnhem zelfs het "gewetensvol-liberale" D66 als coalitiepartij de lessen van John Stuart Mill vergeten is. Zoals Mill het in zijn beroemde boek *On Liberty* ooit verwoordde:

> "The worth of a State, in the long run, is the worth of the individuals composing it; and a State which postpones the interest of *their* mental expansion and elevation to a little more of administrative skill (...); a State which dwarfs its men, in order that they may be more docile instruments in its hands even for beneficial purposes – will find that with small men no great thing can really be accomplished; and that the perfection of machinery to which it has sacrificed everything will in the end avail it nothing (...)."

Wat ook opvalt, is dat de gemeente, onder het motto "De vervuiler betaalt", haar eigen inwoners aanwijst als "vervuilers", maar niets doet om te stimuleren(!) dat het voor Arnhemmers makkelijker wordt om minder afval te produceren. Waarom doet de gemeente geen enkele moeite om winkels te stimuleren(!) minder verpakte artikelen en levensmiddelen te verkopen? Waarom niet, in samenwerking met andere gemeenten, producenten daarover aanspreken? Zijn dat dan geen "vervuilers"? Wat er nu gebeurt, is dat via diftar de last om minder afval te produceren, eenzijdig op Arnhemse burgers wordt afgewenteld, waarbij onze persoonlijke vrijheid om naar eigen inzicht ons leven te leiden, steeds verder wordt ingeperkt. Met andere woorden: diftar, zoals nu voorgesteld, gaat uit van verkeerde, kortzichtige, contraproductieve aannames over mens en maatschappij.

5 De gemeente begrijpt haar eigen publieke taak niet

De gemeente motiveert de invoering van diftar in combinatie met een afvalpas-controle-systeem met de bewering dat het wenselijk zou zijn om "afvaltoerisme" of "het dumpen van afval" vanuit andere gemeenten tegen te gaan. Los van deze onjuiste *framing*, die meer doet denken aan de xenofobie van Donald Trump dan aan weldenkend democratisch bestuur, geeft de gemeente Arnhem hier ook blijk haar eigen publieke taak niet te begrijpen.

De gemeente Arnhem vat de publieke taak van afvalinzameling ten onrechte op alsof die zich zou beperken tot "inzameling van het afval van Arnhemse burgers en bedrijven". In feite gaat het echter om de inzameling van afval dat op Arnhems grondgebied wordt aangeboden en/of aangetroffen. Arnhem heeft de plicht om dat afval in te zamelen.

Het is in het algemeen van belang van de gemeenschap van Arnhemse burgers dat al het afval dat wordt aangetroffen op Arnhems grondgebied, wordt ingezameld en afgevoerd. Stel, er passeert een Russische vrachtauto door Arnhem en de chauffeur daarvan besluit om enkele afvalzakken naast de containers te zetten om ruimte vrij te maken voor andere zaken die hij op weg naar Rusland wil vervoeren. In dat geval is het de plicht (de publieke taak) van de gemeente Arnhem om ook dat afval in te zamelen. De gemeente mag dan niet zeggen: "Dat afval is van een buitenlander, dat laten we lekker staan." Dit laat zien dat de publieke taak van afvalinzameling betrekking heeft op afval dat zich fysiek op Arnhems grondgebied bevindt, en niet louter op het afval dat afkomstig is van Arnhemse burgers.

Gek genoeg lijkt de gemeente Arnhem echter de opvatting te zijn toegedaan dat de inzameling van Arnhems afval dat afkomstig is van burgers van buurgemeenten zoals Lingewaard of Rheden, niet tot onze verantwoordelijkheid behoort. In het geval van het Russische voorbeeld zou je nog kunnen stellen dat Rusland niet tot onze rechtsgemeenschap behoort, omdat het geen lid is van de EU en zich niet samen met ons heeft aangesloten bij enig verdrag over inzameling van restafval. Dit zou je dan als een reden kunnen opvatten om afval dat is achtergelaten door een Russische vrachtwagenchauffeur, niet lokaal te verwerken maar alsnog naar de Russische grens te brengen, samen met een factuur voor de transportkosten, te betalen door de heer V. Poetin. Maar in tegenstelling tot Rusland behoren Lingewaard en Rheden wel degelijk tot de Europese, en zelfs tot de Nederlandse gemeenschap. Lingewaard en Rheden kunnen door Arnhem dus prima worden aangesproken op hun publieke taakvervulling.

Boekhoudkundig misverstand – verwaarlozing publieke taakvervulling

Tot een jaar of twintig geleden, was het in Nederland volkomen normaal dat overheden (bijvoorbeeld, gemeenten, provincies, waterschappen, rijkswaterstaat etc.) zichzelf beschouwden en ervoeren als behorend tot één overheid, in dienst van de burgers. Er was sprake van een plichtethiek, geen boekhoudersmentaliteit. Bestuurders en ambtenaren zagen terecht geen aanleiding om alles aan elkaar "in rekening te brengen" als "verleende dienst". Men verleende elkaar gewoon hulp en bijstand, hetgeen een enorme hoeveelheid administratieve kosten ("overhead") bespaarde. Lang niet alles hoefde verrekend te worden.

Onder invloed van het opkomende neoliberalisme is die dienstverlenende plichtsethiek in de dagelijkse praktijk grotendeels verloren gegaan. Zelfs binnen één en dezelfde organisatie (of dat nu een overheid of een bedrijf was) gingen verschillende "business units" elkaar facturen toesturen. Dit alles onder de vlag van "accountability" waarvan men, op grond van neoliberale dogma's, de illusie had dat die de dienstverlening aan burgers/klanten zou verbeteren. Het tegendeel is vaak het geval. Nu is het met een gemeente als Arnhem zelfs zover gekomen, dat de gemeente elke vuilniszak met Westervoort en Rheden wil verrekenen.

Deze boekhoudkundige benadering is in dit geval in strijd met de publiekrechtelijk bepaalde taakvervulling van Arnhem, omdat hij de gemeente Arnhem ertoe brengt zijn publieke taak ten onrechte te definiëren als een verplichting jegens individuele, betalende burgers of ondernemers, in plaats van wat het eigenlijk is, namelijk een verplichting jegens een gemeenschap van burgers die wonen en/of werken op Arnhems grondgebied.

Uit het voorafgaande wordt al duidelijk dat het, met het oog op de publieke taakvervulling van Arnhem, niet van belang is om te controleren of restafval afkomstig is van Arnhemse burgers of niet, maar hooguit om te vast te stellen of het betreffende restafval is aangeboden en/of aangetroffen op Arnhems grondgebied.

Uit oogpunt van overheidsdienstverlening zou het eigenlijk geen betoog behoeven dat Nederlandse burgers in elke Nederlandse gemeente hun afval mogen deponeren, gebruik makend van de lokale voorzieningen daarvoor. En uiteraard verwelkomen wij in Nederland ook buitenlandse toeristen die van ons land willen genieten, zonder van elke toerist te eisen dat die tientallen lokale "afvalpasjes" aanschaft (voor vijf of tien euro per stuk). Wel is het redelijk om bijvoorbeeld van een toerist die in Nijmegen verblijft, te vergen dat die bij het deponeren van afval gebruik maakt van een lokaal verkrijgbare vuilniszak. Het verdient dan wel aanbeveling dat zulke vuilniszakken ook per stuk kunnen worden gekocht, net zoals we vroeger ook postzegels per stuk konden kopen. De Nijmeegse vuilniszakken kosten op dit moment, gerekend per stuk, minder dan een euro, en zijn ter plaatse in talloze winkels en supermarkten verkrijgbaar.

Strijd met gelijkheidsbeginsel

Het hierboven onder gestelde betreft niet alleen een politieke wenselijkheid, maar wordt ook vereist door het gelijkheidsbeginsel, zoals geldig binnen de grenzen van de Nederlandse en Europese rechtsgemeenschap. Op grond van het gelijkheidsbeginsel is het niet toegestaan om voor wat betreft afvalinzameling een "ongerechtvaardigd onderscheid" (zoals bedoeld in het EVRM) te maken tussen inwoners van de eigen gemeente en bezoekers die afkomstig zijn uit andere delen van Nederland of andere EU-landen. Het afval van alle EU-burgers die zich op Arnhems grondgebied bevinden, moet op gelijke wijze en onder gelijke voorwaarden worden ingezameld. Aangezien de afvalpasjes per Arnhems huishouden worden verstrekt, is er alleen al om die reden niet voldaan aan het gelijkheidsbeginsel, want met een dergelijke verstrekking worden niet-Arnhemmers uitgesloten. Maar zelfs als de gemeente Arnhem ook bereid zou zijn om "toeristen-afvalpasjes" of "bezoekers-afvalpasjes" te verstrekken, zou het onredelijk bezwarend en/of kostbaar zijn voor niet-Arnhemmers om elke keer dat zij de gemeente Arnhem (of een andere gemeente) bezoeken, zo'n pasje te

lenen of te huren, of om van elke Nederlandse gemeente met een afvalpasjessysteem waar zij wel eens komen, zo'n pasje tegen betaling aan te schaffen.

Het Arnhemse college wil met digitale en fysieke middelen (afvalpas-controle-systeem en gesloten containers) een administratieve muur om Arnhem heen zetten om daarmee vuilniszakken uit buurgemeenten af te weren. De denkwijze die ten grondslag ligt aan dit Arnhemse afvalpasjes-systeem, is vergelijkbaar met de denkwijze die ten grondslag ligt aan het xenofobe plan van de Amerikaanse presidentskandidaat Donald Trump om op de grens met Mexico een hoge muur te bouwen om Mexicanen af te weren.

Na ophef daarover gaf Trump dit plan tijdens zijn verkiezingscampagne een nieuwe naam, , hij noemde het tijdelijk geen "muur" meer, maar "extreme vetting" (extreme controle vooraf). Ook het in 2014 ingevoerde Arnhemse afvalpasjessysteem is een voorbeeld van "extreme vetting", alleen niet van Mexicaanse werkzoekenden, maar van mensen uit gemeenten als Rheden, Westervoort of Lingewaard die mogelijk een afvalzak in de achterbak van hun auto hebben liggen. Het is droevig dat het Arnhemse college, en in het bijzonder de wethouders Martijn Leisink (D66, "privacy") en Ine van Burgsteden (CDA, "afvalbeleid") zich op dit punt tot het geestelijke en beleidsmatige niveau van Trump verlagen.

Hopelijk zal de Autoriteit Persoonsgegevens hen daarin niet volgen, wanneer de AP, zoals het college van B&W weet, in de tweede helft van februari een besluit kenbaar maakt over handhaving van de privacy in relatie tot het Arnhemse systeem van adresgebonden afvalpasjes.

6 Een duur, onnodig en contraproductief controlesysteem

Duur

Ten slotte moet nog opgemerkt worden dat de raming van de kosten van het controlesysteem dat de gemeente "voor diftar" wil inzetten, en de effecten daarvan op de prijs die Arnhemmers moeten betalen voor de afvalinzameling, niet gecheckt kan worden aan de hand van het bij het raadsvoorstel gevoegde beslisdocument. Het is niet duidelijk welke aannames er ten grondslag liggen aan de gedane prognoses m.b.t:

-- het gedrag van Arnhemse burgers (hoeveel restafval deponeren ze);
-- de kosten van het afvalpassensysteem, inclusief het digitale systeem en de daarmee gemoeide arbeidskosten bij zowel de gemeente als de afvalverwerker (thans: SUEZ).
-- de toekomstige kosten per huishouden.

Ook maakt het beslisdocument niet duidelijk of de kosten van de invoering van anonieme prepaid-afvalpassen (dus zonder uniek pasnummer) zijn meegenomen in de berekeningen. Dit betekent dat het niet duidelijk is wat de kosten zouden zijn van een diftar-systeem dat voldoet aan de wettelijke en Europeesrechtelijke vereisten.

Wel is het duidelijk dat de prognose enerzijds gebaseerd is op een optimistische inschatting over de effecten van diftar op het gemiddelde gedrag van Arnhemmers, en anderzijds op een daarmee samenhangende verhoging van de kosten van de afvalinzameling in relatie tot de hoeveelheid gedeponeerd restafval.

	Referentie: OI zonder diftar	Variant 1. Deel vast, deel variabel tarief	Variant 2. Hoog variabel tarief
1. Milieurendement: Hvh. restafval in 2020	192 kg/inw/jr	152 kg/inw/jr	100 kg/inw/jr
2. Verwachte kosten per huishouden in 2020 (gemiddeld)	€ 189	€ 184	€ 172

De gemeente erkent zelf dat de invoering van diftar een incentive creëert voor ontwijkgedrag – vermoedelijk vooral bij mensen die nu ook al minder te porren zijn voor afvalscheiding. Sinds de invoering van het pasjessysteem belandt er in mijn woonomgeving in ieder geval al meer afval buiten de containers. Zulk gedrag leidt tot hogere kosten.

Dit kan ook leiden tot een soort wedren tussen steeds meer handhavers en "diftar-ontwijkers" in de toekomst, die hoge kosten met zich mee kan brengen die dan vervolgens weer (op niet-transparante wijze) op de Arnhemse gemeenschap worden afgewenteld. Een negatieve spiraal die je niet moet willen.

Ook is het in ieder geval duidelijk dat de invoering en het onderhoud van een stadsdekkend digitaal alsmede fysiek systeem op zichzelf al hoge kosten met zich meebrengt. Het zal in ieder geval veel duurder zijn dan het systeem van open, ondergrondse afvalcontainers zoals dat tot medio 2014 bestond. Het college van B&W zou de kosten van het reeds ingevoerde afvalpas-controle-systeem op een gespecificeerde wijze inzichtelijk moeten maken ten behoeve van de besluitvorming over diftar.

De gemeente beweert de kosten van vermeend “afvaltoerisme” te willen tegengaan, maar maakt volstrekt niet aannemelijk dat de kosten van dat vermeende “afvaltoerisme” zelfs maar in de buurt zouden komen van de aanzienlijke kosten die het afvalpas-controle-systeem met zich meebrengt.

Onnodig

Op grond van de publieke taakvervulling zoals beschreven in paragraaf 5 van deze zienswijze, is een pasjes-controle-systeem niet nodig. De gemeente beweert al sinds 2014 dat een toekomstige invoering van diftar niet de reden was om het pasjes-systeem toen in te voeren, maar wist ook geen andere plausibele reden aan te voeren.

Nu wordt een versnelde invoering van diftar voorgesteld, vermoedelijk mede om te kunnen ontkomen aan handhaving door de Autoriteit Persoonsgegevens.

Maar zoals de gemeente Nijmegen laat zien, zijn er ook vormen van diftar mogelijk zonder privacy-schendend controlesysteem en zelfs helemaal zonder “pasjes”. Het Arnhemse college heeft niet duidelijk gemaakt waarom Arnhem daar niet voor zou kunnen kiezen.

Het lijkt erop dat het college van B&W (geleid door D66 en SP) wil redeneren dat, omdat er in 2014 op onrechtmatige wijze een duur, privacy-schendend controlesysteem is ingevoerd, waarbij goed beargumenteerde bezwaren werden genegeerd, Arnhem dat systeem nu in godsnaam maar verder moet uitbouwen om de blamage aan het zicht te onttrekken en gezichtsverlies van het college te voorkomen.

Contraproductief

Het college van B&W maakt niet aannemelijk dat een financieel dwingend systeem zoals diftar in combinatie met een digitaal controlesysteem, op de langere termijn effectiever zou zijn om afvalscheiding te bevorderen dan maatregelen met een stimulerend, vrijwillig karakter. In paragraaf 4 heb ik al aangegeven dat dwang op de langere termijn minder goed werkt dan stimulering en bewustwording. In landen met een autoritaire overheid, is de publieke moraal vaak onverschilliger ten aanzien van het milieu – zolang men op individueel niveau niet zelf last heeft van het eigen gedrag.■

Bijlage.

Bijlage: Verslag deelname aan overleg met Arnhemse Rekenkamer over privacy

BESCHERM DE PRIVACY VAN KWETSBARE BURGERS – NIET DE POLITIEKE ACHTERKAMERTJES

Door Michiel Jonker

Op maandag 21 november vond er in het Arnhemse Stadhuis een bijzondere bijeenkomst plaats. Zeven gevestigde partijen (Arnhem Centraal, ChristenUnie, D66, GroenLinks, PvdA, SP en VVD), alsmede de Partij voor de Dieren, waren ingegaan op een uitnodiging van de Arnhemse Rekenkamer om inbreng te leveren ten behoeve van een rapport dat de Rekenkamer aan het opstellen is over 'Privacy in het Sociaal Domein'. Het gaat dan over de persoonsgegevens van kwetsbare burgers die zijn aangewezen op sociale voorzieningen van de gemeente.

Het ging over vragen als:
-- Welke gegevens mogen er worden gevraagd? ('Wat voor ziektes heb je mogelijk onder de leden? Met wie heb je de afgelopen twee jaar een relatie gehad? Heb je schulden?')
-- Wat mag de gemeente met zulke gegevens doen? (Twintig jaar bewaren?)
-- Door wie mag de gemeente die gegevens laten behandelen? (Door malafide schuldhulpverleenbedrijven, zoals helaas is gebeurd?)
-- Hoe kan de gemeenteraad controleren dat het gemeentebestuur en de uitvoerders zorgvuldig met de persoonsgegevens omgaan?

Als ondersteuner van de fractie van de Partij voor de Dieren was ik aanwezig bij het overleg met de Rekenkamer. Fractieleider Leo de Groot had me gevraagd hem te assisteren, en me van te voren netjes aangemeld bij de griffie. In het begin was er geen enkel probleem. In opdracht van Leo maakte ik aantekeningen, zodat hij zich kon concentreren op deelname aan het overleg. Maar op een gegeven moment keek een wat later binnengekomen raadslid (een PvdA'er) me aan en zei dat ze niet vrijuit kon praten zolang ze niet wist wie ik was. Ik was geen raadslid. Wie was ik dan wel?

Ik legde uit dat ik de Partij voor de Dieren ondersteunde op een aantal onderwerpen. Ik had Leo leren kennen via een privacy-kwestie, namelijk de privacy-schending via het Arnhemse afvalpasjessysteem. Nadat de Raad van State me in april van dit jaar in het gelijk had gesteld dat de gemeente onrechtmatig had gehandeld, had ik alle raadsleden een mailtje gestuurd om ze daarop te attenderen. Als enige partij had de Partij voor de Dieren daarop gereageerd. Na contact met mij had die Partij schriftelijke vragen aan het college van B&W gesteld. Vervolgens had de Autoriteit Persoonsgegevens een voornemen aangekondigd om een handhavingsmaatregel te treffen inzake de Arnhemse privacy-schending. Nadat Leo me had leren kennen, had hij me gevraagd of ik aanwezig wilde zijn bij fractievergaderingen, en of ik de partij op sommige onderwerpen wilde ondersteunen.

Mijn uitleg wekte grote consternatie bij de raadsleden van de zeven gevestigde partijen. 'U kunt hier niet aanwezig zijn!' riep één van hen, met een panische glinstering in de ogen. Ik probeerde ze nog gerust te stellen. Ik ben zelf ooit ambtenaar geweest en was bereid om toe te zeggen niks verder te vertellen. 'Vertrouwelijkheid' heet dat. Maar uit de gezichten van de raadsleden straalde een diepe angst voor de aanwezigheid van een buitenstaander. Drie argumenten waarom ik er niet bij mocht blijven, buitelden over elkaar:

1. Het was 'geen openbare vergadering'. Vreemd, het leek alsof de raadsleden dachten dat 'niet-openbaar' hetzelfde betekende als 'geheim'. Als ik nu een hossende carnavalsganger was geweest, dan hadden ze een goede reden gehad om me weg te sturen. Maar ik was rustig en keurig.

2. Ik had 'geen eed afgelegd als fractievolger'. Ik neem aan dat het hier ging om een geheimhoudings-eed. Kennelijk vonden ze me zo onbetrouwbaar dat ze een toezegging van mijn kant niet voldoende vonden. Het moest een eed zijn.

Maar het vreemdste argument kwam als laatste. 3. 'U heeft een belang!' wierp een raadslid mij voor de voeten. Natuurlijk had ik een belang. Zelfs wel twee. Net als dat raadslid en alle andere aanwezigen. En net als alle Arnhemmers. Op dit moment was het mijn rol en mijn belang om de Partij voor de Dieren goed te ondersteunen. Het belang waarover het overleg ging, was het belang van privacy. Als het goed was, zaten we hier allemaal met dat belang voor ogen. Dat was immers de reden waarom de Rekenkamer de raadsleden en hun eventuele ondersteuners had uitgenodigd.

De zeven gevestigde partijen – van SP tot VVD - vertegenwoordigden op veel punten tegengestelde belangen. Maar nu bleek dat er één belang was dat ze allemaal zagen als tegengesteld aan, en bedreigend voor hun eigen belang. Namelijk het belang van een gewone Arnhemmer zoals ik.

Ondanks protesten van de Partij voor de Dieren werd ik dus uit de vergadering gegooid. Dat wil zeggen, gezien de sfeer onder de overige raadsleden, verzocht de vertegenwoordiger van de Rekenkamer mij vriendelijk om de zaal te verlaten (naar ik aannam: in het belang van een soepele voortzetting van het overleg). Ik wenste iedereen 'veel succes' en werd door iemand die over een toegangspasje beschikte, naar buiten begeleid. Even later stond ik op straat, nog wat beduusd.

Ik was bereid om 'vertrouwelijkheid' toe te zeggen, maar nu de betreffende raadsleden er zo nadrukkelijk voor gekozen hadden om een ondersteuner zoals ik als onbetrouwbare buitenstaander te behandelen en weg te sturen, voelde ik me niet meer gebonden aan enige geheimhoudingsplicht.

Wat voor spannends kwam er aan de orde in het eerste deel van de vergadering? Eigenlijk heel weinig: de raadsleden gaven allemaal aan dat er weliswaar goede algemene regels ('beleidskaders') waren voor de omgang met persoonsgegevens in het Sociaal Domein, maar dat die algemene regels aan de raadsleden geen handvatten boden om te controleren wat het gemeentebestuur en de onderaannemers van het gemeentebestuur in de praktijk nu eigenlijk deden met al die gegevens. De Arnhemse 'privacy-wethouder' (Martijn Leisink, D66) had aan de raadsleden steeds 'vertrouwen' gevraagd dat 'het goed komt'. Maar er leek daarover brede twijfel te leven. De raadsleden zouden graag meer 'grip' willen op de omgang met persoonsgegevens.

Ongetwijfeld nuttig voor de Rekenkamer om deze input van de raadsleden te krijgen. Maar als ik terugdenk aan de manier waarop de gevestigde partijen zijn omgegaan met de privacy-kwestie die ik zelf had aangekaart (de afvalpasjes), dan is het duidelijk dat de raadsleden van die partijen zelf geen enkele moeite deden om 'grip' op de problematiek te krijgen. Ze reageerden niet op mijn berichten, ook niet nadat ik ze had geattendeerd op de uitspraak van de hoogste Nederlandse bestuursrechter. De gang van zaken maakt duidelijk dat ze veel bezorgder zijn over de bescherming van hun eigen achterkamertjes, dan over de bescherming van de persoonsgegevens van kwetsbare burgers. Alleen de Partij voor de Dieren toonde belangstelling en was bereid om in actie te komen.

Hoe goed het rapport van de Rekenkamer straks ook in elkaar zit, zolang het gemeentebestuur en het overgrote deel van de gemeenteraadsleden een dergelijke houding aannemen, ziet het er voor de privacy van Arnhemse burgers slecht uit. Wie zijn privé-leven adequaat wil beschermen, zal voorlopig de Arnhemse zorg waar mogelijk moeten mijden.■

Noot: *Dit verslag is zonder overleg met enige politieke partij tot stand gekomen. Het is geheel mijn eigen initiatief en komt voor mijn eigen rekening. M. Jonker*

Gemeenteraad Arnhem,
Koningstraat 38,
6811 DG Arnhem.

Arnhem, 13 februari 2017.

Betreft: Voornemens om diftar in te voeren.

Mijne heren, Mijnheer, mevrouw,

Zoals u weet is Bewonersgroep Arnhems Hart zeer actief als het gaat om het centrum en komt op voor de belangen van de bewoners in het hart van Arnhem.

Diftar:
We zijn vanaf begin, in een andere setting, zeer betrokken in de uitvoering van de ondergrondse containers (oc's). In 2015 en 2016 zijn diverse overleggen geweest inclusief een rondgang langs eventuele locaties voor plaatsing van de containers.
Ook op de informatieavond in februari 2017. waren we aanwezig om te horen welke argumenten en eventuele bezwaren er waren voor de locaties.

Op een paar bezwaren van de oc's locaties waren er geen argumenten te vernemen. Immers bewoners zijn erg blij dat er oc's komen zodat ze niet hun vuil hoeven op te sparen en deze straks steeds kwijt kunnen in een container. Tot dat er bericht kwam dat de gemeente Arnhem de diftar in wil voeren m.i.v. 2018.

In het vele voorwerk en gesprekken is steeds benadrukt dat de diftar niet zou worden ingevoerd al de oc's er zouden komen. De eerste 3 jaar zou men eerst alle resultaten nog bekijken m.b.t. het scheiden van afval en de afvalstoffenbelasting.

Ook zouden de oc's een goede werking hebben om meer zwerfafval en illegaal gedumpte zakken tegen te gaan. Immers men kan 24/7/356 zijn afval kwijt in een container

Nadelen:
De nadelen van het invoeren van de diftar zijn eigenlijk wel heel snel te bedenken. Het is bekend dat sommige bewoners zwervende vuilniszakken in de container gooien Dit gebeurt niet als de bewoner hiervoor moet betalen. Kortom goed gedrag wordt bestraft zelfs, niet beloond.

Bewoners in de hoogbouw, maar ook ouderen en (minder) validen worden door de diftar tegengewerkt. Zij worden dan voor elk klein zakje extra zwaar belast, welk met de afvalpas wordt gestort. En dat terwijl een restafval-container ook eigenlijk uit het oogpunt van hygiëne een uitkomst moet bieden.

Daarnaast zal men eventueel er ook voor kiezen om zijn restafval zakje maar in de glasbak of papier container te deponeren. Dit zou betekenen dat er voor de gemeente er meer kosten aan verbonden zijn aangezien een product niet schoon word**t** aangeboden aan de recyclende partij.

Of zoals nu al gebeurd, afval in de gemeentelijke straat afvalbakken doen.

GFT:
In het gehele centrum is er geen mogelijkheid om gft afval weg te brengen naar een speciale container. Dit betekend ook dat de restafval nog steeds hoger ligt dan waar het wel kan. Hierdoor

konden vele centrum bewoners ook niet mee doen met de proef 100-100-100. En zou deze proef gelukt zijn met de diftar?

We weten dat er ondergrondse gft containers bestaan en dat deze ook zeer goed gebruikt worden. Bij de meeste gemeentes worden deze extra geledigd en schoongemaakt als de temperaturen hoog zijn. De ondergrondse gft containers zijn ook beter dan de bovengrondse.

Ondernemers:
Men heeft toegezegd dat ook ondernemers straks van de oc's gebruik zouden kunnen maken. Hierdoor zou het (afval) verkeer o.a. in de binnenstad enorm afnemen en ook de (smerige) uitlaatgassen en containers. Door deze diftar kan het plan wellicht de prullenbak in.

Conclusie:

- Verzoeken dan ook de gemeenteraad om af te zien van de geplande diftar per 01/01/2018 en eerst te onderzoeken hoe bewoners echt, per gewicht bv, belast kunnen worden en niet per zak(je).
- Bij de oc's een aparte container te plaatsen voor gft afval.
- De diftar pas na de beloofde 3 jaar in te voeren.
- Onderzoeken hoe men beter illegaal afval en zwerfafval kan aanpakken. De beloofde controles hierop zijn niet waarneembaar en/of te zien. Vaak staat een illegale zak er een week alvorens deze weg is. Of na een lange moeilijke melding op de site op arnhem.nl.

Bewonersgroep Arnhems hart is totaal niet tegen het scheiden van afval en juicht het plan van de oc's al vanaf begin toe. Maar het juichen vergaat als blijkt dat de gemeenteraad niet over de gevolgen heeft nagedacht toen zij de diftar in wil voeren. Bewoners ergeren zich vaak aan illegaal afval en het zwerfafval wat zij dagelijks tegenkomen. En hoopte dat d.m.v. de ondergrondse containers dat grotendeels verholpen zou zijn.

We hopen dan ook dat de gemeenteraad ons advies van harte neemt en ook de reeds al vele commentaren via o.a. de sociale media die u bereikt heeft. En onderstrepen daarmee ook de ingezonden brief van Toetie en Nico Rijnaard, welk u ook reeds ter inzage heeft ontvangen.

Met vriendelijke groeten,

Bewonersgroep Arnhems Hart,
p/a Sint Walburgisplein 45,
6811BZ Arnhem,
Tel:06-39872028.

Gerrit Harm van der Leest 13-2-2017 11:18

Geachte raadsleden,

Te uwer informatie stuur ik u bijgaand bericht door.
Ik wens u een vruchtbare raadsvergadering.

Met vriendelijke groet,

G van der Leest

---------- Doorgestuurd bericht ----------Van: Gerrit Harm van der Leest Datum: 31 januari 2017 om 22:12Onderwerp: Omgekeerd inzamelen Monnikenhuizen, zaaknummer: 111490Aan: omgekeerdinzamelen@arnhem.nlCc: Bewonerscommissie Watergaerde <watergaerde@gmail.com>
Geachte heer Geert Boonzaaijer,

Vandaag ontving ik uw brief gedateerd 26 januari 2017.

Op de als bijlage hierbij gevoegde plattegrond is een nieuwe container aangegeven in de Franciscanenstraat.

Ikzelf woon in het appartementencomplex "Watergaerde" onderdeel van de DrieGasthuizenGroep aan de Monnikensteeg 1; 6823 AA, omlijnd op de bijlage.

Daar zijn containers voor restafval en papier gesitueerd. Plasticafval wordt 2x per maand d.m.v. een containerauto opgehaald.

De bewoners van "Watergaerde" zijn tussen 60 en 100 jaar oud. (Ikzelf ben 92)

Het is mij (nog) niet duidelijk waarvoor de container aan de Franciscanenstraat is bedoeld maar u kunt ervan uitgaan dat de bewoners van "Watergaerde" beslist niet met hun afval daar naar toe zullen wandelen.

Ik ga ervan uit dat de situatie met betrekking tot de afvalinzameling voor de bewoners van "Watergaerde" vooralsnog ongewijzigd blijft.

Graag verneem ik uw commentaar.

Met vriendelijke groet,

Gerrit van der Leest

Dominicanenweg
Franciscanenstraat
Franciscanenstraat
Bernhardlaan
Bosweg
Weg naar de Stenen Tafel
Mommikerstweg
Angerenstein
Rosendaalseweg
Julianalaan
Vierlengde Prumelaan
Van Coeverdenstraat
60m
5,932 51,995 Graden
Bosweg
Kadaster, RWS, Esri, HERE, Garmin, INCREM

Beste Raadsleden,

Het Arnhem platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) heeft kennisgenomen van de Diftarnota welke vanavond op de agenda staat. Daarin worden de systeemkenmerken en de tariefvarianten toegelicht. Het Apcg heeft ten aanzien van deze nota een aantal standpunten. Deze zullen wij hieronder puntsgewijs aan u toelichten.
In zijn algemeenheid zijn wij van mening dat dit voorstel kan leiden tot verminderde zelfredzaamheid en extra kosten voor onze doelgroep.

Restafval per afvalzak
Het systeem om het restafval per zak te betalen baart ons zorgen. Wij zien nu dat ouderen en gehandicapten er voor kiezen om juist wat vaker het afval aan te bieden in kleinere zakken. Hierdoor kunnen zij zelfstandig het afval wegbrengen. In het nieuwe systeem worden zij financieel benadeeld, of er moet hulp worden ingezet om het afval naar de container te brengen. Hierdoor worden mensen minder zelfredzaam. Hiervoor kan ook steeds minder beroep worden gedaan op de hulp bij huishouden of Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT). *Wij pleiten ervoor dat het systeem niet uitsluitend ingericht wordt op het zo efficiënt mogelijk aanleveren van afval, maar ook op de toegankelijkheid voor verschillende doelgroepen.*

Hoogbouw
Voor mensen in hoogbouw geldt daarnaast dat zij minder in staat zijn om het GFT afval te scheiden, waardoor zij nog meer financieel benadeeld worden. Naast het statiegeldglas, het glasbakglas, papier en plastic moeten zij dan ook nog een Citybin van 20 liter in huis plaatsen. Deze wordt 1 x in de 2 weken opgehaald. Waar zet je die neer, en wie brengt deze naar beneden? *Wij pleiten er voor dat hieromtrent een goede weloverwogen oplossing wordt gevonden in 2018.*

Extra afval
Vaak heeft de doelgroep chronisch zieken of ouderen als gevolg van ziekte te maken met extra afval zoals incontinentiemateriaal, latex handschoenen, verband- en verzorgingsmaterialen en verpakkingen hiervan. Dit betekent met dit systeem dus extra kosten. In sommige gemeentes wordt er voor bijvoorbeeld de afvoer van incontinentiemateriaal apart iets geregeld. *Welke uitvoerbare oplossingen worden door de gemeente Arnhem hiervoor aangereikt?*

Kwijtschelding voor minima uit de doelgroep CZG

Voor het kwijtscheldingsbeleid worden in de nota verschillende opties voorgelegd. Minima zullen echter in alle varianten een heffing gaan betalen van rond de € 100 per jaar. Dit betekent voor de minima binnen de doelgroep CZG een kostenpost, welke wederom een negatieve invloed heeft op de stapeling van kosten. Daarnaast hebben ze bij het voorgestelde systeem minder mogelijkheden om het variabele tarief te beïnvloeden. Dat betekent dat deze kosten voor onze doelgroep als structurele meerkosten kunnen worden gezien (namelijk agv handicap). *Wij pleiten er voor dat de gemeente deze kosten in het kader van haar beleidsvrijheid geheel compenseert via de meerkostenregeling TM-CZG.*

Met vriendelijke groet,

Dick Cochius, duo-voorzitter Apcg
Raymond Klaassen, duo-voorzitter Apcg

Invoering van Diftar

Inspreker	Namens
De heer B. Geurtz	Op persoonlijke titel
Dhr. M. Dresen	Op persoonlijke titel

BEHANDELRESULTAAT

Informerende vergadering Invoering diftar 13 februari 2017

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel "Invoering diftar"

Zaaknummer:	110880
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden

Resultaat van bespreking:

Insprekers
De heer Geurtz en de heer Dresen hebben beide ingesproken op persoonlijke titel. Indien voorradig zijn inspreekteksten geplaatst op Ibabs.

Toezeggingen
Wethouder van Burgsteden zegt toe om de opgehaalde zorgen van de raadskamer mee te nemen om verder te onderzoeken. Ze komt in juli terug met een nadere uitwerking van deze zorgen. Het gaat hier om de volgende zorgen;
- scheiding van GFT/restafval in hoogbouw; onderzoeken oplossing container plaatsen bij hoogbouw
- ouderen die kleine zakjes wegbrengen iedere week en de kosten die daarbij horen.
- betalingssysteem; prepaid of achteraf betalen?; afval per kg. betalen?
- medisch restafval
- mogelijkheid tot het plaatsen in looproutes van meer zwerfvuil-kleppen in containers
- hoe om te gaan met restafval in wijken na evenementen
- diftar in studentenhuizen hoe gaat dat in zijn werk?

Wethouder van Burgsteden zegt toe indien er na de introductie van diftar een toename van het zwerfvuil wordt geconstateerd dit met de raad zal worden gedeeld.

Afspraak
Wethouder van Burgsteden zal de technische vraag van dhr. E. Greving over tabel 11 per mail technisch laten beantwoorden aan dhr. Greving.

Conclusie
De voorzitter van de raadskamer concludeert dat het raadsvoorstel door kan naar de meningsvorming. De raadskamer heeft aangegeven graag in maart door te gaan met de meningsvorming i.v.m. het goed willen voorbereiden van de kaders voor het Raadsvoorstel diftar in de vorm van amendementen en moties.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

R. de Vries

Beste Raadsleden,

Het plan om Diftar in te voeren in de gemeente Arnhem is een onzalig plan.

1. **Het is namelijk onnodig, overbodig en druist in tegen eerdere toezeggingen.**
2. **De privacy van burgers is ermee in het geding**
3. **Het is fraudegevoelig, technisch kwetsbaar en erg duur in onderhoud!**
4. **Bovendien is het oneerlijk.**

1. **Het is onnodig en overbodig omdat**

   Diftar al veel vaker aan de orde is geweest in deze raad en telkens waren er moverende redenen om het niet in te voeren. Omdat de remedie duurder is dan de kwaal.
   De conclusie was toen en blijft: het is een slecht plan!

   Het rijtje wethouders dat hiermee bezig was in volgorde:
   Chris de Ronde van (Groen Links),
   Sander van Bodegraven van de (PvdA),
   Cees Jansen van het (CDA)
   Ze hebben het allemaal geprobeerd maar zijn door de raad gelukkig teruggefloten.

   Behalve dat het slecht is druist het in tegen eerdere toezeggingen van het college.

   Want de laatste discussie hierover was met wethouder Margreet van Gastel van de VVD.

   Zij gaf in 2012 aan tijdens de discussie over de invoering van omgekeerd inzamelen dat de passen met adressen alleen

gebruikt zouden worden om de containers te openen voor Arnhemse inwoners. Voor andere doeleinden zou het niet gebruikt worden. En absoluut niet voor de invoering van diftar.
Ik persoonlijk vond het toen al onzin om containers af te sluiten. Ik zeg verzamel nu juist zoveel mogelijk afval in!

Wanneer wethouder van Burgsteden zich had verdiept in de discussies uit het verleden dan was haar al duidelijk geworden waarom het systeem van Diftar nooit is ingevoerd en ook waarom het niet zou moeten worden ingevoerd.

Ons afval is de namelijk de grondstof voor nieuwe producten, of het is de brandstof voor stadswarmte om onze huizen mee te verwarmen.

In de nabije toekomst gaan we steeds meer huizen loskoppelen van het aardgasnet. Uw beleid is er al op gericht om meer huizen te voorzien van stadswarmte.

Dus zamel zo veel mogelijk in van deze brandstof en wees bij een volgende aanbesteding niet zo dom om toe te staan dat het in het noorden van het land wordt verbrand, maar eis dat het in Westervoort gebeurt.

Nu importeert Avira zelfs restafval uit Engeland, om hier als brandstof te worden verbrand.
Hoe milieu-vriendelijk is dat allemaal?

Het is bewezen: afval levert geld op en u zou ons burgers er eigenlijk voor moeten betalen om het te mogen hebben i.p.v. ons per zak te laten betalen.

Misschien verkopen wij burgers het binnenkort wel aan een andere inzamelaar die ons wel wil betalen!!!.

2. De privacy staat in het geding

U heeft weliswaar een eerste rechtszaak bij de Raad van State gewonnen over de pasjes, echter alleen omdat er toen geen rechtsgevolg was aan het vastleggen van persoonlijke gegevens van burgers. Maar dat verandert zodra u de gegevens ook voor betalingen cq. facturering gaat gebruiken.

3. Het is fraudegevoelig, technisch kwetsbaar en duur in onderhoud!

Het pasjessysteem is een duur systeem en is enorm fraudegevoelig en bovendien ook storingsgevoelig. Kijk maar bij andere gemeenten.
Containers kunnen eenvoudig geopend worden met een magneet en pasjes kunnen simpel gekloond worden met gratis software die op het internet verkrijgbaar is, waardoor een burger dan moet betalen voor de afval van een andere burger. Of wanneer ze de pas van wethouder van Burgsteden kopiëren dan moet zij alles betalen.

Het basis systeem STOSAS is vergelijkbaar met de OV card en die laatste heeft tot dusver al een miljard Euro gekost. Niet zo'n goed vooruitzicht dus.
De storingsgevoeligheid van het systeem en de ver-rommeling van de openbare ruimte door afval-dumping zal met sprongen toenemen.
Dat blijkt al uit eerdere evaluaties. U kunt dan natuurlijk zeggen dat u meer op handhaving gaat inzetten, maar dat is erg duur en niet doeltreffend. Kijk maar naar de ergernis die er nog steeds is bij het bestrijden van hondenpoep-overlast. De pakkans is nihil! Zo zal dat ook gaan bij afval handhaving!

Bovendien op de vraag: "Wat doe je voor de kost?" wil je toch niet antwoorden:

IK BEN AFVAL-INSPECTEUR!

4. **Het is een oneerlijk systeem voor burgers.**

Mensen die niet meer zo goed kunnen tillen moeten kleinere zakken weggooien waardoor zij veel duurder uit zijn.

Uw stelt dat u met deze maatregel wilt bereiken dat de vervuiler moet betalen. Maar vervolgens wilt u ook vrijstellingen geven aan bepaalde doelgroepen. Weg principe dus van de vervuiler betaalt!

Geef mensen met een hele kleine beurs gewoon kwijtschelding en betaal het met wat je uitspaart door diftar niet in te voeren. Is toch 550. 000 EURO om mee te beginnen. Gooi de sloten van de containers af wat veel van de storingsgevoeligheid wegneemt en kost minder onderhoud.

Het is maar een gedachte!

Tot Slot

Diftar is een doodgeboren kindje van Groen Links dat al in de jaren '90 is begraven. Ik zou zeggen laat het rusten in vrede!

Haal daarom de sloten van de restafvalcontainers af en verzamel zoveel mogelijk restafval om het in Westervoort te laten verbranden en maak er vervolgens warmte voor Arnhemse huizen mee.

Ik wens u veel wijsheid toe! En zeg stem tegen!

WIJKPLATFORM MALBURGEN WEST
STADSBLOKKEN MEINERSWIJK

MFC De Spil
Lupinestraat 12
6841 GD Arnhem
Tel.: 026 – 3217606
www.malburger.nl

Aan: College van B&W en gemeenteraad Arnhem
Betreft: Invoering Diftar
Arnhem: 16 februari 2017

Geachte leden van College van B&W en de gemeenteraad Arnhem,

Het Wijkplatform Malburgen West Stadsblokken Meinerswijk is o.a. via het Wijkteam Leefomgeving geïnformeerd over het raadsvoorstel van het College van B&W aan de gemeenteraad over het invoeren van Diftar met ingang van 1 januari 2018.

Het Wijkplatform wil u hiermee het volgende onder de aandacht brengen:

- Het Wijkplatform is verontwaardigd over het feit dat slechts kort voor de eerste bespreking in de gemeenteraad zij op de hoogte is gebracht van het feit dat B&W voornemens is om Diftar in te voeren. Hierdoor is er geen tijd geweest om ons inhoudelijk voor te bereiden op dit voorstel.
- Juist in het kader van Van Wijken Weten is het essentieel dat bewoners en bewonersorganisaties ruim de tijd hebben om hun mening te kunnen geven.
- Daarnaast is het Wijkplatform van mening dat in het kader Van Wijken Weten gedifferentieerde oplossingen per wijk bedacht moeten kunnen worden en dat is door stedelijke invoering niet mogelijk.
- Tijdens de invoering van omgekeerd inzamelen zijn bewoners uitgebreid geïnformeerd door de desbetreffende ambtenaren. Op vragen of dit niet direct zal leiden tot betaald inzamelen is nadrukkelijk gemeld dat dit nog jaren zal duren. Een verborgen agenda van het College van B&W lijkt nu dan ook aanwezig.

Het Wijkplatform is dan ook van mening dat er eerst in gesprek gegaan moet worden met bewoners en bewonersorganisaties per wijk om te bespreken of maatwerk kan worden geleverd passend bij de wijk.

Met vriendelijke groeten,
namens het Wijkplatform,

Arie Koorneef

>>> Helen Magré-Wubbeling < > 21-2-2017 10:03 >>>

Geachte gemeenteraadsleden,

Mijn kwam ter ore dat jullie weer eens een voortreffelijk nieuw plan hebben bedacht, waarvan ieder weldenkend mens echter al kan vast stellen dat dit helaas niet goed gaat werken in alle wijken van Arnhem: het betalen voor het restafval per lozing.

Het idee hierachter is dat burgers beloond wordt voor her reduceren van het aantal afvallozingen. Prachtig idee. Maar in deze opzet zal het in de praktijk vooral neerkomen op het zacht rinkelde geluid van "Ka-ching!" als men de afvalcontainer ontsluit. Dat wordt vooral in de wat armlastigere wijken een groot probleem.

Vrijwilligers die nu hun steentje bijdragen aan onze maatschappij en afval rapen worden zo bestraft voor hun betrokkenheid bij hun leefomgeving. Lang niet alle rapers zijn aangesloten bij een of andere organisatie en daardoor zichtbaar op papier.

Ka-ching wordt zo een perverse prikkel om vooral NIET gebruik te maken van de containers. En laat het maar aan de kostenbewuste burgers over om hier diverse creatieve oplossingen voor te vinden.

Ik help u alvast op weg:

Fraude:
Het slot ontgrendelen middels een magneet.
Een bloeiende handel in duplicaat afvalpassen.

Omzeilen:
Kleine zakjes gebruiken en die via de (door mij overigens zeer gewaardeerde) zwerfvuilklep te storten.

Vervuilen:
Afvalzakken naast de container plaatsen.
Afvalzakken in openbaar groen, watergangen of putten dumpen.
Gescheiden afvalstromen vervuilen, want die container bij huis zijn we immers gewend.

Hygiëne:
Er zullen ook altijd types zijn die juist wel mee werken, maar daarin doorslaan en maximaal willen besparen en hun afval daarom ongezond lang gaan opslaan. Alsof het probleem met ratten* momenteel nog niet groot genoeg is.

De zachte rinkel van Ka-ching zal bij minima en anders armlastigen heel wel een perverse prikkel zijn om de gescheiden (en dus gratis) afvalstromen te vervuilen met restafval. Niemand die ziet of er onderin de gft, papier of plastics kliko een of twee zakken met restafval liggen. Een serieus probleem voor de gemeente wanneer ze verontreinigde afvalstromen gaat aanbieden bij de verwerkers van deze gescheiden stromen.

Handhaving hoorde ik in de vergadering van 13 februari al genoemd worden, maar door het uitbreiden van het aantal ondergrondse containers is dat eerlijk gezegd een onbegonnen zaak.

De pakkans is nu al absurd klein. De kosten voor de handhaving kunnen dan beter gebruikt worden om de lasten van dit systeem te verlichten, dat is efficiënter besteed geld.

De gemeente is zelf enkele jaren terug gestopt met het gescheiden inzamelen van luiers en incontinentie materialen. Een van de redenen waarom sommige burgers relatief veel restafval produceren. De regeling van Diftar voorziet de burger hier ook niet van een bruikbaar alternatief. Met als risico dat vooral bewoners van flats er voor kunnen kiezen om ze weer door het riool te gaan spoelen. De kosten van verstopte rioleringen zijn immers een probleem voor de verhuurder en niet de huurder. De onderburen en rioolzuiveringen zullen hierdoor evenmin geamuseerd worden.

Er zijn tal van bezwaren al voorgedragen. Deze worden 'meegenomen in het onderzoek' en er wordt gekeken naar aanpassing van de tarieven voor de diverse groepen waarvoor Diftar bezwaarlijk zou zijn, zoals minima, incontinentie patiënten of mensen die niet zwaar kunnen/mogen tillen. De gedachte van gelijkwaardigheid tussen vervuilers is daarmee al weg. De vervuiler betaald, tenzij optie A tot en met F en verder. Want heel grof door de bocht wordt je als minima gesponsord en mag je wel meer vervuilen...?

De pakkans op dumpen en fraude is zeer klein, de winst juist hoog. Elke Ka-ching kost de burger €1,64 of zoiets. Dat tikt verrekte hard aan. Waarom in vredesnaam zo hoog? Waarom niet 8ct voor minima etc en 10ct voor reguliere huishoudens om maar wat te noemen. Dat zijn bedragen waarvoor een burger zich nog wel over zijn weerzin van ka-ching heen kan zetten en voor de buuv een vuilniszak weg wil gooien. Bijvoorbeeld als er iets buitengewoon smerigs is voorgevallen, wat een mens liever niet thuis opspaart, maar direct in de kliko wil lozen. Een luier met diarree bijvoorbeeld of visafval. Tien cent om thuis niet misselijk te worden van die geur is zeer schappelijk. Er zijn dingen die een mens niet thuis wil opsparen tot de zak vol is. Een laag basistarief ziet de burger maar een keer per jaar terug in de papieren, maar die ka-ching hoort hij elke week. Daarmee zou de gemeente haar bereidheid tonen dat het ze niet ordinair gaat om het geld en het restafval gebruiken als melkkoetje.

Het omgekeerd inzamelen is al belonend doordat burgers (toegegeven vooral die in de laagbouw) al profiteren van het gemak dat ze gescheiden stromen thuis kwijt kunnen en met hun zak restafval zullen moeten lopen naar de ondergrondse containers. Dit zal de bereidheid om papier en plastics te scheiden verhogen, zoals in de proef ook al is aangetoond.

Ik ben een voorstander van recycling. Begrijp mij niet verkeerd. Maar dit systeem zal in plaats van een beloningssysteem door de burgers vooral gezien worden als een strafsysteem met alle gevolgen van dien voor het niveau van zwerfafval in wijken zoals Presikhaaf of Klarendal waar dat nu al een groot probleem is. Ik roep jullie op om af te zien van Diftar omdat er te veel haken en ogen aan zitten om daadwerkelijk tot een eerlijk tarief te komen. Het serieus inzamelen van gescheiden stromen verlangt eerlijkheidshalve ook van de gemeente om dan meer soorten stromen gescheiden in te nemen, zoals ook luiers en incontinentiematerialen. Dat opzetten zal een investering vergen. Bovenop de geplande investering in handhaving.

En mochten jullie dit TOCH doorzetten, roep ik jullie op om dan alstublieft die Ka-ching factor eens drastisch te herzien. Want in het huidige plan loont het simpelweg voor de burger om de stad te vervuilen.

Een groet van Helen Magré.
Inwoner van de wijk Presikhaaf.

* Momenteel leeft het probleem met ratten weer op geloof ik. Laatst zag ik er zelfs een dikke bij de berenkuil op een vrijdag tegen lunchtijd. Wat toch een vrij drukke lokatie is. Hiervan een telefonische melding doen kan niet. Alleen een bewoner van het perceel kan dat en meldingen van ratten in de openbare ruimte werden alleen aangenomen als ze bij de waterkanten zitten, vanwege het verzwakken van de oevers. Ik probeerde het nog te melden via de Buiten Beter App, maar de rat wou niet stil zitten voor de foto.

Wijkplatform Malburgen Oost, Immerloo en 't Duifje

p/a De Hobbit
Zwanebloemlaan 2a
6832 HG Arnhem

www.malburgen.nl
info@malburgen.nl
06 – 21 29 71 06

Aan: College van B&W en gemeenteraad Arnhem
Betreft: Invoering Diftar
Arnhem: 24 februari 2017

Geachte leden van College van B&W en de gemeenteraad Arnhem.

Het Wijkplatform Malburgen Oost, Immerloo en 't Duifje onderschrijft de brief met de desbetreffende aandachtpunten, die het Wijkplatform Malburgen West Stadsblokken Meinerswijk op 16 februari 2017 aan u heeft gericht met betrekking tot het invoeren van Diftar met ingang van 1 januari 2018.

Met vriendelijke groeten,
Namens het Wijkplatform,

Karin van Zinderen
voorzitter

Titel/onderwerp: Invoering van diftar

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Clemens Berntsen
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden	Telefoonnr:	5020
		E-mailadres:	Clemens.berntsen@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvorming		

Toelichting

Voorgeschiedenis
- Periode 2012-2016
Met het vaststellen van het Afvalplan door de raad in 2012, heeft het zo optimaal mogelijk hergebruiken van afvalstromen al geleid tot een beleidskeuze voor vergaande aanpassingen van het afvalinzamelsysteem. De eerste stap hierin was het invoeren van het systeem van 'Omgekeerd Inzamelen'. Dit is eerst in een aantal pilotwijken (2014) uitgeprobeerd en geëvalueerd. Vervolgens is dit uitgerold over de stad op basis door de raad vastgestelde criteria in juni 2015.

- Periode 2016-2018
De volgende stap, is het invoeren van een systeem van tariefdifferentiatie, waarbij inwoners de financiële prikkel wordt geboden om hieraan bij te dragen en hierop ook beloond te worden.
Bij de behandeling van de MJPB 2017-2020 in oktober 2016, is aangegeven dat per 1-1-2018 naar verwachting diftar kan worden ingevoerd en dat een voorstel hiertoe aan de raad zal worden aangeboden. Dit voorstel ligt nu voor aan de raad. Tevens is in de MJPB een maatregel binnen het armoedebeleid voorgesteld die een relatie heeft met diftar. Met het voorliggende diftarsysteem is er de mogelijkheid om deze nadelige effecten m.b.t. het armoedebeleid te verminderen.

Invoering diftar
Bij diftar bestaat de afvalstofheffing uit een vast en een variabel deel. Het vaste deel van het tarfief is voor elk huishouden gelijk, het variabele deel wordt gebaseerd op het aantal keren dat een afvalzak wordt aangeboden. De hoogte van dit variabele tarief kan men dus zelf beïnvloeden. Bewoners worden bewuster van hun inkoop-en aanbiedgedrag (van afval) doordat zij hiermee direct financieel voordeel kunnen behalen. Door diftar wordt het principe 'de vervuiler betaalt' ingevoerd en kan de pijn van de verminderde kwijtschelding worden verzacht.

Amendement "Eerst de rekening" van ChristenUnie, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren.
De raad heeft d.d. 27 juni 2016 middels een amendement bij de behandeling van het raadsvoorstel de "Doorontwikkelng armoedebeleid en schulddienstverlening' aangegeven eerst de gevolgen voor minima van de bezuiniging op de kwijtschelding van afvalstoffenheffing te willen inzien, alvorens in te stemmen met de invoering van deze maatregel. In het 'beslisdocument diftar' wat is bijgevoegd, wordt door het college dit amendement uitgevoerd.

'Beslisdocument diftar'
Naast het raadsvoorstel is ook een 'beslisdocument diftar' bijgevoegd, waarin twee sterk uiteenlopende tariefvarianten met elkaar vergeleken worden; variant 1 met een heffing met een deels vast en een deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij de omliggende en andere grote diftar gemeenten en variant 2, waarin 80% van de kosten is opgenomen in het variabele deel en 20% vast, de zakprijs zal rond de € 5,00 liggen.

	Kanttekeningen Naast de positieve effecten zijn er ook risico's op ongewenste effecten bij een hoog variabel tarief, ook wel samengevat onder de term ontwijkgedrag. Voorbeelden hiervan zijn dumping in de openbare ruimte en meenemen naar 'goedkopere' buurgemeentes. **Voorstel** De raad wordt gevraagd in te stemmen met het invoeren van een gedifferentieerd tarief op voor de afvalstofheffing op basis van aangeboden hoeveelheden restafval (diftar) en daarbij te kiezen voor een heffing met een deels vast en een deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij de omliggende en andere grote diftar gemeenten (variant 1) In het voorstel verzoekt de raad het college deze variant verder uit te werken conform de uitgangspunten van Van Wijken Weten en de nadere invulling daarvan voor de zomer aan de raad voor te leggen. De invoering van diftar in te laten gaan op 1 januari 2018 en een bedrag van € 350.000 in 2017 en € 200.000 in 2018 voorbereidingskosten te dekken uit de Bestemmingsreserve Afval, waarvoor de MJPB aangepast dient te worden. **Informatieve behandeling** De informatieve behandeling van het raasdvoorstel "invoering diftar" heeft plaatsgevonden in de raadskamer op 13 februari j.l. De heer Geurtz en de heer Dresen hebben beide ingesproken op persoonlijke titel. Wethouder van Burgsteden heeft toegezegd om de opgehaalde zorgen van de raadskamer mee te nemen om verder te onderzoeken. Ze komt in juli terug met een nadere uitwerking van deze zorgen. Het gaat hier om de volgende zorgen; - scheiding van GFT/restafval in hoogbouw; onderzoeken oplossing container plaatsen bij hoogbouw - ouderen die kleine zakjes wegbrengen iedere week en de kosten die daarbij horen. - betalingssysteem; prepaid of achteraf betalen?; afval per kg. betalen? - medisch restafval - mogelijkheid tot het plaatsen in looproutes van meer zwerfvuil-kleppen in containers - hoe om te gaan met restafval in wijken na evenementen - diftar in studentenhuizen hoe gaat dat in zijn werk? Wethouder van Burgsteden zegt toe indien er na de introductie van diftar een toename van het zwerfvuil wordt geconstateerd dit met de raad zal worden gedeeld. Tevens zal wethouder van Burgsteden de technische vraag van dhr. E. Greving over tabel 11 per mail technisch laten beantwoorden aan dhr. Greving. De voorzitter van de raadskamer heeft geconcludeerd dat het raadsvoorstel door kan naar de meningsvorming waarbij een aantal fracties heeft aangekondigd met een amendement te komen, waarin een aantal kaders gesteld zullen worden. De raadskamer heeft aangegeven graag in maart door te gaan met de meningsvorming i.v.m. het goed willen voorbereiden van de kaders voor het raadsvoorstel diftar in de vorm van amendementen en moties.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Te beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase.
Spreekrecht publiek	Nee, het inspreken heeft plaatsgevonden op 13 februari j.l.
Behandeladvies	Er wordt gestart met de meningsvormende fase. Deze fase bestaat uit twee termijnen: 1e termijn: fracties geven hun standpunt weer, te beginnen met de fracties die tegen het voorstel zijn of het voorstel willen wijzigen. Interrupties zijn toegestaan. 2e termijn: Na de reactie van de portefeuillehouder wordt de discussie gevoerd.

Bijlagen			
Raadsvoorstel invoering van diftar			
Beslisdocument diftar			
Begrotingswijziging			
Amendement "Eerst de rekening"			
Afvalplan 2012-2020			

Pilotwijken gestart voor Omgekeerd Inzamelen in 2014			
Tussenevaluatie Pilotwijken en Raadsvoorstel "uitrollen omgekeerd inzamelen huishoudelijk afval" voor hele stad 29 juni 2015			
Perspectiefnota 2017-2020			
MJPB 2017-2020			
Behandelresultaat informatieve vergadering 13 februari			
Inspreektekst B. Geurtz			
Mailberichten dhr. Rijnaard			
Overzicht korte schriftelijke reacties invoering diftar			
Schriftelijke reactie Apcg			
Schriftelijke reactie bewonersgroep Arnhems Hart			
Schriftelijke reactie dhr. van er Leest			
Schriftelijke reactie mw. H. Magré			
Schriftelijke reactie wijkplatform Malburgen, Immerlo en 't Duifje			
Schriftelijke reactie wijkplatform Malburgen West, Stadsblokken, Meinerswijk			
Schriftelijke reactie dhr. Jonker			

GROENLINKS PARTIJ VAN DE ARBEID

Amendement **Afval scheiden lonend maken CONCEPT**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 20 maart 2017 bij de vaststelling van 'invoeren van diftar';

Constaterende dat:

- Het college van burgemeester en wethouders voorstelt om kwijtschelding afvalstoffenheffing voor minima gedeeltelijk af te schaffen;
- In het raadsvoorstel een bezuiniging is uitgewerkt van € 761.000 op de kwijtschelding;
- In het raadsvoorstel uitgegaan wordt bij variant 1 (deels vast en deels variabel) van een gedeeltelijke kwijtschelding van het vaste tarief (€ 26,00 in plaats van € 104,00) en daarna de eerste 12 zakken gratis.

Overwegende dat:

- Het inkomen van minima onder druk staat en zij er niet verder op achteruit moeten gaan;
- Het voorstel voor invoering van diftar zo berekend is dat een gemiddeld huishouden erop vooruit gaat als ze beter afval scheiden, maar dit niet geldt voor minima: de prikkel om afval te scheiden is bij hen negatief;
- Een werkwijze die een positieve prikkel geeft bij beter scheiden van afval veel beter is;
- Deze werkwijze als volgt gerealiseerd zou kunnen worden:
    - Het vaste deel wordt volledig kwijtgescholden;
    - Op de Gelrepas krijgen mensen een tegoed van 33 afvalzakken voor een éénpersoonshuishouden en 82 zakken voor een meerpersoonshuishouden;
    - Als huishoudens minder afval scheiden dan het tegoed blijft er tegoed over wat ingezet kan worden voor de doelen van de Gelrepas.
- Met bovengenoemde werkwijze ook voor minima een positieve prikkel is ingebouwd om afval beter te scheiden;
- De aantallen net als bij overige huishoudens gebaseerd zijn op het huidige gemiddelde aan te bieden afval per huishouden, waardoor het voorstel financieel gedekt kan worden door de voorgestelde bezuiniging van € 761.000 op het armoedebudget terug te draaien.

Besluit:

Als beslispunt toe te voegen:

Het college de opdracht te geven een voorstel uit te werken, waarbij minima een tegoed krijgen op hun Gelrepas voor het aanbieden van restafval, en wanneer zij tegoed over houden dit ingezet kan worden voor de doelen van de Gelrepas. Waarbij het tegoed voor minima is gebaseerd op het huidige gemiddelde aanbod restafval per huishouden zoals genoemd in het raadsvoorstel. En de kosten hier voor te dekken uit (dekking volgt).

Mark Coenders **GroenLinks**

Eric Greving **PvdA**

CONCEPT

PARTIJ VAN DE ARBEID

Concept amendement "Diftar nog niet helemaal af"

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 27 maart 2017, ter besluitvorming over het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor afvalstoffenheffing (diftar),

Constaterende dat

- Het raadsvoorstel vraagt om in te stemmen met het invoeren van diftar, waarna voor de zomer nog een uitwerking volgt welke ook voorgelegd wordt aan de gemeenteraad;

Overwegende dat

- Er diverse onderwerpen in de stad en de gemeenteraad leven die in het nu voorliggende voorstel nog niet (volledig) zijn uitgewerkt:
    - Ouderen maken nu vaak gebruik van kleinere afvalzakken om restafval naar de containers te brengen. Dit zou in het huidige voorstel betekenen dat deze doelgroep meer afvalstoffenheffing gaat betalen. Echter, het dragen van grotere en dus zwaardere zakken is niet mogelijk voor deze doelgroep;
    - Mensen die afhankelijk zijn van medische hulpmiddelen (medicatie, incontinentiemateriaal, etc.) krijgen door het gebruik hiervan meer afval en moeten hierdoor meer betalen. Extra kosten door medisch afval is wat de PvdA betreft ongewenst.
    - Ouders met kinderen hebben luiers. Vanuit een solidariteitsgedachte is het ongewenst dat mensen gestraft worden als ze kinderen krijgen.
    - Bij hoogbouw wordt gft-afval bij het restafval gedaan. Er is wel een mogelijkheid voor een citybin van 20 liter. Maar in veel appartementen is dit niet een wenselijke oplossing. Dit zou betekenen dat mensen in hoogbouw hoe dan ook meer betalen dan laagbouw. Dit is wat de PvdA betreft ongewenst.
- Het college tijdens de informatieve fase heeft aangegeven blij te zijn met de input uit de stad en de raad, maar pas in juni met oplossingen te komen. Tot die tijd vraagt het college wel "in principe" in te stemmen met invoeren van Diftar.

Wijzigt het voorstel als volgt:

1. De tekst in het dictum onder nummer 1 wordt geschrapt en vervangen door "in te stemmen met de start van de voorbereidingen voor het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van aangeboden hoeveelheid restafval (diftar)."
2. Een punt twee toe te voegen met de volgende tekst: "2. Voor de zomer een definitief besluit te nemen over de invoering van diftar, waarbij de volgende randvoorwaarden in acht worden genomen:
    a. Ouderen kunnen kleinere hoeveelheden afval in containers aanbieden zonder dat daarvoor extra kosten worden betaald;
    b. Mensen met medisch afval kunnen dit gratis aanbieden
    c. Er wordt een mogelijkheid onderzocht hoe ouders van jonge kinderen luiers gratis kunnen aanbieden
    d. Er komt een mogelijkheid om Gft-afval gratis aan te bieden bij hoogbouw, ook als de citybin geen oplossing is;
3. De punten 2 tot en met 7 ter hernummeren rekening houdend met de hiervoor genoemde toevoeging
4. Bij punt 6 van het dictum de volgende zin aan het eind toevoegen: "in de periode tot het definitieve raadsbesluit over de invoering diftar worden zo min mogelijk voorbereidingskosten gemaakt en worden geen onomkeerbare stappen gezet".

Fractie PvdA
Eric Greving

GROENLINKS

Amendement **Kaders voor uitwerking diftar CONCEPT**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 20 maart 2017 bij de vaststelling van 'invoeren van diftar';

Constaterende dat:

- Het college met het raadsvoorstel 'invoeren van diftar' van de gemeenteraad een principebesluit vraagt over de invoering van diftar.

Overwegende dat:

- Het onder meer voor mensen die slecht ter been zijn lastig is zware zakken (60 liter) aan te bieden en het voor hen mogelijk moet zijn ook kleinere hoeveelheden aan te bieden;
- Medisch afval niet te voorkomen is en het niet wenselijk is hier door middel van een financiële prikkel op te sturen;
- Voor velen die in hoogbouw wonen het aanbieden van GFT-afval in city bins geen passende oplossing is.

Besluit:

Na punt 4 aan het raadsvoorstel toe te voegen:
5. Het college de opdracht te geven bij de nadere invulling zoals voor te leggen aan de raad de volgende kaders in acht te nemen:

- Voor groepen waarvoor dit nodig is komt er een oplossing voor het aanbieden van kleinere hoeveelheden afval tegen gereduceerd tarief.
- Incontinentiemateriaal en (ander) medisch afval kunnen gratis of tegen zeer gereduceerd tarief aangeboden worden.
- Er komt een passende oplossing per situatie voor het aanbieden van GFT-afval door mensen die in hoogbouw wonen.

Punten 5 tot en met 7 om te nummeren naar 6 tot en met 8.

Mark Coenders
GroenLinks

CONCEPT

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormende vergadering Invoering diftar 13 maart 2017

Raadsvoorstel "Invoering diftar"

Zaaknummer:	110880
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden

Resultaat van bespreking:

Toezeggingen
Wethouder Van Burgsteden zegt toe om vóór de besluitvorming de raad te informeren over de kosten en de voor-en nadelen om de gebruiker het afval per kg. te laten betalen.
Wethouder Van Burgsteden zegt toe indien er na de introductie van diftar een toename van het zwerfvuil wordt geconstateerd dit met de raad zal worden gedeeld. Zij zegt toe met een 0-meting van het zwerfvuil te komen voorafgaande aan de invoering van diftar.

Aangekondigde moties en amendementen
Dhr. Coenders van de fractie van GroenLinks kondigt het concept amendement "Kaders voor uitwerking diftar" aan en het concept amendement "Afval scheidend lonend maken", waarbij de fractie van de PvdA mede indiener is.
Dhr. Greving van de fractie van de Partij van de Arbeid kondigt het concept amendement "Diftar nog niet helemaal af" aan.
Dhr. Becker van de fractie van de ChristenUnie overweegt een motie "Diftar uit de luiers" en een motie "met vege blik en pet langs de deuren" in te dienen. En is geïnteresseerd in de denkrichting van ondergrondse containers voor GFT bij hoogbouw.
Dhr. Lenting van de fractie van de SP zou graag zien dat het betalen van afval per kilo zal gaan.
Hij biedt het college een voorbeeld aan genaamd "inwerpzuil model Antwerpen "waarin een leverancier het mogelijk maakt het afval per kilo te meten en te laten betalen.
Verder pleit de fractie van de SP voor een variant 2 gekoppeld (zo'n hoog mogelijk deel variabele kosten en zo'n laag mogelijk deel vaste kosten) en dat berekend per gewicht, gekoppeld aan een prepaid deel en een app. Ook wil de SP fractie een 0-meting van zwerfvuil in de wijken en dat de minima er niet op achteruitgaan. Voor de SP zijn zaken als medisch afval, meerdere keren kleine afval zakken kunnen aanbieden, het goed regelen van omgekeerd inzamelen voor iedereen, GFT in hoogbouw ook belangrijk dat dat goed geregeld wordt in dit raadsvoorstel. De fractie zal zich beraden zich over de aangekondigde concept amendementen van de PvdA en GroenLinks.
De fractie van Arnhem Centraal meldt dat er veel bezwaren kleven aan dit raadsvoorstel, zoals o.a. ook de mogelijkheid kunnen bieden, van het kunnen aanleveren van meerdere keren van kleine zakken afval, het scheiden van GFT afval bij hoogbouw. Ze omarmt het amendement van de PvdA.
Mevr. van Hamersveld van de fractie van D66 heeft een drietal zorgpunten over de extra kosten rondom medisch afval, communicatie naar de burgers wat de bedoeling van diftar is, en 0-meting zwerfvuil vooraf. Tevens vindt de fractie van D66 het rechtvaardig als er per kilo betaald kan worden.
Dhr. Montfrooij van de fractie van het CDA overweegt een amendement in te dienen over de zorg om ouderen en de afstand die ze moeten afleggen om afval weg te kunnen gooien en het gewicht van de afvalzakken. Over de scheiding van GFT/ restafval in hoogbouw, de citybin en het medisch restafval. De fractie van het CDA overweegt mee te gaan met het amendement van GroenLinks "Aanvullende kaders Diftar", maar wacht antwoord van college af.
Dhr. Van der Zee, van de fractie van de VVD, wil diftar niet nu invoeren, maar over twee jaar. De VVD vindt dat diftar niet eerlijk kan worden ingevoerd op dit moment voor vele groepen in de maatschappij, zoals studenten, hoogbouw bewoners, ouderen, mensen met incontinentie afval en andere medische problemen mensen met baby's etc. De fractie denkt dat er een toename van zwerfvuil zal plaatsvinden

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormende vergadering Invoering diftar 13 maart 2017

en twee systemen tegelijk invoeren vindt de VVD niet handig. Overwegen de amendementen van de PvdA te steunen.
Dhr. De Groot van de fractie van de Partij voor de Dieren heeft ook zorgen over de bedenkingen die geuit zijn bij de informatieve behandeling van het raadsvoorstel. De fractie beraadt zich over de aangekondigde concept amendementen.
Dhr. Venhovens van de fractie van Verenigd Arnhem worstelt met het stimuleren van afval scheiden en hoe dat moet gaan in studentenhuizen. De fractie staat positief tegenover de amendementen die tot nu zijn aangekondigd en ook over de richting die SP aangeeft rondom het kosten afdragen per kilo. Wel wil de fractie weten wat dat gaat kosten.

Conclusie
De voorzitter van de raadskamer concludeert dat het raadsvoorstel niet door kan naar de besluitvorming. De meningsvormende vergadering is niet afgerond. Vanwege de tijd heeft de wethouder heeft haar eerste termijn niet kunnen afronden. Zij heeft antwoord gegeven op een aantal gemeenschappelijke zorgpunten van de raadskamer en op een aantal facetten uit de concept amendementen van de PvdA en GroenLinks. Daarna is de wethouder dieper in gegaan op de punten die de fractie van de SP had genoemd, zoals het prepaid-betalingssysteem. Bij dit onderwerp is de vergadering gestopt. Graag het verzoek van de raadskamer om de volgende keer met de eerste termijn van het college verder te gaan.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

M. Louwers

Titel/onderwerp: Invoering van diftar

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Clemens Berntsen
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden	Telefoonnr:	5020
		E-mailadres:	Clemens.berntsen@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvorming (vervolg)		

Toelichting

Voorgeschiedenis
- Periode 2012-2016
Met het vaststellen van het Afvalplan door de raad in 2012, heeft het zo optimaal mogelijk hergebruiken van afvalstromen al geleid tot een beleidskeuze voor vergaande aanpassingen van het afvalinzamelsysteem. De eerste stap hierin was het invoeren van het systeem van 'Omgekeerd Inzamelen'. Dit is eerst in een aantal pilotwijken (2014) uitgeprobeerd en geëvalueerd. Vervolgens is dit uitgerold over de stad op basis door de raad vastgestelde criteria in juni 2015.

- Periode 2016-2018
De volgende stap, is het invoeren van een systeem van tariefdifferentiatie, waarbij inwoners de financiële prikkel wordt geboden om hieraan bij te dragen en hierop ook beloond te worden.
Bij de behandeling van de MJPB 2017-2020 in oktober 2016, is aangegeven dat per 1-1-2018 naar verwachting diftar kan worden ingevoerd en dat een voorstel hiertoe aan de raad zal worden aangeboden. Dit voorstel ligt nu voor aan de raad. Tevens is in de MJPB een maatregel binnen het armoedebeleid voorgesteld die een relatie heeft met diftar. Met het voorliggende diftarsysteem is er de mogelijkheid om deze nadelige effecten m.b.t. het armoedebeleid te verminderen.

Invoering diftar
Bij diftar bestaat de afvalstofheffing uit een vast en een variabel deel. Het vaste deel van het tarfief is voor elk huishouden gelijk, het variabele deel wordt gebaseerd op het aantal keren dat een afvalzak wordt aangeboden. De hoogte van dit variabele tarief kan men dus zelf beïnvloeden. Bewoners worden bewuster van hun inkoop-en aanbiedgedrag (van afval) doordat zij hiermee direct financieel voordeel kunnen behalen. Door diftar wordt het principe 'de vervuiler betaalt' ingevoerd en kan de pijn van de verminderde kwijtschelding worden verzacht.

Amendement "Eerst de rekening" van ChristenUnie, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren.
De raad heeft d.d. 27 juni 2016 middels een amendement bij de behandeling van het raadsvoorstel de "Doorontwikkeling armoedebeleid en schulddienstverlening' aangegeven eerst de gevolgen voor minima van de bezuiniging op de kwijtschelding van afvalstoffenheffing te willen inzien, alvorens in te stemmen met de invoering van deze maatregel. In het 'beslisdocument diftar' wat is bijgevoegd, wordt door het college dit amendement uitgevoerd.

'Beslisdocument diftar'
Naast het raadsvoorstel is ook een 'beslisdocument diftar' bijgevoegd, waarin twee sterk uiteenlopende tariefvarianten met elkaar vergeleken worden; variant 1 met een heffing met een deels vast en een deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij de omliggende en andere grote diftar gemeenten en variant 2, waarin 80% van de kosten is opgenomen in het variabele deel en 20% vast, de zakprijs zal rond de € 5,00 liggen.

	Kanttekeningen Naast de positieve effecten zijn er ook risico's op ongewenste effecten bij een hoog variabel tarief, ook wel samengevat onder de term ontwijkgedrag. Voorbeelden hiervan zijn dumping in de openbare ruimte en meenemen naar 'goedkopere' buurgemeentes. **Voorstel** De raad wordt gevraagd in te stemmen met het invoeren van een gedifferentieerd tarief op voor de afvalstofheffing op basis van aangeboden hoeveelheden restafval (diftar) en daarbij te kiezen voor een heffing met een deels vast en een deels variabel tarief, waarbij de hoogte van het variabele tarief op vergelijkbaar niveau wordt vastgesteld als bij de omliggende en andere grote diftar gemeenten (variant 1) In het voorstel verzoekt de raad het college deze variant verder uit te werken conform de uitgangspunten Van Wijken Weten en de nadere invulling daarvan voor de zomer aan de raad voor te leggen. De invoering van diftar in te laten gaan op 1 januari 2018 en een bedrag van € 350.000 in 2017 en € 200.000 in 2018 voorbereidingskosten te dekken uit de Bestemmingsreserve Afval, waarvoor de MJPB aangepast dient te worden. **Informatieve behandeling** De informatieve behandeling van het raadsvoorstel "invoering diftar" heeft plaatsgevonden in de raadskamer op 13 februari jl. De heer Geurtz en de heer Dresen hebben beide ingesproken op persoonlijke titel. Wethouder van Burgsteden heeft toegezegd om de opgehaalde zorgen van de raadskamer mee te nemen om verder te onderzoeken. Ze komt in juli terug met een nadere uitwerking van deze zorgen. Het gaat hier om de volgende zorgen; - scheiding van GFT/restafval in hoogbouw; onderzoeken oplossing container plaatsen bij hoogbouw - ouderen die kleine zakjes wegbrengen iedere week en de kosten die daarbij horen. - betalingssysteem; prepaid of achteraf betalen?; afval per kg. betalen? - medisch restafval - mogelijkheid tot het plaatsen in looproutes van meer zwerfvuil-kleppen in containers - hoe om te gaan met restafval in wijken na evenementen - diftar in studentenhuizen hoe gaat dat in zijn werk? Wethouder van Burgsteden zegt toe indien er na de introductie van diftar een toename van het zwerfvuil wordt geconstateerd dit met de raad zal worden gedeeld. Tevens zal wethouder van Burgsteden de technische vraag van dhr. E. Greving over tabel 11 per mail technisch laten beantwoorden aan dhr. Greving. De voorzitter van de raadskamer heeft geconcludeerd dat het raadsvoorstel door kan naar de meningsvorming waarbij een aantal fracties heeft aangekondigd met een amendement te komen, waarin een aantal kaders gesteld zullen worden. De raadskamer heeft aangegeven graag in maart door te gaan met de meningsvorming i.v.m. het goed willen voorbereiden van de kaders voor het raadsvoorstel diftar in de vorm van amendementen en moties. **Meningsvormende behandeling** De meningsvormende behandeling van het raadsvoorstel "invoering diftar" heeft plaatsgevonden in de raadskamer op 13 maart jl. De fracties hebben hun standpunten weergegeven, waarbij de fracties van de PvdA en GroenLinks, hun concept amendementen hebben gepresenteerd. De fracties van de SP, CDA en de CU hebben het voornemen om een aantal amendementen en/of moties in te dienen. De overige fracties nemen de aangekondigde amendementen mee naar hun fracties ter overleg. De meeste fracties zin geneigd het amendement van de PvdA te omarmen en onderdelen van het gezamenlijke amendement van de PvdA en GroenLinks ook. De concept amendementen zijn hieronder bijgevoegd. **Toezeggingen portefeuillehouder** Wethouder van Burgsteden zegt toe om vóór de besluitvorming de raad te informeren over de kosten en de voor-en nadelen om de gebruiker het afval per kg. te laten betalen. Wethouder van Burgsteden zegt toe indien er na de introductie van diftar een toename van het zwerfvuil wordt geconstateerd dit met de raad zal worden gedeeld. Zij zegt toe

	met een 0-meting van het zwerfvuil te komen voorafgaande aan de invoering van diftar. **Conclusie behandeling** De voorzitter van de raadskamer concludeert dat het raadsvoorstel niet door kan naar de besluitvorming. De meningsvormende vergadering is niet afgerond. Vanwege de tijd heeft de wethouder heeft haar eerste termijn niet kunnen afronden. Zij heeft antwoord gegeven op een aantal gemeenschappelijke zorgpunten van de raadskamer en op een aantal facetten uit de concept amendementen van de PvdA en GroenLinks. Daarna is de wethouder dieper in gegaan op de punten die de fractie van de SP had genoemd, zoals het prepaid-betalingssysteem. Bij dit onderwerp is de vergadering gestopt. Graag het verzoek van de raadskamer om de volgende keer met de eerste termijn van het college verder te gaan. Het behandelresultaat van de vergadering van 13 maart is hieronderbijgevoegd.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Te beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase.
Spreekrecht publiek	Nee, het inspreken heeft plaatsgevonden op 13 februari jl.
Behandeladvies	Er wordt gestart met het vervolg van de meningsvormende fase, waarbij de portefeuillehouder haar eerste termijn kan voortzetten. Interrupties zijn toegestaan. 2e termijn: Na de reactie van de portefeuillehouder wordt de discussie gevoerd.

Bijlagen			
Raadsvoorstel invoering van diftar			
Beslisdocument diftar			
Begrotingswijziging			
Amendement "Eerst de rekening"			
Afvalplan 2012-2020			
Pilotwijken gestart voor Omgekeerd Inzamelen in 2014			
Tussenevaluatie Pilotwijken en Raadsvoorstel "uitrollen omgekeerd inzamelen huishoudelijk afval" voor hele stad 29 juni 2015			
Perspectiefnota 2017-2020			
MJPB 2017-2020			
Behandelresultaat informatieve vergadering 13 februari			
Inspreektekst B. Geurtz			
Mailberichten dhr. Rijnaard			
Overzicht korte schriftelijke reacties invoering diftar			
Schriftelijke reactie Apcg			
Schriftelijke reactie bewonersgroep Arnhems Hart			
Schriftelijke reactie dhr. van er Leest			
Schriftelijke reactie mw. H. Magré			
Schriftelijke reactie wijkplatform Malburgen, Immerlo en 't Duifje			
Schriftelijke reactie wijkplatform Malburgen West, Stadsblokken, Meinerswijk			
Schriftelijke reactie dhr. Jonker			
concept amendement "Kaders voor uitwerking diftar" GroenLinks			
concept amendement "Afval scheidend lonend maken" GroenLinks en PvdA			
concept amendement "Diftar nog niet helemaal af" PvdA			
Behandelresultaat meningsvormende vergadering van 13 maart			

ChristenUnie
Arnhem

Motie
Diftar uit de luiers

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op XX XXX 2017, bij de behandeling van het agendapunt ‘invoering van Difar’.

Constaterende dat:

- In heel Arnhem vanaf 1 januari 2018 Diftar uitgerold zal zijn;
- Er dan naast een laag vast tarief ook per aangeboden zak restafval aanvullend betaald zal moeten worden;
- Incontinentiemateriaal (zoals luiers) bij het restafval zal moeten worden afgevoerd.

Overwegende dat:

- Gezinnen en inwoners met incontinentieproblemen meer afval produceren en dus ook meer kosten zullen maken ongeacht hun motivatie om bij te dragen aan het verminderen van de hoeveelheid restafval.

Verzoekt het college:

- Bij de nadere ontwikkeling van Diftar de volgende voorwaarde in acht te nemen: Huishoudens worden geïnformeerd over de mogelijkheid om gebruikt incontinentiemateriaal gratis aan te bieden bij de gemeentelijke milieustraten;
- Daarnaast te onderzoeken of er nog aanvullende mogelijkheden zijn om inwoners die gebruikt incontinentiemateriaal als afval willen aanbieden van dienst te zijn met een van straat tot straat alternatief of een ophaalservice en de raad omtrent de resultaten van dit onderzoek te informeren.

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker, namens de ChristenUnie

ChristenUnie
Arnhem

Motie
Met veger, BLIK en de PET rond

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op XX XXX 2017, bij de behandeling van het agendapunt ‘invoering van Difar’.

Constaterende dat:

- In heel Arnhem vanaf 1 januari 2018 Diftar uitgerold zal zijn;
- Zwerfafval nu al een schadelijk effect op het milieu heeft;
- Restafval per leging aanvullend betaald zal moeten worden, ook als het slechts een aantal stuks zwerfafval betreft;
- Zwerfafval tot nu toe kosteloos in containers kan worden gedeponeerd en straks alleen via het zgn. ‘zwerfafvalklepje’, waardoor mogelijk meer zwerfafval blijft liggen;
- Met het opruimen van zwerfafval geen scheiding plaats vindt van hoogwaardig herbruikbare (kleine) PET-flesjes en blikjes;

Overwegende dat:

- Verenigingen en maatschappelijke organisaties interesse hebben in extra inkomsten;
- Verenigingen en maatschappelijke organisaties ingezet kunnen worden voor het inzamelen van PET-flesjes en blikjes in ruil voor vergoeding;
- In andere gemeenten hier al succesvol inzameling van hoogwaardig zwerfafval plaats vindt;

Verzoekt het college:

- Bij de nadere ontwikkeling van Diftar de volgende voorwaarde in het definitieve raadsvoorstel verwerken: Verenigingen en maatschappelijke organisaties krijgen de mogelijkheid om PET-flesjes en blikjes aan te bieden bij de gemeentelijke inzamelpunten ter beloning van 0,05 cent per PET-flesje of blikje;

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker, namens de ChristenUnie

Motie Statiegeldfles overal welkom (concept)

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op xx - xx - 2017 bij het vaststellen van ‘invoeren van diftar’

Constaterende dat:

- In Nederland ruim 2% van de statiegeldflessen niet in de roulatie van het recycleproces terechtkomt doordat mensen de statiegeldfles weg gooien.
- Dat dit ook een onderdeel is van de 50 miljoen kilo zwerfafval in Nederlandse straten, natuur en wateren.
- Niet alle statiegeldflessen ingeleverd kunnen worden bij ondernemers die ook statiegeldflessen aanbieden. Denk bijvoorbeeld aan huismerken die bij supermarkt A gekocht zijn kunnen niet ingeleverd worden bij de concurrent.
- Arnhemmers soms moeten puzzelen waar die ‘ene’ fles ook alweer vandaan komt en deze uiteindelijk weggooit.
- Dat veel mensen niet weten dat ze ook lege flessen kunnen inleveren bij andere ondernemers dan supermarkten. Denk aan snackbars, etc

Overwegende dat:

- Ondernemers die statiegeldflessen inleveren bij de groothandel of fabrikant ook tegen dezelfde problemen aanlopen als consument
- Dat dit niet alleen een Arnhems probleem is, maar een landelijk
- Dat de petfles een Arnhems idee is en dat onze ideeën niet in de prullenbak horen.

Verzoekt het college:

Om namens de gemeenteraad van Arnhem in gesprek te gaan met de verantwoordelijke ministeries over het probleem dat niet alle statiegeldflessen ingeleverd kunnen worden bij verkooppunten in Nederland.
Daarnaast met Arnhemse ondernemers in gesprek gaan die statiegeldflessen aanbieden om te stimuleren dat zij ook alle statiegeldflessen accepteren. Daarbij wel rekening houdende dat zij tegen hetzelfde probleem aanlopen als de consumenten.

En gaat weer over tot de orde van de dag.

Kursat Bal
Verenigd Arnhem

Amendement: Regeling grofvuil niet wijzigen

De gemeenteraad bijeen op 27 maart 2017 bij punt …

Overwegende dat:

- Zwerfafval zoveel mogelijk vermeden dient te worden;
- Het laten afhalen van grofvuil niet meer gratis is;
- Grofvuil waar mogelijk recyclet dient te worden;
- Het onwaarschijnlijk is dat men massaal restafval opspaart en vervolgens gratis aanbiedt bij het afvalbrengstation, gezien de extra moeite en brandstofkosten.

Besluit de raad:

Het college op te dragen de huidige regeling om 6 keer gratis grofvuil te brengen te handhaven.

Namens de fractie van Arnhem Centraal

Lea Manders

Vaststellen: "Invoeren diftar"

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	27 maart 2017
Zaaknummer:	110880
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden

Raadskameradvies:

Aan de gemeenteraad, 22 maart 2017

Proces
De eerste meningsvormende vergadering van 13 maart jl. was niet afgerond. De wethouder had haar eerste termijn niet kunnen afronden. Het vervolg van deze meningsvormende behandeling van het raadsvoorstel "Invoering diftar" vond plaats op 20 maart. Deze vergadering is gestart met het afronden van de eerste termijn van de wethouder. Nadat de eerste termijn was afgerond, is de tweede termijn begonnen, waarin de fracties met elkaar het debat voerden, over de aangekondigde concept moties en amendementen.

Toezeggingen
Wethouder Van Burgsteden zegt toe op verzoek van de fractie van de SP, om vóór de besluitvorming van het raadsvoorstel "Invoering diftar", de raad door middel van een memo te informeren over de methodiek voor wegen per kilo afgezet tegenover de methodiek zoals die in diftar wordt gekozen qua kosten en effecten.
Wethouder Van Burgsteden zegt toe op verzoek van de fractie van Verenigd Arnhem, om vóór de besluitvorming van het raadsvoorstel "Invoering diftar", de raad door middel van een memo te informeren over of het mogelijk is voor studentenhuizen met een syteem van dubbele passen te werken.
Wethouder Van Burgsteden zegt toe op verzoek van de fractie van de VVD om vóór de besluitvorming van het raadsvoorstel "Invoering diftar", de raad door middel van een memo te informeren over de doelstellingen van diftar.
Wethouder Van Burgsteden zegt toe, tijdens het vervolg van de meningsvormende behandeling van het raadsvoorstel "Invoering diftar" dat:
- het aanpassen van de containers voor kleinere trommels wel kan binnen het budget. Of het slim is of alle containers of een deel aangepast dient te worden, zal nader onderzocht worden.
- allerlei verschillende vormen van inzamelen van het GFT, zoals composteren mogelijk is.
- het aanbrengen van meer kleppen voor zwerfvuil in de containers mogelijk is binnen het huidige systeem.
- het verhaal van de fractie van de SP rondom het bevoorschotten en de mogelijkheden van een communicatieapp, meegenomen zal worden in het onderzoek.

Aangekondigde moties en amendementen
Dhr. Coenders van de fractie van GroenLinks heeft, vorige week bij de eerste keer meningsvormende behandeling van diftar, het concept amendement "Kaders voor uitwerking diftar" aangekondigd en het concept amendement "Afval scheidend lonend maken", waarbij de fractie van de PvdA mede indiener is.
Dhr. Greving van de fractie van de Partij van de Arbeid heeft, vorige week bij de eerste keer meningsvormende behandeling van diftar, het concept amendement "Diftar nog niet helemaal af" aangekondigd.
Dhr. Becker van de fractie van de ChristenUnie kondigt de concept motie "Diftar uit de luiers" en de concept motie "met veger, BLIK en PET rond" aan.
Dhr. Lenting van de fractie van de SP overweegt om mede-indiener te worden van het concept amendement van de PvdA "Diftar nog niet helemaal af".
Dhr. Venhovens van de fractie van Verenigd Arnhem kondigt de concept motie "Statiegeldfles overal welkom "aan.
Mevr. Manders kondigt een concept amendement "Regeling grofvuil niet wijzigen" aan.

Conclusie
De voorzitter van de raadskamer concludeert dat de meningsvormende vergadering is afgerond en dat een grote meerderheid van de raadskamer heeft besloten dat het raadsvoorstel door kan naar de besluitvorming. Alleen de fractie van Verenigd Arnhem vond dat het voorstel niet door kon naar de besluitvormende behandeling.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

M. Louwers

De Staat van Arnhem 2016

STAAT VAN DE STAD 2016

Arnhem GEMEENTE

AFDELING INFORMATIEVOORZIENING, TEAM ONDERZOEK EN STATISTIEK

DECEMBER 2016

Inhoudsopgave

Inleiding **5**

Thema's **7**
Bevolking 8
Economische kracht 10
Sociale kracht en gezondheid 12
Kwaliteit leefomgeving 14
Cultuur, recreatie en sport 16
Arnhem en de regio 18

Van wijken weten **22**
1. Centrum 24
2. Spijkerkwartier 25
3. Arnhemse Broek 26
4. Presikhaaf-West 27
5. Presikhaaf-Oost 28
6. Sint Marten/Sonsbeek-Zuid 29
7. Klarendal 30
8. Velperweg e.o. 31
9. Alteveer en Cranevelt 32
10. Geitenkamp 33
11. Monnikenhuizen 34
12. Burgemeesterswijk/Hoogkamp 35
13. Schaarsbergen e.o. 36
14. Heijenoord-Lombok 37
15. Klingelbeek 38
16. Malburgen-West 39
17. Malburgen-Oost (N) 40
18. Malburgen-Oost (Z) 41
19. Vredenburg/Kronenburg 42
20. Elden 43
21. Elderveld 44
22. De Laar 45
23. Rijkerswoerd 46
24. Schuytgraaf 47
Arnhem totaal 48
Kaarten 50

Bronnen- en begrippenlijst **55**

KOFFIE
&
APPELTAART
HEERLIJK
BELEGDE
BROODJES!
BIJ "WAMPIE"
CAFE

Inleiding

De gemeente Arnhem wil kwaliteit leveren, de goede dingen zo goed mogelijk doen. Belangrijke vragen hierbij zijn:

- wat zijn ontwikkelingen in Arnhem en de regio?
- wat zijn de speerpunten van het beleid; waar moet Arnhem zich op richten?
- welke inspanningen worden geleverd?
- zijn deze inspanningen effectief en wat is het rendement?
- wat vinden de Arnhemmers van de gemeentelijke dienstverlening?

Arnhem heeft gekozen voor een fundamentele wijkbenadering, "Van wijken weten". Daarnaast wil Arnhem zich nadrukkelijk profileren als een vitale economische stad en als het bestuurlijk en cultureel centrum van Oost-Nederland.

Om de ambities voor de stad te kunnen bepalen is kennis en inzicht nodig over hoe Arnhem er op dit moment voor staat. De "Staat van de Stad" geeft jaarlijks een globaal beeld van de stand van zaken en ontwikkelingen in Arnhem en de wijken op een aantal belangrijke thema's:

- bevolking
- economische kracht
- sociale kracht en gezondheid
- kwaliteit leefomgeving
- cultuur, recreatie en sport
- Arnhem en de regio.

Na de thema's worden de 24 wijken kort getypeerd in "Van wijken weten". De laatst bekende cijfers zijn vermeld, waarbij de wijk steeds met Arnhem totaal wordt vergeken. Voor het eerst is daarbij geput uit 'gebiedsprofielen sociaal domein'.

De perspectiefnota is in de jaarlijkse cyclus het centrale document voor de te maken strategische hoofdkeuzes van de gemeente. Deze "Staat van de stad" biedt de onderliggende feiten en cijfers die kunnen dienen als onderbouwing van deze keuzes. Het is onze ambitie om "met de stad" deze feiten en cijfers jaarlijks te verrijken en aan te vullen zodat het een echt werkdocument wordt voor iedereen die betrokken is bij de stad en de wijken. De keuzes in de perspectiefnota worden vervolgens concreter uitgewerkt en van middelen voorzien in de meerjaren-programmabegroting. De gemeentelijke besluitvorming vindt plaats in een cyclus van:

- prioriteiten en doelen stellen in de perspectiefnota
- vastellen van een begroting in de MJPB
- uitvoeren en verantwoorden in de jaarrekening.

Voor uitgebreide, actuele informatie over (en ontwikkelingen in) de wijken zijn de "wijkprofielen' en 'gebiedsprofielen' voor het sociaal domein op de website van Arnhem beschikbaar. Ook op "Arnhem in cijfers" is veel informatie te vinden. Daarnaast verschijnen er regelmatig trend-rapportages.

THEMA'S

Bevolking

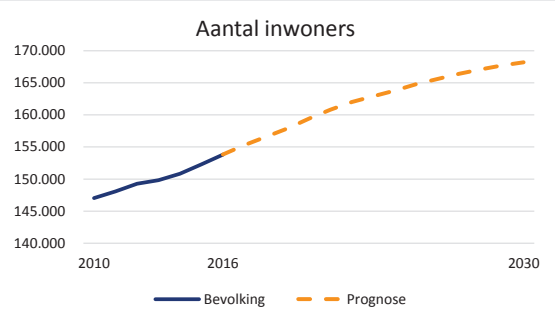

figuur 1

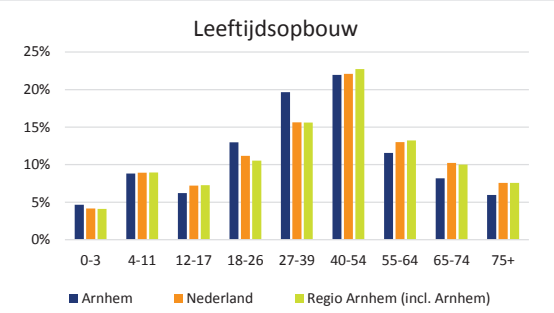

figuur 2

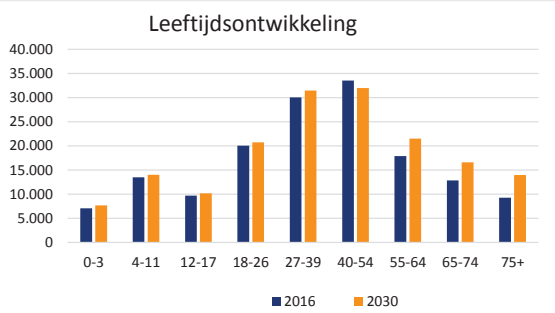

figuur 3

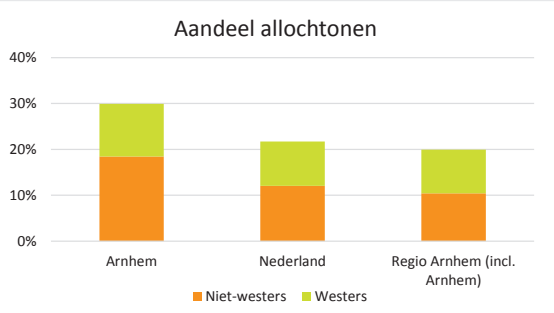

figuur 4

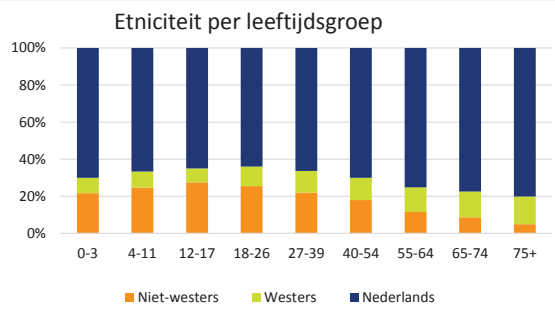

figuur 5

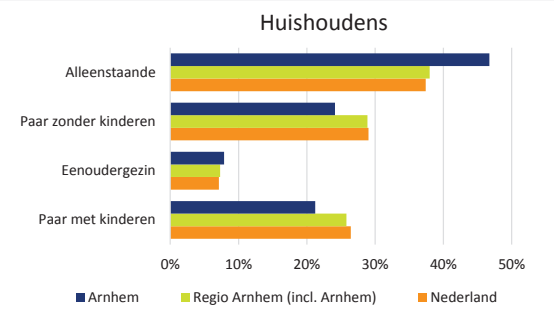

figuur 6

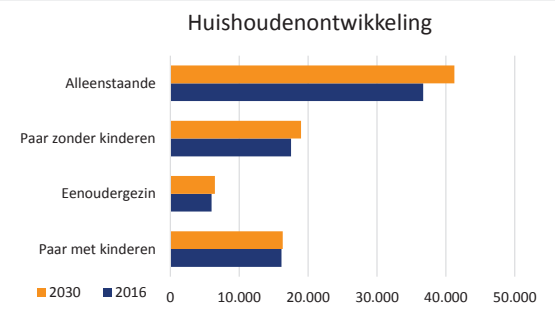

figuur 7

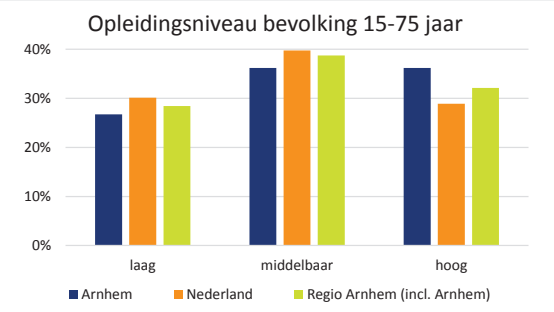

figuur 8

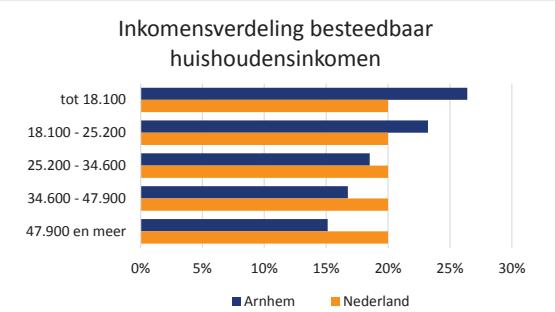

figuur 9

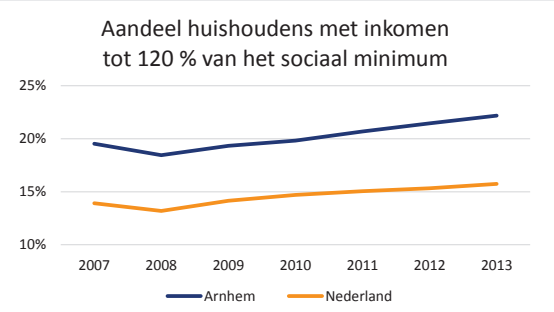

figuur 10

Bevolking

Beleid begint bij de inwoners van Arnhem. Wat zijn de kenmerken van de inwoners van Arnhem als we kijken naar bijvoorbeeld leeftijd, achtergrond, gezinssamenstelling, opleiding of inkomen? Hoe ontwikkelt de bevolking zich? Met een goed beeld van de inwoners van onze stad kan het beleid beter gericht worden ingestoken.

Bevolkingsontwikkeling (figuur 1)

- Het aantal inwoners van Arnhem groeit. Op 1 januari 2016 telde Arnhem 153.817 inwoners. Die groei zet door en naar verwachting wonen er in 2030 ongeveer 168.000 mensen in Arnhem.
- Arnhem groeit door zowel natuurlijke aanwas (meer geboorte dan sterfte) als een positief vestigingsoverschot (meer vestiging dan vertrek). Arnhem heeft een vestigingsoverschot van jonge volwassenen van 18 tot 28 jaar en een vertrekoverschot van jonge gezinnen en volwassenen in de leeftijd van 29 tot 40 jaar.
- Richting 2030 verandert de bevolkingssamenstelling van Arnhem: meer ouderen, meer niet-westerse allochtonen en meer alleenstaanden.

Leeftijdsopbouw (figuur 2 en 3)

- Arnhem heeft een stedelijke leeftijdsopbouw. In vergelijking met de regio en Nederland als geheel heeft Arnhem veel jonge volwassenen (18 tot 27 jaar) en volwassenen in de leeftijd van 27 tot 40 jaar. Arnhem heeft relatief minder 65-plussers dan de regio. Dat hangt samen met de suburbanisatie in de jaren zestig en zeventig. Door het vertrek van toen heeft Arnhem minder met vergrijzing te maken dan omliggende gemeenten.
- Desondanks vergrijst Arnhem. Naar verwachting zal het aantal 75-plussers groeien van ruim 9.200 nu naar 14.000 in 2030. Het aantal 65-75-jarigen is nu bijna 13.000 en dat zijn er naar verwachting ruim 16.500 in 2030.

Etniciteit (figuur 4 en 5)

- Arnhem heeft relatief veel inwoners van niet-westerse allochtone komaf. Bijna een op de vijf Arnhemmers wordt gerekend tot de niet-westerse allochtonen. Hetzij doordat ze zelf in het buitenland zijn geboren (eerste generatie) of omdat een van of beide ouders in het buitenland is geboren (tweede generatie).
- Onder jongeren is het aandeel niet-westerse allochtonen beduidend hoger dan onder ouderen. Bij Arnhemmers tot 27 jaar is één op de vier van niet-westerse allochtone komaf. Bij 65-plussers is dat één op de vijftien.

Huishoudens (figuur 6 en 7)

- In Arnhem wonen ongeveer 79.000 huishoudens. Bijna de helft van alle huishoudens in Arnhem bestaat uit één persoon. Dit is beduidend meer dan in Nederland of in de regio.
- Het aantal alleenstaanden neemt conform de landelijke trend toe. Met name het aantal oudere alleenstaanden neemt de komende jaren toe.

Opleiding en inkomen (figuur 8, 9 en 10)

- Arnhem heeft relatief veel hoogopgeleide inwoners. Meer dan een derde van de bevolking van 15 tot 75 jaar (36%) is hoogopgeleid. Dat is beduidend meer dan in Nederland als geheel of in de regio.
- Arnhem heeft relatief veel huishoudens met een laag inkomen. Huishoudens met hogere inkomens komen in Arnhem juist minder voor dan gemiddeld in Nederland.
- Een op de vijf huishoudens in Arnhem heeft een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Dat is hoger dan het landelijk gemiddelde, maar wel vergelijkbaar met de situatie in veel andere grote steden. Sinds 2008 neemt het aandeel huishoudens in Arnhem met een laag inkomen toe. Dit is conform het landelijke beeld.

Economische kracht

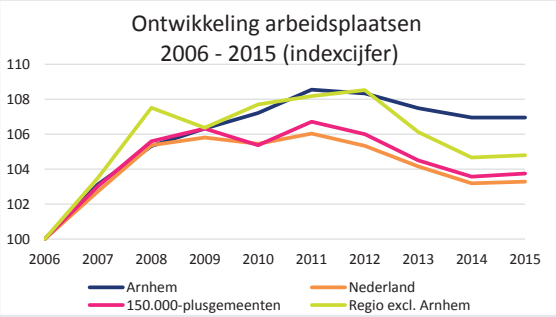

figuur 1

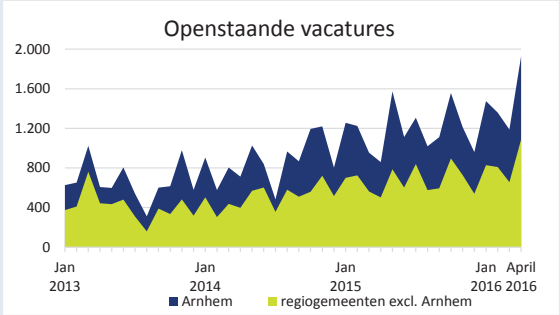

figuur 2

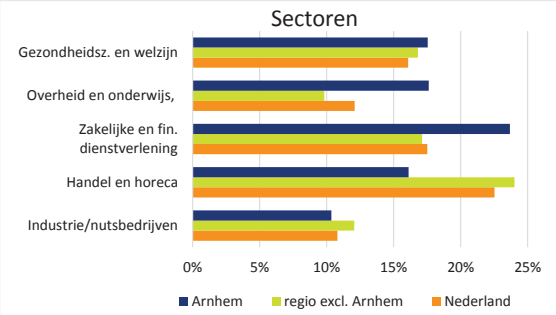

figuur 3

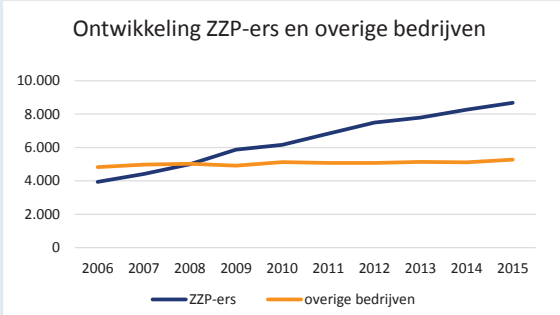

figuur 4

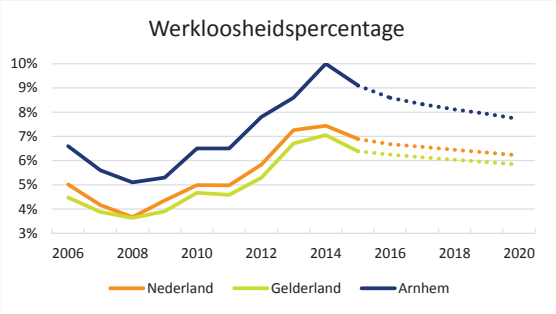

figuur 5

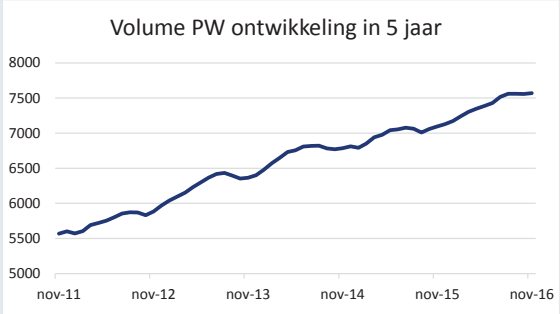

figuur 6

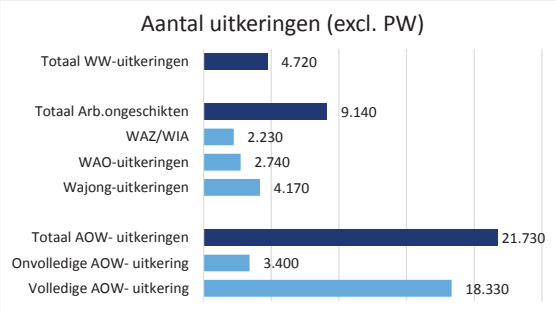

figuur 7

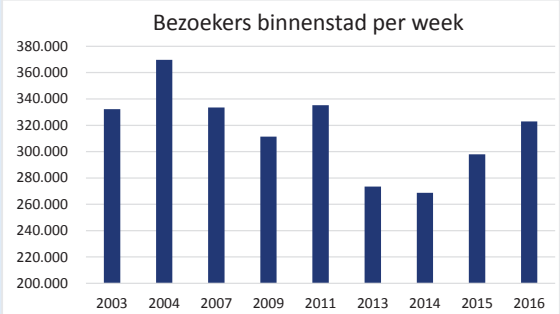

figuur 8

Economische kracht

Hoe staat Arnhem er economisch voor? Door te zorgen voor een goed ondernemersklimaat kan Arnhem daar een positieve invloed op hebben. Toch blijft Arnhem voor een groot deel afhankelijk van regionale, landelijke en internationale ontwikkelingen.

Werkgelegenheidsontwikkeling in Arnhem en elders (figuur 1)
Met betrekking tot de sociaal-economische index staat Arnhem op de 26ste plaats van de 50 grootste Nederlandse gemeenten. Dat is een stijging van drie plaatsen ten opzichte van de voorgaande vier jaren. Arnhem scoort goed wat betreft het aantal hoogopgeleiden en de bereikbaarheid van banen. Minder goed: bijstand, werkloosheid en armoede.

Vacatures (figuur 2)
De economie trekt weer aan. Het aantal vacatures neemt toe, zowel in Arnhem als in de regio. Ongeveer een kwart van de vacatures in Arnhem en de regio betreft lagere beroepen, ca. 40% middelbare beroepen en een derde hogere en wetenschappelijke beroepen.

Sectoren (figuur 3)
De sectoren Zakelijke & financiële dienstverlening en Overheid & bestuur zijn in Arnhem sterk vertegenwoordigd in vergelijking met elders.

ZZP-ers en dynamiek bedrijvigheid (figuur 4)
Het aantal bedrijfsvestigingen is de laatste jaren sterk gegroeid, vooral door de groei van ZZP-ers. Ruim 60% van alle bedrijfsvestigingen in Arnhem bestaat uit ZZP-ers, goed voor 8% van de werkgelegenheid. Er zijn relatief veel ZZP-ers werkzaam in de sectoren overige dienstverlening, bouw en vervoer, opslag & communicatie. ZZP-ers leveren een belangrijke bijdrage aan de sociaaleconomische dynamiek (minder uitkeringen en grotere arbeidsparticipatie).

Ontwikkeling werkloosheid en beroepsbevolking (figuur 5)
De werkloosheid is toegenomen. Naar verwachting zullen de beroepsbevolking en de werkgelegenheid de komende jaren verder stijgen en zal de werkloosheid dalen. Het werkloosheidspercentage ligt in Arnhem hoger dan elders. Naar verwachting zal de werkloosheid in Arnhem sterker dalen dan elders.

Bijstandsuitkeringen (figuur 6)
In Arnhem is het aantal bijstandsuitkeringen in 5 jaar met 36% gestegen. Per 30-11-2016 zijn er 7.571 PW-ers. Die stijgende trend zien we ook landelijk (+25%) en regionaal (31%). Het bijstandsniveau is van veel factoren afhankelijk, o.a. de lokale situatie op de arbeidsmarkt. Maar ook gewijzigde wetgeving (minder Wajongers) en uitkeringen aan statushouders (vluchtelingen) zorgden voor een autonome groei van het volume. Volgens DIVOSA is slechts 30% van het volume beïnvloedbaar.

Uitkeringen (figuur 7)
Meer dan 35.000 Arnhemmers huishoudens ontvangen een (gedeeltelijke) uitkering. Dit cijfer is exclusief de bijstandsuitkeringen. Daarbij gaat het om AOW-ers, arbeidsongeschikten en werklozen.

Binnenstad (figuur 8)
Nadat de Arnhemse binnenstad vanaf 2011 te kampen had met een daling van het aantal bezoekers per week is er nu weer een toename te zien van 298.000 in 2015 naar 323.000 in 2016 (8%).

Sociale kracht en gezondheid

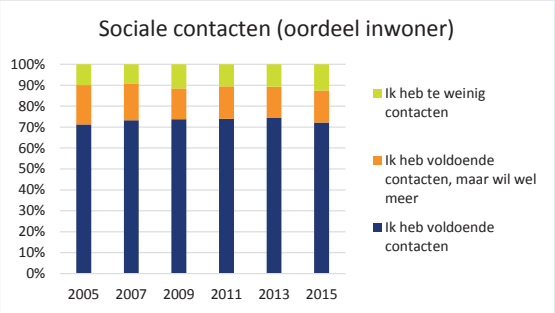

figuur 1

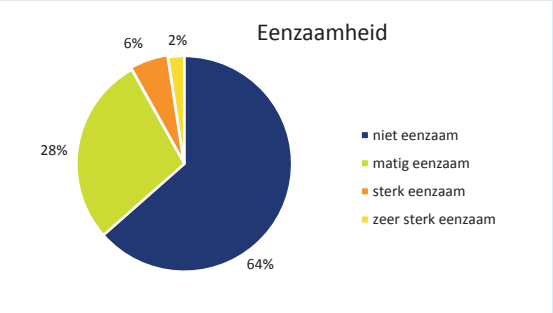

figuur 2

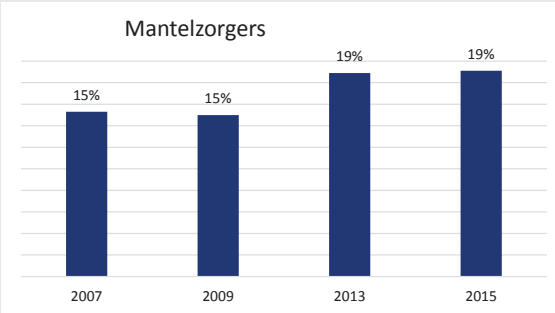

figuur 3

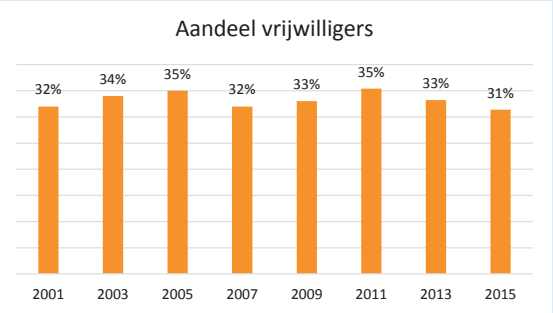

figuur 4

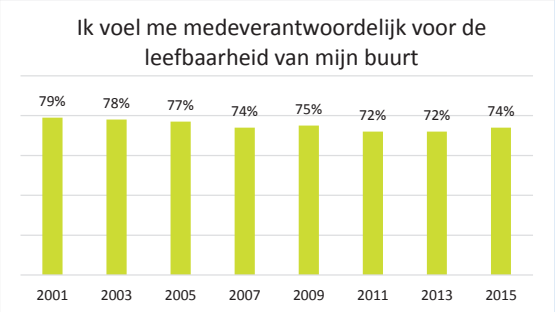

figuur 5

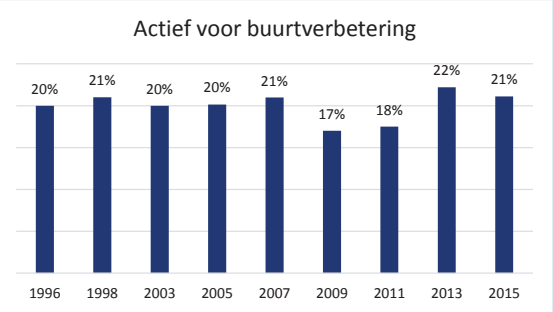

figuur 6

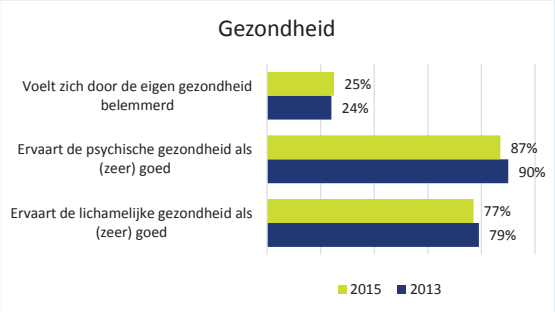

figuur 7

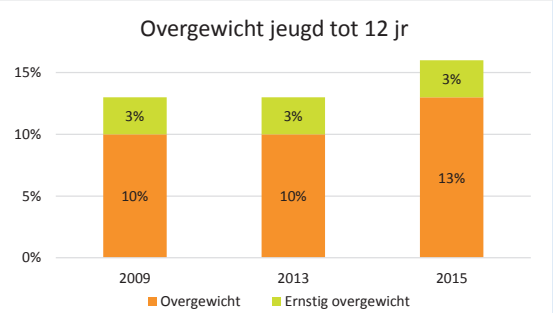

figuur 8

Sociale kracht en gezondheid

Sociale kracht belicht de sociale infrastructuur van Arnhem. Het gaat over de mate waarin Arnhemmers participeren en over het zelforganiserend vermogen van de stad. Over inwoners die iets willen bereiken voor hun buurt, wijk of stad, zelf initiatieven nemen en over de bereidheid van inwoners om anderen vrijwillig te helpen. Daarnaast gaat dit onderdeel in op gezondheid, een thema dat samenhangt met de mate waarin inwoners participeren.

Sociale contacten en eenzaamheid (figuur 1 en 2)

Het merendeel van de inwoners (72%) heeft naar eigen zeggen voldoende sociale contacten. Desondanks geeft ruim een derde van de inwoners aan in mindere of meerdere mate eenzaam te zijn. Ongeveer 8% is sterk tot zeer sterk eenzaam. In Presikhaaf-West en Malburgen-Oost (Zuid) komt eenzaamheid het vaakst voor: de helft van de mensen voelt zich matig tot zeer sterk eenzaam.
In Schaarsbergen, Burgemeesterswijk/Hoogkamp en Velperweg e.o. komt eenzaamheid het minst vaak voor. Eenzaamheid blijkt samen te hangen met leeftijd, type huishouden, opleiding en het al dan niet hebben van betaald werk. Ouderen, alleenstaanden, inwoners die alleen de lagere en/of middelbare school hebben doorlopen en inwoners zonder betaalde baan zijn aanzienlijk vaker eenzaam dan gemiddeld.

Steun aan en van anderen (figuur 3)

Ongeveer 20% van de Arnhemmers verleent mantelzorg. Mantelzorg is zorg die mensen geven aan iemand uit de eigen directe omgeving (bijvoorbeeld partner, ouders, kinderen, buren of vrienden) die voor langere tijd ziek, hulpbehoevend of gehandicapt is.
Verder blijkt dat de helft van de inwoners goed terecht kan voor hulp bij de buren. Daarnaast geven bijna vier op de tien inwoners wel eens hulp of steun aan buurtbewoners. Landelijk is ongeveer een derde van de Nederlanders actief als het gaat om het verlenen van informele hulp.

Initiatief voor buurt, wijk en stad (figuur 4,5 en 6)

Een belangrijke vorm van participatie is het vrijwilligerswerk in georganiseerd verband. In Arnhem is bijna een derde van de inwoners van 15 jaar en ouder actief als vrijwilliger. Het percentage loopt iets terug de afgelopen jaren. De vrijwillige inzet in Arnhem laat zich lastig vergelijken met het landelijk beeld als gevolg van verschillen in definitie, vraagstelling en timing van onderzoeken.
Daarnaast zetten inwoners zich ook informeel in voor hun buurt, wijk of stad. Het aandeel inwoners dat zich actief inzet voor verbeteringen in hun woonbuurt schommelt al jaren rond de 20 procent.
Drie kwart van de Arnhemmers voelt zich mede verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de eigen buurt.

Gezondheid (figuur 7 en 8)

Arnhemmers voelen zich over het algemeen gezond. Bijna acht op de tien Arnhemmers beoordeelt de eigen lichamelijke gezondheid als goed of zeer goed. Als het gaat om de eigen psychische gezondheid is men nog positiever. Dat neemt niet weg dat er ook een aanzienlijke groep is die last ondervindt van de eigen gezondheid. Een kwart van de inwoners ervaart belemmeringen die hier direct mee samenhangen. Het overgewicht onder kinderen stijgt. In de wijken Presikhaaf-West, Malburgen-Oost (Zuid), het Broek en Vredenburg/Kronenburg is het overgewicht onder kinderen het hoogst.

Kwaliteit Leefomgeving

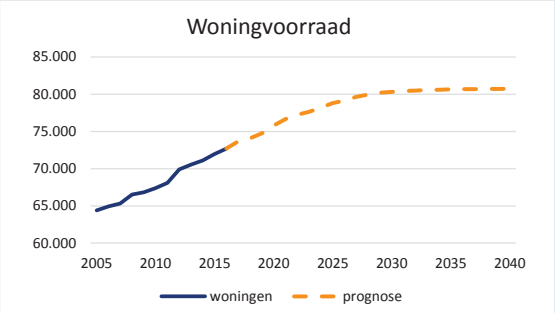

figuur 1

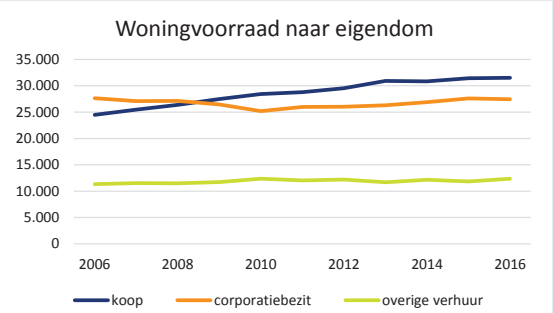

figuur 2

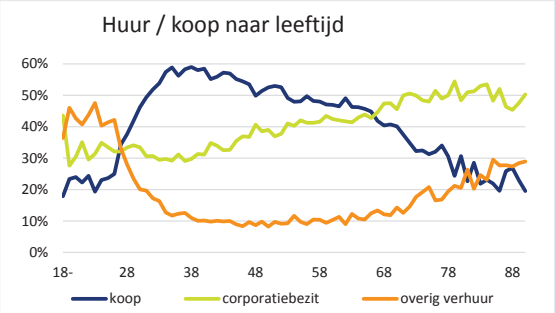

figuur 3

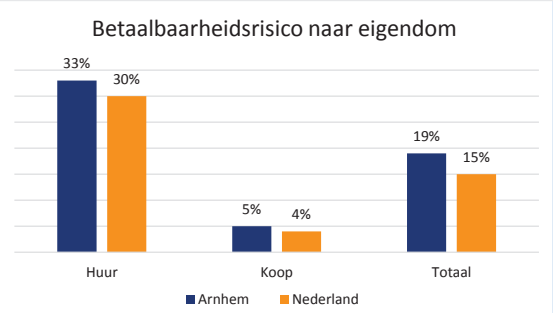

figuur 4

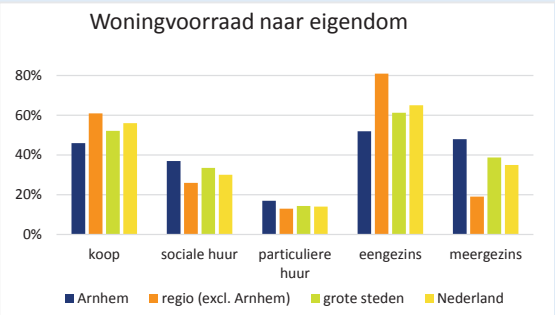

figuur 5

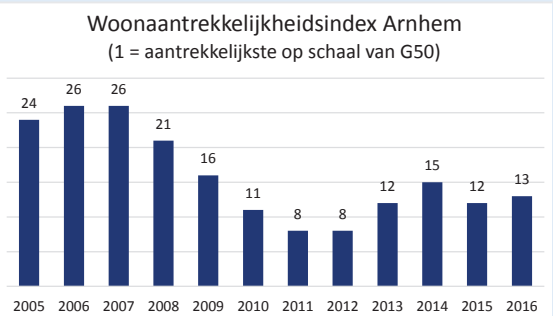

figuur 6

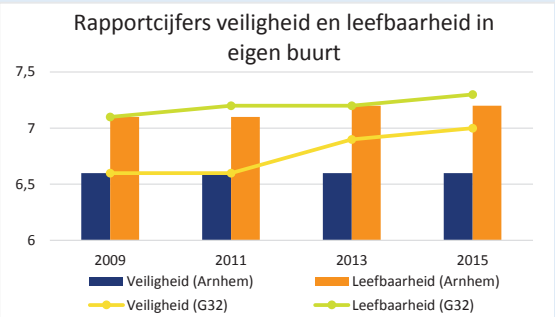

figuur 7

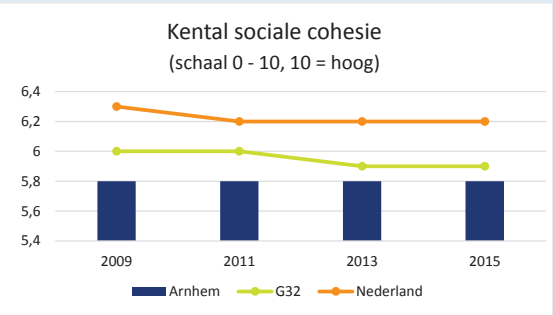

figuur 8

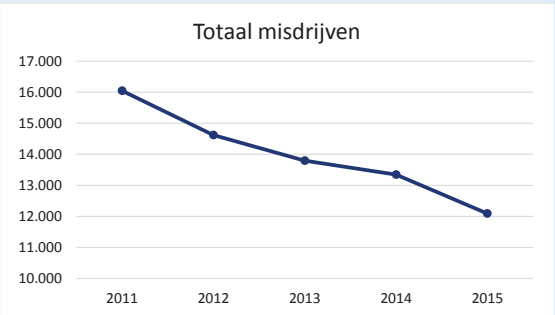

figuur 9

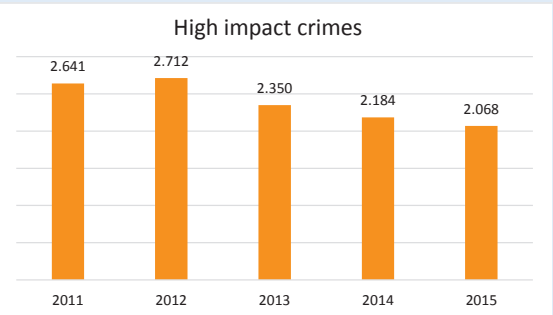

figuur 10

Kwaliteit Leefomgeving

Een fijne woning, een leuke buurt en je veilig voelen. Allemaal elementen die de kwaliteit van de leefomgeving bepalen.

Woningvoorraad en woningmarkt

- De woningvoorraad groeit. In de afgelopen tien jaar groeide de voorraad met 7.400 woningen. Voor de komende tien jaar ligt er een opgave van 5.500 woningen te realiseren door nieuwbouw en transformatie. Volgens planning staan er in 2030 ruim 80.000 woningen in Arnhem. (figuur 1)
- De woningvoorraad is de afgelopen jaren van samenstelling veranderd. Er zijn meer koopwoningen gekomen. (figuur 2). Het aantal corporatiewoningen is nu even groot als tien jaar geleden, maar de huren zijn wel gestegen. Het aantal goedkope woningen is hierdoor afgenomen.
- Er is een grote behoefte aan (sociale) huur in de regio Arnhem, met name in Arnhem zelf. In het algemeen hebben jongeren meer behoefte aan huurwoningen vanwege losse relaties en de flexibele arbeidsmarkt. Alhoewel er in de nieuwbouwplannen een verschuiving is naar meer huur, bestaat het grootste deel van de woningbouwplanning nog altijd uit koopwoningen.
- Oudere huishoudens wonen relatief vaak in corporatiebezit. Jongere huishoudens wonen vaak in particuliere huur. Tussen de 30 en 60 jaar woont men meestal in een koopwoning. (figuur 3)
- Huurders hebben vaker een betaalbaarheidsrisico dan kopers. Een derde van de huurders heeft een inkomen dat onvoldoende is voor de huur en de NIBUD-normen voor levensonderhoud en sociale participatie (figuur 4).
- Arnhem heeft relatief veel sociale huurwoningen. Beduidend meer dan de regio, andere grote steden en Nederland. (figuur 5). Het aantal meergezinswoningen is ook beduidend hoger.

Woonaantrekkelijkheid

- Arnhem is sinds 2007 aantrekkelijker geworden om in te wonen, blijkt uit onderzoek naar de 50 grootste gemeenten van Nederland. Arnhem staat met woonaantrekkelijkheid op de 13e plaats (figuur 6). Arnhem scoort goed op ‘nabijheid natuurgebieden’ en ‘cultureel aanbod’.

Leefbaarheid en veiligheid

- Het rapportcijfer voor leefbaarheid in eigen buurt is de afgelopen zeven jaar redelijk stabiel met een 7,1 tot 7,2. Het rapportcijfer voor de veiligheid in eigen buurt is eveneens stabiel gebleven op een 6,6. Andere grote gemeenten scoren gemiddeld iets hoger. (figuur 7)
- Mensen ervaren minder verloedering dan 10 jaar geleden (Op een schaal van 10 van 4,8 naar 4,2). Ten opzichte van twee jaar geleden is wel weer een kleine stijging te zien.
- De sociale cohesie in Arnhem wijkt met 5,8 niet veel af van die in andere grote gemeenten. Sociale cohesie is gemeten met een viertal stellingen over: omgang met elkaar in de buurt, thuis voelen bij mensen in de buurt, saamhorigheid in de buurt en elkaar kennen in de buurt. Sociale cohesie varieert per wijk van 4,8 in het Centrum tot een 6,8 in Heijenoord/Lombok en Velperweg e.o. (figuur 8).
- Het totaal aantal misdrijven (figuur 9) en de zgn. high impact crimes zijn afgenomen sinds 2011.
- De high impact crimes zijn met name gedaald doordat het aantal woninginbraken sinds 2012 is afgenomen. Mishandeling is sinds 2015 de categorie die het vaakst voorkomt binnen de high impact crimes. (figuur 10)

Cultuur, recreatie en sport

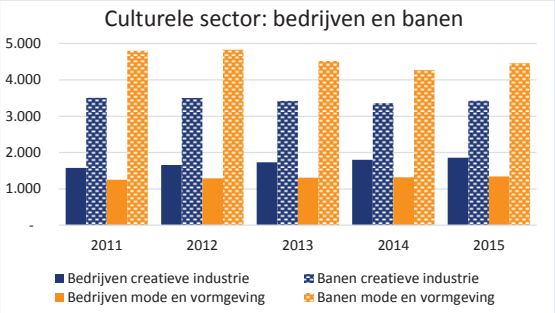

figuur 1

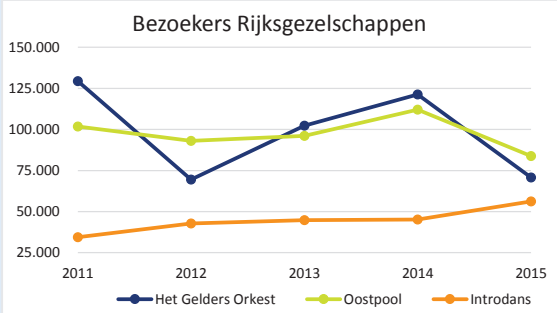

figuur 2

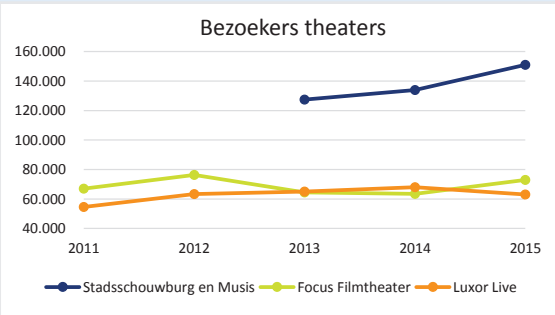

figuur 3

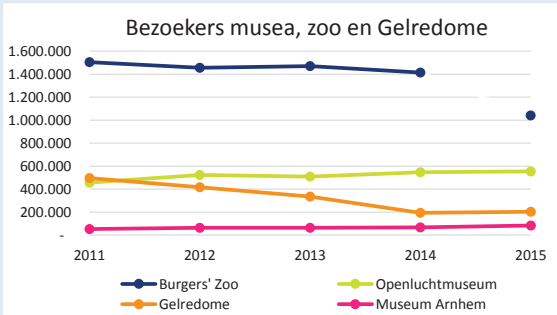

figuur 4

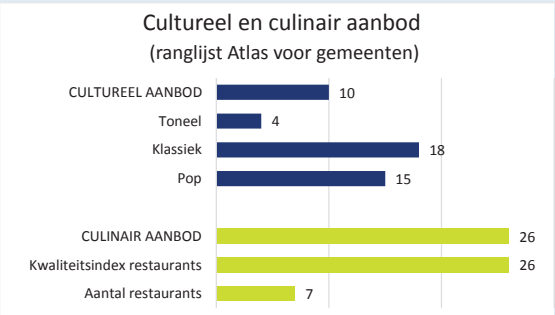

figuur 5

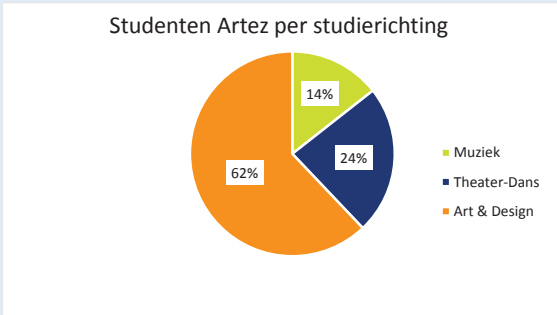

figuur 6

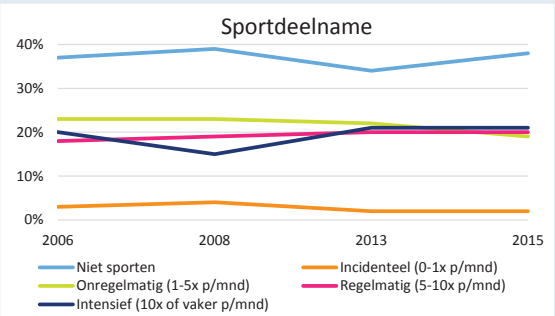

figuur 7

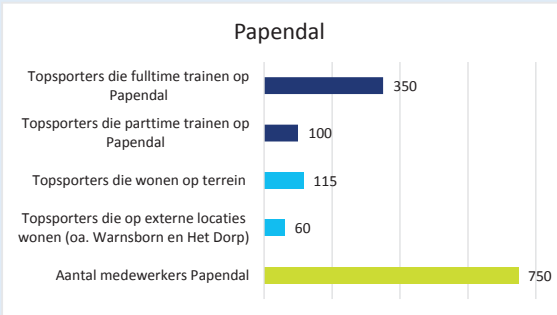

figuur 8

Cultuur, recreatie en sport

Arnhem geldt als culturele hoofdstad van Oost-Nederland dankzij een volledige creatieve keten (opleiding, productie en presentatie) in vrijwel alle kunstvormen. Op sportief gebied heeft Arnhem niet alleen heldere doelstellingen met betrekking tot breedtesport (sportparticipatie) maar zeker ook ambities als het gaat om topsport. Sportcentrum Papendal heeft landelijke uitstraling en de start van de Giro d'Italia in mei 2016 trok veel bezoekers. Op recreatief gebied is o.a. Burgers' Zoo een enorme trekpleister.

Cultuur

- Dankzij de aanwezigheid van de kunstacademie zijn er in Arnhem vergeleken met andere grote steden veel inwoners professioneel werkzaam in een artistiek of creatief beroep. Het aantal bedrijven in de creatieve industrie steeg de afgelopen 5 jaar met 300 naar 1.860. De creatieve industrie bestaat uit media en entertainment, theater, tekst en beeldende kunst. Ook op het gebied van mode en vormgeving kwamen er in die periode 90 bedrijven bij, waarmee het totaal op 1.340 komt. Het aantal banen bleef vrij constant (ca. 8.000). (figuur 1)
- De bezoekersaantallen van de Rijksgezelschappen, theaters en musea zijn conform eigen opgave. HGO had in 2013/2014 een jubileumjaar met veel extra voorstellingen. De 'daling' in 2015 is daarmee verklaarbaar. (figuren 2,3 en 4)
- In de top 50 van dagattracties 2015 staat het Openluchtmuseum op plaats 35 (2014: 32).
- In de Atlas voor gemeenten van Marlet (50 grootste gemeenten) noteert Arnhem een 10e plaats voor het totale culturele aanbod. Als onderdeel daarvan springt toneel eruit met een 4e plaats. (figuur 5)
- Artez had op 1 oktober 2015 ruim 1.200 studenten. Het grootste deel (62%) van de studenten kiest voor de studierichting Art & Design. (figuur 6)

Recreatie

- Op recreatief gebied heeft Arnhem veel te bieden door de aanwezigheid van Nationaal Park de Hoge Veluwe en ook de vele stadsparken (o.a. Sonsbeek).
- Burgers' Zoo trok in 2015 ruim 1 miljoen bezoekers (2014: 1,4 miljoen). Door een andere telmethodiek in 2015 zijn deze cijfers niet te vergelijken. (figuur 4)
- Op culinair gebied is Arnhem een middenmotor met een 26e plaats (figuur 5)

Sport

- Sport wordt vaak onderscheiden in breedtesport en topsport. Met het stimuleren van breedtesport wordt bedoeld dat alle lagen van de bevolking in staat zouden moeten zijn te sporten op amateurniveau. In Arnhem sport 62% (van incidenteel tot intensief). Dit zijn cijfers uit de enquête 2015. In 2013 was dat 66%. (figuur 7)
- Topsport is o.a. aanwezig op Sportcentrum Papendal. Het complex biedt hotel- en trainingsfaciliteiten. In totaal werken 750 mensen op Papendal. De 450 sporters trainen fulltime of parttime in combinatie met studie en/of werk. Een deel daarvan (115) woont op Papendal.
  In 2015 telde Papendal 750.000 bezoekers en 82.000 hotelovernachtingen. Daarmee is Papendal niet alleen van sportief maar ook van economisch belang voor Arnhem.

Arnhem en de regio

Arnhem en de regio

1. Regionale samenwerking

Regionale samenwerking is er op verschillende gebiedsniveaus. De 'RegioAtlas' van het Ministerie van Binnenlandse Zaken brengt de regionale samenwerking in kaart. Zo zijn er indelingen op sociaal terrein (GGD's, WMO, opvang, arbeidsmarkt), veiligheid (politie, veiligheidsregio's), bestuurlijke samenwerking en op fysiek terrein. Arnhem is op basis van deze indelingen onderdeel meer dan 30 samenwerkingsverbanden. Het is een uitdaging vorm en invulling te geven aan deze steeds wisselende vormen van samenwerking en het sturen in (regionale) netwerken. Grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden, zoals de Euregio Rijn-Waal, komen in deze Atlas niet in beeld.

In de Regio Arnhem wordt samengewerkt met Rheden, Rozendaal, Lingewaard, Over-Betuwe, Renkum, Westervoort, Duiven, Zevenaar, Rijnwaarden, en Doesburg. Dit zijn de 10 gemeenten waarmee Arnhem ook het meest samenwerkt.
In de voormalige Stadsregio Arnhem-Nijmegen werkten 20 gemeenten samen. In 2015 is er met 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen een start gemaakt met het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen, platform voor overleg en afstemming op de beleidsterreinen economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Op het vlak van economie is daarnaast de stichting Economic Board City region Arnhem Nijmegen van start gegaan met als doel het stimuleren van regionale economische ontwikkeling.

Figuur 1 Samenwerkingsverbanden gemeente Arnhem

2. Arnhem en de regio Arnhem

Het bijzondere van de Regio Arnhem zit vooral in de delen, veel minder in het geheel. Het geheel is vaak niet meer dan gemiddeld en lijkt op Nederland als geheel. Zo is bijvoorbeeld de werkloosheid in Nederland 7% en in de Regio Arnhem 7,4%. De werkloosheid in Arnhem is met 9,1% duidelijk hoger.

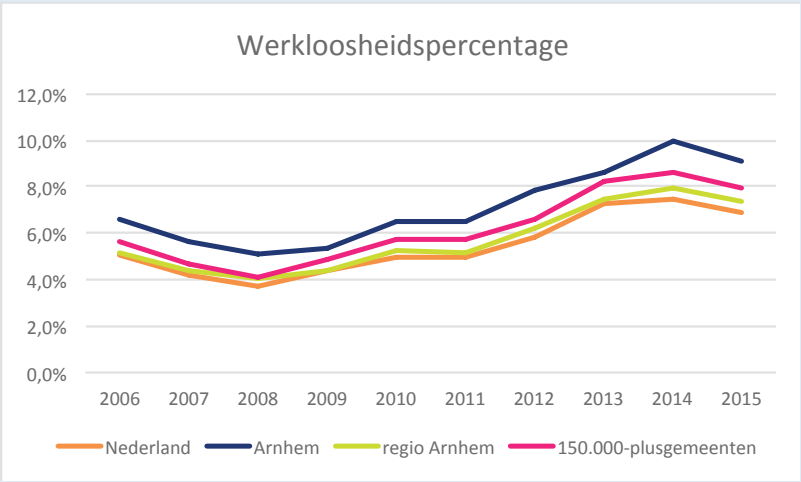

Figuur 2 Werkloosheidspercentage 2006-2015

Arnhem en de regio

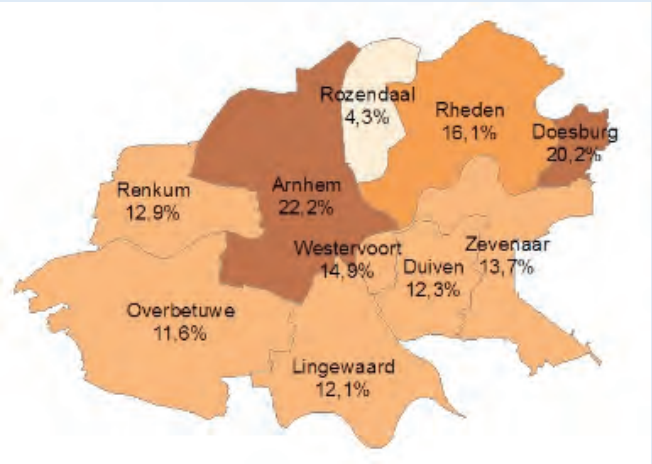

Het aandeel huishoudens met een laag inkomen laat voor de regio een soortgelijk gemiddeld beeld zien. Nederland 15,7%, Regio Arnhem 16,8%. Arnhem springt er met 22,2% uit.

Figuur 3 Aandeel particuliere huishoudens met inkomen tot 120% van sociaal minimum

Hoewel slechts 37% van de bevolking van de Regio Arnhem in Arnhem woont, heeft Arnhem 47% van de werklozen, 51% van alle banen, 38% van de woningvoorraad, 47% van de huurwoningen en 50% van alle huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

3. Functie van Arnhem voor de regio en de regio voor Arnhem

Binnenstad

Arnhem staat niet los van de regio. Inwoners van de Regio Arnhem passeren veelvuldig de gemeentegrenzen. De gemeente Arnhem is van belang voor de regio voor onder andere winkelvoorzieningen, culturele voorzieningen en werkgelegenheid.
Zo heeft de binnenstad van Arnhem heeft een regionale functie. 55% van alle bezoekers komt uit Arnhem zelf, 21% uit de regio en 24% van elders. Arnhemmers zelf winkelen ook in de regio, zoals bijvoorbeeld bij Ikea en Makro.
In 2014 kwamen er bijna 270.000 bezoekers per week naar de binnenstad van Arnhem, in 2015 bijna 300.000. In 2016 groeit het aantal wekelijkse bezoekers tot 323.000 (bron: Locatus).
Winkelen is de belangrijkste reden voor een bezoek aan de binnenstad. Bezoekers komen vooral naar Arnhem omdat het dichtbij is. Winkelaanbod en gezelligheid worden relatief vaak door bezoekers van buiten Arnhem genoemd als reden om naar Arnhem te komen. Bezoekers van buiten blijven langer in de binnenstad en zijn over het algemeen positiever dan Arnhemmers.

Werkgelegenheid en pendel

Van de 100.000 banen in Arnhem wordt meer dan de helft ingenomen door niet-Arnhemmers.
In Arnhem is op de arbeidsmarkt niet alleen sprake van verdringing van laagopgeleiden door hoger opgeleiden, maar er is ook sprake van verdringing vanuit de regio. (onderzoek Atlas der Gemeenten).

Figuur 4 Inkomende pendel

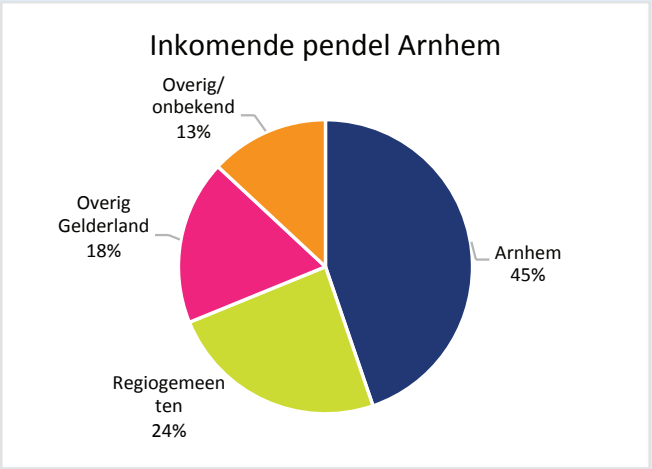

Arnhem en de regio

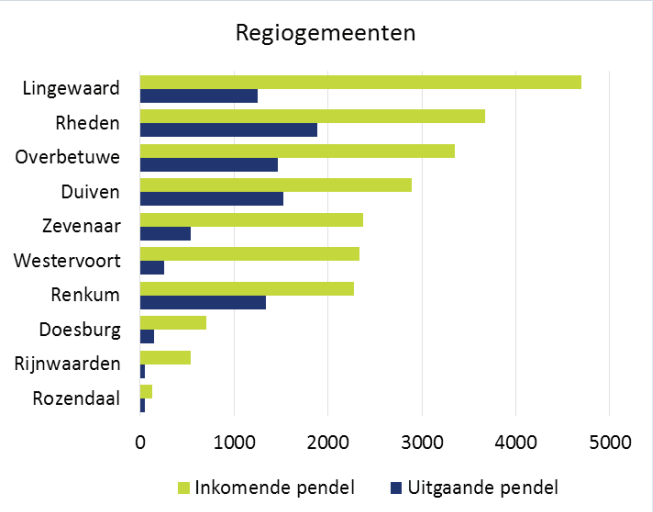

De inkomende pendel uit de regio (24%) is veel groter dan de uitgaande pendel richting regio. De inkomende pendel voor Arnhem komt vooral uit de direct omliggende gemeenten. Arnhemmers zelf werken ook wel in de direct omliggende regiogemeenten.

Figuur 5 Pendel regio

Wonen

De woningmarkt functioneert regionaal met vooral de direct omliggende gemeenten. Arnhem heeft een functie voor de inwoners van de regio en de regio heeft een functie voor Arnhem.

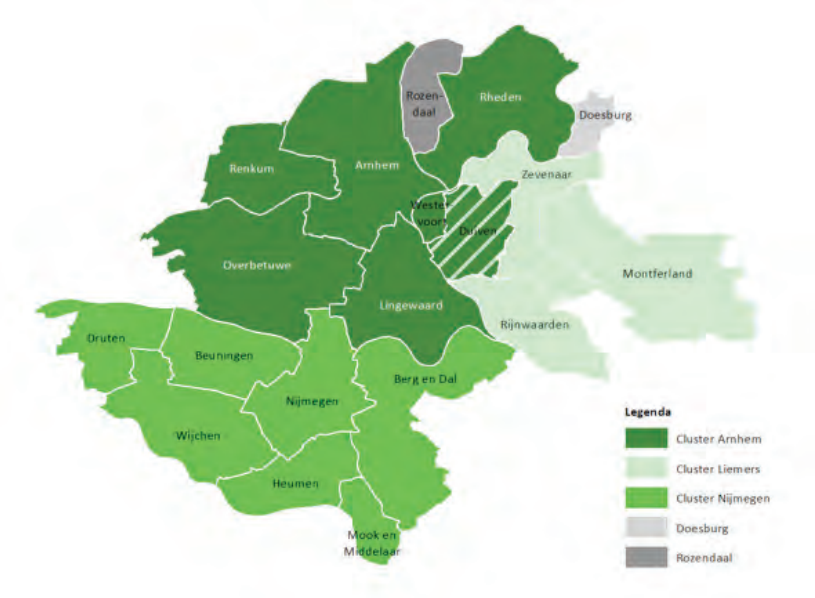

Figuur 6: Woningmarkt regio Arnhem-Nijmegen (Bron: Companen)

Jongeren trekken vaak naar Arnhem voor studie of werk. Jonge gezinnen verlaten de gemeente voor een deel weer om een woning in de omgeving te betrekken. In 2015 verhuisden ruim 3.027 mensen vanuit de 10 regiogemeenten naar Arnhem, 3.071 mensen verhuisden van Arnhem naar de regio.

Van wijken weten

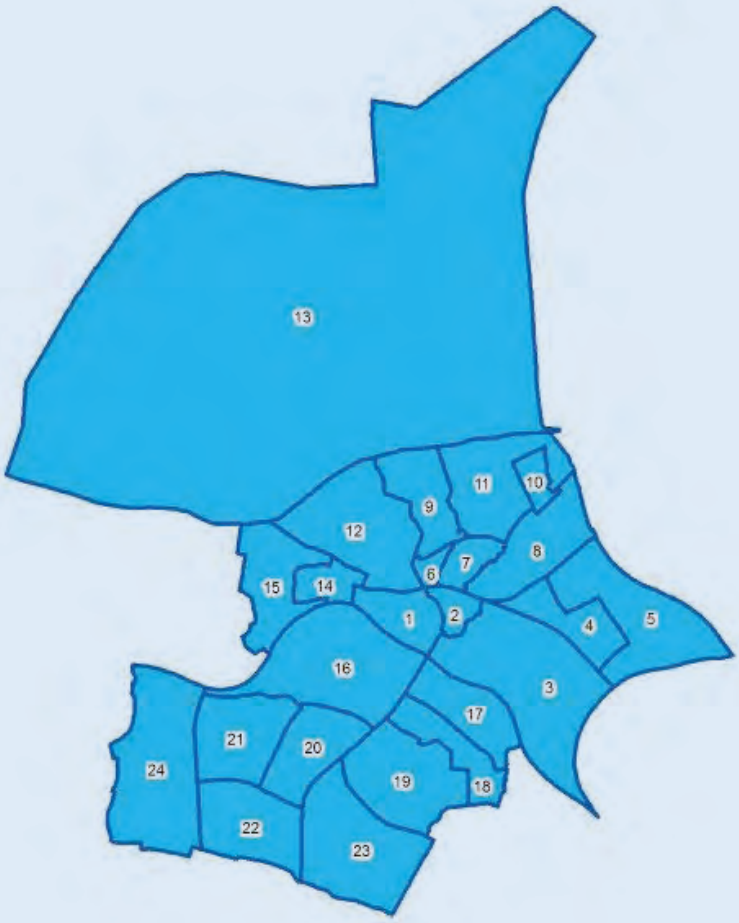

1. Centrum
2. Spijkerkwartier
3. Arnhemse Broek
4. Presikhaaf-West
5. Presikhaaf-Oost
6. Sint Marten/Sonsbeek-Zuid
7. Klarendal
8. Velperweg e.o.
9. Alteveer en Cranevelt
10. Geitenkamp
11. Monnikenhuizen
12. Burgemeesterswijk/Hoogkamp
13. Schaarsbergen e.o.
14. Heijenoord-Lombok
15. Klingelbeek
16. Malburgen-West
17. Malburgen-Oost (N)
18. Malburgen-Oost (Z)
19. Vredenburg/Kronenburg
20. Elden
21. Elderveld
22. De Laar
23. Rijkerswoerd
24. Schuytgraaf

VAN WIJKEN WETEN

In ‘Van wijken weten’ vindt u een selectie van indicatoren op wijkniveau. Voor meer informatie verwijzen we u naar www.arnhem.incijfers.nl.

1. Centrum

Centrum

- De wijk heeft relatief veel jongere inwoners, studenten en alleenstaanden. Er zijn veel verhuisbewegingen in het Centrum.
- Het Centrum kent relatief weinig corporatiewoningen. Het aandeel particuliere huur is hoog, vergeleken met het Arnhems gemiddelde: kamers worden vooral verhuurd aan studenten. Er zijn veel flats, appartementen en woningen boven winkels.
- De veiligheid en overlast situatie in de wijk is minder gunstig dan gemiddeld in Arnhem. Dit is inherent aan een centrum gezien de samenstelling van de bevolking, weinig cohesie, concentratie van winkels en uitgaansmogelijkheden. Het gevoel van onveiligheid in het Centrum is afgenomen.
- De werkloosheid en bijstandsdichtheid zijn relatief laag. Schoolverzuim komt opvallend veel voor bij kinderen in het Centrum. Ook zien we meer onderwijsachterstanden op de basisscholen. Centrumbewoners zijn over het algemeen tevreden met hun sociale netwerk. Ruim 10% ontvangt steun of zorg van kinderen, familie of bekenden. Ongeveer 30% van hen kan bij buurtbewoners terecht met vragen voor hulp of steun. Dit is overigens beduidend lager dan gemiddeld in Arnhem.

wijk	Centrum	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	5.112	153.817
aantal huishoudens	3.810	79.016
% alleenstaanden	73%	48%
% arm (hh < 120%)	25%	22%
% oud (% 65+)	11%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	26%	31%
% actief buurtverbetering	12%	21%
% eenzaamheid	36%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	1.520	13.960
aantal banen	17.290	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	10,6%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	5,7%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.245	72.709
% corporatiebezit	27%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,9	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	36%	25%
% woninginbraak	0,6%	1,0%

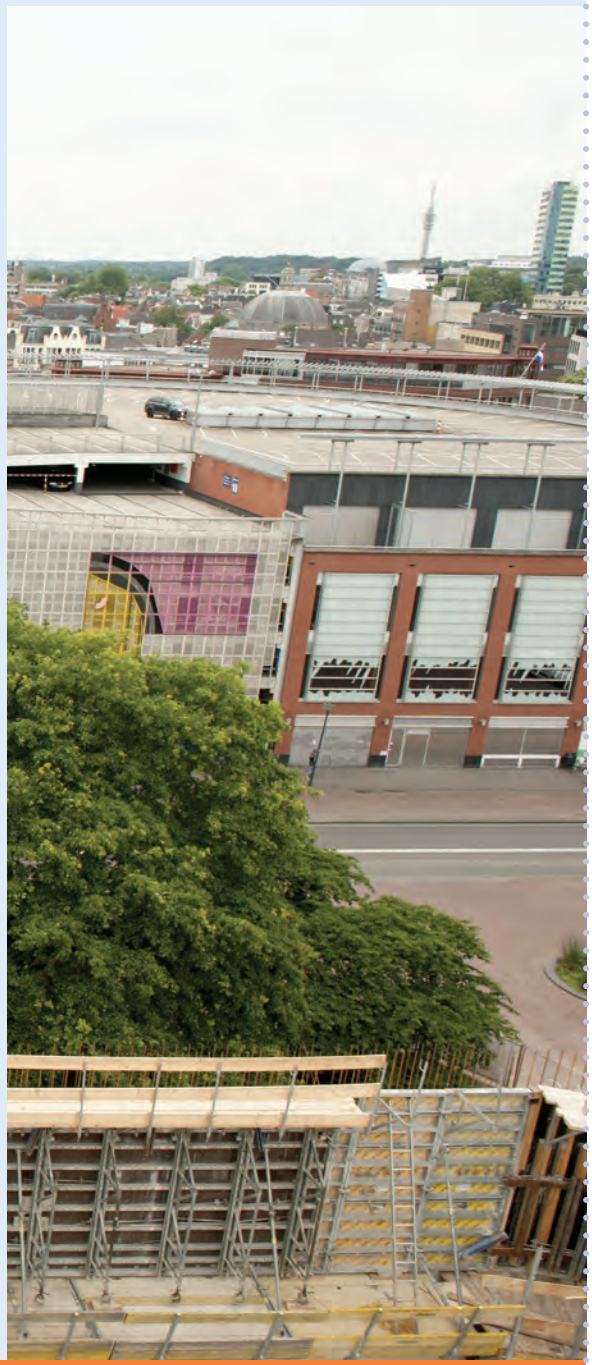

2. Spijkerkwartier

- Het Spijkerkwartier is een levendige wijk met een belangrijke woon- en werkfunctie, detailhandel en horeca. De Steenstraat fungeert als een route van en naar het stadscentrum.
- De wijk kent relatief veel jonge bewoners: 18- t/m 34-jarigen, studenten, alleenstaanden. Er zijn veel verhuisbewegingen.
- Het Spijkerkwartier kent weinig corporatiewoningen. Het aandeel particuliere huur is hoog vergeleken met het Arnhems gemiddelde: kamers worden vooral verhuurd aan studenten.
- De veiligheid en overlast situatie in de wijk is minder gunstig dan gemiddeld in Arnhem. Dit wordt mede veroorzaakt door de concentratie en samenstelling van winkels en horeca.
- Wat betreft de inkomenssituatie wijkt het Spijkerkwartier niet af van het gemiddelde Arnhemse profiel.
- De maatschappelijke participatie is goed. Er zijn relatief veel inwoners die sporten. Een kwart van de inwoners zet zich in voor de buurt. Hoewel de inwoners over het algemeen tevreden zijn over het aantal sociale contacten kunnen hier relatief weinig inwoners bij buurtbewoners terecht voor hulp bij buurtgenoten. Er zijn relatief weinig mantelzorgers in deze wijk. Er is een relatief hoog percentage schoolverzuim.

wijk	Spijkerkwartier	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	6.527	153.817
aantal huishoudens	4.819	79.016
% alleenstaanden	76%	48%
% arm (hh < 120%)	26%	22%
% oud (% 65+)	6%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	21%	31%
% actief buurtverbetering	20%	21%
% eenzaamheid	42%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	1.020	13.960
aantal banen	3.240	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	12,0%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	6,9%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.291	72.709
% corporatiebezit	27%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,8	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	46%	25%
% woninginbraak	1,6%	1,0%

3. Arnhemse Broek

- Het westelijk deel van het Arnhemse Broek is in de jaren '30 van de vorige eeuw gebouwd, het oostelijk deel is overwegend van kort na de Tweede Wereldoorlog. De wijk is de afgelopen jaren gerenoveerd. Nieuw is de woningbouwontwikkeling in het Nieuwe Kadekwartier.
- De wijk heeft relatief veel 18- t/m 34-jarigen en weinig 65-plussers, veel alleenstaanden en een omvangrijke Turkse gemeenschap. Het corporatiebezit in de wijk is hoog en er zijn relatief weinig koopwoningen.
- Het oordeel over woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de eigen buurt is lager dan het Arnhems gemiddelde. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor.
- De sociaal-economische positie van de huishoudens is ongunstig: De werkloosheid en bijstandsdichtheid zijn, vergeleken met andere wijken, hoog. In vergelijking met andere wijken kent de wijk veel huishoudens met een laag inkomen.
- Er zijn relatief veel minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met onderwijsachterstand. Opvallend is het relatief hoge percentage kinderen met overgewicht.
- Ook de sociale cohesie lijkt minder sterk in het Broek. Relatief een hoog percentage (18%) is niet tevreden over het aantal sociale contacten dat zij hebben en een relatief kleine groep kan terecht bij buurtbewoners voor hulp.

wijk	Arnhemse Broek	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	5.955	153.817
aantal huishoudens	3.382	79.016
% alleenstaanden	57%	48%
% arm (hh < 120%)	35%	22%
% oud (% 65+)	7%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	24%	31%
% actief buurtverbetering	17%	21%
% eenzaamheid	41%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	960	13.960
aantal banen	15.210	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	17,6%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	12,0%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	2.749	72.709
% corporatiebezit	61%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,5	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	35%	25%
% woninginbraak	2,4%	1,0%

4. Presikhaaf-West

Presikhaaf-West

- Presikhaaf-West is een van de grote naoorlogse stedelijke uitbreidingen waar inmiddels o.a. door een herstructurering van de woningvoorraad de bevolking de afgelopen jaren weer was toegenomen. In 2016 is echter weer een daling te zien. Er is nog sprake is van veel verhuisbewegingen.
- De woningvoorraad is overwegend in het bezit van corporaties met veel flats / appartementen.
- Het bedrijventerrein IJsseloord I maakt onderdeel uit van de wijk.
- Presikhaaf-West heeft een gemiddeld bevolkingsprofiel: 20% jeugd, 15% 65-plussers. Het aandeel eenpersoonshuishoudens is iets hoger dan gemiddeld.
- Weinig bewoners kunnen bij buurtgenoten terecht voor hulp en zetten zich in voor buurtverbetering.
- De wijk kent het hoogste aandeel niet-westerse allochtonen van alle Arnhemse wijken en een grote Turkse gemeenschap.
- De bevolking is sociaal-economisch opvallend kwetsbaar; met het laagste besteedbaar huishoudensinkomen van de stad (met name bij huishoudens met kinderen), veel middellage inkomens, een opvallend hoog percentage minimakinderen, veel gezinnen in de bijstand en een hoge werkloosheid. Schoolverzuim, onderwijsachterstand en beroep op schuldhulpverlening komen relatief vaak voor.

wijk	Presikhaaf-West	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	7.988	153.817
aantal huishoudens	4.188	79.016
% alleenstaanden	52%	48%
% arm (hh < 120%)	36%	22%
% oud (% 65+)	15%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	29%	31%
% actief buurtverbetering	21%	21%
% eenzaamheid	49%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	420	13.960
aantal banen	2.550	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	17,4%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	13,4%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.837	72.709
% corporatiebezit	70%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,4	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	35%	25%
% woninginbraak	1,2%	1,0%

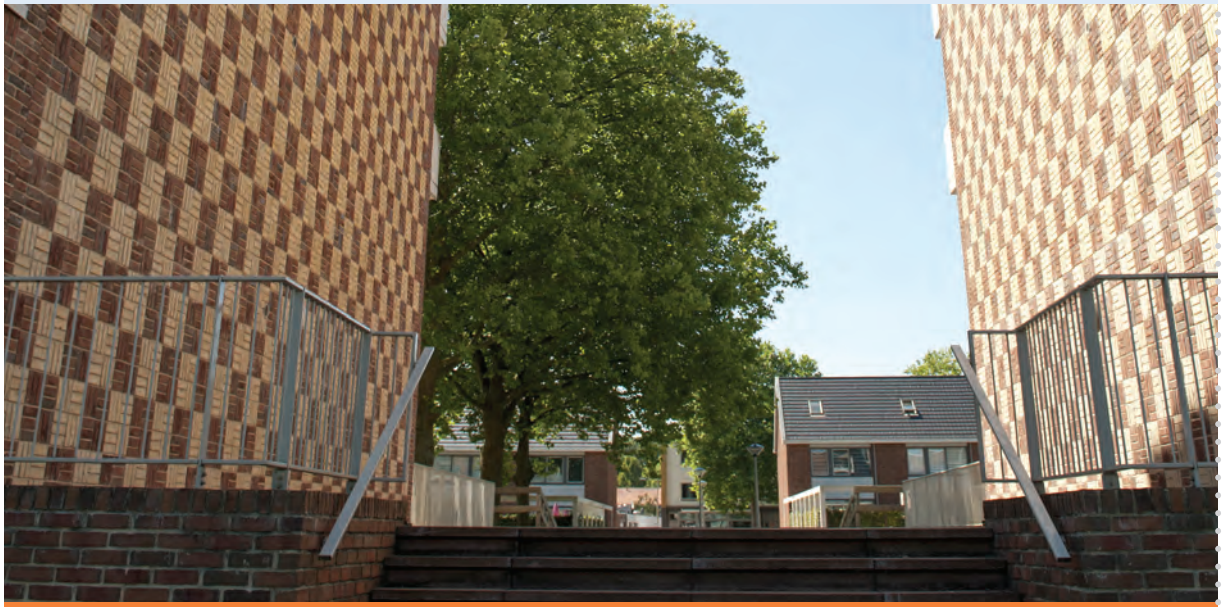

5. Presikhaaf-Oost

- Presikhaaf-Oost is een ruim opgezette jaren ‘60 wijk met gestapelde bouw; veel flats en appartementen, deels in handen van corporaties.
- Winkelcentrum Presikhaaf, Park Presikhaaf en bedrijventerrein IJsseloord II maken onderdeel uit van deze wijk.
- In deze wijk wonen relatief veel alleenstaanden, weinig jongeren en relatief veel ouderen. De etnische samenstelling is gemiddeld te noemen.
- Sociaal-economisch gezien is Presikhaaf-Oost duidelijk sterker dan West, maar altijd nog kwetsbaarder dan gemiddeld.
- Sociaal maatschappelijk gezien is het beeld gemiddeld. Opvallend is het hoge aandeel mantelzorgers en de tevredenheid over de buurt, gezondheid en zelfredzaamheid.

wijk	Presikhaaf-Oost	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	6.651	153.817
aantal huishoudens	3.846	79.016
% alleenstaanden	53%	48%
% arm (hh < 120%)	19%	22%
% oud (% 65+)	22%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	35%	31%
% actief buurtverbetering	21%	21%
% eenzaamheid	44%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	510	13.960
aantal banen	8.030	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	10,7%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	6,3%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.761	72.709
% corporatiebezit	29%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,1	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	25%	25%
% woninginbraak	1,0%	1,0%

6. Sint Marten/Sonsbeek-Zuid

- St. Marten/Sonsbeek-Zuid heeft een jonge bevolking (relatief veel 18- t/m 34-jarigen en weinig ouderen). Relatief veel starters en alleenstaanden, echter weinig eenoudergezinnen. In de buurt Sint Marten wonen veel verschillende etniciteiten.
- De woningvoorraad kenmerkt zich door veel boven- en benedenwoningen. Vooral in St. Marten is sprake van corporatiebezit. Sonsbeek-Zuid kent veel koop en particuliere huur. In de wijk zijn veel verhuis-bewegingen.
- Bewoners zijn tevreden over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in hun buurt. Het onveiligheidsgevoel is wat toegenomen.
- De bevolking van deze wijk is sociaal-economisch sterk in vergelijking met het gemiddelde beeld van de Arnhemse bevolking. Vooral het lage percentage middellage inkomens, minimakinderen en gezinnen in de bijstand valt op. De inwoners kunnen iets minder dan gemiddeld terecht bij hun netwerk voor hulp en steun. Wijkbewoners zijn opvallend positief over hun gezondheid en zelfredzaamheid.

wijk	Sint Marten/Sonsbeek-Zuid	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	4.670	153.817
aantal huishoudens	2.957	79.016
% alleenstaanden	64%	48%
% arm (hh < 120%)	19%	22%
% oud (% 65+)	4%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	28%	31%
% actief buurtverbetering	17%	21%
% eenzaamheid	29%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	610	13.960
aantal banen	920	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	9,7%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	4,2%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	2.302	72.709
% corporatiebezit	19%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,4	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	25%	25%
% woninginbraak	0,9%	1,0%

7. Klarendal

- In Klarendal wonen relatief veel 18- t/m 34-jarigen, iets minder jeugdigen en weinig ouderen. In deze wijk zien we naar verhouding veel alleenstaanden. De wijk kent een omvangrijke Turkse gemeenschap.
- De woningvoorraad is een mengeling van tussenwoningen, boven- en benedenwoningen en appartementen. Het aandeel corporatiebezit neemt geleidelijk aan af ten gunste van koop.
- Bewoners zijn tevreden over de ontwikkeling van hun buurt, de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen.
- Afgezet tegen het Arnhemse gemiddelde, is Klarendal sociaal-economisch kwetsbaar. Er zijn relatief veel inwoners met lagere inkomens, minimakinderen en gezinnen in de bijstand. Wat verder opvalt, is het lage percentage vrijwilligers enerzijds en hoge percentage inwoners dat zich inzet voor de buurt anderzijds.

wijk	Klarendal	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	7.429	153.817
aantal huishoudens	4.490	79.016
% alleenstaanden	59%	48%
% arm (hh < 120%)	32%	22%
% oud (% 65+)	9%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	26%	31%
% actief buurtverbetering	18%	21%
% eenzaamheid	42%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	710	13.960
aantal banen	1.730	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	14,4%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	10,6%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.990	72.709
% corporatiebezit	56%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,9	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	27%	25%
% woninginbraak	0,9%	1,0%

8. Velperweg e.o.

Velperweg e.o.

- Velperweg e.o. kenmerkt zich vooral door oude villabebouwing, veel bedrijvigheid rondom de Velperweg, de weg die de wijk doorsnijdt, en landgoederen als Angerenstein en Bronbeek.
- De wijk kent een oververtegenwoordiging van 65-plussers, met name in de buurten Plattenburg en Angerenstein. Dit komt o.a. door de verschillende verzorgings- en verpleegtehuizen die gevestigd zijn in de wijk. Het is een overwegend 'witte' wijk.
- De woningvoorraad in de wijk bestaat voor bijna tweederde uit koopwoningen. Bewoners zijn overwegend (zeer) tevreden over hun leefomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de buurt.
- Velperweg e.o. behoort tot een van de betere wijken van Arnhem qua inkomenspositie. De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de wijk zijn duidelijk lager dan elders in Arnhem.
- Ook zien we hier relatief veel tevredenheid over de sociale contacten, veel hulp van buurtbewoners en relatief veel bewoners die zich op enige manier vrijwillig inzetten. Het aandeel sporters is hoog. Het gezondheidsprofiel van de bewoners is relatief goed.

wijk	Velperweg e.o.	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	8.784	153.817
aantal huishoudens	4.138	79.016
% alleenstaanden	46%	48%
% arm (hh < 120%)	11%	22%
% oud (% 65+)	20%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	42%	31%
% actief buurtverbetering	33%	21%
% eenzaamheid	26%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	870	13.960
aantal banen	6.170	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	6,7%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	2,3%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.975	72.709
% corporatiebezit	14%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,7	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	17%	25%
% woninginbraak	1,3%	1,0%

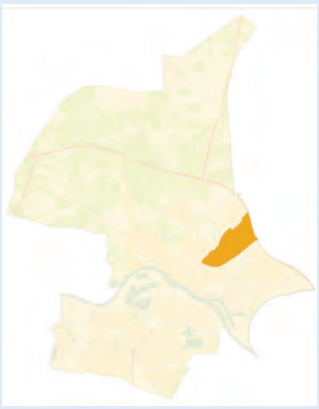

9. Alteveer en Cranevelt

- De wijk Alteveer en Cranevelt is gebouwd in de periode 1930-1940 en 1960-1970. Dominant aanwezig is het ziekenhuis Rijnstate. De wijk bestaat uit drie verschillende buurten Sonsbeek-Noord, Hazegrietje en Alteveer-Cranevelt.
- Alteveer en Cranevelt kent een duidelijke ondervertegenwoordiging van inwoners in de leeftijd 18 t/m 34 jaar. Er is een oververtegenwoordiging van 65-plussers. Dit komt door de aanwezigheid van verzorgings- en verpleegtehuizen. Ook zijn er veel jonge senioren waardoor de wijk aan het vergrijzen is, vooral de buurt Alteveer-Cranevelt. De meeste bewoners zijn van Nederlandse afkomst.
- Bewoners zijn tevreden over hun woonomgeving, de leefbaarheid en voorzieningen in hun buurt. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt.
- Zowel economisch als sociaal-maatschappelijk is de wijk sterk. Het gemiddeld inkomen ligt hoog. Er zijn weinig minimakinderen, uitkeringssituaties en schulden. Er zijn weinig onderwijsachterstanden, voortijdig schoolverlaters en schoolverzuim. Er zijn relatief veel mantelzorgers en men kan vaak terecht voor hulp en steun bij buurtbewoners. Ook zijn er veel inwoners als vrijwilliger actief.
- Het aantal bedrijven en het aantal arbeidsplaatsen in de wijk nemen toe.

wijk	Alteveer en Cranevelt	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	4.468	153.817
aantal huishoudens	2.168	79.016
% alleenstaanden	38%	48%
% arm (hh < 120%)	10%	22%
% oud (% 65+)	27%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	37%	31%
% actief buurtverbetering	24%	21%
% eenzaamheid	27%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	460	13.960
aantal banen	5.200	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	4,8%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	1,3%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	2.190	72.709
% corporatiebezit	14%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	8,2	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	13%	25%
% woninginbraak	1,2%	1,0%

10. Geitenkamp

Geitenkamp

- Geitenkamp is een karakteristieke gemengde arbeiders- en middenklassewijk uit de periode 1920-1930. Er wonen relatief veel eenoudergezinnen.
- Een groot deel van de woningvoorraad in de Geitenkamp is in bezit van woningcorporaties, maar het aantal koopwoningen stijgt licht.
- Bewoners zijn iets minder tevreden over de leefbaarheid in hun eigen buurt. Wat betreft de voorzieningen zijn bewoners in de Geitenkamp gemiddeld positief.
- De sociaal-economische positie van de huishoudens in Geitenkamp is ongunstig. De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de wijk zijn duidelijk hoger dan het Arnhems gemiddelde. Een op de vijf huishoudens heeft een inkomen onder de lage inkomensgrens en het gemiddeld huishoudensinkomen is laag.
- Er zijn veel ouders die een beroep doen op schuldhulpverlening, kinderen met een onderwijsachterstand en voortijdig schoolverlaters. Wat verder opvalt, is het relatief hoge percentage mantelzorgers en het lage aandeel dat actief een sport beoefent. Verder blijkt een iets groter deel van de bevolking kritisch over de eigen gezondheid.

wijk	Geitenkamp	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	4.005	153.817
aantal huishoudens	2.244	79.016
% alleenstaanden	48%	48%
% arm (hh < 120%)	37%	22%
% oud (% 65+)	15%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	30%	31%
% actief buurtverbetering	20%	21%
% eenzaamheid	45%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	260	13.960
aantal banen	660	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	19,9%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	16,1%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	2.159	72.709
% corporatiebezit	86%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,7	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	26%	25%
% woninginbraak	0,7%	1,0%

11. Monnikenhuizen

Monnikenhuizen

- Monnikenhuizen is vooral gebouwd in de jaren ‘50 en ‘70 van de vorige eeuw en gelegen rondom de wijk Geitenkamp. Op het terrein van de Saksen Weimar-kazerne worden nog steeds nieuwe huizen opgeleverd, waardoor het aantal inwoners groeit.
- De wijk Monnikenhuizen is een overwegend ‘witte’ wijk. Er wonen relatief veel (oudere) gezinnen zonder kinderen en mensen van 65 jaar en ouder.
- Bewoners zijn tevreden over hun buurt en met name over hun woonomgeving.
- Het aantal bedrijven in de wijk neemt licht toe, terwijl het aantal arbeidsplaatsen de laatste jaren afneemt. Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd.
- De werkloosheid is gelijk aan het Arnhems gemiddelde en de bijstandsdichtheid in de wijk ligt onder het Arnhems gemiddelde.
- Er zijn nauwelijks kinderen met een onderwijsachterstand en ook zijn er weinig voortijdig schoolverlaters. Buurtbewoners zijn hier een grotere bron voor hulp en steun dan gemiddeld het geval is. Relatief veel inwoners doen actief aan sport, namelijk: zeven op de tien.
- De bewoners zijn overwegend positief over hun zelfredzaamheid en gezondheid. Wel zijn er relatief meer kinderen met overgewicht.

wijk	Monnikenhuizen	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	3.977	153.817
aantal huishoudens	1.980	79.016
% alleenstaanden	42%	48%
% arm (hh < 120%)	17%	22%
% oud (% 65+)	21%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	42%	31%
% actief buurtverbetering	27%	21%
% eenzaamheid	38%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	310	13.960
aantal banen	950	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	11,1%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	6,0%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	2.133	72.709
% corporatiebezit	36%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,4	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	20%	25%
% woninginbraak	0,9%	1,0%

12. Burgemeesterswijk/Hoogkamp

- Ruim 7.600 Arnhemmers zijn bewoner van Burgemeesterwijk/Hoogkamp; 18- t/m 34-jarigen zijn ondervertegenwoordigd.
- De woningvoorraad bestaat overwegend uit koopwoningen.
- Bewoners in Burgemeesterswijk/Hoogkamp zijn erg tevreden over de leefbaarheid in de eigen buurt en de wijkvoorzieningen. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt.
- Sociaal-economisch is de bevolking van deze wijk sterk. Gemiddeld is het huishoudensinkomen relatief hoog, wonen er nauwelijks minimakinderen en gezinnen in de bijstand en zien we hier zeer weinig kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. Ook het sociale netwerk is over het algemeen sterk: men is tevreden over de contacten in de buurt en ruim 60% kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. We zien in deze wijk een relatief hoog percentage sporters, vrijwilligers en bewoners dat zich inzet voor de wijk.

wijk	Burgemeesterswijk/Hoogkamp	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	7.628	153.817
aantal huishoudens	3.769	79.016
% alleenstaanden	45%	48%
% arm (hh < 120%)	10%	22%
% oud (% 65+)	18%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	39%	31%
% actief buurtverbetering	29%	21%
% eenzaamheid	24%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	1.100	13.960
aantal banen	7.160	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	5,0%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	1,6%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.316	72.709
% corporatiebezit	6%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	8,2	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	13%	25%
% woninginbraak	1,1%	1,0%

13. Schaarsbergen e.o.

- Bijna 2.100 inwoners telt de bevolking van Schaarsbergen e.o. Er wonen relatief veel gezinnen zonder kinderen. Verder valt op het naar verhouding lage aantal 18-34-jarigen en hoge aantal 65-plussers. Er wonen naar verhouding weinig alleenstaanden en eenoudergezinnen.
- Voor Arnhemse verhoudingen staan hier veel koop- en vrijstaande woningen en vrijwel geen corporatiewoningen.
- Bewoners in Schaarsbergen e.o. zijn, samen met bewoners in Burgemeesterswijk/Hoogkamp, het meest tevreden over de leefbaarheid in hun eigen buurt en hun woonomgeving. Men is wel wat negatiever over de voorzieningen in de buurt.
- Zowel sociaal-economisch als sociaal-maatschappelijk is dit een relatief sterke wijk. Wel valt op het relatief hoge percentage inwoners met een sociale uitkering en het aandeel inwoners met een Wajong-uitkering (21%). Dit kan worden verklaard door een aantal zorginstellingen dat hier is gevestigd. Verder is men over het algemeen meer tevreden over de sociale contacten binnen de wijk en kan men terecht bij buurtbewoners voor hulp. Het hoge percentage vrijwilligers is opvallend.

wijk	Schaarsbergen e.o.	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	2.099	153.817
aantal huishoudens	876	79.016
% alleenstaanden	43%	48%
% arm (hh < 120%)	12%	22%
% oud (% 65+)	20%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	48%	31%
% actief buurtverbetering	41%	21%
% eenzaamheid	14%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	250	13.960
aantal banen	5.960	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	4,9%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	2,0%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	732	72.709
% corporatiebezit	1%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	8,3	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	11%	25%
% woninginbraak	2,3%	1,0%

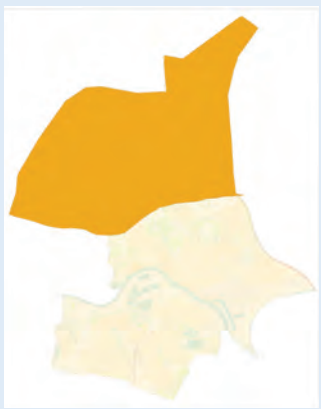

14. Heijenoord/Lombok

- Het bevolkingsprofiel van Heijenoord/Lombok lijkt sterk op dat van de stad Arnhem, hoewel er iets minder ouderen wonen dan gemiddeld. In de buurt Brouwerijweg e.o. wonen veel jonge kamerbewoners. In Heijenoord is het aandeel gezinnen met kinderen relatief hoog.
- De woningvoorraad bestaat voor een groot deel uit koopwoningen, vooral in Heijenoord (eengezinswoningen). De wijk heeft relatief weinig corporatiewoningen, deze staan vooral in Lombok (veelal meergezinswoningen).
- De bewoners zijn meer dan gemiddeld tevreden over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de eigen buurt. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt.
- Economisch, maatschappelijk en sociaal vergaat het de bevolking van deze wijk iets beter dan gemiddeld. Opvallend is het lage aandeel minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met een onderwijsachterstand. Een hoog percentage inwoners geeft aan dat zij bij buurtgenoten terecht kunnen voor hulp. Ook het aandeel van de bevolking dat zich inzet voor verbetering van de buurt is naar verhouding groot.

wijk	Heijenoord/Lombok	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	4.048	153.817
aantal huishoudens	2.196	79.016
% alleenstaanden	51%	48%
% arm (hh < 120%)	15%	22%
% oud (% 65+)	11%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	32%	31%
% actief buurtverbetering	27%	21%
% eenzaamheid	37%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	440	13.960
aantal banen	1.610	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	8,9%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	3,4%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	1.978	72.709
% corporatiebezit	23%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,5	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	18%	25%
% woninginbraak	0,7%	1,0%

15. Klingelbeek

- Klingelbeek is een kleine wijk met ongeveer 1.300 inwoners. Onderdeel van de wijk is Het Dorp, een 'woondorp' voor mensen met een ernstige lichamelijke of meervoudige handicap. De wijk is aan het vergrijzen, er wonen relatief veel ouderen. De 18- t/m 34-jarigen zijn ondervertegenwoordigd.
- De helft van de woningvoorraad in de wijk bestaat uit eengezins- en koopwoningen.
- De bewoners zijn meer dan gemiddeld tevreden over woonomgeving, leefbaarheid en veiligheid. Over voorzieningen in de eigen buurt is men iets minder tevreden.
- Het gemiddelde huishoudensinkomen is beduidend hoger dan gemiddeld, er zijn geen of nauwelijks minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met een onderwijsachterstand. Wat opvalt, is het relatief hoge percentage inwoners met een sociale uitkering, waarvan een groot aandeel Wajongers. Verder blijkt het percentage voortijdig schoolverlaters in de wijk hoger dan gemiddeld in Arnhem.

wijk	Klingelbeek	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	1.325	153.817
aantal huishoudens	782	79.016
% alleenstaanden	59%	48%
% arm (hh < 120%)	11%	22%
% oud (% 65+)	30%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	44%	31%
% actief buurtverbetering	38%	21%
% eenzaamheid	28%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	150	13.960
aantal banen	4.130	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	4,1%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	3,0%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	830	72.709
% corporatiebezit	0%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,8	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	6%	25%
% woninginbraak	0,7%	1,0%

16. Malburgen-West

Malburgen-West

- De bevolking van deze wijk is, als gevolg van het proces van sloop en nieuwbouw verjongd. Ruim één op de drie bewoners is van niet-westerse allochtone herkomst. De Turkse en Marokkaanse gemeenschap zijn goed vertegenwoordigd in de wijk.
- Als gevolg van sloop van (portiek)flats is de afgelopen jaren het aantal woningen afgenomen; het aandeel koopwoningen is toegenomen.
- Bewoners zijn over het algemeen iets minder tevreden over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid en de sociale kwaliteit van de woonbuurt. Over de voorzieningen is men over het algemeen tevreden. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor.
- Sociaal-economisch gezien behoort Malburgen-West tot een van de kwetsbare wijken van Arnhem. Het huishoudensinkomen is gemiddeld relatief laag, het aandeel minimakinderen is opvallend hoog en relatief veel inwoners doen een beroep op een bijstandsuitkering. Relatief weinig inwoners geven aan dat zij bij buurtgenoten terecht kunnen voor steun.

wijk	Malburgen-West	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	4.326	153.817
aantal huishoudens	2.103	79.016
% alleenstaanden	45%	48%
% arm (hh < 120%)	30%	22%
% oud (% 65+)	8%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	31%	31%
% actief buurtverbetering	27%	21%
% eenzaamheid	40%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	250	13.960
aantal banen	470	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	16,1%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	10,7%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	1.928	72.709
% corporatiebezit	52%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,0	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	34%	25%
% woninginbraak	0,9%	1,0%

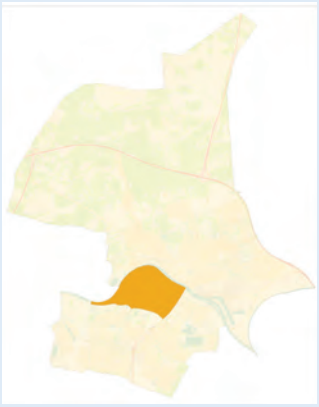

17. Malburgen-Oost (N)

- Malburgen-Oost (Noord) telt 6.200 inwoners op dit moment. Ook hier is, als gevolg van de herstructure-ring, verdere verjonging opgetreden. Het aandeel ouderen ligt lager dan gemiddeld. Ruim een kwart van de bewoners is van niet-westerse allochtone afkomst; dit aantal is licht gestegen.
- De wijk heeft relatief veel eengezinswoningen. Het aandeel koopwoningen is door de herstructurering toegenomen.
- Rapportcijfers van inwoners over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid en de sociale kwaliteit van de woonbuurt zijn iets lager dan het gemiddelde voor Arnhem, maar wel hoger dan in Malburgen-Oost (Zuid). Over de voorzieningen in de wijk is men gemiddeld tevreden. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor.
- Het gemiddeld inkomen ligt lager dan het Arnhems gemiddelde. Het aantal minimakinderen en kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand is groter dan gemiddeld. Onderwijsachterstanden komen in dit deel van Malburgen naar verhouding veel voor (bijna een op de vier kinderen). Buurtgenoten zijn in mindere mate een bron van steun en hulp. De bewoners zijn naar eigen zeggen iets minder zelfredzaam en gezond dan gemiddeld. Het aandeel kinderen met overgewicht ligt hoger: bijna een op de vijf.

wijk	Malburgen-Oost (N)	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	6.263	153.817
aantal huishoudens	3.003	79.016
% alleenstaanden	43%	48%
% arm (hh < 120%)	25%	22%
% oud (% 65+)	10%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	28%	31%
% actief buurtverbetering	19%	21%
% eenzaamheid	44%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	370	13.960
aantal banen	1.430	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	14,0%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	8,0%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	2.701	72.709
% corporatiebezit	40%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,7	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	36%	25%
% woninginbraak	1,0%	1,0%

18. Malburgen-Oost (Z)

- In deze wijk wonen ruim 7.600 Arnhemmers. Het zijn relatief veel 65-plussers (deels door de aanwezigheid van zorgvoorzieningen). De wijk kent relatief veel eenoudergezinnen. Het aandeel niet-westers allochtonen is hoog, vooral in de buurt Immerloo II, waar twee op de drie inwoners van niet-westerse afkomst is.
- De woningvoorraad van de wijk neemt, na een periode van afname, de afgelopen jaren weer toe. Ruim driekwart is in bezit van corporaties. In de buurten Immerloo I en Zeegsingel e.o. staan vooral eengezinswoningen. In de buurten Middelgraaflaan e.o. en Immerloo II overheersen de flats/appartementen.
- Bewoners van deze wijk zijn negatiever dan gemiddeld over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid, de voorzieningen in de buurt en de sociale kwaliteit van de woonbuurt.
- Sociaal-economisch zijn de bewoners van deze wijk kwetsbaar. Er is gemiddeld het laagste huishoudensinkomen van Arnhem en een hoog percentage minimakinderen. Er zijn veel gezinnen met een bijstandsuitkering en er is het hoogste percentage kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. Daarnaast is er naar verhouding weinig sociale cohesie, wat maakt dat buurtbewoners vaak geen bron van hulp en ondersteuning zijn. Opvallend is echter dat familie en bekenden meer dan gemiddeld als hulpbron worden benut. De bewoners zijn naar eigen zeggen minder zelfredzaam en minder gezond dan gemiddeld. Een op de vier kinderen heeft overgewicht.

wijk	Malburgen-Oost (Z)	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	7.698	153.817
aantal huishoudens	3.747	79.016
% alleenstaanden	44%	48%
% arm (hh < 120%)	40%	22%
% oud (% 65+)	18%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	29%	31%
% actief buurtverbetering	16%	21%
% eenzaamheid	49%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	340	13.960
aantal banen	940	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	19,7%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	15,8%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.664	72.709
% corporatiebezit	78%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	6,7	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	36%	25%
% woninginbraak	1,2%	1,0%

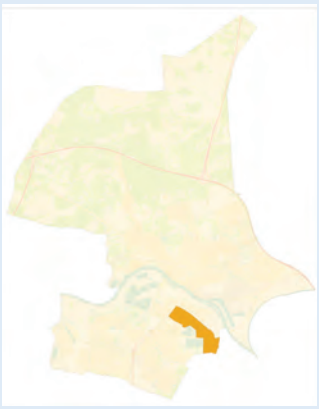

19. Vredenburg/Kronenburg

- De wijk Vredenburg/Kronenburg ligt in het zuidelijk stadsdeel en is gebouwd in de periode 1970-1990. Op het grondgebied van de wijk staan veel kantoren (bijvoorbeeld Rijnpoort). Het winkelcentrum Kronenburg en de Rijnhal liggen in de wijk.
- De woningvoorraad kenmerkt zich door een hoog percentage meergezinswoningen. Met name langs de randen van Vredenburg, in Kronenburg en in Eimersweide staat veel hoogbouw.
- Er wonen relatief veel ouderen. Deels hangt dit samen met de aanwezigheid van verzorgingsflats en intramurale voorzieningen. Ook het feit dat de jongere gezinnen die zich in de jaren '70 vestigden er deels zijn blijven wonen, draagt hier aan bij. Een aanzienlijk deel van de bewoners is niet-westers allochtoon.
- Bewoners zijn over het algemeen gemiddeld positief over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de wijk. Wel is een kwart van de bewoners niet positief over de toekomstige ontwikkeling van de wijk.
- Sociaal-economisch is dit een gemiddelde Arnhemse wijk, hoewel de inkomens iets lager zijn. Een op de vijf kinderen groeit op in een minimagezin.
- Ook sociaal-maatschappelijk is dit een gemiddelde Arnhemse wijk. Wel opvallend is het hoge percentage mantelzorgers en het lage percentage kinderen in de kinderopvang.
- Het gezondheidsprofiel van Vredenburg/Kronenburg laat een iets meer dan gemiddeld kwetsbare bevolking zien. Vooral het hoge percentage kinderen met overgewicht en het hoge percentage medicijngebruik vallen op.

wijk	Vredenburg/Kronenburg	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	8.330	153.817
aantal huishoudens	4.508	79.016
% alleenstaanden	51%	48%
% arm (hh < 120%)	27%	22%
% oud (% 65+)	23%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	28%	31%
% actief buurtverbetering	14%	21%
% eenzaamheid	43%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	550	13.960
aantal banen	6.500	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	11,9%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	9,0%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	4.466	72.709
% corporatiebezit	40%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,2	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	29%	25%
% woninginbraak	0,9%	1,0%

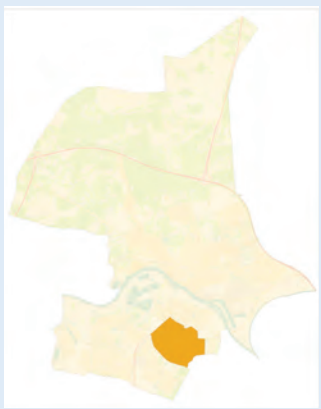

20. Elden

Elden

- Het voormalige dorp Elden ligt in de schaduw van stadion Gelredome. Van de 930 woningen in de wijk is een derde deel in het bezit van corporaties. Naast verzorgingstehuizen betreft het vooral eengezinswoningen.
- Zorginstellingen en kantoren zorgen voor veel arbeidsplaatsen in de wijk.
- De bevolking van Elden bestaat uit veel ouderen en weinig jongeren. Een verzorgingshuis en een verpleeghuis dragen daartoe bij. Opvallend is het geringe aandeel alleenstaanden.
- Sociaal-economisch is de bevolking van Elden gemiddeld tot sterk te noemen; bijstandsdichtheid en werkloosheid zijn laag. Men is postief over leefbaarheid en veiligheid, echter minder positief over de voorzieningen in de wijk.
- De sociale cohesie is sterk, er is nauwelijks onvrede over sociale contacten en buurthulp is in ruime mate voorhanden.De inwoners zijn maatschappelijk actief, er wordt veel aan sport gedaan en veel mensen verrichten vrijwilligerswerk.

wijk	Elden	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	2.301	153.817
aantal huishoudens	938	79.016
% alleenstaanden	31%	48%
% arm (hh < 120%)	15%	22%
% oud (% 65+)	27%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	27%	31%
% actief buurtverbetering	21%	21%
% eenzaamheid	31%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	220	13.960
aantal banen	3.580	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	5,6%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	2,5%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	942	72.709
% corporatiebezit	31%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,7	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	13%	25%
% woninginbraak	1,1%	1,0%

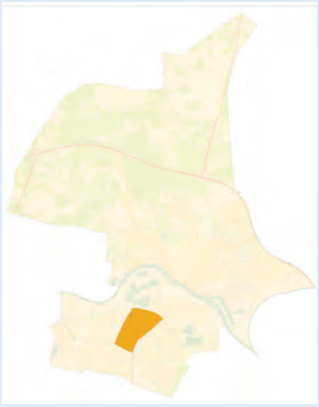

21. Elderveld

- Elderveld is, gelegen in het westelijk deel van Arnhem-Zuid, een wijk uit de jaren '70 van de vorige eeuw en ook deels een Bloemkoolwijk. Het aantal inwoners neemt langzaam aan af. Elderveld telt relatief veel oudere inwoners, veel 55-plussers en weinig 18- t/m 34-jarigen.
- Er zijn naar verhouding weinig verhuisbewegingen. Veel mensen blijven er wonen, ook als hun kinderen zelfstandig zijn gaan wonen.
- De bewoners zijn over het algemeen positief over de leefbaarheid en voorzieningen in hun wijk. Over de toekomst van de wijk is men minder positief.
- Wat betreft inkomenssituatie en opleiding is het profiel van Elderveld identiek aan het gemiddelde Arnhemse profiel. De werkloosheid in Elderveld is, ondanks een toename, lager dan het Arnhems gemiddelde. Het aantal bijstandsuitkeringen is ook gestegen, maar blijft onder het Arnhems gemiddelde.
- Een relatief hoog percentage van de inwoners kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. Verder valt op dat er binnen de wijk minder animo is om zich in te zetten voor verbetering van de buurt. Het aandeel kinderen in de kinderopvang is relatief laag.

wijk	Elderveld	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	9.128	153.817
aantal huishoudens	4.326	79.016
% alleenstaanden	38%	48%
% arm (hh < 120%)	20%	22%
% oud (% 65+)	22%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	36%	31%
% actief buurtverbetering	26%	21%
% eenzaamheid	35%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	490	13.960
aantal banen	2.490	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	9,9%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	5,4%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	4.236	72.709
% corporatiebezit	45%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,3	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	21%	25%
% woninginbraak	0,5%	1,0%

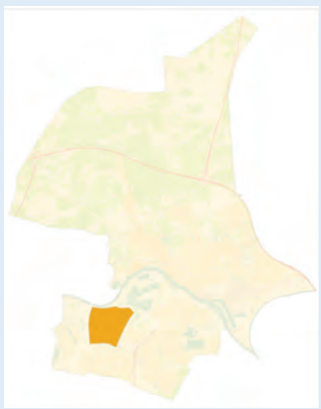

22. De Laar

- De Laar is een typische groene 'bloemkoolwijk" uit de jaren '70, de één na grootste wijk van Arnhem, met ruim 5.500 woningen en circa 12.500 inwoners verdeeld over twee buurten. Er zijn voornamelijk eengezinswoningen, waarvan meer dan de helft koopwoningen.
- In de Laar wonen vooral veel gezinnen en de inkomenssituatie komt overeen met het Arnhems gemiddelde. Het aandeel 65-plussers ligt iets onder het gemiddelde en er wonen relatief weinig alleenstaanden.
- Het aandeel mensen dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering ligt iets boven het gemiddelde.
- Over het algemeen zijn de inwoners positief over de wijk en de voorzieningen. Over de toekomst is men wat minder optimistisch.

wijk	De Laar	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	12.392	153.817
aantal huishoudens	5.649	79.016
% alleenstaanden	34%	48%
% arm (hh < 120%)	17%	22%
% oud (% 65+)	11%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	34%	31%
% actief buurtverbetering	18%	21%
% eenzaamheid	33%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	650	13.960
aantal banen	1.670	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	10,9%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	5,1%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	5.540	72.709
% corporatiebezit	33%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,1	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	26%	25%
% woninginbraak	0,9%	1,0%

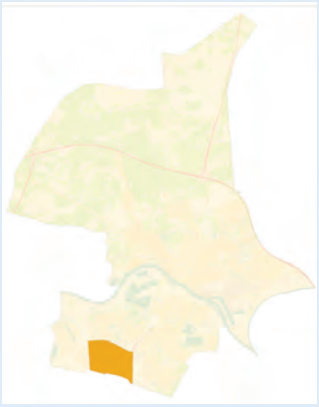

23. Rijkerswoerd

- Rijkerswoerd is een grote wijk in Arnhem-Zuid, ontwikkeld in de jaren ‘80 van de vorige eeuw en in de twintig jaar daarna flink uitgebreid.
- Hoewel de wijk qua inwonertal de grootste van Arnhem is, loopt het aantal terug. Het is een echte gezinswijk. Veel veertigers en jeugd. Vanaf 2000 zien we een toename van het aandeel niet-westerse allochtonen.
- Heeft de bevolking een typisch gezinsprofiel, zo ook de woningvoorraad. Zo’n 8 op de 10 woningen zijn eengezinswoningen, het merendeel koopwoningen. Veel bewoners blijken ‘honkvast’.
- Over het algemeen zijn bewoners redelijk positief over de leefbaarheid en de veiligheid van hun wijk. Men verwacht wel dat de wijk de komende jaren erop achteruit zal gaan.
- De werkloosheid ligt lager dan het Arnhems gemiddelde, zo ook het aantal bijstandsuitkeringen, maar beide stijgen wel. Het gemiddeld inkomen in de wijk is relatief iets hoger. In de wijk groeien relatief weinig kinderen op in een gezin met een minimuminkomen.
- Sociaal-maatschappelijk doet de wijk het goed, al zijn er wat minder mantelzorgers en zijn mensen relatief wat minder actief in de buurt. Men is over het algemeen tevreden met de sociale contacten en de helft kan terecht voor steun bij buurtbewoners. Daarnaast doet twee derde van de wijk actief aan sport. De bewoners vinden zichzelf over het algemeen gezond en kunnen zichzelf binnen en buiten het huis goed redden.

wijk	Rijkerswoerd	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	12.897	153.817
aantal huishoudens	5.475	79.016
% alleenstaanden	31%	48%
% arm (hh < 120%)	16%	22%
% oud (% 65+)	11%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	28%	31%
% actief buurtverbetering	16%	21%
% eenzaamheid	31%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	860	13.960
aantal banen	3.190	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	9,1%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	3,4%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	5.229	72.709
% corporatiebezit	34%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,2	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	19%	25%
% woninginbraak	0,6%	1,0%

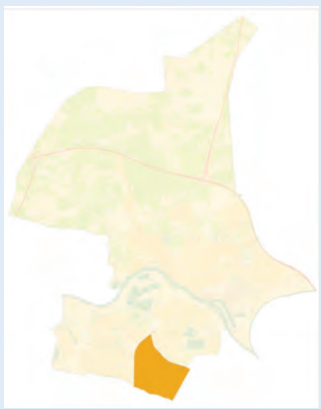

24. Schuytgraaf

Schuytgraaf

- Schuytgraaf is de nieuwste uitbreidingswijk van Arnhem. De groei is het gevolg van gezinsuitbreiding van de huidige huishoudens, maar ook door nieuw opgeleverde woningen.
- Schuytgraaf is een jonge wijk. Een gemiddeld huishouden is dan ook beduidend groter dan een gemiddeld Arnhems huishouden. Het percentage niet-westerse allochtonen in Schuytgraaf neemt gestaag toe.
- De woningvoorraad bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen, bijna tweederde is koop. Van de koop woningen bestaat een relatief groot aandeel uit het duurdere segment van de markt: twee-onder-één-kap, vrijstaand en geschakeld.
- Bewoners zijn gemiddeld positief over de leefbaarheid en veiligheid. Over het voorzieningenaanbod is men over het algemeen niet tevreden.
- Sociaal-economisch springt Schuytgraaf er in positieve zin uit. Het gemiddeld inkomen is relatief hoog, weinig kinderen groeien op in een minimagezin. De werkgelegenheid en het aantal bedrijfsvestigingen in de wijk nemen toe. Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd. Het aantal bijstandsgerechtigden is laag. De werkloosheid is de laatste jaren gestegen.
- Sociaal-maatschappelijk laat de wijk een gemiddeld beeld zien. Een op de tien inwoners is ontevreden met het aantal sociale contacten. Relatief weinig inwoners geven mantelzorg, wel kan men iets vaker dan gemiddeld voor hulp terecht bij buurtbewoners en is men iets vaker actief in de buurt. Inwoners van Schuytgraaf beleven hun gezondheid als goed tot zeer goed.

wijk	Schuytgraaf	Arnhem
Op 1 januari	2016	2016
Bevolking		
aantal inwoners	9.816	153.817
aantal huishoudens	3.619	79.016
% alleenstaanden	23%	48%
% arm (hh < 120%)	11%	22%
% oud (% 65+)	4%	14%
Sociale Kracht en gezondheid		
% vrijwilligers	29%	31%
% actief buurtverbetering	24%	21%
% eenzaamheid	31%	37%
Economische kracht		
aantal bedrijfsvestigingen	620	13.960
aantal banen	1.030	102.090
% geregistreerde werkzoekenden	7,0%	11,4%
% bijstandsgerechtigden	2,2%	6,7%
Kwaliteit leefomgeving		
aantal woningen	3.515	72.709
% corporatiebezit	25%	38%
rapportcijfer leefbaarheid	7,2	7,2
% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	13%	25%
% woninginbraak	0,5%	1,0%

Arnhem totaal

Arnhem Totaal

	aantal inwoners	aantal huishoudens	% alleenstaanden	% arm (huishoudens < 120%)	% oud (% 65+)	% vrijwilligers	aantal bedrijfsvestigingen	aantal banen
Jaar	**2016**	**2016**	**2015**	**2013**	**2016**	**2015**	**2015**	**2015**
Centrum	5.112	3.810	73%	25%	11%	26%	1.520	17.290
Spijkerkwartier	6.527	4.819	76%	26%	6%	21%	1.020	3.240
Arnhemse Broek	5.955	3.382	57%	35%	7%	24%	960	15.210
Presikhaaf-West	7.988	4.188	52%	36%	15%	29%	420	2.550
Presikhaaf-Oost	6.651	3.846	53%	19%	22%	35%	510	8.030
St.Marten/Sonsbeek-Zuid	4.670	2.957	64%	19%	4%	28%	610	920
Klarendal	7.429	4.490	59%	32%	9%	26%	710	1.730
Velperweg e.o.	8.784	4.138	46%	11%	20%	42%	870	6.170
Alteveer en Cranevelt	4.468	2.168	38%	10%	27%	37%	460	5.200
Geitenkamp	4.005	2.244	48%	37%	15%	30%	260	660
Monnikenhuizen	3.977	1.980	42%	17%	21%	42%	310	950
Burgemeesterswijk / Hoogkamp	7.628	3.769	45%	10%	18%	39%	1.100	7.160
Schaarsbergen e.o.	2.099	876	43%	12%	20%	48%	250	5.960
Heijenoord / Lombok	4.048	2.196	51%	15%	11%	32%	440	1.610
Klingelbeek	1.325	782	59%	11%	30%	44%	150	4.130
Malburgen-West	4.326	2.103	45%	30%	8%	31%	250	470
Malburgen-Oost (Noord)	6.263	3.003	43%	25%	10%	28%	370	1.430
Malburgen-Oost (Zuid)	7.698	3.747	44%	40%	18%	29%	340	940
Vredenburg / Kronenburg	8.330	4.508	51%	27%	23%	28%	550	6.500
Elden	2.301	938	31%	15%	27%	27%	220	3.580
Elderveld	9.128	4.326	38%	20%	22%	36%	490	2.490
De Laar	12.392	5.649	34%	17%	11%	34%	650	1.670
Rijkerswoerd	12.897	5.475	31%	16%	11%	28%	860	3.190
Schuytgraaf	9.816	3.619	23%	11%	4%	29%	620	1.030
Arnhem	153.817	79.016	48%	22%	14%	31%	13.960	102.090

	% geregistreerde werkzoekenden	% bijstandsgerechtigden	aantal woningen	% corporatiebezit	rapportcijfer leefbaarheid	% onveiligheidsgevoel in eigen buurt	% woninginbraak
Jaar	**2016**	**2016**	**2016**	**2016**	**2015**	**2015**	**2015**
Centrum	10,6%	5,7%	3.245	27%	6,9	36%	0,6%
Spijkerkwartier	12,0%	6,9%	3.291	27%	6,8	46%	1,6%
Arnhemse Broek	17,6%	12,0%	2.749	61%	6,5	35%	2,4%
Presikhaaf-West	17,4%	13,4%	3.837	70%	6,4	35%	1,2%
Presikhaaf-Oost	10,7%	6,3%	3.761	29%	7,1	25%	1,0%
St.Marten/Sonsbeek-Zuid	9,7%	4,2%	2.302	19%	7,4	25%	0,9%
Klarendal	14,4%	10,6%	3.990	56%	6,9	27%	0,9%
Velperweg e.o.	6,7%	2,3%	3.975	14%	7,7	17%	1,3%
Alteveer en Cranevelt	4,8%	1,3%	2.190	14%	8,2	13%	1,2%
Geitenkamp	19,9%	16,1%	2.159	86%	6,7	26%	0,7%
Monnikenhuizen	11,1%	6,0%	2.133	36%	7,4	20%	0,9%
Burgemeesterswijk / Hoogkamp	5,0%	1,6%	3.316	6%	8,2	13%	1,1%
Schaarsbergen e.o.	4,9%	2,0%	732	1%	8,3	11%	2,3%
Heijenoord / Lombok	8,9%	3,4%	1.978	23%	7,5	18%	0,7%
Klingelbeek	4,1%	3,0%	830	0%	7,8	6%	0,7%
Malburgen-West	16,1%	10,7%	1.928	52%	7,0	34%	0,9%
Malburgen-Oost (Noord)	14,0%	8,0%	2.701	40%	6,7	36%	1,0%
Malburgen-Oost (Zuid)	19,7%	15,8%	3.664	78%	6,7	36%	1,2%
Vredenburg / Kronenburg	11,9%	9,0%	4.466	40%	7,2	29%	0,9%
Elden	5,6%	2,5%	942	31%	7,7	13%	1,1%
Elderveld	9,9%	5,4%	4.236	45%	7,3	21%	0,5%
De Laar	10,9%	5,1%	5.540	33%	7,1	26%	0,9%
Rijkerswoerd	9,1%	3,4%	5.229	34%	7,2	19%	0,6%
Schuytgraaf	7,0%	2,2%	3.515	25%	7,2	13%	0,5%
Arnhem	11,4%	6,7%	72.709	38%	7,2	25%	1,0%

Bevolking

Aandeel eenpersoonshuishoudens

Zie Arnhem in cijfers

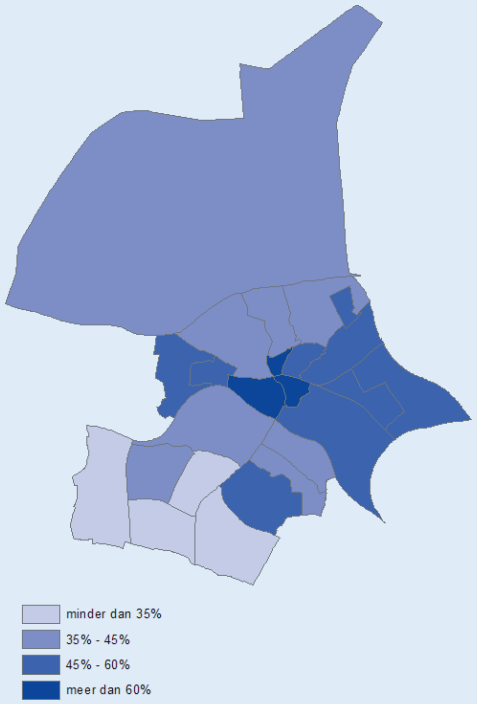

Aandeel inwoners van 65 jaar en ouder

Zie Arnhem in cijfers

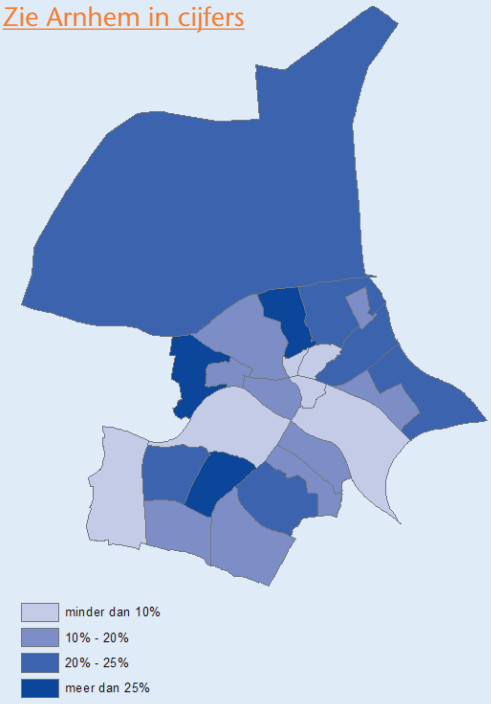

Huishoudensinkomen tot 120% sociaal minimum

Zie Arnhem in cijfers

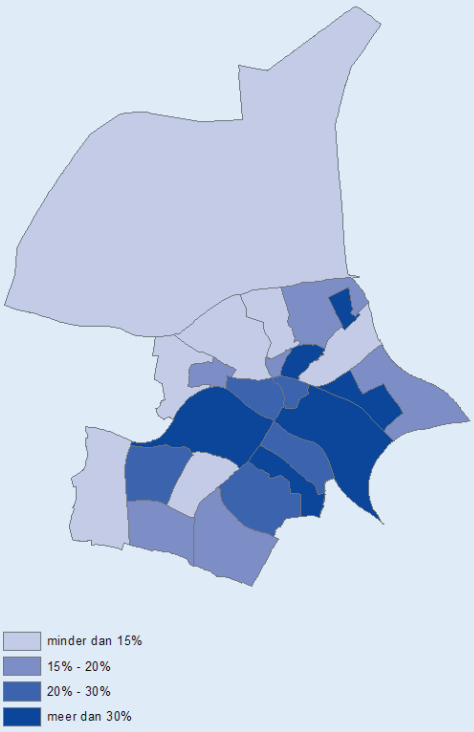

Economische kracht

Percentage ZZP-ers per totaal bedrijven

Zie Arnhem in cijfers

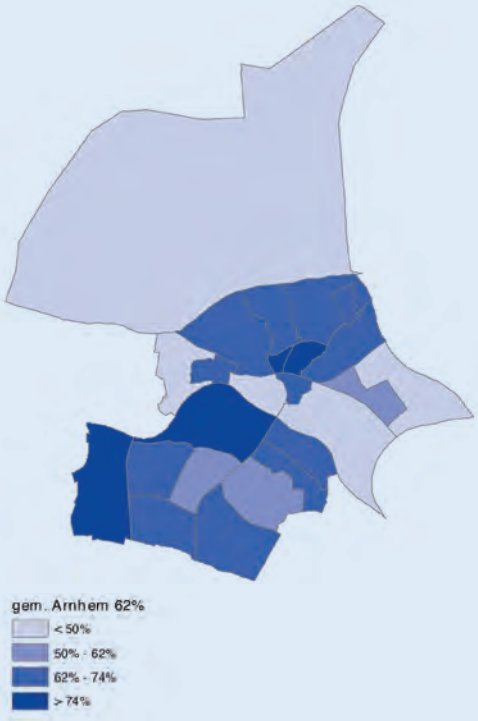

Percentage bijstandsgerechtigden

Zie Arnhem in cijfers

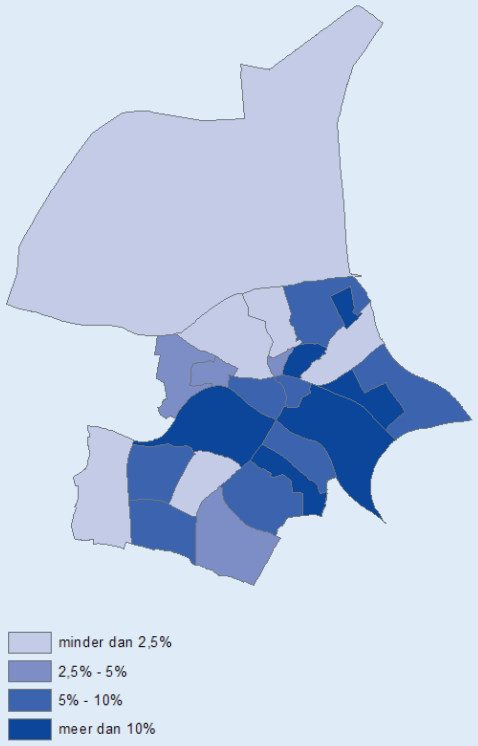

Sociale kracht en gezondheid

Hulp en steun bij buurtbewoners

Zie Arnhem in cijfers

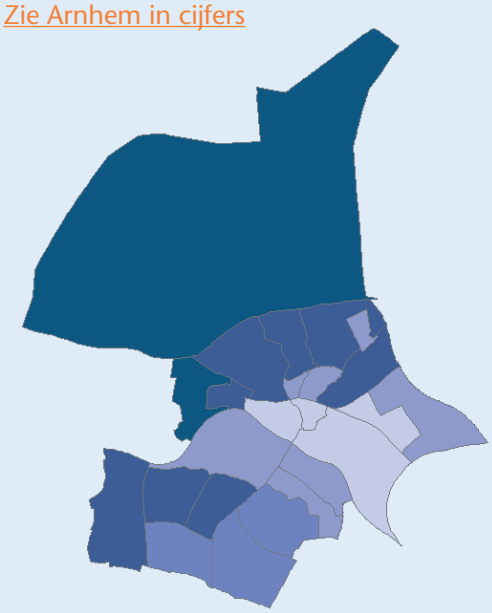

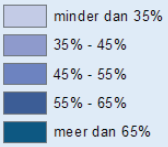

Kinderen met overgewicht

Zie Arnhem in cijfers

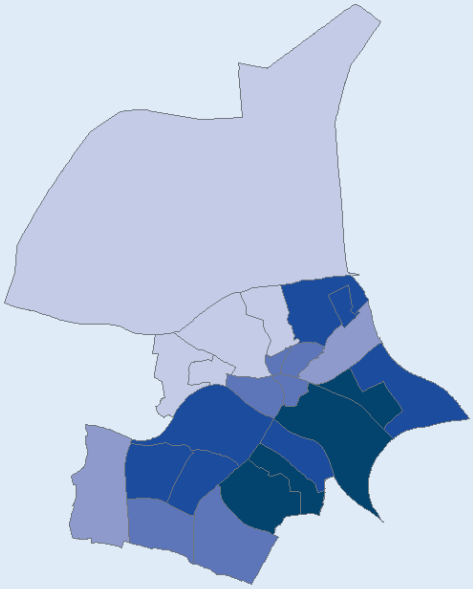

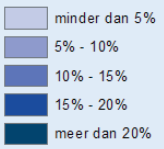

Kwaliteit leefomgeving

Kental verloedering

Zie Arnhem in cijfers

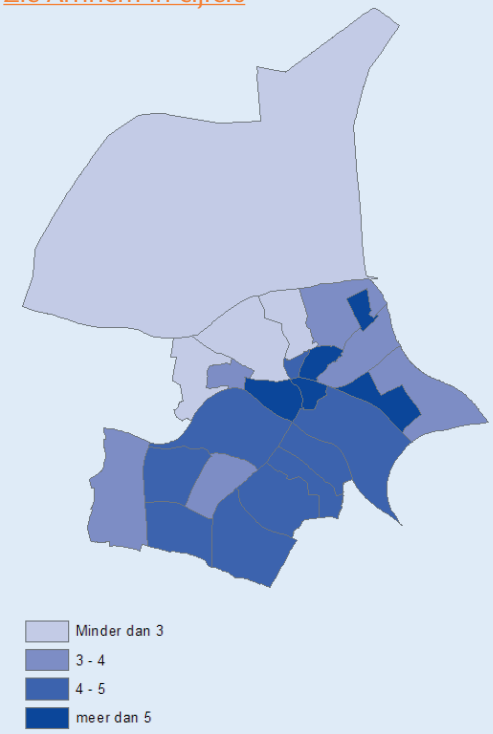

Leefbaarometer

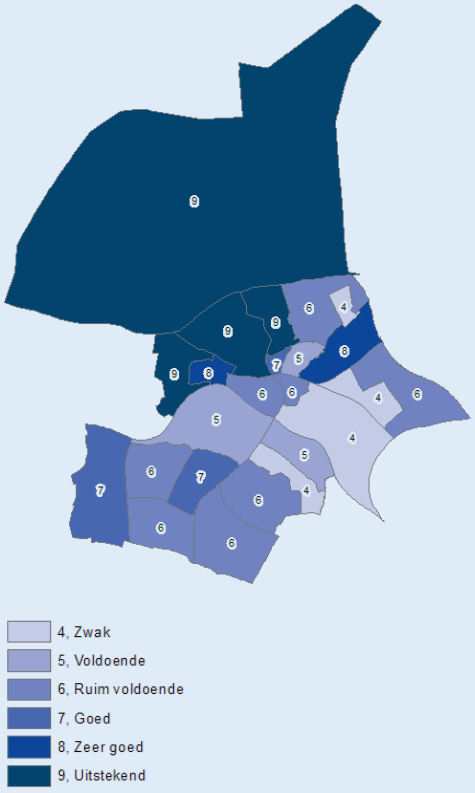

Sociale woningbouw per buurt

Zie Arnhem in cijfers

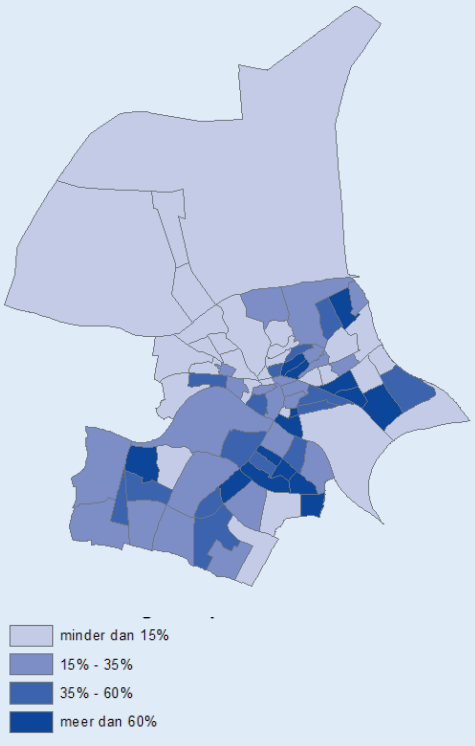

Woninginbraken per jaar (aantal per 100 woningen)

Zie Arnhem in cijfers

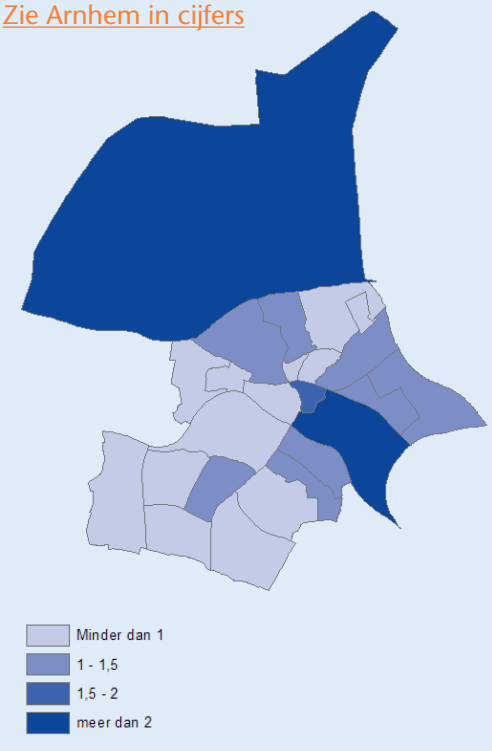

Bronnen- begrippenlijst

Bevolking

Bronnen

Figuur 1 Gemeente Arnhem
Figuur 2 Gemeente Arnhem/CBS
Figuur 3 Gemeente Arnhem
Figuur 4 Gemeente Arnhem/CBS
Figuur 5 Gemeente Arnhem/CBS
Figuur 6 Gemeente Arnhem/CBS
Figuur 7 Gemeente Arnhem
Figuur 8 CBS
Figuur 9 RIO/CBS
Figuur 10 RIO/CBS

- Peildatum van het aantal inwoners is 1 januari van dat jaar. Cijfers komen uit de Basis Registratie Personen.

- De prognose is opgesteld door O&S op basis van het model GBPro van Pronexus B.V. uit Eindhoven.

- Suburbanisatie: de migratie van mensen uit de stad naar het omringende platteland.

- Etniciteit: sociaal-culturele identiteit die een bepaalde groep mensen of een aantal bevolkingsgroepen bindt.

- Allochtoon (definitie CBS): persoon van wie tenminste één ouder in het buitenland is geboren.
  Niet-westerse allochtonen: allochtonen met als herkomstgroepering één van de landen in Afrika, Latijns Amerika en Azië (exclusief Indonesië of Japan) of Turkije.
  Het CBS rekent op grond van hun sociaal-economische en sociaal-culturele positie allochtonen uit Indonesië en Japan tot westerse allochtonen.
  Westerse allochtonen: allochtonen uit overige landen.

- Huishoudens: dit betreft de particuliere huishoudens (exclusief instellingen en tehuizen). Dit begrip is altijd een schatting. Voorbeeld: als twee personen op hetzelfde adres geregistreerd staan dan is het nog onduidelijk of zij een gezamenlijk huishouden vormen. Dit kunnen ook twee alleenstaanden zijn.

- Onderwijsniveau
  Laag
  Het hoogst behaalde onderwijsniveau is laag onderwijs.
  Dit omvat onderwijs op het niveau van basisonderwijs, het vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo of de assistentenopleiding (mbo-1).
  Middelbaar
  Het hoogst behaalde onderwijsniveau is middelbaar onderwijs.
  Dit omvat de bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo-2), de vakopleiding (mbo-3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo-4).
  Hoog
  Het hoogst behaalde onderwijsniveau is hoog onderwijs.
  Dit omvat onderwijs op het niveau van hbo of wo.
  Onderwijsniveau: onbekend
  Het hoogst behaalde onderwijsniveau is onbekend.

- Cijfers over inkomen afkomstig van RIO (Regionaal Inkomensonderzoek van CBS).
  Besteedbaar huishoudensinkomen:
  het bruto-inkomen verminderd met:
  - betaalde inkomensoverdrachten zoals alimentatie van de ex-echtgeno(o)t(e)
  - premies inkomensverzekeringen zoals premies betaald voor sociale verzekeringen, volksverzekeringen en particuliere verzekeringen in verband met werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, ouderdom en nabestaanden
  - premies ziektekostenverzekeringen
  - belastingen op inkomen en vermogen.

Economische kracht

Bronnen
Figuur 1 PWE/LISA
Figuur 2 UWV
Figuur 3 PWE/LISA
Figuur 4 PWE
Figuur 5 CBS/PEV Gelderland 2016-2020
Figuur 6 Gemeente Arnhem
Figuur 7 CBS
Figuur 8 Locatus

- De cijfers m.b.t. ontwikkeling arbeidsplaatsen zijn afkomstig van PWE en LISA.

- PWE: Provinciale Werkgelegenheidsenquête. Dit is een jaarlijks onderzoek van de Provincie Gelderland (in samenwerking met de Kamer van Koophandel) naar de aard en omvang van de Gelderse Werkgelegenheid. Jaarlijks wordt per 1 april de stand van zaken opgemaakt.

- LISA: Landelijk InformatieSysteem van Arbeidsplaatsen. Dit is een databestand met gegevens over alle vestigingen waar betaald werk wordt verricht.

- De sociaal-economische index waar naar verwezen wordt in de tekst bij figuur 1 is afkomstig uit de Atlas voor gemeenten 2016 van Marlet. Deze atlas verschijnt jaarlijks in mei. Het onderzoeksbureau Marlet vergelijkt de 50 grootste gemeenten van Nederland op 50 punten. Op de index is 1 de hoogste en 50 de laagste.

- ZZP-er: bedrijf waar één persoon 12 uur of meer werkt (Zelfstandige Zonder Personeel).

- Locatus: onderzoeksbureau dat zich richt op de detailhandel. De tellingen zijn in juni gedaan in de binnenstad op een aantal strategische punten.

- Afkortingen van uitkeringen:
  - PW: Participatiewet
  - WW: Werkloosheidswet
  - WAZ: Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen
  - WIA: Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
  - Wajong: Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
  - AOW is Algemene Ouderdomswet

Sociale kracht en gezondheid

Bronnen
Figuur 1 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 2 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 3 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 4 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 5 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 6 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 7 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 8 VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden)

Kwaliteit leefomgeving

Bronnen
Figuur 1 Gemeente Arnhem
Figuur 2 Gemeente Arnhem
Figuur 3 Gemeente Arnhem
Figuur 4 CBS/WoON (WoonOnderzoekNederland)
Figuur 5 Gemeente Arnhem
Figuur 6 Marlet (Atlas voor gemeenten 2016)
Figuur 7 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 8 Leefbaarheid & Veiligheid 2015 gemeente Arnhem
Figuur 9 Politie Gelderland Midden
Figuur 10 Politie Gelderland Midden

- De cijfers van de woningvoorraad komen uit de BAG/WOZ administratie van de Afdeling Belastingen en de nieuwbouw- en sloopplanning van de Afdeling Wonen.

- NIBUD: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting.

- WoonOnderzoek Nederland (WoON): de Rijksoverheid doet om de 3 jaar onderzoek naar hoe mensen wonen en willen wonen.

- De woonaantrekkelijkheidsindex komt uit Atlas voor gemeenten 2016 van Marlet;
  1 is aantrekkelijkste en 50 de onaantrekkelijkste gemeente.

Cultuur sport en recreatie

Bronnen
Figuur 1 PWE
Figuur 2 Desbetreffende Rijksgezelschappen
Figuur 3 Desbetreffende Theaters
Figuur 4 Desbetreffende musea, Gelredome en Burgers Zoo en Respons (top 50)
Figuur 5 Marlet
Figuur 6 Artez
Figuur 7 Leefbaarheid en Veiligheid gemeente Arnhem 2015
Figuur 8 Papendal

Arnhem en de regio

Bronnen
Figuur 1 RegioAtlas (Ministerie vann Binnenlandse Zaken)
Figuur 2 CBS
Figuur 3 CBS/RIO
Figuur 4 CBS
Figuur 5 CBS
Figuur 6 Companen (advies- en onderzoeksbureau voor de woningmarkt en leefomgeving)

Staat van de Stad
Colofon:
Gemeente Arnhem
Afdeling Informatievoorziening, Team Onderzoek en Statistiek
Contactpersonen: Paul Bosch / Peter Bisseling
Tel.: (026) 377 4784
E-mailadres: onderzoek@arnhem.nl
Internet: www.arnhem.nl/onderzoekencijfers

Foto's: Rinus Baak, Susan ter Bekke, Cees Tettero en Vera van Belle
Kaarten van de wijken: Paul Getz
Lay-out: Grafische studio, cluster interne ondersteuning

AANDACHTSPUNTEN PERSPECTIEFNOTA 2018-2021

Gemeenteraad Arnhem 3 maart 2017

GEMEENTE Arnhem

AANDACHTSPUNTEN PERSPECTIEFNOTA 2018-2021

Gemeenteraad Arnhem 3 maart 2017

Inhoudsopgave

Inleiding 6

1. ECONOMISCHE KRACHT 7
- Stad op de Kaart 8
- Cultuur Netwerk Arnhem 9
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA) 10
- Platform Binnenstad Arnhem 11

2. SOCIALE KRACHT 13
- A&S Groep 14
- Actief Zorg 15
- Arnhemse Sport Federatie 16
- Buurtbedrijf voor ouderen 17
- Coöperatie Centrum voor Activerend Werk 18
- Indigo Gelderland e.o. B.V. 20
- Jeugdbescherming en -reclassering 21
- Ketenpartners 'Aanpak verwarde personen' 22
- Leergeld (Stichting) 23
- Malburgen GEZond (Stichting) 24
- Mantelzorg en vrijwillige Thuishulp (Stichting MVT) 26
- Netwerkbijeenkomst 'samen werken in de wijk' 27
- Onderwijsspecialisten 28
- Pleegzorg 29
- Proscoop 30
- Schoolbesturen PO 32
- STMG Hulp bij het huishouden BV 33
- Stuurgroep Beschermd thuis 34
- SWOA 36
- Thuiszorg Groot Gelre 37
- VGGM 38
- Vluchtelingenwerk Oost Nederland (Stichting) 40
- Voedselbank Arnhem (Stichting) 41
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland 42

3. LEEFOMGEVING EN DUURZAAMHEID 43
- Alliander 44
- Groenforum Arnhem 45
- Platform Arnhem Klimaatbestendig (AKB) 47
- Slim Opgewekt! 48
- Stadswerkplaats fiets 49
- Van Beek Ingenieurs 50
- Waterschap Rijn en IJssel en Waterschap Rivierenland 51
- Zoncorp (1) 52
- Zoncorp (2) 53

4. WIJKEN 54

Inleiding

Voor u ligt het boekje 'Aandachtspunten Perspectiefnota 2018-2021' met als doel u informatie aan te reiken voor het debat ten behoeve van uw input aan het college om mee te nemen in de Perspectiefnota. Via de ambtelijke organisatie is aan een breed scala van 'stakeholders' gevraagd of zij input wilden leveren en hier is door ruim 30 organisaties, overleggen en/of samenwerkingsverbanden op gereageerd. Het betreft een breed scala van organisaties en (brede) samenwerkingsverbanden maar ook van afzonderlijke bedrijven en instellingen en zelfs enkele individuele burgers. Daarnaast is ook door de teams leefomgeving een bijdrage geleverd.

Hiermee wordt beoogd om in de besluitvorming van de gemeente aan de voorkant de burgers, instellingen en bedrijven in de stad en in de wijken de gelegenheid te bieden om de voor hen belangrijke punten op de (middel) lange- en korte termijn mee te geven aan de raad. Er heeft nadrukkelijk geen redactie plaatsgevonden op de bijdragen in dit boekje. Noch het College noch de ambtelijke organisatie, noch de griffie heeft inhoudelijke sturing gegeven aan de in dit boekje opgenomen teksten. De status van dit boekje is dan ook uitsluitend informatief. We realiseren ons dat het boekje geen compleet en zeker geen representatief beeld geeft van wat burgers en bedrijven van belang vinden voor de komende periode. Tegelijk spreekt uit dit boekje niet alleen verscheidenheid maar ook een grote betrokkenheid bij de opgaven voor Arnhem.

Met dit boekje en de input vanuit de eigen gelederen van de verschillende fracties kan het debat op 20 maart worden voorbereid. Het is de eerste keer dat de raad een dergelijk debat voert voorafgaand aan de Perspectiefnota. Ofschoon het een experiment betreft is het ons vaste voornemen om op basis van een evaluatie dit jaarlijks terug te laten keren als onderdeel van het reguliere strategisch proces. Op 20 maart wordt geen besluitvorming nagestreefd maar kunnen fracties aangeven wat zij de belangrijkste hoofdlijnen vinden waar het College in de Perspectiefnota mee aan de slag moet gaan. Het College zal niet ter plekke reageren maar de input meewegen in haar besluitvorming over de Perspectiefnota 2018-20121. We beogen hiermee de rol van de raad te versterken aan de voorkant van de besluitvorming en tevens een bijdrage te leveren aan het vergroten van de betrokkenheid van burgers en bedrijven bij het besluitvormingsproces van de gemeente.

Na het debat van 20 maart zal het College de Perspectiefnota opstellen die in mei aan de raad zal worden aangeboden. Hierin legt de raad op hoofdlijnen de koers vast voor de periode 2018-2021. Na vaststelling van de Perspectiefnota wordt de meerjarenprogrammabegroting voorbereid. Deze zal in het najaar van 2017 aangeboden worden aan de raad waarin meer gedetailleerd uitwerking wordt gegeven aan de door de raad vastgestelde koers.

We zijn de burgers, bedrijven, organisaties en samenwerkingsverbanden erkentelijk voor de bijdragen die zij hebben geleverd voor dit boekje en nodigen hen dan ook van harte uit het raadsdebat op 20 maart 2017 bij te wonen.

Hans de Vroome
(vice voorzitter gemeenteraad Arnhem)

Jozef Kersten
(griffier)

1. ECONOMISCHE KRACHT

Stad op de Kaart

Het stedelijk leven is een organisch geheel dat bewoners, bezoekers, ondernemers, maatschappelijke partners en gemeente met elkaar delen, waarin ze leven, samenwerken, ontmoeten,uitvinden, zich ontwikkelen en vooruitkomen.
Als gemeente hebben we hier een specifieke rol in. Twee jaar geleden bedachten we binnen de gemeente een programma met de naam Stad op de kaart, als handvat om een aantal belangrijke opgaven in de stad aan te pakken, op het gebied van werk, economie en cultuur en marketing.

Begin maart zal het College een document aan de aanbieden wat laat zien wat er gebeurt op al deze terreinen. Om deze reden is er voor gekozen om in dit boekje t.b.v. de input voor de Perspectiefnota zaken niet dubbelop te doen maar te verwijzen naar deze publicatie.

Illustratie: Het Lab

Cultuur Netwerk Arnhem

Door het CNA is t.b.v. dit boekje een korte enquête gehouden onder haar deelnemers.

a. Wat vindt u sterk/goed in de stad en wat wilt u daarvan behouden?

Oordeel over huidige situatie

· Positief over huidige cultuurbeleid. Raad, wethouder en ambtenaren zijn betrokken en delen het idee van culturele hoofdstad. Er is terecht veel aandacht voor de 'harde' culturele infrastructuur.
· Culturele instellingen, festivals e.d. met divers, interessant en kwalitatief goed aanbod.
· Arnhem heeft alle kunstopleidingen en daarmee ook jong talent in de stad.
· Modekwartier /Made in Arnhem zijn mooi en gezichtsbepalend voor Arnhem.
· Creatieve economie en innovatie zijn sterke punten.

Wat te behouden voor de toekomst

· Het op peil houden en uitbouwen van het culturele aanbod & de culturele infrastructuur.

b. Wat wilt u versterken/verbeteren?

Op termijn 1-4 jaar

· Er is behoefte aan meer onderlinge afstemming en samenwerking: stadsbrede programmering; meer gebruik maken van elkaars krachten; samenwerking met amateurs etc. Instellingen komen hier echter niet aan toe. De gemeente zou een dergelijke ontwikkeling kunnen faciliteren.
· Afspraken/convenant mbt Cultuureducatie tussen de scholen, gemeente en culturele instellingen. Op den duur uit te breiden naar buitenschoolse cultuureducatie.
· Optimaal benutten van culturele gebouwen; ook overdag.
· Behouden jong talent van de kunstopleidingen
· Profilering Arnhem als cultuurstad; citymarketing en provinciale marketing (Gelderse streken)

Over 4 jaar

· Is het cultuuraanbod verder ontwikkeld en verbreed met een ruimer budget
· Zijn er meer grote evenementen.

Over 10 jaar

· Arnhem is 'the place to be'. Er is stevig geïnvesteerd in het op peil houden en verder ontwikkelen van een veelzijdige de culturele infrastructuur.
· Arnhem staat landelijk op de kaart als Cultuur- en Modestad.

c. Wat mist u in de stad en wat wilt u graag toegevoegd zien?

· Betere benutting digitale media in culturele projecten
· Programmering voor verschillende doelgroepen, senioren, amateur (festival), vrijetijdskunst.
· Een betere verbinding tussen ArtEZ en de stad.
· Het scheppen van condities (zowel financieel als fysiek) om nieuwe interessante culturele experimenten een kans te geven (b.v. in broedplaatsen)
· Kunst verbinden met natuur… met de rivier.
· Poëzie/ performance/beeldende kunst (audiovisueel) ?
· Arnhem op weg naar 'age friendly city'

Over 4 - 10 jaar:

· Is Arnhem de bruisende cultuurhoofdstad van het Oosten. De stad is aantrekkelijker geworden om je er te vestigen. Ook ex-studenten van ArtEZ blijven in de stad werken.

Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA)

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Een betere bereikbaarheid, een beter parkeerbeleid en een verhoogde aantrekkelijkheid als een der beste Nederlandse steden.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Arnhem is the Place to be. Arnhem is een florerende stad waar iedere ondernemer zich wil vestigen. Arnhem staat bekend om zijn gastvrijheid, goede en goedkope parkeervoorzieningen en komt niet meer voor in file of bereikbaarheidslijsten.	Arnhem is de hoofdstad van het Oosten van het land. Arnhem staat bekend om haar gastvrije parkeerbeleid en toegankelijkheid.	Gele Rijdersplein openstellen voor (kort) parkeren. Parkeren blauwe golven handhaven. Er zijn plannen ontwikkeld voor een betere bereikbaarheid en de eerste acties hiervoor zijn uitgevoerd!
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Vanuit bestuur en/of leden proactief meedenken en participeren in de benodigde overleggen teneinde deze doelstellingen te realiseren.		
Toelichting	Het is van belang dat de gemeente Arnhem haar aantrekkelijkheid behoudt en zelfs verhoogt opdat ondernemers zich hier willen vestigen en bezoekers en toeristen aantallen hoger zullen worden. De stad behoort binnen afzienbare tijd weer tot de top-tien van beste Nederlandse steden. Hiervoor heeft Arnhem een kwalitatieve visie op een hoogwaardige economische toekomst nodig, geleid en gefaciliteerd door een stadsbestuur dat een stabiele en meerjarige visie heeft en handhaaft.		
Foto / Afbeelding			

Platform Binnenstad Arnhem

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Uitvoering geven aan de realisatie van een compacte Binnenstad (verkleinen kernwinkelgebied).

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Binnenstad als gastvrije ontmoetingsplaats met goed functionerend kernwinkelgebied.	Beschikbaar Fonds ten behoeve van transformatie van de randen van het kernwinkelgebied naar andere functies.	· Herziening bestemmingsplan 'Binnenstad en singels' · ontwikkelen instrumentarium om krimp te realiseren

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	· Aandragen en mee ontwikkelen van instrumentarium. · Aandragen van functies die de binnenstad versterken. · Mede invulling geven aan 'luwte' en 'reuring' gebieden in binnenstad. · Actieve rol in bewustwording bij achterban voor noodzakelijke transformatie.
Toelichting	In de uitvoeringsagenda van PBA, die we nadrukkelijk gezamenlijk met de gemeente Arnhem willen uitvoeren, werken we toe naar een gastvrije (bereikbare) bruisende binnenstad van 'place to buy' naar 'place to meet'. Deze transformatie vraagt om een goed functionerend kernwinkelgebied. Daarvoor is een compactere binnenstad noodzakelijk. PBA werkt graag mee aan de ontwikkeling van het instrumentarium om deze gewenste krimp te realiseren. Een fonds dat transformaties aan de randen van het kernwinkelgebied (financieel) mogelijk maakt hoort hierbij. Dit fonds zal publiek en privaat (door vastgoedeigenaren/ondernemers die positie houden in het kernwinkelgebied) moeten zijn.
Foto / Afbeelding	De Aangepaste afbeelding uit 'De Arnhemse binnenstad 2015' volgens PBA. Rode lopers, kernwinkelgebied en mooie dynamiek tussen shoppen, horeca en attractiviteit. De openbare ruimte en pleinen spelen een cruciale rol in de attractiviteit van de stad. Programmering zoals aardvarken is van groot belang!

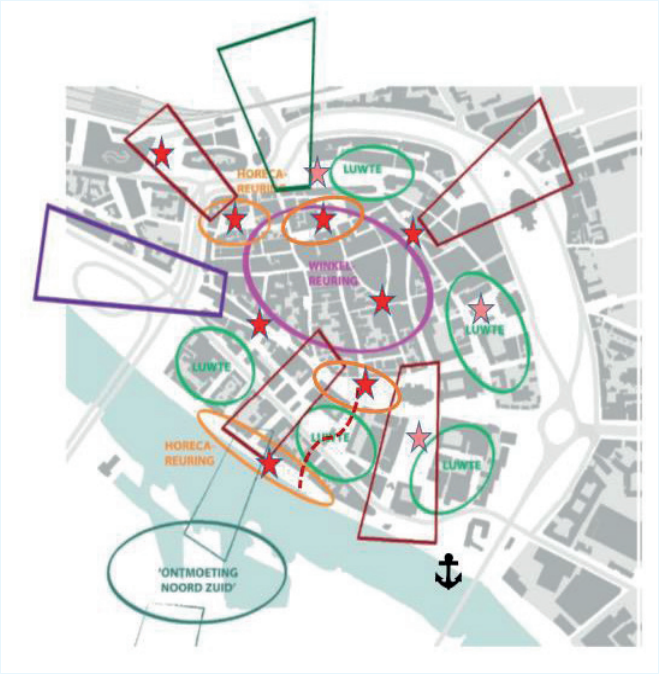

2. SOCIALE KRACHT

A&S Groep

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Voor wat betreft HbH: Langdurige indicatieperiode afgeven aan cliënten met bepaalde beperking/ziekten. Kortdurende indicaties bij cliënten met beperking vergen op den duur nl. tijd en geld zowel voor de organisatie als voor de gemeente.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
			· korte lijnen met organisaties · goede communicatie · minder administratie
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	· meedenken over onderwerpen · advisering · betrokkenheid bij ontwikkeling(en)		
Toelichting			
Foto / Afbeelding			

Actief Zorg

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Integrale en doelmatige ondersteuning voor alle burgers in Arnhem op het gebied van wonen, welzijn en zorg.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Ondersteuning wordt integraal; in samenwerking én ontschot geleverd op basis van wat nodig is bij de klant.	Samenwerking op het gebied van wonen, welzijn en zorg.	Kantelingsgedachte moet bij alle zorg organisaties en burgers geland zijn.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Wij delen graag onze ervaringen met onze aanpak 'Geluk dichtbij' waarbij de klant en de medewerker in hun kracht zetten. We willen graag een pilot starten om op basis van dit gedachtengoed samen te werken met wonen en welzijn in Arnhem. Wij praten hier graag over door. Lia van Dalen Algemeen directeur

Toelichting

Actief Zorg is al zeer ver met het doorvoeren van de kanteling binnen en buiten haar organisatie. Wij noemen onze werkwijze 'Geluk Dichtbij' De kern van Geluk Dichtbij is dat we inzetten in op een toename van de autonomie, competentie en verbinding bij de klant. Dit zijn de factoren die het welbevinden en geluk van de klant positief beïnvloeden. Onze aanpak laat een verminderde zorgconsumptie zien met een stijgende klant- en medewerkerstevredenheid.

Wij doen dit in samenwerking met de stichting IXelf. We hebben inmiddels meerdere pilots doorlopen, onder meer in de gemeente Oss, Breda en Waalwijk. 10% van onze medewerkers is inmiddels opgeleid en het leefplan ontwikkeld. Dit leefplan stimuleert de dialoog met de klant en gaat uit van de klant als mens ipv zorgvrager. Inmiddels werken we in de gemeente Waalwijk met gelukscoaches. Dit zijn medewerkers huishoudelijke zorg die ingezet worden bij zorgmijders. Met positieve resultaten tot gevolg, tegen relatief lage kosten.

Arnhemse Sport Federatie

Prioriteit voor de gemeente Arnhem

- Vergroten aantal vitale sportverenigingen (en daarmee vergroten mogelijk bijdrage van sportverenigingen aan 'van wijken weten'.
- Het aantal actieve sporters daalt in Arnhem. Meer inzetten op ondersteuning van sportverenigingen en sportorganisaties in plaats van activiteiten voor ongebonden sporters.
- Meer verenigingen betrekken bij 'van wijken weten' Arnhem loopt achter tov andere gemeenten als het gaat om het inzetten van sportverenigingen voor 'opdrachten' in het sociale domein.
- Behouden combinatiefunctionarissen voor de sport en structurele inzet van CF bij sportverenigingen (waarbij het dagelijk werkgeverschap ook bij de vereniging ligt, en het formele werkgeverschap bij het Sportbedrijf);
- Binnen het proces van overdracht van eigendom van sportaccommodaties naar sportverenigingen financiële ruimte vrijmaken voor de reservering van groot onderhoud en vervanging op de lange termijn.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	· Fonds/reservering voor sportaccomodaties van verenigingen · 75% van de verenigingen is vitaal	· 50% van de sportverenigingen is vitaal · 50% van de verenigingen heeft CF in dienst · 20 verenigingen betrokken bij van wijken weten	· Sportdeelname stijgt weer · 25% CF in dienst sportverenigingen · 10 verenigingen betrokken bij van wijken weten

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

Activeren, informeren en bemiddelen tussen gemeente, sportbedrijf en verenigingen.

Foto / Afbeelding

Buurtbedrijf voor ouderen

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Vragen en wensen van ouderen boven tafel krijgen en er op wijkniveau iets mee doen		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		Buurtbedrijf voor ouderen, dat er voor zorgt dat ouderen worden gehoord en hen kan steunen.	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Opzetten van een dergelijk bedrijf Voorwaarde = basisinkomen Rob Groen - wijkbewoner Alteveer/Cranevelt		
Toelichting	Met werkzoekenden een buurtbedrijf opzetten dat ouderen helpt/uit hun isolement haalt Dit moet een plek zijn waar ouderen gehoor krijgen, onderdeel van een empathische samenleving		

Coöperatie Centrum voor Activerend Werk

Gemeente Arnhem

RIBW AVV · Siza · Driestroom · Presikhaaf Bedrijven · Onderwijsspecialisten · ROC RijnIJssel · Rijnstad · ondernemers · kleinschalige wijkinitiatieven

Prioriteit voor de gemeente Arnhem

Door Activerend Werk wil gemeente Arnhem inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in staat stellen een maatschappelijke rol te spelen in de samenleving. We gaan uit van de kracht en de kwaliteiten van mensen en het werk dat daarbij past, in plaats van de belemmeringen en de zorg die nodig is. Door deze inwoners zoveel mogelijk in reguliere vormen van werk met ondersteuning te laten participeren wordt er een bijdrage geleverd aan een inclusieve samenleving. Er wordt zoveel mogelijk ingezet op ontwikkeling en op doorstroom naar een volgende stap op de participatieladder.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
Niet breed voorgelegd aan leden van de coöperatie alleen aan de projectleider en de coördinator van het Centrum voor Activerend werk	· Inclusieve arbeidsmarkt: het is gewoon dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt participeren bij reguliere werkgevers	· Binnen activerend werk is iedereen aan het werk in een reguliere omgeving · Er is een proces op weg naar werk: totaal ontschot (ook qua regelgeving)	· Meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt doen mee door Activerend werk · Binnen Activerend werk ontwikkelen inwoners zich op de participatieladder · Zorgbehoefte op andere onderdelen neemt af bij inwoners die deelnemen aan Activerend werk

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

De partners binnen de organisatie Activerend werk denken samen met de gemeente mee over de uitvoering en doorontwikkeling van Activerend werk. Zij committeren zich aan de uitgangspunten Activerend werk en geven mede uitvoering aan het Centrum voor Activerend werk.

Toelichting

Uitgangspunten Activerend Werk

De huidige gecontracteerde dagbesteding wordt gesplitst in Activerend Werk (arbeidsmatige dagbesteding) en dagbesteding specialistisch waarbij het doel is het bieden van structuur en sociale contacten in geval van dementie, behandeling, psychogeriatrie en ontlasting mantelzorger.

Zo passend mogelijk

De vraag en de mogelijkheden van de inwoner staan centraal bij het vinden van een plek.

Zo lokaal mogelijk

De inwoner gaat waar mogelijk naar een plek bij hem of haar in de buurt.

Zo regulier mogelijk

Bij voorkeur is het werk bij een reguliere werkgever, die bereid is om met wat extra begeleiding en ondersteuning iemand een plek te bieden. Voorwaarde is dat deze reguliere plekken zo goed mogelijk gefaciliteerd worden.

Zo efficiënt mogelijk

Zo passend, regulier en lokaal mogelijk leidt tot een efficiëntere inzet van middelen

Foto / Afbeelding

Foto van de Meet & Greet Activerend werk van 9 februari 2017. Tijdens dit moment konden aanbieders Activerend werk en sociale wijkteams/teams leefomgeving en werk & inkomen elkaar ontmoeten.

Indigo Gelderland e.o. B.V.

afdeling Preventie

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Een includerende leefomgeving voor mensen met psychische problematiek en laagdrempelige algemene voorzieningen voor mensen die nog regie hebben over hun psychische klachten (voorkomen van curatieve zorg).
Wat moet er bereikt zijn?	**2027** **2021** **2018**
	· Een includerende leefomgeving voor mensen met psychische klachten. Minder stigmatisering en meer kennis van 'onbegrepen gedrag' bij burgers, vrijwilligers, professionals. · Bereikbare en beschikbare basisvoorzieningen voor naastbetrokkenen van mensen met psychische problematiek gericht op kennis, vaardigheden en voorkomen van overbelasting. (Denk aan groepen als Omgaan met Borderline) · Burgers weten wat zij moeten doen en laten om verstandig om te kunnen gaan met hun mentale gezondheid. · Gezonde start en opgroeien met aandacht voor opgroeien in belastende omstandigheden. O.a. opgroeien bij een ouder met psychiatrie/ verslaving. Als voorbeeld van een innovatieve interventie het MeeleefGezin noemen (www.meeleefgezin.nl) waarbij een vrijwillig gezin getraind wordt en gekoppeld aan een gezin met psychiatrie ter ondersteuning van een gezonde ontwikkeling van een kindje in de leeftijd van 0-5 jaar.
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Inzet binnen de beschikbare WMO subsidie
Toelichting	Veel kennis en ervaring met GGZ problematiek, Preventie hiervan en projectmatige aanpak van risico factoren en omstandigheden.
Foto / Afbeelding	indigo> MENTALE ONDERSTEUNING DIRECT EN DICHTBIJ

Jeugdbescherming en -reclassering

In overleg tussen een aantal aanbieders, bestuursadviseurs en lokale toegang(en) is een gezamenlijke visie ontwikkeld en is gekeken op welke thema's behoefte is (n.a.v. deze visie).

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Jeugdbescherming en -reclassering		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		· Elk kind is (duurzaam) veilig! · In de uitvoering van beschermingsmaatregelen wordt samengewerkt met het gezin en hun netwerk en professionals (waar nodig). · Ouders houden de verantwoordelijkheid over de opvoeding van hun kinderen en houden de regie over hun eigen leven. · Het aantal gedwongen maatregelen en uithuisplaatsingen is afgenomen	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Op het speelveld van de jeugdbescherming en -reclassering zijn veel organisaties actief. Gecertificeerde Instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, Sociale wijkteams, Jeugdhulpaanbieders, de (regio)gemeenten hebben afgelopen jaren geleerd intensiever samen te werken, maar het kan nog veel beter. Allen hebben de intentie om kinderen veilig op te laten groeien en zich te laten ontwikkelen en participeren in de samenleving. Ieder vanuit een eigen rol en verantwoordelijkheid. Alle partijen onderschrijven de belangrijkste uitgangspunten van de transformatie, zoals het werken vanuit de eigen kracht en het werken met één gezin, één plan, één regisseur. Maar in de dagelijkse praktijk blijkt het vaak ingewikkeld om de samenwerking rondom een complex gezin goed vorm te geven.		
Toelichting	Eind 2016 hebben betrokken partijen afgesproken om opnieuw een visiedocument op te stellen. Dit visiedocument wordt gezien als groeidocument dat in de praktijk getoetst zal worden. Het is geen doel op zich. In 2017 gaan betrokken organisaties werkbijeenkomsten organiseren om aan elkaar te laten zien hoe de begeleiding van gezinnen in de praktijk verloopt en waar professionals tegenaan lopen. Leren van elkaar, in multidisciplinaire bijeenkomsten, om samen tot beter resultaat te kunnen komen. Met aandacht voor specifieke thema's zoals voorkomen van crisissituaties, omgaan met complexe scheidingen, nieuwe werkwijze Beschermingstafel.		
Foto / Afbeelding			

Ketenpartners ‘Aanpak verwarde personen’

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	(Sluitende) Aanpak Verwarde Personen.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
			Geïmplementeerde aanpak verwarde personen

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

De Arnhemse aanpak
Voor de Arnhemse aanpak hebben we samen met de ketenpartners geïnventariseerd wat we al goed doen, wat beter kan in de samenwerking en wat er aanvullend ontwikkeld moet worden.

Vertrekpunt is een wijkgerichte aanpak, met als inzet dat mensen langer zelfstandig thuis kunnen wonen, escalatie wordt voorkomen en mensen na een crisis (detentie, opname instelling, MO, beschermd wonen) weer snel en duurzaam begeleid worden naar een woning in de wijk. Over het algemeen blijven we aandacht vestigen op een sluitende aanpak voor kwetsbare en verwarde mensen.

Toelichting

Het onderwerp ‘personen met verward gedrag’ staat hoog op de politieke agenda, door een toename van de problematiek en de aankondiging dat de politie wil stoppen met het vervoeren van deze groep. Het ministerie van VWS heeft het Aanjaagteam Verwarde Personen (nu Schakelteam) ingesteld om gemeenten aan te zetten tot het ontwikkelen van een (sluitende) aanpak, die 1 op oktober 2018 geïmplementeerd moet zijn. De regie op de keten wordt door het Aanjaagteam aan de gemeenten toegedicht.

Lokaal is het thema ook geagendeerd: op 26 januari 2017 was er een Raadsactiviteit aan gewijd.

De problematiek raakt gemeentelijke domeinen zorg (WMO, jeugdwet), Participatie en veiligheid. De doelgroep komt op verschillende ‘tafels’ in beeld, afhankelijk van de problematiek en/of er sprake is van een acute situatie (zorgstructuur in de wijk, OGGZ, OZO, Veiligheidshuis, crisis keten). De veelzijdigheid van de problematiek creëert een complexe keten waarin naadloos samengewerkt moet worden om ervoor te zorgen dat niemand tussen wal en schip valt (motto van het Schakelteam). Partners zijn oa: huisartsen, GGZ, verslavingszorg, politie, VGGM, zorgverzekeraars, woningcorporaties.

Foto / Afbeelding

Leergeld (Stichting)

· Project Arnhemse jeugd doet mee (AJDM)
· Tegemoetkoming schoolkosten

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Helpen van kinderen in armoede.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
2016: 4500 kinderen in armoede in Arnhem	AJDM: 2500 Tegemoetkoming schoolkosten: 4500	AJDM: 2250 Tegemoetkoming schoolkosten: 4400	AJDM: 1750 Tegemoetkoming schoolkosten: 4300

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

Stichting Leergeld werkt nauw samen met de gemeente Arnhem en de GelrePas. Via de tegemoetkoming schoolkosten worden alle GelrePas kinderen bereikt. Via het project AJDM worden al veel gezinnen bereikt, maar is de ambitie om de komende jaren nog meer gezinnen te helpen.

Stichting Leergeld heeft binnen het project AJDM een formule waarin vier stappen worden gezet:
· het huisbezoek en de inventarisatie;
· mogelijke verwijzing en bemiddeling;
· financieel vangnet voor b.v. deelname aan clubs en schoolreisjes;
· samenwerking met andere organisaties werkend binnen het zelfde werkveld maar ook daarbuiten om meer hulp te bieden.

Stichting Leergeld zet zich samen met veel vrijwilligers in voor een inclusieve maatschappij. Alle kinderen moeten mee kunnen doen!

Toelichting

Het ‘Rapport kinderen in tel 2016’ geeft aan dat de sociale problematiek rond kinderen in Arnhem de afgelopen jaren is toegenomen. Een belangrijk thema hierbinnen is de armoede in de gezinnen. Opgroeien in armoede leidt veelal tot achterstanden die later nauwelijks in te halen zijn. Niet voor niets is de missie van Leergeld ‘Alle kinderen mogen meedoen’, want nu meedoen is straks meetellen.’ Daarmee wordt sociale uitsluiting van kinderen op jonge leeftijd voorkomen.

De lange termijn ambitie van Stichting Leergeld is dan ook dat alle kinderen meedoen. Tijdens het huisbezoek wordt een voorzieningencheck doorgenomen waarbij Leergeld een belangrijke signalerings- en doorverwijsfunctie vervult.

Deze manier van werken levert inzicht in de problematiek waar deze gezinnen en kinderen mee te maken krijgen.

Over individuele vraagstukken van een gezin maar ook over de algemene vraagstukken die worden gesignaleerd vindt op allerlei lagen met, en binnen diverse bijeenkomsten, overleg plaats met andere instanties binnen ons netwerk. Het onderhouden van korte lijnen hierbinnen is zeer belangrijk om snel te kunnen schakelen. Ook het beter leren kennen van elkaars organisatie verbeterd de samenwerken.
In de samenwerking met onze huidige partners maar ook nieuwe partners is het belangrijk de bewustwording over de gevolgen voor kinderen die leven in armoede te vergroten. Binnen het project Tegemoetkoming Schoolkosten dat in 2016 is gestart wordt ook hier samen met scholen aan gewerkt.

Leergeld werkt samen met andere fondsen en zoekt ook sponsoren die geldelijk of in materiële zaken kunnen bijdragen.

Malburgen GEZond (Stichting)

Multidisciplinair netwerk van 1e lijngezondheidszorg in Malburgen met als doelstellingen het verbeteren van beleefde kwaliteit van zorg, het bevorderen van gezondheid en het verminderen van zorgkosten door wijkgericht handelen en voorkomen van inzet duurdere 2e en 3e lijnzorg.

Prioriteit voor de gemeente Arnhem

Versterken en verbreden van wijksturing door themagerichte sturing.
Malburgen ontwikkelt zich positief door de vele maatschappelijke, publieke en gezondheidszorg initiatieven. Tegelijkertijd blijft de wijk kwetsbaar en kent ze door haar samenstelling en zeer gevarieerde populatie haar specifieke aandachtspunten.
In de vorige perspectiefnota werd het begrip wijksturing geïntroduceerd. Dit werd in deze nota beperkt tot het sociale domein. Malburgen GEZond pleit voor een verbreding van deze wijksturing. Naar onze mening zijn er diverse thema's die zowel in het sociale domein als in de medische as spelen. Een integrale sturing en afstemming van, nu nog domein-specifieke interventies zou het rendement voor Malburgen aanzienlijk kunnen vergroten. Naast doeltreffendheid zou ook de doelmatigheid van de inzet van publieke en zorggelden verbeterd kunnen worden omdat overlap voorkomen kan worden.
Dit kan bereikt worden door niet langer de domeinen als uitgangspunt te nemen maar de thema's die in de wijk spelen als ordeningsprincipe te kiezen.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Niemand herinnert zich nog dat iedereen vroeger, met de beste bedoelingen zo langs elkaar heen werkte	Uitbreiding van de thema's en integrale wijksturing als logische oplossing en inspirerende praktijk voor andere wijken.	Eerste pilot themagerichte wijksturing waarin wijkteams, Malburgen GEZond, maatschappelijk organisaties en anderen gezamenlijk rondom een vraagstuk de prioriteiten en mogelijke interventies afstemmen.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

Het bestuur van Malburgen GEZond wil actief haar rol nemen in integrale wijksturing en haar projecten en innovatieprogramma's op andere initiatieven in de wijk afstemmen. Malburgen GEZond heeft toegang tot middelen en vertegenwoordigd een groot aantal medische en paramedische disciplines.

Toelichting

Enkele voorbeelden van thema's op het snijvlak van het sociale domein en de medische as zijn:

Leefstijl, bewegen en overgewicht
Gezonde leefstijl is in Malburgen een kritiek punt. De gemeente probeert met JOGG het bewustzijn te vergroten en beweging te stimuleren. Tegelijkertijd zijn er ook (semi) particuliere initiatieven van bijvoorbeeld vrijgevestigde personal trainers en sportverenigingen en Vitesse. Op de medische as kennen we in Malburgen 'Gezond Onderweg' voor kinderen met ernstig overgewicht. De onderlinge afstemming/overdracht is helaas nog niet vanzelfsprekend waardoor overlap ontstaat en verwarring voor burgers.

Armoede – Multi-problematiek
Steeds vaker zien we dat burgers in Malburgen hun voorgeschreven medicijnen niet ophalen waarbij na navraag blijkt dat de eigen bijdrage de drempel is. Ook zien we vaker agressie in de 1e lijn, vaak uit onmacht en ontreddering. Niet zelden blijken er problemen op diverse terreinen te spelen.

Toelichting (vervolg)

Het gevolg van het niet gebruiken van medicijnen of ontbreken van toegang tot 1e lijnzorg kan leiden tot verminderde gezondheid of beperkt herstel en heeft zijn invloed op het algeheel functioneren en de participatie van de betrokken burger. Door domein-overstijgend te sturen op dit thema kunnen domein-specifieke interventies beter en tijdig worden ingezet.

Langdurige psychiatrie
De wijk Malburgen blijkt door de beschikbaarheid van goedkope woonruimte een aantrekkelijke vestigingsplaats voor kwetsbare burgers en allerlei organisaties die deze mensen met een PGB begeleiden en huisvesten. Zij komen pas laat en vaak bij crisis in beeld bij de huisartsen waarbij de voorgeschiedenis onbekend is omdat deze patiënten niet ingeschreven zijn.

Het is evident dat deze groep inwoners van Malburgen niet makkelijk invoegt en sociaal ingebed raakt. Door integrale wijksturing komen deze mensen tijdig in beeld en kan preventief worden opgetreden tegen overlast, ontreddering en crisis.
· Eenzaamheid
· Ouderenzorg
· Laaggeletterdheid

Foto / Afbeelding

Voor toelichting zijn we graag beschikbaar,
Namens het bestuur,

Drs. J.F. (Hans) Tönjes MHA, extern voorzitter

MALBURGEN GEZond
samenwerking eerstelijnszorg

Mantelzorg en vrijwillige Thuishulp (Stichting MVT)

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Ondersteuning van mantelzorgers en het versterken van de zelfredzaamheid van burgers. Daarbij ruimte bieden voor maatwerk, rekening houdend met de diversiteit van mantelzorgsituaties (jonge mz, mz en werk, mz met een andere culturele achtergrond, intramurale mz, ontspoorde mz), met aandacht voor preventie. Wijkgericht waar mogelijk, Stadsbreed waar nodig.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Efficiënte en effectieve ondersteuning van mantelzorgers, vrijwilligers en mantelzorgvragers	Effectieve samenwerking tussen (vrijwilligers)organisaties sociale wijkteams en teams leefomgeving, van waaruit een snelle aanpak ter ondersteuning van mantelzorgers en zorgvragers	· Inzicht in de lacunes die er zijn t.a.v. mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp. · Goede afstemming tussen wijkteams, teams leefomgeving en organisaties zoals MVT, met een plan van aanpak ter optimalisering. · Per wijk inzicht /overzicht van de betrokken partijen: helderheid en afspraken over rollen & taken
Toelichting	MVT is hét expertisecentrum op het terrein van mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp. Vraagbaak voor sociale wijkteams en teams leefomgeving, deskundig in voorlichting, informatie, training en workshops, zowel voor professionals als voor mantelzorgers en mantelzorgvragers.		
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Expertise op het terrein van mantelzorg en vrijwillige thuishulp. Het signaleren van knelpunten, oplossingsgericht werken, informatie en voorlichting geven. Een voortrekkersrol in een effectieve samenwerking met sociale wijkteams (t.a.v. operationele taken) en teams leefomgeving (t.a.v. strategie) om een wijkgerichte ketenaanpak gericht op Informele zorg te initiëren.		
Foto / Afbeelding			

Netwerkbijeenkomst ‘samen werken in de wijk’

18 maatschappelijke organisaties, 7 teams leefomgeving, 8 sociale wijkteams, kernorganisatie gemeente Arnhem hebben in een overleg gesproken over de input voor het boekje aan de raad en hierbij de volgende aandachtspunten geformuleerd:

Trends / aandachtspunten 2017 e.v.:

· Veel inwoners weten niet hoe, waar, waarvoor, etc. zij **hulp & ondersteuning** kunnen vragen en krijgen.

· We zullen in het sociaal domein dan ook moeten investeren in het proces van bewustwording en zelf- of samenredzaamheid in formuleren van een hulpvraag, en in ophalen / ontvangen en beantwoorden van de **vraag** van inwoners en partner organisaties.

· Inwoners, **doelgroepen** in beeld.

· We moeten inzetten op verbetering van de **verbinding** tussen hulpvrager en - aanbieders en tussen hulpvragers en aanbieders onderling.

· **Kennen en gekend** worden in stad en gebieden; **makelpunten** creëren.

· Elkaar vanuit de eigen expertise (kennis en ervaring) en netwerken **adviseren**; verbinden, samenwerken.

· **Experimenteren** in werkwijzen, samenwerkingsverbanden en producten.

Onderwijsspecialisten

bevoegd gezag van 22 so-vso-scholen in Arnhem, Oosterbeek, Zetten, Ede, Veenendaal, Apeldoorn, Deventer, Zutphen, Didam, Doetinchem en Lichtenvoorde.

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Het stimuleren van de ontwikkeling van integrale kindcentra in de diverse wijken.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
Elke wijk heeft één of meerdere gerealiseerde integrale kindcentra. *Dit is niet alleen fysiek gerealiseerd, maar ook inhoudelijk is er een duidelijke verbintenis met de ontwikkelingen in de wijk, waaronder ook een gericht aanbod voor sport en cultuur in de wijk.*	Elke wijk heeft één of meerdere gerealiseerde integrale kindcentra. Dit is niet alleen fysiek gerealiseerd, maar ook inhoudelijk is er een duidelijke verbintenis met de ontwikkelingen in de wijk, waaronder ook een gericht aanbod voor sport en cultuur in de wijk.	In minimaal 3 wijken is een integraal kindcentrum gerealiseerd en is een uitgewerkt plan aanwezig voor de inhoudelijke samenwerking tussen school, kinderopvang, en organisaties voor sport en cultuur.	Een helder plan voor de ontwikkeling van de gewenste integrale kindcentra in de diverse wijken. Dit op basis van een plan dat gedragen wordt door de schoolbesturen in het primair onderwijs, de organisaties voor kinderopvang, de wijkteams en eventuele andere betrokkenen, waaronder de organisaties voor sport en cultuur.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Als organisatie voor (voortgezet) speciaal onderwijs, zullen wij in overleg met de schoolbesturen voor basisonderwijs onderzoeken hoe we in deze kindcentra zoveel mogelijk kinderen op kunnen vangen en ook voor leerlingen met een extra ondersteuningsvraag een aanbod kunnen realiseren. Combinatiefunctionarissen gaan actief aan de slag met de stimulering van de deelname aan sport en cultuur verenigingen.
Toelichting	De samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang (alle vormen) en vrijetijdsvoorzieningen zal de komende jaren sterk toenemen. Een actieve samenwerking in de wijken van Arnhem is hierbij wenselijk. De samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs en de organisaties voor kinderopvang en vrijetijdsvoorzieningen kunnen met elkaar een aanbod en ondersteuning verzorgen die zal bijdragen aan een in alle opzichten actievere jeugd en een verbetering van de sociale structuur. Naast een ontwikkeling van een ieders persoonlijk welbevinden, zal dit ook bijdragen aan een betere sociale structuur en kunnen meer kinderen in hun eigen woonomgeving opgroeien en zich ontwikkelen tot zelfstandige, onafhankelijke, sociale burgers.
Foto / Afbeelding	Een voorbeeld van een integrale activiteit tussen kinderen uit het reguliere basis en voortgezet onderwijs en kinderen uit het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, was de dansvoorstelling die met medewerking van Introdance 2 weken geleden in een uitverkocht Amphion in Doetinchem te zien was. 10 van de scholen van De Onderwijsspecialisten en een 4-tal reguliere scholen, in totaal 150 kinderen verzorgde hierbij een spetterende dansshow. Dergelijke activiteiten slechten de grenzen tussen kinderen met en zonder een (verstandelijke) beperking of gedragsproblematiek. Je creatief durven uiten, succes ervaren, applaus ontvangen, draagt bij aan zelfvertrouwen en acceptatie van elkaar. Dergelijke activiteiten, ook op kleinere schaal, kunnen in kindcentra tot ontwikkeling komen en dragen bij aan een betere socialere samenleving.

Pleegzorg

Informatie opgehaald tijdens een themabijeenkomst over pleegzorg. Hierbij waren aanbieders, pleegouders, lokale toegang(en). Raadsleden en wethouders, bestuursadviseurs uit de regio aanwezig.

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Kansen voor Pleegzorg.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		· Er zijn voldoende pleegouders om aan de vraag te kunnen voldoen · Partijen werken samen bij een pleegzorgplaatsing vanuit één gezamenlijk opgestelde werkverdeling · Er zijn steungezinnen in de buurt om even bij te kunnen springen.	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	verbetering van de positie van ouders én pleegouders; met de samenwerking tussen gecertificeerde instellingen (voogdij), pleegzorgaanbieders en sociale wijkteams; en aan het voorkomen van 'breakdown', het vroegtijdig verbreken van een pleegzorgplaatsing		
Toelichting	Op 2 februari 2017 vond de Conferentie Kansen voor Pleegzorg in de Regio Centraal Gelderland plaats. Pleegzorgaanbieders, gemeenten, sociale wijkteams, maar ook ouders, pleegkinderen en pleegouders zijn het er over eens dat kinderen het beste zo lang mogelijk thuis bij de eigen ouders kunnen blijven opgroeien. Als dat echt niet kan is opgroeien in een 'normaal' gezin de beste optie, liefst dicht bij de eigen ouders en op vrijwillige basis. 'Eigenlijk is de gemeenschap verantwoordelijk voor het welzijn en welbevinden van de eigen kinderen.' Waar mogelijk moet worden voorkomen dat kinderen in gezinshuizen of residentiële voorzieningen moeten worden geplaatst. In de komende jaren willen we investeren in de pleegzorg. Na de conferentie zijn werkgroepen geformeerd om aan de slag te gaan met verbetering van de positie van ouders én pleegouders; met de samenwerking tussen gecertificeerde instellingen (voogdij), pleegzorgaanbieders en sociale wijkteams; en aan het voorkomen van 'breakdown', het vroegtijdig verbreken van een pleegzorgplaatsing.		
Foto / Afbeelding			

Proscoop

Caransscoop en Progez vormen per 1 juli 2016 samen de regionale ondersteuningsstructuur (ROS) Proscoop. Wij zetten onze kennis en expertise in om in de regio's daadwerkelijk de zorg op de juiste plek te realiseren en de gezondheid van inwoners te bevorderen.
Proscoop heeft de maatschappelijke opdracht om de eerstelijnszorg voor inwoners in de wijk te versterken. In aansluiting op de thema's die worden genoemd in de Perspectiefnota 2016-2019 van de Gemeente Arnhem, wil Proscoop graag de volgende punten voor het voetlicht brengen.

Pro actieve wijkteams

De gemeente Arnhem kiest voor een fundamentele wijkbenadering: De uitvoering van taken worden veel meer vanuit de wijk gestuurd; met minder geld en meer bevoegdheden voor de verzelfstandigde sociale wijkteams. Dat vraagt een pro actieve houding en 'lokaal leiderschap' van de sociale wijkteams om de huisartsen en wijkverpleegkundigen actief op te zoeken en uit te leggen wat de gemeente c.q. de wijkteams concreet kunnen bieden op het gebied van onder meer dagopvang, begeleiding, schuldhulpverlening, arbeidsbemiddeling en beweegactiviteiten. Dit ontlast de huisarts en de eerstelijnszorg bij het zoeken naar praktische oplossingen voor patiënten met een sociaal probleem.

Dit sluit goed aan op de beweging dat ook de huisartsen en eerstelijnszorg meer wijk- en populatiegericht gaan werken en dat dit versterkend werkt op de wijkbenadering van de gemeente. Regionale organisaties van de eerstelijnszorg (zoals zorggroepen) kunnen de wijkgerichte aanpak faciliteren, bijvoorbeeld in de vorm van regionale ketenzorgprogramma's en ICT.

Wijk, stad of regio

Bij de ambities van Arnhem rondom wijksturing of frontlijnsturing moet voor huisartsen en de eerstelijnszorg duidelijk zijn wie precies op welke momenten stuurt aan die 'frontlijn' en met welke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Het beeld is dat op verschillende manieren en op verschillende niveaus hieraan invulling wordt gegeven. Voor de eerstelijnszorg is vaak niet helder welke taken bij de centrale organisatie van de gemeente (blijven) liggen, welke taken worden overgenomen door de wijkteams en welke zaken in regionaal verband (met andere gemeenten) worden opgepakt. Als voorbeeld de aanpak rondom 'verwarde personen', waarbij zowel op lokaal, stedelijk als regionaal niveau overleg plaatsvindt.

Achterstandswijken

De huisartsen vragen met name aandacht voor de zorg en ondersteuning in de achterstandswijken. De werkdruk is daar erg hoog en huisartsen hebben weinig tijd om goed te achterhalen welke gezondheidsproblemen een patiënt precies heeft; zeker als deze het gevolg zijn van (een combinatie van) werkloosheid, relatieproblemen en schulden. Van gemeenten (en ook zorgverzekeraars) wordt verwacht om huisartsen en de eerstelijnszorg in achterstandswijken beter te faciliteren, met als uitgangspunt meer tijd voor de patiënt om een goede diagnose te kunnen stellen en beter te kunnen doorverwijzen naar de juiste instantie in het sociaal domein.

Doelgroepen

In de Perspectiefnota ziet Proscoop vooral raakvlakken met de doelgroepen Ouderenzorg, GGZ en geboortezorg. De gemeente zou zich moeten richten op eenzame ouderen, gezinnen met problematische schulden, kinderen met overgewicht en volwassenen met psychiatrische problemen. Concreet probleem bij de GGZ is de beschikbaarheid van goede woningen voor mensen met een chronische GGZ-problematiek die in de wijk gaan wonen. In het kader van geboortezorg speelt de gemeente een belangrijke rol om gezond gedrag bij kwetsbare zwangere- en jonge moeders actief te bevorderen door voorlichting en gezondheidsprogramma's.

In beeld brengen van de veranderopgaven

Bij het in beeld brengen van de opgaven in de directe woon- en leefomgeving, verwachten wij van de gemeente en de wijkteams dat zij handig gebruik maken van bestaande instrumenten voor een geïntegreerde gebiedsanalyse per wijk om de populatie en zorgvraag in kaart te brengen. Dit voorkomt dat onnodig nieuwe informatie-instrumenten worden ontwikkeld en/of het wiel opnieuw wordt uitgevonden bij het gericht verzamelen en duiden van data.

Publiek-private samenwerking

In de perspectiefnota wordt de versterking van de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs op regionaal niveau benoemd, onder meer door de vorming van een regionale Economic Board. Vergelijkbaar met andere steden en regio's (bijvoorbeeld Utrecht) is het zinvol om zowel de tweedelijnszorg als de eerstelijnszorg in de regio Arnhem actief te betrekken. Juist de thema's (positieve) gezondheid, gezonde stad en onderwijs & werkgelegenheid in de zorgsector vragen om een goede samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven, onderwijsinstellingen, ziekenhuizen, zorginstellingen en eerstelijnsorganisaties in de regio Arnhem.

Proscoop,
14 februari 2017

Schoolbesturen PO

Prioriteit voor de gemeente Arnhem

Gelijke kansen voor de jeugd van Arnhem.

Wat moet er bereikt zijn?

- De gemeente Arnhem, het Primair Onderwijs (PO) en de voorschoolse instellingen hebben in de komende jaren de volgende concrete opgaven:
- Nauwere afstemming en samenwerking van jeugdzorg met passend onderwijs en passende kinderopvang; de grote transities van de afgelopen jaren.
- Actualiseren van het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) in Arnhem, waar voor- en vroegschoolse educatie (VVE) een onderdeel van is. Van rijkswege worden in 2018 nieuwe criteria en kaders OAB verwacht.
- Uitbouwen van het leerrecht voor alle peuters vanaf 2 jaar in Arnhem, ingegaan per 1-1-2017. De doorgaande lijnen met het onderwijs verstevigen.
- Het actieplan voorkomen voortijdig schoolverlaten. Ons pleidooi is om hier al op jonge leeftijd mee te beginnen, zeker voor speciale risicogroepen.
- Een goede opvang voor alle nieuwkomers (asielzoekerskinderen en overige vreemdelingen) in het onderwijs.
- Aandacht voor opvoeding, het tegengaan van radicalisering en polarisering van jeugdigen.
- Bij de aandacht voor gezondheid hoort ook het tegengaan van toenemend overgewicht onder de jeugd.

Toelichting

Het Collegeakkoord 2014-2018 'Met de stad!' stelt dat jong en oud ruimte moeten hebben om zich te ontwikkelen. Ook het Primair onderwijs in Arnhem heeft de maatschappelijke opdracht om een optimale ontwikkeling en educatie van de jeugd tot 12 jaar te bieden, op drie gebieden: cognitieve ontwikkeling (goede schoolcarrière), persoonlijke ontwikkeling (zelfbewustzijn) en maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap). Dit doet het PO in goede samenwerking met de gemeente, de voorschoolse instellingen, de buitenschoolse organisaties en het Voortgezet Onderwijs (VO). In de wijken is het voertuig hiervoor de ontwikkeling van brede scholen en (integrale) kindcentra. Ook een stevige investering vanuit gemeente en PO in goede onderwijs- (kindcentra-) huisvesting in de wijken in de komende 10 jaar is van groot belang. Waarbij het voor onderwijs en gemeente daarbij de opdracht is om te zorgen voor een toekomstgerichte ICT-infrastructuur.

Gemeente en PO hebben gezamenlijk het doel om de kwetsbare jeugd gelijke ontwikkelings- en onderwijskansen te bieden. Het rapport 'Kinderen in tel' d.d. februari 2017 **www.kinderenintel.nl** laat wederom zien dat het met de jeugd in Arnhem, in vergelijking tot andere gemeenten, niet best gesteld is. Het rapport constateert dat de tweedeling in de maatschappij tussen rijk en arm toeneemt, een bron van spanningen in de maatschappij (en dus ook in wijken). Over de gehele linie van risicofactoren komt Arnhem op de 11e plaats van de 390 gemeenten in Nederland (de cijfers zijn uit 2015). Ruim 11 % van de jeugd groeit op in armoede, 8,5 % heeft te maken met jeugdzorg/jeugdhulp, we hebben bijna 3 % voortijdig schoolverlaters. We weten dat ongeveer 9% van de basisschoolleerlingen in Arnhem laag- tot zeer laagopgeleide ouders heeft, een belangrijke risicofactor.

Hier ligt een grote uitdaging, die om stevig beleid, gerichte acties en goede samenwerking vraagt.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

De schoolbesturen PO zijn met deze directe doelen niet volledig. Het geeft aan dat wanneer we streven naar gezonde wijken in een vitale stad, dat de aandacht voor kwalitatief goed onderwijs en het creëren van kansen voor alle kinderen, het onderwijs daarin een centrale plaats verdient.

We zijn benieuwd hoe we dit terug zullen zien in de Perspectiefnota 2018-2021
Met vriendelijke groet, Namens de schoolbesturen *De Basis, Fluvius, Delta* en *Stichting PAS*, M.Ketz, *Directeur Bestuurder De Basis*

STMG Hulp bij het huishouden BV

Prioriteit voor de gemeente Arnhem			
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Wij vinden het belangrijk dat er voor de burgers goede betaalbare voorzieningen (HHT, HBH en CO) zijn in de thuisondersteuning.	Gemeente biedt voor de 'potentiële' burgers een toegankelijk en betaalbaar product wat uitgaat van Code verantwoordelijk marktgedrag Thuisondersteuning.	Er is eenduidige informatie, verschillen tussen Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) en Hulp bij het Huishouden (HBH) zijn inzichtelijk, en gecommuniceerd naar de burgers in Arnhem.
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Wij vinden samenwerking belangrijk en willen graag meedenken/praten over de ontwikkeling van beleid in een vorm van klantpanel/ronde tafel etc. Ook willen wij graag innovatie toepassen in de thuisondersteuning.		

Stuurgroep Beschermd thuis

Stuurgroep Beschermd thuis, Gemeenten Arnhem, Doesburg en Overbetuwe, Sociale wijkteams Woningcorporaties Arnhem, RIBW AVV, Woonzorgnet, IrisZorg, Siza, Pro Persona, Menzis

Prioriteit voor de gemeente Arnhem

Wij willen toe werken naar een inclusieve samenleving, waar ook mensen met beperkingen zo gewoon mogelijk meedoen in de samenleving. De hulp en ondersteuning die zij daarbij nodig hebben regelen we in hun woonomgeving, ook als het gaat om een beschermende en veilige woonsetting. Dit, vanuit een positieve kijk op gezondheid, die staat voor het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren. De intramurale capaciteit bouwen we zoveel als kan af, om deze beweging naar voren mogelijk te maken.

De stuurgroep onderschrijft de volgende uitgangspunten:

1 Mensen hebben een stabiele woonplek nodig in de wijk, midden in de samenleving.
2 Eigen kracht en eigen regie: het zelfregisserend vermogen wordt versterkt om een eigen (beschermd) thuis mogelijk te maken en uitstroom uit intramurale voorzieningen te bevorderen.
3 Opvang is kleinschalig en regionaal dekkend.

Met ingang van 2020 worden de onderdelen beschermd wonen en maatschappelijke opvang verder doorgedecentraliseerd van de 43 centrumgemeenten (w.o. Arnhem) naar alle 388 gemeenten in Nederland.

Wat moet er bereikt zijn?

2027	2021	2018
Alle gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland voeren de taken MO/BW uit binnen gezamenlijke financiële en inhoudelijke afspraken.	Alle gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland voeren de taken MO/BW uit binnen gezamenlijke financiële en inhoudelijke afspraken.	Er is een regionaal beleidsplan Beschermd Thuis.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

Aanpak

De visie van de stuurgroep en de uitdagingen maken de noodzaak tot samenwerken en tot gezamenlijke doelen en afspraken groot. We willen immers niet:

· dat een bewoner onnodig lang in een dure klinische setting moet wachten op een nieuw perspectief;
· dat er in de klinische settingen onvoldoende ruimte is voor nieuwe opnames, wat kan leiden tot maatschappelijke onveilige situaties;
· dat mensen onnodig op de verkeerde plek wachten op de juiste zorg.

We willen dat de zorgaanbieders bewoners begeleiden in het proces van persoonlijk en maatschappelijk herstel. Om deze redenen zien de gemeenten in de regio Centraal Gelderland, corporaties, zorgaanbieders, wijkteams en zorgverzekeraar een urgentie om de handen ineen te slaan.

Vroegsignalering, preventie en nazorg

· Wijkteams kennen de wijkbewoners, herkennen psychische en andere kwetsbaarheden en schakelen tijdig gespecialiseerde behandelaren en begeleiders in.
· Wijkteams werken samen met gecombineerde teams van gespecialiseerde behandelaren en begeleiders zodat burgers thuis in hun eigen omgeving kunnen herstellen.
· Als mensen vanuit een Beschermde Woonomgeving weer naar huis gaan, dan is er zo lang als nodig begeleiding om terugval en draaideurproblematiek te voorkomen.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband (vervolg)

Lokaal en regionaal aanbod van intramurale voorzieningen

· In die gevallen dat de situatie thuis onvoldoende stabiel is verwijst het wijkteam tijdelijk naar een Beschermende Woonomgeving.
· Wanneer er sprake is van een crisissituatie, die onveilig is voor de burger en zijn omgeving, verwijst het wijkteam naar plekken in de stad om tijdelijk intensief begeleid en/of behandeld te worden.
· Voor de groep zeer kwetsbare mensen, voor wie een beschermende en veilige omgeving noodzakelijk is, zijn er (langduriger) vormen van Beschermd Wonen beschikbaar.

Toelichting

Om bovenstaande visie en uitgangspunten te realiseren zijn de volgende randvoorwaarden noodzakelijk:

Wonen

· Wij weten elk jaar hoeveel woningen beschikbaar moeten zijn voor bewoners die kunnen uitstromen en stellen deze woningen zoveel mogelijk in een passende context in alle gemeenten in de regio Centraal Gelderland beschikbaar.

Financieel

· Wij realiseren onze doelen binnen het beschikbare budget.

Foto / Afbeelding

SWOA

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	**Het creëren van een inclusieve samenleving in Arnhem**, door het faciliteren van de randvoorwaarden (bijv. voorzieningen waardoor álle burgers mee kunnen doen en op deze manier waardering krijgen, sociale rollen vervullen en zich nuttig kunnen voelen) en het stimuleren van inclusie door inwoners, organisaties en ondernemers.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	% van de inwoners die duurzaam meedoen in Arnhem is gestegen. (volgens gemaakte SMART afspraken).	% van de inwoners die geïsoleerd leven in Arnhem is gedaald. Kwaliteit van leven is toegenomen en mensen maken minder gebruik van duurdere maatwerkvoorzieningen. (volgens gemaakte SMART afspraken)	Omvang, oorzaken en gevolgen van uitsluiting zijn in kaart gebracht. Er is draagvlak voor uit te voeren acties die oorzaken en gevolgen aanpakken. (in visie maar ook financieel) . Per wijk worden SMART afspraken gemaakt over te bereiken resultaat.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Inbreng van kennis bij probleemdefiniëring en inbreng van kennis en inzet van (vrijwillige) medewerkers bij ondersteuning van betreffende inwoners ter stimulering van participatie. Ontwikkelen van voorzieningen die bijdragen aan verbetering van kwaliteit van leven en verbetering van sociale cohesie in samenwerking met netwerken/ buurtinitiatieven en organisaties op wijkniveau
Toelichting	SWOA is bekend in alle wijken. Seniorenadviseurs en coördinatoren Maatjes Regio Arnhem werken goed samen met buurtinitiatieven, andere organisaties en gemeentelijke wijkteams en leefomgevingsteams waarbij de klant centraal staat. 550 vrijwilligers, bijna alle wonend in de wijken van Arnhem vormen een groot web over Arnhem. En zij kunnen een rol spelen bij de signalering van isolement en het stimuleren van participatie.
Foto / Afbeelding	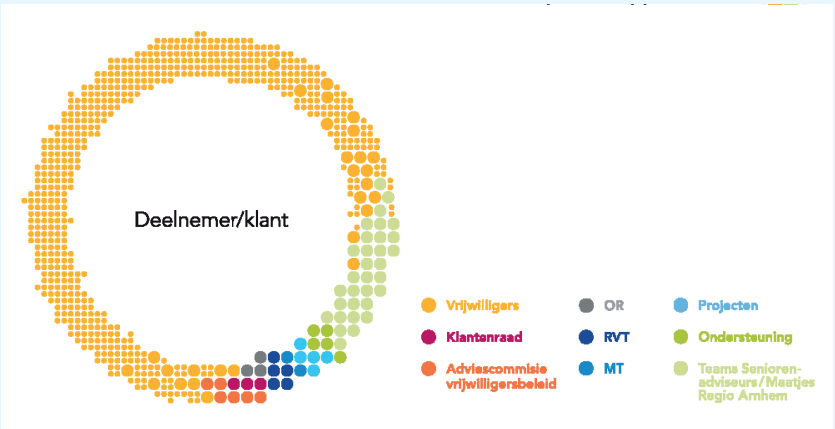

Thuiszorg Groot Gelre

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Digitalisering. Digitalisering is de stuwkracht achter innovatie door mensen, middelen en organisaties op slimme wijze te verbinden. De transitie naar 'digitale organisaties' speelt zich af op middellange termijn; het helpt daarbij als de insteek van samenwerking – zowel de relatie als contracten – ook op die termijn is gebaseerd.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Data: Analyseren en voorspellen	Data: Verbonden systemen Product: zorgcombinaties bepaald door data. Zicht op ontwikkelingen (vraag/aanbod) per wijk.	Data: Open Data, Linked Data Product: efficiënte combinatieproducten.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Samenwerking met Thuiszorg Groot Gelre en andere organisaties. Het koppelen van organisaties, systemen en data kan alleen slagen door samenwerking. Uitvoering geven aan en meewerken met digitalisering. Uitwerken van innovaties.
Toelichting	De cliënt(zorg) staat centraal. Innovatieve oplossingen of producten voor de cliënt kunnen alleen ontstaan wanneer er een behoefte is vanuit de cliënt, het voor de organisatie(s) (financieel) haalbaar is en de technologie voorhanden is. Voorbeelden kunnen zijn: Het voorspellen van zorg door verschillende gegevensbronnen te combineren en daarop analyses en voorspellingen te doen (big data), het ontwikkelen van zeer efficiënte combinatieproducten of het bieden van een integraal zorgaanbod, het beter kunnen afstemmen van vraag en aanbod, en 'voorspellen' van vraag in de toekomst zodat organisaties daar op kunnen sturen op de korte en lange termijn.
Foto / Afbeelding	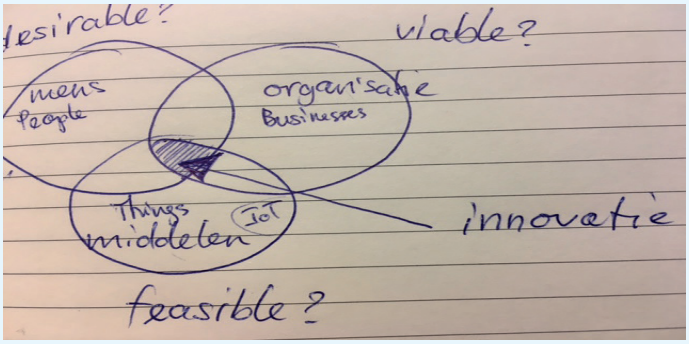

VGGM

Ype Schat

Input voor de perspectiefnota 2018 – 2021 gemeente Arnhem

De gemeenten in Gelderland-Midden hebben in 2016 de regionale visie Publieke Gezondheid vastgesteld. In deze visie staat positieve gezondheid (kracht van het potentieel) en integraal beleid centraal. De in deze nota benoemde speerpunten zijn:

· Tegengaan van sociaaleconomische gezondheidsverschillen (SEGV)
· Bevordering van participatie, kwaliteit van leven en eigen regie van chronisch zieken
· Borgen van een vangnetfunctie voor zeer kwetsbare doelgroepen

In onze inbreng voor de perspectiefnota zijn we mede aangesloten op deze visie en de vanuit gemeenten vastgestelde speerpunten.

Tegengaan Sociaal Economische Gezondheidsverschillen (SEGV)

Gezondheidsverschillen zijn van alle tijden en nemen niet af. Laagopgeleiden leven niet alleen zes jaar korter dan hoogopgeleiden, ze leven 19 jaar langer in ongezondheid, met verminderde kwaliteit van leven en doen dus 19 jaar langer een beroep op diverse voorzieningen in zorg en welzijn. Ook is dit een verlies aan potentieel als het om mantelzorgers/vrijwilligers en een actief buurtnetwerk gaat. Arnhem is een gemeente waar relatief veel mensen met een lage sociaaleconomische status wonen. Niet voor niets is Arnhem een GIDS gemeente (Gezond in de stad, een landelijk programma inclusief financiering om SEGV aan te pakken). Tegelijkertijd kent Arnhem ook een aantal wijken waar juist veel mensen met een hoge SES wonen. De verschillen zijn zichtbaar aanwezig.

Als de gemeente preventief wil werken aan de zorgstructuur dan zou het kunnen lonen om aan de inkomensknop te gaan sleutelen. Inmiddels is uit een groot aantal onderzoeken gebleken dat traditionele leefstijlprogramma's en adviezen niet werken voor deze doelgroep. Gebrek aan inkomen geeft vaak ook een gebrek aan bandbreedte om met andere zaken, zoals gezond leven, bezig te zijn. Daarnaast brengt gebrek aan inkomen veel stress met zich mee wat ook erg ongezond is. De laatste Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) geeft aan dat psychische aandoeningen (stress, burn-out, depressie etc.) de grootste ziektelast geven in Nederland. Vooral het verlies aan arbeidspotentieel brengt hoge kosten met zich mee. De perspectiefnota biedt zeer veel aanknopingspunten voor de aanpak van SEGV (gezonde en fijne leefomgeving, aandacht voor kunst en cultuur, inzet op preventie in de zorgstructuur). Deze zullen vooral in samenhang effect gaan hebben op het terugdringen van SEGV.

Voor 2018 stellen wij voor de samenwerking tussen de domeinen publieke gezondheid en inkomen vorm te geven. Zodat inkomen (en niet alleen schuldenproblematiek) een belangrijke knop wordt om aan te draaien als het om deze aanpak gaat. Breng niet alleen de schuldenproblematiek in beeld, maar ook hoeveel mensen er op het randje balanceren (dus wel een baan en inkomen maar geen recht op toeslagen e.d. waardoor er onzichtbare armoede is). Breng ook in beeld hoe groot het potentieel is; hoeveel mensen zijn gezond en zelfredzaam en vormen daarmee een buffer voor de rest?
En tot slot: heeft de gemeente zicht op het gebruik van de voorliggende voorzieningen? En daarmee eventueel het effect op het zorggebruik?
Als vervolgstap (2021) staat ons een integratie van SEGV in de domeinen Inkomen, Zorg, Onderwijs en Leefomgeving voor ogen. Richt de aanpak niet alleen op de mensen met een lage sociaaleconomische status maar ook op de mensen eromheen.

Statushouders

In gemeente Arnhem vestigen zich de komende jaren steeds meer statushouders. Deze groep kenmerkt zich in eerste instantie door een groot aantal alleengaanden en alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMV). Een van de belangrijke maatschappelijke opgaven daarbij is de participatie van deze nieuwe groep burgers.

De mogelijkheden tot participatie en mate van gezondheid hangen met elkaar samen. De komst van statushouders vraagt niet alleen iets van gemeente Arnhem, maar vraagt ook een ander aanbod en/ of verandering van de wijze waarop VGGM haar aanbod vormgeeft: huisbezoeken JGZ, informatie en advies over seksuele gezondheid en relationele weerbaarheid. Dit ter voorkoming van soa, ongewenste zwangerschappen, maar ook grensoverschrijdend gedrag, mensenhandel en gedwongen prostitutie. Tevens is het van belang dat de gemeente deze groep in beeld heeft (laat monitoren) om van daaruit het beleid t.a.v. statushouders verder inhoud te geven.

Ouderengezondheidszorg

Bevordering van participatie, kwaliteit van leven en eigen regie van chronisch zieken is een van de gemeentelijke speerpunten. Met de invulling van de wettelijke verantwoordelijkheid op basis van de Wpg (artikel 5a, ouderengezondheidzorg) wordt hier mede invulling aan gegeven.

De perspectiefnota biedt reeds meerdere aanknopingspunten voor het invulling geven aan ouderengezondheidszorg: een gezonde leefomgeving en vergroten van de mogelijkheden om mee te doen (participatie). Vanuit het perspectief van publieke gezondheid en veiligheid kan dit verbreed en nader ingevuld worden: antibioticaresistentie preventie in verpleeghuizen, aandacht voor incidenten in zorginstellingen en voor de kwetsbaarheid van fysiek-niet-zelfredzame thuiswonende ouderen bij brand of andere (levens)bedreigende incidenten. Voor de verdere beleidsontwikkeling t.a.v. de ouderengezondheidszorg is het daarbij gewenst deze groep te (laten) monitoren.

Een gezonde en veilige leefomgeving

Gezondheid is in 2015 in de nieuwe Omgevingswet expliciet als thema benoemd. Voor gemeenten betekent dit een andere manier van werken, met betrokkenheid van burgers en stakeholders. Vanwege de beoogde integrale benadering moeten alle relevante belangen vroegtijdig in het proces worden ingebracht en bestuurlijk worden afgewogen en daarmee overstijgt dit het domein van de ruimtelijke ordening.

VGGM wil gemeenten ondersteunen in dit proces. Ook vanuit haar huidige uitvoeringspraktijk werkt VGGM hier naar toe. Als een stap in de richting van meer integraliteit krijgen gemeenten die (bij de brandweer) een omgevingsadvies aanvragen vanaf januari 2016 een multi-advies van Brandweer, GGD, GHOR en politie.

Veiligheid en gezondheid verbonden

In gemeente Arnhem wordt de wijksturing vorm en inhoud gegeven vanuit een samenwerking tussen sociale wijkteams en de teams wijkomgeving. De focus ligt daarbij niet op de problemen, maar op achterliggende oorzaken en behoeften in een wijk. Daarmee komen ook verbindingen tot stand tussen sociaal domein, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid. De verbinding publieke gezondheid en veiligheid zien we ook op de thema's verwarde personen en veilig thuis.

Verwarde personen

In de samenleving is toenemende aandacht voor de opvang, zorg en ondersteuning voor mensen die verward gedrag vertonen. De politie geeft signalen af dat zij meer capaciteit inzet voor incidenten rond deze groep. In 2016 hebben ketenpartners vanuit zorg – veiligheid – gemeenten, regionaal overleg gehad met als doel de problematiek in beeld te krijgen en de knelpunten in de ketenaanpak te benoemen. Gemeente Arnhem maakt ambtelijk deel uit van dit proces.

Aandacht voor deze kwetsbare groep zou onderdeel moeten zijn van de perspectiefnota. Waarbij ons inziens waar mogelijk aangesloten en gebruik gemaakt moet worden van algemene structuren en functionaliteiten in plaats van het organiseren van aparte voorzieningen. Te meer omdat dè groep verwarde personen eigenlijk niet bestaat, maar een duiding is voor een groep kwetsbare mensen met zeer uiteenlopende, complexe problematiek. Hierbij dient echter wel kritisch bezien te worden of bestaande voorzieningen nu al voldoende aansluiten op deze kwetsbare groep. Een groep die bijvoorbeeld vaak niet zelf een actieve hulpvraag stelt.

VluchtelingenWerk Oost Nederland (Stichting)

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	· Inzetten op de lager opgeleide groep statushouders om de integratie te versnellen door extra in te zetten op een combinatie taal/werk (dus een soort leer-/werktraject). · Nareizende vrouwen en kinderen bijeen brengen en activeren en stimuleren (met name als het gaat om inburgering en scholing).		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	In het kader van de begeleiding (VIP-18) een snelle input mbt status quo van statushouders tav inburgering en leer/werk mogelijkheden. Korte lijnen naar W&I en andere afdelingen van de gemeente die zich hiermee bezig houden, dan wel daar meer mee zouden kunnen. Ook met de inburgeringsaanbieders is overleg, waarbij ook de gemeente vertegenwoordigd is. Hier komt ook de mogelijk eerdere start met inburgering en nauwere aansluiting op aanbod AZC aan de orde. Tevens in het kader van VIP18 nauwe samenwerking met de consulenten van de gemeente. VWON heeft VIP-project (Vluchtelingen Investeren in Participeren). Aandacht is er ook extra voor de groep [jonge] Eritreeërs. Vroegtijdige kennis mbt de (omvang/aard) van de nareizigers.		
Toelichting	*Lageropgeleiden* Lageropgeleiden die moeten inburgeren (dus vooral de taal leren) hebben daarnaast ook baat bij een mogelijkheid om beroepsonderwijs te volgen (zodat ze snel aan het werk kunnen in hun beroepsveld). Veel lager opgeleide Syriërs en Eritreeërs vinden het moeilijk om heel veel in de schoolbanken te zitten; een op het (toekomstig) beroep gerichte lessen/activiteiten bevorderen betrokkenheid, leren en integreren. *Nareizigers* Het komt regelmatig voor dat mannen te kennen geven dat de echtgenote niet hoeft in te burgeren. Ook vrouwen zelf geven soms aan niet te willen/kunnen inburgeren. Een aantal uitgezonderd, zijn de meeste vrouwen geneigd om zich achter de echtgenoot op te stellen. Gezien de hoge (nareizende) instroom van echtgenotes en kinderen is het goed hier op te focussen. Ook zijn er veel echtgenotes die vrij snel na aankomst zwanger blijken te zijn; extra inzet op kinderopvang is dan zinvol, om te voorkomen dat lange wachtlijsten bij de opvang de inburgering belemmert.		
Foto / Afbeelding			

Voedselbank Arnhem (Stichting)

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Een verbindende rol spelen tussen organisaties die zich met armoedebestrijding bezighouden.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Te ver vooruit voor mij om iets zinnigs over te zeggen	Voor zover mogelijk eenheid in beleid bij begeleiden en ondersteunen van de doelgroep. Regelmatige coördinatie van activiteiten	Dusdanig vertrouwen tussen organisaties dat vrije uitwisseling van gegevens de standaard is
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie/ overleg/ samenwerkingsverband	Delen van kennis en informatie. Beschikbaar stellen van mensen en middelen zover mogelijk binnen onze eigen doelstelling.		
Toelichting	De gemeente Arnhem heeft in de afgelopen jaren in het armoedeplatform een goede start gemaakt met het verbinden van organisaties die zich bezighouden met armoedebestrijding. Het is naar ons idee een goede zaak om hiermee door te gaan, en daar waar mogelijk efficiënter en klantgerichter te werken. Met name voor de eerstelijns hulpverlening zou het mooi zijn als alle organisaties die zich bezig houden met armoedebestrijding op een eenduidige manier werken en bereikbaar zijn.		
Foto / Afbeelding			

Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Inwoners die aangewezen zijn op de Participatiewet weer (betaald) aan het werk.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		· 1600 plaatsingen totaal voor WSP · 332 plaatsingen P wet Arnhem · Inwoners geplaatst uit Arnhem met een UWV uitkering: 297	· 1400 plaatsingen totaal voor WSP · 290 plaatsingen P wet Arnhem Inwoners geplaatst uit Arnhem met een UWV uitkering: 260
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	· Benadering van werkgevers in Arnhem (en omliggende gemeenten) om vacatures open te stellen. · Advisering waar kansen liggen op de arbeidsmarkt. · Met bedrijven en opleiders leer/werktrajecten aanbieden · Regionale afstemming over de inzet van instrumenten.		
Toelichting	De arbeidsmarkt trekt, na moeilijke jaren, eindelijk weer aan. Meer bedrijven met meer vacatures. Dat biedt kansen voor inwoners van Arnhem die zonder werk zijn. Belangrijk daarbij dat de gemeente zorgt voor het 'werk-fit' maken (en houden) van inwoners die een beroep doen op de participatiewet. Omdat gevraagde en aangeboden kwalificaties vaak niet op elkaar aansluiten is het van belang dat vanuit de gemeentemiddelen worden ingezet voor de (bij)scholing van werkzoekenden. Het WSP kan dan combinaties maken met vacatures bij bedrijven, zodat leer/werktrajecten ontstaan die uitzicht bieden op een (betaalde) baan. Ook instrumenten als jobcoaching, loonkostensubsidie en proefplaatsing met behoud van uitkering bevorderen de match naar werk en zijn voor het te behalen resultaat van groot belang. Om de resultaten voor de groep met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt verder te verhogen wordt de inzet van functiecreatie verder geïntensiveerd.		
Foto / Afbeelding	Werkgevers Servicepunt Midden-Gelderland		

3. LEEFOMGEVING EN DUURZAAMHEID

Alliander

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	· Aardgasloze stad · Barrière van centrumring in mooie binnenstad wegnemen · Geen hondenpoep op de stoep		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		· Concrete plannen voor aardgasloze stad in diverse wijken · Masterplan alternatieve centrumring gereed	· Meer handhaving op hondenpoep
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Alliander werkt al hard mee aan alternatieven voor aardgas in de wijken, en gaat daar ook mee door Jochem Garthoff - Alliander		
Toelichting			
Foto / Afbeelding			

Groenforum Arnhem

In het Groenforum zijn vertegenwoordigd: de Arnhemse afdelingen van KNNV, NIVON, IVN, Bezoekerscentrum Molenplaats, Vleermuiswerkgroep Gelderland, Imkersvereniging Arnhem Velp e.o., Gelderse Natuur en Milieufederatie, Stichting Ecovrede, Netwerk Groen Arnhem, Stichting Samenwerkende Volkstuinen Arnhem en Vogelwerkgroep Arnhem e.o.. Het Groenforum houdt daarnaast contact met Groei & Bloei Arnhem, Milieudefensie Arnhem, Vereniging Vrienden van Meinerswijk en Vereniging Vrienden van Sonsbeek.

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Behoud en bevordering van de biodiversiteit.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Significant meer biodiversiteit t.a.v. de thema's: **1** Ecologisch groenbeheer met als resultaat o.a. meer wilde bijen en vlinders. **2** Bouwen en renoveren; ruimte voor stadsvogels en vleermuizen bij ieder project, **3** Meer groene tuinen en gevarieerd groen (struiken, heggen, bloemen) in de openbare ruimte; minder tegels in de stad 1).	Opzetten van een biodiversiteitsfonds ter ondersteuning van initiatieven die de biodiversiteit bevorderen, inclusief natuureducatie en -promotie.	Het college of de verantwoordelijk wethouder ondertekent het Groen Manifest Arnhem *1) De doelen worden door het Groenforum op korte termijn nader gespecificeerd)*
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	De verschillende organisaties kunnen bieden: · deskundigheid en advisering t.a.v. biodiversiteit · actieve ondersteuning in ecologisch beheer en onderhoud · natuureducatie en - promotie · natuuronderzoek en inventarisatie · uitgebreid, relevant netwerk en promotie van de diverse groene kwaliteiten van Arnhem		
Toelichting	Zie ook Groen Manifest.		
Foto / Afbeelding			

1 Ecologisch groenbeheer, doelsoort icarusblauwtje en oranjetipje *(foto's: Anko de Graaff)*

Foto / Afbeelding (vervolg)

2 Bouwen en renoveren, doelsoorten huismus en gierzwaluw *(tekening: Elwin van der Kolk, foto: Bert Houkes)*

3 Meer groen; doelsoorten egel *(foto: myprettygarden.co.uk)*, wilde bij/hommel

Platform Arnhem Klimaatbestendig (AKB)

CASA · Natuurcentrum Arnhem · netwerk Groen Arnhem · beide waterschappen. Opgericht medio 2016.

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	**1** Doorgaan met steun aan platform: realiseren bewustwording en eigen verantwoordelijkheid bij alle Arnhemmers in klimaatbestendigheid (wateroverlast en hitte). Betekent actieve steun én financiële steun. **2** Als gemeente goed voorbeeld geven in alle werkzaamheden en klimaatbestendigheid als kader meegeven in alle ruimtelijke ontwikkelingen. **3** De ecologische hoofdstructuur - groen-blauwe netwerk - versterken als basis van klimaatbestendigheid en benutten groene waarden.

Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
	Versterking van groen blauwe netwerk (grote en kleine groen in en om de stad) gereed (en 2021).	Alle Arnhemmers bewust van eigen verantwoordelijkheid klimaatbestendigheid (en zie 2018)	AKB bestendigen om zo initiatieven te kunnen ondersteunen in de stad, ook de Teams leefomgeving.

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Wij zijn een netwerkpartner die de gemeente kan ondersteunen bij het geven van informatie en bij de zoektocht van de doelgroepen. Verder zijn wij sterk in het verbinden met andere partners in de stad, bedrijven en corporaties.
Toelichting	We moeten Arnhem klimaatbestendig maken. Belangrijk is om de stad in beweging te krijgen en om groepen daarin te faciliteren, maar ook om het zelf te doen. Hierbij is de koppeling met de energietransitie en sociale knelpunten heel kansrijk. De voorwaarden voor vergroenen altijd meenemen, dus niet alleen in de corridor zelf, maar ook voor bijv. schoolpleinen verder te vergroenen. Sinds de start wordt ingezet op bewustwording en ondersteunen van initiatieven uit de stad die bijdragen aan klimaatbestendigheid (groene en blauwe maatregelen).
Foto / Afbeelding	ARNHEM KLIMAAT BESTENDIG

Slim Opgewekt!

Prioriteit voor de gemeente Arnhem

· CO2 neutrale stad
· Stad die het voorbeeld geeft voor het land

Wat moet er bereikt zijn?

2027	2021	2018
· 50-60 % van energieverbruik van de stad duurzaam opgewekt	· 21% van energieverbruik van de stad duurzaam opgewekt · Iedere school, sportclub en zorginstelling stroomneutraal en/of energieneutraal	

Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband

Slim opgewekt gaat door met wat ze nu doet:
· maatschappelijke organisaties (w.o. scholen, sportverenigingen en zorginstellingen) stroomneutraal maken
· visueel maken van de CO2 reductie wat leidt tot meer bewustwording
· vergroten bewustwording over energietransitie bij inwoners en bedrijven

Elke Stienissen en Leonn Sekender

Toelichting

Foto / Afbeelding

Stadswerkplaats fiets

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Meer aandacht voor de fiets in de mobiliteit van de stad, in ieder geval in het centrum.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		Fiets is hoofdvervoermiddel in (het centrum van) de stad: van 20% nu naar 60% in 2021	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	· Meedenken en stimuleren van het gebruik van de fiets · Mensen mobiliseren om mee te doen Hans Schreuder		
Toelichting	· Transferia rondom het centrum inrichten · Stadsdistributie voor bevoorrading uitbreiden		
Foto / Afbeelding			

Van Beek Ingenieurs

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Gemeentelijke organisatie zelf snel energieneutraal, om het goede voorbeeld te geven.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		Energieneutrale gemeentelijke organisatie	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Expertise en kennis benutten die er bij de Arnhemse bedrijven (waaronder Van Beek) hierover aanwezig is. Roy Roessink		
Toelichting	Routekaart en actieplan maken en laten zien hoe de gemeente dit gaat doen Let op: veel kansen nog bij het beheer van gebouwen, bijvoorbeeld: in school Omnibus (Schuytgraaf) brandt iedere avond overal het licht, terwijl er niemand aanwezig is.		

Waterschap Rijn en IJssel en Waterschap Rivierenland

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Klimaatbestendig maken van Arnhem (Ruimtelijke adaptatie).		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
Arnhem-Noord	Een klimaatbestendige stad waarbij de aanwezige beken een meerwaarde zijn in de openbare ruimte. (waterberging, verkoeling, groen, etc)	De St Jansbeek heeft een plaats in de openbare ruimte, is zichtbaar van spreng tot monding en is een groene / blauwe corridor door de stad.	Het beekdal van de Beek op de Paasberg is klimaatrobuust (het realiseren van waterberging in het beekdal).
Arnhem-Zuid	Arnhem-zuid is voorbereid op de dan voorkomende klimaatsituaties.	Eerste pilots en projecten gereed (zie 2018).	Aanpak en betrokkenen in beeld hebben.
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Samenwerking in de openbare ruimte bij het realiseren van de doelen (wateroverlast verminderen, waterkwaliteit verbeteren, het leefklimaat verbeteren). Dit bereiken we door samen op te trekken in zowel planvorming, uitvoering en communicatie. Door communicatie willen we het waterbewustzijn van burgers en bedrijven vergroten en gezamenlijk bewoners en bedrijven stimuleren om zelf maatregelen te nemen om Arnhem Klimaat Bestendig te maken *(HvA: dit is het proces van het Platform Arnhem Klimaatbestendig)*.		
Toelichting	Het klimaat is aan het veranderen. Zowel extreme neerslag als langere droogte (en hitte) zal vaker voorkomen. Na de wateroverlastsituaties van 2010 en 2014 is duidelijk geworden dat Arnhem-Noord grote problemen kent bij piekbuien. Om deze problemen op te pakken is het o.a. noodzakelijk de openbare ruimte anders in te richten. Gemeente en waterschappen hebben beiden een taak in de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. In het stedelijk gebied van Arnhem is het essentieel om deze aspecten als gemeente en waterschappen samen op te pakken met burgers en bedrijven. Door bij herinrichtingen van de openbare ruimte water een essentiële plaats te geven kan een stap gezet worden om Arnhem KlimaatBestendig / ruimtelijk adaptief te maken, ieder vanuit zijn eigen taak en rol.		

Zoncorp (1)

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	· Bewustwording van mensen over de energietransitie/aardgasloze stad, energieneutraliteit en deze ook top-down inzetten · In 2035 aardgasloze stad		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		Stimuleringsmaatregelen, positief en negatief, waaronder fiscale maatregelen om energietransitie te versnellen	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	· Ervaringen uit de praktijk inbrengen · Bedenken van stimuleringsmaatregelen Ed Velthuis		
Toelichting	Welke maatregelen zijn nodig voor een aardgasloze stad? Globale berekening maken van benodigde totaalinvestering tot 2035.		
Foto / Afbeelding	 *Illustratie: Karina Dimitriu*		

Zoncorp (2)

Prioriteit voor de gemeente Arnhem	Samenhangende visie over circulaire economie (afval, vervoer, lokale economie stimuleren) met als voorbeeld Brainport Eindhoven.		
Wat moet er bereikt zijn?	**2027**	**2021**	**2018**
		Visie en vormgeving/ uitvoeringsprogramma gereed	
Wat kan de gemeente verwachten van de betreffende organisatie / overleg / samenwerkingsverband	Zoncorp zal meewerken in vormgeven en uitvoeren van de visie. Rob Fronen		
Toelichting	· Een visie/eenduidige koers stimuleert ondernemers om hieraan hun bijdrage te leveren · Circulaire economie bestaat nu in Arnhem nog uit losse elementen, daar moet meer samenhang in komen · Wat komt het gebied binnen en wat gaat er uit aan waarden? · Bij Mc Carthey stichting en Radboud Universiteit is veel kennis over circulaire economie · Meer gebruik maken van unieke geografische ligging, o.a. vervoersknooppunt, achterstandswijken (sommige problemen lenen zich goed voor circulaire economie) · Unieke eigenschappen van stad en regio gebruiken (electriciteitsstad, veel innovatie etc.)		
Foto / Afbeelding			

4. WIJKEN

Stadsbrede thema's, opgehaald door de teams Leefomgeving:

De teams leefomgeving werken met en in de wijken en hun bewoners aan de plannen die richting gaan geven aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de komende jaren. De teams zijn aan de slag gegaan om de opgaven in de wijken met de bewoners en de professionals, gecombineerd met cijfermatige gegevens, in kaart te brengen. Ook de gesprekken met de sociale wijkteams hebben veel informatie opgeleverd. De eerste resultaten liggen hier voor en zullen richting gaan geven aan de inzet van menskracht en middelen in de stad. Wij hebben voor deze gelegenheid met name gekeken naar de thema's die stadsbreed tevoorschijn komen uit de wijksgewijze gegevens. De stadsbrede opgaves en wijkactieplannen zijn één van de meest zichtbare producten van 'Van Wijken Weten'. Ze vormen voor de gemeente, wijkpartners en (actieve) bewoners en ondernemers een richtinggevend kader voor de inzet in de wijk.

We hebben de thema s zoveel mogelijk gelaten in de woorden waarmee de bewoners ze zelf hebben genoemd. Wat we vooral willen opmerken, is dat de wijken die gemengd dan wel een sociale achterstand hebben de meeste zorg en aandacht vragen. Onze insteek is dat er heel veel gebeurt op het gebied van zorg, openbare ruimte etc., maar dat de focus zal moeten liggen op een andere manier van aansturen. Anders gezegd, hoe maken we de geconstateerde beelden operationeel. Hoe kunnen we de opdrachten die langs de geijkte wegen worden uitgezet, anders richten aan de hand van een betere probleemomschrijving en vooraf beschreven resultaten en effecten. Nu is het zo dat, globaal gesproken, bij ieder probleem een nieuwe aanpak en een nieuwe uitvoerder worden gezocht. Maar wellicht is een combinatie van uitvoerders die zich samen buigen over een probleem en een aanpak veel effectiever. En is een vooraf afgesproken resultaatverplichting met tussentijdse evaluaties een betere stok achter de deur om de gewenste resultaten neer te zetten, dan een vooraf uitgezette generieke subsidie.

De verzamelde stadsbrede thema's

Voordat we een opsomming geven, melden we eerst het volgende. Toen we begonnen met onze gesprekken in de wijk, deden we dat vooral 'probleemgestuurd'. Wat zijn volgens u de grote opgaven die voor de komende jaren in uw wijk liggen, was een belangrijke vraag. Naarmate we meer gesprekken voerden en ook de vraag: 'hoe gaat het eigenlijk in uw wijk?' gingen stellen, kregen we veel positieve en tevreden geluiden terug. Het merendeel van de bewoners woont volgens eigen zeggen naar tevredenheid in Arnhem. In veelal ruim opgezette wijken, waar bewoners hun woningen waarderen, de woonomgeving, het groen en het levendige karakter dat voortkomt uit winkelstraten, horecagelegenheden en sportaccommodaties.

Er zijn echter ook zaken waar bewoners en professionals niet of minder positief over zijn. Deze worden hieronder benoemd in de stedelijke thema's, de punten die in (bijna) alle wijken terugkomen.

Deze punten kennen een tweedeling:
Eerst benoemen we de thema s zoals die door veel bewoners letterlijk zijn genoemd.
Daarna een tweetal thema s die een cumulatie zijn van vele en in vele verschijningsvormen genoemde thema s door bewoners.

Bewoners

- *Veel bewoners laten weten dat er geen of weinig gelegenheden meer zijn om elkaar in de wijk of buurt te ontmoeten en dat ze heel graag 'iets te doen' zouden hebben. Waarom hebben wij geen werk terwijl we aldoor op tv horen dat het goed gaat in Nederland.*

De aandacht van de wijkteams hierbij gaat uit naar samenleven en ontmoeten, bijvoorbeeld met verschillende culturen. En, het hebben van werk en vooral een zinvol doel (met andere woorden het hebben van perspectief).

· *Bewoners klagen erover dat ze de weg niet meer weten naar en tussen allerlei organisaties. Dat ze zich vaak van het kastje naar de muur gestuurd voelen. Ze voelen zich vaak niet serieus genomen.*

Er zijn veel organisaties werkzaam in de wijken, op veel, niet zelden dezelfde gebieden. Van belang is dat er samenhang komt tussen de verschillende (hulp)organisaties, dan wel dat de organisaties die op basis van een offerte en met resultaatverplichting kunnen aangeven de klus aan te kunnen de opdracht krijgen, én dat de anderen afvallen. Omgekeerd denken levert op dat we een organisatie of organisaties als volgt gaan bevragen: 'Wie kan een samenhangende aanpak voorstellen (waarbij dus verschillende organisaties bij betrokken zijn) voor bijvoorbeeld de problematiek jeugd (werkeloosheid, geen afgeronde school)?

· *Bewoners laten vaak weten zich zorgen te maken over anderen, familie, de buren, straat- en buurtgenoten. Ze noemen dan opvoedingssituaties, schoolverzuim, mishandeling, schulden, etc.*

Deze 'achter de voordeurproblematiek' kennen we natuurlijk al sinds jaar en dag, maar het lijkt alsof het werken daaraan dweilen is met de kraan open.
De vraag is hoe we hierop geconcentreerder kunnen inzetten, preventief mee aan slag gaan zodat de totale probleemlast afneemt en niet blijvend is of alleen maar verschuift. (los van wie het gaat doen)?

· *Bewoners zien afval op straat, illegale vuilstortingen, ervaren op veel plekken overlast van anderen in buurt of straat. Ik schaam me de laatste tijd voor m.n. familie als die bij mij op bezoek komt omdat het hier zo verloedert.*

Ik maak me zorgen over de toekomst van mijn kinderen. Ik zou zo graag zien dat ze het beter krijgen als wij, maar zoals het gaat zie ik dat niet gebeuren.

Compactheid en verbinding in de zorg om jeugd is een belangrijk verbeterpunt. De vraag is waar moeten we beginnen. Geven we de jeugd op alle problemen separaat aandacht of doen we dit in een samenhangend programma, met aandacht op school, het sportveld, de kinderclub, de ouders die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kinderen, etc. Als het gaat om jeugd dan gaat het met name om de volgende problemen: gezondheidsproblemen (kinderen met overgewicht en te weinig beweging), schulden onder de jeugd, scholing niet af maken en het hebben van geen werk, niet kunnen samenspelen en werken.

· *Bewoners noemen vaak armoede als thema in vele verschijningsvormen: langdurig lage inkomens, (relatief) hoge vaste lasten, schulden, gebrek aan scholing, etc. Hoe moet dat nou allemaal in de toekomst, ik zie dat niet meer zitten, is een veel gehoorde uitspraak.*

Armoede is veel omvattend, naast armoede door werkeloosheid, schulden en door 'generatiearmoede' (het van generatie op generatie verblijven in armoede wat een 'cultuur' geworden is), komen we bij hooggeschoolden armoede steeds vaker tegen (oorzaak hoge hypotheek, scheiden).

Wijkteams

· *'Duurzame' sociale problematiek*

We zagen hierboven al dat bewoners zich zorgen maken over elkaar. Hier grijpen veel zaken in elkaar. We zien het vaak als consumerend gedrag, dat maakt dat mensen afwachten en niet meer actief met hun eigen problemen aan de slag gaan. Bepaalde groepen nemen geen verantwoordelijkheid voor hun gedrag. Er wordt al jaren geïnvesteerd in hulpverlening, activiteiten etc. Als mensen afhaken of niet meedoen (bijv. aan activiteiten) is er geen consequentie voor gedrag/keuze die kinderen dan wel volwassen maken. De overheid en de school worden verantwoordelijk geacht. Dit leidt ook tot lage zelfredzaamheid, eenzaamheid, taalproblematiek en leren & opgroeien, opvoeding.

De missie in dit opzicht is dus om in het kader van preventie, participatie, werk, gezondheid, gedragsverandering en welbevinden bij kansarme gezinnen hun gezondheid/levensstandaard integraal te bevorderen?

· *Fysiek versus duurzaamheid*

Het gaat hier om duurzame kwaliteit van de leefomgeving. Naast dat verschillende bewoners initiatieven ontwikkelen bijvoorbeeld voor wateroverlast en duurzame natuur, die we natuurlijk willen versterken, zijn verkeer en verkeersveiligheid onderwerpen die spelen in meerdere wijken. Voor verkeer geldt mobiliteit verbeteren en waar mogelijk de negatieve aspecten ervan beheersen.
Het leefklimaat zoals wateroverlast en hittegebied vraagt ook aandacht.

Tot slot

De gemeente Arnhem houdt talloze ballen in de lucht. De indruk bestaat dat we altijd 'alles' doen, weinig focussen en weinig keuzes maken. Uit bevlogen, bezorgde en kwaliteitsgedreven motivatie, dat zeker.

Maar de vraag is of we met al deze (en nog meer zaken die we maar in een of enkele wijken tegenkomen) punten vol aan de slag moeten. Of is het verstandiger om keuzes te maken. Meer volume te brengen in de meest zorgelijke en urgente zaken en andere in tijd naar achteren schuiven of in volume reduceren.

Aan de gemeenteraad

Datum	:	20 december 2016
Uw kenmerk	:	2016.0.061.555/KD
Zaaknummer	:	2016-12-00238
Contactpersoon	:	Ron van der Linden
Telefoonnummer	:	026-3773902

Onderwerp: Staat van de stad 2016

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de rapportage "Staat van de stad" 2016 waarin u de actuele feiten en cijfers over Arnhem, de stad en de wijken aantreft.

Inleiding
De "Staat van de stad" is een jaarlijkse publicatie van de gemeente Arnhem. Het is een belangrijke informatiebron om te bepalen hoe de ontwikkelingen die relevant zijn voor Arnhem zich manifesteren. De rapportage is opgebouwd langs een zestal thema's en de wijken. . In 2017 is het voornemen om de invulling van het in 2012 vastgestelde strategisch proces te verbeteren en hierdoor nog beter input op te halen voor de Perspectiefnota 2018-2021, De "Staat van de stad" vormt het startpunt van dit verbeterde proces.

Staat van de stad
Wij hebben het voornemen om in 2017 een aantal verbeterstappen door te voeren met het doel om het strategisch proces van de gemeente Arnhem te versterken. Daarbij willen we de focus in de discussie op de middelen verschuiven naar de politieke keuzes over de effecten die men wil bewerkstelligen in het realiseren van doelstellingen. Hierbij willen we inwoners en bedrijven in de gelegenheid stellen om aan de voorkant wensen, behoeften en prioriteiten kenbaar te maken. De "Staat van de stad" biedt hiervoor interessant feitenmateriaal dat we in de toekomst verder uit kunnen breiden met de kennis uit de stad en regio zodat we de strategische keuzes van de gemeente in toenemende mate kunnen baseren op "City intelligence".

Consequenties
Met de verdere verbetering van het strategisch proces willen we bereiken dat we nog meer het gesprek aangaan met de stad en de wijken over de belangrijkste onderwerpen die inwoners en bedrijven ervaren om vervolgens met de raad te bepalen welke prioriteiten de gemeente moet stellen. Daarvoor willen we aansluiten bij de bestaande samenwerkingsverbanden en overlegvormen. Dat willen we doen door open en nieuwsgierig te luisteren naar wat er speelt en welke opvattingen er leven over de aanpak van vraagstukken in de Arnhemse samenleving. De wijkteams leefomgeving voeren een soortgelijk gesprek

op wijkniveau. Momenteel wordt er gewerkt aan een overzicht van overleggen en een agenda voor de maanden januari en februari 2017. De gegevens uit "de Staat van de stad" kunnen op deze wijze worden aangevuld met de kennis en ervaringen van de stakeholders van de gemeente Arnhem en worden de feiten en cijfers verrijkt met het verhaal achter de cijfers.
Wij zullen de Procedurecommissie uitnodigen op basis van deze informarie een bespreking in de raad te laten plaatsvinden. Het College is benieuwd welke onderwerpen en prioriteiten er bij de raad leven als input voor de Perspectiefnota 2018-2021, die in mei 2017 aan de raad zal worden voorgelegd. Na vaststelling van de Perspectiefnota zal deze verder uitgewerkt worden in de MJPB 2018-2021.

Communicatie
Naast de publicatie van het document "de Staat van de stad" wordt er op 19 januari 2017 een bijeenkomst georganiseerd waarin een toelichting op de stedelijke thema's en de cijfers wordt gegeven. Raadsleden, leden van het College, programmamanagers, bestuursadviseurs etc. worden uitgenodigd om met elkaar het gesprek aan te gaan over de betekenis van deze feiten voor de toekomstige ontwikkeling van Arnhem. Op deze wijze is "de Staat van de stad" als het ware het startdocument voor het gesprek in de wijken en de diverse stedelijke en regionale overleggen.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Aan de gemeenteraad

Datum	:	24 januari 2017
Zaaknummer	:	110489
Contactpersoon	:	Ron van der Linden
Telefoonnummer	:	026-3773902

Onderwerp: Verbeterstappen strategisch proces, input Perspectiefnota 2018-2021

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van het voornemen van het College om in 2017 een aantal verbeterstappen door te voeren in het strategisch proces.

Inleiding
Deze stappen zijn er op gericht om inwoners en bedrijven meer aan de voorkant van de besluitvorming over Perspectiefnota en MJPB in staat te stellen wensen, behoeften en prioriteiten kenbaar te maken. De "Staat van de stad" is hiervoor een eerste stap, waarover wij u hebben geïnformeerd per raadsinformatiebrief van 20 december 2016. De tweede stap bestaat uit het ophalen van input uit de stad en de wijken.

Input Perspectiefnota
Met de verdere verbetering van het strategisch proces willen we bereiken dat we nog meer het gesprek aangaan met Arnhem en de wijken over de belangrijkste onderwerpen die inwoners en bedrijven ervaren, zodat de raad in de Perspectiefnota kan bepalen welke prioriteiten de gemeente moet stellen.

Hierbij beperken we ons nadrukkelijk niet tot de gemeentegrenzen maar zien Arnhem als een groter geheel van netwerken die verbonden zijn met de stad. In 2017 willen we, om praktische redenen, in eerste aanleg vooral input ophalen bij een aantal belangrijke samenwerkingsverbanden zoals de Economic Board, Cultureel Netwerk Arnhem, etc. Tegelijkertijd hebben de wijkteams leefomgeving de opdracht om met de inwoners te verkennen wat er speelt in de wijk en hoe dit aan te pakken. Het College heeft in dit proces de houding om open en nieuwsgierig te luisteren naar wat er speelt en welke opvattingen er leven over de aanpak van vraagstukken in de Arnhemse samenleving.

Om de rol van de raad in het strategisch proces te versterken willen wij u in de gelegenheid stellen om deze input, gebundeld in een boekje, te bespreken in de raad, overigens zonder dat wij hier over de inbreng vanuit de stad en wijken aan de voorkant opvattingen hebben. De meningsvorming in de raad is een belangrijke fase voor het college alvorens wij ons richten op het opstellen van de (concept) Perspectiefnota. De Perspectiefnota zal uw Raad in mei ter besluitvorming worden aangeboden.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0900 - 1809 (lokaal tarief) • Fax 026 - 3774830 • gemeente@arnhem.nl

Op basis van de vastgestelde Perspectiefnota wordt vervolgens de MJPB 2018-2020 voorbereid. Nadat het College de ontwerp MJPB heeft vastgesteld, zal er een terugkoppeling plaatsvinden aan de geraadpleegde inwoners en bedrijven in de stad en de wijken. Zodat zij geïnformeerd zijn over wat er in de begroting wordt voorgelegd aan de raad. Hierdoor beogen we niet alleen het strategisch proces te verbeteren maar tevens de betrokkenheid van inwoners en bedrijven bij de besluitvorming van de raad te vergroten.

Consequenties
Van de griffie hebben wij begrepen dat er op 13 en/of 20 maart de mogelijkheid is voor de raad om input te leveren voorafgaand aan de beraadslagingen in het College over de Perspectiefnota. Graag nodigen wij de procedurecommissie uit om een bespreking van de verzamelde informatie in maart 2017 in de raad te laten plaatsvinden als input voor de Perspectiefnota 2018-2021.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0900 - 1809 (lokaal tarief) • Fax 026 - 3774830 • gemeente@arnhem.nl

Strategisch proces 2017 gemeente Arnhem

Aanleiding

Bij de totstandkoming van de vorige Perspectiefnota (PN) is van meerdere kanten de wens geuit om aan de voorkant van de ontwikkeling van deze nota de raad de mogelijkheid te bieden input te leveren. Met de start van de wijkteams leefomgeving per 1 januari 2017 wordt de inbreng vanuit de wijken manifest en zou ook in de PN zichtbaar moeten worden. Daarnaast is gebleken dat het programmatisch werken met veranderopgaven (met daarbij bestuurlijke trekkers en programmamanagers) enerzijds goede resultaten heeft opgeleverd maar anderzijds nog onvoldoende geborgd is in de organisatie als geheel. De strategie is hierdoor te gefragmenteerd en moet nog meer verbonden worden met de inzet van onze stakeholders in de stad en wijken die we hard nodig hebben om onze doelen te bereiken.

Proces 2017

Eerder heeft het College al uitgesproken om tot een verbetering van het strategisch proces te komen te beginnen met een startbijeenkomst over "de Staat van de Stad", waarbij de stad opgevat wordt als het brede "daily urban system" op de as Arnhem-Nijmegen (zie raadskamerbrief Staat van de stad, d.d. 20 december 2016). Er zal geen sprake zijn van een forse koerswijziging ten opzichte van de PN van vorig jaar. Ook lijkt er nu geen aanleiding om vanuit het financiële perspectief ingrijpende wijzigingen voor te stellen. Het gaat er wel om de betrokkenheid en het draagvlak zowel vanuit de stad en de wijken als vanuit de raad te versterken. De "Staat van de stad" biedt voor zowel wijkteams leefomgeving als voor de raad een prima startdocument voor het strategisch proces. De wijkteams leefomgeving hebben de opdracht om met de inwoners en bedrijven te verkennen wat er speelt in de wijk en hoe dit aan te pakken. Dit leidt mogelijk tot input voor de Perspectiefnota. De raad kan tegelijkertijd informatie verzamelen vanuit stakeholders en hier meningsvormend over spreken. Ook dit kan leiden tot input voor de Perspectiefnota. Daarna wordt deze inbreng besproken op de tweedaagse van het College. Op deze wijze kunnen we ervaring opdoen met meer interactie in het strategisch proces waarbij de nadruk komt te liggen op de hoofdlijnen en het debat aan de voorkant. Na de

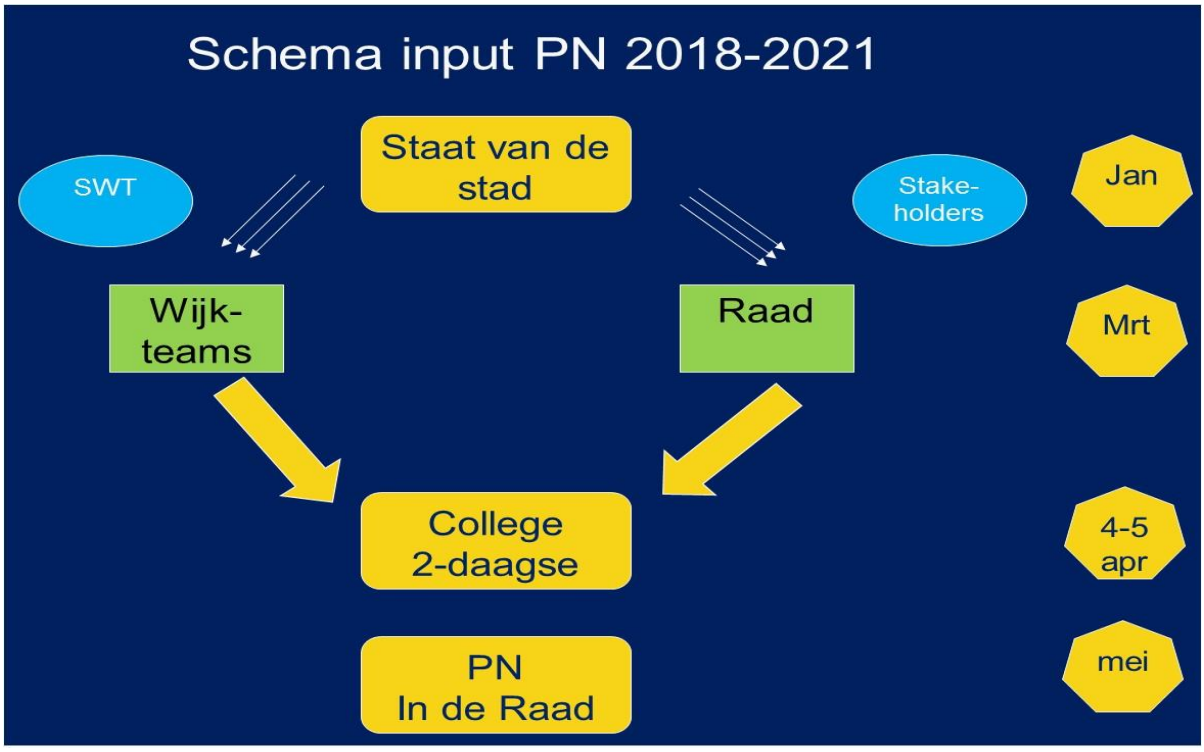

verkiezingen in 2018 kunnen we de PN en het strategisch proces gaan herijken op basis van het coalitie-akkoord.

Voorlopige planning

Het proces 2017 ziet er dan als volgt uit:

- 19 januari start van het proces met presentatie "Staat van de stad" en discussie over thema's voor college-, raadsleden en ambtelijke organisatie
- 24 januari themabijeenkomst College over het strategisch proces 2017; tevens behandeling raadsbrief met verzoek aan de raad voor bespreking input PN in maart 2017
- 13 en/of 20 maart raadsbespreking
- 30 maart dossier tweedaagse gereed met verwerkte input vanuit de raad en wijkteams leefomgeving
- 4-5 april: Collegetweedaagse
- 24 april PN in staf
- 2 mei PN in College
- 15-29 mei PN in Raad
- 21 en 22 juni collegetweedaagse MJPB
- Eind sep MJPB in College
- terugkoppeling naar stakeholders en wijken
- okt MJPB in Raad

Notitie

GEMEENTE Arnhem

Versterking positie raad in proces naar Perspectiefnota

Datum : 7 december 2016

Aan : Procedurecommissie

Van : Jozef Kersten

Betreft : Versterking positie raad in proces naar Perspectiefnota / Organisatie plenair raadskamerdebat in op 20 maart 2017

Inleiding
Bij de totstandkoming van de vorige Perspectiefnota is van meerdere kanten de wens geuit om aan de voorkant van de ontwikkeling van deze nota de raad de mogelijkheid te bieden input te leveren. Dit met het oog op de ambitie om het strategisch proces te versterken waarbij, op basis van input van stakeholders uit de stad en de wijken, de hoofdlijnen van het beleid van de gemeente Arnhem leidraad zijn voor de verdere uitwerking in de MJPB.

Vorig jaar is onder de noemer van het debat Publiek Waarden getracht de raad een positie te geven in het proces dat leidde tot de totstandkoming van de Perspectiefnota. Een sterke positie op een zorgvuldig gekozen en relevant moment, dat was de achterliggende gedachte bij de organisatie van het debat Publieke Waarden. Door diverse omstandigheden is dit debat in 2016 niet gevoerd.
In deze notitie wordt u voorgesteld om in de maart cyclus van 2017 een Politieke Maandag te gebruiken voor het voeren van een debat dat inhoudelijke input geeft aan de afwegingen die ten grondslag liggen aan de inhoud van de Perspectiefnota.

Dit voorstel sluit aan op de raadsbrieven van het college d.d. 20 december 2016 en 24 januari 2017. Deze raadsbrieven treft u als bijlage aan.

Stand van zaken
Eind december is de nieuwe "Staat van de stad" gepubliceerd en werd deze met een raadsbrief aangeboden aan de raad. Centraal in de brief staat de verbetering van het strategische proces waarbij inwoners en bedrijven in de stad en de wijken meer dan tot nu toe betrokken worden en waarbij ook de raad aan de voorkant wensen, behoeften en prioriteiten kenbaar kan maken. In de de maanden januari en februari 2017 wordt, in diverse overleggen in stad, wijken en regio, input opgehaald in de vorm van thema's en onderwerpen die men van belang vindt voor de strategie van de gemeente op (middel-)lange termijn. Het gaat om een breed skala aan thema's, sociaal, fysiek-ruimtelijk en economisch etc. Deze input wordt in de vorm van een boekje gebundeld en als document aangeboden aan de raad. In de ordening van deze strategische onderwerpen is geen prioriteitstelling opgenomen.

Notitie

GEMEENTE Arnhem

Versterking positie raad in proces naar Perspectiefnota

Rol en positie van de raad

De raad en zijn fracties kunnen de positie in het strategische proces versterken door in een vroegtijdig stadium en op basis van de ordening (het 'boekje') een opvatting te naar voren te brengen over de prioriteitstelling binnen de strategische onderwerpen.

Ik adviseer de raad niet om daarin te koersen op het (aan) nemen van besluiten of moties. Het is een gelegenheid om te komen tot meningsvorming zonder dat er persé een hard 'resultaat' behoeft te worden bereikt in de vorm van (meerderheids)besluiten of politieke uitspraken. Een vergadervorm die zich goed leent voor een dergelijk debat is de *plenaire raadskamervergadering*. In een dergelijke vergadering zetten de fracties in hun eerste termijn hun opvattingen uiteen, waarna in tweede termijn het debat met elkaar gevoerd kan worden. De rol van het college in een vergadering van deze aard is die van luisteraar.

Indien dit debat kan plaatsvinden in de maand maart, en wel op 20 maart 2017, dan is het college in de gelegenheid de resultaten ervan als input te betrekken in zijn afwegingen over de inhoud van de Perspectiefnota, die zullen plaatsvinden tijdens de collegetweedaagse op 4 en 5 april.

Voorstel:

Instemmen met het organiseren van een plenair raadskamerdebat in de aanloop naar de Perspectiefnota op de Politieke Maandag van 20 maart a.s.

Titel/onderwerp: # Plenair raadskamerdebat

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 Katinka.vons@arnhem.nl

		Ambtenaar:	Ron van der Linde
		Telefoonnr:	3773902
		E-mailadres:	Ron.van.der.Linden@arnhem.nl
Doel activiteit	Dit debat stelt de fracties in de gelegenheid hun belangrijkste aandachtspunten voor 2018 e.v. te formuleren en mee te geven aan het college bij de voorbereiding van de Perspectiefnota.		
Toelichting	**Plenair raadskamerdebat** Het college nodigt de fracties uit de belangrijkste aandachtspunten voor de stad mee te geven aan het college bij de voorbereiding van de Perspectiefnota. De fracties kunnen hun aandachtspunten putten uit het in december gepubliceerde "Staat van de stad", het boekje "Aandachtspunten Perspectiefnota 2018-2021 van 3 maart jl. en door de raad zelf aangedragen bronnen. **Proces tot nu toe** Het college heeft een aantal verbeterstappen voorgesteld in het strategisch proces, voor de input van de Perspectiefnota, zie de raadsbrieven van 20 december 2016 en 24 januari 2017. Vervolgens heeft de Procedurecommissie van 26 januari 2017 ingestemd met het organiseren van een plenair raadskamerdebat in de aanloop naar de Perspectiefnota op de Politieke Maandag van 20 maart. De twee raadsbrieven en de notitie zijn hieronder bijgevoegd. **College tweedaagse op 4 en 5 april** Het college is vervolgens in de gelegenheid om deze aandachtspunten en de daarbij genoemde motivaties te betrekken in zijn afwegingen over de inhoud van de Perspectiefnota, die zullen plaatsvinden tijdens de college tweedaagse op 4 en 5 april. **Perspectiefnota** Vervolgens zal in mei de Perspectiefnota in de raad behandeld worden.		
Behandeladvies	Alle fracties krijgen eerst de gelegenheid hun 5 belangrijkste aandachtspunten voor 2018 e.v. te formuleren en motiveren (max.3 minuten per fractie), daarna wordt het debat met elkaar gevoerd, waarbij het doel is om een focus aan te brengen in de aangebrachte onderwerpen. De rol van het college is die van luisteraar.		
Bijlagen			

"Staat van de stad" december 2016			
Boekje "Aandachtspunten Perspectiefnota 2018-2021"			
Raadsbrieven verbeterpunten strategisch proces van 20 december 2016 en van 24 januari 2017 met bijlage			
Notitie Procedurecommissie " Versterking positie raad in proces naar Perspectiefnota" d.d. 7 december 2016 (vastgesteld in Procedurecommissie van 26 januari 2017)			

Archief - Politieke Maandag (i/m)

Dossiernummer	209
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	20 maart 2017
Agendapunt	2.1.RS
Omschrijving	Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Utrechtseweg 280-284"
Organisatieonderdeel	Cluster beleid en regie
Steller	Bart Lagerberg
Portefeuillehouder	Geert Ritsema
Fatale termijn	
Behandelresultaat	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Archief - Politieke Maandag (i/m)	13 maart 2017
Archief - Politieke Maandag (i/m)	**20 maart 2017**
Politieke Maandag (b)	27 maart 2017

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 2016-12-00239

ONDERWERP: Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284'

Voorstel

1. In te stemmen met het gewijzigd vaststellen van het bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' zoals dit plan is vervat in verbeelding NL.IMRO.0202.901-0301.gml met bijbehorende regels en toelichting.
2. In te stemmen met het afzien van de vaststelling van een exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 lid 2 van de Wet op de ruimtelijke ordening.

Inleiding

Sinds 2009 wordt gewerkt aan plannen voor de realisatie van een supermarkt aan de Utrechtseweg 280-284 op de locatie van de voormalige garage Hegeman. Hiervoor is eind 2012 een bestemmingsplan in procedure gebracht. Maar de gemeenteraad heeft destijds besloten dit bestemmingsplan niet vast te stellen. In dit plan was er sprake van een ondergrondse supermarkt en parkeren op maaiveld.

De afgelopen jaren is in overleg met de buurt (een klankbordgroep) gewerkt aan een nieuw plan voor een supermarkt op deze locatie. Hiervoor is een stedenbouwkundig plan opgesteld. Het nieuwe plan gaat uit van:

- een supermarkt met een ondergrondse parkeergarage en overdekte laad- en losruimte;
- de bestaande villa (Utrechtseweg 284), waarbinnen volgende functies mogelijk zijn: detailhandel, horeca, creatieve en dienstverlenende bedrijven en wonen;
- het bestaande hoekgebouw (Utrechtseweg 280-282), waarbinnen de volgende functies mogelijk zijn: detailhandel; creatieve en dienstverlenende bedrijven, vergaderruimtes en wonen.
- een opstelplaats voor een marktkraam ten zuiden van de supermarkt.

Arnhem GEMEENTE

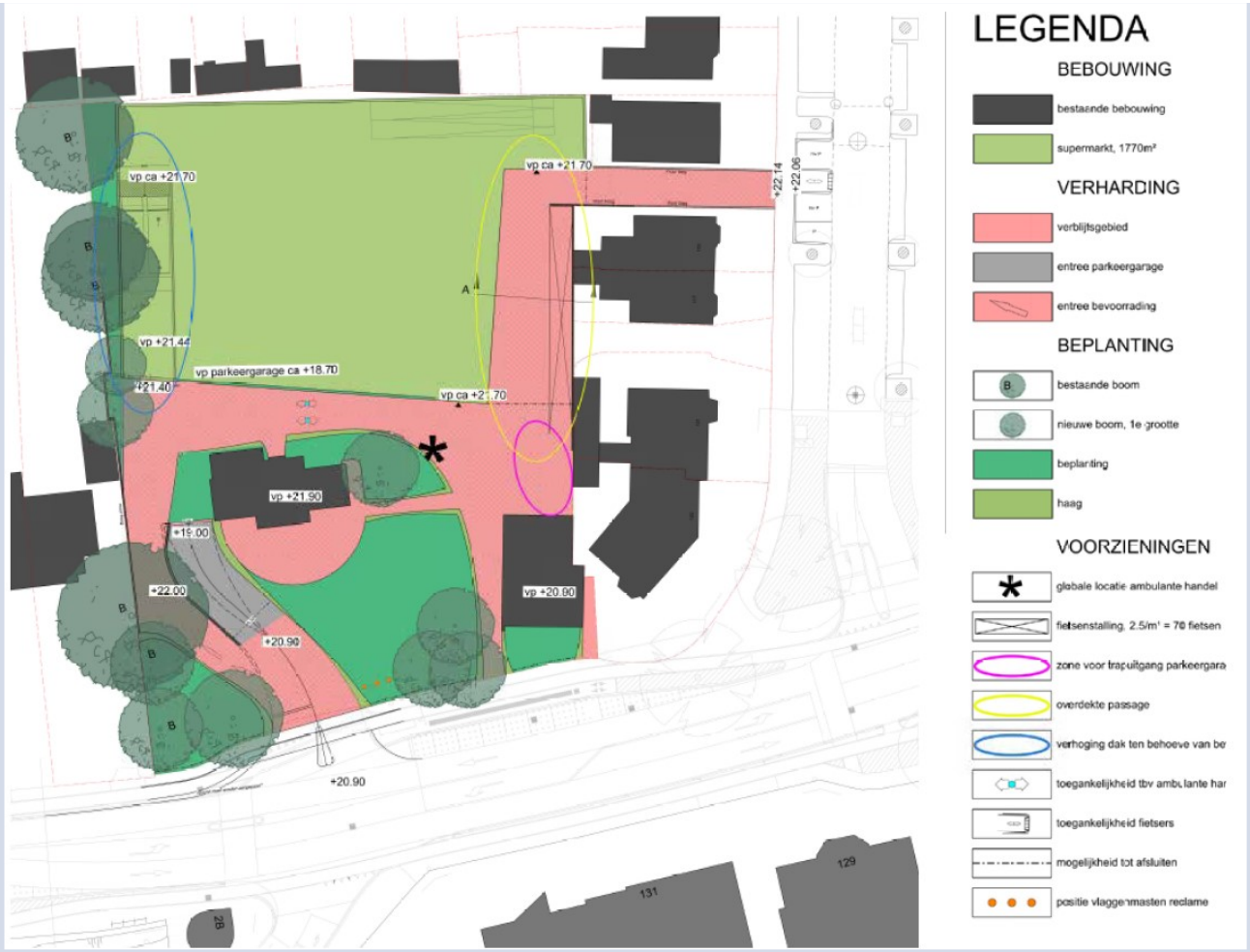

Afbeelding 1. Afbeelding stedenbouwkundig plan

Om deze ontwikkeling mogelijk te maken moet het bestemmingsplan worden herzien. Het stedenbouwkundig plan vormt de basis voor dit nieuwe bestemmingsplan.

Het ontwerp-bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' heeft van 4 november 2016 tot en met 15 december 2016 ter inzage gelegen (hierover bent u per brief van 1 november 2016 geïnformeerd). Tijdens deze periode zijn 27 zienswijzen ingediend waarvan één zienswijze buiten termijn. De zienswijzen zijn grotendeels afkomstig van de direct omwonenden (zie ook afbeelding in het zienswijzenrapport) en richten zich op verschillende aspecten van deze ontwikkeling. In het zienswijzenrapport (bijlage bij het raadsvoorstel) is een uitgebreide samenvatting en beantwoording van de zienswijzen opgenomen.

De zienswijzen vormen aanleiding om het bestemming op een aantal onderdelen gewijzigd vast te stellen. Het gaat dan onder andere om het schrappen van de 10% afwijkingsregeling voor de overschrijding van o.a. de maximumbouwhoogte, aanpassen van de functionele mogelijkheden van de bestaande bebouwing (Utrechtseweg 280 en 284) en om het vastleggen van de locatie van de mechanische ventilatie op de supermarkt.

Beoogd effect

Het bieden van een planologisch kader voor de ontwikkeling van een supermarkt op het perceel Utrechtseweg 280-284.

Argumenten

1.1 Vestiging van een supermarkt versterkt de wijkeconomie.

Na de doorstart in 2013 heeft de planvorming zich niet meer uitsluitend gericht op de realisatie van een supermarkt maar is deze verbreed naar de wijkeconomie in Lombok. Naast de vestiging van een supermarkt krijgt de aanwezige villa de bestemming detailhandel, horeca, ambachtelijke en dienstverlenende bedrijven en wonen. Voor de aanwezige hoekbebouwing wordt hier nog werkruimten voor creatieve ondernemers en vergaderruimtes aan toegevoegd en horeca uitgesloten. Tevens is een fysieke koppeling gemaakt tussen het te ontwikkelen terrein en de Oranjestraat waarmee een bezoek aan de supermarkt tevens een bezoek aan winkels in de Oranjestraat mogelijk maakt en andersom.

1.2 Er is behoefte aan een nieuwe supermarkt in dit deel van de stad

Het initiatief voor een nieuwe supermarkt met aanvullende functies past binnen het gemeentelijk detailhandelsbeleid. De inwoners van Lombok, Klingelbeek en Utrechtsestraat beschikken nu over een zeer beperkt winkelaanbod. Een supermarktvoorziening van moderne omvang in het gebied met de beoogde aanvullende voorzieningen is gewenst. Dit blijkt uit het uitgevoerde distributie-planologisch onderzoek (zie bijlage 3 van de toelichting van het bestemmingsplan). Daarnaast is een groot deel van de beoogde functies (o.a. horeca, ambulante handel, werkruimte voor kleine bedrijven en vergaderruimten) de uitkomst geweest van een interactief planproces met de buurt.

De bestaande Spar-supermarkt aan de Oranjestraat is te klein om voor het gehele verzorgingsgebied te kunnen functioneren. De vestiging heeft nauwelijks mogelijkheden tot uitbreiding. Bovendien zou een supermarktuitbreiding op deze plek tot meer wijkvreemd verkeer in de wijk Lombok leiden.

Er zijn afspraken gemaakt tussen de exploitant van de nieuwe supermarkt (Hoogvliet) en de eigenaar van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat. Daarbij is privaatrechtelijk geregeld, dat op de plek van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat geen andere supermarkt gevestigd mag worden. Daarnaast is afgesproken dat het huidige personeel van de Spar aan de Oranjestraat meeverhuist naar de nieuwe winkel.

De locatie van de Spar is ook opgenomen in voorliggend bestemmingsplan, waarbij de rechten van het geldende bestemmingsplan zijn overgenomen, behoudens de mogelijkheid tot vestiging van een supermarkt. Overige vormen van detailhandel blijven wel toegestaan. Op deze wijze vervangt de supermarkt aan de Utrechtseweg als het ware de bestaande buurtsuper aan de Oranjestraat op een geschiktere plek in het zoekgebied, waar de economisch gewenste grotere winkelomvang ruimtelijk en functioneel goed inpasbaar is. Distributie-planologisch gezien zijn er daarmee geen belemmeringen voor deze ontwikkeling.

1.3 Er wordt een zinvolle invulling gegeven aan een braakliggend stuk grond

Nadat de activiteiten van garage Hegeman op het terrein zijn beëindigd is een deel van de bebouwing afgebroken en ligt het perceel al enkele jaren braak. De nu ingezette ontwikkeling zorgt ervoor dat er weer een zinvolle invulling aan het perceel wordt gegeven.

1.4 Er is draagvlak in de wijk

Tijdens de eerste bestemmingsplanprocedure is grote weerstand ontstaan tegen de voorgestelde plannen (circa 140 zienswijzen). Nadat het ontwerp bestemmingsplan in 2013 door de raad niet werd vastgesteld heeft de gemeente ontwikkelaar geadviseerd bij hervatting van de planvorming meer in overleg met de buurt te treden. Vervolgens is een traject gestart waarbij in de vorm van een klankbordgroep de buurt direct betrokken is bij de totstandkoming van het nieuwe plan. Hiermee is in plaats van het negatieve sentiment uit

2012 nu sprake van een overwegend positief sentiment. Dit is bevestigd in gesprekken welke door de (voormalig) wethouder begin 2015 zijn gevoerd met een aantal groepen, zijnde de klankbordgroep, de (georganiseerde) tegenstanders, de ondernemers (vertegenwoordigd in Westkracht 13!) en de (ongeorganiseerde) voorstanders.

Zoals in de inleiding is aangegeven zijn er 27 zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen zijn grotendeels afkomstig van de direct omwonenden. Vanuit het overig deel van de wijk zijn geen zienswijzen ingediend (dit was bij de eerdere procedure wel het geval). Bij de inpassing van de supermarkt is zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen van de direct omwonenden. In het bestemmingsplan zijn diverse voorwaarden opgenomen waaraan de inpassing moet voldoen en door de voorgestelde gewijzigde vaststelling wordt dit nog aangescherpt. Hiermee komen we tegemoet aan de zienswijzen van een aantal bewoners. Er zijn ook een aantal bewoners tegen een supermarkt van deze omvang op deze locatie.

1.5 Er is een goede ruimtelijke inpassing gerealiseerd

Het nu voorliggende plan is in overleg met gemeentelijke beleidsvelden en de buurt tot stand gekomen. Daarmee is er nu sprake van zowel een gedragen plan als ook een beter plan ten opzichte van 2013. De supermarkt en het parkeren zijn omgedraaid ten opzichte van het oude plan: er wordt een (bovengrondse) supermarkt met een parkeergarage gerealiseerd in plaats van andersom zoals het was in het oude plan.

Verder is er uitgebreid aandacht besteed aan de afstemming tussen de supermarkt en de aanwezige monumentale villa. Ook is op het terrein wat betreft verkeersafwikkeling en groene inpassing gezocht naar een optimum. De bescherming van het groene voorterrein en de verplichting tot bijvoorbeeld het realiseren van een vegetatiedak op de supermarkt en de afscherming van het terrein richting de omliggende woningen is met een voorwaardelijke verplichting geregeld in het bestemmingsplan. Hiermee is de ruimtelijke inpasbaarheid ook juridisch geborgd.

Kanttekeningen

1.1 Er is vanuit de direct omwonenden nog steeds weerstand tegen een supermarkt op deze locatie. Dit kan leiden tot claims voor planschade

De nieuwe supermarkt ligt in een stedelijke omgeving en wordt omringd door (achterzijden van) woningen. Er heeft een uitgebreid participatietraject plaatsgevonden en er is bij de totstandkoming van het nieuwe plan rekening gehouden met de opmerkingen uit de buurt. Voor het merendeel van de wijk is dit aanleiding om geen zienswijze in te dienen. De mensen die wel een zienswijzen hebben ingediend zijn grotendeels woonachtig nabij de nieuwe supermarkt (in de directe schil).

Het voorstel is om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan enkele zienswijze maar niet aan alle indieners van een zienswijze. Er zijn bewoners die een supermarkt van de omvang die het bestemmingsplan mogelijk maakt niet passend vinden op deze locatie. Deze worden met de gewijzigd vaststelling niet tevreden gestelt. Dat betekent dat er beroep kan worden aangetekend tegen het vastgestelde bestemmingsplan en er claims voor planschade kunnen worden ingediend. Eventuele planschade komt ten laste van de ontwikkelaar.

Financiën

De gemeente heeft met de ontwikkelaar van de supermarkt afspraken gemaakt over de grondexploitatie: er is een overeenkomst gesloten. Daarin is onder meer geregeld dat de ontwikkelaar een financiële bijdrage

aan de gemeente betaalt ter dekking van de gemaakte kosten zoals genoemd in de artikelen 6.2.3 t/m 6.2.5 Bro. Omdat het verhaal van de kosten van de grondexploitatie over de in het plan begrepen gronden met deze overeenkomst anderszins verzekerd is, is het maken van een exploitatieplan op grond van artikel 6.12 lid 2 Wro niet nodig.

Uitvoering

Na vaststelling wordt het vastgestelde bestemmingsplan 6 weken ter inzage gelegd. Daarna kan eventueel een beroepsprocedure bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State volgen.

Communicatie

In 2012 is reeds een bestemmingsplan voor de ontwikkeling van het plangebied in procedure gebracht. Als gevolg van de vele zienswijzen is de ontwikkelaar in nauw overleg met de buurt een nieuw planproces gestart. Het hart van de communicatie in dit proces heeft steeds gelegen bij het overleg met de klankbordgroep. Daarnaast zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd om met de hele wijk te communiceren (7 november 2013 en 20 maart 2014). Om bewoners en andere geïnteresseerden hierop voor te bereiden zijn vier nieuwsbrieven in Lombok, Klingelbeek en Heijenoord verspreid. De inhoud van de nieuwsbrieven was gebaseerd op wat tijdens klankbordgroepvergaderingen besproken is. Op die manier is een door de wijk gedragen plan ontstaan, dat zo goed mogelijk aan de eerdere bezwaren tegemoet komt. Ook in de verder uitwerking van het plan en bij de realisatie zal de input van de klakbordgroep leidend zijn.

Het concept-bestemmingsplan is in het kader van het vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening naar het Waterschap Rijn en IJssel gezonden. Het waterschap stemt in met de voorgenomen ontwikkeling.

Publicatie van het ontwerp-bestemmingsplan heeft plaatsgevonden in de Staatscourant, in het digitaal gemeenteblad en de gemeentelijke website.

Tijdens de terinzagelegging van het ontwerp-bestemmingsplan is op 29 november 2016 samen met de ontwikkelaar en de beoogde supermarkt een inloopavond georganiseerd. De bewoners van Lombok, Heijenoord en Klingelbeek zijn hiervoor per brief uitgenodigd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en -besluit (incl. bijlage zienswijzenrapport)
- Vast te stellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' (verbeelding, tekst en bijlagen)

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

- Ingediende zienswijzen

Besluit van

Zaaknummer 119124

(2016-12-00239)

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 februari 2017, zaaknummer 119124;

Overwegende dat:

a. het bestemmingsplan gewijzigd wordt vastgesteld anders dan naar aanleiding van een zienswijze van gedeputeerde staten of de inspecteur, waardoor het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan op grond van artikel 3.8, lid 4, van de Wet ruimtelijke ordening zes weken na de vaststelling bekendgemaakt moet worden;
b. gedeputeerde staten en de inspecteur op voorhand instemmen met het eerder bekend maken van het besluit wanneer daarbij geen provinciale belangen aan de orde zijn;
c. het bestemmingsplan en de wijzigingen geen betrekking hebben op nationale en/of provinciale belangen;
d. het bestemmingsplan bouwplannen mogelijk maakt zoals bedoeld in artikel 6.2.1 van het Besluit ruimtelijke ordening en het kostenverhaal samenhangend met deze bouwplannen op basis van een overeenkomst over grondexploitatie ex afdeling 6.4 Wro anderszins verzekerd is, dat geen faseringseisen noodzakelijk zijn noch het stellen van locatie-eisen;

Gelet op de artikelen 3.8 en 6.12, lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening;

besluit:

1. de zienswijze van:

Drs.V.E.J.van den Noort-Mink	J.Bijhouwerstraat 23	1992 JS	Velserbroek

vanwege niet verschoonbare termijnoverschrijding buiten behandeling te laten;

2. in de zienswijzen van:

J.J. Dagelet en H.H. Jonathans	Oranjestraat 115	6812 CN	Arnhem
B.J. Ruitenberg	Utrechtseweg 294	6812 AR	Arnhem
M. Mamer	Alexanderstraat 112	6812 BJ	Arnhem
H. Freriks	Alexanderstraat 122	6812 BJ	Arnhem
Brunet advocaten namens Coop Supermarkten B.V.	Oranjesingel 53-57	6511 NP	Nijmegen
W. Demmer	Alexanderstraat 110-1	6812 BC	Arnhem
M. Weijers en B. Bloemers	Alexanderstraat 104	6812 BJ	Arnhem
R. Broeze	Alexanderstraat 110-2	6812 BJ	Arnhem
M. de Kok en D. Lodder	Alexanderstraat 100	6812 BH	Arnhem
F. van Mackelenberg	Alexanderstraat 126	6812 BJ	Arnhem
J. Kranenberg/E. Smits	Wilhelminastraat 101	6812 CV	Arnhem
J. Reinders	Wilhelminastraat 85	6812 CV	Arnhem
R.J. de Goede en B.P. de Goede-van de Wetering	Alexanderstraat 116	6812 BJ	Arnhem
K. Bosvelt	Oranjestraat 52	6812 CR	Arnhem

M. Kragten en F. Houben	Àlexanderstraat 92	6812 CS	Arnhem
J. Hollander	Wilhelminastraat 77	6812 CV	Arnhem
B. Franssen	Oranjestraat 73	6812 CM	Arnhem
J.C. Snel-Haksteen	Wilhelminastraat 79	6812 CV	Arnhem
E. Vlaanderen	Oranjestraat 113	6812 CN	Arnhem
W. Reinders	Wilhelminastraat 79	6812 CV	Arnhem
L. Snel	Wilhelminastraat 79	6812 CV	Arnhem
A. Hollander	Wilhelminastraat 77	6812 CV	Arnhem
A. Weijman en V. Beurskens	Alexanderstraat 106	6812 BJ	Arnhem
A. Zuidema	Utrechtseweg 288	6812 AR	Arnhem
K. Sung	Alexanderstraat 65	6812 BC	Arnhem
Fam. Polman-Drogtrop	Wilhelminastraat 103	6812 CV	Arnhem

redenen te vinden die leiden tot vaststelling van dit bestemmingsplan in gewijzigde vorm ten opzichte van het ontwerp-bestemmingsplan ‘Utrechtseweg 280-284' zoals dit ter inzage heeft gelegen op grond van artikel 3.8 Wet ruimtelijke ordening;

3. vast te stellen het bestemmingsplan ‘Utrechtseweg 280-284', zoals dit is vervat in plankaart NL.IMRO.202.901-0301, met bijbehorende regels en toelichting waarbij de volgende wijzigingen zijn opgenomen ten opzichte van het ontwerp zoals dat ter inzage heeft gelegen:

Ten aanzien van de regels:

In artikel 1 wordt lid '1.24 brutovloeroppervlak' gewijzigd en komt als volgt te luiden:
de totale vloeroppervlakte van de ruimte die wordt gebruikt voor een (dienstverlenend) bedrijf of instelling, met inbegrip van detailhandel, inclusief opslag- en administratieruimten en dergelijke en exclusief tapis roulant (rolbaan) en afzetruimte voor containers.

In artikel 1 wordt lid 1.49 t/m lid 1.56 vernummerd tot lid 1.50 t/m lid 1.57 en er wordt een nieuw lid 1.49 toegevoegd en dit komt als volgt te luiden:
1.49 Een dakbedekking waarop een laag is aangebracht die hoofdzakelijk bestaat uit aarde, levende planten, zoals sedum, mos of vergelijkbare vegetatie.

In artikel 2 'Wijze van meten' wordt artikel 2.4 'de bouwhoogte van een bouwwerk' gewijzigd en komt als volgt te luiden:
vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, liftopbouwen en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen. Hieronder wordt niet verstaan airco's en afzuiginstallaties e.d..

In artikel 4 'Detailhandel' wordt onderdeel a. van lid 4.2 'Bouwregels' gewijzigd en komt als volgt te luiden:
a. Op deze gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven aanduiding 'maximum bouwhoogte ten opzichte van NAP (m)', uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd, met dien verstande dat:
   - de bouwhoogte wordt gemeten ten opzichte van Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.);
   - ter plaatse van de specifieke bouwaanduiding - 3' airco's of afzuiginstallaties mogen worden gebouwd met een maximumoppervlak van 15 m^2 en een maximumbouwhoogte van 1,70 meter.

De bouwregels van de artikel 5 'Detailhandel' (onderdeel b.), artikel 6 'Gemengd-1' (onderdeel b.), artikel 8 'Tuin' (onderdeel b.) en artikel 9 'Verkeer-verblijfsgebied' (onderdeel c.) komen te luiden als volgt:
b. bouwen beneden peil is uitsluitend toegestaan tot een diepte van maximaal 6,50 meter en indien::
   1. de aanvrager van de omgevingsvergunning voor het bouwen een rapport heeft overgelegd waarin de archeologische waarde van de betrokken locatie naar het oordeel van een archeologische deskundige namens het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld;
   2. de betrokken archeologische waarden, gelet op dit rapport, door de bouwactiviteiten niet worden geschaad of mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de omgevingsvergunning voor het bouwen voorschriften en beperkingen te verbinden, gericht op het behoud van de archeologische resten in de bodem, het doen van opgravingen dan wel het begeleiden van de bouwactiviteiten door een archeologische deskundige;

In artikel 4 Detailhandel wordt lid 4.3 onderdeel a. gewijzigd en dit komt als volgt te luiden:

a. Het totale brutovloeroppervlak ten behoeve van een supermarkt mag niet meer bedragen dan 1.550 m^2 bvo, exclusief de overkapte entree van de supermarkt, het overdekte verkeers- en verblijfsgebied en parkeervoorzieningen.

In artikel 4 Detailhandel wordt aan lid 4.3 onderdeel g. toegevoegd en dit komt als volgt te luiden:

g. Een gebruik als detailhandel in de vorm van een supermarkt is enkel toegestaan voor zover het gebruik van de kadastrale percelen P4706 en P2193 als supermarkt is gestaakt en gestaakt wordt gehouden.

In artikel 5 Gemengd 1 wordt onderdeel a van lid 5.1 Bestemmingsomschrijving gewijzigd en komt als volgt te luiden:

a. horeca categorie A, B en C, uitsluitend op de begane grond

In artikel 6 Gemengd - 2 wordt lid 6.1 Bestemmingsomschrijving gewijzigd en komt als volgt te luiden:

De voor 'Gemengd - 2' aangewezen gronden zijn:

a. op de begane grond bestemd voor:
   - detailhandel;
   - dienstverlenende bedrijven;
   - creatieve bedrijven;
   - vergaderruimtes;
b. op de boven de begane grond gelegen bouwlagen bestemd voor wonen in de vorm van maximaal twee woningen.

In Artikel 14 'Algemene afwijkingsregels' komt onderdeel a.te vervallen. De overige leden worden doorgenummerd.

In Artikel 15 'Overige regels' wordt onderdeel c. gewijzigd en komt als volgt te luiden:

c. Aan het bepaalde onder a wordt geacht te zijn voldaan indien de ruimte voor parkeren of stallen voldoet aan de in de Arnhemse beleidsregels voor parkeren daartoe opgenomen normen met dien verstande dat voor de functie detailhandel een afwijkende norm geldt van 4 parkeerplaatsen per 100 m^2 brutovloeroppervlak.

Op de verbeelding:

Toevoeging bouwaanduiding (specifieke bouwaanduiding-3) op een klein deel van de bestemming 'detailhandel' zoals weergegeven op onderstaande uitsnede van de verbeelding (binnen de rood gearceerde cirkel).

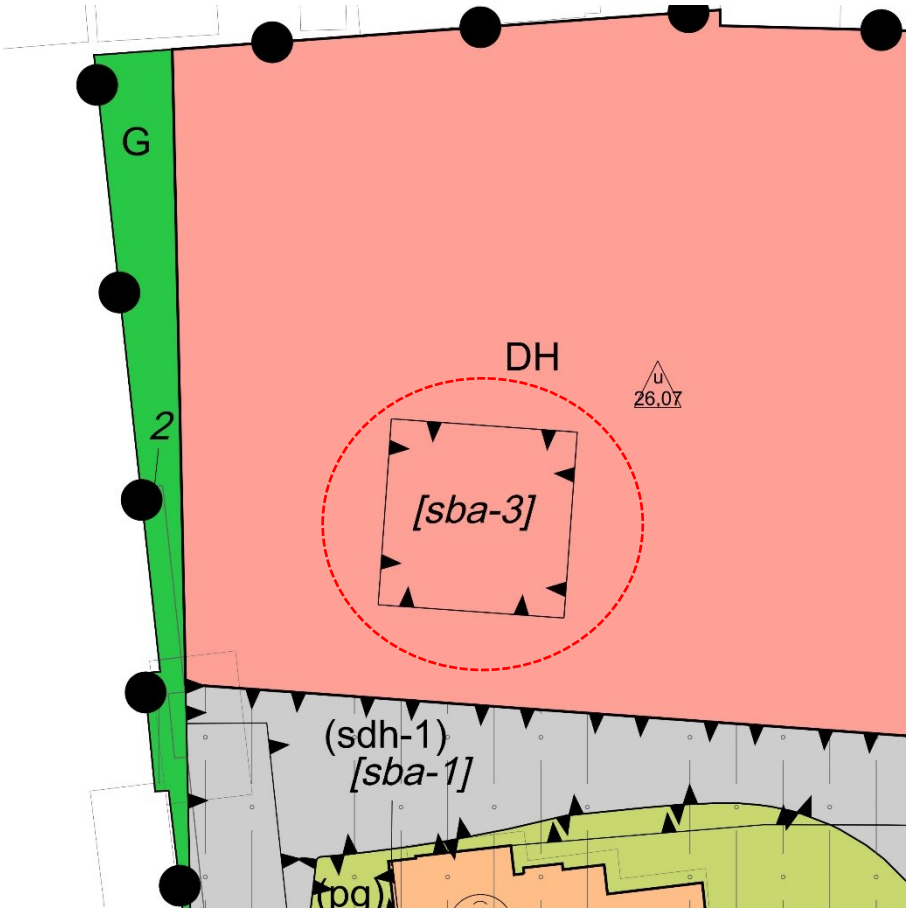

4. geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

BIJLAGE 1. ONDERDEEL UITMAKEND VAN HET RAADSVOORSTEL

vast te stellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284'

Zienswijzenrapport bestemmingsplan “Utrechtseweg 280-284”

Voor u ligt het rapport met een samenvatting van de ingediende zienswijzen naar aanleiding van het ontwerp-bestemmingsplan ‘Utrechtseweg 280-284'.

Dit bestemmingsplan heeft betrekking op de percelen Utrechtseweg 280 t/m 284. Het plan voorziet in een planologisch kader voor:

- de realisatie van een (bovengrondse) supermarkt op het perceel Utrechtseweg 280-284, met een ondergrondse parkeergarage en een overdekte laad- en losruimte;
- de bestaande villa (Utrechtseweg 284), waarbinnen op het bestaande oppervlak van 200 m^2 de volgende functies mogelijk zijn: detailhandel (uitsluitend begane grond), horeca met terras (uitsluitend begane grond), creatieve en dienstverlenende bedrijven en wonen;
- het bestaande hoekgebouw (Utrechtseweg 280-282), waarbinnen op een oppervlakte van in totaal 320 m^2 (120 m^2 begane grond en 200 m^2 op de verdiepingen) de volgende functies mogelijk zijn: detailhandel (uitsluitend begane grond), creatieve bedrijven, dienstverlenende bedrijven (uitsluitend begane grond), vergaderruimtes en wonen (uitsluitend op verdieping).
- een opstelplaats voor een marktkraam ten zuiden van de supermarkt.

Het ontwerp-bestemmingsplan heeft conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening vanaf 4 november 2016 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Tijdens de ter inzage legging van het ontwerp-bestemmingsplan zijn 27 zienswijzen ingediend, waarvan 26 zienswijzen binnen de hiervoor genoemde termijn zijn ingediend. Deze 26 zienswijzen zijn daarmee - voor wat betreft de termijn van indiening van de zienswijze - ontvankelijk. Eén zienswijze is buiten de termijn ingediend en dient derhalve niet-ontvankelijk te worden verklaard. Er heeft geen inhoudelijke beoordeling van de betreffende zienswijze plaatsgevonden (de inhoud van de zienswijze komt wel overeen met ontvankelijke zienswijzen. De inhoud van de zienswijze is dus wel meegenomen in dit rapport).
De indieners van een zienswijzen zijn grotendeels woonachtig in de eerste schil rondom het plangebied (zie bijlage A).

Het zienswijzenrapport maakt onderdeel uit van het raadsvoorstel tot vaststelling van dit bestemmingsplan. Onder A. is het overzicht opgenomen van de indieners van de ontvankelijke zienswijzen. In onderdeel B. worden de ontvankelijke zienswijzen samengevat en volgt de gemeentelijke reactie en een conclusie.

A. Naam en adressen van de indieners ontvankelijke zienswijzen over het ontwerp-bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

	Naam	Straat	Postcode	Plaats
1	J.J. Dagelet en H.H. Jonathans	Oranjestraat 115	6812 CN	Arnhem
2	B.J. Ruitenberg	Utrechtseweg 294	6812 AR	Arnhem
3	M.Mamer	Alexanderstraat 112	6812 BJ	Arnhem
4	H. Freriks	Alexanderstraat 122	6812 BJ	Arnhem
5	Brunet advocaten namens Coop Supermarkten B.V.	Oranjesingel 53-57	6511 NP	Nijmegen
6	W. Demmer	Alexanderstraat 110-1	6812 BC	Arnhem
7	M. Weijers en B. Bloemers	Alexanderstraat 104	6812 BJ	Arnhem
8	R. Broeze	Alexanderstraat 110-2	6812 BJ	Arnhem
9	M. de Kok en D. Lodder	Alexanderstraat 100	6812 BH	Arnhem
10	F. van Mackelenberg	Alexanderstraat 126	6812 BJ	Arnhem
11	J. Kranenberg/E. Smits	Wilhelminastraat 101	6812 CV	Arnhem
12	J. Reinders	Wilhelminastraat 85	6812 CV	Arnhem
13	R.J. de Goede en B.P. de Goede-van de Wetering	Alexanderstraat 116	6812 BJ	Arnhem
14	K. Bosvelt	Oranjestraat 52	6812 CR	Arnhem
15	M. Kragten en F. Houben	Àlexanderstraat 92	6812 CS	Arnhem
16	J. Hollander	Wilhelminastraat 77	6812 CV	Arnhem
17	B. Franssen	Oranjestraat 73	6812 CM	Arnhem
18	J.C. Snel-Haksteen	Wilhelminastraat 79	6812 CV	Arnhem
19	E. Vlaanderen	Oranjestraat 113	6812 CN	Arnhem
20	W. Reinders	Wilhelminastraat 79	6812 CV	Arnhem
21	L. Snel	Wilhelminastraat 79	6812 CV	Arnhem
22	A. Hollander	Wilhelminastraat 77	6812 CV	Arnhem
23	A. Weijman en V. Beurskens	Alexanderstraat 106	6812 BJ	Arnhem
24	A. Zuidema	Utrechtseweg 288	6812 AR	Arnhem
25	K. Sung	Alexanderstraat 65	6812 BC	Arnhem
26	Fam. Polman-Drogtrop	Wilhelminastraat 103	6812 CV	Arnhem

B. Behandeling ontvankelijke zienswijzen

In dit hoofdstuk zijn de verschillende zienswijzen samengevat en van een gemeentelijke reactie voorzien. Afgesloten wordt met een voorstel van het college aan de raad om het plan al dan niet gewijzigd vast te stellen.

De zienswijzen zijn in hun totaliteit beoordeeld. Inhoudende dat onderdelen van de zienswijzen die niet expliciet worden benoemd wel bij de beoordeling zijn betrokken. De zienswijzen komen inhoudelijk gedeeltelijk met elkaar overeen. Daarom zijn de zienswijzen of onderdelen daarvan zoveel mogelijk gerubriceerd naar onderwerp en samengevoegd.

In onderstaande tabel is aangegeven op welke onderwerpen de zienswijzen betrekking hebben.

	Naam	**Bezwaren**
1	J.J. Dagelet en H.H. Jonathans	1e, 1k, 2i, 4g, 4i, 4j, 4l, 4m, 4p, 4r, 4y, 5d, 5g, 5h, 5j, 5m, 6a en 6b
2	B.J. Ruitenberg	5q en 5r
3	M.Mamer	1a
4	H. Freriks	2j, 4k, 5q en 5r
5	Brunet advocaten namens Coop Supermarkten B.V.	3a, 3b, 3d, 3e, 3f, 3g, 3k, 3l, 3m, 4b, 4n, 4t, 4u, 4v 5a en 6d
6	Mevrouw W. Demmer	1c, 1e, 1k, 2a, 3a, 3j, 4c, 4e, 4f, 4g, 4m, 4o, 4r, 5b, 5m en 6a
7	M. Weijers en B. Bloemers	1e, 2a, 2e, 2g, 3a, 3c, 4a, 4c, 4e, 4h, 4m, 4o, 4q, 4r, 4w, 4x, 5b, 5m, 5n, 5o, 5q, 6ae n 7c
8	R. Broeze	2a, 2d, 2f en 2h
9	M. de Kok en D. Lodder	1e, 1i, 4m, 5c, 5m en 5q
10	F. van Mackelenberg	1c, 1f, 4m, 4t, 4x, 5c en 5m
11	J. Kranenberg/E. Smits	1d, 1e, 3j, 4a, 4c, 4m, 4q, 4r, 4w, 4y, 5c, 5e, 5f, 5m, 5q, 6a, 6c en 7b
12	J. Reinders	1e, 2a, 3a, 3c, 3j, 4a, 4c, 4d, 4e, 4i, 4m, 4o, 4q, 4r, 4w, 5b, 5m, 5n, 5q, 6a en 7c
13	R.J. de Goede en B.P. de Goede-van de Wetering	1c, 1e, 2d, 3j, 4m, 4w, 5e, 5m en 6a
14	K. Bosvelt	1c, 1e, 1f, 3j, 4m, 4r, 4w, 5m en 7c
15	M. Kragten en F. Houben	1d, 1e, 1f, 1j, 2b, 2d, 4m, 4w, 4z, 5c, 5f, 5k, 5q, 6a en 7c
16	J. Hollander	1b, 1d, 1e, 1f, 3b, 3h, 4f, 4e, 4m, 5c, 5e, 5i, 5k, 5l, 5m, 5p en 7c
17	B. Franssen	1e, 4c, 4m, 4w en 5m
18	J.C. Snel-Haksteen	1c, 1e, 4c, 4e, 4q en 4w
19	E. Vlaanderen	1c, 1e, 3j, 4i, 4j, 4m, 4o, 4q, 4r, 4w, 5b, 5m, 5n en 7c
20	W. Reinders	1c, 4g, 4m, 4r, 4w, 5c, 5e, 6a en 7c
21	L. Snel	1c, 1e, 4m, 4r, 4w, 5c, 5e en 7c
22	A. Hollander	1i, 5c, 5k, 5l en 5o
23	A. Weijman en V. Beurskens	1d, 1e, 2d, 2e, 4g, 4x, 5c, 5g en 6a
24	A. Zuidema	1c, 1d, 1e, 1g, 3j, 4c, 4m, 4q, 4r, 4w, 4y, 5b, 5c, 5e, 5f, 5m en 6a
25	K. Sung	1c, 1f, 4m, 4r en 4w
26	Fam. Polman-Drogtrop	4m, 5c, 5f, 5l, 5m en 5o

Indeling beantwooring zienswijzen

1. Algemeen 5
2. Voorgenomen plan 9
3. Geldende beleidskaders (inclusief behoefte/ ladder voor duurzame verstedelijking) 12
4. Omgevingsaspecten 17
5. Milieukundige aspecten 25
6. Grondexploitatie en tegemoetkoming in schade (planschade) 31
7. Procedure en communicatie 32

1. Algemeen

Bezwaren:

a. Reclamant heeft bezwaar tegen de komst van een 'shopbak' in Lombok. Reclamant verzoekt om in plaats daarvan een (sport)hal te realiseren waarin diverse activiteiten georganiseerd kunnen worden voor jong en oud, bijvoorbeeld toneel en muziek.
b. Het plan heeft onvoldoende draagvlak vanuit de wijk.
c. De nut en noodzaak voor een supermarkt ontbreekt. In een straal van 2 tot 3 kilometer van het plangebied bevinden zich in totaal acht supermarkten. Vanuit de wijk bestaat geen behoefte aan een nieuwe supermarkt. Het betreft puur de wens van een projectontwikkelaar.
d. Het voorgenomen plan is te grootschalig gelet op de kleinschaligheid van het gebied en de ligging in een rustige wijk. Het plan past fysiek niet in de nauwe u-vorm tussen woonhuizen en de al overbelaste aan- en afvoerroute.
e. De wijk Lombok kenmerkt zich door haar mooie ligging, opbouw van verschillende woningen, specifieke bouw begin vorige eeuw, eigen detailhandel en dorpskarakter. Het plan past niet in de wijk en zal het gezellige kleinschalige karakter van de wijk met bijbehorende winkelvoorzieningen teniet doen.
f. In de omgeving wordt reeds voorzien in detailhandel en horeca. Er bestaat geen noodzaak voor het plan. De supermarkt en de villa vormen een bedreiging voor bestaande winkeliers en hardwerkende ondernemers onder meer in de Oranjestraat. Deze winkels en horecagelegenheden hebben het al moeilijk genoeg en zullen mogelijk als gevolg van het plan verdwijnen.
g. De nieuwe supermarkt vormt een bedreiging voor bestaande winkeliers en hardwerkende ondernemers in de Oranjestraat. In het distributieplanologisch onderzoek (hierna DPO) staat: *'Met de komst van een volwaardige servicesupermarkt aan de Utrechtseweg verdwijnt het economisch draagvlak voor de kleinschalige Spar. Het is gewenst bestaande winkeliers een passende oplossing te bieden'.* Voor zo ver bekend is met uitzondering van de Spar aan de Oranjestraat niet gesproken met overige zittende winkeliers. Hoe wordt omgegaan met de belangen van de zittende ondernemers?
h. Reclamant kan zich niet verenigen met het herbestemmen van de villa van een woonbestemming naar een meer gemengde bestemming.
i. Ondanks het instellen van een klankbordgroep is het plan weinig verbeterd ten opzichte van het plan uit 2012. Uitsluitend het ondergronds parkeren betreft een verbetering.
j. Het bestemmingsplan is suggestief geschreven, onder meer wordt gesteld dat de meeste omwonenden zouden hebben ingestemd met het ontwerp en de gevolgen van de realisatie hiervan. Reclamant stemt niet in met de voorgenomen ontwikkeling. Ook in de beschrijving dat de locatie in de huidige situatie een vrij desolaat terrein betreft kan reclamant zich niet vinden.
k. Op de verbeelding staan driehoekjes, wat is hiervan de betekenis?

Beantwoording:

a. Het gaat om een particuliere ontwikkeling op particulier eigendom. De gemeente is dus geen eigenaar van het perceel en kan initiatiefnemer dan ook niet verplichten te komen tot een andere invulling van het plangebied. Daarnaast is de gemeente van mening dat de voorgenomen ontwikkeling een gewenste ontwikkeling is welke invulling geeft aan de geformuleerde beleidsvoornemens om de detailhandelsstructuur in Arnhem-West, ten zuiden van het spoor, te versterken. Het eisen van een andere invulling van het plangebied is dan ook niet mogelijk c.q. wenselijk.
b. Het ontwerpbestemmingsplan heeft voor een periode van 6 weken ter inzage gelegen waarbij een ieder de gelegenheid had een zienswijze over het plan kenbaar te maken bij de gemeenteraad. In dit geval zijn er 27 zienswijzen ingediend waarvan één niet-ontvankelijke zienswijze (indiening buiten termijn). Vanuit platform 'Geen shopbak in Lombok' is een enquête gehouden onder omwonenden. In totaal zijn 43 enquêtes teruggekomen, de meeste tegen de voorgenomen ontwikkeling.
   Het vorenstaande geeft aan dat er een beperkt aantal omwonenden/partijen zijn die zich niet kunnen vinden in de voorgenomen ontwikkeling zoals vervat in het ontwerpbestemmingsplan. Dit zal worden meegenomen bij de afweging over de zienswijzen en bij de vaststelling van het bestemmingsplan. Overigens zijn er ook omwonenden en andere personen/partijen, zoals ondernemers, die wel voorstander zijn van het project. Dit bleek onder meer tijdens de informatiebijeenkomst op 29 november 2016. Deze groep voorstanders heeft echter geen zienswijze ingediend op het bestemmingsplan, aangezien zij zich kunnen verenigen met de in het

ontwerpbestemmingsplan opgenomen ontwikkeling.
Tot slot wordt opgemerkt dat tegen het vorige bestemmingsplan circa 140 zienswijzen zijn ingediend. Hieruit kan worden opgemaakt dat het draagvlak vanuit de wijk voor het aangepaste plan aanmerkelijk groter is.
Het standpunt van indiener dat er sprake is van onvoldoende maatschappelijk draagvlak wordt niet gedeeld.

c. De voorgenomen vestiging van een supermarkt aan de Utrechtseweg betreft een marktinitiatief. Het initiatief is door de gemeente beoordeeld op de uitgangspunten van onder meer het economisch beleid. De vestiging van een supermarkt aan de zuidzijde van de spoorlijn wordt beschouwd als gewenste versterking van de detailhandelsstructuur in dit gebied.
Het is correct dat in een straal van 2 tot 3 kilometer van het plangebied in totaal acht supermarkten aanwezig zijn, één van deze supermarkten betreft de Spar aan de Oranjestraat. Om aan de toenemende wensen van de consument te kunnen voldoen (ruim assortiment, gemak, comfort) hebben supermarkten een steeds groter vloeroppervlak nodig. In deze branché is dan ook sprake van schaalvergroting waarbij de kleinere supermarkten (< 800 m² wvo[1]) of uitbreiden of stoppen. Dit laatste geldt ook voor de bestaande Spar supermarkt aan de Oranjestraat. Deze supermarkt is te klein van omvang om het gehele verzorgingsgebied (buurten Lombok, Heijenoord (excl. Brouwerijweg), Klingelbeek - Hoogstede en Utrechtsestraat) te bedienen. De noodzakelijke uitbreiding, om hiermee te voldoen aan de hedendaagse standaard, behoort op de huidige locatie niet tot de mogelijkheden onder meer vanwege ruimtegebrek. Bovendien zou een supermarktuitbreiding op de betreffende locatie leiden tot meer wijkvreemd verkeer in de wijk Lombok en problemen met zich mee brengen ten aanzien van bevoorrading en parkeren. Een duurzame voortzetting van de bestaande Spar is, gelet op het feit dat de winkelformule (buurtfunctie) verliest aan concurrentiekracht (schaalvergroting), niet realistisch. Dit is bevestigd door de betreffende winkelondernemer. Inhoudende dat de Spar op (korte) termijn het bestaande pand zal verlaten. Het vorenstaande brengt met zich mee dat er sprake is van nut en noodzaak voor een nieuwe supermarkt in de wijk Lombok. De supermarkt in voorliggend plan voorziet hierin. Om de behoefte van de grotere supermarkt aan te tonen is in het kader van het bestemmingsplan een Distributie Planologisch Onderzoek (DPO) uitgevoerd (bijlage 3 bij de toelichting), waarbij het bestaande aanbod aan supermarkten in de omgeving is meegenomen. Uit het onderzoek blijkt dat de nieuwe supermarkt voor inwoners van het primaire verzorgingsgebied voorziet in de behoefte aan een volwaardige boodschappenlocatie op korte afstand van de woning. Er is voldoende omzetpotentieel (distributieve ruimte) aanwezig om ter plaatse een supermarkt op een gezonde economische wijze te exploiteren, zonder dat er -afgezien van de bestaande Spar - leegstandseffecten voor de omgeving worden verwacht.
Het leegkomen van de bestaande Spar wordt gelet op het feit dat dit in lijn ligt met de gemaakte afspraken aanvaardbaar geacht. Langdurige leegstand van dit pand wordt gelet op de locatie (winkelgebied) en de ruime gebruiksmogelijkheden (centrumfuncties, met uitzondering van supermarkt) niet verwacht. Opgemerkt wordt dat al reeds concrete belangstelling is getoond voor het leegkomende pand door ondernemers uit het gebied die op dit moment kampen met ruimtegebrek. Met de ondernemers (en in samenwerking met de ondernemersvereniging WestKracht13!) is daarom nu al een werkgroep geformeerd die probeert een aantrekkelijke branchering in het hele gebied te bewerkstelligen. Er is van meet af aan in het traject veel aandacht voor (mogelijk optredende) leegstand.

d. Zoals onder c. verwoord is in de wijk Lombok een supermarktvoorziening van moderne omvang gewenst, dit hoofdzakelijk vanwege het aanstaande vertrek van de Spar. Zoals aangegeven is er sprake van een schaalvergroting in de supermarktbranche. Het aantal kleinschalige supermarkten (< 800 m² wvo) is de afgelopen jaren fors afgenomen. Daarentegen neemt het aantal supermarkten met een omvang van tussen de 1.200 en 1.600 m² wvo juist sterk toe, zo blijkt uit het uitgevoerde DPO. De nieuwe supermarkt zal een omvang krijgen van circa 1.400 m² wvo. Het ontwerp-bestemmingsplan liet nog een supermarkt van 1.800 m² bvo exclusief tapis roulant en laad- en losruimte toe. Dat wordt in het vastgestelde bestemmingsplan gewijzigd. Binnen de bestemming 'Detailhandel' is een supermarkt van 1.550 m² bvo toegestaan en dat is ook exclusief de tapis roulant en de afzetruimte van de containers.
Met een omvang van 1.550 m² bvo en ongeveer 1.400 m² wvo heeft de supermarkt nu en in de toekomst een duurzaam perspectief en kan de gewenste winkelformule in het pand worden ondergebracht. Het realiseren van een supermarkt van beperktere omvang sluit niet aan op de wensen en eisen van de consument en houdt geen rekening met de huidige trend van

[1] wvo=winkelvloeroppervlak

schaalvergroting. Een supermarkt van beperktere omvang is vanuit een gezonde en duurzame exploitatie dan ook geen optie.
Wat betreft de fysieke inpassing van het plan wordt opgemerkt dat op basis van de Programma van Wensen (bijlage 13 bij de toelichting), opgesteld door initiatiefnemer in samenspraak met de Klankbordgroep, een stedenbouwkundig plan (bijlage 14 bij de toelichting) is opgesteld. Uit dit stedenbouwkundig plan blijkt dat een invulling van de locatie met een supermarkt goed passend is, een en ander met respect voor de vrije ligging van de villa met bijbehorende tuin, de auto's in een ondergrondse parkeergarage en het groene vegetatiedak op de supermarkt. De gemeente is van mening dat het plan niet leidt tot een stedenbouwkundige onaanvaardbare situatie. Niet ingezien wordt waarom de locatie te beperkt van omvang zou zijn voor de beoogde invulling.
Wat betreft de aan- en afvoerroute wordt opgemerkt dat verkeerstechnischonderzoek is verricht naar de diverse aansluitingsvarianten voor de ontsluiting van de supermarkt (bijlage 4 bij de toelichting). Aan de hand van de resultaten, op basis van COCON berekeningen en een microsimulatie, is gekozen voor een volledige ontsluiting van het autoverkeer via de Utrechtseweg. Uit het onderzoek blijkt dat er nog voldoende ruimte in de VRI-regeling (Verkeer-Regel-Installatie) aanwezig is om de supermarkt in te passen in de regeling.

e. Bij het opstellen van het stedenbouwkundig plan is rekening gehouden met het bestaande karakter van de omgeving. Het mogelijk maken van een supermarkt zal het karakter van de wijk niet aantasten. De supermarkt komt langs de Utrechtseweg welke een belangrijke verkeersader in Arnhem vormt. Een bovenwijkse functie past goed langs een verkeersader.
Door de supermarkt op het achterterrein te situeren en de villa op de voorgrond in de vrije ruimte te laten staan wordt het kleinschalige karakteristiek van de omgeving zoveel mogelijk in stand gehouden. Daarnaast is de impact van de bouwmassa op de omgeving relatief beperkt vanwege de beperkte bouwhoogte die wordt gehanteerd en het groene vegetatiedak dat wordt aangelegd. De villa zal worden gerestaureerd, het omliggende terrein wordt heringericht (deels als tuin) en het witte hoekpand wordt opgeknapt. De hiervoor genoemde ontwikkelingen zullen, gelet op de huidige situatie, juist de uitstraling van de Utrechtseweg met historische bebouwing (villa’s) en groene voortuinen ten goede komen en zal een bijdrage leveren aan het karakteristiek van de wijk Lombok.
Opgemerkt wordt dat op een deel van de locatie jarenlang een autobedrijf was gevestigd en dat dit nog steeds kan volgens het geldende bestemmingsplan. Het autobedrijf had een bovenwijkse functie en droeg niet bij aan de uitstraling van Lombok. Dat de locatie nu niet gebruikt wordt voor deze bestemming zorgt voor een relatieve rust, die rust is echter niet in overeenstemming met de eigenlijke bestemming en het mogelijk gebruik van het terrein.
Wat betreft inpassing van de supermarkt in de bestaande functionele structuur van de omgeving wordt verwezen naar de beantwoording onder c en d, waarin de nut & noodzaak van een supermarkt van een dergelijke omvang is beschreven.

f. Naast de realisatie van een supermarkt worden de gebruiksmogelijkheden van de bestaande te handhaven bebouwing (villa en hoekpand) verruimd. In beide panden wordt detailhandel op de begane grond toegestaan. Daarnaast mag op de begane grond van de villa tevens worden aangewend ten behoeve van horeca. Uit het DPO blijkt dat in aanvulling op het bestaande aanbod ruimte is voor een buurt- en wijkvoorzieningencluster op de hoek Utrechtseweg/Oranjestraat, welke kan bestaan uit een supermarkt, detailhandel (bijv. bakker, slager), horeca en ambachten en diensten. Het bestaande aanbod aan de Oranjestraat is in de huidige situatie ook beperkt met naast de Spar een wijnkoperij en een winkel in diverse niet dagelijke goederen (Vonk Totaal). Daarnaast wordt beschreven dat de komst van de nieuwe functies kansen biedt voor versterking van het overige voorzieningenaanbod in de wijk, ook voor de bestaande ondernemers in de Oranjestraat. Dit vooral vanwege de fysieke koppeling die wordt gemaakt tussen het te ontwikkelen terrein en de Oranjestraat (doorsteek), waarmee een bezoek aan de functies in het plangebied tevens een vlotte bezoek aan winkels in de Oranjestraat mogelijk maakt en andersom. Het plan draagt dan ook bij aan het versterken van de wijkeconomie. Gelet op het vorenstaande is een ontwrichting van de bestaande horeca- en detailhandelstructuur in de omgeving niet te verwachten.

g. Het klopt dat met de komst van een volwaardige servicesupermarkt aan de Utrechtseweg het economisch draagvlak voor de Spar komt te vervallen. De initiatiefnemer is in overleg gegaan met de bestaande winkelondernemer en zijn er afspraken gemaakt. Deze afspraken zijn vastgelegd in een privaatrechtelijk overeenkomst tussen beide partijen waarin onder andere is afgesproken dat de Spar zal sluiten op het moment dat de nieuwe supermarkt open gaat. Onder meer is vastgelegd dat in het bestemmingsplan de mogelijkheid tot vestiging van een nieuwe supermarkt op de locatie van de Spar wordt uitgesloten. Daarnaast wordt het bestemmingsplan gewijzigd

zodanig dat het gebruik van de nieuwe supermarkt enkel is toegestaan als het gebruik van de Spar-supermarkt is gestaakt en gestaakt wordt gehouden.
Reclamant citeert een tekstdeel uit het DPO uit 2010. Dit betreft een verouderd onderzoek die in het kader van voorliggend bestemmingsplan is aangepast/geactualiseerd. Er is overleg gevoerd met de bestaande winkeliers welke gelegen zijn in het primaire verzorgingsgebied. Bestaande winkeliers uit dit gebied hebben van meet af aan zitting gehad in de klankbordgroep en hebben daar hun inbreng nadrukkelijk gegeven. Deze inbreng is verwoord in het Programma van Wensen. Zowel de ontwikkelaar als de betreffende supermarktformule hebben zich geconformeerd aan de uitkomsten hetgeen heeft geleid tot een aantal planologische uitgangspunten en afspraken over samenwerking. De uitvoering van het laatste aspect is reeds (december 2016) in gang gezet.
Tot slot wordt opgemerkt dat het plan door de versterking van de detailhandelsstructuur juist kansen biedt voor de bestaande winkels en voorzieningen in de wijk. Dit wordt ook als zodanig beschreven in het uitgevoerde DPO.

h. Reclamant maakt bezwaar tegen de herbestemming van de villa. Vanwege het ontbreken van inhoudelijke gronden is niet duidelijk tegen welke onderdelen van de herbestemming reclamant bezwaar maakt. Hieronder wordt toch kort ingegaan op de functies die het bestemmingsplan mogelijk maakt.
De gemeente is van mening dat de toegestane functies (horeca en detailhandel op de begane grond en een dienstverlenend of creatief bedrijf) in de villa goed passen op deze plek. Een winkel op de begane grond kan goed aansluiten bij de nieuwe supermarkt. Een horecabedrijf is ook een mooie invulling van dit gemeentelijk monument langs één van de invalswegen van de stad.
De toegestane functies de wijkeconomie en het voorzieningenniveau in de wijk. Het kiezen voor een ruime bestemming voor de villa maakt het mogelijk een passende functie te vinden, waardoor het gebruik van het gebouw en daarmee het behoud wordt veilig gesteld.

i. De mening van reclamant dat het plan ondanks het instellen van een klankbordgroep slechts weinig is verbeterd wordt niet gedeeld. Het nu voorliggende plan is in overleg met gemeentelijke beleidsvelden en de buurt tot stand gekomen. Dit heeft geleidt onder meer in het omdraaien van de supermarkt en het parkeren: er wordt een bovengrondse supermarkt (met vegetatiedak) met een ondergrondse parkeergarage gerealiseerd in plaats van andersom zoals in het oorspronkelijke plan was opgenomen. Verder is meer aandacht besteed aan duurzaamheidsaspecten (vegetatiedak) en de afstemming tussen de supermarkt en de aanwezige monumentale villa. Tot slot is op het terrein verkeersafwikkeling gezocht naar een optimum. Gesteld wordt dan ook dat het aangepaste plan met behulp van de klankbordgroep naar een hoger niveau is getild, meer gedragen wordt door de inwoners van Lombok en recht doet aan de locatie.

j. In het bestemmingsplan staat niet dat de meeste mensen hebben ingestemd met het ontwerp. In paragraaf 8.1 van de toelichting staat: *"Op die manier (door middel van de klankbordgroep en inloopavonden) is een door de wijk gedragen plan ontstaan, dat zo goed mogelijk aan de eerdere bezwaren tegemoet komt. Ook in de verder uitwerking van het plan en bij de realisatie zal de input van de klankbordgroep leidend zijn."*
Dat het niet suggestief is blijkt uit het feit dat ten opzichte van het oorspronkelijke plan fors minder zienswijzen zijn ingediend. Oftewel er is aantoonbaar meer draagvlak voor het aangepaste plan.
Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de beantwoording onder punt b.
Wat betreft de beschrijving dat de locatie oogt als zijnde een vrij desolaat terrein wordt opgemerkt dat dit als subjectief kan worden aangemerkt. Wel is de gemeente van mening dat de huidige invulling van het terrein, afgezet terrein waar geen onderhoud/beheer meer wordt gepleegd, een zeer matige ruimtelijke uitstraling heeft en geen recht doet aan het karakteristiek van de wijk.

k. De waarden in de driehoekjes geven voor het betreffende maatvoeringsvlak de maximum bouwhoogte ten opzichte van het Normaal Amsterdams Peil (NAP) aan.

Voorstel college:
De zienswijzen geven ten aanzien van dit onderwerp aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

2. Voorgenomen plan

Bezwaren:

a. Op basis van het bestemmingsplan mag niet hoger worden gebouwd dan 26,07 meter boven NAP. In de algemene afwijkingsregels is echter een bevoegdheid van het college opgenomen om de bouwhoogte met maximaal 10% te verhogen. Dit is niet acceptabel aangezien hiermee de bouwhoogte kan worden verhoogd met maximaal circa 2,5 meter. Reclamant geeft aan dat men binnen de aangegeven bouwhoogte (26,07 m +NAP) moet blijven en anders de oplossing moet zoeken in andere constructiemethoden.
b. De hoogte zou in overleg met omwonenden zijn bepaald. Er zijn met reclamant (direct-aanwonende) geen afspraken gemaakt.
c. Onduidelijk is wat onder dakpeil dient te worden verstaan, betreft dit het dak of de dakrand. Ook bestaat de zorg of het plan met de voorgespiegelde hoogte als zodanig gerealiseerd kan worden. Bij een dermate groot oppervlak aan bebouwing is zeker een hoogteverschil van 20 cm aan afschot benodigd. Daarnaast wordt er een groendakpakket gerealiseerd en is er sprake van een dakopstand.
d. De bouwhoogte van de supermarkt mag niet hoger zijn dan de hoogte van de bestaande tuinmuren/schuttingen van de woningen aan de Alexanderstraat. Onduidelijk is hoe hoog het pand gaat worden inclusief installaties. Verzocht is om een maximale hoogte, die vastgesteld wordt samen met de klankbordgroep, waarbij het aanzicht niet wordt teniet gedaan door een gros aan grote luchtbehandelingskasten e.d.
e. Het bestemmingsplan geeft geen maximale hoogte voor het gedeelte waar het laden en lossen zal plaatsvinden.
f. In de toelichting is opgenomen dat het dak zal worden voorzien van een sedumdak. Een substraatlaag van 150 mm is geen sedumdak. Reclamant maakt zich zorgen dat bij uitvoering teruggegrepen wordt naar de term genoemd in het bestemmingsplan, waarbij een sedumdak een zeer platte uitstraling heeft als aanzicht voor de omliggende bebouwing en het de grootste kans heeft op een verdorde uitstraling. Geopteerd wordt dan ook voor een groen dak van hogere kwaliteit dan een sedumdak.
g. Niet duidelijk is op welke wijze de luchtverversing en afvoer van de uitlaatgassen in de parkeergarage geregeld gaan worden.
h. Verzocht wordt om toezicht op de uiteindelijke bouwplannen voor materiaalkeuze. Dit ter voorkoming dat voor de achterzijde voor goedkope beplating wordt gekozen en men vanuit de Alexanderstraat (1e en 2e verdieping) hierop uitkijkt.
i. Reclamant vraagt zich af of een kelderdek achter de villa 20 cm boven maaiveld niet in strijd is met de groenfunctie.
j. De erfscheiding is niet in een rechte lijn. Hoe wordt dit opgelost. Dit in verband met opslag van groen en rommel.

Beantwoording:

a. De 10%-regeling betreft een bevoegdheid die normaliter standaard in een bestemmingsplan wordt opgenomen teneinde over enige flexibiliteit te beschikken. Gelet op de gemaakte afspraken met onder meer de klankbordgroep ten aanzien van de bouwhoogte is besloten om deze bevoegdheid uit het plan te halen. Inhoudende dat voor wat betreft de supermarkt de maximale bouwhoogte 26,07 meter boven NAP bedraagt. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de ingediende bezwaren.
b. De afspraken zijn gemaakt in de overleggen met de klankbordgroep. Het klopt dat niet met iedere omwonende in overleg is gegaan inzake de bouwhoogte. Dit is ontwerptechnisch en procesmatig redelijkerwijs niet te verlangen van initiatiefnemer.
c. Onder dakpeil wordt verstaan het hoogste punt van een gebouw, met uitzondering van onderschikte bouwonderdelen. In het voortraject is telkens de toegezegde maximale bouwhoogte in relatie tot de benodigde pakketopbouw (fundatie, kelder, constructie, vrije benodigde hoogte, afschot etc.) in acht genomen. Het gebouw is realiseerbaar binnen de maximale bouwhoogte.
d. Bij het bepalen van de hoogte voor de supermarkt is rekening gehouden met de woningen aan de Alexanderstraat. Er wordt gebruik gemaakt van de aanwezige hoogteverschillen, waardoor de hoogte van het dak niet hoger zal worden dan de bestaande schuttingen/tuinmuren behorende bij deze woningen. In onderstaande concept dwarsdoorsnede is dit aangegeven:

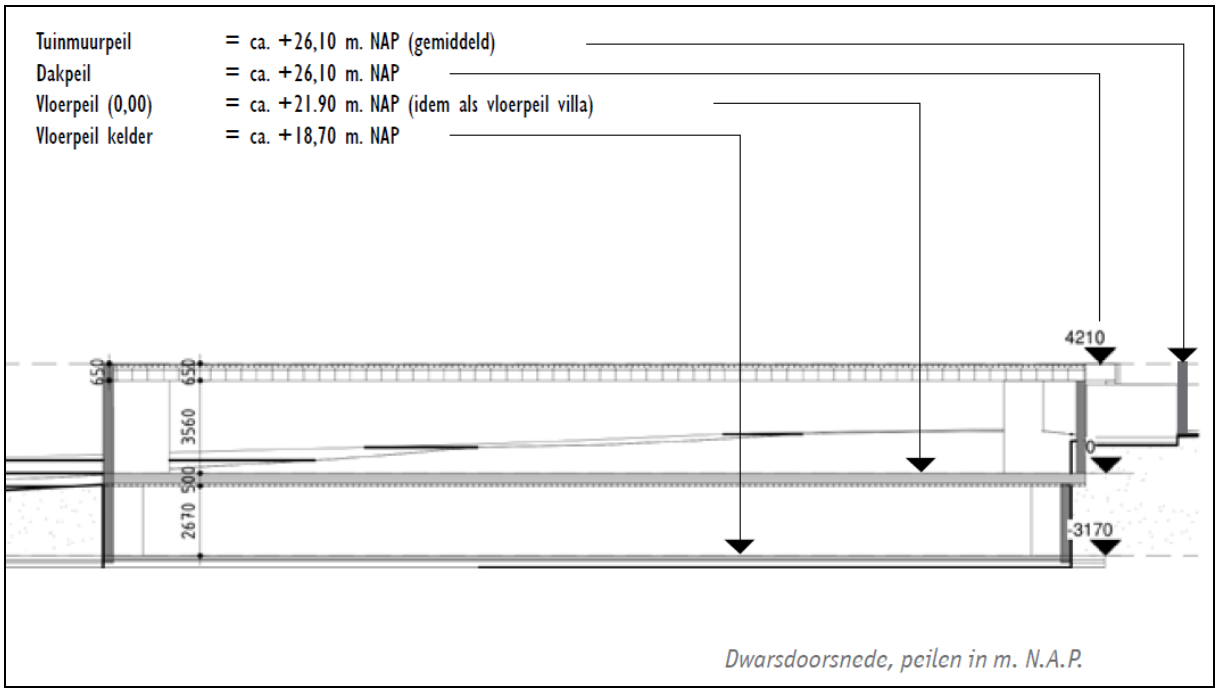

Wat betreft installaties wordt opgemerkt dat deze voorzover mogelijk inpandig geplaatst zullen worden. Uitsluitend de koelcondensator zal op het dak komen, deze zal ten hoogste 1 à 2 m[1] hoger zijn dan het dakpeil. De koelcondensator zal zoveel mogelijk uit de zichtlijnen op de Rijn en de Utrechtseweg worden geplaatst door de kasten haaks op de Utrechtseweg te situeren. Het bestemmingsplan wordt hierop als volgt aangepast:
- in de wijze van meten is opgenomen dat ondergeschikte bouwonderdelen niet meetellen bij de maximumbouwhoogte. Airco's, afzuiginstallaties en vergelijkbare voorzieningen zijn hiervan uitgesloten.
- op verbeelding wordt een beperkt deel voor een beperkt deel van de bestemming 'Detailhandel' een bouwaanduiding 'specifieke bouwaanduiding-3' opgenomen. Binnen deze zone mag een luchtbehandelingskast worden geplaatst met een maximumoppervlak van 15 m^2 en een maximumbouwhoogte van 1,70 meter boven de hoogte van de toekomstige supermarkt. De locatie van zone is zo gekozen dat deze in het verlengde van de villa is gelegen. Dit is zo ver mogelijk van de omliggende woningen vanwege zicht en geluid. Op andere locaties zullen dus geen airco's of soortgelijke bouwwerken op de supermarkt geplaatst mogen worden.

e. Ter plaatse van de gronden waar het laden en lossen van de vrachtwagens zal plaatsvinden geldt wel degelijk een bouwhoogte, namelijk 26,07 meter boven NAP. De bouwhoogte van de overkapping is gelijk aan het gebouw van de supermarkt.
Hoogvliet doet de bevoorrading van de supermarkt met een eigen uniek systeem. De bevoorrading gebeurd met containers die bij de supermarkt worden verwisseld (volle container wordt afgeleverd en een lege container meegenomen). Het was in eerste instantie de bedoeling dat het afzetten van de containers intern zal gebeuren. Hiervoor moest de bouwhoogte van de supermarkt deel hoger worden uitgevoerd. Uiteindelijk is ervoor gekozen om de containers buiten af te zetten en naar binnen te rijden. Het laden en lossen van de containers vindt dan binnen plaats. Hierdoor is de hoogte van de supermarkt overal gelijk.

f. In de regels van het bestemmingsplan is opgenomen dat er een vegetatiedak op de supermarkt moet worden aangelegd (met een voorwaardelijke verplichting). Het vegetatiedak is noodzakelijk om voldoende water te bergen daarnaast zorgt een vegetatiedak voor een vriendelijkere uitstraling dan een regulier dak voor de omwonenden. Om misverstanden te krijgen over de term vegetatiedak, wordt een definitie opgenomen in artikel 1 van de regels. De definitie luidt als volgt: Een dakbedekking waarop een laag is aangebracht die hoofdzakelijk bestaat uit aarde, levende planten, zoals sedum, mos of vergelijkbare vegetatie.

g. Dit onderwerp heeft te maken met de uitwerking van de bouwplannen en dit is nog niet definitief uitgewerkt. Om hier toch kort op in te gaan. Het aanzuigen van verse lucht voor de parkeergarage zal in principe geschieden door de toegang van de parkeergarage. De ventilatie zal zoveel mogelijk op natuurlijke wijze plaatsvinden. Daartoe worden in de gevel/vloer ter plekke van de

voorgevel van de Supermarkt, achter de Villa (Utrechtseweg 284) openingen gecreëerd voor het afvoeren van lucht. Zonodig zal deze natuurlijke ventilatie worden ondersteund door zogenaamde stuwventilatoren welke aan het plafond in de kelder worden geplaatst. In de ontwerpfase zal dit nader worden uitgewerkt.
Zowel gebouw-intern (installatietechnisch/ventilatoren) alsook gebouw-extern (verschijningsvorm) zullen nader worden gedimensioneerd en ingepast. Overlast ten gevolge van ventilatoren is te verwaarlozen omdat deze inpandig worden gepositioneerd. Door situering van de openingen achter de Villa is eventuele overlast van bijvoorbeeld uitlaatgassen voor omwonenden eveneens geminimaliseerd

h. Wat betreft toezicht op de uiteindelijke bouwplannen voor wat betreft de materiaalkeuze wordt opgemerkt dat het definitieve ontwerp in het kader van welstand getoetst zal worden. De welstandsbeoordelaar zal bepalen of het gekozen materiaal al dan niet in overeenstemming is met de redelijke eisen van welstand.
Daarnaast zal ook de klankbordgroep worden meegenomen bij de uitwerking van de plannen.

i. Op de gronden achter de villa geldt deels de bestemming 'Tuin' en deels de bestemming 'Verkeer-verblijfsgebied'. Binnen deze bestemmingen is met een functieaanduiding een ondergrondse parkeergarage toegestaan. Benodigde bovengronde voorzieningen zijn ook toegestaan zoals een nooduitgang van de parkeergarage of een installatie voor de luchtverversing. Het terrein zal verder ingericht moeten worden conform de bestemming, dat betekent als tuin of verblijfsgebied. Het kelderdak zal dan ook op deze wijze worden afgewerkt.

j. Het is nog niet duidelijk hoe dit exact wordt opgelost. De uitwerking hiervan maakt deel uit van de uiteindelijke bouwplannen. Hierbij zal met de klankbordgroep maar ook de omwonenden worden betrokken.

Voorstel college:
De zienswijzen geven ten aanzien van dit onderwerp aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

3. Geldende beleidskaders (inclusief behoefte/ ladder voor duurzame verstedelijking)

Bezwaren:

Ladder voor duurzame verstedelijking en behoefte

a. Er is sprake van onvoldoende marktruimte/behoefte. Het vestigen van een supermarkt is overbodig gelet op het feit dat in een straal van 2 tot 3 kilometer van het plangebied 8 verschillende grote supermarkten gevestigd zijn.
b. Niet duidelijk is welke gevolgen de supermarkt met zich mee brengt voor het bestaande voorzieningenniveau in de Oranjestraat. Wat voor leegstandseffecten heeft het plan?
c. Het argument dat een supermarkt nodig is vanwege de toename van het aantal woningen in het verzorgingsgebied is niet terecht. De uitbreidingen in de omgeving zijn zeer beperkt en/of duren nog 10-20 jaar.
d. De huidige supermarkt heeft grote meerwaarde voor het overige aanbod en daarmee voor de winkelgebied als algemeen. De vraag is daarom wat het betekent voor het functioneren en voortbestaan van dit winkelgebied als de supermarkt - als trekker - hier wordt weggehaald. Dit mede in relatie tot de relatief grote afstand tot de nieuwe supermarkt en ontbreken van zichtrelatie. Dit mede gelet op een ander onderzoek door DTNP waarin wordt gesteld dat combinatiebezoeken (circa 50%) pas opgaat indien de loopafstand tot de eerste 5 winkels korter is dan 40 meter en sprake is van een goede onderlinge zichtlocatie. Als de afstand van de ingang van de supermarkt tot de eerste 5 winkels tussen de 80 en 120 meter ligt, dan resteert nog slechts 35% combinatiebezoek. Het betreft al een kwetsbaar winkelgebied welke met het vertrek van de huidige supermarkt zal verzwakken. Het is eigenlijk wel gegeven dat dit ook zal leiden tot het verdwijnen van individuele winkels. Zeker is in ieder geval dat de dagelijkse verzorgingsfunctie van het winkelgebied voor de omliggende wijken zal gaan afnemen. Dit heeft tot gevolg dat het winkelgebied naar verwachting op termijn van kleur zal gaan verschieten: van een dagelijks winkelcentrum naar een gemengd gebied bestaande uit winkels in niet-dagelijkse sectoren, afhaalhoreca, balie- en kantoorfuncties en dienstverlening. Een aantal van deze sectoren verdwijnt echter steeds meer uit wijkcentra door de opkomst van internetwinkels. Dat maakt deze ontwikkelingsrichting kwetsbaar en gevoelig voor een laagwaardige invulling. Dit verkleuringsproces is al enigszins ingezet en zal met het vertrek van de Spar uit de Oranjestraat worden versterkt.
e. Afgezien van de supermarkt is geen rekening gehouden met de overige detailhandel (520 m^2 bvo). In het DPO en bij de belangenafweging van leegstandseffecten moeten deze m2 worden meegenomen. Dat is ten onrechte nagelaten.
f. De in het DPO gehanteerde cijfers zijn niet meer actueel. In juni 2016 zijn nieuwe, afwijkende, omzetkengetallen uitgekomen van supermarkten. Daarmee is ten onrechte niet gerekend.
g. Heeft er afstemming plaatsgevonden met de gemeente Renkum gelet op de mogelijke gevolgen (minder afvloeiing van koopkracht naar Oosterbeek) van een supermarkt binnen het plangebied.

Provinciaal beleid

h. Het plan is in strijd met de Omgevingsvisie Gelderland aangezien van een duurzame economische structuurversterking geen sprake is. Daarnaast in de omgevingsvisie dat de komende jaren minder in het teken zullen staan van denken in termen van 'groei' en meer in termen van 'beheer en ontwikkeling van het bestaande'. Ook op dit punt is sprake van strijd met het beleid zoals opgenomen in de Omgevingsvisie Gelderland en de Omgevingsverordening. Tot slot staat in de omgevingsverordening dat een bestemmingsplan geen nieuwe locatie voor detailhandel mogelijk maakt die leidt tot een duurzame ontwrichting van de bestaande detailhandelstructuur.

Regionaal beleid

i. Het plan druist in tegen het Regionaal plan Stadsregio Arnhem Nijmegen 2005 - 2020. Daaruit volgt immers dat de nieuwbouw van supermarkten van meer dan 1.500 m^2 alleen is toegestaan, indien volgens de stadsregio de bovenlokale marktruimte is aangetoond.

Gemeentelijk beleid

j. De ontwikkeling van een grootschalige supermarkt in dit gebied is in strijd met de door de gemeenteraad aangenomen gebiedsvisie.
    1. Op pagina 19 staat 'Ondanks de toename van het aantal huishoudens door relatie van 3 Noord (circa 240) en Arnhem Buiten (480), wordt toevoeging van een nieuwe supermarkt in Heijenoord-Lombok of in de nieuwe projectgebieden niet raadzaam beschouwd. Het bestedingspotentieel zal naar verwachting te klein zijn. Verplaatsing van een van de

fullservice supermarkten van de Amsterdamse Hoek naar Arnhems Buiten geeft een betere spreiding, maar de buurtsuper in de Oranjestraat zal hierdoor naar verwachting verdwijnen. Met het verdwijnen van de buurtsuper zal de overige detailhandel aan de Oranjestraat het waarschijnlijk ook niet redden en dat is absoluut niet gewenst. Voor wijkdetailhandel is het van belang dat er een goede stroom van winkelpassanten is en bundeling van het detailhandelscluster. De beste plek hiervoor is aan de Oranjestraat'.

2. Daarnaast op pagina 19; 'De beste optie om de supermarktstructuur in Arnhem-noordwest te versterken, is uitbreiding van de buurtsuper aan de Oranjestraat (nu 300m^2, toekomstig 300-600 wvo). Op het buurtniveau blijft hiermee een basisniveau gehandhaafd. Op wijkniveau zal de supermarktstructuur op het huidige niveau blijven functioneren. Voorkomen moet worden dat er in de omliggende projecten concurrerende detailhandel wordt gevestigd.' Bezwaar wordt gemaakt tegen het mogelijk verdwijnen van de wijkdetailhandel die mede het karakter van de wijk bepaalt (rustig, klein dorp).
3. Op pagina 18 staat 'het pakket aan wijkvoorzieningen is redelijk op orde. Er wordt in het voorzieningenniveau geen grote zaken gemist. Ook vanuit het beleid is geen aanleiding om 'met het gebied aan de slag te gaan '. Een nieuw 'hart van de wijk' voor zowel Lombok als Heijenoord lijkt niet de beste oplossing. Voorkomen moet worden dat het zo gewaardeerde rustige woongebied te zeer wordt belast met autoverkeer rondom geclusterde functies'.

k. Uit rapport van BRO van 13 augustus 2008 blijkt dat het niet raadzaam is om in Arnhem Noord het huidige aanbod met een fullservice supermarkt uit te breiden. Er wordt gesproken over twee mogelijke scenario's (1) verplaatsing van een winkel binnen dit stadsdeel naar de zuidelijke kant van het spoor en (2) handhaven van de bestaande situatie. Voorzover bekend is van verplaatsing van 1 van de bestaande winkels geen sprake, zodat hiermee in strijd wordt gehandeld met de aanbevelingen in het rapport.
l. De voorgenomen ontwikkeling is in strijd met het 'Detailhandelsbeleid Arnhem: herijking 2008'. Voor het betreffende deel van Arnhem Noord wordt in het beleid uitdrukkelijk overwogen: "Ook in het westerlijk deel van Arnhem Noord is de verzorgingsstructuur zwak, vooral ten zuiden van de spoorlijn. Aan de andere kant van de spoorlijn, in de Burgemeesterswijk en aan de Amsterdamseweg, staan twee moderne fullservicesupermarkten en een discounter vrij dicht bij elkaar. Een fullservice supermarkt ten zuiden van de spoorlijn is alleen haalbaar als één van de twee bestaande daarheen verplaatst wordt."
m. Het uitgangspunt is dat op grond van artikel 4:84 Awb overeenkomstig het beleid dient te worden gehandeld, tenzij dat voor een of meer belanghebbenden gevolgen zou hebben die wegens bijzondere omstandigheden onevenredig zijn in verhouding tot de met de beleidsregel te dienen doelen. In de toelichting bij het bestemmingsplan wordt op deze strijdigheden met het beleid niet ingegaan, laat staan dat is komen vast te staan dat is voldaan aan het hiervoor genoemde criterium. Afwijking van het beleid kan derhalve niet aan de orde zijn, zodat moet worden afgezien van het vaststellen van het onderhavige ontwerpbestemmingsplan.

Beantwoording:

Ladder voor duurzame verstedelijking en behoefte

a. Verwezen wordt naar de beantwoording in hoofdstuk 1 onder c.
b. Het plan heeft uitsluitend gevolgen voor de bestaande Spar supermarkt. Deze supermarkt zal verdwijnen met de komst van een supermarkt aan de Utrechtseweg aangezien het economisch draagvlak zal vervallen. Er zijn afspraken gemaakt welke zijn vastgelegd in een privaatrechtelijk overeenkomst. Onder meer is vastgelegd dat in het bestemmingsplan de mogelijkheid tot vestiging van een nieuwe supermarkt op de locatie van de Spar na vertrek wordt uitgesloten. Wel behouden de gronden een ruime centrumbestemming, waarbinnen diverse vormen van gebruik zijn toegestaan (o.a. wonen, maatschappelijke functies, dienstverlenende bedrijven en detailhandel met uitzondering van een supermarkt). Gelet op deze ruime bestemming zijn er voldoende mogelijkheden aanwezig om het pand, welke gelegen is in een winkelgebied, een passende vervolgfunctie te geven. Voor het voorzieningenniveau biedt het plan, zoals genoemd in het DPO (bijlage 3 bij de toelichting van het bestemmingsplan), juist kansen onder meer vanwege het feit dat de nieuwe supermarkt een sterkere trekkersrol vervult. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 1 onder f. Wat betreft leegstandseffecten wordt opgemerkt dat dit uitsluitend betrekking heeft op de bestaande Spar supermarkt. Dit wordt gelet op het feit dat dit in lijn ligt met de afspraken aanvaardbaar geacht. Langdurige leegstand wordt gelet op de locatie en de ruime gebruiksmogelijkheden niet verwacht.

c. De supermarkt is niet nodig vanwege de toename van het aantal woningen in het verzorgingsgebied, maar is al wenselijk vanwege het bestaande aantal inwoners in het verzorgingsgebied en het komen te vervallen van de Spar supermarkt. Ook zonder toevoeging van nieuwe woningen in het verzorgingsgebied is er behoefte aan versterking van de detailhandelsstructuur. Dit blijkt ook uit het uitgevoerde DPO. De (mogelijke) toename van het aantal woningen (bijvoorbeeld de bouw van woningen in Hoogstede) zorgt wel voor extra behoefte.
d. De Spar heeft lange tijd een buurtfunctie gehad. Maar deze formule verliest aan de Oranjestraat steeds meer aan concurrentiekracht (vanwege vooral de schaalgrootte en randvoorwaarden zoals bereikbaarheid en parkeren). De betreffende ondernemer heeft aangegeven dat hij zijn winkel wil sluiten. Zonder de realisatie van een supermarkt is de kans aannemelijk dat op termijn geen supermarkt meer in de buurt aanwezig is. Dit zou leiden tot het verdwijnen van de enige trekker in het gebied. Met het realiseren van een supermarkt binnen het plangebied wordt dit voorkomen en zal - door de toename van klandizie - de trekkersfunctie zelfs worden vergroot. Met het realiseren van nieuwe functies in de villa en in het hoekpand zal dit verder toenemen.
Zoals verwoord in de beantwoording in hoofdstuk 1 onder f wordt er een fysieke koppeling gemaakt (doorsteek) tussen het te ontwikkelen terrein en de Oranjestraat. Dit maakt een vlotte bezoek van langzaam verkeer (fietsers/voetgangers) aan zowel de functies in het plangebied als de winkels in de Oranjestraat mogelijk. Het plan draagt dan ook bij aan het versterken van de detailhandelstructuur en de wijkeconomie. Daarnaast wordt opgemerkt dat de inpassing van het plangebied juist tot stand is gekomen door goed overleg met de ondernemers die zitting hebben genomen in de klankbordgroep. Voor de ene ondernemer is de afstand naar de nieuwe supermarkt iets groter, voor de andere juist iets kleiner. Voor de ene ondernemers is het ook belangrijker dan de andere om dichtbij een supermarkt te zijn gehuisvest. De totale loopafstanden in het gebied zijn en blijven circa 100 meter. Dit tezamen met het feit dat rekening is gehouden met zichtlijnen (doorsteek) brengt met zich mee dat het plan voldoende mogelijkheden biedt voor combinatiebezoeken. Afspraak is om bij het tapis roulant verwijzigingen aan te brengen naar de winkels en voorzieningen in de Oranjestraat.
Gesteld wordt dat het bestaande winkelgebied als gevolg van het plan minder kwetsbaar wordt, aangezien er sprake zal zijn van uitbreiding en vernieuwing van het aanbod, een grotere aantrekkingskracht van onder meer de supermarkt en een goede koppeling (doorsteek, verwijzingen) tussen het te ontwikkelen gebied en de winkels aan de Oranjestraat.
e. In het DPO is een haalbaar programma voor de locatie onderzocht, waarbij naast de supermarkten ook overige detailhandel is meegenomen. De beperkte extra metrage in de directe omgeving van de nieuwe supermarktlocatie is juist nodig om een noodzakelijke versterking te bewerkstellingen in dit winkelgebied. De plannen maken voorzieningen op begane grond mogelijk voor o.a. bepaalde vormen van horeca (in het monumentale pand), (ambachtelijke) dienstverlening en detailhandel. De uiteindelijke metrage aan detailhandel (max 220 m^2 bvo ipv de 520 m^2 die in de zienwijze wordt genoemd) valt weg in het totale aanbod in het winkelgebied. Toenemende leegstand in het gebied wordt dan ook niet verwacht. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 1 onder punt c. Opgemerkt wordt dat de villa en het hoekpand al geruime tijd leegstaan en als gevolg van het plan opnieuw ingevuld zullen worden met nieuwe functies. De verwachting is dan ook dat het plan juist zal leiden tot een afname van leegstand in het gebied en een mooie aanvulling op de bestaande functies in de Oranjestraat.
f. De actualisatie van het DPO is van februari 2015 en heeft plaatsgevonden na of aan het einde van de economische crisis. Bovendien heeft de crisis weinig tot geen effect gehad op de dagelijkse bestedingen en in het bijzonder die van de supermarkten. Het aandeel van de supermarkten versterkt zich en dat blijft nog steeds doorgaan. Een aanpassing van het onderzoek met nieuwere cijfers is niet noodzakelijk.
Voor de volledigheid wordt kort ingegaan op de nieuwe cijfers. DtnP, het adviesbureau dat het DPO heeft uitgevoerd, en andere gerenommeerde adviesbureaus maken in het kader van planologische procedure gebruik van cijfers die beschikbaar zijn via www.detailhandel.info. De meest recente cijfers dateren uit juni 2016 (en zijn gebaseerd op gegevens uit 2015). De cijfers die in het DPO zijn gehanteerd zijn van een jaar eerder. Als de cijfers op www.detailhandel.info tussen 2015 en 2016 worden vergeleken dan blijkt dat de vloerproductiviteit van supermarkten licht gedaald is van €8.185 naar €8.112. De omzet per hoofd is juist iets gestegen van €1.901 naar €1.957 per inwoner per jaar. Als DtnP een actualisatie zou uitvoeren dan zou blijken dat de distributieve ruimte dus groter is geworden op basis van het inwonersaantal van de wijk (5.000 inwoners). Immers de bestedingen zijn toegenomen en de vloerproductiviteit is gedaald. Per 1000

inwoners is er daarom ongeveer 9 m^2 wvo meer beschikbaar gekomen (van 232 naar 241 m^2 wvo). Dit past overigens in een lange periode van jaren waarin supermarkten meer omzet weten te generen (gedeeltelijk ten koste van andere aanbieders).

g. Het primaire verzorgingsgebied van de supermarkt betreft de wijken Lombok, Heijenoord (excl. Brouwerijweg), Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat. Het primaire verzorgingsgebied omvat geen buurten/wijken in de gemeente Renkum. Dit is voor het functioneren van de supermarkt ook niet noodzakelijk gelet op het verwachte omzetpotentieel in het verzorgingsgebied (zie DPO).
In het DPO is verder aangegeven dat de bewoners uit het primaire verzorgingsgebied in de toekomst minder buiten de wijk (dus in Oosterbeek en Burgemeesterswijk) boodschappen zullen doen. Dit zal leiden tot een beperkt omzeteffect voor de supermarkten in Oosterbeek.
De inwoners van Oosterbeek maken nu al beperkt gebruik van winkelvoorzieningen in Arnhem. Door de nieuwe supermarkt zal de afvloeiing zich vooral verplaatsen (minder naar een andere supermarkt in Arnhem omdat deze locatie relatief dichtbij is gelegen). De toevloeiing vanuit Oosterbeek zal dus per saldo niet of nauwelijks toenemen met de komst van deze supermarkt. Dit staat ook als zodanig beschreven in het DPO (pagina 9). Bovendien doen de meeste mensen de boodschappen vanuit gemaksoverwegingen dichtbij en dus in het eigen dorp (de afstand vanuit Oosterbeek is gemiddeld meer dan 2,5 km). In Oosterbeek zijn in alle segmenten aantrekkelijke supermarkten aanwezig zoals Albert Heijn, Aldi en Coop. Van een bovengemeentelijke voorziening is dan ook geen sprake. Afstemming van het voornemen met de gemeente Renkum heeft in voorliggend geval dan ook niet plaatsgevonden en is gelet op het vorenstaande ook niet vereist.

Provinciaal beleid

h. De mening van reclamant dat van een duurzame economische structuurversterking geen sprake is wordt door de gemeente niet gedeeld. De voorgenomen ontwikkeling draagt juist bij aan de geformuleerde beleidsvoornemens om de detailhandelsstructuur in Arnhem-West, ten zuiden van het spoor, te versterken. Daarnaast is van strijd met de Omgevingsvisie Gelderland en de Omgevingsverordening geenszins sprake. Dit vanwege het feit dat het vestigen van detailhandel in het plangebied niet zal leiden tot een duurzame ontwrichting van de bestaande detailhandel structuur, zoals nader toegelicht in de beantwoording in hoofdstuk 1 onder punt f.

Regionaal beleid

i. Ten eerste wordt opgemerkt dat de Stadsregio Arnhem Nijmegen niet meer bestaat en aan deze partij dan ook geen plannen meer kunnen worden voorgelegd. Wat betreft gemaakte afspraken wordt opgemerkt dat het regionaal plan Stadsregio Arnhem Nijmegen 2005-2020 achterhaald is. Intussen is het beleid aangepast en aangevuld, mede ook door de invoering van de Ladder voor duurzame Verstedelijking.
Voor de volledigheid wordt toch kort ingegaan op het regionaal plan. Er is bij dit initiatief geen sprake van een nieuwe supermarkt van meer dan 1.500 m^2. Het gaat om een toevoeging van ongeveer 1.000 m^2 (de bestaande Spar wordt gesloten). Daarnaast is -zoals reeds beschreven in de beantwoording onder punt g - in voorliggend geval geen sprake van een supermarkt met een wezenlijk bovengemeentelijke functie. Het primaire verzorgingsgebied omvat uitsluitend woonwijken in de gemeente Arnhem. Bezoekers vanuit aangrenzende gemeente zijn niet noodzakelijk voor een duurzame exploitatie van de supermarkt. Van strijd met (oude) regionaal beleidsuitgangspunten is dan ook geen sprake.

Gemeentelijk beleid

j. Toets van de ontwikkeling van een supermarkt in dit gebied aan de gebiedsvisie.
    1. De gemeente is van mening dat de komst van een supermarkt aan de Utrechtseweg een goede invulling is van de beleidsvoornemens zoals geformuleerd in de Gebiedsvisie Spoorzone-west 2009. In deze nota wordt als beleidsvoornemen aangegeven dat de detailhandelstructuur in Arnhem West, met name ten zuiden van het spoor, moet worden versterkt.
    De bestaande Spar supermarkt aan de Oranjestraat zal opgaan in de nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg. Dat betekent dat er geen sprake is van de toevoeging van een nieuwe supermarkt in Heijenoord-Lombok.
    Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 1 onder punt f.
    2. Door de vestiging van de supermarkt aan de Utrechtseweg en de sluiting van de Spar (die opgaat in de nieuwe supermarkt) blijft er sprake van één supermarkt in de wijk. Hiermee

blijft het voorzieningenniveau in de wijk op pijl en komt er geen concurrerende detailhandel in de omliggende wijken c.q. projecten. De nieuwe supermarkt ligt aan de rand van het zoekgebied dat is opgenomen in de Gebiedsvisie Spoorzone-West.
Uit het DPO dat is uitgevoerd blijkt dat de komst van een nieuwe supermarkt op deze plek kansen biedt op versterking van het verdere voorzieningenaanbod in de wijk. Dit geldt zowel voor de bestaande ondernemers in de Oranjestraat als voor nieuwe ondernemers in de directe omgeving van de nieuwe supermarkt.
Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 1 onder punt f.

3. De tekst op pagina 18 gaat niet uitsluitend over detailhandel maar over alle voorzieningen. Door de komst van de nieuwe supermarkt en de sluiting van de Spar komt er geen nieuw hart van de wijk. Het bestaande voorzieningenniveau blijft op orde en wordt door de komst van een servicesupermarkt zelfs verbeterd.
Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 1 onder punt f.

k. De aanbevelingen uit het Bro-rapport (Visie op de buurt- en wijkverzorging in Arnhem-Noord, 13 augustus 2008) zijn niet geheel in de nota ‘Herijking Detailhandelsbeleid’ overgenomen. In de herijking wordt geconcludeerd dat versterking van de detailhandelsstructuur in Arnhem West ten zuiden van het spoor gewenst is. De nota ‘Herijking Detailhandelsbeleid’ is inmiddels vervallen en vervangen door het nieuwe Detailhandelsbeleid.
Uiteindelijk is voor een andere oplossingsrichting gekozen dan in de beleidsnota werd voorgesteld. Ter onderbouwing van deze oplossing is een DPO uitgevoerd. In dit onderzoek wordt aangetoond dat er marktruimte is voor een supermarkt met een grootte van circa 1900 m^2 bvo en enkele dagwinkels (de supermarkt wordt gemaximaliseerd op 1.550 m^2). In het rapport wordt ook aanbevolen dat een passende oplossing voor de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat gewenst is. Deze oplossing is gevonden. De Spar zal opgaan in de supermarkt aan de Utrechtseweg. Hiermee is er geen sprake van een nieuwe supermarkt maar van een verplaatsing en vergroting van een bestaande supermarkt.

l. Het 'Detailhandelsbeleid Arnhem: herijking 2008' is niet meer geldig. Inmiddels er de nieuwe “Detailhandelsvisie Arnhem” (vastgesteld door de gemeenteraad op 30 januari 2017). De gemeente zet onder andere in op versterken en clusteren van voorzieningen voor dagelijkse aankopen nabij de woonomgeving. Een van de te handhaven buurtsteunpunten is de Oranjestraat. Over de supermarkten staat er: “In Arnhem-Noord/Oost en Arnhem-West is nog ruimte voor een extra supermarkt. We hebben beide gebieden opgenomen als een zoekgebied voor uitbreiding. De uiteindelijke locatie zal worden bepaald door marktontwikkelingen. Als er een initiatief in dit zoekgebied komt, zullen we actief meedenken.” Het initiatief van de winkelontwikkeling aan de Utrechtseweg waaronder een supermarkt past binnen dit nieuwe beleid.

m. Zoals hierboven onder l. is aangegeven, is de ontwikkeling van de supermarkt passend in de nieuwe "Detailhandelsvisie Arnhem”. In paragraaf 4.2.2. van de toelichting en hierboven onder j. wordt de ontwikkeling uitgebreid getoetst aan de "Gebiedsvisie Spoorzone West". De conclusie is dat de ontwikkeling van de supermarkt past binnen het beleidsvoornemen uit de Gebiedsvisie om de detailhandelstructuur te versterken. Een nadere motivatie is dan ook niet noodzakelijk.

Voorstel college:
Dit onderdeel geeft geen aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

4. Omgevingsaspecten

Bezwaren:

Algemeen

a. Supermarkt wil (grote) reclameborden aan de voorkant plaatsen. Dit past niet aan de Utrechtseweg maar ook niet in het karakter van de wijk Lombok en van de villa (monumentale status).
b. Op basis van goede ruimtelijke ordening moet worden uitgegaan van representatieve invulling van wat op grond van het bestemmingsplan maximaal mogelijk is. Dat is hier niet gedaan. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat uitgegaan wordt van een supermarkt met een bvo van 1.800 m^2. Daarbij worden bepaalde delen van de bebouwing expliciet buiten beschouwing gelaten zoals de laad- en losruimte en de roltrappartij. Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid tot een winkel groter dan 1.800 m2. In ieder geval kan ter plaatse van laad- en losvoorziening en roltrappartij winkelruimte worden gerealiseerd. Van die maximale invulling had dan ook moeten worden uitgegaan.
c. De parkeervoorziening zal 's avonds en 's nachts eenvoudig toegankelijk zijn voor hangjongen, vandalen, dieven en mogelijk zelf dealers. Onveilige situaties en overlast door hangjongeren is dan ook aannemelijk.
d. Het plan is in strijd met de Omgevingsvisie Gelderland d.d. 11 november 2015. Hierin is namelijk het borgen van de kwaliteit en veiligheid van onze leefomgeving als één van de twee doelen gedefinieerd. Door voorgenomen ontwikkeling wordt de rust en schone lucht aangetast.
e. Ondertussen is de villa sinds de komst van de projectontwikkelaar flink verloederd. Dit is weinig respectvol naar de monumentale villa toe. De projectontwikkelaar had vertrouwen kunnen wekken door de buitenkant reeds aan te pakken, wat toch moet gebeuren. De projectontwikkelaar kiest er juist voor (zoals helaas zovelen) om de boel eerst waar mogelijk rigoureus te slopen, het vervolgens te laten verpauperen zodat het er niet meer uit ziet en iedereen wil dat er eindelijk wat gebeurd. Reclamant is van mening dat het een gemeentelijke taak is om eigenaren van monumentale panden op hun onderhoudsplicht te wijzen zodat verpaupering geen reden is om (omstreden) plannen erdoor te drukken.
f. Als gevolg van de ontwikkeling wordt het bijgebouw bij de villa gesloopt en moet de zijgevel van de villa worden vervangen door een dove gevel. Dit getuigt van weinig respect voor het monument.

Aantasting woongenot

g. Het plan brengt aantasting van het woongenot met zich mee, onder andere door aantasting van de privacy, het aanzicht (nu groen terrein, straks hoofdingang supermarkt) en het uitzicht.
h. Reclamant geeft aan dat door het verwijderen van bomen inkijk in de tuin en woning vanuit de Hulkesteinflat. Om dit te herstellen duurt decennia, tot die tijd verslechterd het privacyniveau in de achtertuin.
i. Voor reclamant ontstaat er een onleefbare woonsituatie. De slaapkamer van reclamant bevindt zich op de begane grond en heeft openslaande deuren naar het genoemde achterplaatsje/tuin. Deze deuren kan in de toekomst niet meer worden opengezet, omdat dan op feitelijk enkele meters afstand in de doorsteek al vroeg winkelend publiek en fietsers zullen manifesteren met de bijbehorende genoemde geluiden. Hetzelfde geldt voor de overige slaapkamers aan de achterkant van het huis.
j. Door realisatie van de supermarkt komt het terrein direct achter achtertuin van reclamant en doorgang Oranjestraat. Uit het feit dat tevens de deur van de buurvrouw direct op deze doorgang uitkomt geeft wel aan dat een dergelijke toegang niet past binnen de bestaande bebouwing en veel te dicht infiltreert in onze woonsituatie. Door het bestaan van deze doorgang zullen door de te verwachte opstoppingen mensen ook verleid worden in de al overbelaste Oranjestraat te parkeren om dan van deze doorgang gebruik te maken om alsnog snel bij de supermarkt te komen. Voor mij persoonlijk ontstaat met deze doorgang een onacceptabele woonsituatie. Waarin ik aan de voortuin last heb van verkeer, herrie en fijnstof van de Oranjestraat en aan zijkant en aan de achterkant hele dag voetgangers. Geen stilte vanwege toeloop van winkelpubliek.
k. Wapperende vlaggenmasten zijn heel irritant om rustig in de tuin te zitten.

Verkeer

l. Hoeveel verkeersbewegingen brengt de ontwikkeling met zich mee.

m. De komst van een supermarkt zal verkeersoverlast in de wijk Lombok met zich mee brengen, met name in de Oranjestraat en op de Utrechtseweg. Momenteel rijden er 7.000 tot 7.500 voertuigen per etmaal over de Oranjestraat. Bij de komst van een supermarkt komen er 140 verkeersbewegingen per uur bij. Nu al staat in de spitsuren de Oranjestraat vol vanaf de Utrechtseweg tot aan de Oranjebrug en vice versa. Met de ontwikkeling van Arnhem Centraal, Arnhems Buiten en 3 Noord, zal de verkeersintensiteit in de wijk alleen meer verder toenemen. Dit zorgt voor een verergering van de bestaande verkeersproblemen, waarvoor tot op heden geen passende oplossing is gevonden. In de brief van februari 2012 van B&W aan de gemeenteraad wordt geen melding gemaakt van mogelijk verkeershinder en opstoppingen.
n. Voor wat betreft verkeersafwikkeling wordt in de plantoelichting (p.23), onder het kopje 'zoekcirkel versterken detailhandel' aangegeven dat om de verkeersdoorstroming, aanpassing aan de Utrechtseweg vereist zal zijn. De Utrechtseweg valt echter buiten het plangebied, waardoor de vereiste verkeerskundige aanpassing van de Utrechtseweg dan ook niet in de planregels geborgd c.q. afdwingbaar is.
o. Het uitgevoerde verkeersonderzoek is onvolledig en/of niet correct:
    1. Het uitgevoerde verkeersonderzoek geeft geen beeld van de te verwachten verkeershinder op omliggende straten. Uitsluitend de inpassing van de inrit op de Utrechtseweg is onderzocht en niet de hinder in de omliggende straten van de wijk; Oranjestraat, Wilhelminastraat en Alexanderstraat.
    2. Er is geen rekening gehouden met de groei van het verkeer op de Utrechtseweg. Verschillende gemeentelijke stukken (bv. MER Structuurvisie Arnhem) over mobiliteit in en rondom Arnhem voorspellen een grotere aanslag op de Utrechtseweg door vergroting mobiliteit mensen, realisering station nabij Oosterbeek etc.
    3. In de berekening (en later de microsimulatie) is uitgegaan van een supermarkt 1.500 m^2 oppervlakte in plaats van 1800-2000 m^2 wat nu het plan is. Dat is duidelijk meer waardoor niet is uitgegaan van de juiste verhoging van de verkeersgeneratie. Er is uitgegaan van een kleinere supermarkt in de berekeningen en een filevrije Oranjestraat bij de afwikkeling van de het verkeer op de Utrechtseweg. Kortom: het onderzoek geeft geen beeld van de te verwachten verkeerhinder in de wijk Lombok en Heijenoord zelf. En die is nu al in de spits onacceptabel.
    4. Bij de huidige situatie is veelal de laagste verkeershoeveelheid van twee verkeersmetingen genomen. Dit resulteert onterecht minder hinder.
    5. De linksaffer (van de Utrechtseweg vanuit Oosterbeek linksaf de Oranjestraat in) moet in de berekeningen conflict vrij zijn om geen opstoppingen te veroorzaken op de Oranjestraat. Maar in de spits loopt deze zeker niet conflict vrij omdat de gehele Oranjestraat in de spits vast staat.
    6. Het rapport spreekt als advies over kritische opstellengtes waardoor het verkeer toch kan opstropen en niet kan doorrijden. Uit de COCON berekeningen kan niet worden afgeleid hoe groot de blokkades zullen zijn. De gewenste opstellengtes zijn vanwege ruimtegebruik niet mogelijk waardoor opstoppingen zullen ontstaan.
    7. Als eindconclusie wordt gemeld dat de in- en uitrit wel kan worden ingepast (met kritische bedenkingen). Dat is een verkeerstechnische conclusie op basis van bedachte normen. In de huidige situatie is reeds sprake van hinder en dat wordt er er door het plan verergerd. In dat kader wordt dan ook opgemerkt dat normen niet zoveel zeggen.
p. De doorloop geeft toegang tot primaire entree en van de supermarkt, dus meer verkeersbewegingen en meer verkeersonveiligheid. De doorloop is altijd een rustige doorloop geweest. Hellingbaan is in de doorloop gesitueerd. Is de doorloop een voorwaarde van de gemeente om een supermarkt te realiseren.
q. Door supermarkt komen er nog meer zware transporten in de wijk (4x per dag). Dit gedeelte van de wijk heeft al te maken met dagelijkse zware transporten van bevoorrading van ROC Rijn IJssel aan de Alexanderstraat, de p.i. De Berg en de detailhandel in de Oranjestraat.
r. Het plan heeft gevolgen ten aanzien van de verkeersveiligheid welke in de huidige situatie al onder druk staat; fietsers zijn genoodzaakt in de ochtend en avondspits over het voetpad te rijden in de Oranjestraat. De schoolgaande jeugd heeft veel last van het drukke verkeer en het levert bij de kruisingen zeer gevaarlijke situaties op.

Parkeren

s. Hoeveel parkeerplekken worden in het definitieve ontwerp gerealiseerd.
t. Het plan voorziet niet in voldoende parkeergelegenheid. Voor detailhandel geldt - zoals blijkt uit de toelichting tijdens een overleg met klankbordgroep - de vastgestelde parkeernorm van 4,0 per 100

m^2 bvo. Uitgegaan dient te worden van maximale planologische mogelijkheden, inclusief tapis roulant en laad- en losruimte.

u. Het bestemmingsplan maakt uitdrukkelijk allerlei vormen van bewoning mogelijk. De aard van deze bewoning is ruimtelijk relevant gelet op parkeerbehoefte.
v. Bij het hoekpand wordt uitgegaan van de functie 'wonen' terwijl deze panden ook voor detailhandelsdoeleinden gebruikt mogen worden. De parkeerbehoefte is dan ook aanmerkelijk hoger; 12,8 parkeerplaatsen in plaats van de berekende 6,2 parkeerplaatsen.
w. De moeilijke bereikbaarheid van de supermarkt zal in de spits zorgen voor meer (illegaal) parkeren in de omliggende wegen (ook 's-avonds, zaterdag en zondag). Ervaring leert dat niet iedereen graag in parkeergarages parkeert en dat mensen voor een paar snelle boodschappen niet in de parkeergarage zal parkeren. Dit zal leiden tot (illegaal) parkeren in de omliggende straten. Parkeren in deze straten (o.a. Oranjestraat) vormt nu al een probleem. Niet alleen door aanwezige auto's van bewoners, maar ook door parkeerders van Rijn IJssel en muziekwinkel Eilandmuziek. Op veel locaties wordt dubbel geparkeerd. Met supermarkt wordt de parkeerproblematiek verergerd.

Groen

x. Reclamant gaat niet akkoord met het aantasten of het kappen van de aanwezige bomen. Daarnaast wordt betwijfelt of de bomen er - door het verwijderen van een deel van de boomwortels - ongeschonden van af zullen komen. Reclamant verzoekt om hier echt onderzoek naar te doen en dit op te nemen in het bestemmingsplan.

Lichthinder

y. Er zal sprake zijn van lichtoverlast door verlichting van de hoofdingang en de reclame-uitingen in elk geval in de avonduren, maar waarschijnlijk ook 's nachts.
z. Reclamant is niet bekend met een lichtplan.

Beantwoording:

Algemeen

a. Reclame-uitingen op een gebouw kunnen niet in een bestemmingsplan worden geregeld. Voor losse reclameborden geldt dat deze moeten passen in het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan maakt reclameborden (behalve hetgeen vergunningsvrij is toegestaan) buiten het bestemmingsvlak 'Detailhandel' niet mogelijk.
   Voor het plaatsen van een reclamebord moet een omgevingsvergunning (afwijken van het bestemmingsplan) worden aangevraagd en deze zijn welstandsplichtig. Getoetst zal worden aan het welstandsbeleid waarin de regels zijn opgenomen met betrekking tot afmetingen van bebording. In een vroeg stadium is hier reeds door de welstand aandacht voor gevraagd. Gezien het feit dat we te maken hebben met een monument (pand en tuin) is door de welstand reeds aangegeven hier terughoudend mee om te gaan.
   Van aantasting van het karakteristiek van de wijk en de villa is dan ook geen sprake.
b. Reclamant geeft aan dat bij o.a. de berekening van de parkeerbehoefte uitgegaan had moeten worden van de maximaal mogelijke planologische invulling. De gemeente is het eens met deze zienswijze en het bestemmingsplan is hierop als volgt aangepast:
   - in artikel 4 Detailhandel is in lid 4.3 sub a. het maximum aantal vierkante meters detailhandel aangepast van 1.800 m^2 bvo (exclusief tapis roulant en laad- en losruimte) naar 1.550 m^2 bvo (exclusief tapis roulant en afzetruimte van de containers);
   - de definitie van brutovloeroppervlak (lid 1.24) is aangepast zodat duidelijk is wat wel en niet onder dit begrip wordt verstaan;
   - voor de villa (bestemming 'Gemengd-1') wordt geregeld dat horeca uitsluitend op de begane grond is toegestaan.
   - voor het hoekgebouw (bestemming 'Gemengd-2') is geregeld dat de boven de begane grond gelegen bouwlagen uitsluitend gebruikt mogen worden voor wonen (maximaal twee appartementen).

   Met deze wijzigingen verandert ook de parkeerbehoefte en wordt ook bij het uitgaan van de maximaal mogelijke planologische invulling voldaan aan de parkeernorm.
   Naast het beperken van de functionele mogelijkheden worden de functionele mogelijkheden ook door de regels in artikel 15 (Overige regels) beperkt. Hier is geregeld dat aan de gemeentelijke parkeernorm moet worden voldaan. Voor de volledigheid wordt sub c. van dit artikel nog gewijzigd

door voor detailhandel expliciet de norm van 4 parkeerplaatsen per 100 m^2 bvo detailhandel op te nemen. Deze norm wijkt af van de gemeentelijke norm maar is voor dit project met de klankbordgroep overeengekomen.
Bij het berekenen van het bruto vloeroppervlak zijn de tapis roulant (rolbanen) en de afzetruimte van de containers buiten beschouwing gelaten. Hier is voor gekozen omdat een vergelijkbare buurtsupermarkt deze ruimten niet kent. De aanwezigheid hiervan zorgt ook niet voor extra bezoekers ten opzichte van een vergelijkbare supermarkt. Om hier dan meer parkeerplaatsen voor te eisen, is dan ook niet noodzakelijk. Dat geldt ook voor de overdekte ruimte die wordt gebruikt voor het afzetten van de containers. Vanwege het unieke bevoorradingssysteem van Hoogvliet is deze ruimte nodig. Een andere supermarkt heeft deze ruimte niet omdat het laden en lossen buiten plaats vind. De opslagruimte/magazijn etc wordt wel meegenomen bij het bruto vloeroppervlak.

c. Dit onderwerp heeft in principe geen relatie met het bestemmingsplan en ten aanzien hiervan kan in een bestemmingsplan geen voorwaarden voor worden opgenomen.
Het terrein is jarenlang braakliggend en onbewaakt geweest. Met de komst van de supermarkt krijgt het terrein weer een functie en zorgen sociale controle en toezicht ervoor dat er meer leven is en ogen op het terrein. De ondergrondse parkeergarage zal voor en na sluitingstijd worden afgesloten. Gelet op het vorenstaande is juist de verwachting dat als gevolg van het plan de onveiligheid en overlast juist zal verminderen.

d. Allereerst wordt opgemerkt dat de Omgevingsvisie in algemeenheid zelf geen juridische rechtskracht heeft. De provinciale belangen van zodanig belang zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening. In het bestemmingsplan is in hoofdstuk 3 nadrukkelijk getoetst aan zowel de provinciale omgevingsvisie als verordening waarmee is aangetoond dat voldaan wordt aan de beleidskaders. Daarnaast blijkt uit hoofdstuk 5 dat vanuit milieu- en omgevingsaspecten geen belemmeringen aanwezig zijn die de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan in de weg staan, oftewel er is sprake van een ontwikkeling die in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening. Dat een herontwikkeling van een langdurig braakliggend terrein leidt tot een intensiever gebruik van het terrein is inherent bij een binnenstedelijke ontwikkeling. Dit intensievere gebruik wordt, mede gelet op het feit dat aan alle normen wordt voldaan, acceptabel geacht op deze locatie.
Daarnaast wordt opgemerkt dat op een deel van de locatie jarenlang een autobedrijf was gevestigd en dat dit nog steeds kan volgens het geldende bestemmingsplan. Dat de locatie nu niet gebruikt wordt voor deze bestemming zorgt voor een relatieve rust, die rust is echter niet in overeenstemming is met de eigenlijke bestemming en het mogelijke gebruik van het terrein.

e. De gemeente is het met reclamant eens dat de bestaande waarden van het monumentale pand behouden moeten worden en verloedering moet worden voorkomen. Anderzijds is het echter begrijpelijk dat geen grootschalig onderhoud of aanpassingen van het gebouw plaatsvindt zonder de zekerheid dat de gewenste functies ook daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.

f. Er is bij de planontwikkeling een afweging gemaakt tussen de waarde van het bijgebouw en de wens om deze ontwikkeling mogelijk te maken. Het bijgebouw bij de villa maakt onderdeel van het monument maar is wel van ondergeschikt belang ten opzichte van de monumentale villa zelf. De sloop van het bijgebouw is integraal bekeken en ondergeschikt geacht ten opzichte van de wens voor de realisatie van deze ontwikkeling. De nieuwe invulling van de villa en de groene herinrichting van het voorterrein zorgt ervoor dat de (monumentale) uitstraling van het perceel en de villa in zijn geheel zal verbeteren ten opzichte van de bestaande situatie. Zeker gezien de mogelijkheden die het geldende bestemmingsplan biedt om op het terrein een (auto)bedrijf te vestigen.
Wat betreft het bezwaar dat de gevel van de villa zal worden vervangen door een dove gevel wordt opgemerkt dat dit niet het geval is. Het gaat om aanpassing van de gevel, waarbij de monumentale waarden zo min mogelijk aangetast zullen worden. Hierop zal bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het onderdeel bouwen worden toegezien.

Aantasting woongenot

g. Aantasting van de privacy is niet aan de orde gelet op de beperkte bouwhoogte van de nieuwe supermarkt. Het gebouw wordt niet hoger dan de schuren/tuinmuren van de woningen aan de Alexanderstraat.
In het geldende bestemmingsplan is het binnenterrein bestemd als ‘bedrijf’ of als ‘wonen-zone bijgebouwen’. In beide gevallen is het aanwezige groen niet beschermd. In theorie kan een achtertuin ook geheel worden verhard. Er is geen sprake van een groenbestemming die de instandhouding van groen verplicht. Het bestaande groene aanzicht van het terrein is vanuit

planologisch oogpunt dan ook niet het uitgangspunt.
De maximale bouwhoogte van de bebouwing van het bedrijf is op grond van het geldende bestemmingsplan 6 meter. De bebouwing, die direct is gelegen aan de Utrechtseweg, is in werkelijkheid hoger (ongeveer 9 meter). De maximale bouwhoogte van de villa is 12 meter. De supermarkt krijgt een hoogte van circa 7,5 meter (gemeten vanaf vloerpeil kelder). Om er zeker van te zijn dat het gebouw niet hoger wordt dan omliggende tuinmurenschuren is de bouwhoogte gekoppeld aan NAP. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 2 onder punt d. Gelet op het vorenstaande is er sprake van een beperkte afname van zicht vanuit de woning van reclamant. Een dergelijke afname is inherent bij een ontwikkeling in stedelijk gebied en wordt gelet op de beperkte mate acceptabel geacht.

h. De afstand tussen de woning van reclamant en de Hulkesteinflat bedraagt meer dan 110 meter. Gelet op deze grote onderlinge afstand wordt de verwachte inkijk niet zodanig geacht dat dit leidt tot onevenredige aantasting van het woongenot. Daarnaast zijn de bomen in de huidige situatie ook niet beschermd en kunnen gekapt worden.

i. Dit bezwaar is afkomstig van de bewoners woonachtig in de panden die zijn gelegen aan weerszijde van de doorsteek naar de Oranjestraat. De gemeente beseft dat voor de bewoners de situatie gaat veranderen maar vindt de nieuwe situatie vanwege de volgende argumenten acceptabel:
   - in het verleden werd de doorsteek gebruikt als (tweede) toegang tot het garagebedrijf. Dat betekent dat auto's en kleine vrachtauto's gebruik maken van deze doorsteek. In het nieuwe plan is alleen nog langzaam verkeer toegestaan. Er zal sprake zijn van een intensiever gebruik maar wel minder belastend.
   - in de handreiking 'bedrijven en milieuzonering' van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) worden vanuit hinder richtafstanden genoemd voor bedrijven voor verschillende gebieden (omgevingstype). Het gaat dan om richtafstanden gebaseerd op o.a. het aspect geluid en geur. Het gebruik van deze handreiking is een geaccepteerde wijze om een inschatting te maken van de mogelijk gevolgen van een activiteit in de omgeving. De wijk Lombok is een 'gemengd gebied' gezien de mate van functiemenging (direct naast woningen komen andere functies voor zoals winkels, horeca en kleine bedrijven). Een supermarkt is volgens de handreiking een categorie 1 bedrijf. De richtafstand voor bedrijfsactiviteiten is in een gemengd gebied voor categorie 1 bedrijven nul meter. Er wordt aan deze richtafstand voldaan.
   - Wonen nabij een supermarkt is in een stedelijke omgeving een normale en acceptabele situatie. In Arnhem zijn, zeker in de oudere wijken, veel supermarkten en andere winkels en lichte horeca gelegen in een woonomgeving met naast of boven een voorziening woningen. Dit is ook het geval bij de bestaande Spar-supermarkt aan de Utrechtseweg. Dat brengt een mate van 'overlast' met zich mee maar dit is niet zodanig dat er sprake is van een onacceptable situatie.
   - Zoals aangetoond in hoofdstuk 5 van de toelichting en de bijbehorende onderzoeken wordt aan alle wet- en regelgeving voldaan.

   Gezien het bovenstaande is onze conclusie dat van een onevenredige aantasting van het woongenot geen sprake is.

j. Verwezen wordt naar de beantwoording onder punt i.

k. Op basis van het geldend bestemmingsplan zijn vlaggenmasten binnen de detailhandel en gemengde bestemmingen toegestaan. Daarnaast zijn vlaggenmasten voor een deel vergunningsvrij (1 per erf en 6 meter hoog). Volledige uitsluiting van vlaggenmasten is in een bestemmingsplan dan ook niet mogelijk en ook niet wenselijk. Zoals ook onder punt i. is aangegeven is er sprake van een stedelijke omgeving. De mate van'overlast' is zeer miniem en past binnen een binnenstedelijke omgeving.

Verkeer

l. In paragraaf 5.3.1 van de toelichting is de verkeersgeneratie opgenomen. Aan de hand van de CROW-publicatie 317 'Kencijfers parkeren verkeersgeneratie' is het aantal verkeersbewegingen berekend. De verkeersgeneratie van de supermarkt bedraagt 2.403 mvt/e. De twee bestaande panden in het plangebied kunnen verschillende functies krijgen. De hoogste verkeersgeneratie van de mogelijke functies in deze panden wordt veroorzaakt door detailhandel. De verkeersgeneratie bedraagt 73,7 mvt/e per 100 m^2 bvo voor een “buurt- en dorpscentrum”. De verkeersgeneratie van de twee bestaande panden bedraagt maximaal daarmee 236 mvt/e. De totale verkeersgeneratie van auto’s bedraagt 2.639 mvt/e.

m. In het kader van dit bestemmingsplan wordt sec gekeken naar de gevolgen die deze ontwikkeling heeft voor de verkeersafwikking en verkeersoverlast in de omgeving. Dan is de conclusie dat (extra) opstoppingen en verkeershinder als gevolg van de ontwikkeling, met inachtneming van de te treffen maatregelen, niet te verwachten zijn. Hieronder wordt dit toegelicht.
In de rapportage 'Rekenresultaten kruispunt AH019' is (Bijlage 4 bij de toelichting) onderzocht of een nieuwe aansluiting van de supermarkt op de Utrechtseweg (met verkeerslichten geregeld) mogelijk is, zonder dat een verslechtering van de verkeersdoorstroming op de Utrechtseweg ontstaat. Hiertoe zijn 3 vormgevingsvarianten doorgerekend. Uit de getoetste ontwerpen blijkt dat het toevoegen van de ontsluiting van de supermarkt geen nadelige invloed op de afwikkeling heeft, in vergelijking met de basisvariant waarbij het deelkruispunt Oranjestraat wordt aangepast. In beide gevallen ligt de maatgevende conflictgroep op het deelkruispunt Oranjestraat. Het toestaan van oversteekbewegingen voor auto's (rechtdoor tussen supermarkt en Hulkesteinseweg) is eveneens mogelijk zonder verdere invloed op het kruispunt als geheel. Ondanks de hogere cyclustijd en conflictbelasting, is er sprake van een redelijke reservecapaciteit in de verkeersregeling, waardoor er ruimte blijft voor prioriteitsmaatregelen voor de bus. Inhoudende dat voor een goede ontsluiting van het gebied de verkeerslichteninstallatie en wegindeling ter plaatse van de Utrechtseweg worden aangepast.
Om de verkeersgevolgen van de komst van de supermarkt voor de Oranjestraat en Brouwerijweg in kaart te brengen is er aanvullend onderzoek uitgevoerd (Bijlage 5 bij de toelichting). Uit de conclusies van dit onderzoek blijkt dat een nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg geen gevolgen heeft op de hoeveelheid verkeer in de Oranjestraat. De veranderingen in verkeersstromen heffen elkaar vrijwel op. De verkeersintensiteiten op de Brouwerijweg wordt naar verwachting zelfs wat minder.

n. Het veranderen van verkeerslichteninstallatie en wegindeling is geen onderdeel van een bestemmingsplan maar gaat via een Verkeersbesluit. Het is wel noodzakelijk dat de maatregelen passen binnen het geldende bestemmingsplan. In dit geval passen de voorgestelde wijzigingen in het geldende bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtsestraat' en vinden plaats op grond van de gemeente Arnhem. De gemeente Arnhem neemt voor de uitvoering de verantwoordelijkheid. Een nadere waarborg is niet noodzakelijk.

o. Hieronder de reactie op de opmerking over het verkeersonderzoek:
   1. Er zijn twee onderzoeken uitgevoerd. In de rapportage 'Rekenresultaten kruispunt AH019' is door adviesbureau Grontmij (zie bijlage 4 van de toelichting) onderzocht of een nieuwe aansluiting van de supermarkt op de Utrechtseweg (met verkeerslichten geregeld) mogelijk is, zonder dat een verslechtering van de verkeersdoorstroming op de Utrechtseweg ontstaat. Gezien het doel van dit onderzoek is de situatie op andere wegen in de omgeving niet van belang.
      In het onderzoek 'Verkeersgevolgen in de Oranjestraat en de Brouwerijweg' (zie bijlage 5 van de toelichting) zijn de verkeersgevolgen van de komst van de supermarkt voor de Oranjestraat en Brouwerijweg in kaart gebracht. In dit onderzoek is dus ook naar de gevolgen voor de Oranjestraat gekeken. Gezien de resultaten is de verwachting dat de verkeersintensiteit in andere wijken in Lombok ook niet enorm zal stijgen (de veranderingen in verkeersstromen heffen elkaar vrijwel op).
   2. Uit de rapportage 'Rekenresultaten kruispunt AH019' (zie bijlage 4 van de toelichting) blijkt dat de nieuwe aansluiting van de supermarkt geen nadelige invloed op de afwikkeling van het verkeer heeft ten opzichte van de bestaande situatie. Dat betekent dat door de komst van de supermarkt de gevolgen van de eventuele groei van het autoverkeer op de Utrechtseweg niet anders zijn dan in de bestaande situatie. De komst van de supermarkt zorgt dus niet voor een extra nadelig effect.
   3. De vierkante meters worden bij de vaststelling gewijzigd. In het ontwerp-bestemmingsplan is een supermarkt van maximaal 1.800 m^2 exclusief de tapis roulant en laad- en losruimten mogelijk gemaakt. Dit wordt gewijzigd naar 1.550 m^2 bvo exclusief de tapis roulant en de afzetruimte van de containers. Dit is 50 m^2 meer dan het oppervlak dat is meegenomen in het onderzoek en dat is een marginaal verschil dat niet tot andere uitkomsten leidt.
   4. Er is niet veelal de laagste telling gebruikt, zoals reclamant stelt. Er is gebruik gemaakt van de verkeerscijfers vanuit de huidige situatie uit de aangeleverde COCON en deze zijn op een aantal punten aangepast. Dit is in paragraaf 2.2 van het onderzoek toegelicht.
   5. Met conflictvrij wordt hier bedoeld, dat er geen conflicterende verkeersstromen gelijktijdig groen krijgen (en daarmee een potentieel veiligheidsrisico vormen).
   6. Vanuit de analyse is gesteld dat de verwachting is dat de blokkade kans door opgesteld verkeer voor linksaf naar de Oranjestraat sterk wordt verkleind ten opzichte van de huidige

indeling (waarbij verkeer naar de Utrechtseweg in dezelfde wachtrij staat). Dit heeft te maken met de aparte opstelstrook voor linksafslaand verkeer.

7. Uit de uitgevoerde onderzoeken naar zowel de Utrechtsestraat (kruising) als de omliggende van belangzijnde wegen (Oranjestraat en Brouwerijstraat) blijkt dat in de toekomstige situatie - door het treffen van verkeerskundige maatregelen - de verkeersituatie wordt verbeterd en de supermarkt verkeerskundig inpasbaar is. Een onderzoek is altijd een simulatie van de werkelijkheid. Dat betekent dat het niet de werkelijkheid is. Een onderzoek is echter wel de enige manier om de gevolgen van mogelijke verkeersmaatregelen inzichtelijk te maken en met elkaar te vergelijken. Daarnaast is een onderzoek in de jurisprudentie ook een geaccepteerd instrument voor de onderbouwing van een bestemmingsplan.

p. De doorsteek tussen het perceel aan de Utrechtseweg en de Oranjestraat was in het verleden ook in gebruik als ontsluiting van het garagebedrijf. De doorsteek zal in de toekomst intensiever worden gebruikt. De gemeente is echter van mening dat dit -gelet op de ligging in een stedelijke omgeving - geen onacceptabele situatie oplevert (zie ook beantwoording in punt i.). De doorsteek is een voorwaarde vanuit de gemeente om medewerking te verlenen aan de voorgenomen ontwikkeling. Dit vanwege het feit dat de doorsteek bijdraagt aan het versterken van de wijkeconomie, aangezien er sprake zal zijn van een korte looproute tussen de bestaande winkels in de Oranjestraat en het plangebied.

q. Door het verplaatsen van de supermarktfunctie uit de Oranjestraat zal het bevoorradingsverkeer in die straat en de wijk afnemen. Dat komt de verkeersdoorstroming en –veiligheid in zijn algemeen en die van het schoolverkeer in het bijzonder ten goede.

r. De ontsluiting(sweg) van de supermarkt wordt opgenomen in de verkeersregelinstallatie van het verkeerskruispunt. De gemeente Arnhem neemt hiervoor de verantwoordelijkheid. Hierdoor krijgt de supermarkt een eigen verkeerslicht voor het op- en afrijden van het terrein.
Door het verplaatsen van de supermarktfunctie uit de Oranjestraat zal het bevoorradingsverkeer in die straat en de wijk afnemen. Dat komt de verkeersdoorstroming en –veiligheid in zijn algemeen en die van het schoolverkeer in het bijzonder ten goede.

Parkeren

s. In de ondergrondse parkeergarage komen 81 parkeerplaatsen ten behoeve van de functies op het terrein. Omdat de parkeerplaatsen ondergronds worden gerealiseerd, zullen ze niet de uitstraling van het terrein van de Utrechtseweg bepalen noch enige overlast voor de omliggende woningen veroorzaken.
De functionele mogelijkheden in het plangebied worden door de regels in artikel 15 (Overige regels) beperkt. Hier is geregeld dat aan de gemeentelijke parkeernorm moet worden voldaan. Dat betekent dat er niet meer functies kunnen komen dan waarvoor parkeerplaatsen op het terrein aanwezig zijn.

t. De indiener van de zienswijze geeft aan dat er bij de berekening van de parkeerbehoefte uitgegaan moet worden van de maximaal mogelijke planologische invulling. Zoals aangegeven in de beantwoording onder b is de gemeente het hiermee eens en is het bestemmingsplan (zowel de regels als paragraaf 4.3.3) hierop aangepast.

u. Het bestemmingsplan maakt alleen in het hoekgebouw en in de villa wonen mogelijk.
Voor het hoekgebouw (bestemming 'Gemengd-2') geldt dat het bestemmingsplan is aangepast zodanig dat de boven de begane grond lagen uitsluitend voor wonen (in de vorm van twee woningen/appartementen) mogen worden gebruikt. Hierop is de parkeerberekening aangepast. Voor de villa geldt dat in de parkeerberekening is uitgegaan van de meest ongunstige situatie. Wonen betreft een functie met een relatief lage parkeerbehoefte en is daarom achterwege gelaten.

v. Reclamant geeft aan dat bij het hoekpand wordt uitgegaan van functie wonen terwijl deze panden ook voor detailhandelsdoeleinden gebruikt mogen worden. In het onderzoek is uitgegaan van detailhandel op begane grond en wonen op verdieping (2 appartementen/woningen). Op verdieping mag geen detailhandel plaatsvinden op basis van de regels. Volgens het ontwerp-bestemmingsplan waren op de verdieping wel vergaderruimtes etc toegestaan. Dit is in het bestemmingsplan gewijzigd. De boven de begane grond gelegen bouwlagen van het hoekpand mogen uitsluitend gebruikt worden als wonen (in de vorm van maximaal twee woningen/appartementen).

w. De verwachting is dat de meeste bezoekers gebruik zullen maken van de parkeergelegenheid bij de nieuwe supermarkt. Hier komen voldoende parkeerplaatsen in een ruime overzichtelijke parkeergarage. Het is niet uit te sluiten dat een enkele bezoeker toch elders zijn auto zal neerzetten. Indien dat op illegale wijze gebeurd, moet er door de politie of handhaving worden

opgetreden. Een bestemmingsplan is niet het instrument om (illegaal)parkeren in de omliggende wegen te reguleren.

Groen

x. In de bestaande situatie zijn de bomen op het terrein niet beschermd. De kapvergunning is afgeschaft dus kunnen de bomen op het terrein (en op het terrein van Utrechtseweg 286) zonder vergunning worden gekapt. In het nieuwe bestemmingsplan is de groene inrichting van het voorterrein van de villa met een voorwaarde verplichting opgelegd. Dat betekent dat de groene uitstraling van het voorterrein juridisch is geborgd.
Verder is het kappen van enkele bomen en het verwijderen van groenvoorzieningen noodzakelijk om het voorgenomen plan te kunnen realiseren. Bij het inpassen van het plan heeft het onderdeel groen en de inrichting van de tuin behorend bij de villa een belangrijke rol gespeeld. Uit de balans, zoals opgenomen in de toelichting in subparagraaf 5.6.2., blijkt dat het aantal bomen toeneemt met drie en het totale oppervlak aan groen op maaiveldniveau afneemt met 244 m². Hier staat tegenover dat het dak van de supermarkt, over een oppervlak van ongeveer 1.770 m², als groen dak wordt ingericht. Door deze vergroening wordt een bijdrage geleverd aan de klimaatbestendige stad en neemt de belevings- en gebruikswaarde van het groen in het gebied toe.
Gelet op het vorenstaande wordt het kappen van een zestal bomen acceptabel geacht. Er wordt met de bouwsystematiek nadrukkelijk rekening gehouden met de bestaande wortelstelsels van de te handhaven bomen in de tuinen ten westen van het perceel. Daarnaast zal ervoor gezorgd worden dat zowel de bestaande als nieuwe bomen voldoende onder- en bovengrondse groeiruimte krijgen. Het groen in het plangebied wordt daarmee duurzamer ingericht.

Lichthinder

y. Volgens het geldende bestemmingsplan ‘Lombok - Hulkestein - Utrechtsestraat’ mag een deel van het binnenterrein reeds worden gebruikt voor bedrijfsmatige activiteiten. Hierbij kan ook sprake zijn van verlichting.
In de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (bijlage 2 van het Besluit omgevingsrecht) is straatmeubilair (zoals lantaarnpalen) vergunningsvrij. Dat betekent dat de gemeente in een bestemmingsplan geen eisen kan stellen aan de hoogte of type van de lantaarnpalen.
In het plan wordt uitgegaan van slimme verlichting. Dit betreft verlichting die beter gestuurd kan worden, zodat eventueel lichthinder op de omgeving tot een minimum wordt beperkt.

z. Het klopt dat er nog geen lichtplan is opgesteld. Uitwerking van dit plan zal in de vervolgfase plaatsvinden, een en ander in afstemming met de klankbordgroep.

Voorstel college:

De zienswijzen geven ten aanzien van dit onderwerp aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

5. Milieukundige aspecten

Bezwaren:

Archeologie

a. Het bestemmingsplan beoogt het mogelijk maken van een ondergrondse parkeergarage. Niet onderzocht is of mogelijk in de bodem archeologische waarden aanwezig zijn. De uitvoerbaarheid van het plan is dan ook niet bekend. In artikel 4.2. van de planregels is weliswaar geregeld dat voor ondergronds bouwen eerst archeologisch onderzoek moet worden gedaan, afgevraagd wordt of dit niet met een binnenplanse afwijkingsmogelijkheid geregeld moet worden. Kan bovengrondse bebouwing nog gerealiseerd worden als ondergronds niet gebouwd kan worden in verband met archeologie? En wat voor gevolgen heeft dit voor de aanleg van voldoende parkeergelegenheid?

Geluid en fijnstof

b. Uit onderzoek is gebleken dat een supermarkt en een bouwmarkt de meeste geluidsoverlast opleveren. Reclamant is niet tegen ontwikkeling van het terrein, maar wel tegen de komst van één van deze twee branches, zeker gezien de omvang.
c. Gevreesd wordt voor geluidsoverlast als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling. Het gaat hierbij om de zoemende installaties en koelcondensor (7 dagen per week, 24 uur per dag), de in- en uitrijdende voertuigen (met bijbehorende waarschuwingspiep), de laad- en losactiviteiten, dakterras en overig geluid afkomstig van winkelwagens, glasbak, brommers en pratende mensen.
d. Reclamant vraagt zich af of aan alle normen wordt voldaan, waaronder de binnenwaarde. Dit vanwege het feit dat woning van reclamant niet voorzien is van dubbelglas of andere geluidwerende voorzieningen.
e. De geluidsoverlast zal het aantal toegestane decibellen (gemiddeld) misschien niet overschrijden. Maar het gaat reclamant om het verschil. Nu is het stil en straks continue overlast zowel doordeweeks (overdag en 's-avonds), zaterdag en zondag. Het verschil tussen huidig en toekomstig is belangrijker dan de toegestane decibellen uit een gemiddelde norm. Het verschil tussen huidige en toekomstige geluidsniveau is erg groot.
f. Het gebied van de supermarkt ligt in het carré Utrechtseweg, Oranjestraat, Alexanderstraat en Wilhelminastraat. Nu al fungeert dit gebied, waar alle achtertuinen op elkaar uitkomen, als een klankkast. Geluidsbronnen die 10 tot 24 uur per dag hoorbaar zijn zullen dit alleen maar versterken. Zeker als de aanwezige grote bomen gekapt moeten zullen worden. Bekend is dat groen geluid dempt. Daarnaast is geen rekening gehouden met weerkaatsing van het geluid van de Hulkesteinflat weer richting de woonwijk.
g. Reclamant vraagt zich af of de overkapping ten behoeve van het laden en lossen niet als klankkast zal fungeren.
h. Reclamant vreest voor geluidsoverlast als gevolg van brommers, waarvan het geluid wordt versterkt door het steegprofiel.
i. Reclamant geeft aan dat alle installaties inpandig, naast het gebouw, of tussen de bebouwing en de tuinmuur moeten worden geplaatst en niet voor zover mogelijk. Dit ter voorkoming van geluidsoverlast.
j. Het bestemmingsplan laat ruimte voor boodschappenkarretjes door de doorsteek (Utrechtseweg-Oranjestraat) met klinkerverharding. Dit zal voor de nodige geluidsbelasting met zich mee brengen op omliggende woningen.
k. Hoe wordt omgegaan met een horecagelegenheid in monumentale villa in relatie tot geluidsoverlast (sluitingstijd). Dit mede gelet op het klankkast-effect.
l. Nergens in het plan staat hoe de ventilatie van de parkeerkelder plaats gaat vinden. Welke installaties zijn nodig? Deze moeten in elk geval worden meegenomen in het geluidsrapport.
m. Het plan brengt door toenemend verkeer een toename van fijnstof met zich mee. Er zijn zorgen ten aanzien van de luchtkwaliteit en dan specifiek ter plaatse in- en uitgang parkeergarage, de zij-ingang van de supermarkt en de laad- en loslocatie nabij de tuinen van de Oranjestraat, Alexanderstraat en Wilhelminastraat. Vanwege de dagelijks stilstaande file en het sluipverkeer in de Oranjestraat wordt de norm van fijnstof reeds overschreden (zie Rapportage luchtkwaliteit 2005 gemeente Arnhem); overschrijding in de Oranjestraat van de daggemiddelde grenswaarde van PM_{10} 50 microgram per kuub (gedurende meer dan 35 dagen per jaar). Reclamant heeft in de huidige situatie al regelmatig astmatische klachten. Met de komst zal het aantal verkeersbewegingen in de wijk toenemen en leidt dit tot verdere verslechtering van de luchtkwaliteit. Omdat er steeds meer bekend wordt over de effecten van fijnstof, is het gevaar van fijnstof als gevolg van uitlaatgassen de afgelopen 4 jaar groter geworden.

n. Het bestemmingsplan gaat volstrekt voorbij aan de problematiek van de roet en pakdeeltjes (aromatische koolwaterstoffen) onderzoeken en publicaties van onder andere Rijksinstituut voor de Volksgezondheid toont het carcinogeen karakter van deze deeltjes, welke in dit bestemmingsplan buiten de meetsystematiek voor de luchtkwaliteit is gehouden. Het hoofdstuk luchtkwaliteit is onbetrouwbaar en onacceptabel incompleet.

Geur

o. De rookgassen van auto's in de parkeergarage zal afgevoerd moeten worden. De tuinen die aan de (nader te bepalen) uitlaat van de parkeergarage zitten zullen hiervan overlast ondervinden. Inzichtelijk dient te worden gemaakt wie er overlast van gaat ondervinden en hoeveel.
p. Hoe wordt omgegaan met een horecagelegenheid in monumentale villa in relatie tot stankoverlast.

Grondwater

q. De vrees bestaat dat als gevolg van de ondergrondse bouw problemen zullen ontstaan ten aanzien van het grondwater op aangrenzende percelen. Gevreesd wordt voor verzakkingen in de tuin (schuurtjes) en het vochtiger worden/onderlopen van kelders (vaak woonruimten) en souterrains. Dit vanwege het feit dat het water dat van De Veluwe naar de Rijn loopt geblokkeerd zal worden door een damwand, welke achter alle tuinen en schuurtjes aan de Alexanderstraat zal lopen.
r. In de toelichting staat beschreven dat de onderzijde van de damwanden geperforeerd worden. Verzocht wordt om nadere informatie van de damwand (diepte, dikte, grondlagen etc.) in de nieuwe situatie. Reclamant vraag zich daarnaast af of de werking van perforatie van de damwand beproefd is en werkt of dat het een proef betreft.

Beantwoording:

Archeologie

a. Het klopt dat er nog geen archeologisch onderzoek is verricht. Zoals in de toelichting van het bestemmingsplan is beschreven (paragraaf 5.9), is de verwachting dat in het plangebied géén archeologische resten worden aangetroffen die op de plaats van vinden bewaard moeten worden. Deze verwachting is gebaseerd op de archeologische verwachtingskaart (uit de Erfgoedverordening van de gemeente Arnhem), die een eerste inschatting geeft op de kans om archeologische waarden aan te treffen. De verwachting is vooral gebaseerd op de oudlandschappelijke ligging, te weten de flank van de stuwwal in de overgangszone naar het rivierengebied. Vanuit deze locatie waren op korte afstand verschillende landschappen te exploiteren. In de richting van de beekdalen, dus naar het westen en oosten gerekend vanuit het plangebied, is de kans op bewoning echter groter. In 2011-2012 is westelijk van het plangebied, ter hoogte van Hoogstedelaan-Klingelbeekseweg en grenzend aan een beekdal, een opgraving uitgevoerd. Hierbij zijn nederzettingsresten uit diverse perioden aangetroffen, conform de verwachting. Ook waarnemingen in relatie tot het oostelijker gelegen beekdal van de Jansbeek onderschrijven de verwachting. De oudlandschappelijke situatie als ook de archeologische gegevens elders (waaronder de spreiding van vindplaatsen) wijzen niet op resten binnen het plangebied die de uitvoerbaarheid van het plan financieel of maatschappelijk in de weg staan. Ruim voorafgaand aan de start van de bodemwerkzaamheden wordt er een veldonderzoek uitgevoerd in de vorm van een vlakdekkende opgraving van de gronden waar bodemingrepen zullen plaatsvinden. De eerste meter zal ontgraven worden met behulp van een vakbekwame machinist (bekend met de werkwijze van archeologen) en in aanwezigheid van de gemeentelijk archeoloog. Hiermee wordt het gebied zorgvuldig in kaart gebracht. Mocht er relevante archeologie gevonden, dan zal deze conform de Erfgoedwet worden gedocumenteerd (behoud ex situ). Mochten er archeologische waarden van nationaal belang worden aangetroffen die behoud in situ (op de plaats van aantreffen) vergen, dan wordt ook hierin uiteraard de wettelijke procedure gevolgd. De kans hierop wordt echter, zoals beschreven, zeer klein geacht.
   Er is naar aanleiding van de zienswijze wel gekozen om de bouwregels van de artikelen die ondergronds bouwen mogelijk maakt, te wijzigen zodanig dat het bestemmingsplan de mogelijkheid biedt om aan de omgevingsvergunning bouwen voorwaarden mee te geven voor de bescherming of instandhouding van de archeologische waarden.
   In de exploitatie van de ontwikkelaar is rekening gehouden met extra kosten bij de bouw voor onder andere het inhuren van een archeoloog voor de begeleiding bij de bouw.

Geluid en fijnstof

b. In het akoestisch onderzoek (bijlage 7 bij de toelichting), waarbij is uitgegaan van een worst-case situatie, zijn de conclusies van het onderzoek naar de komst van de supermarkt op gebied van verkeersbewegingen (van bezoekers op het parkeerterrein en de toegangsweg en van bevoorrading) en geluid tijdens laden en lossen, winkelwagentjes en installaties beschreven. De conclusie is dat met inachtneming van de te treffen maatregelen (o.a. geluidscherm) wordt voldaan aan de algemene voorschriften van het Activiteitenbesluit. Hiermee is de voorgenomen ontwikkeling uitvoerbaar en in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening.
Overigens is het op dit moment mogelijk en toegestaan om op de locatie een garagebedrijf met schadeherstelinrichting te vestigen, of een bedrijf van vergelijkbare orde. Dat is een wezenlijke zwaardere milieubelasting dan de beoogde supermarkt. Van een verzwaring van bedrijfsactiviteiten is dan ook geen sprake.

c. Verwezen wordt naar de beantwoording onder b. De installaties worden zoveel mogelijk inpandig geplaatst, op het dak zal uitsluitend een koelcondensor worden geplaatst. Het geluidvermogenniveau (LWR) conform leveranciersgegevens bedraagt 68 dB(A). De installatie voldoet hiermee aan de huidige stand der techniek. De maatgevende periode voor de geluidbelasting op geluidgevoelige bestemmingen vanwege de koelcondensor is de nachtperiode. Uit de berekeningen, welke uitgaat van een worst-case situatie (installatie zo dicht mogelijk bij een woning), blijkt dat de geluidbelasting ten hoogste 25 dB(A) in de nachtperiode bedraagt en daarmee ruimschoots aan het toetsingskader voldoet. Alle relevante geluidsbronnen die in het kader van wet- en regelgeving dient te worden onderzocht is meegenomen in het akoestisch onderzoek. Het akoestisch onderzoek voldoet aan alle wettelijke voorwaarden. De locatie en wijze van situering van de koelcondensor zal in verband met uitzicht juridisch planologisch worden vastgelegd. De installatie zal hierdoor op grotere afstand tot omliggende woningen komen te liggen, inhoudende dat de geluidsbelasting lager zal uitvallen. Uit het onderzoek blijkt dat waar op het dak de installatie ook wordt geplaatst, er wordt voldaan aan de wettelijke voorwaarden. Door de locatie vast te leggen, komt de installatie in ieder geval verder van de woningen te liggen. Dat betekent dat de geluidssituatie gunstiger wordt. Van een onaanvaardbare geluidsituatie als gevolg van de koelcondensor is en was geen sprake.
Om de locatie van de koelcondensor nauwkeuriger vast te leggen, zijn een aantal wijzigingen voorgesteld:
   - volgens de wijze van meten worden ongeschikte bouwdelen zoals niet meegenomen bij de berekening van de maximumbouwhoogte. Het voorstel is om dit lid aan te passen en airco's en koelcondensoren hiervan uit te sluiten.
   - op de verbeelding (plankaart) wordt voor een beperkt deel van de supermarkt (op de bestemming 'Detailhandel') een bouwaanduiding opgenomen. Hier is de bouw van een koelcondensor onder voorwaarden (hoogte en oppervlak) toegestaan

d. In het kader van het realiseren van de supermarkt is op basis van het Activiteitenbesluit milieubeheer onderzoek gedaan naar onder andere het verkeer dat van en naar de supermarkt toegaat, het laden en lossen en de installaties. Uit dit akoestisch onderzoek (zie bijlage 7 bij de toelichting) blijkt dat aan alle normen wordt voldaan.
Naast een toets aan het Activiteitenbesluit milieubeheer is ook in het kader van een goede ruimtelijke ordening naar de inpassing van de supermarkt gekeken. Hierbij is de handreiking 'Bedrijven en milieuzonering' van de VNG gebruikt. In de handreiking worden vanuit hinder richtafstanden genoemd voor bedrijven voor verschillende gebieden (omgevingstype). Het gaat dan om richtafstanden gebaseerd op o.a. het aspect geluid en geur. Het gebruik van deze handreiking is een geaccepteerde wijze om een inschatting te maken van de mogelijk gevolgen van een activiteit in de omgeving. De wijk Lombok is een 'gemengd gebied' gezien de mate van functiemenging (direct naast woningen komen andere functies voor zoals winkels, horeca en kleine bedrijven). Een supermarkt is volgens de handreiking een categorie 1 bedrijf. De richtafstand voor bedrijfsactiviteiten is in een gemengd gebied voor categorie 1 bedrijven nul meter. Er wordt aan deze richtafstand voldaan en de conclusie is dat een supermarkt in een gemengd gebied acceptabel is.

e. In het akoestisch onderzoek zijn zowel de ‘langtijdgemiddeld beoordelingsniveau’ (afzonderlijk voor de dag- en avondperiode) en de ‘maximaal beoordelingsniveau's' onderzocht. De geluidbelasting wordt dus niet uitgemiddeld over 24 uur. De gemeente is van mening dat het akoestisch onderzoek zorgvuldig en betrouwbaar is. De in het akoestisch rapport genoemde geluidsniveau's, welke voldoen aan alle normen, zijn passend in een woonwijk in een stedelijke omgeving. Van onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat als gevolg van hoge geluidsniveau's is dan ook geenszins sprake.
Het terrein waar de supermarkt is gepland wordt al jaren niet gebruikt. Dat is geen representatieve

situatie. De komst van de supermarkt moet vergeleken worden met de bestaande gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden. Op dit moment is het mogelijk en toegestaan om op de locatie een garagebedrijf met schadeherstelinrichting te vestigen, of een bedrijf van vergelijkbare orde. Dat is een wezenlijke zwaardere milieubelasting dan de beoogde supermarkt. Oftewel gesteld kan worden dat vanuit planologisch oogpunt de milieubelasting per saldo zal verminderen.

f. In het akoestisch onderzoek supermarkt Utrechtseweg zijn de conclusies van het onderzoek naar de komst van de supermarkt op gebied van verkeersbewegingen (van bezoekers op het parkeerterrein en de toegangsweg en van bevoorrading) en geluid tijdens laden en lossen, winkelwagentjes en installaties beschreven. Hierbij is rekening gehouden met weerkaartsingen. De conclusie is dat de geluidbelasting voldoen aan de algemene voorschriften van het Activiteitenbesluit.
   Voor de bomen die gekapt worden, komen bomen en groen terug, zelfs meer dan nu aanwezig is, ook verticaal groen op de muren. De geluiddempende functie van dit compenserende groen is sterker dan het huidige niveau.
g. Het geluid van bezoekers van de supermarkt is geen onderdeel dat in het kader van het Aktiviteitenbesluit wordt onderzocht. Dit onderdeel wordt meegenomen in de beoordeling of er sprake is van een 'goede ruimtelijke ordening'. Zoals ook in de beantwoording van punt d. is opgenomen, wordt hierbij gebruik gemaakt van de handreiking 'Bedrijven en milieuzonering' van de VNG. Hieruit volgt dat voor een gemengde wijk de richtafstand nul meter is. Dat betekent dat een supermarkt in de woonomgeving passend is en dat enige mate van 'overlast' acceptabel wordt geacht.
   De overkapping wordt in het bestemmingsplan mogelijk gemaakt om eventuele overlast van o.a. geluid van winkelwagentjes te beperken. Voor de winkelwagentjes geldt dat deze niet buiten de overkapping gebruikt mogen en kunnen worden. De verdere inrichting en het ontwerp van de supermarkt (inclusief overkapping) zal in het verdere traject worden uitgewerkt.
h. De doorsteek tussen het perceel aan de Utrechtseweg en de Oranjestraat was in het verleden ook in gebruik als ontsluiting van het garagebedrijf. Toen maakten er nog auto's en busjes gebruik van de doorsteek. In het bestemmingsplan is geregeld dat de doorsteek uitsluitend bestemd is voor langzaam verkeer. Auto's en busjes zijn dus niet meer toegestaan. Door de komst van de supermarkt zal doorsteek in de toekomst mogelijk intensiever worden gebruikt (mogelijk ook door brommers). De gemeente is echter van mening dat dit in een stedelijke omgeving geen onacceptabele situatie oplevert.
i. De installaties zijn zoveel mogelijk inpandig geplaatst, uitsluitend zal op het dak een koelcondensor worden geplaatst. Het is niet mogelijk om een koelcondensor inpandig, naast het gebouw of tussen de bebouwing en de tuinmuur te plaatsen. Met een wijziging van het bestemmingsplan wordt geregeld dat de koelcondensor niet overal op het dak kan worden geplaatst maar op één locatie.
   Overigens blijkt uit het akoestisch onderzoek dat de betreffende installatie voldoet aan alle geluidsnormen zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit. Onevenredige geluidsoverlast is dan ook niet te verwachten.
j. Een bestemmingsplan is niet het instrument om het gebruik van de doorsteek door mensen met boodschappenkarretjes te verbieden. Initiatiefnemer zal echter de nodige (fysieke) maatregelen treffen om dergelijke situaties te voorkomen.
k. Geluidsoverlast van een horecagelegenheid komt vooral voort uit stemgeluid van mensen op het terras. Met deze geluidsbron is in het akoestisch onderzoek rekening gehouden en is het onderdeel weerkaatsing (klankkast-effect) meegenomen. Uitgegaan is dat het terras geopend is van 10:00 tot en met 23:00 uur. Aangetoond is dat aan alle normen kan worden voldaan mits in hetzelfde pand geen reguliere woningen (niet zijnde bedrijfswoningen) worden gerealiseerd. Dit laatste is ook juridisch in de regels geborgd (artikel 5.3 sub b.).
l. Het aanzuigen van verse lucht voor de parkeergarage zal in principe geschieden door de toegang van de parkeergarage. De ventilatie zal zoveel mogelijk op natuurlijke wijze plaatsvinden. Daartoe worden in de gevel/vloer ter plekke van de voorgevel van de Supermarkt, achter de Villa (Utrechtseweg 284) openingen gecreëerd voor het afvoeren van lucht. Zonodig zal deze natuurlijke ventilatie worden ondersteund door zogenaamde stuwventilatoren welke aan het plafond in de kelder worden geplaatst. In de ontwerpfase zal dit nader worden uitgewerkt.
   Zowel gebouw-intern (installatietechnisch/ventilatoren) alsook gebouw-extern (verschijningsvorm) zullen nader worden gedimensioneerd en ingepast. Overlast ten gevolge van ventilatoren is te verwaarlozen omdat deze inpandig worden gepositioneerd. Door situering van de openingen achter de Villa is eventuele overlast van bijvoorbeeld uitlaatgassen voor omwonenden eveneens geminimaliseerd.

m. In het kader van het bestemmingsplan is een onderzoek luchtkwaliteit uitgevoerd (bijlage 6 bij de toelichting). Getoetst is aan het principe van 'niet in betekende mate' en de Wet luchtkwaliteit. De concentraties luchtverontreinigende stoffen liggen onder de grenswaarden in de drie jaren (2015, 2020 en 2030). Deze grenswaarden zijn op Europees niveau vastgesteld ter bescherming van mens en milieu tegen schadelijke gevolgen van luchtverontreiniging. Tevens geven de uitkomsten uit de monitoringstool aan dat de concentraties van de luchtvervuilende stoffen in de peiljaren 2020 en 2030 in het plangebied verder afnemen. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's.

n. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen zoals gesteld in hoofdstuk 5.2 uit de Wet Milieubeheer. In Nederland worden alleen overschrijdingen geconstateerd voor fijnstof (PM10) en stikstofdioxide (NO_2). Voor de overige stoffen waarvoor grenswaarden zijn opgenomen worden in Nederland geen overschrijdingen gerapporteerd. Dit geldt ook voor de stoffen (o.a. aromatische koolwaterstoffen) die zijn vermeld in de zogeheten Vierde Dochterrichtlijn (2004/107/EG). Derhalve zijn deze stoffen niet meegenomen in het onderzoek.
De gemeente herkent zich niet in de zienswijze en is van mening dat het onderdeel luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke voorwaarden.

Geur

o. In punt l. wordt ingegaan op de wijze waarop de parkeergarage wordt geventileerd. Hierin is ook aangegeven dat overlast ten gevolge van ventilatoren te verwaarlozen is omdat deze inpandig worden gepositioneerd. Door situering van de openingen achter de Villa is eventuele overlast van bijvoorbeeld uitlaatgassen voor omwonenden eveneens geminimaliseerd.
Parkeergarages worden op basis van de VNG-uitgave 'Bedrijven en milieuzonering' aangemerkt als zijnde maximaal categorie 1-inrichting. Voor het aspect geur geldt, uitgaand van gemengd gebied, een richtafstand van 0 meter. Hiermee wordt voldaan aan de richtafstand ten aanzien van het aspect geur. Van een onevenredige geurbelasting en hiermee aantasting van woon- en leefklimaat is geen sprake.

p. Horecafuncties worden op basis van de VNG-uitgave 'Bedrijven en milieuzonering' aangemerkt als zijnde maximaal categorie 2-inrichtingen. Voor het aspect geur geldt, uitgaand van gemengd gebied (gezien de mate van functiemenging), een richtafstand van 0 meter. De afstand tussen de villa en omliggende woningen bedraagt meer, waarmee voldaan wordt aan de richtafstand ten aanzien van het aspect geur. Afhankelijk van welk type horecavoorziening in de villa zal komen zal ook moeten worden voldaan aan de eisen gesteld in het Activiteitenbesluit. Van een onevenredige geurbelasting en hiermee aantasting van woon- en leefklimaat is geen sprake.

Grondwater

q. Het aspect grondwater heeft bij de planvorming de nodige aandacht gekregen. Als onderdeel van een bestemmingsplan moet een watertoets worden doorlopen. Voor de gemeente Arnhem zijn de effecten van de ontwikkeling op het grondwater één van de onderdelen die in een watertoets onderzocht moeten worden. Voor ontwikkelingen in Arnhem-Noord wordt altijd gekeken naar de grondwaterstand van het diepe grondwater (afkomstig van de Veluwe) en het soms lokaal ondiep voorkomende schijngrondwater. Dit schijngrondwater ontstaat door infiltrerend hemelwater dat stagneert op een zogenaamde storende laag; meestal een leemlaag. Deze schijngrondwaterstanden kunnen lokaal voor onverwachte overlast zorgen zoals natte kruipruimtes of kelders. Via een geohydrologisch onderzoek wordt de bodemopbouw en eventueel aanwezig grondwater in kaart gebracht.
Mede vanwege de ligging is voor de bouw van de supermarkt een geohydrologisch onderzoek uitgevoerd (bijlage 9 bij de toelichting). Uit het onderzoek is gebleken dat in de bodem forse leemlagen voorkomen, maar geen (ondiep) grondwater. Het diepe, van de Veluwe afkomstige grondwater, bevindt zich veel lager (10 meter of meer) en heeft dan ook geen enkel effect op de wijk.
Uit het onderzoek blijkt dat de belangrijkste leemlaag binnen 3 meter vanaf het maaiveld ligt. De eerste meters worden verwijderd voor de bouw van de ondergrondse parkeergarage en daarmee verdwijnt ook deze leemlaag. Verder bevinden zich geen aaneensluitende leemlagen meer in het plangebied die er voor kunnen zorgen dat infiltrerend hemelwater geblokkeerd wordt. Het hemelwater zakt dan ook verder totdat het samenvloeit met het diepe grondwater. Alleen als de bak van de supermarkt op een wat grotere leemlaag zou aansluiten, dan bestaat de mogelijkheid dat op die plek het grondwater lokaal enkele centimeters zou stijgen. Dat effect is echter na enkele meters alweer verdwenen. Maar voor het grootste gedeelte, een enkele plek met leem is nooit uit te sluiten, komt de bak van de supermarkt in een zandige bodem te liggen waardoor het water gewoon naar beneden kan zakken. Hierdoor is het niet te verwachten dat de ondergrondse

bouw voor veranderingen in grondwaterstanden zal zorgen. Hierdoor heeft de bouw geen negatief effect op het (grond)water.
Het concept-bestemmingsplan is (inclusief de Watertoets) in het kader van het wettelijk vooroverleg voorgelegd aan het Waterschap Rijn en IJssel. Het Waterschap heeft ingestemd met het bestemmingsplan en wijze waarop het aspect water was uitgewerkt.

r. Hoe de damwand er precies uitkomt te zien is op dit moment nog niet duidelijk. Dat zal in het kader van de omgevingsvergunning bouw nader worden uitgewerkt. De mogelijke perforaties in de damwand kunnen nodig zijn om de diepe grondwaterstromen door te laten (zie ook bijlage 9 bij de toelichting). Dit is mede afhankelijk van de diepte van de damwand etc. In het kader van het bestemmingsplan is het belangrijk dat de ontwikkeling uitvoerbaar is en voldoet aan een goede ruimtelijke ordening. Met de voorgestelde oplossing is hier sprake van.

Voorstel college:
De zienswijzen geven ten aanzien van dit onderwerp aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

6. Grondexploitatie en tegemoetkoming in schade (planschade)

Bezwaren:

a. Reclamanten geven aan dat het plan met zich mee brengt dat hun woningen minder waard zullen worden en moeilijker verkoopbaar zullen zijn. Eén van de reclamanten geeft aan dat zijn woning langdurig te koop heeft gestaan maar niet verkoopbaar is gebleken uit vrees van de vestiging van een supermarkt. Kan deze schade worden verhaald?
b. Reclamant vraagt zich af of schade tijdens of na de bouw wordt gecompenseerd? Gedacht kan worden aan schade in de kelders als gevolg van grondwateroverlast.
c. Reclamant vraagt zich af of het aspect planschade goed geregeld is, dit vanwege het feit dat dit voor rekening van initiatiefnemer komt. Gevreesd wordt dat planschade niet uitbetaald wordt, hetgeen onzekerheid met zich mee brengt. Er dient een deugdelijke juridische-financiële regeling te komen zodat uitbetaling gegarandeerd is, hierbij kan gedacht worden aan een garantiefonds.
d. De economische uitvoerbaarheid van het plan is niet onderbouwd, uitsluitend is aangegeven dat er een anterieure overeenkomst gesloten is. Het aantonen van de economische uitvoerbaarheid is wel belangrijk dit temeer archeologische vondsten in de bodem voor aanmerkelijk bijkomende kosten kunnen zorgen.

Beantwoording:

a. In afdeling 6.1 van de Wet ruimtelijk ordening wordt ingegaan op de tegemoetkoming in schade (voorheen planschade). Hierin is bepaald dat burgemeester en wethouders degene die, vermogensschade (vermindering waarde onroerend goed) of inkomensschade (omzetdaling) lijdt, op aanvraag tegemoetkoming toe kunnen kennen. Het gaat dan om schade die dan redelijkerwijs, rekening houdend met het normaal maatschappelijk risico, niet voor rekening van aanvrager behoort te blijven. Indien indiener van mening is dat het plan zal leiden tot een waardevermindering van het onroerend goed of omzetderving, kan hiervoor - na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan - afzonderlijk een verzoek om tegemoetkoming in schade worden ingediend.
b. De uitvoerende partijen zijn verzekerd voor schade tijdens of na de bouw als gevolg van de werkzaamheden.
c. Volgens de Wet ruimtelijke ordening wordt planschade door de gemeente uitgekeerd. De gemeente mag een overeenkomst sluiten met een ontwikkelaar om de kosten door te belasten. Dat is in dit geval ook gebeurd. Maar indien er planschade wordt toegekend, zal de gemeente dit bedrag altijd uitkeren. De vrees dat planschade niet zal worden uitbetaald is onterecht en een garantiefonds is niet nodig.
d. De realisatie van het plan betreft een particulier initiatief. Door de initiatiefnemer is naar de gemeente toe aangetoond dat de ontwikkeling economisch uitvoerbaar is. In de exploitatie van het plan is een stelpost opgenomen voor archeologie.

Voorstel college:

De zienswijzen geven ten aanzien van dit onderwerp geen aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

7. Procedure en communicatie

Bezwaren:

a. Zijn er regelingen getroffen met de van belangzijnde partijen?
b. Het ontwerp is in de commissie Welstand en Monumenten behandeld. Tijdens de verschillende (openbare) zittingen is aangegeven dat het concept te groot is gelet op de beperkte ruimte, er sprake is van een te zwaar programma, de plek niet geschikt voor supermarkt en het voorgestelde groen niet zal kunnen groeien. Uiteindelijk heeft de commissie de beslissing overgelaten aan B&W. Van een echt positief advies van deze commissie dus geen sprake.
c. De projectontwikkelaar heeft een klankbordgroep ingesteld om bij het nieuwe plan de communicatie en afstemming met de buurt te verbeteren. Reclamant is van mening dat dit niet is gelukt. Onder meer de wens ten aanzien van maximale oppervlakte van het pand is weggewuifd en het eigen doel van ontwikkelaar is nagestreefd. Het laatste ontwerp mocht slechts door twee leden worden bekeken voordat de resultaten in de groep werden besproken waarna vervolgens het plan meteen werd doorgestuurd naar B&W. Het plan is zelfs voor één van de leden aangepast (inpandig naar overdekt met meer geluidsoverlast tot gevolg).

Beantwoording:

a. De van belangzijnde partijen waarmee regelingen dienen te worden getroffen zijn in voorliggend geval de initiatiefnemer en de eigenaar van de bestaande Spar supermarkt. Tussen de gemeente en de initiatiefnemer is een anterieure overeenkomst gesloten waarin tevens het onderdeel tegemoetkoming in schade (voorheen planschade) is opgenomen. Tussen de initiatiefnemer en de Spar is een privaatrechtelijke overeenkomst gesloten waarin onder meer is vastgelegd dat in het bestemmingsplan de mogelijkheid tot vestiging van een nieuwe supermarkt op de locatie van de Spar (na vertrek) wordt uitgesloten. Hiermee zijn de in het kader van het bestemmingsplan noodzakelijke overeenkomsten gesloten.
b. Het bezwaar van reclamant ten aanzien van de welstand had betrekking op het oude plan. Inmiddels is het plan gewijzigd en dient er opnieuw een toetsing plaats te vinden. Hierbij wordt opgemerkt dat de commissie Welstand en Monumenten is komen te vervallen en tegenwoordig sprake is van een ambtelijke welstandstoets. Op dit moment heeft er nog geen formele welstandsbeoordeling plaatsgevonden. Deze beoordeling zal plaatsvinden in het kader van de aanvraag omgevingsvergunning voor het onderdeel bouwen aan de hand van het definitief ontwerp. Om een positief welstandsadvies te verkrijgen zal moeten voldaan aan de redelijke eisen van welstand.
c. Het hart van de communicatie in het proces heeft steeds gelegen bij het overleg met de klankbordgroep. Er heeft een uitgebreid traject plaatsgevonden (zie procesdocument Bijlage A), waarbij is afgesproken dat de groep ook in het kader van het vervolgtraject blijft bestaan. Ontwikkelaar en Hoogvliet hebben toegezegd het ontwerp in het vervolgtraject met de klankbordgroep af te stemmen. Daarnaast zal waar nodig nog 1-op-1 gesprekken plaatsvinden met specifieke omwonenden. Op basis van een reactie van een omwonende heeft er inderdaad aanpassing van het plan plaatsgevonden ten aanzien van het laden en lossen. Deze aanpassing is in het akoestisch onderzoek doorgerekend, waaruit blijkt dat nog steeds aan de geldende normen wordt voldaan.
   Tot slot wordt opgemerkt dat er niet uitsluitend met de klankbordgroep is gesproken en dat de 'rest van de buurt' niet mee kon praten of niet op de hoogte is gehouden. Er zijn door de ontwikkelaar deels samen met de gemeente meerdere bijeenkomsten georganiseerd om met de hele wijk te communiceren (november 2013, maart 2014, november 2016). Om bewoners en andere geïnteresseerden hierop voor te bereiden en te informeren over de stand van zaken zijn gedurende de periode vier nieuwsbrieven in Lombok, Klingelbeek en Heijenoord verspreid. De inhoud van de nieuwsbrieven was gebaseerd op wat tijdens klankbordgroepvergaderingen besproken is. Op die manier is naar mening van de gemeente een door de wijk gedragen plan ontstaan, dat zo goed mogelijk aan de eerdere bezwaren tegemoet komt.

Voorstel college:

De zienswijzen geven ten aanzien van dit onderwerp geen aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

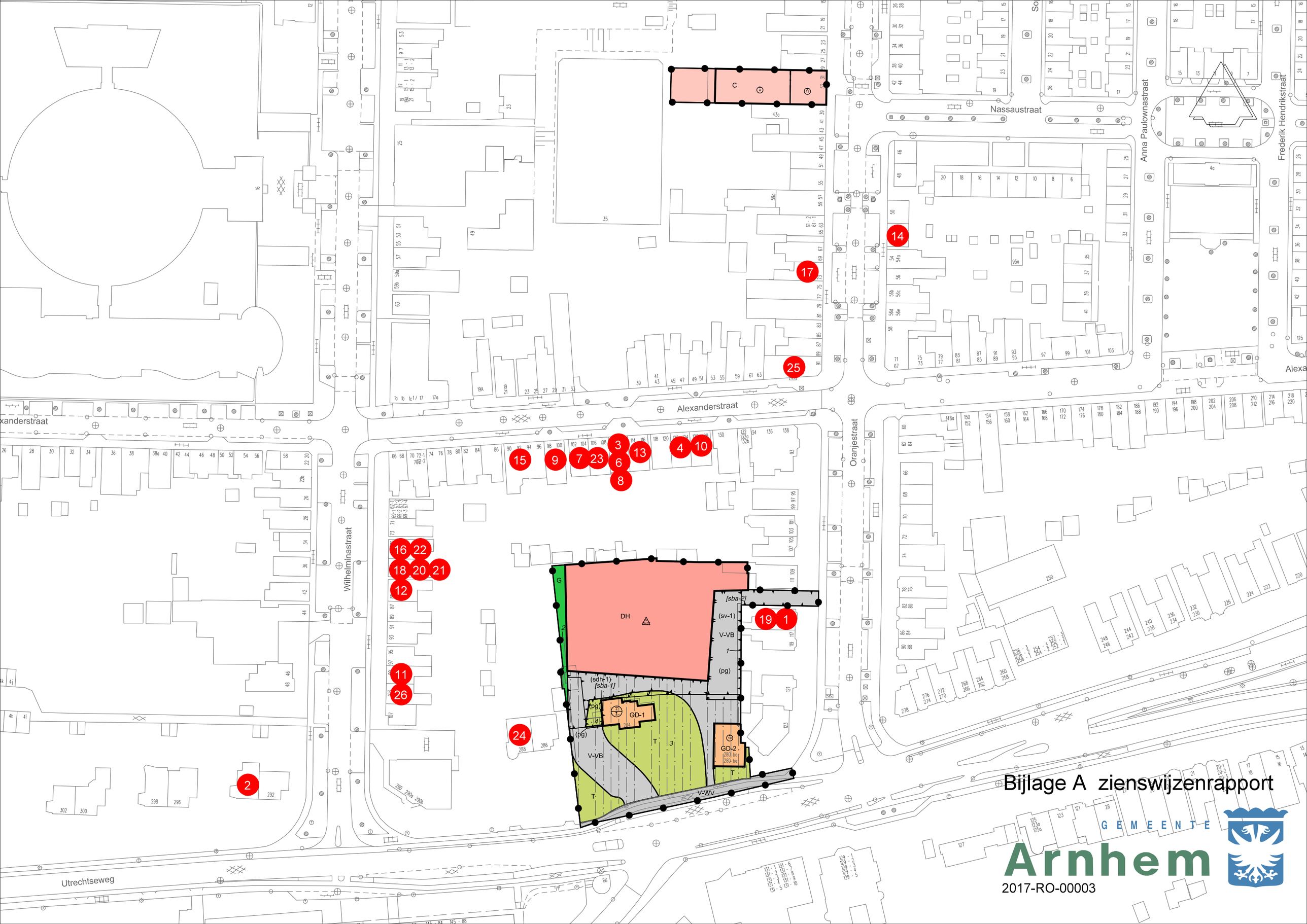

Bijlage A zienswijzenrapport

GEMEENTE Arnhem

2017-RO-00003

Bestemmingsplan

Utrechtseweg 280-284

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1		**Inleiding**	**7**
1.1		Aanleiding en doel	7
1.2		Planhistorie en proces	7
1.3		Ontwerp-bestemmingsplan	9
1.4		Situering en begrenzing plangebied	9
1.5		Opzet van het bestemmingsplan	10
1.6		Geldend bestemmingsplan	10
1.7		Leeswijzer	11
Hoofdstuk 2		**Beschrijving bestaande situatie**	**13**
2.1		Historische ontwikkeling	13
2.2		Ruimtelijke en functionele structuur	13
Hoofdstuk 3		**Wettelijk- en beleidskader**	**15**
3.1		Inleiding	15
3.2		Ruimtelijk beleid	15
	3.2.1	Rijks-, Provinciaal en regionaal beleid	15
	3.2.2	Gemeentelijk beleid	17
3.3		Woonbeleid	18
3.4		Welstandsbeleid	18
3.5		Verkeersbeleid	19
	3.5.1	Rijksbeleid	19
	3.5.2	Provinciaal beleid	19
	3.5.3	Gemeentelijk beleid	20
3.6		Milieu- en omgevingsbeleid	20
	3.6.1	Geluid	20
	3.6.2	Luchtkwaliteit	21
	3.6.3	Hinder	22
	3.6.4	Externe veiligheid	22
	3.6.5	Groen en ecologie	22
	3.6.6	Water	24
	3.6.7	Bodem	25
	3.6.8	Cultuurhistorie en archeologie	25
3.7		Economisch beleid	27
	3.7.1	Wijkeconomie	27
	3.7.2	Detailhandel	28
Hoofdstuk 4		**Randvoorwaarden en beschrijving nieuwe situatie**	**29**
4.1		Randvoorwaarden	29
4.2		Programmatische aspecten	30
	4.2.1	Programma	30
	4.2.2	Toets aan het economisch beleid	30
	4.2.3	Toets aan het Wijkactieplan Heijenoord / Lombok	32
	4.2.4	Distributieplanologisch onderzoek supermarkt	32
	4.2.5	Toets aan de ladder van duurzame verstedelijking	33
4.3		Planbeschrijving	35
	4.3.1	Stedenbouwkundige inpassing	35
	4.3.2	Verkeerskundige uitgangspunten	37
	4.3.3	Parkeren	38
	4.3.4	Spar	40

Hoofdstuk 5 Milieu- en omgevingsaspecten 41
5.1 Inleiding 41
5.2 Wet geluidhinder 41
5.3 Luchtkwaliteit 41
5.3.1 Toets NIBM 41
5.3.2 Toets grenswaarden 42
5.3.3 Conclusie 42
5.4 Hinder 43
5.4.1 Algemeen 43
5.4.2 Langtijdgemiddelde geluidsbelastingen 43
5.4.3 Maximale geluidsbelastingen 43
5.4.4 Geluidsbelastingen als gevolg van indirecte hinder 43
5.4.5 Maatregelen als gevolg van de geluidsituatie 43
5.4.5.1 Utrechtseweg 284, monumentale villa
5.4.5.2 Utrechtseweg 286
5.4.5.3 Flat Utrechtseweg
5.4.6 Voorwaarden in dit bestemmingsplan 45
5.4.7 Conclusie 46
5.5 Externe veiligheid 46
5.6 Groen en ecologie 46
5.6.1 Flora en fauna 46
5.6.2 Groenplan 47
5.6.3 Conclusie 47
5.7 Water 48
5.7.1 Analyse 48
5.7.2 Opvang en berging regenwater 48
5.7.3 Infiltratie van regenwater 50
5.8 Bodem 52
5.9 Archeologie 53
5.10 Cultuurhistorie 54

Hoofdstuk 6 Ruimtelijke afweging 55
6.1 Juridische vergelijking 55
6.1.1 Geldend bestemmingsplan 'Lombok - Hulkestein - Utrechtseweg' 55
6.1.2 Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284 56
6.1.3 Juridische vergelijking (retrospectieve toets) 57
6.1.4 Conclusie 58
6.2 Ruimtelijke afweging 58
6.2.1 Conclusie 59

Hoofdstuk 7 Planbeschrijving en -verantwoording 61
7.1 Inleiding 61
7.2 Opzet van de regels 61
7.2.1 Inleidende regels 61
7.2.2 Bestemmingsregels 61
7.2.3 Algemene regels 62
7.2.4 Overgangs- en slotbepalingen 62
7.3 Verantwoording van de regels 62
7.3.1 Afzonderlijke bestemmingen 63
7.3.2 Centrum 63
7.3.3 Detailhandel 63
7.3.4 Gemengd - 1 63
7.3.5 Gemengd - 2 64

	7.3.6	Groen	64
	7.3.7	Tuin	64
	7.3.8	Verkeer	64
	7.3.9	Overige regels	64
7.4		Handhaving	65
7.5		E conomische uitvoerbaarheid	65
	7.5.1	Gemeentelijk kostenverhaal	65
	7.5.2	Economische uitvoerbaarheid	66
Hoofdstuk 8		**Procedure**	**67**
8.1		Voorbereiding	67
8.2		Vooroverleg	67
8.3		Terinzagelegging (ontwerp-bestemmingsplan)	67
Bijlagen bij toelichting			**69**
Bijlage 1		**Gebiedsvisie Spoorzone West**	**69**
Bijlage 2		**Detailhandelsvisie Arnhem 2016-2021**	**69**
Bijlage 3		**DPO supermarkt Utrechtseweg Arnhem**	**69**
Bijlage 4		**Rekenresultaten kruispunt**	**69**
Bijlage 5		**Verkeersgevolgen Oranjestraat en Brouwerijweg**	**69**
Bijlage 6		**Luchtkwaliteitsonderzoek**	**69**
Bijlage 7		**Akoestisch onderzoek supermarkt Utrechtseweg**	**69**
Bijlage 8		**Onderzoek Flora en fauna**	**69**
Bijlage 9		**Geohydrologisch onderzoek en watertoets**	**69**
Bijlage 10		**Verkennend bodemonderzoek, Utrechtseweg 282**	**69**
Bijlage 11		**Beschrijving monument Utrechtseweg 284**	**69**
Bijlage 12		**Procesdocument**	**69**
Bijlage 13		**Programma van Wensen**	**69**
Bijlage 14		**Stedenbouwkundig plan**	**69**

Aanzicht ontwikkellocatie

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Apollo IX Project- en Ontwikkelingsmaatschappij B.V. is voornemens om de wijkeconomie in de omgeving Lombok, Klingelbeek, Utrechtsestraat een impuls te geven. Hierbij wordt de voormalige garage Hegeman, op de hoek van de Utrechtseweg met de Oranjestraat, getransformeerd tot een supermarkt met aanvullende voorzieningen. In het plan staan de economische potenties van de wijk en haar bewoners centraal, zodat de ontwikkeling maximaal kan bijdragen aan de economische vitaliteit en de leefbaarheid van de wijk.

In de planvorming, de uitvoering en het gebruik wordt fors ingezet op de verbinding met de wijk. Op die manier kan ook de bestaande bedrijvigheid langs de Oranjestraat profiteren van de aantrekkende werking van de supermarkt. Goed functionerende voorzieningen dragen immers bij aan de werkgelegenheid en levendigheid van de wijk. De banen die ontstaat bieden vervolgens ruimte voor zelfontplooiing van zowel de ondernemers als werknemers in deze bedrijven. Door het creëren van een prettige verblijfsruimte in het gebied en ruimte te bieden aan horeca, creatieve en dienstverlenende bedrijvigheid en ambulante handel kan het terrein tevens als ontmoetingsplek voor de wijk functioneren. Hierdoor ontstaat een plek die bijdraagt aan de sociale cohesie en het ondernemersklimaat van de wijk.

De hiervoor beschreven ontwikkeling past niet binnen de kaders van het geldende bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtsestraat'. Om die reden is een nieuwe bestemmingsplan opgesteld, die de ontwikkeling wel mogelijk maakt. Dit bestemmingsplan is al eerder in procedure gebracht. Na de terinzagelegging van het ontwerp-bestemmingsplan heeft de gemeenteraad ervoor gekozen om het bestemmingsplan niet vast te stellen.

1.2 Planhistorie en proces

Het terrein en de opstallen van het voormalige garagebedrijf Hegeman staan al enkele jaren leeg. In deze periode is bij de gemeente verschillende keren geïnformeerd naar ontwikkelingsmogelijkheden op dit terrein. Dit heeft echter niet tot concrete voorstellen geleid. In het najaar van 2010 heeft de ontwikkelaar zich bij de gemeente gemeld met het verzoek een supermarkt te kunnen ontwikkelen op deze locatie. Op dit verzoek heeft een ambtelijke en bestuurlijke draagvlaktoets plaats gevonden. Tijdens dit proces zijn verschillende planconcepten de revue gepasseerd. Dit varieerde van een supermarkt op maaiveld met parkeren op het dak tot een ondergrondse supermarkt met parkeren op maaiveld.

In 2012 is een bestemmingsplan in procedure gebracht voor een ondergrondse supermarkt (met parkeren op maaiveld) en behoud van de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284 (gemeentelijk monument). Ten aanzien van dit ontwerp-bestemmingsplan zijn destijds 141 zienswijzen ingediend. Deze zienswijzen richten zich op de geboden bouwmogelijkheden op het terrein, maar onder andere ook op de verkeers- en parkeeroverlast als gevolg van de supermarkt en de als gevolg daarvan optredende geluidsoverlast en verslechtering van de luchtkwaliteit.

Hoewel na de publicatie van een ontwerp-bestemmingsplan normaliter de vaststelling van een bestemmingsplan volgt, heeft de gemeenteraad destijds besloten het bestemmingsplan niet vast te stellen. Naar aanleiding van de vele zienswijzen heeft het gemeentebestuur aangegeven, dat de ontwikkelaar samen met de buurt tot een nieuw bouwplan moest komen.

Dit heeft ertoe geleid dat de ontwikkelaar vanaf 2013 in goed overleg met de wijk een planproces is gestart, met als insteek de versterking van de wijkeconomie met als trekker een full-service wijksupermarkt.

Het proces om de wijkeconomie te versterken is van meet af aan opgezet in overleg met belanghebbenden. De gemeente volgde het proces op afstand. Het projectteam heeft een aanpak opgesteld, welke is voorgelegd aan het Wijkteam Arnhem-West en de Buurtvereniging Hoogstede-Klingelbeek. Kern van de aanpak, en meteen ook het startpunt van het proces, was het formeren van een klankbordgroep en het zoeken naar mensen om in een klankbordgroep plaats te nemen. Hierbij is een zorgvuldige bemensing nagestreefd, waarbij is gelet op kwaliteiten van de personen, hun onafhankelijkheid en een goede spreiding over de buurt. Bovendien was ook de aanwezige wijkeconomie (o.a. de winkeliers) vertegenwoordigd in de klankbordgroep.

Na een aftrapbijeenkomst, waarin het accent vooral lag op het begrip wijkeconomie, is veel overleg gevoerd met de klankbordgroep over alle overige aspecten. In oktober 2013 heeft een gedeelte van de Klankbordgroep het terrein bezichtigd. Daarnaast werden tussen september 2013 en maart 2014 in totaal zes vergaderingen en twee workshoprondes belegd. De workshops waren ingedeeld naar de thema's:
- Wijkeconomie, werkgelegenheid en samenwerking;
- Verkeer, parkeren en overlast;
- Stedenbouw, architectuur en inpassing.

De uitkomsten van de workshops zijn met elkaar gedeeld en verwoord in drie deelprogramma's van wensen. De wensen beperkten zicht niet louter tot programmatische of ruimtelijke aspecten, maar richtten zich ook op het economische en sociaal-maatschappelijke domein. Voor een totaaloverzicht van de wensen en het proces wordt verwezen naar het procesdocument en het programma van wensen die beiden als bijlage bij dit bestemmingsplan zijn gevoegd. Hieronder zijn per thema de belangrijkste wensen weergegeven voor de herontwikkeling van het gebied.

Wijkeconomie, werkgelegenheid en samenwerking
Wensen klankbordgroep:
- Naast de supermarkt moet ruimte worden geboden aan aanvullende bedrijvigheid, denk hierbij o.a. aan een restaurant, een biologische winkel of kraam, bakker, viskraam, een fitness of fysio, maar ook een standplaats voor een marktkraam;
- Er moet samenwerking mogelijk zijn met zzp-ers en andere ondernemers in de wijk;
- Een sterke relatie moet worden gelegd tussen de entree van de supermarkt en de winkelstructuur van de Oranjestraat;
- De werkgelegenheid van de supermarkt moet ten goede komen aan de wijk;
- Een ontmoetingsplek in de vorm van een horecavoorziening met terras, waar ook zzp-ers kunnen werken, moet worden gerealiseerd.

Verkeer, parkeren, overlast
Wensen klankbordgroep:
- Er moeten meer parkeerplaatsen worden gerealiseerd dan de gemeentelijke parkeernorm voorschrijft, zodat geen parkeeroverlast ontstaat in de wijk;
- Aan de Oranjestraat moet parkeergelegenheid komen voor mindervaliden;
- Het parkeren moet ondergronds worden opgelost, omdat het geluidsoverlast, lichthinder, stank en fijnstof verminderd;
- De Oranjestraat mag niet bereikbaar zijn met winkelwagens;
- Een groen dak moet worden aangebracht op het dak van de supermarkt;
- De lichthinder moet tot een minimum worden beperkt.

Stedenbouw, architectuur en inpassing
Wensen klankbordgroep:
- De voorkant van de supermarkt met de kassazone en tapis roulant moet zoveel mogelijk gericht zijn op de Oranjestraat;
- Langzaam verkeer en autoverkeer moeten elkaar niet kunnen kruisen;
- Laden en lossen moet inpandig worden gerealiseerd;
- Behoud van de villa;
- De supermarkt moet een groene zuidgevel krijgen;
- Het terrein tussen de supermarkt en de Utrechtseweg moet een parkachtige inrichting krijgen en er moet worden uitgegaan van behoud van de bomen op het perceel;
- De hoogte van de supermarkt aan de zijde van de Alexanderstraat mag niet hoger zijn dan de aanwezige muren;

- Bij behoud van Utrechtseweg 280-282 (bestaande hoekpand) moet worden gekozen voor een publieke functie.

Het totale programma van wensen is in het voorjaar van 2014 aan de gemeente voorgelegd. Vervolgens is het programma van eisen in overleg met de klankbordgroep ruimtelijk vertaald in een stedenbouwkundige inrichtingsschets. De belangrijkste wijzigingen in dit ontwerp ten opzichte van het 'oude plan' betreffen:

- Er wordt een bovengrondse supermarkt gerealiseerd, met een ondergrondse parkeergarage. Voordeel van de ondergrondse parkeergarage is dat het gebruik ervan geen geluidsoverlast of andere milieuhinder genereert;
- De inrit van het perceel is verplaatst naar de westzijde van de Villa (Utrechtseweg 284), waardoor langzaam en snel verkeer elkaar niet kruist;
- Aan de voorzijde van het perceel aan de Utrechtseweg wordt een aangename verblijfsruimte met een robuuste groene inrichting gecreëerd, met de mogelijkheid voor ontmoeting. Een beoogde marktkraam moet ter plaatse zorgvuldig worden ingepast;
- In het ontwerp wordt de vestiging van verschillende wijkondersteunende en wijkeconomieversterkende voorzieningen in de bestaande bebouwing mogelijk gemaakt, waaronder ruimte voor zzp-ers.

Met het nieuwe plan wordt aan een groot deel van de oorspronkelijk bezwaren tegemoet gekomen. Voor een integrale beschrijving van het nieuwe plan en de verschillende onderdelen, wordt verwezen naar hoofdstuk 4, waar het plan nader wordt toegelicht.

1.3 Ontwerp-bestemmingsplan

Ten aanzien van het bestemmingsplan dat in 2012 als ontwerp in procedure werd gebracht, zijn destijds 141 zienswijzen ingediend. Vanwege de reactie van omwonenden en andere belanghebbenden heeft de gemeenteraad destijds geoordeeld, dat er vanwege een gebrek aan draagvlak van vaststelling van dat bestemmingsplan geen sprake kon zijn. De gemeenteraad heeft de ontwikkelaar de opdracht meegegeven een plan te ontwikkelen in samenspraak met de buurt.

De afgelopen twee jaar is gewerkt aan een gedragen ontwerp voor de supermarkt en directe omgeving. De meeste omwonenden en andere belanghebbenden hebben aangegeven te kunnen instemmen met het nieuwe ontwerp voor de supermarkt, alsmede de gevolgen van de realisatie van dat bouwplan.

Normaliter volgt na de tervisielegging van een ontwerp-bestemmingsplan de al dan niet gewijzigde vaststelling van dat plan. In dit geval heeft het gemeentebestuur van Arnhem er vanwege het grote aantal zienswijzen, alsmede de aard en omvang van de wijzigingen in het bouwplan sinds 2012, er echter voor gekozen opnieuw een ontwerp-bestemmingsplan in procedure te brengen. Het ontwerp-bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' is november 2016 ter inzage gelegd.

1.4 Situering en begrenzing plangebied

Het plangebied betreft het terrein van de voormalige garage Hegeman aan de Utrechtseweg 280-284 in Arnhem. Daarnaast is het perceel aan de Oranjestraat, waarop de Spar is gevestigd, opgenomen in dit bestemmingsplan. De exacte begrenzing is op de verbeelding (plankaart) weergegeven.
Het plangebied ter plaatse van het garagebedrijf wordt gekenmerkt door enkele bestaande opstallen van het voormalige garagebedrijf (inclusief twee appartementen) en een vrijstaande villa (gemeentelijk monument) op het terrein.

1.5 Opzet van het bestemmingsplan

Een bestemmingsplan bestaat uit een verbeelding (plankaart) en regels en gaat vergezeld van een toelichting. Op de kaart zijn de bestemmingen door middel van kleuren en tekens aangegeven. De regels bevatten de materiële inhoud van de bestemmingen. Deze bestemmingsplanonderdelen vormen tezamen het juridische toetsingskader voor ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in het plangebied. De toelichting bevat met name de aan het plan ten grondslag liggende gedachten.
Dit plan is conform de Wro vormgegeven volgens de SVBP (Standaard voor vergelijkbare Bestemmingsplannen) 2012. Het SVBP geeft voorschriften over inrichting van de kaart (kleuren en tekens) en de opbouw van de regels.

Diverse facetbelangen zijn door andere regelgeving gewaarborgd, bijvoorbeeld de Wabo, de Wet milieubeheer, de Huisvestingswet en de Monumentenwet. Het is niet nodig dat het bestemmingsplan dezelfde waarborgen nogmaals schept.

1.6 Geldend bestemmingsplan

Voor het plangebied geldt het bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtseweg'. Dit nieuwe bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' zal het bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtseweg' voor dit gebied herzien.

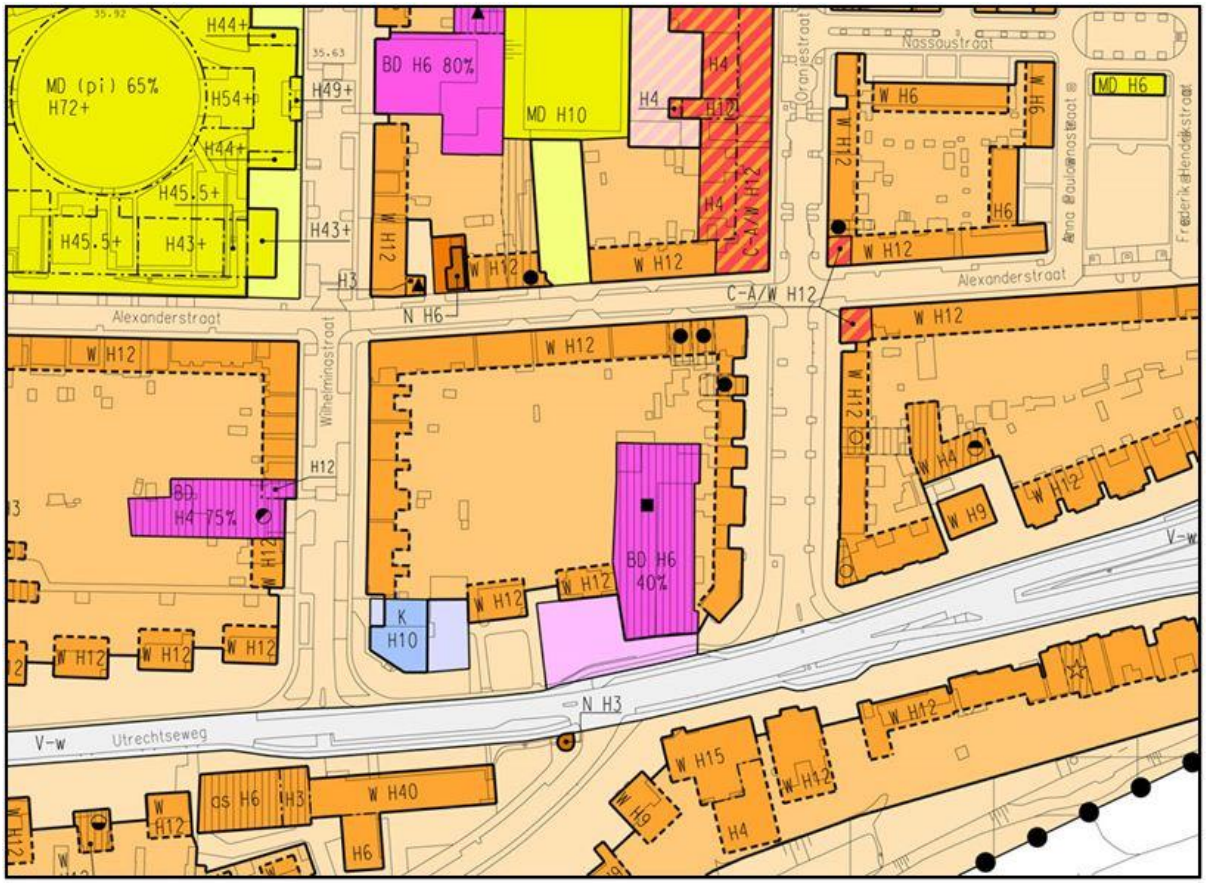

Uitsnede geldend bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtsestraat'

In het bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtsestraat' heeft de locatie waar de nieuwe supermarkt zal worden gevestigd de bestemming 'Bedrijfsdoeleinden' en 'Woondoeleinden' (zie voorgaande afbeelding). De bedrijfsbestemming geldt voor het oostelijk deel van het terrein en voor het terrein voor de villa. De villa zelf en de gronden hierachter, zijn bestemd als 'Woondoeleinden'.

Binnen de bedrijfsbestemming zijn bedrijven toegestaan, die zijn genoemd in de als bijlage bij de voorschriften opgenomen bedrijvenlijst, verkeers- en groenvoorzieningen, straatmeubilair en horeca ondergeschikt aan deze bestemming, zoals een bedrijfskantine. Door een aanduiding op de plankaart is binnen deze bestemming tevens een garagebedrijf toegestaan.

Binnen de woonbestemming zijn verscheidene woonvormen mogelijk zoals gezinsbewoning, kamerbewoning, et cetera. Ook bijzondere woonvormen zijn toegestaan.
Bebouwing is uitsluitend toegestaan binnen het bouwvlak. Dat betekent dat een deel van het terrein bebouwd mag worden en dat een deel onbebouwbaar is. Het deel achter de villa is bestemd als 'woondoeleinden' en valt binnen de 'bebouwbare zone'. Dat betekent dat hier uitsluitend aan- en bijgebouwen bij de woning zijn toegestaan met een in de voorschriften opgenomen maximum oppervlak (afhankelijk van de grootte van de bebouwbare zone).

Ter plaatse van de Spar geldt de bestemming Centrumdoeleinden –A- / Woondoeleinden. Het perceel is hiermee nu bestemd voor maatschappelijke doeleinden, dienstverlenende bedrijven, detailhandel, kantoren, horeca – A t/m C en woondoeleinden. Hierbij wordt opgemerkt dat de bouwlagen boven de begane grond uitsluitend zijn bestemd voor woondoeleinden.

In paragraaf 6.1 wordt ingegaan op de verschillen tussen het vigerende en nieuwe bestemmingsplan.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de huidige situatie van (de omgeving van) het plangebied beschreven, waarbij wordt ingegaan op de huidige ruimtelijke en de functionele structuur. In hoofdstuk 3 worden de verschillende beleidstukken besproken die van invloed zijn op het plan. In Hoofdstuk 4 wordt het plan zelf toegelicht waarbij allereerst wordt ingegaan op de randvoorwaarden die in de planontwikkeling zijn meegenomen. Deze randvoorwaarden komen voor een groot deel voort uit het planproces met de buurt, maar bestaan ook uit beleidsmatige randvoorwaarden. In hoofdstuk 5 wordt het plan getoetst aan de verschillende milieu- en omgevingsaspecten, zoals geluid, luchtkwaliteit, ecologie, bodem et cetera. In Hoofdstuk 6 wordt de nieuwe planologische situatie vergeleken met de huidige planologische situatie en wordt afgewogen waarom het verantwoord is om dit nieuwe bestemmingsplan vast te stellen. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op het juridisch bindende deel van dit bestemmingsplan. Hierbij wordt uitgelegd hoe het bestemmingsplan is opgebouwd en wordt nader ingegaan op de inhoud van de verschillende bestemmingen. Tevens is in dit hoofdstuk een paragraaf gewijd aan de wijze waarop het bestemmingsplan wordt gehandhaafd en de economische onderbouwing van het plan. Tenslotte komt in hoofdstuk 8 de procedure van het bestemmingsplan aan bod.

Historische kaart uit 1912

Vogelvlucht van de ontwikkellocatie met garagebedrijf Hegeman nog in bedrijf

Hoofdstuk 2 Beschrijving bestaande situatie

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de bestaande situatie van het projectgebied en haar omgeving. In paragraaf 2.1 wordt allereerst ingegaan op de historische ontwikkeling van de locatie en de omgeving.

2.1 Historische ontwikkeling

De ontstaansgeschiedenis van de Utrechtseweg e.o. gaat terug tot in de Middeleeuwen waarin zich reeds een bescheiden nederzetting Hulkesteyn ten zuiden van de Utrechtseweg ontwikkelde. Van oudsher bevinden zich de landgoederen Hulkestein en Klingelbeek in het gebied. Het ten noorden van de Utrechtseweg gelegen gebied, dat in gebruik was als bouwland, bos en park veranderde sterk door de aanleg van de spoorlijn Arnhem-Amsterdam in 1845. In het gebied, dat ingeklemd lag tussen de spoorlijn en de Utrechtseweg, werden in het laatste kwart van de 19de eeuw de Koepelgevangenis en het Elisabeth Gasthuis gebouwd. Aan weerszijden van de Utrechtseweg, later ook aan de nieuw aangelegde Hulkesteinseweg, werden eveneens grote vrijstaande of dubbele villa's gebouwd.

De arbeiderswijk Lombok werd tussen 1894 en 1909 gerealiseerd. De stedenbouwkundige opbouw met rechte noord-zuid en oost-west georiënteerde woonblokken aan brede straten met gescheiden rijbanen en middenbermen is nu nog duidelijk zichtbaar. Vanwege de geïsoleerde ligging, werd de wijk van voorzieningen als winkels, een bewaarschool en een badhuis voorzien. Later werden in de overige straten lange reeksen aaneengeschakelde beneden- en bovenwoningen gebouwd. In de loop van de 20e eeuw werd de Utrechtseweg een belangrijke uitvalsweg van de stad. Langs die weg werden onder meer kantoor- en flatgebouwen gebouwd.

Uit kaartmateriaal van begin 20e eeuw blijkt dat de villa, het huidige hoekpand en de hoekwoning aan de Oranjestraat, alsook de omliggende bebouwing, allen ontwikkeld en gebouwd zijn tussen 1912 en 1936. De monumentale villa is “omgekeerd” gebouwd, met de entree naar het noorden en de woonkamer naar de Utrechtseweg. Dit, om uitzicht te hebben op de Rijn (recht voor de aansluiting van de Hulkesteinseweg gebouwd) en deels ten behoeve van een tuingerichte woonkamer met een tuin op het zuiden. De rooilijn van deze villa springt terug ten opzichte van de overige bebouwing aan de Utrechtseweg.

2.2 Ruimtelijke en functionele structuur

Lombok is één van de eerste voorbeelden in Nederland van woningbouw die beïnvloed werd door de vernieuwingen in Groot-Brittannië, te weten de tuinstadgedachte. De wijk kent een rechthoekig stratenpatroon. Bijzonder zijn vooral de brede straatprofielen met rijbanen die door middenbermen worden gescheiden.
De ruimtelijke structuur in het plangebied kenmerkt zich enerzijds door villa's met grote tuinen gelegen aan de Utrechtseweg en anderzijds door een rechthoekige stratenpatroon, waarbij op sommige plekken bijzondere gebouwen dan wel bijzondere functies zijn (waren) gesitueerd.

Het plangebied van de nieuwe supermarkt valt in het bouwblok dat wordt omsloten door de Utrechtseweg, Oranjestraat, Alexanderstraat en Wilhelminastraat. De bebouwing rondom de ontwikkellocatie bestaat voornamelijk uit woningen.

Op de locatie Utrechtseweg 280-284 was tot enkele jaren geleden een garagebedrijf gevestigd. Dit bedrijf bestond uit een showroom, een opstelplaats voor nieuwe - en gebruikte auto's en een autoreparatiebedrijf. De hoofdontsluiting van het bedrijf vond plaats via de Utrechtseweg. Er was een tweede secundaire ontsluiting via de Oranjestraat. De monumentale villa (gemeentelijk monument) op het terrein maakte onderdeel uit van het bedrijf en werd voornamelijk als kantoor gebruikt. In het gebouw ten oosten van de villa aan de Utrechtseweg zijn op de verdieping twee woningen (appartementen) aanwezig.

Het huidige terrein is vrij desolaat en detoneert in het historische beeld van de villa's, met de groene voorruimtes en grote achtertuinen, gelegen aan de Utrechtseweg. Dit komt onder andere doordat de bestaande gebouwen zijn gesloopt. Het gebied bevat nauwelijks vegetatie, is grotendeels verhard en bevat naast de rand met bomen aan de westzijde van het perceel, verder alleen gras en enkele kleine bomen. In het plangebied is geen oppervlaktewater aanwezig.

Luchtfoto plangebied en omgeving

Het plangebied grenst aan de oostzijde aan de Oranjestraat. Deze straat vormt van oudsher de centrale as waar winkels aan zijn gesitueerd evenals enkele horecabedrijven en nog wat aanvullende bedrijvigheid. De allure als winkelstraat is er echter niet meer. Op sommige locaties is zichtbaar dat de oorspronkelijke winkelfunctie is vervangen door de woonfunctie. Naast de zichtbare bedrijvigheid zijn er in de omgeving ook veel, vooral kleine, bedrijven gevestigd in woonpanden. Hier zijn opmerkelijk veel ondernemingen bij die een heel eigentijdse opzet hebben (webshop, gebruik social media, combinatie retail met ambacht en of dienstverlening, en het bieden van kwalitatief hoogwaardige kennis). De ondernemers hebben klanten in de eigen wijk maar ook veel daarbuiten. Een groot deel van deze ondernemers maakt deel uit van het netwerk WestKracht 13!. WestKracht 13! heeft in 2014 een eigen ondernemersvereniging opgericht, die begin 2015 al bestaat uit ongeveer 40 leden, waaronder ook bestaande winkeliers. De ondernemingsvereniging heeft mede als doel om de wijkeconomie te versterken. Vanuit de ondernemers is er een grote behoefte aan een netwerklocatie.

Aan de Oranjestraat is momenteel een Spar aanwezig. De ondernemer van de Spar heeft aangegevn op korte termijn de winkel te willen sluiten. Een duurzame voortzetting van de bestaande Spar is, gelet op het feit dat de winkelformule (buurtfunctie) verliest aan concurrentiekracht (schaalvergroting), niet realistisch. Mogelijkheden om de nieuwe supermarkt de Spar uit te breiden, zijn er niet.
Het vorenstaande brengt met zich mee dat er sprake is van nut en noodzaak voor een nieuwe supermarkt in de wijk Lombok. In overleg met de eigenaar van de Spar en in lijn met een privaatrechtelijke overeenkomst die hiertoe is gesloten, wordt de mogelijkheid tot vestiging van een supermarkt op de locatie van de Spar daarom uitgesloten in dit bestemmingsplan. Dit is in lijn met de uitkomsten van het ten behoeve van voorliggend bestemmingsplan uitgevoerde distributieplanologisch onderzoek.

Hoofdstuk 3 Wettelijk- en beleidskader

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft, voor zover van belang, het rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid. Naast de belangrijkste algemene uitgangspunten worden de specifieke, voor dit plangebied geldende uitgangspunten weergegeven. Het beleid is in dit bestemmingsplan afgewogen en doorvertaald op de verbeelding en in de regels.

3.2 Ruimtelijk beleid

3.2.1 Rijks-, Provinciaal en regionaal beleid

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
Het nationaal ruimtelijk beleid is verwoord in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (maart 2012). De SVIR schetst het nieuwe ruimtelijke en mobiliteitsbeleid van het rijk in het perspectief van 2028 en 2040. De SVIR markeert een trendbreuk waarbij sterk wordt ingezet op decentralisatie van het ruimtelijk beleid naar provincies en gemeenten. In de nationale ruimtelijke hoofdstructuur maakt Arnhem deel uit van één van de negen 'stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren'; expliciet wordt 'Health Valley' in en rond Arnhem-Nijmegen genoemd en 'mode en design' in Arnhem als onderdeel van de aanwezige topsector ' Creatieve industrie'. Een 'aantrekkelijk vestigingsklimaat in en een goede internationale bereikbaarheid van de stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren' wordt in de SVIR gemarkeerd als een nationaal belang.

Ladder voor duurzame verstedelijking (Bro 3.1.6 tweede lid)
De 'ladder voor duurzame verstedelijking' is vastgelegd als procesvereiste in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Het Bro bepaalt dat voor ondermeer bestemmingsplannen de treden van de ladder moet worden doorlopen. Doel van de ladder voor duurzame verstedelijking is een goede ruimtelijke ordening in de vorm van een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. De ladder is van toepassing op stedelijke ontwikkelingen, die zijn in artikel 1.1.1 Bro gedefinieerd als: Ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen. Het begrip 'andere stedelijke voorzieningen' wordt niet nader gedefinieerd. In de 'Handreiking Ladder voor duurzame verstedelijking' vallen accommodaties voor onderwijs, zorg, cultuur, bestuur en indoor sport en leisure onder het begrip 'andere stedelijke voorzieningen'.

De ladder stelt eisen aan de motivering van onder meer bestemmingsplannen die nieuwe stedelijke ontwikkelingen mogelijk maken. De ladder gaat ervan uit dat invulling van ruimtebehoefte in het algemeen het beste op het niveau van de regio kan worden afgewogen. Een regio is niet geografisch of politiek-bestuurlijk bepaald maar is afhankelijk van de specifieke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt. De juridische regeling luidt als volgt:

Artikel 3.1.6 tweede lid:
De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, voldoet aan de volgende voorwaarden:
er wordt beschreven dat de voorgenomen stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele regionale behoefte;
indien uit de beschrijving, bedoeld in onderdeel a, blijkt dat sprake is van een actuele regionale behoefte, wordt beschreven in hoeverre in die behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan worden voorzien door benutting van beschikbare gronden door herstructurering, transformatie of anderszins, en;
indien uit de beschrijving, bedoeld in onderdeel b, blijkt dat de stedelijke ontwikkeling niet binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan plaatsvinden, wordt beschreven in hoeverre wordt voorzien in die behoefte op locaties die, gebruikmakend van verschillende middelen van vervoer, passend ontsloten zijn of als zodanig worden ontwikkeld.

Dit bestemmingsplan voorziet in de herstructurering van een bestaande bedrijfslocatie. Een groot deel van de bestaande bebouwing van het voormalige autogaragebedrijf wordt gesloopt en op de vrijgekomen locatie wordt een supermarkt, horeca, en een (dag)winkel of (creatieve en dienstverlenende) bedrijvigheid mogelijk gemaakt. Deze ontwikkeling moet beschouwd worden als een stedelijke ontwikkeling. Dit betekent dat voor dit bestemmingsplan de ladder moet worden doorlopen. In paragraaf 4.2.5 wordt hier nader op ingegaan.

Omgevingsvisie
Op 11 november 2015 hebben Provinciale Staten de Omgevingsvisie Gelderland gewijzigd vastgesteld. De Omgevingsvisie Gelderland vervangt het Streekplan en enkele andere structuurvisies. De Omgevingsvisie richt zich formeel op de komende tien jaar, maar wil ook een doorkijk bieden aan Gelderland op een langere termijn. Veel maatschappelijke vraagstukken zijn zo complex dat alleen een gezamenlijke inzet succesvol kan zijn. In de omgevingsvisie zijn de opgaven voor Gelderland daarom in nauwe samenwerking met partners uitgedacht. Daarbij kijken de provincie en partners vanuit een integraal en internationaal perspectief naar Gelderland. Met deze bestuurlijke strategie kunnen voor Gelderland toekomstbestendige keuzes gemaakt worden. De provincie heeft in de Omgevingsvisie twee doelen gedefinieerd. Het zijn doelen die de rol en kerntaken van de provincie als middenbestuur benadrukken.

- Een duurzame economische structuurversterking:
  Een gezonde economie met een aantrekkelijk vestigingsklimaat vraagt om sterke steden en een vitaal landelijk gebied met voldoende werkgelegenheid. Het streven is om de concurrentiekracht van Gelderland te vergroten door het duurzaam versterken van de ruimtelijk-economische structuur. De komende jaren zullen minder in het teken staan van denken in termen van 'groei' en meer in termen van 'beheer en ontwikkeling van het bestaande'.

- Het borgen van de kwaliteit en veiligheid van onze leefomgeving.
  Dit doel betekent vooral:
  1. ontwikkelen met kwaliteit, recht doen aan de ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de plek;
  2. uitgaan van doelen, niet van regels, zorg dragen voor een compact en hoogwaardig stelsel van onderling verbonden natuurgebieden en behoud en versterking van de kwaliteit van het landschap;
  3. een robuust en toekomstbestendig water- en bodemsysteem voor alle gebruik functies; bij droogte, hitte en wateroverlast;
  4. een gezonde en veilige leefomgeving.

Om deze doelen in beleid te vertalen, hanteert de provincie drie aandachtsgebieden:
Dynamisch, Mooi en Divers Gelderland. Ontwikkelingen in Gelderland wil de provincie benaderen vanuit elk van deze drie perspectieven, die elkaar aanvullen:
Dynamisch: de (ruimtelijk-economische) ontwikkelingen en de geleiding daarvan op provinciaal niveau.
Mooi: de Gelderse kwaliteiten die bescherming nodig hebben en ruimte voor behoud door ontwikkeling.
Divers: het herkennen van de regionale verschillen in maatschappelijke vraagstukken en opgaven en het koesteren van de regionale identiteiten.

Omgevingsverordening
Op 11 november 2015 hebben Provinciale Staten de Omgevingsverordening Gelderland gewijzigd vastgesteld. De provincie beschikt over verschillende instrumenten waarmee zij haar ambities realiseert. De verordening wordt ingezet voor die onderwerpen waarvoor de provincie eraan hecht dat de doorwerking van het beleid van de Omgevingsvisie juridisch gewaarborgd is. De verordening voorziet ten opzichte van de Omgevingsvisie niet in nieuw beleid en is daarmee dus beleidsneutraal. De inzet van de verordening als juridisch instrument om de doorwerking van het provinciaal beleid af te dwingen is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen.

De Omgevingsverordening richt zich net zo breed als de Omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving in de Provincie Gelderland. Dit betekent dat vrijwel alle regels die betrekking hebben op de fysieke

leefomgeving opgenomen zijn in de Omgevingsverordening. Het gaat hierbij om regels op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu, water, mobiliteit en bodem. De voor dit plan relevante regel betreft artikel 2.3.3.1 (Detailhandel). In dit artikel is opgenomen dat in een bestemmingsplan geen nieuwe locaties voor detailhandel mogelijk worden gemaakt die leiden tot een duurzame ontwrichting van de bestaande detailhandel structuur. In paragraaf 4.2 wordt hier nader op ingegaan.

3.2.2 Gemeentelijk beleid

Structuurvisie Arnhem 2020-2040
Op 10 december 2012 heeft de gemeenteraad de Structuurvisie 'Arnhem 2020, doorkijk 2040' vastgesteld. In de structuurvisie worden op de eerste plaats een aantal principes benoemd die van belang zijn voor de ruimtelijke koers van de stad. Aansluitend wordt de bestaande ruimtelijke hoofdstructuur van de stad gekarakteriseerd. Tenslotte leiden de principes en karakterisering tot een kaartbeeld van het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief met gebieden en opgaven die daarbij op stedelijke schaal een hoofdrol spelen.

In de structuurvisie wordt de locatie van de nieuwe supermarkt niet specifiek benoemd. Wel wordt in het structuurplan aangegeven dat de mogelijkheden die aanwezige oorspronkelijke cultuurhistorische waarden bieden, actief meegenomen moeten worden bij de ruimtelijke ontwikkelingen van dit stadsdeel.

Gebiedsvisie Spoorzone-West (vastgesteld in de raad 31 mei 2010)
Deze visie is opgesteld voor de spoorzone ten westen van station Arnhem Centraal en globaal de wijken Heijenoord en Lombok. De gebiedsvisie schetst het ontwikkelingsperspectief voor het gebied. In de visie ligt het accent op het ruimtelijk-fysieke domein, tevens heeft afstemming plaats gevonden met de omliggende projecten: Arnhem Centraal, Arnhems Buiten en 3Noord (Het Dorp, Groot Klimmendaal en SG Mariëndael). De doelstellingen van de gebiedsvisie Spoorzone-west waren;
Haalbare en door alle belanghebbenden gedragen ambities en ontwikkelrichtingen voor het plangebied vastleggen;
Belanghebbende partijen inspireren tot het uitwerken en uitvoeren van plannen die passen binnen de ontwikkelrichtingen van deze visie;
Afstemmingskader vormen voor lopende en nog op te starten initiatieven in het plangebied.

De gebiedsvisie is opgesteld en met hulp van bewoners, ondernemers en andere organisaties uit het gebied. In verschillende sessies zijn de urgenties en wensen vanuit de wijk en de stad besproken om als basis te dienen voor de gebiedsvisie.

In paragraaf 4.3 'Versterking wijkvoorzieningen' van de gebiedsvisie worden aanbevelingen gedaan om de detailhandelsstructuur ten zuiden van het spoor in een zoekcirkel rond de Oranjestraat, te concentreren en te versterken (de Gebiedsvisie Spoorzone-West is als bijlage bij de toelichting van dit bestemmingsplan gevoegd). In paragraaf 4.2.2 wordt verder ingegaan op de Gebiedsvisie Spoorzone-West.

Visie op transformatie
De tijd dat er grootschalige nieuwe woningen, bedrijvenlocaties en winkelcentra werden gebouwd, is (op dit moment en misschien wel permanent) voorbij. De aandacht ligt meer op het benutten van lege ruimte en panden in bestaande gebouwde gebieden. Er komt om uiteenlopende redenen vooral veel kantoor- en winkelruimte vrij, maar dat geldt steeds vaker ook voor maatschappelijk vastgoed zoals scholen en kerkgebouwen. De omvang van deze leegstand is nog niet exact duidelijk. Leegstand heeft vaak een negatieve invloed op de omgeving, maar biedt tegelijk mogelijkheden om nieuwe vitaliteit in gebieden te brengen en met verrassende concepten te komen. De rol van gebouweigenaren, huurders, de gemeente en andere betrokkenen verandert. De nota beschrijft welke rol de gemeente bij het bestrijden van leegstand kan en wil spelen.
De rol van de gemeente in het transformatieproces hangt af of de locatie is gelegen binnen of buiten een prioriteitsgebied. Binnen een prioriteitsgebied voelt de gemeente zich medeverantwoordelijk voor het tegengaan van leegstand en wordt er volop ruimte en ondersteuning geboden voor initiatieven. Buiten prioriteitsgebieden staat behoud van kwaliteit voorop. De bestemming wordt alleen gewijzigd indien er sprake is van een kwaliteitsverbetering.

Dit bestemmingsplan voorziet in de herstructurering van een bestaande bedrijfslocatie. Een groot deel van de bestaande bebouwing van het voormalige autogaragebedrijf wordt gesloopt en op de vrijgekomen locatie wordt een supermarkt, horeca, en een (dag)winkel of (creatieve en dienstverlenende) bedrijvigheid mogelijk gemaakt. Het huidige terrein is vrij desolaat en detoneert in het historische beeld van de villa's, er is sprake van een gebied met weinig ruimtelijke kwaliteit. Door de ontwikkeling wordt er een forse kwaliteitsimpuls aan het gebied gegeven. Gelet op de kwaliteitsverbetering, is de gemeente bereid om medewerking te verlenen aan de voorgenomen ontwikkeling. Geconcludeerd wordt dat de ontwikkeling in overeenstemming is met de Visie op transformatie.

3.3 Woonbeleid

Arnhemse Woonprincipes 2025
De Arnhemse Woonprincipes 2025 (de Arnhemse woonvisie) is met brede participatie uit de stad tot stand gekomen. Deze Woonprincipes vormen tezamen de actualisering van de Woonvisie 2015 en de strategische koers die er voor moet zorgen dat Arnhem ook in de toekomst een woonstad blijft waar het voor iedereen aantrekkelijk is om te wonen, te leren, te werken en te leven. Bij het opstellen van de Woonprincipes is rekening gehouden met wet- en regelgeving en beleidskaders van andere overheden.

Met instrumenten als het Volkshuisvestelijk kader, de Uitvoeringsagenda en het Procesplan (langer) Zelfstandig wonen, stuurt de gemeente in het woonprogramma op een kwalitatieve en gedifferentieerde woningvoorraad dat nu en in de toekomst kan voldoen aan de vraag en behoefte van alle woningzoekenden. Het fundament voor het Wonen in Arnhem ligt in de bestaande woningvoorraad, de transformatiemogelijkheden van gebouwen, en een aanvullende nieuwbouwopgave. Hiermee kan meer aanbod gecreëerd worden aan levensloopgeschikte woningen en woonvormen in verschillende prijsklassen, in koop en huur. Daarbij streven we met een gezonde mix aan diverse bevolkings-en inkomensgroepen naar prettige, veilige en toegankelijke woon-en leefomgevingen in wijken en buurten.

De nieuwe Arnhemse Woonprincipes 2025, zijn door de gemeenteraad vastgesteld op 14 december 2015 en vervangen de Arnhemse Woonvisie 2015 en bijbehorende Arnhemse Woonagenda 2011-2015.

3.4 Welstandsbeleid

Op 13 juli 2015 heeft de gemeenteraad van Arnhem de nieuwe welstandsnota vastgesteld. Arnhem is een aantrekkelijke stad om te wonen en te verblijven. Het uiterlijk van de stad draagt daar aan bij. De gemeente wil dat zo houden.
De gemeente wil dat nieuwe bouwwerken in zijn algemeenheid passen in hun omgeving. De bestaande stad is dus het referentie- en inspiratiekader. Voor de meest voorkomende bouwwerken zijn verder in deze nota gebiedsgerichte criteria opgenomen. Deze criteria zijn per gebied ('géén toets', 'lichte toets' en 'zware toets') anders.

Het plangebied ligt in de wijk Lombok. Deze wijk valt onder het gebiedstype 'Stad van stratenplan en bouwblok (1880-1905)'. Voor dit gebiedstype geldt in principe een lichte welstandstoets. De villa op het terrein is aangewezen als gemeentelijk monument. Volgens de welstandsnota vallen monumenten in het welstandsniveau 'zwaar'. Wijzigingen aan een gemeentelijke monument zijn grond van de gemeentelijke erfgoedverordening vergunningplichtig. Het is daarom van belang om bij verbouwingen zorgvuldig om te gaan met de bestaande cultuurhistorische kwaliteiten.

De welstandsnota is in principe beheersgericht en richt zich op ontwikkelingen die passen binnen de bestaande stedenbouwkundige structuur. De herontwikkeling binnen het plangebied doorbreekt echter de bestaande ruimtelijke structuur van het gebied. Om die reden zijn voor deze ontwikkeling specifieke uitgangspunten en criteria voor de ruimtelijke- en architectonische kwaliteit opgesteld waaraan de commissie ruimtelijke kwaliteit het bouwplan toetst. In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de ruimtelijke- en architectonische criteria.

3.5 Verkeersbeleid

3.5.1 Rijksbeleid

Landelijke ambities over concurrentiekracht, leefbaarheid, bereikbaarheid en veiligheid staan in hoofdlijnen omschreven in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte 'Nederland concurrerend, bereikbaar leefbaar en veilig' (SVIR, 2012). Het mobiliteitssysteem moet robuust en samenhangend worden, meer keuzemogelijkheden bieden en voldoende capaciteit hebben om de groei van de mobiliteit op de middellange (2028) en lange (2040) termijn op te vangen.

De ambitie is dat gebruikers in 2040 beschikken over optimale ketenmobiliteit door een goede verbinding van de verschillende mobiliteitsnetwerken via multimodale knooppunten (voor personen en goederen) en door een goede afstemming van infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling.
Voor de periode 2020-2028 streeft het Rijk naar een krachtige aanpak die gaat voor een excellent internationaal vestigingsklimaat. Inzet is het vergroten van de concurrentiekracht van Nederland door het versterken van de ruimtelijk-economische structuur met ruimte voor regionaal maatwerk. Ook wordt ingezet op het verbeteren en ruimtelijk zeker stellen van de bereikbaarheid, waarbij de gebruiker voorop staat en het scherp prioriteren van investeringen. Ten slotte worden ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur met elkaar verbonden om een leefbare en veilige omgeving waarin unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden behouden zijn te waarborgen.
Voor Arnhem is samenwerking tussen Rijk, decentrale overheden en bedrijfsleven relevant om robuust hoofdwegennet en spoorwegennet, binnen regio, tussen regio's en met achterland te realiseren.

3.5.2 Provinciaal beleid

Een van de kerntaken van de provincie Gelderland is zorgen voor een goede regionale bereikbaarheid en een goed regionaal openbaar vervoer. Ondanks de bezuinigingen heeft de provincie extra financiële middelen ter beschikking gesteld voor mobiliteitsmaatregelen. Dit is, omdat zij een goede bereikbaarheid belangrijk vindt, maar ook om de economische ontwikkeling in Gelderland te ondersteunen. De provincie geeft veel aandacht aan mobiliteitsbehoefte van inwoners en bedrijven in Gelderland en kijkt daarbij naar toekomstige ontwikkelingen als het digitale werken. Maar er is ook veel oog voor leefbaarheid en verkeersveiligheid.

Doelen bereikbaarheid
De provincie wil een goede bereikbaarheid voor wonen, werken en recreëren en de mobiliteit daarbij afstemmen op de economische ontwikkelingen. Daarom zet Gelderland in op het beter gebruik van (internationale) corridors. Daarnaast wordt samen met de andere wegbeheerders in de stedelijke gebieden aan een beter gebruik van de infrastructuur gewerkt om files te voorkomen en de doorstroming te bevorderen. De toegang tot bedrijventerreinen is ook een speerpunt van het provinciale beleid. Een andere ontwikkeling is de verschuiving van mobiliteitsvragen in het landelijk gebied door krimp en vergrijzing. Hier moet de aansluiting met de stedelijke gebieden gewaarborgd blijven.

Omgevingsvisie
De provincie heeft in juli 2014 de Omgevingsvisie Gelderland vastgesteld (geconsolideerde versie, juli 2015). Deze visie integreert en vervangt zeven beleidsplannen, waaronder het Provinciaal Verkeer en Vervoerplan 2 uit 2004. De omgevingsvisie beschrijft hoe de provincie de komende tien jaar om wil gaan met de ontwikkelingen en initiatieven ronde economische structuurversterking, duurzaamheid, innovatie en bereikbaarheid, maar ook met natuur, landschap, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit. Daarbij is een andere wijze van werken; minder vastleggen wat wel of niet mag. De omgevingsvisie stelt kaders voor toekomstige activiteiten.

3.5.3 Gemeentelijk beleid

De gemeente Arnhem heeft haar verkeersbeleid op hoofdlijnen verwoord in de Structuurvisie Arnhem 2020-2040 (vastgesteld 2012). Voor mobiliteit biedt het structuurplan een ruimtelijk ontwikkelingsperspectief. Arnhem streeft naar een duurzame bereikbaarheid in een aantrekkelijke en veilige stad. Vooral in de bestaande stad geldt daarbij het principe: eerst de bestaande verkeersruimte beter benutten en pas daarna zoeken naar mogelijkheden tot uitbreiding van de (auto)verkeersruimte. De inzet van slim ruimtegebruik, voor versterking van fiets en openbaar vervoer, aangevuld met spitsmijdende maatregelen moet Arnhem de komende jaren bereikbaar houden.

Fiets
In maart 2013 is een nieuw beleidsplan fietsverkeer 'Nieuwe verbindingen, nieuwe fietsers' vastgesteld. Deze nota is een uitwerking van de inzet voor versterking van het fietsgebruik. Inzet is de bestaande fietser beter faciliteren maar vooral automobilisten verleiden meer te fietsen. Uitgangspunten voor deze beleidsnota zijn:

- nadruk op utilitair fietsgebruik (de ritten naar werk, school en voorzieningen);
- inzetten op de nieuwe fietser, dat is de fietser die nu nog in de auto zit;
- aanleggen van kortsluitende verbindingen;
- aanleggen van hoogwaardige doorgaande verbindingen (snelfietsroutes);
- hoogwaardige stallingsvoorzieningen (belangrijk bij ketenverplaatsingen).

De bestaande fietser heeft vooral behoefte aan een samenhangend fietsnetwerk, veiligheid, comfort, snelheid en stallingsvoorzieningen. Om de nieuwe fietser te verleiden zullen we vooral moeten inzetten op de aanleg van nieuwe verbindingen. De opkomst van de elektrische fiets helpt hierbij.

Openbaar vervoer
In mei 2014 is de beleidsnota openbaar vervoer 'De reiziger centraal' vastgesteld. Deze nota heeft als doel het in stand houden van betaalbaar en kwalitatief goed openbaar vervoer en het doorgroeien naar emissieloos openbaar vervoer. Het openbaar vervoer wordt toekomstvast door een kwaliteitsslag met als maatregelen:

- een hoogwaardig openbaar vervoernetwerk;
- de reiziger centraal stellen;
- een mobiliteit bieden voor iedereen;
- een emissieloos openbaar vervoer.

Parkeren
Voor het onderdeel parkeren gelden beleidsregels en Arnhemse parkeernormen. Deze zijn opgenomen in de Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003'.

3.6 Milieu- en omgevingsbeleid

In deze paragraaf wordt het rijks-, provinciaal- en gemeentelijk beleid met betrekking tot de milieu- en omgevingsaspecten beschreven die van belang zijn voor dit bestemmingsplan. In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de gevolgen van de ontwikkeling van de supermarkt voor de verschillende milieu- en omgevingsaspecten.

3.6.1 Geluid

Rijksbeleid
De Wet geluidhinder heeft tot doel de mens te beschermen tegen geluidhinder. Dit is in de wet uitgewerkt in een normenstelsel voor de toelaatbare geluidbelasting in de woonomgeving. Alleen planologisch nieuwe situaties worden getoetst aan de wet. Naast woningen zijn er nog een aantal geluidgevoelige objecten aangewezen zoals scholen en zorginstellingen.

In de Wet geluidhinder staan regels voor weg- en railverkeerslawaai en voor gezoneerde industrieterreinen. De wet werkt verder met zones: dit zijn aandachtsgebieden rond geluidbronnen waarbinnen regels en normen gelden om de negatieve gevolgen van geluidhinder te beperken. Bij (planologische) wijzigingen moet er akoestisch onderzoek plaatsvinden naar de gevolgen.

De Wet geluidhinder kent een normenstelsel met een voorkeurswaarde en grenswaarden. Als de geluidbelasting beneden de voorkeurswaarde blijft dan zijn er vanuit de wet geen belemmeringen voor nieuwe geluidgevoelige situaties.

Gemeentelijk beleid
In augustus 2008 is het geactualiseerde beleidsplan Geluid door de raad vastgesteld. Het beleidsplan Geluid heeft tot doel geluidsnormen voor nieuwe situaties af te stemmen op de aard en de functie van een gebied. Hierdoor kan beter rekening gehouden worden met ontwikkelingen en verwachting van de gebruikers van een gebied. In het centrum en dichtbij goed openbaar vervoer wil de gemeente Arnhem veel functies mogelijk maken. De beleidslijnen hiervoor zijn opgenomen in het Structuurplan Arnhem 2010. Als gebieden intensiever gebruikt worden neemt de kans op geluidhinder ook toe. Andere gebieden zoals de parken worden juist gewaardeerd om hun relatieve rust. Deze uitgangspunten hebben geleid tot een gebiedsgerichte invulling van geluidskwaliteiten binnen Arnhem. Naar mate de geluidbelasting hoger is neemt het belang van een zorgvuldige invulling van de totale leefomgevingskwaliteit toe.

3.6.2 Luchtkwaliteit

Wet Luchtkwaliteit 2007
De Europese richtlijnen inzake luchtkwaliteit zijn geïmplementeerd in de Wet Luchtkwaliteit. Het doel van de Wet Luchtkwaliteit 2007 is het beschermen van mens en milieu tegen de negatieve effecten van luchtverontreiniging. De wet is primair gericht op het voorkomen van negatieve effecten op de gezondheid van de mens. Daarnaast zijn er voor de stoffen zwaveldioxide en stikstofoxiden ook normen opgenomen ter bescherming van ecosystemen.
Voor het toetsen van ruimtelijke plannen zijn de volgende grenswaarden het meest relevant:
PM_{10} (fijnstof)
- de jaargemiddelde concentratie van 40 µg PM_{10}/m^3 mag met ingang van 1 januari 2005 niet worden overschreden;
- de 24 uursgemiddelde concentratie van 50 µg PM_{10}/m^3 mag met ingang van 1 januari 2005 niet vaker dan 35 keer per jaar worden overschreden;

NO_2 (stikstofdioxide)
- de jaargemiddelde concentratie van 40 µg NO_2/m^3 mag met ingang van 1 januari 2010 niet worden overschreden;
- de uurgemiddelde concentratie van 200 µg NO_2/m^3 mag met ingang van 1 januari 2010 niet vaker dan 18 keer per jaar worden overschreden.

Voor de overige stoffen worden in Nederland geen overschrijdingen gerapporteerd.

In de wet zijn de grenswaarden ten opzichte van eerdere regelgeving zijn ongewijzigd gebleven, maar de wet geeft net als het voorgaande BLK2005 (Besluit Luchtkwaliteit) meer armslag om ruimtelijke plannen die gevolgen hebben voor de luchtkwaliteit uit te voeren. Hierbij wordt tevens de term “in betekenende mate (IBM)” geïntroduceerd. Dit wil zeggen dat projecten met een bepaalde mate van verslechtering toch doorgang kunnen vinden. De grens ligt bij een toename van maximaal 3%. Deze 3% is gekoppeld aan de IBM projecten opgenomen in het Nationale Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit (NSL). De NSL is in 2009 van kracht geworden.

Beleidsnota Lucht en Uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit
Het Arnhemse beleid op gebied van luchtkwaliteit is vastgelegd in de Beleidsnota Lucht uit 2005. Deze nota is erop gericht nieuwe overschrijdingen van de normen uit het toenmalige Besluit Luchtkwaliteit 2005 te voorkomen en bestaande of dreigende overschrijdingen voor 2010 op te lossen. Daarnaast richt de Beleidsnota Lucht zich op het beperken van overlast door geurhinder. Voor wat betreft het halen van de normen uit het BLK2005 en de Wet Milieubeheer is de beleidsnota vertaald naar maatregelen in het Uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit 2010 - 2014.

3.6.3 Hinder

In het kader van bedrijven en milieuzonering dienen de effecten van inrichtingen op hun omgeving (gevoelige bestemmingen, waaronder eventueel nieuw te ontwikkelen woningen) in beeld gebracht te worden. Voorbeelden van hinder zijn geluid, geur, stof of gevaar. In de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering 2009' is een lijst van inrichtingen opgenomen waarbij de inrichtingen op grond van de hinder die zij veroorzaken, zijn opgedeeld in 6 categorieën. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat een inrichting uit categorie 1 relatief weinig hinder veroorzaakt en een inrichting uit categorie 6 bijzonder veel hinder veroorzaakt.

Voor bedrijven is een omgevingsvergunning voor het aspect milieu nodig of er zijn algemene regels uit het Activiteitenbesluit van toepassing. Voor een supermarkt geldt geen milieuvergunningsplicht maar gelden de voorschriften uit het Activiteitenbesluit. In dit Activiteitenbesluit zijn onder andere geluidnormen opgenomen.
Daar waar de norm voor het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau ($L_{Ar,LT}$) wordt overschreden biedt het Activiteitenbesluit de mogelijkheid een maatwerkvoorschrift vast te leggen voor de bepaalde geluidbelasting. Voorwaarde hierbij is dat het binnenniveau in de betreffende verblijfsruimte niet hoger is dan 35 dB(A) etmaalwaarde. Een andere mogelijkheid bij te hoge geluidbelasting is het realiseren van een dove gevel. Een dove gevel is een bouwkundige constructie zonder te openen delen met een voorgeschreven geluidwering.

3.6.4 Externe veiligheid

Met externe veiligheid wordt bedoeld de kans op overlijden van mensen buiten de grenzen van een bedrijf of transportmedium, als rechtstreeks gevolg van een ongeval met (gevaarlijke) stoffen binnen de grenzen van het bedrijf dan wel het transportmedium. In de externe veiligheid worden twee risicobegrippen gehanteerd het PR (Plaatsgebonden Risico) en het GR (Groepsrisico).

Rijksbeleid
Voor bedrijven is op 28 oktober 2004 het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) in werking getreden. In het Bevi worden milieukwaliteitseisen (artikel 5.1 van de Wet milieubeheer) vastgelegd die in de ruimtelijke planvorming moeten doorwerken. In het Bevi wordt een onderscheid gemaakt in kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten. De 10-6 PR contour geldt ten opzichte van kwetsbare objecten als grenswaarde en ten opzichte van beperkt kwetsbare objecten als richtwaarde. Het beoordelingskader voor het groepsrisico is een oriënterende waarde.

Gemeentelijk beleid
Op 21 november 2005 is het beleidsplan Externe Veiligheid vastgesteld dat op 9 maart 2015 wederom met 4 jaar is verlengd. Dit beleidsplan beschrijft de mate van gewenste externe veiligheid in Arnhem. Uitgangspunt hierbij zijn de landelijke normen voor het plaatsgebonden risico en het groepsrisico. In een groot gedeelte van de stad streven we naar het niet doen toenemen van de risico's. Op sommige plekken in de stad, op bedrijventerreinen voor zware industrie en de volgens het structuurplan stedelijke zone accepteren we een hoger risico dan op andere plaatsen. Wel moet daar extra aandacht zijn voor de beschikbare mogelijkheden voor rampenbestrijding, de zelfredzaamheid van mensen en de hulpverlening.
Om het bereikte gebiedsgerichte externe veiligheidsniveau vast te houden, en omdat er na 2010 vanuit het Rijk niet veel nieuwe wet- en regelgeving te verwachten is, heeft gemeenteraad op 14 februari 2011 besloten om het beleidsplan met nog eens 4 jaar te verlengen. Wel zijn de punten “risico's in stadswijken” en “objecten in de directe omgeving van risicovolle activiteiten” in het plan verhelderd en duidelijker omschreven.

3.6.5 Groen en ecologie

Rijksbeleid
Regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming)
De wet vervangt het huidige wettelijke stelsel voor de natuurbescherming, als neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, door één integraal en vereenvoudigd kader. De wet neemt de Europese regelgeving als uitgangspunt. Waar dat noodzakelijk is voor een adequate bescherming van natuurwaarden waarvoor geen specifieke bescherming is voorzien in Europese regelgeving worden aanvullende nationale beschermingsvoorschriften verankerd.

De wet gaat over de bescherming van de kernnatuurwaarden en de houtopstanden, als onderdeel van een groter maatregelenpakket gericht op de bescherming van natuurwaarden en het tegengaan van biodiversiteitsverlies.

De taken en verantwoordelijkheden worden zoveel mogelijk bij de provincies neergelegd.

Bescherming van soorten
De wet sluiten aan bij het specifieke beschermingsregime uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de natuurbeschermings-verdragen, zoals het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn. Er wordt voorzien in concrete verboden ten aanzien van onder meer het vangen en doden van in die bronnen genoemde diersoorten, de verstoring van deze soorten en aantasting van hun rust- en voortplantingsplaatsen, alsmede in een verbod op het plukken en vernielen van bepaalde planten. Voorts wordt voorzien in limitatief opgesomde gronden voor ontheffing van deze verboden. Anders dan in de oude Flora- en faunawet 2002 zijn enkel opzettelijk verrichte handelingen strafbaar. Bij vogels zijn bovendien verstoringen niet strafbaar als de staat van instandhouding van die vogelsoorten niet in gevaar komt. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van verboden als voldaan is aan de voorwaarden in artikel 3.3 lid 4 en artikel 3.8 lid lid 5.

Daarnaast geldt als beschermingsregime voor (nationale) soorten:
a. een zorgplicht die van toepassing is op alle natuurwaarden in Nederland;
b. een verbod op het opzettelijk doden van de in de bijlage van de wet genoemde dieren, met een ontheffingsregime dat ruimer is dan dat voor internationaal en europees beschermde soorten (zoogdieren, reptielen, amfibieën en thans op een rode lijst staande vissen, dagvlinders, libellen en kevers) (82 soorten);
c. een verbod op het vangen van dieren genoemd in de bijlage en het opzettelijk beschadigen van hun vaste voortplantings-plaatsen of rustplaatsen (zoals de dassenburcht); en
d. een verbod op het plukken of opzettelijk vernielen van in de bijlage genoemde vaatplanten (63 soorten, waaronder orchideeën).

Er wordt voorzien in ruimere ontheffingsmogelijkheden, dan voor de strikt beschermde soorten gelden (artikel 3.10 lid 2).

Gemeentelijk beleid
Groenplan Arnhem 2004 – 2007 / 2015
In 2004 is het groenplan 2004-2007/2015 vastgesteld. De gemeente Arnhem streeft ernaar om de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden van het groen, door versterking en zonering, optimaal tot hun recht te laten komen, waarbij voldoende ruimte voor gebruikswens moet zijn. De ontwikkelingsinitiatieven en het beheer in en om de stad worden afgestemd op dat streefbeeld.

De uitgangspunten uit het Groenplan dienen als randvoorwaarde voor herontwikkeling. Dit betekent dat het bestaande groen zoveel mogelijk behouden blijft, zo zuinig mogelijk wordt omgegaan met bestaande en potentiële kwaliteiten, op kansrijke plekken groen wordt aangeplant, en versnippering wordt voorkomen. Het oppervlakte groen en de bomen moeten dus eerst geïnventariseerd worden. In het bestemmingsplan is een groenbalans opgenomen, waarin is aangegeven hoe de groencompensatieregels zijn toegepast.

Vanuit ecologisch perspectief vormen gebieds- en soortbescherming het basisdoel. Achterliggende ambitie is een versterking en verdere ontwikkeling tot een zo volledig mogelijk ecosysteem van kenmerkende Arnhemse natuur. Deze komt tot uitdrukking in de verscheidenheid aan planten en dieren in een samenhangend netwerk. Andere punten zijn:
- Alleen inzetten op natuur daar waar deze kansrijk is, waarbij cultuurlijk en natuurlijk beeld en gebruik op elkaar afgestemd zijn;
- Barrières van de stedelijke druk opheffen of zoneren;

Er worden 5 samenhangende natuurdoeltypen geformuleerd: Natuurkernen, Natuurzones en stapstenen, Natuurlijke groenzones, Overig groen en De Stenen stad. Aan de natuurdoeltypen zijn doelsoorten gekoppeld.

3.6.6 Water

Rijksbeleid
Het Rijksbeleid op het gebied van het waterbeheer is vastgelegd in het Nationaal Waterplan (NWP) 2016-2021. Deze is vanaf 17 december 2015 van kracht. Het plan geeft op hoofdlijnen de ambities weer van het Rijk ten aanzien van het nationale waterbeleid en het daaraan gerelateerde ruimtelijke beleid. De belangrijkste ambities richten zich op waterveiligheid, zoetwater en waterkwaliteit. Maar ook de Deltabeslissingen hebben in dit plan een plek gekregen, net zoals enkele waterafhankelijke thema's als natuur en duurzame energie.
Daarnaast hebben Rijk, provincies, gemeente, waterschappen en drinkwaterbedrijven afgesproken om gezamenlijk maatregelen te nemen voor een doelmatiger waterbeheer; het Bestuursakkoord Water (d.d. april 2011). De inzet ligt bij mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van watersysteem en waterketen. De kwaliteit moet omhoog tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte uit 2012 is water in 3 nationale belangen terug te vinden. Daarbij gaat het om de bescherming van de grondwaterkwaliteit en –kwantiteit, de bescherming en verbetering van de waterkwaliteit, een goede zoetwatervoorziening en voldoende ruimte voor waterveiligheid. Nieuw is de aandacht voor klimaatbestendige (her)ontwikkelingen, waarin water een belangrijk aspect is.
In de Waterwet (22 december 2009) zijn ondermeer de gemeentelijke watertaken opgenomen: de zorgplicht voor het vasthouden en afvoeren van regenwater en de regierol van gemeenten bij de grondwaterzorgplicht.

Provinciaal en regionaal beleid
Op provinciaal niveau is het waterbeheer vastgelegd in de Omgevingsvisie en de omgevingsverordening. In de omgevingsvisie is opgenomen dat de provincie stuurt op een veerkrachtig en duurzaam water- en bodemsysteem. Een systeem is veerkrachtig als het onder normale omstandigheden alle functies goed kan uitvoeren, (tijdelijke) over- en onderbelasting goed op kan vangen zonder dat maatschappelijke overlast of ecologische schade optreedt en hiervan snel kan herstellen zonder blijvende negatieve effecten. Een systeem is duurzaam als het ook in de toekomst kan blijven functioneren en in stand kan worden gehouden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Doel is te komen tot een integrale, efficiënte en duurzame benutting zonder onomkeerbare gevolgen voor de ondergrond. Dit betekent dat de provincie moet afwegen wat op een bepaalde plek in de ondergrond of bovengronds wel of niet mag. Ter bescherming van ons drinkwater zijn in paragraaf 2.6.1 van de omgevingsverordening regels opgenomen voor waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden. Het plangebied is in de verordening aangewezen als intrekgebied. Dit betekent dat de winning van fossiele energie, zoals aardgas, aardolie, schaliegas en steenkoolgas binnen dit gebied niet is toegestaan. Omdat dit bestemmingsplan de winning van dergelijke energiebronnen niet mogelijk maakt, is het bestemmingsplan niet in strijd met de verordening.

Beleid waterschap en gemeente
Het stedelijk waterbeheer in Arnhem-Noord is overgedragen aan het Waterschap Rijn en IJssel waardoor de gemeente Arnhem rekening dient te houden met het vigerende beleid van het waterschap. Relevant beleid voor de gemeente Arnhem is het vastgestelde Waterbeheerprogramma (2016-2021), de Keur en legger van het waterschap.

Het waterbeleid van de gemeente Arnhem is vastgelegd in de volgende beleidsplannen.
Gemeentelijk RioleringsPlan (2014-2018), vastgesteld op 2 november 2015; Dit plan richt zich vooral op het herstellen dan wel vervangen van slechte riolen en geeft invulling van de gemeentelijke zorgtaken voor grondwater en hemelwater.
Waterplan Arnhem (2009-2015). Door de gemeente Arnhem en haar waterpartners is dit Tweede Waterplan Arnhem opgesteld. De gemeenteraad heeft op 19 oktober 2009 het waterplan vastgesteld. Op 26 februari 2010 hebben gemeente en de beide waterschappen de intentieovereenkomst ondertekend. Het waterplan is gebaseerd op 4 hoofddoelstellingen:
a. Arnhem aantrekkelijke waterstad;
b. Klimaatbestendig watersysteem en waterketen;
c. Goede kwaliteit water en waterbodem;
d. Bewustwording.

Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (vastgesteld 2 november 2015)
Het plan heeft tot doel om Arnhem en vooral Arnhem-Noord, beter waterbestendig te maken tegen zware regenbuien. Daarom zal over elk plan een waterscan worden gelegd. Tijdens werkzaamheden in de openbare ruimte worden ruimtelijke maatregelen genomen die wateroverlast verminderen dan wel beperken.

Samengevat
Uitgangspunt in het huidige beleid van gemeente, waterschap en provincie is dat planontwikkeling moet aansluiten bij een duurzaam integraal waterbeheer. Dit betekent dat:
- negatieve verstoring van de grondwaterstanden en –stromingen zijn niet toegestaan om grondwateroverlast en/of verdroging op de locatie en het boven- en benedenstrooms gelegen gebied te voorkomen.
- maatregelen getroffen moeten worden ter voorkoming van (grond)watervervuiling.
- bij nieuwbouw het regenwater binnen het plangebied afgekoppeld moet worden van de riolering en worden verwerkt op eigen terrein.
- voldoende oppervlaktewater aanwezig is en op de goede locatie.
- het verhard oppervlak zoveel mogelijk beperkt wordt.
- het gebruik van uitloogbare materialen en chemische bestrijdingsmiddelen niet is toegestaan.
- ontwikkelingen moeten bijdragen aan het verminderen of beperken van wateroverlast.

3.6.7 Bodem
Voor deze ontwikkellocatie is getoetst of de bodemkwaliteit (inclusief grondwater) de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen toelaat. Ook is getoetst of een eventuele bodemverontreiniging gevolgen heeft voor de financiële uitvoerbaarheid van de ontwikkeling.

Als toetsingskader wordt gebruik gemaakt van de volgende bodemregelgeving:
- Wet Bodembescherming (Wbb, gewijzigd 2013);
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Besluit Bodemkwaliteit (2008);
- Nota Bodembeheer, vastgesteld september 2011.

3.6.8 Cultuurhistorie en archeologie
Rijksbeleid
Monumentenwet
Cultuurhistorische objecten die zeldzaam of schaars zijn en die voor mensen in hoge mate het beeld van Nederland bepalen, worden aangewezen als monumenten. In de Monumentenwet 1988 is vastgelegd hoe monumenten van bouwkunst en archeologie en stads- en dorpsgezichten moeten worden beschermd. De Monumentenwet 1988 is het belangrijkste instrument voor de bescherming van het cultuurhistorisch erfgoed in Nederland. De Monumentenwet gaat vanaf 1 juli 2016 over in de Erfgoedwet.

Verdrag van Valletta en de Wet op de archeologische monumentenzorg
De bescherming van het archeologische erfgoed in de bodem en de inbedding ervan in de ruimtelijke ontwikkeling is het onderwerp van het Europese Verdrag van Valletta (Malta). In 1992 ondertekenden twintig Europese staten, waaronder Nederland, dit verdrag.

De belangrijkste uitgangspunten van het verdrag zijn:
- archeologische waarden dienen zoveel mogelijk (in situ) in de bodem bewaard te blijven en beheermaatregelen dienen genomen te worden om dit te bewerkstelligen;
- vroeg in de ruimtelijke ordening dient al rekening gehouden te worden met archeologie;
- bodemverstoorders betalen het archeologisch (voor)onderzoek wanneer behoud in situ niet mogelijk is.

Inmiddels is het verdrag vertaald in de Monumentenwet 1988.

Provinciaal beleid
Nota Belvoir
Het Belvedere-uitgangspunt “behoud door ontwikkeling” is in 2000 overgenomen in de provinciale Nota Belvoir. Doel is dat cultuurhistorie voortaan prominent wordt meegewogen bij de ontwikkeling van alle ruimtelijke en economische plannen. Om nog meer in te kunnen spelen op de kansen die cultuurhistorie biedt voor de ruimtelijke omgeving, kiest de Provincie met de nieuwe nota Belvoir 3

voor een gebiedsgericht en uitvoeringsgericht beleid. In de nota worden 10 cultuurhistorisch waardevolle gebieden benoemd, waarnaar speciale aandacht zal uitgaan. Relevant voor Arnhem is de aandacht voor het Veluwemassief, de Veluwezoom en het Rivierengebied. In 2012 is het Programmaplan voor Cultuur en Erfgoed 2013-2016 vastgesteld. De visie die hieraan ten grondslag ligt, is dat cultuur en erfgoed een wezenlijke bijdrage leveren aan de Gelderse samenleving, omdat zij bouwstenen voor een goede economische en maatschappelijke ontwikkeling zijn en mede de identiteit van Gelderland bepalen.

Gemeentelijk beleid
Erfgoednota 'Panorama Arnhem'
In de Erfgoednota 2008-2012 wordt het accent verschoven van 'behoud door bescherming' naar 'behoud door ontwikkeling'. We gaan er vanuit dat de cultuurhistorie zo op een vroeg moment een actieve rol gaat spelen in veranderingsprocessen en ontwerpkeuzen. Het stadsbeeld van Arnhem verandert de komende twintig jaar in hoog tempo. Het nieuwe erfgoedbeleid wil de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol geven in deze stedelijke ontwikkelingen.

Streven is om bij planontwikkelingen zo vroeg mogelijk onze kennis van de Arnhemse cultuurhistorie in te brengen. De kennis van het Arnhemse erfgoed moet goed toegankelijk zijn. Hiertoe worden nieuwe instrumenten ontwikkeld. De erfgoedkaart biedt een overzicht van alle cultuurhistorische elementen en structuren binnen de gemeente Arnhem. Daarnaast blijft het zichtbaar maken van de bouw- en ontwikkelgeschiedenis van onze stad uitgangspunt.

Archeologie is een integraal onderdeel van het erfgoedbeleid en als zodanig opgenomen in de erfgoednota. In de nota wordt voortgeborduurd op de uitgangspunten van het Verdrag van Malta. Behoud van archeologische waarden is het uitgangspunt en als dat niet mogelijk is, volgt veiligstelling door archeologisch onderzoek. Om permanente aandacht voor deze vorm van erfgoed te krijgen, is ingezet op constante voorlichting en educatie. De cultuurhistorische dimensie van de stad moet, waar mogelijk, worden versterkt en beleefbaar gemaakt. Sinds 2008 beschikt de gemeente over een archeologische verwachtingenkaart voor heel Arnhem. De verwachtingenkaart geeft al in een vroeg stadium van planvorming globaal inzicht in de mate waarin archeologische resten in een gebied aangetroffen kunnen worden.

Conform de Erfgoedverordening geldt dat archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden als
- grondroerende werkzaamheden:
- in archeologisch waardevolle gebieden (buiten monumenten) dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 50 m^2;
- in gebieden met een hoge archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 200 m^2;
- in gebieden met een middelhoge archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 500 m^2;
- in gebieden met een lage archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 2000 m^2.

Voor archeologisch waardevolle gebieden zijnde beschermde gemeentelijke of rijksmonumenten, geldt maatwerk. Voor rijksmonumenten beslist de Minister van OC&W. Gebieden die reeds onderzocht zijn en/of zijn vrijgegeven, zijn vrijgesteld van onderzoek. Aan het archeologische beleid dat in de verordening is verankerd, ligt de archeologische maatregelenkaart als basis.
Om de doelstellingen van het erfgoedbeleid te realiseren zetten we een aantal strategieën in:
- Behouden door ontwikkelen
- Behouden door beschermen
- Adviseren, stimuleren en verleiden
- Kennis verwerven en verspreiden

3.7 Economisch beleid

De gemeente heeft haar economische visie en koers voor de middellange termijn vastgelegd in de Economische Agenda Arnhem 2015. Op dit moment wordt gewerkt aan de herijking van de economische agenda. De agenda stelt dat in de eerste plaats de basis op orde moet zijn. De gemeente wil daarom zorgen voor een gunstig ondernemingsklimaat door adequate dienstverlening te bieden en geschikte, goed bereikbare vestigingsplaatsen in een stimulerende economische omgeving. In de tweede plaats kunnen de sterke sectoren verder uitgebouwd. Het gaat dan om de verdere versterking als zesde kantorenstad van ons land, en het behalen van winst in de sectoren zorg & welzijn en toerisme & vrije tijd. Tot slot gaat de gemeente Arnhem extra werk maken van haar kansrijke economische clusters: energie- & milieutechnologie en mode & design. Dit zijn bedrijvensectoren, waarin Arnhem bijzonder is en die een sterke basis bieden om een regionale en nationale positie op te bouwen.

De Economische Agenda levert een bijdrage aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van de stad en het tegengaan van de maatschappelijke tweedeling. De agenda bepaalt de gemeentelijke koers en is opgesteld na stadsgesprekken met ondernemers en onderwijs- en kennisinstellingen. De gemeente stimuleert de economische ontwikkeling en is regisseur van het samenspel tussen overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. In de stadsgesprekken hebben de partners duidelijk gemaakt, wat zij gezamenlijk kunnen en willen doen om het ondernemingsklimaat te versterken.
Arnhem heeft relatief gezien een groot aantal arbeidsplaatsen (rond de 100.000), dat voor een belangrijk deel (ongeveer 45.000) wordt vervuld door niet-Arnhemmers. Het aandeel Arnhemmers met een lage opleiding en met beperkte kansen op de arbeidsmarkt is groot. De aanpak uit de Economische Agenda levert naast banen voor hoog en middelbaar opgeleiden, vooral ook banen voor lager opgeleide inwoners op.

3.7.1 Wijkeconomie

Het stimuleren van 'werken in de wijk' oftewel wijkeconomie, zoals vastgelegd in de gelijknamige Nota Wijkeconomie (2001), blijft een belangrijk thema. De ontwikkeling van (kleinschalige) bedrijvigheid en werkgelegenheid levert een bijdrage aan de verbetering van de leefbaarheid en sociale samenhang in de wijk. In dit verband is het werken aan huis, binnen duidelijk beperkte kaders, toegestaan. Concreet betekent dit dat de gemeente actief blijft bij het stimuleren van woon-werkeenheden en het ontwikkelen van kleinschalige bedrijfsverzamelgebouwen in wijken, bedoeld voor bedrijven in de creatieve bedrijvigheid en de persoonlijke, zakelijke en overige dienstverlening. In dat kader past ook het faciliteren van de bedrijvendynamiek als het gaat om startende bedrijvigheid en zelfstandigen zonder personeel (zzp-ers). Tot slot richt wijkeconomie zich in samenhang met het detailhandelsbeleid eveneens op het behoud en de versterking van de winkel- en eventuele horecavoorzieningen in de wijk.

3.7.2 Detailhandel

Op 30 januari 2017 heeft de gemeenteraad de nieuwe 'Detailhandelsvisie Arnhem 2016-2021 vastgesteld' (zie bijlage 2). Deze beleidsnota vervangt het oude detailhandelsbeleid en de herijking uit 2008. In het nieuwe detailhandelsbeleid zet de gemeente onder andere in op versterken en clusteren van voorzieningen voor dagelijkse aankopen nabij de woonomgeving. Het is voor de aantrekkelijkheid van woongebieden belangrijk dat er in elke wijk een aantal winkels is waar bewoners voor hun dagelijkse boodschappen terecht kunnen. Vaak is dit een supermarkt met enkele aanvullende zaken in een buurtsteunpunt of (klein) wijkcentrum. Het is belangrijk dat er een supermarkt aanwezig is om de overige winkels levensvatbaar te houden. Deze zorgt dagelijks voor voldoende aanloop van potentiële kopers. We kunnen echter moeilijk sturen op de aanwezigheid van (typen) winkels. Een van de te handhaven buurtsteunpunten is de Oranjestraat. Op onderstaande perspectiefkaart van de detailhandel Arnhem is het buurtsteunpunt aan de Oranjestraat aangewezen als 'kansarm'. Dit heeft te maken met het ontbreken van een goede supermarkt. Indien de nieuwe supermarkt met ondersteunende winkels/functies hier wordt gevestigd, kan de toekomst van het buurtwinkelsteunpunt wijzigen naar kansrijk.
Over de supermarkten staat er: “In Arnhem-Noord/Oost en Arnhem-West is nog ruimte voor een extra supermarkt. We hebben beide gebieden opgenomen als een zoekgebied voor uitbreiding. De uiteindelijke locatie zal worden bepaald door marktontwikkelingen. Als er een initiatief in dit zoekgebied komt, zullen we actief meedenken.” Op onderstaande afbeelding is het zoekgebied weergegeven.

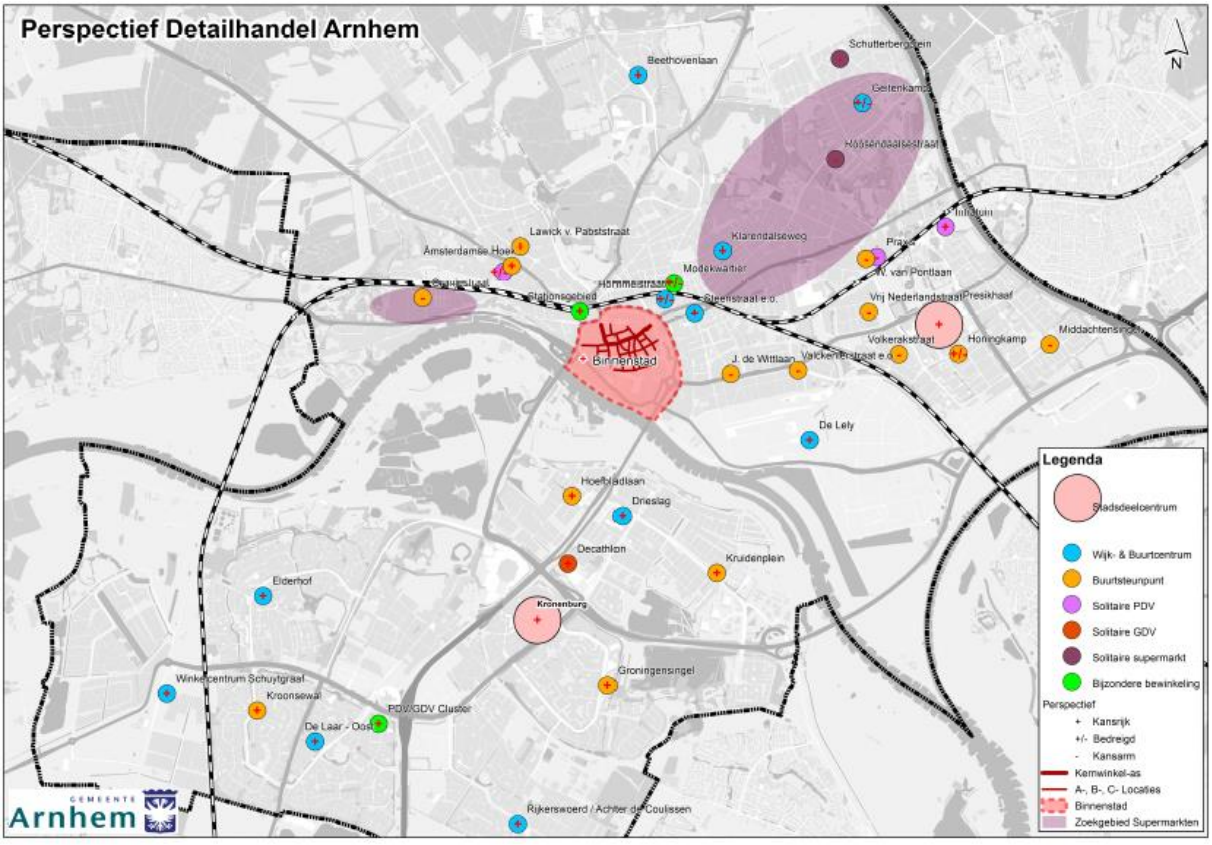

Meer over deze beleidsnota staat in paragraaf 4.2.

Hoofdstuk 4 Randvoorwaarden en beschrijving nieuwe situatie

4.1 Randvoorwaarden

In hoofdstuk 1 is ingegaan op de wijze waarop het nieuwe ontwerp voor de supermarkt en de directe omgeving tot stand is gekomen. Het planproces van 2012 tot heden heeft geleid tot verschillende ruimtelijke en programmatische wensen uit de buurt, die uiteindelijk als randvoorwaarden voor de planontwikkeling zijn meegenomen en zijn verwerkt in het uiteindelijke ontwerp. Daarnaast heeft de gemeente aanvullende ruimtelijke en programmatische randvoorwaarden aan de ontwikkeling gesteld, die van invloed op de ruimtelijke inrichting van het plangebied. Hieronder is een overzicht opgenomen van alle randvoorwaarden:

Programmatische randvoorwaarden
- Het realiseren van een supermarkt met aanvullende voorzieningen ter verbetering van het voorzieningenpakket van de wijk;
- De ontwikkeling moet de bestaande voorzieningen en de wijkeconomie als geheel versterken.

Stedenbouwkundige randvoorwaarden
- Het parkeren moet ondergronds worden gerealiseerd, zodat de overlast voor omwonenden tot een minimum wordt beperkt;
- De bouwhoogte van de supermarkt mag niet hoger zijn dan de hoogte van de bestaande muren van de Alexanderstraat, met uitzondering van de laad – en losruimte, waar een hogere hoogte is toegestaan;
- Er moet een prettig verblijfsklimaat worden gecreëerd in het gebied, zodat het gebied tevens kan functioneren als ontmoetingsruimte voor de wijk;
- De structuur van villa's met grote voortuinen moet zo veel mogelijk worden teruggebracht;
- Er moet een groene afzoming van het perceel worden aangebracht waar dat mogelijk is;
- Er moet een functionele relatie worden gelegd met het langzaam verkeer op de Oranjestraat;
- De hoekbebouwing op het terrein moet worden gehandhaafd in de geest van het bestaande pand, qua footprint, locatie en massa.

Cultuurhistorische randvoorwaarden
- Het karakter van de monumentale villa met tuin moet zoveel mogelijk worden gehandhaafd.

Verkeerskundige randvoorwaarden
- Het huidige afwikkelingsniveau van het doorgaande verkeer op de Utrechtseweg moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden;
- De ontsluiting van de supermarkt voor voet- en fietsverkeer moet worden vormgegeven via een ontsluiting aan de Oranjestraat, zodat een relatie met het winkelaanbod in de straat ontstaat;
- De hoofdentree moet worden ontsloten via de Utrechtseweg, vanwege zichtbaarheid en bereikbaarheid;
- Voor de te ontwikkelen locatie geldt dat het aantal parkeerplaatsen dient te voldoen aan de Arnhemse parkeernormen, waarbij voor de supermarkt een hogere norm geldt om parkeeroverlast in de wijk te voorkomen;
- De bevoorrading moet worden gerealiseerd via de hoofdentree aan de Utrechtseweg en inpandig worden vormgeven, zodat zo min mogelijk overlast naar omwonenden wordt veroorzaakt.

In het ontwerp voor de locatie, zoals dat in de volgende paragrafen wordt gepresenteerd, is rekening gehouden met de genoemde randvoorwaarden.

4.2 Programmatische aspecten

4.2.1 Programma

Na realisatie van het project bestaat het plangebied uit:

- een bovengrondse supermarkt met een ondergrondse parkeergarage en overdekte laad- en losruimte[1] ;
- de bestaande villa (Utrechtseweg 284), waarbinnen op het bestaande oppervlak van 200 m^2 de volgende functies mogelijk zijn: detailhandel en horeca (beide uitsluitend op de begane grond), creatieve en dienstverlenende bedrijven en wonen;
- het bestaande hoekgebouw (Utrechtseweg 280-282), waarbinnen op een oppervlakte van in totaal 320 m^2 (120 m^2 begane grond en 200 m^2 op de verdiepingen) de volgende functies mogelijk zijn: detailhandel; creatieve en dienstverlenende bedrijven, vergaderruimtes allen uitsluitend op de begane grond en wonen in de vorm van twee appartementen op de boven de begane grond gelegen bouwlagen.
- een opstelplaats voor een marktkraam ten zuiden van de supermarkt.

Hierna worden de genoemde functies beschreven.

De supermarkt omvat een entree, winkelwagenstalling, vriesruimte, bakkerij en algemene ruimten, zoals een kantine, kantoor, opslagruimte/magazijn en kleedruimten. Daarnaast bevindt zich in de supermarkt een tapis roulant naar de ondergronds gelegen parkeergarage en een afzetruimte voor de containers. Het bruto vloeroppervlak van de supermarkt (exclusief tapis roulant en afzetruimte voor de containers) bedraagt maximaal 1.550 m^2. Deze oppervlakte is als maximale maat in de regels van het bestemmingsplan vastgelegd.

Onder de supermarkt wordt een parkeergarage gerealiseerd, die middels een hellingbaan aan de zuidwestzijde wordt ontsloten. Deze garage bestaat uit één laag en omvat 81 parkeerplaatsen.

De monumentale villa op het terrein blijft gehandhaafd. In het gebouw kunnen verschillende functies worden gevestigd, die de wijkeconomie en het voorzieningenniveau in de wijk kunnen versterken, zoals een horecavoorziening, dagwinkel (beide uitsluitend op de begane grond), dienstverlenend bedrijf, maar ook de woonbestemming, die thans al op het gebouw van toepassing is, blijft gehandhaafd. Het kiezen voor een ruime bestemming voor de villa maakt het mogelijk een passende functie te vinden, waardoor het gebruik van het gebouw en daarmee het behoud wordt veilig gesteld.

Ook voor het bestaande hoekgebouw is een ruime bestemming opgenomen. Ook in dit gebouw zijn op de begane grond verschillende functies mogelijk die de wijkeconomie en het voorzieningenniveau in de wijk kunnen versterken, waaronder creatieve en dienstverlenende bedrijvigheid. De bestaande woonfunctie (twee appartementen op de verdiepingen) blijft aanwezig in het gebouw.

In het verblijfsgebied ten zuiden van de supermarkt komt een opstelplaats voor ambulante handel, zodat aanvullend aan het bestaande detailhandelsaanbod ook ruimte is voor een vishandel, oliebollenkraam, notenhandel et cetera. De kraam wordt zorgvuldig ingepast op dit groene terrein, op een zodanige wijze dat recht worden gedaan aan het monumentale karakter van de villa.

4.2.2 Toets aan het economisch beleid

De komst van een supermarkt op de locatie Hegeman aan de Utrechtseweg is een goede invulling van de vigerende beleidsvoornemens zoals geformuleerd in de *Detailhandelsvisie Arnhem 2016-2021* (zie bijlage 2) en in de *Gebiedsvisie Spoorzone-west* (zie bijlage 1). In beide nota's wordt als beleidsvoornemen aangegeven dat de detailhandelstructuur in Arnhem West, met name ten zuiden van het spoor, moet worden versterkt.

Eén beleidsvoornemen, verschillende uitwerkingen
Geconstateerd wordt echter wel dat beide beleidsnota's verschillende uitwerkingen voorstellen om tot de gewenste versterking van de detailhandelstructuur te komen. In de *Detailhandelsvisie Arnhem 2016-2021* staat: “In Arnhem-Noord/Oost en Arnhem-West is nog ruimte voor een extra supermarkt. We hebben beide gebieden opgenomen als een zoekgebied voor uitbreiding. De uiteindelijke locatie zal worden bepaald door marktontwikkelingen. Als er een initiatief in dit zoekgebied komt, zullen we actief meedenken.” De hele wijk Lombok is gelegen in het zoekgebied (zie het kaartje in paragraaf 3.7.2.). Volgens de Detailhandelsvisie is er dus nog ruimte voor een extra supermarkt in Arnhem-West en de locatie van de nieuwe supermarkt ligt binnen het aangegeven zoekgebied .

De *Gebiedsvisie Spoorzone-west* constateert daarentegen dat een verplaatsing van een supermarkt van de Amsterdamse Hoek naar Arnhems Buiten zal leiden tot het verdwijnen van de supermarkt aan de Oranjestraat. In deze gebiedsvisie (op blz. 19) wordt dit als een ongewenste ontwikkeling gezien. Gevreesd wordt dat daarmee ook de overige detailhandel aan de Oranjestraat het waarschijnlijk niet gaat redden.

Uitbreiding Oranjestraat gewenst?
Als invulling van het beleidsvoornemen wordt in de gebiedsvisie als beste optie een uitbreiding van de buurtsuper aan de Oranjestraat voorgesteld, van 300 naar 600 m^2 wvo (vergelijkbaar met ca. 850 m^2 bvo). Bij deze aangegeven mogelijkheid moeten enkele kanttekeningen worden geplaatst:

1. De huidige supermarkt aan de Oranjestraat heeft momenteel onvoldoende fysieke mogelijkheden om de voorgestelde uitbreiding van 300 naar 600 m^2 te kunnen realiseren.
2. Voor deze uitbreiding zijn volgens de geldende parkeernormen minimaal 13 extra parkeerplaatsen in de Oranjestraat nodig. Deze extra parkeerplaatsen kunnen in het openbaar gebied niet zonder meer worden gerealiseerd. In de Oranjestraat is nu al sprake van een tekort aan parkeerplaatsen.
3. Een uitbreiding van de supermarkt in de Oranjestraat zal onvermijdelijk meer wijkvreemd verkeer in Lombok aantrekken. Ook het bevoorraden van de grotere winkel zal tot meer overlast in de wijk leiden. In de gebiedsvisie wordt op blz. 18 echter gesteld dat “voorkomen moet worden, dat het zo gewaardeerde rustige woongebied te zeer met autoverkeer wordt belast rondom geclusterde functies”.
4. Uit huidige marktinzichten komt naar voren dat een goed functionerende supermarkt in een buurt- of wijkcentrum ten minste een omvang van 1.200-1.400 m^2 wvo (= 1.700-1.900 m^2 bvo) moet hebben. Dit is ook naar voren gekomen in de analyse die BRO heeft verricht in het kader van de herijking van de detailhandelsvisie. Hierin wordt omschreven dat supermarkten van moderne omvang een oppervlak van circa 1.200 m^2 wvo moeten hebben. Daarnaast is clustering van meerder detaillisten met dagelijkse aankopen van belang voor een kansrijk toekomstperspectief. De in de gebiedsvisie genoemde beperkte uitbreiding van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat naar 600 m^2 lijkt daarmee onvoldoende om op langere termijn in een gezonde exploitatie te kunnen voorzien.

Zoekcirkel versterken detailhandel
De *Gebiedsvisie Spoorzone-west* geeft op blz. 19 een zoekcirkel in de omgeving van de Oranjestraat aan, waarin het beleidsvoornemen 'concentratie en versterking van de detailhandel voor Arnhem-West' moet worden gerealiseerd. De locatie Hegeman ligt op de rand van dit aangegeven zoekgebied.

Verkeerskundig gezien is deze locatie Hegeman een uitstekende plek voor een supermarkt. Doordat de nieuwe supermarkt een directe aansluiting op de Utrechtseweg krijgt, wordt voorkomen dat het woongebied van Lombok met nog meer wijkvreemd autoverkeer wordt belast. Aanpassingen aan de Utrechtseweg zelf zorgen ervoor dat de verkeersdoorstroming op deze verkeersader gehandhaafd blijft.

Ook wordt met een supermarkt aan de Utrechtseweg voorkomen dat er meer parkeerdruk in de wijk ontstaat, zoals dat wel het geval zou zijn bij een supermarktuitbreiding in de Oranjestraat. Op de locatie Hegeman wordt bovendien aan de parkeernormering voldaan.

Overige functies
Naast de realisatie van een supermarkt worden in het plangebied, binnen de bestaande bebouwde oppervlakte van twee panden met een oppervlakte van respectievelijk 200 en 320 m^2, mogelijk detailhandel, horeca, creatieve en / of dienstverlenende bedrijven en woningen gerealiseerd. Daarnaast biedt het bestemmingsplan de mogelijkheid voor de komst van een marktkraam op het voorterrein van de supermarkt. Uitgezonderd de marktkraam gaat het uitsluitend om een functieverandering. Deze functieverandering is zo gering van omvang en gelegen in een stedelijke omgeving, dat van gevolgen voor bestaande functies in stad noch de directe omgeving sprake zal zijn.

Conclusie
De vervanging van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat door een nieuwe en grotere supermarkt op de locatie Hegeman, is een goede invulling van het in de gebiedsvisie geformuleerde beleidsvoornemen 'versterking detailhandelsstructuur in Arnhem West, ten zuiden van het spoor" en past binnen het nieuwe detailhandelsbeleid dat onlangs door de gemeenteraad is vastgesteld.

4.2.3 Toets aan het Wijkactieplan Heijenoord / Lombok

In 2013 is het wijkactieplan Heijenoord / Lombok opgesteld. Het wijkactieplan is het resultaat van het 'wijkgesprek' dat de gemeente samen met de bewoners gevoerd heeft op straat- en/of buurtniveau. Aan de bewoners van de wijk is gevraagd wat er speelt in de wijk, wat er goed gaat en waar kansen en mogelijkheden liggen voor verbetering. Daarbij is ook een beroep gedaan op de bewoners zelf om zelf een steentje bij te dragen aan de ontwikkelingen in de wijk en actief mee te doen. Niet alleen tijdens de wijkgesprekken, maar ook via de website www.meedoeninarnhem.nl konden bewoners reageren en aangeven welke actiepunten zij belangrijk vinden voor de wijk. De wijkregisseur heeft alle punten verzameld en is samen met het wijkplatform tot een lijst gekomen van 10 actiepunten. Dit zijn de punten waar de komende twee jaar op wordt ingezet en die bijdragen aan het vergroten van de leefbaarheid en veiligheid van de wijk. De actiepunten uit het wijkactieplan die relevant zijn voor dit bestemmingsplan zijn het versterken van de primaire economische voorzieningen in Lombok en het bevorderen van de sociale cohesie in de wijk.

Conclusie
Door het gekozen planproces zoals beschreven in paragraaf 1.2 hebben wijkbewoners, vertegenwoordigd door de klankbordgroep, bovenstaande wijkacties nader kunnen concretiseren. Dit heeft geleid tot verschillende wensen, die als harde randvoorwaarden in de planontwikkeling zijn meegenomen, zoals het leggen van een verbinding tussen de supermarkt en de bestaande voorzieningen en het creëren van een ontmoetingsfunctie in het gebied. Hiermee komt het bestemmingsplan tegemoet aan de gestelde ambities uit het wijkactieplan.

4.2.4 Distributieplanologisch onderzoek supermarkt

Om tot een goede beoordeling van de marktsituatie te komen en de effecten van de komst van een nieuwe supermarkt in het plangebied te kunnen beoordelen, is in februari 2015 door Bureau Droogh Trommelen en Partners een distributie-planologisch onderzoek (DPO) uitgevoerd (zie bijlage). In dit onderzoek is het functioneel programma, zoals dat door de initiatiefnemer, in samenspraak met de klankbordgroep, tot stand is gekomen als uitgangspunt genomen. Dit programma[2] bestaat uit:
- servicesupermarkt; 1.850 m^2 brutovloeroppervlak (bvo) dit komt neer op ongeveer 1.400 m^2 winkelvloeroppervlak (wvo);
- horeca in de bestaande villa; 150 m^2 (bvo);
- detailhandel in het bestaande hoekpand; 120 m^2 (bvo);
- locatie ambulante handel (kraam).

In het DPO is uitgegaan van 1.850 m^2. Dit is meer dan dit bestemmingsplan mogelijk maakt. In artikel 4.3 wordt voor de supermarkt een maximum aantal vierkante meters brutovloeroppervlak mogelijk gemaakt van 1.550 m^2. Onder brutovloeroppervlak wordt niet verstaan de ruimte die binnen het gebouw noodzakelijk is voor de tapis roulant (rolbanen naar de parkeergarage) en de afzetruimte voor de containers. Deze ruimten zijn uniek voor deze supermarkt en komen niet voor in vergelijkbare supermarkten. Daarom is het niet reëel om deze ruimten mee te tellen bij het brutovloeroppervlak.

Uit het DPO komt naar voren, dat op dit moment in het gebied ten westen van het Arnhemse centrum, tussen de Rijn en het spoor, het winkelaanbod beperkt is. Er wordt geconcludeerd dat er marktpotentie is voor een zogenaamde servicesupermarkt met een omvang van 1.850 m^2 bvo (1.400

m² wvo) met daarbij enkele aanvullende voorzieningen (horeca, detailhandel en/of dienstverlening). Door de supermarktentree op de Oranjestraat te oriënteren, ontstaat hier bovendien een passantenstroom waar (bestaande en toekomstige) ondernemers in het onderste deel van de Oranjestraat van kunnen profiteren.

Daarnaast is de conclusie dat de komst van een nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg geen negatieve gevolgen heeft voor het bestaande aanbod van supermarkten in de omgeving, behalve voor de bestaande buurtsupermarkt aan de Oranjestraat (Spar). Er zijn inmiddels afspraken gemaakt tussen de exploitant van de nieuwe supermarkt (Hoogvliet) en de eigenaar van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat. Daarbij is privaatrechtelijk geregeld, dat op de plek van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat geen andere supermarkt gevestigd mag worden. Daarnaast is de locatie van de Spar opgenomen in voorliggend bestemmingsplan, waarbij de rechten van het geldende bestemmingsplan zijn overgenomen, behoudens de mogelijkheid tot vestiging van een supermarkt.
Op deze wijze vervangt de supermarkt aan de Utrechtseweg als het ware de bestaande buurtsuper aan de Oranjestraat op een geschiktere plek in het zoekgebied, waar de economisch gewenste grotere winkelomvang ruimtelijk en functioneel goed inpasbaar is. Distributie-planologisch gezien zijn er daarmee geen belemmeringen voor deze ontwikkeling.

4.2.5 Toets aan de ladder van duurzame verstedelijking

Met de Ladder voor duurzame verstedelijking wordt duurzaam ruimtegebruik nagestreefd. Dit afwegingskader is ook van toepassing op detailhandelsontwikkelingen. De Ladder voor duurzame verstedelijking voor detailhandel vraagt van gemeenten bij nieuwe winkelontwikkelingen eerst te beoordelen of er een actuele (regionale) behoefte is naar de ontwikkeling (trede 1) en of er mogelijkheden zijn voor herstructurering binnen of aan de rand van bestaand stedelijk gebied (trede 2), voordat een nieuwe perifere locatie wordt overwogen (trede 3).

Om de effecten van de komst van de supermarkt te kunnen beoordelen, is een distributieplanologisch onderzoek[3] uitgevoerd. In het onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:
- Welke distributieve ruimte / behoefte is er voor de vestiging van een supermarkt aan de Utrechtseweg?
- Welke effecten heeft de geplande ontwikkeling op de voorzieningenstructuur in de wijk en op de supermarktstructuur in de omgeving?
- Hoe kunnen deze effecten worden beoordeeld ten aanzien van het gemeentelijke detailhandelsbeleid en de Ladder voor duurzame verstedelijking?

Analyse
Inwoners van Lombok, Klingelbeek – Hoogstede en de Utrechtsestraat beschikken over een zeer beperkt winkelaanbod in hun directe omgeving. Alleen in de Oranjestraat zijn enkele winkels aanwezig. Verspreid over deze straat zijn er enkele dagwinkels: een kleine Spar (ongeveer 300 m² winkelvloeroppevrlak, een slijterij en een tabakzaak. Daarnaast zijn er enkele horecazaken.
Voor het doen van boodschappen richten de inwoners van deze buurten zich op de supermarkten in de omgeving, met name die ten noorden van het spoor in Heijenoord en de Burgemeesterswijk en in Oosterbeek.

Supermarkten zijn de basis bij het hedendaagse boodschappen doen. Supermarktbestedingen per inwoner zijn de afgelopen jaren toegenomen. Om aan de toenemende wensen van consumenten te kunnen voldoen hebben supermarkten een steeds groter oppervlak nodig. Het aantal kleinschalige supermarkten (< 800 m²) is de afgelopen jaren dan ook fors afgenomen. Het aantal supermarkten tussen 1.200 en 1.600 m² is juist sterk gegroeid. Door de schaalvergroting worden verzorgingsgebieden steeds groter en blijven per saldo minder supermarkten over.

Beantwoording vraag 1: Distributieve ruimte
Op basis van het potentieel aan supermarktbestedingen en een deel van de overig dagelijkse winkelbestedingen wordt in genoemd onderzoek een servicesupermarkt van ongeveer 1.400 m² wvo verantwoord geacht. Daarnaast zijn er omzetpotenties die benut kunnen blijven voor behoud van bestaande dagelijkse speciaalzaken in bijvoorbeeld de Oranjestraat en enige uitbreiding in de vorm van een verszaak of dagwinkels. Hierbij kan het gaan om zowel verplaatsing van bestaande ondernemers in de omgeving als de toevoeging van nieuwe. In het genoemde onderzoek worden daarnaast kansen gezien voor de vestiging van horeca en publieksgerichte functies zoals

bijvoorbeeld een kapper. Ook wordt de locatie en het bestaande pand geschikt geacht voor en horecafunctie. Daarnaast biedt de locatie kansen voor ambulante handel (standplaats).

Beantwoording vraag 2: Effecten op bestaande voorzieningenstructuur
De ontwikkeling van een servicesupermarkt van circa 1.400 m^2 leidt ertoe dat de supermarktbestedingen van inwoners uit de buurten Lombok, Heijenoord, Klingelbeek – Hoogstede en de Utrechtsestraat grotendeels gebonden kunnen worden en bestedingen in minder mate afvloeien naar Oosterbeek. De vestiging van een supermarkt aan de Utrechtseweg heeft effecten op de omzet van supermarktaanbod in de omgeving, waarbij een verdeling van de effecten te zien zal zijn in de Burgemeesterswijk / Heijenoord enerzijds en Oosterbeek anderzijds.

In het onderzoek wordt geconcludeerd dat de huidige supermarkten in Heijenoord / Burgemeesterswijk na de ontwikkeling aan de Utrechtseweg nog steeds op een gezond economisch niveau kunnen blijven functioneren. De gemiddelde vloerproductiviteit zal enigszins dalen tot het niveau van het landelijke gemiddelde.

Met de komst van een volwaardige supermarkt aan de Utrechtseweg verdwijnt het economische draagvlak voor de kleinschalige Spar aan de Oranjestraat. Hierover heeft overleg plaatsgevonden met de bestaande winkelondernemer. Hierbij is afgesproken dat het winkeloppervlakte van de Spar wordt opgeheven en wordt betrokken bij de ontwikkeling aan de Utrechtseweg. Hiertoe is privaatrechtelijk een overeenkomst gesloten. Daarnaast regelt voorliggend bestemmingsplan dat op de locatie van de Spar zich niet langer een supermarkt mag vestigen.

Beantwoording vraag 3: effecten gemeentelijk detailhandelsbeleid
Het bepalen van de behoefte gaat verder dan het kwantitatief bepalen van de marktruimte. Kwalitatieve argumenten dienen leidend te zijn in de afweging, zoals (leegstands-)effecten op de bestaande en gewenste winkelstructuur en de betekenis van de ontwikkeling voor consumenten (gaat die er per saldo op vooruit).
De ontwikkeling van een servicesupermarkt van circa 1.400 m^2 wvo (1.850 m^2 bvo), voorziet inwoners van Klingelbeek-Hoogstede, Lombok, Utrechtsestraat en een deel van Heijenoord in de behoefte aan een volwaardige boodschappenlocatie op korte afstand van de woning. De komst van de supermarkt vergroot kansen voor aanvullend aanbod in de wijk. Er kan een cluster van buurt- en wijkgerichte publieksgerichte commerciële voorzieningen (o.a. dagwinkels en horeca) en daarmee een beter voorzieningenniveau ontstaan.
Voor de supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg is aangetoond dat voldoende omzetpotentieel (distributieve ruimte) aanwezig is om op gezond economisch niveau consumenten uit omliggende buurten te bedienen, zonder dat er door deze ontwikkeling leegstands-effecten voor de omgeving verwacht worden. Over het verdwijnen van de bestaande supermarktruimte in de Oranjestraat zijn afspraken gemaakt. Anders zouden we ook nog op kunnen nemen dat de locatie van de huidige supermarkt te klein is (en ook niet groot genoeg te maken is) om een volwaardige supermarkt te realiseren De drie supermarkten in de Burgemeesterswijk kunnen op voldoende niveau blijven functioneren, om wijkbewoners goed te kunnen bedienen.
Op basis van bovenstaande wordt geconcludeerd dat sprake is van een actuele behoefte aan de beoogde supermarktontwikkeling met de aanvullende voorzieningen in de bestaande bebouwing en dat deze ontwikkeling uitvoering geeft aan de gewenste (ontwikkeling van de) winkelstructuur in Arnhem-West, conform vigerend ruimtelijk detailhandelsbeleid van de gemeente Arnhem.
Ten aanzien van de dagwinkels kan worden gesteld dat er sprake is van functiewijziging binnen bestaand bebouwd gebied, waarbij er planologische gezien sprake is van slechts een geringe uitbreiding (maximaal 520 m^2). Conform vaste jurisprudentie voorziet een bestemmingsplan dat ten opzichte van het voorheen geldende bestemmingsplan geen of een geringe uitbreiding van de maximaal toegelaten oppervlakte aan (bedrijfs-)bebouwing mogelijk maakt, maar alleen een planologische functiewijziging inhoudt, in beginsel niet in een nieuwe stedelijke ontwikkeling als bedoeld in artikel 3.1.6, lid 2 Bro, tenzij die planologische functiewijziging een zodanige aard en omvang heeft dat desalniettemin sprake is van een nieuwe stedelijke ontwikkeling. In deze situatie is sprake van het toelaten van een dusdanig gering oppervlak aan aanvullende detailhandel aansluitend aan een bestaande supermarktlocatie, dat er gezien aard, omvang en locatie geen sprake is van een nieuwe stedelijke ontwikkeling in de zin van het Bro.
Hiermee wordt voldaan aan trede 1 van de Ladder voor duurzame verstedelijking.
Voordat een nieuwe (perifere) locatie overwogen kan worden voor een winkelontwikkeling, dienen eerst de mogelijkheden voor herontwikkeling van bestaande (detailhandel-)locaties te worden

beoordeeld (trede 2 en 3 Ladder voor duurzame verstedelijking).
De enige bestaande detailhandelslocatie in het verzorgingsgebied betreft de huidige locatie van Spar aan de Oranjestraat. Vervierdubbeling van het winkelvloeroppervlak is op deze locatie niet mogelijk. De realisatie van een volwaardige supermarkt is op deze plek niet mogelijk. Ook aan een verkeersveilige oplossing voor de bevoorrading en aan een voldoende ruime parkeercapaciteit kan op deze locatie niet voldaan worden.
De beoogde locatie, Utrechtseweg 280-284, biedt wel voldoende ruimte voor het beoogde programma, inclusief parkeer- en bevoorradingsmogelijkheden. Ook het bereikbaarheidsprofiel is beter dan van een locatie in de Oranjestraat. Het is de meest centrale locatie in de buurt Klingelbeek - Hoogstede, Lombok, Utrechtsestraat en Heijenoord.
De supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg is direct gekoppeld aan het verdwijnen van de gebruiksmogelijkheid van de huidige supermarktruimte in de Oranjestraat als zodanig (overheveling). De betrokken partijen zijn dit privaatrechtelijk overeengekomen. Dit is tevens in voorliggend bestemmingsplan vertaald door ter plaatse van de Spar de mogelijkheid tot vestiging van een supermarkt weg te nemen. Verwezen wordt naar paragraaf 4.3.4 voor een toelichting op dit planonderdeel.
De locatie Utrechtseweg 280-284 is een bestaande locatie in het stedelijk gebied, waarvoor reeds meerdere jaren een concrete herstructureringsopgave ligt, sinds sluiting van garagebedrijf Hegeman. De locatie aan de Utrechtseweg haakt aan op de bestaande voorzieningenstructuur in de wijk. De beoogde supermarkt wordt ruimtelijk verbonden met de Oranjestraat, waardoor een aantrekkelijk cluster van buurt- en wijkverzorgende voorzieningen kan ontstaan.
Het plangebied is gelegen binnen bestaand stedelijk gebied en er zijn geen alternatieve locaties beschikbaar voor de realisatie van de supermarkt met aanverwante voorzieningen.
Met het doorlopen van de ladder voor duurzame verstedelijking is gemotiveerd, dat de supermarkt voorziet in een actuele regionale behoefte, die niet op de bestaande detailhandelslocatie gerealiseerd kan worden. Met het realiseren van de supermarkt op de beoogde locatie, waar al jaren een concrete herstructureringsopgave ligt en waar een niet passende bedrijfsbestemming wordt wegbestemd, wordt aangehaakt op de bestaande voorzieningenstructuur in de wijk, waardoor een aantrekkelijk cluster van buurt- en wijkverzorgende voorzieningen ontstaat. Voor het volledige distributieve onderzoek wordt verwezen naar de bijlage bij dit bestemmingsplan.

4.3 Planbeschrijving

4.3.1 Stedenbouwkundige inpassing

Op basis van de in de vorige paragraaf aangegeven randvoorwaarden, is bekeken op welke wijze het ontwerp voor de supermarkt hieraan tegemoet kan komen. Hierbij is het beperken van eventuele overlast voor omwonenden, samen met het versterken van de uitstraling van de Utrechtseweg met de historische bebouwing (villa's) en groene voortuinen als belangrijkste uitgangspunt genomen. Er is dan ook bewust voor gekozen het parkeren ondergronds te realiseren met een bovengrondse supermarkt en daarnaast de villa zo veel mogelijk ruimtelijke kwaliteit te geven en aan te laten sluiten bij de oorspronkelijke tuin.

Nieuwbouw
Door de bestaande bebouwing op het achterterrein te amoveren, ontstaat er ruimte voor nieuwbouw met ondergronds een adequate parkeeroplossing. De parkeergarage staat door middel van een zogenaamde tapis roulant (loopband) in verbinding met de supermarkt. Door te kiezen voor een ondergrondse parkeergarage blijft het parkeren uit het zicht en wordt de geluidsoverlast zo veel mogelijk beperkt. Bovendien blijft op maaiveld ruimte over voor een groene inrichting van het terrein, waardoor een prettig verblijfsklimaat ontstaat. De supermarkt wordt op het noordelijk deel van het terrein gerealiseerd. Om de villa zoveel mogelijk vrij te laten, wordt de afstand tussen de nieuwbouw en de villa zo groot mogelijk gehouden. De zuidgevel van de supermarkt wordt terughoudend ontworpen met gebruik van groen en natuurlijke materialen. Hierdoor wordt de villa vanaf de Utrechtseweg de belangrijkste ruimtelijke blikvanger van de locatie.

Bij de hoogte van de supermarkt is rekening gehouden met de woningen aan de Alexanderstraat. De hoogte van het dak wordt niet hoger dan de bestaande schuttingen van deze woningen. Dit is geborgd door ter plaatse van de supermarkt de hoogten via de regels te relateren aan NAP.

De entree van de supermarkt wordt aan de oostzijde gerealiseerd. Hierdoor ontstaat er een fysieke relatie tussen de bestaande voorzieningen aan de Oranjestraat en de supermarkt. De entree wordt transparant uitgevoerd waardoor de supermarkt duidelijk als zodanig herkenbaar is. Om geluidsoverlast van de direct omwonenden tegen te gaan, wordt het verblijfsgebied voor de entree overkapt. Op die manier ontstaat een passage, die transparant wordt vormgegeven, zodat de directe zichtrelatie tussen de supermarkt en de Oranjestraat in stand blijft. Tegenover de entree van de supermarkt wordt een fietsenstalling gerealiseerd met de mogelijkheid tot verwijzingen naar de bestaande winkels in de Oranjestraat.

In het onderstaande stedenbouwkundige ontwerp is de toekomstige inrichting weergegeven. Voor een groter beeld van het stedenbouwkundig plan wordt verwezen naar bijlage 14 bij de toelichting van dit bestemmingsplan.

Stedenbouwkundig ontwerp (bron: Maris Landschapsontwerp & Techniek)

Buitenruimte
Het groen en de inrichting van de villa tuin speelt een belangrijke rol bij het inpassen van deze functies. Bestaande groenstructuren op en aangrenzend aan het perceel worden zoveel mogelijk behouden. Zo wordt rekening gehouden met de bestaande wortelstelsels van de bomen in de tuinen ten westen van het perceel, en worden deze waar mogelijk gespaard.

De ontsluiting van de parkeergarage en de bevoorradingsruimte vindt aan de westzijde van de villa plaats. Het autoverkeer bereikt het terrein hierdoor alleen vanaf de Utrechtseweg. Hiervoor zal de later aangebouwde serre aan de westzijde van de villa gesloopt worden. Door deze ontsluiting hoeven autoverkeer en langzaam verkeer elkaar niet te kruisen. Bovendien ontstaat op die manier een aangename verblijfsruimte. Hiervoor wordt de (voor)tuin rondom de villa en het hoekgebouw op een eigentijdse wijze vormgegeven. De groene identiteit wordt hersteld en levert op deze wijze een bijdrage aan een kwalitatief verblijfsgebied en de groenstructuur van de Utrechtseweg.

Het dak van de supermarkt wordt voorzien van een groene of sedumbeplanting. Door deze vergroening wordt een bijdrage geleverd aan de de klimaatbestendige stad. Tevens draagt het dak op deze wijze bij aan de opvang van regenwater, brengt vocht in de lucht, zuivert lucht, werkt verkoelend in de zomer en absorbeert geluid.

Bestaande bebouwing
De villa (monument) en de hoekbebouwing worden gerestaureerd en ingepast in de ontwikkeling. In het bestemmingsplan worden de bouwmogelijkheden teruggebracht naar het oorspronkelijke volume, zodat het beeld van twee vrijstaande woningen met groene voortuinen vanaf de Utrechtseweg wordt versterkt. Voor het programma wordt verwezen naar paragraaf 4.2.

4.3.2 Verkeerskundige uitgangspunten

Bevoorrading
De bevoorrading van de supermarkt geschiedt aan de uiterste westzijde van het perceel. Het vrachtverkeer maakt gedeeltelijk gebruik van dezelfde inrit als de bezoekers van de supermarkt.

Verkeersontsluiting
Voor een goede ontsluiting van het gebied worden de verkeerslichteninstallatie en wegindeling ter plaatse van de Utrechtseweg aangepast. Randvoorwaarde daarbij is dat de doorstroming van het verkeer op de Utrechtseweg niet verslechtert.

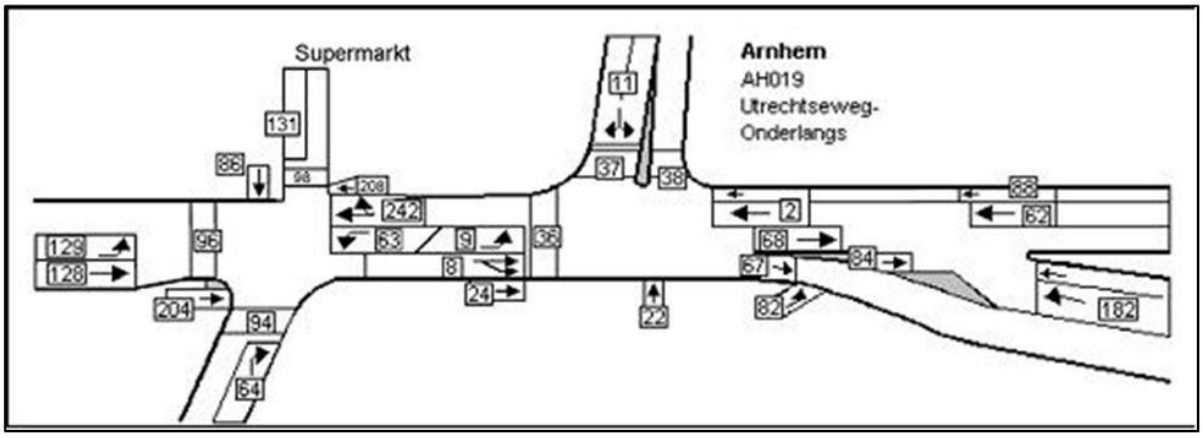

Verkeersstromen Utrechtseweg in de nieuwe situatie

In de rapportage 'Rekenresultaten kruispunt AH019' is door adviesbureau Grontmij (zie bijlage) onderzocht of een nieuwe aansluiting van de supermarkt op de Utrechtseweg (met verkeerslichten geregeld) mogelijk is, zonder dat een verslechtering van de verkeersdoorstroming op de Utrechtseweg ontstaat. Hiertoe zijn 3 vormgevingsvarianten doorgerekend:
1. wegindeling volgens het schetsontwerp, echter zonder supermarkt;
2. indeling met ontsluiting van de supermarkt, uitsluitend op de Utrechtseweg in beide richtingen;
3. idem met bovendien directe ontsluiting op Hulkesteinseweg in beide richtingen.

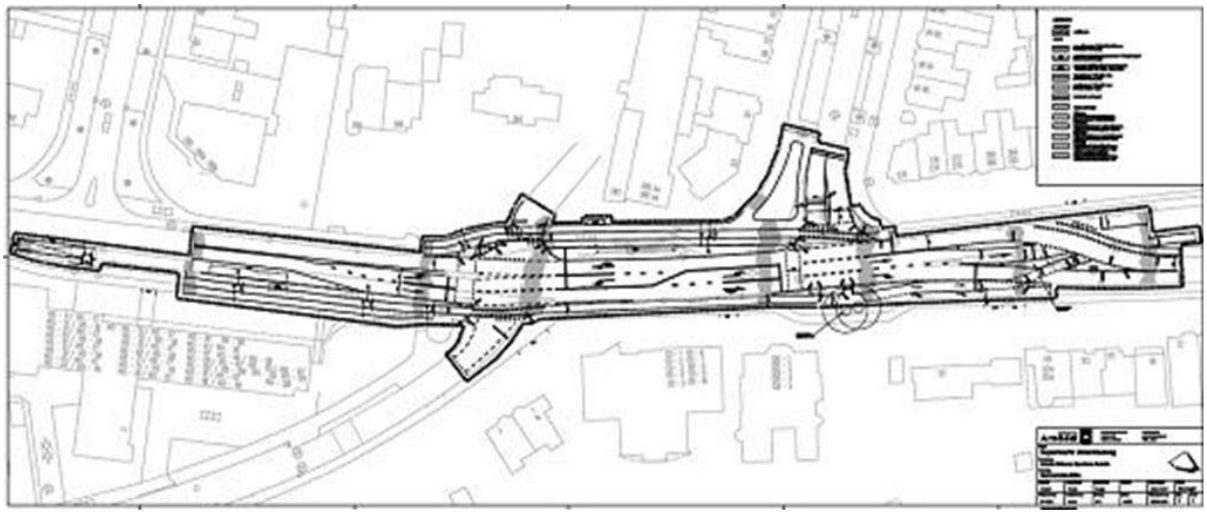

Nieuwe indeling Utrechtseweg

Uit de getoetste ontwerpen blijkt dat het toevoegen van de ontsluiting van de supermarkt geen nadelige invloed op de afwikkeling heeft, in vergelijking met de basisvariant waarbij het deelkruispunt Oranjestraat wordt aangepast. In beide gevallen ligt de maatgevende conflictgroep op het deelkruispunt Oranjestraat. Het toestaan van oversteekbewegingen voor auto's (rechtdoor tussen supermarkt en Hulkesteinseweg) is eveneens mogelijk zonder verdere invloed op het kruispunt als geheel.

Ondanks de hogere cyclustijd en conflictbelasting, is er sprake van een redelijke reservecapaciteit in de verkeersregeling, waardoor er ruimte blijft voor prioriteitsmaatregelen voor de bus.

Verkeersgevolgen in de Oranjestraat en de Brouwerijweg
Er is een onderzoek uitgevoerd (zie bijlage) om de verkeersgevolgen van de komst van de supermarkt voor de Oranjestraat en Brouwerijweg in kaart te brengen. Uit de conclusies van dit onderzoek blijkt dat een nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg geen gevolgen heeft op de hoeveelheid verkeer in de Oranjestraat. De veranderingen in verkeersstromen heffen elkaar vrijwel op. De verkeersintensiteiten op de Brouwerijweg wordt naar verwachting zelfs wat minder.

Bushalte
Om de bestaande bushalte aan de Utrechtseweg in te kunnen passen tussen de hoek Oranjestraat en de aansluiting naar de supermarkt, is de hoekwoning met de Oranjestraat (nr. 123) aangekocht. Een klein deel aan de zijde van de tuin gelegen aan de Utrechtseweg is opgeofferd om meer ruimte te bieden aan opstelruimte voor de bus. Dit om te voorkomen dat het doorgaande verkeer op de Utrechtseweg belemmerd zou worden.

Doorgang Oranjestraat
Direct tegenover de entree van de supermarkt wordt aan de oostzijde een fietsenstalling gesitueerd. De winkelwagens krijgen een plek rechts van de entree aan het einde van de loopband. Om het voor winkelpubliek van de supermarkt onaantrekkelijk te maken om in de Oranjestraat te parkeren, wordt het gebruik van winkelwagentjes door het treffen van fysieke maatregelen aan deze zijde ontmoedigd.

4.3.3 Parkeren

Het parkeren vindt plaats in de ondergrondse parkeergarage onder de supermarkt. Daarnaast worden bij de ingang aan de Oranjestraat nog twee mindervaliden parkeerplaatsen gerealiseerd. Bij het berekenen van het aantal benodigde parkeerplaatsen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd;

- Voor het parkeren gelden de vastgestelde Arnhemse parkeernormen. De parkeernormen worden berekend op basis van de toekomstige bruto vierkante meters van de verschillende functies. Voor wonen is de parkeernorm gebaseerd op het type woning. Voor de supermarkt is op verzoek van de klankbordgroep uitgegaan van een strengere norm van 4 parkeerplaatsen per 100 m^2 (gemeentelijk beleid is 3 parkeerplaatsen per 100 m^2);

- De supermarkt heeft een maximale oppervlakte van 1.550 m^2 bvo. In de berekening zijn de tapis roulant en de laad- en losruimte niet meegenomen, omdat deze feitelijk niet leiden tot een extra verkeersaantrekkende werking en omdat vergelijkbare supermarkten deze ruimten ook niet hebben. De parkeernormen zijn voor de supermarkt daarom gebaseerd op een oppervlakte van 1.550 m^2.
- Omdat het bestemmingsplan voor de bestaande bebouwing verschillende functies mogelijk maakt, is uitgegaan van de functie met de hoogste parkeernorm. Voor de villa is dat horeca op de begane grond en voor de verdieping bedrijf. Voor het hoekpand is uitgegaan van detailhandel op de begane grond met 2 woningen op de verdiepingen (dit is ook juridisch vastgelegd in de regels). Bij elke functie die wordt gerealiseerd, wordt in het kader van de omgevingsvergunningaanvraag getoetst of kan worden voldaan aan de parkeernorm, zoals vastgelegd in de regels van het bestemmingsplan (artikel 15). De parkeernorm is hiertoe bindend, voor alle functies die het bestemmingsplan mogelijk maakt, in de regels van het bestemmingsplan vastgelegd.

Op basis van de gehanteerde uitgangspunten wordt de volgende parkeerbehoefte berekend.

Functie	***Oppervlak bvo / aantal***	***parkeernorm***	***Aantal pp***
Supermarkt	1.550	4,0 pp per 100 m^2	62
Villa horeca (begane grond)	100	6,0 pp per 100 m^2	6
Villa bedrijf (verdieping)	100	1,0 pp per 50 m^2	2
Hoekpand wonen (verdiepingen)	2 appartementen	1,3 pp per woning	2,6
Hoekpand winkel (begane grond)	120	4,0 pp per 100 m^2	4,8
Totaal			78 (77,4)

Daarnaast leidt de aanleg van 2 mindervaliden parkeerplaatsen aan de Oranjestraat ter plaatse van de huidige parkeerplaatsen tot een verlies van 1 openbare parkeerplaats. Dit betekent dat in totaal 79 parkeerplaatsen moeten worden gerealiseerd om de parkeerbehoefte te dekken.

Conclusie
In de nieuwe situatie zijn volgens de parkeernormen 79 parkeerplaatsen nodig. Er worden 81 parkeerplaatsen in de parkeergarage gerealiseerd. Hiermee wordt voldaan aan de gemeentelijke parkeernormen en de wensen van de klankbordgroep.

Overzicht parkeerplaatsen (bron: D&M Architecten Adviseurs)

4.3.4 Spar

Ten behoeve van voorliggend bestemmingsplan is distributieplanologisch onderzoek uitgevoerd om te kunnen beoordelen welke effecten de komst van een nieuwe supermarkt heeft op bestaande voorzieningen in de omgeving. De conclusie van het onderzoek luidt dat de komst van een nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg geen negatieve gevolgen heeft voor het bestaande aanbod van supermarkten in de omgeving, behalve voor de bestaande buurtsupermarkt aan de Oranjestraat (Spar).

De bestaande Spar-supermarkt aan de Oranjestraat is te klein om voor het gehele verzorgingsgebied te kunnen functioneren. De vestiging heeft nauwelijks mogelijkheden tot uitbreiding. Bovendien zou een supermarktuitbreiding op deze plek tot meer wijkvreemd verkeer in de wijk Lombok leiden.

Er zijn inmiddels afspraken gemaakt tussen de exploitant van de nieuwe supermarkt (Hoogvliet) en de eigenaar van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat. Daarbij is privaatrechtelijk geregeld, dat op de plek van de bestaande supermarkt aan de Oranjestraat geen andere supermarkt gevestigd mag worden. Daarnaast is de locatie van de Spar opgenomen in voorliggend bestemmingsplan, waarbij de rechten van het geldende bestemmingsplan zijn overgenomen, behoudens de mogelijkheid tot vestiging van een supermarkt. Overige vormen van detailhandel blijven wel toegestaan. Op deze wijze vervangt de supermarkt aan de Utrechtseweg als het ware de bestaande buurtsuper aan de Oranjestraat op een geschiktere plek in het zoekgebied, waar de economisch gewenste grotere winkelomvang ruimtelijk en functioneel goed inpasbaar is. Distributie-planologisch gezien zijn er daarmee geen belemmeringen voor deze ontwikkeling.

Hoofdstuk 5 Milieu- en omgevingsaspecten

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de milieu- en omgevingsaspecten beschreven, die van belang zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied. Aangezien bij de Spar aan de Oranjestraat de juridische regeling in dit bestemmingsplan uitsluitend het schrappen van de functie supermarkt behelst, is geen onderzoek noodzakelijk en wordt in het navolgende hieraan geen aandacht besteed.

5.2 Wet geluidhinder

Een supermarkt is geen geluidgevoelige bestemming in het kader van de Wet geluidhinder en het Arnhemse beleidsplan geluid. Een onderzoek als gevolg van de geluidbelasting van het wegverkeer over de Utrechtsestraat is daarom achterwege gelaten. De eventuele geluidoverlast die de supermarkt zelf veroorzaakt wordt omschreven in de paragraaf 5.4.

De villa (Utrechtseweg 284) heeft in het geldende bestemmingsplan een woonbestemming. In dit bestemmingsplan is deze bestemming (met een aantal andere functies) toegestaan. Het wonen is een bestaande situatie. Voor de twee appartementen aan de Utrechtseweg 282-284 geldt dat deze niet als wonen waren bestemd. De woonfunctie bestaat echter al jaren op deze plek waardoor dit volgens de Wet geluidhinder als een bestaande situatie wordt gezien. Een akoestisch onderzoek is derhalve achterwege gelaten.

Conclusie
De Wet geluidhinder en het Arnhemse beleidsplan geluid leggen geen belemmeringen op voor het oprichten van de supermarkt.

5.3 Luchtkwaliteit

De Wet luchtkwaliteit (verankerd in de Wet Milieubeheer hoofdstuk 5, titel 5.2) is een implementatie van diverse Europese richtlijnen omtrent luchtkwaliteit, waarin onder andere grenswaarden voor vervuilende stoffen in de buitenlucht zijn vastgesteld ter bescherming van mens en milieu. In Nederland zijn stikstofdioxide (NO_2) en zwevende deeltjes als PM_{10} (fijn stof) de maatgevende stoffen waarvan de concentratieniveaus het dichtst bij de grenswaarden liggen. Overschrijdingen van de grenswaarden komen, uitzonderlijke situaties daargelaten, bij andere stoffen niet voor.

5.3.1 Toets NIBM

Projecten die 'niet in betekenende mate' (NIBM) bijdragen aan luchtverontreiniging hoeven niet langer individueel getoetst te worden aan de Europese grenswaarden, aangezien deze niet leiden tot een significante verslechtering van de luchtkwaliteit. Voor een aantal functies (o.a. woningen, kantoren, tuin- en akkerbouw) is dit gekwantificeerd in de ministeriële regeling NIBM. De ministeriële regeling bevat geen kwantitatieve uitwerking voor supermarkten en winkels. Dit betekent dat op een andere manier aannemelijk moet worden gemaakt dat het project niet in betekenende mate leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. Dit is gedaan door de toename van de luchtverontreiniging ten gevolge van extra verkeersbewegingen van het plan inzichtelijk te maken.

Berekening planbijdrage
De verkeersgeneratie is berekend aan de hand van de CROW-publicatie 317 “Kencijfers parkeren verkeersgeneratie”. Hierbij is uitgegaan van een sterk stedelijk omgeving in de rest van de bebouwde kom. De verkeersgeneratie van de supermarkt bedraagt 2.403 mvt/e. De twee bestaande panden in het plangebied kunnen verschillende functies krijgen. De hoogste verkeersgeneratie van de mogelijke functies in deze panden wordt veroorzaakt door de detailhandel. De verkeersgeneratie bedraagt 73,7 mvt/e per 100 m^2 b.v.o. voor een “buurt- en dorpscentrum”. De verkeersgeneratie van de twee bestaande panden bedraagt maximaal daarmee 236 mvt/e.
De totale verkeersgeneratie van auto's bedraagt 2.639 mvt/e.

Uit het akoestisch onderzoek industrielawaai[4] blijkt voor de bevoorrading van de supermarkt 4 vrachtwagens per dag en voor de twee bestaande panden (met de bestemming Gemengd 1 en Gemengd 2) 2 vrachtwagens per dag nodig zijn. Voor de totale bevoorrading van het plangebied zijn 6 vrachtwagens per dag (12 mvt/e)nodig. De totale verkeersgeneratie van het plangebied bedraagt 2.651 mvt/e, waarvan 0,5 % vrachtverkeer is.

Met behulp van de NIBM-rekentool[5] (versie mei 2014) is de verslechtering van de luchtkwaliteit ten gevolge van het plan berekend. In de onderstaande tabel staat de NIBM-berekening weergegeven.

Extra verkeer als gevolg van het plan		
	Extra voertuigbewegingen (weekdaggemiddelde)	2651
	Aandeel vrachtverkeer	0,5%
Maximale bijdrage extra verkeer	NO_2 in µg/m^3	1,80
	PM_{10} in µg/m^3	0,42
Grens voor "Niet In Betekenende Mate" in µg/m^3		1,2
Conclusie		
De bijdrage van het extra verkeer is mogelijk in betekenende mate; nader onderzoek noodzakelijk		

Conclusie NIBM-toets
Uit de berekening met de NIBM-tool blijkt dat de planbijdrage van het plan (realisatie van de supermarkt en de dagwinkels) groter is de NIBM-grens van 1,2 µg/m³, daardoor zal het plan 'in betekenende mate' (NIBM) bijdragen aan de verslechtering van de luchtkwaliteit. Een toetsing aan de grenswaarden is op basis van de Wm noodzakelijk, aan gezien het plan IBM is. In het kader van een goede ruimtelijke ordening wordt in het navolgende inzichtelijk gemaakt of er sprake van een dreigende grenswaarde overschrijding.

5.3.2 Toets grenswaarden

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is de lokale luchtkwaliteit onderzocht, zodat onacceptabele gezondheidsrisico's kunnen worden uitgesloten. Hiertoe is de monitoringstool[6] uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) geraadpleegd. De monitoringstool geeft inzicht in de concentraties stikstofdioxide (NO_2) en fijn stof ($PM_{2.5}$ en PM_{10}) in het plangebied tussen 2015 en 2030. De monitoringstool maakt duidelijk dat de concentraties luchtvervuilende stoffen in de peiljaren 2015, 2020 en 2030 in het plangebied onder de grenswaarden liggen die op Europees niveau zijn vastgesteld ter bescherming van mens en milieu tegen schadelijke gevolgen van luchtverontreiniging. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's.

5.3.3 Conclusie

Op basis van het voorgaande wordt geconcludeerd dat zowel vanuit de Wet milieubeheer als vanuit een goede ruimtelijke ordening de luchtkwaliteit ter plaatse van de Utrechtseweg in Arnhem geen belemmering vormt voor het voorgenomen initiatief. Het onderzoek luchtkwaliteit is opgenomen als bijlage bij dit bestemmingsplan.

5.4 Hinder

5.4.1 Algemeen

Om te kunnen beoordelen of de nieuwe voorzieningen niet leiden tot geluidsoverlast voor de woningen in en rondom het plangebied is een akoestisch onderzoek verricht (zie bijlage). Voor de beoordeling is rekening gehouden met verschillende soorten van geluidshinder, namelijk:
geluidshinder afkomstig van de voorzieningen (directe hinder), dit is de hinder die wordt veroorzaakt door activiteiten in het gebied.
maximale geluidshinder, dit zijn de piekniveaus die optreden door de activiteiten in het gebied;
indirecte geluidshinder, dit is de geluidshinder afkomstig van het wegverkeer van en naar het gebied op de openbare weg.
Deze drie soorten van geluidshinder afkomstig van inrichtingen worden beoordeeld op basis van drie documenten, dit zijn het “Activiteitenbesluit”, de VNG-publicatie “Bedrijven en milieuzonering, editie 2009” en de Schrikkelcirculaire. Daarnaast is getoetst aan het Arnhemse beleidsplan geluid zoals opgenomen in paragraaf 3.6.1.

5.4.2 Langtijdgemiddelde geluidsbelastingen

De geluidbelasting op de gevels van de woningen aan de Oranjestraat, Alexanderstraat en Wilhelminastraat voldoet aan het Activiteitenbesluit Milieubeheer. Op de gevels van het pand Utrechtseweg 284 bedraagt het berekende langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ten hoogste 59 en 51 dB(A) in respectievelijk de dag- en avondperiode. Op de woning Utrechtseweg 286 bedragen de genoemde geluidbelastingen respectievelijk 48 en 46 dB(A). De overschrijding van de grenswaarden bedraagt ten hoogte 9 dB in de dagperiode en 6 dB in de avondperiode.

5.4.3 Maximale geluidsbelastingen

De berekende maximale geluidniveaus bedragen ten hoogste 80 dB(A) in de dagperiode ter plaatse van de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284; dit als gevolg van vrachtwagens. Op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer zijn de maximale geluidniveaus het gevolg van laad- en losactiviteiten in de dagperiode uitgesloten van de beoordeling, waaronder piekgeluiden van vrachtwagens.

Ander geluidbronnen dan laad- en losactiviteiten voor de maximale geluidniveaus zijn personenwagens die de parkeergarage in- en uitrijden. Maximale geluidniveaus bedrage ten hoogste 64 dB(A) in de dagperiode en 65dB(A) in de avondperiode.

De berekende maximale geluidniveaus voldoen aan het Activiteitenbesluit milieubeheer.

5.4.4 Geluidsbelastingen als gevolg van indirecte hinder

De berekende geluidniveaus ten gevolge van verkeer van en naar de supermarkt bedraagt ten hoogste 51 dB(A) in de dagperiode en 46 dB(A) in de avondperiode. Dit is het geval op de gevels van de onderste bouwlagen van de flat aan de Utrechtseweg. Op de overige rekenpunten is voldaan aan de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire indirecte hinder.

Op grond van het gemeentelijk geluidbeleid kunnen geluidniveaus tot 55 dB(A) in de dagperiode en 50dB(A) in de avondperiode als aanvaardbaar worden beoordeeld.
Maatregelen als gevolg van geluidbelasting

5.4.5 Maatregelen als gevolg van de geluidsituatie

Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat niet overal is voldaan aan de grenswaarden voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau uit het Activiteitenbesluit milieubeheer en de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire indirecte hinder. Op grond van het gemeentelijk geluidbeleid kunnen geluidniveaus tot 55 dB(A) in de dagperiode en 50 dB(A) in de avondperiode als aanvaardbaar worden beoordeeld. Per locatie komen in het navolgende de resultaten en oplossingen aan de orde.

5.4.5.1 Utrechtseweg 284, monumentale villa

Op de westgevels van de monumentale villa treden geluidniveaus op tot 59 dB(A) in de dagperiode en 48 dB(A) in de avondperiode. Op de zuidelijke georiënteerde gevels bedraagt de geluidbelasting ten hoogste 56 dB(A) in de dagperiode en 51 dB(A) in de avondperiode. De berekende geluidniveaus zijn hoger dan de normstelling uit het gemeentelijk beleid, waardoor maatregelen noodzakelijk zijn, of, indien maatregelen niet mogelijk of onvoldoende effectief zijn, een 'dove' gevel moet worden toegepast.
De geluidniveaus zijn het gevolg van de korte afstand tot de in- en uitrit van de parkeergarage, die in het ontwerp ter hoogte van de zuidgevel is opgenomen. Als oplossingsrichting geldt het vergroten van de afstand van de bron naar de ontvanger.
De maatregel houdt in dat in het ontwerp een overkapping bij de in- en uitrit wordt opgenomen. Hiermee wordt de afstand van de geluidbron (de in- en uitrit) naar de ontvanger (de gevels van Utrechtseweg 284) vergroot. De overkapping dient een lengte van circa 3 meter te hebben. Dit is weergegeven in de navolgende afbeelding.

Oplossingsrichting in- en uitrit parkeergarage.

Door de overkapping neemt de geluidbelasting op de zuidgevel in de dagperiode af tot 55 dB(A) en in de avondperiode tot 50 dB(A). Met toepassing van deze maatregel is op de zuidgevel aan de normstelling uit het beleid voldaan.

Voor de gevels met een hogere geluidbelasting dan 55 dB(A) etmaalwaarde geldt dat deze 'doof' uitgevoerd dienen te worden. In deze gevels mogen geen te openen delen aanwezig zijn. Dit betreft de westgevel van de monumentale villa.
Het toestaan tot 55 dB(A) in de dagperiode en 50 dB(A) in de avondperiode is mogelijk onder voorwaarden. Voor onderhavige situatie is hierna beschreven hoe aan de voorwaarden is voldaan:

De ontsluiting en het laden en lossen van de inrichting is geoptimaliseerd
De ontsluiting van de supermarkt vindt plaats via de Utrechtseweg. De in- en uitrit van de parkeergarage bevindt zich op zo kort mogelijke afstand tot de weg, zodat de geluidbelasting op de omgeving als gevolg van het rijden van personenwagens zoveel mogelijk beperkt is. Omdat gebruik wordt gemaakt van de ondergrondse parkeervoorziening, treedt geen geluidbelasting naar de omgeving op tijdens het parkeren (manoeuvreren van voertuigen) en in- en uitstappen (dichtslaan van autoportieren). De vrachtwagens rijden het terrein op en rijden naar de laad- en losplaats. Hier wordt de werkwijze van de Hoogvliet-keten gebruikt, waarbij het verrijden van rolcontainers inpandig plaatsvindt. Ten slotte is van belang dat gemotoriseerd verkeer in de doorloop naar de Oranjestraat niet is toegestaan.

Bronmaatregelen zijn conform het principe 'Best beschikbare technieken' (BBT) zijn toegepast
Onder de Beste beschikbare technieken worden verstaan de voor het bereiken van een hoog niveau van bescherming van het milieu meest doeltreffende technieken om de emissies en andere nadelige gevolgen voor het milieu, die een inrichting kan veroorzaken, te voorkomen of, indien dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk te beperken, die – kosten en baten in aanmerking genomen – economisch en technisch haalbaar in de bedrijfstak waartoe de inrichting behoort, kunnen worden toegepast, en die voor degene die de inrichting drijft, redelijkerwijs in Nederland of daarbuiten te verkrijgen zijn; daarbij wordt onder technieken mede begrepen het ontwerp van de inrichting, de wijze waarop zij wordt gebouwd en onderhouden, alsmede de wijze van bedrijfsvoering en de wijze waarop de inrichting buiten gebruik wordt gesteld.

In onderhavige situatie voldoen de volgende aspecten aan het principe van BBT:
- Laad- en losactiviteiten volgens de werkwijze van de Hoogvliet-keten, dus zoveel mogelijk inpandig;
- Het ondergronds parkeren;
- De fietsenstalling en opstelplaats voor winkelwagens bevinden zich in het overdekte gedeelte van het terrein bij de ingang van de supermarkt.

Installaties zijn zoveel mogelijk inpandig geplaatst
De installatie op het dak is een koelcondensor. Het geluidvermogenniveau (LWR) conform leveranciersgegevens bedraagt 68 dB(A). De installatie voldoet hiermee aan de huidige stand der techniek. De maatgevende periode voor de geluidbelasting op geluidgevoelige bestemmingen vanwege de koelcondensor is de nachtperiode. Uit de berekeningen blijkt dat de geluidbelasting ten hoogste 25 dB(A) in de nachtperiode bedraagt en daarmee ruimschoots aan het toetsingskader voldoet.

5.4.5.2 Utrechtseweg 286
In de avondperiode treedt op de oostgevel van de woning, op de tweede verdieping een overschrijding van de grenswaarde voor het LAr,LT op van 1 dB. Het berekende langtijdgemiddelde beoordelingsniveau bedraagt 46 dB(A).
Op grond van het gemeentelijk geluidbeleid is dit geluidniveau acceptabel.

5.4.5.3 Flat Utrechtseweg
Als gevolg van verkeer van en naar de supermarkt (indirecte hinder) treden bij de flat aan de Utrechtseweg equivalente geluidniveaus op tot 51 dB(A) in de dagperiode en 46 dB(A) in de avondperiode. De overschrijding van de voorkeursgrenswaarde voor indirecte hinder bedraagt zowel in de dag- als avondperiode 1 dB.
Voor deze geluidniveaus wordt eveneens aansluiting gezocht bij het gemeentelijk geluidbeleid, dat geluidniveaus in de omgeving tot 55 dB(A) etmaalwaarde toestaat. Aan de bovengrens van 55 dB(A) etmaalwaarde is voldaan. Bovendien is in paragraaf 4.3.1 beschreven dat aan de voorwaarden uit het gemeentelijk geluidbeleid is voldaan.

5.4.6 Voorwaarden in dit bestemmingsplan
In het akoestisch onderzoek is rekening gehouden met de plaatsing van twee geluidsschermen. De eerste staat aan de westzijde van het terrein en heeft een hoogte van 1,80 m. Plaatsing van dit scherm is noodzakelijk om een overschrijding van de grenswaarden te voorkomen. Het scherm aan de oostzijde heeft een hoogte van 2,5 m en bestaat uit de buitenmuur van de huidige bebouwing. Via de regels van dit bestemmingsplan is de realisatie van de beide geluidschermen verplicht gesteld.

Om ter plaatse van het pand Utrechtseweg 284 een acceptabele geluidbelasting ten behoeve van de beoogde woonbestemming te krijgen, is het noodzakelijk om de entree van de parkeergarage te voorzien van een overkapping met een lengte van tenminste 3 m. Deze voorwaarde is middels een voorwaardelijke verplichting in de regels van het bestemmingsplan opgenomen. Daarnaast moet een zogeheten dove gevel worden gerealiseerd ter plaatse van de westgevel van Utrechtseweg 284. Ook deze voorwaarde is opgenomen in de regels van het bestemmingsplan.

Naast genoemde voorwaarden is in het akoestisch onderzoek rekening gehouden met de situatie dat de entree van de supermarkt, de fietsenstallingsplaats en de winkelwagenstallingsplek overkapt worden aangelegd. Ook deze voorwaarde is opgenomen in de regels van het bestemmingsplan.

5.4.7 Conclusie

De geluidshinder die door deze ontwikkeling ontstaat is acceptabel en past binnen het gemeentelijk geluidsbeleid. Hiermee is aangetoond dat in een goed woon- en leefklimaat kan worden voorzien. Wanneer in de bestemming Gemengd-1 (Villa Utrechtseweg 284) een horecavoorziening wordt gerealiseerd dan zijn de langtijdgemiddelde en maximale geluidsbelastingen afkomstig van het terras echter dusdanig hoog dat een reguliere woonfunctie niet mogelijk is. Wel is een bedrijfswoning behorende bij de horecagelegenheid mogelijk. In de regels van dit bestemmingsplan is hiervoor een passende regeling getroffen.

5.5 Externe veiligheid

Binnen het plangebied zijn geen risicovolle activiteiten aanwezig. Daarnaast ligt het plangebied niet binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Omdat het plangebied niet ligt binnen het invloedsgebied van het groepsrisico wordt er geen verantwoording van het groepsrisico opgesteld.

Conclusie
Wat betreft het aspect externe veiligheid zijn er geen voorwaarden omdat het plangebied niet voorziet in nieuwe risicovolle activiteiten. Daarnaast ligt het plangebied niet binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit.

5.6 Groen en ecologie

5.6.1 Flora en fauna

Op 29 oktober 2014 is het plangebied onderzocht (Quickscan Flora en fauna, Utrechtseweg 280-284, Arnhem, Ekoza, Arnhem 3 november 2014) op beschermde flora en fauna (zie bijlage). Er zijn geen beschermde planten aangetroffen. Dit is ook niet te verwachten omdat er in de directe omgeving geen beschermde soorten zijn aangetroffen. Er komen mogelijk enkele algemene zoogdiersoorten voor. Het plangebied is echter niet essentieel voor hun voortbestaan.

Effect op flora en fauna
Als de zoogdieren door de werkzaamheden verstoord worden zijn, ze voldoende in staat om hier zelf van weg te trekken. Mogelijk gaat er door de werkzaamheden foerageergebied voor vleermuizen verloren. In de directe omgeving is echter voldoende alternatief jachtgebied aanwezig. Verder zijn in beide gebouwen (Utrechtseweg 284 en 280-282) mogelijkheden voor verblijfplaatsen geconstateerd. In geval van sloop en renovatie zouden eventuele verblijfplaatsen vernietigd kunnen worden, maar beide gebouwen blijven staan. Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd, zijn er geen negatieve effecten op algemene broedvogels te verwachten. Voor aanvang van het broedseizoen dient de vegetatie te worden verwijderd, zodat wordt voorkomen dat vogels in het plangebied gaan nestelen. Het plangebied bevat geen voortplantingswater voor vissen en amfibieën. Gezien de ligging van het plangebied aan drukke wegen, is het gebied niet interessant als overwinteringsgebied voor amfibieën. Door het ontbreken van een geschikte habitat worden geen reptielen in het plangebied verwacht. Nader onderzoek naar reptielen is daarom niet nodig. De aanwezige ongewervelden zijn in elk geval niet afhankelijk van het plangebied en zullen geen hinder van de werkzaamheden ondervinden.

5.6.2 Groenplan

Stadsnatuur
Voor de stenen stad is de ambitie om typische stadsnatuur te stimuleren. Hierbij gaat de gemeente uit van verblijven in gebouwen voor vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. In de nieuwbouw en/of bestaande bouw worden voor deze soorten verblijven gerealiseerd.

Groencompensatie
De villa krijgt een groene uitstraling aan de voorkant met bomen en gazons. De bestaande en nieuwe bomen krijgen voldoende onder- en bovengrondse groeiruimte. Het nieuwe groen wordt daarmee duurzamer ingericht. In de navolgende afbeelding en tabel is de groenbalans voor het plangebied inzichtelijk gemaakt.

Type	Huidig	Te behouden	Te verwijderen	Nieuw	Saldo
Bomen	15	9	6	9	+3
Groen (oppervlak m^2 gras en heesters)	1.101	184	917	673	- 244

Uit de balans blijkt dat het aantal bomen toeneemt met 3, het totale oppervlak aan groen op maaiveld neemt echter af met 244 m^2. Hier staat tegenover dat het dak van de supermarkt, over een oppervlak van ongeveer 1.770 m^2, als groen dak wordt ingericht. Door deze vergroening wordt een bijdrage geleverd aan de klimaatbestendige stad. Tevens draagt het dak op deze wijze o.a. bij aan de opvang van regenwater en de zuivering van lucht. Door deze maatregelen neemt de belevings- en gebruikswaarde van het groen in het gebied toe.

In het plangebied is de bestemming Groen en Tuin geprojecteerd. Het geldende bestemmingsplan kent deze bestemming ter plaatse van het plangebied niet, waardoor in juridische zin de mogelijkheden voor groenrealisatie toenemen.

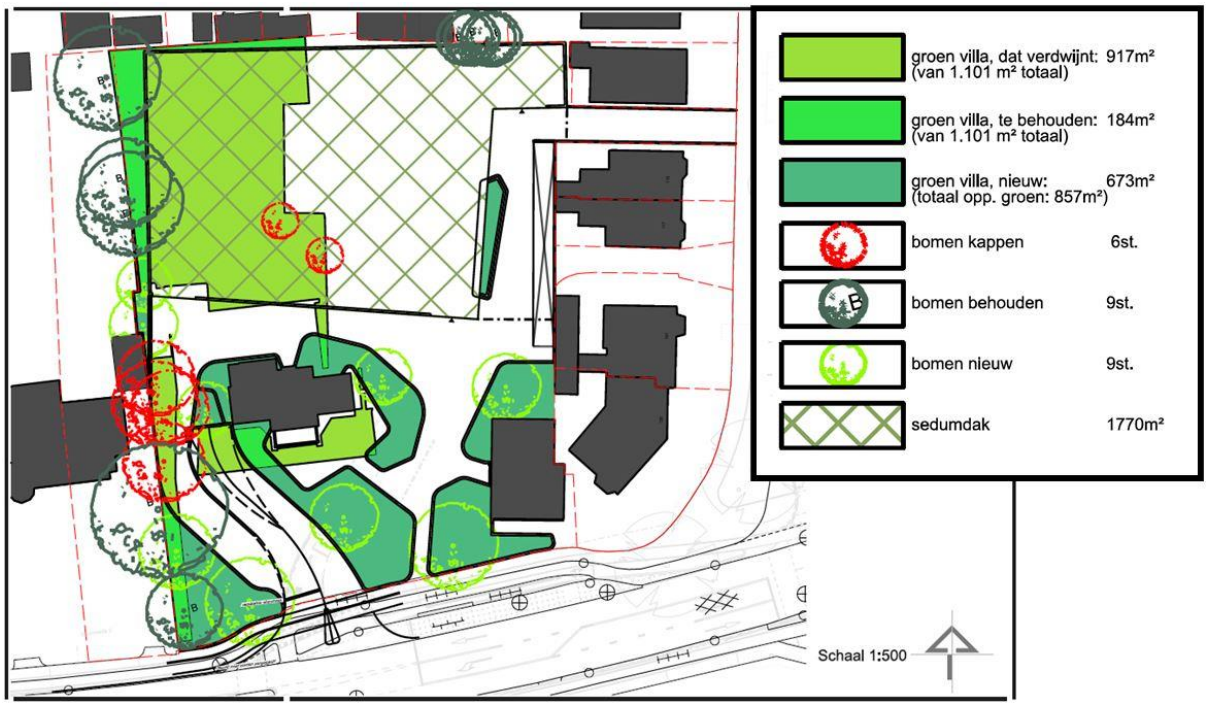

Groenbalans (bron: Maris Landschapsontwerp & Techniek)

5.6.3 Conclusie

Vanuit de Flora- en faunawet en het gemeentelijk groenplan zijn er geen belemmeringen voor de uitvoering van het bestemmingsplan.

5.7 Water

Ten behoeve van voorliggend bestemmingsplan is een geohydrologisch onderzoek verricht. In het navolgende zijn de resultaten samengevat. Voor het volledige onderzoek wordt verwezen naar de bijlage.

5.7.1 Analyse

De bodemopbouw op de locatie bestaat uit een bovenste zandlaag met een dikte variërend van 0,70 tot 1,10 m. Hieronder is een kleilaag aanwezig. Daaronder wordt matig grof zand aangetroffen met lokaal een klei of leemlens. Onder deze klei en leemlenzen wordt grof tot zeer grof zand aangetroffen. In de boorprofielen is geen freatisch vlak aanwezig. Dit zal tot een diepte van 6 meter onder maaiveld ook niet worden aangetroffen.

De vloer van de te realiseren parkeerkelder (vloerpeil op 18,70 m + NAP) doorsnijdt zowel de kleilaag als de klei- en leemlenzen. De parkeervloer komt te liggen op en in deze matig grove zandlaag (bovenzijde zandlaag op ca. 19 m + NAP). Deze laag zou voldoende waterdoorlatendheid moeten hebben om regenwater te infiltreren.

Uit grondboringen die in het verleden in de directe omgeving zijn verricht, bleek overal een grove zandlaag aanwezig. Er mag worden verondersteld dat deze grove zandlaag ook onder het gedeelte van de parkeerkelder aanwezig zal zijn.
Nader bodemonderzoek en k-waarde bepaling ter plaatse van de parkeerkelder zal dit nog moeten uitwijzen.
Het betreft de volgende locaties in de directe omgeving van de bouwlocatie:(bron: DINO-loket).

a. Boring Alexanderstraat (NITG-nummer B40A0557), direct ten noorden van de bouwlocatie. Hier is een grove zandlaag aangetroffen op een diepte tussen 20,00 m en 11,50 m +NAP. De maaiveldhoogte is hier 28,30 m.
b. Boring Hulkesteinseweg (NITG-nummer B40A0218), ten zuiden van de westhoek van de bouwlocatie. Hier wordt vanaf het maaiveld (= 9,20 m +NAP), matig grof zand en tussen 4,70 m +NAP en 13,60 m –NAP zeer grof zand aangetroffen.
c. Boring zuidberm Utrechtseweg (NITG-nummer B40A0318), direct ten oosten van de aansluiting met de Oranjestraat. Hier is vanaf het maaiveld (= 20,50 m +NAP) tot 16,90 m +Nap grof zand, met kleiige bijmenging aangetroffen, daaronder een leemspiegel met een dikte van 3,50 m, en daaronder vanaf 13,40 m +NAP tot 4,00 m +NAP zeer grove zandlagen.

5.7.2 Opvang en berging regenwater

Door de gemeente zijn de volgende eisen gesteld wat betreft de berging en opvang van regenwater:

1. De afstroming van regenwater van de hoger gelegen tuinen dient in stand gehouden te worden.
2. Het regenwater van een bui van 40 mm regen in 45 minuten dient op eigen terrein gebufferd te kunnen worden.
3. Het regenwater van deze bui, dient 24 uur na deze bui volledig geïnfiltreerd te zijn in de ondergrond. De regenwaterbuffer dient dan dus weer volledig beschikbaar te zijn.
4. Een bui van T=10 + 10% van 24 uur (Buishand en Velds), dient in zijn geheel gebufferd te kunnen worden.

Neerslagoverschot hoger gelegen tuinen Alexanderstraat.
In de huidige situatie stroomt een deel van het neerslagoverschot van de hoger gelegen tuinen van de Alexanderstraat af via de kleilaag naar het lager gelegen terrein van de te realiseren supermarkt, richting de Utrechtseweg om hier weg te zijgen in de ondergrond. De aan te brengen damwandconstructie aan de noordzijde van de locatie ten behoeve van de realisatie van de parkeerkelder, zal dit afstromen van het neerslagoverschot via de ondiepe kleilaag verhinderen. Om eventuele wateroverlast op het maaiveld ter plaatse te voorkomen zal dit neerslagoverschot dienen te worden opgevangen. Dit kan worden ondervangen door ter hoogte van de kleilenzen drains aan te leggen en deze onder de damwand door te leiden naar de infiltratievoorziening onder de parkeerkelder. Deze drains zijn op deze manier bereikbaar en te onderhouden vanuit de parkeerkelder.

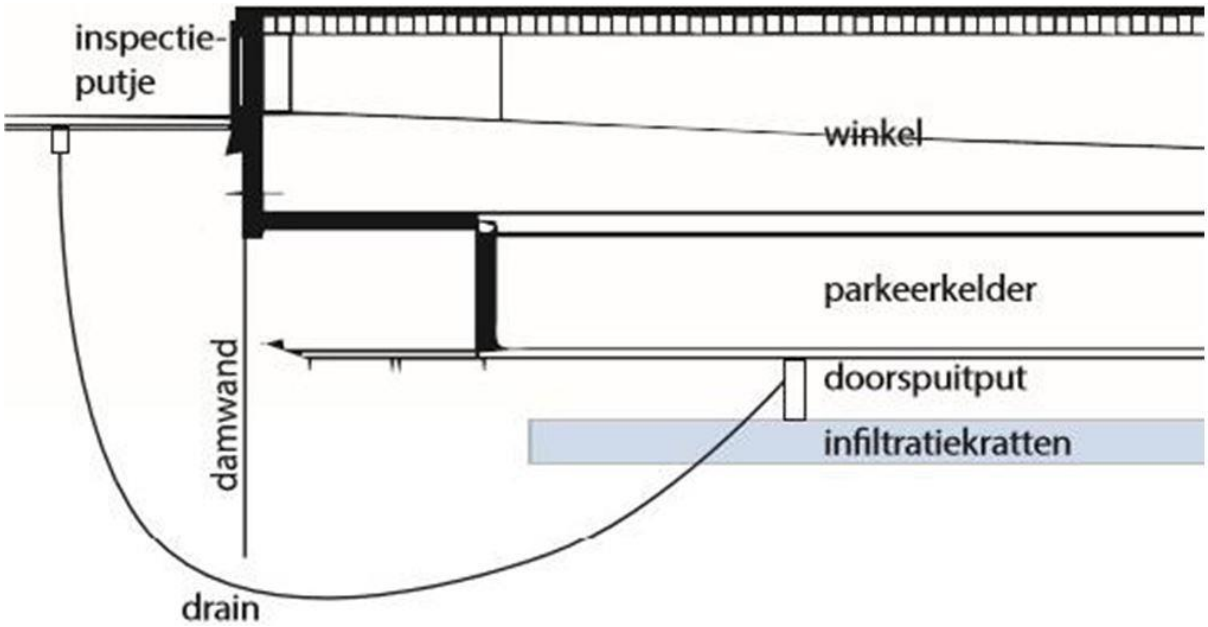

Schematische voorstelling

De grondwaterstroom in de diepere kleilagen kunnen ongehinderd blijven stromen doordat de damwanden aan de onderzijde van perforatie zijn voorzien.

Bufferen van regenwater op eigen terrein
Het heeft de voorkeur om het hemelwater van zowel het terrein als de gebouwen te bergen en te infiltreren op een zo natuurlijk mogelijke manier. Daar het plangebied in zijn opbouw echter onvoldoende plantsoen/groen bevat kan niet alles op een natuurlijke manier gebufferd worden. De volgende lijn wordt daar bij gevolgd.

a. Infiltratie in de groenvoorzieningen van het voorterrein voor zover dat praktisch haalbaar is.
b. De supermarkt wordt voorzien van een vegetatiedak. Afhankelijk van wat technisch/economisch haalbaar is voor de dakconstructie zal al het regenwater, dan wel een gedeelte van het water op het dak gebufferd kunnen worden.
c. Ten slotte zal het restant geïnfiltreerd kunnen worden onder de parkeergarage in de matig grove zandlaag.

Uit oogpunt van onderhoud van regenwaterberging en infiltratievoorziening, is het verstandig de parkeergarage van een elementenverharding te voorzien, en deze te straten direct op de ter plaatse te verdichten matig grove zandlaag.

De locatie van de supermarkt ligt op een stuwwal, met een hoogteverschil van ca. 2 meter, aflopend naar de Utrechtseweg. Het voorterrein heeft een hoogteverschil van ca. 1 meter. Het deel van het groen van het voorterrein tussen de helling van de ingang de parkeerkelder en de Utrechtseweg zal horizontaal worden uitgevoerd. Hier is ca. 230 m^2 beschikbaar om regenwater te bufferen.
Bij de berekeningen is er van uitgegaan dat de opbouw van het vegetatiedak van de supermarkt zodanig is, dat een regenbui van 24 uur van T=10+10% kan worden opgevangen.
De parkeerkelder komt dieper te liggen dan het voorterrein. Omdat de parkeergarage de diepere grove zandlaag doorsnijdt, kan hier de rest van het regenwater dan op het terrein valt in infiltratieratten worden geborgen. Omdat er in dit geval geen rekening gehouden hoeft te worden met water afkomstig van he vegetatiedak, zijn hier 2 strengen van 51 Q-Bic kratten nodig, om voldoende regenwater te kunnen bufferen. De berekening hiervan is op pagina 8 weergegeven.
Uit oogpunt van onderhoud van de regenwaterberging en infiltratievoorziening onder de parkeerkelder, is het verstandig de parkeerkelder van een elementenverharding te voorzien, en deze te straten direct op de ter plaatse te verdichten matig grove zandlaag.

Berekening hoeveelheid regenwater

Deelgebied	Oppervlak in m^2	Bui T=10 + 10% (40 mm) in m^3	Te bufferen hoeveelheid hemelwater in m^3
Verhard oppervlak	1.865	74,6	74,6
Het groen (excl. hor. Deel)	458	18,4	9,2
Horizontale groendeel	230	9,2	9,2
Het vegetatiedak	1.770	70,8	0
Totaal			93,0

Bij de berekening van de te infiltreren m^3 is ervan uitgegaan dat 50% van de regen dat op het groen valt, hier direct infiltreert. Dit geldt niet voor de 230 m^2 groen voor de waterberging, omdat dit deel dan uit water bestaat.

Conclusie
Er moet in totaal 93 m^3 aan regenwater gebufferd worden. De totale berging in het groen van het voorterrein en de Q-bic kratten onder de parkeerkelder samen, is hiervoor ruim voldoende. Het is berekend op een capaciteit van 115,6 m^3. De overcapaciteit in de buffering bij een bui van 40 mm in 45 minuten is 22,6 m^3.

5.7.3 Infiltratie van regenwater

Op het voorterrein is onder de ondiepe kleilaag, op ca. 1 meter onder het toekomstige maaiveld, een fijne zandlaag aanwezig met een K-waarde van 0,3 – 0,4 m/dag.
Ter plaatse van de te realiseren parkeerkelder bevindt zich een dieper liggende grove zandlaag, met naar verwachting een K-waarde > 1 m/dag. De exacte K-waarde dient nog te worden bepaald na het uitgraven van de parkeerkelder door middel van een aanvullend onderzoek.
Het gebufferde regenwater op het vegetatiedak zal, niet infiltreren in de ondergrond maar door de aanwezige vegetatie weer verdampen.

Uitgangspunten voor de berekening van de infiltratie

a. Voor de infiltratieberekening van het voorterrein hebben wij als uitgangspunt de gemeten K-waarde van 0,3 m/dag aangehouden.
b. Voor de zandlaag onder de parkeergarage is uitgegaan van een voorlopige K-waarde van 1 m/dag. Na het ontgraven van de parkeergarage zal uit aanvullend bodemonderzoek moeten blijken of de K-waarde van de matig grove zandlaag direct onder de parkeergarage voldoet aan de waarde van 1m/dag.
   Mocht de K-waarde hieraan niet voldoen dan zal aan de hand van de werkelijke K-waarde, de hiervoor noodzakelijke hoeveelheid extra Q-Bic kratten worden bepaald. Uit de onderstaande berekeningen met een K-waarde van 1 m/dag is duidelijk dat er meer dan genoeg mogelijkheden zijn om onder de parkeergarage voldoende berging te creëren.
c. Het vegetatiedak in z'n lichtste constructie zal totaal ongeveer 150 mm dik uitgevoerd moeten worden. Met een substraat laag van 150 mm kan 60 l regen/m^2 bergen. Een bui van T=10+10% geeft rechtstreeks op het dak een neerslaghoeveelheid van 56,6 mm in 24 uur. Al het water van een dergelijke bui kan dus op dit dak geborgen worden. Het regenwater dat op het vegetatiedak valt, zal derhalve niet afstromen, maar door de gewassen van het dak worden opgenomen en weer verdampen.

Hoeveelheid regenwater

Deelgebied	Oppervlak in m^2	Bui T=10 + 10% (40 mm) in m^3	Te bufferen hoeveelheid hemelwater in m^3
Verhard oppervlak	1.865	74,6	74,6
Het groen (excl. hor. Deel)	458	18,4	9,2
Horizontale groendeel	230	9,2	9,2
Het vegetatiedak	1.770	70,8	0
Totaal		93,0	

Bij de berekening van de te infiltreren m^3 is ervan uitgegaan dat 50% van de regen dat op het groen valt, hier direct infiltreert. Dit geldt niet voor de 230 m^2 groen voor de waterberging, omdat dit deel dan uit water bestaat.

Het vegetatiedak zal minimaal een buffering van 60 mm moeten omvatten.

Schema waterhoudend vermogen groendaken

Bouwhoogte substraatlaag (mm)	Vegetatie	Waterhoudend vermogen als percentage van de hoogte van de substraatlaag (%)	Waterbergend vermogen in mm
20 - 40	mos-sedum	40	8 - 16
> 40 - 60	mos-sedum	40	16 - 24
> 60 - 100	sedum-mos-kruiden	40	24 - 40
> 100 - 150	sedum-kruiden-gras	40	40 - 60
> 150 - 200	gras-kruiden	40	60 - 80

Conclusie
Uit de berekening op de volgende bladzijde worden de volgende conclusies getrokken:
a. Het regenwater kan infiltreren in het horizontale deel van het voorterrein. Dit horizontale deel zal 230 m^2 beslaan van de in totaal 668 m^2 aan groenvoorzieningen.
   Van dit horizontale deel van 230 m^2 zal boven de aanwezige zandlaag, de kleilaag worden vervangen door een laag grond met een K-waarde van minimaal 0,3 m/dag.
b. Om de rest van het regenwater op het terrein te kunnen opvangen zullen onder de parkeerkelder voor waterberging en infiltratie twee strengen van 51 Q-Bic kratten worden aangebracht op ca. 1 meter onder deze elementenverharding.
   Door deze strengen midden onder de rijbanen van de parkeergarage aan te brengen, blijft de waterberging te allen tijde bereikbaar voor onderhoud.
   Met een infiltratiesnelheid van in totaal 5,91 m^3/uur van het groen van het voorterrein en de Q-Bic boxen samen (resp.2,58 m^3/uur en 3,06 m^3/uur), is deze waterberging in 15,7 uur leeg. Dit is ruim binnen de gestelde eis van 24 uur.
c. Op de supermarkt een vegetatiedak aanbrengen met een opbouw van minimaal 150 mm substraat. Dit heeft een waterbuffercapaciteit van 60 mm en kan een bui van T=10+10% van meer dan 24 uur bergen. De aanwezige vegetatie zorgt na afloop van een bui voor de verdamping van het hier gebufferde regenwater.
   Uiteraard zal er een afvoer worden aangebracht indien bij extreme buien de maximum capaciteit van de waterbuffering van het vegetatiedak wordt overschreden.

Opmerking
Indien het technisch/economisch niet mogelijk blijkt voor de dakconstructie om 60 mm berging te realiseren, dan zal dit gecompenseerd worden door meer kratten onder de parkeerkelder aan te brengen.

Conclusie
De ontwikkeling levert geen risico's of belemmeringen op ten aanzien van de waterhuishouding. In de nieuwe situatie wordt alleen afvalwater afgevoerd naar het gemeentelijke rioolstelsel. Hemelwater wordt op eigen terrein worden verwerkt.
De ondergrondse parkeergarage is toegestaan tot maximaal 6,50 meter beneden maaiveld zoals die is onderzocht in het geohydrologisch onderzoek. Hiervan kan met een binnenplanse afwijking worden afgeweken mits uit aanvullend geohydrologisch onderzoek blijkt dat dit geen negatieve gevolgen heeft voor de waterhuishouding.

5.8 Bodem

Beschrijving bodemkwaliteit in het plangebied
Voor het plangebied is met behulp van het bodeminformatiesysteem van de gemeente Arnhem een inventarisatie uitgevoerd naar de bekende (mogelijke) gevallen van ernstige bodemverontreiniging. Tevens zijn alle beschikbare bodemkwaliteitgegevens en historische gegevens in het plangebied geïnventariseerd. Daarbij is gebruik gemaakt van het bodeminformatiesysteem van de gemeente Arnhem en van het Verkennend bodemonderzoek, Utrechtseweg 282, Arnhem (Greenhouse Advies, kenmerk: 160621-143617, 24 juni 2016). Dit onderzoek is terug te vinden als bijlage bij dit bestemmingsplan.

Op basis van het onderzoek kan het volgende worden geconcludeerd:
- Ten zuidoosten van de deellocatie OBAS is een lichte verontreiniging aangetroffen aan minerale olie (boring 2000-1: 0,50-0,70 m-mv). Ter plaatse van de OBAS is verder geen verontreiniging met minerale olie aangetroffen;
- Aan de zuidzijde van de showroom is ter plaatse van boring 2015 (0,2-0,4 m-mv) een lichte verontreiniging aangetroffen met minerale olie;
- Ter plaatse van de ondergrondse tank is geen verontreiniging met minerale olie aangetroffen;
- Bij het overige terrein is een lichte verontreiniging aangetroffen aan minerale olie ter plaatse van boring 2028: 0,6-0,8 m-mv;
- In het bovengrondmengmonster BG-1 (geen bijmenging) is geen van de onderzochte parameters in een verhoogde concentratie aangetroffen;
- In het bovengrondmengmonster BG-2 (bijmenging) is een lichte verontreiniging aangetroffen aan Cu, Hg, Pb en PAK;
- In het ondergrondmengmonster is geen van de onderzochte parameters in een verhoogde concentratie aangetroffen;
- In de grond (overig terrein) is geen asbest aangetroffen.

De bodem ter zuidoosten van de OBAS (boring 2000-1) voldoet op basis van het gehalte aan minerale olie aan de kwaliteitsklasse industrie. De bodem ter plaatse van boring 2015-13 (de zuidzijde van de showroom) betreft niet toepasbare grond op basis van het gehalte aan minerale olie. De bodem ter plaatse van boring 2028 (overig terrein) betreft niet toepasbare grond op basis van het gehalte aan minerale olie.
Het bovengrondmengmonster (BG-2) wat is genomen ter plaatse van het overig terrein voldoet aan de kwaliteitsklasse wonen. Het bovengrondmengmonster (BG-1) en ondergrondmengmonster (OG-1) dat is genomen ter plaatse van het overig terrein voldoet aan de kwaliteitsklasse achtergrondwaarde. De bodem ter plaatse van de OBAS, olieopslag en boring 2015-14 (zuidzijde van de showroom) is niet verontreinigd met minerale olie en voldoet aan de kwaliteitsklasse achtergrondwaarde. Naar aanleiding van de analyseresultaten is een nader onderzoek niet noodzakelijk. Ten behoeve van de verwerking van vrijkomende grond buiten de onderzoekslocatie wordt verwezen naar de uitgangspunten van het Besluit Bodemkwaliteit (Bbk). Verder blijkt uit het onderzoek dat er op het overige terrein licht verhoogde gehalten aan zware metalen, PAK en minerale olie voorkomen. Het grondwater is gezien de diepte (> 5 m-mv) niet onderzocht. Direct grenzend aan het plangebied liggen geen bekende grondwaterverontreinigingen.

Conclusie
Vanuit het aspect bodem zijn er ten aanzien van de ruimtelijke planprocedure geen belemmeringen. De geïnventariseerde en getoetste bodemgegevens geven voldoende inzicht in de bodemkwaliteit van het plangebied. Voor het volledige bodemonderzoek wordt verwezen naar de bijlage.

5.9 Archeologie

Archeologische beschrijving
Het plangebied ligt op de flank van de zuidoost-Veluwe-stuwwal. Deze is in de voorlaatste ijstijd ontstaan, toen landijs vanuit Scandinavië naar Nederland opschoof. Hierbij werd de grond opgestuwd tot wallen die na het smelten van het landijs als heuvels achterbleven. De gestuwde afzettingen bestaan uit zand en grind, afgezet door de voorlopers van de Rijn en de Maas die in de voorlaatste ijstijd ongeveer de route van het huidige IJsseldal volgden. Door het ontstaan van de stuwwallen en rivierbeddingopheffing, kozen ze vanaf de laatste ijstijd een meer westelijke richting. Door het permanent bevroren zijn van de bodem, konden sneeuw- en smeltwater in deze periode niet in de bodem wegzakken. Het water stroomde over het oppervlak naar lager gelegen delen, daarbij de stuwwal eroderend en dalen uitslijtend. Aan de voet van de stuwwal ontstonden hierdoor puinwaaiers die we aanduiden als 'hellingafzettingswaaier'. In de laatste ijstijd had de wind gedurende extreem koude perioden vrij spel om zand op te pakken en in de luwten af te zetten. Dit 'dekzand' ligt daar op de oude, gestuwde rivierafzettingen. Het zand moet onderscheiden worden van de hoge en lage duinen die lokaal voorkomen. Deze ontstonden door ontbossing in de middeleeuwen, waardoor de wind wederom vrij spel had om zand te verstuiven.

De flank van de stuwwal is van oudsher een zone waar de mens zich graag vestigde. Noordelijk van het plangebied ligt een langgerekt erosiedal en juist op de rand daarvan treffen we grafheuvels aan. Waar grafheuvels liggen, zijn nederzettingen aanwezig. De heuvels zijn door bewoners opgeworpen, maar men koos ook heel bewust de locatie van oudere grafheuvels om nederzettingen te stichten. Dit om aan te sluiten bij de vooruderlijke wereld of territoriale claim. De oudste grafheuvels dateren uit de periode 3000-2000 v.Chr. en worden tot de Enkelgraf- en Klokbekercultuur gerekend. De overige Arnhemse grafheuvels dateren bijna allemaal uit de bronstijd. In de bronstijd, vanaf 1800 v. Chr., vond een zuidelijke migratie van de bewoning plaats, waarschijnlijk door uitputting van de grond of 'prehistorische overbevolking'. Recente waarnemingen wijzen er echter op dat de uiterst zuidelijke delen van de stuwwal, waaronder het plangebied, ook al bewoning van vóór de migratie kende.

In 2011/2012 is 500 m ten zuidwesten van het plangebied, aan de Hoogstedelaan-Klingelbeekseweg, een vlakdekkende opgraving uitgevoerd, 5 ha beslaand. Hierbij zijn sporen uit het mesolithicum (8000-5000 v. Chr.), bronstijd (2000-800 v. Chr.), ijzertijd (800-12 v. Chr.), middeleeuwen (500-1500 n. Chr.) en nieuwe tijd (na 1500) aangetroffen, deels samenhangend met aan de Klingelbeekseweg gelegen nederzettingen en deels met de akkers die hier achter lagen.

Nabij het plangebied lag vroeger kasteel Hulkenstein, waar hertog Karel van Gelre meermaals verbleef. Iets westelijker lag de voorganger van Huis Klingelbeek, waar graaf Willem van Gullick vanaf minimaal 1390 resideerde. Hulkenstein is ontwikkeld uit een spijker, een stenen graanschuur horend bij een (ontginnings)boerderij die uit de middeleeuwen zal stammen.

Archeologisch onderzoek
Op de archeologische verwachtingskaart heeft het plangebied een middelhoge archeologische verwachting, en bovengenoemde informatie is hiermee in overeenstemming. Volgens de gemeentelijke erfgoednota (zie paragraaf 3.6.8) geldt dat bodemingrepen groter dan 500 m^2, en die daarbij ook dieper reiken dan 40 cm, voorafgegaan moeten worden door archeologisch onderzoek. Gebruikelijk is dat het archeologische onderzoek voor in het voortraject wordt uitgevoerd. Voor het plangebied is de verwachting dat géén resten worden aangetroffen die op de plaats van vinden bewaard moeten worden. Daarom is ervoor gekozen geen archeologisch inventariserend vooronderzoek te doen maar uitsluitend archeologisch veldonderzoek. Dit veldonderzoek wordt uitgevoerd ruim voorafgaand aan de start van de werkzaamheden in de vorm van een vlakdekkende opgraving van het gehele plangebied. De eerste meter zal ontgraven worden met behulp van een vakbekwame machinist (bekend met de werkwijze van archeologen) en in aanwezigheid van de gemeentelijk archeoloog. Hiermee wordt het gebied zorgvuldig in kaart gebracht en kunnen eventuele archeologische resten worden behouden.
In de regels is voor het ondergronds bouwen van de parkeergarage de voorwaarde opgenomen dat archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden. Hiermee wordt het archeologische onderzoek ook juridisch verplicht gesteld.

Conclusie
Het plangebied heeft een middelhoge archeologische verwachting. Gezien de locatie zal er geen archeologisch vooronderzoek worden gedaan, maar zal uitsluitend een archeologisch veldonderzoek worden uitgevoerd. Deze voorwaarde is in de regels van dit bestemmingsplan opgenomen.

5.10 Cultuurhistorie

Cultuurhistorische karakteristieken
De bebouwing aan de Utrechtseweg en de parallel lopende Onderlangs is zeer gevarieerd. Men treft hier grote vrijstaande of gekoppelde villa's in grote tuinen, reeksen middenstandswoningen, grote en kleine al dan niet gekoppelde woonhuizen, moderne invullingen en bedrijfspanden. Alle panden aan de Utrechtseweg hebben voortuinen. Grote monumentale bomen en boomclusters herinneren nog aan dit oorspronkelijke landgoedkarakter, bestaande uit grote villa's in grote parkachtige tuinen.

Monumenten
Het pand Utrechtseweg 284 is een gemeentelijk beschermd monument (zie bijlage). De architect is niet bekend. Het gaat om een opvallend kleine villa gebouwd voor de geneesheer directeur van het nabijgelegen Elisabeth gasthuis omstreeks 1910-1915. De bouw gebeurde in opdracht van het ziekenhuis. Het pand is van belang voor de gemeente Arnhem wegens zijn architectonische en situeringswaarde. De villa werd gebouwd in een zeldzame, curieuze bouwstijl, die een mengvorm vertoont van op de oude Duitse bouwkunst geïnspireerde Um-1800 stijl (opzet, mansardedak, dakbedekking, kapellen, venstervormen). Daarnaast zijn er diverse oriëntaalse elementen, zoals de tulpzuilen en de ingezwenkte dakschilden van het mansardedak, die aan een pagode doen denken. Andere voorbeelden van deze bouwstijl zijn in de gemeente Arnhem niet voorhanden.
In 1932 werd tegen de linkerzijgevel een bakstenen serre gebouwd. De schuur in de achtertuin is gelijktijdig met de villa in aangepaste stijl gebouwd.
Het pand bezit vanwege zijn unieke verschijningsvorm niet alleen architectonische waarde, maar is daarmee ook van belang voor het straatbeeld van de Utrechtseweg. De forse groenelementen (naaldhout aan de linkerzijde, fors loofhout in de achtertuin) herinneren aan de oude tuinaanleg.

Afweging
De aanwijzing als gemeentelijk beschermd monument heeft tot gevolg dat de eigenaar vergunningplichtig is op grond van de gemeentelijke erfgoedverordening. Het is daarom van belang om bij verbouwingen zorgvuldig om te gaan met de bestaande cultuurhistorische kwaliteiten. De herkenbaarheid van de waardevolle architectonische en stedenbouwkundige elementen zal zoveel mogelijk moeten worden behouden of zelfs versterkt.

In het plan is een veilige ontsluiting van het terrein een belangrijk uitgangspunt. De ontsluiting van het auto- en vrachtverkeer is aan de westzijde van het terrein geconcentreerd zodat deze niet hoeven te kruisen met het langzaam verkeer. Door deze oplossing moet de later aangebouwde serre aan de westzijde van de villa gesloopt worden. Hierbij zal de westelijke gevel zoveel mogelijk in de originele staat worden teruggebracht. Daarnaast zal de schuur moeten wijken voor de toegang tot de overdekte laad- en losplaats. Vanwege de monumentale status van de villa zijn deze ingrepen overlegd met de 'Arnhemse commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit'.

Conclusie
Naar verwachting zal de 'Arnhemse commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit' instemmen met de sloop van de westelijke serre en de schuur en de boogde renovatie en verbouwing van de oorspronkelijke villa. Daarnaast wordt de oorspronkelijke bebouwing strak bestemd, zowel qua ligging (bouwgrens strak om het bestaande gebouw) als qua bouwhoogte (bestaande goot- en nokhoogte). Het opnemen van een gemengde bestemming, die voorziet in verschillende invullingen voor het gebouw, vergroot de exploitatiemogelijkheden van het gebouw. Hierdoor wordt de toekomstwaarde van het monument, en daarmee het behoud, vergroot. Ten slotte wordt de buitenruimte zodanig ingericht dat de villa de ruimtelijke blikvanger blijft vanaf de Utrechtseweg, zodat het karakteristieke en oorspronkelijke straatbeeld zoveel mogelijk wordt hersteld. Hiermee worden de cultuurhistorische waarden in het gebied zoveel mogelijk gerespecteerd en beschermd.

Hoofdstuk 6 Ruimtelijke afweging

Kenmerk van de Nederlandse ruimtelijke ordeningsregelgeving is dat er uitgegaan wordt van toelatingsplanologie. Een bestemmingsplan geeft aan welke functies waar zijn toegestaan en welke bebouwing opgericht mag worden. Het geldende bestemmingsplan 'Lombok – Hulkestein - Utrechtseweg' maakt op deze locatie functies en bebouwing mogelijk. In de volgende paragraaf wordt een vergelijking gemaakt tussen het geldende en het nieuwe bestemmingsplan.

In paragraaf 6.2 wordt dieper ingegaan op de ruimtelijke en programmatische afweging die van belang zijn bij de ontwikkeling van de ondergrondse supermarkt en van dit bestemmingsplan.

6.1 Juridische vergelijking

6.1.1 Geldend bestemmingsplan 'Lombok - Hulkestein - Utrechtseweg'

In hoofdstuk 1 is ingegaan op het geldende bestemmingsplan. Hierin is aangegeven dat de locatie, die is bedoeld voor de komst van een nieuwe supermarkt, is bestemdals 'bedrijfsdoeleinden' en 'woondoeleinden'.

Binnen de bedrijfsbestemming zijn bedrijven toegestaan, die zijn genoemd in de als bijlage bij de voorschriften opgenomen bedrijvenlijst. Op de bedrijvenlijst staan onder andere de volgende bedrijven genoemd: grafische bedrijven, autobeklederijen, telecommunicatiebedrijven, veilingen voor huisraad, kunst e.d. en wasserettes. Naast de genoemde bedrijven zijn met een binnenplanse vrijstelling ook vergelijkbare bedrijven die niet op de bedrijvenlijst staan mogelijk. Naast bedrijven zijn ook verkeers- en groenvoorzieningen, straatmeubilair en horeca ondergeschikt aan deze bestemming, zoals een bedrijfskantine toegestaan. Door een aanduiding op de plankaart is binnen deze bestemming tevens een garagebedrijf toegestaan.

Het noordwestelijk deel van het terrein is bestemd als 'woondoeleinden'. Deze bestemming geldt voor de villa en het gebied hierachter. De bebouwing van de villa is positief bestemd en de gronden achter de villa zijn bestemd als 'woondoeleinden-bebouwbare zone'. Dat betekent dat hier aan- en bijgebouwen zijn toegestaan met een maximum aantal vierkante meters (afhankelijk van de grootte van de bebouwbare zone).

De strook grond die behoort bij de voormalige garage en is gelegen aan de zijde van de Oranjestraat was ook bestemd als 'woondoeleinden'. Het voorste deel (vanaf de Oranjestraat) was onbebouwbare zone en het achterste deel was bebouwbare zone.

Het bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtsestraat' maakt bebouwing mogelijk binnen het op de plankaart aangegeven bouwvlak. De maximale bouwhoogte van de bebouwing van het bedrijf is op grond van het geldende bestemmingsplan 6 meter. De bebouwing, die direct is gelegen aan de Utrechtseweg, is in werkelijkheid hoger (ongeveer 9 meter). De maximale bouwhoogte van de villa is 12 meter.

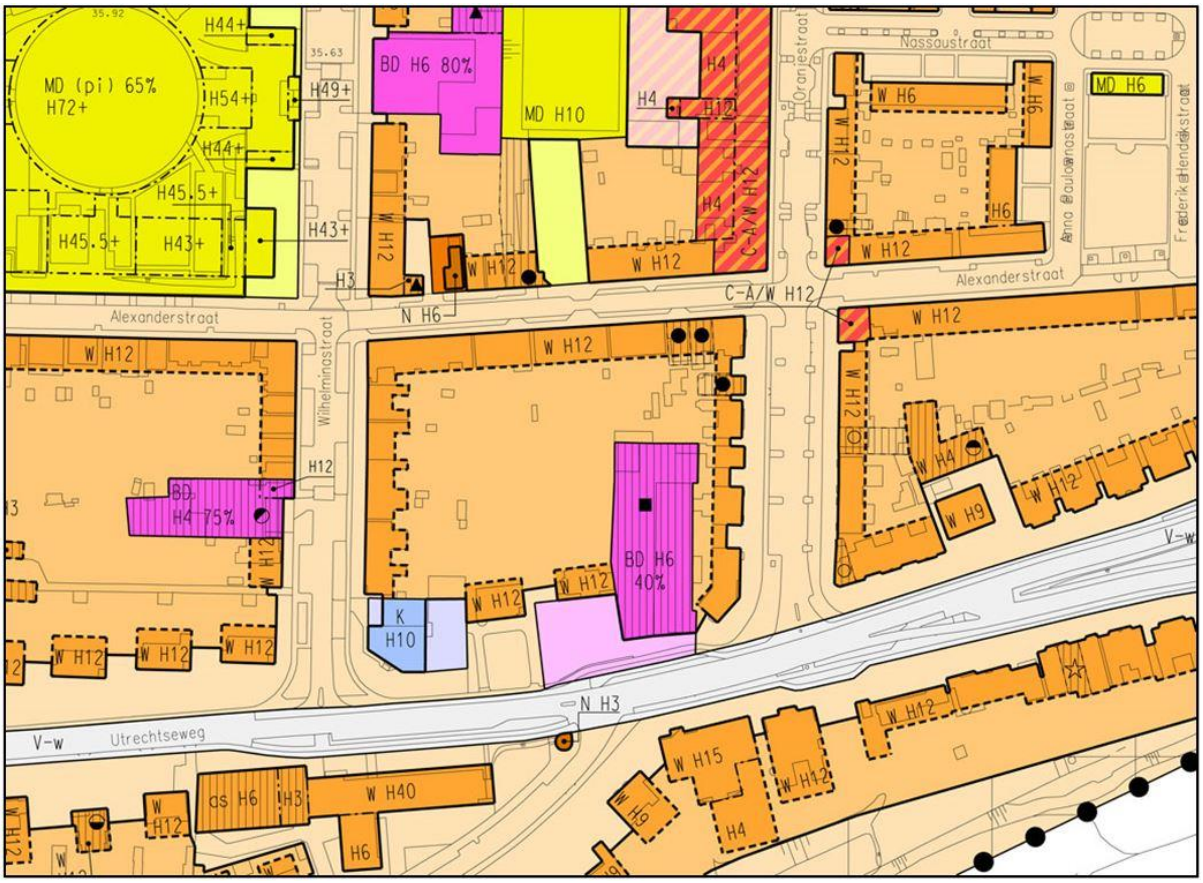

Uitsnede geldend bestemmingsplan 'Lombok-Hulkestein-Utrechtseweg'

In het plangebied is tevens de locatie van de Spar aan de Oranjestraat 33 opgenomen. Ter plaatse geldt de bestemming Centrumdoeleinden – A - / Woondoeleinden, op basis waarvan de volgende functies zijn toegestaan: maatschappelijke doeleinden, dienstverlenende bedrijven, detailhandel, kantoren, horeca A t/m C en woondoeleinden. De bouwlagen boven de begane grond zijn uitsluitend bestemd voor woondoeleinden.

De maximale bouwhoogte van het hoofdgebouw bedraagt 12 m. De bijgebouwen mogen maximaal 4 m worden.

6.1.2 Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

In dit voorliggende bestemmingsplan krijgt het terrein meerdere bestemmingen. De supermarkt zelf met daaronder de parkeergarage is bestemd als 'Detailhandel'. Binnen deze bestemming zijn winkels en bijbehorende voorzieningen zoals een tapis roulant en een laad- en losplaats toegestaan. Het totale bruto vloeroppervlak (bvo) van de supermarkt mag niet meer bedragen dan 1.800 m^2 bvo.

Over de afmetingen en hoogte zijn afspraken gemaakt met omwonenden. Om zeker te stellen dat de hoogte niet hoger wordt dan afgesproken, is de maximale hoogte van de supermarkt via de regels en de verbeelding van het bestemmingsplan gerelateerd aan de NAP-hoogte.

De waardevolle groenstructuren en de als tuin in te richten delen van het plangebied hebben de bestemming 'Tuin'. Binnen een deel van deze bestemming is tevens ondergronds parkeren toegestaan waarbij een maximale dieptemaat van de bebouwing geldt van 6,50 meter. Binnen de bestemming Tuin is een voorwaardelijke verplichting opgenomen om te borgen dat de inrichting van het voorterrein geschiedt conform het stedenbouwkundig plan.

De overige buitenruimten zijn bestemd als 'Groen' en 'Verkeer - Verblijfsgebied'. Binnen de bestemming 'Groen' is voorzien in de verplichting om een geluidscherm aan te leggen teneinde geluidoverlast voor omwonenden te voorkomen. Binnen de bestemming 'Verkeer – Verblijfsbied' is wat betreft de oostzijde van het perceel een vergelijkbare verplichting opgenomen. Daarnaast zijn binnen deze bestemming de interne ontsluiting en groenvoorzieningen toegestaan. Ook is binnen een deel van deze bestemming ondergronds parkeren (tot 6,5 meter diep) toegestaan. In het gebied ten westen van de entree van de supermarkt is een overkapping toegestaan van 5 meter hoog.

De villa (Utrechtseweg 284) is bestemd als 'Gemengd - 1'. Binnen deze bestemming zijn horeca, detailhandel, dienstverlenende en creatieve bedrijven en wonen toegestaan. Voor de villa is een maximale goothoogte opgenomen van 4 meter en een maximale bouwhoogte van 8 meter. Ter plaatse geldt de verplichting om de westelijke gevel als 'dove gevel' uit te voeren. Zonder dove gevel kan ter plaatse geen acceptabel geluidniveau worden gegarandeerd.

Het hoekgebouw (Utrechtseweg 280-282) is bestemd als 'Gemengd - 2'. Binnen deze bestemming zijn detailhandel, dienstverlenende en creatieve bedrijven, vergaderruimtes en wonen op de boven de begane grondlaag gelegen bouwlagen toegestaan. De maximale bouwhoogte van de bebouwing bedraagt 10 meter (conform de bestaande hoogte van het gebouw).

In voorliggend bestemmingsplan is de Spar aan de Oranjestraat 33 eveneens meegenomen. Wat betreft de bestemmingsregeling is aangesloten bij het geldende bestemmingsplan. Om te voorkomen dat zich op deze locatie in de toekomst een (nieuwe) supermarkt kan vestigen, is in de regels van dit bestemmingsplan de vestiging van een supermarkt uitgesloten. Dit en het feit dat de regeling is aangepast op basis van de huidige standaardiserings- en digitaliseringseisen, is de enige wijziging ten opzichte van de vigerende regeling.

6.1.3 Juridische vergelijking (retrospectieve toets)

De belangrijkste wijziging betreffen de gebruiksmogelijkheden van het terrein op de hoek van de Oranjestraat en de Utrechtseweg. In het vigerende bestemmingsplan zijn bedrijven, waaronder een garagebedrijf toegestaan. In de toekomstige situatie kunnen op het terrein winkels (zoals een supermarkt) en aanvullende voorzieningen gerealiseerd worden. De bedrijfsbestemming wordt hiermee weggenomen.

De bouwmogelijkheden zijn ook gewijzigd. Het geldende bestemmingsplan maakte op maaiveld ten behoeve van bedrijven ongeveer 750 m^2 aan bebouwing mogelijk met een maximale bouwhoogte van 6 meter. Dit nieuwe bestemmingsplan maakt op maaiveld maximaal 1.800 m^2 bvo aan bebouwing mogelijk (exclusief overkapping). De maximale bouwhoogte is aan de voorzijde beperkt tot de bestaande hoogte van de te handhaven bebouwing en voor het nieuwe achterliggende deel 5 meter. Dat betekent dat in de nieuwe situatie op maaiveld meer bebouwing mogelijk is. De maximale bouwhoogte wordt aan de voorzijde voor de bebouwing, die wordt gehandhaafd, verhoogd van 6 naar 10 meter conform de bestaande situatie. Voor de strookbebouwing hierachter geldt dat de maximale bouwhoogte juist lager wordt, te weten 1 meter (van 6 naar 5 meter).

De onbebouwbare zones waren in het geldende/oude bestemmingsplan grotendeels bestemd als 'bedrijf'. Ten tijde van het gebruik als garagebedrijf werden deze gronden gebruikt voor het stallen van auto's. Dit geldt onder andere voor het gebied voor de villa. Het gebied achter de villa was bestemd voor wonen en daar mochten aan- en bijgebouwen zoals een garage of een schuur worden gerealiseerd.

In het nieuwe bestemmingsplan is het voorste deel van het terrein bestemd als 'Verkeer - Verblijfsgebied' en 'Tuin'. Op dit deel van het terrein zijn de buitenruimten gepland. Een smalle strook aan de west- en noordzijde van het terrein (direct grenzend aan de tuinen van de omliggende percelen) is bestemd als 'Groen'.

De gebruiksmogelijkheden van de villa (Utrechtseweg 284) zijn vergroot. Volgens het geldende bestemmingsplan was hier alleen wonen toegestaan. Het nieuwe bestemmingsplan maakt ook horeca, detailhandel (beide uitsluitend op de begane grond) en creatieve en dienstverlenende bedrijven mogelijk. De maximale bouwhoogte is beter afgestemd op de feitelijke situatie en er is een goothoogte toegevoegd (van 12 meter naar 8 meter met een goothoogte van 4 meter). Dit is gebeurd om het gemeentelijk monument strakker te bestemmen.

De gebruiksmogelijkheden van het hoekpand (Utrechtseweg 280-282) zijn ook gewijzigd. In plaats van een (garage)bedrijf zijn binnen deze bestemming op de begane grond nu detailhandel, creatieve en dienstverlenende bedrijven en vergaderruimtes mogelijk gemaakt. Daarnaast mag op de verdiepingen, overeenkomstig het feitelijk gebruik, gewoond worden.

In het geldende/oude bestemmingsplan was de ontsluiting van het terrein richting Oranjestraat bestemd als 'woondoeleinden'. Deels kon deze grond ook worden bebouwd. In dit bestemmingsplan is deze strook bestemd als 'Verkeer-Verblijfsgebied' met een functieaanduiding opdat deze grond uitsluitend mag worden gebruikt door langzaam verkeer.

Ter plaatse van het perceel Oranjestraat 33, waar nu de Spar is gevestigd, betreft de enige wijziging dat op basis van dit bestemmingsplan niet langer een supermarkt kan worden gevestigd.

6.1.4 Conclusie

De gebruiksmogelijkheden op het noordelijk deel van het terrein zijn gewijzigd van bedrijf en wonen naar detailhandel. De gebruiksmogelijkheden van de villa en het hoekgebouw hebben in plaats van een woon- respectievelijk bedrijfsbestemming, een gemengde bestemming gekregen. Daarnaast biedt het gebied ten zuiden van de supermarkt ruimte aan ambulante handel. De bebouwingsmogelijkheden bovengronds zijn toegenomen.

6.2 Ruimtelijke afweging

Dit bestemmingsplan maakt een nieuwe ontwikkeling op het terrein van de Utrechtseweg 280-284 mogelijk. In deze paragraaf wordt een ruimtelijke afweging gemaakt. De volgende overwegingen spelen bij het mogelijk maken van deze ontwikkeling een rol:

1. Bij de inrichting en de functionele invulling is zoveel mogelijk rekening gehouden met de wensen uit de omgeving. Op die manier draagt de ontwikkeling maximaal bij aan het versterken van de wijkeconomie met zo min mogelijk overlast voor omwonenden.
2. Het initiatief voor een nieuwe supermarkt met aanvullende functies past binnen het gemeentelijk detailhandelsbeleid. De inwoners van Lombok, Klingelbeek en Utrechtsestraat beschikken nu over een zeer beperkt winkelaanbod. Een supermarktvoorziening van moderne omvang in het gebied met de beoogde aanvullende voorzieningen is gewenst. Dit blijkt uit het uitgevoerde distributie-planologisch onderzoek. Daarnaast is een groot deel van de beoogde functies (o.a. horeca, ambulante handel, werkruimte voor kleine bedrijven en vergaderruimten) de uitkomst geweest van een interactief planproces met de buurt.
3. De bestaande Spar-supermarkt aan de Oranjestraat is te klein om voor het gehele verzorgingsgebied te kunnen functioneren. De vestiging heeft nauwelijks mogelijkheden tot uitbreiding. Bovendien zou een supermarktuitbreiding op deze plek tot meer wijkvreemd verkeer in de wijk Lombok leiden.
4. Een goed functionerende supermarkt met de beoogde aanvullende voorzieningen in een gebied is erg belangrijk voor het in stand houden van het overige winkelaanbod (de slijterij cetera). Zonder goed functionerende supermarkt is op wat langere termijn de kans groot dat ook de andere buurtwinkels verdwijnen. De ontwikkeling draagt op die manier bij aan het versterken van de wijkeconomie.
5. De locatie aan de Utrechtseweg is verkeerskundig erg geschikt voor de ontwikkeling van een moderne servicesupermarkt met aanvullende voorzieningen. Het terrein wordt immers rechtstreeks op de hoofdweg aangesloten, zodat de omliggende woongebieden (Lombok, Klingelbeek) niet onnodig belast worden met supermarktverkeer uit de wijdere omgeving.
6. Ook ruimtelijk betekent deze supermarktontwikkeling een verbetering. De aanwezigheid van een supermarkt, die ruimtelijk en functioneel in relatie staat met de bestaande voorzieningen aan de Oranjestraat, past beter in een woonwijk dan een garagebedrijf. Doordat de supermarkt op de achterzijde van het perceel wordt gebouwd en het parkeren geheel ondergronds wordt opgelost, ontstaat een aangenaam verblijfsgebied aan de voorzijde. De ondergrondse parkeeroplossing zorgt tevens voor een beperking van de geluidsoverlast. Omdat dit gebied wordt ingericht als tuin en de zuidgevel wordt voorzien van een groene aankleding, komt de monumentale villa 'De Twee Zuijlen' ruimtelijk in de nieuwe situatie beter tot zijn recht. Dit sluit aan bij het historische beeld van de Utrechtseweg. De toekomstige inrichting aan de voorzijde van de villa is overeenkomstig het stedenbouwkundig plan via een voorwaardelijke verplichting vastgelegd in de regels van dit bestemmingsplan.

7. Het huidige terrein met opstallen ligt er al geruime tijd vervallen bij. Een nieuwe impuls is daarom op deze locatie dringend noodzakelijk. Een supermarkt met in de villa een horecavoorziening of woningen sluit ruimtelijke en functioneel beter aan op de ruimtelijke en functionele structuur van het omliggende gebied en op de villa´s met grote voortuinen dan een bedrijfsbestemming.
8. Bij herontwikkeling van het terrein binnen de nu geldende bestemmingsplanmogelijkheden (bedrijfsdoeleinden, garagebedrijf) is de kans groot dat er een nieuwe functie komt die weinig of geen relatie met de woonomgeving heeft.
9. Het aantal bomen in het gebied neemt toe evenals de kwaliteit van de groenvoorzieningen. Daarnaast wordt het dak van de supermarkt voorzien van een groen dak. Dit is geborgd via een voorwaardelijke verplichting in de bestemmingsregels. Dat betekent dat het gebied een groenere uitstraling zal krijgen dan in de huidige situatie.
10. De komst van de supermarkt met aanvullende voorzieningen zorgt voor een intensivering van het terrein. De supermarkt zal meer bezoekers trekken dan een (auto)bedrijf op deze locatie. Door de ontsluiting van het perceel aan te passen, wordt de supermarkt goed bereikbaar zonder dat dit ten koste gaat van de doorstroming op de Utrechtseweg.
11. Zoals hiervoor is aangegeven, zal de supermarkt met aanvullende voorzieningen meer bezoekers trekken dan een (auto)bedrijf. Veel bezoekers zullen ook met de auto komen. Op het terrein komen 81 parkeerplaatsen ten behoeve van de functies op het terrein en dit voldoet ruimschoots aan de gemeentelijke parkeernormen. Deze parkeerplaatsen worden ondergronds gerealiseerd en zullen niet de uitstraling van het terrein van de Utrechtseweg bepalen noch enige overlast voor de omliggende woningen veroorzaken.
12. Er is sprake van afscherming van de nieuwe bebouwing. Deze afscherming bestaat aan de westzijde uit de bestaande bebouwing en groen en aan de oostzijde uit de bestaande tuinmuur. Vanwege de berekende geluidbelasting als gevolg van de komst van een supermarkt worden daarnaast geluidwerende voorzieningen aangelegd aan de west- en oostzijde van het perceel. Dit wordt via een voorwaardelijke verplichting in de regels van dit bestemmingsplan afgedwongen. Daarnaast is het vanuit akoestisch oogpunt van belang dat de entree van de parkeergarage, de entree van de supermarkt, de fietsenstalling en de stallingsplaats van de winkelwagentjes overkapt wordt uitgevoerd. Ook deze voorwaarde is geborgd via de regels van dit bestemmingsplan.

6.2.1 Conclusie

De komst van de supermarkt zorgt voor een intensivering van de bebouwing en het gebruik van het terrein. De beoogde functies in combinatie met de inrichting zorgen echter voor een verdere versterking van de bestaande voorzieningen aan de Oranjestraat en de wijkeconomie. De supermarkt met aanvullende voorzieningen trekken meer verkeer aan dan een garagebedrijf. Dit wordt opgelost door de inrichting van de Utrechtseweg ingrijpend te wijzigen en het parkeren en laden en lossen (exclusief het afzetten van de containers) inpandig op te lossen, waardoor geluidsoverlast wordt beperkt. Om die reden wordt tevens het gebied ten westen van de entree overkapt. De inrichting van het terrein zal worden gewijzigd. De historische villa met bijbehorende tuin wordt hersteld waardoor het terrein transformeert in een groene en prettige verblijfsruimte die kan functioneren als nieuwe ontmoetingsruimte voor de wijk.

Hoofdstuk 7 Planbeschrijving en -verantwoording

7.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is ingegaan op de bestaande situatie, het relevante beleid en de milieu- en omgevingsaspecten. De informatie uit deze hoofdstukken is gebruikt om keuzes te maken bij het opstellen van het bestemmingsplan: de verbeelding (plankaart) en de regels. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de opzet van dit bestemmingsplan. Daarnaast worden de gemaakte keuzes op de verbeelding en in de regels verantwoord. Dat betekent dat er wordt aangegeven waarom bepaalde bestemmingen zijn aangewezen en waarom bepaalde bebouwing acceptabel is.

7.2 Opzet van de regels

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de verplichting opgenomen om ruimtelijke plannen en besluiten digitaal vast te stellen. De Standaard voor vergelijkbare bestemmingsplannen 2012 (SVBP2012) is verplicht.

De Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen 2012 maakt het mogelijk bestemmingsplannen te maken die op vergelijkbare wijze zijn opgebouwd en op een zelfde manier worden verbeeld. Vergelijkbare bestemmingsplannen leiden tot een betere dienstverlening en tot een effectievere en efficiëntere overheid.

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit planregels en bijbehorende plankaart (verbeelding) waarop de bestemmingen zijn aangegeven. Deze plankaart kan zowel digitaal als analoog worden verbeeld. De plankaart en de planregels dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:
1. Inleidende regels (begripsbepalingen en wijze van meten);
2. Bestemmingsregels;
3. Algemene regels (o.a. afwijkingen);
4. Overgangs- en slotregels.

7.2.1 Inleidende regels

Inleidende regels bevat de inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied en bevatten:
1. Begrippen
   In dit artikel zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen, voor een eenduidige interpretatie van deze begrippen.
2. Wijze van meten
   Dit artikel geeft onder meer bepalingen waar mag worden gebouwd en hoe voorkomende eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Op de plankaart zijn bouwhoogten en soms bebouwingspercentages aangegeven. Als er geen percentages zijn aangegeven, mag het hele bouwvlak worden bebouwd. De aangegeven bouwhoogte wordt gemeten vanaf peil tot het hoogste punt (exclusief elementen zoals een schoorsteen, liftopbouw en dergelijke). Uitgangspunt is dat alleen gebouwd mag worden binnen de bouwgrenzen.

7.2.2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 van de regels bevat de juridische vertaling van de verschillende bestemmingen die voorkomen in het plangebied. Voor ieder gebied op de plankaart is de bestemming aangegeven. Deze bestemmingen zijn in de regels onderverdeeld in o.a.:
1. Bestemmingsomschrijving: omschrijving van de activiteiten die zijn toegestaan (wonen, bedrijvigheid etc.);
2. Bouwregels: eisen waaraan de bebouwing moet voldoen (bebouwingshoogte, bebouwingspercentage etc.);
3. Afwijken van de gebruiks- en bouwregels: onder welke voorwaarde mag afgeweken worden van de aangegeven bestemmingen en bouwregels;
4. Verboden gebruik: welke vormen van gebruik zijn uitgesloten.

In paragraaf 7.3 worden de verschillende bestemmingen toegelicht en wordt ook per bestemming aangegeven waarom voor bepaalde gronden voor deze is gekozen. Daarnaast wordt, indien gekozen wordt af te wijken van de bestemming uit het geldende bestemmingsplan, aangeven waarom daarvoor is gekozen.

7.2.3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied. Dit hoofdstuk is opgebouwd uit:

1. Anti-dubbeltelregel
   Deze regel bepaalt dat er niet twee keer voor eenzelfde locatie een bouwplan kan worden ingediend.
2. Algemene bouwregels
   Hierin zijn de algemene bouwregels opgenomen zoals de verplichting tot het bouwen binnen het bouwvlak.
3. Algemene gebruiksregels
   In dit artikel zijn de algemene bouwregels opgenomen. Hierin is aangegeven welke functies in ieder geval in strijd zijn met het bestemmingsplan.
4. Algemene afwijkingsregels
   In dit artikel worden de voorwaarden beschreven waaronder kan worden afgeweken van een bestemmingsregel. Deze afwijkingen kunnen worden toegepast op alle bestemmingen in het bestemmingsplan. De afwijkingen die uitsluitend gelden voor een bepaalde bestemming zijn in het betreffende artikel van die bestemming opgenomen.
   Er is ook een binnenplanse afwijkingsmogelijkheid opgenomen voor het bouwen van bouwwerken (t.b.v. fundering) dieper dan de opgenomen maximum diepte van 6,5 meter mits er onderzoek is gedaan naar de waterhuishouding en de conclusie van dit onderzoek is dat het bouwen geen negatieve gevolgen heeft voor de waterhuishouding.
5. Overige regels
   In dit artikel zijn voorwaarden opgenomen ten aanzien van de aspecten parkeren en laden en lossen.

7.2.4 Overgangs- en slotbepalingen

In hoofdstuk 4 staan de overgangs- en slotbepalingen. In de overgangsbepalingen is aangegeven wat de juridische consequenties zijn van bestaande situaties die in strijd zijn met dit bestemmingsplan.

7.3 Verantwoording van de regels

Kenmerk van de Nederlandse ruimtelijke ordeningsregelgeving is dat er uitgegaan wordt van toelatingsplanologie. Een bestemmingsplan geeft aan welke functies waar zijn toegestaan en welke bebouwing opgericht mag worden. Bij het opstellen van dit bestemmingsplan zijn keuzes gemaakt over welke functies waar mogelijk worden gemaakt en is gekeken welke bebouwing stedenbouwkundig toegestaan kan worden. De bestaande situatie is hierbij het uitgangspunt.
Het is noodzakelijk dat het bestemmingsplan een compleet inzicht biedt in de bouw- en gebruiksmogelijkheden binnen het betreffende plangebied. Het bestemmingsplan is het juridische toetsingskader dat bindend is voor de burger en overheid en geeft aan wat de gewenste planologische situatie voor het plangebied is. Deze situatie kan gaandeweg de planperiode wijzigen, bijvoorbeeld door veranderd stedenbouwkundig inzicht, functiewijziging veranderingen in gebruik. Ook ruimtelijke ontwikkelingen en vernieuwing van o.a. ruimtelijk, economisch, verkeerskundig en milieubeleid dragen bij aan de veroudering van geldende bestemmingsplannen.
Om recht te doen aan een goede ruimtelijke ordening binnen het plangebied wordt daarom aangegeven in welke situaties de bestemming wordt gekozen gelijk aan de oude bestemming (na strijdige situatie te hebben gewraakt) en in welke situaties een nieuwe bestemming wordt gegeven (positief bestemmen), waarmee de strijdige situatie wordt gelegaliseerd. Daarnaast wordt, indien van toepassing, aangegeven wanneer een strijdige situatie onder het overgangsrecht wordt gebracht.
In deze paragraaf worden de keuzes die zijn gemaakt nader onderbouwd. Hierbij zullen de bestemmingen in dezelfde volgorde als in de regels worden behandeld.

7.3.1 Afzonderlijke bestemmingen

In de volgende subparagrafen worden de afzonderlijke bestemmingen die voorkomen in het bestemmingsplan besproken. Per bestemming wordt ingegaan op:

- welke gronden zijn zo bestemd;
- wat houdt de bestemming in;
- eventuele aanduidingen of andere bijzonderheden.

7.3.2 Centrum

Deze bestemming is toegekend aan de huidige locatie van de Spar. Uitgangspunt voor de regeling is de geldende bestemming Centrumdoeleinden – A -/ Woondoeleinden. Op basis van deze regeling zijn de volgende functies toegestaan: maatschappelijke doeleinden, dienstverlenende bedrijven, detailhandel, kantoren, horeca en woondoeleinden. Alleen een gebruik ten behoeve van woondoeleinden is op de verdiepingen toegestaan. In dit bestemmingsplan is alleen de mogelijkheid tot vestiging van een supermarkt onmogelijk gemaakt.

7.3.3 Detailhandel

De supermarkt met het grootste deel van de ondergrondse parkeergarage heeft de bestemming Detailhandel gekregen. In deze bestemming is geregeld dat een supermarkt van maximaal 1.800 m^2 brutovloeroppervlak mag worden gerealiseerd. Deze maat is vastgelegd vanwege de uitkomsten van het uitgevoerde distributieplanologisch onderzoek, waarin is aangetoond dat in Arnhem-West behoefte bestaat aan een supermarkt met deze maat. Dit is exclusief de parkeergarage, afzetruimte van de containers, de overkapte entree van de supermarkt en de tapis roulant. Ook de overkapping valt buiten deze maat.

De supermarkt mag uitsluitend binnen het op de verbeelding aangegeven bouwvlak worden gerealiseerd. Voor de supermarkt geldt een maximale hoogte van 5 meter. Deze hoogte is ingevolge de regels gerelateerd aan NAP. Op de verbeelding is om die reden de maximale NAP-hoogte van de supermarkt aangegeven. Op één locatie mag ten behoeve van een koelcondensor worden afgeweken van deze maximumbouwhoogte.

Voordat de supermarkt in gebruik mag worden genomen, geldt dat twee geluidwerende voorzieningen aangelegd moeten zijn. Daarnaast moeten de entree van de supermarkt, van de opstelplaats van winkelwagentjes en van de fietsenstalling overkapt worden uitgevoerd. Beide zaken zijn opgenomen in een voorwaardelijke verplichting in de regels van het bestemmingsplan. Daarnaast is de terreininrichting aan de zuidzijde van het plangebied vastgelegd middels een voorwaardelijke verplichting en is een vegetatiedak op het dak van de supermarkt dwingend voorgeschreven.

7.3.4 Gemengd - 1

De bestemming Gemengd - 1 (artikel 5) is bedoeld voor de vrijstaande monumentale villa op het terrein (Utrechtseweg 284). De oorspronkelijke bebouwing (dus exclusief de serre aan de westgevel) wordt strak bestemd, zowel qua ligging (bouwgrens strak om het bestaande gebouw) als qua bouwhoogte (bestaande goot- en nokhoogte). Voor de villa is op de begane grond in principe een horecafunctie beoogd, maar ook andere functies kunnen binnen het gebouw mogelijk worden gemaakt zoals detailhandel (ook uitsluitend op de begane grond), creatieve en dienstverlenende bedrijven en wonen. Het planologisch mogelijk maken van verschillende invullingen draagt bij aan de exploitatiemogelijkheden van het gebouw. Hierdoor wordt de toekomstwaarde van het monument, en daarmee het behoud van het monument vergroot.

De westelijke gevel van het monument moet worden uitgevoerd als dove gevel. Dit is dwingend voorgeschreven in de regels van het bestemmingsplan. Daarnaast moet de entree van de parkeergarage overkapt worden uitgevoerd teneinde een acceptabele geluibelasting te krijgen op de villa. Dit is middels een voorwaardelijke verplichting voorgeschreven in voorliggend bestemmingsplan.

7.3.5 Gemengd - 2

Het bestaande hoekgebouw (Utrechtseweg 280-282) heeft de bestemming Gemengd-2 gekregen (artikel 6). Om het oorspronkelijke straatbeeld van de Utrechtseweg, dat bestond uit villa's met tuinen, te herstellen, is ook bij dit gebouw de oorspronkelijke hoofdvorm strak bestemd. Op grond van de bestemming Gemengd-2 zijn verschillende invullingen mogelijk op de begane grond waaronder detailhandel, creatieve en dienstverlenende bedrijven. Boven de begane grond is alleen wonen toegestaan (maximaal twee woningen). Om de wijkeconomie verder te versterken kunnen op de begane grond van het gebouw daarnaast vergaderruimtes worden gerealiseerd.

7.3.6 Groen

De onbebouwde rand aan de noordwestzijde van het plangebied is bestemd als Groen (artikel 7). Binnen deze bestemming is (afschermend) groen toegestaan evenals water en waterhuishoudkundige voorzieningen. Uitsluitend binnen de bestemming passende bebouwing is toegestaan.

7.3.7 Tuin

De bestemming Tuin (artikel 8) is bedoeld voor de delen van het plangebied die een groene parkachtige uitstraling krijgen. Door deze inrichting wordt het oorspronkelijke tuinkarakter van het voorterrein hersteld en kan een aangename verblijfsruimte worden gerealiseerd. Binnen de bestemming Tuin staat ook de ontmoetingsfunctie centraal, waardoor binnen deze bestemming ook straatmeubilair en een terras voor de beoogde horecavoorziening kan worden gerealiseerd.

Omdat een deel van de ondergrondse parkeergarage binnen deze bestemming ligt, is ook deze voorziening binnen deze bestemming toegestaan. De parkeergarage moet worden gerealiseerd binnen de op de verbeelding aangegeven aanduiding. Om waterinfiltratie op het terrein mogelijk te maken, zijn binnen deze bestemming tevens waterhuishoudkundige voorzieningen toegestaan.

7.3.8 Verkeer

De bestemming verkeer is opgedeeld in een tweetal 'sub-bestemmingen' te weten:
1. Verkeer - Verblijfsgebied (artikel 9);
2. Verkeer - Wegverkeer (artikel 10).

Hieronder wordt ingegaan op deze twee sub-bestemmingen

Verkeer - Verblijfsgebied
De buitenruimte van het gebied, die niet is bestemd als Tuin, heeft deze bestemming. Binnen deze bestemming is de ontsluiting van het perceel voor zowel het auto- en vrachtverkeer en het langzaam verkeer mogelijk. Maar ook groenvoorzieningen en ambulante handel zijn binnen deze bestemming mogelijk. Voor de ontsluiting naar de Oranjestraat geldt een functieaanduiding waarmee is geregeld, dat deze ontsluiting uitsluitend gebruikt mag worden voor langzaam verkeer. Het gebied ten oosten van de beoogde entree is voorzien van de 'specifieke bouwaanduiding - 2'. Hiermee is een overkapping van 5 meter hoog toegestaan.

Omdat een deel van de ondergrondse parkeergarage binnen deze bestemming ligt, is ook deze voorziening binnen deze bestemming toegestaan. De parkeergarage moet worden gerealiseerd binnen de op de verbeelding aangegeven aanduiding. Om waterinfiltratie op het terrein mogelijk te maken, zijn binnen deze bestemming tevens waterhuishoudkundige voorzieningen toegestaan.

Verkeer - Wegverkeer
De bestemming Verkeer - Wegverkeer is bedoeld voor het deel van de Utrechtseweg dat binnen het plangebied ligt. Onder andere wegen, voet- en fietspaden, parkeerplaatsen, bushaltes met wachtruimten, trottoirs en groenaanleg zijn mogelijk in deze bestemming.

7.3.9 Overige regels

In hoofdstuk 3 en 4 van de regels zijn algemene regels opgenomen. In artikel 15 is de parkeernormering opgenomen. Aanvragen om omgevingsvergunning moeten worden getoetst aan de beleidsregels over parkeren, zoals die op elk moment gelden. Hierdoor wordt geborgd dat bij elke functie die wordt gerealiseerd voldoende parkeerplaatsen worden gerealiseerd.

7.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor overheid en burger. Enerzijds kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen (optreden tegen strijdig gebruik en/of bebouwing). Anderzijds vormt het bestemmingsplan ook het juridisch kader voor burger waar deze uit af kan leiden wat zijn eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van buurman en directe omgeving. Het bestemmingsplan geeft immers de gewenste planologische situatie voor het betreffende gebied binnen de planperiode aan.

In de nota “beleidsuitgangspunten handhaving bestemmingsplannen” zijn de volgende uitgangspunten opgenomen:
- stringent beleid: als uitgangspunt geldt dat in principe elke overtreding wordt aangepakt;
- géén stilzwijgend gedogen;
- gewenste maar illegale ontwikkelingen zo mogelijk vooraf maar in ieder geval zo snel mogelijk legaliseren;
- gedogen van illegale gevallen alleen in uitzonderlijke gevallen, bij voorkeur alleen tijdelijk en met redenen omkleed.

Een actualisatie van de voorgenoemde nota handhaving is in voorbereiding. Er is echter geen aanleiding om de bovenstaande uitgangspunten te wijzigen. Het is echter niet reëel om te pretenderen alle strijdigheden op het vlak van bouwregelgeving binnen redelijke termijn op te sporen en daar ook actie op te ondernemen. Daarom zal in deze actualisatie een prioriteitsstelling worden opgenomen waarin wordt aangegeven aan welke handhavingsonderwerpen op het gebied van bouwregelgeving en de gebouwde omgeving de komende periode met name aandacht zal worden besteed.
De grondslag voor een goed werkend handhavingsbeleid wordt gevormd door een inventarisatie van het feitelijke gebruik en de bestaande bebouwing zo kort mogelijk voor respectievelijk het in werking treden c.q. het in ontwerp ter visie leggen van een bestemmingsplan. Als gevolg op deze inventarisatie zullen de verleende omgevingsvergunning voor het bouwen en gevolgde afwijkingsprocedures geregistreerd worden.

Handhavend optreden tegen overtredingen van bestemmingsplannen kan niet alleen plaatsvinden via publiekrechtelijke, maar ook via de strafrechtelijke weg. In de regels is daartoe de zogenaamde strafbepaling opgenomen, waarin overtredingen van de regels worden aangemerkt als een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a, aanhef en lid 2 van de Wet op de Economische Delicten. De bijbehorende strafmaat is hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete van de vierde categorie (maximaal € 11.250). Bij ernstige overtredingen zal handhaving ook via de strafrechtelijke weg plaatsvinden. De opsporingsambtenaren van de gemeente of politie zullen in die gevallen proces-verbaal van de overtreding maken. Het (reguliere) bestuursrechtelijke traject zal gelijktijdig worden ingezet.

7.5 E conomische uitvoerbaarheid

7.5.1 Gemeentelijk kostenverhaal

Met de inwerkingtreding van de Wro op 1 juli 2008 rust op de gemeente op grond van artikel 6.12 lid 1 van die wet de verplichting tot kostenverhaal bij grondexploitatie. Deze verplichting houdt in, dat als de gemeente er bij een ruimtelijke ontwikkeling niet in slaagt met alle particuliere eigenaren in het gebied een overeenkomst te sluiten over grondexploitatie, de gemeente publiekrechtelijk de kosten moet verhalen bij alle eigenaren in het exploitatiegebied waarmee niet is gecontracteerd. Gemaakte kosten (limitatief opgesomd in artikelen 6.2.3 tot en met 6.2.5 van het Bro) zoals plankosten, onderzoekskosten, kosten van inrichting van de openbare ruimte etc. kunnen worden verhaald door middel van een exploitatieplan, dat gelijktijdig met het bestemmingsplan moet worden vastgesteld. In een exploitatieplan moeten ook locatie-eisen worden vastgelegd, als dat noodzakelijk is.

De toepassing voor het afdwingbare kostenverhaal richt zich op bouwplannen. De definitie van wat onder een bouwplan wordt verstaan is opgenomen in artikel 6.2.1 Bro (o.a. bouw van 1 of meer woningen, bouw van 1 of meer andere hoofdgebouwen). Het bestemmingsplan voorziet hoofdzakelijk in de ontwikkeling van een ondergrondse supermarkt. Deze ontwikkeling maakt daarmee een bouwplan mogelijk in de zin van artikel 6.2.1 Bro (het oprichten van een hoofdgebouw).

De gemeente is in overleg getreden met de enige eigenaar/initiatiefnemer in het exploitatiegebied voor het sluiten van een overeenkomst over grondexploitatie (een anterieure overeenkomst). Hierin zijn afspraken gemaakt over de betaling van de gemeentelijke kosten. De anterieure overeenkomst is door de initiatiefnemer ondertekend. De kosten van grondexploitatie over de in het plan begrepen gronden zijn hiermee anderszins verzekerd. Het vaststellen van een exploitatieplan is hierdoor niet nodig. Het gemeentelijke kostenverhaal is verzekerd.

7.5.2 Economische uitvoerbaarheid

De realisatie van de supermarkt is een particulier initiatief en door de initiatiefnemer is aangetoond dat de ontwikkeling economisch uitvoerbaar is. In de exploitatie van de realisatie van de supermarkt is een stelpost opgenomen voor het archeologisch onderzoek.

Hoofdstuk 8 Procedure

8.1 Voorbereiding

Zoals in hoofdstuk 1 is aangegeven, is voor de ontwikkeling van het plangebied in 2012 reeds een bestemmingsplan in procedure gebracht. Als gevolg van de vele zienswijzen is de ontwikkelaar in nauw overleg met de buurt een nieuw planproces gestart. Het hart van de communicatie in dit proces heeft steeds gelegen bij het overleg met de klankbordgroep. Daarnaast zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd om met de hele wijk te communiceren (7 november 2013 en 20 maart 2014). Om bewoners en andere geïnteresseerden hierop voor te bereiden zijn twee nieuwsbrieven in de hele wijk verspreid. De inhoud van de nieuwsbrieven was gebaseerd op hetgeen tijdens klankbordgroepvergaderingen besproken is.

Op die manier is een door de wijk gedragen plan ontstaan, dat zo goed mogelijk aan de eerdere bezwaren tegemoet komt. Ook in de verder uitwerking van het plan en bij de realisatie zal de input van de klakbordgroep leidend zijn.

Omdat het plan als gevolg van het planproces ingrijpend is gewijzigd, is besloten het ontwerpbestemmingsplan, zoals dat in 2012 ter inzage is gelegd, niet gewijzigd vast te stellen, maar opnieuw ter inzage te leggen voor zienswijzen.

8.2 Vooroverleg

Artikel 3.1.1 Bro overleg
Het concept-bestemmingsplan is naar het waterschap gestuurd voor het wettelijk vooroverleg. Het Waterschap heeft te kennen gegeven te kunnen instemmen met het plan.

Publicatie voornemen ontwikkeling
Volgens artikel 1.3.1 lid 1 van het Besluit ruimtelijke ordening moet het voornemen tot een op ontwikkeling gericht bestemmingsplan worden gepubliceerd. Dit gebeurt voor de tervisielegging van het bestemmingsplan.

8.3 Terinzagelegging (ontwerp-bestemmingsplan)

Het ontwerp-bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' heeft van 4 november 2016 tot en met 15 december 2016 ter inzage gelegen. Tijdens deze periode zijn 27 zienswijzen ingediend waarvan één zienswijze buiten termijn.

Bijlagen bij toelichting

Bijlage 1	**Gebiedsvisie Spoorzone West**
Bijlage 2	**Detailhandelsvisie Arnhem 2016-2021**
Bijlage 3	**DPO supermarkt Utrechtseweg Arnhem**
Bijlage 4	**Rekenresultaten kruispunt**
Bijlage 5	**Verkeersgevolgen Oranjestraat en Brouwerijweg**
Bijlage 6	**Luchtkwaliteitsonderzoek**
Bijlage 7	**Akoestisch onderzoek supermarkt Utrechtseweg**
Bijlage 8	**Onderzoek Flora en fauna**
Bijlage 9	**Geohydrologisch onderzoek en watertoets**
Bijlage 10	**Verkennend bodemonderzoek, Utrechtseweg 282**
Bijlage 11	**Beschrijving monument Utrechtseweg 284**
Bijlage 12	**Procesdocument**
Bijlage 13	**Programma van Wensen**
Bijlage 14	**Stedenbouwkundig plan**

Regels

Hoofdstuk 1	**Inleidende regels**	**73**
Artikel 1	Begrippen	73
Artikel 2	Wijze van meten	78
Hoofdstuk 2	**Bestemmingsregels**	**79**
Artikel 3	Centrum	79
Artikel 4	Detailhandel	79
Artikel 5	Gemengd - 1	80
Artikel 6	Gemengd - 2	81
Artikel 7	Groen	81
Artikel 8	Tuin	81
Artikel 9	Verkeer - Verblijfsgebied	82
Artikel 10	Verkeer - Wegverkeer	83
Hoofdstuk 3	**Algemene regels**	**85**
Artikel 11	Anti-dubbeltelregel	85
Artikel 12	Algemene bouwregels	85
Artikel 13	Algemene gebruiksregels	85
Artikel 14	Algemene afwijkingsregels	85
Artikel 15	Overige regels	86
Hoofdstuk 4	**Overgangs- en slotregels**	**87**
Artikel 16	Overgangsrecht	87
Artikel 17	Slotregel	87
Bijlage bij regels		**89**
Bijlage 1	**Inrichtingsplan**	**90**

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan

het bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284 met identificatienummer NL.IMRO.0202.793-0301 van de gemeente Arnhem.

1.2 bestemmingsplan

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlage.

1.3 aan-, uitbouw

een bouwwerk verbonden met een hoofdgebouw dat bouwkundig ondergeschikt is aan het hoofdgebouw en in functioneel opzicht onderdeel uitmaakt van het hoofdgebouw.

1.4 aanduiding

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.5 aanduidingsgrens

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.6 afhankelijke woonruimte

een bijgebouw behorend bij een woning op één bouwperceel, waarin een gedeelte van de huishouding uit een oogpunt van mantelzorg is gehuisvest.

1.7 ambulante handel

Detailhandel in de vorm van marktkramen, marktwagens die in de basis complementair zijn aan het aanwezige aanbod in de bestaande winkelconcentratie.

1.8 bebouwing

één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.9 bed and breakfast

overnachtingsaccommodatie gericht op het bieden van de mogelijkheid tot een kortdurend verblijf met het serveren van een ontbijt in een woning, gedreven door de bewoner van die woning.

1.10 bedrijf

een onderneming of gedeelte van een onderneming, die een organisatorisch zelfstandige eenheid vormt en is gericht op de productie of de afzet van goederen of de verlening van diensten, hieronder begrepen ondernemingen of gedeelten van ondernemingen, die door of vanwege de overheid worden geleid.

1.11 bedrijfswoning / dienstwoning

een woning in of bij een gebouw of op een terrein, bedoeld voor (het huishouden van) een persoon, wiens huisvesting daar gelet op de bestemming van het gebouw of terrein noodzakelijk is.

1.12 beroep aan huis

een (para)medisch, juridisch, administratief, therapeutisch, verzorgend, ontwerptechnisch, kunstzinnig of daarmee gelijk te stellen beroep of bedrijf dat in een woning wordt uitgeoefend.

1.13 bestemmingsvlak

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.14 bestemmingsgrens

de grens van een bestemmingsvlak.

1.15 bijgebouw

een functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw.

1.16 bijzondere woonvorm

een woonvorm waar bewoners nagenoeg zelfstandig wonen met (voorzieningen voor) verzorging en begeleiding (ook 24-uurs begeleiding) en daar niet verblijven met het doel om therapeutisch behandeld te worden.

1.17 bouwen

het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk.

1.18 bouwgrens

de grens van een bouwvlak.

1.19 bouwlaag

een geheel van voor personen toegankelijke ruimten, waarbinnen de vloerhoogte niet meer dan 1,20 meter varieert, met uitsluiting van onderbouw en zolder of vliering casu quo kapruimte.

1.20 bouwperceel

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.21 bouwperceelgrens

een grens van een bouwperceelgrens.

1.22 bouwvlak

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.23 bouwwerk

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.24 brutovloeroppervlak

de totale vloeroppervlakte van de ruimte die wordt gebruikt voor een (dienstverlenend) bedrijf of instelling, met inbegrip van detailhandel, inclusief opslag- en administratieruimten en dergelijke en exclusief tapis roulant (rolbaan) en afzetruimte voor containers.

1.25 creatieve bedrijven

bedrijven uit de creatieve sector hoofdzakelijk gericht op:

- creatieve zakelijk dienstverlening: reclame en grafische bedrijven, ontwerpbureaus, technische adviesbureaus en software bedrijven;
- toegepaste kunsten: audiovisuele en fotografiebedrijven, dienstverlenende bedrijven ten behoeve van de kunsten, mode en interieurbedrijven;
- autonome kunsten: beeldend kunstenaar, muzikanten, theatermakers etc.

1.26 detailhandel

het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen het uitstallen ten verkoop, het verkopen of leveren van goederen aan diegenen die deze goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit; dienstverlening door een horecabedrijf en internetverkoop wordt hieronder niet begrepen.

1.27 dienstverlenend bedrijf

bedrijf of instelling voor het bedrijfsmatig verrichten van economische en maatschappelijke diensten aan derden, al dan niet met een baliefunctie, waaronder zijn begrepen een kapperszaak, schoonheidsinstituut, fotostudio, uitzendbureau, bank, stomerij, administratiekantoor, wasserette, apotheek, reisbureau en naar de aard daarmee gelijk te stellen bedrijven en inrichtingen. Detailhandel en garagebedrijven worden hieronder niet begrepen.

1.28 dove gevel

gevel zonder te openen delen, tenzij het bij uitzondering te openen delen betreft die niet direct gelegen zijn aan een geluidsgevoelige ruimte, met voldoende geluidswering om het vereiste binnenniveau overeenkomstig het bouwbesluit te halen.

1.29 gebouw

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.30 hoofdgebouw

een gebouw dat op een bouwperceel door zijn constructie of afmetingen dan wel gelet op de bestemming als belangrijkste gebouw valt aan te merken.

1.31 horecabedrijf

een bedrijf of instelling gericht op het verstrekken van logies, van maaltijden en spijzen of van dranken, alsmede het exploiteren van zaalaccommodatie; detailhandel wordt hier niet onder begrepen;

1.31.1 horeca - A:

horecabedrijven gericht op het verstrekken van al dan niet voor consumptie ter plaatse bereide etenswaren, met als nevenactiviteit het verstrekken van zwak- en niet alcoholische dranken zoals cafetaria's, snackbars, lunchrooms, broodjeszaken en daarmee vergelijkbare horecabedrijven;

1.31.2 horeca - B:

horecabedrijven gericht op het verstrekken van maaltijden voor consumptie ter plaatse met als nevenactiviteit het verstrekken van alcoholische en niet-alcoholische dranken, zoals restaurants, bistro's, grillrooms en daarmee vergelijkbare horecabedrijven;

1.31.3 horeca - C:

horecabedrijven gericht op het verstrekken van alcoholische en niet-alcoholische dranken voor consumptie ter plaatse, met eventueel daaraan ondergeschikt het verstrekken van etenswaren of maaltijden voor gebruik ter plaatse, zoals (eet)cafés, met uitzondering van discotheken en nachtclubs;

1.31.4 horeca - D:

horecabedrijven gericht op het verstrekken van dranken voor gebruik ter plaatse, waarbij het doen beluisteren van overwegend elektrisch versterkte muziek en het gelegenheid geven tot dansen een wezenlijk onderdeel vormen, zoals discotheken, alsmede horecabedrijven gericht op het verstrekken van dranken en kleine etenswaren voor gebruik ter plaatse, ook tussen 02.00 en 06.00 uur, zoals nachtclubs;

1.31.5 horeca - E:

horecabedrijven gericht op het verstrekken van logies met als nevenactiviteiten het verstrekken van maaltijden of dranken voor gebruik ter plaatse, zoals hotels en pensions.

1.32 internetverkoop

detailhandel zonder showroom, waarvan de handel voornamelijk via internet en andere media verloopt.

1.33 kantoor

een ruimte, of bij elkaar horende ruimten, die bestemd zijn om voornamelijk te worden gebruikt voor administratieve werkzaamheden of dienstverlening.

1.34 maatschappelijke functie

functies ten behoeve van onderwijs, welzijn, cultuur, levensbeschouwelijke doeleinden, (voorzieningen voor) het openbaar bestuur en sport.

1.35 mantelzorg

het op individuele basis, buiten organisatorisch verband, bieden van zorg aan personen die fysiek, psychisch of verstandelijk ernstig hulpbehoevend zijn.

1.36 nutsbedrijven

bedrijven die uitsluitend of in hoofdzaak zijn gericht op:
a. de levering van elektriciteit, gas, water en warmte;
b. de verzorging van telecommunicatie;
c. de afvoer en verwerking van afvalstoffen.

1.37 onderbouw

een gedeelte van een gebouw, dat wordt afgedekt door een vloer, waarvan de bovenkant minder dan 1,20 meter boven peil is gelegen.

1.38 peil

1. voor een gebouw , waarvan de hoofdtoegang onmiddellijk aan een weg of pad grenst: de hoogte van die weg of dat pad ter plaatse van de hoofdtoegang;
2. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
3. voor een ander bouwwerk: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw;
4. voor zover als zodanig aangegeven in de bestemmingsregels: Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.).

1.39 onderwijs

georganiseerde communicatie van niet-incidentele aard met als doel overdracht van kennis, vermeerdering van inzicht en/of aanleren van vaardigheden zoals primair en speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar (beroeps)onderwijs en educatie, tertiair onderwijs en overig onderwijs en bij onderwijs behorende sportvoorzieningen.

1.40 openbare dienstverlening

- openbaar bestuur en overheidsdiensten zoals een politiebureau, gemeentehuis, gerechtsgebouw, brandweerkazerne, bibliotheek en penitentiaire inrichting;
- uitvaartverzorging, crematoria en begraafplaatsen.

1.41 productiegebonden detailhandel

detailhandel in goederen die ter plaatse worden vervaardigd, gerepareerd of toegepast in het productieproces, waarbij de detailhandelsfunctie ondergeschikt is aan de productiefunctie.

1.42 prostitutie

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.43 prostitué(e)

degene, die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.44 raamprostitutie

een vorm van prostitutie waarbij de werving van klanten geschiedt door een prostitué(e) die door houding, gebaren, kleding of anderszins, vanuit een vitrine de aandacht op zich vestigt en waarbij de seksuele handelingen in een voor het publiek besloten ruimte plaatsvinden.

1.45 seksinrichting

een voor publiek toegankelijke, besloten ruimte (hieronder wordt mede begrepen een voer- of vaartuig) waarin bedrijfsmatig, of in omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht, of vertoningen van pornografische aard plaatsvinden.
Onder seksinrichtingen wordt in elk geval verstaan een (raam)prostitutiebedrijf, een seksclub, een privé-huis, een erotische massagesalon, een seksbioscoop, een seksautomatenhal, een sekstheater of parenclub, al dan niet in combinatie met elkaar.

1.46 straatmeubilair

onverminderd het bepaalde in bijlage II van het Besluit omgevingsrecht wordt onder straatmeubilair voor de werking van dit bestemmingsplan mede verstaan: papier-, glas- en andere inzamelbakken, toegangsconstructies voor ondergrondse voorzieningen; kunstwerken, speeltoestellen en draagconstructies voor reclame, alsmede abri's en kleinschalige bouwwerken ten behoeve van (openbare) nutsvoorzieningen.

1.47 supermarkt

een gebouw of een ruimte in een gebouw, dat door zijn inrichting kennelijk bedoeld is voor detailhandel door middel van zelfbediening in (hoofdzakelijk) een breed assortiment aan algemene en verse levensmiddelen, met een additioneel assortiment non-food.

1.48 thuisprostitutie

vorm van prostitutie waarbij de seksuele dienstverlening plaatsvindt op het woonadres van de prostituté(e) en waarbij ook alleen door deze prostitué(e) op dit adres gewerkt wordt als prostitué(e).

1.49 vegetatiedak

Een dakbedekking waarop een laag is aangebracht die hoofdzakelijk bestaat uit aarde, levende planten, zoals sedum, mos of vergelijkbare vegetatie.

1.50 vestigingsbeleid

het beleid neergelegd in de nota "van Rood naar Groen" (vastgesteld 26 juni 2000).

1.51 werkplek

een plaats, waar één prostitué(e) zijn of haar werk verricht.

1.52 wijk

wijk, zoals gehanteerd wordt in de indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

1.53 winkel

een ruimte of bij elkaar behorende ruimten, die bestemd zijn voor de uitoefening van detailhandel, met inbegrip van bijbehorende magazijnruimte of werkruimte.

1.54 wonen

voor de werking van dit bestemmingsplan wordt onder wonen in ieder geval begrepen bijzondere woonvormen en bed and breakfast met ten hoogste vier slaapplaatsen.

1.55 woning

een complex van ruimten, bedoeld voor de huisvesting van één huishouding, een bijzondere woonvorm of een kamerverhuurbedrijf.

1.56 zzp-er

zelfstandige zonder personeel.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten

2.1 de goothoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de bovenste goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.2 de diepte van een bouwwerk

Vanaf peil tot aan de laagste afgewerkte vloer van het ondergrondse deel van het bouwwerk.

2.3 de inhoud van een bouwwerk

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, liftopbouwen en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen. Hieronder wordt niet verstaan airco's en afzuiginstallaties.

2.5 de oppervlakte van een bouwwerk

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Centrum

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Centrum' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. maatschappelijke functies;
b. dienstverlenende bedrijven;
c. detailhandel, met uitzondering van een supermarkt;
d. kantoren;
e. horeca - A, horeca - B en horeca -C;
f. woondoeleinden

met dien verstande dat de bouwlagen boven de begane grond uitsluitend zijn bestemd voor woondoeleinden.

3.2 Bouwregels

Op deze gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven maximum bouwhoogte, uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd, met dien verstande dat gebouwen uitsluitend binnen het bouwvlak mogen worden gebouwd.

Artikel 4 Detailhandel

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Detailhandel' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. detailhandel;
b. een ondergrondse parkeergarage;
c. waterhuishoudkundige voorzieningen;

met de daarbij behorende voorzieningen.

4.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven aanduiding 'maximum bouwhoogte ten opzichte van NAP (m)', uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd, met dien verstande dat:
   - de bouwhoogte wordt gemeten ten opzichte van Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.);
   - ter plaatse van de 'specifieke bouwaanduiding - 3' airco's of afzuiginstallaties mogen worden gebouwd met een maximumoppervlak van 15 m^2 en een maximumbouwhoogte van 1,70 meter.
b. bouwen beneden peil is uitsluitend toegestaan tot een diepte van maximaal 6,50 meter en indien:
   1. de aanvrager van de omgevingsvergunning voor het bouwen een rapport heeft overgelegd waarin de archeologische waarde van de betrokken locatie naar het oordeel van een archeologische deskundige namens het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld;
   2. de betrokken archeologische waarden, gelet op dit rapport, door de bouwactiviteiten niet worden geschaad of mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de omgevingsvergunning voor het bouwen voorschriften en beperkingen te verbinden, gericht op het behoud van de archeologische resten in de bodem, het doen van opgravingen dan wel het begeleiden van de bouwactiviteiten door een archeologische deskundige;

4.3 Specifieke gebruiksregels

a. Het totale brutovloeroppervlak ten behoeve van een supermarkt mag niet meer bedragen dan 1.550 m^2 bvo, exclusief de overkapte entree van de supermarkt, het overdekte verkeers- en verblijfsgebied en parkeervoorzieningen.
b. Een gebruik voor detailhandel is niet eerder toegestaan dan nadat ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - voorwaardelijke verplichting 1' een geluidswerende voorziening is gerealiseerd met een bouwhoogte van 2,5 meter.
c. Een gebruik voor detailhandel is niet eerder toegestaan dan nadat ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - voorwaardelijke verplichting 2' een geluidswerende voorziening is gerealiseerd met een bouwhoogte van 1,8 meter.

d. Een gebruik voor detailhandel is niet eerder toegestaan dan nadat op het buitenterrein ter plaatse van de entree van de supermarkt, ter plaatse van de fietsparkeerplaats en ter plaatse van de opstelplaats voor winkelwagens een overkapping is gerealiseerd.
e. Een gebruik voor detailhandel wordt aangemerkt als gebruik in strijd met de bestemming indien niet binnen 1 jaar na de ingebruikname van de supermarkt ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - voorwaardelijke verplichting 3' een terreininrichting is gerealiseerd in overeenstemming met het in de bijlage bij deze regels opgenomen inrichtingsplan.
f. Een gebruik voor detailhandel wordt aangemerkt als gebruik in strijd met de bestemming indien niet binnen 1 jaar na de ingebruikname van de supermarkt een vegetatiedak op de supermarkt is gerealiseerd.
g. Een gebruik als detailhandel in de vorm van een supermarkt is enkel toegestaan voor zover het gebruik van P4706 en P2193 als supermarkt is gestaakt en gestaakt wordt gehouden.

Artikel 5 Gemengd - 1

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Gemengd - 1' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. horeca categorie A, B en C, uitsluitend op de begane grond;
b. detailhandel, uitsluitend op de begane grond;
c. dienstverlenende bedrijven;
d. creatieve bedrijven;
e. wonen;
f. een ondergronds parkeergarage ter plaatse van de aanduiding 'parkeergarage'.

5.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven maximum goot- en bouwhoogte, uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd.
b. bouwen beneden peil is uitsluitend toegestaan tot een diepte van maximaal 6,50 meter en indien:
    1. de aanvrager van de omgevingsvergunning voor het bouwen een rapport heeft overgelegd waarin de archeologische waarde van de betrokken locatie naar het oordeel van een archeologische deskundige namens het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld;
    2. de betrokken archeologische waarden, gelet op dit rapport, door de bouwactiviteiten niet worden geschaad of mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de omgevingsvergunning voor het bouwen voorschriften en beperkingen te verbinden, gericht op het behoud van de archeologische resten in de bodem, het doen van opgravingen dan wel het begeleiden van de bouwactiviteiten door een archeologische deskundige;

5.3 Specifieke gebruiksregels

a. Wonen, zoals bedoeld in artikel 5.1 onder d, is alleen toegestaan indien:
    1. wordt voldaan aan de wettelijke eisen zoals vastgelegd in het Activiteitenbesluit of
    2. de gevels met een geluidbelasting, hoger dan de voorgeschreven grenswaarden, als 'dove gevel' worden uitgevoerd of
    3. hogere geluidwaarden zijn toegestaan doordat er een maatwerkvoorschrift is afgegeven.
b. Indien de gronden worden gebruikt ten behoeve van horeca, zoals bedoeld in 5.1 onder b, is wonen uitsluitend toegestaan in de vorm van een bedrijfswoning bij het horecabedrijf.
c. Indien de gronden worden gebruikt voor wonen, zoals bedoeld in artikel 5.1 onder e, mag maximaal 1/3 van de vloeroppervlakte van de woning worden gebruikt ten behoeve van beroep aan huis, hieronder mede begrepen bed and breakfast, door de bewoner. Voorts mag door dit gebruik geen onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat ter plaatse, noch een onevenredige parkeerdruk ontstaan.
d. Een gebruik voor wonen is niet eerder toegestaan dan nadat ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - 1' een dove gevel is gerealiseerd.
e. Een gebruik voor wonen is niet eerder toegestaan dan nadat ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - voorwaardelijke verplichting 4' een overkapping is gerealiseerd met een lengte van minimaal 3 meter.

Artikel 6 Gemengd - 2

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Gemengd - 2' aangewezen gronden zijn:

a. op de begane grond bestemd voor:
   - detailhandel;
   - dienstverlenende bedrijven;
   - creatieve bedrijven;
   - vergaderruimtes;
b. op de boven de begane grond gelegen bouwlagen bestemd voor wonen in de vorm van maximaal twee woningen.

6.2 Bouwregels

Op deze gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven maximum bouwhoogte uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd.

6.3 Specifieke gebruiksregels

Indien de gronden worden gebruikt voor wonen, zoals bedoeld in artikel 6.1 onder e, mag maximaal 1/3 van de vloeroppervlakte van de woning worden gebruikt ten behoeve van beroep aan huis, hieronder mede begrepen bed and breakfast, door de bewoner. Voorts mag door dit gebruik geen onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat ter plaatse, noch een onevenredige parkeerdruk ontstaan.

Artikel 7 Groen

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Groen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groenvoorzieningen;
b. het behoud, het herstel en de versterking van de op deze gronden voorkomende dan wel daaraan eigen cultuurhistorisch- en landschappelijke waarden;
c. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding;
d. geluidswerende voorzieningen ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - voorwaardelijke verplichting 2'.

7.2 Bouwregels

Op deze gronden mogen uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd.

Artikel 8 Tuin

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Tuin' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groenvoorzieningen;
b. terrassen;
c. straatmeubilair en keermuren;

en tevens voor:

d. een ondergronds parkeergarage, inclusief de benodigde bovengrondse voorzieningen, ter plaatse van de aanduiding 'parkeergarage';
e. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding.

8.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd met een maximum hoogte van 1 meter.
b. bouwen beneden peil is uitsluitend toegestaan tot een diepte van maximaal 6,50 meter en indien:
    1. de aanvrager van de omgevingsvergunning voor het bouwen een rapport heeft overgelegd waarin de archeologische waarde van de betrokken locatie naar het oordeel van een archeologische deskundige namens het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld;
    2. de betrokken archeologische waarden, gelet op dit rapport, door de bouwactiviteiten niet worden geschaad of mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de omgevingsvergunning voor het bouwen voorschriften en beperkingen te verbinden, gericht op het behoud van de archeologische resten in de bodem, het doen van opgravingen dan wel het begeleiden van de bouwactiviteiten door een archeologische deskundige;

8.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning op deze gronden de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
    1. het aanleggen, verbreden en verharden van wegen, paden, banen, parkeervoorzieningen en andere oppervlakteverhardingen;
    2. het rooien en/of kappen van bomen of andere houtgewassen.
b. Een omgevingsvergunning als bedoeld onder a mag alleen en moet worden geweigerd indien door het uitvoeren van de werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden, dan wel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen blijvend onevenredig afbreuk wordt gedaan aan de monumentale waarden van de tuin en hieraan door het stellen van voorwaarden niet of onvoldoende tegemoet kan worden gekomen.
c. Geen omgevingsvergunning als bedoeld onder a is nodig voor:
    1. werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden die het normale onderhoud, gebruik en beheer betreffen;
    2. werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden die op het moment van het van kracht worden van het plan in uitvoering zijn of uitgevoerd kunnen worden op grond van een voor dat tijdstip aangevraagde dan wel verleende omgevingsvergunning.

Artikel 9 Verkeer - Verblijfsgebied

9.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Verkeer - Verblijfsgebied' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. straten, ontsluitingswegen en trottoirs met een inrichting hoofdzakelijk gericht op bestemmingsverkeer en verblijfsfuncties, met dien verstande dat ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van verkeer - 1' uitsluitend langzaam verkeer is toegestaan;
b. groen- en watervoorzieningen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding;
c. een ondergrondse parkeergarage, inclusief de benodigde bovengrondse voorzieningen, ter plaatse van de aanduiding 'parkeergarage';
d. nutsvoorzieningen;

en tevens voor:
e. maximaal 2 standplaatsen voor ambulante handel, uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van detailhandel - 1';
f. terrassen;
g. nooduitgangen ten behoeve van de ondergrondse parkeergarage.

9.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen uitsluitend bouwwerken ten dienste van de genoemde bestemmingen worden gebouwd.
b. Ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - 2' is een overkapping toegestaan met een maximum bouwhoogte van 26,07 + Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.).
c. bouwen beneden peil is uitsluitend toegestaan tot een diepte van maximaal 6,50 meter en indien:
    1. de aanvrager van de omgevingsvergunning voor het bouwen een rapport heeft overgelegd waarin de archeologische waarde van de betrokken locatie naar het oordeel van een

archeologische deskundige namens het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld;
2. de betrokken archeologische waarden, gelet op dit rapport, door de bouwactiviteiten niet worden geschaad of mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de omgevingsvergunning voor het bouwen voorschriften en beperkingen te verbinden, gericht op het behoud van de archeologische resten in de bodem, het doen van opgravingen dan wel het begeleiden van de bouwactiviteiten door een archeologische deskundige;

Artikel 10 Verkeer - Wegverkeer

10.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Verkeer - Wegverkeer' aangewezen gronden zijn, met inachtneming van de aangegeven maximum aantal rijstroken, bestemd voor:

a. wegen, fiets- en voetpaden, trottoirs met een inrichting hoofdzakelijk gericht op de afwikkeling van het doorgaande verkeer;
b. groen- en watervoorzieningen;
c. geluidwerende voorzieningen;
d. parkeervoorzieningen.

10.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken zoals bruggen, viaducten, straatmeubilair en bouwwerken ter geleiding, beveiliging en regeling van het verkeer worden gebouwd.
b. De hoogte van bouwwerken geen gebouwen zijnde, anders dan ten behoeve van de geleiding, beveiliging en regeling van het verkeer, zoals geluidwerende voorzieningen, mag niet meer dan 4 meter bedragen.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 11 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 12 Algemene bouwregels

12.1 Bouwen binnen bouwvlak

a. Indien binnen een bestemmingsvlak een bouwvlak is aangegeven mag, behoudens andersluidende bepalingen in deze regels, uitsluitend worden gebouwd binnen dit bouwvlak.
b. Indien in een bestemmingsvlak geen bouwvlak is aangegeven, mag uitsluitend worden gebouwd voor zover daartoe in de betreffende bestemmingsregel uitdrukkelijk mogelijkheden zijn opgenomen.

Artikel 13 Algemene gebruiksregels

Onder gebruik van gronden in strijd met het bestemmingsplan wordt in ieder geval verstaan:
a. het gebruik van bijgebouwen als zelfstandige woning en als afhankelijke woonruimte;
b. het gebruik van de gronden ten behoeve van thuisprostitutie, raamprostitutie en seksinrichtingen;
c. het gebruik van gronden of bouwwerken waarbij niet wordt voorzien in voldoende parkeergelegenheid volgens de in de Arnhemse beleidsregels voor parkeren opgenomen normen.

Artikel 14 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen met een omgevingsvergunning afwijken van:
a. de verplichting tot het bouwen binnen het bouwvlak, zoals bedoeld in lid 12.1, mits de overschrijding van het bouwvlak niet meer bedraagt dan twee meter, de bestemmingsgrens niet wordt overschreden en het de bouw betreft van erkers, luifels, balkons, keldergaten (koekoeken) of galerijen;
b. de bestemmingsbepalingen voor het oprichten van:
    1. kunstobjecten en niet voor bewoning bestemde bouwwerken van openbaar nut, zoals transformatorstations, rioolgemalen, schakelhuisjes, telefooncellen voor zover met een inhoud groter dan 3 m^3, en haltes van vervoersdiensten, alle met een inhoud van maximaal 75 m^3;
    2. sirenemasten met een hoogte van maximaal 18 meter;
    3. bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van (tele)communicatie:
        - voor zover vrijstaand, met een hoogte van maximaal 20 meter;
        - voor zover op of aan een ander bouwwerk te plaatsen, met een hoogte van maximaal 8 meter boven de aangegeven maximumbouwhoogte;
    4. geluidwerende voorzieningen voor zover deze noodzakelijk zijn ingevolge de bepalingen van de Wet geluidhinder.
c. de in deze regels opgenomen bepalingen omtrent de maximumbouwhoogte voor het oprichten van hekwerken ten behoeve van het gebruik van platte daken als dakterras tot een maximum van 1 meter boven de maximaal toegestane bouwhoogte mits:
    1. dit passend is in het bebouwingsbeeld van de omringende bebouwing en;
    2. de belangen van omwonenden met betrekking tot privacy, uitzicht en bezonning niet onevenredig worden geschaad.
d. het bepaalde in artikel 13 voor de vestiging van maximaal één seksinrichting per wijk onder voorwaarde dat:
    1. het geen raamprostitutie betreft;
    2. de aanvraag past binnen de ruimtelijk relevante aspecten van het vestigingsbeleid prostitutie;
    3. het aantal seksinrichtingen, niet zijnde raamprostitutiebedrijven, op het grondgebied van de gemeente Arnhem na het afwijken van de regels niet meer dan acht zal bedragen;

4. er in de wijk nog geen seksinrichting is;
5. de seksinrichting niet in een appartementengebouw wordt gevestigd;
6. het woon- en leefklimaat niet onevenredig wordt aangetast;
7. er geen onevenredige vergroting van de parkeerdruk ontstaat;
8. de afstand tot de dichtstbijzijnde seksinrichting hemelsbreed tenminste 250 meter bedraagt;
9. de inrichting niet meer dan acht werkplekken bevat.

e. de in deze regels opgenomen maximum diepte van een bouwwerk uitsluitend voor een bouwwerk ten behoeve van de fundering mits uit geohydrologisch onderzoek blijkt dat dit niet ten koste gaat van de waterhuishouding.

Artikel 15 Overige regels

a. Indien de omvang of bestemming van een gebouw of terrein daartoe aanleiding geeft, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's in voldoende mate ruimte zijn aangebracht in, op of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.
b. Indien de bestemming van een gebouw aanleiding geeft tot een te verwachten behoefte aan ruimte voor het laden en lossen van goederen, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, in deze behoefte in voldoende mate zijn voorzien aan, in, of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.
c. Aan het bepaalde onder a wordt geacht te zijn voldaan indien de ruimte voor parkeren of stallen voldoet aan de in de Arnhemse beleidsregels voor parkeren daartoe opgenomen normen met dien verstande dat voor de functie detailhandel een afwijkende norm geldt van 4 parkeerplaatsen per 100 m^2 brutovloeroppervlak.
d. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a en b:
    1. voor zover op andere wijze in de benodigde parkeer- of stallingsruimte, dan wel laad- of losruimte wordt voorzien of
    2. indien het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit.
e. Indien de omvang of bestemming van een gebouw of terrein daartoe aanleiding geeft, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's in voldoende mate ruimte zijn aangebracht in, op of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 16 Overgangsrecht

16.1 Overgangsrecht bouwwerken

16.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

16.1.2 Afwijken

Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van sublid 16.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in sublid 16.1.1 met maximaal 10%.

16.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 16.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

16.2 Overgangsrecht gebruik

16.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

16.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 16.2.1 te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

16.2.3 Verbod hervatten strijdig gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 16.2.1 na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

16.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Het bepaalde in lid 16.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 17 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:
Regels van het bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284.

Bijlage bij regels

Bijlage 1 Inrichtingsplan

LEGENDA

BEBOUWING

- bestaande bebouwing
- supermarkt, 1770m²

VERHARDING

- verblijfsgebied
- entree parkeergarage
- entree bevoorrading

BEPLANTING

- bestaande boom
- nieuwe boom, 1e grootte
- beplanting
- haag

VOORZIENINGEN

- globale locatie ambulante handel
- fietsenstalling, 2.5/m² = 70 fietsen
- zone voor trapuitgang parkeergara
- overdekte passage
- verhoging dak ten behoeve van be
- toegankelijkheid tbv ambulante ha
- toegankelijkheid fietsers
- mogelijkheid tot afsluiten
- positie vlaggenmasten reclame

Eindnoten

1. De containers worden buiten de laad- en losruimte afgezet.
2. In het DPO is nog uitgegaan van een brutovloeroppervlak 1.850 m2. Het programma is inmiddels aangepast. Het brutovloeroppervlak is daarbij teruggebracht tot 1.800 m2.
3. Droogh Trommelen en Partners, actualisatie dpo supermarkt Utrechtseweg Arnhem. 4 februari 2015.
4. Akoestisch onderzoek Utrechtseweg 280-284, uitgevoerd door SAB, projectnummer: 140291, d.d. 2015-3-12.
5. Een rekenprogramma voor luchtkwaliteit, dat gebaseerd is op het luchtmodel CAR. Dit re-kenmodel is gepubliceerd op InfoMil, door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
6. http://www.nsl-monitoring.nl/viewer/.

Utre
280-
284

Cluster
Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan

Bijlagen

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Utrechtseweg 280-284
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	901
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.901-0201
Huidige status:	vastgesteld
Plantype:	bestemmingsplan
Locatie:	
Projectleider:	
Datum:	21-2-2017

Bijlagen bij toelichting

Bijlage 1 **Gebiedsvisie Spoorzone West**

Bijlage 2 **Detailhandelsvisie Arnhem 2016-2021**

Bijlage 3 **DPO supermarkt Utrechtseweg Arnhem**

Bijlage 4 **Rekenresultaten kruispunt**

Bijlage 5 **Verkeersgevolgen Oranjestraat en Brouwerijweg**

Bijlage 6 **Luchtkwaliteitsonderzoek**

Bijlage 7 **Akoestischonderzoek supermarkt Utrechtseweg**

Bijlage 8 **Onderzoek Flora en fauna**

Bijlage 9 **Geohydrologisch onderzoek en watertoets**

Bijlage 10 **Verkennend bodemonderzoek, Utrechtseweg 282**

Bijlage 11 **Beschrijving monument Utrechtseweg 284**

Bijlage 12 **Procesdocument**

Bijlage 13 **Programma van Wensen**

Bijlage 14 **Stedenbouwkundig plan**

Bijlage bij regels

Bijlage 1 **Inrichtingsplan**

Gebiedsvisie Spoorzone-west

Vastgesteld in de Raad d.d. 31 mei 2010

GEMEENTE Arnhem

Inhoudsopgave

1. Inleiding en Kader 2
2. Beschrijving Proces 4
3. Waarden, Urgenties en wensen 5
   Waarden van de wijken 5
   Urgenties 6
   Wensen 9
4. Ontwikkelingsrichtingen 12
   Verbetering noord-zuid verkeersverbinding 13
   Aanpak milieuproblematiek spoor 16
   Versterking wijkvoorzieningen 18
   Versterking verbindingen van de wijken/ buurten 20
5. Haalbaarheid Ontwikkelrichtingen 23
6. Samenvatting 25

Bijlage 1: Historische ontwikkeling van Lombok en Heijenoord 26

Bijlage 2: Lijst van betrokken partijen 28

1. Inleiding en kader

In het collegeakkoord (2006) wordt over de spoorzone het volgende gezegd:

> *Met betrokkenen ideeën ontwikkelen voor de hele spoorzone en daarbij expliciet aandacht voor toekomstige ontwikkelingen van de rangeerterreinen.*

Het deel van de spoorzone waar op dit moment een grote behoefte bestaat om visie op te ontwikkelen is het deel ten westen van het station. De bewonersgroep SGAW (Stichting Geluidshinder Arnhem West) heeft in 2005 haar visie op het gebied geschreven. Onder begeleiding van Gerrichhauzen en partners is door ProRail, SGAW en de gemeente in 2007 een catalogus opgesteld waarin allerlei suggesties voor herontwikkelingsmogelijkheden voor de Spoorzone-West staan beschreven. Veel ideeën zijn geopperd voor o.a. overkappingen maar er bleven ook nog veel vragen over met name verkeer (noord-zuid verbinding), programma en haalbaarheid van de ideeën. Om deze vragen te beantwoorden moest breder worden gekeken. Zowel ruimtelijk: verder kijken dan alleen het spoor, als qua betrokken partijen: verruimen groep van belanghebbenden.

Afgesproken is om een gebiedsvisie op te stellen voor de spoorzone ten westen van station Arnhem Centraal, globaal de wijken Heijenoord en Lombok (zie kaartje).

Een gebiedsvisie schetst het ontwikkelingsperspectief voor een gebied. Kenmerk is het zoeken naar integrale oplossingen, veelal vanuit een erkenning van onderlinge afhankelijkheid van partijen (overheden, marktpartijen en burgers en maatschappelijke organisaties).
In deze visie ligt het accent op het ruimtelijk-fysieke domein.

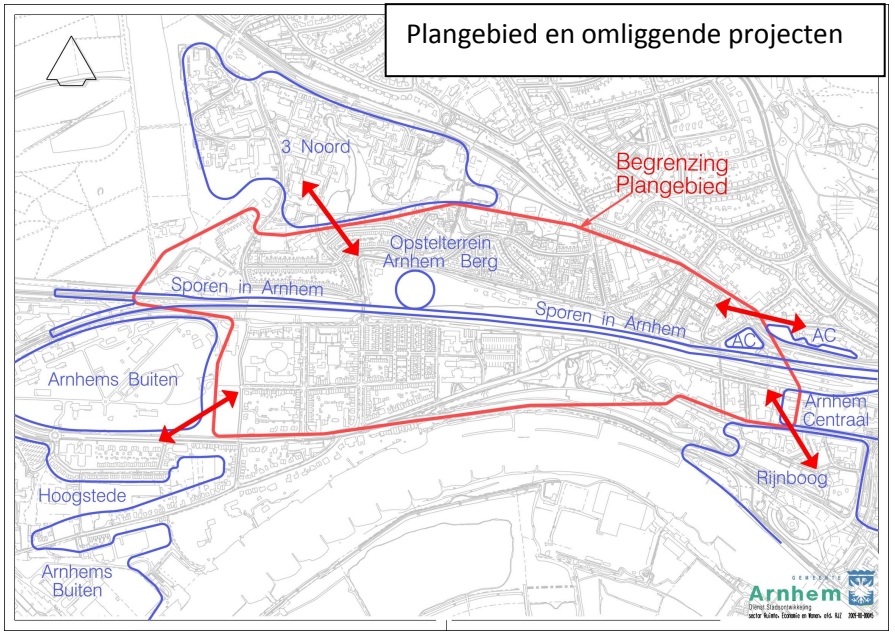

Belangrijk bij deze gebiedsvisie is dat afgestemd wordt met de omliggende projecten: Arnhem Centraal, Arnhems Buiten en 3Noord (Het Dorp, Groot Klimmendaal en SG Mariëndael). Daarnaast met de inliggende projecten: Het rangeerterrein Berg waarvoor een herinrichtingsplan gereed ligt en het project Sporen In Arnhem (SIA). Het project SIA richt zich op het vergroten van de capaciteit van het railverkeer door Arnhem.

Het doel van de gebiedsvisie Spoorzone-west is:

- Haalbare en door alle belanghebbenden gedragen ambities en ontwikkelrichtingen voor het plangebied vastleggen;
- Belanghebbende partijen inspireren tot het uitwerken en uitvoeren van plannen die passen binnen de ontwikkelrichtingen van deze visie;

- Afstemmingskader vormen voor lopende en nog op te starten initiatieven in het plangebied.

Het resultaat zal zijn een nieuw ruimtelijk kader dat richting zal geven aan ontwikkelingen in het gebied. Het zal dienen als inspiratiebron, afstemmings- en toetsingskader voor alle initiatieven in het gebied. De gebiedsvisie beschrijft ambities en ontwikkelingsstrategieën, soms tot het niveau van projectdefinitie: globaal programma en globale uitgangspunten. In de gebiedsvisie zullen de ontwikkelingsstrategieën op haalbaarheid worden getoetst en er zal een voorkeursstrategie worden aangegeven. De gebiedsvisie wordt opgesteld met, en zal moeten worden gedragen door, de belanghebbende partijen maar blijft primair een gemeentelijk product dat zal moeten worden vastgesteld door de gemeenteraad. De hoofdlijnen van de gebiedsvisie Spoorzone-west zullen worden overgenomen, dan wel ter integrale afweging worden ingebracht in de nieuwe Structuurvisie voor Arnhem.
De gebiedsvisie is opgesteld onder begeleiding van Habiforum en met hulp van bewoners, ondernemers en andere organisaties uit het gebied. In verschillende sessies zijn de urgenties en wensen vanuit de wijk en de stad besproken om als basis te dienen voor de gebiedsvisie. Daarnaast zijn ook andere overheden betrokken, zoals het ministerie van VROM en de Stadsregio.

2. Beschrijving proces

Het proces is gestart met enkele oriënterende gesprekken met de direct betrokken partijen met ondersteuning van kennisnetwerk Habiforum. De gesprekken hadden als doel om precies te weten welke actuele ontwikkelingen van invloed zouden zijn en welke belangen er spelen. Daarbij de vraag in hoeverre partijen daadwerkelijk gemotiveerd zijn in een ondernemende groep te stappen om initiatieven uitvoering te geven.

Daarna is in samenwerking met Habiforum een viertal sessies georganiseerd: twee met een groep belanghebbende partijen en twee met een groep van een twintigtal bewoners.

De eerste sessie met belanghebbende partijen had een sterke focus op een eventuele programmatische invulling op een mogelijke overkapping van het spoor en/of het emplacement. Het nieuwe inzicht van die sessie was vooral om de vraagstukken van het gebied bovenwijks te benaderen en ten dienste te maken van de stad als geheel. Ook is vastgesteld dat er pas beweging gaat komen in het gebied als er voldoende scherpe urgenties zijn. Tijdens de sessie bleek dat er vanuit de belanghebbenden (of “ondernemende” groep) in de spoorzone weinig of geen ontwikkelingsdrang of ondernemend vermogen is in relatie tot de overkluizing van het spoor. Dit werd onderschreven door de opbrengsten uit de eerder gevoerde gesprekken. De belangrijkste rol werd bij de overheid neergelegd. Belangrijke constatering was ook dat eventuele gebiedsurgenties een duidelijk belang moeten hebben voor stad of regio om prioriteit te krijgen bij betrokken overheden.

De tweede sessie, met de bewoners, heeft een totaalbeeld en brede kijk gegeven op alle relevante aspecten voor de gebiedsvisie. De blik is verbreed van vrijwel uitsluitend het emplacement, naar het hele spoorgebied en de wijken Heijenoord en Lombok, in relatie met de omliggende stad. Belangrijke inzichten waren vooral de recreatieve potentie van het gebied, niet voor wijkbewoners alleen, maar ook voor andere stadsbewoners, gebruikers en bezoekers. Verder een stevige erkenning van de ruimtelijke kwaliteiten alsmede de waardevolle cultuurhistorie van dit deel van Arnhem. Sluipverkeer en ongewenst parkeren bleken opnieuw lokale manifestaties van bovenwijkse vraagstukken, die dan ook op dat niveau opgelost moeten worden.

In de derde sessie is met de belanghebbende partijen een verdieping aangebracht op de mogelijke verkeersverbindingen tussen noord-zuid (tussen Heijenoord en Lombok over het spoor) en het oostelijk en westelijk deel van Heijenoord en Lombok. Als nieuw inzicht zijn de spoorranden van het totale spoorgebied in beeld gebracht, als mogelijke opties voor ontwikkelingen.

Vervolgens is er een terugkoppeling geweest met de bewoners, over de haalbaarheid van de bevindingen tot en met nu. Een hoofdaccent is door de bewoners gelegd op begrippen als ‘ontmoeten’ en ‘verbinden’. Het gaat dan om fysieke, sociale en economische facetten op een schaal die altijd moet passen bij de behoefte van de bewoners.

De concept-gebiedsvisie is voorgelegd aan de deelnemers van de hiervoor genoemde sessies, het wijkplatform Arnhem-West en aan de wijkbewoners tijdens een informatieavond. Door middel van een enquête is het draagvlak voor de verschillende ontwikkelrichtingen gemeten en zijn opmerkingen geïnventariseerd. Tot slot is de gebiedsvisie op basis van deze input aangepast tot de voorliggende definitieve versie.

3. Waarden, urgenties en wensen

In de werksessies met bewoners en andere belanghebbenden zijn de waarden van het gebied geïnventariseerd. Dat wil zeggen dat de aspecten zijn benoemd die de wijk waardevol maken. Daarnaast zijn de urgenties/ knelpunten en wensen vanuit het gebied en vanuit de stad benoemd.

3.1 Waarden van de wijken

De wijken zijn beide op hun eigen manier karakteristieke en gewilde woonbuurten. De cultuurhistorie is voelbaar met een aantal monumentale panden en bijzondere woningbouw. Het zijn over algemeen rustige woonbuurten met sociale cohesie en een dorps karakter. Er wordt gesproken over grote sociale vrijheid én grote betrokkenheid. Over een bijzondere combinatie van “dorps” en het gevoel van “grootstedelijk” vanwege de nabije ligging van het centrum en het uitzicht op de hogesnelheidstrein. Het gebied is in hoofdzaak een woongebied maar daarnaast liggen verspreid andere functies: winkels, scholen, bedrijven. De diversiteit in het gebied is groot, zowel in type bebouwing als in type mensen (jong, oud, diverse nationaliteiten). De wijken zijn omgeven door grote groengebieden: Mariëndaal, Rosorum en Sonsbeek. De voor Nederland extreme hoogteverschillen, leveren prachtige uitzichten op. Zichtlijnen over het gebied tot aan de voet van de stuwwal bij de Rijn en uitzichten op het spoor geven dit gebied een unieke ruimtelijke kwaliteit.

Het belang van het behoud en mogelijk versterken van genoemde waarden, wordt breed gedragen in de wijken. Ontwikkelingen in het gebied moeten zorgvuldig uitgedacht worden met respect voor deze waarden. De waarden vormen samen een deel van het toetsingskader waarbinnen ontwikkelingen moeten passen. Een korte beschrijving van het ontstaan van de wijken Heijenoord en Lombok is weergegeven in bijlage 1.

3.2 Urgenties

Hieronder de belangrijkste knelpunten in het gebied die een negatieve impact hebben op de leefbaarheid van het gebied en/of die bovengenoemde waarden van het gebied bedreigen.

Geluid, trillingen, fijn stof en externe veiligheidsrisico's spoor

De problematiek van geluid en trillingen is één van de belangrijkste aanleidingen geweest om de spoorzone te agenderen.
Het treinverkeer op de doorgaande sporen en dan vooral het goederenverkeer kunnen trillingen in de woningen veroorzaken en geluidoverlast. De grootste geluidhinder wordt veroorzaakt door het goederenverkeer in de nachtperiode ter plaatse van het wisselcomplex. Trillingshinder is sterk afhankelijk van de afstand van de spoorlijn en de gevoelige objecten. De op de doorgaande lijnen gebruikte diesellocomotieven stoten fijnstof en andere stoffen uit, de uitstoot is niet dusdanig dat de grenswaarden overschreden worden. Dat neemt niet weg dat er gezondheidsrisico's blijven bestaan en dat maatregelen om de concentratie te verlagen voorbereid worden of worden uitgevoerd. Naast de invloed van de doorgaande lijnen moet nader worden ingegaan op de belasting van het emplacement Berg. De grootste hinder wordt hier veroorzaakt door het warmdraaien van diesellocomotieven in de vroege ochtend.

Via het doorgaande spoor vindt transport van gevaarlijke stoffen plaats. In het kader van het Nieuw Sleutel Project (NSP) Arnhem Centraal is onderzoek uitgevoerd en is gebleken dat de transportaantallen moesten worden verlaagd om de risico's te beperken. Dit heeft geresulteerd in een uitvoeringsovereenkomst voor Arnhem Centraal (2005) tussen gemeente Arnhem en de ministeries VROM en Verkeer & Waterstaat en het Rijk der Nederlanden. Hierin staan nadere afspraken, onder andere dat we er naar streven om de oriënterende waarde voor het groepsrisico niet te laten overschrijden. Concreet betekent dit voor de gemeente Arnhem dat we er voor moeten zorgen dat de plannen rondom Arnhem Centraal niet dusdanig wijzigen dat in dit gebied meer mensen verblijven dan in het huidige bestemmingsplan is voorzien. Naast de afspraken in het kader van Arnhem Centraal is het Arnhemse beleid voor het gebied rondom Arnhem Centraal ook gericht op het streven om de oriënterende waarde voor het groepsrisico niet te laten overschrijden. De reden hiervan is dat bij externe veiligheidsberekeningen in en/of overstappers op stations niet worden meegenomen omdat ze hier kortstondig verblijven. Het groepsrisico ligt dus in feite hoger. Dit betekent dat het aantal slachtoffers ten tijde van een ramp groter zal zijn dan op basis van risicoberekeningen aangegeven. Vanuit externe veiligheid is het streven om binnen een gebied van 200 meter rondom het spoor geen toename van het groepsrisico dus toevoeging van het aantal mensen toe te staan. Dit betekent dat toevoegingen van bebouwingen rondom het spoor niet gewenst zijn. Overkappingen met een programma waar mensen verblijven zijn niet mogelijk tenzij de overkapping dusdanig is geconstrueerd dat deze bestand is tegen explosies en het vrijkomen van toxische gassen. Dit soort overkappingen zijn moeilijk te realiseren. Een overkapping waarbij een fysieke scheiding tussen de goederentreinen en personentreinen is aangebracht kan aan de bovenzijde wel worden ingericht als bijvoorbeeld een park, fietspad/ voetpad. Hierbij gaat het om voorzieningen waar mensen kortstondig verblijven.

Voor een vergroting van de capaciteit van de doorgaande sporen en een betere bereikbaarheid van Arnhem wordt momenteel een Tracébesluitprocedure doorlopen (SiA Sporen in Arnhem). Het Tracébesluit moet onder andere een dive-under ter hoogte van de wijk Lombok en een vierde perron bij het station mogelijk maken. Tevens zal het wisselcomplex worden aangepast en verbeterd. Om de geluidsbelasting te verminderen worden door ProRail geluidmaatregelen

genomen, waaronder raildempers op de goederenlijnen, geluidwerende bekleding op keerwand Noordelijke Parallelweg, geluidschermen. Daarnaast zijn bij diverse woningen de gevels geïsoleerd. Ook voor het tegengaan van trillinghinder worden in het kader van SiA specifieke maatregelen genomen. In het kader van dit Tracébesluit is er wederom een onderzoek naar externe veiligheid uitgevoerd. Uit het onderzoek volgt dat in er in de toekomst weliswaar geen plaatsgebonden risico (10^{-6} PR) is, maar dat de oriënterende waarde voor het groepsrisico in de toekomst wel overschreden kan worden als project Sporen in Arnhem is uitgevoerd. Daarom is er in het kader van het Tracébesluit afgesproken dat er na uitvoering van de werkzaamheden voor Sporen in Arnhem een monitoringssysteem komt, waarbij wordt bekeken of de oriënterende waarde voor het groepsrisico wordt overschreden. Mocht dit het geval zijn, dan moeten de goederentreinen langzamer dan 40 km/uur gaan rijden. Door het verlagen van de snelheid gaan de risico's omlaag.

ProRail heeft tevens het plan om de inrichting van het emplacement te veranderen ten behoeve van een efficiëntere bedrijfsvoering. Hierdoor zal het aantal treinbewegingen afnemen en daarmee de geluidoverlast. Daarnaast wordt bekeken of extra maatregelen vanuit de milieuvergunningverlening voor het emplacement nodig zijn.

Voor het thema lucht heeft de gemeente gevraagd om aanvullende berekeningen te maken voor de sommatie van luchtverontreiniging door railverkeer met luchtverontreiniging door wegverkeer. Uit de herziene berekeningen volgt dat de luchtkwaliteit in het spoorgebied voldoet aan de grenswaarden wet luchtkwaliteit. Doordat minder dieselgoederentreinen gaan rijden over het traject vanwege de Betuwelijn, verbetert op de meeste locaties de luchtkwaliteit langs het spoorgebied. Omdat de grenswaarden niet worden overschreden en de luchtkwaliteit verbetert (m.u.v. één locatie (Zijpse Poort) waarvoor een minuscule toename berekend is) zijn geen maatregelen nodig voor de luchtkwaliteit.

Speciale aandacht wordt nog wel gevraagd voor de dive-under. Afhankelijk van de hier te treffen maatregelen kunnen lokaal in meer of mindere mate verhogingen van de concentraties plaatsvinden. Inzet zal zijn om hier bij de monitoring expliciet bij stil te staan (zie ook evaluatieprogramma).

Daarnaast zijn er ook nieuwe ontwikkelingen waar Arnhem mee te maken krijgt zoals het als Programma Hoofdfrequent Spoor (moet 5% groei mogelijk maken) en de Planstudie toekomstvaste routering goederen (onderzoekt hoe goederenvervoer van noord naar zuid Nederland het best plaats kan vinden). Afhankelijk van de uitwerking kan dit een grote impact hebben op het aantal en aard van de vervoersbewegingen over het spoor door Arnhem. Een structurele lange termijn oplossing voor de aanpak van de milieuproblematiek is dan in meer of mindere mate noodzakelijk, respectievelijk gewenst.

Sluipverkeer noord-zuid en slechte bereikbaarheid zuid-west

De wijken Heijenoord en Lombok bestaan voor een groot deel uit woonstraten die primair dienen voor het afwikkelen van het bestemmingsverkeer (ontsluiten van aanliggende erven). Intensiteiten dienen globaal lager dan 6.000 motorvoertuigen per etmaal te zijn en bij de weginrichting horen snelheidsremmende voorzieningen.
De verkeersstroom die normaliter geen herkomst en of bestemming heeft in Lombok en Heijenoord zou niet door deze verblijfsgebieden moeten rijden. Uit verkennend onderzoek blijkt dat van het verkeer op de Oranjestraat nu (7.000-7.500 mvt/etmaal) ongeveer 50-60% wijkgebonden is. Daarmee is 40-50% van het verkeer over de Oranjestraat (via Tormentilstraat en via Heijenoordseweg of via Noordelijke Parallelweg) niet-wijkgebonden verkeer. Echter dit ongewenste verkeer heeft nu nauwelijks goede alternatieven.

Eerder zijn door de wijk voorstellen gedaan om dit probleem op te lossen door bijvoorbeeld een extra verbinding noord-zuid ter hoogte van de Diependalstraat. Ontwikkelingen van Arnhems Buiten en 3Noord leveren een extra motivatie om deze problematiek op te pakken. Hier ligt een ontwikkelperspectief met een urgentie en draagvlak in de wijk.

Parkeeroverlast

In delen van Heijenoord en Lombok worden parkeerproblemen ervaren. De parkeeroverlast heeft verschillende oorzaken:

- treinreizigers en vakantiegangers die lang parkeren in de omgeving van het station/bij de Amsterdamse Hoek
- tekort aan parkeerplaatsen door intensieve bebouwing (boven-benedenwoningen), weinig openbare ruimte, piekbehoeften bij functies (winkels, school, kinderdagverblijf, andere functies)
- toename van gezinnen in de wijk met 2 auto's

Alleen de eerste oorzaak is specifiek voor deze wijk vanwege nabijheid van het station. De aanpak van dit probleem is echter wel gelijk aan de aanpak van de andere problemen en gelijk aan de aanpak in andere gebieden. Door het nog steeds groeiende aantal auto's is steeds vaker te weinig parkeerruimte beschikbaar. Regulering van de beschikbare ruimte is dan de enige mogelijkheid. Met het nieuwe parkeerbeleid in wording (Parkeren waar je wezen moet) wordt voor het gedeelte Heijenoord tussen station en Brouwerijweg, ingezet op invoering van betaald parkeren (met vergunning-/vrijstellingsmogelijkheid voor bewoners). Hiermee zullen langparkeerders zoals werkers en vakantiegangers uit dit deel van de wijk verdwijnen. Het beleid is in maart 2009 door het college vastgesteld en moet nog door de gemeenteraad worden vastgesteld. De inkomsten uit het betaald parkeren worden gebruikt voor het in stand houden van de parkeerplaatsen, voor controle en voor nieuwe parkeervoorzieningen in de wijken.

In dit gebied zal bij nieuwe ontwikkelingen specifiek moeten worden gekeken naar benutting van hoogteverschillen voor dubbel ruimtegebruik voor bijvoorbeeld parkeervoorzieningen. Mogelijk liggen hier kansen in de spoortaluds. Op de langere termijn kan het interessant worden om een extra transferium te realiseren, bijvoorbeeld gecombineerd met een extra station bij Arnhems Buiten. Hierbij moet rekening worden gehouden met de verkeersaanzuigende werking van het transferium dat tot luchtkwaliteitsproblemen en geluidsoverlast kan leiden. Een dergelijke voorziening zal daarom aan de rand van de stad bij de grote invalswegen gelokaliseerd moeten worden (Amsterdamseweg, Apeldoornseweg) en dus niet in of bij een woonwijk.

3.3 Wensen

Naast urgenties/ knelpunten zijn er ook wensen die het functioneren van het gebied kunnen verbeteren, de waarden van het gebied kunnen versterken of kansen aan de stad bieden.

Verbinding van de wijken

Vanuit de bewoners is aangegeven dat er behoefte is aan meer binding op wijkniveau en tussen de twee wijken Heijenoord en Lombok. Geen van beide wijken heeft een duidelijk “hart in de wijk”. De sociale cohesie is alleen op buurtniveau aanwezig. Door de spoorse doorsnijding zijn de beide wijken fysiek slechts door de Oranjebrug en de fietsbrug met elkaar verbonden. Bepaalde wijkfuncties worden al wel gedeeld: Basisschool (Heijenoordschool), supermarkten (m.n. Amsterdamse Hoek), wijkplatform, het Calluna speelveld, muziekvereniging.
Ontwikkelrichtingen zouden gezocht moeten worden in ofwel letterlijk verbinden, aansluiten van de wijken door extra wegen of doorgetrokken maaiveld over het spoor, ofwel het versterken van de wijkvoorzieningen.

Versterking van (recreatief) groen

Het gebied is gelegen op de hoge gronden: de hellingen en de lager gelegen gronden aan de rivier. Aan de west- en oostzijde ligt het aan groene bosrijke/parkachtige gebieden.
Rondom het gebied liggen prachtige recreatieve groengebieden: Mariëndaal, Rosorum, Park Onderlangs en de Rijn, parkachtige Arnhems Buiten en Het Dorp. Het groen dringt ver de stad in. Hier ligt één van de kwaliteiten van de stad. Op loopafstand bevindt zich park Sonsbeek. De afstand tot de rivier is beperkt. Binnen het gebied zelf is het groen beperkt tot de spoorranden, Het Callunaveld, kleine stukjes groen zoals tussen de Hofpoort en Rozenstraat.
Door intensieve bebouwing van de wijken is er weinig ruimte voor uitbreiding van het groen binnen het gebied. Kansen liggen met name op het verbinden en beter ontsluiten van de omliggende groene gebieden (“groene routes”). Hierbij zoeken naar mogelijke “circuits”.
Naast fysieke verbindingen zijn ook visuele verbindingen belangrijk om hierbij mee te nemen: zichtlijnen, uitzichtpunten, landmarks.

Een andere kans wordt gezien in het gebied tussen het Museum voor Moderne Kunst Arnhem (MMKA) en de Rijn (Park Onderlangs) of zelfs over de Rijn. Dit gebied heeft geweldige potentie maar wordt nu nog niet optimaal benut.

Optimalisaties aan wegen en langzaamverkeerverbindingen

In Heijenoord zijn bepaalde plekken waar het wenselijk is om de weginrichting te verbeteren. Op de Heijenoordseweg (tussen Callunastraat en Jachthoornlaan) wordt nu substantieel te hard gereden door 80% van de personenauto’s. De gemiddelde snelheid schommelt rond de 40 km/u. Ook op de Noordelijke Parallelweg wordt stelselmatig harder dan 30 km/u gereden. Met meer snelheidsremmende voorzieningen en menging van fietsers en autoverkeer, zou de inrichting passender gemaakt kunnen worden bij de verblijfsfunctie van de wijk. Primaire gedachte is dat een substantieel aandeel doorgaand verkeer uit de wijken zou kunnen worden geweerd. Met alleen toevoegen van snelheidsremmende maatregelen zal het sluipverkeer niet verdwijnen. De busroutes door Heijenoord maken het extra lastig goed functionerende snelheidsremmende maatregelen te treffen.

Op de Utrechtsestraat-Utrechtseweg is de wegprofilering en parkeeroplossing recentelijk aangepast, passend bij een ontsluitingsweg (50 km/u). Er is door aanpassing van de rijbaan vooral voor fietsverkeer en geparkeerde auto's een betere en veiliger situatie ontstaan.

In het algemeen zouden de wijken gebaat zijn met een fijnmaziger langzaamverkeersnet. Het lopen en fietsen van, naar en door de wijken Lombok en Heijenoord wordt daarmee aantrekkelijker gemaakt. Een extra verbinding over het spoor zou hierbij een goede verbetering zijn. Daarnaast is er aan de zuidzijde van het spoor door Lombok een duidelijke wens voor een rechtstreekse oost-west fietsverbinding.

Betere ontsluiting en voldoende parkeren Amsterdamse Hoek

Zowel bewoners als ondernemers geven aan dat de verkeersafwikkeling vanaf de Amsterdamse Hoek naar de Amsterdamseweg vaak tot problemen leidt. In mindere mate geldt dit ook voor het verlaten van het parkeerterrein van de Super de Boer aan de Amsterdamseweg. Daarnaast is er een tekort aan parkeerplaatsen, zowel voor bewoners als voor bezoekers aan functies langs de Amsterdamseweg (kinderdagverblijven) en bijvoorbeeld de Praxis (Amsterdamse Hoek). Deze aanwezige bouwmarkt geeft te kennen dat de omzet wordt beperkt door de (te kleine) parkeerplaats. Van herontwikkeling van het terrein, waarbij deze vraagstukken meegenomen zouden kunnen worden, is nog geen sprake op de korte termijn. Het terrein is in particulier bezit. Wel zou het goed zijn voor het gebied een lange termijn visie te ontwikkelen, waarbij het parkeren aanzienlijk meer ruimte krijgt. Tevens is het van belang om het profiel van de Amsterdamseweg aan te passen, want dit is nu een gevaarlijke (vooral voor fietsers) verkeersader (hoofdontsluitingsweg).

Uitbreiding/verbetering wijkvoorzieningen

Het bestaande voorzieningenaanbod (bijvoorbeeld winkels, sportgelegenheden, scholen etc.) is volgens de normen voldoende. Wel hebben de bewoners enkele wensen kenbaar gemaakt.
Er is behoefte aan voorzieningen voor ouderen (WMO-loket, medische voorzieningen), een plek voor jongeren (meer dan alleen een halfpipe), een cultureel centrum/kerk/theater, bibliotheek (biebbus), een sportzaal en kinderopvang. In de commerciële hoek is behoefte aan een iets vergrote buurtsuper aan de zuid-westzijde van het plangebied, een pinautomaat en een café. Om de levendigheid in de wijk te vergroten is er behoefte aan versterking van de kleinschalige wijkeconomie.
Ander genoemd punt is het centraliseren van de Heijenoordschool op één locatie. Bij voorkeur wel op de huidige hoofdlocatie in verband met de ligging ten opzichte van het speelveld. In zijn algemeenheid bestaat de wens tot meer clustering van voorzieningen.

Zichtbaar maken cultuurhistorie

Uit de sessies met bewoners is naar voren gekomen dat cultuurhistorie een belangrijke waarde in het gebied is die versterkt zou moeten worden. In bijlage 1. is een korte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van de wijken Lombok en Heijenoord weergegeven.

Ondanks dat er slechts enkele "echte" monumenten zijn aangewezen in het gebied, is het gebied cultuurhistorisch heel waardevol. Alle stedenbouwkundige periodes zijn af te lezen in het gebied. De ontwikkeling van villawijk, industrie en arbeiderswijk met bijbehorende voorzieningen, zijn nog zichtbaar.

Bij eventuele nieuwe ontwikkelingen zal aangesloten moeten worden op de aanwezige cultuurhistorische kenmerken van het gebied om daarmee de identiteit van het gebied te versterken. Karakteristieke verkavelingen moeten daarbij gehandhaafd blijven. De historische beeldbepalende fabrieksgebouwen en voormalige openbare en bijzondere gebouwen zouden zoveel mogelijk gespaard moeten blijven of ze nu wel of geen monument zijn. Zij vertellen immers de historie van het gebied. Ook de maat, schaal en korrel van nieuwe gebouwen is een aspect dat aandacht vraagt bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied.

Daarnaast zou het goed zijn om, daar waar mogelijk, oude structuurlijnen en routes te versterken zodat er meer samenhang in het gebied komt. Mogelijk kan er een oude verbinding noord-zuid over het spoor worden hersteld.

Benutten ruimte in spoorzone

Wat opvalt op de kaart van Arnhem is het grote ruimtebeslag van het spoor en het rangeerterrein dwars door en midden in Arnhem. Hier ligt een kans voor de stad. Vanuit het oogpunt van optimaal ruimtegebruik en intensivering van stationsgebieden, zou dit gebied van waarde kunnen zijn om te overkluizen met bebouwing. In eerdere visies zijn hiervoor verschillende ideeën geopperd. Op de korte en middellange termijn ligt er op stedelijk niveau echter geen programmavraag (woningen, winkels e.d.) waar de spoorzone in zou kunnen voorzien. Bovendien is een verblijfsfunctie op een overkluizing niet gewenst vanwege het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor.
In plaats van geheel overkappen kan ook gedacht worden aan het benutten van de taluds. Door het talud op te vullen of met een overhangend balkon kan ruimte gecreëerd worden. Deze ruimte kan gebruikt worden voor bijvoorbeeld een fietspad, parkeren of groen. De op zuid georiënteerde hellingen en geluidschermen zouden benut kunnen worden voor zonne-energie. Een andere mogelijkheid die eventueel gecombineerd met andere uitgevoerd kan worden is om het warmte-koude net van Arnhem Centraal door te trekken in randen van de spoorzone.

Uit onderzoek (o.a. project Future Cities) blijkt dat steden op zomerse dagen in toenemende mate te maken gaan krijgen met opwarming en zelfs oververhitting. Dit effect wordt “Urban Heat Island” genoemd. Met name op grote verharde oppervlakten is dit effect het hevigst. Het grote oppervlak aan spoor en rangeerterrein (4 ha) is zo’n plek waar de stad op warme dagen sterk opwarmt. Afhankelijk van de wind, gaat vanaf het hitte-eiland een warme luchtstroom de stad in.
Er zijn mogelijkheden om tussen en langs de sporen “passief verkoelend” groen toe te passen waardoor dit effect wordt verminderd. Mogelijk kan de spoorzone met een groenere inrichting zelfs in positieve zin bijdragen aan de verkoeling van de stad. Deze maatregelen hebben tevens een positief effect op energieverbruik doordat minder gebruik hoeft worden gemaakt van airco’s.
Het toevoegen van groen in de spoorruimte draagt ook bij aan een betere luchtkwaliteit en past in het wensbeeld voor versterking van het groen.

Tot slot is benoemd dat de Spoorzone-west één van de entrees van de stad is (via het spoor). De beeldkwaliteit van deze zone is voor de stad van belang als visitekaartje. Op verschillende plekken is deze beeldkwaliteit al prachtig: groen en villa’s, op andere plekken is deze voor verbetering vatbaar: achterkanten, schuttingen, rommelige aanzichten. Zowel een groene als een bebouwde entree is denkbaar. Welke inrichting ook wordt gekozen in deze zone, bij de afweging zal meegenomen moeten worden welk effect het heeft op het beeld van de entree van Arnhem.

4. Ontwikkelingsrichtingen

De opgave voor het gebied is om ontwikkelingsrichtingen te formuleren die urgenties aanpakken, zoveel mogelijk wensen meenemen en daarbij de waarden van het gebied respecteren en versterken.

Uit de verkenning zijn enkele urgenties naar voren gekomen. Voor twee hiervan staan maatregelen op stapel: milieuproblematiek en parkeerproblemen. De problematiek voor het noord-zuid verkeer is nog nergens verankerd. Opvallend is dat er vanuit de ondernemende groep inclusief de overheden geen wezenlijke programmavraag voor het gebied ligt: geen woonprogramma, geen bedrijvigheid, voorzieningen, diensten en geen groen. Dit is een belangrijke constatering omdat daarmee ook geen voeding is voor een programma op een eventuele overkluizing. Bovendien zijn verblijfsfuncties vanwege risico's voor externe veiligheid erg moeilijk te realiseren.

Wel is er een aantal verbeteringen gewenst. Een deel van de aan te pakken urgenties en wensen overstijgen de schaal van het gebied en vragen om een stedelijke analyse en vaak ook stedelijke aanpak.

Uit alle geïnventariseerde wensen en urgenties zijn vier hoofdontwikkelrichtingen geformuleerd waarin vaak verschillende wensen samengepakt zijn:

1. Verbetering noord-zuid verkeersverbinding
2. Aanpak milieuproblematiek spoor
3. Versterking wijkvoorzieningen
4. Verbetering verbindingen wijken/buurten

In de volgende paragraven zijn de vier ontwikkelrichtingen nader uitgewerkt.

4.1 Verbetering noord-zuid verkeersverbinding

Een betere verbinding tussen de Amsterdamseweg en Utrechtseweg zal de overlast van het autoverkeer in het gebied verlichten. De basisgedachte is om het verkeersprobleem in de wijk op te lossen in combinatie van kansen voor Arnhems Buiten (betere ontsluiting in noordelijke richting) en een gelijkmatige belasting van de verkeersradialen (Utrechtseweg, Amsterdamseweg).

Er zijn voor betere verbinding verschillende varianten mogelijk:

- variant A spoortalud
- variant B extra/nieuwe brug
- variant C nieuwe verbinding
- varianten buiten het plangebied (D)

Variant A spoortalud

Deze variant bestaat uit een combinatie van maatregelen tegen spoorweglawaai en tegen de verkeersoverlast. Door parallel langs de spoorlijn, tussen spoor en Heijenoordseweg, een verkeersverbinding voor autoverkeer in twee richtingen in te passen wordt de overlast van het sluipverkeer in Heijenoord en de geluidsoverlast aangepakt. In het huidige spoortalud komt een (lager gelegen) nieuwe weg en bovenaan het talud een geluidsscherm. Autoverkeer rijdt nog wel door de Oranjestraat en over de Oranjebrug, maar vervolgens via de nieuwe weg naar de Heijenoordseweg. Het verkeer wordt verplaatst naar een nieuwe verbinding langs het spoor waardoor de overlast voor de aanliggende woningen minder zou moeten zijn. In deze variant blijft het snelheidsregime 30 km/uur en blijft de Oranjebrug een drukke verbinding.

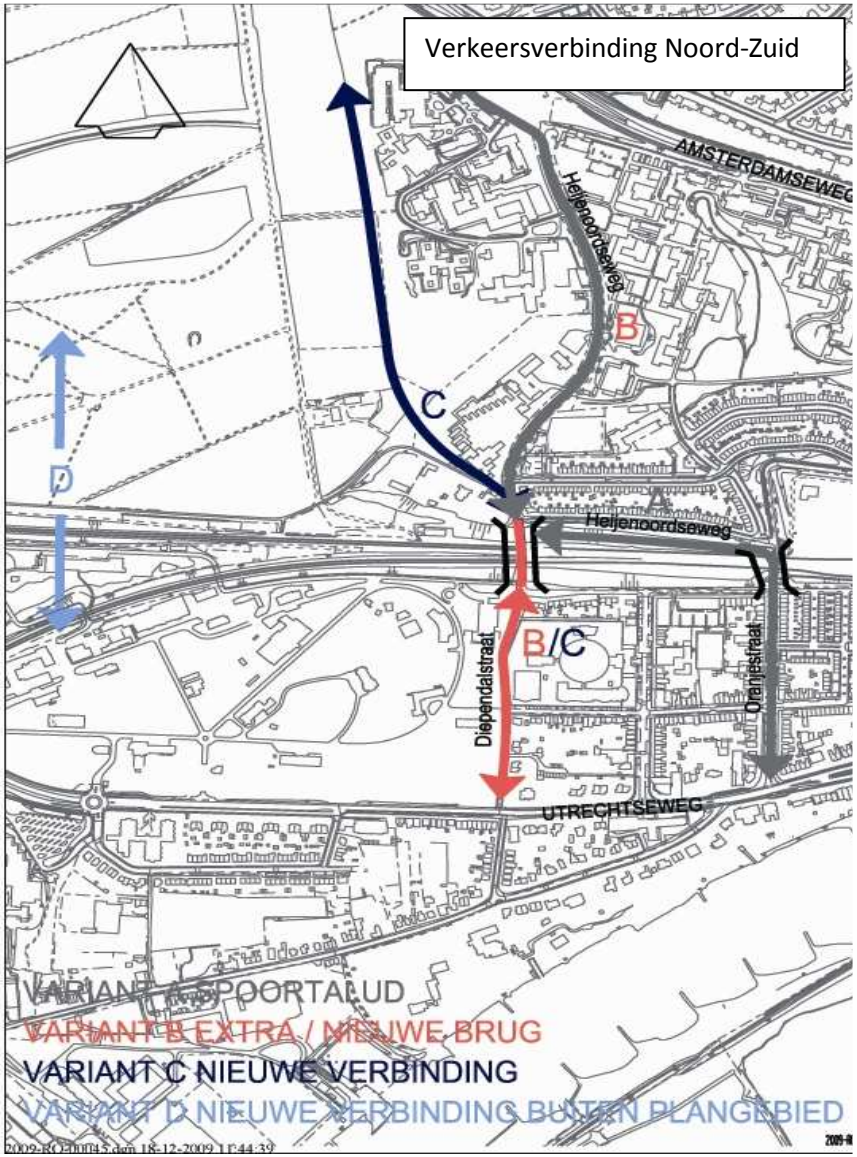

Variant B extra/nieuwe brug
In deze variant wordt een extra brug aangelegd in het verlengde van de Diependalstraat, over het spoor, aansluitend op de Heijenoordseweg. De verbinding Oranjestraat-Oranjebrug-Heijenoordseweg blijft bestaan.

Verkeer dat voor een boodschap wil stoppen in de Oranjestraat kan dat blijven doen. In deze variant is de gedachte dat het snelheidsregime over de nieuwe route naar 50 km/uur zou moeten worden aangepast. Dit heeft consequenties voor de Diependalstraat en de (aansluiting met de) Heijenoordseweg, waaronder de aanleg van noodzakelijke fiets- en voetgangersvoorzieningen, aanpassing voorrangsregime ten opzichte van de zijwegen, aanpassing type bestrating van de Diependalstraat en mogelijk het verwijderen van snelheidsremmers. Indien een weg verdiept wordt aangelegd heeft dit nog grotere ruimtelijke consequenties.

Variant C nieuwe verbinding
Deze variant maakt net als de voorgaande variant gebruik van de Diependalstraat, een nieuwe brug over het spoor en vervolgens een nieuw, nog nader te bepalen tracé, westelijk van de huidige Heijenoordseweg. Het snelheidsregime van deze verbinding is 50 km/uur.

Variant D nieuwe verbindingen buiten het plangebied
Alhoewel het probleem binnen het te onderzoeken gebied ligt, hoeft de oplossing daar niet altijd te worden gevonden. Denkbaar is een variant die bestaat uit een geheel nieuwe verbinding westelijker gelegen. De verbinding komt bijvoorbeeld met een over-/onderdoorgang ter hoogte bij het spoor uit bij de rotonde op de Utrechtseweg. Deze verbinding zou dan gedeeltelijk via Arnhems Buiten komen te liggen. Op dit moment wordt in het project Arnhems Buiten geen rekening gehouden met een dergelijke variant. Er kan zelfs gedacht worden aan een verbinding via de Schelmseweg. Bij verder onderzoek naar deze varianten zou deze optie meegenomen moeten worden.

Alternatieven
Door de Stadsregio Arnhem Nijmegen is een toekomstige lightrailhalte gepland aan het spoor in de omgeving van Arnhems Buiten en Utrechtseweg. Een lightrailhalte in combinatie met een transferium is een extra kans om de verkeersdruk te verminderen. Of dit voldoende is om de problemen te verhelpen zal onderzocht moeten worden.

Het is ook denkbaar om de bestaande Oranjebrug voor alle autoverkeer wordt afgesloten. Hierdoor wordt het sluipverkeer onmogelijk gemaakt en is dit probleem opgelost. Echter de bereikbaarheid van het ‘eigen’ autoverkeer uit de wijken Heijenoord en Lombok verslechtert. Het wijkverkeer moet dan uitwijken naar de Amsterdamseweg (Heijenoord) of Utrechtseweg (Lombok) en de Centrumring. Hier tegenover staat dat lopend en per fiets de wijken onderling prima en vooral zonder overlast van sluipverkeer verbonden zijn. Omdat deze maatregel geen oplossing is voor beide problemen en ook niet als voorstel door betrokkenen wordt genoemd, is deze variant niet verder uitgewerkt.

Naast de genoemde varianten is er de mogelijkheid de bestaande situatie langer te handhaven. Alle varianten zullen met hun consequenties afgezet moeten worden tegen de consequenties van “niets doen”. Het middel mag niet erger worden dan de kwaal.

Consequenties
Voor de varianten A, B en C zijn de globale effecten bepaald. Dit is gedaan voor de huidige situatie. In de toekomstige situatie hebben verschillende ontwikkelingen in en om de stad effect op de intensiteiten. Zo heeft de aanleg van de N837 (Schuytgraaf-A50) mogelijk een gunstige invloed,

maar de invulling van Arnhems Buiten een ongunstige. Rekening houdend met een verdere groei van het autoverkeer (de mobiliteit neemt toe door welvaart) zal het verkeer ook in Heijenoord en Lombok drukker worden. Per variant worden consequenties voor de huidige situatie aangegeven.

Variant A heeft vooral positief effect in de Tormentilstraat en de Callunastraat. De verkeersintensiteiten nemen daar af. Door de nieuwe parallelweg langs het spoor wordt ook de Heijenoordseweg langs het spoor ontlast. De Oranjestraat blijft onveranderd druk en ook de verkeersafwikkeling Oranjestraat-Utrechtseweg blijft onveranderd. Op buurtniveau is er slechts gedeeltelijk een positieve ontwikkeling. Op wijk- en bovenwijks niveau is er geen sprake van een verbetering van de situatie. De verkeersaantrekkende werking door verbetering van deze verbinding zal gering zijn; de Oranjebrug blijft werken als verkeersremmer/doseerpunt. De aansluiting van de nieuwe verbinding op de Oranjebrug moet inpasbaar zijn. In deze variant zal veel groen aan de Heijenoordseweg, parallel langs het spoor moeten verdwijnen, mogelijk met gevolgen op de luchtkwaliteit. Kosten voor variant A worden globaal geschat op een krappe € 3 miljoen.

Varianten B en C heeft minder verkeer als gevolg in de Oranjestraat, de Tormentilstraat en Callunastraat. De verkeersaantrekkende werking als gevolg van een nieuwe brug is berekend op ruim 2.000 mvt/etmaal extra. Deze extra voertuigen worden aan de zuidzijde van het spoor verdeeld over de Oranjestraat en Diependalstraat. Aan de noordzijde komen de extra voertuigen in variant B op de Heijenoordseweg erbij waardoor de intensiteit toeneemt van circa 5.000 naar 7.000 mvt/etmaal). Alleen het gebied langs het spoor wordt ontlast. In variant C wordt de gehele Heijenoordseweg ontlast. Beide varianten hebben een gunstige invloed op het verblijfsklimaat in de buurten en beide varianten hebben op wijk- en bovenwijks niveau een positief effect als het gaat om de verkeersbewegingen. Juist de woonstraten krijgen een woonfunctie en de aan te passen Diependalstraat en Heijenoordseweg krijgen een verkeersfunctie. Het is essentieel om in variant B de Heijenoordseweg echt aan te pakken in afstemming met de plannen voor 3Noord. Er zullen vrijliggende fietspaden en veilige oversteken moeten worden aangelegd. De Heijenoordseweg mag geen (nog) grotere barrière worden tussen de verschillende functies o.a. Het Dorp, Groot Klimmendaal, SG Mariëndael. Juist in variant C wordt hierin tegemoet gekomen. De barrièrewerking wordt dan verlegd: er ontstaat een barrière tussen het verblijfsmilieu (scholen, instellingen, wonen) en het open landschap als uitloopgebied. Variant C maar ook variant B zullen hun impact hebben op het landschap en het groen. Kosten voor variant B wordt geschat op circa € 7 miljoen, voor variant C op ruim € 10 miljoen.

Voor de varianten B en C geldt dat nog niet duidelijk is hoe de verbinding, ongeacht of het de Heijenoordseweg is of een nieuw tracé westelijker, eruit komt te zien. Voor zowel het behoud van de bestaande natuurwaarden als voor de verkeersveiligheid en leefbaarheid betekent een keus voor variant B of C dat een zorgvuldige inpassing een essentiële randvoorwaarde is bij verdere bestudering. Ook zal een keus voor variant B of C consequenties hebben voor de toegankelijkheid van het groene uitloopgebied ten westen van de verkeersverbinding (bijvoorbeeld richting Arnhems Buiten, Mariëndaal). Verder zijn nog twee aanvullende opmerkingen te maken. Arnhems Buiten kan een tweede toegang krijgen via de Diependalstraat. Het voordeel hiervan is een betere ontsluiting in noordelijke richting van Arnhems Buiten en een betere verdeling van het verkeer over de twee verkeersaders Amsterdamseweg en Utrechtseweg. Op de Utrechtseweg zal de verkeersdruk iets afnemen, wat dan weer gunstig is voor de oversteekbaarheid, de verkeersafwikkeling en de luchtkwaliteit op de Utrechtseweg. Voorts geldt dat beide varianten nieuwe mogelijkheden bieden voor een spoorkruisende lijnvoering van het openbaar vervoer. De

bus hoeft zich dan geen weg meer door het verblijfsgebied van Heijenoord te wringen.

De consequenties van de varianten buiten het plangebied zijn niet verder verkend. Ook de kansen, mogelijkheden en gevolgen van een transferium zijn in het kader van deze gebiedvisie niet verder verkend omdat ook dit buiten het plangebied ligt.

In de gebiedsvisie kan geen uitsluitsel worden gegeven over welke variant, inclusief niets doen, de beste is. Dit vergt een uitvoeriger en breder onderzoek waarbij ook relaties met Oosterbeek en de regio zullen moeten worden gelegd. Uit draagvlaktoetsing is ook gebleken dat er op voorhand geen meerderheid is voor één van de varianten. Voorgesteld wordt het onderwerp 'Het verbeteren van de noord-zuid verkeersverbinding', verder mee te nemen in gemeentebrede visies zoals de Verkeersagenda en de Structuurvisie.

4.2 Aanpak milieuproblematiek spoor

Bij de uitvoering van het project Sporen in Arnhem (SIA) worden veel maatregelen genomen die de milieuhinder vanaf het spoor zal doen verminderen. Daarnaast zijn er andere acties zoals het herinrichten van het emplacement Berg, die positief effect zullen hebben. De precieze uitwerking van al deze maatregelen valt nog niet geheel te voorspellen. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen die mogelijk toename van goederenverkeer en daarmee milieuhinder, kunnen veroorzaken, zoals Programma Hoofdfrequent Spoor (voorzien in 5% groei) en de Planstudie toekomstvaste routering goederen (studie naar routering van het goederenvervoer in richting Noord-Zuid Nederland).

Om de effecten van geplande maatregelen en ontwikkelingen op het spoor te kunnen bepalen zal monitoring van de milieuproblematiek als instrument ingezet moeten worden. Niet alleen in het plangebied van deze studie maar door heel Arnhem. Monitoring zal vóór uitvoering van de werkzaamheden van SIA moeten starten om een nulmeting te hebben. Ook is het van belang de monitoring niet te beperken tot geluidsmeting maar op alle milieuaspecten (geluid, trilling, luchtkwaliteit en externe veiligheid) te richten. Het monitoringsplan zal door de Afdeling Milieu Gemeente Arnhem verder moeten worden uitgewerkt en opgepakt door de betrokken partijen rond het spoor.

Het doen van metingen is niet vrijblijvend. De consequenties zijn afhankelijk van de resultaten van de metingen maar indien er resterende milieuproblemen worden geconstateerd zullen maatregelen moeten volgen. Zonder te weten of er sprake zal zijn van noodzakelijke aanvullende maatregelen kan op voorhand een voorkeursvolgorde van maatregelen genoemd worden die te zijner tijd afgewogen kunnen worden. Bij sommige maatregelen kunnen mogelijk enkele andere, in de gebiedsvisie genoemde, wensen meegenomen worden.
In het schema is de voorkeur van maatregelen weergegeven en de effecten op de verschillende milieuaspecten. Bronmaatregelen (bijvoorbeeld stille treinen) hebben te allen tijden de voorkeur boven overdrachtsmaatregelen (bijvoorbeeld geluidschermen) of ontvangstmaatregelen (bijvoorbeeld gevelisolatie). Hierbij moet opgemerkt worden dat gemeente en ProRail niet op alle bronnen invloed hebben, bijvoorbeeld treinen uit het buitenland, waardoor soms voor een overdrachts- of ontvangstmaatregel gekozen moet worden.

Als bronmaatregelen niet meer mogelijk of uitgeput zijn, is het voor de aanpak van geluidoverlast vanaf het rangeerterrein een optie om geluidsvoorzieningen in de spoortaluds te verwerken of eventueel het rangeerterrein (gedeeltelijk) te overkappen. Belangrijk bij deze maatregel is dat waardevolle zichtlijnen behouden moeten blijven. Daarnaast zal geprobeerd moeten worden of wensen voor groen, parkeren of energie ingepast kunnen worden.

Ook voor een eventuele keuze voor de aanpak van resterende geluidshinder aan het doorgaande spoor zal gekeken moeten worden of hier een combinatie met de aanleg van een weg, fietspad, parkeerplaatsen, groen of zonnepanelen, gemaakt kan worden. Het geheel overkluizen van het doorgaande spoor is vanuit de externe veiligheidsrisico's niet realistisch. Bovendien is er nu geen vraag aan stedenbouwkundige functies voor op deze overkluizing.

In principe zal afgewacht moeten worden wat de geplande maatregelen en nieuwe ontwikkelingen na 2012 aan restproblematiek oplevert. Monitoring zal wel vóór die tijd moeten starten. Kansen die zich in de tussentijd voordoen moeten uiteraard wel gegrepen worden. Bijvoorbeeld het stellen van extra milieueisen bij aankoop van nieuw treinmaterieel en het sturen op elektrisch voorverwarmen van dieseltreinen.

Bij de op stapel staande herinrichting van het rangeerterrein zal de wens voor meer groen in de spoorzone uitgebracht worden. Gedacht wordt aan bladhoudend groen tussen de sporen, groene daken en ander groen op de nieuwe voorzieningen op het rangeerterrein. Dit levert een positieve bijdrage op voor de luchtkwaliteit, klimaat, ecologie en de beeldkwaliteit.

Voor het goederenverkeer is er maar één maatregel die alle milieuaspecten inclusief de externe veiligheid fundamenteel aanpakt: omleiden van het goederentransport om Arnhem. Omdat dit een verbetering zou betekenen van de leefomgeving langs het gehele spoor in Arnhem, heeft deze optie de absolute voorkeur. Gemeente Arnhem zal haar lobby richting hogere overheden, om dit op de lange termijn te bereiken, opvoeren.
Voor aanpak van de milieuproblematiek is de inzet van de gemeente op lange termijn: vermindering/ afbouw van doorgaande goederenstromen

Aanpak milieuproblematiek spoor

	geluid	trillingen	lucht	externe veiligheid
1. Bronmaatregelen				
• goederentransport omleiden	+	+	+	+
• maatregelen aan spoor	+	+		
• maatregelen aan materieel	+		+	+
• productieplafond	+			+
2. Overdrachtsmaatregelen				
• overkluizen spoor	+		+/-	-
• overkappen spoorranden	+		+/-	
• geluidwerende constructies	+			
• dubbele diepwanden		+		
• aanplanten groen			+	
3. Ontvangstmaatregelen				
• gevelmaatregelen	+			

door de stad.
Tot dat moment:

- Inzetten op bronmaatregelen op het gebied van geluid, trillingen, veiligheid en luchtkwaliteit;
- Gebiedsmaatregelen: geen toename bewoning in de zone rondom het spoor, dus geen overkluizing met een verblijfsfunctie.

Om een idee te hebben van de haalbaarheid van mogelijke overkappingen en overkluizingen is grofweg doorgerekend wat dit zou kosten. Het geheel overbouwen van het rangeerterrein kost circa € 56 miljoen. Het alleen overkappen van de spoorranden is goedkoper: € 7 miljoen voor de rand bij het rangeerterrein en € 4 miljoen voor het overkappen van de rand aan de zuidzijde ten behoeve van een fietspad.

4.3 Versterking wijkvoorzieningen

Het pakket aan wijkvoorzieningen is redelijk op orde. Hier en daar zijn er wensen maar er wordt in het voorzieningenniveau geen grote zaken gemist. Ook vanuit het beleid is geen aanleiding om “met het gebied aan de slag te gaan”. Eén nieuw “hart van de wijk” voor zowel Lombok als Heijenoord lijkt niet de beste oplossing. Verplaatsing en clustering van functies meer naar binnen de wijk zou te grote verkeersproblemen opleveren wat indruist tegen de waarden van de wijk. Voorkomen moet worden dat het zo gewaardeerde rustige woongebied te zeer wordt belast met autoverkeer rondom geclusterde functies. Meest wenselijk is daarom de bestaande clusters (veelal aan de rand) te houden met een verbreding van de nu aanwezige functies.
Voor het ontwikkelen van nieuwe of uitbreidingen van voorzieningen zijn zoekcirkels aangeduid, waarbij voor de betreffende voorziening is beoordeeld wat de meest geschikte locatie is gelet op “gebruikerspotentieel” en bereikbaarheid. Ten aanzien van de bereikbaarheid liggen aanvullende wensen voor verbetering van verbindingen (zie bij 4.4).

In en rond het gebied zijn enkele wensen geformuleerd t.a.v. nieuwe of uit te breiden maatschappelijke en commerciële voorzieningen:

- Bij de toekomstige herontwikkeling van SG Mariëndael (school voor speciaal onderwijs), zullen voor de school noodzakelijke sportvoorzieningen worden gebouwd. Het is zeer wenselijk deze voorzieningen in de avonduren open te stellen voor de omliggende wijken.
- De vestiging van een AHOED (huisartsen onder één dak inclusief apotheek) in Het Dorp. Deze functie zal ook Heijenoord en Lombok kunnen bedienen. Overigens houdt dit niet in dat alle huisartsen van beide wijken daar geconcentreerd moeten worden;
- Als het gaat om voorzieningen voor jongeren zal Arnhem noord-west als zoeklocatie gelden. Zo is bijvoorbeeld genoemd om te onderzoeken of bij de skatebaan langs de Amsterdamseweg meer faciliteiten voor deze doelgroep kunnen worden geboden. Landschappelijke inpassing en vrijhouden van zichtlijnen zijn hierbij van belang.
- Op het moment dat er sprake is van herontwikkeling van de Heijenoordschool gaat de voorkeur uit naar ontwikkeling op de huidige hoofdlocatie. Hoofddoel is het samenvoegen van de dependance met het hoofdgebouw en het verbeteren van de verkeersstromen rond de school. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een multifunctionele “kiss and ride”-speelplaats voorziening. Goede inpassing van het Callunaveld als speelveld voor de school maar ook als voorziening voor de wijk is een belangrijk aandachtspunt. Een uitbreiding met kinderopvang en peuterspeelzaal (Brede School) zal overwogen moeten worden.

- Op het gebied van welzijn valt te denken aan een sterkere koppeling van de functies van het wijkplatform Arnhem West, activiteiten van ’t Huukske en de activiteiten van de SWOA. Vanwege de sluiting van de locatie Brouwerijweg is het nog onduidelijk waar dat zou kunnen plaatsvinden. Gedacht wordt aan verpleeghuis Heijendaal, zodat Heijendaal meer wijkgericht gaat functioneren. Niet iedereen is gecharmeerd van de combinatie van ouderenvoorziening en Heijendaal. Met betrokkenen zal de beste plek gekozen moeten worden. Alternatief is wellicht een ouderenvoorziening gecombineerd met een voorziening in het nieuwe Dorp.

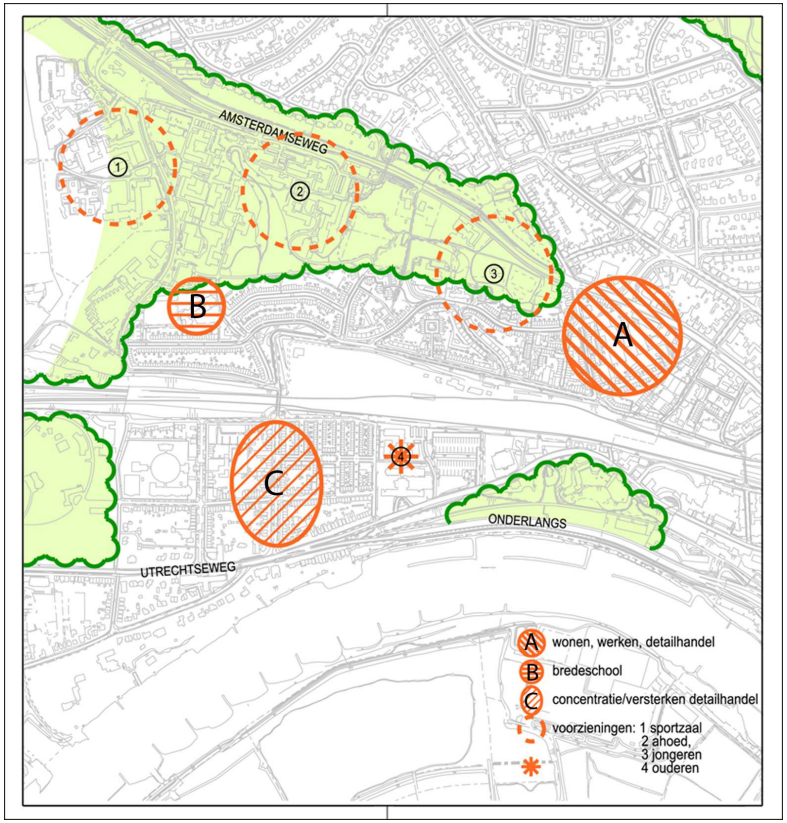

In de spoorzone is de winkelvoorziening redelijk op peil. In de Amsterdamse Hoek is een relatief grote concentratie aan supermarkten aanwezig. De andere concentratie aan de Oranjestraat heeft een belangrijke buurtfunctie.

In de omliggende projecten 3Noord en Arnhems Buiten wordt de optie open gehouden om een supermarkt toe te voegen. In het huidige Dorp is al een voor de doelgroep aangepaste kleine supermarkt aanwezig. Ondanks de toename van het aantal huishoudens door realisatie van 3Noord (circa 240) en Arnhems Buiten (circa 480), wordt toevoeging van een nieuwe supermarkt in Heijenoord-Lombok of in de nieuwe projectgebieden als niet raadzaam beschouwd. Het bestedingspotentieel zal naar verwachting te klein zijn. Verplaatsing van één van de fullservice supermarkten van de Amsterdamse Hoek naar Arnhems Buiten geeft een betere spreiding, maar de buurtsuper in de Oranjestraat zal hierdoor naar verwachting verdwijnen. Met het verdwijnen van de buurtsuper zal de overige detailhandel aan de Oranjestraat het waarschijnlijk ook niet redden en dat is absoluut niet gewenst. Voor wijkdetailhandel is het van belang dat er een goede stroom van winkelpassanten is en bundeling van het detailhandelcluster. De beste plek hiervoor is aan de Oranjestraat.

- De beste optie om de supermarktstructuur in Arnhem-noordwest te versterken, is uitbreiding van de buurtsuper aan de Oranjestraat (nu 300 m2; toekomstig 300-600 m2 wvo). Op buurtniveau blijft hiermee een basisniveau gehandhaafd. Op wijkniveau zal de supermarktstructuur op het huidige niveau blijven functioneren. Voorkomen moet worden dat in de omliggende projecten concurrerende detailhandel wordt gevestigd.
- Voor de Amsterdamse Hoek is herontwikkeling op termijn wenselijk. Met een toevoeging van wonen en maatschappelijke voorzieningen en het versterken van de langzaamverkeersroutes kan dit gebied meer een onderdeel worden van de wijk. Uitgangspunt blijft dat het gebied

voor het autoverkeer een hoofdontsluiting houdt op de Amsterdamseweg. De aanwezige hoogteverschillen bieden kansen voor dubbel grondgebruik waardoor functies niet met elkaar in conflict komen. Bij deze ontwikkeling zal goed onderzocht moeten worden hoe de bestaande historisch waardevolle onderkeldering hier ingepast kan worden. Minder interessante delen van de detailhandel kunnen afgezoomd worden door woningbouw. Woningbouw op een dek met daaronder parkeren en de verkeersontsluiting zou een mogelijkheid zijn om hier een heel aantrekkelijk woongebied met een dorpse sfeer van te maken. Alle extra functies zoals woningen kunnen alleen toegevoegd worden als de daarvoor noodzakelijke parkeervoorzieningen ingepast worden. Door herontwikkeling zien we hier kansen om het gebied een beter verblijfskwaliteit te geven.

4.4 Versterking verbindingen van de wijken/buurten

Een van de eerste wensen die uit de sessies met omwonenden naar voren kwam, is om de verbindingen tussen en binnen de wijken Lombok en Heijenoord te versterken. Een deel van de oplossing zit in het versterken van de voorzieningen (zie 4.3.) maar ook letterlijk bestaat de behoefte aan betere verbindingen, met name langzaamverkeersverbindingen. Genoemd zijn: een fijnmaziger netwerk van langzaamverkeersverbindingen, betere bereikbaarheid van de voorzieningen en herstel van historische routes; in essentie de passeerbaarheid van het spoor.

Verbetering van verbindingen zal op verschillende niveaus moeten worden aangepakt.

Ten eerste is het wenselijk om één of meer extra oversteken over het spoor te maken. De meest logische plek voor een nieuwe spoorkruising voor langzaam verkeer ligt bij de Brouwerijweg met een oversteek naar de Utrechtseweg ter hoogte van het Museum voor Moderne Kunst. Hier lag historisch gezien ook een verbinding. Met deze verbinding worden de voorzieningen aan de Amsterdamseweg (o.a. Amsterdamse Hoek) voor langzaam verkeer beter bereikbaar vanaf de Utrechtseweg. Tegelijkertijd wordt de Rijn en het park bij Onderlangs beter bereikbaar en beleefbaar voor de mensen die ten noorden van het spoor wonen. Juist op deze plek ligt de Rijn op steenworpafstand van Heijenoord. Een extra verbinding is wenselijk voor fietsers maar vooral ook voor wandelaars. In de huidige situatie is er vanuit Heijenoord (en daarachter Burgemeesterswijk) geen wandelverbinding naar de Rijn. Een eventuele brug over het spoor ter hoogte van de Diependalstraat (zie 4.1) zou ook bijdragen aan een fijnmaziger netwerk voor langzaamverkeer.

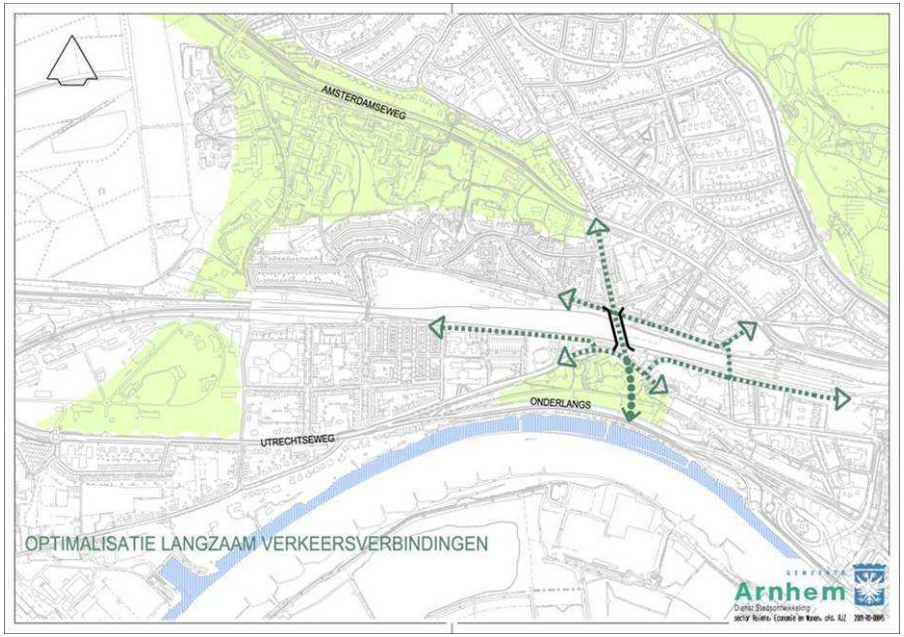

Andere wenselijke verbetering voor het langzaam verkeer is een verbinding parallel aan de zuidzijde van de sporen, globaal tussen de Oranjestraat en Brugstraat. Deze verkorte, autovrije en aantrekkelijke fietsroute zou moeten aantakken op de Brugstraat en de langzaam verkeersroute naar het station en in de toekomst verder naar het Willemsplein. De fietser hoeft op deze fietsroute minder te klimmen dan op de Utrechtseweg. De maatregelen aan ‘Sporen in Arnhem’ waarbij geluidwerende voorzieningen moeten worden aangebracht langs het spoor zijn mogelijk een kans om gelijktijdig en gecombineerd in het spoortalud een fietsverbinding te realiseren.

Daarnaast is het wenselijk om betere verbindingen te leggen naar de omliggende wijken en groengebieden. Door het openstellen van het gebied Arnhems Buiten (voormalig KEMA terrein) en het versterken en verbeteren van de groene route van de Brinkweg (Arnhems Buiten) naar de Dorpsbrink (Het Dorp) en via Hoogstede naar de defensiehaven, krijgen de buurten meer uitloopmogelijkheden.

Naast losse verbindingen is het tevens van belang om routes af te maken. Routes hebben bij voorkeur een eenduidige inrichting. Voor het recreatieve verkeer is het belangrijk dat er mogelijkheden zijn voor circuits (“blokje om”). Dit draagt bij aan de figuurlijke verbinding van de buurten en wijken. Recreatieve routes moeten recreatieve plekken met elkaar verbinden.

Gedacht kan worden aan het verbinden van cultuurhistorische plekken, groene gebieden, uitzichtpunten en landmarks. Op bijgaande tekening zijn belangrijke uitzichtpunten en oriëntatiepunten of landmarks aangeduid. Routes kunnen daar waar ruimte is zeker gecombineerd worden met een groene aankleding, bijvoorbeeld in de vorm van straatbomen en groene bermen. Er is langs deze routes en langs het spoor ook behoefte aan meer groen en hondenuitlaatmogelijkheden. Bij groot onderhoud of herinrichting van straten/riolering zal daar waar ruimte is groene aankleding ingepast kunnen worden. Uiteraard geldt dat bij nieuwe ontwikkelingen allereerst gestreefd wordt naar zoveel mogelijk behoud van het bestaande groen. Daar waar dat niet kan zal compensatie plaats moeten vinden.

Belangrijke oriëntatie- en uitzichtspunten

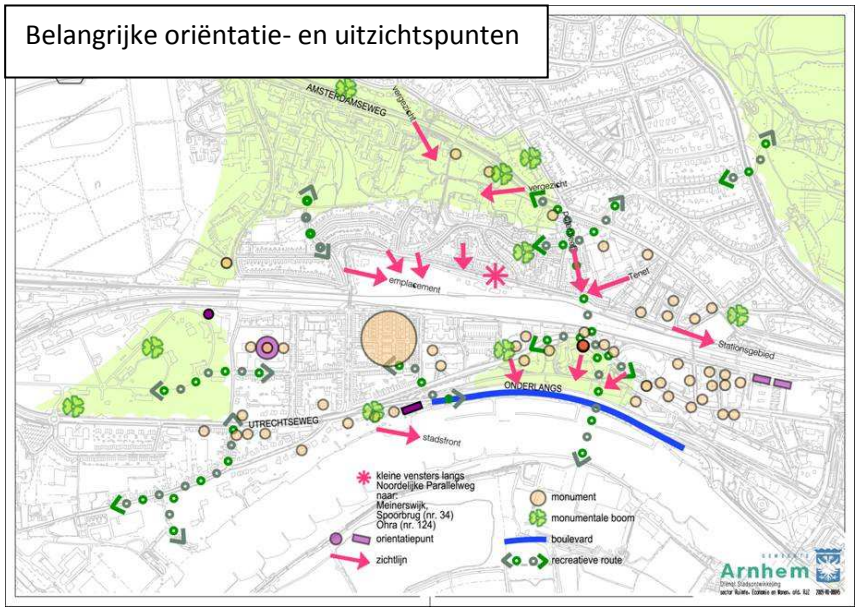

Sommige plekken, zoals het park Onderlangs (Market Garden Plantsoen) inclusief de Rijn”boulevard”, zijn voor verbetering vatbaar. Deze gebieden zullen veel meer worden gebruikt als ze beter ontsloten zijn, maar zullen dan ook aantrekkelijker gemaakt moeten worden. Er is al wel een trap van de locatie Museum voor Moderne Kunst naar het Market Garden Plantsoen maar deze is niet overal goed begaanbaar en sociaal veilig. Voor het bos op de stuwwal zal een goede afweging gemaakt moeten

worden in hoeverre de sociale veiligheid kan verbeteren zonder de bijzondere landschappelijke kwaliteit aan te tasten.

Kosten voor de langzaam verkeerbrug zijn geschat op € 5 miljoen. Er is nog geen zicht op dekking voor een dergelijke investering, toch wordt het voorstel vanwege de belangrijkrijke impact als haalbare ontwikkelrichting opgenomen. De voorgestelde herinrichtingen kunnen het beste worden opgepakt zodra om andere redenen bijvoorbeeld vervanging riolering, de straten worden open gebroken, dan wel in relatie met eventuele herontwikkeling van bepaalde locaties.

5. Haalbaarheid ontwikkelrichtingen

Uit alle inventarisaties en gesprekken met belanghebbenden zijn uiteindelijk vier ontwikkelrichtingen geformuleerd. Eén daarvan heeft een echte urgentie in zich: *de noord-zuidverbinding*. Voor de tweede: *aanpak milieuproblematiek spoor* zal in een later stadium kunnen worden bepaald of er nog sprake is van een urgentie. Mogelijk zal er door alle genomen maatregelen geen urgentie meer zijn, maar naar verwachting blijft er een serieuze wens over om op bepaalde aspecten aanvullende maatregelen te treffen. Deze zullen na uitvoering van de geplande maatregelen moeten worden bepaald. De andere twee ontwikkelrichtingen: *versterking voorzieningen* en *verbetering verbindingen*, zijn beide een pakket aan wensen die met name uit de sessies met bewoners naar voren zijn gekomen. Eerder is geconstateerd dat bij het ontbreken van een urgentie bewegingen moeilijker op gang zijn te brengen. Desondanks is het van belang ook deze wensen vast te leggen. De gebiedsvisie zal een leidraad zijn bij mogelijke ontwikkelingen.

De samenhang tussen de vier ontwikkelrichtingen is goed te zien op de overzichtskaart. De aanpak van één ontwikkelrichting kan een impuls zijn voor een andere. De ontwikkelingen in de naburige projecten kunnen ook aanleiding zijn om de geformuleerde ontwikkelrichtingen mee te laten liften. Eerder is geconcludeerd dat koppelingen met bovenwijkse belangen, de kans van slagen vergroot. In twee van de vier ontwikkelrichtingen is de richting op zichzelf al van bovenwijks niveau en zal dan ook op dat niveau moeten worden aangepakt. Van belang is dat de ontwikkelrichtingen verankerd worden in belangrijke documenten als de Structuurvisie, Verkeersagenda, sectorale beleidsstukken, maar ook in projectinitiatieven in en rondom het gebied (Arnhems Buiten, 3Noord, Amsterdamse Hoek). Daarnaast moeten de ideeën geagendeerd worden bij andere overheden: ministeries, provincie, regio en bij de buurprojecten bekend zijn. In veel gevallen zal voor financiering breder gekeken moeten worden dan de wijk en de gemeente. Financiële dragers zullen moeten worden gezocht bij hogere overheden maar ook bij private investeerders die belang kunnen hebben bij de voorgestane ontwikkelingen.

Op dit moment zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar voor verdere uitwerking of uitvoering van één van de ontwikkelrichtingen. De ontwikkelrichtingen zijn uitgeschreven voor de lange of middellange termijn. Uitvoering is mede afhankelijk van beschikbare gelden uit lopende projecten, subsidieregelingen, invoering van passend beleid waarvoor gelden beschikbaar komen. Daarbij zal ook een afweging plaatsvinden tussen andere urgenties in andere wijken.

De haalbaarheid van de vier oplossingsrichtingen hangt niet alleen af van financiële dragers. Evenzo belangrijk is het maatschappelijk draagvlak. Als opgave is vooraf gesteld dat de ontwikkelrichtingen gedragen moeten worden door belanghebbenden. De nu geformuleerde ontwikkelrichtingen zijn samen met bewoners en andere belanghebbenden opgesteld en getoetst. Bewoners en andere belanghebbenden hebben de kans gekregen om een enquête in te vullen. Gemiddeld geven de 102 respondenten de gebiedsvisie het rapportcijfer 6,4.

Hoewel 55% van de respondenten het een goed idee vindt om de Noord-Zuid verkeersverbinding te verbeteren, heeft geen van de drie varianten een meerderheid die het een (heel) goed idee vindt. Variant B – de aanleg van een nieuwe brug tussen de Diependalstraat en de Heijenoordseweg kan rekenen op de meeste steun.

Een (ruime) meerderheid van de respondenten vindt de ideeën uit de andere drie ontwikkelrichting een (heel) goed idee.

Overzicht ontwikkelrichtingen

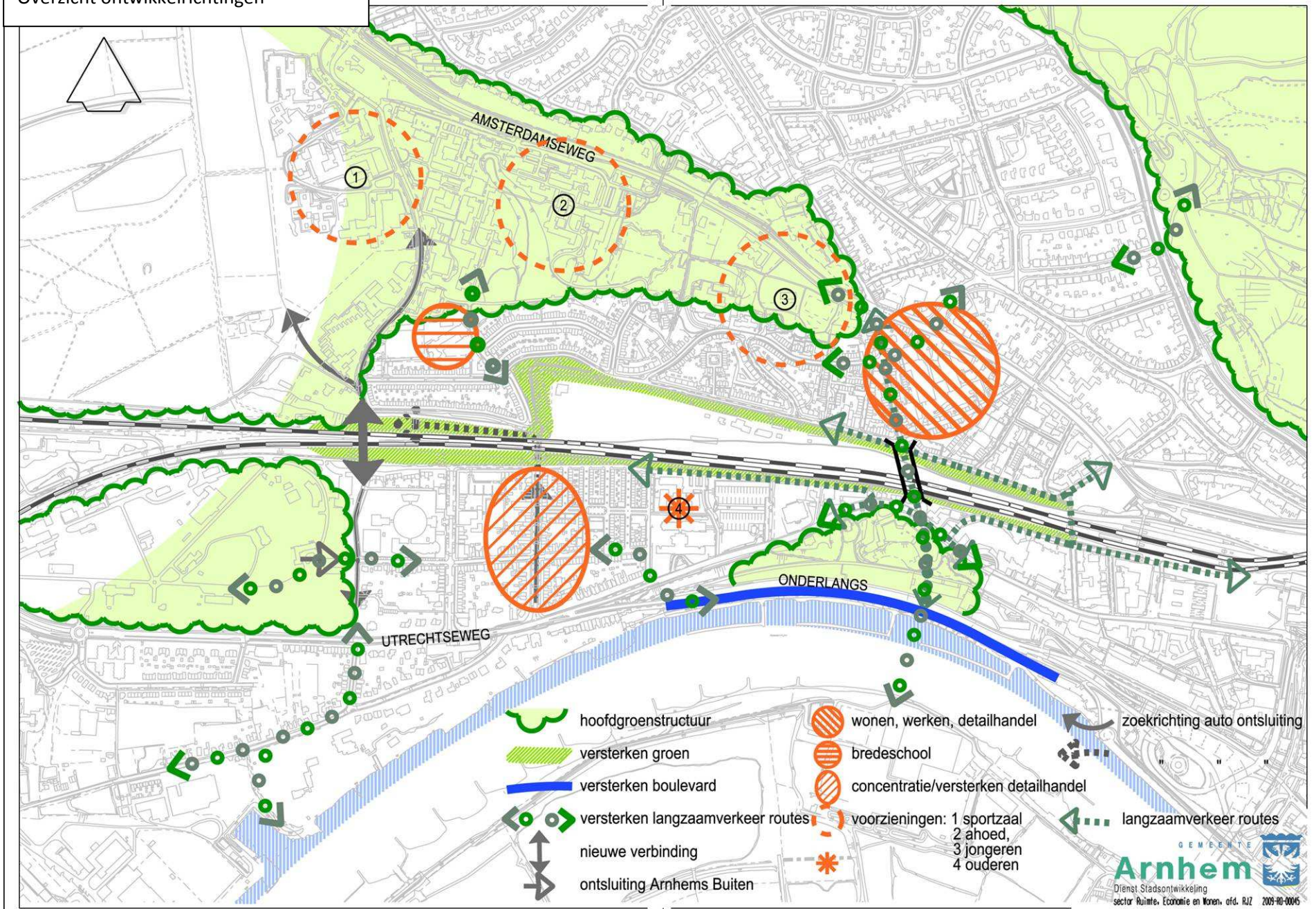

6. Samenvatting

In het overzicht hieronder is de gevolgde analyse schematisch en samengevat weergegeven.

De kenmerkende waarden voor de wijken Heijenoord en Lombok staan weergegeven in het groene kader. Behoud en versterking van deze waarden, staat voorop. Dat wil zeggen dat zij uitgangspunt vormen bij toekomstige ontwikkelingen en beheer.

Voor de ontwikkeling van het gebied zijn vier richtingen bepaald op basis van geïnventariseerde urgenties (in rood) en wensen (in geel). De ontwikkelingsrichtingen (in blauw) vormen het het nieuwe ruimtelijke kader voor nieuwe ontwikkelingen.

Bijlage 1

Historische ontwikkeling van Lombok en Heijenoord

Tot 1845 bestond het gebied, waar nu de intensief bebouwde wijken Lombok en Heijenoord liggen, uit bos en heide. Tussen de twee uitvalswegen van de Amsterdamseweg en de Utrechtseweg waren twee verbindingen: de Lageweg (tegenwoordig Brouwerijweg) en de Nieuweweg (de huidige Beaulieustraat).

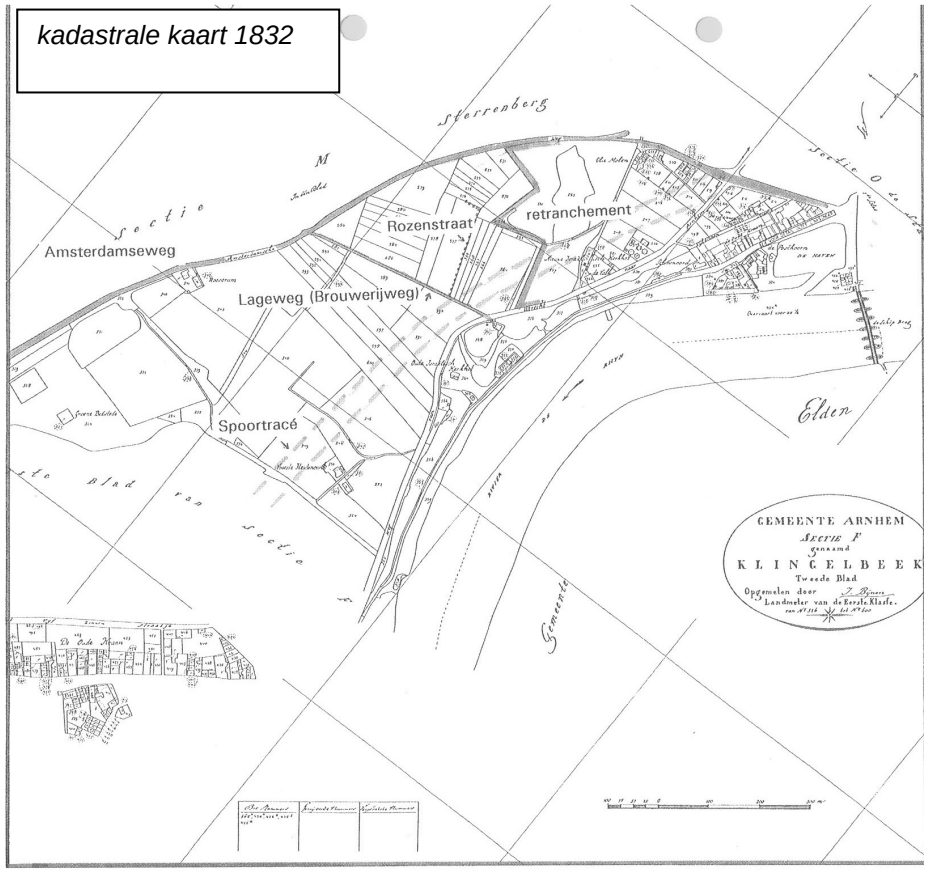

kadastrale kaart 1832

In 1845 werd de spoorlijn Utrecht-Arnhem aangelegd waardoor er twee afzonderlijke gebieden ontstonden. Door de verdiepte ligging van het spoor werden zelfs de verbindingswegen onderbroken. Aan weerszijden van de spoorlijn vonden sindsdien geheel verschillende stedenbouwkundige ontwikkelingen plaats.

Tussen de Amsterdamseweg en het spoor begon de uit Duitsland afkomstige architect en “projectontwikkelaar “H.W. Fromberg met de aanleg van een villawijk. Het spoor stimuleerde niet alleen de vestiging van nieuwe villabewoners maar het trok ook industrie aan. De eerste fabrieken vestigen zich in het derde kwart van de negentiende eeuw op Heijenoord. In de Frombergs villawijk vestigde zich in 1860 bierbrouwerij De Kroon. In Arnhem was in de negentiende eeuw weinig industrie, maar Heijenoord kreeg toen de grootste concentraties van de stad. Naast de brouwerij kwam er een machinefabriek, een fabriek voor sieraardewerk, een bandfabriek en een tabakspakhuis op Heijenoord. In 1877-1879 werd het rangeerterrein aangelegd. Tussen de villa’s verrezen fabrieken en al snel ook arbeiders- en middenstandswoningen. Deze gemengde samenstelling van de wijk is ondanks veel veranderingen nog steeds te herkennen.

Ten zuiden van het spoor stonden tot 1880 alleen enkele villa’s langs de Utrechtseweg. In de 19e eeuw waren er voor Lombok plannen om er een villawijk te bouwen. Door de bouw van de, voor de wijk zeer karakteristieke koepelgevangenis (tussen 1882-1886), is de bouw van de villawijk nooit afgerond.
In de periode 1893-1909 verrees de eerste arbeiderswijk Lombok. De nieuwe woningen waren onder andere bedoeld voor mensen die in verband met de sanering van Klarendal moesten verhuizen. Verder waren er huizen voor het personeel van de nieuwe koepelgevangenis, die in 1886 was voltooid. Ondanks enkele renovaties is deze wijk vrij gaaf gebleven.

De wijk kent een rechthoekig stratenpatroon. Bijzonder zijn vooral de brede straatprofielen met rijbanen die door middenbermen worden gescheiden. Dergelijke straatprofielen kwamen in die tijd vrijwel alleen in welvarende buurten voor. Centraal in de wijk ligt de Nassaustraat, die in het midden verbreed tot een plein.

Lombok is een van de eerste voorbeelden in Nederland van woningbouw die beïnvloed werd door de vernieuwingen in Groot-Brittannië te weten de tuinstadgedachte. De nieuwe tuindorpen die niet onder de rook van de fabrieken werden gebouwd, moesten zelfverzorgend zijn. Er kwamen dus scholen, een badhuis met wasserij, winkels, een bewaarschool en een politie- en brandweerpost. Maar de wijk was te klein om geheel zelfvoorzienend te zijn, zodat lang niet alle voorzieningen die men oorspronkelijk wilde bouwen ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Veel van de oorspronkelijke gebouwen zijn nog in de wijk aanwezig en vormen nog steeds karakteristieke beeldbepalende elementen. Ze hebben echter bijna allemaal een ander gebruik gekregen dan waarvoor ze oorspronkelijk zijn gebouwd.

Vanaf 1910 groeide de nieuwe wijk ook naar het zuiden. In 1912 en 1915 werden villa's afgebroken bij kruisingen van de Alexanderstraat en de Oranjestraat om plaats te maken voor beneden – en bovenwoningen. In 1893-1894 verrees het St. –Elisabeths Gasthuis. In 1995 is het grotendeels afgebroken, maar het oudste deel is gerestaureerd en ingericht als appartementengebouw. Aan de oostzijde is een terrasachtige stedenbouwkundige verkaveling gekomen die slechts ten dele aansluit op de omgeving. Het St.-Elisabeths Gasthuis is tegenwoordig een rijksmonument. Het gebouw is niet alleen van belang als voorbeeld van de negentiende-eeuwse ziekenhuisarchitectuur maar heeft ook een belangrijke rol gespeeld tijdens de Slag om Arnhem in 1944.

Bijlage 2 Lijst van betrokken partijen

- Pro Rail
- NS Poort
- Stichting Geluidhinder Arnhem-West
- Wijkplatform Arnhem-West
- Rijksgebouwendienst
- Praxis
- Intercontinental Estate BV
- Rijn en IJssel College
- Heijenoordschool
- TCN Arnhems Buiten
- Siza Dorpsgroep
- De Onderwijsspecialisten
- Groot Klimmendaal
- De Stadsregio Arnhem-Nijmegen
- Ministerie van VROM
- Alliander N.V.
- Essent Warmte
- Arcadis Nederland BV
- Museum voor Moderne Kunst Arnhem
- Strukton
- Conservatorium Art EZ
- Nuon Marketing & Sales Nederland
- Bewoners uit de wijken Heijenoord en Lombok
- Tennet TSO

Detailhandelsvisie Arnhem

made in Arnhem

Inhoudsopgave

1. Detailhandelsvisie 2016-2021 5

2. Een toonaangevende winkelstad 9

3. De rol van de gemeente 11

4. Onze accenten per winkelgebied 13
   - 4.1 Algemene uitgangspunten 13
   - 4.2 Recreatief winkelen 14
   - 4.3 Dagelijkse boodschappen 16
   - 4.4 Doelgericht winkelen 17
   - 4.5 Mogelijkheden voor nieuwe detailhandel 19
   - 4.6 Bijzondere bewinkeling 20

5. Actiepunten 21

Bijlage 1: Definities 23
Bijlage 2: Overzicht winkelgebieden 24
Bijlage 3: Passanten Kernwinkelgebied 25
Bijlage 4: Wettelijke kaders 26
Bijlage 5: Detailhandel in regiogemeenten 27
Bijlage 6: Overzicht ontwikkelingsperspectief detailhandel 28
Bijlage 7: Kaartbeeld ontwikkelingsperspectief detailhandel 29
Bijlage 8: Uitvoeringsparagraaf detailhandelsvisie 30
Bijlage 9: Klankbordgroep en stakeholders 32

PIZZERIA

MERT
Lidl

BONUS

1. Detailhandelsvisie 2016-2021

Detailhandel is belangrijk voor de stad. Winkels dragen bij aan een goed woon- en leefklimaat. In de binnenstad zijn ze samen met functies zoals horeca, vrijetijdsbesteding, cultuur, ondernemerschap, wonen en evenementen een belangrijke basis voor de aantrekkelijkheid en levendigheid. Daarnaast is er een groot economisch belang. Ruim 1.500 ondernemers hebben een detailhandelsbedrijf in Arnhem en de winkels bieden werkgelegenheid aan zo'n 10.000 mensen. De bestedingen van de bezoekers vloeien terug in de stad en omgeving.

De detailhandel is de laatste tijd snel en structureel veranderd onder invloed van onder andere technologische en economische ontwikkelingen en een veranderende samenstelling van de bevolking. De wensen en het koopgedrag van consumenten zijn gewijzigd: ze kopen vaker en meer bij internetwinkels en laten producten thuis of bij afhaalpunten bezorgen. Tegelijk stellen ze volgens een onderzoek van Locatus en Smart Agent andere eisen aan fysieke winkels: "De lifestyle consument van vandaag vraagt een andere benadering en een andere inrichting van winkelgebieden: van distributiepunten en lokale aanwezigheid naar experience en consumentenbeleving. Grote, bekende en vertrouwde retailers met een professionele marketingafdeling, hebben zich laten verrassen door de veranderende consument." De veranderingen zorgen voor leegstand in winkelgebieden en een overschot van winkeloppervlakte. En tegelijk voor een groeiende behoefte aan onderscheidende panden in specifieke marktsegmenten.

De ontwikkelingen hebben gevolgen voor ondernemers en werknemers in de branche, maar ook voor vastgoedeigenaren, financiers en de overheid.

We hebben de situatie van de detailhandel in de Arnhem in 2014 laten onderzoeken en de resultaten zijn een belangrijke basis voor onze visie. Deze onderzoeken zijn het 'Analyserapport t.b.v. detailhandelsbeleid Gemeente Arnhem' van BRO en het rapport 'Winkelen in Arnhem Centrum - Een doelgroepenanalyse van de consumenten die het winkelcentrum van Arnhem bezoeken' van Locatus en Smart Agent.

Nieuw beleid gewenst

Ons huidige detailhandelsbeleid dateert uit 2001 en is in 2008 aangepast. Het is inmiddels op veel punten achterhaald door de grote, structurele veranderingen die de sector doormaakt. Daarom komen we met deze nieuwe Detailhandelsvisie 2016-2021. We hebben die in samenspraak met een groot aantal partijen in de stad ontwikkeld. De visie voldoet aan de wens van de stad en specifiek ondernemers en vastgoedeigenaren om helderheid: we geven duidelijke en richtinggevende kaders en concrete ambities voor de ontwikkeling van de detailhandel. Op basis daarvan kunnen partijen in de detailhandel een goede afweging maken over hun bedrijfsvoering.

Met deze visie willen we bijdragen aan een grotere aantrekkingskracht en vitaliteit van de detailhandel in Arnhem.

De visie is tegelijk een toetsingskader voor de toelaatbaarheid van nieuwe initiatieven, een kader voor de uitwerking en actualisatie van bestemmingsplannen en een leidraad in de discussie over de programmering van detailhandelsruimte en het handhavingsbeleid. Vanwege de snelle en onvoorspelbare ontwikkelingen in de detailhandel beperken we ons in deze visie tot hoofdlijnen en is de looptijd maximaal 5 jaar.

Stakeholders spraken mee

Zo'n 40 stakeholders waren betrokken bij het opstellen van deze detailhandelsvisie. Ze hebben zeer diverse achtergronden: winkelier, pandeigenaar, raadslid, makelaar, vertegenwoordiger van ondernemersverenigingen, winkeliersverenigingen, het grootwinkelbedrijf, brancheverenigingen, ambulante handel, supermarkten, vastgoedpartijen, de Kamer van Koophandel, voorloper PBA, en winkelketens. Bijlage 9 geeft een volledige opsomming.

De stakeholders bespraken op 17 maart 2015 de analyse (BRO, 2014) van de huidige detailhandelsstructuur. Op de tweede bijeenkomst van 29 september 2015 legden we onze concept keuzes voor. Hieruit bleek voldoende draagvlak voor de keuzes in deze nota, hoewel de belangen van individuele stakeholders verschillen. De partijen hebben de gemeente om heldere keuzes gevraagd, op basis waarvan zij hun investeringen goed kunnen afwegen. De stakeholdersbijeenkomst van 16 februari 2016 was bedoeld voor een laatste check van de concept detailhandelsvisie.

Diner 66
66
Supercoop
Combi Plant
OPEN
Supercoop
ACTIE

Tijdens het proces bespraken we onze opvattingen regelmatig met leden van een klankbordgroep. Deze bestond uit 5 vertegenwoordigers met verschillende achtergronden: pandeigenaar, vertegenwoordiger ondernemersvereniging, winkelier, vertegenwoordiger branchevereniging en makelaar (zie bijlage 9).

Adviesbureau BRO zorgde tijdens het proces voor professionele ondersteuning.

Met de detailhandelsvisie willen we onder andere antwoord geven op de volgende vragen:

- Hoe komen we tot een compacter kernwinkelgebied?
- Hoe faciliteren we detailhandel die is gecombineerd met functies zoals horeca, cultuur, bedrijvigheid, evenementen, wonen en vrijetijdsbesteding?
- Hoe bieden we ruimte aan vernieuwde en onderscheidende concepten en tijdelijke (pop-up) initiatieven?
- Hoe geven we meer voorrang aan doorontwikkeling van het kernwinkelgebied/binnenstad?
- Hoe kunnen we in sommige gevallen wijk- en buurtcentra en buurtsteunpunten clusteren om in de toekomst sterker te zijn?
- Hoe gaan we om met nieuwe vormen van detailhandel op bedrijventerreinen?
- Hoe bieden we voldoende perspectief voor clusters van grootschalige en perifere detailhandel?
- Hoe geven we voldoende ruimte met openingstijden (mede in relatie tot evenementen, supermarkten, perifere detailhandel, nachtwinkels)?
- Hoe zorgen we voor een aantrekkelijk aanbod dagelijkse aankopen dicht bij huis?
- Hoe gaan we om met de mogelijkheden die voortkomen uit de ontwikkeling van e-commerce?
- Hoe gaan we om met branchevervaging en -verbreding op perifere detailhandelslocaties?

Besluitvorming

Burgemeester en Wethouders stemden in januari 2016 in met de voorlopige keuzes in de nieuwe detailhandelsvisie. De gemeenteraad werd geïnformeerd in een raadsbrief.

De keuzes uit de eerste stap zijn verder uitgewerkt en onderbouwd. De gemeenteraad neemt in juli 2016 een definitief besluit over deze visie. Het besluitvormingsproces is zo gepland dat de behandeling in de gemeenteraad vrijwel synchroon loopt met de besluitvorming over de horecavisie en de evaluatie van de binnenstadsvisie.

Relatie met ander beleid

De detailhandelsvisie heeft een directe relatie met andere visies en richtinggevende kaders. Dat zijn met name: de Arnhemse Binnenstad (2015), Horecavisie (2016), Uitnodigingsagenda MIRT (2015), Visie op Transformatie (2015), Economische Agenda (2013), Verruiming winkeltijden (2015), Regionaal Programma Detailhandel (2013) en Kwartieren in de binnenstad. Daarnaast zijn meer sectorale nota's op het gebied van onder meer cultuur, wonen en mobiliteit van belang, net als (wettelijke) beleidskaders op Europees, landelijk, provinciaal en regionaal niveau. Er is een overzicht opgenomen in bijlage 4.

WINKELCENTRUM
PRESIKHAAF

2. Een toonaangevende winkelstad

Er zijn veel factoren die bepalen waar een consument artikelen koopt. De consument van nu is mede door het internet heel goed geïnformeerd, kritisch en prijsbewust. Bovendien is hij of zij vaak zeer mobiel. Winkels en winkelgebieden moeten optimaal aansluiten bij het veranderende consumentengedrag. Zo niet, dan gaan klanten elders winkelen.

Consumenten kiezen een winkelgebied vaak niet alleen vanwege de aard en omvang van het (winkel)aanbod. Ook de kwaliteit van de winkelomgeving speelt een rol: de algehele uitstraling bepaalt in belangrijke mate de aantrekkingskracht. Die uitstraling wordt bepaald door een veelheid van aspecten, zoals de aanwezige formules, de mix met andere functies, sfeer/gezelligheid, openbare ruimte, bereikbaarheid en parkeermogelijkheden.

Er zijn signalen dat Arnhem de afgelopen jaren geleidelijk aan terrein heeft verloren als winkelstad. Eerst werd Arnhem vaak de vijfde winkelstad van Nederland genoemd, nu komt de stad minder voor in de lijstjes van topwinkelsteden. Uit onderzoek blijkt dat de bezoekersaantallen aan de binnenstad in 2015 toenamen maar de verblijfsduur en de bestedingen afnamen. Blijkbaar sluit het aanbod van winkels en winkelgebieden niet meer helemaal goed aan op de wensen en behoeften van de consumenten. Dit komt ook naar voren uit een onderzoek naar de koopbehoeften van de (potentiële) Arnhemse consument.

Boodschappen doen en winkelen

De wensen en behoeften van de consument hangen sterk samen met hun profiel (gezinssituatie, leeftijd, inkomensniveau, etc.) en met hun aankoopdoel en winkelgedrag. Bij boodschappen halen of doelgericht een aankoop doen, zijn gemak en efficiëntie belangrijk. Factoren zoals keuzemogelijkheden, bereikbaarheid en goede parkeervoorzieningen spelen dan een zwaarwegende rol. Bij een middagje recreatief winkelen zijn meestal andere dingen belangrijk, zoals veel winkels bij elkaar, een prettige omgeving en een goede bereikbaarheid per openbaar vervoer.

Het koop- en bezoekdoel bepalen dus in belangrijke mate het koopgedrag van de consument. Winkelgebieden moeten hier zo goed mogelijk op zijn afgestemd. Daarbij is ook de identiteit en profilering van groot belang, want winkelgebieden moeten de doelgroepen aanspreken waar ze zich op richten. Dit draagt bij aan het onderscheidend vermogen en de onderlinge aanvulling van winkelgebieden.

Doel en ambitie

We willen samen met betrokken partijen werken aan het versterken van een evenwichtige en duurzame detailhandelsstructuur met hoogwaardige, gevarieerde en uitgebreide detailhandelsvoorzieningen voor de (boven-) regionale consument. Tegelijk werken we samen aan een goed perspectief voor investeringen door ondernemers en marktpartijen.

Daarnaast streven we diverse subdoelen na:

- Groei van de werkgelegenheid in de detailhandel;
- Toename bestedingen (verlengde verblijfsduur) en investeringen;
- Toename van het aantal bezoekers aan detailhandelsvestigingen (verhoging van de koopkrachtbinding en -toevloeiing).

We willen Arnhem terugbrengen in de top 10 van winkelsteden in Nederland

Om te bepalen in welke mate Arnhem het bovengenoemde doel bereikt, kijken we onder meer naar de volgende aspecten:

- Een aantrekkelijk aanbod aan commerciële voorzieningen (winkels, horeca, cultuur, leisure), met een aantrekkelijke verhouding tussen winkelketens en lokale detaillisten en variatie in soorten winkels/branches;
- Minder winkelleegstand (in relatie tot andere vormen van leegstand);
- Hogere beoordeling van de bezoekers van winkelvoorzieningen (bezoekers enquête);
- Een heldere ruimtelijke structuur met een hoogwaardige openbare ruimte;
- Veilige winkelgebieden;
- Goede marketing en promotie (resultaten, pers/publiciteit);

- Goede bereikbaarheid (vindbaarheid) en toegankelijke parkeervoorzieningen;
- Optimale samenwerking tussen publieke- en private partijen.

We controleren en beoordelen of we het doel en de subdoelen bereiken door gebruik te maken van gegevens uit bronnen zoals het Regionaal Koopstromenonderzoek, de Regionale Monitor Detailhandel, de Atlas Nederlandse gemeenten, de Binnenstadsmonitor, Arnhem Binnenstad Index en de kengetallen van Locatus.

3. De rol van de gemeente

De gemeente wil op diverse manieren bijdragen aan een grotere aantrekkelijkheid van de detailhandel in Arnhem. Dit hoofdstuk gaat in op een aantal aspecten daarvan.

Ruimte geven voor initiatieven

We willen aansluiten bij onderscheidende initiatieven vanuit de markt die de Arnhemse winkelstructuur vernieuwen en versterken. Dat doen we door investeerders te verleiden om plannen te concretiseren. Graag sluiten we aan bij ideeën die vanuit de stad komen, waar draagvlak voor is en waar energie achter zit. Hiertoe zullen wij vanuit de gemeente actief acquisitie voeren met als doel aantrekkelijke concepten naar Arnhem te halen. Daarbij geven we zo nodig heldere kaders en voeren we regie op hoofdlijnen. Een recent voorbeeld is de verruiming van de winkeltijden. Onze houding is om initiatieven mogelijk te maken, ook als er soms (wettelijke) redenen zijn om dat niet te doen. Juist op het gebied van detailhandel (en horeca) denken we mee vanwege het belang van een duurzaam aantrekkelijk voorzieningenniveau. Dat doen we in regionaal verband (Intergemeentelijk Overleg Detailhandel) bij ontwikkelingen met een mogelijk effect op de regionale detailhandelsstructuur.

Samenwerken met marktpartijen

Tijdelijke initiatieven kunnen een belangrijke rol spelen in de aantrekkingskracht van de stad en het testen van nieuwe winkelconcepten. We moeten aansluiten bij marktpartijen en met hen gezamenlijk acties oppakken. Het gaat over samenwerking met individuele partijen én met georganiseerde verbanden (eigenaren, ondernemers, winkeliers, etc.). Een goede organisatiegraad is een belangrijke voorwaarde voor een vruchtbare samenwerking. Om onze samenwerking met marktpartijen te ondersteunen, hebben we in mei 2016 een Retaildeal gesloten. Een Retaildeal betekent dat gemeenten afspreken een visie te ontwikkelen waar ze heen willen met hun winkelgebieden én dat ze met alle betrokken partijen om de tafel gaan om die visie in de praktijk ook waar te maken.

Om Arnhem beter op de kaart te zetten, is het belangrijk dat partners in de (binnen)stad actief met elkaar de samenwerking aangaan. De partners hebben naast een individueel belang in de meeste gevallen ook een gezamenlijk belang. In winkelcentra stuurt de eigenaar vaak de samenwerkingsverbanden, terwijl een goede onderlinge samenwerking tussen ondernemers ook van belang is. Vaak is de organisatiegraad niet optimaal. De gemeente wil proberen die samenwerking aan te jagen door eerste stappen te initiëren, bijvoorbeeld met de herintroductie van het Platform Detailhandel & Horeca.

Samen investeren in (nieuwe) bedrijvigheid

Samen met marktpartijen willen we vernieuwende en in Arnhem ontbrekende winkelconcepten aantrekken. In het acquisitiebeleid leggen we de nadruk op de binnenstad en gaan we met strategische partners acties op touw zetten. Daarnaast geven we blijvend aandacht aan structurele contacten met de ondernemers, winkeliers, eigenaren en belangenvertegenwoordigers.

Om detailhandel te laten floreren, gaat het niet om het concept alleen, maar ook om de omgeving. Investeringen in de openbare ruimte, duurzaamheid (effectiever energieverbruik detailhandel) en andere randvoorwaarden dragen sterk bij aan de aantrekkelijkheid van Arnhem als winkelstad.

Monitoren van de omvang van detailhandel

Arnhem biedt veel detailhandel. We geven vooral vernieuwende vormen, concepten met onderscheidend vermogen en ideeën met toegevoegde waarde ruim baan. Soms is er sprake van een overschot aan dezelfde soorten detailhandel, detailhandel die te weinig met de tijd is meegegaan, of 13 in een dozijn detailhandel. Ook daar hebben we aandacht voor. We zijn actief in het voorkomen van overprogrammering van detailhandel in de regio en maken in regionaal verband afspraken om te voorkomen dat er te veel detailhandel komt (Regionale Programmering Werklocaties). In dat kader zorgen we voor een actueel inzicht in de koopstromen (Regionaal Koopstromenonderzoek).

In de stad zelf zijn we actief en succesvol in het omzetten van leegstand (onder meer in de detailhandel) naar andere functies. De aanpak van leegstand heeft prioriteit in de binnenstad en rondom de winkelconcentraties van Kronenburg en Presikhaaf.

In het verleden hebben we al maatregelen getroffen voor een gezondere balans tussen vraag en aanbod op de kantoren- en retailmarkt. Het gaat bijvoorbeeld om ca. 130.000 m2 bvo minder nieuwe kantoren (o.a. Schuytgraaf, Coehoorn, Gelredome) en ca. 60.000 m2 wvo nieuwe winkels (o.a. Zuidelijke binnenstad, Gelredome).

Sturen in ruimtelijke invulling

Initiatieven die afwijken van het geldende planologisch kader beoordelen we op basis van deze detailhandelsvisie. De visie is ook een kader voor het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen.

Bij nieuwe initiatieven kijken we naar de Ladder voor Duurzame Verstedelijking. De ladder geeft helderheid over de regionale behoefte aan nieuwe detailhandelsvormen (en de bijbehorende regionale effecten) en voorkomt dat detailhandel zich in het buitengebied vestigt (weidewinkels) als er alternatieven voorhanden zijn.

We hebben diverse planologische instrumenten tot onze beschikking (zie bijlage 4). Samen met de provincie zijn we verantwoordelijk voor een integraal locatiebeleid. Daarbij nemen we de aspecten veiligheid, hinder, verkeer aantrekkende werking en inpasbaarheid mee. Om de ruimtelijke kwaliteit te bevorderen, kunnen we in bestemmingsplannen eisen stellen aan de vestiging van bepaalde branches.

Tot slot speelt het handhavingsbeleid een belangrijke rol in het behoud van een duurzame detailhandelsstructuur. Daarmee kunnen we ongewenste ontwikkelingen beëindigen en langdurige leegstand tegengaan. De wijkteams zijn een belangrijke schakel om ongewenste ontwikkelingen te signaleren en om gewenste ontwikkelingen te stimuleren.

Maatwerk leveren waar nodig

Als initiatieven voor winkels en locaties niet aansluiten bij de kaders voor detailhandelsbeleid, leveren we maatwerk. Dit vraagt om zorgvuldigheid. Van belang is dat het initiatief een bijdrage kan leveren aan de versterking en vernieuwing van de lokale winkelstructuur en aansluit bij bredere beleidsdoelstellingen van de gemeente. Dit is niet altijd makkelijk te beoordelen. Bij maatwerk zal het gemeentebestuur een besluit nemen. Als ook een bestemmingsplanwijziging nodig is, besluit de gemeenteraad.

4. Onze accenten per winkelgebied

4.1 Algemene uitgangspunten

Het winkelaanbod moet aansluiten op de wensen en behoeften van de consument. Die kunnen per persoon en situatie verschillen. De een doet z'n dagelijkse boodschappen het liefst op de hoek van de straat, terwijl een ander de voorkeur geeft aan een grote supermarkt met een volledig aanbod. En bij het samenstellen van de warme maaltijd stellen consumenten andere eisen dan wanneer ze meubels kopen. De identiteit en profilering van winkelgebieden moet aansluiten bij het doel van de consument. We onderscheiden in het koopgedrag:

- Boodschappen doen;
- Doelgericht, laagfrequent aankopen doen;
- Recreatief winkelen.

In de optimale situatie versterken de verschillende typen winkelgebieden elkaar. In Arnhem onderscheiden we de volgende gebieden:

- Het hoofdwinkelcentrum in de Arnhemse binnenstad en deels ook omgeving daarvan: nadruk op recrea tief winkelen voor een (boven)regionale doelgroep met daarnaast een boodschappenfunctie voor de inwoners van Arnhem-Centrum;
- De stadsdeelcentra Presikhaaf en Kronenburg: combinatie van (efficiënt) recreatief winkelen en boodschap pen doen voor inwoners van het stadsdeel én inwoners uit de regio;
- Wijk- en buurtcentra en buurtsteunpunten: nadruk op dagelijkse boodschappen;
- Detailhandel op perifere locaties: nadruk op laag-frequent, doelgericht aankopen doen.

Arnhem heeft een groot winkelaanbod en in veel winkelgebieden staan panden leeg. Daarom is uitbreiding van het aanbod alleen mogelijk als dit de kwaliteit versterkt. We beoordelen nieuwe initiatieven op innovatief karakter, aanvulling op huidige detailhandelsstructuur, onderscheidend vermogen en de consumentenbehoefte. Om het aanbod te versterken, moeten we samenwerken met netwerken in de stad.

In de onderstaande tabel staan onze algemene uitgangspunten voor het detailhandelsbeleid:

Algemene uitgangspunten
1. Goede aansluiting van het detailhandelsaanbod op de wensen en behoeften van de consument;
2. Een evenwichtige structuur van winkelgebieden, afgestemd op het winkelgedrag;
3. Een verdere concentratie van winkelvoorzieningen in of aansluitend aan de aangewezen winkelgebieden, mogelijk in combinatie met andersoortige voorzieningen;
4. Dynamiek faciliteren;
5. Door regievoering de organisatiekracht en organisatiegraad in de detailhandel verbeteren;
6. Nieuwe detailhandelsontwikkelingen vooral beoordelen op aansluiting bij consumentenbehoeften, innovatief karakter en onderscheidend vermogen.

4.2 Recreatief winkelen

Accent op de binnenstad

Meer dan in het verleden leggen we de nadruk op detailhandelsontwikkelingen in de Arnhemse binnenstad. Dit doen we om de bovenregionale winkelfunctie te versterken. Consumenten en bezoekers moeten de weg terugvinden naar de binnenstad en daarbij spelen beleving en gastvrijheid een belangrijke rol. Dit vraagt om een goede inrichting van het gebied en meer nog een optimale dienstverlening van winkeliers aan hun (potentiele) klanten. Het helpt om consumenten in contact te brengen met andere belevingen in de stad of beziens-waardigheden. In de afgelopen jaren is de aantrekkingskracht van Arnhem verminderd. De bezoekersaantallen (zie bijlage 3) en de bestedingen in de detailhandel lopen terug. Diverse bronnen uit 2015 bevestigen dit, zoals de Binnenstadsmonitor van de gemeente, de Passantentellingen van Locatus en de InRetail Kerncijfers detailhandel.

Uit onderzoek naar de koopbehoeften van de (potentiële) Arnhemse/regionale consument blijkt dat deze ten dele goed wordt bediend. Er ontbreekt een aantal formules en andere formules sluiten niet aan bij de behoefte (Locatus, Smart Agent, Winkelen in Arnhem Centrum - Een doelgroepenanalyse van de consumenten die het winkelcentrum van Arnhem bezoeken, 2014).

Gezamenlijke acquisitie in de binnenstad helpt om ontbrekende vormen van detailhandel aan te trekken.

Inzet op een compactere binnenstad

We willen de binnenstad compacter maken en het kernwinkelgebied verkleinen. Bezoekers vinden dan makkelijker hun route en het kernwinkelgebied blijft interessant voor de grote ketens, eigenaren en beleggers. Onder kernwinkelgebied wordt verstaan Jansstraat, Grote Oord, Vijzelstraat, Ketelstraat en Roggestraat. Een compactere binnenstad betekent dat een aantal aanloopstraten ingevuld wordt met andere functies dan detailhandel. De straten om de winkel-as heen zullen vooral de Arnhemse identiteit uitdragen en kunnen Arnhem onderscheidend maken. Hier zijn in verhouding nu al meer lokale ondernemers gevestigd dan winkelketens. We streven in de binnenstad naar een evenredige mix tussen ketens en lokale winkeliers.

We duiden in de binnenstad verschillende gedeelten aan (Korenkwartier, Rozetkwartier, Musiskwartier, Eusebiuskwartier, Janskwartier, Rijnkwartier, Stegenkwartier). We kijken hoe we dit kunnen versterken. Elk kwartier streeft een eigen identiteit na. Dit draagt bij aan de herkenbaarheid van de binnenstad en zorgt voor onderscheidend vermogen. Ook willen we het voetgangersgebied en de (auto)bereikbaarheid beter op het compactere winkelgebied laten aansluiten.

Versterken van bijzondere mode

Onderscheidend vermogen is belangrijk voor de beleving en aantrekkingskracht. Arnhem heeft met mode een onderscheidende factor in handen. Dit komt o.a. door de aanwezigheid van ArtEZ en de andere creatieve beroepsopleidingen, het grote aandeel modewinkels, spin-offs van modeontwerpers en uitwisseling met Modekwartier.

Het is noodzakelijk om mode meer zichtbaar te maken in de binnenstad. We zetten er via acquisitie op in onderscheidende mode & designconcepten naar Arnhem te halen. Het Modekwartier kan dienen als bron voor startende modeontwerpers. Het verbinden van de binnenstad en het Modekwartier biedt potentie in het onderscheidend vermogen van Arnhem als winkelstad. De binnenstad krijgt zo een nadrukkelijker modeprofiel waarbij de verbinding tussen het Modekwartier en de binnenstad van Arnhem wordt benadrukt. We bieden ruimte aan pop-ups en experimenten die de hoogwaardige mode & design van onder andere afgestudeerden van ArtEZ zichtbaar maken.

Het Modekwartier in Klarendal is een authentieke volkswijk waar unieke en onderscheidende mode, design en horeca te vinden is. Het Modekwartier fungeert ook als broedplaats voor startende modeontwerpers. We zetten in op samenwerking tussen de verschillende ondernemersverenigingen, waardoor mode zichtbaar en merkbaar wordt voor de bezoekers. Die verbinding versterken we inhoudelijk, organisatorisch en fysiek.

Bijzondere mode wordt meer zichtbaar voor de bezoeker van de stad. Daaraan dragen ook evenementen bij zoals bijvoorbeeld het jaarlijkse Fashion en Design Festival Arnhem (juni) en State of fashion (2018).

Ruim baan voor mengvormen

Arnhem wil inspelen op 'blurring': mengvormen die vooral in de binnenstad kunnen bijdragen aan de beleving die de consument graag wil. In de Visie 'de Arnhemse Binnenstad' benoemen we reuringgebieden en luwtegebieden.
In luwtegebieden kan detailhandel prima samengaan met de functie wonen. En ook mengvormen met bijvoorbeeld een maatschappelijke functie of (dag)horeca kunnen hier plaats vinden, omdat ze aansluiten op de openingstijden van de detailhandel. Deze combinatie zorgt voor levendig wonen in de binnenstad zonder dat het na winkelsluitingstijden drukte geeft. Mengvormen met horeca, leisure, evenementen, ambachten, ondernemerschap of culturele voorzieningen die voor geluidsoverlast kunnen zorgen of ook na reguliere openingstijden open zijn, zouden in het reuringsgebied moeten landen.
Ook in stadsdeelcentra zijn mengvormen mogelijk, waarbij de nadruk ligt op combinaties met horeca en leisure.

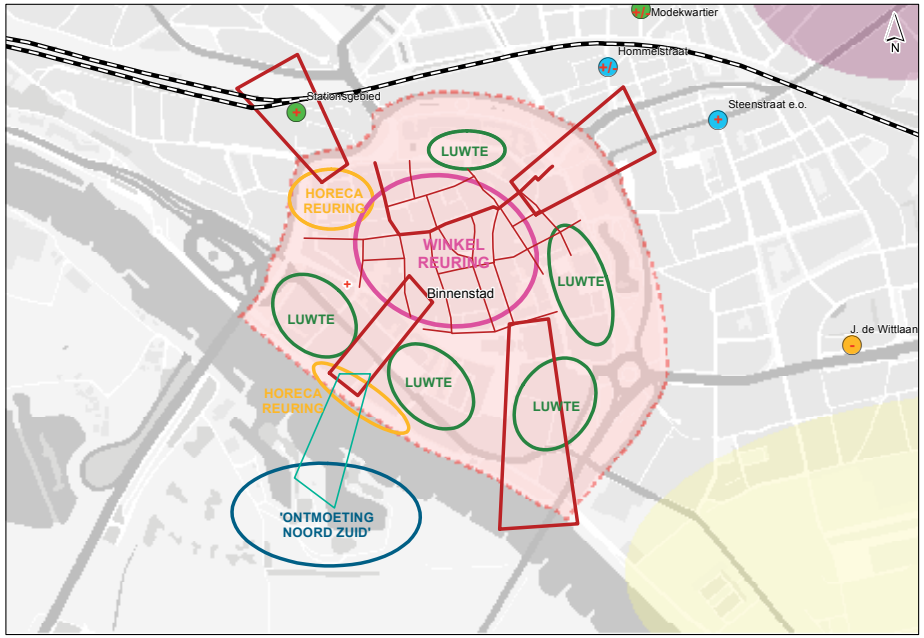

Diverse onderzoeken laten zien dat steden die een aantrekkelijk aanbod van verschillende functies (bezoekmotieven) combineren, sterk zijn (Platform31, Winkelgebied van de toekomst, 2014; PBL, De veerkrachtige binnenstad, 2015).

De randvoorwaarden voor winkelen in de binnenstad moeten dik in orde zijn

Goede bereikbaarheid en (goedkopere) parkeervoorzieningen dragen bij aan de beleving van een binnenstad. Relevant is dat de binnenstad voor alle typen vervoer vanuit alle richtingen goed te bereiken is, want de beleving van winkelen begint bij de aanrijroute en de bereikbaarheid. Zo dragen de plannen om de bus weer in de zuidelijke binnenstad te laten rijden bij aan de kwaliteit van Arnhem als gastvrije winkelstad. De bezoeker stapt midden in de het centrum uit en start direct met recreatief winkelen.

De consument wil niet zondermeer voor parkeren betalen en (buur)gemeenten verlagen de parkeertarieven of maken parkeren gratis. Ook wij kijken momenteel naar het parkeren. Naast optimale parkeervoorzieningen zorgen goede bewegwijzering in en rond de binnenstad voor goede bereikbaarheid en een gevoel van gastvrijheid.
De uitstraling van het openbaar gebied en de panden zijn mede bepalend voor de aantrekkingskracht. De kwaliteit van de openbare ruimte moet van topniveau zijn.
Veiligheid is een basisvoorwaarde (I&O Research, Veiligheidsmonitor, 2015).

De binnenstad van Arnhem beschikt over het hoogste niveau van het Keurmerk Veilig Ondernemen Winkelgebied (KVO-W). De binnenstad van Arnhem heeft namelijk 5 sterren.

In de Evenementenvisie hebben we opgenomen dat we streven naar één beeldbepalend evenement per jaar. Ook dit draagt bij aan beleving in de binnenstad. Het aantrekken en faciliteren van onderscheidende evenementen die passen bij het karakter van de stad is hier een onderdeel van. De detailhandel in de binnenstad heeft er baat bij om aansluiting te zoeken bij deze evenementen om de beleving te versterken.

In de directe nabijheid van de binnenstad liggen het Modekwartier, park Sonsbeek en Meinerswijk. Deze combinatie van binnenstad, mode en groen is interessant en uniek.

Stadsdeelcentrum biedt recreatief winkelen voor lokale en regionale consument

We leggen het accent bij winkelen in de binnenstad, maar ook in en rond de stadsdeelcentra Kronenburg en Presikhaaf zijn ontwikkelingsmogelijkheden. De stadsdeelcentra bedienen een lokale en regionale doelgroep die een combinatie van recreatief winkelen en dagelijkse boodschappen waardeert. De huidige voorzieningen sluiten hierop aan en daarmee hebben de stadsdeelcentra een realistisch toekomstperspectief. De recreatieve aantrekkingskracht van de binnenstad geven we prioriteit boven die van de stadsdeelcentra. Zo zullen we ontwikkelingen ook beoordelen.

Uitgangspunten recreatief winkelen

- De (boven)regionale aantrekkingskracht van de binnenstad versterken;
- Mengvormen tussen detailhandel en andere functies hoofdzakelijk mogelijk maken in de binnenstad;
- Streven naar een compacter en overzichtelijk kernwinkelgebied en de winkelstructuur versterken;
- Meer inzetten op het onderscheidend vermogen van mode en dit zichtbaar maken in de binnenstad;
- De kwaliteit van de binnenstad verbeteren door gastvrijheid te stimuleren;
- De kwaliteit van de binnenstad versterken door de openbare ruimte en het kwaliteitsbeeld te optimaliseren;
- Goede bereikbaarheid van de binnenstad en de parkeerfaciliteiten laten aansluiten bij de consumentenbehoefte;
- Recreatieve aantrekkingskracht van de binnenstad krijgt prioriteit boven ontwikkelingen in de stadsdeelcentra Kronenburg en Presikhaaf.

4.3 Dagelijkse boodschappen

Versterken en clusteren van voorzieningen voor dagelijkse aankopen nabij de woonomgeving

Praktijkvoorbeelden laten zien dat een enkele solitaire vestiging van een winkel niet altijd rendabel is. Clustering van enkele, aanvullende winkels zorgt dat ze elkaar versterken en daarmee groeit de levensvatbaarheid van een wijk- /buurtcentrum of buurtsteunpunt. Uitgangpunt is ook dat we geen nieuwe solitaire supermarkten toestaan.

Het is voor de aantrekkelijkheid van woongebieden belangrijk dat er in elke wijk een aantal winkels is waar bewoners voor hun dagelijkse boodschappen terecht kunnen. Vaak is dit een supermarkt met enkele aanvullende zaken in een buurtsteunpunt of (klein) wijkcentrum. Het is belangrijk dat er een supermarkt aanwezig is om de overige winkels levensvatbaar te houden. Deze zorgt dagelijks voor voldoende aanloop van potentiële kopers. We kunnen echter moeilijk sturen op de aanwezigheid van (typen) winkels.

Aan de randen van Arnhem doen veel inwoners hun boodschappen in buurgemeenten, want voor consumenten speelt uiteraard niet de gemeentegrens een rol, maar gemak en bereikbaarheid. (bijlage 5: Detailhandelsvoorzieningen in buurgemeenten) In diverse gedeelten van Arnhem zijn naar verhouding weinig voorzieningen aanwezig.

In Arnhem-Noord/Oost en Arnhem-West is naar verwachting nog ruimte voor een extra supermarkt. We hebben beide gebieden opgenomen als een zoekgebied voor uitbreiding. De uiteindelijke locatie zal worden bepaald door marktontwikkelingen. Als er een initiatief in dit zoekgebied komt, zullen we actief meedenken.
Daarbij kijken we ook naar verplaatsingen en uitbreiding van bestaande supermarkten. Uiteraard moet deze ontwikkeling aansluiten op de wijkplannen en bijdragen aan een kwalitatieve impuls van het voorzieningenniveau. De overige delen van de stad kennen een solide structuur van voorzieningen voor dagelijkse aankopen. Uitbreidingen liggen in die delen niet voor de hand.

Herstructurering bij buurtsteunpunten zonder toekomstperspectief

Arnhem-Noord kent een fijnmazige detailhandelsstructuur. Er zijn relatief veel buurtsteunpunten en wijkcentra. Op deze locaties is relatief veel leegstand, waardoor het toekomstperspectief soms slecht is. Het is uitgesloten dat al deze winkelstrips in de toekomst weer optimaal functioneren en rendabel zijn. Ook hier geldt dat clustering voor een ommekeer kan zorgen. Belangrijk is dat er in de wijken keuzes worden gemaakt voor plaatsen waar detailhandel kan plaatsvinden en waar niet. Dit ook in samenhang met maatschappelijke en sociale wijkvoorzieningen. Een voorbeeld is het wijkontwikkelplan Malburgen, waar 3 locaties zijn aangewezen voor detailhandel en waar de betrokken partners er zo veel mogelijk op sturen om deze succesvol te maken.

Na 3 jaar leegstand kan de bestemming vervallen

We stimuleren herstructurering en gaan handhaven op leegstand. Met name bij buurtsteunpunten kan de gemeente na 3 jaar leegstand de bestemming detailhandel van het pand afhalen. Met dit instrument kunnen we een goede detailhandelsstructuur in de stad en wijken sturen. We gaan in gesprek met bestaande ondernemers om mogelijkheden tot clustering te verkennen. In bijlage 8 wordt weergegeven hoe dit proces eruit ziet voor de kansarme buurtsteunpunten en solitaire supermarkten.

Uitgangspunten dagelijkse boodschappen

1. Versterken en clusteren van (niet-solitaire) voorzieningen voor dagelijkse aankopen in of nabij de woonomgeving;
2. Goede spreiding en afdekking van het woongebied met voorzieningen voor dagelijkse aankopen. Nieuwe supermarkten alleen in zoekgebieden;
3. Herstructurering aanmoedigen bij detailhandelslocaties zonder toekomstperspectief en overwegen na 3 jaar leegstand de detailhandelsbestemming laten vervallen.

4.4 Doelgericht winkelen

Perifere detailhandel (PDV) clusteren, aansluitend op consumentenbehoeften

Door het clusteren van perifere detailhandel ontstaan er meer centrale, goed bereikbare locaties in de stad die gericht zijn op doelgericht winkelen. Door dit koopmotief vormen de bedrijven geen concurrentie met het winkelaanbod in de binnenstad. Een van de locaties in Arnhem is de 'woonboulevard' in Arnhem-Zuid, met artikelen voor 'in en om het huis'. Op perifere locaties is vaak voldoende parkeerruimte en zijn de huurprijzen relatief laag.

Het clusteren van perifere detailhandel sluit aan op onze 'Visie op transformatie' uit 2015. In deze visie geven we ook aan dat we slechts zeer beperkt mogelijkheden voor perifere detailhandel op bedrijventerreinen bieden. Dit om concurrentie met overige vormen van detailhandel (met name in de binnenstad) te voorkomen. Door hier actief op te sturen, voorkomen we verdere verstoring van de detailhandelsstructuur. In de stadsbrede (strategische) visie op bedrijventerreinen zullen we dit verder uitwerken. We staan perifere/grootschalige detailhandelsontwikkelingen buiten het kernwinkelgebied niet toe, tenzij aangesloten wordt bij bestaande clusters/concentraties voor perifere en/of grootschalige detailhandel en voorzien wordt in een consumentenbehoefte.

Bij een initiatief dat als "Grand Cru" kan worden beschouwd, kan wel medewerking worden verleend. Dit zijn detailhandelsbedrijven die qua karakter, uitstraling, ligging, concept, aard en omvang van het assortiment en eisen ten aanzien van bereikbaarheid en logistieke omstandigheden bijdragen aan een sterke uitstraling van het gebied, en die vanwege uniciteit iets toevoegen aan het bestaande bod in de stad of de regio. Bij de beoordeling van aanvragen kijken we zoveel mogelijk naar de specifieke omstandigheden en hebben we de mogelijkheid om gemotiveerd van het gestelde richtinggevende kader af te wijken.

Detailhandel op bedrijventerreinen

Op dit moment zijn er al veel detailhandelsvestigingen op bedrijventerreinen. De vestiging was in het verleden mogelijk door een specifieke functie voor detailhandel toe te voegen aan het pand. Dit betekent dat wanneer het betreffende bedrijf vertrekt er alleen eenzelfde type detailhandel voor in de plaats kan komen, of een andersoortig bedrijf dat op een bedrijventerrein past. Detailhandel is dus niet zondermeer toegestaan op bedrijventerreinen.

Verdere uitbreiding van perifere detailhandel op bedrijventerreinen staan we buiten de bestaande vestigingslocaties niet toe. Op de werklocatie Rijnpark (voorheen Westervoortsedijk) onderzoeken we de mogelijkheden voor clustering van bestaande perifere detailhandel.

Pick-up points op goed bereikbare locaties, aansluitend op detailhandelsstructuur

We onderscheiden 2 typen pick-up-points. De 'Store-based' afhaalpunten zijn winkels waar consumenten pakketjes ophalen en brengen. We staan deze vorm toe in de binnenstad, stadsdeelcentra, wijk- en buurtcentra, bij buurtsteunpunten en op locaties voor bijzondere bewinkeling. De tweede vorm zijn 'Stand alone' afhaalpunten, zoals ophaalpunten van supermarkten. Ze liggen op makkelijk bereikbare locaties langs doorgaande wegen. Webwinkels in de vorm van afhaalpunten zonder showroom/verkoopruimte, kunnen zich ook buiten bestaande winkelgebieden vestigen. De ontwikkelingen op dit gebied gaan snel en zijn onvoorspelbaar, zodat we hier wellicht nog verder op moeten anticiperen.

Uitgangspunten Doelgericht winkelen

1. Initiatieven voor doelgericht winkelen alleen buiten het kernwinkelgebied als ze niet inpasbaar zijn in de binnenstad, aansluiten op consumentenbehoeften en in geclusterde vorm;
2. Pick-up-points alleen op goed bereikbare locaties, bij voorkeur aansluitend op de detailhandelsstructuur;
3. Perifere en grootschalige detailhandel zo veel mogelijk clusteren binnen de bestaande detailhandelsstructuur.

Jan Linders
Al 50 jaar
1+1

BOERMA

FRUIT

4.5 Mogelijkheden voor nieuwe detailhandel

Onderstaande tabel vat de mogelijkheden voor nieuwe detailhandelsvormen samen, onderverdeeld naar koopmotief en winkelstructuur. De tabel is een vereenvoudigde versie van de keuzes uit deze visie, zonder ruimte voor nuances. De tabel kan het beste gelezen worden in combinatie met onderstaande kaart: Perspectief detailhandel Arnhem. De indeling van de huidige winkelgebieden staat in bijlage 2.

Koopmotief naar Winkelstructuur	Dagelijkse aankopen/ boodschappen	Recreatief/ vergelijkend winkelen	Doelgerichte, laagfrequente, volumineuze aankopen	Pick-up points
Binnenstad	Ja	Ja	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Stadsdeelcentra Kronenburg en Presikhaaf	Ja	Ja, mits geen bovenregionale functie	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Wijk- & buurtcentrum	Ja	Nee, tenzij wijkverzorgend	Nee	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Buurtsteunpunt	Ja	Nee	Nee	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Bijzondere, thematische bewinkeling	Ja, mits passend binnen thema	Ja, mits passend binnen thema	Ja, mits passend binnen thema	Ja, mits passend binnen thema
Solitaire perifere grootschalige detailhandel	Nee	Nee	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar (uitgezonderd GDV)	Nee

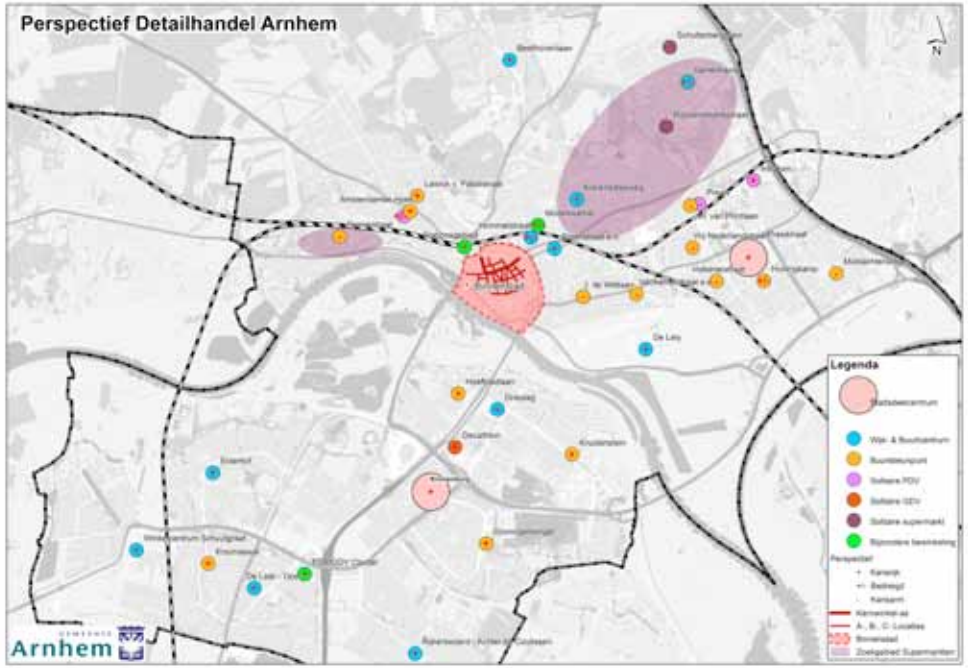

4.6 Bijzondere bewinkeling

Naast de verkoop in fysieke winkels en internetverkoop zijn er diverse vormen van bijzondere detailhandel zoals markten en straatverkoop. Voor deze bijzondere detailhandel nemen we in deze visie alleen de uitgangspunten op die samenhangen met de gehele detailhandelsstructuur. Voor een aantal vormen van bijzondere detailhandel staan regels in gemeentelijke verordeningen, met name de Marktverordening (2004) en de Algemene Plaatselijke Verordening (met name artikel 5.2.2 Venten, artikel 5.2.3 Standplaatsen, artikel 5.2.4 Snuffelmarkten).

Ons algemene uitgangspunt is dat we bijzondere detailhandel toestaan als consumenten er behoefte aan hebben, deze aanvullend is aan de bestaande detailhandelsstructuur en er geen negatieve invloed is op de bestaande detailhandel.

Warenmarkten en standplaatsen
Voor warenmarkten en standplaatsen hebben we aparte beleidsnota's gemaakt. Arnhem kiest ervoor om warenmarkten en standplaatsen zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande detailhandelsvoorzieningen.

Venten en colportage
Venten is zonder vergunning toegestaan, behalve in de binnenstad (het gebied binnen de singels) en de Steenstraat. Deur-tot-deur verkoop en verkoop aan huis is toegestaan, omdat dit de bestaande detailhandelsstructuur niet aantast. Verkoopbeurzen staan we niet toe, omdat die de bestaande structuur kunnen aantasten, en omdat toestaan kan leiden tot precedentwerking. Het zorgt voor verdere verspreiding van het winkelaanbod en roept ongewenste verkeersbewegingen op. Voor de verkoop van (in hoofdzaak zelf geproduceerde) boerderijproducten maken we een uitzondering.

Ondergeschikte detailhandel (nevenactiviteit)
Detailhandel als nevenactiviteit bij een bedrijf met een andere hoofdactiviteit staan we toe als de detailhandel een relatie heeft met de productie gebonden bedrijvigheid. Deze detailhandel moet bovendien ondergeschikt zijn qua benutte bedrijfsruimte.

Detailhandel bij benzineverkooppunten
Voor de winkels bij motorbrandstoffenverkooppunten gaan we uit van een beperkte omvang (maximaal 100 m^2 bvo). Het assortiment moet primair gericht zijn op automobilisten.

Detailhandel bij instellingen, sportterreinen, musea, ziekenhuizen en kringloopwinkels
Detailhandel in deze vorm is toegestaan, mits de omvang en invulling passen bij de hoofdfunctie. De detailhandel moet bovendien ondergeschikt zijn aan de hoofdactiviteit. Verkoop mag niet concurreren met de reguliere winkelgebieden.

Nachtwinkels
De gemeente kan ontheffing verlenen van de winkeltijden en vergunning geven voor een nachtwinkel. Deze mag open zijn van 22.00 u tot 6.00 uur. Spreiding van de winkels over de stad is gewenst. Ons uitgangspunt is één nachtwinkel per 15.000 inwoners, zodat we maximaal 10 nachtwinkels kunnen toelaten. We kunnen vergunningen weigeren op grond van woon- en leefklimaat of openbare orde.

5. Actiepunten

In de voorgaande hoofdstukken hebben we een aantal concrete actiepunten benoemd. Deze hebben we hieronder samengevat. Diverse activiteiten zullen door ondernemers zelf of samen met de gemeente worden uitgevoerd. Een aantal van de opgesomde acties loopt al. We zien voor onszelf veelal een rol als aanjager en verbinder en ondersteunen partners als dat wenselijk is. We nodigen ondernemers uit om acties op te pakken.

	Actiepunt	Resultaat	Termijn actie
	Algemene structuur		
1.	Uitvoeren koopstromenonderzoek regio Arnhem-Nijmegen	Aansluiting op (consumenten)behoeften	2016
2.	Onderzoeken inzet instrumenten (incl. handhaving) bij 3 jaar leegstand	Verminderen detailhandelsbestemming, meer clustering	2016
3.	In kaart brengen ontbrekende winkelconcepten naar behoeftes Arnhemse consument.	Aansluiting op (consumenten)behoeften	2016
4.	Investeren in topkwaliteit openbare ruimte	Versterken onderscheidend vermogen als winkelstad	continu
5.	Deelnemen aan verkiezing Beste Binnenstad	Aansluiting op (consumenten)behoeften	2018
	Organisatiekracht en -graad		
1.	Versterken samenwerken met retail- stakeholders o.a. gericht op sturen op clustering	Meer clustering	continu
2.	Afsluiten Retaildeal	Versterken organisatiegraad	mei 2016
3.	Initiëren Platform Detailhandel & Horeca	Versterken samenwerking retail-stakeholders	2016
4.	Organiseren jaarlijks overlegmoment per supermarktorganisatie	Versterken en clusteren van voorzieningen voor dagelijkse aankopen nabij de woonomgeving	Jaarlijks
	Recreatief winkelen		
1.	Deelnemen aan pilots die de aantrekkingskracht van de binnenstad bevorderen: stedelijke herverkaveling, ontslakken, experimenteerruimte, pop-up concepten.	Versterken onderscheidend vermogen als winkelstad	2016
2.	Aanjagen van mengvormen in het kernwinkelgebied	Mengvormen in binnenstad mogelijk maken	2016
3.	Benaderen van ontbrekende winkelconcepten samen met strategische retailpartners in de binnenstad	Aansluiting op (consumenten)behoeften	continu
4.	Samen met Platform Binnenstad Arnhem de binnenstadsmonitor uitvoeren	Aansluiting op (consumenten)behoeften	Jaarlijks
5.	Verkennen vestigingsmogelijkheden ondernemers Modekwartier aansluitend op kernwinkelgebied	Versterken onderscheidend vermogen als winkelstad	2017

	Actiepunt	Resultaat	Termijn actie
6.	Onderzoeken versterking verbindingen Modekwartier en binnenstad.	Versterken onderscheidend vermogen als winkelstad	2017
7.	Onderzoeken compacter voetgangersgebied, (auto)bereikbaarheid binnenstad, parkeer-mogelijkheden (incl. tarieven) en bewegwijzering.	Compacter kernwinkelgebied	2016-2017
8.	Ondersteunen transformatie aanloop-straten (incl. Gele Rijdersplein) van detailhandel naar meer wonen, werken en verblijven.	Compacter kernwinkelgebied	continu
9.	Inzetten op onderscheidend karakter van het Stegenkwartier (incl. 7straatjes)	Versterken onderscheidend vermogen als winkelstad	continu
	Dagelijkse boodschappen		
1.	Implementeren rol wijkteams leefomgeving bij detailhandel in wijken	Versterken en clusteren van voorzieningen voor dagelijkse aankopen nabij de woonomgeving	2016
2.	Onderzoeken marktbehoefte supermarkten	Versterken en clusteren van voorzieningen voor dagelijkse aankopen nabij de woonomgeving	2016
	Doelgericht winkelen		
1.	Streven naar clusteren van perifere detailhandel op goed bereikbare locaties	PDV/GDV clusteren	continu
2.	Verkennen verkleuring Westervoortsedijk (Rijnpark)	PDV/GDV clusteren	2016

Bijlage 1: Definities

Detailhandel
Verkoopkanaal voor goederen rechtstreeks aan de eindgebruiker.
Detailhandel (als activiteit)
Het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder de uitstalling ten verkoop, verkopen en/of leveren van goederen aan de uiteindelijke gebruiker of verbruiker.
Dagelijkse boodschappen / aankopen
Voedings- en genotmiddelen en artikelen op het gebied van persoonlijke verzorging. In de praktijk gaat het hierbij om supermarktaanbod, aanbod in speciaalzaken, drogisterij- en parfumeriezaken
Niet-dagelijkse boodschappen / aankopen
Alle artikelen die niet behoren tot de dagelijkse artikelensector.
Winkelverkoopvloeroppervlak (wvo)
Winkelruimte die voor de consument toegankelijk is (dus exclusief magazijn, kantoor, etalage, etc.).
Bruto vloeroppervlakte (bvo)
Ook wel bebouwd oppervlak van een ruimte of een groep van ruimten: de oppervlakte, gemeten op vloerniveau langs de buitenomtrek van de opgaande scheidingsconstructies, die de desbetreffende ruimte of groep van ruimten omhullen. Meten vindt plaats op basis van NEN 2580.
Koopkrachtbinding
Mate waarin inwoners van een bepaald gebied hun bestedingen doen bij winkels die in dat gebied gevestigd zijn.
Koopkrachttoevloeiing
Mate waarin inwoners van buiten een gebied detailhandelsbestedingen plaatsen bij winkels die in dat gebied gevestigd zijn (aandeel omzet van buiten).
Perifere detailhandelsvestigingen (PDV)
Detailhandel op locaties buiten reguliere winkelcentra, bijvoorbeeld bedrijventerreinen, langs grote wegen, etc. Toegelaten branches in het tot voor kort geldende Rijksbeleid: auto's, boten, caravans, brand- en milieugevaarlijke stoffen, tuincentra, bouwmarkten, de gehele woninginrichtingsbranche, keukens en sanitair. Perifere detailhandel had de branchering als criterium. Met de komst van de Nota Ruimte is het PDV-beleid vervallen.
Grootschalige detailhandelsvestigingen (GDV)
Winkels met minimaal 1.500 m² bedrijfsvloeroppervlak, zoals tot voor kort in het Rijksbeleid toegelaten op daarvoor aangewezen GDV-locaties (13 stedelijke knooppunten). Met het eerder in de Vijfde Nota gepresenteerde beleid is GDV vervallen. Grootschalige detailhandel had oppervlakte als criterium, niet de branchering (zie ook PDV).
Supermarkt van moderne omvang
Service-supermarkten hebben circa 1.500 – 1.800 m² winkelvloeroppervlak. Moderne discounters circa 1.000 – 1.200 m².
Pick-up points
Er zijn twee typen pick-up points: 'Storebased' afhaalpunten bij/in winkels (eventueel met showroom/verkoopruimte), in of aansluitend aan winkelconcentraties. Consumenten halen en brengen hier pakketjes. 'Stand alone' afhaalpunten van bijvoorbeeld supermarkten zijn makkelijk bereikbare locaties langs doorgaande wegen, zonder showroom/verkoopruimte.

Bijlage 2: Overzicht huidige winkelgebieden

Winkelgebieden	Gespecificeerd
Binnenstad	Gebied binnen de singels (Indeling a.d.h.v. passantentelling Locatus, Retailscan): A. 15.000 - 30.000 passanten per dag Jansstraat, Grote Oord, Vijzelstraat, Ketelstraat en Roggestraat (kernwinkelgebied) B. 3000 - 15.000 passanten per dag Bakkerstraat, Bentinckstraat, Bovenbeekstraat, Brouwersplein, Hemelrijk, Jansstraat, Kerkstraat, Klarestraat, Kleine Oord, Koningstraat, Marienburgstraat, Rijnstraat, Weverstraat C. 0 - 3000 passanten per dag Beekstraat (+B2), Broerenstraat, Gele Rijdersplein, Jansbinnensingel, Jansplein, Korenstraat, Kortestraat, Looierstraat, Nieuwstad (+B2), Walstraat, Wielakkerstraat, Willemsplein (+B2), Zwanenstraat
Stadsdeelcentra	Winkelcentrum Kronenburg en Presikhaaf
Wijk- en buurtcentra	Beethovenlaan, De Drieslag, Elderhof, Geitenkamp, Hommelstraat, Klarendalseweg, De Lely, De Laar-Oost, Steenstraat e.o., Rijkerswoerd/ Achter de Coulissen, Schuytgraaf
Buurtsteunpunten	Amsterdamse hoek, Groningensingel/Vredenburg, Hoefbladlaan, (Malburgen-West), Honigkamp, Joh. De Wittlaan, Kruidenplein, De Laar-West/Kromme Wal, Lawick van Pabststraat, Valckenierstraat, Middachtensingel, Oranjestraat, Vrij Nederlandstraat, Volkerakstraat, W. van Pontlaan, Kroonse Wal
Bijzondere bewinkeling	Modekwartier (Mode/Design), Stationsgebied (Traffic), GDV/PDV-Cluster Arnhem Zuid (In en om het huis)
Solitaire perifere of grootschalige detailhandel	Amsterdamse Hoek, Praxis Schaapsdrift, Intratuin, Decathlon
Solitaire supermarkten	Schuttersbergplein (COOP), Roosendaalseweg (Jumbo)

Bijlage 3: Passanten Kernwinkelgebied

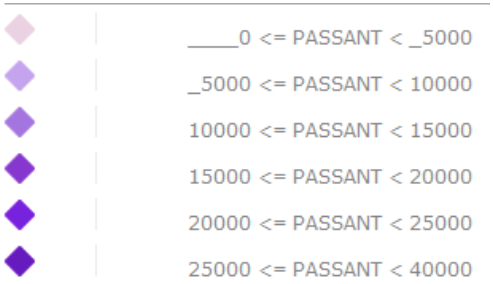

Bron: Locatus - cijfers voorjaar 2016

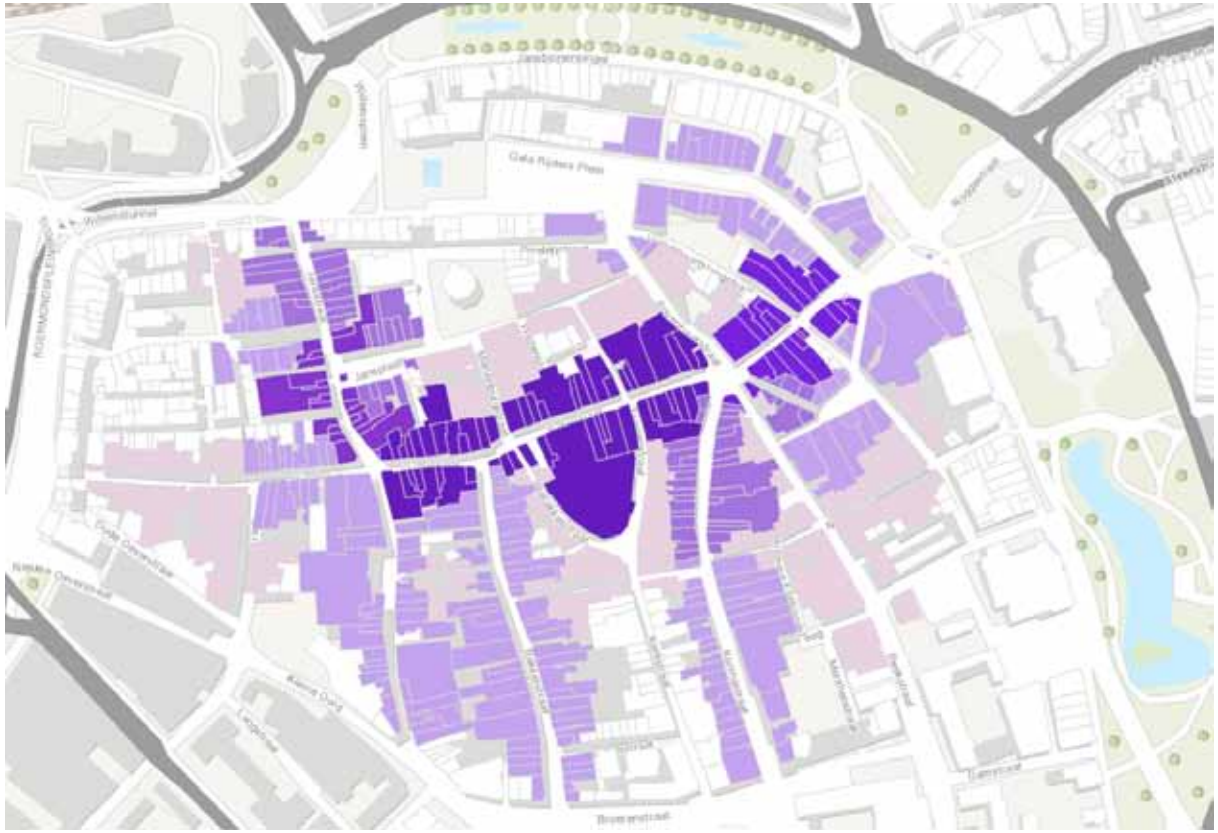

Bijlage 4: Wettelijke kaders

Europa
De Europese Dienstenrichtlijn 2006/123/EG wil de concurrentie tussen dienstverrichters bevorderen. Volgens de Dienstenrichtlijn is het stellen van economische vestigingseisen verboden (economische ordening is niet toegestaan). Zo kan de vestiging van winkels niet worden geweigerd op basis van gebrek aan (economische) marktruimte, of het failliet gaan van andere winkels. Voorschriften moeten gebaseerd zijn op ruimtelijke ordening en stedenbouw of ruimtegebruik.

Rijk
Het rijksbeleid met betrekking tot detailhandel richtte zich de afgelopen decennia vooral op het stellen van randvoorwaarden aan perifere- en grootschalige detailhandelsvestigingen. Sinds de invoering van de Nota Ruimte (2006) is dit rijksbeleid geleidelijk afgeschaft. Detailhandelsbeleid is sindsdien vooral een verantwoordelijkheid van provincie en gemeenten. In de 'Rijksstructuurvisie Infrastructuur en Ruimte' (I&M 2011) zijn de laatste resten van het locatiebeleid vervallen.

De nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) maakt onderscheid tussen de visie en de normering (via het bestemmingsplan). De Wro verplicht gemeenten tot het hebben van actuele bestemmingsplannen. Ook voor het detailhandelsbeleid is het bestemmingsplan het belangrijkste juridische instrument. Hierin wordt bepaald waar en in welke mate detailhandel wordt toegestaan.

Het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) bij de nieuwe Wro geeft de mogelijkheid om binnen de bestemming detailhandel regels voor branches. De motivering ervan dient te gebeuren op basis van ruimtelijk relevante argumenten, niet vanuit argumenten van concurrentiebeperking. In het detailhandelsbeleid kan de gemeente dus keuzes maken over ruimtelijke spreiding, locatie, omvang en aanbod. Het beperken van de toegestane branches of winkelgroottes op een specifieke locatie is ook toegestaan.

Provincie Gelderland
Op 9 juli 2014 heeft de provincie Gelderland de Omgevingsvisie vastgesteld. De Omgevingsvisie neemt de uitgangspunten over van het Regionaal Programma Detailhandel van de Stadsregio. Het document kwam tot stand in overleg van de regiogemeenten en de provincie. De Omgevingsvisie behandelt het provinciaal locatiebeleid. De provincie streeft naar een evenwichtige en toekomstbestendige detailhandel, die bijdraagt aan vitale, aantrekkelijke steden en dorpen. Gelderland wil dit bereiken door kansrijke locaties te versterken en winkelgebieden met weinig toekomstwaarde om te vormen en van functie te veranderen. Dit wordt uitgewerkt in regionale programmeringsafspraken. De provincie stelt daarbij normen, inspireert en verbindt.

Sinds oktober 2012 is voor de detailhandel de ladder van duurzame verstedelijking van kracht ("SER'-Ladder"). De provincie verkent met partners welke mogelijkheden de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik biedt voor een zorgvuldige locatiekeuze.

Gemeente
De gemeente kan op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) beleidsregels maken. Deze geven aan hoe de gemeente een bepaalde bevoegdheid uitvoert. Daarmee geven ze duidelijkheid aan inwoners. De regels zijn niet opgenomen in een wet en moeten voldoen aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Beleidsregels zijn het uitgangspunt bij het opstellen van ruimtelijke visies en plannen, waaronder bestemmingsplannen. Artikel 4:84 van de Awb bepaalt dat het bestuursorgaan moet handelen overeenkomstig de beleidsregel, tenzij dat voor een of meer belanghebbenden gevolgen zou hebben, die wegens bijzondere omstandigheden onevenredig zijn in verhouding tot de met de beleidsregel te dienen doelen.

Bijlage 5: Detailhandel in regiogemeenten

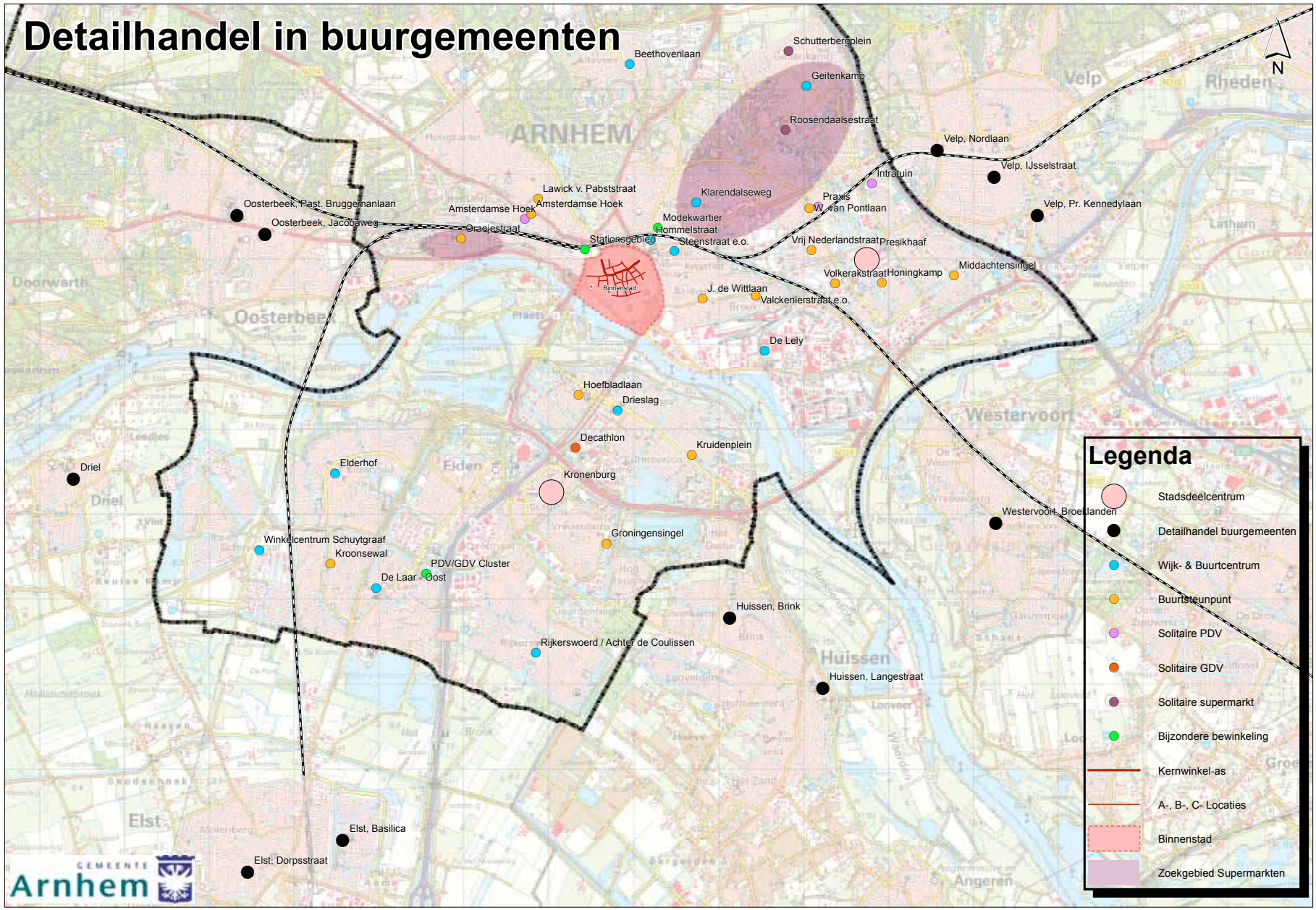

made in Arnhem

Bijlage 6: Overzicht ontwikkelingsperspectief detailhandel

Koopmotief naar Winkelstructuur	Dagelijkse aankopen/ boodschappen	Recreatief/ vergelijkend winkelen	Doelgerichte, laagfrequente, volumineuze aankopen	Pick-up points
Binnenstad	Ja	Ja	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Stadsdeelcentra Kronenburg en Preikhaaf	Ja	Ja, mits geen bovenregionale functie	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Wijk- & buurtcentrum	Ja	Nee, tenzij wijkverzorgend	Nee	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Buurtsteunpunt	Ja	Nee	Nee	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar
Bijzondere, thematische bewinkeling	Ja, mits passend binnen thema	Ja, mits passend binnen thema	Ja, mits passend binnen thema	Ja, mits passend binnen thema
Solitaire Perifere/grootschalige detailhandel	Nee	Nee	Ja, mits ruimtelijk inpasbaar (uitgezonderd GDV)	Nee

Bijlage 7: Kaartbeeld ontwikkelingsperspectief detailhandel Arnhem

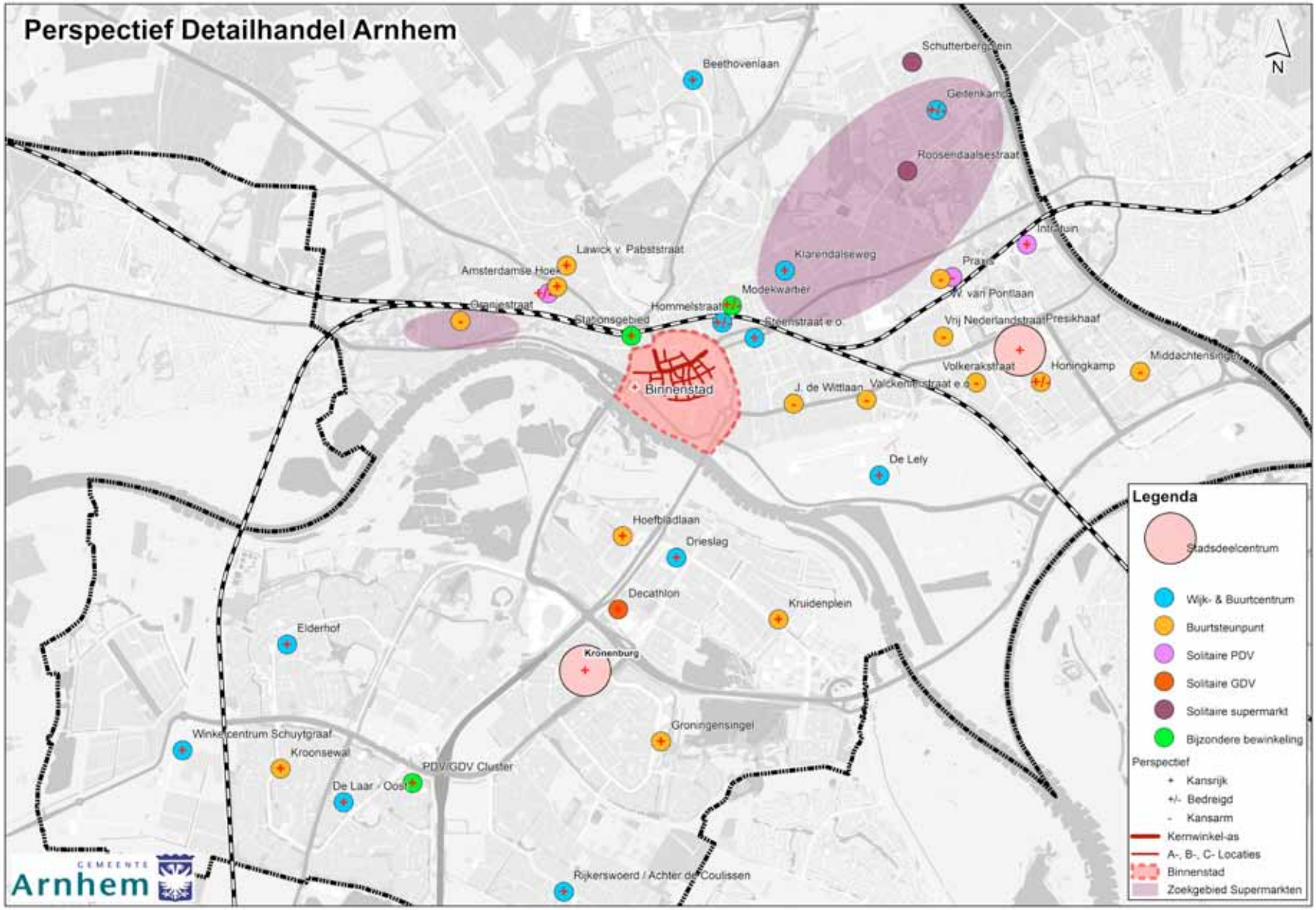

Bijlage 8: Uitvoeringsparagraaf detailhandelsvisie: wegbestemmen van detailhandel in buurtsteunpunten en van solitaire supermarkten

Aanleiding
In paragraaf 4.3 van deze Detailhandelsvisie wordt aangegeven dat er in Arnhem-Noord een aantal buurtsteunpunten zijn zonder toekomstperspectief. Op deze buurtsteunpunten is veelal sprake van structurele leegstand met name op het gebied van detailhandel. Dat geldt onder andere voor de buurtsteunpunten in Presikhaaf. Het is uitgesloten dat al deze strips in de toekomst weer optimaal functioneren en rendabel zijn als winkelstrip. Een invulling met andere wijkgerichte functies is wel mogelijk. Clustering van de detailhandel is een middel om een aantal strips levensvatbaar te maken/houden.
De conclusie is dus dat er sprake is van overbodige vierkante meters detailhandel. Dat blijkt uit de structurele leegstand op een aantal plekken en past ook in de landelijke tendens.
Om sturing te geven aan de detailhandelsvisie kan detailhandel in bestaande kansarme strips worden wegbestemd.

Naast de kansarme buurtsteunpunten wijst de Detailhandelsvisie ook twee supermarkten aan als kansarm. Deze twee supermarkten zijn solitair gelegen zonder andere detailhandel in de directe omgeving. Een supermarkt heeft in een wijk een centrale functie en kan de levensvatbaarheid van andere winkels vergroten. Deze supermarkten vervullen deze functie nu in mindere mate. Indien deze supermarkten vertrekken en de locatie leeg komt te staan, is opnieuw invullen met detailhandel (zoals een supermarkt) niet wenselijk. Dit vanuit het uitgangspunt om detailhandel meer te clusteren in de wijk. Deze supermarkten passen niet in het plaatje van een wijkfunctie waarbij een supermarkt wordt aangevuld met andere functies. Om een toekomstige invulling op deze wijze ook te voorkomen (na langdurige leegstand) wordt de bestemming van het pand afgehaald.

Doel:
Het doel van deze uitvoeringsparagraaf is om aan te kondigen dat de gemeente voornemens is om in sommige gevallen overbodige vierkante meters detailhandel op de kansarme buurtsteunpunten en de solitaire supermarkten. Dat geldt voor de locaties die op de kaart Perspectief Detailhandel Arnhem uit de Detailhandelsvisie als zodanig zijn aangeduid.

Locaties:
Deze uitvoeringsparagraaf is van toepassing op de volgende kansarme buurtsteunpunten (conform de kaart Perspectief Detailhandel Arnhem):
- Middachtensingel
- Volkerakstraat
- Vrij Nederlandstraat
- W. van Pontlaan
- Valckenierstraat e.o.
- J. de Wittlaan

En op de volgende solitaire supermarkten:
- Schutterbergplein
- Roosendaalseweg

Implementatie
Voor de bovengenoemde locatie laat het geldende bestemmingsplan detailhandel toe. Om detailhandel niet meer toe te staan moet de bestemming dus worden gewijzigd. De gemeente is in sommige gevallen voornemens dit te doen indien een pand minimaal drie jaar niet voor langere duur als winkel in gebruik is geweest. Om dit te kunnen bepalen zal de gemeente de bestaande situatie in kaart brengen (nulmeting). De eigenaren van panden die niet als detailhandel worden gebruikt, zullen schriftelijk op de hoogte worden gebracht van deze uitvoerings-paragraaf en de voorgenomen actie. Om wijzigingen in het gebruik bij te houden zal deze inventarisatie elk half jaar worden herhaald. Indien er sprake is van een wijziging zal ook een brief worden gestuurd.

Bijlage 9: Klankbordgroep en stakeholders

Klankbordgroep
Strijbosch Thunnissen Makelaars
Ondernemersvereniging Docks
Winkeliersvereniging Kronenburg
Engelsing beleggingen
Woonboulevard Arnhem

Stakeholders	
Gebied	***Organisatie***
Binnenstad	Grootwinkelbedrijf Arnhem (GWA)
	Ondernemersvereniging City Arnhem (CCA)
	Ondernemersvereniging Jansplaats
	Platform Binnenstad Arnhem (PBA)
	Vereniging van eigenaren Citycenter Arnhem (Veca)
Arnhem Noord	Winkeliersvereniging Geitenkamp
	DOCKS / Modekwartier Arnhem
	Hommelshopping
	Ondernemersvereniging Steenstraat
Arnhem-Zuid	Mantel Tweewielers
	Winkeliersvereniging Rijkerswoerd
	Winkeliersvereniging Vredenburg
Winkelcentrum Kronenburg	Winkeliersvereniging Kronenburg
	Wereldhave
Winkelcentrum Presikhaaf	Winkeliersvereniging Presikhaaf
Woonboulevard	Woonboulevard Arnhem
Autobranche	Autobranche Arnhem
Tuincentra	Tuincentrum Intratuin Arnhem
Bouwmarkten	Van Neerbos bouwmarkten-Karwei
	Praxis bouwmarkten
Ambulante Handel	Ambulante Handel
Levensmiddelenbranche	Albert Heijn
	Ahold / AH-supermarkten
	Coöp Supermarkten
	Jumbo supermarkten
	Aldi
	Lidl
Vastgoed	Institutionele beleggers Nederlands vastgoed (IVBN)
	Syntrus Achmea
	Breevast
	Multi Vastgoed
	De Hoge Dennen -
Winkeliers	Bakkerij Petri
	Bakkerij Hilvers
Overig	Kamer van Koophandel
	Ondernemerskring Arnhem (OKA)
	Dk makelaars
	Strijbosch en Thunissen
	Engelsing beleggingen
	MVGM vastgoed
	Koninklijke Horeca Nederland Arnhem
	Ontwerpplatform Arnhem (OPA)
	Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
	Inretail
	Platform31
	WPM Winkelmanagement

Actualisatie DPO Supermarkt Utrechtseweg Arnhem

dtNp

Droogh Trommelen en Partners (DTNP)
Adviseurs voor Ruimte en Strategie
Graafseweg 109
6512 BS Nijmegen

T 024 - 379 20 83
E info@dtnp.nl
W www.dtnp.nl

Opdrachtgever: Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV
Contactpersoon: Harm Mensink

Projectleider DTNP: Rik Eijkelkamp

Projectnummer: 1518.1114
Datum: 4 februari 2015

Actualisatie DPO Supermarkt Utrechtseweg Arnhem

Inhoudsopgave

1	**Context**	**1**
1.1	Aanleiding	1
1.2	Uitgangssituatie	1
2	**Beoordeling supermarktlocatie**	**4**
2.1	Ontwikkelingsplan	4
2.2	Locatiekwaliteiten	4
2.3	Detailhandelsbeleid Arnhem	5
3	**Haalbare omvang**	**5**
3.1	Uitgangspunten	5
3.2	Marktpotenties	6
4	**Beoordeling effecten**	**9**
4.1	Voorzieningenniveau in de wijk	9
4.2	Supermarktstructuur	9
4.3	Toets aan Ladder en beleid	10
Bijlagen		**12**
Bijlage 1	Distributieve mogelijkheden	12
Bijlage 2	Indicatie haalbaar programma buurt- en wijkvoorzieningencluster	14
Bijlage 3	Omzeteffect supermarktenaanbod Burgemeesterswijk	14

1 Context

1.1 Aanleiding

Aanleiding
Het winkelaanbod aan de westzijde van Arnhem-Noord is beperkt, met name ten zuiden van het spoor. De gemeente Arnhem zet beleidsmatig in op goede winkelvoorzieningen op buurt- en wijkniveau. Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij is reeds meerdere jaren voornemens op het terrein Utrechtseweg 280-284 een moderne wijkgerichte supermarkt en enig aanvullend aanbod (detailhandel, horeca en dienstverlening) te realiseren.

Inmiddels is het plan uitgewerkt en zijn enkele uitgangspunten gewijzigd (o.a. opheffing/ verplaatsing bestaande kleine supermarkt Oranjestraat). DTNP stelde in 2010 reeds een distributie-planologisch onderzoek (DPO) op. In dit integraal geactualiseerde DPO wordt (opnieuw) ingegaan op de haalbare en gewenste omvang van een supermarkt en het overige aanbod op de hoek van de Utrechtseweg en de Oranjestraat. Tevens wordt het plan getoetst aan de Ladder voor duurzame verstedelijking.

Vraagstelling
Voor het genoemde winkelproject bestaat de basis uit een volwaardige supermarkt ter vervanging van de reeds gevestigde kleinschalige supermarkt. Dit DPO geeft inzicht in de marktruimte voor deze supermarktontwikkeling in Arnhem-Noord West en gaat in op de mogelijke effecten op de detailhandelsstructuur in dit gebied. Hiertoe worden de volgende vragen beantwoord:

1. Welke distributieve ruimte / behoefte is er voor vestiging van een supermarkt aan de Utrechtseweg?
2. Welke effecten heeft de geplande ontwikkeling op de voorzieningenstructuur in de wijk en op de supermarktstructuur in de omgeving?
3. Hoe kunnen deze effecten worden beoordeeld ten aanzien van het gemeentelijke detailhandelsbeleid en de Ladder voor duurzame verstedelijking?

Leeswijzer
Hierna volgt een overzicht van de huidige supermarktenstructuur in Arnhem-Noord West en Oosterbeek. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het ontwikkelingsplan, de locatiekwaliteiten en het detailhandelsbeleid van de gemeente Arnhem. Hoofdstuk 3 gaat in op de marktpotenties voor de beoogde supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg. In dit hoofdstuk wordt een indicatie gemaakt van het haalbare programma aan dagelijkse voorzieningen in de directe omgeving van de beoogde servicesupermarkt. In hoofdstuk 4 worden de effecten van de nieuwe supermarkt op de supermarktenstructuur in Arnhem-Noord West getoetst aan de uitgangspunten van de Ladder voor duurzame verstedelijking en aan het detailhandelsbeleid.

1.2 Uitgangssituatie

Ligging en kenmerken
De beoogde locatie betreft de locatie van garagebedrijf Hegeman in het westen van Arnhem aan de Utrechtseweg (kaart 1). De Utrechtseweg vormt de directe verbinding tussen de Arnhemse binnenstad en, via Oosterbeek, de A50. De buurten Lombok, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat liggen ingeklemd tussen de Rijn en het spoor. Dit langgerekte gebied telt ruim 3.800 inwoners*. Het inwonertal is toegenomen door woningbouw op inbreidingslocaties (o.a. in Klingelbeek-Hoogstede).

* Gemeente Arnhem (2015), Arnhem in cijfers: Lombok: 1.700, Klingelbeek-Hoogstede: 1.300, Utrechtsestraat: 800 inwoners

Winkelaanbod beperkt

Inwoners van Lombok, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat beschikken over een zeer beperkt winkelaanbod in hun directe omgeving. Alleen in de Oranjestraat (Lombok) zijn enkele winkels aanwezig. Verspreid over deze straat liggen enkele dagwinkels: een kleine Spar (± 300 m² winkelvloeroppervlak (wvo)), een wijnhandel/slijterij en een tabak-/lectuurzaak. Daarnaast is er een design-/modewinkel en zijn er enkele horecazaken. Een supermarktvoorziening van moderne omvang ontbreekt.

Afvloeiing van supermarktbestedingen

Voor het doen van boodschappen richten inwoners van de buurten Lombok, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat zich noodgedwongen op de supermarkten in de omgeving.

Ten noorden van het spoor zijn in de Burgemeesterswijk* drie supermarkten aanwezig, twee servicesupermarkten en een discountsupermarkt (kaart 1). Deze supermarkten hebben een moderne maat. Albert Heijn (± 1.200 m² wvo) ligt in een buurtwinkelcentrum. Jumbo (± 1.100 m² wvo) en Lidl (± 1.060 m² wvo) zijn gevestigd aan de Amsterdamseweg.

* Brouwerijweg wordt in dit DPO tot de Burgemeesterswijk gerekend.

Ook in Oosterbeek zijn drie supermarkten aanwezig: Albert Heijn (± 1.500 m² wvo), Coop (± 710 m² wvo) en Aldi (± 800 m² wvo). Deze supermarkten liggen in het centrum en zijn goed bereikbaar via de Utrechtseweg. De supermarkten in de Arnhemse binnenstad zijn vanuit Lombok en omgeving wat lastiger bereikbaar.

Consument slaat kleine supermarkt vaker over

Supermarkten zijn de basis bij het hedendaagse boodschappen doen. Supermarktbestedingen per inwoner zijn de afgelopen jaren toegenomen. Om aan de toenemende wensen van consumenten te kunnen voldoen (ruim assortiment, gemak, comfort) hebben supermarkten een steeds groter oppervlak nodig. Supermarkten worden dan ook gemiddeld steeds groter. Het aantal kleinschalige supermarkten (< 800 m² wvo) is de afgelopen jaren fors afgenomen. Het aantal supermarkten met een omvang tussen de 1.200 en 1.600 m² wvo is juist sterk gegroeid**. Door de schaalvergroting worden verzorgingsgebieden ook steeds groter en blijven per saldo minder supermarkten over.

** HBD (2013), Feiten & cijfers supermarkten

Kleine Spar in de Oranjestraat

In Oosterbeek-centrum zijn drie supermarkten

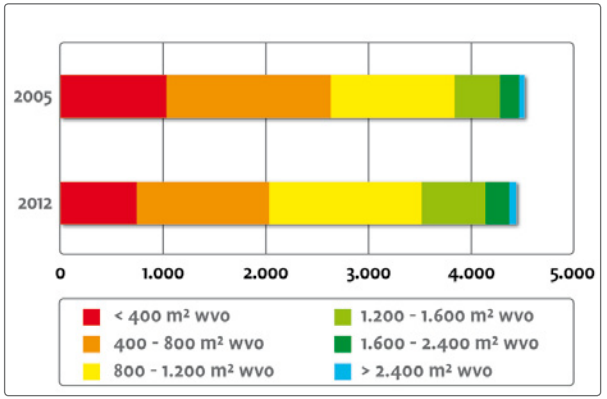

Schaalvergroting supermarkten

Kaart 1 **Supermarktstructuur Arnhem-Noord West en directe omgeving**

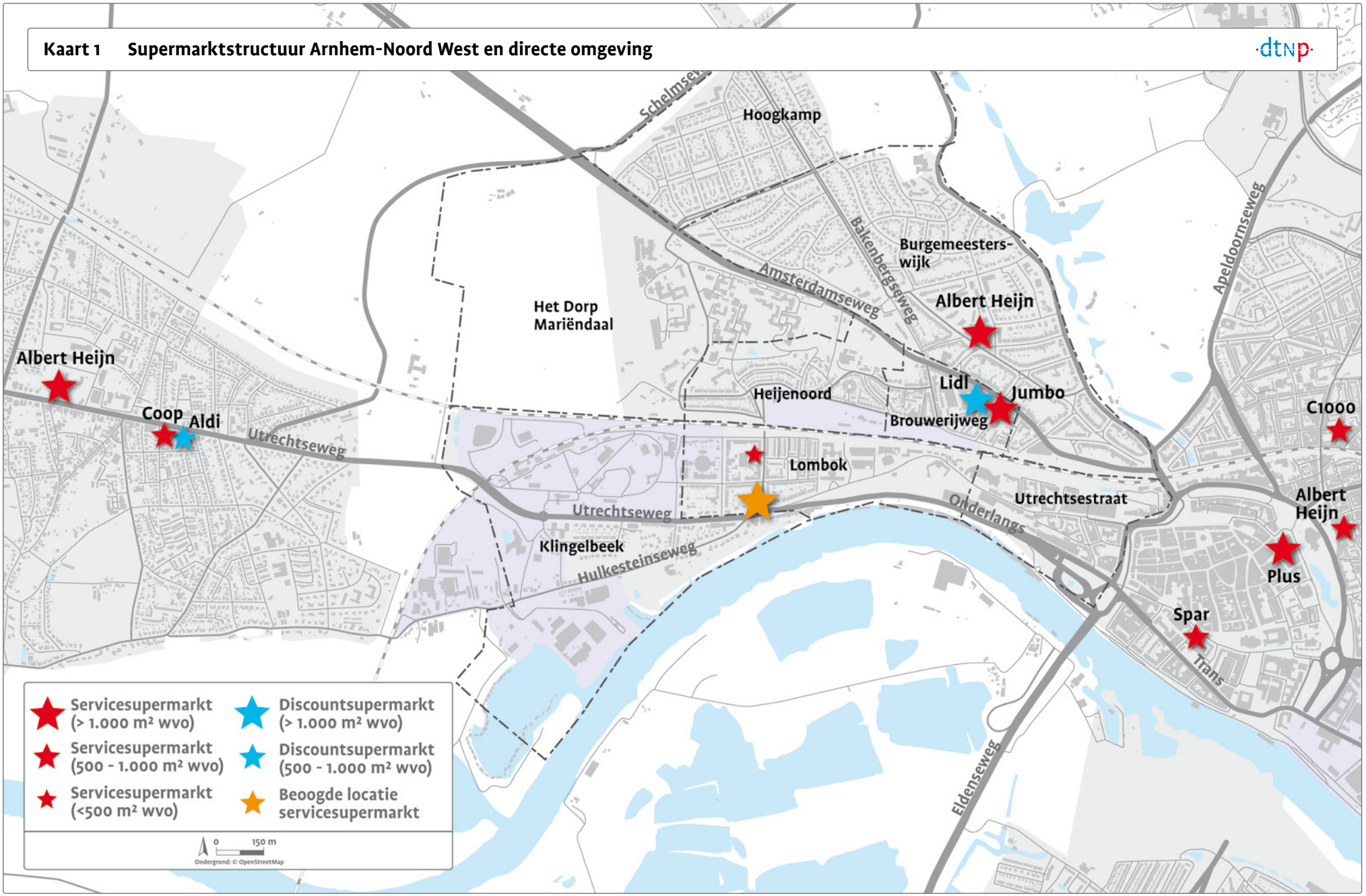

2 Beoordeling supermarktlocatie

2.1 Ontwikkelingsplan

Voor de hoek van de Utrechtseweg en de Oranjestraat (Lombok) is door de initiatiefnemer, in samenspraak met de Klankbordgroep Wijkeconomie West Arnhem, een herontwikkelingsplan uitgewerkt met behoud van de bestaande Villa Klein Hulkestein (Utrechtseweg 284) en het witte pand (Utrechtseweg 280). Het programma bestaat uit:

- servicesupermarkt; 1.850 m² brutovloeroppervlak (bvo); dit komt neer op circa 1.400 m² winkelvloeroppervlak (wvo)*;
- horeca; 150 m² bvo (villa);
- detailhandel; 150 m² bvo (witte pand);
- locatie ambulante handel (kraam);
- parkeerkelder.

De entree van de supermarkt is georiënteerd op de Oranjestraat, waardoor een functioneel-ruimtelijke relatie met aanbod in deze straat wordt gelegd.

* bvo = wvo + niet voor consumenten toegankelijke ruimten (opslag, kantine, etc.). Het wvo bedraagt circa 75% van het bvo.

2.2 Locatiekwaliteiten

- De supermarktlocatie aan de Utrechtseweg en de Oranjestraat heeft een zeer goede (auto)bereikbaarheid. Het is een centrale locatie in het langgerekte gebied tussen het spoor en de Rijn. De locatie ligt op de grens van de buurten Lombok en Klingelbeek-Hoogstede en nabij Utrechtsestraat.
- Met de ligging bij de Oranjestraat is deze beoogde supermarkt ook voor inwoners van Heijenoord de dichtstbijzijnde supermarkt. Heijenoord (ruim 1.200 inwoners) is een wat afgezonderd gelegen buurt direct ten noorden van het spoor (kaart 1). Een nieuwe supermarkt op deze locatie ligt dichterbij (± 500 m) dan de minder eenvoudig te bereiken supermarkten aan de Amsterdamseweg (> 1 km).
- Door deze strategische locatie bedient de beoogde servicesupermarkt een primair verzorgingsgebied dat anno 2015 ruim 5.000 inwoners telt.
- Door de ligging aan de Utrechtseweg kan een servicesupermarkt rekenen op extra bestedingen van het doorgaande autoverkeer (o.a. woonwerkverkeer uit de binnenstad). Een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg kan ook de vele mensen die

Inpassingsschets beoogde programma Utrechtseweg

Goed bereikbaar vanuit Heijenoord via Oranjestraat

Bestedingen door woon-werkverkeer Utrechtseweg

in het gebied werken (o.a. Arnhems Buiten en de Hogeschool voor de Kunsten) bedienen. Voor het kunnen functioneren van een volwaardige servicesupermarkt is dit extra bestedingspotentieel van groot belang (hoofdstuk 3).

2.3 Detailhandelsbeleid Arnhem

In 2008 heeft de gemeente Arnhem de herijking van haar detailhandelsbeleid vastgesteld. Uitgangspunt in het detailhandelsbeleid is het in stand houden en zo mogelijk versterken van de wijk- en buurtcentra. De gemeente wil de behoefte van de consument aan supermarkten van 1.000 tot 2.000 m² bvo faciliteren. Bij nieuwbouwprojecten streeft de gemeente uitbreiding en spreiding van supermarkten na*.

Voor Arnhem-Noord is in 2008 een visie op de buurt- en wijkverzorging opgesteld, waarin de supermarktenstructuur nader is geanalyseerd**. Uit deze kwalitatieve analyse is naar voren gekomen dat een buurtgerichte servicesupermarkt ten zuiden van het spoor gewenst is. In de visie wordt geadviseerd in eerste instantie in te zetten op de verplaatsing, vergroting en eventueel omzetting naar een andere formule van de reeds in het gebied aanwezige kleine supermarkt (Spar in de Oranjestraat).

In de herijking van het detailhandelsbeleid wordt de wenselijkheid van een buurtgerichte volwaardige servicesupermarkt bevestigd. In de herijking staat dat een servicesupermarkt ten zuiden van het spoor alleen haalbaar is indien één van de bestaande supermarkten ten noorden van het spoor verplaatst wordt. Hiervoor wordt echter geen onderbouwing gegeven. In de Visie op de buurt- en wijkverzorging in Arnhem-Noord wordt deze voorwaarde niet als noodzakelijk aangegeven.

Gemeente Arnhem actualiseert komende maanden haar detailhandelsbeleid. Voorliggend DPO is hierbij input (bouwsteen) voor deze visie.

* Gemeente Arnhem (2008), Detailhandelsbeleid Arnhem: herijking 2008

** BRO (2008), Visie op de buurt- en wijkverzorging in Arnhem-Noord

3 Haalbare omvang

3.1 Uitgangspunten

- De consument heeft behoefte aan een breed en compleet assortiment dat op een prettige manier is uitgestald (o.a. brede gangpaden). Een moderne servicesupermarkt heeft tenminste een winkelvloeroppervlak van circa 1.200 m² wvo. Servicesupermarkten van een kleinere omvang functioneren gemiddeld (nu al) matig.
- Een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg moet, om op voldoende niveau te kunnen functioneren, een met de servicesupermarkten in de omliggende wijken concurrerende omvang hebben. Alleen dan kan de noodzakelijke koopkrachtbinding in de eigen wijk worden gehaald.
- De beoogde omvang van de servicesupermarkt van circa 1.400 m² wvo sluit goed aan bij deze uitgangspunten.

3.2 Marktpotenties

Primair verzorgingsgebied

Het primaire verzorgingsgebied bestaat uit de buurten Lombok, Heijenoord (excl. Brouwerijweg), Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat (kaart 2). Voor inwoners van deze buurten is een nieuwe servicesupermarkt aan de Utrechtseweg de dichtstbijzijnde supermarkt. In Klingelbeek-Hoogstede blijft komende jaren het inwonertal licht toenemen*. Naar verwachting zal het inwonertal in het primaire verzorgingsgebied per saldo min of meer stabiel blijven. Voor 2020 wordt derhalve uitgegaan van circa 5.000 inwoners.

Distributieve ruimte voor supermarkt

Een moderne servicesupermarkt met een omvang van ± 1.400 m² wvo zal voldoende klanten, en daarmee omzet, aan zich moeten binden om te kunnen functioneren. In deze paragraaf wordt ingeschat of een dergelijke supermarkt op deze locatie realistisch is.

Omdat het primair verzorgingsgebied relatief beperkt in verbinding staat met omliggende stadsdelen is een koopkrachtbinding van ± 70% uit het primaire verzorgingsgebied aan de servicesupermarkt naar verwachting haalbaar. Voorwaarden hierbij zijn dat de servicesupermarkt een eigentijdse maat heeft (ruimte voor een breed en compleet assortiment), makkelijk te bereiken is en parkeergemak biedt. In dat geval is een supermarkt aan de Utrechtseweg voor de inwoners van deze buurten aantrekkelijker dan de supermarkten op grotere afstand.

Toevloeiing van bestedingen vanuit de wijken Burgemeesterswijk en Hoogkamp, de binnenstad en uit Oosterbeek is naar verwachting beperkt. Deze inwoners hebben voldoende supermarkt-aanbod in de eigen wijk/kern. Toevloeiing moet vooral komen van de vele mensen die in het gebied werken (o.a. Arnhems Buiten en de Hogeschool voor de Kunsten) en het doorgaande autoverkeer over de Utrechtseweg (o.a. woon-werkverkeer uit de binnenstad). Na herontwikkeling van het gebied Arnhems Buiten zijn daar op termijn ruim 4.000 arbeidsplaatsen. Voorwaarde om deze koopkrachttoevloeiing te kunnen realiseren is een goede zichtbaarheid en ontsluiting vanaf de Utrechtseweg. In dat geval is een koopkrachttoevloeiing van ± 30% maximaal realistisch.

Uit de indicatieve distributieve berekening blijkt dat de haalbare vloerproductiviteit op basis van de verwachte supermarktbestedingen op circa € 7.100 per m² zal liggen (tabel 1). Dit ligt iets onder het landelijk gemiddelde (€ 7.900 per m²), maar is voor de meeste supermarktformules van acceptabel niveau om consumenten goed te kunnen bedienen**. Doordat het aanbod overig dagelijkse winkels in het verzorgingsgebied beperkt zal blijven (o.a. ontbreken drogist) zal een deel van de overige dagelijkse bestedingen*** door inwoners uit het gebied in de supermarkt worden gedaan (tot circa € 1 mln.). Hierdoor kan worden uitgegaan van een groter omzet-potentieel en daarmee hogere haalbare vloer-productiviteit (indicatie € 7.400 à 7.800 per m²).

Tabel 1 Indicatieve berekening haalbare supermarktomzet supermarkt Utrechtseweg 2020

Inwoners primair verzorgingsgebied	5.000
Omzet per inwoner	€ 1.990
Koopkrachtbinding	70%
Koopkrachttoevloeiing	30%
Totale potentiële omzet	€ 10 mln
Omvang supermarkt m² wvo	1.400
Haalbare omzet/m²	± € 7.100

In bijlage 1 zijn de meer uitgebreide rekensom en achterliggende rekenmethode nader uitgelegd.

* Gemeente Arnhem (2015), Arnhem in cijfers Klingelbeek-Hoogstede telt in 2020 naar verwachting 1.700 inwoners. In de andere buurten/wijkdelen zal het inwonertal gelijk blijven of licht teruglopen.

** Nielsen Gfk (2014), Vloerproductiviteit supermarkten 2013 naar formule

*** Detailhandel.info /Panteia (2014), gemiddeld besteedt een consument jaarlijks ruim € 500 in overig dagelijkse winkels.

Kaart 2 Primair verzorgingsgebied beoogde supermarkt Utrechtseweg 282

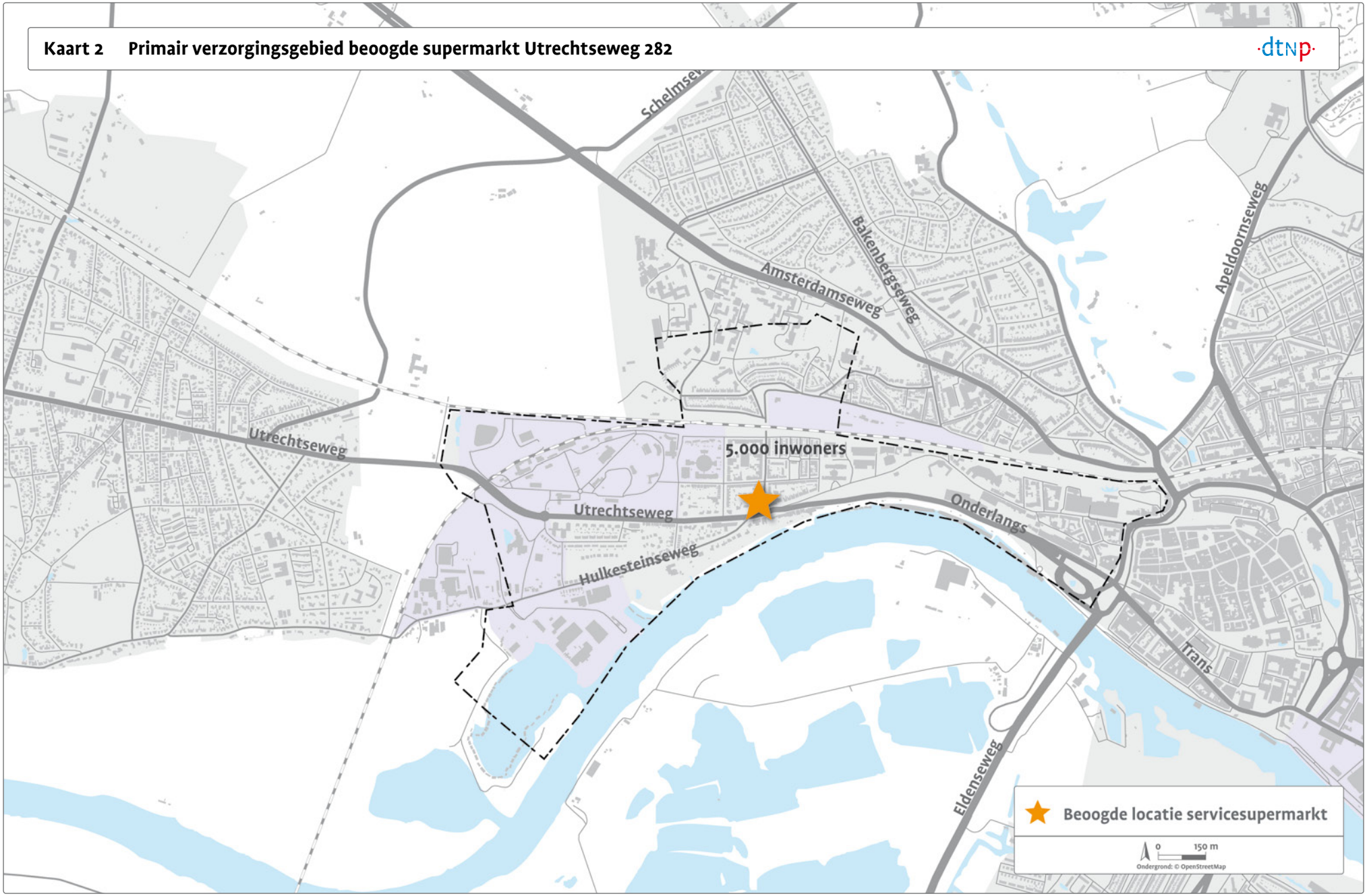

Dagwinkels en overige voorzieningen

Op basis van het potentieel aan supermarkt-bestedingen en een deel van de overig dagelijkse winkelbestedingen is een servicesupermarkt van ± 1.400 m² wvo te verantwoorden. Daarnaast zijn er omzetpotenties die benut kunnen (blijven) worden voor behoud van bestaande dagelijkse speciaalzaken (Oranjestraat) en enige uitbreiding in de vorm van een verszaak (bijvoorbeeld een bakker).

Naast eventueel een versspeciaalzaak kan gedacht worden aan enkele dagwinkels, zowel (verplaatsingen van) bestaande ondernemers in de Oranjestraat als toevoeging van nieuwe ondernemers. Hierbij kan gedacht worden aan een slijterij, een tabak-/lectuurzaak en een bloemist. Draagvlak voor een volwaardige drogist ontbreekt.

Kansen voor toevoeging van meerdere speciaal-zaken, aanvullend op het supermarktassortiment en reeds gevestigde winkels, zoals (gebakken) vis of (biologische) streekproducten, zijn beperkt. Het voorstel voor het aanmerken van een locatie voor ambulante handel (standplaats) biedt kansen om dit aanbod op meerdere momenten van de week toch aan te kunnen bieden.

Kansen voor aanvullend aanbod zijn het grootst in de directe nabijheid van de supermarktentree. Een servicesupermarkt van 1.400 m² wvo aan de Utrechtseweg kan rekenen op hoge bezoekers-aantallen*, waarvan overige (winkel-)voorzienin-gen kunnen profiteren. Een directe ruimtelijke (zicht)relatie is hierbij een voorwaarde.

Aanvullend is er ook potentieel voor verplaatsing en/of nieuwvestiging van horeca en publieks-gerichte diensten/ambachten (o.a. kapper). Villa Klein Hulkestein heeft in potentie de juiste pandkwaliteiten voor een lunchroom of grandcafé en is door de locatie zowel voor de zakelijke markt als voor wijkbewoners interessant.

Op de hoek Utrechtseweg en Oranjestraat kan op deze wijze een voorzieningencluster ontstaan van 2.700 à 2.800 m² bvo (deels buiten het plangebied Utrechtseweg 280-284). In bijlage 2 is een indicatief haalbaar programma voor het voorzieningencluster opgenomen, passend bij de wijk (verzorgingsgebied).

* Distrifood (2011), bewerking DTNP:
Een supermarkt van 1.000 à 1.500 m² wvo heeft gemiddeld circa 12.000 bezoekers per week.
Jilesen/DTNP (2010), De rol van supermarkten:
Meer dan de helft van servicesupermarktbezoekers in buurtwinkelcentra bezoekt ook één of meer andere winkels, indien de supermarkt goed ingepast is: zichtbaar en op korte afstand. In een optimale situatie ligt het aandeel combinatiebezoek zelfs op 3/4.

Voldoende marktpotentieel moderne supermarkt

Entree Oranjestraat vergroot kans aanvullend aanbod

Villa krijgt in plan invulling als horecagelegenheid

4 Beoordeling effecten

4.1 Voorzieningenniveau in de wijk

Verbetering voorzieningenstructuur

De inwoners van de buurten Lombok, Heijenoord, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat krijgen met een servicesupermarkt van circa 1.400 m² wvo beschikking over een modern toekomstbestendig boodschappenaanbod in de eigen wijk. De beoogde supermarktlocatie ligt centraal in dit gebied. Met een servicesupermarkt in dit verzorgingsgebied ten zuiden van het spoor neemt de gemiddelde koopkrachtbinding in Arnhem-Noord West sterk toe.

Supermarkt biedt kansen versterking aanbod

Een servicesupermarkt van circa 1.400 m² wvo aan de Utrechtseweg is een publiekstrekker voor overige (winkel)voorzieningen. Het is gewenst om, in lijn met het gemeentelijk beleid, het voorzieningenaanbod te clusteren en te versterken. Een voorzieningencluster met een servicesupermarkt als basis is een verbetering van de exploitatiemogelijkheid van overige ondernemers. In het plan wordt op twee manieren ingespeeld op clustering van de publieksgerichte commerciële buurt- en wijkvoorzieningen:

- In het plangebied (Utrechtseweg 280 en 284) kunnen enkele aanvullende voorzieningen vestigen (horeca, detailhandel en/of dienstverlening), o.a. voor bestaande ondernemers, indien deze willen verplaatsen;
- Door de supermarktentree op de Oranjestraat te oriënteren ontstaat hier een passantenstroom waar (bestaande en toekomstige) ondernemers in het onderste deel van de Oranjestraat van kunnen profiteren.

4.2 Supermarktstructuur

Effecten op supermarktbestedingen

De ontwikkeling van een servicesupermarkt van circa 1.400 m² wvo leidt er toe dat de supermarktbestedingen van inwoners uit de buurten Lombok, Heijenoord, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat grotendeels gebonden kunnen worden, en bestedingen in veel mindere mate afvloeien naar Oosterbeek. De gemiddelde koopkrachtbinding in Arnhem-Noord West neemt hierdoor sterk toe. Deze hogere binding biedt distributieve ruimte voor uitbreiding van het supermarktaanbod.

De vestiging van een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg heeft effect op de omzet voor het supermarktaanbod in de omgeving. Aangezien de inwoners van Lombok, Heijenoord, Klingelbeek en Utrechtsestraat momenteel zowel op het supermarktaanbod in de Burgemeesterswijk als op het supermarktaanbod in Oosterbeek gericht zijn, worden de omzeteffecten verdeeld over deze supermarkten.

Een gelijkwaardige servicesupermarkt aan de Utrechtseweg heeft naar verwachting geen effect op de koopkrachtbinding van de inwoners van de Burgemeesterswijk (± 8.750 inwoners*) aan het supermarktaanbod in de Burgemeesterswijk. De lokale koopkrachtbinding van inwoners van Oosterbeek zal, door het ruime boodschappenaanbod in het eigen centrum (drie supermarkten, drogisten en diverse versspeciaalzaken), naar verwachting nauwelijks afnemen. Er zal een situatie van enige uitwisseling van bestedingen in de supermarkten in Oosterbeek en de supermarkt aan de Utrechtseweg ontstaan door de goede onderlinge autobereikbaarheid.

* Gemeente Arnhem (2015), Arnhem in cijfers: Burgemeesterswijk/Hoogkamp: 7.600, Brouwerijweg e.o.: 1.200 inwoners

Vier supermarkten Arnhem-Noord West

Naar verwachting kunnen de huidige supermarkten in de Burgemeesterswijk na de supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg nog steeds op een gezond economisch niveau blijven functioneren. De gemiddelde vloerproductiviteit zal mogelijk 10 à 14% dalen, zie bijlage 3. De dan haalbare vloerproductiviteit ligt echter naar verwachting gelijk aan het landelijk gemiddelde niveau (€ 7.900,- per m²). Hierdoor zijn van de supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg geen leegstandseffecten in de dagelijkse winkelstructuur van Arnhem-Noord West te verwachten. In bijlage 3 is het omzeteffect voor het supermarktaanbod in de Burgemeesterswijk door het teruglopen van bestedingen uit de buurten Lombok, Heijenoord, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat nader geanalyseerd.

Met de komst van een volwaardige servicesupermarkt aan de Utrechtseweg verdwijnt het economisch draagvlak voor de kleinschalige Spar. In het DPO in 2010 signaleerde DTNP dat het gewenst is hiervoor een passende oplossing te vinden en in overleg te gaan met de bestaan-de winkelondernemer. Dit is inmiddels gebeurd. De supermarktmeters in de Oranjestraat worden opgeheven en betrokken bij de supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg (privaatrechtelijk vastgelegd).

4.3 Toets aan Ladder en beleid

Ladder en goede ruimtelijke ordening

Met de Ladder voor duurzame verstedelijking wordt duurzaam ruimtegebruik nagestreefd en dienen overheden (provincies en gemeenten) iedere stedelijke ontwikkeling waarvoor wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk is hieraan te toetsen. Dit afwegingskader is ook van toepassing op detailhandelsontwikkelingen. De Ladder voor duurzame verstedelijking voor detailhandel vraagt van gemeenten bij nieuwe winkelontwikkelingen eerst te beoordelen of er een actuele (regionale) behoefte is naar de ontwikkeling (trede 1) en of er mogelijkheden zijn voor herstructurering binnen of aan de rand van bestaand stedelijk gebied (trede 2), voordat een nieuwe perifere locatie wordt overwogen (trede 3).

Trede 1: behoefte aanwezig en effecten positief

- Het bepalen van de behoefte gaat verder dan het kwantitatief bepalen van de marktruimte. Kwalitatieve argumenten dienen leidend te zijn in de afweging, zoals (leegstands-)effecten op de bestaande en gewenste winkelstructuur en de betekenis van de ontwikkeling voor consumenten (gaat die er per saldo op vooruit).

Drie supermarkten Burgemeesterswijk blijft mogelijk

Kansen voor voorzieningencluster

Centrale zichtlocatie met herstructureringsopgave

- De ontwikkeling van een servicesupermarkt van circa 1.400 m² wvo voorziet inwoners van Klingelbeek-Hoogstede, Lombok, Utrechtsestraat en een deel van Heijenoord in de behoefte aan een volwaardige boodschappenlocatie op korte afstand van de woning. De komst van de supermarkt vergroot kansen voor aanvullend aanbod in de wijk. Er kan een cluster van buurt- en wijkgerichte publieks-gerichte commerciële voorzieningen (o.a. dagwinkels en horeca) en daarmee een beter voorzieningenniveau ontstaan.
- Voor de supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg is voldoende omzetpotentieel (distributieve ruimte) om op gezond economisch niveau consumenten uit omliggende buurten te bedienen, zonder dat er door deze ontwikkeling leegstands-effecten voor de omgeving verwacht worden. Over het verdwijnen van de bestaande supermarktruimte in de Oranjestraat zijn afspraken gemaakt. De drie supermarkten in de Burgemeesterswijk kunnen op voldoende niveau blijven functioneren, om wijkbewoners goed te kunnen bedienen.
- Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de beoogde supermarktontwikkeling uitvoering geeft aan de gewenste (ontwikkeling van de) winkel-structuur in Arnhem-Noord West, conform vigerend ruimtelijk detailhandels-beleid van de gemeente (paragraaf 2.3).

Trede 2 en 3: goede herontwikkelingslocatie

- Voordat een nieuwe (perifere) locatie overwogen kan worden voor een winkel-ontwikkeling dienen eerst de mogelijkheden voor herontwikkeling van bestaande (detailhandel-)locaties te worden beoordeeld.
- De enige bestaande detailhandelslocatie in het verzorgingsgebied betreft de huidige locatie van Spar aan de Oranjestraat. Vervierdubbeling van het winkelvloer-oppervlak is op deze locatie niet mogelijk. Ook aan een verkeersveilige oplossing voor de bevoorrading en aan een voldoende ruime parkeercapaciteit kan op deze locatie niet voldaan worden.
- De beoogde locatie, Utrechtseweg 280-284, biedt wel voldoende ruimte voor het beoogde programma, inclusief parkeer- en bevoorradingsmogelijkheden. Ook het bereikbaarheidsprofiel is beter dan van een locatie in de Oranjestraat. Het is de meest centrale locatie in de buurt Klingelbeek-Hoogstede, Lombok, Utrechtsestraat en Heijenoord.
- De supermarktontwikkeling aan de Utrechtseweg is direct gekoppeld aan het verdwijnen van de gebruiksmogelijkheid van de huidige supermarktruimte in de Oranjestraat als zodanig (overheveling). De betrokken partijen zijn dit privaatrechtelijk overeengekomen.
- De locatie Utrechtseweg 280-284 is een bestaande locatie in het stedelijk gebied waarvoor reeds meerdere jaren een concrete herstructureringsopgave ligt, sinds sluiting van garagebedrijf Hegeman.
- De locatie aan de Utrechtseweg haakt aan op de bestaande voorzieningenstructuur in de wijk. De beoogde supermarkt wordt ruimtelijk verbonden met de Oranjestraat, waardoor een aantrekkelijk cluster van buurt- en wijkverzorgende voorzieningen kan ontstaan.

Bijlage 1 Distributieve mogelijkheden

Distributie planologisch onderzoek (dpo)
In vroegere dpo's werd het haalbare winkelaanbod vaak nauwkeurig berekend. Door grote onderlinge verschillen in typen winkelgebieden, branches en winkelformules moeten dergelijke berekeningen genuanceerd worden beoordeeld. De haalbaarheid van winkels wordt veel meer bepaald door de potentiële functie en kwaliteit van het winkelgebied. Niettemin kan een kwantitatieve analyse van vraag en aanbod een indicatie geven van vloerproductiviteit of uitbreidingspotenties.

Variabelen
Bij deze kwantitatieve analyse gaat het om de verhouding tussen vraag en aanbod. De vraagzijde wordt bepaald door de landelijk gemiddelde omzet in winkels per hoofd van de bevolking, de omvang van het verzorgingsgebied (aantal inwoners), de mate waarin het omzetpotentieel terecht komt in het betreffende winkelgebied (koopkrachtbinding) en de mate waarin omzet van elders toevloeit (koopkrachttoevloeiing). Aan de aanbodzijde spelen de omvang (m² winkelvloeroppervlak) en benodigde omzet per m² wvo (vloerproductiviteit) een rol.

Verzorgingsgebied
Het primaire verzorgingsgebied bestaat uit de buurten Lombok, Heijenoord (excl. Brouwerijweg), Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat, en heeft in totaal ± 5.000 inwoners*. In Klingelbeek-Hoogstede worden op enkele inbreidingslocaties de komende jaren woningen bijgebouwd, waardoor het inwonertal in dit gebied naar verwachting komende jaren stabiel blijft.

* Gemeente Arnhem (2015), Arnhem in cijfers

Gemiddelde omzet per inwoner
In distributieve berekeningen gaan we uit van de landelijk gemiddelde omzet per hoofd van de bevolking per jaar. Bij de gemiddelde omzet per hoofd van de bevolking zijn niet alleen bestedingen van consumenten meegenomen, maar ook bestedingen van bedrijven in winkels.

In Nederland is de totale omzet in 2013 in supermarkten ingeschat op circa € 32,2 mld (exclusief BTW). Dit betekent een gemiddelde omzet per hoofd van de bevolking per jaar van circa € 1.920**.

Wanneer het gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner in het verzorgingsgebied afwijkt van het Nederlands gemiddelde is het gewenst de gemiddelde omzetcijfers per hoofd aan te passen. Voor supermarkten is het gebruikelijk het omzetcijfer per hoofd aan te passen met een correctie van ¼ van het percentage dat het inkomen lager of hoger is dan het Nederlands gemiddelde. Omdat het gemiddeld besteedbaar inkomen in het primaire verzorgingsgebied ± 15% boven het landelijk gemiddelde ligt***, gaan we uit van iets hogere omzetcijfers per inwoner. Voor supermarkten gaan wij uit van € 1.990 (€ 1.920 + (¼ x 15% x € 1.920).

Koopkrachtbinding en -toevloeiing
Niet alle bestedingen van inwoners van Lombok, Heijenoord (excl. Brouwerijweg), Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat komen terecht in dit gebied. Het aandeel van de totale bestedingen van inwoners van bovengenoemde buurten dat terecht komt in het primaire verzorgingsgebied noemen we de koopkrachtbinding.

** Detailhandel.info /Panteia (2014), cijfers op basis van CBS en Locatus, bewerking DTNP
*** CBS (2015), StatLine databank

In deze indicatieve berekening wordt uitgegaan van één moderne servicesupermarkt met een eigentijdse omvang van circa 1.400 m² wvo, centraal in het primaire verzorgingsgebied (Utrechtseweg). Omdat het primair verzorgingsgebied relatief beperkt in verbinding staat met omliggende wijken/stadsdelen is naar verwachting een koopkrachtbinding van ± 70% haalbaar. Voorwaarde hierbij is dat de volwaardige service-supermarkt makkelijk te bereiken is en parkeergemak biedt. In dat geval is een supermarkt aan de Utrechtseweg voor de inwoners van deze buurten aantrekkelijker dan de supermarkten op grotere afstand.

Naast bestedingen van inwoners uit het primaire verzorgingsgebied ontvangt de supermarkt ook bestedingen van inwoners van buiten dit gebied. Dit aandeel binnen de totale omzet noemen we de koopkrachttoevloeiing.

Toevloeiing van bestedingen vanuit de wijken Burgemeesterswijk en Hoogkamp, vanuit de binnenstad en vanuit Oosterbeek is naar verwachting beperkt. Deze inwoners hebben voldoende supermarktaanbod in de eigen wijk/kern. Toevloeiing moet vooral komen van de vele mensen die in het gebied werken (o.a. Arnhems Buiten en de Hogeschool voor de Kunsten) en het doorgaande autoverkeer over de Utrechtseweg (onder andere woon-werkverkeer uit de binnenstad). Voorwaarde om deze koopkrachttoevloeiing te kunnen realiseren is een goede zichtbaarheid en ontsluiting vanaf de Utrechtseweg. In dat geval is een koopkrachttoevloeiing van ± 30% haalbaar.

Omzet per m²

Door het totale omzetpotentieel te delen op het winkelvloeroppervlak van de supermarkt is de indicatief haalbare omzet per m², ofwel de haalbare vloerproductiviteit te bepalen. In Nederland bedraagt de gemiddelde omzet per m² per jaar (uit de verkoop aan consumenten en bedrijven) in supermarkten ± € 7.900,- (excl. BTW).

Indicatie distributieve mogelijkheden

Op basis van bovenstaande cijfers wordt een indicatieve berekening gemaakt van de distributieve mogelijkheden voor een supermarkt aan de Utrechtseweg (tabel 2).

Tabel 2 Indicatie distributieve mogelijkheden supermarkt Utrechtseweg

Inwoners primair verzorgingsgebied	5.000
Omzet/inwoner (excl. BTW)	€ 1.990*
Koopkrachtbinding	70%
Omzet uit verzorgingsgebied	€ 7 mln*
Toevloeiing (aandeel vreemde koopkracht)	30%
Totale potentiële omzet (excl. BTW)	€ 10 mln
Omvang supermarkt m² wvo	1.400
Haalbare omzet/m² (excl. BTW)	€ 7.100*
Gemiddelde omzet/m² NL (excl. BTW)	€ 7.900

* Niet gecorrigeerd naar extra haalbare omzet uit overig dagelijkse winkelbestedingen. Doordat het aanbod overig dagelijkse winkels in het verzorgingsgebied beperkt zal blijven (o.a. ontbreken drogist) zal een deel van de overige dagelijkse bestedingen door inwoners uit het gebied in de supermarkt worden gedaan. Gemiddeld besteedt een consument jaarlijks ruim € 500 in overig dagelijkse winkels (Detailhandel.info / Panteia, 2014). Hierdoor kan worden uitgegaan van een groter omzetpotentieel (tot circa € 1 mln. extra omzet) en daarmee hogere haalbare vloerproductiviteit: indicatie € 7.400 à 7.800 per m².

Bijlage 2 Indicatie haalbaar programma buurt- en wijkvoorzieningencluster

Tabel 3 Indicatief haalbaar voorzieningenprogramma Utrechtseweg/Oranjestraat

Type voorziening (zowel nieuwvestiging als verplaatsingen)	Omvang m² wvo	Omvang m² bvo
Dagelijks winkelaanbod (servicesupermarkt en één of enkele verszaken)	1.400 à 1.500	1.900 à 2.000
Overige winkels (bijvoorbeeld slijter/wijnhandel, tabak/ lectuur, bloemist)	200	300
Horeca (bijvoorbeeld cafetaria en/of afhaal, (grand)café/lunchroom)		200
Ambachten en diensten (bijvoorbeeld kapper, schoonheidssalon/ zonnestudio)		300
TOTAAL		2.700 à 2.800

Bijlage 3 Omzeteffect supermarktenaanbod Burgemeesterswijk

Indicatie bestedingen vanuit Lombok e.o. voor en na komst supermarkt

De inwoners van Lombok, Heijenoord, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat zijn momenteel zowel op het supermarktaanbod in de Burgemeesterswijk (± 40%) als op het supermarktaanbod in Oosterbeek gericht. De omzeteffecten door de komst van een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg worden verdeeld over deze supermarkten. In tabel 4 wordt het te verwachten verschil in bestedingen vanuit de buurten Lombok, Heijenoord, Klingelbeek-Hoogstede en Utrechtsestraat in de supermarkten in de Burgemeesterswijk indicatief weergegeven.

Tabel 4 Indicatie omzet uit Lombok e.o. in supermarkten Burgemeesterswijk voor en na komst supermarkt Utrechtseweg

	Huidige situatie	Toekomstige situatie
Inwoners Lombok e.o.	5.000	5.000
Omzet/inwoner (excl. BTW)	€ 1.990	€ 1.990
Koopkrachtbinding aan supermarkten Burgemeesterswijk	40%	15%
Omzet uit Lombok e.o. (excl. BTW)	€ 4 mln	€ 1,5 mln

Indicatie toekomstig functioneren supermarkten Burgemeesterswijk

Een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg van eenzelfde omvang als de supermartken in de Burgemeesterswijk heeft naar verwachting geen effect op de koopkrachtbinding van de inwoners van de Burgemeesterswijk (± 8.750 inwoners, inclusief Brouwerijweg e.o.*) aan het supermarktaanbod in de Burgemeesterswijk. Het inwonertal zal voorlopig stabiel blijven.

De toevloeiing van bestedingen aan de supermarkten in de Burgemeesterswijk van buiten Arnhem-Noord West zullen slechts beperkt afnemen (± 10%) door toevoeging van een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg. Toevloeiing van buiten Arnhem-Noord West aan de supermarkten in de Burgemeesterswijk komt naar verwachting namelijk vooral van de buurten nabij het Sonsbeekpark (Sint Marten en Sonsbeek Zuid).

Het effect van de toevoeging van een servicesupermarkt aan de Utrechtseweg van circa 1.400 m² wvo op de gemiddelde vloerproductiviteit van de supermarkten in de Burgemeesterswijk is indicatief weergegeven in tabel 5.

Het berekende effect op de vloerproductiviteit dient met enige marge genuanceerd te worden. Indicatief kan gesteld worden dat de verwachte omzetdaling tussen de 10 en 14% zal liggen. Hierbij wordt opgemerkt dat het daadwerkelijke omzeteffect per supermarkt kan verschillen. Er blijft echter voldoende omzetpotentie voor bestaande aanbieders om op gezond niveau te kunnen blijven functioneren. Na de komst van een supermarkt aan de Utrechtseweg ligt de vloerproductiviteit voor de supermarkten in de Burgemeesterswijk gelijk aan de landelijk gemiddelde vloerproductiviteit van supermarkten (€ 7.900).

* Gemeente Arnhem (2015), Arnhem in cijfers

Tabel 5 Indicatieve berekening functioneren supermarkten Burgemeesterswijk voor en na komst supermarkt Utrechtseweg

	Huidige situatie	Toekomstige situatie
Inwoners Burgemeesterswijk e.o.	8.700	8.700
Omzet/inwoner (excl. BTW)*	€ 2.130	€ 2.130
Koopkrachtbinding	85%	85%
Omzet uit Burgemeesterswijk e.o. (excl. BTW)	€ 16 mln	€ 16 mln
Toevloeiing koopkracht Lombok e.o. (excl. BTW)	€ 4 mln	€ 1,5 mln
Overige toevloeiing**	€ 10 mln	€ 9 mln
Totale omzet (excl. BTW)	€ 30 mln	€ 26,5 mln
Omvang supermarktaanbod Burgemeesterswijk (m² wvo)	3.300	3.300
Omzet/m² gemiddeld in supermarkten Burgemeesterswijk (excl. BTW)	± € 9.090	± € 8.030
Afwijking vloerproductiviteit		± -11,7%

* CBS (2015), StatLine: Het gemiddelde inkomen in Burgemeesterswijk/Hoogkamp ligt ± 40% hoger dan het landelijk gemiddelde. De omzet per inwoners is hierop aangepast.

** BRO (2008), Visie op de buurt- en wijkverzorging in Arnhem-Noord: Toevloeiing van buiten Arnhem-Noord West is door BRO ingeschat op ± € 8,4 mln. Dit bedrag is gecorrigeerd op de autonome toename van supermarktbestedingen per hoofd van de bevolking in de afgelopen 6 jaar.

Bijlage 1

Aanlegtekening VRI AH019

LEGENDA

ALGEMEEN

- nieuwe weg afbulgend verkeer en fiets-/voetpaden
- nieuwe weg doorgaand verkeer
- bestaande stopstreep
- stopstreep
- verkeerslicht
- verkeersgeleider

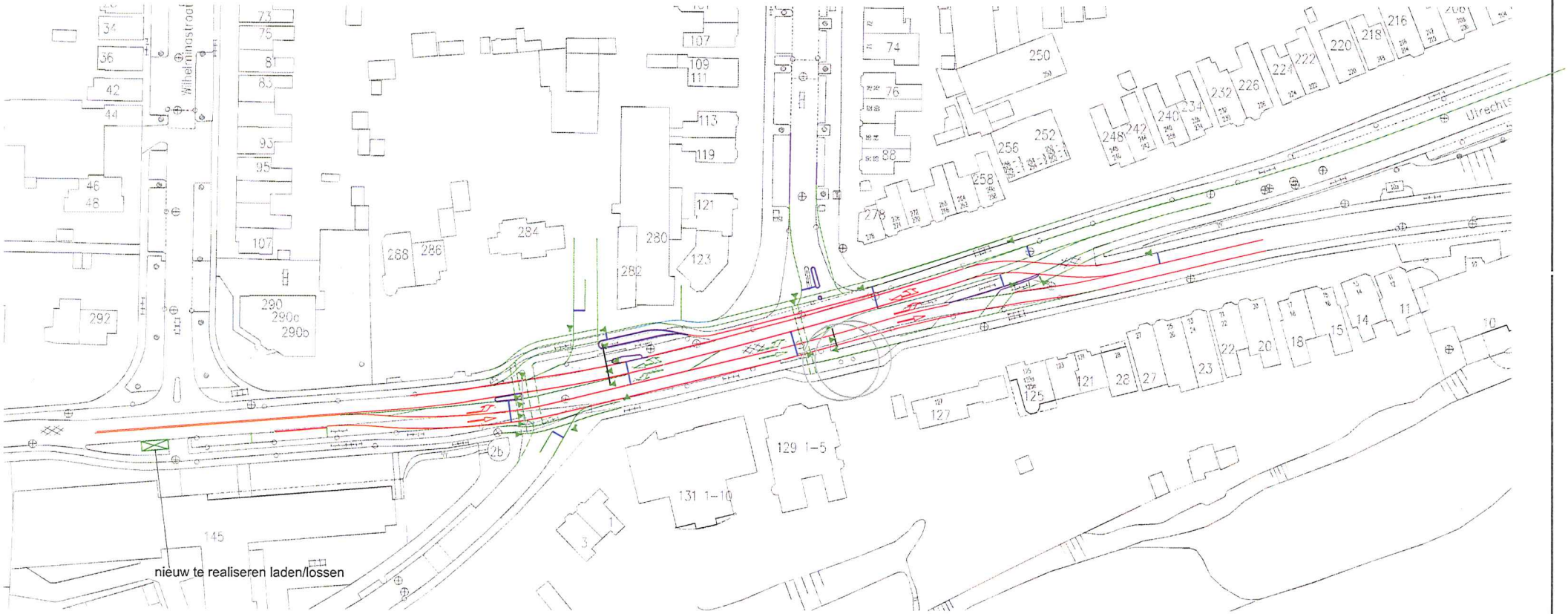

Versie	Datum	Omschrijving wijziging(en)	Tekenaar	Projectleider
01	16-03-2011	eerste versie	WB	CM
02	31-03-2011	aanpassing zijwegen	GR	CM
03	-	-	-	-
04	-	-	-	-
05	-	-	-	-
06	-	-	-	-
07	-	-	-	-

Project	Supermarkt Arnhem	Proj. nr.	10050.A
Onderdeel	Utrechtseweg	Tek. nr.	so 0102
Fase	Schetsontwerp	Schaal	1:500
Opdrachtgever	Arthur Armstrong Vastgoed bv	Formaat	A1

Status: ☐ Concept ☒ Definitief — Akkoord opdrachtgever — Maatvoering: maatvoering in meters; peil in meters t.o.v. NAP

MARIS

printdatum: SDATE5 — bestandsnaam: SFILE5S

Bijlage 2

Schetsontwerp kruispunt AH019

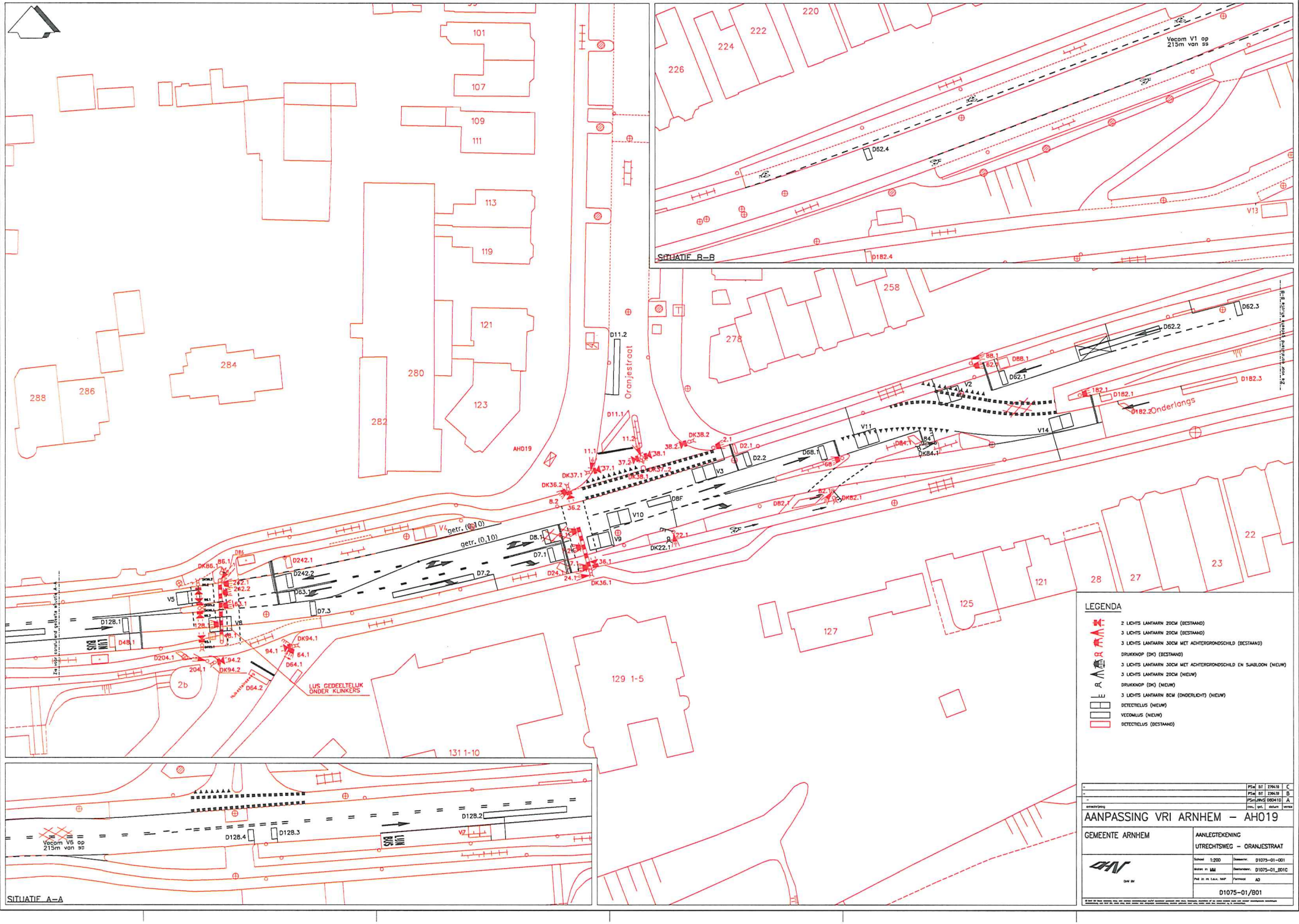
AH019
Oranjestraat
SITUATIE B–B
Vecom V1 op 215m van ss
SITUATIE A–A
Vecom V6 op 215m van ss
LUS GEDEELTELIJK ONDER KLINKERS
getr. (0,10)
D182.2 Onderlangs
BUS LINK
LEGENDA
2 LICHTS LANTAARN 20CM (BESTAAND)
3 LICHTS LANTAARN 20CM (BESTAAND)
3 LICHTS LANTAARN 30CM MET ACHTERGRONDSCHILD (BESTAAND)
DRUKKNOP (DK) (BESTAAND)
3 LICHTS LANTAARN 30CM MET ACHTERGRONDSCHILD EN SJABLOON (NIEUW)
3 LICHTS LANTAARN 20CM (NIEUW)
DRUKKNOP (DK) (NIEUW)
3 LICHTS LANTAARN 8CM (ONDERLICHT) (NIEUW)
DETECTIELUS (NIEUW)
VECOMLUS (NIEUW)
DETECTIELUS (BESTAAND)
AANPASSING VRI ARNHEM – AH019
GEMEENTE ARNHEM
AANLEGTEKENING
UTRECHTSWEG – ORANJESTRAAT
D1075-01/B01

Bijlage 3

Schematische vormgeving kruispunt AH019

Schematische vormgeving kruispunt AH019

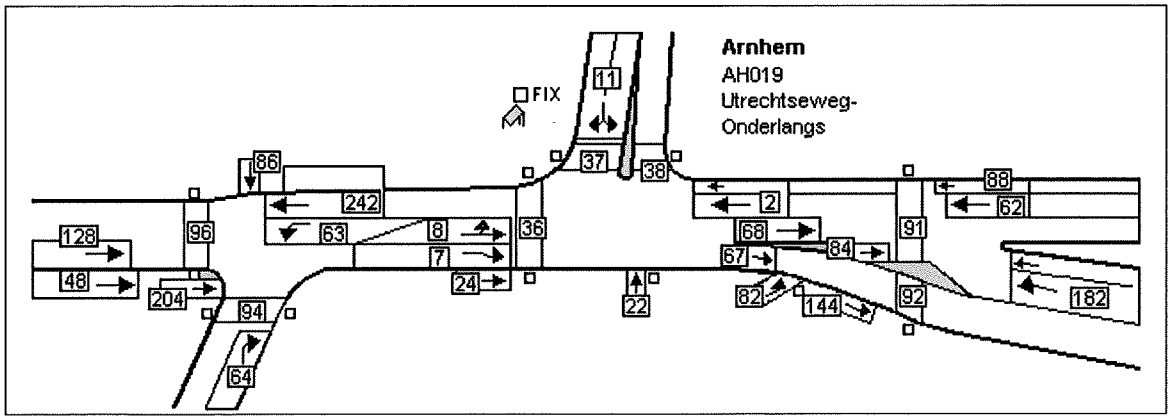

Figuur 1 AH019 GGT niet uitgevoerd

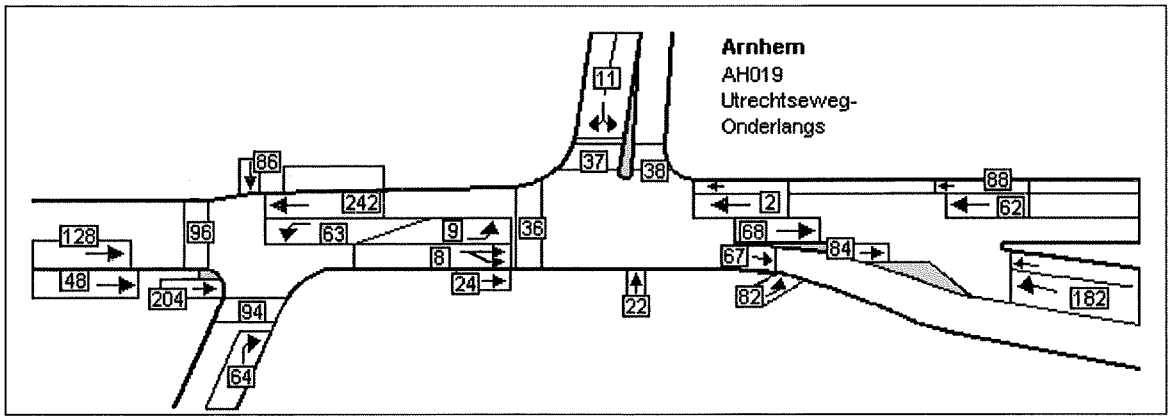

Figuur 2 Basisvormgeving volgens schetsontwerp zonder supermarkt

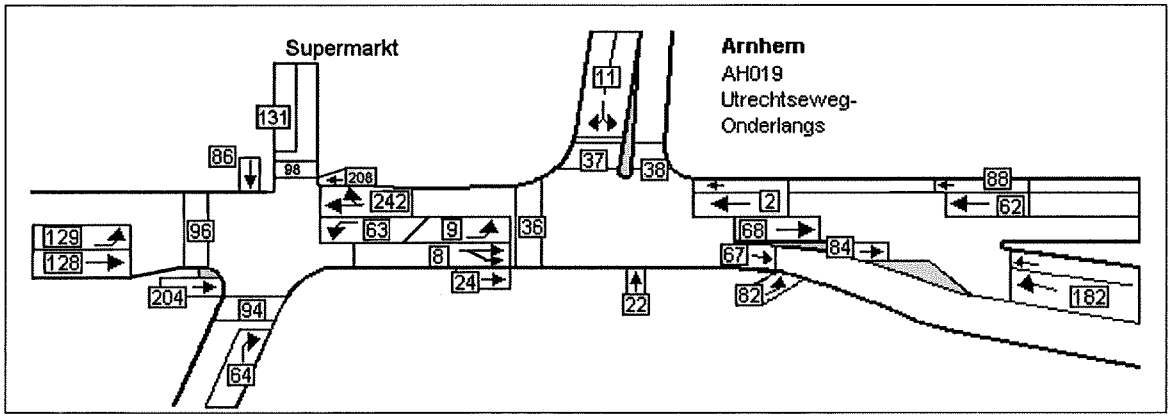

Figuur 3 Basisvormgeving volgens schetsontwerp met supermarkt

Bijlage 4

Uitvoerbestanden COCON berekeningen

Achtereenvolgens zijn opgenomen:

1. basisvormgeving ochtend
   a. fasendiagram
   b. evaluatiegegevens

2. basisvormgeving avond
   a. fasendiagram
   b. evaluatiegegevens

3. met supermarkt, alleen afslaand, ochtend
   a. fasendiagram
   b. evaluatiegegevens

4. met supermarkt, alleen afslaand, avond
   a. fasendiagram
   b. evaluatiegegevens

5. met supermarkt, ook rechtdoor, ochtend
   a. fasendiagram
   b. evaluatiegegevens

6. met supermarkt, ook rechtdoor, avond
   a. fasendiagram
   b. evaluatiegegevens

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 zonder supermarkt
Belastingsvariant: Ochtendspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Evaluatie gegevens

Richting	Int.	Cap.	Eff. groen	Verz. graad	Gem. verl.tijd	Delay	Gem. stops	Gem.max. wachtrij	Overf. queue	Opstel cap.	Verw. overschr.	Benod. opst.cap. P=10[%]	Benod. opst.cap. P=50[%]
	[pae/u]	[pae/u]	[sec]	[%]	[sec]	[pae.u/u]	[pae/sec]	[pae]	[pae]	[m]	[/u]	[m]	[m]
062	226	2000	10	89	69.8	4.4	0.08	7.2	2.5	100	0	72	54
182	717	2000	32	88	32.0	6.4	0.19	14.0	2.3	100	9	114	84
067	658	2000	46	56	10.3	1.9	0.10	7.0	0.0	100	0	66	48
068	182	2000	41	18	10.1	0.5	0.02	2.0	0.0	100	0	30	18
082	60	5000	29	3	16.0	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
084	60	5000	37	3	11.3	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
088	60	5000	81	1	0.0	0.0	0.00	-	0.0	100	-	-	-
002	946	2000	44	85	19.1	5.0	0.21	13.5	1.4	100	7	114	84
008	700	2000	32	86	29.3	5.7	0.18	13.0	1.8	100	7	114	84
009	100	1800	7	63	34.7	1.0	0.02	2.0	0.0	999	0	30	18
011	246	2000	11	88	63.0	4.3	0.09	7.3	2.3	100	0	66	48
022	60	5000	8	12	32.3	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
024	60	5000	46	2	7.0	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
036	100	9999	13	6	27.8	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
037	100	9999	44	2	7.8	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
038	100	9999	44	2	7.8	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
242	800	2000	46	69	11.5	2.6	0.14	8.9	0.0	100	0	84	60
063	65	2000	29	9	16.4	0.3	0.01	0.9	0.0	100	0	18	12
064	68	2000	27	10	17.7	0.3	0.01	1.0	0.0	100	0	18	12
048	20	2000	44	2	7.8	0.0	0.00	0.2	0.0	100	0	12	6
128	642	2000	31	82	25.9	4.6	0.16	11.1	1.0	100	2	96	72
204	60	2000	44	5	8.0	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
086	60	5000	16	6	25.4	0.4	0.01	-	0.0	100	-	-	-
094	100	9999	31	2	14.7	0.4	0.02	-	0.0	100	-	-	-
095	100	9999	13	6	27.8	0.8	0.02	-	0.0	999	-	-	-
096	100	9999	13	6	27.8	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 zonder supermarkt
Belastingsvariant: Ochtendspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Fasendiagram

Maatgevende conflictgroep: 002 009 022 011 (conflictbelasting: 0.666)
Cyclustijd 79 [sec]

Sg	Rea.	Start	Eind	1	30	60	Verz.	Verl.
062	1	3	11				89.3	69.8
182	1	14	44				88.5	32.0
067	1	79	44				56.5	10.3
068	1	50	10				17.5	10.1
082	1	48	75				3.3	16.0
084	1	50	6				2.6	11.3
088	1	1	1				1.2	0.0
002	1	10	52				84.9	19.1
008	1	10	40				86.4	29.3
009	1	56	61				62.7	34.7
011	1	75	5				88.3	63.0
022	1	65	71				11.9	32.3
024	1	15	59				2.1	7.0
036	1	64	75				6.1	27.8
037	1	10	52				1.8	7.8
038	1	10	52				1.8	7.8
242	1	17	61				68.7	11.5
063	1	52	79				8.9	16.4
064	1	54	79				9.9	17.7
048	1	4	46				1.8	7.8
128	1	3	32				81.8	25.9
204	1	6	48				5.4	8.0
086	1	65	79				5.9	25.4
094	1	8	37				2.5	14.7
095	1	66	77				6.1	27.8
096	1	66	77				6.1	27.8

Overige gegevens

Gem. verliestijd 23.6 [sec]

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 zonder supermarkt
Belastingsvariant: Avondspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Evaluatie gegevens

Richting	Int.	Cap.	Eff. groen	Verz. graad	Gem. verl.tijd	Delay	Gem. stops	Gem.max. wachtrij	Overf. queue	Opstel cap.	Verw. overschr.	Benod. opst.cap. P=10[%]	Benod. opst.cap. P=50[%]
	[pae/u]	[pae/u]	[sec]	[%]	[sec]	[pae.u/u]	[pae/sec]	[pae]	[pae]	[m]	[/u]	[m]	[m]
062	200	2000	9	88	68.0	3.8	0.07	6.3	2.1	100	0	60	42
182	656	2000	29	89	36.3	6.6	0.18	13.8	2.6	100	11	120	90
067	754	2000	50	60	8.5	1.8	0.11	7.2	0.0	100	0	72	48
068	114	2000	44	10	8.2	0.3	0.01	1.1	0.0	100	0	24	12
082	60	5000	25	4	18.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
084	60	5000	33	3	13.6	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
088	60	5000	81	1	0.0	0.0	0.00	-	0.0	100	-	-	-
002	892	2000	41	86	22.0	5.4	0.21	13.8	1.6	100	11	120	90
008	750	2000	36	82	22.7	4.7	0.18	12.0	1.0	100	4	102	78
009	100	1800	7	63	34.7	1.0	0.02	2.0	0.0	999	0	30	18
011	305	2000	14	86	49.6	4.2	0.09	7.8	1.8	100	0	72	54
022	60	5000	8	12	32.3	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
024	60	5000	47	2	6.6	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
036	100	9999	14	6	27.0	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
037	100	9999	41	2	9.2	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
038	100	9999	41	2	9.2	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
242	800	2000	41	77	16.7	3.7	0.17	10.8	0.4	100	2	96	66
063	62	2000	30	8	15.7	0.3	0.01	0.8	0.0	100	0	18	12
064	68	2000	28	10	17.0	0.3	0.01	1.0	0.0	100	0	18	12
048	20	2000	43	2	8.3	0.0	0.00	0.2	0.0	100	0	12	6
128	726	2000	35	82	23.1	4.7	0.17	11.8	1.0	100	4	102	78
204	60	2000	43	6	8.5	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
086	60	5000	21	4	21.6	0.4	0.01	-	0.0	100	-	-	-
094	100	9999	30	3	15.4	0.4	0.02	-	0.0	100	-	-	-
095	100	9999	18	4	23.8	0.7	0.02	-	0.0	999	-	-	-
096	100	9999	18	4	23.8	0.7	0.02	-	0.0	100	-	-	-

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 zonder supermarkt
Belastingsvariant: Avondspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Fasendiagram

Maatgevende conflictgroep: 002 009 022 011 (conflictbelasting: 0.666)
Cyclustijd 79 [sec]

Sg	Rea.	Start	Eind	1	30	60	Verz.	Verl.
062	1	4	11				87.8	68.0
182	1	14	41				89.4	36.3
067	1	79	48				59.6	8.5
068	1	47	10				10.2	8.2
082	1	52	75				3.8	18.7
084	1	54	6				2.9	13.6
088	1	1	1				1.2	0.0
002	1	10	49				85.9	22.0
008	1	10	44				82.3	22.7
009	1	53	58				62.7	34.7
011	1	72	5				86.1	49.6
022	1	62	68				11.9	32.3
024	1	13	58				2.0	6.6
036	1	63	75				5.6	27.0
037	1	10	49				1.9	9.2
038	1	10	49				1.9	9.2
242	1	17	56				77.1	16.7
063	1	51	79				8.2	15.7
064	1	53	79				9.6	17.0
048	1	4	45				1.8	8.3
128	1	3	36				81.9	23.1
204	1	6	47				5.5	8.5
086	1	60	79				4.5	21.6
094	1	8	36				2.6	15.4
095	1	61	77				4.4	23.8
096	1	61	77				4.4	23.8

Overige gegevens

Gem. verliestijd 23.1 [sec]

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt
Belastingsvariant: Ochtendspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Evaluatie gegevens

Richting	Int. [pae/u]	Cap. [pae/u]	Eff. groen [sec]	Verz. graad [%]	Gem. verl.tijd [sec]	Delay [pae.u/u]	Gem. stops [pae/sec]	Gem.max. wachtrij [pae]	Overf. queue [pae]	Opstel cap. [m]	Verw. overschr. [/u]	Benod. opst.cap. P=10[%] [m]	Benod. opst.cap. P=50[%] [m]
062	226	2000	11	84	54.0	3.4	0.07	6.2	1.4	100	0	60	42
182	717	2000	33	89	33.9	6.8	0.19	14.7	2.5	100	11	120	90
067	658	2000	50	54	9.3	1.7	0.10	6.8	0.0	100	0	66	48
068	182	2000	43	17	10.2	0.5	0.02	2.0	0.0	100	0	30	18
082	60	5000	28	4	18.0	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
084	60	5000	30	3	16.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
088	60	5000	84	1	0.0	0.0	0.00	-	0.0	100	-	-	-
002	946	2000	45	86	21.1	5.5	0.22	14.5	1.6	100	13	126	96
008	700	2000	34	84	27.5	5.3	0.17	12.7	1.3	100	5	108	78
009	100	1800	7	65	36.3	1.0	0.02	2.1	0.0	999	0	30	18
011	246	2000	12	84	51.5	3.5	0.08	6.5	1.4	100	0	60	42
022	60	5000	8	12	33.8	0.6	0.01	-	0.0	100	-	-	-
024	60	5000	50	2	6.3	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
036	100	9999	14	6	28.5	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
037	100	9999	46	2	8.0	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
038	100	9999	46	2	8.0	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
242	800	2000	45	73	14.2	3.2	0.15	10.1	0.1	100	1	90	66
063	65	1800	22	14	22.8	0.4	0.01	1.1	0.0	100	0	18	12
064	68	1800	24	13	21.3	0.4	0.01	1.1	0.0	100	0	18	12
048	20	2000	46	2	8.0	0.0	0.00	0.2	0.0	100	0	12	6
128	642	2000	31	85	30.3	5.4	0.16	12.4	1.5	100	4	102	78
129	50	1800	7	32	35.3	0.5	0.01	1.0	0.0	999	0	18	12
131	106	1800	7	69	38.0	1.1	0.03	2.3	0.1	999	0	30	18
204	60	2000	50	5	6.4	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
086	60	5000	12	8	30.2	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
208	6	1800	58	0	3.5	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-
094	100	9999	40	2	10.9	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
095	100	9999	11	8	31.0	0.9	0.02	-	0.0	999	-	-	-
096	100	9999	11	8	31.0	0.9	0.02	-	0.0	100	-	-	-
098	20	3500	55	1	4.5	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt
Belastingsvariant: Ochtendspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Fasendiagram

Maatgevende conflictgroep: 002 009 022 011 (conflictbelasting: 0.666)
Cyclustijd 82 [sec]

Sg	Rea.	Start	Eind	Verz.	Verl.
062	1	2	11	84.2	54.0
182	1	14	45	89.1	33.9
067	1	79	45	54.0	9.3
068	1	51	10	17.4	10.2
082	1	49	75	3.5	18.0
084	1	51	79	3.3	16.7
088	1	1	1	1.2	0.0
002	1	10	53	86.2	21.1
008	1	9	41	84.4	27.5
009	1	57	62	65.1	36.3
011	1	76	4	84.0	51.5
022	1	66	72	12.3	33.8
024	1	12	60	2.0	6.3
036	1	65	77	5.9	28.5
037	1	9	53	1.8	8.0
038	1	9	53	1.8	8.0
242	1	17	60	72.9	14.2
063	1	54	74	13.5	22.8
064	1	52	74	12.9	21.3
048	1	4	48	1.8	8.0
128	1	4	33	84.9	30.3
129	1	4	9	32.5	35.3
131	1	77	82	69.0	38.0
204	1	80	46	4.9	6.4
086	1	64	74	8.2	30.2
208	1	17	73	0.5	3.5
094	1	82	38	2.1	10.9
095	1	65	74	7.5	31.0
096	1	65	74	7.5	31.0
098	1	17	70	0.9	4.5

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt
Belastingsvariant: Avondspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Evaluatie gegevens

Richting	Int.	Cap.	Eff. groen	Verz. graad	Gem. verl.tijd	Delay	Gem. stops	Gem.max. wachtrij	Overf. queue	Opstel cap.	Verw. overschr.	Benod. opst.cap. P=10[%]	Benod. opst.cap. P=50[%]
	[pae/u]	[pae/u]	[sec]	[%]	[sec]	[pae.u/u]	[pae/sec]	[pae]	[pae]	[m]	[/u]	[m]	[m]
062	200	2000	9	88	68.0	3.8	0.07	6.3	2.1	100	0	60	42
182	656	2000	29	89	36.3	6.6	0.18	13.8	2.6	100	11	120	90
067	754	2000	50	60	8.5	1.8	0.11	7.2	0.0	100	0	72	48
068	114	2000	44	10	8.2	0.3	0.01	1.1	0.0	100	0	24	12
082	60	5000	25	4	18.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
084	60	5000	25	4	18.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
088	60	5000	81	1	0.0	0.0	0.00	-	0.0	100	-	-	-
002	892	2000	40	88	24.9	6.2	0.22	14.8	2.1	100	14	120	96
008	750	2000	35	85	25.2	5.3	0.18	12.7	1.4	100	5	108	78
009	100	1800	7	63	34.7	1.0	0.02	2.0	0.0	999	0	30	18
011	305	2000	14	86	49.6	4.2	0.09	7.8	1.8	100	0	72	54
022	60	5000	8	12	32.3	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
024	60	5000	48	2	6.2	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
036	100	9999	13	6	27.8	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
037	100	9999	41	2	9.2	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
038	100	9999	41	2	9.2	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
242	800	2000	41	77	16.7	3.7	0.17	10.8	0.4	100	2	96	66
063	62	1800	19	14	23.6	0.4	0.01	1.0	0.0	100	0	18	12
064	68	1800	21	14	22.1	0.4	0.01	1.1	0.0	100	0	18	12
048	20	2000	44	2	7.8	0.0	0.00	0.2	0.0	100	0	12	6
128	726	2000	32	90	33.8	6.8	0.20	14.6	2.7	100	14	120	96
129	80	1800	7	50	34.3	0.8	0.02	1.6	0.0	999	0	24	12
131	156	1800	9	76	42.9	1.9	0.04	3.7	0.5	999	0	42	30
204	60	2000	50	5	5.5	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
086	60	5000	12	8	28.8	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
208	6	1800	53	0	4.3	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-
094	100	9999	40	2	9.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
095	100	9999	11	7	29.6	0.8	0.02	-	0.0	999	-	-	-
096	100	9999	11	7	29.6	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
098	20	3500	50	1	5.4	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt
Belastingsvariant: Avondspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Fasendiagram

Maatgevende conflictgroep: 002 009 022 011 (conflictbelasting: 0.666)
Cyclustijd 79 [sec]

Sg	Rea.	Start	Eind	Verz.	Verl.
062	1	3	10	87.8	68.0
182	1	13	40	89.4	36.3
067	1	77	46	59.6	8.5
068	1	46	9	10.2	8.2
082	1	50	73	3.8	18.7
084	1	53	76	3.8	18.7
088	1	1	1	1.2	0.0
002	1	10	48	88.1	24.9
008	1	9	42	84.6	25.2
009	1	52	57	62.7	34.7
011	1	71	4	86.1	49.6
022	1	61	67	11.9	32.3
024	1	12	58	2.0	6.2
036	1	63	74	6.1	27.8
037	1	9	48	1.9	9.2
038	1	9	48	1.9	9.2
242	1	16	55	77.1	16.7
063	1	52	69	14.3	23.6
064	1	50	69	14.2	22.1
048	1	4	46	1.8	7.8
128	1	4	34	89.6	33.8
129	1	4	9	50.2	34.3
131	1	72	79	76.1	42.9
204	1	75	44	4.7	5.5
086	1	59	69	7.9	28.8
208	1	17	68	0.5	4.3
094	1	77	36	2.0	9.7
095	1	60	69	7.2	29.6
096	1	60	69	7.2	29.6
098	1	17	65	0.9	5.4

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt + rechtdoor
Belastingsvariant: Ochtendspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Evaluatie gegevens

Richting	Int.	Cap.	Eff. groen	Verz. graad	Gem. verl.tijd	Delay	Gem. stops	Gem.max. wachtrij	Overf. queue	Opstel cap.	Verw. overschr.	Benod. opst.cap. P=10[%]	Benod. opst.cap. P=50[%]
	[pae/u]	[pae/u]	[sec]	[%]	[sec]	[pae.u/u]	[pae/sec]	[pae]	[pae]	[m]	[/u]	[m]	[m]
062	226	2000	11	81	46.0	2.9	0.07	5.5	1.0	100	0	54	36
182	717	2000	32	88	32.0	6.4	0.19	14.0	2.3	100	9	114	84
067	658	2000	47	55	9.7	1.8	0.10	6.8	0.0	100	0	66	48
068	182	2000	41	18	10.1	0.5	0.02	2.0	0.0	100	0	30	18
082	60	5000	28	3	16.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
084	60	5000	30	3	15.4	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
088	60	5000	81	1	0.0	0.0	0.00	-	0.0	100	-	-	-
002	946	2000	44	85	19.1	5.0	0.21	13.5	1.4	100	7	114	84
008	700	2000	32	86	29.3	5.7	0.18	13.0	1.8	100	7	114	84
009	100	1800	7	63	34.7	1.0	0.02	2.0	0.0	999	0	30	18
011	246	2000	11	88	63.0	4.3	0.09	7.3	2.3	100	0	66	48
022	60	5000	8	12	32.3	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
024	60	5000	48	2	6.2	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
036	100	9999	13	6	27.8	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
037	100	9999	44	2	7.8	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
038	100	9999	44	2	7.8	0.2	0.01	-	0.0	100	-	-	-
242	800	2000	44	72	13.1	2.9	0.15	9.5	0.0	100	1	84	60
063	65	2000	10	26	31.1	0.6	0.02	1.2	0.0	100	0	24	12
064	68	2000	9	30	32.1	0.6	0.02	1.3	0.0	100	0	24	12
048	20	2000	44	2	7.8	0.0	0.00	0.2	0.0	100	0	12	6
128	642	2000	29	87	33.3	5.9	0.17	12.8	2.0	100	6	108	84
129	50	1800	7	31	33.7	0.5	0.01	1.0	0.0	999	0	18	12
131	106	1800	7	66	34.9	1.0	0.03	2.2	0.0	999	0	30	18
204	60	2000	42	6	8.9	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
086	60	5000	11	9	29.6	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
208	6	1800	46	1	6.9	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-
094	100	9999	30	3	15.4	0.4	0.02	-	0.0	100	-	-	-
095	100	9999	10	8	30.4	0.8	0.02	-	0.0	999	-	-	-
096	100	9999	10	8	30.4	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
098	20	3500	46	1	6.9	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt + rechtdoor
Belastingsvariant: Ochtendspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Fasendiagram

Maatgevende conflictgroep: 002 009 022 011 (conflictbelasting: 0.666)
Cyclustijd 79 [sec]

Sg	Rea.	Start	Eind	1	30	60	Verz.	Verl.
062	1	2	11				81.2	46.0
182	1	14	44				88.5	32.0
067	1	78	44				55.3	9.7
068	1	50	10				17.5	10.1
082	1	48	74				3.4	16.7
084	1	50	78				3.2	15.4
088	1	1	1				1.2	0.0
002	1	10	52				84.9	19.1
008	1	10	40				86.4	29.3
009	1	56	61				62.7	34.7
011	1	75	5				88.3	63.0
022	1	65	71				11.9	32.3
024	1	13	59				2.0	6.2
036	1	64	75				6.1	27.8
037	1	10	52				1.8	7.8
038	1	10	52				1.8	7.8
242	1	17	59				71.8	13.1
063	1	53	61				25.7	31.1
064	1	65	72				29.8	32.1
048	1	5	47				1.8	7.8
128	1	5	32				87.4	33.3
129	1	5	10				31.3	33.7
131	1	75	1				66.5	34.9
204	1	9	49				5.6	8.9
086	1	63	72				8.6	29.6
208	1	18	62				0.6	6.9
094	1	10	38				2.6	15.4
095	1	64	72				7.9	30.4
096	1	64	72				7.9	30.4
098	1	18	62				1.0	6.9

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt + rechtdoor
Belastingsvariant: Avondspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Evaluatie gegevens

Richting	Int.	Cap.	Eff. groen	Verz. graad	Gem. verl.tijd	Delay	Gem. stops	Gem.max. wachtrij	Overf. queue	Opstel cap.	Verw. overschr.	Benod. opst.cap. P=10[%]	Benod. opst.cap. P=50[%]
	[pae/u]	[pae/u]	[sec]	[%]	[sec]	[pae.u/u]	[pae/sec]	[pae]	[pae]	[m]	[/u]	[m]	[m]
062	200	2000	10	79	44.4	2.5	0.06	4.8	0.8	100	0	54	36
182	656	2000	29	89	36.3	6.6	0.18	13.8	2.6	100	11	120	90
067	754	2000	50	60	8.5	1.8	0.11	7.2	0.0	100	0	72	48
068	114	2000	44	10	8.2	0.3	0.01	1.1	0.0	100	0	24	12
082	60	5000	25	4	18.7	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
084	60	5000	26	4	18.0	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
088	60	5000	81	1	0.0	0.0	0.00	-	0.0	100	-	-	-
002	892	2000	41	86	22.0	5.4	0.21	13.8	1.6	100	11	120	90
008	750	2000	34	87	28.5	5.9	0.19	13.6	1.9	100	9	114	90
009	100	1800	7	63	34.7	1.0	0.02	2.0	0.0	999	0	30	18
011	305	2000	14	86	49.6	4.2	0.09	7.8	1.8	100	0	72	54
022	60	5000	8	12	32.3	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
024	60	5000	47	2	6.6	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
036	100	9999	14	6	27.0	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
037	100	9999	41	2	9.2	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
038	100	9999	41	2	9.2	0.3	0.01	-	0.0	100	-	-	-
242	800	2000	41	77	16.7	3.7	0.17	10.8	0.4	100	2	96	66
063	62	2000	8	31	32.9	0.6	0.01	1.2	0.0	100	0	24	12
064	68	2000	9	30	32.1	0.6	0.02	1.3	0.0	100	0	24	12
048	20	2000	44	2	7.8	0.0	0.00	0.2	0.0	100	0	12	6
128	726	2000	32	90	33.8	6.8	0.20	14.6	2.7	100	14	120	96
129	80	1800	7	50	34.3	0.8	0.02	1.6	0.0	999	0	24	12
131	156	1800	9	76	42.9	1.9	0.04	3.7	0.5	999	0	42	30
204	60	2000	42	6	8.9	0.1	0.01	-	0.0	100	-	-	-
086	60	5000	12	8	28.8	0.5	0.01	-	0.0	100	-	-	-
208	6	1800	44	1	7.8	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-
094	100	9999	30	3	15.4	0.4	0.02	-	0.0	100	-	-	-
095	100	9999	11	7	29.6	0.8	0.02	-	0.0	999	-	-	-
096	100	9999	11	7	29.6	0.8	0.02	-	0.0	100	-	-	-
098	20	3500	44	1	7.8	0.0	0.00	-	0.0	999	-	-	-

Kruispunt: AH 019
Vormgevingsvariant: schetsontwerp mrt 2010 met supermarkt + rechtdoor
Belastingsvariant: Avondspits
Regelingsvariant: Alle richtingen

Fasendiagram

Maatgevende conflictgroep: 002 009 022 011 (conflictbelasting: 0.666)
Cyclustijd 79 [sec]

Sg	Rea.	Start	Eind	1	30	60	Verz.	Verl.
062	1	3	11				79.0	44.4
182	1	14	41				89.4	36.3
067	1	78	47				59.6	8.5
068	1	47	10				10.2	8.2
082	1	51	74				3.8	18.7
084	1	54	78				3.6	18.0
088	1	1	1				1.2	0.0
002	1	10	49				85.9	22.0
008	1	11	43				87.1	28.5
009	1	53	58				62.7	34.7
011	1	72	5				86.1	49.6
022	1	62	68				11.9	32.3
024	1	14	59				2.0	6.6
036	1	64	76				5.6	27.0
037	1	10	49				1.9	9.2
038	1	10	49				1.9	9.2
242	1	17	56				77.1	16.7
063	1	53	59				30.6	32.9
064	1	63	70				29.8	32.1
048	1	5	47				1.8	7.8
128	1	5	35				89.6	33.8
129	1	5	10				50.2	34.3
131	1	73	1				76.1	42.9
204	1	9	49				5.6	8.9
086	1	60	70				7.9	28.8
208	1	18	60				0.6	7.8
094	1	10	38				2.6	15.4
095	1	61	70				7.2	29.6
096	1	61	70				7.2	29.6
098	1	18	60				1.0	7.8

Bijlage 5

Notitie microsimulatie mei 2010

Grontmij

Notitie

Referentienummer	Datum	Kenmerk
	26 mei 2010	284941

Betreft
Beschrijving resultaten Paramics-run volledige aansluiting supermarkt op Utrechtseweg d.m.v verkeerslichten

Inleiding

Deze notitie bevat de resultaten van een dynamische modelrun die in Paramics is uitgevoerd t.b.v. de studie Supermarkt Utrechtseweg. Hierin is door de gemeente Arnhem en dhr. Mensink een nieuwe variant opgesteld, waarbij de in-/uitrit van de supermarkt aantakt op de (met verkeerslichten geregelde) kruising van de Utrechtseweg met de Hulkesteinseweg. Voor een visuele interpretatie verwijzen wij naar de reeds toegezonden animaties van de Paramics-runs.

Uitgangspunten

- Zowel de ochtend- als avondspits zijn gesimuleerd.
- Uitgegaan is van een situatie anno 2010, met doorgetrokken N837.
- Bij de nieuwe verkeerslichten ter hoogte van de in-/uitrit van de supermarkt zijn de aanbevelingen van het Groene Golf Team (GGT) meegenomen. Tevens is hierbij uitgegaan van een zogenaamde conflictvrije afwikkeling. Dat betekent dat richten die elkaar kruisen niet tegelijkertijd groen krijgen. Doordat de linksaf- en rechtdoorrichting vanuit Oosterbeek op één rijstrook zijn ondergebracht betekent dit dat deze verkeersstroom niet tegelijkertijd groen kan krijgen met de doorgaande stroom Arnhem – Oosterbeek.
- De supermarkt zelf is als zone 8 (extra zone) in het model opgenomen. Verondersteld is een omvang van 1500 m2 bvo. Een grote supermarkt omvat meer dan 1000 m2 bvo, de meeste nieuwe supermarkten zijn groot. Bij een gemiddeld prijsniveau genereert een fullservice supermarkt (gelegen in een schil rondom het centrum) 89,2 motorvoertuigbewegingen op een weekdag per 100 m2 bvo (CROW-publicatie 272 Verkeersgeneratie voorzieningen). Bij 1500 m2 zijn dit 1338 motorvoertuigbewegingen. Ervan uitgaande dat de supermarkt van 8.00-20.00 uur geopend is gaat het om 112 motorvoertuigbewegingen per uur gemiddeld over de dag. Dit is in het model opgenomen (8.00-10.00 uur en 15.00-19.00 uur). De intensiteiten zijn gelijkmatig verdeeld over zone 1, 3 en 7 (de omvangrijkste zones, west, oost en noord). Uit diezelfde CROW-publicatie blijkt dat de pieken in supermarktbezoek op werkdagen ergens midden op de dag liggen, dus voor de betreffende tijdsperiodes is het eerder een over- dan een onderschatting.
- Aan de gesimuleerde inrichting ligt de schets ten grondslag die bovenaan de volgende pagina wordt weergegeven (gemeente Arnhem, april 2010).

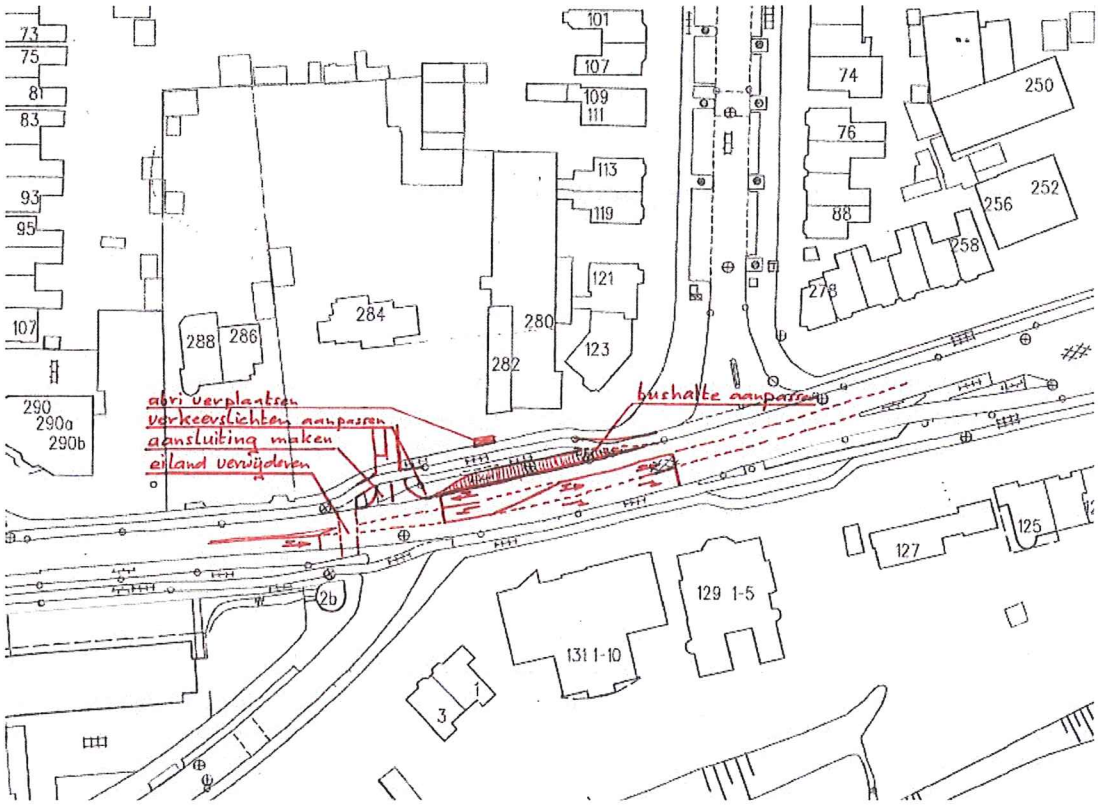

Bevindingen
In het begin van de ochtendspits (tot 8.00 uur, de supermarkt is dan nog niet open) is er geen enkel probleem, de verkeersafwikkeling verloopt vloeiend.

Vanaf 8.00 uur is de supermarkt geopend. Om ca. 8.30 uur is te zien dat de verkeersafwikkeling minder goed wordt, de wachtrijen voor de verkeerslichten nemen toe in lengte. Met name op de Utrechtseweg vanuit west naar oost stokt het verkeer enigszins. Door de toevoeging van de linksafbeweging naar de supermarkt kan deze richting niet meer tegelijk met de stroom van oost naar west groen krijgen, tenzij een deelconflict geaccepteerd wordt (linksafslaan terwijl de recht-doorgaande tegenliggers groen krijgen). In deze simulatie is uitgegaan van een verkeerslichten-regeling zonder een dergelijk deelconflict. Om verkeersveiligheidsredenen worden dergelijke deelconflicten door wegbeheerders vermeden waar mogelijk. Zij zijn echter niet uitzonderlijk.

Aan het einde van de ochtendspits (zo rond 9.30 uur) bereikt de wachtrijlengte haar maximum. Met ca. 50 voertuigen reikt de wachtrij op de Utrechtseweg van west naar oost bijna tot aan het kruispunt met de Diependalstraat. Ook op de Oranjestraat staat er dan een wachtrij van ca. 15 voertuigen. Na 9.30 uur neemt de wachtrij snel in lengte af.

In de avondspits is de verkeersafwikkeling gedurende de hele spits goed. Wachtrijen zijn niet of nauwelijks aanwezig.

Conclusies en interpretatie
Uit de simulatie blijkt dat de combinatie van a) de GGT-maatregelen en b) de verkeersafname op de Utrechtseweg tengevolge van de doortrekking van de N837 gedurende het grootste deel van de werkdag voor voldoende restcapaciteit zorgt.

Het lijkt daarmee zeker niet onmogelijk om op de VRI-kruising Utrechtseweg-Hulkesteinseweg een extra tak te realiseren en hier een supermarkt op te ontsluiten. Zoals tijdens de uitvoeringsfase echter al is geuit: het detailniveau van de simulatie dient opgeschroefd te worden op hierover uitsluitsel te bieden. Indien dit gebeurt is het wenselijk dat de volgende situaties worden gesimuleerd:

- Een situatie met geaccepteerd deelconflict (linksaf+rechtdoor vanuit Oosterbeek krijgt gelijk groen met rechtdoor vanuit Arnhem).
- Een situatie met separaat linksafvak vanuit Oosterbeek naar de supermarkt, met een eigen verkeerslicht.

GEMEENTE Arnhem

Supermarkt Utrechtseweg

19 dec. 2012

verkeersgevolgen in de Oranjestraat en de Brouwerijweg

Inleiding

In het Distributie Planologisch Onderzoek (DTNP; okt. 2010) is het gebied in afbeelding 1 aangegeven als het primaire verzorgingsgebied van de nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg. 70% van de omzet komt uit dit primaire verzorgingsgebied, 30% komt van passerend verkeer op de Utrechtseweg.

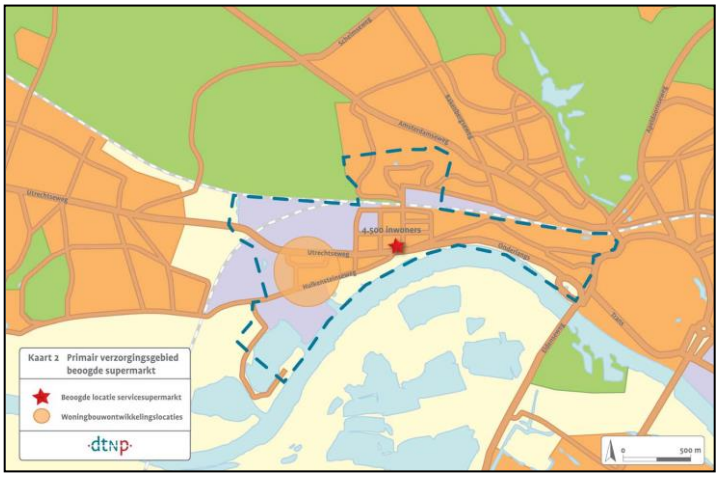

Afbeelding 1: Primair verzorgingsgebied supermarkt Utrechtseweg

Het verzorgingsgebied van de nieuwe supermarkt telt circa 2444 huishoudens (bron: statistisch jaarboek 2011). In de huidige situatie doen zij hun wekelijkse boodschappen voornamelijk bij supermarkten in Oosterbeek of nabij de Amsterdamseweg. In de nieuwe situatie zullen deze huishoudens hun wekelijkse boodschappen naar verwachting bij de nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg doen. Dit heeft een verschuiving in rijpatronen tot gevolg.

Gevolgen voor de Oranjestraat

Om een indruk te krijgen van deze veranderingen, en gevolgen hiervan op de verkeersintensiteit van de Oranjestraat, is in onderstaande tabel 1 voor de afzonderlijke buurten Klingelbeek, Lombok, Heijenoord en Utrechtseweg e.o. ingeschat welke routes deze huishoudens in de oude en nieuwe situatie gebruiken om met de auto bij een supermarkt boodschappen te doen.

Huishoudens per buurt (statistisch jaarboek 2011)		Route in oude situatie naar supermarkten Oosterbeek en A'damseweg		Route in nieuwe situatie naar supermarkt Utrechtseweg		Verschil in gebruik op Oranjestraat
Klingelbeek	376	50% via Utrechtseweg 50% via Oranjestraat	188 188	Utrechtseweg Oranjestraat	376 0	- - 188
Lombok	930	Oranjestraat	930	Oranjestraat	930	0
Heijenoord	550	Brouwerijweg	550	Oranjestraat	550	+ 550
Utrechtsestraat e.o.	588	50% via Utrechtseweg 50% Oranjestraat	294 294	Utrechtseweg Oranjestraat	588 0	- - 294
totaal	2444				Totaalverschil = + 68	

Tabel 1: Gebruik van de Oranjestraat door huishoudens (huidige situatie en nieuw)

Uit de tabel blijkt dat - t.o.v. de oude situatie - in de nieuwe situatie 550 huishoudens *extra* gebruik gaan maken van de Oranjestraat om naar de nieuwe supermarkt aan de Utrechtsweg te gaan: namelijk de bewoners van Heijenoord. Ervan uitgegaan wordt dat zij in de oude situatie hun boodschappen in één van de supermarkten nabij de Amsterdamseweg deden.

Tegelijk rijdt - t.o.v. de oude situatie - in de nieuwe situatie een deel van de bewoners van Klingelbeek en Utrechtseweg e.o. *niet meer* door de Oranjestraat om één van de supermarkten aan de Amsterdamseweg te bezoeken. Ingeschat is dat het hier om de helft van het aantal huishoudens van deze gebieden gaat: 482 huishoudens.

Conclusie: t.o.v. de oude situatie maken in de nieuwe situatie *per saldo 68 huishoudens meer* gebruik van de Oranjestraat om een supermarkt te bezoeken.

Vertaling naar intensiteiten
Wat houdt het voorgaande nu in voor de intensiteiten op de Oranjestraat?

De 2444 huishoudens in het primaire verzorgingsgebied van de supermarkt veroorzaken in totaal bij de supermarktingang een maximale intensiteit van 150 voertuigen/uur. (bron: Rekenresultaten kruispunt AH019; Grontmij; sept. 2011). 68 van deze huishoudens veroorzaken extra verkeer op de Oranjestraat; dat is 2,7%. Omgerekend naar auto's betekent dit in het drukste uur 4 voertuigen extra op de Oranjestraat. De spitsuurintensiteit op de Oranjestraat bedraagt nu circa 630 voertuigen/uur (bron: RVMK model 2011).

Conclusie Oranjestraat
Uit voorgaande berekening kan worden geconcludeerd dat de verkeerstoename op de Oranjestraat als gevolg van de komst van de supermarkt minder dan 0,7% bedraagt.

In deze berekening is buiten beschouwing gelaten dat volgens het DPO circa 30% van de omzet van de supermarkt niet van de huishoudens uit het primair verzorgingsgebied komt maar van passerend verkeer op de Utrechtseweg. Als dit gegeven in de berekening zou worden meegenomen, zou de verkeerstoename op de Oranjestraat nog iets minder zijn dan aangegeven.

Gevolgen voor de Brouwerijweg
In tabel 2 is eenzelfde uitwerking is voor de Brouwerijweg gemaakt.

Huishoudens per buurt (statistisch jaarboek 2011)		Route in oude situatie naar supermarkten Oosterbeek en A'damseweg		Route in nieuwe situatie naar supermarkt Utrechtseweg		Verschil in gebruik op Oranjestraat
Klingelbeek	376	50% via Utrechtseweg 50% via Brouwerijweg	188 188	Utrechtseweg Brouwerijweg	376 0	- - 188
Lombok	930	50% via Utrechtseweg 50% via Brouwerijweg	465 465	Utrechtseweg Brouwerijweg	930 0	- - 465
Heijenoord	550	Brouwerijweg	550	Oranjestraat	550	0
Utrechtsestraat e.o.	588	50% via Utrechtseweg 50% via Brouwerijweg	294 294	Utrechtseweg Brouwerijweg	588 0	- 294 -
totaal	2444				Totaalverschil =	- 947

Tabel 2: Gebruik van de Brouwerijweg door huishoudens (huidige situatie en nieuw)

De tabel toont dat – t.o.v. de oude situatie - in de nieuwe situatie *per saldo 947 huishoudens minder* van de Brouwerijweg gebruik zullen maken om hun boodschappen bij een supermarkt te doen. Op een totaal van 2444 huishoudens in het verzorgingsgebied van de nieuwe supermarkt is dat 38,7%.

Vertaling naar intensiteiten
Gerelateerd aan de maximale intensiteit bij supermarktingang (150 voertuigen/uur) houdt dat in, dat in het drukste uur 58 voertuigen minder over de Brouwerijweg rijden. De spitsuurintensiteit op de Brouwerijweg is nu circa 640 voertuigen/uur (vergelijkbaar met de Oranjestraat).

Conclusie Brouwerijweg
Volgens voorgaande berekening bedraagt de verkeersafname op de Brouwerijweg als gevolg van de komst van de supermarkt aan de Utrechtseweg circa 9%. Ook zal de verkeersintensiteit ter plaatse van de Veluwestraat en de Noordelijke parallelweg met vergelijkbare percentages afnemen.

In de berekening is buiten beschouwing gelaten dat volgens het DPO circa 30% van de omzet van de supermarkt niet van de huishoudens uit het primair verzorgingsgebied komt maar van passerend verkeer op de Utrechtseweg. Als dit gegeven in de berekening zou worden meegenomen, zou de verkeersafname op de Brouwerijweg iets minder gunstig zijn dan aangegeven: naar verwachting een afname van ca. 6 % i.p.v. de aangegeven 9%.

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123
SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

memo

aan:	Gemeente Arnhem
van:	Johan van der Burg / Mariël Gerritsen
datum:	12 maart 2015
Projectnummer:	140291
betreft:	Luchtkwaliteit realisatie supermarkt en dagwinkels aan de Utrechtseweg in Arnhem

INLEIDING

Aan de Utrechtseweg in Arnhem was tot voor kort een garagebedrijf gevestigd. Dit garagebedrijf is inmiddels vertrokken naar een nieuwe locatie. Voor deze locatie is een plan ontwikkeld voor de realisatie van een supermarkt (1.800 m^2 bvo) en 320 m^2 bvo aan overige bedrijvigheid, zoals detailhandel, horeca en bedrijfsruimten voor ZPP-ers.
In de onderstaande figuur is de ligging van de locatie weergegeven.

Voor deze nieuwe ontwikkeling wordt een planologische procedure doorlopen om de commerciële ruimte mogelijk te maken. Onderzoek naar de uitvoerbaarheid van het initiatief is onderdeel van deze planologische procedure. In voorliggende notitie wordt de uitvoerbaarheid van het initiatief beschouwd voor wat betreft het aspect luchtkwaliteit. Hiervoor gelden meerdere wettelijke en beleidsmatige kaders. Dit maakt dat de onderzoeksopzet tweeledig is, namelijk:

1 Toets NIBM;
2 Toets grenswaarden in het kader van goede ruimtelijke ordening;

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123
SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

WETTELIJK KADER

De Wet luchtkwaliteit (verankerd in de Wet milieubeheer hoofdstuk 5, titel 5.2) is een implementatie van diverse Europese richtlijnen omtrent luchtkwaliteit, waarin onder andere grenswaarden voor vervuilende stoffen in de buitenlucht zijn vastgesteld ter bescherming van mens en milieu. In Nederland zijn stikstofdioxide (NO_2) en zwevende deeltjes als PM_{10} (fijn stof) de maatgevende stoffen waarvan de concentratieniveaus het dichtst bij de grenswaarden liggen. Overschrijdingen van de grenswaarden komen, uitzonderlijke situaties daargelaten, bij andere stoffen niet voor.

Hoewel de luchtkwaliteit de afgelopen jaren flink is verbeterd, kan Nederland niet voldoen aan de luchtkwaliteitseisen die sinds 2010 van kracht zijn. De EU heeft Nederland derogatie (uitstel) verleend op grond van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Dit betreft een gemeenschappelijke aanpak van het Rijk en diversie regio's om samen te werken aan een schonere lucht, waarbij ruimte wordt geboden aan noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen. Projecten die in betekenende mate bijdragen aan luchtverontreiniging worden opgenomen in het NSL in de provincies c.q. regio's waar overschrijdingen plaatsvinden. Het maatregelenpakket in het NSL is hiermee in evenwicht en zodanig dat op termijn de luchtkwaliteit in heel Nederland onder de grenswaarden ligt. Projecten die 'niet in betekenende mate' (NIBM) bijdragen aan luchtverontreiniging hoeven niet langer individueel getoetst te worden aan de Europese grenswaarden, aangezien deze niet leiden tot een significante verslechtering van de luchtkwaliteit. Deze grens is in de AMvB NIBM gelegd bij 3% van de grenswaarde van een stof: Voor NO_2 en PM_{10} betekent dit dat aannemelijk moeten worden gemaakt dat het project tot maximaal 1,2 µg/m³ verslechtering leidt. Voor een aantal functies (o.a. woningen, kantoren, tuin- en akkerbouw) is dit gekwantificeerd in de ministeriële regeling NIBM.

RESULTATEN

Toets NIBM

Om de bouw van de nieuwe supermarkt (1.800 m^2 bvo) en overige commerciële ruimten (320 m^2 bvo) mogelijk te maken, is het huidige garagepand gesloopt. De ministeriële regeling NIBM bevat geen kwantitatieve uitwerking voor supermarkten en winkels. Dit betekent dat op een andere manier aannemelijk moet worden gemaakt dat het plan niet in betekenende mate leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. Dit wordt gedaan door de toename van de luchtverontreiniging ten gevolge van extra verkeersbewegingen van het plan inzichtelijk te maken.

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123
SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

Berekening planbijdrage

Het parkeren van de auto's vindt plaats in de parkeergarage onder de supermarkt. In de parkeergarage wordt geparkeerd door de bezoekers van de supermarkt en door de klanten van de twee bestaande panden.
De nieuwe supermarkt krijgt een oppervlakte van maximaal 1.800 m^2 bvo. Uit de CROW-publicatie 317 "Kencijfers parkeren verkeersgeneratie" blijkt dat een "Fullservice supermarkt (laag en middellaag prijsniveau)" een verkeersgeneratie genereert van 133,5 mvt/e per 100 m^2 bvo. Hierbij is uitgegaan van een sterk stedelijk omgeving[1] in de rest van de bebouwde kom. De verkeersgeneratie van de supermarkt bedraagt 2.403 mvt/e.
De twee bestaande panden in het plangebied kunnen verschillende functies krijgen. De hoogste verkeersgeneratie van de mogelijke functies in deze panden wordt veroorzaakt door de detailhandel. De verkeersgeneratie bedraagt 73,7 mvt/e per 100 m^2 b.v.o. voor een "buurt- en dorpscentrum". De verkeersgeneratie van de twee bestaande panden bedraagt maximaal ((200+1200)*73,7/100=) 236 mvt/e.
De totale verkeersgeneratie van auto's bedraagt 2.639 mvt/e.
Uit het akoestisch onderzoek industrielawaai[2] blijkt voor de bevoorrading van de supermarkt 4 vrachtwagens per dag en voor de twee bestaande panden (met de bestemming Gemengd - 1 en Gemengd - 2) 2 vrachtwagens per dag nodig zijn. Voor de totale bevoorrading van het plangebied zijn 6 vrachtwagens per dag (12 mvt/e) nodig.
De totale verkeersgeneratie van het plangebied bedraagt 2.651 mvt/e, waarvan 0,5 % vrachtverkeer is.

Met behulp van de NIBM-rekentool[3] (versie mei 2014) is de verslechtering van de luchtkwaliteit ten gevolge van het plan berekend. Een plan is in betekenende mate wanneer de toename van de luchtverontreiniging (NO_2 of PM_{10}) meer is dan 1,2 µg/m³. Wanneer een plan "niet in betekenende mate"(NIBM) bijdraagt aan de luchtkwaliteit, is toetsing van het plan aan de grenswaarden op grond van de Wm niet noodzakelijk.
Bij het opstellen van de NIBM-rekentool is uitgegaan van een worstcase situatie: bij de berekening van de concentratietoename zijn de kenmerken van het verkeer, de straat en de omgeving zo gekozen dat een situatie ontstaat met een maximale luchtverontreiniging.
In de NIBM-tool is het rekenpunt op 5 meter van de wegrand gelegd. Echter op basis van de gewijzigde Handreiking Reken aan luchtkwaliteit, Actualisatie 2011, mag worden gerekend met een afstand van het rekenpunt tot de wegrand van 10 meter. Bij de berekening met de NIBM-tool is dan ook gerekend met 10 meter afstand tot de wegrand.

---

1 Uit de CBS-gegevens blijkt dat de 2.011 adressen per km^2 bedraagt in Arnhem.

2 Akoestisch onderzoek Utrechtseweg 280-284, uitgevoerd door SAB, projectnummer: 140291, d.d. 12 maart 2015.

3 Een rekenprogramma voor luchtkwaliteit, dat gebaseerd is op het luchtmodel CAR. Dit rekenmodel is gepubliceerd op InfoMil, door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123
SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

In de onderstaande tabel staat de NIBM-berekening weergegeven.

Extra verkeer als gevolg van het plan		
	Extra voertuigbewegingen (weekdaggemiddelde)	2651
	Aandeel vrachtverkeer	0,5%
Maximale bijdrage extra verkeer	NO_2 in $\mu g/m^3$	1,80
	PM_{10} in $\mu g/m^3$	0,42
Grens voor "Niet In Betekenende Mate" in $\mu g/m^3$		1,2
Conclusie		
De bijdrage van het extra verkeer is mogelijk in betekenende mate; nader onderzoek noodzakelijk		

Conclusie NIBM-toets

Uit de berekening met de NIBM-tool blijkt dat de planbijdrage van het plan (realisatie van de supermarkt en de dagwinkels) groter is dan de NIBM-grens van 1,2 µg/m³, daardoor zal het plan 'in betekenende mate' (NIBM) bijdragen aan de verslechtering van de luchtkwaliteit. Een toetsing aan de grenswaarden is op basis van de Wm noodzakelijk, aangezien het plan IBM is. In het kader van een goede ruimtelijke ordening wordt in de navolgende tekst inzichtelijk gemaakt of er sprake is van een dreigende grenswaarde overschrijding.

TOETS GRENSWAARDEN

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is de lokale luchtkwaliteit onderzocht, zodat onacceptabele gezondheidsrisico's kunnen worden uitgesloten. Hiertoe is de monitoringstool[4] uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) geraadpleegd. De monitoringstool geeft inzicht in de concentraties stikstofdioxide (NO_2) en fijn stof ($PM_{2.5}$ en PM_{10}) in het plangebied tussen 2015 en 2030. De monitoringstool kent scenario's zonder en met lokale maatregelen, die ervoor moeten zorgen dat op termijn overal aan de grenswaarden wordt voldaan. Beide typen scenario's laten in de toekomst een afname van de concentraties zien. Dit komt doordat bedrijven en het verkeer steeds schoner worden door technologische verbeteringen. De monitoringstool maakt duidelijk dat de concentraties luchtvervuilende stoffen in de peiljaren 2015, 2020 en 2030 in het plangebied onder de grenswaarden liggen die op Europees niveau zijn vastgesteld ter bescherming van mens en milieu tegen schadelijke gevolgen van luchtverontreiniging. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's.

[4] http://www.nsl-monitoring.nl/viewer/.

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123
SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

Conclusie grenswaarden

In de onderstaande tabel staan de concentraties fijn stof (PM_{10} en $PM_{2.5}$) en stikstofdioxide (NO_2) langs de Utrechtseweg ter hoogte van de ontwikkeling van de supermarkt en dagwinkels weergegeven voor de jaren 2015, 2020 en 2030.

	Concentraties langs de Utrechtseweg						
	Stikstofdioxide (NO_2), Jaargem. concentratie			fijn stof (PM_{10}), jaargem. concentratie			fijn stof ($PM_{2.5}$), jaargem. concentratie
	NSL-monitorings tool	NIBM-tool	Totaal	NSL-monitorings tool	NIBM-tool	Totaal	
2015	26,1 µg/m^3	1,8 µg/m^3	27,9 µg/m^3	24,0 µg/m^3	0,4 µg/m^3	24,4 µg/m^3	15,1 µg/m^3
2020	20,1 µg/m^3	1,8 µg/m^3	21,9 µg/m^3	22,6 µg/m^3	0,4 µg/m^3	23,0 µg/m^3	13,8 µg/m^3
2030	15,1 µg/m^3	1,8 µg/m^3	16,9 µg/m^3	21,1 µg/m^3	0,4 µg/m^3	21,5 µg/m^3	12,4 µg/m^3
Grenswaarden			40,0 µg/m^3			40 µg/m^3	25 µg/m^3

Als bijlage zijn de grafische weergaven van de concentraties PM_{10}, $PM_{2.5}$, en NO_2 voor de jaren 2015, 2020 en 2030 weergegeven. De concentraties luchtverontreinigende stoffen liggen onder de grenswaarden in de drie jaren (2015, 2020 en 2030). Deze grenswaarden zijn op Europees niveau vastgesteld ter bescherming van mens en milieu tegen schadelijke gevolgen van luchtverontreiniging. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's. Tevens geven de uitkomsten uit de monitoringstool aan dat de concentraties van de luchtvervuilende stoffen in de peiljaren 2020 en 2030 in het plangebied verder afnemen. De blootstelling aan luchtverontreiniging is hierdoor beperkt en leidt niet tot onaanvaardbare gezondheidsrisico's.

Conclusie

Op basis van het voorgaande wordt geconcludeerd dat zowel vanuit de Wet milieubeheer als vanuit een goede ruimtelijke ordening de luchtkwaliteit ter plaatse van de Utrechtseweg in Arnhem geen belemmering vormt voor het voorgenomen initiatief.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

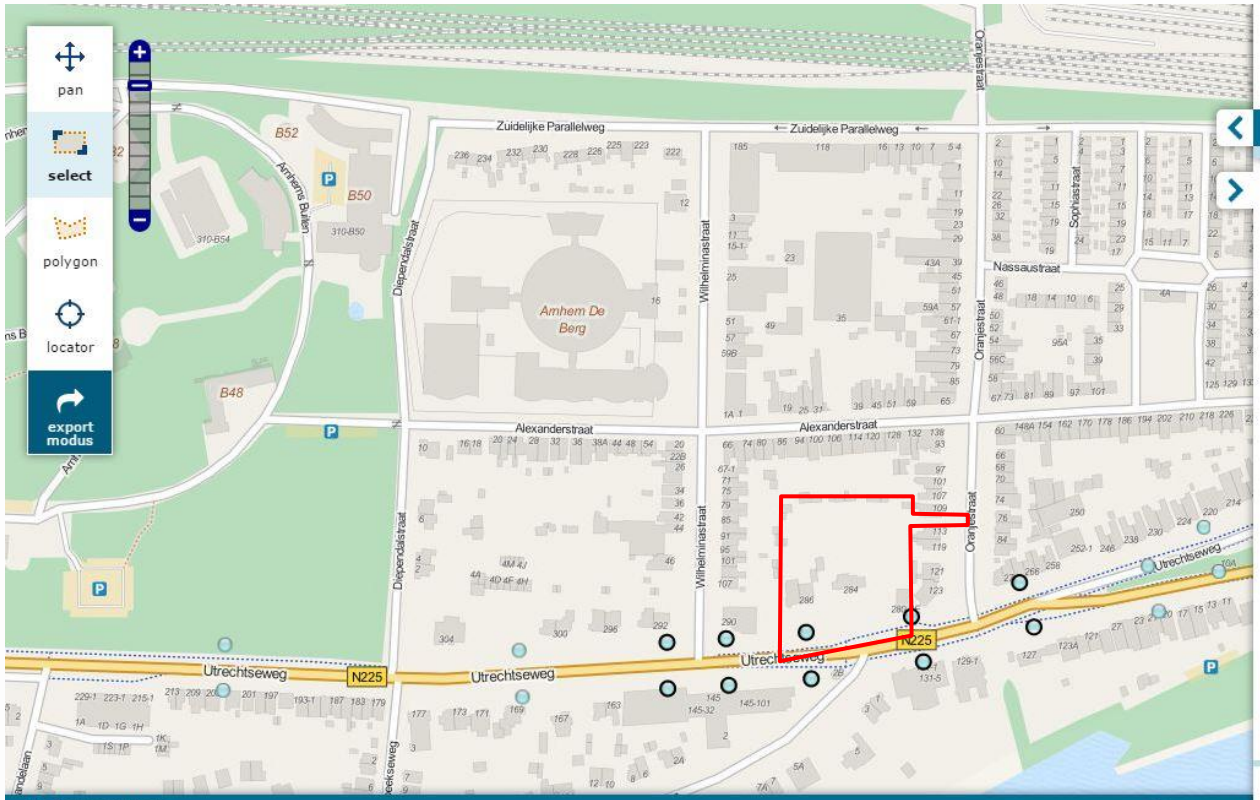

Rekenpunten

Verberg +

Id	NO2 µg/m3	PM10 µg/m3	PM10 overschrijdingsdagen	PM2.5 µg/m3	Jaar
15466963	23.0	23.0	11.8	14.4	2015
15467076	22.7	23.2	12.1	14.7	2015
15467101	26.1	24.0	13.6	15.1	2015
15467146	22.8	23.3	12.2	14.8	2015
15467283	23.0	23.1	11.9	14.4	2015
15467561	26.1	24.0	13.6	15.1	2015
15467805	23.5	23.1	11.9	14.5	2015
15468041	23.5	23.1	11.9	14.5	2015
15468137	23.0	23.0	11.8	14.4	2015
15468245	22.7	23.2	12.1	14.7	2015

Rijksoverheid

Inloggen

Modus

Monitoring NSL

Filter

Monitoringsronde

Monitoring NSL 2014

Jaar

2015

Focus op jurisdictie

Arnhem

Rekenpunten tonen

Rekenpunt kenmerk

NO2-concentratie

Alleen toetspunten

< 35 µg/m3

35 - 38.5 µg/m3

38.5 - 40.5 µg/m3

40.5 - 42.5 µg/m3

> 42.5 µg/m3

Wegvakken tonen

Overdrachtslijnen tonen

Maatregelen

Correcties

NWB wegen

Topografische kaart

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

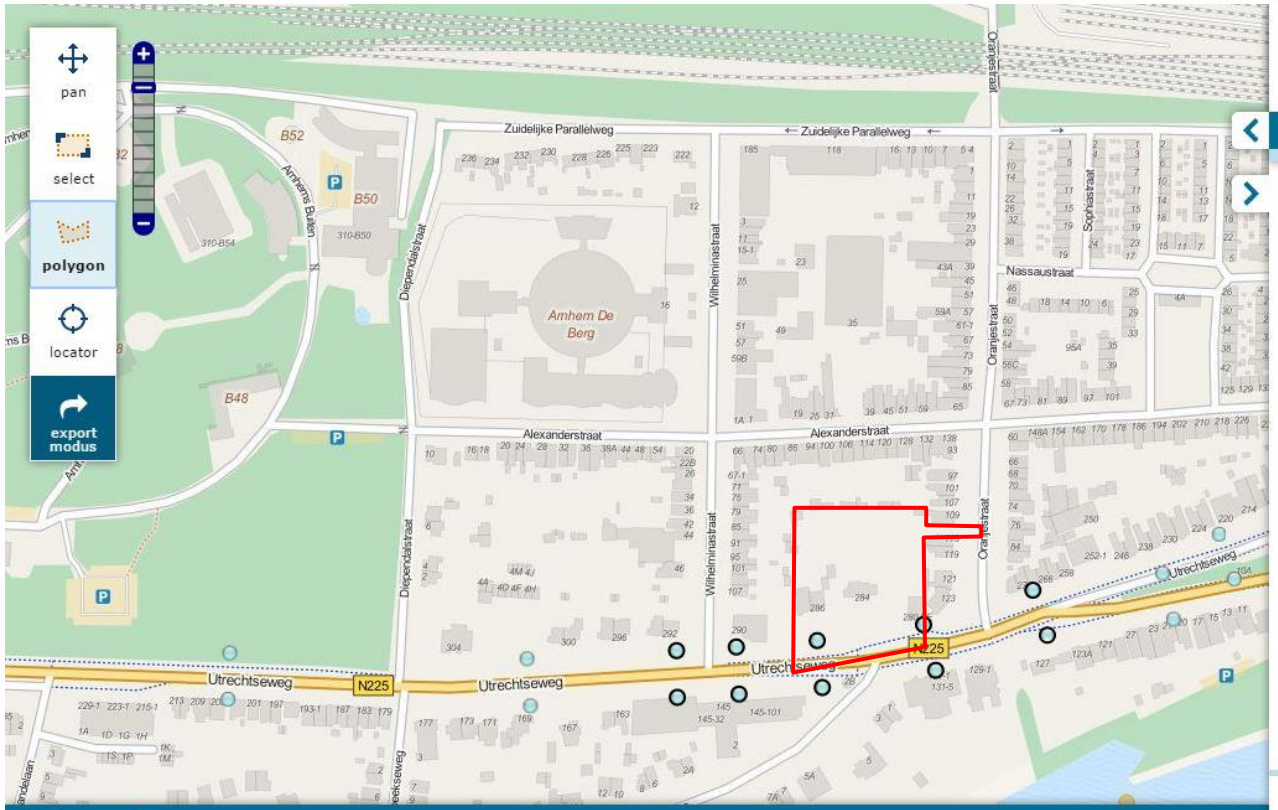

Rijksoverheid

Inloggen

Modus

Monitoring NSL

Filter

Monitoringsronde
Monitoring NSL 2014

Jaar
2020

Focus op jurisdictie
Arnhem

Rekenpunten tonen

Rekenpunt kenmerk
NO2-concentratie

Alleen toetspunten

- < 35 µg/m3
- 35 - 38.5 µg/m3
- 38.5 - 40.5 µg/m3
- 40.5 - 42.5 µg/m3
- > 42.5 µg/m3

Wegvakken tonen

Overdrachtslijnen tonen

Maatregelen

Correcties

NWB wegen

Topografische kaart

Rekenpunten

Verberg +

Id	NO2 µg/m3	PM10 µg/m3	PM10 overschrijdingsdagen	PM2.5 µg/m3	Jaar
15466963	17.8	21.7	9.7	13.2	2020
15467076	17.6	21.9	10.0	13.5	2020
15467101	20.1	22.6	11.2	13.8	2020
15467146	17.8	21.9	10.0	13.5	2020
15467283	18.0	21.7	9.8	13.2	2020
15467561	20.1	22.6	11.2	13.8	2020
15467805	18.3	21.7	9.8	13.2	2020
15468041	18.3	21.7	9.8	13.2	2020
15468137	17.8	21.7	9.7	13.2	2020
15468245	17.6	21.9	10.0	13.5	2020

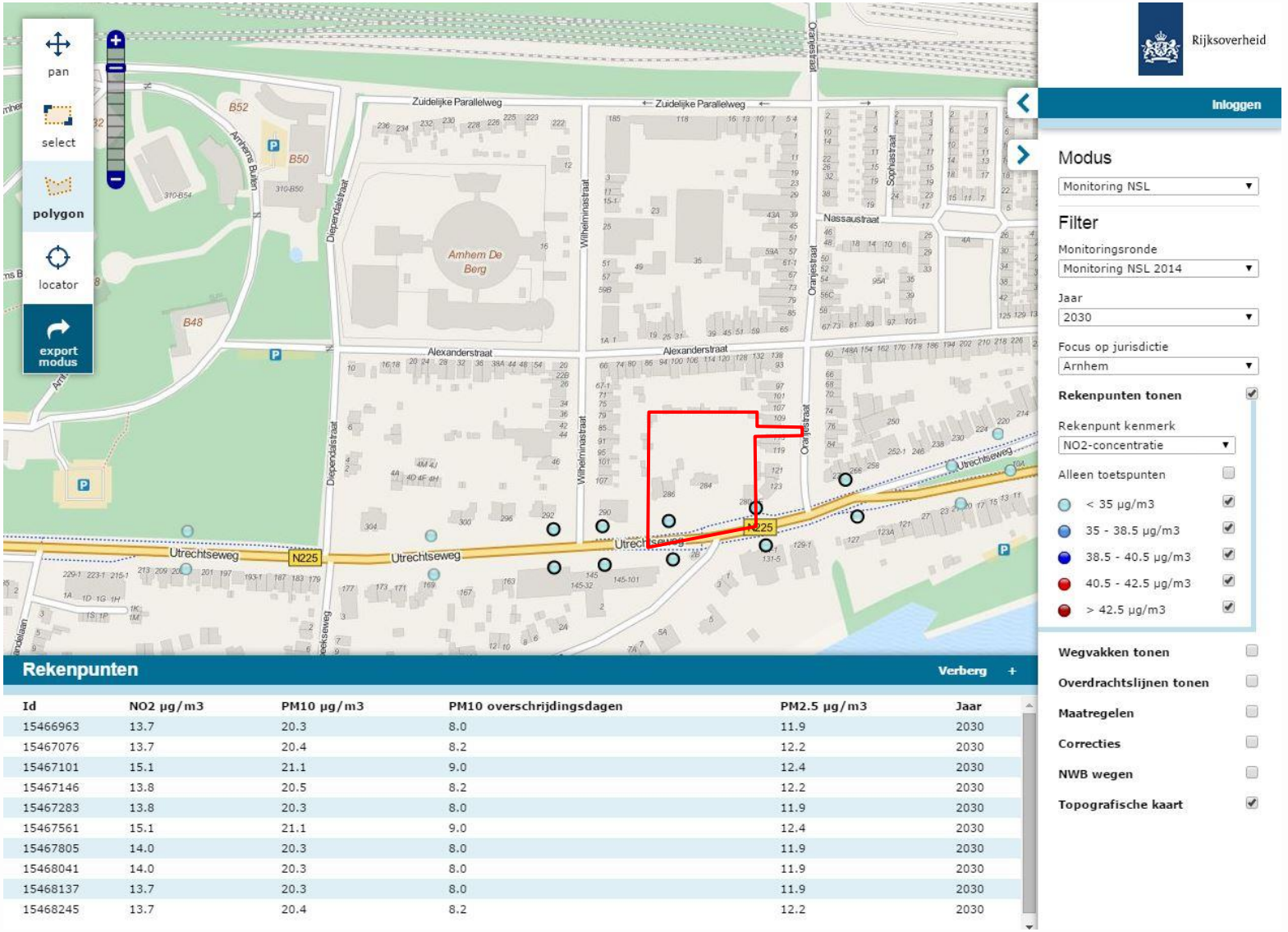

Rekenpunten

Verberg +

Id	NO2 µg/m3	PM10 µg/m3	PM10 overschrijdingsdagen	PM2.5 µg/m3	Jaar
15466963	13.7	20.3	8.0	11.9	2030
15467076	13.7	20.4	8.2	12.2	2030
15467101	15.1	21.1	9.0	12.4	2030
15467146	13.8	20.5	8.2	12.2	2030
15467283	13.8	20.3	8.0	11.9	2030
15467561	15.1	21.1	9.0	12.4	2030
15467805	14.0	20.3	8.0	11.9	2030
15468041	14.0	20.3	8.0	11.9	2030
15468137	13.7	20.3	8.0	11.9	2030
15468245	13.7	20.4	8.2	12.2	2030

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

Aveco de Bondt
ingenieursbedrijf

Rapport

bezoekadres Burgemeester van der Borchstraat 2
postbus 64
postcode 7450 AB Holten
telefoon (0)548 85 33 33
telefax (0)548 85 33 99
e-mail holten@avecodebondt.nl
internet www.avecodebondt.nl

Akoestisch onderzoek supermarkt Utrechtseweg
280-284 te Arnhem

projectnaam	Akoestisch onderzoek supermarkt Utrechtseweg 280-284 te Arnhem
projectnummer	16.1240
referentie	PvdH/047/16.1240
opdrachtgever	Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV
postadres	Postbus 134 6860 AC Oosterbeek
contactpersoon	de heer H. Mensink
status	definitief
versie	02
aantal pagina's	26
datum	8 september 2016
auteur	P. van der Horst-Entius
paraaf	
gecontroleerd	W.A Bont

INHOUDSOPGAVE

1	**INLEIDING**		**3**
2	**BEOORDELINGSKADER**		**4**
	2.1	Activiteitenbesluit milieubeheer	4
	2.2	Verkeer van en naar de inrichting	5
	2.3	Gemeentelijk geluidbeleid	5
3	**SITUATIE**		**7**
	3.1	Locatie plangebied	7
	3.2	Planbeschrijving	7
	3.3	Representatieve bedrijfssituatie	8
	3.4	Geluidbronnen	9
4	**REKENMETHODE EN RESULTATEN**		**11**
	4.1	Methode	11
	4.2	Resultaten	11
	4.2.1	Langtijdgemiddelde beoordelingsniveau	11
	4.2.2	Maximale geluidniveaus	12
	4.2.3	Indirecte hinder	13
	4.3	Bespreking resultaten en voorstel maatregel	14
	4.3.1	Utrechtseweg 284, monumentale villa	14
	4.3.2	Utrechtseweg 286	17
	4.3.3	Flat Utrechtseweg	17
	4.4	Hogere grenswaarden	17
5	**SAMENVATTING EN CONCLUSIE**		**19**

Bijlagen

Bijlage 1:	Locatie
Bijlage 2:	Plan
Bijlage 3:	Invoergegevens rekenmodel
Bijlage 4:	Rekenresultaten langtijdgemiddelde beoordelingsniveau
Bijlage 5:	Rekenresultaten maximale geluidniveaus
Bijlage 6:	Rekenresultaten indirecte hinder

1 INLEIDING

Op de locatie van het voormalige garagebedrijf aan de Utrechtseweg 280-284 te Arnhem is de realisatie van een supermarkt voorzien. De supermarkt wordt een filiaal van de keten Hoogvliet.

Nabij de toekomstige supermarkt bevinden zich diverse woningen aan de Utrechtseweg, Wilhelminastraat, Alexanderstraat en Oranjestraat. Om de bestemming woonfunctie van de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284 te behouden is dit verblijfsobject eveneens in het akoestisch onderzoek betrokken.

De supermarkt valt onder de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit milieubeheer. De voorschriften uit dit besluit, waaronder bepalingen over het aspect geluid, zijn van toepassing.

Het akoestisch onderzoek is uitgevoerd conform de Handleiding meten en rekenen industrielawaai 1999.

2 BEOORDELINGSKADER

Bij de beoordeling van de optredende geluidniveaus zijn het Activiteitenbesluit milieubeheer, de circulaire Geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting en het gemeentelijk geluidbeleid van belang.

2.1 ACTIVITEITENBESLUIT MILIEUBEHEER

In deze paragraaf zijn de voorschriften uit het Activiteitenbesluit milieubeheer overgenomen.

Artikel 2.17

Voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ($L_{Ar,LT}$) en het maximaal geluidsniveau L_{Amax}, veroorzaakt door de in de inrichting aanwezige installaties en toestellen, alsmede door de in de inrichting verrichte werkzaamheden en activiteiten en laad- en losactiviteiten ten behoeve van en in de onmiddellijke nabijheid van de inrichting, geldt dat:

a. de niveaus op de in tabel 2.17a genoemde plaatsen en tijdstippen niet meer bedragen dan de in die tabel aangegeven waarden;

Tabel 2.17a

	Dag 07:00-19:00 uur	**Avond 19:00-23:00 uur**	**Nacht 23:00-07:00 uur**
$L_{Ar,LT}$ op de gevel van gevoelige gebouwen	50 dB(A)	45 dB(A)	40 dB(A)
$L_{Ar,LT}$ in in- en aanpandige gevoelige gebouwen	35 dB(A)	30 dB(A)	25 dB(A)
L_{Amax} op de gevel van gevoelige gebouwen	70 dB(A)	65 dB(A)	60 dB(A)
L_{Amax} in in- en aanpandige gevoelige gebouwen	55 dB(A)	50 dB(A)	45 dB(A)

b. de in de periode tussen 07.00 en 19.00 uur in tabel 2.17a opgenomen maximale geluidsniveaus L_{Amax} niet van toepassing zijn op laad- en losactiviteiten;

c. de in tabel 2.17a aangegeven waarden binnen in- of aanpandige gevoelige gebouwen niet gelden indien de gebruiker van deze gevoelige gebouwen geen toestemming geeft voor het in redelijkheid uitvoeren of doen uitvoeren van geluidsmetingen;

d. de in tabel 2.17a aangegeven waarden op de gevel ook gelden bij gevoelige terreinen op de grens van het terrein, met dien verstande dat de waarden in geval van ligplaatsen, bestemd om te worden ingenomen door een woonschip als bedoeld in artikel 1.2, derde lid, onderdeel b, van het Besluit geluidhinder, slechts gelden voor zover deze ligplaatsen als zodanig zijn bestemd op of na 1 juli 2012 en niet daarvoor in een gemeentelijke verordening waren aangewezen om door een woonschip te worden ingenomen;

Artikel 2.17 (vervolg)

e. de in tabel 2.17a aangegeven waarden op de gevel, vermeerderd met 5 dB(A), ook gelden op de grens van het terrein in geval van ligplaatsen, bestemd om te worden ingenomen door een woonschip als bedoeld in artikel 1.2, derde lid, onderdeel b, van het Besluit geluidhinder, voor zover deze ligplaatsen:
    1. als zodanig zijn bestemd voor 1 juli 2012, of
    2. voor 1 juli 2012 in een gemeentelijke verordening waren aangewezen om door een woonschip te worden ingenomen en voor 1 juli 2022 als zodanig zijn bestemd;

f. de waarden in in- en aanpandige gevoelige gebouwen slechts gelden in geluidsgevoelige ruimten en verblijfsruimten;

g. de in tabel 2.17a aangegeven waarden niet gelden op gevoelige objecten die zijn gelegen op een gezoneerd industrieterrein.

Op grond van artikel 2.20 kan het bevoegd gezag hogere grenswaarden voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ($L_{Ar,LT}$) en maximale geluidniveau (L_{Amax}) vaststellen. Als voorwaarde hierbij geldt dat aangetoond is, dat binnen geluidgevoelige ruimten dan wel verblijfsruimten van gevoelige gebouwen, die zijn gelegen binnen de akoestische invloedssfeer van de inrichting, een etmaalwaarde van maximaal 35 dB(A) is gewaarborgd.

2.2 VERKEER VAN EN NAAR DE INRICHTING

In het kader van de zorgplicht (artikel 2.1 van het Activiteitenbesluit milieubeheer) dient inzicht te worden gegeven in het optreden van geluidniveaus als gevolg van verkeer van en naar de inrichting (indirecte hinder). De wijze waarop indirecte hinder beoordeeld dient te worden, is beschreven in de circulaire ‘Geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting; beoordeling in het kader van de vergunningverlening op basis van de Wet milieubeheer' van 29 februari 1999.

Op basis van deze circulaire geldt een voorkeursgrenswaarde ter plaatse van de gevels van woningen van (L_{etmaal}) 50 dB(A). Onder voorwaarden kunnen geluidniveaus worden toegestaan tot 65 dB(A).

2.3 GEMEENTELIJK GELUIDBELEID

In het geluidbeleid van de gemeente Arnhem uit 2008 is beschreven hoe omgegaan wordt met het aspect geluid. De gemeente hanteert een gebiedsgerichte aanpak. Het plangebied en de directe omgeving van het plangebied zijn gelegen in het gebiedstype ‘stadswijk’. Hierna zijn de relevante onderdelen van het gemeentelijk geluidbeleid genoemd.

In het beleid zijn ambitiewaarden opgenomen. Voor een bedrijf in een nieuwe situatie (oprichting) gelden de volgende ambitiewaarden (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1: Ambitiewaarden gebiedstype 'stadswijk'

Ambitiewaarde	Ondergrens [dB(A)]	Bovengrens [dB(A)]
Ambitie	40	45
Incidenteel	45	55
Plafond	50	55

De geluidniveaus in tabel 2.1 betreffen de etmaalwaarde (L_{etmaal}). Dit is de hoogste waarde van het geluidniveau in de dagperiode (07.00-19.00 uur), avondperiode (19.00-23.00 uur) vermeerderd met 5 dB en nachtperiode (23.00-07.00 uur) vermeerderd met 10 dB.

Er geldt hoe hoger de geluidklasse, hoe meer inspanningen moeten worden geleverd om dit te motiveren en te compenseren. Het plafondniveau tot 55 dB(A) kan alleen worden toegepast indien:

- De ontsluiting en het laden en lossen van de inrichting geoptimaliseerd is;
- Bronmaatregelen conform het principe 'Best beschikbare technieken' (BBT) zijn toegepast;
- Installaties zoveel mogelijk inpandig geplaatst zijn;
- Akoestisch onderzoek is uitgevoerd om de geluidbelasting op de omgeving inzichtelijk te maken.

3 SITUATIE

3.1 LOCATIE PLANGEBIED

De realisatie van de supermarkt is voorzien op het terrein van een voormalig garagebedrijf aan de Utrechtseweg 280-284. In bijlage 1 is de locatie weergegeven.

Het terrein is ingesloten tussen woningen aan de Oranjestraat, Alexanderstraat, Wilhelminastraat en Utrechtseweg. In bijlage 1 zijn de gebouwen weergegeven met een geluidgevoelige functie (woningen). Ook de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284 heeft de aanduiding woonfunctie.

3.2 PLANBESCHRIJVING

Het plan op de locatie omvat een supermarkt met ondergrondse parkeergelegenheid. Het plan is weergegeven in bijlage 2. Hierna zijn de belangrijkste kenmerken van het plan beschreven.

Verkeer van en naar de supermarkt
Het terrein is voor gemotoriseerd verkeer toegankelijk via de Utrechtseweg. Zowel personenwagens van klanten van de supermarkt als vrachtwagens rijden tussen de monumentale villa (Utrechtseweg 284) en de woning Utrechtseweg 286 van en naar de supermarkt. Het terrein biedt vrachtwagens de ruimte voor het gebouw van de supermarkt te keren.

Voor de beoordeling van indirecte hinder geldt dat verkeer van en naar de supermarkt dat gebruik maakt van de Utrechtseweg in westelijke richting, tot circa 90 meter herkenbaar is ten opzichte van het overige verkeer. Voorbij de kruising met de Wilhelminastraat is dit niet meer het geval. In oostelijke richting bevindt zich op circa 80 meter van de in- en uitrit het kruispunt met de Oranjestraat. Dit kruispunt is voorzien van een verkeersregel-installatie (VRI), zodat verkeer in deze richting uit akoestisch oogpunt niet te onderscheiden is ten opzichte van het overige verkeer.

Parkeren
De supermarkt beschikt over ondergrondse parkeergelegenheid. De toegang tot de parkeergarage bevindt zich ten zuiden van de supermarkt, ter hoogte van de voorgevel van de villa aan de Utrechtseweg 284 (zie bijlage 2). Vanuit de parkeergarage is de supermarkt bereikbaar met roltrappen, deze bevinden zich inpandig.

Laden en lossen
Voor het aan- en afvoeren van producten en materialen wordt gewerkt volgens de logistieke werkwijze van de supermarktketen Hoogvliet. Dit betekent dat gebruik gemaakt wordt van wisselbakken (containers). De supermarkt aan de Utrechtseweg beschikt over twee opstelplaatsen voor de wisselbakken. De opstelplaatsen zijn voorzien van overheaddeuren, zodat het verrijden van rolcontainers inpandig plaats vindt.

Idealiter is de laad- en losplaats voor de wisselbakken voorzien van een overkapping. In onderhavige situatie staat op dit moment niet vast dat een overkapping mogelijk is. Daarom is in dit akoestisch onderzoek niet uitgegaan van een overkapping. Dit is een worst-case benadering.

Overdekte ruimte
De supermarkt is voor voetgangers en fietsers bereikbaar via een doorloop naar de Oranjestraat. De fietsenstalling en winkelwagenstalling bevinden zich in een overdekte ruimte bij de ingang van de supermarkt.

Geluidschermen
Ten behoeve van het bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284' is onderzoek verricht naar geluidrelevante bedrijfsactiviteiten binnen het plangebied, waaronder de supermarkt. In dit akoestisch onderzoek[1] is zowel aan de west- als oostzijde van het terrein een geluidscherm opgenomen om de geluidbelasting naar de omgeving te reduceren. Aan de westzijde heeft dit scherm een hoogte van 1,80 meter. Uit indicatieve berekeningen (niet opgenomen in voorliggend rapport) blijkt dat het scherm aan de westzijde noodzakelijk is om overschrijding van de grenswaarden te voorkomen. Het scherm aan de oostzijde heeft een hoogste van 2,5 meter en bestaat uit de buitenmuur van de huidige bebouwing. Uit indicatieve berekeningen is gebleken dat zonder dit scherm niet meer overschrijdingen van de grenswaarden optreden dan in voorliggend rapport besproken.

Voor het scherm aan de westzijde is naast de geluidwerende eigenschappen ook de uitstraling van belang. Gelet op de woonomgeving is een natuurlijke uitstraling gewenst. Een natuurlijk ogend geluidscherm is bijvoorbeeld het product Kokowall (Kokosystems BV). Ook voor te realiseren erfafscheidingen zijn deze schermen een reële optie.

3.3 REPRESENTATIEVE BEDRIJFSSITUATIE

De representatieve bedrijfssituatie wordt gevormd door de akoestisch relevante activiteiten op een reguliere dag. Op een reguliere dag is de supermarkt zowel overdag als 's avonds geopend.

Hierna is de representatieve bedrijfssituatie puntsgewijs beschreven. Deze bedrijfssituatie sluit aan bij het akoestisch onderzoek[1] behorende bij het bestemmingsplan.

Voertuigen
Voor de verkeersgeneratie van de supermarkt is uitgegaan van 2.403 motorvoertuigen per etmaal, op basis van CROW-kencijfers. Uitgangspunten hierbij zijn een fullservice supermarkt (laag en middellaag prijsniveau) met een bruto vloeroppervlak van circa 1.800 m^2 in sterk stedelijk gebied, in de rest bebouwde kom. Deze uitgangspunten sluiten aan bij het akoestisch onderzoek in het kader van het bestemmingsplan.

[1] Rapport 'Akoestisch onderzoek industrielawaai Supermarkt Utrechtseweg 280-284', datum 12 maart 2015, projectnummer 140291, opgesteld door SAB.

In de representatieve bedrijfssituatie bedraagt het aantal personenwagens in de dagperiode 2.163 stuks (90 %). In de avondperiode is dit 240 stuks (10 %).

Uitgangspunt is dat 50 % van de personenwagens gebruik maakt van de Utrechtseweg in westelijke richting.

Voor de bevoorrading van de supermarkt rijden in de dagperiode 4 vrachtwagens van en naar de supermarkt, dit zijn 8 vrachtwagenbewegingen.

Parkeren
Personenwagens parkeren in de ondergrondse parkeergarage. De in- en uitrit van de parkeergarage bevindt zich ter hoogte van de voorgevel van de villa aan de Utrechtseweg 284, op niveau -1 ten opzichte van het maaiveld.

Laden en lossen
Zoals beschreven in paragraaf 3.2 maakt supermarktketen Hoogvliet gebruik van wisselbakken. In de representatieve bedrijfssituatie is uitgegaan van het afzetten van vier wisselbakken en het optrekken van vier wisselbakken. Het verrijden van rolcontainers vindt inpandig plaatst bij gesloten overheaddeuren en vormt derhalve geen relevante geluidbron.

Koelinstallatie
Voor de koeling van producten wordt op het dak van de supermarkt een koelcondensor geplaatst (type Güntner GVH 090.2B/2x2 of vergelijkbaar). Uitgangspunt is dat er gedurende de dagperiode 100 % van de tijd sprake is van koudevraag, in de avond- en nachtperiode is dit respectievelijk 75 % en 50 % van de tijd. Dit is een worst-case benadering.

Winkelwagens
Zoals beschreven paragraaf 3.2 zijn de parkeergarage en supermarkt bereikbaar via inpandige roltrappen. Klanten die met de auto naar de supermarkt komen rijden dus niet met een winkelwagen over het buitenterrein. Voor klanten die te voet of met de fiets naar de supermarkt komen geldt dat deze gebruik maken van de doorloop naar de Oranjestraat. Winkelwagens zijn niet toegestaan in de doorloop.

Het rijden met een winkelwagen is niet beschouwd als relevante geluidbron, omdat in principe niet met winkelwagens over het (niet-overdekte) buitenterrein bij de supermarkt wordt gereden.

3.4 GELUIDBRONNEN

In tabel 3.1 zijn de geluidbronnen van de supermarkt samengevat.

De gehanteerde geluidvermogenniveaus sluiten aan bij het akoestisch onderzoek in het kader van het bestemmingsplan en kentallen. Bedrijfservaringscijfers zijn op basis van kentallen en eerdere metingen.

Tabel 3.1: Geluidbronnen supermarkt Utrechtseweg 280-284

	Geluidbron	Hoogte	L_{WR} [dB(A)]		Bedrijfsduur of aantallen		
		[m]	Gem.	Max.	Dag	Avond	Nacht
					07-19 uur	19-23 uur	23-07 uur
1	Personenwagen	0,75	90	94	2.163 stuks	240 stuks	-
2	Vrachtwagen (incl. achteruitrijdsignaal[1])	1	102	108	8 stuks	-	-
3	Koeling wisselbak	3	98	-	8 stuks	-	-
4	Koelcondensor (4 ventilatoren)	1,5	68[2]	-	12 uur	3 uur	4 uur
5	Afzetten/optrekken wisselbak	1	105	110	40 min.[3]	-	-

[1] Uitgangspunt is een breedbandig signaal, zodat geen toeslag voor tonaal geluid hoeft worden toegepast.

[2] Op basis van leveranciersgegevens, L_{WR} = 62 dB(A) per ventilator

[3] 4x per dag 5 minuten afzetten, 5 minuten optrekken

4 REKENMETHODE EN RESULTATEN

4.1 METHODE

Alle metingen en berekeningen zijn uitgevoerd conform de 'Handleiding Meten en Rekenen Industrielawaai' uit 1999. De geluidsoverdracht naar de omgeving is berekend met een rekenprogramma overeenkomstig model II.8 uit de Handleiding. In dit overdrachtsmodel is, voor zover van toepassing, rekening gehouden met verzwakkingen door geometrische uitbreiding, luchtabsorptie, reflectie tegen obstakels, afscherming door obstakels, verstrooiing en absorptie door installaties en vegetaties, reflecties tegen, verstrooiing door en absorptie van de bodem.

In het rekenmodel zijn de lokale maaiveldhoogtes uit het Algemene hoogtebestand Nederland (AHN) verwerkt. Buiten de gemodelleerde bodemgebieden is uitgegaan van een bijna geheel reflecterende, harde bodem (Bf = 0,2 [-]).

Op basis van de representatieve bedrijfssituatie en gehanteerde geluidvermogenniveaus zijn de langtijdgemiddelde beoordelingsniveaus ($L_{Ar,LT}$), maximale geluidniveaus (L_{Amax}) en equivalente geluidniveaus (L_{Aeq}) vanwege indirecte hinder bepaald. De rekenpunten zijn gelegen op de gevels van omliggende woningen. De gehanteerde beoordelingshoogte voor de dagperiode bedraagt 1,5 meter, voor de avond- en nachtperiode zijn de beoordelingshoogten 4,5 en 7,5 meter gehanteerd. Daarnaast is de geluidbelasting bepaald op de gevels van appartementen nabij het plan.

In bijlage 3 zijn de invoergegevens van het rekenmodel opgenomen.

4.2 RESULTATEN

In de navolgende paragrafen zijn de maatgevende rekenresultaten weergegeven. Voor de volledige rekenresultaten wordt verwezen naar de bijlagen. In bijlage 4 van dit rapport zijn de rekenresultaten voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau opgenomen, in bijlage 5 de resultaten voor de maximale geluidniveaus en in bijlage 6 de equivalente geluidniveaus als gevolg van indirecte hinder.

4.2.1 LANGTIJDGEMIDDELDE BEOORDELINGSNIVEAU

In de dagperiode bedraagt het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ter plaatse van de westgevel van de villa ten hoogste 59 dB(A) en ter plaatse van de zuidgevel 56 dB(A). In de avondperiode is dit respectievelijk 48 en 51 dB(A) op de west- en zuidgevel.

Op de gevels van de woning Utrechtseweg 286 bedraagt het $L_{Ar,LT}$ ten hoogste 48 en 46 dB(A) in respectievelijk de dag- en avondperiode.

De beschreven geluidbelasting is hoger dan de grenswaarden uit het Activiteitenbesluit milieubeheer. De overschrijdingen bedragen ten hoogste 9 dB in de dagperiode en 6 dB in de avondperiode.

In de nachtperiode is de geluidbelasting ten hoogste 25 dB(A), op de gevels van de woningen aan de Alexanderstraat. Deze geluidniveaus voldoen aan de grenswaarde uit het Activiteitenbesluit milieubeheer van 40 dB(A) voor de nachtperiode.

In tabel 4.1 zijn de maatgevende rekenresultaten weergegeven. Overschrijdingen van de grenswaarden uit het Activiteitenbesluit milieubeheer zijn gearceerd.

Tabel 4.1: Maatgevende rekenresultaten langtijdgemiddelde beoordelingsniveau

Beoordelingspunt		Langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ($L_{Ar,LT}$) [dB(A)]		
		Dag	Avond	Nacht
		07-19 uur	19-23 uur	23-07 uur
010	Utrechtseweg 286	48	46	21
501	Hulkesteinseweg 1-3	45	39	14
901	Utrechtseweg 284, westgevel	59	43	19
902	Utrechtseweg 284, noordgevel	55	31	15
906	Utrechtseweg 284, zuidgevel	51	46	< 10
907	Utrechtseweg 284, zuidgevel	54	49	< 10
908	Utrechtseweg 284, zuidgevel	56	51	< 10
910	Utrechtseweg 284, westgevel	58	48	19

Uit de resultaten voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau is gebleken dat niet op alle gevels van geluidgevoelige bestemmingen is voldaan aan het Activiteitenbesluit milieubeheer. In paragraaf 4.3 volgt verdere bespreking van de resultaten en is een oplossingsrichting beschreven.

4.2.2 MAXIMALE GELUIDNIVEAUS

De berekende maximale geluidniveaus bedragen ten hoogste 80 dB(A) in de dagperiode ter plaatse van de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284, als gevolg van vrachtwagens. Op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer zijn maximale geluidniveaus als gevolg van laad- en losactiviteiten in de dagperiode uitgesloten van de beoordeling, waaronder piekgeluiden van vrachtwagens.

Andere geluidbronnen dan laad- en losactiviteiten voor de maximale geluidniveaus zijn personenwagens die de parkeergarage in- en uitrijden. Maximale geluidniveaus bedragen ten hoogste 64 dB(A) in de dagperiode en 65 dB(A) in de avondperiode.

De berekende maximale geluidniveaus voldoen aan het Activiteitenbesluit milieubeheer.

In tabel 4.2 zijn de maatgevende rekenresultaten voor maximale geluidniveaus weergegeven. Ter volledigheid zijn tussen haakjes de maximale geluidniveaus als gevolg van laad- en losactiviteiten weergegeven.

Tabel 4.2: Maatgevende rekenresultaten maximale geluidniveaus

Beoordelingspunt		Maximale geluidniveaus (L_{Amax}) [dB(A)]		
		Dag	Avond	Nacht
		07-19 uur	19-23 uur	23-07 uur
010	Utrechtseweg 286	48 (66)	60	-
501	Hulkesteinseweg 1-3	50 (64)	52	-
901	Utrechtseweg 284, westgevel	54 (78)	59	-
906	Utrechtseweg 284, zuidgevel	60 (72)	60	-
907	Utrechtseweg 284, zuidgevel	64 (74)	63	-
908	Utrechtseweg 284, zuidgevel	63 (79)	65	-
910	Utrechtseweg 284, westgevel	62 (80)	65	-

4.2.3 INDIRECTE HINDER

De berekende equivalente geluidniveaus (L_{Aeq}) ten gevolge van verkeer van en naar de inrichting bedraagt ten hoogste 51 dB(A) in de dagperiode en 46 dB(A) in de avondperiode. Dit is het geval op de gevels van de onderste van bouwlagen van de flat aan de Utrechtseweg (rekenpunt 502). Op de overige rekenpunten is voldaan aan de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire indirecte hinder.

In tabel 4.3 zijn de maatgevende rekenresultaten opgenomen. Overschrijding van de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire indirecte hinder is gearceerd weergegeven.

Tabel 4.3: Maatgevende rekenresultaten maximale geluidniveaus

Beoordelingspunt		Equivalent geluidniveau (L_{Aeq}) [dB(A)]		
		Dag	Avond	Nacht
		07-19 uur	19-23 uur	23-07 uur
010	Utrechtseweg 286	43	40	-
500	Utrechtseweg 131 (1,5m)	44	39	-
	Utrechtseweg 131 (4,5m)	46	41	-
	Utrechtseweg 131 (7,5m)	46	41	-
	Utrechtseweg 131 (10,5m)	46	41	-
501	Hulkesteinseweg 1-3	44	42	-
502	Utrechtseweg flat (1,5m)	51	46	-
	Utrechtseweg flat (4,5m)	51	46	-
	Utrechtseweg flat (7,5m)	51	46	-
	Utrechtseweg flat (10,5m)	51	46	-
	Utrechtseweg flat (13,5m)	50	45	-

Beoordelingspunt		Equivalent geluidniveau (L_{Aeq}) [dB(A)]		
		Dag	Avond	Nacht
		07-19 uur	19-23 uur	23-07 uur
	Utrechtseweg flat (16,5m)	50	45	-
908	Utrechtseweg 284, zuidgevel	44	42	-

Uit de resultaten voor het equivalente geluidniveau vanwege indirecte hinder is gebleken dat niet op alle gevels van geluidgevoelige bestemmingen is voldaan aan de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire indirecte hinder. In paragraaf 4.3 volgt verdere bespreking van de resultaten.

4.3 BESPREKING RESULTATEN EN VOORSTEL MAATREGEL

In paragraaf 4.2 is gebleken dat niet overal is voldaan aan de grenswaarden voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau uit het Activiteitenbesluit milieubeheer en de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire indirecte hinder.

Op grond van het gemeentelijk geluidbeleid kunnen geluidniveaus tot 55 dB(A) in de dagperiode en 50 dB(A) in de avondperiode als aanvaardbaar worden beoordeeld. Hierna zijn de resultaten verder besproken.

4.3.1 UTRECHTSEWEG 284, MONUMENTALE VILLA

Op de westgevels van de monumentale villa treden geluidniveaus op tot 59 dB(A) in de dagperiode en 48 dB(A) in de avondperiode. Op de zuidelijke georiënteerde gevels bedraagt de geluidbelasting ten hoogste 56 dB(A) in de dagperiode en 51 dB(A) in de avondperiode.

De berekende geluidniveaus zijn hoger dan de normstelling uit het gemeentelijk beleid. In onderhavige situatie zijn daarom maatregelen noodzakelijk of, indien maatregelen niet mogelijk of onvoldoende effectief zijn, moet een ‘dove’ gevel toegepast worden.

De geluidniveaus zijn het gevolg van de korte afstand tot de in- en uitrit van de parkeergarage, die in het ontwerp ter hoogte van de zuidgevel is opgenomen. Als oplossingsrichting geldt het vergroten van de afstand van de bron naar de ontvanger.

De maatregel houdt in dat in het ontwerp een overkapping bij de in- en uitrit wordt opgenomen. Hiermee wordt de afstand van de geluidbron (de in- en uitrit) naar de ontvanger (de gevels van Utrechtseweg 284) vergroot. De overkapping dient een lengte van circa 3 meter te hebben. Dit is weergegeven in figuur 4.1.

Figuur 4.1: oplossingsrichting in- en uitrit parkeergarage.

Door de overkapping neemt de geluidbelasting op de zuidgevel (rekenpunt 908) in de dagperiode af tot 55 dB(A) en in de avondperiode tot 50 dB(A). Met toepassing van deze maatregel is op de zuidgevel aan de normstelling uit het beleid voldaan. Geadviseerd wordt de zijwanden van de in- en uitrit te bekleden met geluidsabsorberend materiaal.

Voor de gevels met een hogere geluidbelasting dan 55 dB(A) etmaalwaarde geldt dat deze 'doof' uitgevoerd dienen te worden. In deze gevels mogen geen te openen delen aanwezig zijn. Dit betreft de westgevels van de monumentale villa.

In tabel 4.4 zijn de maatgevende rekenresultaten voor het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau opgenomen ter plaatse van de gevels van Utrechtseweg 284 en 286, inclusief de beschreven maatregel. Overschrijding van de grenswaarden uit het Activiteitenbesluit milieubeheer is gearceerd weergegeven.

Tabel 4.4: Maatgevende rekenresultaten langtijdgemiddelde beoordelingsniveau, incl. oplossingsrichting

Beoordelingspunt		**Langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ($L_{Ar,LT}$) [dB(A)]**		
		Dag	**Avond**	**Nacht**
		07-19 uur	**19-23 uur**	**23-07 uur**
010	Utrechtseweg 286	48	46	21
901	Utrechtseweg 284, westgevel	59	43	19
902	Utrechtseweg 284, noordgevel	55	31	15
906	Utrechtseweg 284, zuidgevel	51	46	< 10
907	Utrechtseweg 284, zuidgevel	54	49	< 10
908	Utrechtseweg 284, zuidgevel	55	50	< 10
910	Utrechtseweg 284, westgevel	58	47	19

Het toestaan tot 55 dB(A) in de dagperiode en 50 dB(A) in de avondperiode is mogelijk onder voorwaarden. Voor onderhavige situatie is hierna beschreven hoe aan de voorwaarden is voldaan:

De ontsluiting en het laden en lossen van de inrichting is geoptimaliseerd
De ontsluiting van de supermarkt vindt plaats via de Utrechtseweg. De in- en uitrit van de parkeergarage bevindt zich op zo kort mogelijke afstand tot de weg, zodat de geluidbelasting op de omgeving als gevolg van het rijden van personenwagens zoveel mogelijk beperkt is. Omdat gebruik wordt gemaakt van de ondergrondse parkeervoorziening, treedt geen geluidbelasting naar de omgeving op tijdens het parkeren (manoeuvreren van voertuigen) en in- en uitstappen (dichtslaan van autoportieren).

De vrachtwagens rijden het terrein op en rijden naar de laad- en losplaats. Hier wordt de werkwijze van de Hoogvliet-keten gebruikt, waarbij het verrijden van rolcontainers inpandig plaatsvindt.

Ten slotte is van belang dat gemotoriseerd verkeer in de doorloop naar de Oranjestraat niet is toegestaan.

Bronmaatregelen zijn conform het principe 'Best beschikbare technieken' (BBT) zijn toegepast
Onder de Beste beschikbare technieken worden verstaan de voor het bereiken van een hoog niveau van bescherming van het milieu meest doeltreffende technieken om de emissies en andere nadelige gevolgen voor het milieu, die een inrichting kan veroorzaken, te voorkomen of, indien dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk te beperken, die – kosten en baten in aanmerking genomen – economisch en technisch haalbaar in de bedrijfstak waartoe de inrichting behoort, kunnen worden toegepast, en die voor degene die de inrichting drijft, redelijkerwijs in Nederland of daarbuiten te verkrijgen zijn; daarbij wordt onder technieken mede begrepen het ontwerp van de inrichting, de wijze waarop zij wordt gebouwd en onderhouden, alsmede de wijze van bedrijfsvoering en de wijze waarop de inrichting buiten gebruik wordt gesteld.

In onderhavige situatie voldoen de volgende aspecten aan het principe van BBT:
- Laad- en losactiviteiten volgens de werkwijze van de Hoogvliet-keten, dus zoveel mogelijk inpandig;
- Het ondergronds parkeren;
- De fietsenstalling en opstelplaats voor winkelwagens bevinden zich in het overdekte gedeelte van het terrein bij de ingang van de supermarkt.

Installaties zijn zoveel mogelijk inpandig geplaatst
De installatie op het dak is een koelcondensor. Het geluidvermogenniveau (L_{WR}) conform leveranciersgegevens bedraagt 68 dB(A). De installatie voldoet hiermee aan de huidige stand der techniek. De maatgevende periode voor de geluidbelasting op geluidgevoelige bestemmingen vanwege de koelcondensor is de nachtperiode. Uit de berekeningen blijkt dat de geluidbelasting

ten hoogste 25 dB(A) in de nachtperiode bedraagt en daarmee ruimschoots aan het toetsingskader voldoet.

Akoestisch onderzoek is uitgevoerd om de geluidbelasting op de omgeving inzichtelijk te maken.
In dit akoestisch onderzoek is de geluidbelasting op de omgeving inzichtelijk gemaakt en is een maatregel beschreven voor de in- en uitrit van de parkeergarage.

4.3.2 UTRECHTSEWEG 286

In de avondperiode treedt op de oostgevel van de woning, op de tweede verdieping een overschrijding van de grenswaarde voor het $L_{Ar,LT}$ op van 1 dB. Het berekende langtijdgemiddelde beoordelingsniveau bedraagt 46 dB(A).

Op grond van het gemeentelijk geluidbeleid is dit geluidniveau acceptabel. Zoals beschreven in paragraaf 4.3.1 is aan de voorwaarden voldaan.

4.3.3 FLAT UTRECHTSEWEG

Als gevolg van verkeer van en naar de supermarkt (indirecte hinder) treden bij de flat aan de Utrechtseweg equivalente geluidniveaus op tot 51 dB(A) in de dagperiode en 46 dB(A) in de avondperiode. De overschrijding van de voorkeursgrenswaarde voor indirecte hinder bedraagt zowel in de dag- als avondperiode 1 dB.

Voor deze geluidniveaus wordt eveneens aansluiting gezocht bij het gemeentelijk geluidbeleid, dat geluidniveaus in de omgeving tot 55 dB(A) etmaalwaarde toestaat. Aan de bovengrens van 55 dB(A) etmaalwaarde is voldaan. Bovendien is in paragraaf 4.3.1 beschreven dat aan de voorwaarden uit het gemeentelijk geluidbeleid is voldaan.

4.4 HOGERE GRENSWAARDEN

Het Activiteitenbesluit milieubeheer staat op grond van artikel 2.20 hogere grenswaarden toe. De bevoegdheid hiertoe ligt bij B&W van de gemeente. Als voorwaarde hierbij geldt dat aangetoond is, dat binnen geluidgevoelige ruimten dan wel verblijfsruimten van gevoelige gebouwen, die zijn gelegen binnen de akoestische invloedssfeer van de inrichting, een etmaalwaarde van maximaal 35 dB(A) is gewaarborgd.

Het gemeentelijk geluidbeleid staat onder voorwaarden geluidniveaus tot 55 dB(A) toe. Dit houdt in dat het binnenniveau van 35 dB(A) etmaalwaarde gewaarborgd is, indien de geluidwering ten minste (55 – 35 dB) 20 dB bedraagt.

Voor de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284 geldt dat deze wordt gerenoveerd. Na renovatie is het aannemelijk dat de geluidwering van de gevels ten minste 20 dB bedraagt.

De overschrijding van de grenswaarde treedt ter plaatse van de oostelijke gevel op de tweede verdieping van de woning Utrechtseweg 286 op. Deze gevel bestaat grotendeels uit een rietgedekte kap met slechts een beperkt glasoppervlak. Voor dit deel van de woning is het aannemelijk dat de geluidwering ten minste 20 dB bedraagt.

Het flatgebouw aan de Utrechtseweg is een galerijflat. De Utrechtseweg en de supermarkt liggen aan de galerijzijde. Gelet op de staat van onderhoud van de koopappartementen is het aannemelijk dat de geluidwering van de gevels ten minste 20 dB is.

Op basis van de bevindingen in dit akoestisch onderzoek en op grond van artikel 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer kunnen B&W van de gemeente Arnhem een maatwerkvoorschrift met hogere grenswaarden vaststellen. De benodigde hogere grenswaarden zijn opgenomen in tabel 4.4.

5 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Op de locatie van het voormalige garagebedrijf aan de Utrechtseweg 280-284 te Arnhem is de realisatie van een supermarkt voorzien. De supermarkt is een filiaal van de keten Hoogvliet. De supermarkt valt onder de werkingssfeer van het Activiteitenbesluit milieubeheer. De voorschriften uit dit besluit, waaronder bepalingen over het aspect geluid, zijn van toepassing.

In dit akoestisch onderzoek is de geluidbelasting ter plaatse van geluidgevoelige bestemmingen, waaronder de monumentale villa aan de Utrechtseweg 284, als gevolg van de representatieve bedrijfssituatie van de supermarkt getoetst. Het onderzoek houdt rekening met twee geluidschermen. Aan de westzijde van het terrein heeft het scherm een hoogte van 1,80 meter, dit scherm is noodzakelijk om overschrijding van de grenswaarden te voorkomen. Het scherm aan de oostzijde heeft een hoogste van 2,5 meter en bestaat uit de buitenmuur van de huidige bebouwing. Uit indicatieve berekeningen blijkt dat zonder dit scherm niet meer overschrijdingen van de grenswaarden optreden dan in voorliggend rapport besproken.

De ontsluiting van supermarkt vindt plaats via de Utrechtseweg, voor voetgangers en fietsers is een doorloop naar de Oranjestraat in het ontwerp opgenomen. De bevoorrading vindt plaats volgens de logistieke werkwijze van Hoogvliet, met behulp van wisselbakken.

De geluidbelasting op de gevels van de woningen aan de Oranjestraat, Alexanderstraat en Wilhelminastraat voldoet aan het Activiteitenbesluit milieubeheer. Op de gevels van Utrechtseweg 284 bedraagt het berekende langtijdgemiddelde beoordelingsniveau bedraagt ten hoogste 59 en 51 dB(A) in respectievelijk de dag- en avondperiode. Op de woning Utrechtseweg 286 is het berekende $L_{Ar,LT}$ 48 en 46 dB(A) in de dag- en avondperiode. De overschrijding van de grenswaarden uit het Activiteitenbesluit milieubeheer bedraagt ten hoogste 9 dB in de dagperiode en 6 dB in de avondperiode.

Maximale geluidniveaus bedragen ten hoogste 64 dB(A) in de dagperiode en 65 dB(A) in de avondperiode, als gevolg van personenwagens die de parkeergarage in- en uitrijden. De berekende maximale geluidniveaus voldoen aan het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Als gevolg van verkeer van en naar de inrichting treden equivalente geluidniveaus op tot 51 dB(A) in de dagperiode en 46 dB(A) in de avondperiode ter plaatse van de flat aan de Utrechtseweg.

Vanwege de geconstateerde overschrijdingen bij de woonbestemming Utrechtseweg 284 is een maatregel voorgesteld, namelijk een overkapping bij de in- en uitrit van de parkeergarage, over een lengte van 3 meter. Met toepassing van de maatregel wordt de overschrijding van de grenswaarden uit het Activiteitenbesluit milieubeheer niet weggenomen. Overschrijding van de grenswaarden is op grond van het gemeentelijk geluidbeleid onder voorwaarden toegestaan tot 55 dB(A) in de dagperiode en 50 dB(A) in de avondperiode. In onderhavige situatie is voldaan aan de voorwaarden. Op de westgevel van de villa treden hogere geluidniveaus op dan toegestaan in het gemeentelijk geluidbeleid. Deze gevels moeten ‘doof’ zijn.

Op grond van artikel 2.20 van het Activiteitenbesluit milieubeheer kunnen hogere grenswaarden door middel van een maatwerkvoorschrift worden toegestaan. De binnenniveaus van de betreffende geluidgevoelige bestemmingen zijn gewaarborgd. Indien het bevoegd gezag een maatwerkvoorschrift vaststellen, is de representatieve bedrijfssituatie overeenkomstig het Activiteitenbesluit milieubeheer en het gemeentelijk geluidbeleid inpasbaar in de omgeving.

Bijlage 1: Locatie

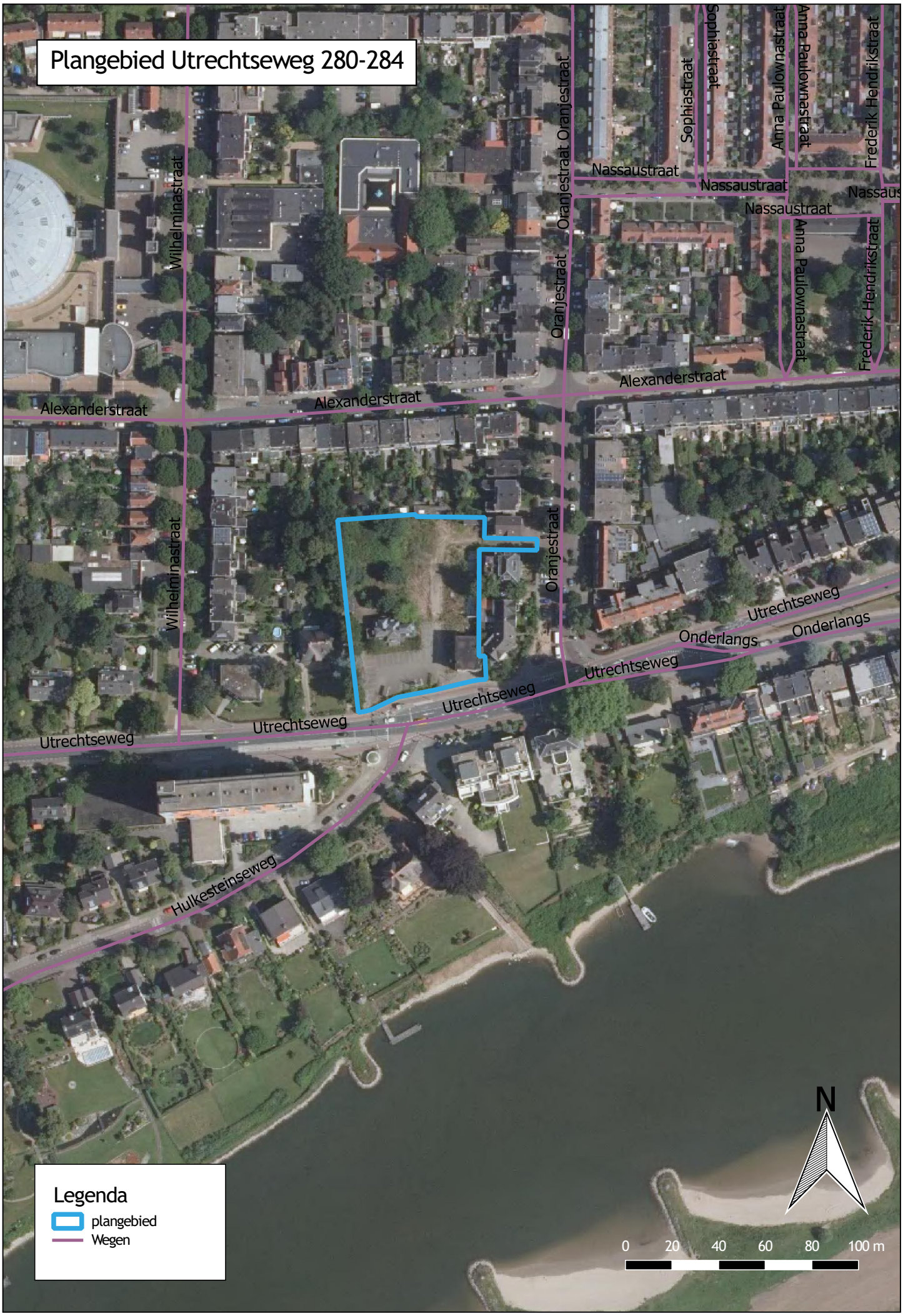
Plangebied Utrechtseweg 280-284
Wilhelminastraat
Oranjestraat
Oranjestraat
Sophiastraat
Sophiastraat
Anna Paulownastraat
Anna Paulownastraat
Frederik Hendrikstraat
Nassaustraat
Nassaustraat
Nassaustraat
Nassaus
Anna Paulownastraat
Frederik Hendrikstraat
Alexanderstraat
Alexanderstraat
Alexanderstraat
Wilhelminastraat
Oranjestraat
Utrechtseweg
Onderlangs
Onderlangs
Utrechtseweg
Utrechtseweg
Utrechtseweg
Utrechtseweg
Hulkesteinseweg
N
Legenda
plangebied
Wegen
0
20
40
60
80
100 m

Geluidgevoelige bestemmingen
nabij plangebied
Legenda
plangebied
Gebouwen
gezondheidszorgfunctie
onderwijsfunctie
woonfunctie
N
0
15
30
45
60
75 m

Bijlage 2: Plan

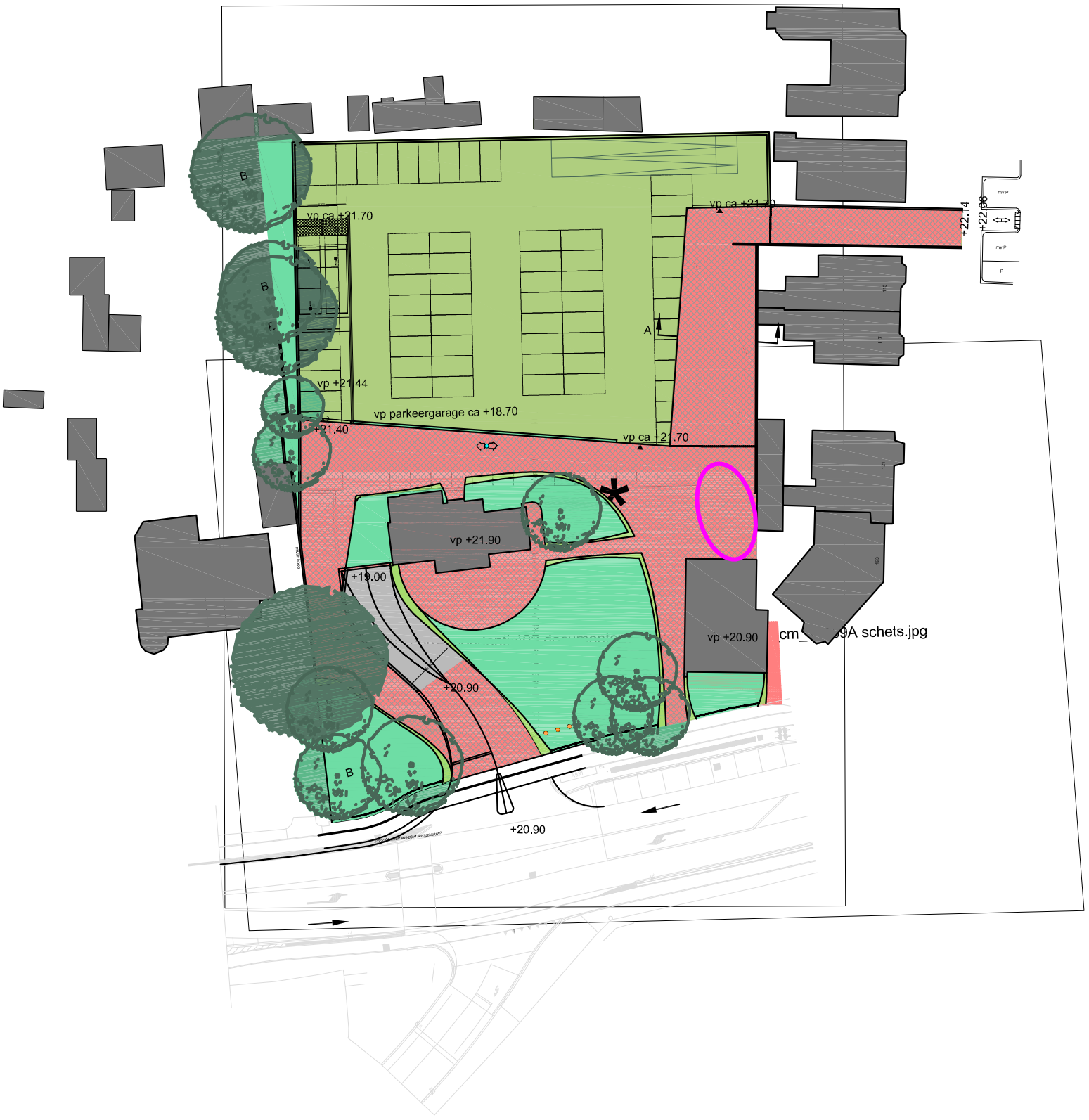
vp ca +21.70
vp ca +21.70
+22.14
+22.06
vp +21.44
vp parkeergarage ca +18.70
+21.40
vp ca +21.70
vp +21.90
+19.00
vp +20.90
+20.90
+20.90
A
B
B
B
cm_ 9A schets.jpg

Bijlage 3: Invoergegevens rekenmodel

Bijlage 3 Invoergegevens rekenmodel
Gebouwen, bodemgebieden, hoogtelijnen

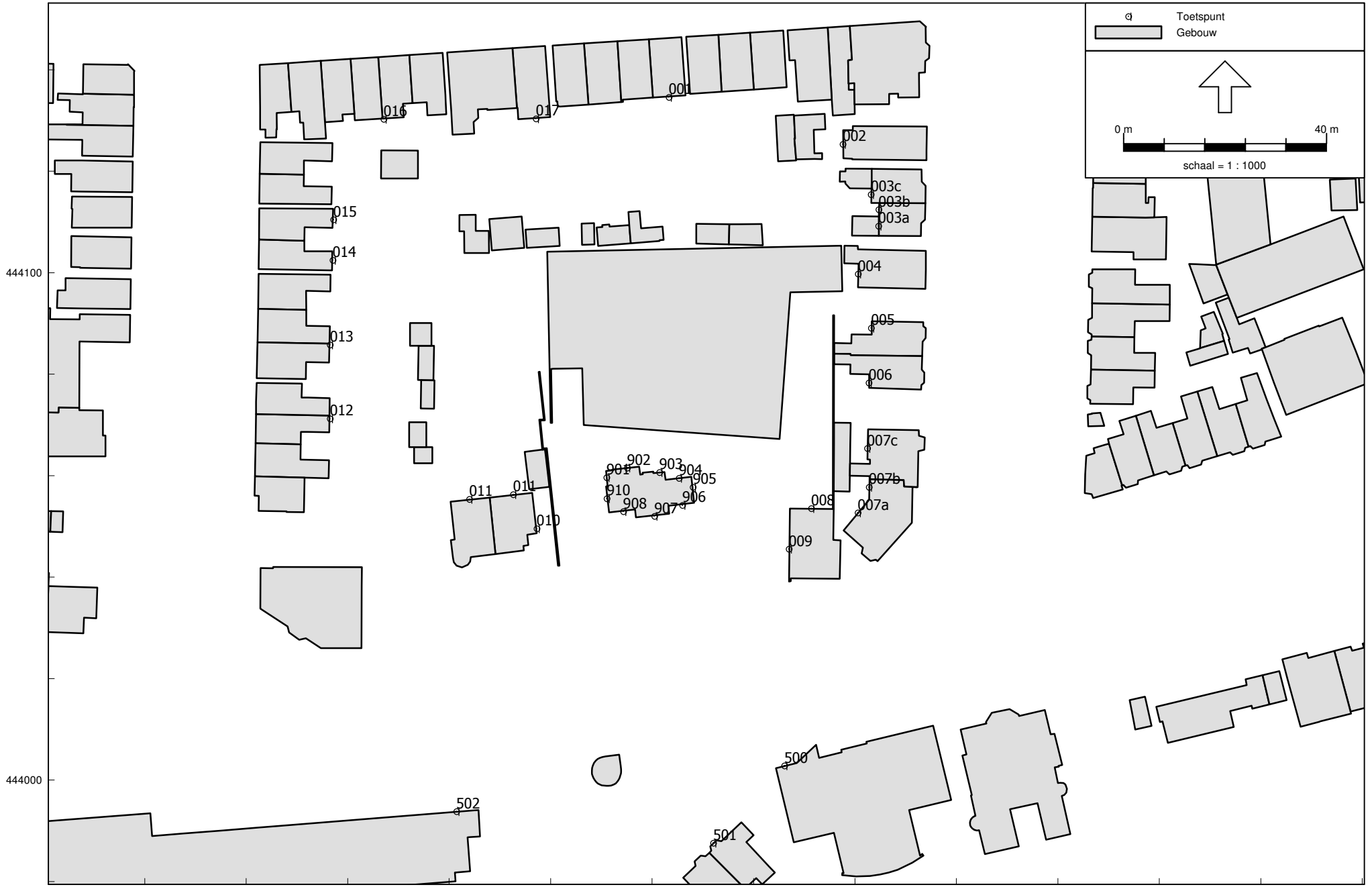

Industrielawaai - IL, [Utrechtseweg, Arnhem 2016 - 19072016_supermarkt] , Geomilieu V3.11

Bijlage 3 Invoergegevens rekenmodel
Rekenpunten

Model: 19072016_supermarkt
Groep: nabij plangebied
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Refl. 31	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
1	kantoorfunctie	8,00	22,93	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
2	woonfunctie	8,00	22,22	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
3	woonfunctie	8,00	22,22	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
4	woonfunctie	6,10	24,61	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
5	woonfunctie	8,90	25,59	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
6	woonfunctie	8,00	25,85	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
7	winkelfunctie	5,20	22,75	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
8	woonfunctie	6,30	23,82	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
9	woonfunctie	7,40	24,30	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
10		5,70	20,65	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
11	woonfunctie	5,70	22,10	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
12	woonfunctie	8,70	24,91	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
13	woonfunctie	6,50	25,72	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
14		4,90	23,73	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
15		2,50	21,53	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
16	woonfunctie	8,50	21,48	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
17	woonfunctie	7,90	23,69	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
18	woonfunctie	9,90	26,95	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
19	winkelfunctie	8,30	24,56	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
20	woonfunctie	3,20	21,96	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
21	woonfunctie	4,80	22,26	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
22	woonfunctie	6,20	23,73	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
23	woonfunctie	6,50	23,61	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
24	woonfunctie	6,70	21,85	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
25	woonfunctie	9,80	24,58	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
26	kantoorfunctie	9,40	21,36	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
27	woonfunctie	5,40	23,82	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
28	bijeenkomstfunctie	7,70	25,35	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
29	woonfunctie	8,00	22,75	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
30	overige gebruiksfunctie	2,80	27,89	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
31	woonfunctie	7,20	28,32	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
32	woonfunctie	8,30	18,73	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
33	woonfunctie	9,60	24,53	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
34	woonfunctie	7,90	24,91	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
35	woonfunctie	6,20	26,64	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Model: 19072016_supermarkt
Groep: nabij plangebied
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Refl. 31	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
36		6,80	25,05	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
37		5,20	24,34	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
38		1,50	23,81	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
39	woonfunctie	2,30	23,82	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
40	woonfunctie	8,50	26,10	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
41	woonfunctie	5,80	21,96	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
42	woonfunctie	8,10	26,16	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
43	woonfunctie	8,20	26,16	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
44		0,20	24,74	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
45	woonfunctie	5,80	26,33	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
46	woonfunctie	7,30	30,29	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
47	woonfunctie	7,30	26,10	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
48	woonfunctie	7,30	23,91	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
49	overige gebruiksfunctie	3,40	20,36	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
50	woonfunctie	10,40	25,79	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
51	woonfunctie	6,70	26,19	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
52	woonfunctie	9,40	29,30	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
53	woonfunctie	7,60	26,28	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
54		1,90	24,17	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
55	woonfunctie	8,00	21,50	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
56	woonfunctie	8,30	23,55	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
57	overige gebruiksfunctie	10,50	28,44	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
58	woonfunctie	5,70	28,60	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
59	woonfunctie	9,60	25,06	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
60	woonfunctie	8,00	26,47	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
61		0,90	23,10	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
62	woonfunctie	7,60	27,02	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
63	woonfunctie	3,60	23,06	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
64	woonfunctie	7,20	25,53	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
65	woonfunctie	14,80	17,97	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
66	woonfunctie	7,10	17,73	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
67		2,50	24,63	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
68		2,10	24,42	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
69	winkelfunctie	5,50	27,14	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
70	woonfunctie	8,90	29,83	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Model: 19072016_supermarkt
Groep: nabij plangebied
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Refl. 31	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
71	woonfunctie	10,40	25,08	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
72	woonfunctie	9,20	25,05	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
73		7,10	27,47	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
74	woonfunctie	9,00	21,25	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
75	woonfunctie	10,70	26,61	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
76	woonfunctie	7,70	26,37	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
77	woonfunctie	7,40	22,39	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
78	woonfunctie	10,30	25,18	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
79	woonfunctie	7,80	27,20	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
80	woonfunctie	8,30	24,74	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
81		1,40	23,90	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
82	woonfunctie	3,90	25,87	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
83		3,50	24,10	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
84	woonfunctie	8,00	28,45	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
85	woonfunctie	8,90	26,37	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
86	industriefunctie	6,60	27,31	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
87		1,10	23,10	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
88		3,60	24,26	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
89		1,20	24,19	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
90	woonfunctie	7,00	26,05	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
91	woonfunctie	9,20	23,11	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
92	woonfunctie	7,90	26,97	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
93		1,80	27,31	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
94		1,40	21,68	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
95	woonfunctie	10,60	25,53	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
96	woonfunctie	7,90	25,06	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
97	winkelfunctie	6,70	27,02	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
98	woonfunctie	8,90	22,39	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
99	woonfunctie	5,60	23,90	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
100	woonfunctie	7,20	21,26	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
101	woonfunctie	8,10	18,80	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
102	woonfunctie	10,30	24,81	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
103	gezondheidszorgfunctie	46,20	18,35	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
104	woonfunctie	7,10	26,31	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
105	woonfunctie	4,70	23,51	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Model: 19072016_supermarkt
Groep: nabij plangebied
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Cp	Refl. 31	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
106	woonfunctie	8,50	28,97	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
107	woonfunctie	9,30	27,07	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
108	woonfunctie	6,40	27,85	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
109		1,30	23,43	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
110		7,50	24,84	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
111		6,50	22,33	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
112		1,80	26,00	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
113		6,40	24,58	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
114		2,60	23,56	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
115	woonfunctie	6,00	23,20	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
116	woonfunctie	9,20	23,68	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
117	Supermarkt	4,20	24,11	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
118	scherm oost	2,50	21,43	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
119	scherm west	1,80	23,07	Relatief	0 dB	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

Model: 19072016_supermarkt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Bf
107	weg (hard)	0,00
101	Groen (zacht)	1,00
102	Groen (zacht)	1,00
103	Groen (zacht)	1,00
104	Groen (zacht)	1,00
105	Groen (zacht)	1,00
106	Groen (zacht)	1,00

Model: 19072016_supermarkt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Rekenpunten, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E	Hoogte F	Gevel	X	Y
901	Utrechtseweg 284	21,87	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188911,01	444059,64
902	Utrechtseweg 284	21,91	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188915,10	444061,56
903	Utrechtseweg 284	21,92	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188921,44	444060,68
904	Utrechtseweg 284	21,86	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188925,28	444059,54
905	Utrechtseweg 284	21,73	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188928,02	444057,76
906	Utrechtseweg 284	21,74	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188925,96	444054,18
907	Utrechtseweg 284	21,71	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188920,48	444052,02
908	Utrechtseweg 284	21,73	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188914,32	444052,95
910	Utrechtseweg 284	21,79	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--	Ja	188911,07	444055,49
001	Alexanderstraat 102 - 128	25,12	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188923,30	444134,63
002	Oranjestraat 95 - 99	24,19	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188957,59	444125,35
003b	Oranjestraat 101 - 107	23,33	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188964,64	444112,49
004	Oranjestraat 109 - 111	22,70	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188960,57	444099,78
005	Oranjestraat 113	22,36	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188963,19	444089,10
006	Oranjestraat 119	22,03	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188962,69	444078,32
007c	Oranjestraat 121	21,39	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188962,40	444065,43
008	Utrechtseweg 282 achtergevel	21,34	Relatief	--	5,00	8,15	--	--	--	Ja	188951,35	444053,56
010	Utrechtseweg 286	22,33	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188897,27	444049,59
012	Wilhelminastraat 95 - 107	23,64	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188856,51	444071,25
013	Wilhelminastraat 83-93	24,73	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188856,52	444085,81
014	Wilhelminastraat 81	25,52	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188857,04	444102,47
015	Wilhelminastraat 75	25,75	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188857,16	444110,47
016	Alexanderstraat 66-86	26,27	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188867,08	444130,31
017	Alexanderstraat 90-100	25,69	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188897,11	444130,38
009	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	20,99	Relatief	5,00	8,15	--	--	--	--	Ja	188946,98	444045,57
500	Utrechtseweg 131	20,90	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	--	--	Ja	188946,08	444002,84
501	Hulkesteinseweg 1 - 3	18,68	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188932,08	443987,62
502	Utrechtseweg flat	21,27	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	16,50	Ja	188881,42	443993,83
007b	Oranjestraat 123	21,49	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188962,74	444057,76
007a	Oranjestraat 123	21,49	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188960,54	444052,70
003a	Oranjestraat 107	23,26	Relatief	7,50	--	--	--	--	--	Ja	188964,60	444109,23
003c	Oranjestraat 101	23,44	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188963,15	444115,43
011	Utrechtseweg 286	22,32	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188892,60	444056,28
011	Utrechtseweg 288	21,95	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja	188883,95	444055,36

Model: 19072016_supermarkt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Hoogtelijnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	ISO_H	Min.AH	Max.AH
		--	17,90	20,90
1		--	20,90	21,70

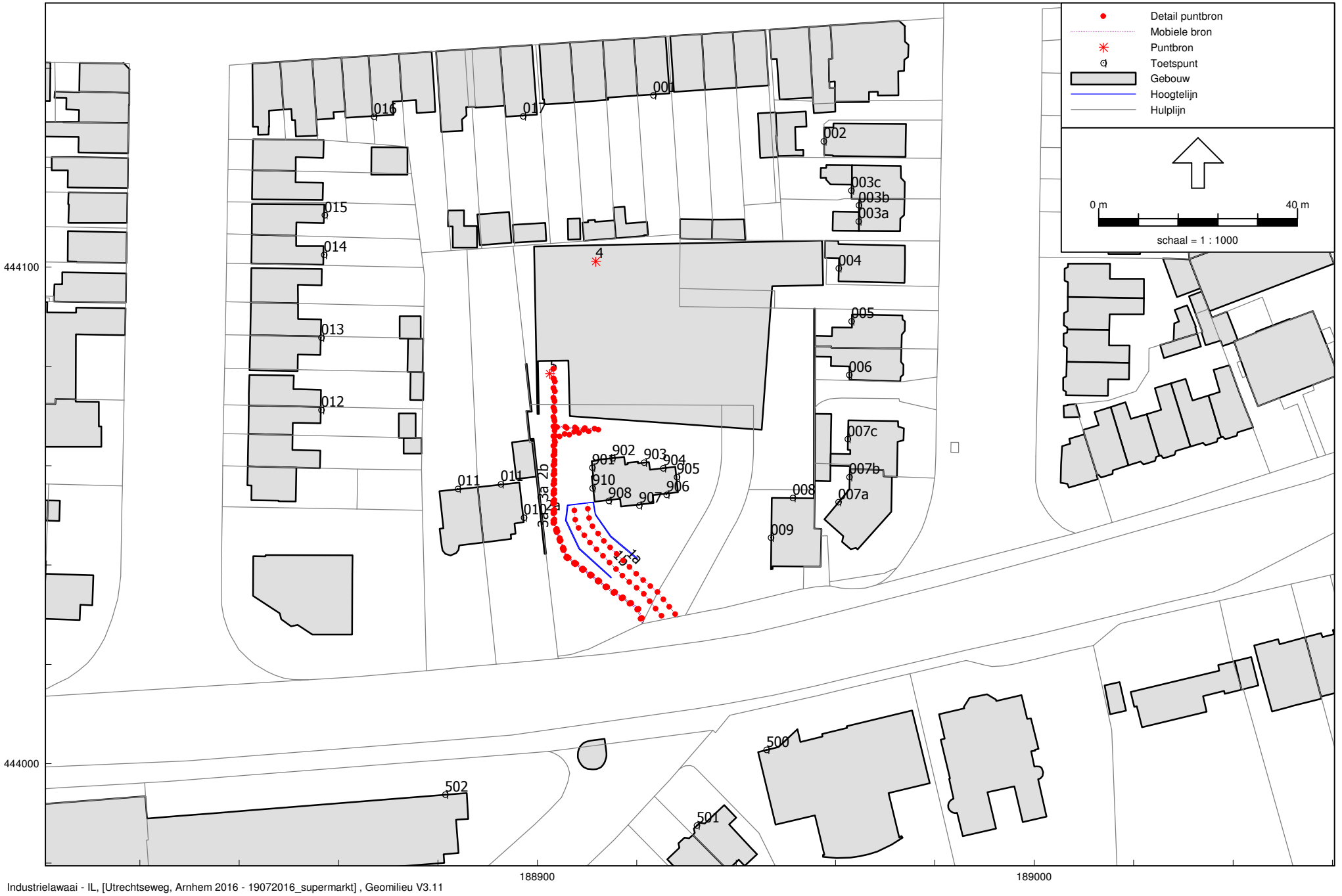

Industrielawaai - IL, [Utrechtseweg, Arnhem 2016 - 19072016_supermarkt] , Geomilieu V3.11

Bijlage 3 Invoergegevens rekenmodel
Geluidbronnen LArLT

Model: 19072016_supermarkt
Groep: LArLT
Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Naam	Omschr.	ISO_H	ISO M	Hdef.	Aantal(D)	Aantal(A)	Aantal(N)	Lwr Totaal	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k
LArLT	1a	personenwagen (in)	0,75	--	Relatief	1082	120	--	90,02	63,00	73,00	78,00	80,00	82,00	85,00	83,00	81,00	73,00
LArLT	1b	personenwagen (uit)	0,75	--	Relatief	1082	120	--	90,02	63,00	73,00	78,00	80,00	82,00	85,00	83,00	81,00	73,00
LArLT	2a	vrachtwagen	1,00	--	Relatief	4	--	--	102,30	80,00	84,00	77,00	83,00	94,00	100,00	95,00	88,00	79,00
LArLT	3a	Koeling wisselbak	3,00	--	Relatief	4	--	--	98,09	52,00	75,00	85,00	87,00	92,00	93,00	91,00	88,00	81,00
LArLT	2b	vrachtwagen	1,00	--	Relatief	4	--	--	102,30	80,00	84,00	77,00	83,00	94,00	100,00	95,00	88,00	79,00
LArLT	3a	Koeling wisselbak	3,00	--	Relatief	4	--	--	98,09	52,00	75,00	85,00	87,00	92,00	93,00	91,00	88,00	81,00

Model: 19072016_supermarkt
Groep: LArLT
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Type	Richt.	Hoek	Cb(u)(D)	Cb(u)(A)	Cb(u)(N)	Lwr Totaal	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500
LArLT	4	koelcondensor	1,50	28,31	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	3,000	4,000	67,73	38,00	46,00	56,00	63,00	62,00
LArLT	5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	22,73	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0,00	360,00	0,667	--	--	104,99	63,00	81,00	83,00	96,00	99,00

Model: 19072016_supermarkt
Groep: LArLT
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k
LArLT	61,00	57,00	51,00	44,00
LArLT	100,00	99,00	91,00	80,00

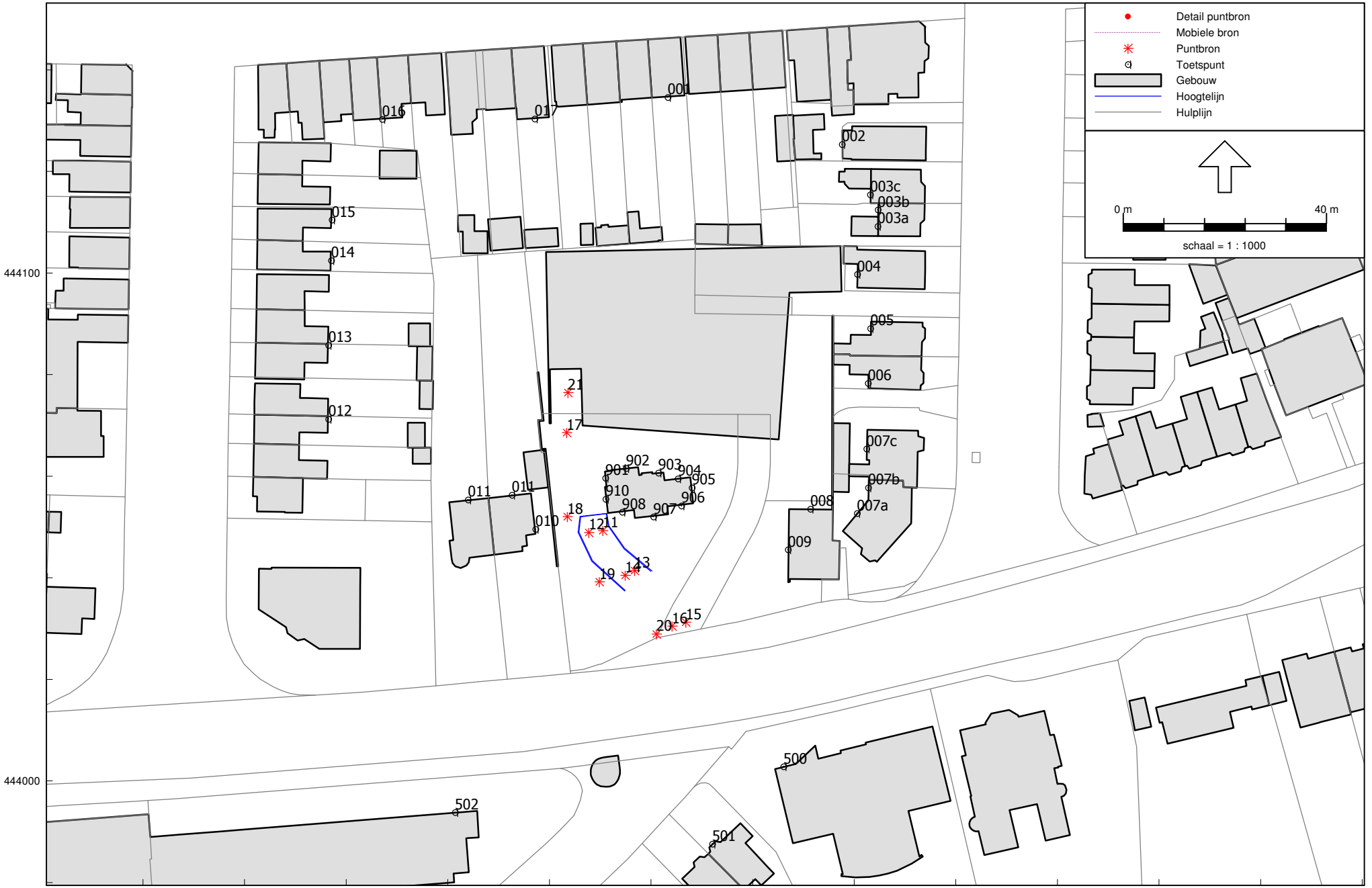

Industrielawaai - IL, [Utrechtseweg, Arnhem 2016 - 19072016_supermarkt] , Geomilieu V3.11

Bijlage 3 Invoergegevens rekenmodel
Geluidbronnen LAmax

Model: 19072016_supermarkt
Groep: LAmax
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Type	Richt.	Hoek	Cb(u)(D)	Cb(u)(A)	Cb(u)(N)	Lwr Totaal	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k
Andere_bronnen	11	personenwagen Lmax	0,75	18,49	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	4,000	--	94,02	67,00	77,00	82,00	84,00	86,00	89,00	87,00
Andere_bronnen	12	personenwagen Lmax	0,75	18,47	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	4,000	--	94,02	67,00	77,00	82,00	84,00	86,00	89,00	87,00
Andere_bronnen	13	personenwagen Lmax	0,75	20,45	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	4,000	--	94,02	67,00	77,00	82,00	84,00	86,00	89,00	87,00
Andere_bronnen	14	personenwagen Lmax	0,75	20,37	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	4,000	--	94,02	67,00	77,00	82,00	84,00	86,00	89,00	87,00
Andere_bronnen	15	personenwagen Lmax	0,75	20,94	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	4,000	--	94,02	67,00	77,00	82,00	84,00	86,00	89,00	87,00
Andere_bronnen	16	personenwagen Lmax	0,75	20,98	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	4,000	--	94,02	67,00	77,00	82,00	84,00	86,00	89,00	87,00
Laden_lossen	17	vrachtwagen Lmax	0,75	22,15	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	--	--	108,32	67,00	80,00	90,00	99,00	103,00	105,00	96,00
Laden_lossen	18	vrachtwagen Lmax	0,75	21,72	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	--	--	108,32	67,00	80,00	90,00	99,00	103,00	105,00	96,00
Laden_lossen	19	vrachtwagen Lmax	0,75	21,37	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	--	--	108,32	67,00	80,00	90,00	99,00	103,00	105,00	96,00
Laden_lossen	20	vrachtwagen Lmax	0,75	21,00	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	--	--	108,32	67,00	80,00	90,00	99,00	103,00	105,00	96,00
Laden_lossen	21	wisselbak Lmax	0,50	22,62	Relatief	Normale puntbron	0,00	360,00	12,000	--	--	110,26	69,00	87,00	89,00	100,00	103,00	106,00	105,00

Model: 19072016_supermarkt
Groep: LAmax
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lwr 4k	Lwr 8k
Andere_bronnen	85,00	77,00
Andere_bronnen	85,00	77,00
Andere_bronnen	85,00	77,00
Andere_bronnen	85,00	77,00
Andere_bronnen	85,00	77,00
Andere_bronnen	85,00	77,00
Laden_lossen	94,00	89,00
Laden_lossen	94,00	89,00
Laden_lossen	94,00	89,00
Laden_lossen	94,00	89,00
Laden_lossen	95,00	86,00

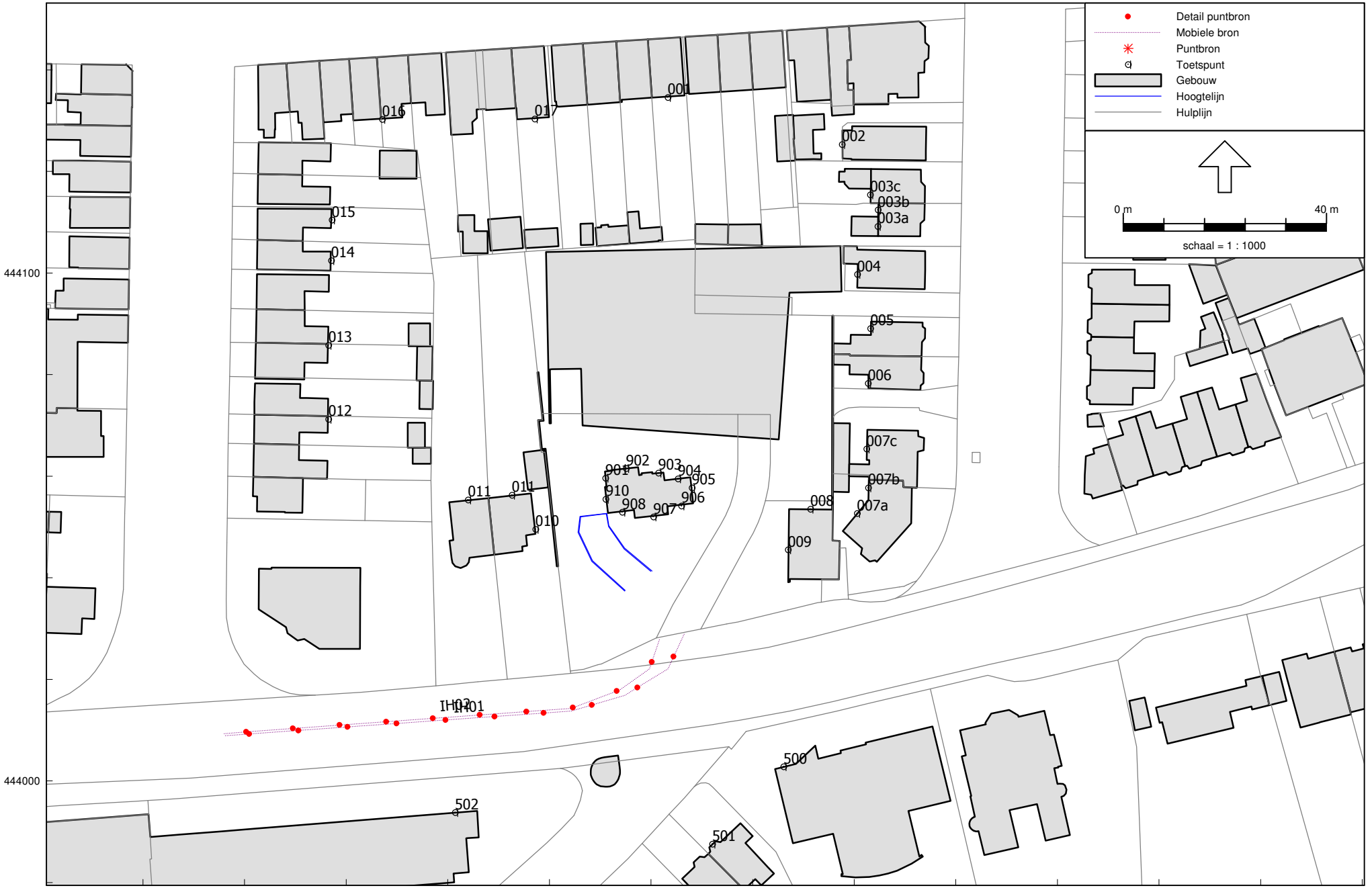

Industrielawaai - IL, [Utrechtseweg, Arnhem 2016 - 19072016_supermarkt] , Geomilieu V3.11

Bijlage 3 Invoergegevens rekenmodel
Geluidbronnen LAeq (indirecte hinder)

Supermarkt Utrechtseweg 280-284
16.1240

Aveco de Bondt

Model: 19072016_supermarkt
Groep: IH
Lijst van Mobiele bron, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Naam	Omschr.	ISO_H	ISO M	Hdef.	Aantal(D)	Aantal(A)	Aantal(N)	Lwr Totaal	Lwr 31	Lwr 63	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k
IH	IH01	personenwagen IH	0,75	--	Relatief	1082	120	--	94,29	64,00	76,00	80,00	83,00	86,00	89,00	89,00	85,00	76,00
IH	IH02	Vrachtwagen IH	1,00	--	Relatief	8	--	--	104,98	67,00	82,00	89,00	97,00	99,00	100,00	98,00	90,00	84,00

Bijlage 4: Rekenresultaten langtijdgemiddelde beoordelingsniveau

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
001_A	Alexanderstraat 102 - 128	1,50	29,5	25,1	22,7	32,7	61,2
001_B	Alexanderstraat 102 - 128	4,50	32,3	26,5	23,9	33,9	64,5
001_C	Alexanderstraat 102 - 128	7,50	33,2	27,4	23,9	33,9	66,4
002_A	Oranjestraat 95 - 99	1,50	28,6	21,4	16,6	28,6	61,0
002_B	Oranjestraat 95 - 99	4,50	32,5	25,7	22,1	32,5	64,1
002_C	Oranjestraat 95 - 99	7,50	34,2	27,4	22,1	34,2	66,3
003a_A	Oranjestraat 107	7,50	34,1	27,0	21,4	34,1	64,1
003b_A	Oranjestraat 101 - 107	1,50	21,9	18,8	15,6	25,6	55,3
003b_B	Oranjestraat 101 - 107	4,50	25,4	22,1	19,2	29,2	56,2
003b_C	Oranjestraat 101 - 107	7,50	33,8	26,5	20,1	33,8	64,9
003c_A	Oranjestraat 101	1,50	28,8	21,8	18,7	28,8	59,1
003c_B	Oranjestraat 101	4,50	32,4	25,4	22,2	32,4	61,7
003c_C	Oranjestraat 101	7,50	35,0	27,7	21,3	35,0	65,7
004_A	Oranjestraat 109 - 111	1,50	26,5	21,4	2,9	26,5	59,6
004_B	Oranjestraat 109 - 111	4,50	29,5	24,1	11,9	29,5	61,0
004_C	Oranjestraat 109 - 111	7,50	36,3	29,0	21,2	36,3	67,1
005_A	Oranjestraat 113	1,50	28,4	18,6	7,8	28,4	60,0
005_B	Oranjestraat 113	4,50	31,7	22,7	17,4	31,7	60,6
005_C	Oranjestraat 113	7,50	34,7	26,7	21,0	34,7	63,4
006_A	Oranjestraat 119	1,50	33,9	27,5	6,2	33,9	68,8
006_B	Oranjestraat 119	4,50	40,9	35,3	15,1	40,9	72,4
006_C	Oranjestraat 119	7,50	41,9	36,3	19,6	41,9	72,9
007a_A	Oranjestraat 123	1,50	28,6	21,6	5,5	28,6	66,8
007a_B	Oranjestraat 123	4,50	35,8	25,2	13,1	35,8	73,9
007a_C	Oranjestraat 123	7,50	37,0	27,1	18,0	37,0	74,1
007b_A	Oranjestraat 123	1,50	30,8	24,4	1,4	30,8	68,1
007b_B	Oranjestraat 123	4,50	38,9	30,7	2,7	38,9	76,4
007b_C	Oranjestraat 123	7,50	39,8	31,6	12,7	39,8	76,5
007c_A	Oranjestraat 121	1,50	29,4	23,2	6,3	29,4	65,6
007c_B	Oranjestraat 121	4,50	40,5	34,3	14,1	40,5	75,6
007c_C	Oranjestraat 121	7,50	41,3	34,9	19,3	41,3	75,7
008_B	Utrechtseweg 282 achtergevel	5,00	40,7	33,5	14,2	40,7	76,5
008_C	Utrechtseweg 282 achtergevel	8,15	41,3	34,0	19,4	41,3	76,6
009_A	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	5,00	46,8	41,2	15,5	46,8	79,2
009_B	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	8,15	46,9	41,3	18,4	46,9	79,2
010_A	Utrechtseweg 286	1,50	48,0	35,4	11,3	48,0	80,3
010_B	Utrechtseweg 286	4,50	55,1	44,9	17,0	55,1	88,4
010_C	Utrechtseweg 286	7,50	55,8	46,1	20,7	55,8	89,6
011_A	Utrechtseweg 286	1,50	42,0	29,1	11,4	42,0	74,4
011_A	Utrechtseweg 288	1,50	42,1	23,9	12,2	42,1	72,6
011_B	Utrechtseweg 286	4,50	43,2	30,1	16,4	43,2	76,8
011_B	Utrechtseweg 288	4,50	49,4	26,1	19,2	49,4	74,2
011_C	Utrechtseweg 286	7,50	46,5	35,2	21,2	46,5	79,0
011_C	Utrechtseweg 288	7,50	50,6	27,3	20,6	50,6	75,0
012_A	Wilhelminastraat 95 - 107	1,50	32,7	22,1	12,7	32,7	69,0
012_B	Wilhelminastraat 95 - 107	4,50	35,5	25,2	18,3	35,5	70,1
012_C	Wilhelminastraat 95 - 107	7,50	36,7	27,1	19,5	36,7	71,7
013_A	Wilhelminastraat 83-93	1,50	33,9	24,6	16,6	33,9	67,8
013_B	Wilhelminastraat 83-93	4,50	36,5	27,2	19,1	36,5	69,2
013_C	Wilhelminastraat 83-93	7,50	37,8	29,3	19,3	37,8	70,9
014_A	Wilhelminastraat 81	1,50	33,1	24,1	16,1	33,1	66,1
014_B	Wilhelminastraat 81	4,50	36,0	27,5	19,5	36,0	68,4
014_C	Wilhelminastraat 81	7,50	37,6	30,0	19,7	37,6	70,9
015_A	Wilhelminastraat 75	1,50	32,7	23,1	13,2	32,7	67,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
015_B	Wilhelminastraat 75	4,50	36,2	27,1	16,9	36,2	69,2
015_C	Wilhelminastraat 75	7,50	37,7	29,9	17,8	37,7	70,5
016_A	Alexanderstraat 66-86	1,50	29,0	22,5	17,6	29,0	65,2
016_B	Alexanderstraat 66-86	4,50	32,8	26,4	20,1	32,8	68,1
016_C	Alexanderstraat 66-86	7,50	34,7	28,5	20,2	34,7	69,1
017_A	Alexanderstraat 90-100	1,50	30,3	26,0	23,8	33,8	62,0
017_B	Alexanderstraat 90-100	4,50	32,7	27,0	24,6	34,6	65,0
017_C	Alexanderstraat 90-100	7,50	33,7	27,4	24,6	34,6	68,4
500_A	Utrechtseweg 131	1,50	43,7	38,1	6,2	43,7	78,0
500_B	Utrechtseweg 131	4,50	45,9	40,4	12,0	45,9	78,1
500_C	Utrechtseweg 131	7,50	46,1	40,5	13,9	46,1	78,1
500_D	Utrechtseweg 131	10,50	46,1	40,4	14,8	46,1	78,0
501_A	Hulkesteinseweg 1 - 3	1,50	45,2	35,6	5,0	45,2	77,7
501_B	Hulkesteinseweg 1 - 3	4,50	47,0	38,4	9,2	47,0	77,5
501_C	Hulkesteinseweg 1 - 3	7,50	48,2	38,6	13,7	48,2	77,1
502_A	Utrechtseweg flat	1,50	38,2	31,6	7,3	38,2	75,0
502_B	Utrechtseweg flat	4,50	40,6	34,4	9,5	40,6	75,3
502_C	Utrechtseweg flat	7,50	41,5	35,1	13,2	41,5	75,6
502_D	Utrechtseweg flat	10,50	41,7	35,3	14,6	41,7	75,7
502_E	Utrechtseweg flat	13,50	41,9	35,4	14,7	41,9	76,0
502_F	Utrechtseweg flat	16,50	42,3	35,5	14,7	42,3	76,0
901_A	Utrechtseweg 284	1,50	59,0	40,9	14,1	59,0	91,5
901_B	Utrechtseweg 284	4,50	59,1	42,9	18,6	59,1	91,2
902_A	Utrechtseweg 284	1,50	54,9	31,4	13,0	54,9	89,0
902_B	Utrechtseweg 284	4,50	55,0	31,4	14,6	55,0	88,7
903_A	Utrechtseweg 284	1,50	44,8	30,0	9,8	44,8	84,4
903_B	Utrechtseweg 284	4,50	45,2	30,3	14,4	45,2	84,3
904_A	Utrechtseweg 284	1,50	42,3	29,8	9,1	42,3	81,1
904_B	Utrechtseweg 284	4,50	43,1	30,4	14,1	43,1	81,2
905_A	Utrechtseweg 284	1,50	41,6	36,0	3,7	41,6	72,9
905_B	Utrechtseweg 284	4,50	42,1	36,5	8,4	42,1	73,3
906_A	Utrechtseweg 284	1,50	50,7	45,6	1,9	50,7	80,7
906_B	Utrechtseweg 284	4,50	50,8	45,7	5,9	50,8	80,8
907_A	Utrechtseweg 284	1,50	53,9	48,7	2,4	53,9	85,2
907_B	Utrechtseweg 284	4,50	54,2	49,0	5,2	54,2	85,1
908_A	Utrechtseweg 284	1,50	55,6	50,3	3,8	55,6	87,7
908_B	Utrechtseweg 284	4,50	56,3	51,1	6,0	56,3	87,4
910_A	Utrechtseweg 284	1,50	58,2	47,4	13,3	58,2	91,0
910_B	Utrechtseweg 284	4,50	58,5	47,9	19,0	58,5	90,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 901_B - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
901_B	Utrechtseweg 284	4,50	59,1	42,9	18,6	59,1	91,2
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	58,3	--	--	58,3	70,9
2b	vrachtwagen	1,00	46,0	--	--	46,0	87,8
1b	personenwagen (uit)	0,75	45,5	40,7	--	45,7	63,1
1a	personenwagen (in)	0,75	43,7	38,9	--	43,9	61,4
2a	vrachtwagen	1,00	43,8	--	--	43,8	85,7
3a	Koeling wisselbak	3,00	41,1	--	--	41,1	83,0
3a	Koeling wisselbak	3,00	39,2	--	--	39,2	81,0
4	koelcondensor	1,50	21,6	20,3	18,6	28,6	21,6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 901_A - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
901_A	Utrechtseweg 284	1,50	59,0	40,9	14,1	59,0	91,5
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	58,2	--	--	58,2	70,7
2b	vrachtwagen	1,00	46,3	--	--	46,3	88,1
2a	vrachtwagen	1,00	44,0	--	--	44,0	85,9
1b	personenwagen (uit)	0,75	43,1	38,4	--	43,4	61,0
1a	personenwagen (in)	0,75	42,1	37,3	--	42,3	60,0
3a	Koeling wisselbak	3,00	41,5	--	--	41,5	83,3
3a	Koeling wisselbak	3,00	39,7	--	--	39,7	81,5
4	koelcondensor	1,50	17,1	15,9	14,1	24,1	18,5

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 910_B - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
910_B	Utrechtseweg 284	4,50	58,5	47,9	19,0	58,5	90,7
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	56,4	--	--	56,4	69,0
1b	personenwagen (uit)	0,75	50,0	45,3	--	50,3	67,7
1a	personenwagen (in)	0,75	49,3	44,5	--	49,5	67,0
2b	vrachtwagen	1,00	45,1	--	--	45,1	86,9
2a	vrachtwagen	1,00	43,9	--	--	43,9	85,8
3a	Koeling wisselbak	3,00	40,3	--	--	40,3	82,1
3a	Koeling wisselbak	3,00	39,2	--	--	39,2	81,0
4	koelcondensor	1,50	22,0	20,7	19,0	29,0	22,0

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 910_A - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
910_A	Utrechtseweg 284	1,50	58,2	47,4	13,3	58,2	91,0
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	56,2	--	--	56,2	68,8
1b	personenwagen (uit)	0,75	49,9	45,2	--	50,2	67,6
1a	personenwagen (in)	0,75	48,3	43,5	--	48,5	66,0
2b	vrachtwagen	1,00	45,3	--	--	45,3	87,1
2a	vrachtwagen	1,00	44,1	--	--	44,1	86,0
3a	Koeling wisselbak	3,00	40,8	--	--	40,8	82,6
3a	Koeling wisselbak	3,00	39,9	--	--	39,9	81,7
4	koelcondensor	1,50	16,4	15,1	13,3	23,4	18,1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 908_B - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
908_B	Utrechtseweg 284	4,50	56,3	51,1	6,0	56,3	87,4
1b	personenwagen (uit)	0,75	53,1	48,3	--	53,3	70,8
1a	personenwagen (in)	0,75	52,6	47,8	--	52,8	70,3
2b	vrachtwagen	1,00	41,1	--	--	41,1	83,0
2a	vrachtwagen	1,00	41,1	--	--	41,1	83,0
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	38,3	--	--	38,3	50,9
3a	Koeling wisselbak	3,00	36,4	--	--	36,4	78,2
3a	Koeling wisselbak	3,00	36,3	--	--	36,3	78,1
4	koelcondensor	1,50	9,1	7,8	6,0	16,1	9,1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 010_C - Utrechtseweg 286
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
010_C	Utrechtseweg 286	7,50	55,8	46,1	20,7	55,8	89,6
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	53,0	--	--	53,0	65,5
1a	personenwagen (in)	0,75	48,0	43,2	--	48,2	65,7
1b	personenwagen (uit)	0,75	47,8	43,0	--	48,0	65,5
2b	vrachtwagen	1,00	43,5	--	--	43,5	85,3
2a	vrachtwagen	1,00	42,8	--	--	42,8	84,7
3a	Koeling wisselbak	3,00	39,7	--	--	39,7	81,6
3a	Koeling wisselbak	3,00	39,4	--	--	39,4	81,2
4	koelcondensor	1,50	23,7	22,4	20,7	30,7	23,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 908_A - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
908_A	Utrechtseweg 284	1,50	55,6	50,3	3,8	55,6	87,7
1b	personenwagen (uit)	0,75	52,6	47,9	--	52,9	70,3
1a	personenwagen (in)	0,75	51,4	46,6	--	51,6	69,1
2b	vrachtwagen	1,00	41,3	--	--	41,3	83,2
2a	vrachtwagen	1,00	41,2	--	--	41,2	83,1
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	37,5	--	--	37,5	50,6
3a	Koeling wisselbak	3,00	37,1	--	--	37,1	78,9
3a	Koeling wisselbak	3,00	37,0	--	--	37,0	78,8
4	koelcondensor	1,50	6,8	5,5	3,8	13,8	8,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 010_B - Utrechtseweg 286
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
010_B	Utrechtseweg 286	4,50	55,1	44,9	17,0	55,1	88,4
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	52,6	--	--	52,6	65,2
1a	personenwagen (in)	0,75	46,9	42,1	--	47,1	64,6
1b	personenwagen (uit)	0,75	46,4	41,6	--	46,6	64,1
2b	vrachtwagen	1,00	41,3	--	--	41,3	83,1
3a	Koeling wisselbak	3,00	40,4	--	--	40,4	82,3
3a	Koeling wisselbak	3,00	40,1	--	--	40,1	81,9
2a	vrachtwagen	1,00	39,9	--	--	39,9	81,8
4	koelcondensor	1,50	20,0	18,7	17,0	27,0	20,0

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 902_B - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
902_B	Utrechtseweg 284	4,50	55,0	31,4	14,6	55,0	88,7
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	54,2	--	--	54,2	66,7
2b	vrachtwagen	1,00	44,6	--	--	44,6	86,5
2a	vrachtwagen	1,00	39,5	--	--	39,5	81,3
3a	Koeling wisselbak	3,00	38,7	--	--	38,7	80,6
3a	Koeling wisselbak	3,00	35,1	--	--	35,1	76,9
1a	personenwagen (in)	0,75	33,0	28,3	--	33,3	50,7
1b	personenwagen (uit)	0,75	33,0	28,2	--	33,2	50,7
4	koelcondensor	1,50	17,6	16,3	14,6	24,6	17,6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 902_A - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
902_A	Utrechtseweg 284	1,50	54,9	31,4	13,0	54,9	89,0
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	54,0	--	--	54,0	66,6
2b	vrachtwagen	1,00	45,0	--	--	45,0	86,9
2a	vrachtwagen	1,00	39,6	--	--	39,6	81,5
3a	Koeling wisselbak	3,00	38,8	--	--	38,8	80,7
3a	Koeling wisselbak	3,00	35,3	--	--	35,3	77,1
1a	personenwagen (in)	0,75	33,1	28,3	--	33,3	51,0
1b	personenwagen (uit)	0,75	32,9	28,2	--	33,2	50,9
4	koelcondensor	1,50	16,0	14,7	13,0	23,0	17,2

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 907_B - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
907_B	Utrechtseweg 284	4,50	54,2	49,0	5,2	54,2	85,1
1a	personenwagen (in)	0,75	50,8	46,0	--	51,0	68,5
1b	personenwagen (uit)	0,75	50,8	46,0	--	51,0	68,5
2a	vrachtwagen	1,00	38,7	--	--	38,7	80,6
2b	vrachtwagen	1,00	38,7	--	--	38,7	80,5
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	36,3	--	--	36,3	48,9
3a	Koeling wisselbak	3,00	34,4	--	--	34,4	76,2
3a	Koeling wisselbak	3,00	34,1	--	--	34,1	75,9
4	koelcondensor	1,50	8,2	6,9	5,2	15,2	8,2

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 907_A - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
907_A	Utrechtseweg 284	1,50	53,9	48,7	2,4	53,9	85,2
1a	personenwagen (in)	0,75	50,5	45,8	--	50,8	68,2
1b	personenwagen (uit)	0,75	50,3	45,5	--	50,5	68,0
2a	vrachtwagen	1,00	38,8	--	--	38,8	80,7
2b	vrachtwagen	1,00	38,7	--	--	38,7	80,6
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	35,3	--	--	35,3	49,0
3a	Koeling wisselbak	3,00	34,6	--	--	34,6	76,5
3a	Koeling wisselbak	3,00	34,4	--	--	34,4	76,2
4	koelcondensor	1,50	5,4	4,1	2,4	12,4	7,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 906_B - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
906_B	Utrechtseweg 284	4,50	50,8	45,7	5,9	50,8	80,8
1a	personenwagen (in)	0,75	47,8	43,0	--	48,0	65,5
1b	personenwagen (uit)	0,75	47,1	42,3	--	47,3	64,7
2b	vrachtwagen	1,00	34,4	--	--	34,4	76,2
2a	vrachtwagen	1,00	34,1	--	--	34,1	76,0
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	30,8	--	--	30,8	43,3
3a	Koeling wisselbak	3,00	30,3	--	--	30,3	72,1
3a	Koeling wisselbak	3,00	30,2	--	--	30,2	72,0
4	koelcondensor	1,50	8,9	7,7	5,9	15,9	8,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 906_A - Utrechtseweg 284
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
906_A	Utrechtseweg 284	1,50	50,7	45,6	1,9	50,7	80,7
1a	personenwagen (in)	0,75	47,6	42,8	--	47,8	65,3
1b	personenwagen (uit)	0,75	47,1	42,3	--	47,3	64,8
2b	vrachtwagen	1,00	34,4	--	--	34,4	76,2
2a	vrachtwagen	1,00	34,1	--	--	34,1	76,0
3a	Koeling wisselbak	3,00	30,0	--	--	30,0	71,9
3a	Koeling wisselbak	3,00	29,9	--	--	29,9	71,7
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	29,6	--	--	29,6	43,4
4	koelcondensor	1,50	5,0	3,7	1,9	11,9	6,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron/Groep voor toetspunt: 011_C - Utrechtseweg 288
Groep: LArLT
Groepsreductie: Nee

Naam Bron/Groep	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
011_C	Utrechtseweg 288	7,50	50,6	27,3	20,6	50,6	75,0
5	afzetten/optrekken wisselbak	1,00	50,5	--	--	50,5	63,1
4	koelcondensor	1,50	23,6	22,4	20,6	30,6	23,6
2b	vrachtwagen	1,00	28,1	--	--	28,1	70,0
1b	personenwagen (uit)	0,75	27,6	22,8	--	27,8	45,2
1a	personenwagen (in)	0,75	27,1	22,3	--	27,3	44,8
2a	vrachtwagen	1,00	27,3	--	--	27,3	69,2
3a	Koeling wisselbak	3,00	26,6	--	--	26,6	68,5
3a	Koeling wisselbak	3,00	24,9	--	--	24,9	66,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Bijlage 5: Rekenresultaten maximale geluidniveaus

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAmax totaalresultaten voor toetspunten
Groep: LAmax

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
001_A	Alexanderstraat 102 - 128	1,50	46,0	28,5	--
001_B	Alexanderstraat 102 - 128	4,50	53,1	31,5	--
001_C	Alexanderstraat 102 - 128	7,50	54,1	34,7	--
002_A	Oranjestraat 95 - 99	1,50	43,6	30,6	--
002_B	Oranjestraat 95 - 99	4,50	47,5	33,7	--
002_C	Oranjestraat 95 - 99	7,50	50,3	37,7	--
003a_A	Oranjestraat 107	7,50	49,1	37,2	--
003b_A	Oranjestraat 101 - 107	1,50	39,3	26,3	--
003b_B	Oranjestraat 101 - 107	4,50	41,5	27,9	--
003b_C	Oranjestraat 101 - 107	7,50	50,4	37,6	--
003c_A	Oranjestraat 101	1,50	44,5	29,8	--
003c_B	Oranjestraat 101	4,50	47,3	32,8	--
003c_C	Oranjestraat 101	7,50	50,2	38,9	--
004_A	Oranjestraat 109 - 111	1,50	46,9	37,8	--
004_B	Oranjestraat 109 - 111	4,50	48,8	39,3	--
004_C	Oranjestraat 109 - 111	7,50	52,9	41,9	--
005_A	Oranjestraat 113	1,50	44,2	31,6	--
005_B	Oranjestraat 113	4,50	47,1	34,4	--
005_C	Oranjestraat 113	7,50	49,6	37,7	--
006_A	Oranjestraat 119	1,50	54,5	40,8	--
006_B	Oranjestraat 119	4,50	61,4	49,7	--
006_C	Oranjestraat 119	7,50	62,8	50,3	--
007a_A	Oranjestraat 123	1,50	52,7	34,8	--
007a_B	Oranjestraat 123	4,50	65,2	35,8	--
007a_C	Oranjestraat 123	7,50	65,8	37,6	--
007b_A	Oranjestraat 123	1,50	53,3	38,4	--
007b_B	Oranjestraat 123	4,50	66,3	41,7	--
007b_C	Oranjestraat 123	7,50	66,9	42,0	--
007c_A	Oranjestraat 121	1,50	49,4	37,2	--
007c_B	Oranjestraat 121	4,50	63,7	49,4	--
007c_C	Oranjestraat 121	7,50	64,3	49,6	--
008_B	Utrechtseweg 282 achtergevel	5,00	67,2	48,4	--
008_C	Utrechtseweg 282 achtergevel	8,15	67,2	48,6	--
009_A	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	5,00	67,2	55,0	--
009_B	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	8,15	67,2	54,9	--
010_A	Utrechtseweg 286	1,50	66,1	48,2	--
010_B	Utrechtseweg 286	4,50	74,3	58,0	--
010_C	Utrechtseweg 286	7,50	78,9	60,0	--
011_A	Utrechtseweg 286	1,50	60,8	42,1	--
011_A	Utrechtseweg 288	1,50	57,9	38,8	--
011_B	Utrechtseweg 286	4,50	62,3	42,3	--
011_B	Utrechtseweg 288	4,50	64,8	37,5	--
011_C	Utrechtseweg 286	7,50	65,5	47,5	--
011_C	Utrechtseweg 288	7,50	64,8	38,6	--
012_A	Wilhelminastraat 95 - 107	1,50	51,6	32,9	--
012_B	Wilhelminastraat 95 - 107	4,50	55,4	35,8	--
012_C	Wilhelminastraat 95 - 107	7,50	56,8	37,3	--
013_A	Wilhelminastraat 83-93	1,50	50,5	36,3	--
013_B	Wilhelminastraat 83-93	4,50	55,4	39,2	--
013_C	Wilhelminastraat 83-93	7,50	56,2	43,0	--
014_A	Wilhelminastraat 81	1,50	50,2	35,8	--
014_B	Wilhelminastraat 81	4,50	54,7	39,5	--
014_C	Wilhelminastraat 81	7,50	58,0	42,3	--
015_A	Wilhelminastraat 75	1,50	50,1	35,0	--
015_B	Wilhelminastraat 75	4,50	53,5	39,6	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAmax totaalresultaten voor toetspunten
Groep: LAmax

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
015_C	Wilhelminastraat 75	7,50	60,3	42,0	--
016_A	Alexanderstraat 66-86	1,50	49,1	34,1	--
016_B	Alexanderstraat 66-86	4,50	54,2	40,3	--
016_C	Alexanderstraat 66-86	7,50	56,5	42,4	--
017_A	Alexanderstraat 90-100	1,50	46,1	28,0	--
017_B	Alexanderstraat 90-100	4,50	50,5	30,7	--
017_C	Alexanderstraat 90-100	7,50	55,0	33,7	--
500_A	Utrechtseweg 131	1,50	66,2	52,4	--
500_B	Utrechtseweg 131	4,50	68,2	54,2	--
500_C	Utrechtseweg 131	7,50	68,1	54,1	--
500_D	Utrechtseweg 131	10,50	68,0	54,0	--
501_A	Hulkesteinseweg 1 - 3	1,50	64,3	50,0	--
501_B	Hulkesteinseweg 1 - 3	4,50	66,8	52,4	--
501_C	Hulkesteinseweg 1 - 3	7,50	66,6	52,4	--
502_A	Utrechtseweg flat	1,50	61,2	46,4	--
502_B	Utrechtseweg flat	4,50	64,1	49,0	--
502_C	Utrechtseweg flat	7,50	64,1	49,4	--
502_D	Utrechtseweg flat	10,50	64,1	49,3	--
502_E	Utrechtseweg flat	13,50	63,9	49,2	--
502_F	Utrechtseweg flat	16,50	63,8	49,0	--
901_A	Utrechtseweg 284	1,50	78,2	53,8	--
901_B	Utrechtseweg 284	4,50	78,1	58,8	--
902_A	Utrechtseweg 284	1,50	76,6	45,7	--
902_B	Utrechtseweg 284	4,50	76,6	45,4	--
903_A	Utrechtseweg 284	1,50	74,5	42,6	--
903_B	Utrechtseweg 284	4,50	74,6	42,7	--
904_A	Utrechtseweg 284	1,50	68,5	41,8	--
904_B	Utrechtseweg 284	4,50	69,1	43,0	--
905_A	Utrechtseweg 284	1,50	60,1	50,4	--
905_B	Utrechtseweg 284	4,50	61,9	51,3	--
906_A	Utrechtseweg 284	1,50	71,5	60,3	--
906_B	Utrechtseweg 284	4,50	71,6	60,1	--
907_A	Utrechtseweg 284	1,50	74,1	63,5	--
907_B	Utrechtseweg 284	4,50	74,0	63,0	--
908_A	Utrechtseweg 284	1,50	79,2	63,4	--
908_B	Utrechtseweg 284	4,50	78,9	65,3	--
910_A	Utrechtseweg 284	1,50	80,0	62,2	--
910_B	Utrechtseweg 284	4,50	79,6	64,6	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAmax bij Bron voor toetspunt: 910_A - Utrechtseweg 284
Groep: LAmax

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
910_A	Utrechtseweg 284	1,50	80,0	62,2	--
18	vrachtwagen Lmax	0,75	80,0	--	--
17	vrachtwagen Lmax	0,75	75,2	--	--
19	vrachtwagen Lmax	0,75	75,0	--	--
21	wisselbak Lmax	0,50	74,7	--	--
20	vrachtwagen Lmax	0,75	65,4	--	--
11	personenwagen Lmax	0,75	62,2	62,2	--
12	personenwagen Lmax	0,75	61,2	61,2	--
14	personenwagen Lmax	0,75	57,4	57,4	--
13	personenwagen Lmax	0,75	55,9	55,9	--
16	personenwagen Lmax	0,75	50,7	50,7	--
15	personenwagen Lmax	0,75	50,0	50,0	--
LAmax	(hoofdgroep)		80,0	62,2	16,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Bijlage 6: Rekenresultaten indirecte hinder

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: IH
Groepsreductie: Nee

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
001_A	Alexanderstraat 102 - 128	1,50	22,3	17,1	--	22,3	53,1
001_B	Alexanderstraat 102 - 128	4,50	26,8	21,5	--	26,8	57,4
001_C	Alexanderstraat 102 - 128	7,50	30,8	25,6	--	30,8	59,2
002_A	Oranjestraat 95 - 99	1,50	22,7	17,6	--	22,7	53,0
002_B	Oranjestraat 95 - 99	4,50	27,6	22,4	--	27,6	57,5
002_C	Oranjestraat 95 - 99	7,50	31,8	26,6	--	31,8	60,6
003a_A	Oranjestraat 107	7,50	29,9	24,8	--	29,9	58,3
003b_A	Oranjestraat 101 - 107	1,50	17,3	12,3	--	17,3	46,8
003b_B	Oranjestraat 101 - 107	4,50	18,9	13,8	--	18,9	47,4
003b_C	Oranjestraat 101 - 107	7,50	31,1	25,9	--	31,1	59,1
003c_A	Oranjestraat 101	1,50	20,1	15,0	--	20,1	50,0
003c_B	Oranjestraat 101	4,50	24,3	19,1	--	24,3	53,8
003c_C	Oranjestraat 101	7,50	31,9	26,7	--	31,9	60,5
004_A	Oranjestraat 109 - 111	1,50	25,7	20,7	--	25,7	54,6
004_B	Oranjestraat 109 - 111	4,50	27,8	22,7	--	27,8	55,7
004_C	Oranjestraat 109 - 111	7,50	34,9	29,8	--	34,9	62,4
005_A	Oranjestraat 113	1,50	21,3	16,2	--	21,3	51,0
005_B	Oranjestraat 113	4,50	23,4	18,3	--	23,4	51,9
005_C	Oranjestraat 113	7,50	29,6	24,5	--	29,6	56,7
006_A	Oranjestraat 119	1,50	32,9	27,8	--	32,9	62,4
006_B	Oranjestraat 119	4,50	38,9	33,8	--	38,9	66,3
006_C	Oranjestraat 119	7,50	40,8	35,7	--	40,8	67,0
007a_A	Oranjestraat 123	1,50	23,9	18,8	--	23,9	52,6
007a_B	Oranjestraat 123	4,50	26,9	21,9	--	26,9	53,9
007a_C	Oranjestraat 123	7,50	29,4	24,3	--	29,4	55,6
007b_A	Oranjestraat 123	1,50	27,3	22,2	--	27,3	56,8
007b_B	Oranjestraat 123	4,50	31,5	26,4	--	31,5	58,9
007b_C	Oranjestraat 123	7,50	34,1	28,9	--	34,1	60,6
007c_A	Oranjestraat 121	1,50	25,5	20,4	--	25,5	54,8
007c_B	Oranjestraat 121	4,50	35,1	29,9	--	35,1	63,7
007c_C	Oranjestraat 121	7,50	36,9	31,7	--	36,9	64,0
008_B	Utrechtseweg 282 achtergevel	5,00	34,5	29,4	--	34,5	61,4
008_C	Utrechtseweg 282 achtergevel	8,15	35,2	30,1	--	35,2	61,2
009_A	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	5,00	44,6	39,6	--	44,6	70,3
009_B	Utrechtseweg 282 (dove gevel)	8,15	44,9	39,9	--	44,9	70,2
010_A	Utrechtseweg 286	1,50	43,2	38,1	--	43,2	71,5
010_B	Utrechtseweg 286	4,50	44,8	39,7	--	44,8	71,0
010_C	Utrechtseweg 286	7,50	45,6	40,5	--	45,6	72,1
011_A	Utrechtseweg 286	1,50	29,2	24,1	--	29,2	57,6
011_A	Utrechtseweg 288	1,50	27,7	22,5	--	27,7	56,7
011_B	Utrechtseweg 286	4,50	31,6	26,5	--	31,6	57,3
011_B	Utrechtseweg 288	4,50	30,0	24,8	--	30,0	56,7
011_C	Utrechtseweg 286	7,50	36,7	31,5	--	36,7	63,2
011_C	Utrechtseweg 288	7,50	30,9	25,7	--	30,9	57,3
012_A	Wilhelminastraat 95 - 107	1,50	36,9	31,7	--	36,9	66,4
012_B	Wilhelminastraat 95 - 107	4,50	39,2	34,1	--	39,2	66,6
012_C	Wilhelminastraat 95 - 107	7,50	40,2	35,1	--	40,2	66,4
013_A	Wilhelminastraat 83-93	1,50	35,4	30,3	--	35,4	64,5
013_B	Wilhelminastraat 83-93	4,50	37,4	32,3	--	37,4	64,9
013_C	Wilhelminastraat 83-93	7,50	39,1	34,0	--	39,1	65,0
014_A	Wilhelminastraat 81	1,50	33,7	28,5	--	33,7	63,4
014_B	Wilhelminastraat 81	4,50	35,3	30,1	--	35,3	63,7
014_C	Wilhelminastraat 81	7,50	37,3	32,2	--	37,3	64,2
015_A	Wilhelminastraat 75	1,50	33,2	28,0	--	33,2	63,3

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: IH
Groepsreductie: Nee

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
015_B	Wilhelminastraat 75	4,50	34,6	29,4	--	34,6	63,3
015_C	Wilhelminastraat 75	7,50	36,5	31,3	--	36,5	63,8
016_A	Alexanderstraat 66-86	1,50	29,8	24,7	--	29,8	59,8
016_B	Alexanderstraat 66-86	4,50	32,3	27,2	--	32,3	61,0
016_C	Alexanderstraat 66-86	7,50	34,3	29,2	--	34,3	61,9
017_A	Alexanderstraat 90-100	1,50	24,0	18,9	--	24,0	54,1
017_B	Alexanderstraat 90-100	4,50	27,5	22,4	--	27,5	56,6
017_C	Alexanderstraat 90-100	7,50	32,0	26,9	--	32,0	59,6
500_A	Utrechtseweg 131	1,50	44,2	39,2	--	44,2	71,6
500_B	Utrechtseweg 131	4,50	46,0	41,0	--	46,0	71,8
500_C	Utrechtseweg 131	7,50	46,2	41,1	--	46,2	71,7
500_D	Utrechtseweg 131	10,50	46,1	41,0	--	46,1	71,6
501_A	Hulkesteinseweg 1 - 3	1,50	43,9	38,8	--	43,9	71,7
501_B	Hulkesteinseweg 1 - 3	4,50	46,1	41,0	--	46,1	72,1
501_C	Hulkesteinseweg 1 - 3	7,50	46,8	41,8	--	46,8	72,5
502_A	Utrechtseweg flat	1,50	50,8	45,6	--	50,8	77,3
502_B	Utrechtseweg flat	4,50	51,3	46,2	--	51,3	77,3
502_C	Utrechtseweg flat	7,50	51,1	46,0	--	51,1	77,1
502_D	Utrechtseweg flat	10,50	50,8	45,6	--	50,8	76,8
502_E	Utrechtseweg flat	13,50	50,4	45,2	--	50,4	76,3
502_F	Utrechtseweg flat	16,50	49,9	44,8	--	49,9	75,9
901_A	Utrechtseweg 284	1,50	39,5	34,4	--	39,5	67,9
901_B	Utrechtseweg 284	4,50	43,7	38,6	--	43,7	69,8
902_A	Utrechtseweg 284	1,50	31,0	25,9	--	31,0	59,7
902_B	Utrechtseweg 284	4,50	35,8	30,7	--	35,8	62,3
903_A	Utrechtseweg 284	1,50	29,4	24,3	--	29,4	58,2
903_B	Utrechtseweg 284	4,50	33,5	28,4	--	33,5	60,4
904_A	Utrechtseweg 284	1,50	29,5	24,4	--	29,5	58,1
904_B	Utrechtseweg 284	4,50	32,6	27,5	--	32,6	59,0
905_A	Utrechtseweg 284	1,50	37,7	32,7	--	37,7	65,2
905_B	Utrechtseweg 284	4,50	40,2	35,2	--	40,2	65,9
906_A	Utrechtseweg 284	1,50	43,4	38,3	--	43,4	71,0
906_B	Utrechtseweg 284	4,50	45,5	40,4	--	45,5	71,5
907_A	Utrechtseweg 284	1,50	44,4	39,3	--	44,4	71,9
907_B	Utrechtseweg 284	4,50	46,4	41,3	--	46,4	72,3
908_A	Utrechtseweg 284	1,50	44,1	39,0	--	44,1	71,7
908_B	Utrechtseweg 284	4,50	46,6	41,5	--	46,6	72,5
910_A	Utrechtseweg 284	1,50	42,2	37,2	--	42,2	69,7
910_B	Utrechtseweg 284	4,50	45,5	40,5	--	45,5	71,2

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron voor toetspunt: 502_B - Utrechtseweg flat
Groep: IH
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
502_B	Utrechtseweg flat	4,50	51,3	46,2	--	51,3	77,3
IH01	personenwagen IH	0,75	51,0	46,2	--	51,2	66,3
IH02	Vrachtwagen IH	1,00	40,0	--	--	40,0	76,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron voor toetspunt: 502_C - Utrechtseweg flat
Groep: IH
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
502_C	Utrechtseweg flat	7,50	51,1	46,0	--	51,1	77,1
IH01	personenwagen IH	0,75	50,8	46,0	--	51,0	66,1
IH02	Vrachtwagen IH	1,00	39,8	--	--	39,8	76,7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron voor toetspunt: 502_A - Utrechtseweg flat
Groep: IH
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
502_A	Utrechtseweg flat	1,50	50,8	45,6	--	50,8	77,3
IH01	personenwagen IH	0,75	50,4	45,6	--	50,6	66,4
IH02	Vrachtwagen IH	1,00	39,6	--	--	39,6	76,9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: 19072016_supermarkt
LAeq bij Bron voor toetspunt: 502_D - Utrechtseweg flat
Groep: IH
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal	Li
502_D	Utrechtseweg flat	10,50	50,8	45,6	--	50,8	76,8
IH01	personenwagen IH	0,75	50,4	45,6	--	50,6	65,8
IH02	Vrachtwagen IH	1,00	39,5	--	--	39,5	76,4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Quickscan flora en fauna

Utrechtseweg 280-284, Arnhem

EKOZA Ecologisch advies

Arnhem, 3 november 2014

Colofon

Titel	: Quickscan flora en fauna
Subtitel	: Utrechtseweg 280-284, Arnhem
Projectnummer	: 14.113
Datum	: 3 november 2014
Veldonderzoek	: E.W.A. Janssen
Auteur(s)	: E.W.A. Janssen
Goedgekeurd door	: T. Kooij
Opdrachtgever	: Appollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV, Oosterbeek
Contactpersoon	: H. Mensink

Bezoekadres	: Tivolilaan 205
Postbus	: 2
Postcode	: 6800 AA Arnhem
Telefoon	: 026-8454583

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

2. Wettelijk kader 5
2.1 Flora- en faunawet 5
2.2 Natuurbeschermingswet 1998 7
2.3 Ecologische Hoofdstructuur 8

3. Gebiedsbeschrijving 9
3.1 Gebiedsbeschrijving 9
3.2 Voorgenomen ingreep 10

4. Onderzoeksmethode 12
4.1 Bronnenonderzoek 12
4.2 Veldonderzoek 12
4.3 Uitwerking en rapportage 12

5. Resultaten 14
5.1 Gebiedsbescherming 14
5.1.1 Natura 2000 14
5.1.2 Ecologische Hoofdstructuur 15
5.2 Soortenbescherming (Flora- en faunawet) 15
5.2.1 Grondgebonden zoogdieren 16
5.2.2 Vleermuizen 17
5.2.3 Vogels 18
5.2.4 Reptielen, amfibieën en vissen 19
5.2.5 Flora 20
5.2.6 Ongewervelden 20

6. Conclusies en aanbevelingen 21
6.1 Gebiedsbescherming 21
6.2 Soortbescherming 21
6.2.1 Grondgebonden zoogdieren 21
6.2.2 Vleermuizen 21
6.2.3 Vogels 22
6.2.4 Reptielen, amfibieën en vissen 22
6.2.5 Flora 22
6.2.6 Ongewervelden 22

Bronnen 23
Literatuur 23
Websites 23

1. Inleiding

Het terrein aan de Utrechtseweg 280-284 te Arnhem zal worden herontwikkeld. Er zijn plannen voor onder andere een supermarkt en een parkeerterrein.

Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurwet- en regelgeving. De bebouwing en het terrein kunnen als rust- of verblijfplaats dienen voor verschillende diersoorten. Veel dieren en planten zijn middels de Flora- en faunawet beschermd. Om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Flora- en de faunawet nodig is, is het noodzakelijk om te weten of er beschermde dieren en/of planten op het terrein voorkomen. Hiervoor is in februari 2012 door Ekoza een verkennend onderzoek uitgevoerd (rapportnummer 12.008). Hieruit is gebleken dat er mogelijk vleermuizen in onderhavige gebouwdelen voorkomen.

Sindsdien is Ekoza niet meer betrokken geweest bij het project en is in de tussentijd een deel van de garage gesloopt. In oktober 2014 is Ekoza door Apollo Ontwikkelingsmaatschappij benaderd voor een update van de quickscan flora en fauna.

De voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van deze nieuwe quickscan. Het betreft een beoordeling van de huidige en potentiële aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren op de onderzoekslocatie en de te verwachten effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten en gebieden. De quickscan vindt plaats op grond van bronnenonderzoek en een terreinbezoek. Tijdens het terreinbezoek is een inschatting gemaakt welke soorten voor kunnen komen en welke soorten op voorhand uit te sluiten zijn. Hierbij speelt ook de ingreep een belangrijke rol.

Deze quickscan is een momentopname en kan slechts in beperkte mate uitsluitsel geven over de afwezigheid van soorten. Dit onderzoek betreft geen volledige veldinventarisatie. Mochten er effecten te verwachten zijn van de werkzaamheden op beschermde soorten die mogelijk aanwezig zijn, dan wordt een nader onderzoek geadviseerd.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet, waaraan getoetst dient te worden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderzoeksgebied en de voorgenomen ingrepen. Hoofdstuk 4 geeft een korte beschrijving van de onderzoeksmethode. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken. Tenslotte worden in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. Hoewel het geen wetgeving maar beleid betreft, is in dit hoofdstuk ook een paragraaf over de EHS opgenomen.

2.1 Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) zijn omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een ‘zorgplicht’: een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet:

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

Artikel 2: 1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

Tabel 1: De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.

Tabel 2: De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Tabel 3: De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Het Natura 2000-netwerk is opgesteld ter bescherming van belangrijke habitats en soorten in Europa. De wettelijke basis voor de Natura 2000-gebieden zijn de Vogel- en Habitatrichtlijnen (www.eea.europa.eu). In Nederland is de gebiedsbescherming geregeld in de Natuurbeschermingswet. Gebieden die worden aangewezen en beschermd op basis van de Natuurbeschermingswet zijn:

- Natura-2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn)
- Beschermde natuurmonumenten
- Gebieden die de Minister van EZ aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen (met uitzondering van verplichtingen op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn), zoals Wetlands.

Om schade aan de natuurwaarden waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, te voorkomen, bepaalt de wet dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstorend effect kunnen hebben op de soorten, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning. Ook plannen moeten getoetst worden op hun gevolgen voor de Natura 2000 gebieden.

Activiteiten en projecten binnen een Natura 2000-gebied kunnen vergunningsplichtig zijn. Ook activiteiten en projecten buiten een Natura 2000-gebied kunnen vergunningsplichtig zijn, omdat de wet ook een zogenaamde externe werking kent. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor dat gebied, moet deze beoordeeld worden. Hierbij moeten ook cumulatieve effecten worden betrokken. Dit kan betekenen dat een plan of handeling op zich geen significant effect veroorzaakt maar in combinatie met andere handelingen of plannen wel. Ook dan is een vergunning noodzakelijk. Het bevoegd gezag voor de verlening van de Natuurbeschermingswet-vergunning is Gedeputeerde Staten van de provincie waarin het Natura 2000-gebied ligt.

Er zijn een drietal situaties mogelijk:

- *Zeker geen negatief effect*
  Geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig
- *Mogelijk negatief effect maar zeker geen significant negatief effect*
  Verslechterings- en verstoringstoets, afhankelijk van de uitkomst wordt al dan niet een vergunning verleend.
- *Kans op een significant negatief effect.*
  Passende beoordeling (zwaardere procedure), Afhankelijk van de uitkomst wordt al dan niet een vergunning verleend. Aan deze vergunning zullen voorschriften en beperkingen, bijvoorbeeld compensatie, verbonden zijn.

Bij een kans op negatieve effecten is het aan te raden om in een vroeg stadium met het bevoegd gezag te overleggen over de te volgen procedure.

2.3 Ecologische Hoofdstructuur

Het doel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), sinds kort 'Natuurnetwerk Nederland' geheten, is om een samenhangend netwerk te creëren van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurrijke cultuurlandschappen. Het huidige netwerk bestaat voor het merendeel uit Natura 2000-gebieden, de beschermde natuurmonumenten en andere bestaande natuurgebieden. Daarnaast worden natuurgebieden uitgebreid, nieuwe natuurgebieden ontwikkeld en ecologische verbindingszones aangelegd.
Onderdeel van de EHS zijn Ecologische Verbindingszones (EVZ), die natuurgebieden met elkaar verbinden om het migreren van dieren en planten tussen natuurgebieden mogelijk te maken.

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de “nee, tenzij”-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijziging en de uitvoering van bepaalde plannen niet mogelijk zijn als daarmee de wezenlijke kenmerken of natuurwaarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. De initiatiefnemer moet onderzoek laten verrichten, om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast.

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het terrein is gelegen aan de Utrechtseweg 280-284 te Arnhem. Hier ligt momenteel een braakliggend terrein met ruigte en bomen. Aanwezig zijn villa Klein Hulkestein en het voorste witte panddeel van de voormalige garage (huisnummer 280). Een impressie aan de hand van recente foto's is hieronder weergegeven.

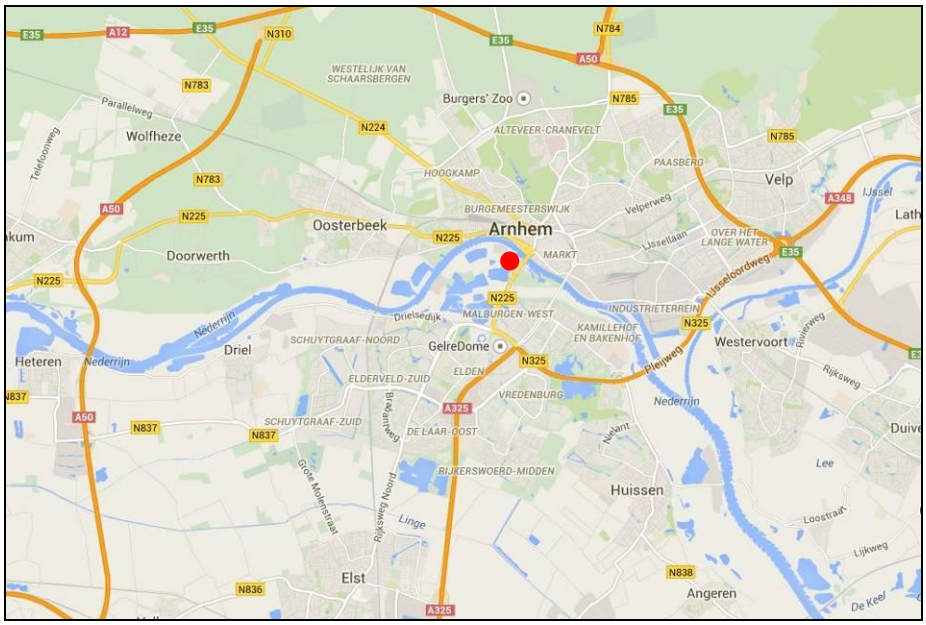

Figuur 1. *Ligging van het plangebied ten opzichte van Arnhem.*

Figuur 2. *Het plangebied in meer detail. Groen is bestaande bebouwing, rood is gesloopt.*

Figuur 3. Impressie van het plangebied aan de hand van foto's (29-10-2014). Boven Villa Klein Hulkestein, onder het resterend pand van de voormalige garage.

3.2 Voorgenomen ingreep

Het terrein aan de Utrechtseweg 280-284 te Arnhem zal worden herontwikkeld. Er zijn plannen voor onder andere een supermarkt en een parkeerterrein. In figuur 4 is een ontwerpplan weergegeven. Sloop betreft het schuurtje in de noordoosthoek en het schuurtje achter de villa. Verder zullen hooguit wat struiken en bomen worden verwijderd.

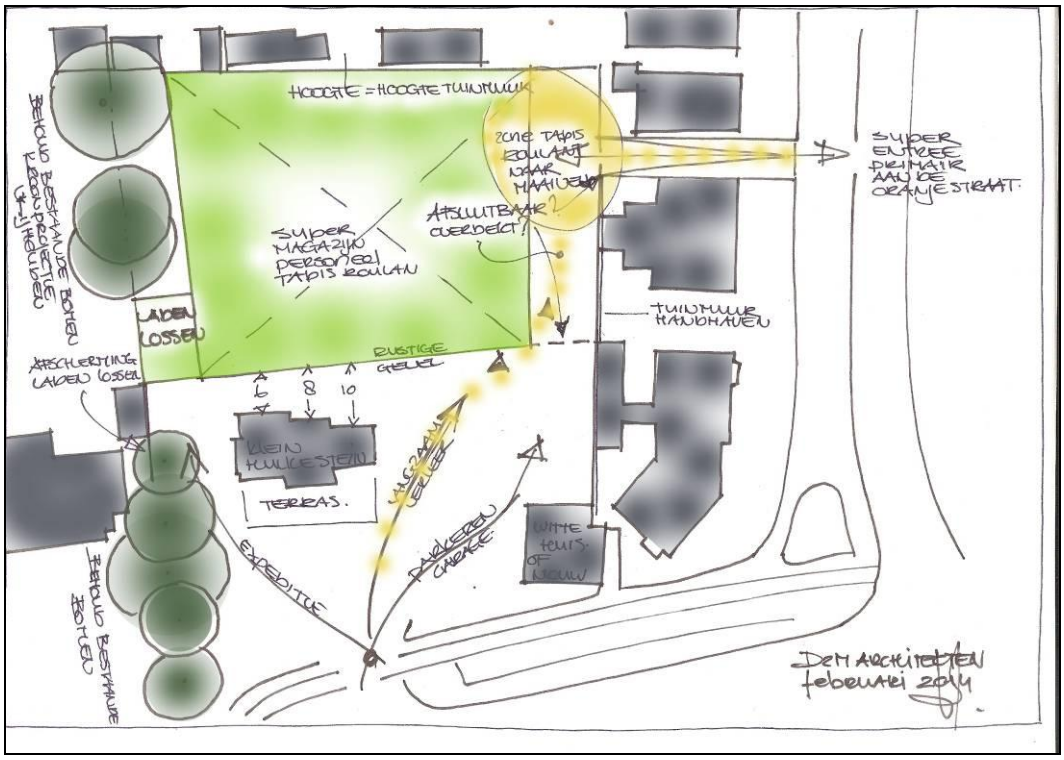

Figuur 3. *Het ontwerpplan, zoals ontvangen op 29-10-2014.*

4. Onderzoeksmethode

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Voor het onderzoek is begonnen met een literatuurstudie, gevolgd door een veldonderzoek in het plangebied.

4.1 Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen, is gebruik gemaakt van de gegevens
De website van waarneming.nl, zoogdieratlas.nl en telmee.nl zijn geraadpleegd voor de meest actuele waarnemingen.
Daarnaast zijn verspreidingsatlassen van verschillende soortgroepen geraadpleegd, zoals bijvoorbeeld 'De amfibieën en reptielen van Nederland' (Creemers, 2009). Ook is gezocht naar resultaten uit onderzoeksrapporten.

4.2 Veldonderzoek

Op 29 oktober 2014 is er in de middag onder droge maar bewolkte omstandigheden bij 15 graden Celsius een veldbezoek gebracht aan het terrein waarbij is gelet op aanwezige beschermde planten en dieren of sporen daarvan en mogelijkheden voor aanwezigheid van deze soorten in andere jaargetijden.

Aan de hand van literatuurgegevens en veldbezoek wordt een inschatting gemaakt van het voorkomen van beschermde natuurwaarden en de mogelijke invloed van de werkzaamheden op deze waarden.

4.3 Uitwerking en rapportage

Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen gebiedsbescherming en soortenbescherming. De gebiedsbescherming is geregeld in de Natuurbeschermingswet (Natura 2000) en de soortbescherming in de Flora- en faunawet. In voorliggende rapportage komen de volgende onderdelen aan bod:

Oriëntatiefase toets Natuurbeschermingswet 1998 (gebiedsbescherming)
Voorliggend onderzoek beschrijft de oriëntatiefase van de toetsing aan de Natuurbeschermingswet.

In een oriënterend onderzoek worden o.a. de onderstaande vragen beantwoord:

1. Ligt de ingreeplocatie in de nabijheid van een gebied beschermd volgens de natuurbeschermingswet 1998 (bv. Natura 2000), of ligt er een Natura 2000-gebied binnen de invloedsfeer van de ingreeplocatie, zodat externe en/of cumulatieve effecten te verwachten zijn.

2. Wat zijn de mogelijke negatieve en/of positieve effecten van de voorgenomen ingrepen op de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied in kwestie.
3. Kunnen deze effecten:
    a. verstorend zijn voor kwalificerende soorten
    b. leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de kwalificerende habitats
    c. significant negatief zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

Hieruit volgt of er een vergunning op grond van de natuurbeschermingswet is vereist. Het wel of niet afgeven van een vergunning wordt beoordeeld door middel van een verstorings- of verslechteringstoets of een passende beoordeling.

Toetsing aan de Flora- en faunawet (soortbescherming)

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. Hierbij is onderscheidt gemaakt in tabel 1 soorten en de tabel 2 en 3 soorten van de Flora- en faunawet.

Voor de tabel 1 soorten geldt een algehele vrijstelling voor het overtreden van enkele verbodsbepalingen wanneer sprake is van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik of van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.
Wel geldt te allen tijde de zorgplicht (zie paragraaf 2.1).

Voor tabel 2 soorten, en bij bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting is het mogelijk om met een door het ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode te werken. Als de beschreven maatregelen van een goedgekeurd gedragscode in acht worden genomen, is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

De tabel 3 soorten zijn strikt beschermd. Indien er verbodsartikelen overtreden gaan worden is een ontheffing nodig.

5. Resultaten

De werkzaamheden welke worden uitgevoerd kunnen zowel effect hebben op beschermde gebieden als op beschermde soorten. Aan de hand van literatuurgegevens en het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt van het voorkomen van beschermde natuurwaarden en de mogelijke invloed van de werkzaamheden op deze waarden.

5.1 Gebiedsbescherming

5.1.1 Natura 2000

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de 'Veluwe', deze ligt op een paar meter van het plangebied (zie figuur 4).

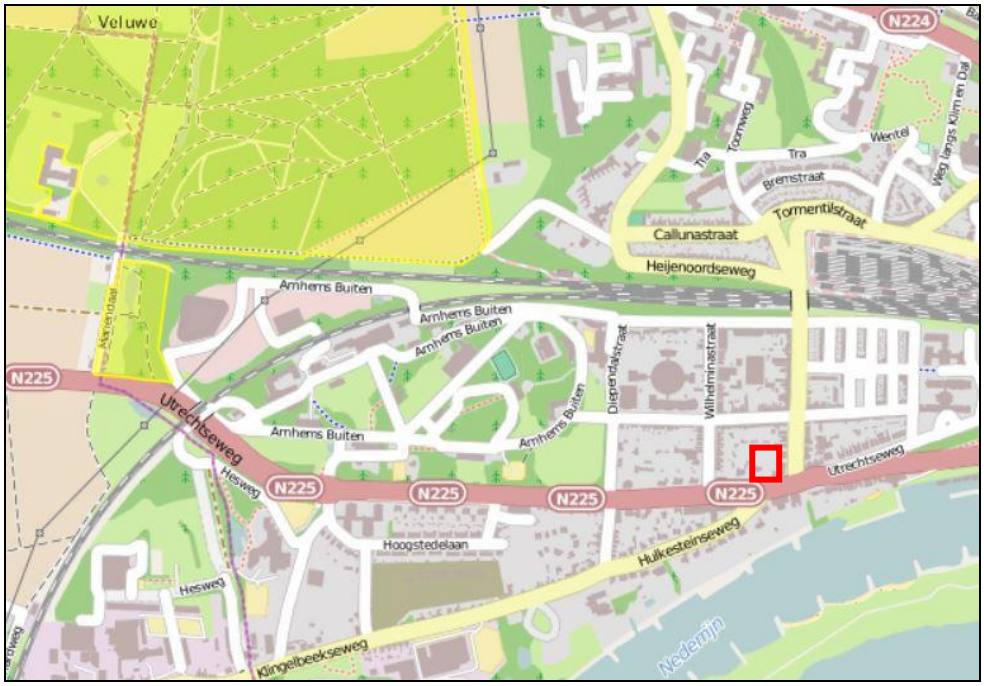

Figuur 4. *Het plangebied (rood) ten opzichte van Natura 2000-gebied 'De Veluwe' (geel) (Bron: http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/).*

De effectenbeoordeling

Het plangebied ligt op ruim 600 meter van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied De Veluwe en daarmeer buiten de invloedssfeer ervan. Omdat er geen oppervlakte, habitattypen of -soorten aangetast zullen worden door de onderhavige werkzaamheden, is een nadere toetsing aan de Natuurbeschermingswet niet nodig.

5.1.2 Ecologische Hoofdstructuur

De EHS, of beter gezegd het Natuurnetwerk Nederland werd tot voor kort op rijksniveau vastgelegd, maar op provinciaal niveau door de provincies uitgewerkt. Sinds 2014 zijn de provincies echter ook verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit Natuurnetwerk. In het Natuurpact hebben de provincies met het rijk afgesproken om tot 2027 80.000 hectare natuur in te richten. De provincie beschermt dit Natuurnetwerk door middel van het 'Nee, tenzij' - principe: de provincie staat geen nieuwe functies toe, tenzij is aangetoond dat ze niet schadelijk zijn voor de natuur. Het plangebied ligt buiten de EHS (fig. 5).

Figuur 5. *Het plangebied (rood) ten opzichte van de EHS (geel/groen)* *(Bron: http://www.gelderland.nl).*

De effectenbeoordeling

Het EHS-beschermingsregime is opgebouwd uit verschillende elementen. Het plangebied ligt niet binnen EHS. Het beleid van de EHS kent geen externe werking. De ingreep kan op basis van het EHS-beleid plaatsvinden.

5.2 Soortenbescherming (Flora- en faunawet)

Van het plangebied is een bronnenonderzoek verricht naar het voorkomen van beschermde soorten in het onderzoeksgebied en in de directe omgeving daarvan (tot 500 m). Door middel van het veldbezoek is een inschatting gemaakt van de te verwachte beschermde soorten in het plangebied. Daarna is onderzocht welke effecten de werkzaamheden kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. De werkzaamheden bestaan uit het slopen van twee schuurtjes, met mogelijke verwijdering bomen of struiken. Daarnaast zal

het terrein direct rondom het gebouw als werkterrein gebruikt worden. Sloten of andere wateren zijn in het plangebied niet aanwezig.

Voor de tabel 1 soorten van de Flora- en faunawet geldt een algehele vrijstelling voor het overtreden van enkele verbodsbepalingen en wanneer sprake is van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik of van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht. Daarom zullen de tabel 1 soorten die in het plangebied kunnen voorkomen wel worden genoemd, maar worden verder niet in de effectenbeoordeling meegenomen.

5.2.1 Grondgebonden zoogdieren

Bronnenonderzoek

Een aantal grondgebonden zoogdieren zijn in het plangebied of in de directe omgeving van het plangebied waargenomen. Daarnaast kunnen ook andere zoogdieren in het plangebied voorkomen. Tabel 1 geeft een overzicht van deze soorten.

Tabel 1. *Overzicht van grondgebonden zoogdieren die zijn waargenomen, of voor kunnen komen.*

soort	Waarneming (literatuur)	Potentieel voorkomend	Beschermingsstatus		
			FF 1	FF 2	FF 3
mol	x	x	x		
bruine rat	x	x	x		
egel	x	x	x		
konijn	x	x	x		
algemene muizensoorten		x	x		
steenmarter		x		x	

Algemene muizensoorten zoals bijvoorbeeld de huis- en bosmuis kunnen in het plangebied voorkomen. Ook de steenmarter kan in de gebouwen aanwezig zijn. Steenmarters vertoeven graag op zolder, boven systeemplafonds, kelders en schuren. Naast het plangebied ligt een park en in de omgeving is veel groen in de vorm van bomen en struiken aanwezig.

Veldonderzoek

De gebouwen zijn onderzocht op openingen waar een steenmarter naar binnen kan. Deze zijn niet gevonden. Bovendien worden deze niet gesloopt. Ook is op het terrein gezocht naar holen in het zand en holten in de bomen. Deze zijn niet aangetroffen.

Effectenbeoordeling

Er worden geen middel- of zwaarbeschermde grondgebonden zoogdieren in het plangebied verwacht. Sporen of verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen.

5.2.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten die onder tabel 3 vallen van de Flora- en faunawet. Verblijfplaatsen (kraam-, zomer, paar- en winterverblijven) en essentiële vliegroutes en foerageergebeden van deze soorten zijn beschermd.

Bronnenonderzoek

Een aantal vleermuissoorten zijn volgens bronnen in het plangebied of in de omgeving waargenomen. De waarnemingen betreffen uitsluitend foeragerende dieren.

Tabel 2. *Overzicht van vleermuizen die zijn waargenomen, of voor kunnen komen.*

soort	Waarneming (literatuur)	Potentieel voorkomend	Beschermingsstatus		
			FF 1	FF 2	FF 3
gewone dwergvleermuis	x	x			x
ruige dwergvleermuis	x	x			x
laatvlieger	x	x			x
rosse vleermuis	x				x
baard- / Brandts vleermuis	x				x
watervleermuis	x				x
meervleermuis	x				x
franjestaart	x				x
gewone grootoorvleermuis	x	x			x

Van de vleermuizen die in de omgeving zijn waargenomen, zijn de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger strikt gebouwbewonende soorten die in de panden een verblijfplaats kunnen hebben. Rosse vleermuis, watervleermuis, baard-/Brandts vleermuis en franjestaart zijn voornamelijk boombewonende soorten, terwijl ruige dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen hun verblijfplaats in zowel gebouwen als bomen kunnen hebben. Waarnemingen van gewone grootoorvleermuis, baard-/Brandts vleermuis, watervleermuis, meervleermuis en franjestaart betreffen slapende exemplaren tijdens wintertellingen in de ijskelder van Mariëndaal.

Veldonderzoek

De twee grote gebouwen zullen niet worden gesloopt. Nadelige effecten op vleermuizen worden hierdoor niet op eventueel aanwezige vleermuizen verwacht. De twee te slopen schuurtjes betreft enerzijds een laag klein opberghok in de noordoosthoek van het terrein. Dit bevat geen nauwe donkere en rustige verblijfplaatsen voor vleermuizen. De schuur achter de villa is in dermate goede en strakke staat dat er nauwelijks ingangen zijn voor vleermuizen. Ook ruimten achter vensterluiken of gevelbetimmering zijn niet aanwezig.

Figuur 6. De nog te verwijderen schuurtjes op het terrein.

Effectenbeoordeling

Sloopwerkzaamheden kunnen een negatief effect hebben op eventueel aanwezige vleermuizen. Bestaande villa en het pand op nummer 280 zullen echter niet worden gesloopt. De aanwezigheid van vleermuizen in twee te verwijderen schuurtjes is gezien de toegankelijkheid en geschiktheid zeer onwaarschijnlijk.

5.2.3 Vogels

Vogels vallen onder hetzelfde beschermingsregime als de tabel 3 van de Flora- en faunawet en mogen in de broedtijd niet verstoord worden. Hiervoor is geen ontheffing mogelijk.
De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Dit omdat het broedseizoen van soort tot soort en van jaar tot jaar kan verschillen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode van 15 maart tot 15 juli worden aangehouden.
Daarnaast zijn van enkele vogelsoorten de nesten het hele jaar door beschermd.

Bronnenonderzoek

In Arnhem worden veel (algemene) soorten vogels waargenomen. Vooral de vogels waarvan de nesten het hele jaar door beschermd zijn en vogels die in gebouwen broeden, zijn hier van belang (zie tabel 3). Roofvogels, spechten en uilen (ransuil en bosuil in dit geval) hebben in principe een jaarrond beschermd nest in bomen, op een tak of in een holte. Bij soorten uit categorie 5 is onderzoek naar overige (alternatieve) verblijfplaatsen benodigd om een uitspraak te kunnen doen over de beschermingsstatus.

*Tabel 3. Overzicht van vogels die zijn waargenomen, of voor kunnen komen. *= Categorie 5*

soort	Waarneming (literatuur)	Potentieel voorkomend	Beschermingsstatus		
			FF 1	FF 2	FF 3
gierzwaluw	x	x			x
huismus	x	x			x
rans- en bosuil*	x	x			x
Spechten*	x	x			x
roofvogels	x	x			x

Veldonderzoek

Tijdens het veldonderzoek zijn een aantal vogels gehoord en gezien: koolmees, vink, merel, roodborst, winterkoning en zwarte kraai. Rond het gebouw zijn bomen en struiken aanwezig waar vogels in kunnen broeden. Door de afwezigheid van reguliere dakpannen en andere geschikte holten wordt de aanwezigheid van huismus en gierzwaluw uitgesloten. In de bomen zijn geen holten of grote nesten aangetroffen. Roofvogels, uilen of andere boombewonende soorten broedvogels worden in het plangebied daarom niet verwacht.

Effectenbeoordeling

Er worden in het plangebied geen beschermde vaste verblijfplaatsen van vogels verwacht. Een nader onderzoek hiernaar is daarom niet nodig. Geadviseerd wordt wel om struiken en bomen buiten het broedseizoen te verwijderen (buiten de periode 15 maart- 15 juli) en net voor de kap van bomen te controleren op eventueel dan aanwezige (grote) nesten van roofvogels.

5.2.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Er zullen geen werkzaamheden aan sloten en andere wateren plaatsvinden, en daardoor zullen er geen negatieve effecten op vissen ontstaan. Vissen zijn in het onderzoek buiten beschouwing gelaten. Door het ontbreken van water zullen er geen negatieve effecten ontstaan op het voortplantingswater van amfibieën.

Bronnenonderzoek

Er zijn weinig waarnemingen gevonden van amfibieën. Een enkele bruine kikker, groene kikker of gewone pad zouden tijdelijk in het plangebied voor kunnen komen. Voort-plantingsplaatsen van amfibieën zijn er niet.

Tabel 4. *Overzicht van amfibieën en reptielen die zijn waargenomen, of voor kunnen komen.*

soort	Waarneming (literatuur)	Potentieel voorkomend	Beschermingsstatus		
			FF 1	FF 2	FF 3
Groene kikker	x		x		x
Gewone pad	x	x	x		
Bruine kikker	x	x	x		

Op de Veluwe worden relatief veel soorten reptielen waargenomen, echter deze soorten zijn niet in de stad te verwachten. Het betreft soorten van natuur- en heidegebieden.

Veldonderzoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën en reptielen aangetroffen. Er is een inschatting gemaakt over het gebruik van het plangebied door amfibieën en reptielen.
In het plangebied is geen voortplantingswater voor vissen of amfibieën aanwezig. Het plangebied bestaat voor het leeuwendeel uit verharding / bebouwing met wat braakliggende grond.

Effectenbeoordeling

Het plangebied biedt geen mogelijkheden voor de voortplanting van vissen of amfibieën. Er komende hooguit een enkele foeragerende gewone pad of bruine / groene kikker voor. Zwaarder beschermde amfibieën en reptielen worden in het plangebied niet verwacht wegens gebrek aan geschikt habitat en ongeschikte verder omgeving (stad).

5.2.5 Flora

Bronnenonderzoek

Er zijn geen waarnemingen bekend van middel of zwaarbeschermde planten (tabel 2/3 Ff-wet) in of nabij het plangebied. Wel groeit er gewone vogelmelk en grasklokje bij Mariëndaal. Dit zijn tabel 1 -soorten en staan ver buiten de beïnvloedingssfeer van de ingreep.

Veldonderzoek

Het plangebied bestaat voor een groot deel uit verharding / bebouwing. Het groen is aangeplant en / of gecultiveerd.

Effectenbeoordeling

Beschermde planten zijn in het plangebied niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

5.2.6 Ongewervelden

Bronnenonderzoek

Er zijn geen waarnemingen bekend van beschermde ongewervelden in of nabij het plangebied.

Veldonderzoek

Tijdens het veldbezoek is een inschatting gemaakt op het voorkomen van beschermde ongewervelden in het plangebied. Iedere soort is afhankelijk van een bepaald habitat. Deze habitats (met name heide en (laag)veen, grote rivieren en oude, rottende eiken) liggen niet in het stedelijke plangebied.

Effectenbeoordeling

Beschermde ongewervelden worden niet in het plangebied verwacht.

6. Conclusies en aanbevelingen

Aan de hand van het voorgaande kan een aantal conclusies worden getrokken en worden aanbevelingen gegeven voor de te nemen vervolgstappen.

6.1 Gebiedsbescherming

Er zijn geen negatieve effecten, dan wel significant negatieve effecten te verwachten van het project op de nabij gelegen Natura 2000-gebied de Veluwe. Een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet is niet nodig.

Het plangebied ligt niet binnen de EHS. De ingreep kan op basis van het EHS-beleid plaatsvinden.

Er hoeven aangaande de gebiedsbescherming geen vervolgstappen te worden ondernomen.

6.2 Soortbescherming

De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Niet alleen de instandhouding van verblijfplaatsen is hiervoor van belang, maar ook de instandhouding van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moet worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor iedereen en voor alle planten en dieren, beschermd of niet. Bij beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend.

Voor alle tabel 1 soorten die in het plangebied voor kunnen komen geldt een algehele vrijstelling voor het overtreden van enkele verbodsbepalingen en wanneer sprake is van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik of van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

6.2.1 Grondgebonden zoogdieren

Het gebouw biedt geen mogelijkheden voor middel- of zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet nodig.

6.2.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen in het plangebied aanwezig zijn. Het gaat dan met name om de villa en het pand aan de Utrechtseweg (nummer 280). Aangezien deze blijven behouden zijn er voor vleermuizen geen negatieve effecten te verwachten. De twee te slopen schuurtjes zijn ongeschikt / ontoegankelijk voor verblijfplaatsen van vleermuizen.

6.2.3 Vogels

Hoewel op dit moment er niet van uit gegaan wordt dat er bomen worden gekapt, kan dit net voor of tijdens de sloop herzien worden. Vlak voor de kap dienen deze bomen dan geïnspecteerd te worden op eventueel jaarrond beschermde verblijfplaatsen. Tijdens de veldbezoeken zijn er geen indicaties van dit soort nesten gevonden maar dit kan anders zijn op het moment van een eventuele kap.
Vogels vallen onder hetzelfde beschermingsregime als de tabel 3 van de Flora- en faunawet en mogen in de broedtijd niet verstoord worden. Hiervoor is geen ontheffing mogelijk.
De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Dit omdat het broedseizoen van soort tot soort en van jaar tot jaar kan verschillen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode van 15 maart tot 15 juli worden aangehouden.
De gebouwen zijn niet geschikt voor gierzwaluwen, huismussen of andere vogelsoorten met een jaarrond beschermde verblijfplaats.

6.2.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Er zullen geen werkzaamheden aan sloten / vijvers plaatsvinden, daarom zullen er geen negatieve effecten optreden op (voortplantingsplaatsen van) vissen of amfibieën. Er worden in het plangebied geen middel- of zwaarbeschermde amfibieën verwacht, op een zwervende gewone pad of (groene / bruine) kikker na.
Reptielen worden in het plangebied niet verwacht wegens gebrek aan geschikt habitat. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet nodig.

6.2.5 Flora

Beschermde planten zijn in het plangebied niet waargenomen en worden ook niet verwacht. De werkzaamheden zullen geen negatieve effecten hebben op beschermde planten. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet nodig.

6.2.6 Ongewervelden

Beschermde soorten ongewervelden worden niet verwacht. De ingreep heeft geen negatief effect op ongewervelden. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet nodig.

Er dient samenvattend enkel bij sloop van de villa of het pand op nummer 280 een nader onderzoek naar vleermuizen plaats te vinden. Dit zal dan plaats moeten vinden tussen april en oktober. Verder dient verwijdering van struiken of bomen buiten de broedperiode van vogels (15 maart-15 juli) plaats te vinden en wanneer dit toch in het broedseizoen moet gebeuren, zal er eerst een inspectie op nesten moeten plaatsvinden.

Bronnen

Literatuur

- Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg en F.H. Kistenkas, 2003. Flora- en faunawet, Toepassing van artikel 75 in de praktijk. Alterra, Wageningen.
- Ministeries van LNV en VROM en de provincies, 2006. Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS.
- Limpens, H.,e.a. 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij. Tweede druk. ISBN 90 5011 0916.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey- Nederland, Leiden.
- Pelzer, R., 2012. Quickscan Flora en fauna garagebedrijf en villatuin, Utrechtseweg te Arnhem. Rapportnummer 12.008. Onderzoek in opdracht van Bureau Maris.

Websites

- www.rijksoverheid.nl
- www.waarneming.nl
- www.telmee.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.google.nl/maps
- www.gelderland.nl

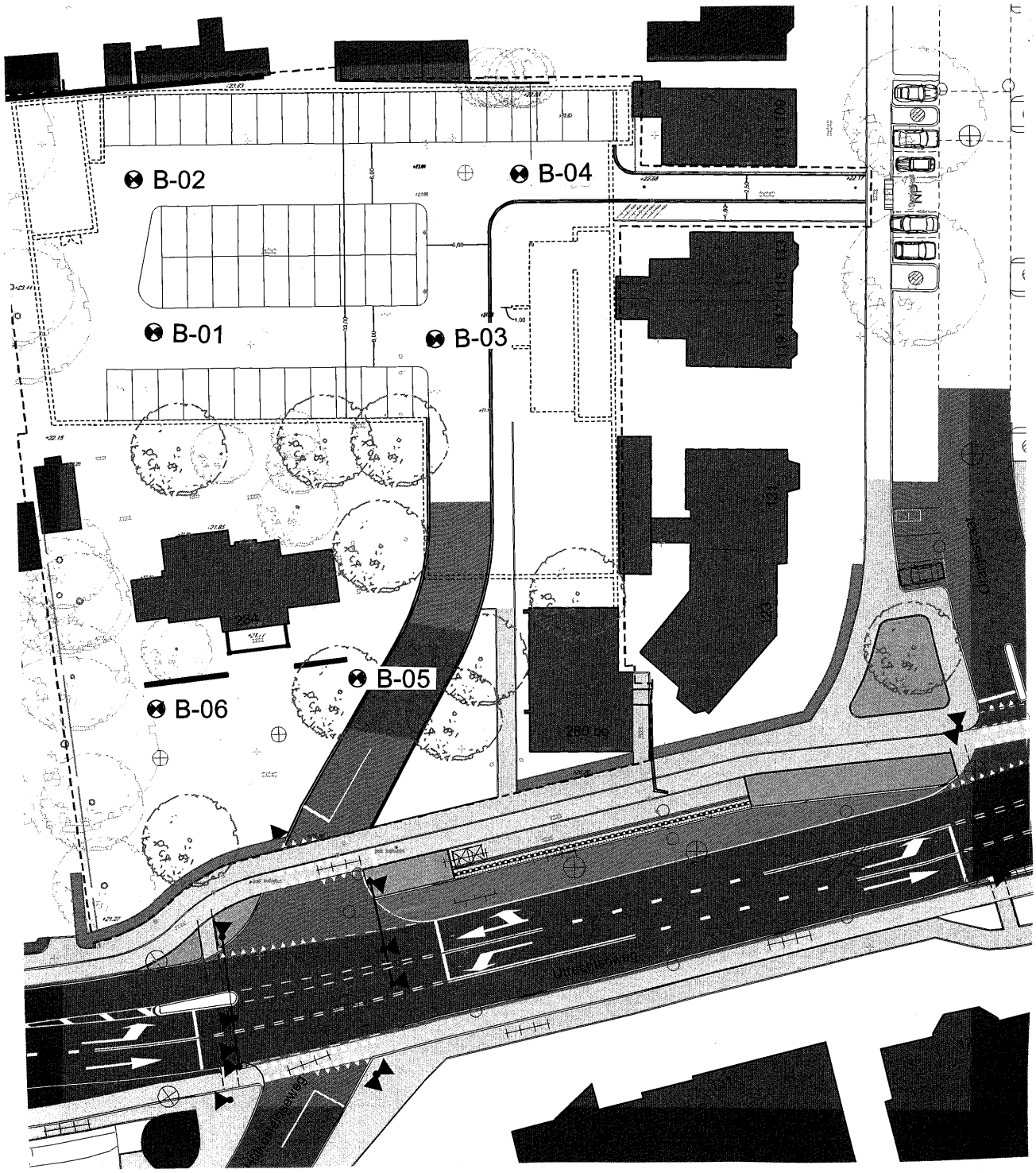

VERKLARING DER TEKENS	
▼	SONDERING
▼	SONDERING MET PL. WRIJVING
▽	NIET UITGEVOERD
◒	SONDERING MET BORING
◓	BORING

Bouwplan aan de Utrechtseweg
te Arnhem

Opdr. nr. : 12.3030

Datum uitv. : 16-2-2012

Situatietekening.

KOOPS
GRONDMECHANICA
Tel. 0522 - 260084

Betekenis van afkortingen

G/g	: grind/grindig	W/w	: Waterkolom	Blinde buis	:
Z/z	: zand/zandig			Klei-afdichting	:
L/s	: leem/siltig			Filter	: 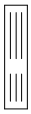
K/k	: klei/kleiig				
V/h	: veen/humeus			Grondwaterst.	:
m	: mineraal arm				
	Overig				

Ongeroerd monster	:	Geroerd monster	:

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2265 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 01

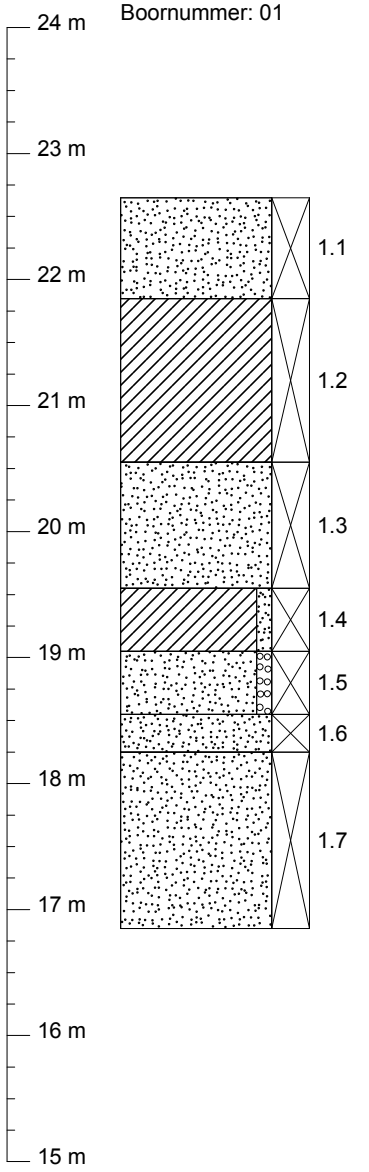

- 0-80; Matig fijn zand; Kleur: Donkerbruin
- 80-210; Klei; Kleur: Lichtbruin
- 210-310; Matig fijn zand; Kleur: Bruin
- 310-360; Klei, licht zandig; Kleur: Bruin
- 360-410; Matig fijn zand, licht grindig; Kleur: Donkerbruin
- 410-440; Matig grof zand; Kleur: Donkerroodbruin
- 440-580; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Bruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2340 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 02

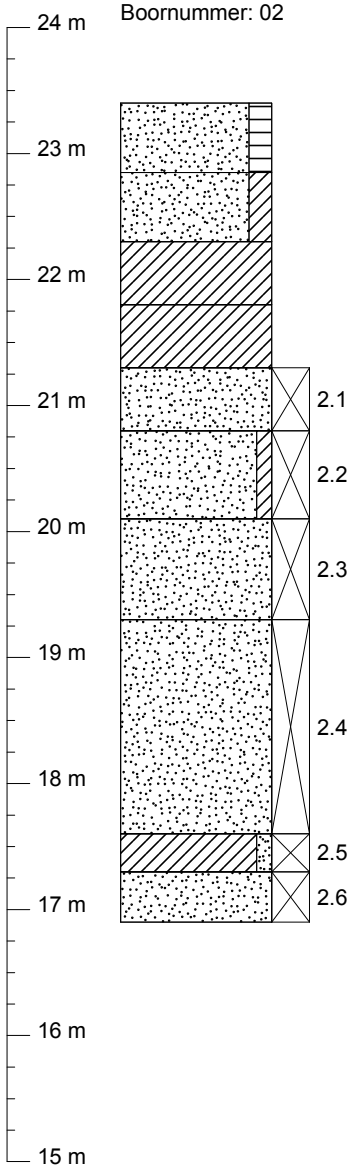

0-55; Matig fijn zand, matig humeus; Kleur: Zwart

55-110; Zeer fijn zand, matig kleiig; Kleur: Donkerbruin

110-160; Klei; Kleur: Bruin

160-210; Klei; Kleur: Lichtbruin

210-260; Matig fijn zand; Kleur: Bruin

260-330; Zeer fijn zand, licht kleiig; Kleur: Donkerbruin

330-410; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Lichtgeelbruin

410-580; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Bruin

580-610; Klei, licht zandig; Kleur: Donkerbruin

610-650; Matig grof zand; Kleur: Bruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2155 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 03

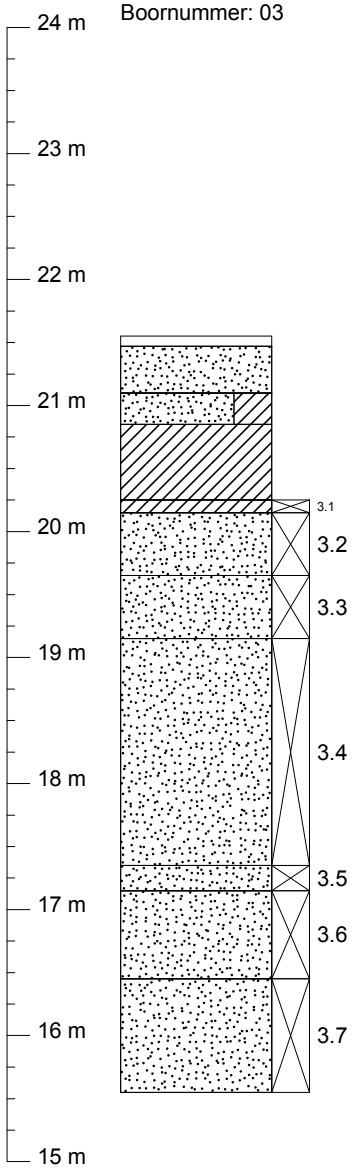

0-8; Klinkers
8-45; Matig fijn zand; Kleur: Grijs
45-70; Matig fijn zand, uiterst kleiig; Kleur: Grijs
70-130; Klei; Kleur: Grijs
130-140; Klei; Kleur: Donkerbruingrijs
140-190; Matig grof zand; Kleur: Bruin
190-240; Matig fijn zand; Kleur: Lichtgeelbruin
240-420; Matig grof zand; Kleur: Lichtgeel
420-440; Matig grof zand; Kleur: Grijsbruin
440-510; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Donkerbruin
510-600; Matig fijn zand; Kleur: Donkerbruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2269 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 04

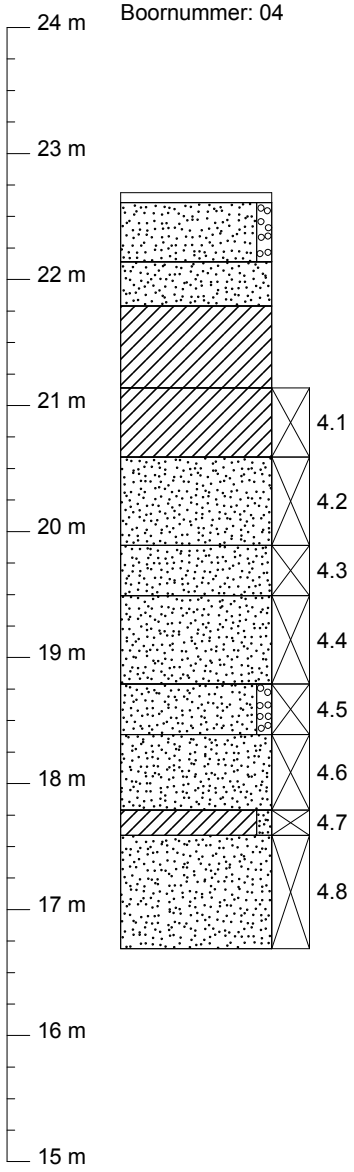

0-8; Klinkers
8-55; Matig fijn zand, licht grindig; Kleur: Grijs
55-90; Matig fijn zand, puin (matig); Kleur: Zwart
90-155; Klei; Kleur: Donkerbruin
155-210; Klei; Kleur: Bruin
210-280; Matig fijn zand; Kleur: Bruin
280-320; Matig grof zand; Kleur: Lichtbruin
320-390; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Bruin
390-430; Matig grof zand, licht grindig; Scherp; Kleur: Donkerbruin
430-490; Matig grof zand; Scherp; Kleur: Lichtbruin
490-510; Klei, licht zandig; Scherp; Kleur: Bruin
510-600; Matig grof zand; Scherp; Kleur: Bruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2144 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 05

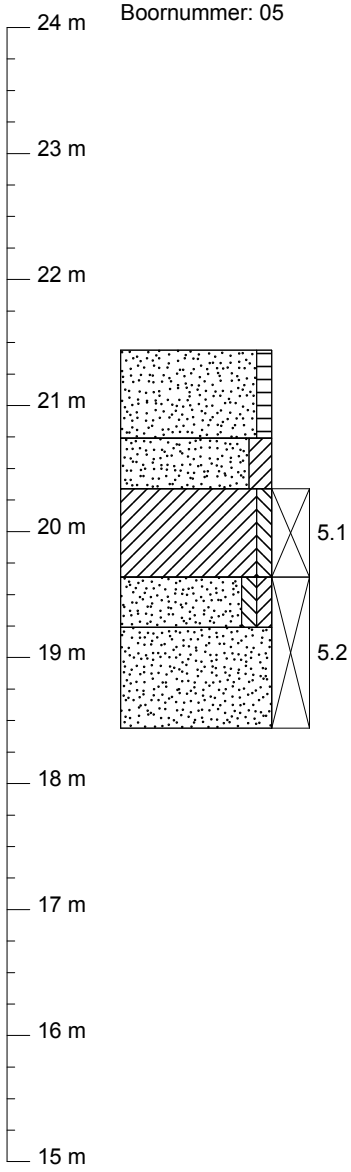

- 0-70; Matig fijn zand, licht humeus; Kleur: Zwart
- 70-110; Matig fijn zand, matig kleiig; Kleur: Zwart
- 110-180; Klei, licht siltig; Kleur: Bruin
- 180-220; Zeer fijn zand, licht siltig, licht kleiig; Kleur: Bruin
- 220-300; Zeer fijn zand; Kleur: Bruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2148 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 06

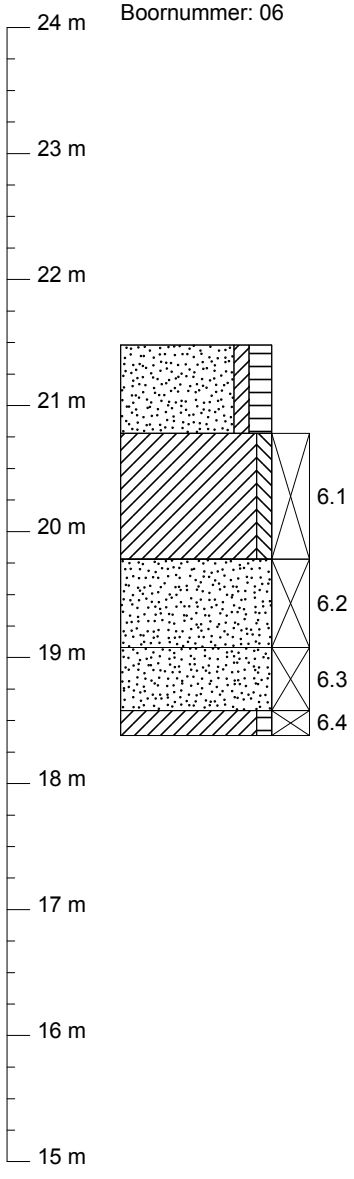

0-70; Matig fijn zand, licht kleiig, matig humeus; Kleur: Zwart

70-170; Klei, licht siltig; Kleur: Bruin

170-240; Zeer fijn zand; Kleur: Bruin

240-290; Matig fijn zand; Kleur: Bruin

290-310; Klei, licht humeus; Kleur: Bruin

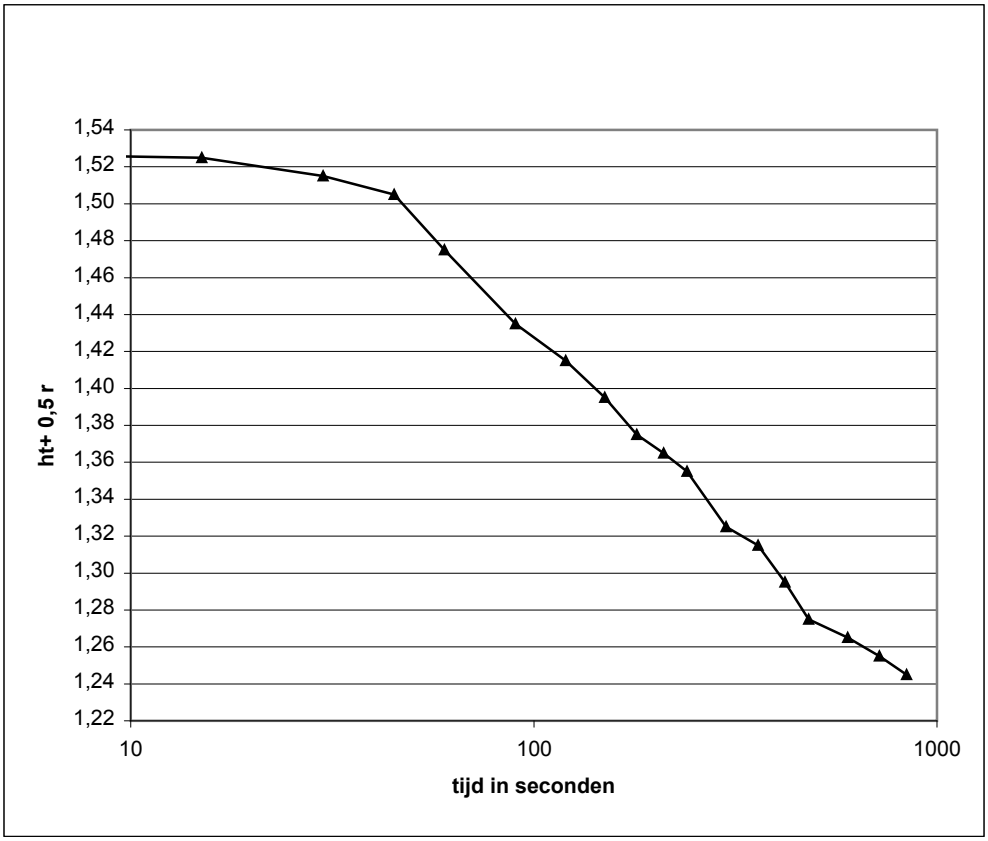

boring	HB-5	
meettraject	2,0 - 3,0	[m -mv]
diameter	0,1	[m]
diepte boorgat	2,95	[m]
maaiveldhoogte	21,44	[m +NAP]
k waarde	0,4	[m/d]
	4,33E-06	[m/s]

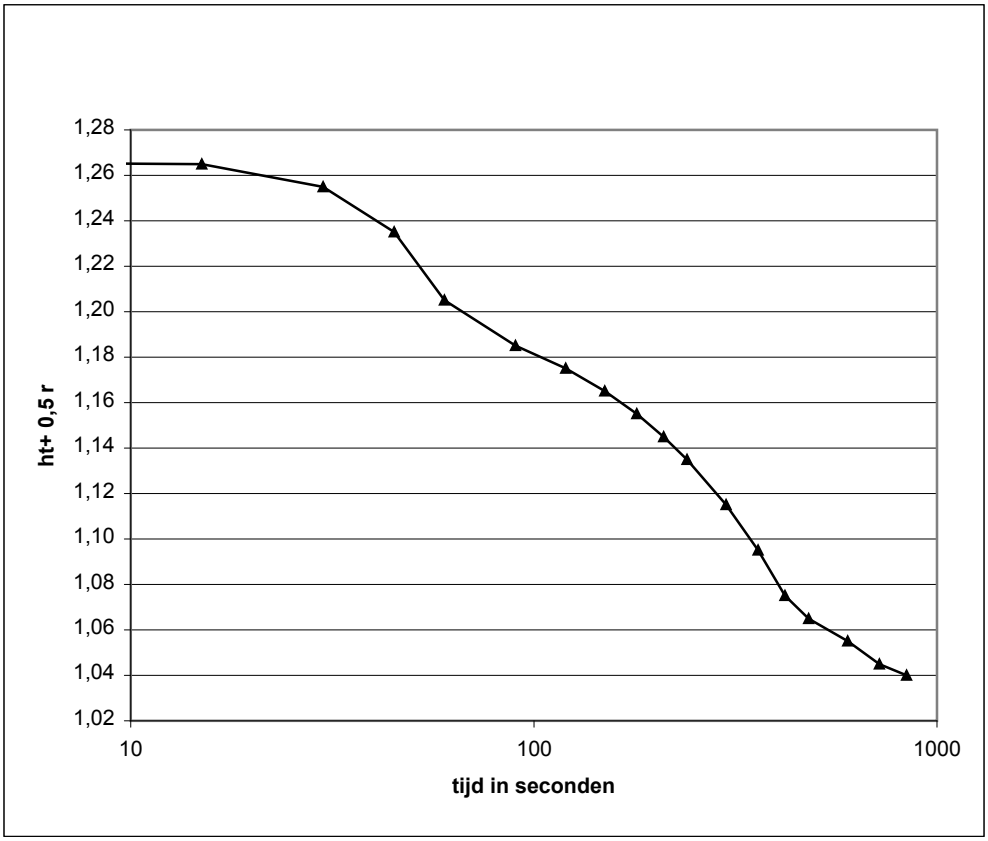

boring	HB-6	
meettraject	1,8 - 3,0	[m -mv]
diameter	0,1	[m]
diepte boorgat	3,05	[m]
maaiveldhoogte	21,48	[m +NAP]
k waarde	0,3	[m/d]
	3,30E-06	[m/s]

MEMO

Gildenveld 18
Postbus 205
3890 AE Zeewolde
T (036) 522 09 71
E info@bureau-maris.nl
I www.bureau-maris.nl

Van : G.J. (Geert Jan) Rijpstra
Datum : 02 september 2016
Projectnaam : Supermarkt Hoogvliet Arnhem
Projectnummer : 11059.C

Onderwerp : Waterhuishouding

1. Inleiding

Er is geen regenwaterriool aanwezig in het gebied om als overloop te kunnen dienen voor het regenwater wat op het terrein geborgen moet worden.

In opdracht van Apollo IX project- en ontwikkelingsmaatschappij bv is door Koops & Romeijn Grondmechanica in 2012 al onderzoek gedaan naar de bodemopbouw en waterdoorlatendheid van de bodem.
Het doel van het onderzoek was tweeledig:
a. onderzoeken wat de consequenties zijn van het aanbrengen van damwandprofielen aan de noordzijde van het terrein, ten behoeve van de bouw van de ondergrondse parkeergarage.
b. onderzoeken of er mogelijkheden zijn om het regenwater in de bodem te infiltreren of dat dit dient te worden geborgen.

Het onderzoek van Koops & Romeijn is als bijlage bijgevoegd bij deze memo.

1.1 Algemeen

De doorlatendheid is het vermogen van de grond om vloeistof door te laten. De doorlatendheid (k-waarde) is een maat voor de doorlatendheid voor water.

Tabel classificatie doorlatendheid

K(meter/dag)	klasse
< 0,01	Zeer slecht
0,01 – 0,1	Slecht
0,1 – 0,5	Matig
0,5 – 1,0	Vrij goed
1,0 – 10	Goed
>10	Zeer goed

Het terrein is een stuwwal. Dit kenmerkt zich door een hoogteligging tussen 23,70 en 20,90 meter boven NAP en een grote onverzadigde zone van minimaal 6,60 meter.

1.2 Uitvoer onderzoek

Tijdens het veldonderzoek is op 6 verschillende plaatsen onderzoek verricht. De boor en meetpunten zijn op blz. 1 van de bijlage weergegeven. Op vier punten ter plaatse van de toekomstige supermarkt zijn boringen uitgevoerd tot 6 meter onder maaiveld.

Op het voorterrein van de toekomstige supermarkt (zuidzijde) zijn twee boringen uitgevoerd tot een diepte van 3 meter onder maaiveld. Van deze twee boringen is de doorlatendheid in de onverzadigde zone bepaald met behulp van de omgekeerde Hooghoudt methode* (boring nr. 5 en 6).
De opgeboorde grond is beoordeeld en geclassificeerd conform de NEN 5104. De resulterende boorstaten zijn in de bijlage opgenomen.

*) *Nadat een boring op diepte is gekomen wordt een filterbuis geplaatst om instorten van het boorgat te voorkomen. Daarna wordt, teneinde de grond boven de grondwaterspiegel te verzadigen, 20 à 30 liter water aan het boorgat toegevoegd. Daarna wordt een hoeveelheid van 15 tot 30 liter water in het boorgat gebracht, waarna gedurende een periode van 10 tot 20 minuten wordt gemeten hoe snel het in het boorgat gebrachte water weg zijgt. De mate waarin dit plaatsvindt geeft de doorlaatfactor van de bodem weer. Middels de "omgekeerde Hooghoudt methode" wordt aan de hand van de zaksnelheid van het water in het boorgat de doorlaatfactor berekend.*

1.3 Resultaten

Uit de boorstaten van de bijlage is op te maken dat de bodemopbouw ter plaatse van de onderzoekspunten en wellicht op de hele locatie, redelijk constant is. De bodemopbouw is in de onstaande tabel schematisch weergegeven.

Tabel globale bodemopbouw

Diepte (m-mv)	Samenstelling
0,0 – 0,5 à 1,0	Zand, matig fijn, licht tot matig humeus
0,5 à 1.0 – 1,30 à 2,1	Klei, plaatselijk licht siltig
1,3 à 2,1 – 2,8 à 6,1	Zand, matig fijn, plaatselijk scherp
2,8 à 6,1 – 4,2 à 6,5	Matig grof zand

Ter plaatse van de toekomstige parkeerkelder wordt op het westelijke deel van noord naar zuid, plaatselijk kleilenzen aangetroffen. Eén zeer ondiep (op ca. 1 m diepte) en één diep met diktes van 30 en 50 cm op respectievelijk ca. 6 meter (noord = boorkern 2) en 3 meter (zuid = boorkern 1) onder maaiveld.
Op het oostelijke deel van de parkeerkelder wordt aan de zuidzijde ondiep (op ca. 70 cm diepte) een kleilens met een dikte van 70 cm aangetroffen (= boorkern 3).
Uit de meetresultaten blijkt dat de zandlaag onder deze kleilagen uit matige fijn tot matig grof zand bestaat.
Aan de uiterste noordzijde komt ondiep een kleilens voor (op ca. 90 cm) met een dikte van ca. 1,20 m en een kleine kleilens van 20 cm dikte op een diepte van ca. 5 meter (= boorkern 4).

De ondiepe kleilaag zet zich ook onder het voorterrein door op een diepte van ca. 70 cm onder maaiveld, met een dikte van ca. 1 meter.
Deze kleilaag en de kleilenzen hebben een slechte waterdoorlatendheid. Van de fijne zandlaag onder de kleilaag van het voorterrein is de waterdoorlatendheid gemeten (boring 5 en 6).

Meetresultaten waterdoorlatendheid

Boring	Berekende K-waarde in m/dag
05	0,4
06	0,3

1.4 Conclusie

De bodemopbouw op de locatie bestaat uit een bovenste zandlaag met een dikte variërend van 0,70 tot 1,10 m. Hieronder is een kleilaag aanwezig. Daaronder wordt matig grof zand aangetroffen met lokaal een klei of leemlens. Onder deze klei en leemlenzen wordt grof tot zeer grof zand aangetroffen.
In de boorprofielen is geen freatisch vlak aanwezig. Dit zal tot een diepte van 6 meter onder maaiveld ook niet worden aangetroffen.

De vloer van de te realiseren parkeerkelder (vloerpeil op 18,70 m + NAP) doorsnijdt zowel de kleilaag als de klei- en leemlenzen. De parkeervloer komt te liggen op en in deze matig grove zandlaag (bovenzijde zandlaag op ca. 19 m + NAP).
Deze laag zou voldoende waterdoorlatendheid moeten hebben om regenwater te infiltreren.

Uit grondboringen die in het verleden in de directe omgeving zijn verricht, bleek overal een grove zandlaag aanwezig. Er mag worden verondersteld dat deze grove zandlaag ook onder het gedeelte van de parkeerkelder aanwezig zal zijn.
Nader bodemonderzoek en k-waarde bepaling ter plaatse van de parkeerkelder zal dit nog moeten uitwijzen.
Het betreft de volgende locaties in de directe omgeving van de bouwlocatie:(bron: DINO-loket).

a. Boring Alexanderstraat (NITG-nummer B40A0557), direct ten noorden van de bouwlocatie. Hier is een grove zandlaag aangetroffen op een diepte tussen 20,00 m en 11,50 m +NAP. De maaiveldhoogte is hier 28,30 m.
b. Boring Hulkesteinseweg (NITG-nummer B40A0218), ten zuiden van de westhoek van de bouwlocatie. Hier wordt vanaf het maaiveld (= 9,20 m +NAP), matig grof zand en tussen 4,70 m +NAP en 13,60 m –NAP zeer grof zand aangetroffen.
c. Boring zuidberm Utrechtseweg (NITG-nummer B40A0318), direct ten oosten van de aansluiting met de Oranjestraat. Hier is vanaf het maaiveld (= 20,50 m +NAP) tot 16,90 m +Nap grof zand, met kleiige bijmenging aangetroffen, daaronder een leemspiegel met een dikte van 3,50 m, en daaronder vanaf 13,40 m +NAP tot 4,00 m +NAP zeer grove zandlagen.

2. Opvang en berging regenwater

Eisen gemeente:

1. De afstroming van regenwater van de hoger gelegen tuinen dient in stand gehouden te worden.
2. Het regenwater van een bui van 40 mm regen in 45 minuten dient op eigen terrein gebufferd te kunnen worden.
3. Het regenwater van deze bui, dient 24 uur na deze bui volledig geïnfiltreerd te zijn in de ondergrond. De regenwaterbuffer dient dan dus weer volledig beschikbaar te zijn.
4. Een bui van T=10 + 10% van 24 uur (Buishand en Velds), dient in zijn geheel gebufferd te kunnen worden.

2.1 Neerslagoverschot hoger gelegen tuinen Alexanderstraat.

In de huidige situatie stroomt een deel van het neerslagoverschot van de hoger gelegen tuinen van de Alexanderstraat af via de kleilaag naar het lager gelegen terrein van de te realiseren supermarkt, richting de Utrechtseweg om hier weg te zijgen in de ondergrond.
De aan te brengen damwandconstructie aan de noordzijde van de locatie ten behoeve van de realisatie van de parkeerkelder, zal dit afstromen van het neerslagoverschot via de ondiepe kleilaag verhinderen.
Om eventuele wateroverlast op het maaiveld ter plaatse te voorkomen zal dit neerslagoverschot dienen te worden opgevangen.
Dit kan worden ondervangen door ter hoogte van de kleilenzen drains aan te leggen en deze onder de damwand door te leiden naar de infiltratievoorziening onder de parkeerkelder. Deze drains zijn op deze manier bereikbaar en te onderhouden vanuit de parkeerkelder.

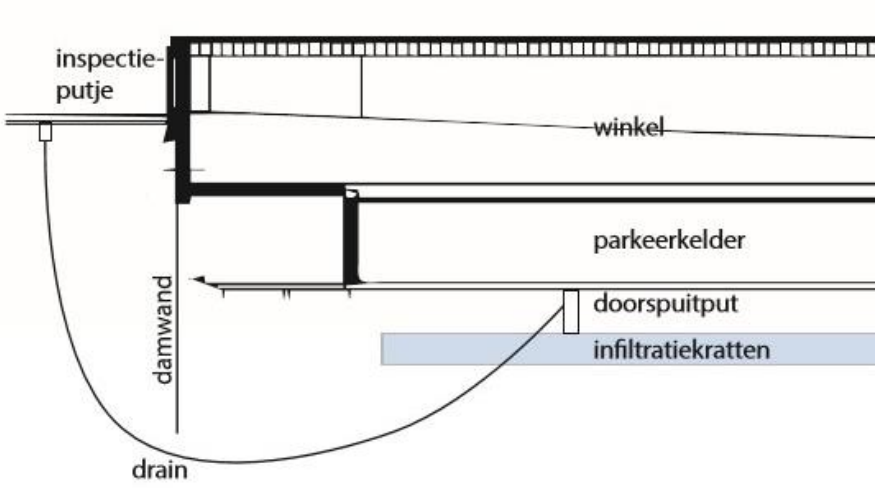

Schematische voorstelling

De grondwaterstroom in de diepere kleilagen kunnen ongehinderd blijven stromen doordat de damwanden aan de onderzijde van perforatie zijn voorzien.

2.2 Bufferen van regenwater op eigen terrein

Het heeft de voorkeur om het hemelwater van zowel het terrein als de gebouwen te bergen en te infiltreren op een zo natuurlijk mogelijke manier. Daar het plangebied in zijn opbouw echter onvoldoende plantsoen/groen bevat kan niet alles op een natuurlijke manier gebufferd worden. De volgende lijn wordt daar bij gevolgd.

a. Infiltratie in de groenvoorzieningen van het voorterrein voor zover dat praktisch haalbaar is.
b. De supermarkt wordt voorzien van een vegetatiedak. Afhankelijk van wat technisch/economisch haalbaar is voor de dakconstructie zal al het regenwater, dan wel een gedeelte van het water op het dak gebufferd kunnen worden.
c. Ten slotte zal het restant geïnfiltreerd kunnen worden onder de parkeergarage in de matig grove zandlaag.

Uit oogpunt van onderhoud van regenwaterberging en infiltratievoorziening, is het verstandig de parkeergarage van een elementenverharding te voorzien, en deze te straten direct op de ter plaatse te verdichten matig grove zandlaag.

a. De locatie van de supermarkt ligt op een stuwwal, met een hoogteverschil van ca. 2 meter, aflopend naar de Utrechtseweg.
   Het voorterrein heeft een hoogteverschil van ca. 1 meter. Het deel van het groen van het voorterrein tussen de helling van de ingang de parkeerkelder en de Utrechtseweg zal horizontaal worden uitgevoerd. Hier is ca. 230 m^2 beschikbaar om regenwater te bufferen.
b. Bij de berekeningen is er van uitgegaan dat de opbouw van het vegetatiedak van de supermarkt zodanig is, dat een regenbui van 24 uur van T=10+10% kan worden opgevangen.
c. De parkeerkelder komt dieper te liggen dan het voorterrein. Omdat de parkeergarage de diepere grove zandlaag doorsnijdt, kan hier de rest van het regenwater dan op het terrein valt in infiltratieratten worden geborgen. Omdat er in dit geval geen rekening gehouden hoeft te worden met water afkomstig van he vegetatiedak, zijn hier 2 strengen van 51 Q-Bic kratten nodig, om voldoende regenwater te kunnen bufferen. De berekening hiervan is op pagina 8 weergegeven.
   Uit oogpunt van onderhoud van de regenwaterberging en infiltratievoorziening onder de parkeerkelder, is het verstandig de parkeerkelder van een elementenverharding te voorzien, en deze te straten direct op de ter plaatse te verdichten matig grove zandlaag.

Berekening hoeveelheid regenwater

Deelgebied	Oppervlak in m^2	Bui T=10 + 10% (40 mm) in m^3	Te bufferen hoeveelheid hemelwater in m^3
Verhard oppervlak	1.865	74,6	74,6
Het groen (excl. hor. Deel)	458	18,4	9,2
Horizontale groendeel	230	9,2	9,2
Het vegetatiedak	1.770	70,8	0
Totaal			93,0

Bij de berekening van de te infiltreren m^3 is er van uitgegaan dat 50% van de regen dat op het groen valt, hier direct infiltreert. Dit geldt niet voor de 230 m^2 groen voor de waterberging, omdat dit deel dan uit water bestaat.

Conclusie
Er moet dus 93 m^3 aan regenwater gebufferd worden.
De totale berging in het groen van het voorterrein en de Q-bic kratten onder de parkeerkelder samen, is hiervoor ruim voldoende. Het is berekend op een capaciteit van 115,6 m^3 (blz 8). De **overcapaciteit** in de buffering bij een bui van 40 mm in 45 minuten is **22,6 m^3.**

2.3 Infiltratie van regenwater

a. Op het voorterrein is onder de ondiepe kleilaag, op ca. 1 meter onder het toekomstige maaiveld, een fijne zandlaag aanwezig met een K-waarde van 0,3 – 0,4 m/dag.
b. Ter plaatse van de te realiseren parkeerkelder bevindt zich een dieper liggende grove zandlaag, met naar verwachting een K-waarde > 1 m/dag. De exacte K-waarde dient nog te worden bepaald na het uitgraven van de parkeerkelder door middel van een aanvullend onderzoek.
c. Het gebufferde regenwater op het vegetatiedak zal, niet infiltreren in de ondergrond maar door de aanwezige vegetatie weer verdampen.

Uitgangspunten voor de berekening van de infiltratie

a. Voor de infiltratieberekening van het voorterrein hebben wij als uitgangspunt de gemeten K-waarde van 0,3 m/dag aangehouden.
b. Voor de zandlaag onder de parkeergarage is uitgegaan van een voorlopige K-waarde van 1 m/dag. Na het ontgraven van de parkeergarage zal uit aanvullend bodemonderzoek moeten blijken of de K-waarde van de matig grove zandlaag direct onder de parkeergarage voldoet aan de waarde van 1m/dag.
   Mocht de K-waarde hieraan niet voldoen dan zal aan de hand van de werkelijke K-waarde, de hiervoor noodzakelijke hoeveelheid extra Q-Bic kratten worden bepaald.
   Uit de onderstaande berekeningen met een K-waarde van 1 m/dag is duidelijk dat er meer dan genoeg mogelijkheden zijn om onder de parkeergarage voldoende berging te creëren.
c. Het vegetatiedak in z'n lichtste constructie zal totaal ongeveer 150 mm dik uitgevoerd moeten worden. Met een substraat laag van 150 mm kan 60 l regen/m^2 bergen. Een bui van T=10+10% geeft rechtstreeks op het dak een neerslaghoeveelheid van 56,6 mm in 24 uur. Al het water van een dergelijke bui kan dus op dit dak geborgen worden. Het regenwater dat op het vegetatiedak valt, zal derhalve niet afstromen, maar door de gewassen van het dak worden opgenomen en weer verdampen.

Hoeveelheid regenwater

Deelgebied	Oppervlak in m^2	Bui T=10 + 10% (40 mm) in m^3	Te bufferen hoeveelheid hemelwater in m^3
Verhard oppervlak	1.865	74,6	74,6
Het groen (excl. hor. Deel)	458	18,4	9,2
Horizontale groendeel	230	9,2	9,2
Het vegetatiedak	1.770	70,8	0
Totaal			93,0

Bij de berekening van de te infiltreren m^3 is er van uitgegaan dat 50% van de regen dat op het groen valt, hier direct infiltreert. Dit geldt niet voor de 230 m^2 groen voor de waterberging, omdat dit deel dan uit water bestaat.

Het vegetatiedak zal minimaal een buffering van 60 mm moeten omvatten.

Schema waterhoudend vermogen groendaken

Bouwhoogte substraatlaag (mm)	Vegetatie	Waterhoudend vermogen als percentage van de hoogte van de substraatlaag (%)	Waterbergend vermogen in mm
20 - 40	mos-sedum	40	8 - 16
> 40 - 60	mos-sedum	40	16 - 24
> 60 - 100	sedum-mos-kruiden	40	24 - 40
> 100 - 150	sedum-kruiden-gras	40	40 - 60
> 150 - 200	gras-kruiden	40	60 - 80

Conclusie

Uit de berekening op de volgende bladzijde kunnen we de volgende conclusie trekken:

a. Het regenwater kan infiltreren in het horizontale deel van het voorterrein. Dit horizontale deel zal 230 m^2 beslaan van de in totaal 668 m^2 aan groenvoorzieningen.
   Van dit horizontale deel van 230 m^2 zal boven de aanwezige zandlaag, de kleilaag worden vervangen door een laag grond met een K-waarde van minimaal 0,3 m/dag.
b. Om de rest van het regenwater op het terrein te kunnen opvangen zullen onder de parkeerkelder voor waterberging en infiltratie twee strengen van 51 Q-Bic kratten worden aangebracht op ca. 1 meter onder deze elementenverharding.
   Door deze strengen midden onder de rijbanen van de parkeergarage aan te brengen, blijft de waterberging te allen tijde bereikbaar voor onderhoud.
   Met een infiltratiesnelheid van in totaal 5,91 m^3/uur van het groen van het voorterrein en de Q-Bic boxen samen (resp.2,58 m^3/uur en 3,06 m^3/uur), is deze waterberging in 15,7 uur leeg. Dit is ruim binnen de gestelde eis van 24 uur.
c. Op de supermarkt een vegetatiedak aanbrengen met een opbouw van minimaal 150 mm substraat. Dit heeft een waterbuffercapaciteit van 60 mm en kan een bui van T=10+10% van meer dan 24 uur bergen. De aanwezige vegetatie zorgt na afloop van een bui voor de verdamping van het hier gebufferde regenwater.
   Uiteraard zal er een afvoer worden aangebracht indien bij extreme buien de maximum capaciteit van de waterbuffering van het vegetatiedak wordt overschreden.

   Opmerking
   Indien het technisch/economisch niet mogelijk blijkt voor de dakconstructie om 60 mm berging te realiseren, dan zal dit gecompenseerd worden door meer kratten onder de parkeerkelder aan te brengen.

2.4 Buffering een volledige bui van 24 uur van T= 10 + 10%

rekentabel

			m2 verharding incl. groen, villa en hoekpand	m2 vegetatie dak	totaal m3	m3 berging in Q-Bic kratten			m2 infiltratie in boxen	m2 infiltratie in terrein	m3 infiltratie totaal	m3 resterend aan berging	voldoet infiltratie
Duur	T10	T=10+ 10%	2.323	1.770		0,41			73	228			
						aantal/ streng			K in m/dag	K in m/dag			
						51			1	0,3			
min	mm	mm	m3 regenwater van verharding	m3 regenwater vanaf vegetatie dak	totaal m3 af te voeren regen water		m3 regen water opvang in groen voorterrein	totale berging	K in m/min	K in m/min			
				buffer in mm		aantal strengen	diepte		0,00069	0,00021			
0	0	0		60		2	0,30		max m3 infiltratie	max m3 infiltratie	totale infiltratie		
						41,82	73,80	115,62	0,00	0,00	0,00	115,62	ja
5	9,9	10,9	25,30		25,30	41,82	73,80	115,62	0,26	0,24	0,49	90,82	ja
15	17,8	19,6	45,48		45,48	41,82	73,80	115,62	0,51	0,48	0,99	71,12	ja
30	23	25,3	58,77	-61,42	58,77	41,82	73,80	115,62	0,77	0,71	1,48	58,33	ja
45	25,6	28,2	65,42	-56,36	65,42	41,82	73,80	115,62	0,77	0,71	1,48	51,68	ja
60	27,3	30,0	69,76	-53,05	69,76	41,82	73,80	115,62	0,77	0,71	1,48	47,34	ja
90	29,7	32,7	75,89	-48,37	75,89	41,82	73,80	115,62	1,53	1,43	2,96	42,68	ja
120	31,2	34,3	79,73	-45,45	79,73	41,82	73,80	115,62	1,53	1,43	2,96	38,85	ja
180	34,3	37,7	87,65	-39,42	87,65	41,82	73,80	115,62	3,06	2,85	5,91	33,88	ja
240	36,4	40,0	93,01	-35,33	93,01	41,82	73,80	115,62	3,06	2,85	5,91	28,52	ja
300	37,9	41,7	96,85	-32,41	96,85	41,82	73,80	115,62	3,06	2,85	5,91	24,68	ja
360	39	42,9	99,66	-30,27	99,66	41,82	73,80	115,62	3,06	2,85	5,91	21,87	ja
480	41,3	45,4	105,53	-25,79	105,53	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	21,91	ja
600	43,1	47,4	110,13	-22,28	110,13	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	17,31	ja
720	44,4	48,8	113,46	-19,75	113,46	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	13,98	ja
840	46	50,6	117,54	-16,64	117,54	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	9,90	ja
960	47,3	52,0	120,87	-14,11	120,87	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	6,57	ja
1080	48,4	53,2	123,68	-11,97	123,68	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	3,76	ja
1200	49,7	54,7	127,00	-9,43	127,00	41,82	73,80	115,62	6,12	5,70	11,82	0,44	ja
1440	51,4	56,5	131,34	-6,12	131,34	41,82	73,80	115,62	12,24	11,40	23,64	7,92	ja

Conclusie

Met de buffering van het regenwater in achtereenvolgens de groenvoorziening, een vegetatiedak met 60 mm buffer en kratten onder de parkeerkelder, kan een bui van 24 uur van T = 10 + 10%, volledig worden geborgen.

Opmerkingen

- Voor de opvang van regenwater naar de infiltratiekratten onder de parkeerkelder, In de verharding straatkolken (voorstel, Beuker SP ProCollect PE kolken) met doorspuit mogelijkheid opnemen en deze aansluiten op de Q-Bic strengen, om vuil in de Q-Bic boxen te vermijden.
  Eén kolk op het diepste punt midden in de uitrit plaatsen en een kolk op het voorterrein van de supermarkt.
  Deze PE kolken type "**SP ProCollect**" zijn geschikt voor het opvangen en afvoeren van hemelwater en meegespoeld straatvuil van verharde oppervlakken. Deze kolk is uitermate geschikt voor plaatsing in infiltratiesystemen vanwege de grote zandvang-capaciteit tot 50 liter.
  Deze kolken voorzien van gietijzeren straat of trottoirkoppen met waaiermodel (infiltratie).

- De matig grove zandlaag onder de parkeerkelder heeft naar verwachting een k-waarde tussen de 1 en 10 m/dag.
  Mocht de k-waarde echter lager zijn dan 1 m/dag dan zal d.m.v. aanvullende berekening worden bepaald hoeveel extra infiltratiekratten er bijgeplaatst zullen moeten worden.

- Er is gekozen voor het infiltreren in het voorterrein en onder de parkeergarage, omdat na het uitgraven van de parkeergarage de grove zandlaag al tot aan het maaiveld reikt.
  Het voorterrein heeft een toekomstig maaiveldhoogte tussen de 21 en 22 m + NAP, de zandlaag ligt hier ca. 1 meter onder. De aanwezige kleilaag van 1 meter kan plaatse van de bodempassage in het voorterrein vrij eenvoudig worden verwijderd en vervangen door grond met een K-waarde van minimaal 0,3m/dag.

- Het is niet exact te bepalen wanneer het vegetatiedak na een bui van 40 mm de volledige capaciteit weer beschikbaar heeft voor een volgende bui van 40 mm. Ook de herhalingsfrequentie van een dergelijke bui is niet te bepalen.
  Het is aan te bevelen de overcapaciteit van de buffering onder de parkeerkelder met ca. 20 m^3 te vergroten (= 48 kratten).
  In dit geval zouden dan 3 strengen van 50 kratten dienen te worden aangebracht onder de parkeerkelder i.p.v. de berekende 2 strengen van 51 kratten.
  De overcapaciteit is gebaseerd op de aanwezige 20 mm overcapaciteit van het vegetatiedak (60 mm waarvan 40 mm benut) = 35,4 m^3 en de aanwezige overcapaciteit van de buffering in het groen en onder de parkeerkelder van 22,6 m^3.
  Hierdoor is dan in totaal 78 m^3 overcapaciteit beschikbaar (=20+35,4+22,6), terwijl 70,8 m^3 benodigd is.

- De waterbuffering onder de parkeerkelder ligt lager dan de buffer in het voorterrein. Hierdoor is de volgordelijkheid van opvang van regenwater van het terrein zodanig, dat het water eerst onder de parkeerkelder wordt gebufferd en als dit volledig is benut, er pas water op het groen van het voorterrein zal worden gebufferd. Dit zal slechts in incidentele gevallen voorkomen. Hierdoor wordt ook het meeste recht gedaan aan de landschappelijke "groene" invulling van de buitenruimte van de villa.

BIJLAGE 1

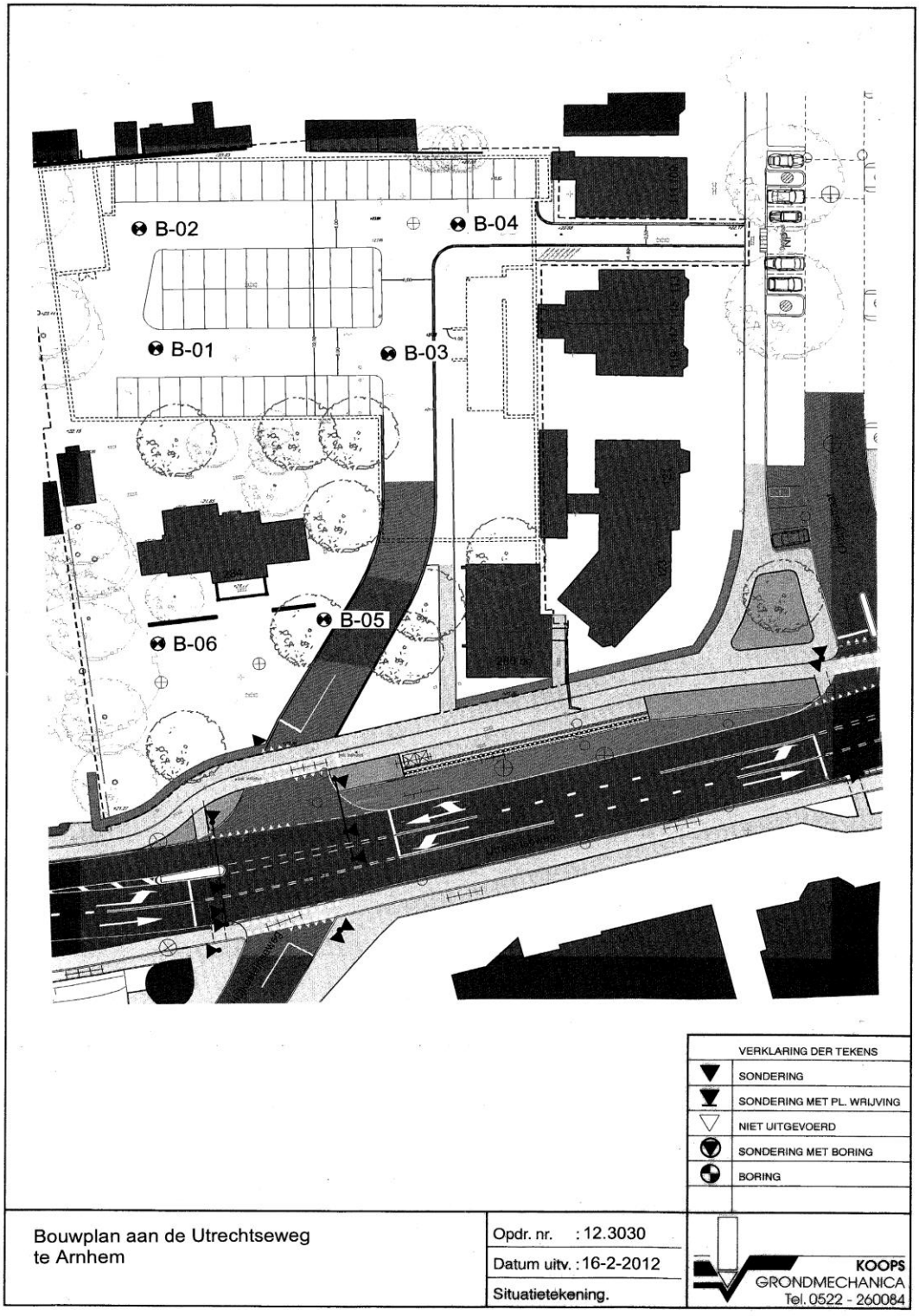
B-02
B-04
B-01
B-03
B-05
B-06
VERKLARING DER TEKENS
SONDERING
SONDERING MET PL. WRIJVING
NIET UITGEVOERD
SONDERING MET BORING
BORING
Bouwplan aan de Utrechtseweg
te Arnhem
Opdr. nr. : 12.3030
Datum uitv. : 16-2-2012
Situatietekening.
KOOPS
GRONDMECHANICA
Tel. 0522 - 260084

Betekenis van afkortingen

G/g	: grind/grindig		W/w	: Waterkolom		Blinde buis	:
Z/z	: zand/zandig					Klei-afdichting	:
L/s	: leem/siltig					Filter	:
K/k	: klei/kleiig						
V/h	: veen/humeus					Grondwaterst.	:
m	: mineraal arm						
	Overig						
				Ongeroerd monster	:	Geroerd monster	:

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2265 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 01

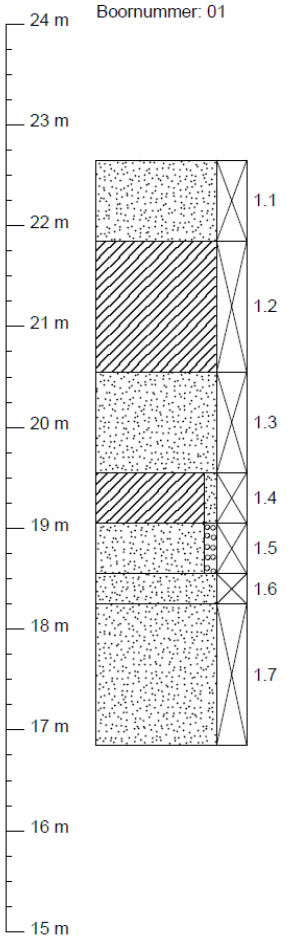

- 0-80; Matig fijn zand; Kleur: Donkerbruin
- 80-210; Klei; Kleur: Lichtbruin
- 210-310; Matig fijn zand; Kleur: Bruin
- 310-360; Klei, licht zandig; Kleur: Bruin
- 360-410; Matig fijn zand, licht grindig; Kleur: Donkerbruin
- 410-440; Matig grof zand; Kleur: Donkerroodbruin
- 440-580; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Bruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2340 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 02

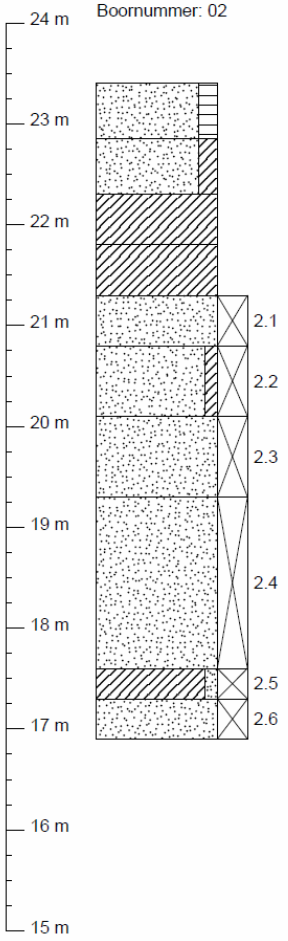

- 0-55; Matig fijn zand, matig humeus; Kleur: Zwart
- 55-110; Zeer fijn zand, matig kleiig; Kleur: Donkerbruin
- 110-160; Klei; Kleur: Bruin
- 160-210; Klei; Kleur: Lichtbruin
- 210-260; Matig fijn zand; Kleur: Bruin
- 260-330; Zeer fijn zand, licht kleiig; Kleur: Donkerbruin
- 330-410; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Lichtgeelbruin
- 410-580; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Bruin
- 580-610; Klei, licht zandig; Kleur: Donkerbruin
- 610-650; Matig grof zand; Kleur: Bruin

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2155 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 03

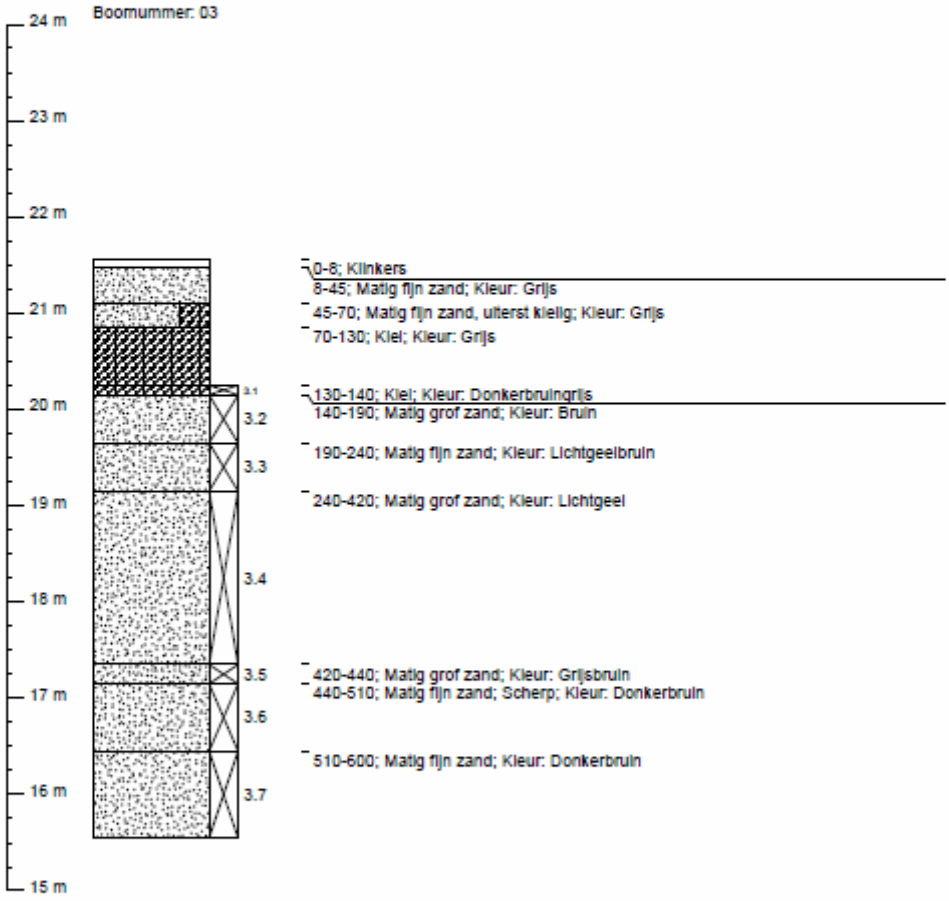

Koops & Romeijn grondmechanica

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2269 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 04

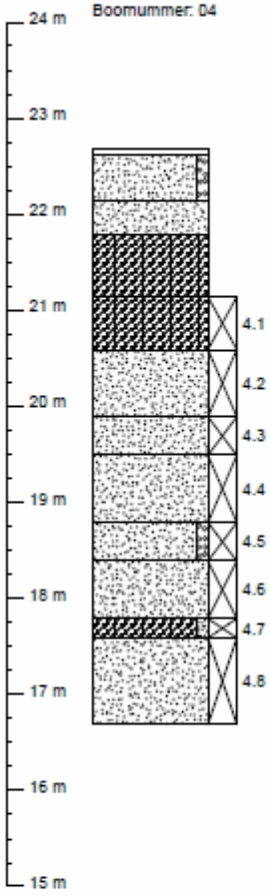

0-8; Klinkers
8-55; Matig fijn zand, licht grindig; Kleur: Grijs
55-90; Matig fijn zand, puin (matig); Kleur: Zwart
90-155; Kiel; Kleur: Donkerbruin
155-210; Kiel; Kleur: Bruin
210-280; Matig fijn zand; Kleur: Bruin
280-320; Matig grof zand; Kleur: Lichtbruin
320-390; Matig fijn zand; Scherp; Kleur: Bruin
390-430; Matig grof zand, licht grindig; Scherp; Kleur: Donkerbruin
430-490; Matig grof zand; Scherp; Kleur: Lichtbruin
490-510; Kiel, licht zandig; Scherp; Kleur: Bruin
510-600; Matig grof zand; Scherp; Kleur: Bruin

Koops & Romeijn grondmechanica

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2144 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 05

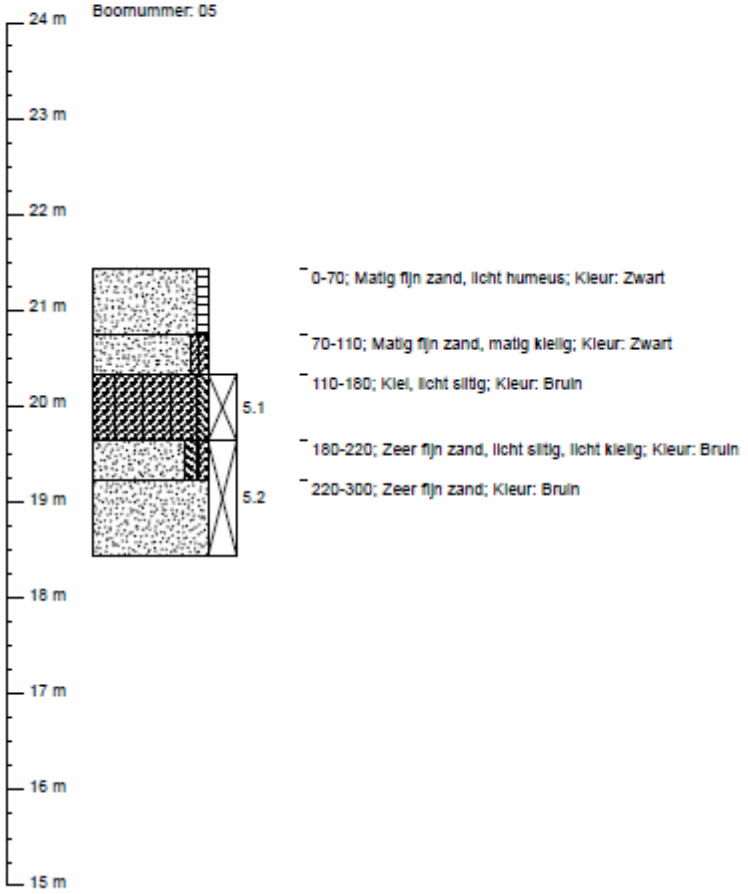

Koops & Romeijn grondmechanica

Boorprofielen getekend volgens NEN 5104 (diepte t.o.v. een vast punt)

Projectcode: 12-3030
Projectnaam: Arnhem
Beschrijver: B.C
Boorfirma: Koops Grondmechanica
Boormethode: Avegaar
Globale grondwaterstand:

Locatie: Utrechtseweg
Boordatum: 9-2-2012
Maaiveld: 2148 cm t.o.v. N.A.P

Boornummer: 06

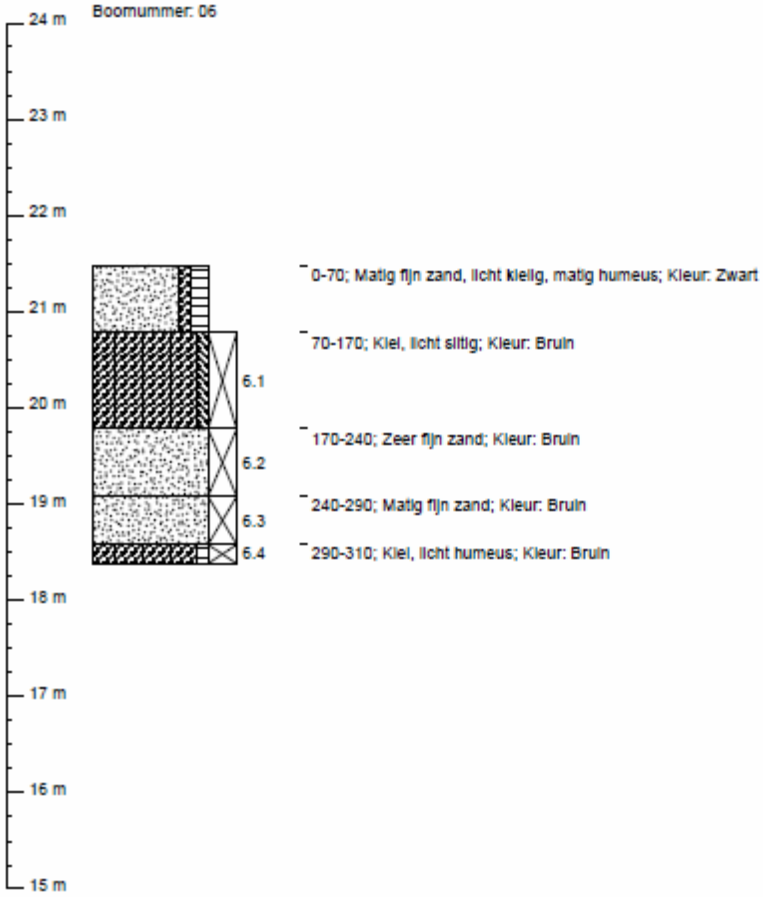

Koops & Romeijn grondmechanica

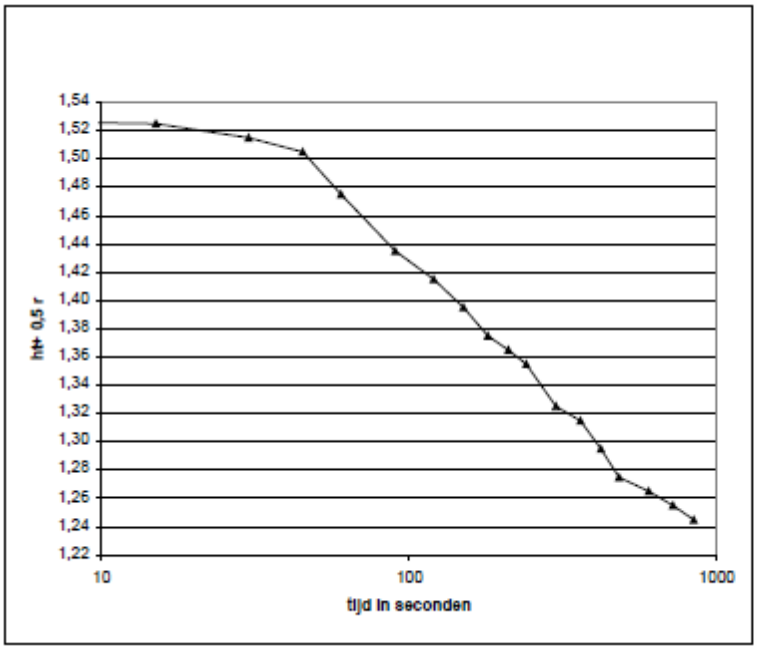

boring	HB-5	
meettraject	2,0 - 3,0	[m -mv]
diameter	0,1	[m]
diepte boorgat	2,95	[m]
maaiveldhoogte	21,44	[m +NAP]
k waarde	0,4	[m/d]
	4,33E-06	[m/s]

Bouwplan a/d Utrechtseweg te Arnhem	Opdracht nr	12.3030
Omgekeerde Hooghoudtmethode	Bijlage :	1

Koops & Romeijn grondmechanica

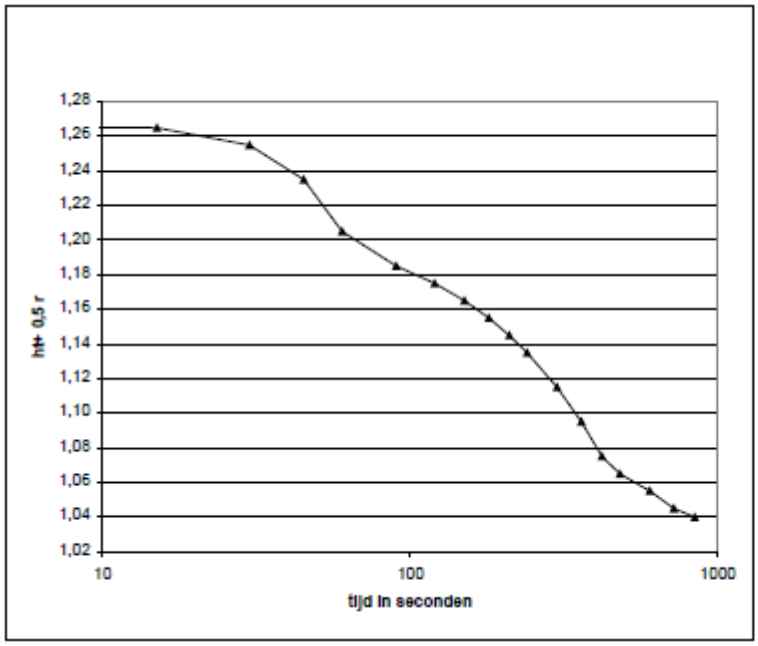

boring	HB-6	
meettraject	1,8 - 3,0	[m -mv]
diameter	0,1	[m]
diepte boorgat	3,05	[m]
maaiveldhoogte	21,48	[m +NAP]
k waarde	0,3	[m/d]
	3,30E-06	[m/s]

Bouwplan a/d Utrechtseweg te Arnhem	Opdracht nr	12.3030
Omgekeerde Hooghoudtmethode	Bijlage :	2

Koops & Romeijn grondmechanica

BIJLAGE 2:

DINO-loket, locaties boringen in omgeving te bouwen supermarkt.

GREENHOUSE ADVIES

RAPPORT

Verkennend bodemonderzoek

Utrechtseweg 282
Arnhem

Opdrachtgever:	Enviterra b.v.
Projectcode:	ENV00916
Status:	Definitief
Referentie:	160621-143617

	Naam	Paraaf	Datum
Opgesteld door:	Mevr. J.J. Zoeteman-Lagerweij		24 juni 2016
Goedgekeurd door:	De heer W. Post		1 juli 2016

Huismanstraat 6
6851 GT Huissen
The Netherlands

Tel +31(0) 26 202 06 06
algemeen@greenhouse-advies.nl
www.greenhouse-advies.nl

Inhoud

Pagina

1 Inleiding 2
1.1 Aanleiding en doel 2
1.2 Kwaliteitsborging en onafhankelijkheid 2
1.3 Leeswijzer 2

2 Vooronderzoek 3
2.1 Beschrijving onderzoekslocatie 3
2.2 Historische gegevens en voorgaande bodemonderzoeken 3
2.3 Regionale bodemopbouw en geohydrologie 6
2.4 Hypothese en onderzoeksstrategie 6

3 Onderzoeksopzet en uitgevoerde werkzaamheden 8
3.1 Onderzoeksopzet 8
3.2 Verrichte werkzaamheden 8
3.3 Chemisch onderzoek 9

4 Onderzoeksresultaten 10
4.1 Bodemopbouw 10
4.2 Zintuiglijke waarnemingen 10
4.3 Waarnemingen in het kader van voorkomen van asbest 11
4.4 Toetsingskader 11
4.5 Analyseresultaten 13

5 Conclusies 15

Bijlagen

Bijlage 1: Regionale ligging onderzoekslocatie
Bijlage 2: Overzichtstekening veldwerkzaamheden
Bijlage 3: Profielbeschrijvingen en veldwaarnemingen
Bijlage 4: Analysecertificaten
Bijlage 5: Toetsingsresultaten grond
Bijlage 6: Foto’s

1 Inleiding

In opdracht van Enviterra B.V. is door Greenhouse Advies B.V. een verkennend bodemonderzoek conform NEN 5740 uitgevoerd ter plaatse van de Utrechtseweg 282 in Arnhem. De locatie is kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie P, perceelsnummers 6597, 5951, 5913, 6600, 5952 en 6599. Daarnaast zijn de reeds bekende verontreinigingen geactualiseerd en is de deellocatie 'overig terrein' onderzocht op de aanwezigheid van asbest. De onderzoekslocatie heeft een oppervlakte van circa 4.500 m^2.

1.1 Aanleiding en doel

De aanleiding tot het bodemonderzoek wordt gevormd door de voorgenomen herontwikkeling van de locatie (realisatie van een supermarkt).

Het doel van het bodemonderzoek is meerledig. Enerzijds worden de reeds bekende verontreinigingen geactualiseerd en daarnaast wordt de bodemkwaliteit op de locatie vastgesteld. Hiermee kan worden nagegaan of er nog belemmeringen zijn voor het toekomstig gebruik.

1.2 Kwaliteitsborging en onafhankelijkheid

Greenhouse Advies B.V. of andere gelieerde bedrijfsonderdelen van DAGnl zijn geen eigenaar van de locatie en hebben geen binding met de eigenaar. Greenhouse Advies B.V. heeft op geen enkele wijze belangen bij de uitkomsten van het onderzoek.

De veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd door 'Het Veldwerkbureau B.V.' te Lieren. Het Veldwerkbureau is gecertificeerd voor het uitvoeren van veldwerk volgens de BRL SIKB 2000 en het bijbehorende VKB protocollen 2001.

Het laboratoriumonderzoek is uitgevoerd door het milieulaboratorium van Eurofins Analytico in Barneveld. Dit laboratorium voldoet aan de accreditatiecriteria van de Raad van Accreditatie conform NEN-EN-ISO/IEC 17025:2009.

1.3 Leeswijzer

In voorliggende rapportage wordt een overzicht gegeven van de resultaten van het uitgevoerde verkennend bodemonderzoek. De rapportage is als volgt opgebouwd:

- Vooronderzoek (hoofdstuk 2);
- Onderzoeksopzet (hoofdstuk 3);
- Onderzoeksresultaten (hoofdstuk 4);
- Conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 5).

2 Vooronderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het vooronderzoek weergegeven. Dit resulteert in een hypothese over een mogelijke verontreinigingssituatie van de onderzoekslocatie.

Het vooronderzoek is uitgevoerd overeenkomstig de NEN 5725 (Strategie voor het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend en nader onderzoek, januari 2009).

2.1 Beschrijving onderzoekslocatie

Gegevens locatie:

Functie locatie:	wonen- erf - tuin
Kadastrale gemeente:	Arnhem
Sectie:	P
Perceelsnummers:	6597, 5951, 5913, 6600, 5952 en 6599
X coördinaat:	188.922
Y coördinaat:	444.046

Het te onderzoeken perceel wordt gebruikt voor de functie wonen (met tuin). Aan de zuid- en oostzijde van de onderzoekslocatie is de Nederrijn gelegen. Aan de noord- en westzijde zijn woonhuizen gelegen.

Een tekening met daarop de geografische ligging van de locatie is opgenomen als bijlage 1.

2.2 Historische gegevens en voorgaande bodemonderzoeken

Voor het historisch onderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:
- het landelijk Bodemloket (www.bodemloket.nl)
- de Bodematlas van de Provincie Gelderland
- website www.topotijdreis.nl
- de gemeente Arnhem (de heer L. Beerendonk, www.arnhem.nl/bodem)
- eerder uitgevoerd bodemonderzoek

De woningen nabij de onderzoekslocatie zijn gebouwd halverwege de 20^{e} eeuw.

Onderzoekslocatie
Op de website van het Bodemloket en de Bodematlas van de Provincie Gelderland zijn geen bodemonderzoeksgegevens beschikbaar van de onderzoekslocatie.

Bij de gemeente Arnhem is bekend dat ter plaatse van de Utrechtseweg 282 twee verontreinigingscontouren aanwezig zijn met minerale olie, beide met een oppervlakte van circa 80 m^2.

Verder heeft er ter plaatse van de Utrechtseweg 282 een bovengrondse benzinetank, ondergrondse brandstoftank en een afgewerkte ondergrondse olietank gelegen. Ter plaatse van de Utrechtseweg 288 heeft een huisbrandolietank en een ondergrondse stookolietank gelegen. Aan de Oranjestraat 109 en 111 hebben twee bovengrondse brandstoftanks gelegen. Op dit moment is er in ieder geval nog één ondergrondse tank aanwezig.

Op 12 januari 2015 is door Mos Milieu een verkennend en actualiserend bodemonderzoek uitgevoerd ter plaatse van de Utrechtseweg/Oranjestraat. Hieruit is gebleken dat op het perceel Utrechtseweg 280-282 geen geval van ernstige bodemverontreiniging met minerale olie aanwezig is. In de boven- en ondergrond zijn licht verhoogde gehalten aangetoond aan zware metalen. In de bovengrond zijn tevens licht verhoogde gehalte aangetoond aan PAK en PCB's. Ter plaatse van de inspectieput en aansluiting riolering zijn licht verhoogde gehalten aan verschillende parameters aangetoond.

Ter plaatse van het overige plangebied is in het grind een sterke verontreiniging met minerale olie aanwezig. In het kolengruishoudende zand onder het asfalt van de Utrechtseweg is een sterke verontreiniging met PAK aanwezig. Verder zijn er diverse lichte verontreinigingen aangetoond. In het puinhoudende zand onder de zuidelijke rijbaan van de Utrechtseweg is een lichte verontreiniging aan lood gemeten. In de bovengrond onder de noordelijke rijbaan van de Utrechtseweg is een sterke verontreiniging met PAK aanwezig. Verder worden er binnen de onderzoekslocatie overwegend lichte verontreinigingen aangetoond aan diverse parameters.

Aan de Utrechtseweg 280-282 is door BK bodem een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd, d.d. 13 maart 2015. Hieruit is gebleken dat de bodem ter plaatse van de gemetselde put van 0,5 – 1,5 m-mv sterk verontreinigd is met minerale olie.

Ter plaatse van de Utrechtseweg 282/Oranjestraat 123 is een historisch bodemonderzoek uitgevoerd, d.d. 15 mei 2012. Hieruit is geconcludeerd dat van de bodemkwaliteit op de locatie onvoldoende recente gegevens voorhanden zijn. Uit de voorgaande bodemonderzoeken (1996-1997) is gebleken dat de grond mogelijk plaatselijk, deels binnen het te ontgraven tracé, (sterk) verontreinigd is met minerale olie.

Ter plaatse van de Utrechtseweg 282/Oranjestraat 123 is een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd door BK bodem, d.d. 1 juni 2012. Uit dit onderzoek is gebleken dat er lichte verontreinigingen in de bodem aanwezig zijn aan lood, kwik, zink, som PCB's en minerale olie.

Aan de Utrechtseweg 282 is door P&J Milieuservices een verkennend- en nader bodemonderzoek uitgevoerd, d.d. 6 november 2007. Uit dit onderzoek is gebleken dat ter plaatse van de OBAS en de werkplaats zintuiglijk lichte tot uiterste olie-indicaties waargenomen. De waarnemingen en de aangetoonde fracties duiden op een verontreiniging met benzine en diesel nabij de OBAS en de werkplaats. In de grond zijn lichte tot sterk verhoogde gehalten aan minerale olie aangetoond. De verontreiniging nabij de olie-benzine afscheider is gezien de ligging direct te relateren aan de olie-benzine afscheider en het bijbehorende leidingwerk.

Ter plaatse van de uitpandige olieopslag zijn zintuiglijk lichte tot uiterst olie-indicaties (oliefilms) waargenomen. De waarnemingen en de aangetoond fracties duiden op een verontreiniging van een tweetal onbekende zware oliesoorten ter plaatse van de huidige uitpandige olieopslag. In de grond zijn licht tot sterk verhoogde gehalten minerale olie aangetoond. Deze verontreiniging is gezien de ligging direct te relateren aan morsingen met olieproducten.

Ten zuiden van de showroom zijn zintuiglijk lichte tot sterke olie-indicaties (oliefilms) waargenomen. De waarnemingen en de aangetoonde fracties duiden op een verontreiniging met benzine, diesel en motorolie. In de grond zijn licht tot sterk verhoogde gehalten aan minerale olie aangetoond. De verontreiniging ten zuiden van de showroom is gezien de ligging direct te relateren aan de activiteiten van het voormalige tankstation.

De vastgestelde verontreiniging ter plaatse van de olie- benzine afscheider betreft een geval van ernstige bodemverontreiniging, echter hoeft deze niet met spoed gesaneerd te worden.

Ter plaatse van de Utrechtseweg 282 is een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd door P&J Milieuservices, d.d. 18 januari 2005. Uit dit onderzoek is gebleken dat er ter plaatse van de onderzoekslocatie vier verdachte deellocaties aanwezig zijn, namelijk de 'calamiteit met olie', 'wasplaats', 'olieafscheider en –opslag'. Er zijn licht tot sterk verhoogde gehalten aangetoond aan minerale olie en vluchtige aromaten (BTEXN). Tussen de wasplaats en de olie-afscheider zijn matig tot uiterste olie-indicaties aangetroffen en er is een sterk verhoogd gehalte aan minerale olie aangetoond. Deze verontreiniging is mogelijk te relateren aan het leidingwerk van de olie-afscheider.

Ter plaatse van de Oranjestraat 109-111 is door Royal Haskoning een historisch onderzoek uitgevoerd, d.d. 3 november 2003. Hieruit is gebleken dat er op de locatie geen sprake is van een potentieel geval van bodemverontreiniging.

Chemielinco heeft op d.d. 16 januari 1997 een nader bodemonderzoek uitgevoerd ter plaatse van de Utrechtseweg 280-282. Hieruit is gebleken dat de oostzijde van het terrein sterk verontreinigd is met minerale olie. De sterke verontreiniging bevind zich op een diepte van 0,8 – 3,0 m-mv en beslaat een oppervlakte van ongeveer 10 m^2. Er is geen sprake van een ernstige geval van bodemverontreiniging. Het grondwater is niet verontreinigd met minerale olie of vluchtige aromatische koolwaterstoffen.

Ter plaatse van de Wilhelminastraat 75 is een autoparkeer- en stallingsbedrijf gevestigd (geweest). Aan de Utrechtseweg 282 is een benzine-service station en een autoreparatiebedrijf gevestigd (geweest). Aan de Utrechtseweg 284 heeft een machine- en apparatenreparatiebedrijf gezeten. Ter plaatse van de Alexanderstraat 132A is een slagerij gevestigd (geweest).

Nabije omgeving van de onderzoekslocatie
Op de website van het Bodemloket en de Bodematlas van de Provincie Gelderland zijn geen bodemonderzoeksgegevens beschikbaar van de nabije omgeving van de onderzoekslocatie.

Bij de gemeente Arnhem is bekend dat aan de Utrechtseweg t.h.v. de Oranjestraat een verontreinigingscontour ligt met PAK in de bovengrond onder het wegdek.

Op 9 december 2009 is door CSO een nader bodemonderzoek uitgevoerd ter plaatse van de Alexanderstraat 17. Hieruit is gebleken dat er sprake is van een sterke verontreiniging met zink, er is echter geen sprake van een ernstig geval van bodemverontreiniging. In de ondergrond (0,5-1,0 m-mv) is asbest aangetoond. De gewogen concentratie bedraagt 1,7 mg/kg.ds.

Oranjewoud heeft op 8 december 2004 een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd ter plaatse van de Alexanderstraat 17. Hieruit is gebleken dat de bovengrond lokaal een sterk verhoogd gehalte aan zink bevat. Daarnaast zijn in de boven- en ondergrond licht verhoogde gehalten aan zware metalen en PAK aangetoond. De omvang met de verontreiniging met zink in de grond is nog niet vastgesteld.

Ter plaatse van de Hulkesteinseweg is een historisch onderzoek uitgevoerd door Royal Haskoning, d.d. 3 november 2003. Hieruit wordt geconcludeerd dat sprake is van een potentieel geval van ernstige bodemverontreiniging. Er is een verdachtmaking op een plaatselijke bodembelasting van grond en grondwater met minerale olie en vluchtige aromaten, PAK en metalen met een duidelijke verontreinigingskern.

2.3 Regionale bodemopbouw en geohydrologie

In de onderstaande figuur is de regionale bodemopbouw van de omgeving van de onderzoekslocatie weergegeven. Als uitgangspunt voor de bodemsamenstelling en de geohydrologische situatie is boring B40A0555 van het Dinoloket gekozen. Deze boring is in de nabijheid van de locatie uitgevoerd.

Figuur 2.1: Boorprofiel boring B40A0555

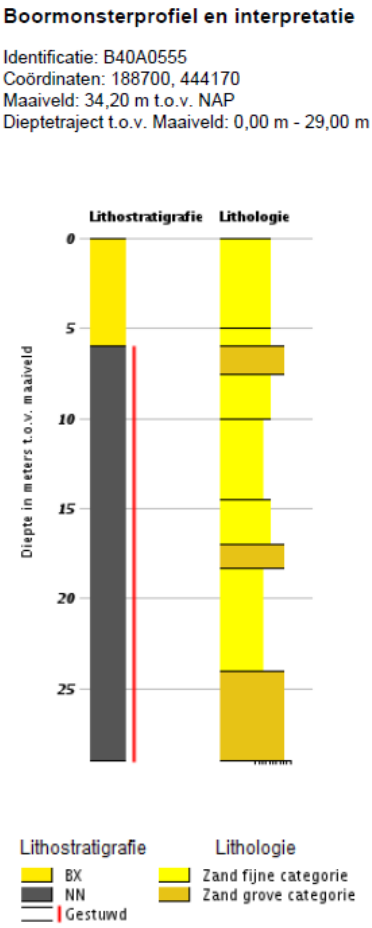

De regionale bodemopbouw bestaat uit fijn zand met enkele lagen grof zand. De globale grondwaterstroming is zuidelijk. Het maaiveld op de onderzoekslocatie ligt op ca. 34,20 m (meter t.o.v. NAP).

2.4 Hypothese en onderzoeksstrategie

Uit het historisch onderzoek is gebleken dat er ter plaatse van de onderzoekslocatie 3 bodemverontreinigingen zijn met minerale olie: nabij de OBAS, nabij de uitpandige olieopslag en ten zuiden van de showroom. Daarnaast is er nog een ondergrondse tank aanwezig op de locatie. Met dit onderzoek worden de drie bodemverontreinigingen met minerale olie geactualiseerd (onderzoeksstrategie ‘verdacht plaatselijke bodembelasting geen ondergrondse opslagtank’) en de bodemkwaliteit ter plaatse van de ondergrondse tank onderzocht (onderzoeksstrategie ‘verdacht ondergrondse opslagtank’).

Op basis van de historische activiteiten ter plaatse van de onderzoekslocatie zijn er meerdere verdachte deellocaties aanwezig. Aangezien er tijdens het uitvoeren van het verkennend- en nader bodemonderzoek (door P&J Milieuservices, d.d. 6 november 2007) verder geen verontreinigingen zijn aangetroffen, wordt het overige deel van de onderzoekslocatie als onverdacht aangemerkt. Hierbij wordt aangesloten bij de strategie ‘onverdachte’ locatie. Door de aanwezigheid van puin wordt de deellocatie ‘overig terrein’ onderzocht op de aanwezigheid van asbest.

Het grondwater bevindt zich op 17 m-mv, waardoor er vooralsnog geen onderzoek wordt gedaan naar de kwaliteit van het grondwater.

3 Onderzoeksopzet en uitgevoerde werkzaamheden

3.1 Onderzoeksopzet

Het aantal boringen per laag, het aantal peilbuizen en het aantal te analyseren grondmonsters is omschreven in de NEN 5740 en is afhankelijk van de verdachtheid en de oppervlakte van de locatie. De onderstaande tabel geeft de gehanteerde aantallen weer conform de NEN5740. Voor de deellocatie 'overig terrein' zijn de asbestinspectiegaten weergegeven conform de NEN5707.

Tabel 3.1: Overzicht onderzoeksopzet conform de NEN5740

(deel)locatie	Onderzoek hypothese	Aantal boringen (excl. peilbuizen)	Aantal peilbuizen	Analyses grond	Analyses asbest
OBAS	VEP	8 boringen tot 2,5 m-mv	-	4 x minerale olie en vluchtige aromaten	-
Olieopslag	VEP	6 boringen tot 1,5 m-mv	-	4 x minerale olie en vluchtige aromaten	-
Zuidzijde showroom	VEP	3 boringen tot 2,0 m-mv 1 boring tot 5,0 m-mv	-	4 x minerale olie en vluchtige aromaten	-
Ondergrondse tank	VEP-OO	2 boringen tot 2,5 m-mv 2 boringen tot 1,0 m-mv	-	3 x minerale olie en vluchtige aromaten	-
Overig terrein	ONV	11 boringen tot 0,5 m-mv + 11 asbestinspectiegaten 4 boringen tot 2,0 m-mv + 4 asbestinspectiegaten	-	2 x STAP[1] (laag 0-0,5 m-mv) 1 x STAP (laag 0,5-2,0 m-mv)	2 x asbest in grond

1 Standaardpakketten:
grond: zware metalen (barium, cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel en zink), polychloorbifenylen (PCB som 7), polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK 10 VROM), minerale olie (GC)

De boringen worden in trajecten van maximaal 50 cm bemonsterd, of anders afhankelijk van de veldwaarnemingen.

3.2 Verrichte werkzaamheden

In de volgende tabel 3.2 worden de verrichte werkzaamheden weergegeven.

Tabel 3.2: Verrichte werkzaamheden

(Deel)locatie	Aantal boringen en nr.'s (excl. peilbuizen)
OBAS	1 boring tot 0,9 m-mv (2000) 6 boringen tot 2,5 m-mv (2000-1, 2002 t/m 2005, 2007) 3 boringen tot 3,0 m-mv (2001 en 2006, 2008)
Olieopslag	6 boringen tot 1,5 m-mv (2009 t/m 2014)
Zuidzijde showroom	3 boringen tot 2,0 m-mv (2016 t/m 2018) 1 boring tot 5,0 m-mv (2015)
Ondergrondse tank	2 boringen tot 2,5 m-mv (2019, 2020)
Overig terrein	11 boringen tot 0,5 m-mv + 11 asbestinspectiegaten (2021 t/m 2025, 2027, 2030, 2032 t/m 2035) 4 boringen tot 2,0 m-mv + 4 asbestinspectiegaten (2026, 2028, 2029, 2031)

Doordat het grondwater zich op 17 m-mv bevindt, is er vooralsnog geen onderzoek verricht naar de kwaliteit van het grondwater.

De situering van de monsterpunten is weergegeven in bijlage 2.

Het veldwerk is van 7 juni t/m 10 juni uitgevoerd door de heer E. de Graaf, werkzaam bij 'Het Veldwerkbureau B.V.' in Lieren.

De veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd conform de Beoordelingsrichtlijnen "Veldwerk bij milieuhygiënisch bodemonderzoek" (BRL-SIKB 2000) en het daarbij behorende VKB-protocol 2001.

Tijdens de boringen is de grond zintuiglijk beoordeeld op de aanwezigheid van verontreinigingen en is het opgeboorde materiaal gekarakteriseerd en vastgelegd in boorbeschrijvingen. Bij het zintuiglijk beoordelen wordt door middel van geur en aanblik van de opgeboorde grond een eerste indruk verkregen. Verder wordt door middel van de "olie-op-water"-proef een indicatie verkregen omtrent de aanwezigheid van olie-achtige verontreinigingen. De profielbeschrijvingen van de verrichte boringen met de bijbehorende veldwaarnemingen zijn opgenomen als bijlage 3. De zintuiglijke afwijkingen zijn beschreven in paragraaf 4.2.

3.3 Chemisch onderzoek

Het samenstellen van de grondmengmonsters en de analyse van de grondmonsters is uitgevoerd door Eurofins Analytico. De bodemmonsters zijn zo geselecteerd dat, na uitvoering van de analyses, een representatief beeld ontstaat van de milieuhygiënische kwaliteit van de boven-, ondergrond en grondwater. In de onderstaande tabel 3.3 wordt de indeling in de geanalyseerde (meng)monsters inzichtelijk gemaakt.

Tabel 3.3: Indeling geanalyseerde (meng)monsters

Deellocatie	Monster	Motivatie	Samenstelling	Traject (m-mv)	Analyse
OBAS	2000-1-8	Matige olie-water reactie, geurwaarneming	2000-1-8	0,5-0,7	Minerale olie en vluchtige aromaten
	2001-12		2001-12	2,90-3,10	Minerale olie en vluchtige aromaten
	2006-11	Matige olie-water reactie, geurwaarneming	2006-11	0,6-0,8	Minerale olie en vluchtige aromaten
	2007-4		2007-4	1,10-1,40	Minerale olie en vluchtige aromaten
Olieopslag	2009-5	Locatie olieopslag	2009-5	0,1-0,3	Minerale olie en vluchtige aromaten
	2009-6	Locatie olieopslag	2009-6	0,7-0,9	Minerale olie en vluchtige aromaten
Zuidzijde showroom	2015-13	Kern	2015-13	0,2-0,4	Minerale olie en vluchtige aromaten
	2015-14	Kern	2015-14	1,0-1,2	Minerale olie en vluchtige aromaten
Ondergrondse tank	2020-8		2020-8	2,0-2,2	Minerale olie en vluchtige aromaten
Overig terrein	2028-8	Geurwaarneming	2028-8	0,6-0,8	Minerale olie en vluchtige aromaten
	BG-1	Geen bijmenging	2021-1,2022-1,2029-1,2031-1,2032-1,2035-1	0,0-0,5	STAP grond [1]
	BG-2	Bijmenging	2024-1,2025-1,2026-1,2027-1,2030-1,2033-1,2034-1	0,0-0,5	STAP grond [1]
	OG-1	Ondergrond	2026-4,2028-5,2029-3,2029-4,2031-3,2031-4	0,7-1,80	STAP grond [1]
	ASB-1		2023-2,2024-2 t/m 2027-2, 2030-2, 2023-1, 2033-1	0,0-1,0	Asbest in grond
	ASB-2		2029-2,2031-2,2032-2,2034-2,2035-2	0,0-1,0	Asbest in grond

1 Standaardpakketten:
grond: zware metalen (barium, cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel en zink), polychloorbifenylen (PCB som 7), polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK 10 VROM), minerale olie (GC)

4 Onderzoeksresultaten

4.1 Bodemopbouw

Uit de profielbeschrijvingen blijkt dat de bodem bestaat uit een toplaag van matig grof, matig tot sterk siltig zand. Daaronder is een laag matig fijn, sterk siltig zand aanwezig. Vanaf circa 2,0 m-mv bevindt zich een laag zeer grof, zwak tot matig siltig zand. Vanaf 4,50 m-mv is ter plaatse van boring 2015 klei aanwezig. Het grondwater bevindt zich op 17 m-mv.

4.2 Zintuiglijke waarnemingen

In het veld is de opgeboorde grond zintuiglijk beoordeeld, waarbij actieve geurwaarnemingen zijn waargenomen (boring 2000 vanaf 0,5 m-mv, 2000-1 vanaf 0,4 m-mv, 2006 vanaf 0,5 m-mv en 2019 vanaf 0,5 m-mv). Aansluitend is de grond beschreven en bemonsterd, en zijn de te analyseren (meng)monsters geselecteerd. De profielbeschrijvingen van de verrichte boringen met de bijbehorende veldwaarnemingen zijn opgenomen als bijlage 3. In onderstaande tabel 4.1 zijn de zintuiglijke afwijkingen beschreven.

Tabel 4.1: Zintuiglijke afwijkingen

Boringnummer	Maximale boordiepte (m -mv)	Diepte (m -mv)	Grondsoort	Zintuiglijke waarneming
2000	0,9	0,4 - 0,9	Zand	matige olie-water reactie
2000-1	2,5	0,4 - 0,7	Zand	matige olie-water reactie
2001	3,1	0,0 - 0,3	Zand	resten sintels, geen olie-water reactie
		0,9 - 1,3	Zand	zwakke olie-water reactie
		1,3 - 2,0	Zand	zwakke olie-water reactie
		2,0 - 2,6	Zand	zwakke olie-water reactie
2002	2,5	0,8 - 1,5	Zand	zwakke olie-water reactie
2003	2,5	0,5 - 1,0	Zand	zwakke olie-water reactie
		1,0 - 1,4	Zand	zwakke olie-water reactie
2006	3,0	0,0 - 0,5	Zand	matig beton, geen olie-water reactie
		0,5 - 0,7	Zand	matige olie-water reactie
		0,7 - 1,2	Zand	zwakke olie-water reactie
		1,2 - 1,4	Zand	zwakke olie-water reactie
		1,4 - 2,5	Zand	zwakke olie-water reactie
2007	2,5	0,0 - 0,4	Zand	matig beton, geen olie-water reactie
		0,6 - 1,4	Zand	zwakke olie-water reactie
2009	1,5	0,3 - 0,6	Zand	sterk baksteen, geen olie-water reactie
2010	1,5	0,3 - 0,7	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2011	1,5	0,7 - 1,0	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2012	1,5	0,5 - 0,8	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2013	1,5	0,3 - 0,5	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2014	1,5	0,0 - 0,7	Zand	zwak plastic, geen olie-water reactie
2015	5,0	0,4 - 1,0	Zand	matig baksteen, geen olie-water reactie
2016	2,0	0,8 - 1,0	Zand	matig baksteen, geen olie-water reactie
2017	2,0	1,3 - 1,5	Zand	matig baksteen, geen olie-water reactie
2018	2,0	0,4 - 0,8	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2020	2,5	0,0 - 0,7	Zand	resten baksteen, resten sintels, geen olie-water reactie
2023	0,5	0,0 - 0,3	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
		0,3 - 0,5	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2024	0,5	0,0 - 0,5	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2025	0,5	0,0 - 0,5	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2026	2,0	0,0 - 0,9	Zand	zwak baksteen, zwak glas, geen olie-water reactie
		0,9 - 1,3	Zand	resten sintels, geen olie-water reactie
2027	0,5	0,0 - 0,5	Zand	zwak baksteen, resten beton, geen olie-water reactie
2028	2,0	0,0 - 0,2		sterk baksteen, sterk beton, geen olie-water reactie

Boringnummer	Maximale boordiepte (m -mv)	Diepte (m -mv)	Grondsoort	Zintuiglijke waarneming
2029	2,0	0,4 - 0,8	Zand	zwak baksteen, zwak beton, geen olie-water reactie
2030	0,5	0,0 - 0,5	Zand	zwak baksteen, zwak glas, geen olie-water reactie
2031	2,0	0,4 - 0,7	Zand	zwak baksteen, zwak beton, geen olie-water reactie
2032	0,6	0,4 - 0,6	Zand	zwak baksteen, zwak beton, geen olie-water reactie
2033	0,5	0,0 - 0,5	Zand	zwak baksteen, geen olie-water reactie
2034	0,6	0,2 - 0,5	Zand	matig baksteen, zwak beton, geen olie-water reactie
2035	0,6	0,4 - 0,6	Zand	zwak baksteen, zwak beton, geen olie-water reactie

4.3 Waarnemingen in het kader van voorkomen van asbest

Ten tijde van het veldonderzoek heeft een visuele beoordeling van asbest in de bodem plaatsgevonden. In de bodem is op zintuiglijke wijze geen ‘asbestverdacht’ materiaal aangetroffen.

4.4 Toetsingskader

De analyseresultaten voor de grond en het grondwater zijn getoetst aan de normering zoals opgenomen in de vigerende Circulaire bodemsanering en de Regeling bodemkwaliteit. De toetsingswaarden voor de grond zijn per bodemtype berekend op basis van de gemeten lutum- en organische stofpercentages.

De toetsing van de analyseresultaten vindt plaats conform de, door het Rijk beschikbaar gestelde Bodem Toets- en Validatieservice (BoToVa).

Wet bodembescherming

De in deze tabel genoemde toetsingswaarden hebben de volgende betekenis:

achtergrond-/streefwaarde[1]	=	referentiewaarde
tussenwaarde[2]	=	referentiewaarde voor nader onderzoek grond: 1/2(AW+I-waarde) grondwater: 1/2(S+I-waarde)
interventiewaarde	=	toetsingswaarde voor sanering of saneringsonderzoek

Bij de beoordeling worden de volgende termen toegepast:

-	kleiner dan de achtergrond-/streefwaarde	=	niet verontreinigd
+	tussen achtergrondwaarde en tussenwaarde	=	licht verontreinigd
++	tussen tussenwaarde en interventiewaarde	=	matig verontreinigd
+++	groter dan de interventiewaarde	=	sterk verontreinigd

De locatie wordt als verontreinigd beschouwd, indien in een (meng)monster stoffen aanwezig zijn in een concentratie hoger dan de achtergrondwaarde. Overschrijding van de tussenwaarde houdt in dat er een vermoeden van ernstige bodemverontreiniging bestaat en dat een nader onderzoek moet worden uitgevoerd.

1 Voor grond wordt de achtergrondwaarde en voor grondwater wordt de streefwaarde als referentiewaarde gehanteerd.
2 De term tussenwaarde is niet meer in de wet verankerd maar wordt landelijk nog wel op deze wijze gebruikt.

Als voor tenminste één stof de gemiddelde concentratie van minimaal 25 m^3 grond of 100 m^3 grondwater hoger is dan de interventiewaarde is het vermoeden van ernstige bodemverontreiniging bevestigd.

Het bovenstaande toetsingskader is alleen van toepassing voor "bestaande" gevallen van bodemverontreiniging (ontstaan voor 1987). Recente gevallen van bodemverontreinigingen vallen onder de "zorgplicht". De aantasting van de bodem dient dan gesaneerd te worden of de aantasting en de directe gevolgen daarvan dienen beperkt en zoveel mogelijk ongedaan gemaakt te worden. Dit staat los van de ernst en urgentie van de verontreiniging.

Toetsing Barium grond

De norm voor barium in grond is tijdelijk ingetrokken. Gebleken is dat de interventiewaarde voor barium lager is dan het gehalte dat van nature voorkomt in de bodem. Indien er sprake is van verhoogde bariumgehalten te opzichte van de natuurlijke achtergrondwaarde als gevolg van een antropogene bron, kan dit gehalte worden beoordeeld op basis van de voormalige interventiewaarde voor barium; 920 mg/kg d.s. Deze voormalige interventiewaarde is op dezelfde manier onderbouwd als de interventiewaarde voor de meeste andere metalen, en is voor barium inclusief een natuurlijk achtergrondgehalte van 190 mg/kg d.s.

<u>Besluit bodemkwaliteit</u>

Voor het toetsen van de kwaliteit van grond en baggerspecie aan de verschillende normen van het Besluit en voor het indelen van de (water)bodem in kwaliteitsklassen kent het Besluit als uitgangspunt dat de rekenkundige gemiddelden moeten voldoen aan de gestelde maximale waarden. Deze maximale waarden zijn landelijk (generiek) vastgesteld. Daarnaast mogen gemeenten gebiedsspecifieke maximale waarden hanteren. Deze dienen te worden vastgelegd in een bodembeheernota. Bij de toetsing geldt een rekenregel voor het corrigeren van de normen voor standaardbodems naar de daadwerkelijk gemeten concentraties lutum en organische stof. Daarnaast zijn er twee bijzondere toetsingsregels: voor de achtergrondwaarde en voor de indeling in de bodemkwaliteitsklasse wonen.

Bij de beoordeling worden de volgende termen toegepast:

		Bodemkwaliteitsklasse
Kleiner dan de achtergrondwaarde(a)	=	Achtergrondwaarde
Kleiner dan maximale waarde wonen(b)	=	Wonen
Kleiner dan maximale waarde industrie	=	Industrie

(a) De kwaliteit van de grond en baggerspecie overschrijdt niet de achtergrondwaarde als bij meting van **X** stoffen in de grond of baggerspecie het rekenkundige gemiddelde van maximaal **Y** stoffen verhoogd zijn ten opzichte van de achtergrondwaarde. De verhoging mag per stof maximaal 2x de achtergrondwaarde voor die stof bedragen, waarbij voor alle stoffen geldt dat de verhoogde gehalten kleiner zijn dan of gelijk zijn aan de maximale waarde voor kwaliteitsklasse wonen van de betreffende stof.

X	2	7	16	27	37
Y	1	2	3	4	5

(b) De kwaliteit van de bodem overschrijdt niet de maximale waarde voor de kwaliteitsklasse wonen wanneer bij meting van **X** stoffen maximaal **Y** stoffen verhoogd zijn ten opzichte van de maximale waarde voor kwaliteitsklasse wonen. De verhoging mag per stof ten hoogste de maximale waarde voor de kwaliteitsklasse wonen vermeerderd met de achtergrondwaarde voor die stof bedragen, waarbij voor alle stoffen geldt dat de gehalten van de gemeten stoffen kleiner zijn dan of gelijk zijn aan de maximale waarde voor kwaliteitsklasse industrie van de betreffende stof.

X	7	16	27	37
Y	2	3	4	5

Asbest in bodem

De landelijke normen voor asbest in grond, bodem en puingranulaat zijn vastgesteld op 100 mg/kg gewogen (serpentijnconcentratie vermeerderd met tienmaal de amfiboolconcentratie).

De hergebruikswaarden voor asbest in grond, baggerspecie en bouwstoffen zijn opgenomen in bijlagen A en B van de Regeling bodemkwaliteit. De waarde van 100 mg/kg ds geldt als eis, mits het asbest niet opzettelijk aan de bouwstof, grond of baggerspecie is toegevoegd (zie Productenbesluit asbest).

De interventiewaarde voor asbest is opgenomen in bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering 2009, zoals gewijzigd per 3 april 2012. In tegenstelling tot andere chemische stoffen is het volumecriterium (minimaal 25 m3 verontreinigd bodemvolume) voor asbest niet van toepassing. Bij asbest is sprake van een geval van ernstige verontreiniging indien het asbestgehalte binnen een in het bodemonderzoek onderscheiden ruimtelijke eenheid (RE) de interventiewaarde overschrijdt.

4.5 Analyseresultaten

In de volgende tabel 4.2 wordt per analysemonster het eindoordeel met betrekking tot de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit weergegeven.

Tabel 4.2: Overzicht analyseresultaten

Deellocatie	Monster (traject)	Toetsing Wbb		Toetsing Bbk
		Beoordeling	Kritieke parameter	Beoordeling
			Grond	
OBAS	2000-1-8	+	Minerale olie	Industrie[1]
	2001-12	-	-	Achtergrondwaarde[1]
	2006-11	-	-	Achtergrondwaarde[1]
	2007-4	-	-	Achtergrondwaarde[1]
Olieopslag	2009-5	-	-	Achtergrondwaarde[1]
	2009-6	-	-	Achtergrondwaarde[1]
Zuidzijde showroom	2015-13	+	Minerale olie	Niet toepasbaar[1]
	2015-14	-	-	Achtergrondwaarde[1]
Ondergrondse tank	2020-8	-	-	Achtergrondwaarde[1]
Overig terrein	2028-8	+	Minerale olie	Niet toepasbaar[1]
	BG-1	-	-	Achtergrondwaarde
	BG-2	+	Cu, Hg, Pb, PAK	Wonen
	OG-1	-	-	Achtergrondwaarde
		-	< Achtergrond-/streefwaarde (niet verontreinigd)	
		+	> Achtergrond-/streefwaarde (licht verontreinigd)	
		++	> Tussenwaarde (matig verontreinigd (matig verontreinigd)	
		+++	> Interventiewaarde (sterk verontreinigd	

1 Dit toetsingsresultaat is op basis van de analyse op minerale olie en vluchtige aromaten

In bijlage 4 worden de toetsingstabellen weergegeven.

Ten zuidoosten van de deellocatie OBAS is een lichte verontreiniging aan minerale olie aangetroffen (boring 2000-1: 0,50-0,70 m-mv). Ter plaatse van de OBAS is verder geen verontreiniging met minerale olie aangetroffen.

Aan de zuidzijde van de showroom is ter plaatse van boring 2015 (0,2-0,4 m-mv) een lichte verontreiniging aangetroffen met minerale olie.

Ter plaatse van de ondergrondse tank is geen verontreiniging met minerale olie aangetroffen.

Bij het overige terrein is een lichte verontreiniging aangetroffen aan minerale olie ter plaatse van boring 2028: 0,6-0,8 m-mv.

In het bovengrondmengmonster BG-1 is geen van de onderzochte parameters in een verhoogde concentratie aangetroffen. In het bovengrondmengmonster BG-2 is een lichte verontreiniging aangetroffen aan Cu, Hg, Pb en PAK. Dit is vermoedelijk te relateren aan de zintuiglijke bijmenging. In het ondergrondmengmonster is geen van de onderzochte parameters in een verhoogde concentratie aangetroffen.

In de volgende tabel 4.3 worden de analyseresultaten van het verkennend asbestonderzoek weergegeven.

Tabel 4.3: Overzicht analyseresultaten verkennend asbestonderzoek

Monster	Samenstelling	Gemeten asbestconcentratie in mg/kg.ds.
ASB-1	2023-2,2024-2 t/m 2027-2, 2030-2, 2023-1, 2033-1	< 0,8
ASB-2	2029-2,2031-2,2032-2,2034-2,2035-2	< 1,6

In de grond is een asbestconcentratie aangetroffen kleiner dan de detectielimiet. Derhalve is tijdens dit onderzoek geen asbest aangetroffen en daarmee wordt de interventiewaarde/ hergebruiksnorm (100 mg/kg.ds.) voor asbest niet overschreden.

5 Conclusies

In opdracht van Enviterra B.V. is door Greenhouse Advies B.V. een verkennend bodemonderzoek conform NEN 5740 uitgevoerd ter plaatse van de Utrechtseweg 282 in Arnhem. De locatie is kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie P, perceelsnummers 6597, 5951, 5913, 6600, 5952 en 6599. Daarnaast zijn de reeds bekende verontreinigingen geactualiseerd en is de deellocatie 'overig terrein' onderzocht op de aanwezigheid van asbest. De onderzoekslocatie heeft een oppervlakte van circa 4.500 m^2.

Uit de analyseresultaten kan het volgende worden geconcludeerd:

- Ten zuidoosten van de deellocatie OBAS is een lichte verontreiniging aangetroffen aan minerale olie (boring 2000-1: 0,50-0,70 m-mv). Ter plaatse van de OBAS is verder geen verontreiniging met minerale olie aangetroffen;
- Aan de zuidzijde van de showroom is ter plaatse van boring 2015 (0,2-0,4 m-mv) een lichte verontreiniging aangetroffen met minerale olie;
- Ter plaatse van de ondergrondse tank is geen verontreiniging met minerale olie aangetroffen;
- Bij het overige terrein is een lichte verontreiniging aangetroffen aan minerale olie ter plaatse van boring 2028: 0,6-0,8 m-mv;
- In het bovengrondmengmonster BG-1 (geen bijmenging) is geen van de onderzochte parameters in een verhoogde concentratie aangetroffen;
- In het bovengrondmengmonster BG-2 (bijmenging) is een lichte verontreiniging aangetroffen aan Cu, Hg, Pb en PAK;
- In het ondergrondmengmonster is geen van de onderzochte parameters in een verhoogde concentratie aangetroffen;
- In de grond (overig terrein) is geen asbest aangetroffen.

De bodem ter zuidoosten van de OBAS (boring 2000-1) voldoet op basis van het gehalte aan minerale olie aan de kwaliteitsklasse industrie. De bodem ter plaatse van boring 2015-13 (de zuidzijde van de showroom) betreft niet toepasbare grond op basis van het gehalte aan minerale olie. De bodem ter plaatse van boring 2028 (overig terrein) betreft niet toepasbare grond op basis van het gehalte aan minerale olie.

Het bovengrondmengmonster (BG-2) wat is genomen ter plaatse van het overig terrein voldoet aan de kwaliteitsklasse wonen. Het bovengrondmengmonster (BG-1) en ondergrondmengmonster (OG-1) wat is genomen ter plaatse van het overig terrein voldoet aan de kwaliteitsklasse achtergrondwaarde.

De bodem ter plaatse van de OBAS, olieopslag en boring 2015-14 (zuidzijde van de showroom) is niet verontreinigd met minerale olie en voldoet aan de kwaliteitsklasse achtergrondwaarde.

Naar aanleiding van de analyseresultaten is een nader onderzoek niet noodzakelijk.

Ten behoeve van de verwerking van vrijkomende grond buiten de onderzoekslocatie wordt verwezen naar de uitgangspunten van het Besluit Bodemkwaliteit (Bbk).

De conclusies hebben uitsluitend betrekking op de geselecteerde deellocaties en de geanalyseerde componenten.

Gezien het verkennende karakter van dit onderzoek is het, ondanks de zorgvuldigheid waarmee het is uitgevoerd, altijd mogelijk dat eventueel lokaal voorkomende verontreinigingen niet zijn ontdekt.

Bijlage 1: Kaart regionale ligging onderzoekslocatie

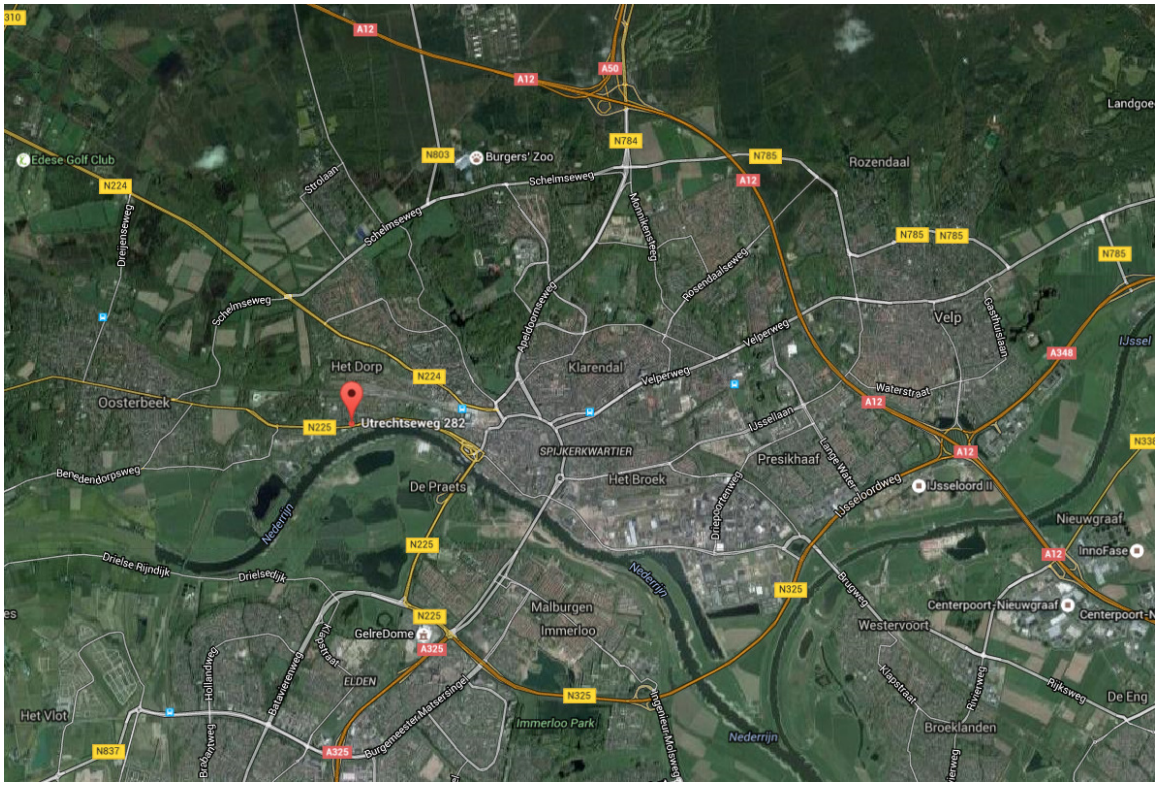
Utrechtseweg 282
Het Dorp
Oosterbeek
Klarendal
Velp
Rozendaal
Presikhaaf
Het Broek
De Praets
SPIJKERKWARTIER
Malburgen
Immerloo
Westervoort
Nieuwgraaf
Broeklanden
Het Vlot
ELDEN
Immerloo Park
Nederrijn
IJssel
Edese Golf Club
Burgers' Zoo
GelreDome
InnoFase
Centerpoort-Nieuwgraaf
IJsseloord II
A12
A50
A325
N224
N225
N784
N785
N803
N325
N837
Schelmseweg
Velperweg
Waterstraat
IJssellaan
Ijsseloordweg
Driepostenweg
Drielsedijk
Drielse Rijndijk
Beredendorpsweg
Driejenseweg
Spolaan
Rosendaalseweg
Apeldoornseweg
Monnikenweg
Casimirlaan
Lange Water
Burgemeester Matsingel
Pijksweg
De Eng

Bijlage 2: Overzichtstekening veldwerkzaamheden

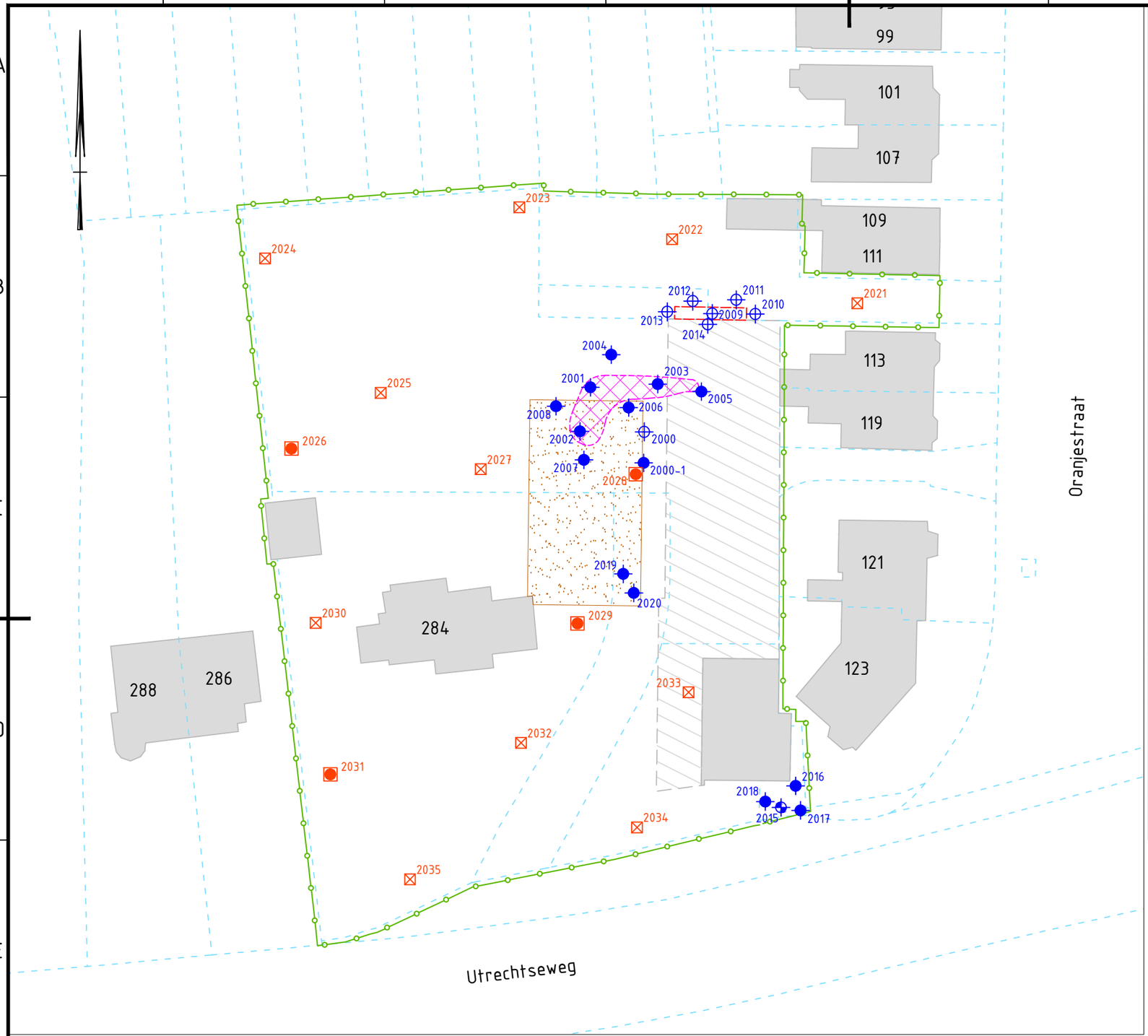

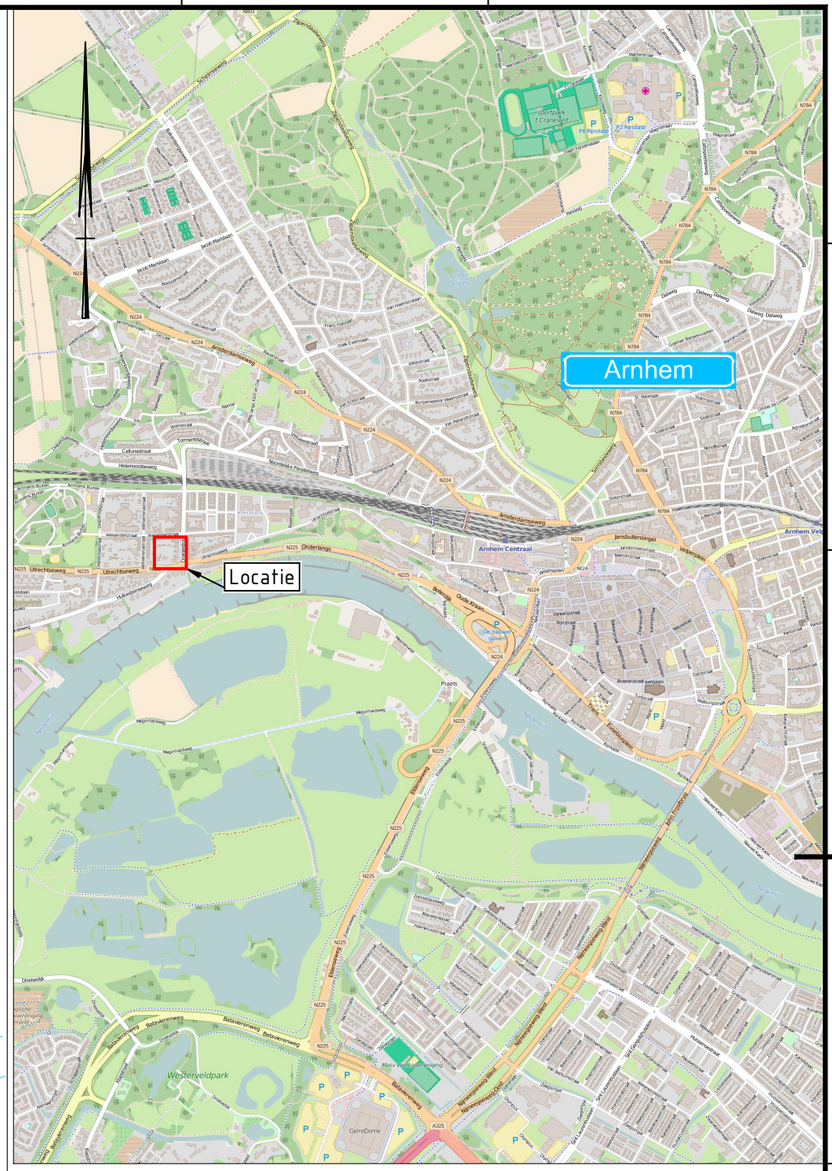

0 10 20 30 40 50m

VERKLARING

- Boring 0,5 - 1,5 m-mv
- Boring 2,0 - 3,0 m-mv
- Boring 5,0 m-mv
- Inspectiegat + boring 0,5 m-mv
- Inspectiegat + boring 2,0 m-mv
- Verontreinigingslocatie
- Vml. olieopslag / olievlek
- Puinverharding
- Bebouwing
- Voormalige bebouwing
- Onderzoekslocatie
- Kadastrale grens

Project:	update VO NO Utrechtseweg 282 Arnhem Locatie boringen
Getekend:	A. Wolters
Datum:	24-06-2016
Schaal:	1:500
Formaat:	A3
Projectcode:	ENV00916
Document:	ENV00916.dwg
Goedgekeurd:	J. Zoeteman-Lagerweij
Datum:	24-06-2016
Status:	DEFINITIEF
Versie:	1.0
Tekening:	1/1
Soort document:	TEKENING

GREENHOUSE ADVIES

Bijlage 3: Profielbeschrijvingen en veldwaarnemingen

Boring: 2000

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geurwaarneming vanaf 50

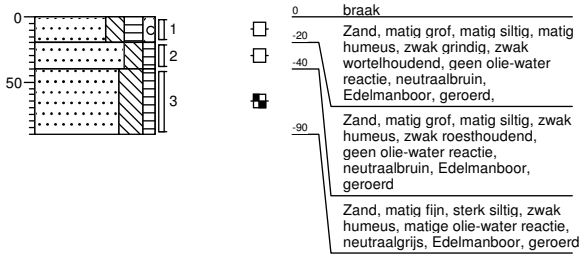

Boring: 2000-1

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geurwaarneming vanaf 40

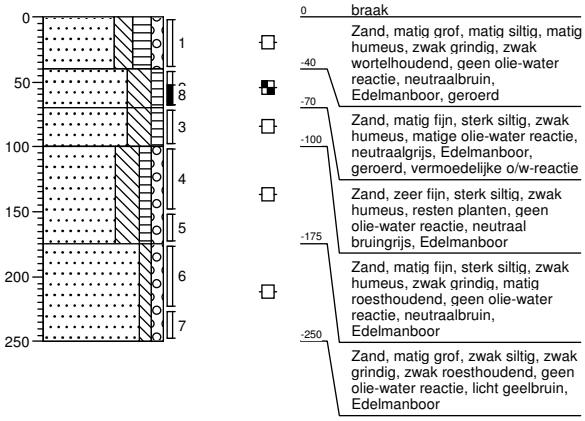

Boring: 2001

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

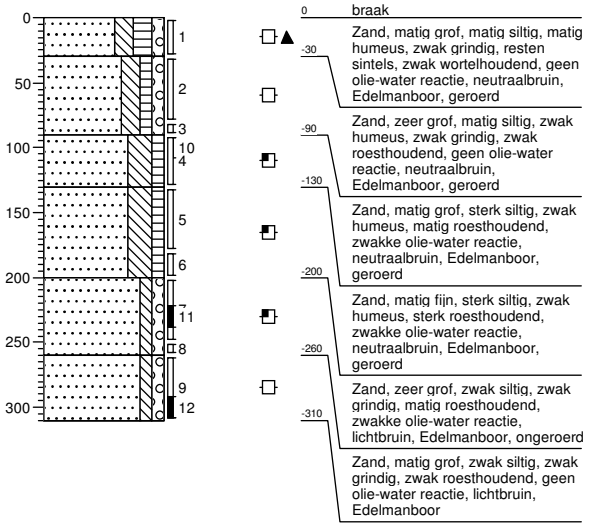

Boring: 2002

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

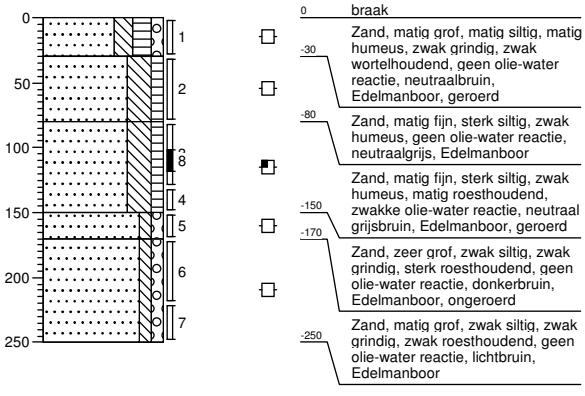

Boring: 2003

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

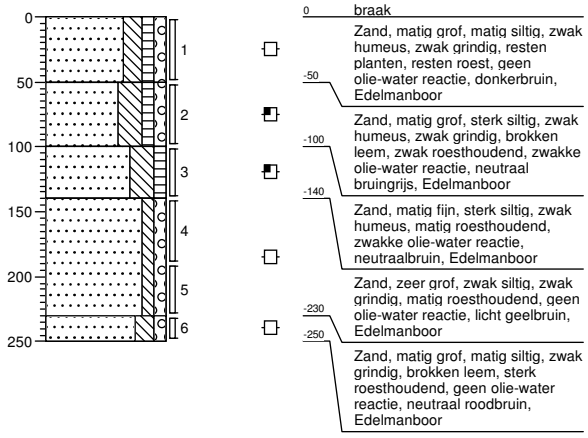

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, resten planten, resten roest, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

-50

Zand, matig grof, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, brokken leem, zwak roesthoudend, zwakke olie-water reactie, neutraal bruingrijs, Edelmanboor

-100

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, matig roesthoudend, zwakke olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

-140

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak grindig, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, licht geelbruin, Edelmanboor

-230

Zand, matig grof, matig siltig, zwak grindig, brokken leem, sterk roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraal roodbruin, Edelmanboor

-250

Boring: 2004

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

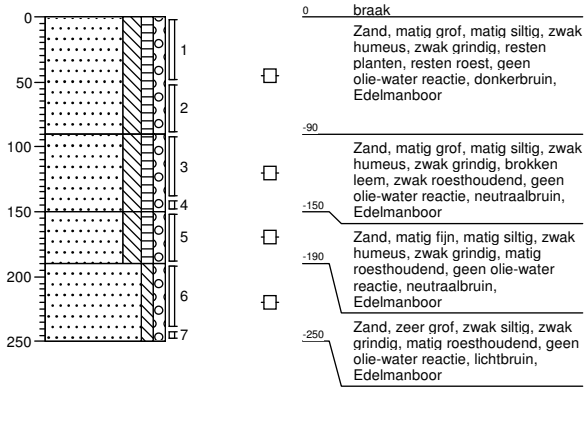

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, resten planten, resten roest, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

-90

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, brokken leem, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

-150

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

-190

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak grindig, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, lichtbruin, Edelmanboor

-250

Boring: 2005

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

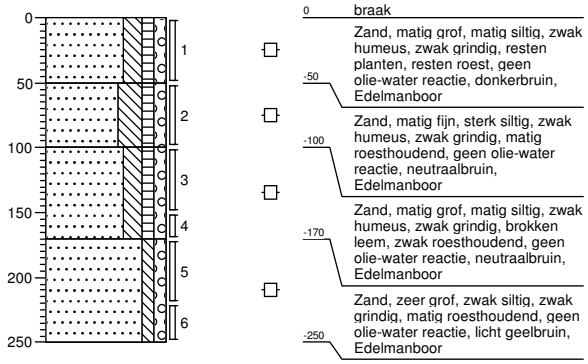

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, resten planten, resten roest, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

-50

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

-100

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, brokken leem, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

-170

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak grindig, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, licht geelbruin, Edelmanboor

-250

Boring: 2006

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

Opmerking: geurwaarneming vanaf 50

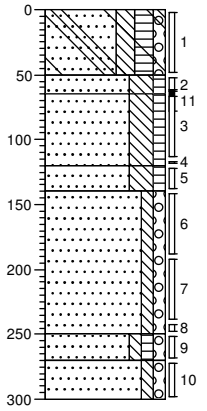

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, matig humeus, zwak grindig, zwak wortelhoudend, matig betonhoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd, 12% bijmenging

-50
-65

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, matige olie-water reactie, neutraalgrijs, Edelmanboor, geroerd

-120

Zand, zeer fijn, sterk siltig, zwak humeus, resten planten, zwakke olie-water reactie, neutraalgrijs, Edelmanboor

-140

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, matig roesthoudend, zwakke olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd, o/w-reactie is niet zeker

-250

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak grindig, zwak roesthoudend, zwakke olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor, ongeroerd

-270

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak humeus, zwak grindig, sterk roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

-300

Zand, matig grof, zwak siltig, zwak grindig, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, lichtbruin, Edelmanboor

Boring: 2007

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

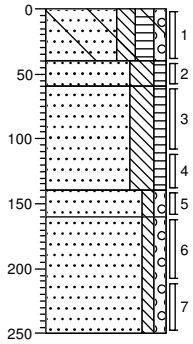

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, matig humeus, zwak grindig, zwak wortelhoudend, matig betonhoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd, 12% bijmenging

-40

-60 Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, geen olie-water reactie, neutraalgrijs, Edelmanboor

-140

-160 Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak roesthoudend, zwakke olie-water reactie, neutraal grijsbruin, Edelmanboor, geroerd, o/w-reactie is niet helemaal zeker

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak grindig, sterk roesthoudend, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor, ongeroerd

-250 Zand, matig grof, zwak siltig, zwak grindig, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, lichtbruin, Edelmanboor

Boring: 2008

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 07-06-2016

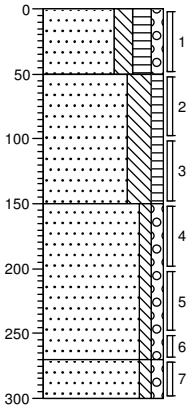

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, matig humeus, zwak grindig, zwak wortelhoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-50

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-150

Zand, zeer grof, zwak siltig, zwak grindig, matig roesthoudend, geen olie-water reactie, lichtbruin, Edelmanboor, ongeroerd

-270

-300 Zand, matig grof, zwak siltig, zwak grindig, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, lichtbruin, Edelmanboor

Boring: 2009

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 09-06-2016

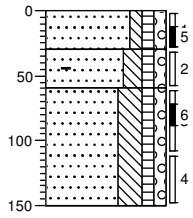

0 braak

Zand, matig grof, zwak siltig, zwak humeus, zwak grindig, wortels, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-30

-60 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak grindig, sterk baksteenhoudend, geen olie-water reactie, donkerbruin, Ramguts, 18% bijmenging

-150 Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 2010

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 09-06-2016

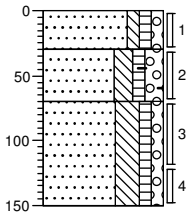

0 braak

Zand, matig grof, zwak siltig, zwak humeus, zwak grindig, wortels, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-30

-70 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig grindig, zwak baksteenhoudend, zwak koolhoudend, geen olie-water reactie, donkergrijs, Edelmanboor, 1%bijmenging

-150 Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 2011

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 09-06-2016

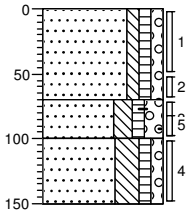

0 braak

Zand, matig grof, zwak siltig, zwak humeus, zwak grindig, wortels, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-70

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig grindig, zwak baksteenhoudend, zwak koolhoudend, geen olie-water reactie, donkergrijs, Edelmanboor, 1%bijmenging

-100

-150

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 2012

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 09-06-2016

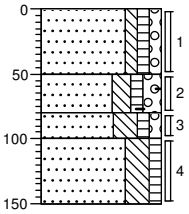

0 braak

Zand, matig grof, zwak siltig, zwak humeus, zwak grindig, wortels, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-50

-80

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig grindig, zwak baksteenhoudend, zwak koolhoudend, geen olie-water reactie, donkergrijs, Edelmanboor, 1%bijmenging

-100

-150

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

Boring: 2013

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 09-06-2016

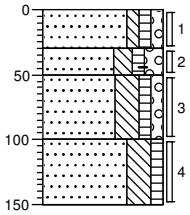

0 braak

Zand, matig grof, zwak siltig, zwak humeus, zwak grindig, wortels, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, geroerd

-30

-50

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig grindig, zwak baksteenhoudend, zwak koolhoudend, geen olie-water reactie, donkergrijs, Edelmanboor, 1%bijmenging

-100

-150

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak grindig, geen olie-water reactie, donkerbruin, Edelmanboor

Zand, matig fijn, sterk siltig, zwak humeus, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor

Boring: 2014

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 09-06-2016

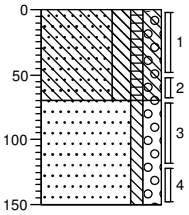

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig grindig, zwak roesthoudend, beton, zwak plastichoudend, geen olie-water reactie, neutraalbruin, Edelmanboor, 1% bijmenging

-70

Zand, zeer grof, zwak siltig, matig grindig, zwak roesthoudend, geen olie-water reactie, licht geelbruin, Edelmanboor

-150

Boring: 2015

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

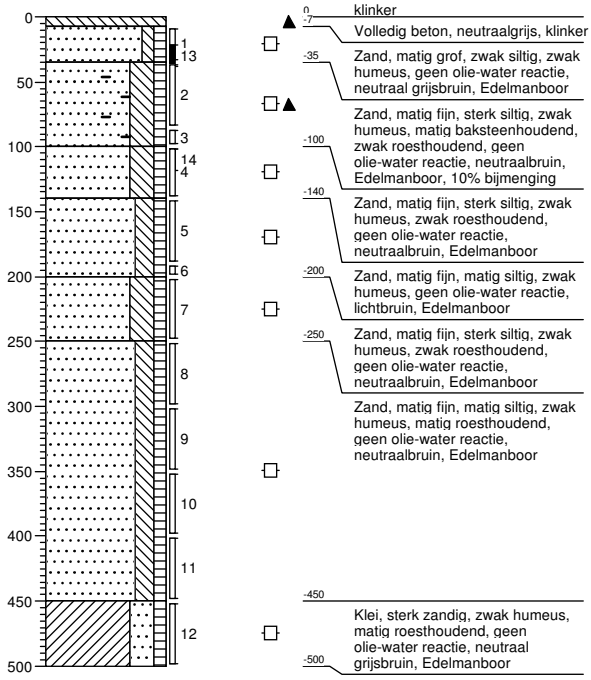

Boring: 2016

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

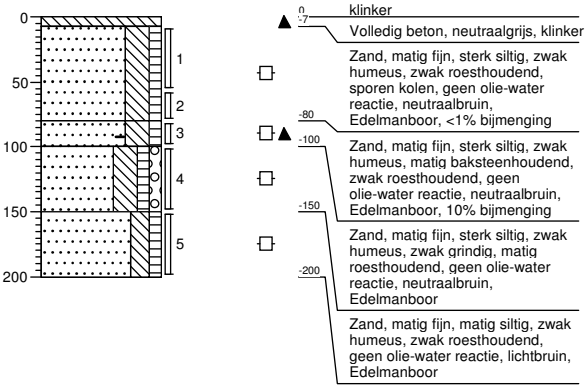

Boring: 2017

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

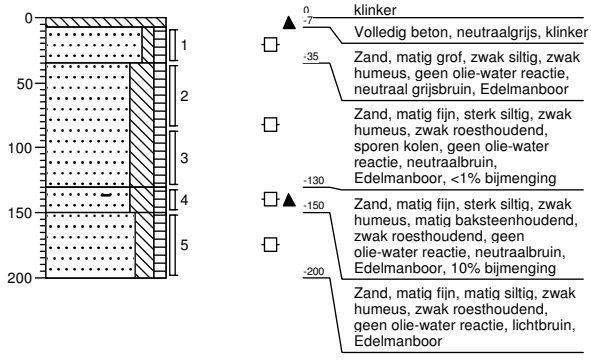

Boring: 2018

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

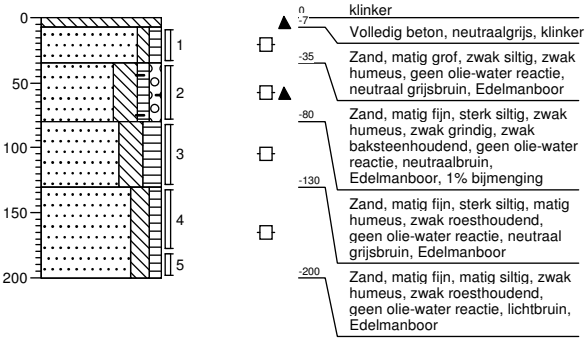

Boring: 2019

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geurwaarneming vanaf 50

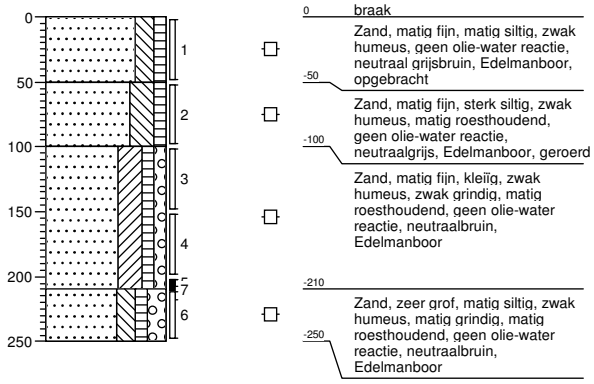

Boring: 2020

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

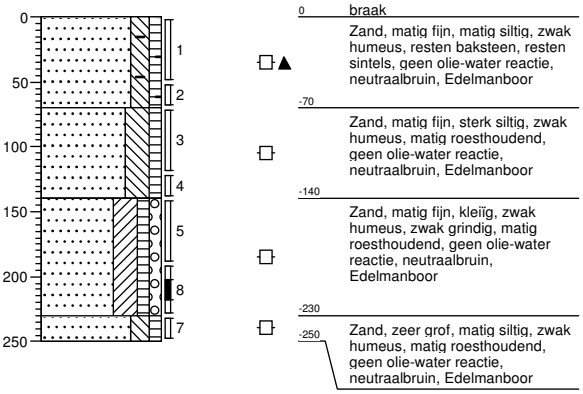

Boring: 2021

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

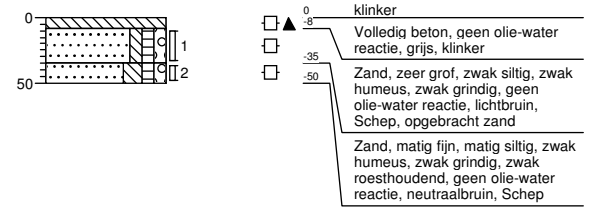

Boring: 2022

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

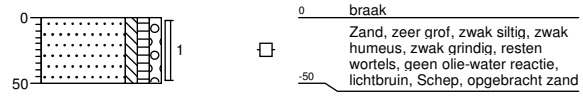

Boring: 2023

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

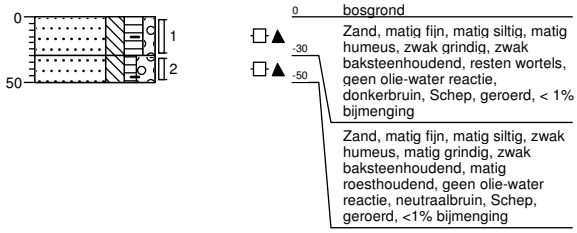

Boring: 2024

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

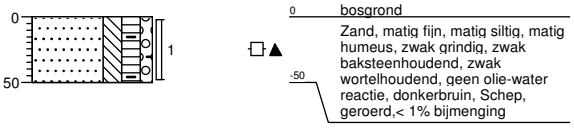

Boring: 2025

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

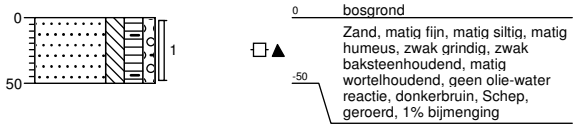

Boring: 2026

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

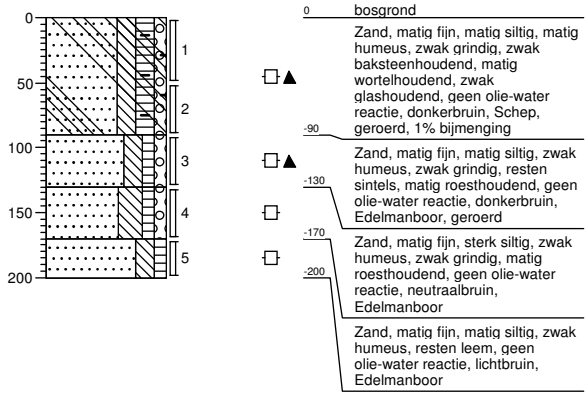

Boring: 2027

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

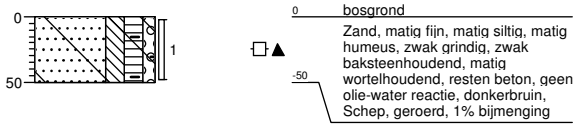

Boring: 2028

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geurwaarneming vanaf 50, geen avm aangetroffen

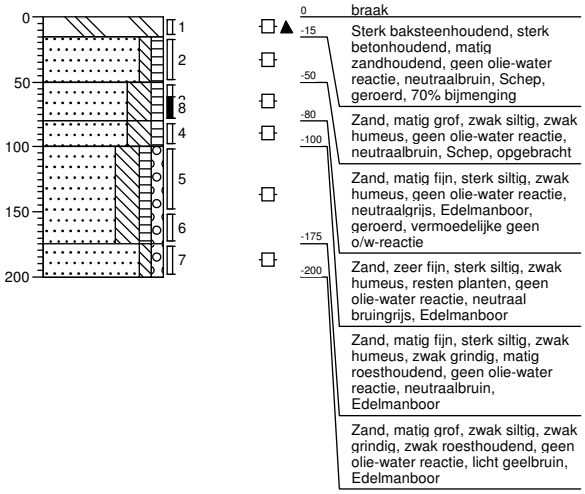

Boring: 2029

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

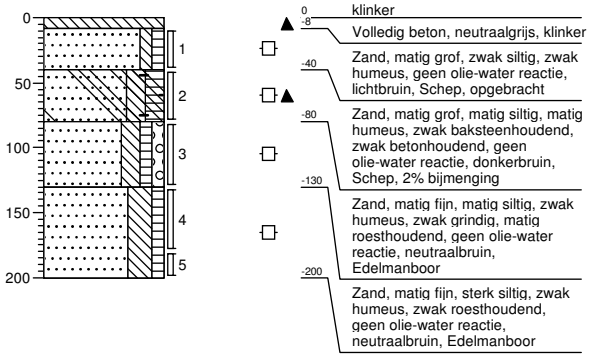

Boring: 2030

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

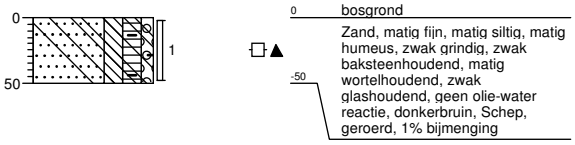

Boring: 2031

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

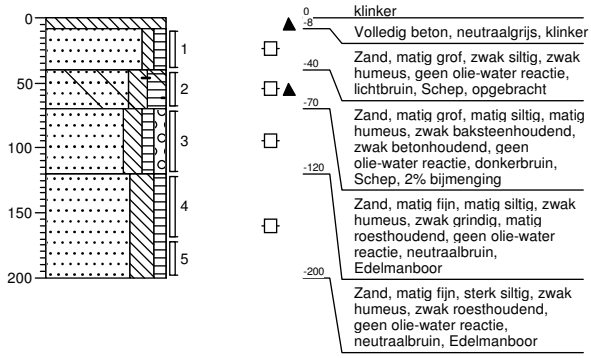

Boring: 2032

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

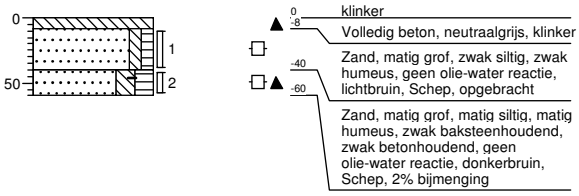

Boring: 2033

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 10-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

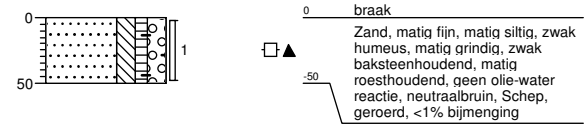

Boring: 2034

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

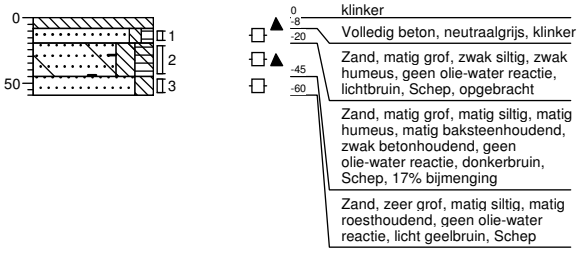

Boring: 2035

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 08-06-2016

Opmerking: geen avm aangetroffen

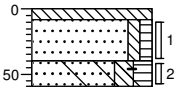

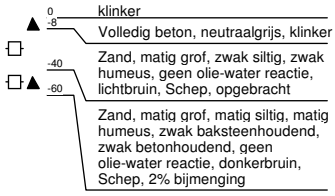

GREENHOUSE ADVIES

Legenda (conform NEN 5104)

grind

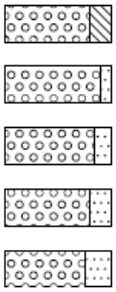

Grind, siltig
Grind, zwak zandig
Grind, matig zandig
Grind, sterk zandig
Grind, uiterst zandig

zand

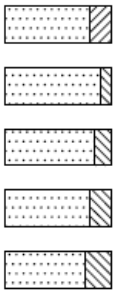

Zand, kleïig
Zand, zwak siltig
Zand, matig siltig
Zand, sterk siltig
Zand, uiterst siltig

veen

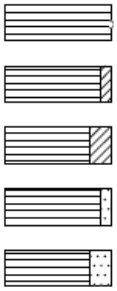

Veen, mineraalarm
Veen, zwak kleïig
Veen, sterk kleïig
Veen, zwak zandig
Veen, sterk zandig

klei

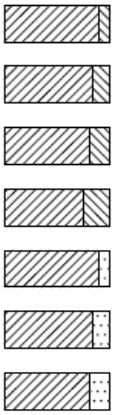

Klei, zwak siltig
Klei, matig siltig
Klei, sterk siltig
Klei, uiterst siltig
Klei, zwak zandig
Klei, matig zandig
Klei, sterk zandig

leem

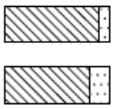

Leem, zwak zandig
Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

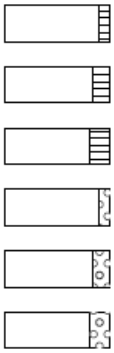

zwak humeus
matig humeus
sterk humeus
zwak grindig
matig grindig
sterk grindig

peilbuis

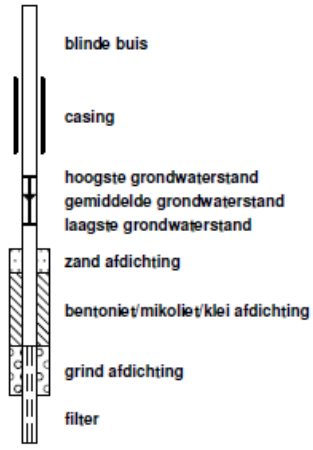

blinde buis
casing
hoogste grondwaterstand
gemiddelde grondwaterstand
laagste grondwaterstand
zand afdichting
bentoniet/mikoliet/klei afdichting
grind afdichting
filter

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

geroerd monster
ongeroerd monster
volumering

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

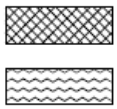

slib
water

Bijlage 4: Analysecertificaten

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 13-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016066420/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	08-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016066420/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	08-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	13-Jun-2016/16:30
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3
	Voorbehandeling				
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses				
S	Droge stof	% (m/m)	94.2	88.6	83.2
S	Organische stof	% (m/m) ds	<0.7 1)	0.7 1)	1.0 1)
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	99.8	98.9	98.6
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen				
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070 2)	0.070 2)	0.070 2)
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25	<0.25	<0.25
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.010	<0.010	<0.010
	Minerale olie				
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	5.7	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11	<11	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	7.1
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	<35	<35

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	2001-12	07-Jun-2016	9060442
2	2006-11	07-Jun-2016	9060443
3	2007-4	07-Jun-2016	9060444

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Akkoord
Pr.coörd.
VA

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016066420/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9060442	2001	12	290	310	L21783403	2001-12
9060442					L2178340	
9060443	2006	11	60	80	Y4099343N	2006-11
9060443					Y4099343	
9060444	2007	4	110	140	0533042682	2007-4

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016066420/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016066420/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 14-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016067044/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	09-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016067044/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	09-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	14-Jun-2016/16:08
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	
	Voorbehandeling			
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	
	Bodemkundige analyses			
S	Droge stof	% (m/m)	89.4	
S	Organische stof	% (m/m) ds	0.8	1)
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	98.8	
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen			
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050	
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050	
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050	
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070	2)
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25	
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.010	
	Minerale olie			
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	12	
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	16	
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	9.8	
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11	
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	5.5	
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	52	
	Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.	

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	2000-1-8	08-Jun-2016	9062191

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016067044/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9062191	2000-1	8	50	70	Y4099338	2000-1-8

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016067044/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016067044/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9062191
Certificate no.: 2016067044
Sample description.: 2000-1-8
V

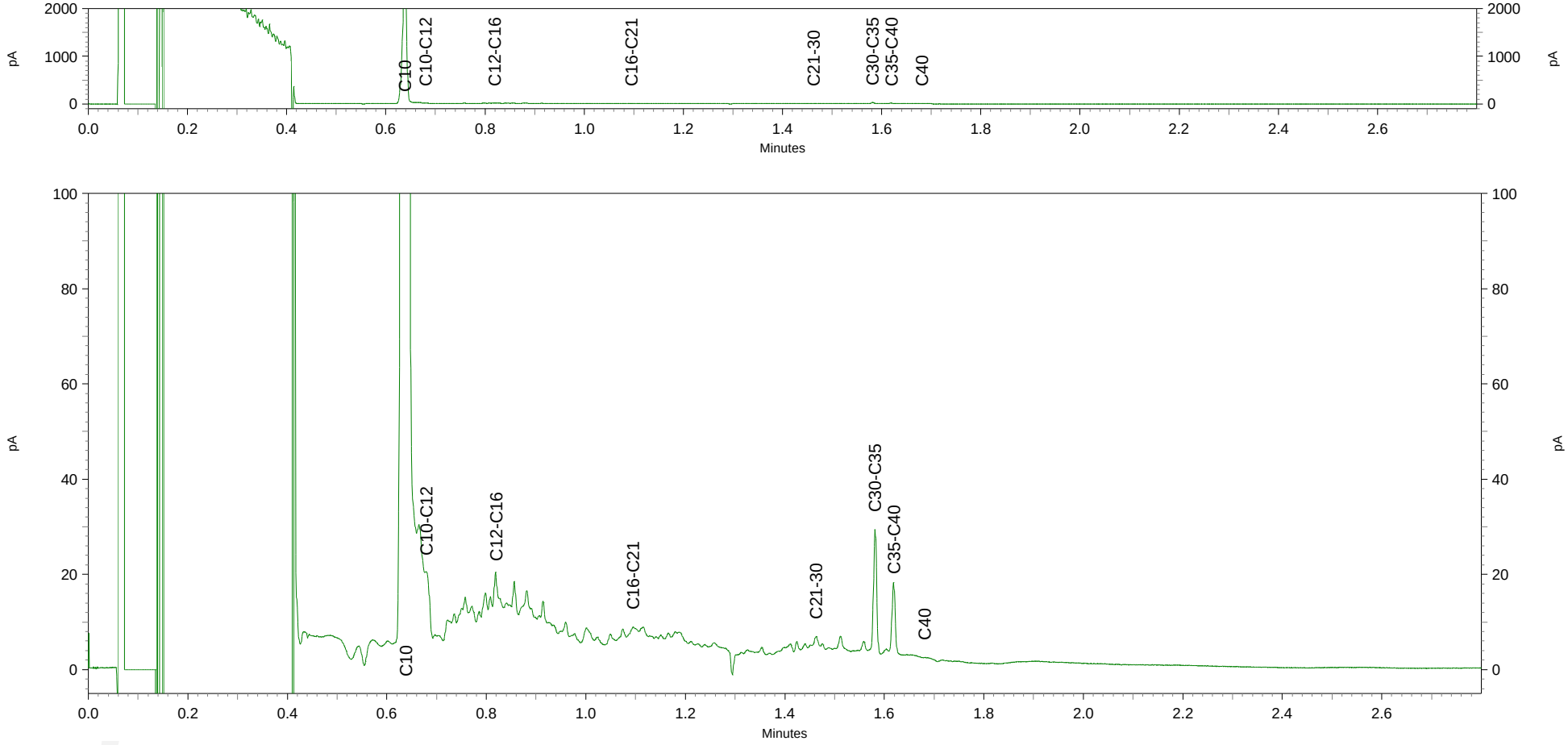

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 15-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016067047/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	09-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016067047/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	09-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	15-Jun-2016/11:11
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2
	Voorbehandeling			
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses			
S	Droge stof	% (m/m)	92.7	86.6
S	Organische stof	% (m/m) ds	<0.7 [1)]	<0.7 [1)]
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	99.1	99.1
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen			
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070 [2)]	0.070 [2)]
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25	<0.25
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.010	<0.010
	Minerale olie			
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	7.5	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	55	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	62	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	20	<5.0
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	150	<35
	Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.	

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	2015-13	08-Jun-2016	9062196
2	2015-14	08-Jun-2016	9062197

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.
VA

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016067047/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9062196	2015	13	20	40	Y4099340	2015-13
9062197	2015	14	100	120	Y4099339	2015-14

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016067047/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016067047/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9062196
Certificate no.: 2016067047
Sample description.: 2015-13
V

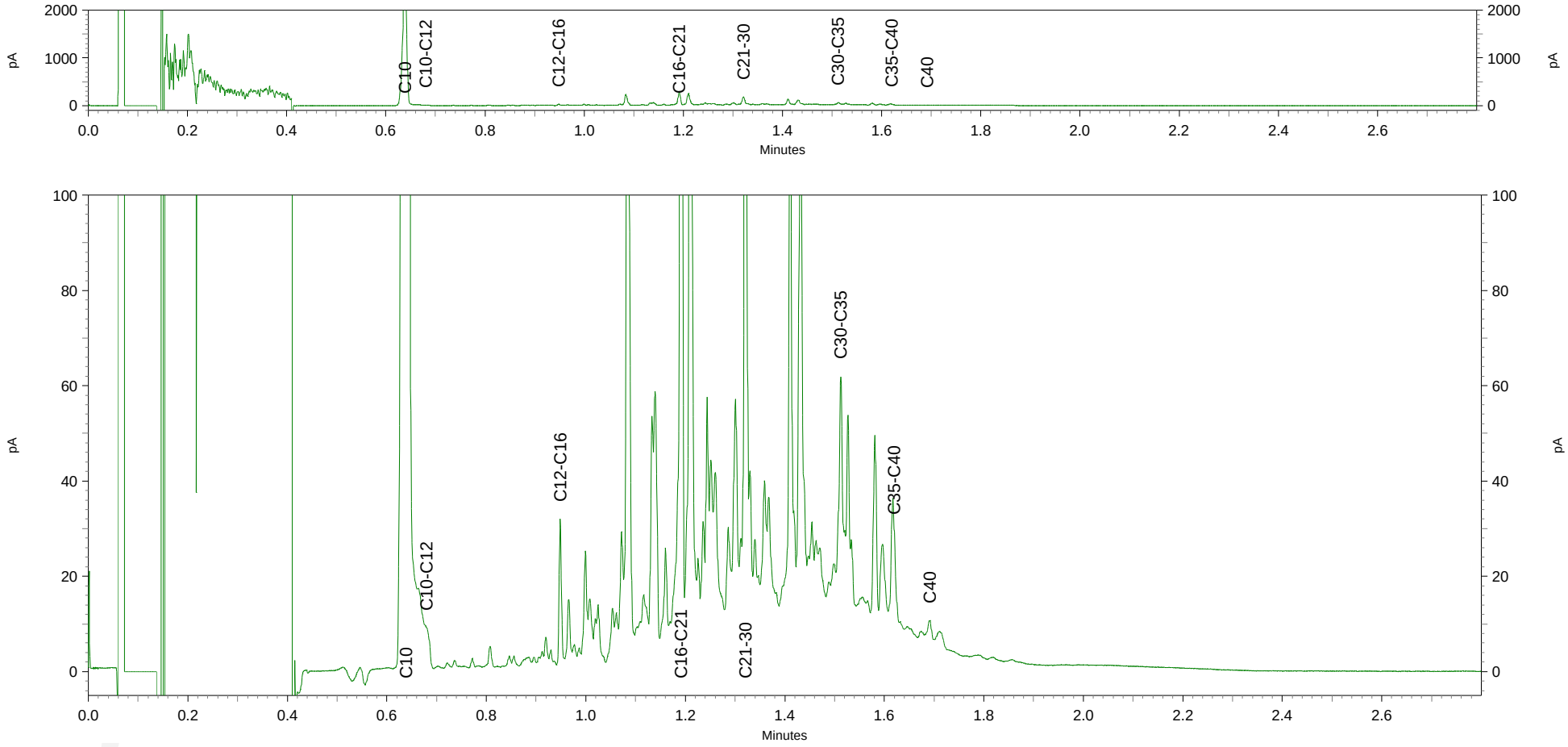

eurofins | — analytico®

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 14-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016067331/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	09-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016067331/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	09-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	14-Jun-2016/16:08
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1
	Voorbehandeling		
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses		
S	Droge stof	% (m/m)	89.4
S	Organische stof	% (m/m) ds	<0.7 [1)]
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	99.5
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen		
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070 [2)]
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.010
	Minerale olie		
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5.0
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	2020-8	08-Jun-2016	9063126

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Akkoord
Pr.coörd.
VA

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016067331/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9063126	2020	8	200	220	Y4099342	2020-8

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016067331/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016067331/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 15-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016067336/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	09-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016067336/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	09-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	15-Jun-2016/11:12
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2
	Voorbehandeling			
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses			
S	Droge stof	% (m/m)	94.4	87.3
S	Organische stof	% (m/m) ds	0.8 [1)]	1.9 [1)]
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	98.8	97.7
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen			
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070 [2)]	0.070 [2)]
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25	<0.25
S	Naftaleen	mg/kg ds	0.017	<0.010
	Minerale olie			
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	11	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	8.2	6.7
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	<35

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	2009-5	09-Jun-2016	9063148
2	2009-6	09-Jun-2016	9063149

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016067336/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9063148	2009	5	10	30	Y4099337	2009-5
9063149	2009	6	70	90	Y4099336	2009-6

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016067336/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016067336/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 23-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016069870/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	14-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016069870/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	16-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	23-Jun-2016/22:26
		Bijlage	A,B,C,D
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3
	Voorbehandeling				
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses				
S	Droge stof	% (m/m)	96.5	92.2	87.8
S	Organische stof	% (m/m) ds	<0.7	2.5	0.8
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	99.6	97.2	98.9
S	Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2.6	4.9	5.0
	Metalen				
S	Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	51	34
S	Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0.20	0.23	<0.20
S	Kobalt (Co)	mg/kg ds	3.4	3.6	3.5
S	Koper (Cu)	mg/kg ds	<5.0	24	6.8
S	Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0.050	0.15	<0.050
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5	<1.5
S	Nikkel (Ni)	mg/kg ds	7.3	6.4	6.2
S	Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	110	<10
S	Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	61	<20
	Minerale olie				
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11	17	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6.4	12	6.6
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	38	<35
	Chromatogram olie (GC)			Zie bijl.	
	Polychloorbifenylen, PCB				
S	PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 101	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	BG-1	08-Jun-2016	9071341
2	BG-2	08-Jun-2016	9071342
3	OG-1	09-Jun-2016	9071343

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016069870/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	16-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	23-Jun-2016/22:26
		Bijlage	A,B,C,D
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	2/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3
S	PCB 118	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 138	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 153	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 180	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.0049 1)	0.0049 1)	0.0049 1)
	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK				
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050
S	Fenanthreen	mg/kg ds	<0.050	0.51	<0.050
S	Anthraceen	mg/kg ds	<0.050	0.12	<0.050
S	Fluorantheen	mg/kg ds	<0.050	0.75	<0.050
S	Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0.050	0.30	<0.050
S	Chryseen	mg/kg ds	<0.050	0.27	<0.050
S	Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0.050	0.15	<0.050
S	Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0.050	0.25	<0.050
S	Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0.050	0.22	<0.050
S	Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0.050	0.20	<0.050
S	PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.35 1)	2.8	0.35 1)

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	BG-1	08-Jun-2016	9071341
2	BG-2	08-Jun-2016	9071342
3	OG-1	09-Jun-2016	9071343

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Akkoord
Pr.coörd.
VA

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016069870/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9071341	2021	1	8	35	0532698192	BG-1
9071341	2022	1	0	50	0533042817	
9071341	2029	1	8	40	0532979641	
9071341	2031	1	8	40	0532979649	
9071341	2032	1	8	40	0533042787	
9071341	2035	1	8	40	0533042816	
9071342	2024	1	0	50	0532979647	BG-2
9071342	2025	1	0	50	0533042825	
9071342	2026	1	0	50	0532979650	
9071342	2027	1	0	50	0532974218	
9071342	2030	1	0	50	0532979645	
9071342	2033	1	0	50	0533042603	
9071342	2034	1	8	20	0532698280	
9071343	2029	3	80	130	0533042606	OG-1
9071343	2031	3	70	120	0533042615	
9071343	2026	4	130	170	0532698290	
9071343	2029	4	130	180	0533042617	
9071343	2031	4	120	170	0533042608	
9071343	2028	5	100	150	0533042611	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016069870/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016069870/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Lutum (fractie < 2 µm)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK (10 VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (D) opmerkingen aangaande de monstername en conserveringstermijn 2016069870/1

Er zijn verschillen met de richtlijnen geconstateerd die de betrouwbaarheid van de resultaten van onderstaande monsters of analyses mogelijk hebben beinvloed.

Analyse	Monster nr.
De conserveringstermijn is voor de betreffende analyse overschreden.	
Minerale Olie (GC) (Voorbehandeling)	9071341
	9071342
	9071343

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9071342
Certificate no.: 2016069870
Sample description.: BG-2
V

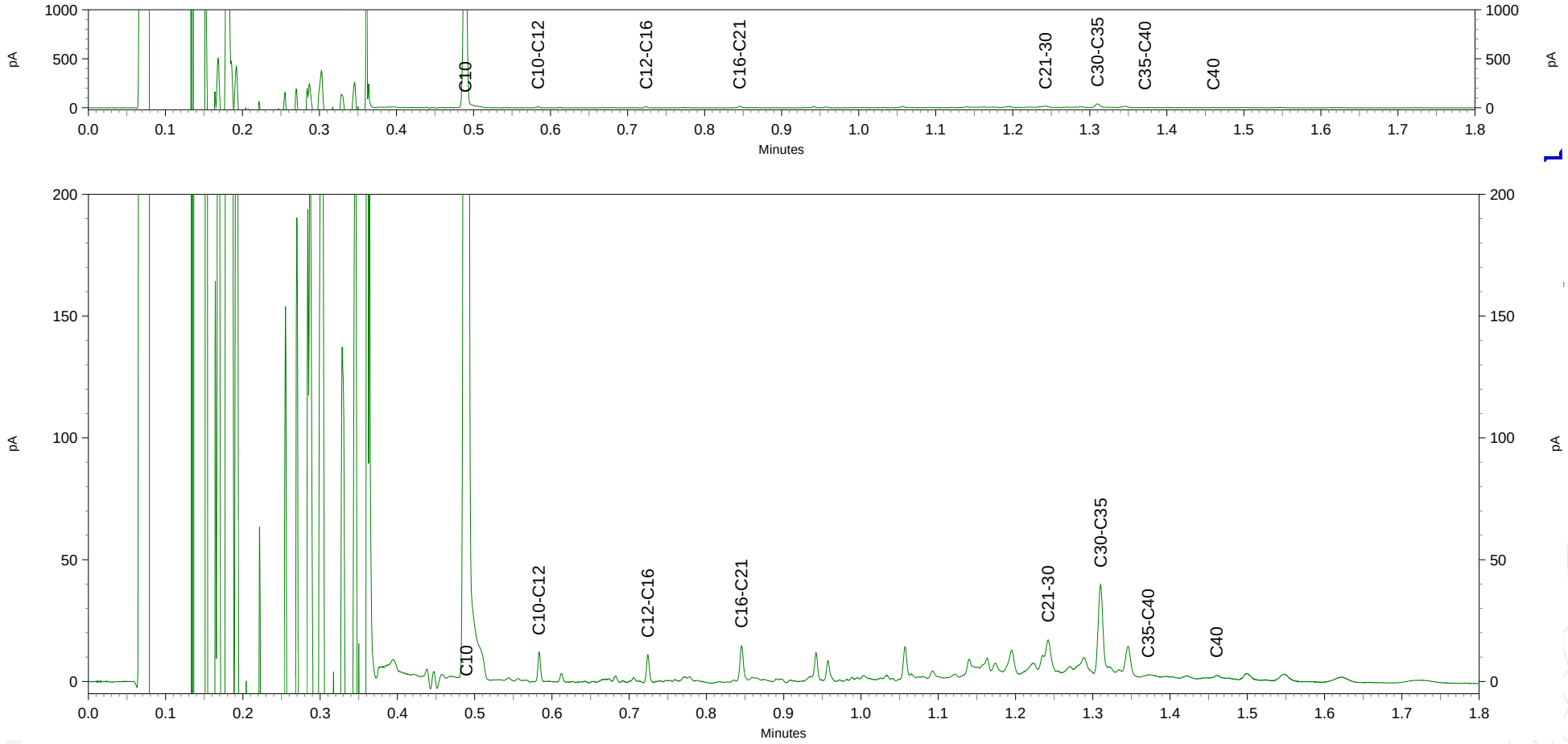

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 17-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016068984/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	14-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016068984/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	14-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	17-Jun-2016/16:23
		Bijlage	A,B,C,D
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	
	Voorbehandeling			
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	
	Bodemkundige analyses			
S	Droge stof	% (m/m)	88.9	
S	Organische stof	% (m/m) ds	1.2	1)
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	98.4	
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen			
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050	
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050	
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050	
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050	
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070	2)
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25	
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.010	
	Minerale olie			
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	33	
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	48	
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	45	
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	28	
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	12	
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	7.9	
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	170	
	Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.	

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	2028-8	10-Jun-2016	9068402

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Akkoord
Pr.coörd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016068984/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9068402	2028	8	60	80	Y3568902	2028-8

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016068984/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016068984/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (D) opmerkingen aangaande de monstername en conserveringstermijn 2016068984/1

Er zijn verschillen met de richtlijnen geconstateerd die de betrouwbaarheid van de resultaten van onderstaande monsters of analyses mogelijk hebben beinvloed.

Analyse	Monster nr.
De conserveringstermijn is voor de betreffende analyse overschreden.	
Vluchtige componenten (Voorbehandeling)	9068402

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9068402
Certificate no.: 2016068984
Sample description.: 2028-8
V

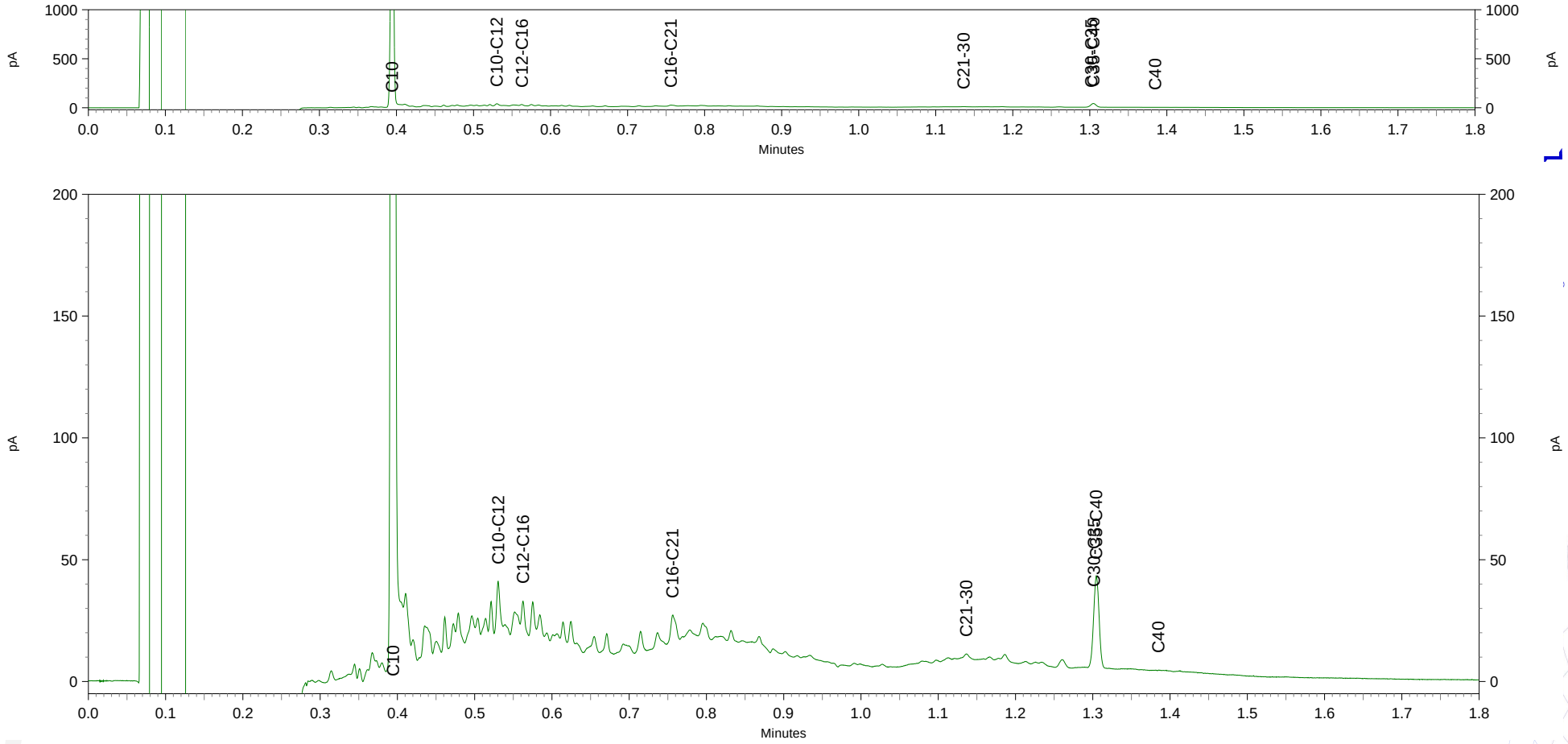

Greenhouse Advies
T.a.v. F. Egers
Huismanstraat 6
6851 GT HUISSEN

Analysecertificaat

Datum: 20-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016069025/1
Uw project/verslagnummer	ENV00916
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	14-Jun-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ENV00916	Certificaatnummer/Versie	2016069025/1
Uw projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem	Startdatum	14-Jun-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	20-Jun-2016/15:18
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	E. de Graaf	Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond / sediment		

	Analyse	Eenheid	1	2
	Bodemkundige analyses			
Q	Droge stof (extern)	% (m/m)	91.9	95.9
	Uitbesteed onderzoek			
	In behandeling genomen hoeveelheid	kg	19.9	10.3
	Asbest fractie 0,5-1mm	mg	0.0	0.0
	Asbest fractie 1-2mm	mg	0.0	0.0
	Asbest fractie 2-4mm	mg	0.0	0.0
	Asbest fractie 4-8mm	mg	0.0	0.0
	Asbest fractie 8-16mm	mg	0.0	0.0
	Asbest fractie >16mm	mg	0.0	0.0
	Asbest (som)	mg	<14.2	<14.5
	Gemeten Asbestconcentratie	mg/kg ds	<0.8	<1.6
Q	Asbest in grond (gewogen NEN 5707)	mg/kg ds	<0.8	<1.6
	Gemeten concentratie Chrysotiel	mg/kg ds	<0.8	<1.6
	Gemeten concentratie Amfibool	mg/kg ds	0.0 [1)]	0.0 [1)]
	Totaal asbest hechtgebonden	mg/kg ds	0.0	0.0
	Totaal asbest niet hechtgebonden	mg/kg ds	0.0	0.0

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	ASB-1	10-Jun-2016	9068515
2	ASB-2	09-Jun-2016	9068516

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

CP
TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016069025/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9068515	mm05	1	0	1	AM14032854	ASB-1
9068515	mm06	1	0	1	AM14032664	
9068516	mm01	1	0	1	AM14032685	ASB-2

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016069025/1

Opmerking 1)

Deze bepaling is uitbesteed bij L086.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016069025/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Droge stof (extern)	P0902	Extern	Externe methode
Asbest grond 0 - 10 kg (uitbesteed)	P0902	Microscopie	Cf NEN 5707 (2003)

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage 5: Toetsingsresultaten grondmonsters

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067044
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	14-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,8						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	89,4	89,40					
Organische stof	% (m/m) ds	0,8	0,8000					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,8						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	12						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	16						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	9,8						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	5,5						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	52	260	*	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9062191	2000-1-8

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	07-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016066420
Startdatum	08-06-2016
Rapportagedatum	13-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	94,2	94,20					
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,8						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9060442	2001-12

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	07-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016066420
Startdatum	08-06-2016
Rapportagedatum	13-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	88,6	88,60					
Organische stof	% (m/m) ds	0,7	0,7000					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,9						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	5,7						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9060443	2006-11

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	07-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016066420
Startdatum	08-06-2016
Rapportagedatum	13-06-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	83,2	83,20					
Organische stof	% (m/m) ds	1	1					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,6						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	7,1						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9060444	2007-4

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	09-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067336
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,8						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	94,4	94,40					
Organische stof	% (m/m) ds	0,8	0,8000					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,8						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	0,017	0,0170	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	8,2						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9063148	2009-5

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	09-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067336
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	87,3	87,30					
Organische stof	% (m/m) ds	1,9	1,900					
Gloeirest	% (m/m) ds	97,7						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6,7						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9063149	2009-6

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	10-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016068984
Startdatum	14-06-2016
Rapportagedatum	17-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1,2						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	88,9	88,90					
Organische stof	% (m/m) ds	1,2	1,200					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,4						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	33						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	48						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	45						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	28						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	12						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	7,9						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	170	850	*	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9068402	2028-8

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016069870
Startdatum	16-06-2016
Rapportagedatum	23-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2,6						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	96,5	96,5					
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,6						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2,6	2,600					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	50,47		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2388	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	3,4	11,22	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7,095	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0498	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	7,3	20,28	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	10,90	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	32,24	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6,4						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PA								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0,3500	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9071341	BG-1

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016069870
Startdatum	16-06-2016
Rapportagedatum	23-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		2,5						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		4,9						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	92,2	92,20					
Organische stof	% (m/m) ds	2,5	2,5					
Gloeirest	% (m/m) ds	97,2						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	4,9	4,900					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	51	145,0		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	0,23	0,3709	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	3,6	9,609	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	24	44,44	*	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	0,15	0,2051	*	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	6,4	15,03	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	110	162,9	*	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	61	124,8	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	17						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	12						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	38	152	-	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0028					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0196	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PA								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,51	0,5100					
Anthraceen	mg/kg ds	0,12	0,1200					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,75	0,75					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,3	0,3000					
Chryseen	mg/kg ds	0,27	0,2700					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,15	0,1500					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,25	0,25					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,22	0,2200					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,2	0,2000					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	2,8	2,805	*	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9071342	BG-2

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016069870
Startdatum	16-06-2016
Rapportagedatum	23-06-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,8						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		5						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	87,8	87,80					
Organische stof	% (m/m) ds	0,8	0,8000					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	5	5					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	34	95,82		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2304	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	3,5	9,265	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	6,8	12,75	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0479	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	6,2	14,47	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	10,44	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	28,82	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6,6						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PA								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0,3500	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9071343	OG-1

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067047
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	92,7	92,70					
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,1						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	7,5						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	55						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	62						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	20						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	150	750	*	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9062196	2015-13

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067047
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	86,6	86,60					
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,1						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9062197	2015-14

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067331
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	14-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	89,4	89,40					
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,5						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9063126	2020-8

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067044
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	14-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,8							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	89,4	89.40						
Organische stof	% (m/m) ds	0,8	0.8000						
Gloeirest	% (m/m) ds	98,8							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	12							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	16							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	9,8							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	5,5							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	52	260	Industrie	35	190	190	500	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.							

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9062191	2000-1-8

Eindoordeel: Klasse industrie

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	07-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016066420
Startdatum	08-06-2016
Rapportagedatum	13-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,7							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	94,2	94.20						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0.4900						
Gloeirest	% (m/m) ds	99,8							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9060442	2001-12

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	07-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016066420
Startdatum	08-06-2016
Rapportagedatum	13-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,7							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	88,6	88.60						
Organische stof	% (m/m) ds	0,7	0.7000						
Gloeirest	% (m/m) ds	98,9							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	5,7							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9060443	2006-11

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	07-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016066420
Startdatum	08-06-2016
Rapportagedatum	13-06-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		1							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	83,2	83.20						
Organische stof	% (m/m) ds	1	1						
Gloeirest	% (m/m) ds	98,6							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	7,1							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9060444	2007-4

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	09-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067336
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,8							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	94,4	94.40						
Organische stof	% (m/m) ds	0,8	0.8000						
Gloeirest	% (m/m) ds	98,8							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	0,017	0.0170	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	8,2							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9063148	2009-5

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	09-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067336
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		1,9							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	87,3	87.30						
Organische stof	% (m/m) ds	1,9	1.900						
Gloeirest	% (m/m) ds	97,7							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6,7							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9063149	2009-6

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	10-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016068984
Startdatum	14-06-2016
Rapportagedatum	17-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		1,2							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	88,9	88.90						
Organische stof	% (m/m) ds	1,2	1.200						
Gloeirest	% (m/m) ds	98,4							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	33							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	48							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	45							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	28							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	12							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	7,9							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	170	850	Niet toepasbaar	35	190	190	500	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.							

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9068402	2028-8

Eindoordeel: Niet Toepasbaar > industrie

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016069870
Startdatum	16-06-2016
Rapportagedatum	23-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,7							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2,6							
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	96,5	96.5						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0.4900						
Gloeirest	% (m/m) ds	99,6							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2,6	2.600						
Metalen									
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	50.47						
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0.2388	<=AW	0,2	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	3,4	11.22	<=AW	3	15	35	190	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7.095	<=AW	5	40	54	190	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0.0498	<=AW	0,05	0,15	0,83	4,8	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1.050	<=AW	1,5	1,5	88	190	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	7,3	20.28	<=AW	4	35		100	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	10.90	<=AW	10	50	210	530	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	32.24	<=AW	20	140	200	720	720
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6,4							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000
Polychloorbifenylen, PCB									
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0.0245	<=AW	0,0049	0,02	0,04	0,5	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PA									
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0.3500	<=AW	0,35	1,5	6,8	40	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9071341	BG-1

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016069870
Startdatum	16-06-2016
Rapportagedatum	23-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		2,5							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		4,9							
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	92,2	92.20						
Organische stof	% (m/m) ds	2,5	2.5						
Gloeirest	% (m/m) ds	97,2							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	4,9	4.900						
Metalen									
Barium (Ba)	mg/kg ds	51	145.0						
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	0,23	0.3709	<=AW	0,2	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	3,6	9.609	<=AW	3	15	35	190	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	24	44.44	Wonen	5	40	54	190	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	0,15	0.2051	Wonen	0,05	0,15	0,83	4,8	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1.050	<=AW	1,5	1,5	88	190	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	6,4	15.03	<=AW	4	35		100	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	110	162.9	Wonen	10	50	210	530	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	61	124.8	<=AW	20	140	200	720	720
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	17							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	12							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	38	152	<=AW	35	190	190	500	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.							
Polychloorbifenylen, PCB									
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0.0028						
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0.0196	<=AW	0,0049	0,02	0,04	0,5	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PA									
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Fenanthreen	mg/kg ds	0,51	0.5100						
Anthraceen	mg/kg ds	0,12	0.1200						
Fluorantheen	mg/kg ds	0,75	0.75						
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,3	0.3000						
Chryseen	mg/kg ds	0,27	0.2700						
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,15	0.1500						
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,25	0.25						
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,22	0.2200						
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,2	0.2000						
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	2,8	2.805	Wonen	0,35	1,5	6,8	40	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9071342	BG-2

Eindoordeel: Klasse wonen

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016069870
Startdatum	16-06-2016
Rapportagedatum	23-06-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,8							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		5							
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	87,8	87.80						
Organische stof	% (m/m) ds	0,8	0.8000						
Gloeirest	% (m/m) ds	98,9							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	5	5						
Metalen									
Barium (Ba)	mg/kg ds	34	95.82						
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0.2304	<=AW	0,2	0,6	1,2	4,3	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	3,5	9.265	<=AW	3	15	35	190	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	6,8	12.75	<=AW	5	40	54	190	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0.0479	<=AW	0,05	0,15	0,83	4,8	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1.050	<=AW	1,5	1,5	88	190	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	6,2	14.47	<=AW	4	35		100	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	10.44	<=AW	10	50	210	530	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	28.82	<=AW	20	140	200	720	720
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6,6							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000
Polychloorbifenylen, PCB									
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0.0035						
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0.0245	<=AW	0,0049	0,02	0,04	0,5	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PA									
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0.0350						
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0.3500	<=AW	0,35	1,5	6,8	40	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9071343	OG-1

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067047
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,7							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	92,7	92.70						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0.4900						
Gloeirest	% (m/m) ds	99,1							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	7,5							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	55							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	62							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	20							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	150	750	Niet toepasbaar	35	190	190	500	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.							

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9062196	2015-13

Eindoordeel: Niet Toepasbaar > industrie

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067047
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	15-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,7							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	86,6	86.60						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0.4900						
Gloeirest	% (m/m) ds	99,1							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9062197	2015-14

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T1 Beoordeling kwaliteit van grond en bagger bij toepassing op of in de la

Projectnummer	ENV00916
Projectnaam	Utrechtseweg 282 Arnhem
Ordernummer	
Datum monstername	08-06-2016
Monsternemer	E. de Graaf
Certificaatnummer	2016067331
Startdatum	09-06-2016
Rapportagedatum	14-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG Eis	AW	Wonen	Industrie	IW
Bodemtype correctie									
Organische stof		0,7							
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25		#					
Voorbehandeling									
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd							
Bodemkundige analyses									
Droge stof	% (m/m)	89,4	89.40						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0.4900						
Gloeirest	% (m/m) ds	99,5							
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen									
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0.1750	<=AW	0,05	0,2	0,2	1,25	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0.1750						
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0.3500	<=AW	0,1	0,45	0,45	1,25	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0.1750						
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0.0070	<=AW					
Minerale olie									
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0							
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11							
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0							
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0							
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122.5	<=AW	35	190	190	500	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9063126	2020-8

Eindoordeel: Altijd toepasbaar

Gebruikte afkortingen

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
AW	Achtergrondwaarde
<= AW	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
RG Eis	Vereiste rapportagegrens
IW	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

Bijlage 6: Fotos’s

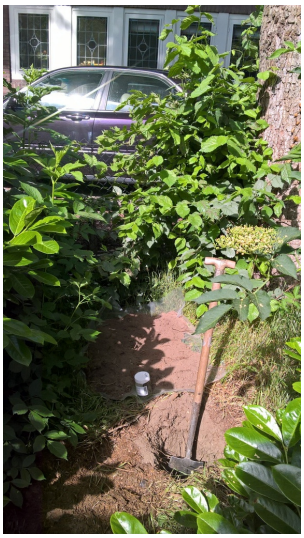

UTRECHTSEWEG 284 01.10.98

objectno. : 2.
bouwjaar : ± 1910-1915
bouwstijl : Oriëntaalse en Um-1800 elementen
architect :

motivering:
Object van belang voor de gemeente Arnhem wegens zijn architectonische en situeringswaarde.

toelichting:
Opvallende kleine villa, omstreeks 1910-1915 gebouwd voor de geneesheer direkteur van het nabijgelegen Elizabethsgasthuis. De bouw gebeurde in opdracht van het ziekenhuis.
De villa werd gebouwd in een zeldzame, curieuze bouwstijl, die een mengvorm vertoont van op de oude Duitse bouwkunst geïnspireerde Um-1800 stijl (opzet, mansardedak, dakbedekking, kapellen, venstervormen) en diverse oriëntaalse elementen, zoals de tulpzuilen en de ingezwenkte dakschilden van het mansardedak, die aan een pagode doen denken. Andere voorbeelden van deze bouwstijl zijn in de gemeente Arnhem niet voorhanden.
In 1932 werd tegen de linker zijgevel een bakstenen serre gebouwd.
Het pand verkeerde tot voor kort in zeer deplorabele staat en is door de huidige eigenaar thans grotendeels hersteld. Hierbij is de oorspronkelijke detaillering van ramen, luiken en andere elementen aangehouden en gereconstrueerd. Dit heeft het pand weer een gaaf uiterlijk gegeven.
De schuur in de achtertuin is gelijktijdig met de villa in aangepaste stijl gebouwd.
Het pand bezit vanwege zijn unieke verschijningsvorm niet alleen architectonische waarde, maar is daarmee ook van belang voor het straatbeeld van de Utrechtseweg. De forse groenelementen (naaldhout aan de linker zijde, fors loofhout in de achtertuin) herinneren aan de oude tuinaanleg. De voortuin is helaas gewijzigd tot parkeerplaats ten behoeve van het autobedrijf (Utrechtseweg 282).

Beschrijving: (20-05-1994)
Het pand is gelegen aan de noordelijke zijde van de Utrechtseweg en bezit een samengestelde, kruisvormige plattegrond, één bouwlaag en een fors gecompliceerd omlopend mansardedak met licht ingezwenkte dakschilden, gedekt met leien in Maaslandse dekking. Het dak bezit rondom een overstek met gebogen houten onderzijde en zinken goten. De drie traveeën brede voorgevel bezit een brede middenrisaliet, eveneens bekroond door een mansardedak. Aan de achterzijde bevindt zich tegen de noordwestelijke oksel van het kruisvormige gebouw een risalerende achterbouw met mansardedak. Tegen de westelijke gevel hiervan sluit een smalle uitbouw met balkon aan. Tegen de linker zijgevel is in 1932 een rechthoekige bakstenen serre met balkonterras geplaatst. De dakvlakken van het mansardedak zijn voorzien van grote dakkapellen met platte daken, geprofileerde gootlijsten, met leien beklede wangen en dubbele draairamen met eenvoudig glas-in-lood.

vervolgblad 1: beschrijving Utrechtseweg 284

Het voorschild boven de middenrisaliet van de voorgevel bezit een bredere dakkapel met een dubbel draairaam, aan weerszijden geflankeerd door enkelruits ramen, alles met eenvoudig glas-in-lood. Op de nok van het dak bevinden zich twee oorspronkelijke bakstenen schoorstenen, welke naar boven toe taps toelopen.
De gevels zijn gemetseld in baksteen in staand verband en voorzien van een bakstenen plint, dat afsluit met een ½-steens rollaag. Op de gevelhoeken bezit deze rollaag rode zandstenen blokjes.
De voorgevel aan de Utrechtseweg bezit in de middenrisaliet een opvallende tuindeurpartij, geplaatst onder een zware gepleisterde lateibalk met ijzeren gedecoreerd beslag op de hoeken. In het midden van de ingangspartij bevindt zich een dubbele enkelruits deur met enkelruits bovenlicht met eenvoudig glas-in-lood, aan weerszijden geflankeerd door een houten zuil met opmerkelijk tulpvormig kapiteel en voorts een enkelruits raam met dito bovenlicht met eenvoudig glas-in-lood. De basementen van de zuilen, de neuten en onderdorpels zijn uitgevoerd in rode Wesersteen. Het muurwerk aan weerszijden van deze ingangspartij is voorzien van drie verticale tweezijdig uitgemetselde stroken siermetselwerk. Het terras sluit aan weerszijden af met gemetselde muurtjes met rollagen. In de smalle zijgevels van de risaliet bevinden zich vensters met bakstenen lekdorpels, strekken, ongeprofileerde kozijnen en enkelruits ramen met bovenlichten, waarin eenvoudig glas-in-lood. Voorts houten paneelluiken.
De traveeën aan weerszijden van de middenrisaliet bezitten een venster met 2-steens strek, bakstenen lekdorpel, ongeprofileerd kozijn, dubbel enkelruits draairaam en een enkelruits bovenlicht met eenvoudig glas-in-lood. De vensters bezitten houten paneelluiken.
In de rechter zijgevel bevindt zich eenzelfde venster als in de voorgevel.
Tegen de linker zijgevel is in 1932 een bakstenen serre gebouwd, gemetseld in staandverband en aan de bovenzijde afsluitend met een forse bakstenen balustrade met eenvoudige smeedijzeren hekwerken. Het balkon is toegankelijk via een dakkapel met enkelruits balkondeur. De serre bezit in de naar de Utrechtseweg gerichte gevel een tot het grondniveau reikend kozijn met 15-ruits raam, houten paneelluiken en een halfrond bovenlicht met spaakvormige roedenverdeling en een verblendstenen steens rondboog. In de zijgevel van de serre bevindt zich een breed venster met 32-ruits raam. In de achtergevel een ingang met hardstenen neuten en onderdorpel, 12-ruits deur en een halrond bovenlicht met spaakvormige roedenverdeling en verblendstenen steens rondboog. Tegen het linker deel van de linker zijgevel bevindt zich een smalle uitbouw met plat dak en blinde balustrade. In het dakschild bevindt zich hier een dakkapel met enkelruits deur. Rechts in deze uitbouw bevindt zich een venster met bakstenen lekdorpel, 2-steens strek, on-geprofileerd kozijn, een enkelruits raam met bovenlicht en houten paneelluiken.

vervolgblad 2: beschrijving Utrechtseweg 284

De achtergevel is wat betreft het gedeelte uiterst links ge-heel blind uitgevoerd. In het risalerende middendeel bevinden zich links drie smalle vensters met rollagen aan onder- en bo-venzijde, enkelruits raampjes met eenvoudig glas-in-lood en een diefijzer. Rechts hiervan bevindt zich een zeer licht vooruitspringend geveldeel, waarin de hoofdingang van het pand. Deze bezit een vernieuwde deur met enkelruits bovenlicht met eenvoudig glas-in-lood. Boven de ingang een luifel op eenvoudige ijzeren steunen, aangebracht op verticale tweezijdig uitgemetselde stroken siermetselwerk aan weerszijden van de ingang. Geheel rechts nog een smal venstertje van hetzelfde type als links. In het uitspringende linker zijgeveltje van dit bouwdeel bevinden zich twee smalle vensters met rollagen aan de onder- en bovenzijde en enkelruits ramen met glas-in-lood. Het risalerende bouwdeel uiterst rechts bezit in de achtergevel een venster met strek, bakstenen lekdorpel, ongeprofileerd kozijn, stolpraam en enkelruits bovenlicht met eenvoudig glas-in-lood en houten paneelluiken. Rechts hiervan bevindt zich een ingang met enkelruits deur. In het uitspringende linker zijgeveltje van dit bouwdeel bevindt zich een venster met en-kelruits raam met bovenlicht en houten luiken.

In het inwendige bleven diverse oorspronkelijke elementen be-waard: trappenhuis met oorspronkelijke leuningen en spijlen met klaver-viermotieven; in de hal een oorspronkelijke schouw met tegels in verticale stroken en een boezem met aan weerszijden pilasters met canelures en ovale motieven; nog enkele oorspronkelijke binnendeurkozijnen en binnendeuren met panelen; de deurkozijnen sluiten aan de bovenzijde af met kroonlijsten; voorts marmeren drempels en plinten in de hal.

De vroegere voortuin is thans geheel bestraat en gewijzigd tot parkeerruimte voor het garagebedrijf, dat in het belendende pand rechts is gevestigd.

In de grote achtertuin bevindt zich een rechthoekig schuur met een overeenkomstig mansardedak als de villa. De dakbedekking is vernieuwd, de oorspronkelijke schoorsteen (vergelijkbaar met de schoorstenen op het dak van de villa) recentelijk beschadigd. Op de dakschilden dakkapellen met dubbele draairamen met eenvoudig glas-in-lood (vergelijk villa). De gevels zijn gemetseld in baksteen in halfsteens verband en voorzien van een plint met rollaag. In de naar de tuin gerichte hoofdgevel (oostzijde) bevindt zich in het midden een rondboogingang met hardstenen neuten en onderdorpel en een rondboogvormige paneeldeur. Aan weerszijden van de ingang bevindt zich een rechthoekig venster met rollaag aan de bovenzijde, bakstenen lekdorpel en een dubbel enkelruits draairaam. De rechter zijgevel (noordzijde) bezit in de middenas een rechthoekige uitbouw, waartegen zich oorspronkelijk een grote houten trap bevond. Hiermee was de deur in de dakkapel (toegang zolderverdieping) bereikbaar. Geheel links in deze gevel een klein venster met enkelruits raam. De linker zijgevel (zuidzijde) is blind uitgevoerd.

vervolgblad 3: beschrijving Utrechtseweg 284

Achter in de tuin bevindt zich een aantal forse oude bomen (voornamelijk loofhout), waaronder paardekastanjes en een esdoorn. De tuin wordt aan de linker (westelijke) zijde afgesloten door een reeks zeer forse naaldbomen.

Procesdocument versterking wijkeconomie en herontwikkeling terrein Utrechtseweg

De Gemeenteraad van Arnhem heeft medio 2013 projectontwikkelaar Arthur Armstrong voor wat betreft de planvorming voor het terrein aan de Utrechtseweg terug verwezen naar de wijk. Er diende (meer) draagvlak te komen voor het plan. De verantwoordelijkheid hiervoor werd gelegd bij de ontwikkelaar. Pas na dit traject zouden de uitkomsten hiervan bij de gemeente kunnen worden neergelegd, opdat deze eventueel een nieuw standpunt zou kunnen innemen. Daarop heeft Arthur Armstrong gekozen voor een heel andere opzet van het project:

1. Het proces diende met grote zorgvuldigheid met de wijk te worden opgebouwd;
2. De insteek is versterking van de wijkeconomie met als trekker een wijksupermarkt.

Dit procesdocument geeft de hoofdlijn van het project weer zoals die is geweest in de periode vanaf medio 2013 tot april 2014 en bestaat uit 4 delen:

1. Procesbeschrijving, gang van zaken
2. Procesinhoud: Wijkeconomie
3. Procesresultaten
4. Proceslijn

<u>Procesbeschrijving, gang van zaken</u>

Het proces om de wijkeconomie te versterken is van meet af aan opgezet in overleg met de wijk, zonder de gemeente er direct bij te betrekken. Het projectteam heeft daartoe een aanpak opgesteld die is voorgelegd aan het Wijkteam Arnhem-West en de Buurtvereniging Hoogstede-Klingelbeek. Kern van de aanpak, en meteen ook het startpunt van het proces, was het formeren van een klankbordgroep en het zoeken naar mensen om in een klankbordgroep plaats te nemen. Een zorgvuldige bemensing is nagestreefd waarbij gelet werd op kwaliteiten van de personen, hun onafhankelijkheid en een goede spreiding over de buurt. Bovendien diende ook de aanwezige wijkeconomie (o.a. de winkeliers) vertegenwoordigd te zijn. Aan het wijkplatform en de buurtvereniging is gevraagd vertegenwoordigers voor te dragen. In de directe omgeving van de te ontwikkelen locatie aan de Utrechtseweg zijn uitnodigingen in de bus gedaan om ook deel te nemen aan de klankbordgroep (‘directe schil’, Hulkesteinseflat en winkeliers). Met de kandidaten is gesproken over de werkwijze, zowel de inhoudelijke opgave als de manier van werken. In de bijlage van dit document zijn bijgevoegd:

- Bijlage 1 Klankbordgroep Terrein Utrechtseweg 280-284
- Bijlage 2 Uitnodigingsbrief
- Bijlage 3 Leden Klankbordgroep Utrechtseweg

Rob Klingen (opbouwwerker namens Rijnstad) is in overleg met de klankbordgroep gevraagd als onafhankelijk technisch voorzitter de vergaderingen te leiden.
De verslaglegging van de klankbordgroepvergaderingen werd verricht door Lineke Los.

Na een aftrapbijeenkomst waarin vooral het accent lag op het begrip wijkeconomie, is er veel overleg gevoerd met de klankbordgroep over alle overige aspecten. In oktober heeft een gedeelte van de Klankbordgroep het terrein bezichtigd. Daarnaast werden in totaal tussen september 2013 en maart 2014 zes vergaderingen en twee workshoprondes belegd. De workshops waren ingedeeld naar de thema’s:

- Wijkeconomie, werkgelegenheid en samenwerking;
- Verkeer, parkeren en overlast;
- Stedenbouw, architectuur en inpassing.

De leden van de Klankbordgroep hadden zich verdeeld over de diverse workshops. Aan de workshops hebben ook andere betrokken partijen uit de wijk deelgenomen, zoals ’t Huukske, Westkracht13!, de

wijkagent en leden van de Werkgroep Verkeer. Ook de Hoogvliet was als beoogd exploitant van de supermarkt bij de workshops aanwezig om haar toekomstvisie aan te geven.

De uitkomsten van de workshops zijn met elkaar gedeeld en verwoord in drie deelprogramma's van wensen. Deze zijn beschreven in aparte documenten. De belangrijkste delen hiervan zijn in de procesresultaten benoemd (deel 3 van dit stuk). De vraag stond hierbij centraal of de wensen uit de deelprogramma's met elkaar verenigbaar zijn of niet. Hoewel bij de procesgang was afgesproken dat de gemeente zich vooralsnog afzijdig zou houden, werd de expertise van de gemeente tijdens de workshops bij een aantal aspecten (vooral verkeer) gemist.

Een aantal leden van de klankbordgroep heeft vooraf en na afloop te kennen gegeven dat zij graag aan alle workshops hadden willen deelnemen. Hierop is er met betrekking tot stedenbouw, architectuur en inpassing nog een extra plenaire sessie met een onafhankelijk, deskundige procesleider (Ir Peter Koelewijn) ingelast. Dit om nog eens extra te kijken naar de mogelijkheden die het terrein zelf biedt.

Een deel van de klankbordgroep heeft op 26 maart 2014 een bezoek gebracht aan twee min of meer vergelijkbare supermarkten van Hoogvliet in Gouda en Zoetermeer om zich op de hoogte te stellen van eventueel optredende problematiek en de relatie van de supermarkt met de overige winkels in die gebieden alsook de wijze van bedrijfsvoering en personeelsbeleid.

Het hart van de communicatie heeft steeds gelegen bij het overleg met de klankbordgroep. Daarnaast zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd om met de hele wijk te communiceren (7 november 2013 en 20 maart 2014). Om bewoners en andere geïnteresseerden hierop voor te bereiden zijn twee nieuwsbrieven in de hele wijk verspreid. De inhoud van de nieuwsbrieven is gebaseerd op hetgeen tijdens klankbordgroepvergaderingen besproken is.

Het contact met de gemeente is onderhouden door de raad regelmatig te informeren over de stand van zaken en via overleg met de wijkregisseurs (Wendy Beukhof en Chris Zeevenhooven). Uitgangspunt was immers dat de ontwikkelaar eerst zelf met de wijk in gesprek zou gaan. De rol van de gemeente was daarom beperkt.

<u>Procesinhoud: Wijkeconomie</u>
Wijkeconomie is belangrijk voor het functioneren van een gezonde wijk. De wijkeconomie in Lombok verandert. Het aantal bedrijven in en langs de Oranjestraat (winkels en horeca) loopt langzaam maar zeker terug. De buurtsuper sluit over enkele jaren haar deuren. Daarentegen neemt het aantal bedrijfjes in de wijk juist toe. Er is een groot netwerk van zzp-ers, webwinkels etc., verenigd in Westkracht 13! , dat zoekt naar samenwerking. Deze bedrijfjes hebben een hoogwaardig karakter. Het project van de wijkeconomie diende zodanig van opzet te zijn dat een bijdrage wordt geleverd aan de versterking van de zichtbare wijkeconomie enerzijds en samenwerking van deze ondernemingen (winkels en horeca) zou ontstaan met de overige bedrijvigheid verspreid in de hele wijk (de onzichtbare economie). Dit opdat met het projectresultaat beide delen van de wijkeconomie daar profijt van krijgen. Van meet af aan is ingezet op het verkrijgen van zoveel mogelijk contacten met alle partijen die betrokken zijn bij wijkeconomie, op de eerste plaats door het voeren van gesprekken. De uitkomsten hiervan zijn ingebracht in de planvorming.

Zoals blijkt uit de uitnodiging om deel te nemen (zie bijlage 2), hebben bij de start twee uitgangspunten voorop gestaan: de locatie aan de Utrechtseweg en de komst van een wijksupermarkt als trekker. Alle andere mogelijke aspecten konden vrij en transparant worden ingebracht.

Het begrip wijksupermarkt is, vanwege de vele onduidelijkheden, vaak aan de orde gesteld. Een wijksupermarkt heeft een functie voor een hele wijk, in dit geval Hoogstede-Klingelbeek, Lombok en

Heijenoord (totaal 5300 inwoners). De mensen uit deze wijk moeten hier in principe al hun boodschappen kunnen doen tegen aantrekkelijke prijzen en daarom bestaat het assortiment uit 20.000 – 30.000 artikelen. Afhankelijk van de formule betreft het winkel met een oppervlak tussen 1200 en 1600 m² WVO (1500 – 2000 m² BVO). Een buurtsuper heeft een functie voor een buurt (ca. 2500 inwoners). Het assortiment is beperkt tot een paar duizend artikelen. De prijs is meestal wat hoger en de consument doet er vaak de 'vergeten boodschap'. De omvang is afhankelijk van de formule maar 300 – 600 m² WVO (500 – 900 m² BVO).

Procesresultaten[1]

1. Er is brede overeenstemming over een plan voor een bovengrondse supermarkt met een parkeerkelder., te ontsluiten vanaf de Utrechtseweg.
2. Met Woningcorporatie Volkshuisvesting is afgetast of woningbouw een optie is voor de betreffende locatie aan de Utrechtseweg. Volkshuisvesting ziet geen noodzaak hier te komen tot een toevoeging op het woningprogramma van Arnhem West, maar eventueel kan er aanvullend op een ander programma gedacht worden aan enkele appartementen.
3. De huidige Spar-buurtsuper zit aan zijn maat (ca. 300 m² wvo en 500 m² bvo). Er is geen toekomst voor dit type bedrijf op de locatie aan de Oranjestraat en ook niet elders in de straat. Als de winkel over een paar jaar sluit, dan is er voor de directe omgeving geen supermarkt/voedsel distributiekanaal beschikbaar voor een gebied van ongeveer 4000-5000 inwoners.
4. De wijkeconomie heeft in al haar aspecten centraal gestaan. Het begrip wijkeconomie is toegelicht en de beleidsstukken van de gemeente dienaangaande zijn aan de orde gesteld, Hierbij is veel tijd besteed aan de discussie over de omvang van de supermarkt. Duidelijk is dat iedereen in het gebied de wenselijkheid van de komst van een supermarkt op locatie aan de Utrechtseweg onderschrijft. Het verschil van mening betreft de omvang. Er is uiteengezet dat om voldoende trekkracht te genereren en de concurrentie met de supermarkten in de omgeving ook in de toekomst te kunnen weerstaan (AH Oosterbeek 1500m² WVO², AH Van Lawick van Pabstraat 1200 m² WVO en Jumbo Amsterdamseweg 1163 m² WVO) een omvang van ca. 1400 m² WVO (1500-1800 m² BVO) noodzakelijk is. Schaalvergroting bij supermarkten is al jaren waarneembaar[2]. Een dergelijke supermarkt kan goed functioneren op het draagvlak in Arnhem West (in Lombok-Heijenoord en Hoogstede-Klingelbeek wonen ruim 5300 mensen) en de betreffende locatie aan de Utrechtseweg (doorgaande route met woon-werkverkeer), vooral ook omdat het een prijsagressieve supermarkt is[3]. Omwonenden hebben daarentegen te kennen gegeven dat zij een omvang van 900 m² BVO groot genoeg vinden.
   Een wijksupermarkt biedt werkgelegenheid aan ongeveer 50 fte. Afgesproken is dat indien de planvorming wordt gerealiseerd, alle werknemers van de Spar in dienst treden bij Hoogvliet. De insteek is dat nieuwe werkgelegenheid bij de supermarkt Hoogvliet zoveel mogelijk ten goede komt aan de wijk.
5. Er is een verbinding gelegd tussen de (winkels en bedrijven van) de Oranjestraat en het plangebied. De toegang voor fietsers en voetgangers vindt plaats door de entree van de supermarkt aan de oostzijde van het plangebied te leggen.
6. Hoogvliet is als beoogde participant bereid om afspraken te maken met bijvoorbeeld Vonk Totaal over het assortiment wat betreft bloemen. Ook biedt zij aan in de entreeruimte een reclame en/of verwijzingszuil te plaatsen waar de overige ondernemers aan de Oranjestraat informatie kunnen aanreiken aan potentiële klanten. Zij zal deelnemen aan een op te richten winkeliers- of ondernemersvereniging en zich actief opstellen.

[1] Er is een 'Programma van wensen' opgesteld dat meer in detail ingaat op de voorgestelde aanpak. De procesresultaten moeten worden gezien als belangrijkste uitkomsten om voor de gemeente duidelijkheid te verschaffen wat er is gebeurd met de opdracht die aan Arthur Armstrong is meegegeven. De uitkomsten geven niet alleen een beeld over het plan maar ook inzicht in aspecten die er toe doen.
[2] 'Minder supermarkten, maar wel groter' Deloitte september 2013. De afgelopen jaren laten zien dat investeringen vooral worden gedaan bij supermarkten van ca. 1000 – 2500m² wvo. De exacte, optimale, maatvoering hangt mede af van de supermarktorganisatie zelf.
[3] Op basis van 60% binding in de eigen wijk en ruim 25% koopkrachttoevloeiing is er 1600m² wvo metrage aan dagelijkse winkels te becijferen waarvan de supermarkt zoals ook elders in wijkwinkelgebieden het overgrote deel zal gebruiken.

7. Het plan bevat nu nieuwe horeca in de (monumentale) villa, met een uitstraling van goede koffie in een omgeving met een geheel eigen karakter en daarmee een locatie voor een goed gesprek en ontmoeting met een activiteit, maar ook een werkplek voor ZZP-ers en een bron van economische activiteiten/toegevoegde waarde. Horeca met een (zongerichte) terrasmogelijkheid.
8. Er zijn concrete ideeën over aanvulling in de branchering (door een streekmarkt) met bedrijfjes met regionale en biologische producten. Op het terrein zou, indien het ontwerp dit toelaat, een mogelijkheid kunnen komen voor het plaatsen van kramen opdat de branchering wordt verbreed.
9. Het realiseren van de aansluiting tussen de zichtbare en niet zichtbare delen van de wijkeconomie in Arnhem West door Westkracht 13! te mobiliseren, bedrijven aan te sluiten en verbindingen te leggen. Werkgelegenheid is in potentie aanwezig door de investeringen op het terrein, horeca, supermarkt, marktkramen, eventueel extra kleinschalige bedrijvigheid, en de netwerkopbrengsten. Westkracht 13! wil een nieuwe ondernemersorganisatie oprichten, en heeft de eerste stappen inmiddels gezet. Voor het vergroten van de organiserende kracht is gemeentelijk budget beschikbaar.
10. Het 'fijnstof-probleem' is door een ter zake deskundige bewoner ontzenuwd. De mate waarin fijnstof hier voorkomt heeft nationale en internationale redenen en niet zozeer lokale.
    Dit punt wordt nader uitgewerkt in de bestemmingsplanprocedure.
11. De verkeersproblematiek op het terrein zelf behelst twee aspecten: de aan- en afvoer naar de winkel/terrein (laden en lossen) en het parkeren. Dit kan worden opgelost, zelfs zodanig dat een nieuw ontmoetingsplein er geen hinder van ondervindt. De 'piepgeluiden' die optreden bij het achteruitrijden van bevoorradende vrachtwagens kunnen worden uitgezet, zodat deze in de beoogde situatie aan de Utrechtseweg niet optreden
12. Er is duidelijkheid verschaft over eventuele parkeeroverlast, en hoe het probleem wordt aangepakt. De ontwikkelaar gaat uit van minimaal de huidige, formeel nog niet door de gemeente Arnhem gehanteerde CROW normen die in deze situatie stelt (2,7 – 4,7 parkeerplaatsen per 100 m² BVO)[4]. In de klankbordgroep is afgesproken uit te gaan van 4 parkeerplaatsen per 100 m² BVO. De parkeerentree ligt aan de Utrechtseweg, dus er is geen verhoging van de parkeerdruk op de Oranjestraat. Wellicht neemt zelfs de druk hier iets af omdat er een comfortabel alternatief dichtbij voorhanden is. De parkeergarage wordt ruim en licht van opzet om de toegankelijkheid voor iedereen te bevorderen. Het streven is alle parkeren ondergronds (m.u.v. de mindervalide parkeerplaatsen) op te lossen en daarmee het 'maaiveld' kwalitatief zo hoogwaardig mogelijk in te richten als openbaar toegankelijk terrein.
13. Er is inzichtelijk gemaakt hoe de toename van het autoverkeer ongeveer is op de Utrechtseweg met de komst van een wijksupermarkt met een omvang van 1500 -1800 m² BVO. Op basis van ca. 10.000 klanten per week, waarvan er 46% met de auto komt[5] is er door het bezoek aan de supermarkt een maximale toename van het aantal autobewegingen van ruim 1 per minuut (80 per uur). Piektijden van het bezoek met de auto aan supermarkten liggen op zaterdag, dan is er nauwelijks woon-werkverkeer. Voor de spits op de Utrechtseweg betekent dit een maximale toename aan het verkeer van 10% (ochtend) -14% (avond)[6].
14. Er is daarnaast het verkeersprobleem in de wijk zelf dat al veel langer speelt[7]. Dit is de nr. 1 in de top 10 van het wijkactieplan (WAP). Het betreft de overlast op de Oranjestraat vanwege doorgaand autoverkeer en het bijbehorende sluipverkeer via Alexanderstraat en Wilhelminastraat. De gemeente heeft haar medewerking toegezegd een oplossing te vinden, in principe in 2015. Als er een nieuw College is gevormd, gaat een afvaardiging van de klankbordgroep en de verkeerswerkgroep een gesprek voeren met de wethouder verkeer om de overlast in de Oranjestraat nog in 2014 aan te pakken.

[4] De gemeente Arnhem hanteert nog steeds 3,0 pp/100 m2 BVO in haar meest recente bestemmingsplannen.
[5] 'Vervoer naar retail' Kenniscentrum Vervoer en Verkeer, oktober 2013
[6] Het is lastig dit getal precies te bepalen omdat automobilisten die nu ook in de spits al rijden op dit traject straks bij de supermarkt hun boodschappen kunnen doen maar dan niet als 'extra' tellen.
[7] Grontmij , Rekenresultaten kruispunt AH019 dd. 6 september 2011

Er is een goede kans om hier nadrukkelijk op te wijzen met dit proces (over de wijkeconomie).

15. Er komt een ontmoetingsplek, een plein aan de zijde van de Utrechtseweg. Het oorspronkelijke plan uit 2013 met het accent onder de grond gaf veel minder ontmoeting dan op het plein voor de winkel en de horecavoorziening voor bewoners in de directe omgeving, Hulkestein, Klingelbeek, Elizabeth Gasthuis.
16. De ruimtelijke invulling heeft veel meer aandacht gekregen door herkenbare presentatie van de villa, de neutrale wand van de winkel, het beperken van de hoogte van de supermarkt tot het niveau van de schuttingen aan de achterzijde (Alexanderstraat), het behoud van markante bomen, het behoud van de villa op een vrijstaande locatie. Dit alles is verwoord / verbeeld in de 'enveloppe'. Airco-installaties niet op het dak i.v.m. zicht en geluid.
17. Voorstel is om sedum te planten op het platte dak van de winkel.

<u>Proceslijn</u>
juni - juli 2013 voorbereidingen heropstarten proces aanpak terrein Utrechtseweg
augustus-september 2013 afstemming proces met wijk-fora en werving kandidaten KBG
oktober 2013 - april 2014 opstellen programma van wensen aan de hand van KBG-, wijk- en workshopbijeenkomsten
mei 2014 - juni 2014 aanbieden programma van wensen aan gemeente
juni - juli 2014 reactie gemeente op programma van wensen

Indien instemming gemeente:
Augustus – oktober 2014 - verwerken opstellen van programma van eisen (stedenbouwkundige aanpak) en uitwerken overige projectwensen tot bestemmingsplan .
Vanaf oktober 2014: opstarten bestemmingsplanprocedure.
Oktober 2014 –februari 2015 uitwerken Programma van Wensen tot een concreet (bouw)plan.

Klankbordgroep Terrein Utrechtseweg 280-284

De klankbordgroep is een breed samengestelde groep bewoners, die als luisterend oor fungeert en aangeeft wat er leeft in de wijk. De klankbordgroep adviseert de projectontwikkelaar en de gemeente t.a.v. de ontwikkeling van het terrein aan de Utrechtseweg 280-284.

Wie zoeken we?
Bewoners met:

- Hart voor de wijk
- Enthousiasme
- Communicatief vaardig
- Aanwezig kunnen zijn
- Verschillende belangen kunnen zien
- Helikopterview
- Brede interesse
- Evt. in het bezit een specialisme

Gewenste samenstelling:

- Twee vertegenwoordigers vanuit het Wijkplatform Arnhem-West
- Twee vertegenwoordigers vanuit de Buurtvereniging Hoogstede-Klingelbeek
- Twee bewoners uit de 'directe schil' (grenzend aan het terrein Utrechtseweg 280-284) (Oranjestraat, Alexanderstraat, Wilhelminastraat, Utrechtseweg) (zijn er uiteindelijk 3 geworden)
- Eén bewoner uit de Hulkesteinflat (Utrechtseweg)
- Eén ondernemer uit de Oranjestraat(/Alexanderstraat) (zijn er 1-2 geworden)
- Mogelijk een extra bewoner uit het projectgebied West Arnhem (Lombok/Heijenoord/Hoogstede/Klingelbeek) (deze zijn ad hoc aan de KBG toegevoegd)

Wat heeft de klankbordgroep te bieden?:

- Je leert/hoort wat er speelt t.a.v. het terrein/het gebied
- Je hebt inzage in de ontwikkelingen, processen en aanpak
- Je hebt invloed op het proces
- Je leert wijkgenoten kennen

Tijdsinspanning:

- De klankbordgroep zal een aantal keren bij elkaar komen. Dit is mede afhankelijk van de voortgang en de behoefte, ook van die van de klankbordgroepleden zelf. (1^e half jaar, ongeveer 1x per maand)
- Daarnaast is het belangrijk dat de evt. vergaderingen/bijeenkomsten voorbereid worden.
- Initiatieven die voortkomen vanuit de overleggen
- Bereidheid om navraag te doen bij bewoners uit de wijk.

Duur:
De klankbordgroep zal -in ieder geval- tot aan het vaststellen van het definitieve ontwerp bestaan. (ongeveer 6/7 maanden)

Bijlage 2 Uitnodigingsbrief

Wijkplatform Arnhem-West
t.a.v. de heer K. Brussé
kees@wijkplatformarnhemwest.nl

Datum: 10 september 2013
Betreft: ontwikkeling terrein Utrechtseweg 280-284

Beste Wijkplatformleden,

Na een bezinningsperiode en overleg met het Wijkteam, hebben we het initiatief genomen om met de wijk te zoeken naar een breed gedragen plan voor het terrein aan de Utrechtseweg 280-284.

De projectontwikkelaar en de gemeente hechten eraan dat plannen voor de stad in samenwerking met bewoners en ondernemers tot stand komen. Ook bij de nieuwe planvorming van het terrein aan de Utrechtseweg 280-284 is het belangrijk dat belanghebbenden van meet af aan betrokken zijn en mee kunnen denken over de plannen en de uitvoering. Wij realiseren ons dat dit punt bij het vorige planvormingsproces onvoldoende aandacht heeft gehad. Dat willen we nu graag anders doen. De ontwikkelaar heeft aan Mathieu Vaessen (Seinpost Adviesbureau) en Lineke Los (Office management & projectondersteuning) gevraagd om hierbij te ondersteunen.

De insteek is de verbetering van de wijkeconomie in West Arnhem. Dit heeft zowel sociale als economische aspecten. Wij willen een centrumplek in de wijk creëren waarin het prettig ondernemen is, waar mensen werk vinden en waar ook de ontmoetingsfunctie voor bewoners in de wijk gestalte krijgt. Uitgangspunt is een trekker huisvesten in de vorm van een supermarkt, maar de echte meerwaarde ontstaat pas als wij verder kijken dan alleen het terrein aan de Utrechtseweg door het omliggende gebied -met name de Oranjestraat- erbij te betrekken.

Om bovenstaande op een goede en praktische manier invulling te geven, willen we een klankbordgroep formeren. De klankbordgroep is een breed samengestelde groep bewoners en ondernemers uit West Arnhem, die als luisterend oor fungeert en aangeeft wat er leeft in de wijk. De klankbord groep adviseert de projectontwikkelaar en de Gemeente t.a.v. de ontwikkeling van het terrein aan de Utrechtseweg 280-284 en het omliggende gebied.
Voor deze klankbordgroep zoeken wij twee betrokken bewoners uit Arnhem-West (Lombok/Heijenoord). In bijgaand profiel is meer te lezen over wie wij zoeken, de samenstelling en de (verwachte) tijdsinspanning.

Graag willen we het wijkplatform Arnhem-West vragen twee kandidaten aan te dragen, die passen in het gewenste profiel. Wij ontvangen de gegevens van deze twee bewoners graag uiterlijk 17 september 2013. Aanmelden kan bij Lineke Los (office@linekelos.nl)

Als de klankbordgroep geformeerd is, zal er een aftrapbijeenkomst plaatsvinden waarbij de kaders geïnventariseerd en het proces toegelicht zullen worden. Er zullen dan ook afspraken gemaakt worden op welke wijze met de wijk gecommuniceerd zal worden.

We zullen het Wijkplatform uiteraard op de hoogte houden van de voortgang.
Wij zien uit naar een plezierige samenwerking.

Met vriendelijke groet,
Arthur Armstrong Vastgoed BV
Harm Mensink
Algemeen directeur

Bijlage 3 Leden Klankbordgroep Utrechtseweg

Trudy Rietveld	Hulkesteinflat
Harrie Wilhelm[8]	'directe schil'
Jacomijn Hollander	'directe schil'
Marije Weijers	'directe schil'
Elisabeth Smeding	Arnhem-West
Simon de Vries	Arnhem-West
Hadewych Martens	Hoogstede Klingelbeek
Hugo van Belois	Hoogstede Klingelbeek
Rob Peters	ondernemer
Hans Vonk	ondernemer, waarnemend

[8] De heer Wilhelm heeft op 23 januari 2014 laten weten geen deel meer te willen uitmaken van de klankbordgroep. Zijn argumenten om te komen tot dit besluit zijn in het verslag van die bijeenkomst vastgelegd en hebben vooral te maken met het vertrouwen dat hij heeft t.a.v. de beïnvloeding door de klankbordgroep op de planvorming. Daarnaast heeft hij aangegeven dat in zijn besluit meespeelt het feit dat hij tegen een wijksupermarkt op deze locatie.

Programma van Wensen

Planontwikkeling wijkeconomie West Arnhem

(Utrechtseweg 280-284 en omliggende gebied)

Opgesteld door Arthur Armstrong Vastgoed BV
In samenspraak met Klankbordgroep
Mei 2014

Programma van Wensen
Planontwikkeling wijkeconomie West Arnhem

Deel 1
Economie – samenwerking – werkgelegenheid

Aanvullende bedrijvigheid
Met aanvullend wordt bedoeld: t.o.v. een wijksupermarkt van 1500 - 1800m² BVO. Dit omdat er anders een veel te lage trekkende werking zal zijn en bepaalde initiatieven voor deze locatie (financieel) niet haalbaar worden. De (huidige) SPAR voldoet niet aan dit profiel.

Kansen, er wordt gedacht aan de volgende realistische toevoegingen:
- een goed restaurant (in de villa?), plek voor zzp-ers (ook lunch, eenvoudige goede maaltijd);
- biologische winkel of kraam,
- bakker,
- bloemist (dit zou Vonk moeten zijn)
- viskraam,
- sleutel/schoenmaker.
- Mogelijk fitness/fysio met oog op vergrijzende buurt.

Locaties waar men nieuwe kleinschalige (zichtbare) bedrijvigheid zich willen/kunnen vestigen:
- Versterking langs de Oranjestraat zelf, er zijn panden die destijds een commerciële invulling hebben gehad. Er zou contact kunnen worden gelegd met de betreffend eigenaren (geschikte locaties zijn bijvoorbeeld: leegkomende pand SPAR, oude pand bakkerij Van Otterlo, pand vabn de voormalige bloemist (naast Café de Buren), pand onderaan de Oranjestraat (aan de zijde van Vonk);
- In de planvorming Utrechtseweg/Oranjestraat, in het ontwerp zou men rekening moeten houden met extra kleinschalige ruimtes.

(Wens huidige ondernemer: Lex Lijstenmaker wil graag naar zichtlocatie, deze heeft intussen nieuwe locatie elders gevonden. Een deel van zijn pand krijgt woonfunctie, een deel blijft bedrijfsfunctie)

Samenwerking - ZZP-ers
In het gebied Heijenoord-Lombok-Hoogstede- Klingelbeek zijn ca. 600 ondernemers gevestigd (m.n. zzp-ers). Dat is veel t.a.v. het gebied.
Begin 2013 is Westkracht13! opgericht. Bj deze 'club' zijn ca. 120 geïnteresseerden (m.n. zzp-ers) aangesloten. Westkracht13! is nog zoekende hoe zij zich gaan profileren. Missie/visie etc. zijn nog niet omschreven. Men zou graag hulp hebben bij de opstart. Zie ook verderop in dit stuk.

De ondernemers verenigingen zich thans op het moment dat er een bepaalde gebeurtenis is. Mogelijk kan dit een meer permanent karakter krijgen.

Andere partijen die genoemd zijn om de samenwerking verder vorm te geven/steun te vragen zijn: RijnIJssel, 't Huukske (bijvoorbeeld organisatie Ontbijtochtend), Volkshuisvesting.

Versterking van de Wijkeconomie staat in het nieuwe Wijkactieplan. Het is de wens om In overleg met het Wijkplatform te bekijken hoe hieraan invulling kan worden gegeven (financieel en organisatorisch). Inmiddels lopen hierover contacten.

Hoogvliet (herontwikkelingslocatie hoek Oranjestraat/Utrechtseweg)

- Graag overleg met Hoogvliet over assortiment (samenwerking/marktwerking).
    1. Hoogvliet is een kleine en flexibele organisatie waarin ruimte is voor (lokaal) initiatief. Overleg met deze organisatie over commerciële samenwerking kan worden opgepakt door buurtwinkeliers. Gedacht kan worden aan het wijnassortiment en bloemen & planten (kerstbomen). Een kleine slijterij met sterke drank (ca. 25 m2)maakt onderdeel uit van het Hoogvliet-concept.;
    2. Er ligt een wens om meer te zien van een Hoogvliet op wijkniveau (supermarkt van ca. 1600 m2 BVO). Hoogvliet is bereid om een of enkele voorbeelden van een dergelijke formule te laten zien (door middel vaan een gezamenlijke trip). Bezocht zijn de vestigingen Gouda Plantaanstraat en Zoetermeer Vijverhoek.

- Er is de wens om het contact tussen de (entree van de) supermarkt en de winkelstructuur langs de Oranjestraat zo sterk mogelijk te ontwikkelen opdat de ondernemers optimaal kunnen profiteren van de trekkracht van de supermarkt. Daarom ligt er de wens:
    1. om het tapis roulant zo dicht mogelijk bij de doorgang naar de Oranjestraat te realiseren met daarmee zich op de winkels en bedrijven;
    2. een informatiezuil te realiseren: reclamebord in de entree van de supermarkt (bij tapis roulant).

  Hoogvliet wil deze wensen in overleg honoreren.

- Er is behoefte aan een samenwerking tussen Hoogvliet en de andere winkeliers en ondernemers in de wijk (en daarin een actieve rol vervullen)? Denk hierbij aan: samenwerking, organisatie evenementen, advertenties.
    1. Hoogvliet heeft de bereidheid uitgesproken tot deelname in een op te richten ondernemersorganisatie en daar actief financieel en/of organisatorisch aan deel te nemen (paasontbijt voor de basisschool, onderdeel uitmaken van het wijkfeest, etc.).
    2. Met Westkracht 13 moet worden onderzocht hoe de samenwerking tussen de zichtbare en onzichtbare economie uitgewerkt kan. Men zoekt naar een specifieke vorm voor deze wijk. Voorgesteld wordt om hierbij het opbouwwerk, Seinpost en Linke Los te betrekken vanwege het voorbeeld Klarendal. De start moet niet te ambitieus zijn omdat de aanpak door ondernemers in de wijk zelf opgepakt moet kunnen worden.
    3. Om eventuele overlast te voorkomen is Hoogvliet bereid in haar planvorming rekening te houden met het eventueel extra parkeren in de Oranjestraat door de organisatie van de opstelling van winkelwagentjes zodanig te maken dat dit onaantrekkelijk is, en de bedrijfsleider te instrueren om personeel te laten parkeren op eigen terrein (van Hoogvliet).

- De insteek zou zo moeten zijn dat de nieuwe werkgelegenheid bij Hoogvliet zoveel mogelijk ten goede komt aan de wijk
    1. Het betreft in totaal ca.25 fte's, hetgeen feitelijk in zal houden ca. 50 werknemers. Dat is inclusief de huidige werknemers van de SPAR (die worden overgenomen). Hoogvliet zoekt mensen uit de buurt, leeftijd is minder belangrijk dan bij andere supermarktformules. Het zoveel mogelijk halen van personeel in de wijk is ook in het voordeel van Hoogvliet zelf, omdat deze mensen niet met de auto naar het werk zullen komen en daarmee de parkeerdruk niet extra wordt verhoogd.
    2. Het zoeken naar het personeel zal kunnen worden georganiseerd in overleg met de wijk (het wijkplatform)

3. Stageplaatsen zouden in overleg met het ROC Rijn-IJssel kunnen worden ingevuld (vanwege de opleidingstrajecten bij deze school)

- Horeca: Er is de wens om een ontmoetingsplek te creëren voor zowel bewoners als ondernemers , dit zou kunnen door het toevoegen van een horecalocatie en een pleintje. De uitwerking zou er als volgt uit kunnen zien:
  1. de horeca zo een onderscheidend (enigszins hip) karakter kunnen krijgen, een locatie waar je een hap kunt eten maar ook een bak koffie kunt drinken, niet te kostbaar;
  2. de horeca zou een plek moeten kunnen zijn waar je als ZZP-er kunt netwerken.
  3. een geschikte accommodatie zou de monumentale villa zijn;
  4. onderdeel van het plan moet een pleintje zijn met ook een mogelijkheid voor een terrasfunctie.

- Standplaats: Als aanvulling op de winkel- en bedrijvenstructuur zou men graag een plek willen krijgen waar een standplaats kan worden vergund. Dit zou gestalte kunnen krijgen op het ontmoetingspleintje. De uitwerking zou er als volgt uit kunnen zien:
  1. het regelen van een passende bestemming (in overleg met gemeente);
  2. het in overleg met de ontwikkelaar/Hoogvliet optuigen van een organisatie die e.e.a. afregelt en zorgt voor een branchering (in overleg met de op te richten ondernemersorganisatie) opdat geen doublures ontstaan met de zittende ondernemers, doch dat aanvullingen worden verkregen. Gedacht wordt aan eco-/streekproducten, vis etc.

Programma van Wensen
Planontwikkeling wijkeconomie West Arnhem

Deel 2
verkeer- parkeren-overlast

Verkeer
Bij dit thema is er een duidelijk onderscheid geconstateerd tussen:

a. Verkeersdrukte in de wijk algemeen
b. Gevolgen van de komst van een supermarkt

Ad a.
Verkeersdrukte op met name de Oranjestraat heeft te maken met wijkverkeer in combinatie met doorgaand verkeer. Dit punt is al eerder aangekaart bij de Gemeente en staat los van eventuele problemen rond het huisvesten van een supermarkt.

Het is de wens van de wijkwerkgroep verkeer om proef uit te voeren om de brug een periode af te sluiten en te kijken wat de effecten zijn. Hiermee wordt meer inzicht verkregen In:

1. Dagelijks doorgaand verkeer Heijenoord-Lombok (visa-versa)
2. Doorgaande verkeer Heijenoord-Lombok te verminderen

De Gemeente heeft aan de werkgroep Verkeer aangegeven, mee te willen werken aan een proef voor afsluiting, als daar voldoende draagvlak voor is en nadat de Amsterdamseweg weer 2 richtingen opengesteld wordt voor verkeer.

Wensen t.a.v. het overige gemeentelijke verkeersbeleid zijn:

1. Maatregelen te nemen buiten de wijk om sluipverkeer door de wijk alternatieven te bieden.
2. De aansluiting van de Wilhelminastraat op de Utrechtseweg te verbeteren, wellicht door hier ook verkeerslichten te plaatsen en op te nemen in de Verkeersregelinstallatie;
3. Tegen gaan van sluipverkeer Utrechtseweg – Wilhelminastraat – Alexanderstraat
4. Snelheidremmende maatregelen te nemen op de Utrechtseweg vanuit de richting Oosterbeek;
5. De fietsroute langs de Oranjestraat en tussen de Oranjestraat en de Utrechtseweg (naar Bovenlangs) te vergemakkelijken cq. veiliger te maken;
6. De parkeernorm bij de supermarkt zo hoog mogelijk te maken opdat er geen overlast kan ontstaan, de parkeerdruk in de wijk is al hoog. Ook Hoogvliet zelf heeft deze wens i.v.m. het goed functioneren van een supermarkt en zullen zij indien mogelijk meer pareerplaatsen aanbrengen dan de gemeente eist.

Ad b.
De wens is dat de verkeersdrukte op de Utrechtseweg beter geregeld wordt dan nu, los van het gegeven dat de supermarkt zich hier vestigt[1].
Eerdere onderzoeken (Grontmij) hebben uitgewezen dat met of zonder supermarkt er geen verandering op hoeft te treden in de doorstroom op de Utrechtseweg, mits er in de mee onderzochte verbetering van de inrichting van de Utrechtseweg wordt voorzien.

[1] U*it verkennende studies ten behoeve van de Structuurvisie Arnhem 2020-2040 blijkt dat juist op de Utrechtseweg de verkeerstoename in de komende jaren beperkt blijft (komende 10 jaar een groei van 9% procent terwijl dat op andere invalswegen ruimt 15% is). Uit de berekeningen in de Grontmijrapportage blijkt dat met de voorgenomen aanpassingen op de Utrechtseweg er nog een restcapaciteit in de verkeersregeling zit van circa 18% procent. Dit is ruim voldoende om de groei van het autoverkeer op te vangen.*

De voorziene extra hoeveelheid auto's als gevolg van de supermarkt is ruim 80 per uur gemiddeld. In de uitwerking is rekening gehouden met 150/uur in de spitsuren, maximaal. De grootste verkeersdruk bij een wijksupermarkt wordt overigens verwacht op zaterdagen.

Parkeren
Er dient ruim voldoende parkeerruimte te komen, in ieder geval conform normering. Bij voorkeur meer (bijvoorbeeld 4-4,5 parkeerplaats per 100 m2 winkeloppervlak). Bij voorkeur geen parkeervergunningen beleid in de omliggende straten.

Daarnaast bestaat de wens naast een minder-valide-parkeerplaats op het terrein ook een minder-valide-parkeerplaats te realiseren aan de Oranjestraat.

Overlast
1. Ondergronds parkeren verdient de voorkeur omdat het geluidsoverlast, stank en fijnstof vermindert;
2. Geluidshinder installaties aanbrengen door bijvoorbeeld toepassen warmte-koude-opslag waardoor condensatoren buiten beperkt of overbodig worden.
3. Actieradius winkelwagentje beperken tot eigen terrein, Oranjestraat niet bereikbaar te maken met winkelwagentjes.
4. Groen (sedum-) dak aan te brengen opdat dit helpt fijnstof op te nemen.
5. Bevoorrading op een dusdanige wijze te organiseren dat er geen hinder is. Dit door laden en lossen inpandig te laten geschieden en bij voorkeur ook de 'achteruitrijd-piepjes' niet hoorbaar te laten zijn.

Fijn stof en NO2
Het is de wens om de hoeveelheid fijn stof en NO2 zoveel mogelijk te beperken en in ieder geval te laten voldoen aan de landelijke maatstaven.

De vraag die hierbij gesteld dient te worden of de beoogde ontwikkeling 'niet in betekende mate' (NIBM) bijdraagt aan de concentratie van zwevende deeltjes in de buitenlucht[2]. Belangrijk is bovendien te weten hoe hoog het fijnstof- en NO2-gehalte nu is (dus wat geven bestaande metingen weer) en in welke mate dit toeneemt als gevolg van bepaalde ontwikkelingen zoals de komst van een supermarkt. In de workshop is uitdrukkelijk hierom gevraagd.

De huidige situatie is daarom geïnventariseerd: de nieuwste gegevens van het NSL (Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit) voor de beoogde locatie van de nieuwe supermarkt aan de Utrechtseweg / Oranjestraat in Arnhem zijn te vinden bij De Rijksoverheid, bron: https://www.nsl-monitoring.nl/viewer/.
In de onderstaande tabel staan de concentraties stikstofdioxide (NO2) en fijn stof (PM10 en PM2.5) langs de Utrechtseweg (N225) ter hoogte van de Oranjestraat weergegeven voor de jaren 2012 (gemeten), 2015 en 2020 (berekend). Onderin de tabel staan de grenswaarden.

[2] Eén van deze gronden is dat de realisatie van de supermarkt niet in betekenende mate (NIBM) bijdraagt aan de concentratie in de buitenlucht, indien aannemelijk is gemaakt dat de toename van de concentraties in de buitenlucht niet meer is dan 3% van de grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie van zwevende deeltjes (PM10) of stikstofdioxide (N02). Dit komt overeen met een toename van maximaal 1,2 microgram/m3 voor zowel PM10 als N02.

Concentraties langs Utrechtseweg t.h.v. Oranjestraat			
	Stikstofdioxide (NO_2), Jaargem. concentratie	fijn stof (PM_{10}), jaargem. concentratie	fijn stof (PM2.5), jaargem. concentratie
2012	30,1 µg/m^3	24,4 µg/m^3	15,2 µg/m^3
2015	29,4 µg/m^3	25,1 µg/m^3	16,2 µg/m^3
2020	22,9 µg/m^3	23,5 µg/m^3	14,8 µg/m^3
Grenswaarden	40,0 µg/m^3	40 µg/m^3	25 µg/m^3

De conclusie uit deze tabel is dat ter plaatse van de toekomstige supermarkt geen dreigende overschrijding van de grenswaarden is. De luchtkwaliteit op zich is dan ook geen belemmering voor de realisatie van een supermarkt. Wel moet nog de invloed van een supermarkt op de luchtkwaliteit (mate van verslechtering van de luchtkwaliteit) worden bepaald in het kader van de NIBM-toets. Dit betekent dat nog moet worden bekeken of de realisatie van de supermarkt in betekenende mate (negatief) bijdraagt aan de luchtkwaliteit. Uit de vorige planvorming is gebleken dat dit geen probleem voor de realisatie zou zijn (zie kader hieronder).

Huidige regelgeving maakt duidelijk wat wordt verstaan onder 'niet in betekende mate':

1. *'Woningbouwlocaties, mits: - het maximaal 1.500 nieuwe woningen omvat in het geval bij een ontsluitingsweg'* Deze situatie kent verkeersaanbod van 7.500-12.000 mvt/etm.
2. Een supermarkt met dagwinkels met een maximaal gezamenlijk vloeroppervlak van 2.200 m2 BVO kent een verkeersaanbod van 1.200 mvt/etm (bron CROW).

Een supermarkt van 1800 m2 BVO voldoet dus ruimschoots aan het criterium 'niet in betekende mate'.
In de verdere uitwerking dient desondanks maximaal ingezet te worden op het beperken van fijnstof.

In de verdere uitwerking dient desondanks maximaal ingezet te worden op het beperken van fijnstof. Dit dient dus kritisch te worden meegenomen en oplossingen moeten worden gezocht de concentraties NO2 en fijnstof te beperken.

Strooilicht

Strooilicht moet door het ontwerp geminimaliseerd te worden. Daarom zijn de wensen:

1. Realiseer ondergronds parkeren zodat geen terreinverlichting (op achterterrein) meer noodzakelijk is.
2. Organiseer de inrijsituatie van het ondergronds parkeren zodanig dat er weinig of geen strooilicht is (entree garage en afscherming door wanden);
3. Verlichting voorzijde en reclame aanduidingen afstemmen op en met de omgeving, denk aan exacte locaties en omvang (en leg dit vast in gebruiksovereenkomsten).

Openingstijden

De ondernemers zullen zich moeten houden aan de gemeentelijke verordening.

Deel 3
Vormgeving – Inpassing – Architectuur

Tijdens een sessie o.l.v. een onafhankelijk architect en stedenbouwkundige is gekeken of de wensen die geformuleerd zijn in het concept programma van wensen ook verenigbaar zijn met de wensen vanuit de 2 andere themagebieden, te weten: verkeer, parkeren, overlast en wijkeconomie, werkgelegenheid en samenwerking.

Dit heeft geleid tot bijgaande schets (enveloppe).

Bijbehorende wensen:

- Verbinding Oranjestraat: de voorkant van de supermarkt (met de kassazone en tapis roulant) moet zoveel mogelijk gericht zijn op de Oranjestraat. Vanuit het oogpunt van wijkeconomie is deze functie immers niet solitair. Optie is om een soort *poort* (voor voetgangers en fietsers) naar de Oranjestraat te realiseren. Pand massagesalon wil graag gebruik als winkelfunctie, wat de verbinding met de Oranjestraat zou versterken. Mogelijk in toekomst ook pand andere zijde van entree.

- Ontsluiting Utrechtseweg (auto's, voetgangers en fietsers).
  Voetgangers en fietsers niet kruisen met in- en wegrijdende auto's.
  Bushalte meer schuiven richting Oranjestraat. Is in voorzien bij herinrichting kruispunt.

- Laden/lossen: situering en afwikkeling zodanig dat er geen geluidsoverlast ontstaat (inpandig) en dat dit gescheiden plaatsvindt van het parkeren (situeren aan westzijde monumentale pand).

- Behoud villa (geschikt voor zzp-ers en horeca,): buurt- en economische functie. Inclusief terras (ontmoetingslocatie). Villa niet integreren in supermarkt, villa kan uitstekend ruimtelijk beeld versterken, voorwaarde is rustig decor van gevel aan villa-zijde (gevelgroen). Ruimte tussen villa en supermarkt zou minimaal ca. 6 meter moeten zijn. Groen dak. Referentiebeeld: Klein Hartestein, Oosterbeek - Villa 'Klein Hulkestein'.

- Behoud bomen (perceel naast terrein) op erfgrens: bebouwing vanaf ca. 5 meter van de erfgrens (evt. wel patio). Afstand wordt bepaald door het vrijhouden van het wortelstelsel.

- Gebruik maken hoogteverschillen, zodat de supermarkt aan de zijde van de Alexanderstraat niet boven schutting uitkomt. Achter Alexanderstraat geen onbebouwde zone.

- Aandacht voor stallen fietsen (zone in *poort*gebied) aan de Oranjestraat en op het terrein zelf).

- Pand 'Hegeman': voor ontwerp zijn zowel sloop als behoud opties. Bij sloop zal er gekeken moeten worden hoe de 'erfafscheiding/blinde muur' in te passen (groenstrook). Bij behoud: publieke functie (ambacht of winkel) met evt. op verdieping woonfunctie. Geen landmark er voor in de plaats. Ook sloop van het pand Hegeman en het opnieuw bouwen van ongeveer dezelfde bouwmassa is denkbaar.

- Inrichting terrein tussen supermarkt en Utrechtseweg zoveel mogelijk parkachtig.

- Parkeren ondergronds, passend maken bij aantal m2 winkel, wens minimaal 4 parkeerplaatsen per 100m² bedrijfsvloeroppervlak (BVO).

- Kraam (visboer, biologische groente): ondergeschikte functie wenselijk m.b.t. ontmoeting als het ontwerp het toelaat.

- ‘groen’/sedum dak (zuiverende werking)

15055.A

Utrechtseweg 280-284 - Ontwerpnotitie Stedenbouwkundige Inpassing

Vormgevers van stad & landschap

MARIS

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	05
2.	BELEID	09
3.	ONDERZOEKEN	13
4.	RANDVOORWAARDEN / PROGRAMMA	15
5.	STEDENBOUWKUNDIGE HISTORIE	19
6.	RUIMTELIJK ONTWERP	25
7.	UITWERKING OP HOOFDZAKEN	29
	COLOFON	
Bijlage A.	Onderbouwing amoveren bijgebouw en aanbouw	

1. Inleiding

Op het terrein van de voormalige garage Hegeman aan de Utrechtseweg in Arnhem is Apollo IX project- en ontwikkelingsmaatschappij bv. voornemens een supermarkt te ontwikkelen in het kader van de versterking van de wijk economie. In het najaar van 2010 heeft de ontwikkelaar zich bij de gemeente gemeld met het verzoek een supermarkt te kunnen ontwikkelen op deze locatie. Naar aanleiding daarvan heeft de gemeente een quickscan uitgevoerd voor het terrein, waarbij de nieuwe inrichting vanuit verschillende disciplines is getoetst. Dit heeft geleid tot het vaststellen van een aantal (aanvullende) randvoorwaarden waar de terreininrichting en bebouwing aan dienen te voldoen.

Vervolgens zijn diverse plannen vervaardigd die varieerden van parkeren onder de supermarkt tot parkeren op maaiveld en het realiseren van de supermarkt ondergronds. Ondanks de ambtelijke en bestuurlijke goedkeuring in 2012 van het stedenbouwkundig plan heeft dit niet geleid tot een vaststelling (vigerend worden) van het bestemmingsplan. De bezwaren uit de buurt hebben de raad aanleiding gegeven het plan niet goed te keuren. Vervolgens is door de gemeente verzocht om in goed overleg met de buurt tot een herzien stedenbouwkundig plan te komen. Met de buurt en de gemeentelijke diensten is in collegiaal verband gewerkt aan een optimale vormgeving van het gehele plan dat heeft geleid tot het nu voorliggende stedenbouwkundige inpassing.

De belangrijkste randvoorwaarden op het gebied van stedenbouw, landschap en verkeer zijn:

- Afstand behouden tussen de nieuwbouw en de noord-oostgevel van de monumentale villa, waardoor de vrije ligging van deze villa met omliggende ruimte gehandhaafd blijft;
- Het creëren van de tuin van de Villa aan de zijde Utrechtseweg;
- Handhaven van een hoekbebouwing op het terrein in de geest van het bestaande pand, qua footprint, locatie en massa;

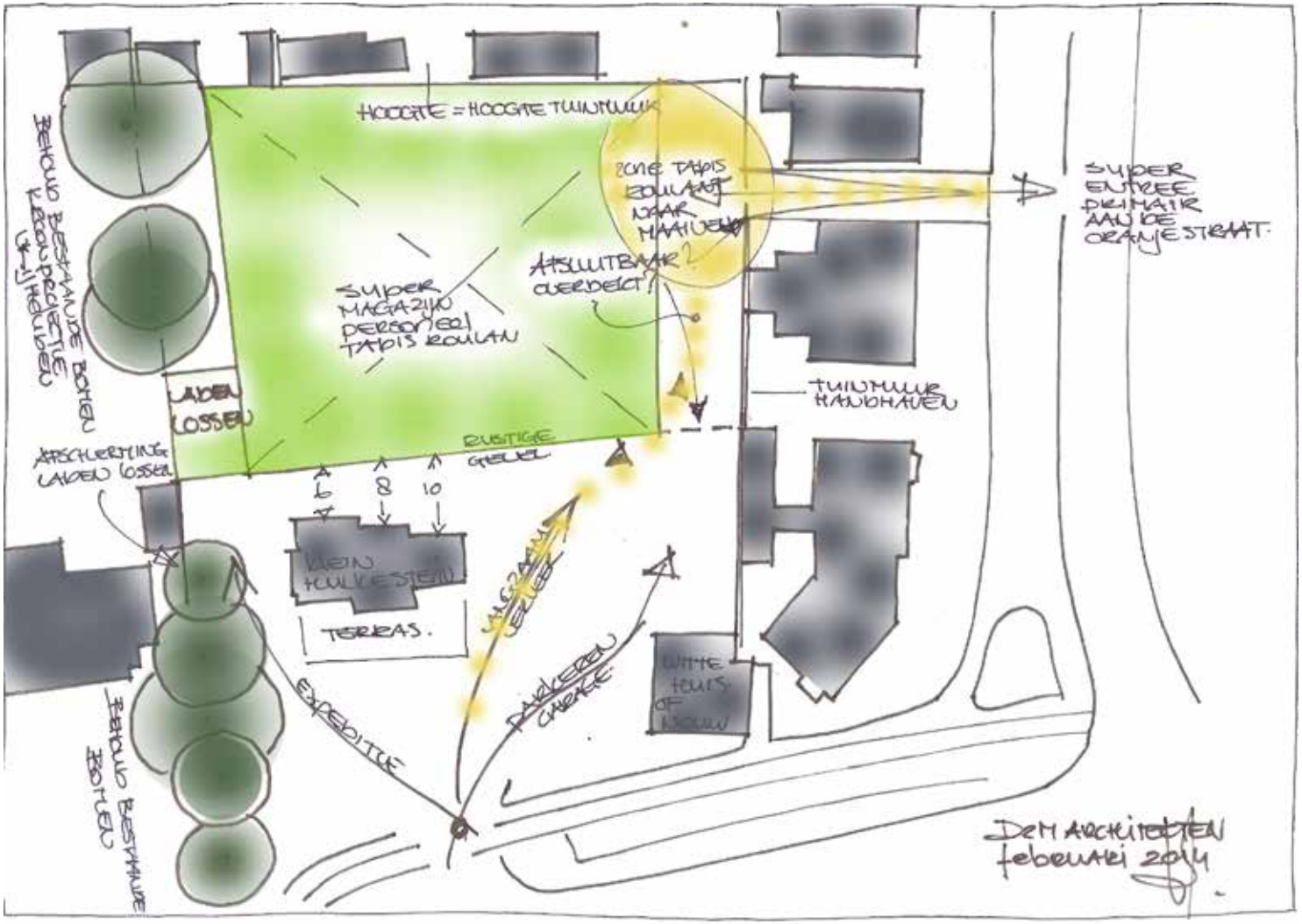

Bouwenveloppe, dd. februari 2014 (tot stand gekomen in samenspraak met de klankbordgroep)

- Diverse aanpassingen aan de Utrechtseweg, zodat een goede toegankelijkheid en verkeersafwikkeling op de Utrechtseweg gewaarborgd is;
- Het aantal te realiseren parkeerplaatsen dient te voldoen aan de afgesproken parkeernorm. Voor de supermarkt dient tenminste een norm van 4 pp/100 m2 bvo gehanteerd te worden.

De ontwikkelaar heeft in de loop van 2013 de handschoen opgepakt om het plan van 2012 te herzien. Daarbij is breed gecommuniceerd met de wijk en middels een zorgvuldig samengestelde klankbordgroep is tot een resultaat gekomen. In de eerste helft van 2014 is een programma van wensen tot stand gebracht en is de zogenaamde Bouwenveloppe in beeld gebracht. Vervolgens is een eerste stedenbouwkundige en bouwkundige uitwerking vervaardigd, die vervolgens in samenspraak met de landschappelijke aspecten tot het nu voorliggende plan is gebracht. De gehele planvorming is zowel met de klankbordgroep als de buurt veelvuldig gecommuniceerd en afgestemd.

Status en doel

In deze rapportage zijn de resultaten verwerkt van het overleg met de klankbordgroep uit de wijk en met de vakdisciplines van de gemeente Arnhem. De rapportage vormt het uitgangspunt voor het Bestemmingsplan, de te sluiten overeenkomst met de ontwikkelaar en de verdere ontwerpuitwerkingen die zullen volgen.

Leeswijzer

Deze rapportage gaat in hoofstuk 2 beknopt in op het vigerend beleid inzake de ontwikkeling van een supermarkt op de locatie. Hoofdstuk 3 geeft vervolgens inzage in de onderzoeken die zijn uitgevoerd met betrekking tot de haalbaarheid van de ontwikkeling. In hoofdstuk 4 worden de randvoorwaarden aangegeven, waarna hoofdstuk 5 ingaat op de stedenbouwkundige historie van de locatie. Vervolgens geeft hoofdstuk 6 uitleg over het ruimtelijk ontwerp en hoofdstuk 7 gaat tot slot in op de uitwerking van het ontwerp.

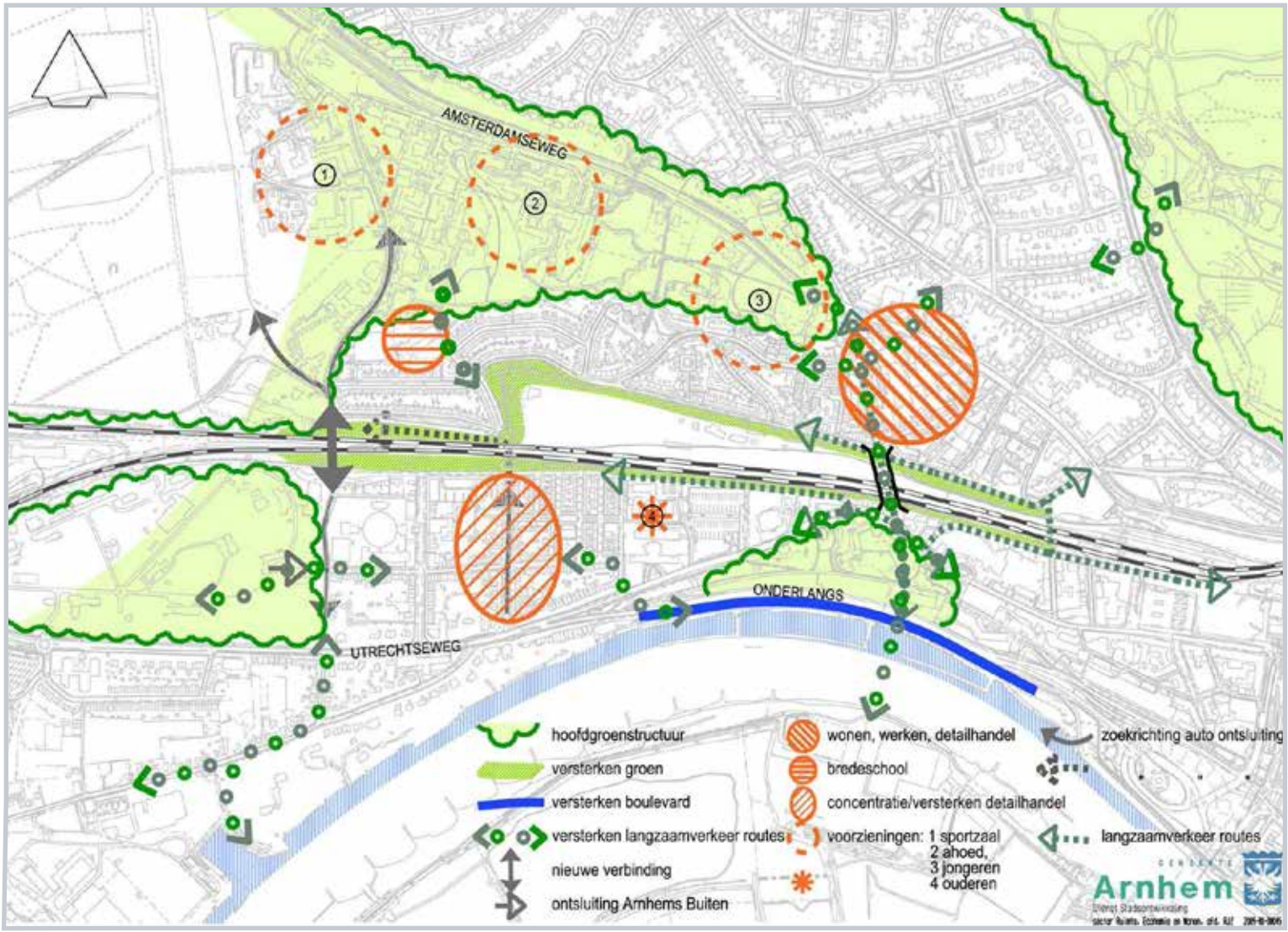

Gebiedsvisie Spoorzone en Detailhandelsbeleid

2 Beleid

Gebiedsvisie Spoorzone en detailhandelsbeleid (Herijking 2008)
In 2008 heeft de gemeente haar Gebiedsvisie Spoorzone en detailhandelsbeleid Arnhem herijkt. Hierin is opgenomen dat het wenselijk is de aanwezige wijkvoorzieningen te versterken. Er wordt aangestuurd om de bestaande clusters (veelal aan de rand) te behouden met een verbreding van de nu aanwezige functies.

Voor het ontwikkelen van nieuwe (of uitbreidingen van) voorzieningen zijn zoekcirkels aangeduid, waarbij voor de betreffende voorziening is beoordeeld wat de meest geschikte locatie is, gelet op “gebruikerspotentieel” en bereikbaarheid.

Visie op buurt- en wijkverzorging Arnhem-noord (BRO 2008)
Voor Arnhem-noord is door BRO in 2008 een visie op buurt- en wijkverzorging opgesteld, waarin de supermarktenstructuur nader is onderzocht. Daaruit bleek dat een buurtgerichte servicesupermarkt ten zuiden van het spoor gewenst is.

Gebiedsvisie Spoorzone-west, 31 mei 2010
Commercieel gezien is behoefte aan een iets vergrote buurtsuper aan de zuid-westzijde van het plangebied, een pinautomaat en een café. Om de levendigheid in de wijk te vergroten is er behoefte aan versterking van de kleinschalige wijkeconomie.
Bij eventuele nieuwe ontwikkelingen zal aangesloten moeten worden op de aanwezige cultuurhistorische kenmerken van het gebied om daarmee de identiteit van het gebied te versterken. Karakteristieke verkavelingen moeten daarbij gehandhaafd blijven. De historische beeldbepalende fabrieksgebouwen en voormalige openbare en bijzondere gebouwen zullen zoveel mogelijk gespaard moeten blijven of ze nu wel of geen monument zijn. Zij vertellen immers de historie van het gebied. Ook de maat, schaal en korrel van nieuwe gebouwen is een aspect dat aandacht vraagt bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied.

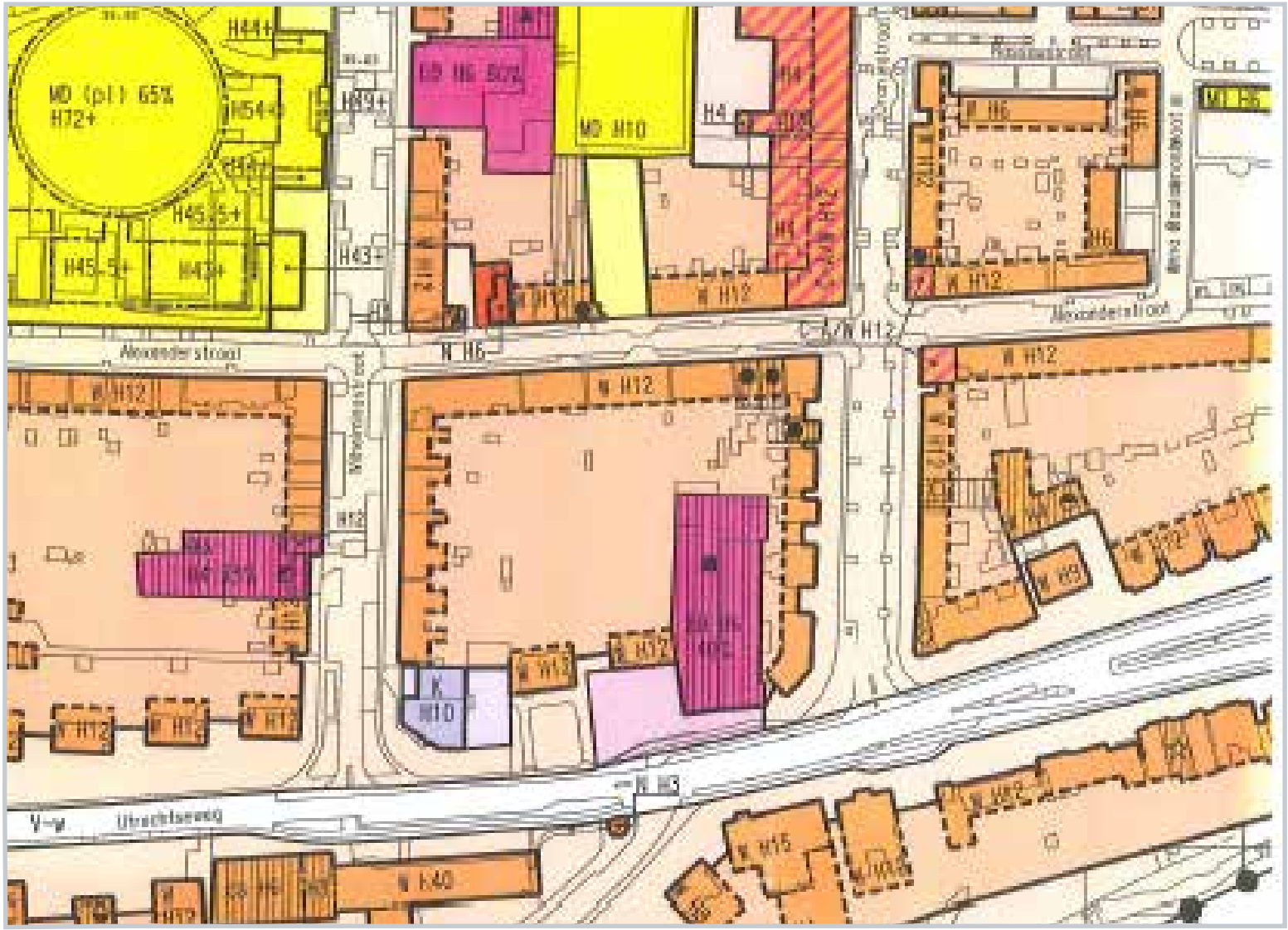

Bestemmingsplankaart

Bestemmingsplan Lombok-Hulkestein-Utrechtsestraat

De ontstaansgeschiedenis gaat terug tot in de Middeleeuwen waarin zich reeds een bescheiden nederzetting Hulkesteyn ten zuiden van de Utrechtseweg ontwikkelde. Van oudsher bevinden zich de landgoederen Hulkestein en Klingelbeek in het gebied. Het ten noorden van de Utrechtseweg gelegen gebied, dat in gebruik was als bouwland, bos en park veranderde sterk door de aanleg van de spoorlijn Arnhem-Amsterdam in 1845. In het gebied dat ingeklemd lag tussen de spoorlijn en de Utrechtseweg werden in het laatste kwart van de 19de eeuw de Koepelgevangenis en het Elisabeth Gasthuis gebouwd. Aan het einde van de 19de eeuw werd het landgoed Hulkestein geëxploiteerd ten behoeve van villabouw. Aan weerszijden van de Utrechtseweg, en later ook aan de nieuw aangelegde Hulkesteinseweg, werden eveneens grote vrijstaande of dubbele villa's gebouwd.
In dit plan zijn de grenzen zo ruim gesteld, dat planologisch gewenste ontwikkelingen daarbinnen plaats kunnen vinden. Hierdoor zijn binnen één bestemming meerdere invullingen mogelijk, die alle planologisch aanvaardbaar zijn. Het gebruik van de Utrechtseweg 280/282, is positief bestemd, van "Bedrijfsdoeleinden" naar "Bedrijfsdoeleinden, tevens bestemd voor garagebedrijf", omdat deze stedenbouwkundig, verkeerskundig, economisch en milieutechnisch acceptabel worden geacht.

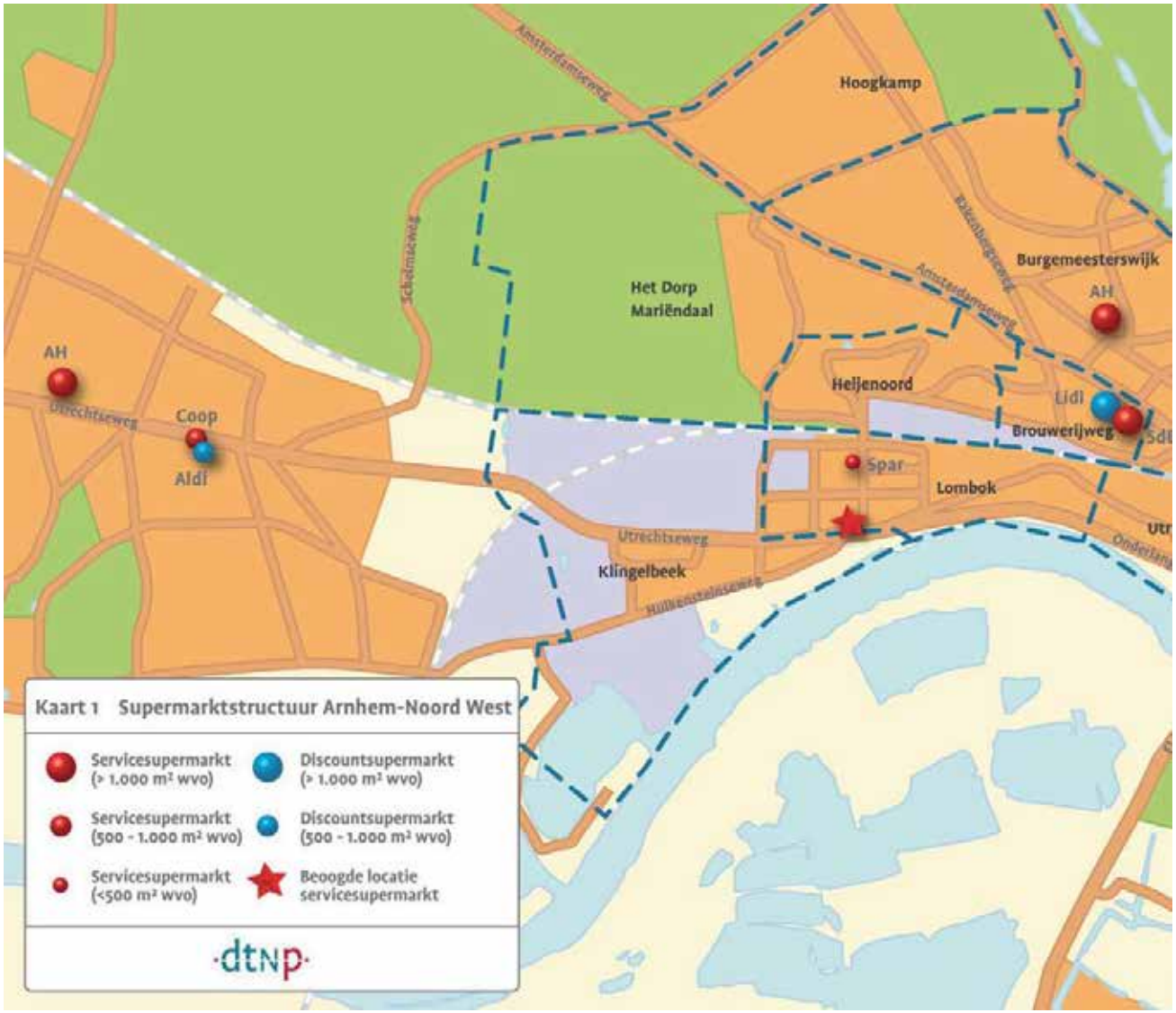

Spreiding supermarkten

3 Onderzoeken

Bovenaanzicht Utrechtseweg bij aansluiting Hulkesteinseweg (voor augustus 2015)

Rapport Droogh, Trommelen en Partners

In het rapport van 4 oktober 2010 (geactualiseerd op 4 februari 2015) is de aanleiding, het effect en haalbaarheid van een servicesupermarkt op deze locatie met aanpalende dagwinkels onderzocht en onderbouwd.

De conclusie is dat op deze locatie een winkelproject van ca 1.800 à 1.900 m2 bruto vloeroppervlak (bvo) ontwikkeld kan worden, ca 150 m2 bvo aan dagwinkels (witte pand) en daarnaast ca. 150 m2 (horeca) en 150 m2 aan ambachten of diensten in de villa. Dit past prima in de beleidsuitgangspunten van de gemeente tav locatie en bereikbaarheid;

Ontsluiting

Door Grontmij is in december 2010 onderzoek gedaan naar diverse aansluitvarianten voor de ontsluiting van de supermarkt, om alle mogelijkheden en randvoorwaarden helder te krijgen. Aan de hand hiervan is gekozen voor een volledige ontsluiting van het autoverkeer aan de Utrechtseweg.

Inpassing in VRI Utrechtseweg

Om dit mogelijk te maken is onderzocht of en hoe een dergelijke aansluiting in de bestaande VRI (Verkeer-Regel-Installatie) ingepast kon worden. Middels COCON berekeningen en een microsimulatie is onderzocht of en in welke mate deze inpassing, invloed heeft op de doorstroming van het verkeer op de Utrechtseweg.

De conclusie is dat er nog voldoende ruimte in de VRI regeling zit om een volledige aansluiting van een supermarkt in te passen in de regeling. In de huidige regeling is, ook zonder aansluiting voor een supermarkt, de opstelruimte voor linksafslaand verkeer richting Oranjestraat en Hulkesteinseweg kritisch qua lengte.

Situatie kruising Utrechtseweg/Hulkesteinseweg na augustus 2015

Door de aansluiting recht voor de Hulkesteinseweg te realiseren en het linksaf voorsorteren richting station, “om te klappen” naar rechtdoor richting Onderlangs, ontstaat meer opstelruimte en een betere doorstroming voor openbaar vervoer van Oosterbeek richting station.

Inmiddels is in het kader van de HOV (Hoogwaardig Openbaar vervoer) de Utrechtseweg ter hoogte van het plangebied in augustus 2015 heringericht. Mogelijk zal de ontsluiting van de supermarkt hierop nog enige aanpassing behoeven.

4 Randvoorwaarden / programma

Het programma voor de planvorming is tot stand gekomen in samenspraak met de buurt. Daarbij zijn de randvoorwaarden, zoals eerder al door de gemeente in 2011 geformuleerd, volledig opgenomen. Dit geheel heeft geleid tot de volgende randvoorwaarden/uitgangspunten:

Erfgoed

- Het behouden van voldoende afstand tussen de nieuwbouw en de noord-oostgevel van de monumentale villa, waardoor de vrije ligging van deze villa zoveel mogelijk met omliggende ruimte gehandhaafd blijft;
- Zuidzijde: ruimtelijk afstand houden van bestaande villa aan de Utrechtseweg 284;
- Respecteren van de monumentale villa met oorspronkelijk maatvoering tuin, daarbij kan de aanbouw / erker (niet oorspronkelijk) komen te vervallen;
- Het schuurtje (onderdeel van het monument) bij voorkeur behouden tenzij geen andere oplossing mogelijk is;

Stedenbouwkundig

- Structuur van villa's met grote voortuinen terugbrengen;
- Het voorgebied langs de Utrechtseweg biedt ruimte aan een pleinachtige ontmoetingsfunctie. Deze ruimte biedt tevens plaats aan ambulante handel, zoals een viskraam of bloemenstal. Het groen heeft een parkachtig karakter met hagen, gras, en een paar grote bomen.
- Reclame n.t.b.;
- Behouden van een hoekbebouwing op het terrein in de geest van het bestaande pand, qua footprint, locatie en massa. Het bestaande, nu witte gebouw op nr. 280/282 wordt gehandhaafd en geschikt gemaakt voor een winkel, ambachtelijk bedrijf(jes)met

publieksfuncties op de verdiepingen woning(en)en/of bedrijfsmatige activiteiten. Het gebouw wordt voorzien van passende, donkere kleuren met lichte accenten, waardoor het gebouw een rustige, klassieke uitstraling krijgt;
- Noordzijde: zo laag mogelijk aansluiten van de bebouwing, in ieder geval niet hoger dan de bestaande schuttingen van woningen langs de Alexanderstraat.
- Oostzijde: handhaven oorspronkelijke gevelmuur aan de achterzijde van de woningen aan de Oranjestraat. De gevelmuur sluit aan op de openbare ruimte. De Noordoosthoek kan het beste worden bebouwd om een hangplek en geluidoverlast te voorkomen.
- De villa op nr. 284 wordt gehandhaafd en krijgt een passende bestemming. De villa vormt de belangrijkste ruimtelijke blikvanger van de locatie.
- Het overkappen van de ontsluiting aan de oostzijde ter beperking overlast buren.

Verkeerskundig

- Voorkomen van stagnatie van het doorgaande verkeer op de Utrechtseweg;
- De ontsluiting van de supermarkt voor voet- en fietsverkeer vormgeven via een ontsluiting aan de Oranjestraat, zodat een relatie met het winkelaanbod in de straat ontstaat. De ontsluiting van de supermarkt voor autoverkeer, aan de oostzijde van de locatie, sluit aan op het pad naar de Oranjestraat en de route naar de Utrechtseweg. Aan de oostzijde van de locatie is ook een fietsenstalling gepland;
- De hoofdentree ontsluiten aan de Utrechtseweg, vanwege zichtbaarheid en bereikbaarheid;
- Voor de te ontwikkelen locatie geldt dat het aantal parkeerplaatsen dient te voldoen aan de parkeernorm van 4 pp/100 m2 bvo en moet voorzien in mindervalide parkeerplaatsen;
- De ontsluiting van de supermarkt voor autoverkeer en bevoorrading vanaf de Utrechtseweg naar de parkeergarage vindt plaats via een route aan de zuidwestzijde van de locatie. De ontsluiting is gebaseerd op het oorspronkelijke uitgangspunten van het plan uit 2010. Er kan voldoende ruimte voor deze ontsluiting worden gemaakt door de erker aan de westzijde van de villa te slopen. Door deze ontsluiting hoeven autoverkeer en langzaam verkeer elkaar niet op de locatie te kruisen. Tevens kan maximaal gebruik worden gemaakt van het

bestaande hoogteverschil. Door deze zuidwestelijke ontsluiting ontstaat er een gewenste ontmoetingplek tussen Utrechtseweg 282 en 284;
- De supermarkt wordt in principe voorzien van een overdekte laad- en losruimte om geluiddruk tegen te gaan;

Landschappelijk
- Westzijde: zoveel mogelijk rekening houden met bestaande bomen en bijbehorende wortelstelsels in achtertuinen van woningen aan de Wilhelminastraat;
- De supermarkt wordt aan de zuidzijde partieel voorzien van een begroeide wand. Het dak wordt voorzien van sedum;

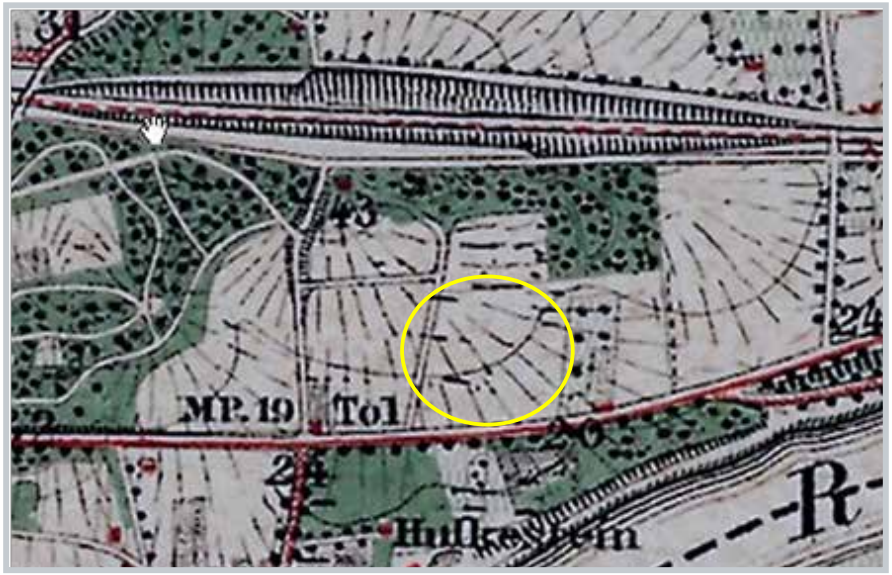

Kadastrale kaart Oosterbeek 1872

Kadastrale kaart Oosterbeek 1901

Kadastrale kaart Oosterbeek 1912

Kadastrale kaart Oosterbeek 1936

5 Stedenbouwkundige historie

Historie (stedenbouw/villa en woonblok)

Aan het einde van de 19de eeuw werd het landgoed Hulkestein, aan weerszijden van de Utrechtseweg, geëxploiteerd ten behoeve van villabouw. Later werden ook aan de nieuw aangelegde Hulkesteinseweg, grote vrijstaande of dubbele villa's gebouwd. De stuwwal, gelegen tussen de Utrechtseweg en Onderlangs, maakte door de ontoegankelijkheid tot het begin van de 19de eeuw een natuurlijk onderdeel uit van de vestingwerken van Arnhem. Al vroeg werd de recreatieve functie van Onderlangs onderkend en werd het als wandelgebied geschikt gemaakt.

De arbeiderswijk Lombok werd tussen 1894 en 1909 gerealiseerd. De stedenbouwkundige opbouw met rechte noord-zuid en oost-west georiënteerde woonblokken aan brede straten met gescheiden rijbanen en middenbermen is tegenwoordig nog duidelijk zichtbaar. Vanwege de geïsoleerde ligging kreeg de wijk voorzieningen als winkels, een bewaarschool en een badhuis. Later werden in de overige straten lange reeksen aaneengeschakelde beneden- en bovenwoningen gebouwd.

In de loop van de 20ste eeuw werd de Utrechtseweg een belangrijke uitvalsweg van de stad. Langs die weg werden ondermeer kantoor- en flatgebouwen gebouwd. Uit het kaartmateriaal blijkt dat de villa, het huidige hoekpand en de hoekwoning aan de Oranjestraat, alsook de omliggende bebouwing, allen ontwikkeld en gebouwd zijn tussen 1912 en 1936. De monumentale villa is "omgekeerd" gebouwd, met de entree naar het noorden en de woonkamer naar de Utrechtseweg. Dit, om uitzicht te hebben op de Rijn (recht voor de aansluiting van de Hulkesteinseweg gebouwd) en deels ten behoeve van een tuingerichte woonkamer met een tuin op het zuiden. De rooilijn van deze villa springt terug ten opzichte van de overige bebouwing langs de Utrechtseweg.

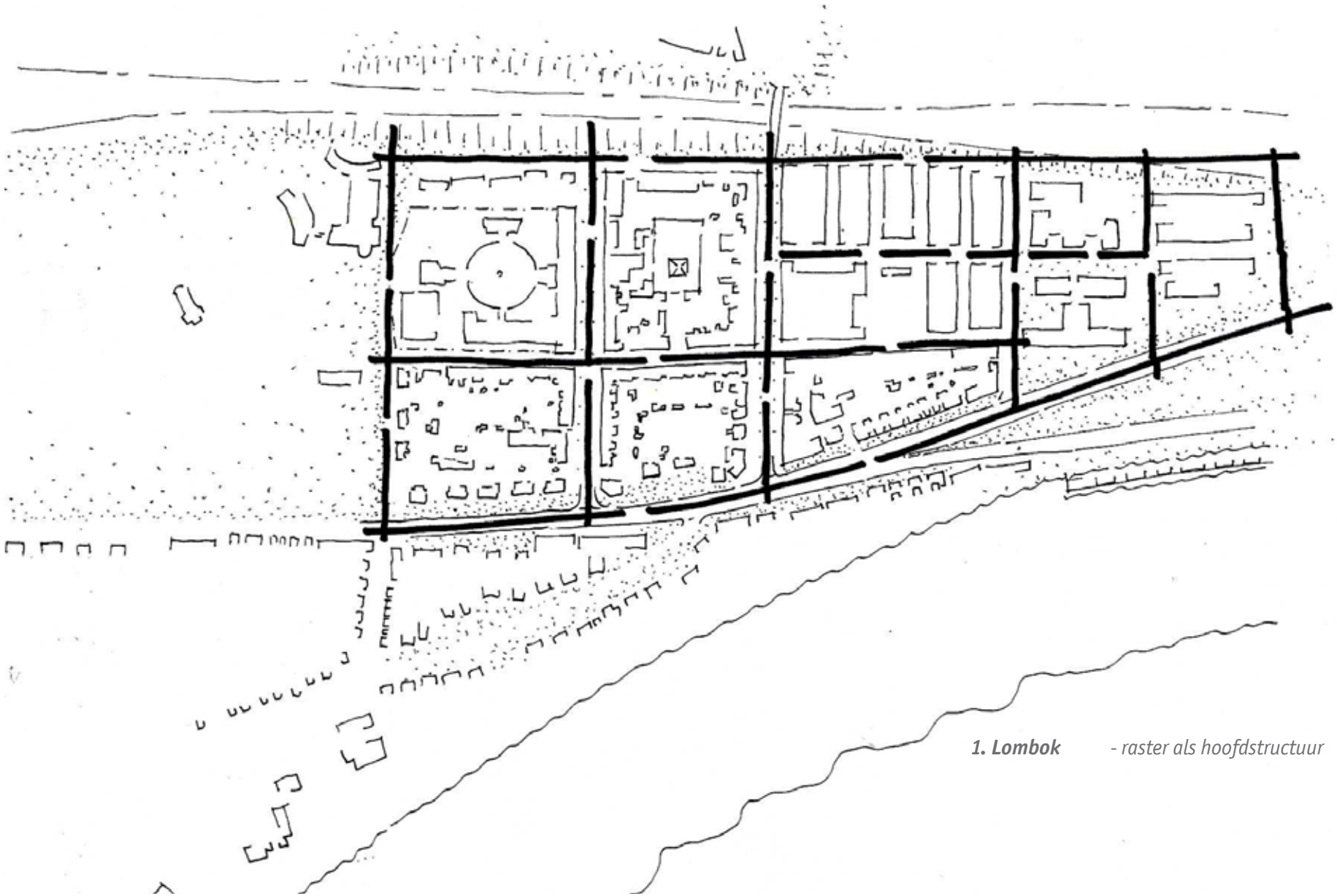

1. Lombok *- raster als hoofdstructuur*

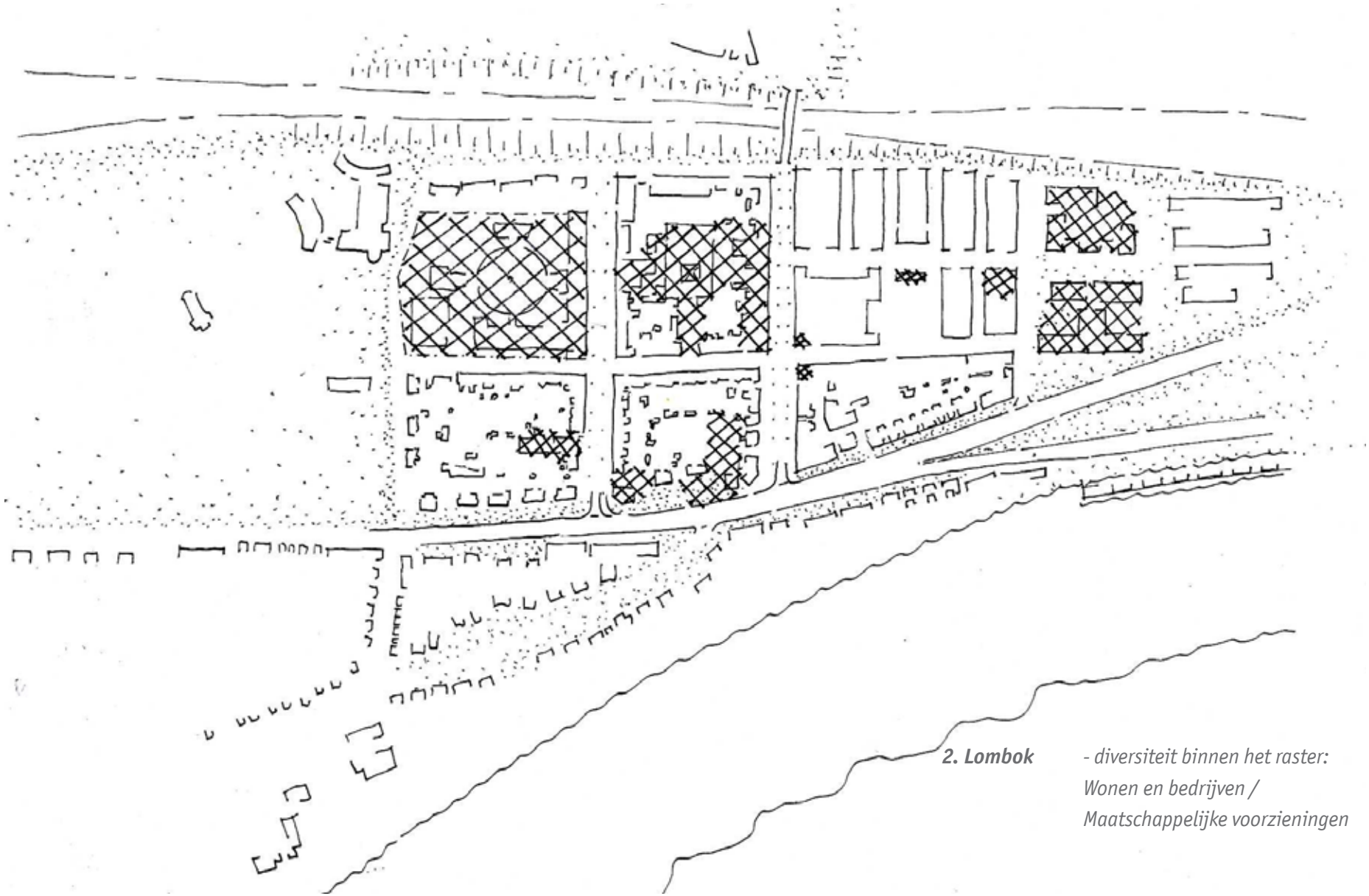

2. Lombok *- diversiteit binnen het raster: Wonen en bedrijven / Maatschappelijke voorzieningen*

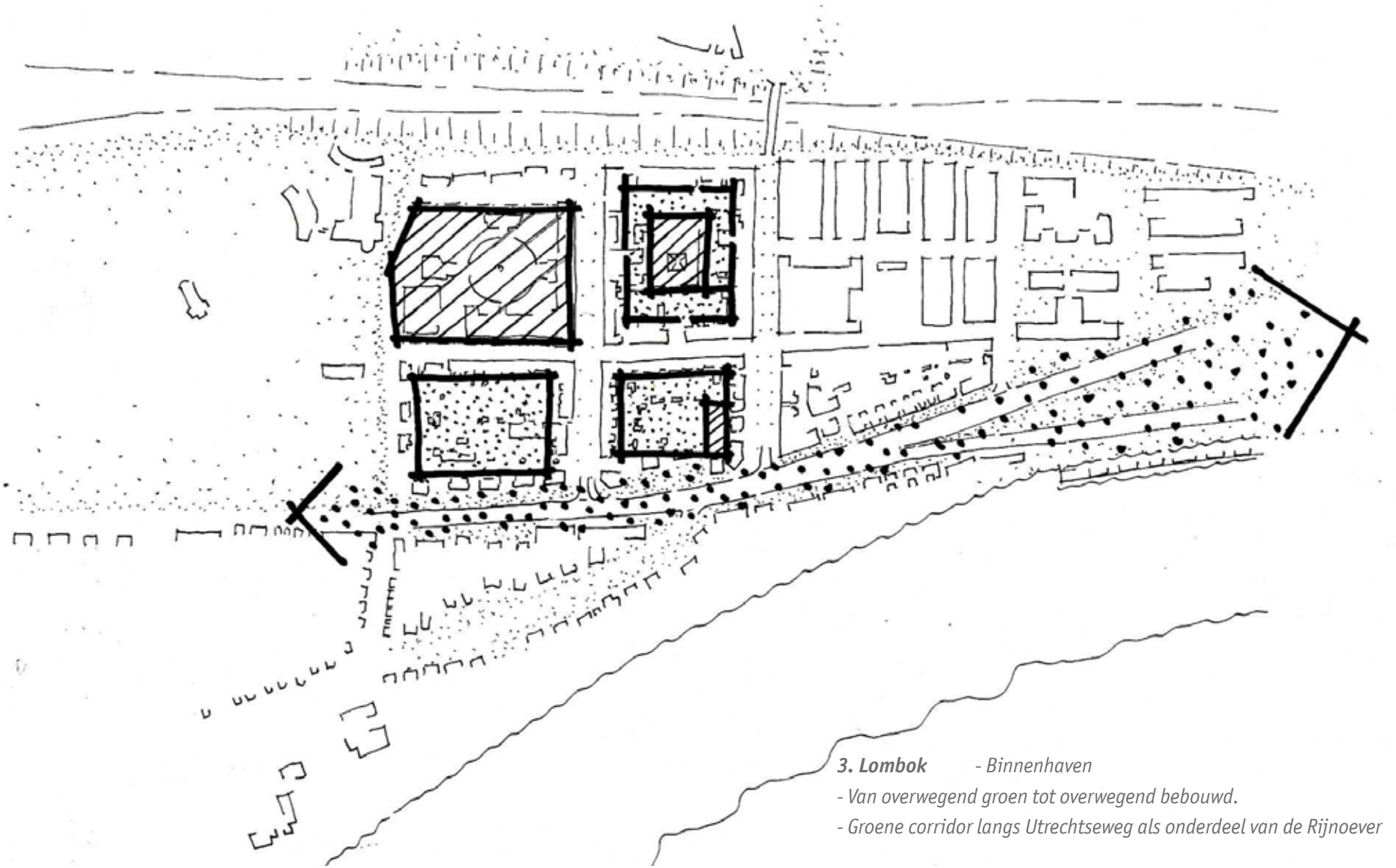

3. Lombok *- Binnenhaven*

- Van overwegend groen tot overwegend bebouwd.

- Groene corridor langs Utrechtseweg als onderdeel van de Rijnoever

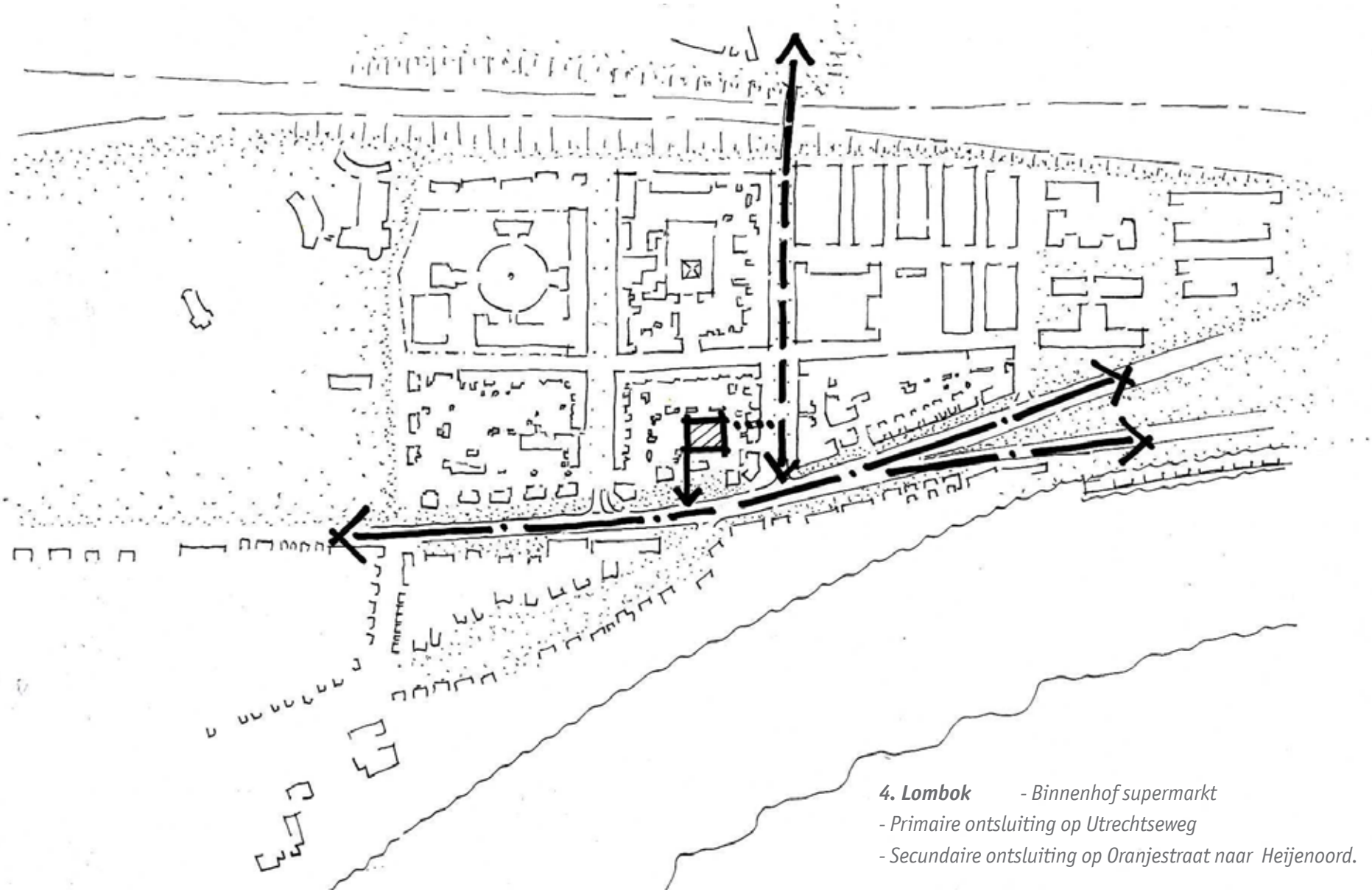

4. Lombok *- Binnenhof supermarkt*
- Primaire ontsluiting op Utrechtseweg
- Secundaire ontsluiting op Oranjestraat naar Heijenoord.

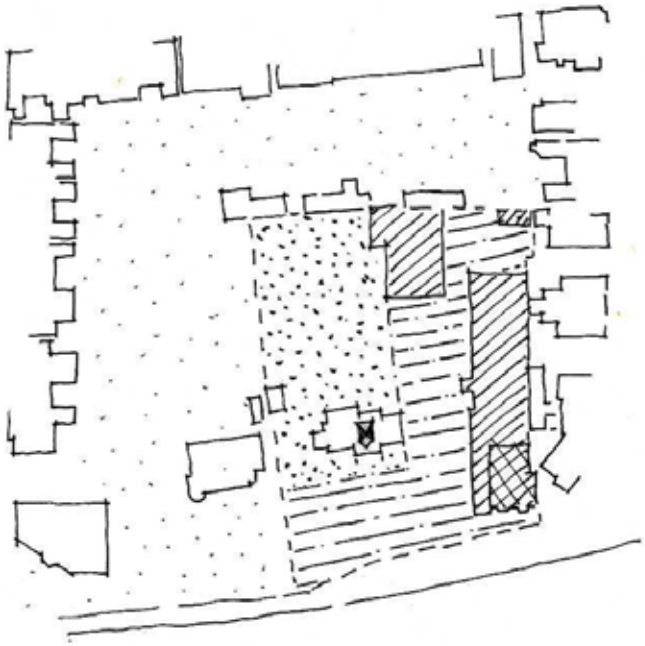

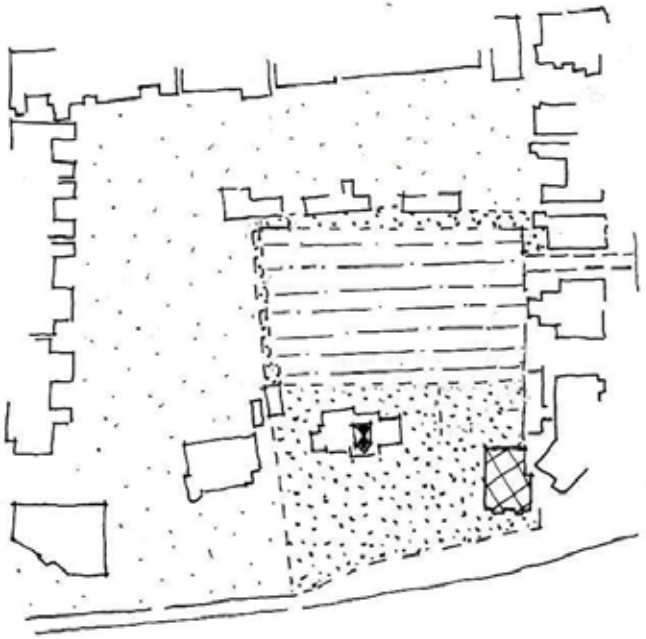

5. Binnenhof supermarkt bestaande situatie

- Tuin achter de villa, verharding -parkeerterrein-
in aansluiting op Utrechtseweg

Nieuwe situatie

- Villatuin sluit aan op Utrechtseweg,
met de bebouwing op de achtergrond

6 Ruimtelijk ontwerp

Ruimtelijkheid villa

In het ontwerpplan is er bewust voor gekozen om de villa (nr. 284) zoveel mogelijk ruimtelijke kwaliteit te geven met een kwalitatief groene voor (zuid) zijde. Oorspronkelijk heeft de villa, aan wat nu de voorzijde genoemd wordt, een orthogonaal ingedeelde tuin gekend (de voormalige achtertuin met uitzicht over de Rijn). Er is onderzocht of deze orthogonale opbouw weer in te passen is in het ruimtelijk plan.

In deze onderzoeksopgave is gekeken naar een inpassing van de noodzakelijke verkeersafwikkeling voor zowel de supermarkt als de wensen en ideeën die de klankbordgroep uit de wijk heeft ingebracht, zoals een ontmoetingsfunctie. Daarnaast heeft afstemming plaatsgevonden over de ont-/aansluiting op de Utrechtseweg in samenhang met de HOV die tot stand is gekomen. Al deze uitgangspunten hebben er toe geleid dat een zuivere orthogonale opbouw, zoals de oorspronkelijke tuin erbij gelegen heeft niet tot de mogelijkheden behoort.

De ontsluiting op de Utrechtseweg in combinatie met de HOV en de eis dat de toegang van de parkeergarage een in- en uitrit kent (totaal 6 m breed) heeft tot gevolg dat de positionering van de ontsluiting recht voor de villa ligt en aan de westzijde de toegang van de parkeergarage.

Om de Villa in deze context recht te doen is gezocht naar een symbiose door, enerzijds aan de voet van de villa een gebogen symmetrisch terras op te nemen en anderzijds de gebogen lijnen van de ontsluitingsroute op te nemen in het ontwerp. Tevens krijgt de tuin een zo groot mogelijk oppervlak, waardoor het groen c.q. de tuinsfeer recht gedaan wordt. Om de symmetrie van de villa te onderstrepen zijn aan weerszijden van de as twee stevige boomgroepen opgenomen. Het tuingedeelte zal door stevige hagen omkaderd worden, zodat de tuin een enigszins besloten karakter krijgt, wat de samenhang tussen villa en tuin zal bevorderen. Op de grens met de buren (nr. 286) zal in een combinatie van muur en beplanting een scheidingswand ontworpen worden die recht doet aan de privacy van nr. 286 en een zo rustig mogelijk beeld oplevert voor het ensemble van de villa.

LEGENDA

BEBOUWING

- bestaande bebouwing
- supermarkt, 1770m²

VERHARDING

- verblijfsgebied
- entree parkeergarage
- entree bevoorrading

BEPLANTING

- bestaande boom
- nieuwe boom, 1e grootte
- beplanting
- haag

VOORZIENINGEN

- globale locatie ambulante handel
- fietsenstalling, 2.5/m² = 70 fietsen
- zone voor trapuitgang parkeergara
- overdekte passage
- verhoging dak ten behoeve van be
- toegankelijkheid tbv ambulante har
- toegankelijkheid fietsers
- mogelijkheid tot afsluiten
- positie vlaggenmasten reclame

Stedenbouwkundig plan

De villa, die de status heeft van gemeentelijk monument, zal naar verwachting een andere bestemming krijgen dan wonen. Het is de ambitie om de villa in haar oorspronkelijke luister op te knappen in afstemming op haar nieuwe functie. Daarbij zal zorgvuldig gekeken worden naar de architectonische uitwerking. Om de verkeersafwikkeling van het gehele plan mogelijk te maken is in diverse opties gezocht naar de instandhouding van het gehele ensemble (villa, aanbouw en bijgebouw). Daarbij is het echter onmogelijk gebleken om aanbouw en bijgebouw te handhaven. Voor de onderbouwing van het te amoveren bijgebouw en aanbouw villa is een verantwoording weergegeven in bijlage A.

Gebruikmaken van stuwwal met hoogteverschillen

Met het gegeven dat de villa ontworpen is met een tuin op de zuidhelling van de stuwwal en met de achtertuin naar de Utrechtseweg toe, is er voor gekozen de huidige locatie van de tuin t.o.v. de villa “om te draaien” en de zijde van de Utrechtseweg weer in te richten als groene ruimte met grote bomen. Dit vormt hierdoor een eenheid met de diepe oplopende tuinen van de naastgelegen villa’s (nr. 286 en 288) aan de oostzijde en wordt aan de westzijde gekaderd door de hoekbebouwing van nr 280-282. Door de oplopende stuwwal, snijdt de supermarkt met de parkeergarage in de stuwwal. Het dak van de supermarkt valt gelijk met de tuinmuren van de woningen aan de Alexanderstraat. Daarnaast blijft de villa zelf, door zijn hogere ligging ten opzichte van de Utrechtseweg, prominent in beeld.

Optimale mix verkeer en stedenbouw

Voor een optimale mix tussen de eisen en wensen van de disciplines verkeer en stedenbouw, is ervoor gekozen om de toegang naar de supermarkt met een vloeiende boog langs de westzijde van de villa te situeren. Door de aansluiting van deze toegangsweg, recht voor de Hulkesteinseweg, blijft er voldoende opstelruimte voor linksafslaand verkeer op de Utrechtseweg. Door de vloeiend gebogen vorm van de toegangsweg ontstaat een rustig beeld, waardoor deze ruimte als één geheel oogt. De materialisatie en randafwerking van de toegangsweg worden zodanig gekozen, dat deze toegangsweg ondergeschikt is aan het beeld van de tuin.

7 Uitwerking op hoofdzaken

Op basis van de aangegeven randvoorwaarde/uitgangspunten, is bekeken op welke wijze het ontwerp voor de supermarkt kan worden ingepast. Hierbij is het beperken van eventuele overlast voor omwonenden, samen met het versterken van de uitstraling van de Utrechtseweg met de historische bebouwing (villa's) en groene voortuinen als belangrijkste uitgangspunt genomen. Er is dan ook bewust gekozen het parkeren ondergronds te realiseren met een bovengrondse supermarkt en daarnaast de villa zo veel mogelijk ruimtelijke kwaliteit te geven en aan te laten sluiten bij de tuin van de Villa. Deze uitwerking behandelt de aspecten op hoofdzaken. In een later stadium zal een nadere detaillering plaatsvinden.

Nieuwbouw

Door de bestaande bebouwing op het achterterrein te amoveren, ontstaat er ruimte voor nieuwbouw met ondergronds een adequate parkeeroplossing. De parkeergarage staat door middel van een zogenaamde tapis roulant (loopband) in verbinding met de supermarkt.
Door te kiezen voor een ondergrondse parkeergarage blijft het parkeren uit het zicht en wordt de geluidsoverlast zoveel mogelijk beperkt. Bovendien blijft op maaiveld ruimte over voor een groene inrichting van het terrein, waardoor een prettig verblijfsklimaat ontstaat.
De supermarkt wordt op het noordelijk deel van het terrein gerealiseerd. Om de villa zoveel mogelijk vrij te laten, wordt de afstand tussen de nieuwbouw en de villa zo groot mogelijk gehouden. De zuidgevel van de supermarkt wordt terughoudend ontworpen met gebruik van groen (beplanting) en natuurlijke materialen. Hierdoor wordt de villa vanaf de Utrechtseweg de belangrijkste ruimtelijke blikvanger van de locatie.

Bij de hoogte van de supermarkt is rekening gehouden met de woningen aan de Alexanderstraat. De hoogte van het dak wordt niet hoger dan de bestaande schuttingen/muren van deze woningen. Het zuidwestelijke deel van het dak wordt iets hoger. Hierdoor wordt het mogelijk het

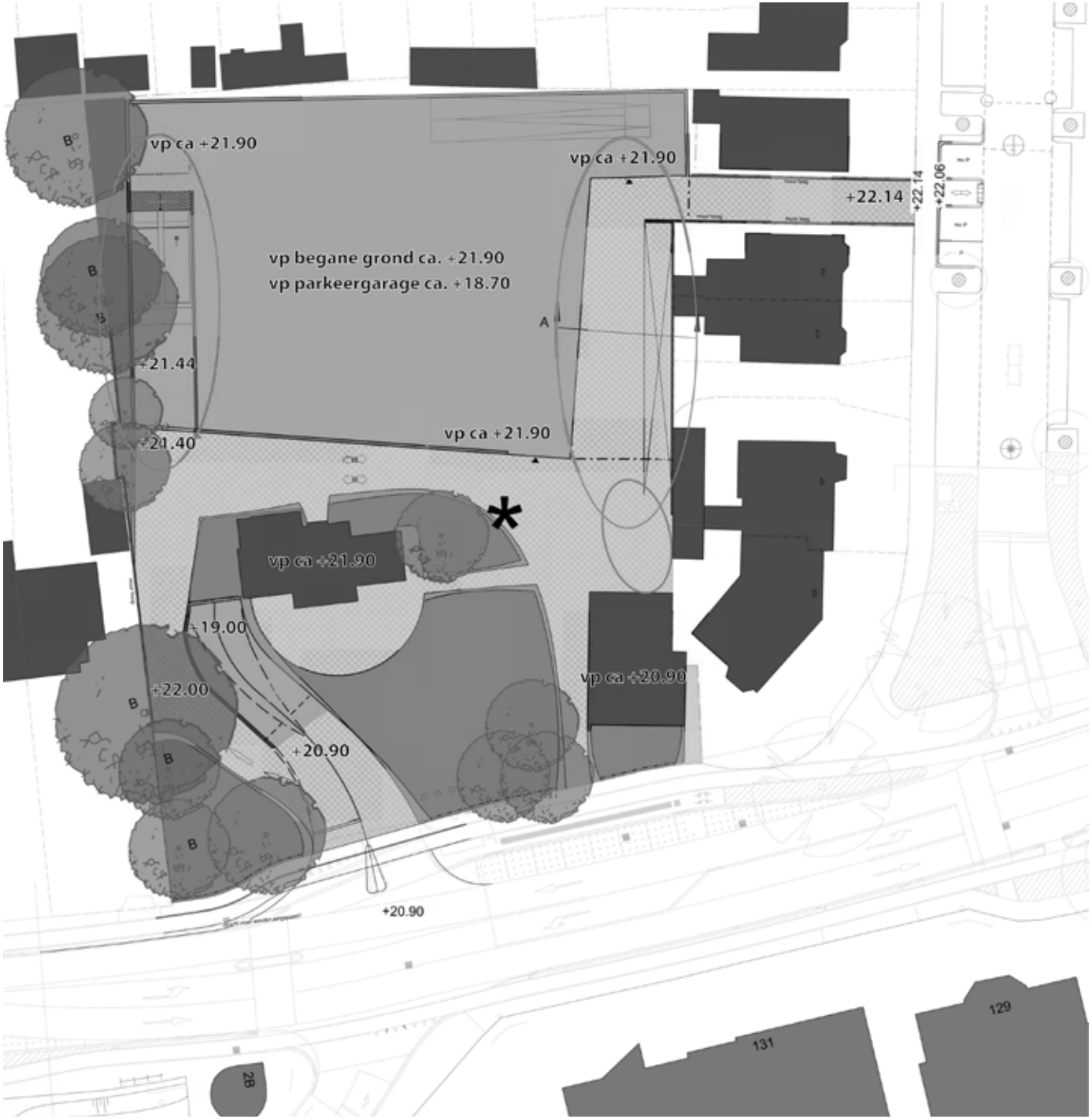

Peilen in m. N.A.P.

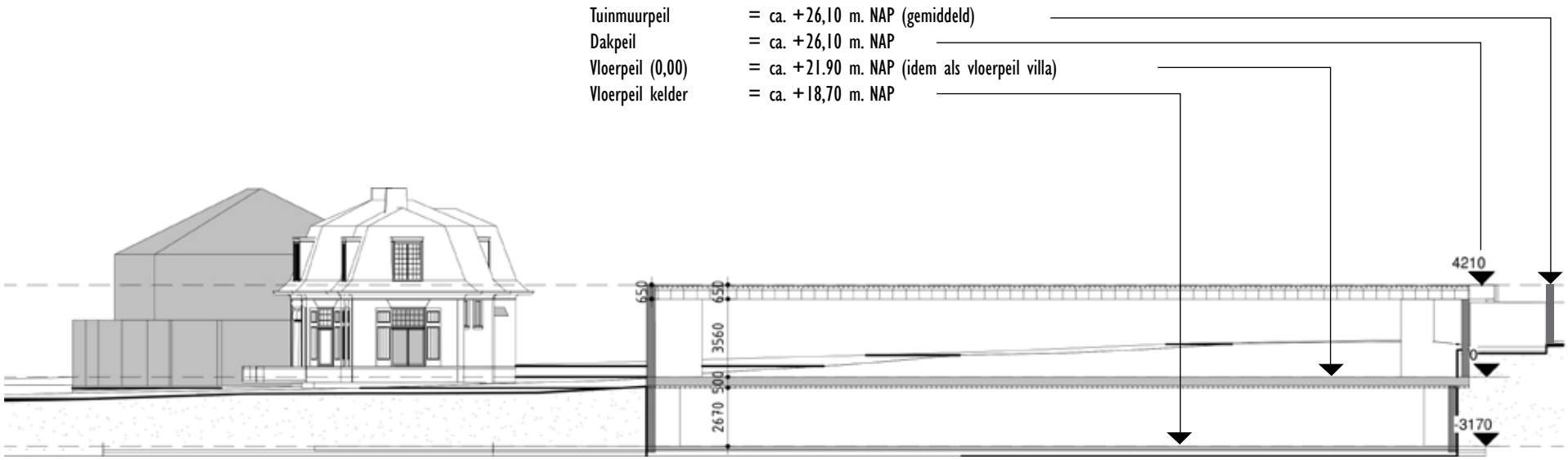

Dwarsdoorsnede, peilen in m. N.A.P.

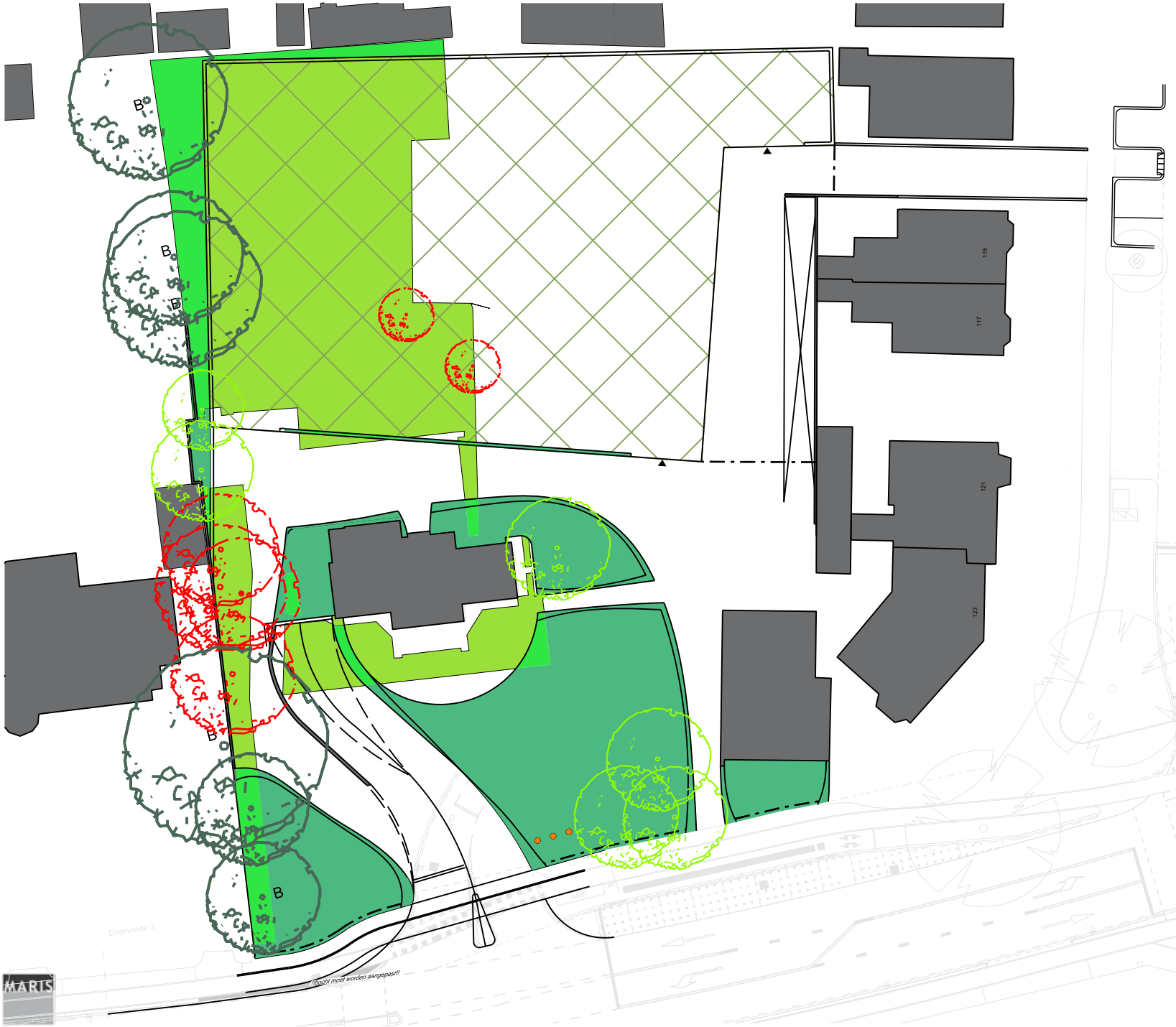

LEGENDA

ALGEMEEN

groen villa, dat verdwijnt: (van 1.113 m² totaal)	929m²
groen villa, te behouden: (van 1.113 m² totaal)	180m²
groen villa, nieuw: (totaal opp. groen: 939m²)	759m²
bomen kappen	10st.
bomen behouden	6st.
bomen nieuw	8st.
sedumdak	1770m²

Schaal 1:500

Groencompensatie

laden en lossen geheel inpandig te laten plaatsvinden waardoor geluidsoverlast zo veel mogelijk wordt voorkomen en een rustig verblijfsklimaat op het perceel kan worden gerealiseerd. De entree van de supermarkt wordt aan de oostzijde gerealiseerd. Hierdoor ontstaat er een fysieke relatie tussen de bestaande voorzieningen aan de Oranjestraat en de supermarkt. De entree wordt transparant uitgevoerd waardoor de supermarkt duidelijk als zodanig herkenbaar is. Om geluidsoverlast voor de direct omwonenden tegen te gaan, wordt het verblijfsgebied voor de entree overkapt. Op die manier ontstaat er een passage, zodat de directe zichtrelatie tussen de supermarkt en de Oranjestraat in stand blijft. Tegenover de entree van de supermarkt wordt een fietsenstalling gerealiseerd met de mogelijkheid tot verwijzingen naar de bestaande winkels in de Oranjestraat.

Buitenruimte/tuin

Het groen en de inrichting van de villatuin spelen een belangrijke rol bij het inpassen van deze functies. Bestaande groenstructuren op en aangrenzend aan het perceel worden zoveel mogelijk behouden. Zo wordt rekening gehouden met de bestaande wortelstelsels van de bomen in de tuinen ten westen van het perceel, en worden deze waar mogelijk gespaard.
De ontsluiting van de parkeergarage en de bevoorradingsruimte vindt aan de westzijde van de villa plaats. Het autoverkeer bereikt het terrein hierdoor alleen vanaf de Utrechtseweg. Hiervoor zal de later aangebouwde serre aan de westzijde van de villa gesloopt worden. Door deze ontsluiting zullen autoverkeer en langzaam verkeer elkaar niet kruisen. Bovendien ontstaat op die manier een aangename verblijfsruimte. Hiervoor wordt de (voor)tuin rondom de villa en het hoekgebouw op een eigentijdse wijze vormgegeven. De groene identiteit wordt hersteld en levert op deze wijze een bijdrage aan een kwalitatief verblijfsgebied en de groenstructuur van de Utrechtseweg. Bij een verdere ontwerpuitwerking zal het groen geoptimaliseerd worden en de verharding daar waar mogelijk worden gereduceerd. Eén en ander zal met de klankbordgroep uit de wijk verder worden uitgewerkt.
Het dak van de supermarkt wordt voorzien van een sedumbeplanting. Door deze vergroening wordt een bijdrage geleverd aan de klimaatbestendige stad. Tevens draagt het dak op deze wijze bij aan de opvang van regenwater, brengt vocht in de lucht, zuivert lucht, werkt verkoelend in de zomer en absorbeert geluid.

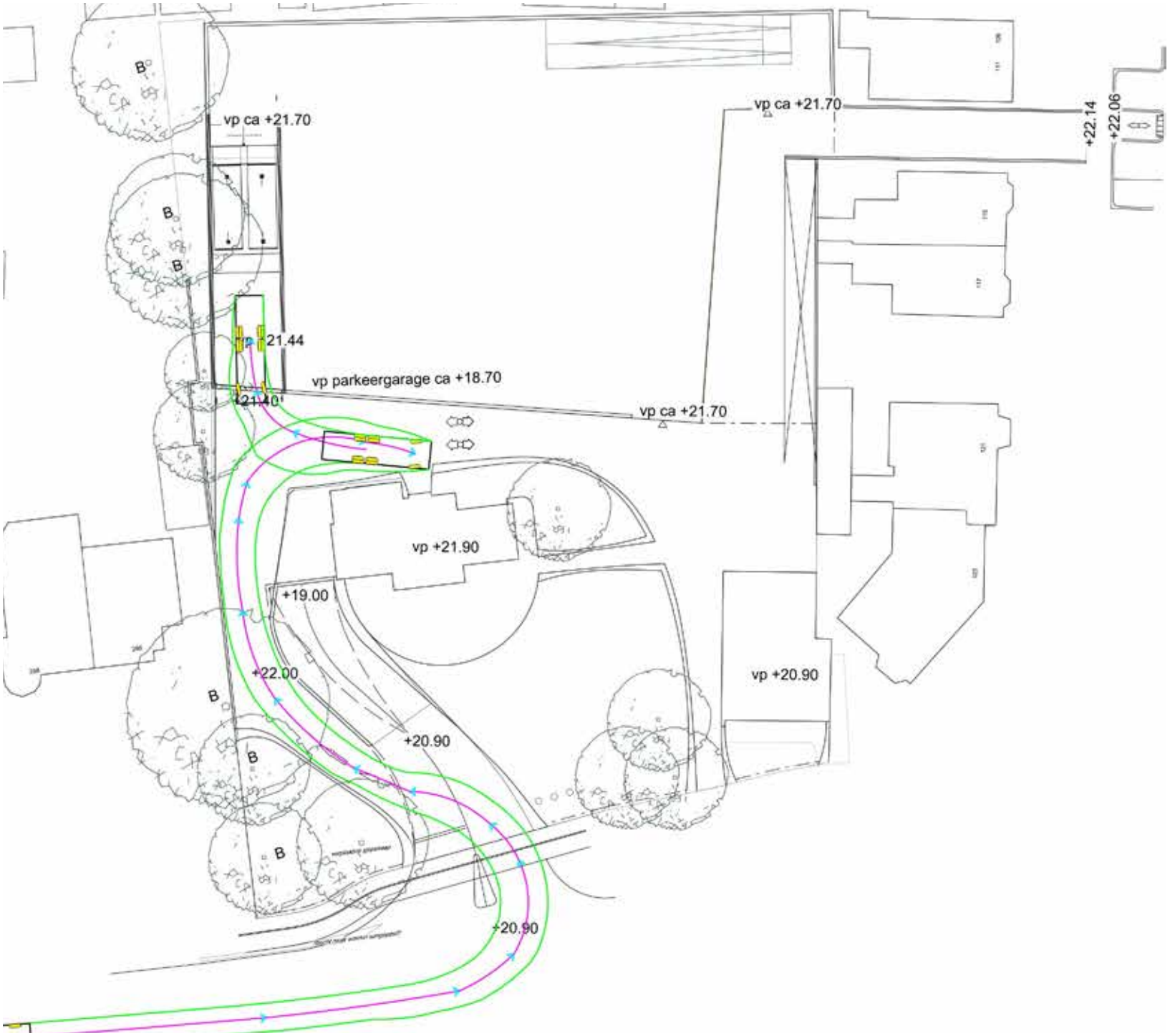

Rijcurve bevoorrading

Doorgang vanaf de Oranjestraat

Bestaande bebouwing

De villa (monument) en de hoekbebouwing worden gerestaureerd en ingepast in de ontwikkeling. In het bestemmingsplan worden de bouwmogelijkheden teruggebracht naar het oorspronkelijke volume, zodat het beeld van twee vrijstaande woningen met groene voortuinen vanaf de Utrechtseweg wordt versterkt.
De villa krijgt de bestemming: detailhandel; horeca; ambachtelijke en dienstverlenende bedrijven en wonen. De hoekbebouwing krijgt de bestemming: detailhandel; ambachtelijke en dienstverlenende bedrijven, werkruimten voor zzp-ers, vergaderruimtes en wonen.

Vleermuizen

In de voormalige bebouwing vam het garagebedrijf zijn mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen (EKOZA, 15 feb. 2012). In de nieuwbouw van de supermarkt zullen verblijfplaatsen voor vleermuizen worden ingepast.

Verkeersontsluiting

Voor een goede ontsluiting van het gebied worden de verkeerslichteninstallatie en wegindeling ter plaatse van de Utrechtseweg aangepast.

Bevoorrading

Om de bevoorrading soepel te laten verlopen is gekozen om de wagens direct achter de villa te laten steken en vervolgens inpandig te lossen. Op deze wijze is de invloed van rijdend bevoorradingsverkeer minimaal.

Bushalte

Om de bestaande bushalte aan de Utrechtseweg in te kunnen passen tussen de hoek Oranjestraat en de aansluiting naar de supermarkt, is de hoekwoning met de Oranjestraat (nr. 123) aangekocht. Een klein deel aan de zijde van de tuin gelegen aan de Utrechtseweg is opgeofferd om meer ruimte te bieden aan de opstelruimte voor de bus. Dit om te voorkomen dat het doorgaande verkeer op de Utrechtseweg belemmerd zal worden.

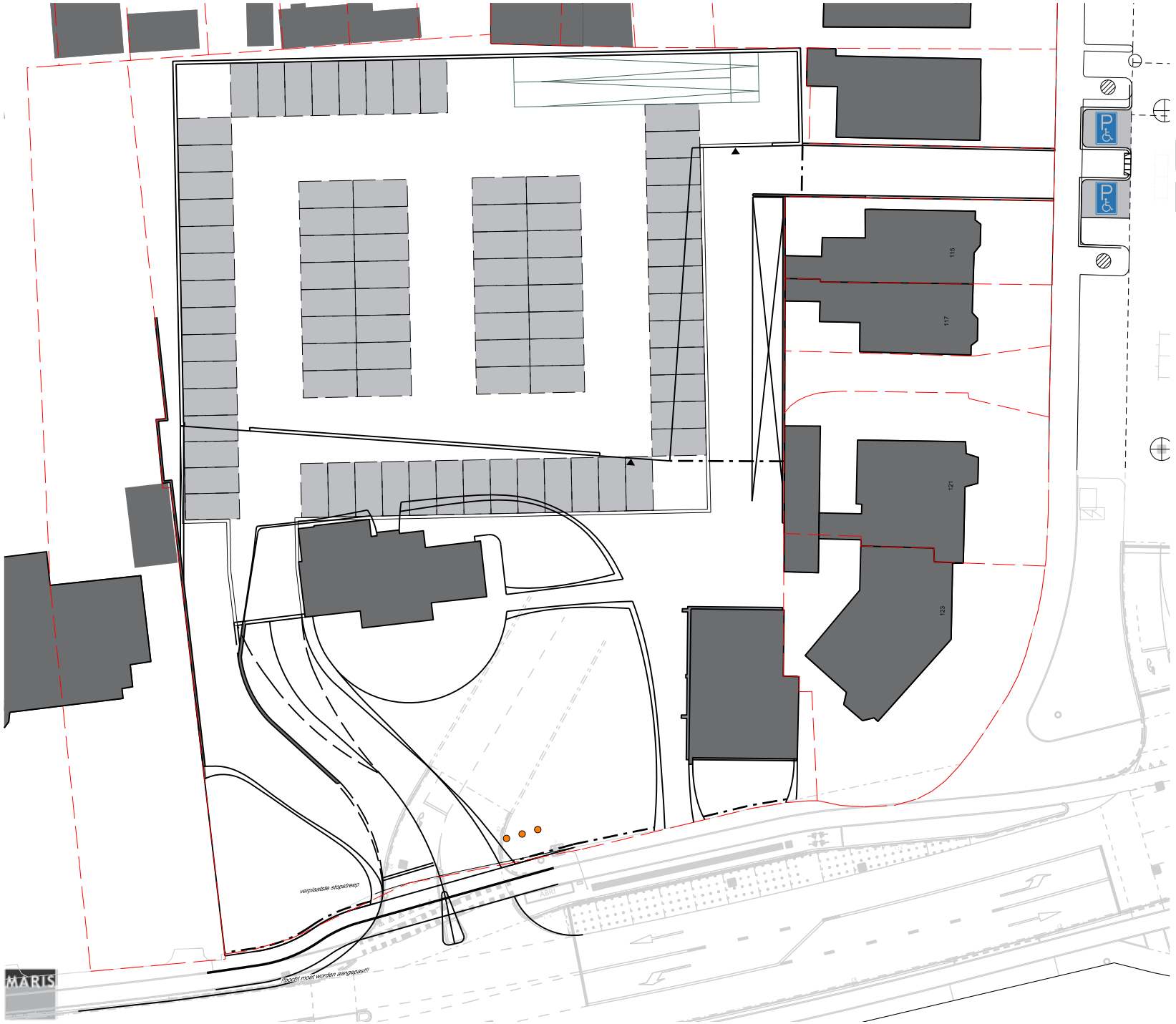

LEGENDA

PARKEERINDELING

81 parkeerplaatsen

2 parkeerplaatsen mindervaliden

Schaal 1:500

Parkeren

Doorgang Oranjestraat

Direct tegenover de entree van de supermarkt wordt aan de oostzijde een fietsenstalling gesitueerd. De winkelwagens krijgen een plek rechts van de entree aan het einde van de loopband. Om het voor winkelpubliek van de supermarkt onaantrekkelijk te maken om in de Oranjestraat te parkeren, wordt het gebruik van winkelwagentjes, door het treffen van fysieke maatregelen aan deze zijde, ontmoedigd.

Parkeren

Het parkeren vindt plaats in de ondergrondse parkeergarage onder de supermarkt. Daarnaast worden bij de ingang aan de Oranjestraat nog twee mindervaliden parkeerplaatsen gerealiseerd. Bij het berekenen van het aantal benodigde parkeerplaatsen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd;

- Voor het parkeren gelden de vastgestelde Arnhemse parkeernormen. De parkeernormen worden berekend op basis van de toekomstige bruto vierkante meters van de verschillende functies. Voor wonen is de parkeernorm gebaseerd op het type woning. Voor de supermarkt is op verzoek van de klankbordgroep uitgegaan van een strengere norm van 4 parkeerplaatsen per 100 m2 (gemeentelijk beleid is 3 parkeerplaatsen per 100 m2);
- De supermarkt heeft een maximale oppervlakte van 1.850 m2 bvo. In de berekening hoeven de tapis roulant en de laad- en losruimte niet meegenomen te worden, omdat deze feitelijk niet leiden tot een extra verkeersaantrekkende werking. De parkeernormen zijn voor de supermarkt daarom gebaseerd op een oppervlakte van 1.550 m2.
- Omdat het bestemmingsplan voor de bestaande bebouwing verschillende functies mogelijk maakt, is uitgegaan van de thans beoogde functie. Voor de villa is dat horeca en voor het hoekpand is uitgegaan van detailhandel op de begane grond met 2 woningen op de verdiepingen.

Op basis van de gehanteerde uitgangspunten is de volgende parkeerbehoefte berekend.

Functie	Oppervlak bvo / aantal	parkeernorm	Aantal pp
Supermarkt	1.550	4,0 pp per 100 m2	62
Villa (horeca/ambachten/ diensten)	200	6,0 pp per 100 m2	12
Hoekpand wonen	2 appartementen	1,3 pp per woning	2,6
Hoekpand winkel	120	3,0 pp per 100 m2	3,6
Totaal			80 (afgerond)

Tevens worden 2 mindervaliden parkeerplaatsen aan de Oranjestraat gerealiseerd. Dit leidt tot een verlies van 1 openbare parkeerplaats. Dit betekent dat in totaal 81 parkeerplaatsen moeten worden gerealiseerd om de parkeerbehoefte te dekken.
In de nieuwe situatie worden 81 parkeerplaatsen in de parkeergarage gerealiseerd. Hiermee wordt voldaan aan de gemeentelijke parkeernormen en de wensen van de klankbordgroep.

Reclame uitingen
De reclame uitingen zullen zorgvuldig worden ingepast en met name op de gevel plaatsvinden. In de tuin is ruimte voor vlaggenmasten.

Water
De gemeente Arnhem streeft naar het zo veel mogelijk oppervlakkig afvoeren van regenwater. Het regenwater van het dak van de supermarkt wordt door de toepassing van een sedumdak gereduceerd. Het overige regenwater wordt opgevangen in het groen en in de aan te leggen ondergrondse wateropvang. In de nieuwe situatie is het verhard oppervlak vrijwel gelijk aan de bestaande situatie. Uit het verleden zijn er geen aanwijsbare redenen dat het water niet op eigen terrein te bergen was. Dus zal dat naar waarschijnlijkheid ook niet in de nieuwe situatie het geval zijn.

Bij de verdere uitwerking zal op basis van T=10+10% bui berekend worden welke wateropvang gerealiseerd moet worden. Indien het groen de hoeveelheid bij T=10+10% niet kan opvangen dan zullen ondergronds waterkratten worden aangebracht ten behoeve van de opvang.

Onderzoek heeft uitgewezen (Koops Romeijn) dat er een K-waarde is van 0,3-0,4. Dit zal zorg dragen voor voldoende afvoer. De grondwaterstand ligt laag genoeg.

Als noodoverlaat wordt de eerder genoemde wateropvang aangesloten op het gemeentelijke regenwaterriool in de Hulkesteinseweg of Oranjestraat.

Wat betreft de ondergrondse bouw zal rekening gehouden worden met de leemlagen. De oorspronkelijke waterstromen zullen indien noodzakelijk langs het gebouw geleid worden met behulp van een drainage, IT-riool of kratten.

Vormgevers van stad & landschap

Colofon

Project:	Utrechtseweg 280 - 284		
Projectnummer:	15055.A		
Datum uitgave:	Januari 2016		
Versie:	03		
Opdrachtgever:	Apollo IX projekt- en ontwikkelingsmaatschappij bv. Postbus 134 6860 AC Oosterbeek		
Adviseurs:	Ir. Peter Koelewijn (architect / stedenbouwkundige) Mariel Gerritsen (SAB Arnhem)		
Bureau:	Bureau Maris b.v. Gildenveld 18 3892 DG Zeewolde T 036-5220971 F 036-5220972 E info@bureau-maris.nl I www.bureau-maris.nl	i.s.m.	D&M Architecten Adviseurs bv. Rosendaalselaan 4 6891 DB Rozendaal T 026-4457949 F 026-4436141 E info@dm-architecten.nl I www.dm-architecten.nl
Ontwerper:	Ing. F. (Frank) Lewis BNT		
Projectleider:	Ing. C. (Cees) Maris		Ir. J.Z. (Jurrien) de Mik
Verkeerskundige:	Ing. G.J. (Geert Jan) Rijpstra		

Bijlage A. Onderbouwing amoveren bijgebouw en aanbouw

Adres	Utrechtseweg 284, 6812 AR Arnhem
Monumentnummer	2.
Monumenten beschrijving	01.10.98

In de monumentenbeschrijving wordt uitgebreid ingegaan op de unieke architectonische waarde van de villa met de combinatie van de Um-stijl met oriëntaalse invloeden, zoals de ingezwenkte dakschilden en de tulpzuilen, een unieke architectuur in de gemeente Arnhem.

Ook de situeringswaarde van de villa is beeldgevend. De villa ligt terug ten opzichte van de Utrechtseweg waardoor een ruime tuin ontstaat met een groene achtergrond en met naaldhout aan de voorzijde.

Oorspronkelijk stedenbouwkundige situering van het pand aan de Utrechtseweg, ontsluiting vanaf de Oranjestraat [oostzijde] heeft voor een, in de huidige situatie bijzondere oriëntatie gezorgd. De Villa is ontworpen op het uitzicht over de Utrechtseweg naar de Betuwe. De entree was op het noorden georiënteerd waar deze aansloot op de entree via de Oranjestraat.

In deze situatie was de schuur, logisch t.o.v de voordeur, vanuit het openbaar gebied niet zichtbaar. In de huidige situatie waarbij het terrein ontsloten is vanuit de Utrechtseweg is de schuur niet zichtbaar vanaf de openbare ruimte.

De huidige situatie is zo dat de villa midden op het terrein ligt. Aan de straatzijde ligt een parkeerterrein van elementen verharding tot op ca 5 m. van de voet van de villa. De villa ligt iets verhoogd ten opzichte van het parkeerterrein en de Utrechtseweg. Het terrein oostelijk naast de Villa heeft bestemming garagebedrijf, waarvan de bebouwing reeds is gesloopt.

Om een duurzame toekomst van de Villa en omliggende terreinen te garanderen is het noodzakelijk dat terrein en Villa een nieuw levensvatbare bestemming krijgen. Voor de huidige bestemming van garagebedrijf en woning op het garageterrein is geen nieuwe gebruiker meer te vinden. Ook past het binnen het gemeentelijk beleid 'overlast' bedrijven buiten de wijken te plaatsen.
De geprojecteerde nieuwe bestemmingen op het terrein: supermarkt en restaurant/zzp- presentatie-locatie zijn levensvatbaar en borgen een goed beheer van gebouwen, het monument, het witte huis en de supermarkt, en de bijbehorende openbare ruimten.

Planvorming Utrechtseweg 282-284
In het kader van de herontwikkeling van het terrein gelegen op de locaties Utrechtseweg 282 en 284 in Arnhem is, na een eerste planvorming, in samenwerking en overleg met de gemeentelijke diensten, een ondergrondse supermarkt met bovengronds parkeren geprojecteerd op de locatie. Dit plan is na bezwaren van en in de buurt door de gemeenteraad afgekeurd. De projectontwikkelaar is door de raad gevraagd om een door de buurt gedragen plan te ontwikkelen.

Dit heeft geleid tot een gewijzigde ruimtelijke opzet: een bovengrondse supermarkt op het achterterrein [noordzijde] met een publieksbuitenruimte/plein, waarbij 'de twee zuilen'van de villa als essentieel onderdeel verankerd is met de openbare ruimte.

Om dit te realiseren moeten de verkeerstromen van oostelijk naar westelijk van de villa verlegd worden. Bij een verkeersafwikkeling oostelijk van de Villa zou de openbare ruimte doorkruist worden door de verkeers- en goederenafwikkeling. Hierdoor zou de toekomstige verankering van de Villa met de gebruiksfunctie [buurt]horeca en ZZP ontmoetingsfunctie niet uitvoerbaar zijn. Ook wordt het langzaam verkeer ernstig belemmerd.

De optie waarbij het personenautoverkeer aan de westelijke zijde de villa passeert en het logistieke verkeer [max. 4 bewegingen per dag] oostelijk over het plein rijdt, behoeft aanpassing in het verkeerskundige plan. Deze aanpassing bleek uit verkeerskundige overwegingen niet haalbaar. De linksaffer van uit Oosterbeek naar het terrein, die de HOV halte doorkruist, bleek uit verkeerskundig oogpunt onacceptabel. De HOV halte voldoet dan niet aan de eisen die aan een HOV gesteld zijn. Ook de

plaatsing van de VRI werd bemoeilijkt, zeker de rechtsaffer vanuit de Hulkesteinseweg stuitte bij deze variant op problemen.

Bij deze variant was er tevens een goede mogelijkheid om naast een plein een formelere voortuin bij de villa te creëren.

Bij de (uiteindelijk enige mogelijke) ruimtelijke oplossing, met de verbinding van de villa aan het plein met een groene zoom naar de Utrechtseweg gericht en de verkeersafwikkeling aan de westelijke zijde van de villa, en de noodzaak van zowel de inrit naar de parkeergarage [ondergrond/afrit] en de logistieke afwikkeling ten westen van de afrit, betekent dit dat in verband met het inrijden van het logistieke verkeer het bijgebouw niet behouden kan blijven.

Na veel en zorgvuldige studie is de conclusie dat voor het duurzaam gebruik van de villa en de ontwikkelingen van het omringende gebied ten behoeve van economische wijkversterking, het niet lukt om het bijgebouw [schuurtje] in het plan te integreren en dat het gesloopt moet worden.

LEGENDA

BEBOUWING

- bestaande bebouwing
- supermarkt, 1770m²

VERHARDING

- verblijfsgebied
- entree parkeergarage
- entree bevoorrading

BEPLANTING

- bestaande boom
- nieuwe boom, 1e grootte
- beplanting
- haag

VOORZIENINGEN

- globale locatie ambulante handel
- fietsenstalling, 2.5/m² = 70 fietsen
- zone voor trapuitgang parkeergara
- overdekte passage
- verhoging dak ten behoeve van be
- toegankelijkheid tbv ambulante har
- toegankelijkheid fietsers
- mogelijkheid tot afsluiten
- positie vlaggenmasten reclame

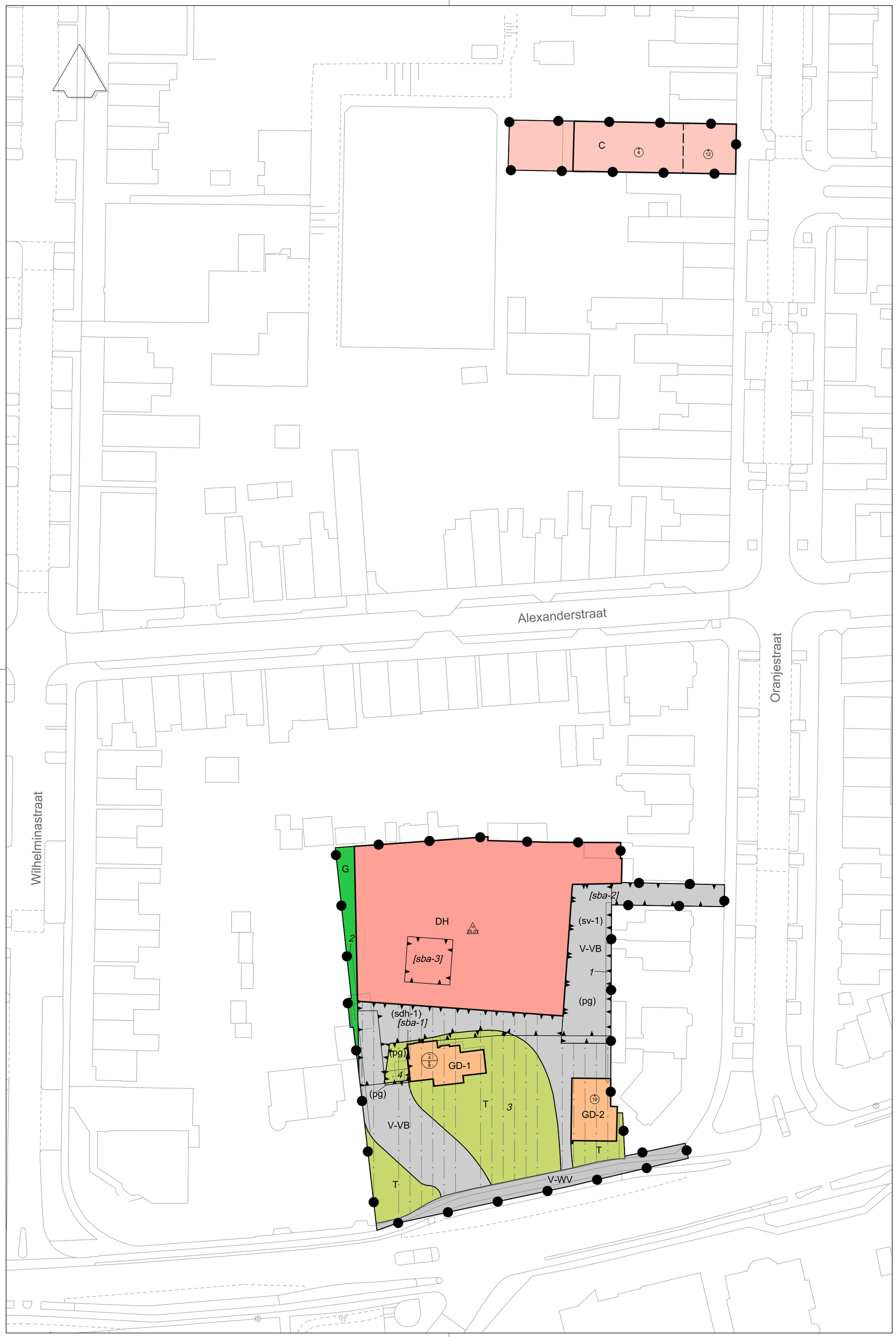

Plangebied

Plangebiedgrens

Bestemmingen

- C — Centrum
- DH — Detailhandel
- GD-1 — Gemengd - 1
- GD-2 — Gemengd - 2
- G — Groen
- T — Tuin
- V-VB — Verkeer - Verblijfsgebied
- V-WV — Verkeer - Wegverkeer

Gebiedsaanduidingen

- *1* — overige zone - voorwaardelijke verplichting 1
- *2* — overige zone - voorwaardelijke verplichting 2
- *3* — overige zone - voorwaardelijke verplichting 3
- *4* — overige zone - voorwaardelijke verplichting 4

Functieaanduidingen

- (pg) — parkeergarage
- (sdh-1) — specifieke vorm van detailhandel - 1
- (sv-1) — specifieke vorm van verkeer - 1

Bouwvlak

bouwvlak

Bouwaanduidingen

- *[sba-1]* — specifieke bouwaanduiding - 1
- *[sba-2]* — specifieke bouwaanduiding - 2
- *[sba-3]* — specifieke bouwaanduiding - 3

Maatvoeringaanduidingen

- maatvoeringsvlak
- B — maximum bouwhoogte (m)
- A / B — maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)
- A / U — maximum [vrije tekst]

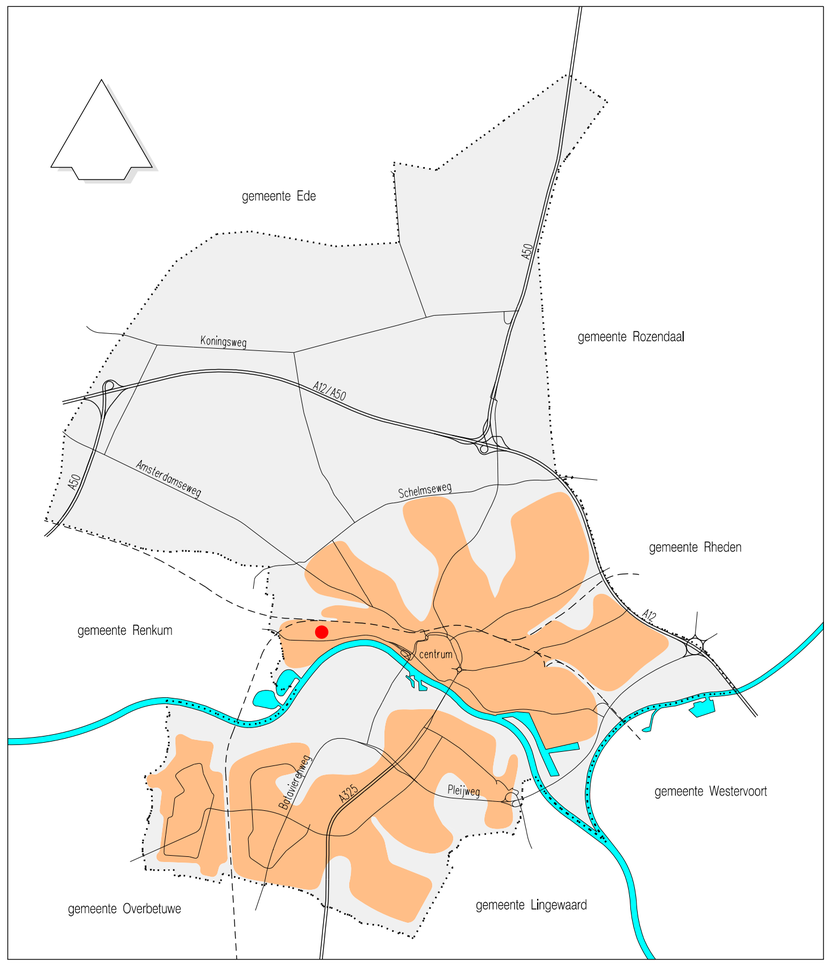

BESTEMMINGSPLAN UTRECHTSEWEG 280-284

planstatus	datum:	getekend:
● ontwerp	04-11-2016	
● vast te stellen	maart 2017	
○ vastgesteld		
○ in werking		
○ onherroepelijk		

schaal:	getekend:	tekeningnummer:
1:500		NL.IMRO.0202.901-0201

© Nadruk verboden

cluster beleid & regie, afdeling ruimte

Eusebiusbuitensingel 53, Postbus 9029, 6800 EL ARNHEM
Tel.: 0900-1809, fax: 026-3774830, gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

zaaknummer 2016-12-00239

2016-1032762=

Aan de leden van de gemeenteraad van Arnhem

19 december 2016

Postbus 9029

INGEKOMEN 29 DEC. 2016

6800 EL Arnhem

Bijlage 1

Inzake overschrijding indieningstermijn

Plan;NL.IMRO.0202.901.0201,Utrechtseweg 280-284

Geachte leden van de Raad,

Namens mijn zuster Mevr.J.F.Mink,eigenaresse van het pand Oranjestraat 113, deel ik U mede dat door een misverstand de uiterste datum van het indienen van een zienswijze gemist is.

Mijn zuster heeft de algemene uitnodiging voor de onlangs gehouden informatiebijeenkomst ontvangen en is daarbij ook aanwezig geweest.Zij meldde mij na afloop dat de ontwerpbestemmingsplanwijziging vanaf

15 december 6 weken ter visie zou liggen en dat in die periode het indienen van een zienswijze mogelijk was.Zij heeft naar nu blijkt de impact van de informatie in de uitnodigingsbrief en tijdens de informatiebijeenkomst niet begrepen.

Toen ik op 17 december kontakt had met de bovenbuurman de heer Dagelet,hoorde ik tot mijn schrik dat de periode van indienen van een zienswijze twee dagen eerder verlopen was.

Ik verzoek U deze bijgevoegde zienswijze toch in behandeling te nemen,gezien het feit dat de woning naar mijn mening door de ligging aan de doorgang Oranjestraat naar Hegemanterrein, het meest te maken heeft en te lijden heeft van de gevolgen van de planvorming.

Zoals ik ook in de zienswijze aangeef is mijn zuster gezien haar reeds lang bestaande psychische en lichamelijke problematiek niet in staat haar belangen te behartigen,reden voor mij,ook gezien de volmacht die ik daartoe bezit U, namens haar te verzoeken ons ontvankelijk te verklaren inzake de bijgevoegde zienswijze.

In afwachting van Uw reactie,

Hoogachtend

Drs.V.E.J.van den Noort/Mink

J.Bijhouwerstraat 23,1992 JS te Velserbroek

Aan de leden van de gemeenteraad
van Arnhem, t.z.z. plannr:
NL.IMRO.0202.901.0201
Postbus 9029
6800 EL Arnhem

M11CC 6800EL029

2016-1032763I

Aan de leden van de gemeenteraad van Arnhem

Postbus 9029,6800 EL Arnhem

19 december 2016

Betreft ontwerp bestemmingsplan

Utrechtseweg 280-284

Planidentificatienr;NL.IMRO.0202.901.0201

Geachte leden van de Raad,

Ondergetekende Mevr.J.F.Mink eigenaresse van het pand Oranjestraat 113 te Arnhem heeft kennis genomen van het ontwerpbestemmingsplan Hegemanterrein,supermarkt Utrechtseweg 280-284..Ik bewoon het pand Oranjestraat 113 niet zelf, maar heb het verhuurd.Als eigenares wil ik mijn zienswijze over het conceptplan geven.

Ik beperk me in mijn reactie tot drie punten namelijk;

Veiligheid

Aantasting woongenot en privacy

Gevaren van de bouw voor de fundering

Naast deze drie aspecten heb ik in mijn eerdere zienswijze op het door de raad verworpen voorstel d.d. 14 november 2012 ook aangegeven zorgen te hebben over: verkeersoverlast,parkeeroverlast,geluidsoverlast en lichtoverlast.Ik zal op deze laatste vier aspecten niet ingaan omdat ik aanneem dat deze aspecten door anderen voldoende onder uw aandacht gebracht zijn.

Ik zal de drie eerder genoemde aspecten toelichten

.

VEILIGHEID.

Mijn woning bevindt zich op de begane grond van het pand dat grenst aan de loop/fiets route vanuit de Oranjestraat naar het Hegemanterrein.Als de supermarkt gesloten is,is de doorgang tussen de Oranjestraat en de ingang van de supermarkt een zeer voor de hand liggende hangplek.Naast

geluidsoverlast zal dit zorgen voor een onveilige situatie die het woongenot negatief zal beinvloeden.Ik vrees de situatie die hierdoor zal ontstaan.

AANTASTING WOONGENOT EN PRIVACY

In het ontwerpbestemmingsplan wordt gesteld bij het onderdeel ;verkeerskundige randvoorwaarden, dat de ontsluiting van de supermarkt voor voetgangers en fietsverkeer moet worden vormgegeven via een ontsluiting aan de Oranjestraat zodanig dat er een relatie met het winkelaanbod in de straat ontstaat.In het geldende oude bestemmingsplan was de ontsluiting richting Oranjestraat bestemd voor woondoeleinden,deels kon deze grond ook bebouwd worden.Een verandering van functie van de grond brengt met zich mee dat het pad naast mijn pand in tegenstelling tot de huidige,reeds jaren durende situatie,intensief gebruikt gaat worden door voetgangers en fietsers.Dit zal leiden tot overlast voor de bewoonster/huurster.De hele dag/avond tot 21.00 uur en waarschijnlijk ook in het weekend zullen mensen langs de zijkant van de woning lopen en zij kunnen in de voor,zij en achtertuin kijken,er zal geluidsoverlast zijn van fietsers die langs het pand gaan.De doorgang kan in tijden dat de supermarkt gesloten is een hangplek worden zoals ook in het stuk over veiligheid betoogd is.De lichtinval aan de achterzijde van de woning zal verminderen door de hoogte van de overkapping die langs de achtertuin van mijn pand geprojecteerd is.

GEVAAR VAN DE BOUW VOOR DE FUNDERING

De bouw van de supermarkt met de ondergrondse parkeerkelder betekent grootschalig grondverzet aan de erfgrens van mijn perceel.dergelijke grootschalige grondverplaatsing kan leiden tot verzakking van mijn pand doordat de steunende krachten in de ondergrond verdwijnen.Dit kan gevolgen hebben voor de grondwaterstand,voor de fundering en leiden tot instabiliteit van de grond onder mijn woning,verzakking en scheurvorming.Men moet zich hierbij realiseren dat het pand een dertiger jaren woning is gebouwd volgens de toen geldende regels en inzichten.En dat als het in deze tijd opnieuw gebouwd zou worden volgens de huidige regels (bouwbesluit) er totaal andere eisen aan de bouwwijze gesteld zouden worden aan fundering,geluidsisolatie en wellicht dat ook de situering van een doorgaande route naast de woning problematisch zou zijn.

Concluderend:In het ontwerpbestemmingsplan wordt gesteld dat er nu via de gekozen weg van overleg met een klankbordgroep zo veel mogelijk rekening gehouden is met de wensen van betrokkenen.Dat kan zo zijn voor een grote groep betrokkenen,dat geldt niet voor de woningen die grenzen aan de doorgang van de Oranjestraat naar het Hegemanterrein.Met name mijn woning heeft,naar mijn mening de grootste overlast te verwachten.Ik heb in het ontwerpbestemmingsplan geen informatie kunnen ontdekken over de effecten,ook financieel in de zin van waardevermindering van de woning.Het kan zelfs tot extra kosten voor mijn rekening leiden aangezien de huidige huurster naar mij heeft aangegeven dat zij bij realisering van de plannen van mij eist dat de woning voor geluid geisoleerd wordt.

Om bovengenoemde redenen kan ik mij niet vinden in het voorliggende conceptplan .Ik verzoek U deze zienswijze gegrond te verklaren en in uw beraadslagingen mee te nemen.

Mdet vriendelijke groet.,

X

J.F.Mink

Utrechtseweg 145-25,6812 Arnhem

N.B.Gezien mijn huidige psychische en lichamelijke gesteldheid,worden mijn belangen in deze behartigd door mijn zuster Mevr.Drs.V.E.J van den Noort-Mink,J.Bijhouwerstraat 23,1992 JS Velserbroek (023-5391176)

Op 16 december 2005 is terzake een algehele volmacht getekend ten kantore van notaris Poot te Arnhem,hierin wordt gesteld dat zij gerechtigd is alle handelingen in mijn belang te verrichten en mij in rechte te vertegenwoordigen.

X

J.F.Mink

Drs.V.E.J.van den Noort-Mink

Bijlage 1. → Bijlage niet aangetroffen 29-12-2016 NR afd. DIV

GEMEENTE
Arnhem

VERZONDEN 0 2 JAN. 2017

Mevr. Drs. V.E.J. Van den Noort-Mink
J. Bijhouwerstraat 23
1992 JS Velserbroek

Datum	:	
Uw kenmerk	:	
Ons kenmerk	:	2017.0.000.039/cg
Zaaknummer	:	2016-12-00239
Contactpersoon	:	Bart Lagerberg
Telefoonnummer	:	026-3773391

Onderwerp : Zienswijzen BP Utrechtseweg 280-284 niet ontvankelijk

Geachte mevrouw Van den Noort-Mink,

Op 29 december 2016 ontvingen wij uw zienswijze op het ontwerp-bestemmingsplan "Utrechtseweg 240-284" (gedateerd 19 december 2016 en poststempel van 28 december 2016). In deze brief geeft u redenen aan waarom uw zienswijze buiten de officiële ter inzage termijn (ex. artikel 3.8 Wet ruimtelijke ordening) is ingediend. De redenen die u noemt worden niet als verschoonbaar gezien. Wij zijn dan ook genoodzaakt om aan de gemeenteraad voor te stellen uw zienswijze niet-ontvankelijk te verklaren.

Overigens kunnen wij u melden dat de inhoud van uw zienswijze grotendeels overeenkomt met een aantal zienswijzen die wel aan de gestelde eisen voor ontvankelijkheid voldoen. Deze zullen in de besluitvorming worden betrokken.

Wij zullen u te zijner tijd in ieder geval wel het ontwerp-raadsvoorstel tot vaststelling van het bestemmingsplan ter kennisneming toezenden. Indien u nog vragen heeft kunt u contact opnemen met de heer B. Lagerberg van de afdeling Ruimte, telefoonnummer: 026-3773391.

Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
namens het college,

Bern Lauriks
Hoofd van de afdeling Ruimte

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0900-1809 (lokaal tarief) • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

i.a.a.: Archief, B&R/Ruimte/B. Lagerberg

Open voor de beste ervaring deze PDF-portfolio in Acrobat X of Adobe Reader X, of hoger.

Installeer Adobe Reader nu!

Titel/onderwerp: Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280 - 284'

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Karel Stolk / Bart Lagerberg
Portefeuillehouder:	G. Elfrink	Telefoonnr:	3774184 / 3773391
		E-mailadres:	karel.stolk@arnhem.nl bart.lagerberg@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief		
Toelichting	Het college stelt de raad voor om het bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280 - 284' gewijzigd vast te stellen. **Aanleiding voor het plan** Sinds 2009 wordt gewerkt aan plannen voor de vestiging van een supermarkt aan de Utrechtseweg 280 - 284. Het bestemmingsplan, waarin sprake was van een ondergrondse supermarkt is in 2012 door de raad niet vastgesteld. In overleg met de buurt - in de vorm van een klankbordgroep - is een nieuw plan gemaakt voor een supermarkt op deze locatie. **Inhoud van het plan** Het plan voorziet in de vestiging van een supermarkt met een ondergrondse parkeergarage. Functies als detailhandel, horeca, wonen en creatieve en dienstverlenende bedrijvigheid zijn daarbij mogelijk. Het plan past in het gemeentelijk detailhandelsbeleid. Er is behoefte aan een nieuwe supermarkt in dit gebied en deze zal de wijkeconomie versterken. De buurt is betrokken bij het nieuwe plan en is in meerderheid positief. **Kanttekeningen** Er zijn tegen het plan 27 zienswijzen ingediend door vooral direct omwonenden (1 zienswijze buiten de termijn). Aan deze zienswijzen is gedeeltelijk tegemoet gekomen door het opnemen van (extra) inpassingsvoorwaarden in het plan. Sommige bewoners zijn tegen de vestiging van een supermarkt op deze locatie zondermeer. Belangstellenden zijn uitgenodigd om aanwezig te zijn en desgewenst in te spreken.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvormende fase.		
Spreekrecht publiek	Ja		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. U bent in de gelegenheid informatieve vragen te stellen aan (eventuele) insprekers en aan de portefeuillehouder.		
Bijlagen			

Raadsvoorstel: Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284'			
Bijlage raadsvoorstel - Zienswijzenrapport			
Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Bijlagen Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Tekening/Verbeelding Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Zienswijzen "buiten de termijn" Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Zienswijzen "ontvankelijk" Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			

Overzicht Insprekers 13 maart

"Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Utrechtseweg 280-284"

	Inspreker	**Namens**
1.	De heer R.Klingen Onafhankelijk voorzitter van de klankbordgroep	
2.	Mevrouw P.Blijjenberg bewoner van de wijk Lombok	
3.	De heer C.Th.A.M. van Gorkum Spar van Gorkum Oranjestraat 33	
4.	Mevrouw J. Hollander	
5.	De heer/mevrouw W.H.J.van der Maten Utrechtseweg 145/113	
6.	De heer H. Mensink	Apollo IX Projekt-Ontwikkelingsmaatschappij BV;
7.	De heer J Reinders	
8.	Mevrouw M. Weijers	Architect MArch
9.	De heer R. Kouwer	Hoogvliet Beheer
10.	Mw. Esther Vlaanderen Oranjestraat 113	
11.	De heer J. Dagelet	
12.	Mevrouw W. Reinders Wilhelminastraat 79	

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 13 maart 2017

GEMEENTE Arnhem

Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284'

Zaaknummer:	2016-12-00239
Portefeuillehouder:	G. Ritsema

Resultaat van bespreking:

Insprekers
Er hebben in totaal 12 insprekers het woord gevoerd.

Toezeggingen
Wethouder Ritsema zegt toe bij de ontwikkelaar/Hoogvliet en/of ambtelijke organisatie na te vragen of inpandig laden en lossen, zonder dat daarbij de bouwhoogte toeneemt, mogelijk is.

Mw. Los, die de inspreektekst van hr. Kouwer van Hoogvliet heeft voorgelezen, zal de volgende vragen vanuit de raad aan Hoogvliet voorleggen:
1. Zijn er mogelijkheden voor het aanbrengen van (technische) veranderingen in de gedachte oplossing voor laden/lossen en de situering van de koelcondensatoren?
2. Kunt u duidelijkheid geven over het hoe en waarom van (vermeende) terughoudendheid m.b.t. informatieverstrekking vanuit de klankbordgroep?
3. Kunt u ons informeren over het aantal en de soort van de te creëren extra arbeidsplaatsen?

Conclusie
Er is een begin gemaakt met de informatieve bijeenkomst. De fracties van VVD, CDA en Partij voor de Dieren hebben aangegeven geen vragen (meer) te hebben.
De voorzitter concludeert dat de informatieve bijeenkomst niet is afgerond. Het voorstel zal opnieuw informatief geagendeerd worden.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

H. H. Montfrooy

Voorzitterschap klankbordgroep supermarkt Utrechtseweg.

Geachte leden van de Raad,

Mijn naam is Rob Klingen en ik ben opbouwwerker van Stichting Rijnstad in de wijken Klarendal St.Marten/Sonsbeekkwartier en het Arnhemse broek. Begin september 2013 is mij door Mathieu Vaessen adviseur van Bureau Seinpost en wijkmanager van de gemeente Arnhem, Chris Zeevenhooven gevraagd of ik de rol van onafhankelijk voorzitter van een klankbordgroep ten aanzien van de ontwikkeling van een buurtwinkelgebied met als trekker een supermarkt op mij wilde nemen. Na toestemming te hebben verkregen van mijn werkgever en instemming van de leden heb ik deze rol vanaf eind september 2013 vervuld.

Mijn rol als onafhankelijk voorzitter was voornamelijk er op toe zien dat het proces van inspraak van bewoners op een goede manier verliep. Het oprichten van een klankbordgroep was na ik begreep een nadrukkelijke wens van de gemeente om bewoners bij de aanpak te betrekken.

Naar vermogen heb ik mij dan ook ingezet voor een zorgvuldig verloop van het proces. Dat is naar mijn mening ook geslaagd. De samenstelling van de klankbordgroep heeft daar een belangrijke bijdrage aan geleverd. Zowel voor als tegenstanders waren in de gelegenheid om hun argumenten naar voren te brengen. De argumenten zijn in ongeveer 12 vergaderingen kritisch met passie en inzet gewisseld met elkaar, de ontwikkelaar en de adviseur van Bureau Seinpost.

Een belangrijke rol voor de klankbordgroep was het verkrijgen van draagvlak onder de bewoners van Heijenoord/Lombok en Klingelbeek. Daar is veel op geïnvesteerd. Dit is gebeurd in de vorm van drie informatieavonden, een sessie waarin Mathieu Vaessen in Buurthuis het Huukske vragen van bewoners heeft beantwoord, een workshop en een avond met een externe stedenbouwkundige om een goede inpassing van de supermarkt in het gebied te waarborgen. Daarnaast zijn er meerdere nieuwsbrieven in de buurten verspreid, zijn de wijkkrant en het wijkplatform geïnformeerd en is er een gesprek met leden van uw Raad geweest.

Het versterken van de wijkeconomie is voor de klankbordgroep vanaf het begin een voorwaarde geweest in relatie tot de vestiging van een supermarkt. Daar is in de vergaderingen ook veel aandacht aan besteed. De ondernemersvereniging “Westkracht 13” is daar uit voortgekomen. Als

voorzitter viel het mij op dat de klankbordgroep erg veel waarde hechtte aan wat er na sluiting van de SPAR supermarkt met het personeel ging gebeuren.

Na twee jaar intensief vergaderen is er door de klankbordgroep op een goede manier een besluit genomen over hoe het plan voor een buurtwinkelgebied er op het terrein van de Utrechtseweg 284 uit zou moeten zien. Het plan, nu in het voorliggende bestemmingsplan te zien is door een ruime meerderheid van de leden van de klankbordgroep ondersteund.

Het is wat mij betreft goed om te horen dat de klankbordgroep betrokken wil blijven bij de inrichting van het terrein. De vergaderingen die daar uit voort komen blijf ik dan ook graag voorzitten.

Dank voor uw aandacht.

Van: h.blyjenberg
Datum 10-03-2017 16:18
Onderwerp: spreekbeurt

Beste leden van de gemeenteraad,

Mijn naam is Pauline Blijjenberg en ik woon mijn hele leven al in de wijk Lombok. Ik wil graag van de mogelijkheid tot inspreken gebruik maken omdat ik het erg belangrijk vindt dat er een supermarkt in onze wijk komt. De reden hiervan is dat de Spar als supermarkt gaat sluiten met als gevolg geen supermarkt op loopafstand meer in de buurt is. Dit is voor de hele wijk een probleem maar vooral voor de ouderen. De bewoners die een auto hebben, gaan die gebruiken voor het boodschappen doen. Het gevolg, meer verkeer in de wijk!

De komst van de supermarkt heeft op sociaal gebied ook een positief effect. In de supermarkt kom je elkaar net als vroeger weer ergens tegen en hoort zo hoe het met iedereen gaat. De wens dat de supermarkt er snel komt, want vier wachten is wel erg lang, is niet alleen van mij maar ook van veel bewoners in Lombok. Dit heb ik gemerkt toen ik handtekeningen voor de komst van de supermarkt in de wijk heb opgehaald. In ons buurthuis “het Huukske” doe ik vrijwilligerswerk. Daar hoor ik ook regelmatig dat de bezoekers graag willen dat er een supermarkt komt.

Dus ik reken op u. Bedankt voor uw aandacht.

Arnhem,13 maart 2017

Geachte Raad,

Op 13 mei 2013 heeft u besloten het bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284 niet vast te stellen.

Uw opdracht luidde: “Ga terug naar de wijk en kom met een plan dat breed gedragen wordt.”

Dit stedenbouwkundig plan voldoet daaraan.

Een van uw uitgangspunten is geweest dat de komst van een nieuwe supermarkt moet zorgen voor versterking van de wijkeconomie.

Een voorbeeld hiervan is de fysieke koppeling van het voormalige Hegeman terrein met de Oranjestraat. Een ander voorbeeld is de komst van en ondersteuning door toenmalig wethouder Hans Giesing van de Ondernemersvereniging Westkracht 13.

Binnen deze club is inmiddels een werkgroep ontstaan die richting wil gaan geven aan het karakter van ondernemers die Lombok op de kaart willen gaan zetten. We kijken met een schuin oog wat Mode met Klarendal gedaan heeft. Sinds kort heeft zich nabij mijn pand een ontwerpstudio gevestigd. Wat zou het mooi zijn wanneer deze ontwikkeling navolging krijgt, al is het alleen maar uit eigen belang want mijn pand komt ook vrij.

Reeds acht jaar, of zo u wilt vier wethouders verder, ben ik bij dit project betrokken. Het is een boeiende periode maar trekt een zeer zware wissel op mijn bestaan.

In die acht jaar is het supermarktlandschap drastisch veranderd en het heeft zich aangepast aan de moderne consument. Daarbinnen is helaas geen plaats meer voor een gezellige buurtwinkel, want van sentimenten kan zo'n bedrijf niet bestaan. Hoogvliet daarentegen is een supermarktorganisatie die prima aan de wensen van de huidige consument kan voldoen en is voor Arnhem-West ook een echte versterking van de wijkeconomie.

Om tot het huidige plan te komen is er veel overleg geweest met de bewoners van omliggende wijken. Hierdoor leeft het hele project ook veel meer en gaat er bijna geen dag voorbij dat klanten mij aanspreken over de stand van zaken. Ook zij vinden dat het nu toch wel hoog tijd wordt dat Hoogvliet er komt.

Met Hoogvliet heb ik indertijd de afspraak kunnen maken dat zodra zij open gaan, ik mijn supermarkt sluit en wij met ons hele team daar aan de slag kunnen.
Wij kijken er naar uit u straks te mogen ontvangen in “De Hoogvliet “die andere Supermarkt in Arnhem.

Dank u wel.

Geachte voorzitter en raadsleden,

Ik ben Jacomijn Hollander direct omwonende en lid van de klankbordgroep. Ik woon al 29 jaar met veel plezier op de Wilhelminastraat. De zogenaamde directe schil van het plangebied.

Door hersenletstel t.g.v. hersenvliestumoren ben ik min of meer aan huis gekluisterd waardoor een rustige en prettige woonomgeving voor mij van levensbelang is. Gelukkig wonen wij heel prettig! Dat willen we natuurlijk graag zo houden.

Daarom ben ik ook vanaf het eerste uur actief betrokken bij deze ontwikkeling. Gelukkig heeft u ons 4 jaar geleden gehoord en tegen de wijziging gestemd. Het vorige plan was ook echt schandalig!

De gemeente heeft, na de vorige afwijzing in 2013, opdracht gegeven een nieuw plan te maken in samenspraak met de buurt.
Daarom is de Klankbordgroep ingesteld die helaas een grote wassen neus is gebleken. Nagenoeg alles lag al vast en viel niet aan te tornen zoals de grootte van de supermarkt. Deze werd zelfs steeds groter! Dat er in de Klankbordgroep onvoldoende rekening is gehouden met de direct omwonenden blijkt wel uit het feit dat de enige andere direct omwonende uit de Klankbordgroep, die er positief in kwam, nu ook fel tegen het plan is en hier vandaag ook staat. Een derde omwonende uit de Oranjestraat is uit pure onvrede en onmacht al jaren geleden opgestapt, en mocht niet vervangen worden. Stukken mochten niet worden doorgestuurd naar buurtbewoners waardoor de buurtinspraak zo gering mogelijk is gehouden. Naar mijn mening is dit dus niet echt ontwikkeld in samenspraak met de buurt.

Onder het mom van wettelijke vastgestelde normen en het wonen in stedelijk gebied worden onze bezwaren mbt ons woongenot zoals geluid, fijnstof en stank gemakkelijk terzijde geschoven. Als beperkte groep direct omwonenden lijken wij helaas ondergeschikt te zijn en moeten wij wijken voor het groter geheel. Want duidelijk is wel ook door de enquete en zienswijzen: een supermarkt in de buurt is een pluspunt. In je achtertuin een dikke vette min!

Want wat krijgen we als dit door gaat?: De tuin van de villa met woonbestemming wordt een enorme supermarkt, met de auto's en de vrachtwagens voor het laden en lossen aan onze kant. Met vrachtwagens die tot 6x per dag achteruit rijden tot in het midden van onze achtertuinen. NIET overdekt, zoals wel was afgesproken in de Klankbordgroep.
De vrachtwagens rijden STRAK langs het naast gelegen woonhuis met diepe tuin en de villa. Omdat dit wél de geluidsnormen te boven gaat, kan de villa geen woonbestemming meer krijgen (boven) en moet er een geluidscherm worden geplaatst aan onze kant. Duidelijk is dus wel dat de rust en de schone lucht zo te niet worden gedaan in onze tuinen.

En dan de continu 24/7 zoemende koelcondensator van 68 DB op het dak, maximaal 15m2 en 1,70m hoog. Natuurlijk ook aan onze, de nu nog rustige kant.
Waarom? Onder meer omdat een aantal bewoners van de Oranjestraat (begrijpelijkerwijs) een overeenkomst heeft gesloten met de projectontwikkelaar dat ze niks zullen horen, zien of ruiken. Een overeenkomst die ze ook al hadden met de garage. Dat willen wij ook wel! En de bewoners aan de doorgang met de Oranjestraat natuurlijk ook! Maar dat kan natuurlijk niet. Dat is toch niet eerlijk. Dit is toch in strijd met het gelijkheidsbeginsel, dit is toch discriminatie?

Het is bij ons nu rustig welke waarborgen hebben we als dit allemaal door gaat?
Daarom maak ik **bezwaar** tegen de wijzigingen in het bestemmingsplan voor de supermarkt.
Ik maak uitdrukkelijk bezwaar tegen **het betrekken van het villaperceel met woonbestemming bij de ontwikkeling van de supermarkt.**

Ik maak ook uitdrukkelijk bezwaar tegen **de geluidsoverlast die ontstaat in de achtertuinen en balkons van ruim 90! Huishoudens. Ons rustig woongenot wordt door deze ontwikkeling nog steeds aangetast!**

Bent u toch van mening dat de supermarkt er moet komen, mogen we dan wel op wat meer waarborgen rekenen voor ons rustig woongenot? Daar is nu onvoldoende sprake van. En hier heb ik onvoldoende vertrouwen in door het proces tot nu toe.

De vrachtwagens voor het laden en lossen rijden volgens het plan achteruit (piep piep) veel te ver door naar achteren te midden van de tuinen. Dat moet anders! Aan de andere kant van de villa geeft dit veel minder overlast.
Ook de koelcondensator geeft onnodig overlast op het dak. Zowel qua zicht, een puist van 1.70 hoog, als het continue gezoem van 68 db! De koelcondensator kan volgens mij wel degelijk inpandig of in ieder geval uit het zicht op de grond geplaatst (tussen de supermarkt en de villa) zoals eerder ook was toegezegd in de Klankbordgroep.
Komt de koelcondensator toch op het dak, dan vind ik dat de verhoging voor het inpandig laden en lossen, zoals afgesproken in de klankbordgroep, ook moet kunnen. Dit scheelt enorm in de geluidsoverlast.

Het lijkt een idyllisch plaatje te worden, door de opgeknapte villa en een mooie voortuin. Maar in feite wordt de villa, gemeentelijk monument, ernstig misbruikt om de veel te grote Supermarkt er door te drukken.
Als de villa zo belangrijk is als gemeentelijk monument hou het perceel dan intact met achtertuin en laat het zijn **waardigheid behouden. En wij onze rust…**

Want het is nog steeds **veel te groot**, veel te veel, en nog steeds te veel overlast tussen zoveel huizen, in zo'n mooi stukje Lombok! en achter zo'n mooie villa.

Beste raad bekijk de wijziging van het plan nog eens kritisch en neem a.u.b. geen overhaaste beslissing.

Dank u wel!

Wim van der Maten 13-3-2017 15:22

Arnhem, 13 maart 2017.

Edelachtbare dames en heren raadsleden,

Mijn naam is Wim van der Maten, woonachtig in de Hulkesteinflat aan de Utrechtseweg recht tegenover de (hopelijk) toekomstige supermarkt.
Het voormalige Hegeman terrein ligt al sinds 2012 leeg en het wordt tijd om hier nu snel verandering in te brengen wat dus mogelijk is.
De plannen voor een supermarkt van Hoogvliet zijn u allen zeer wel bekend, mijn vraag aan u is nu er geen bezwaren meer zijn geef a.u.b. groen licht en **start de bouwactiviteiten zo snel mogelijk**.
Wij van de Hulkestein alleen al zijn een groep van 100 bewoners die min of meer dagelijks hun boodschappen doen.
Het merendeel gaat nu nog met de bus naar Oosterbeek of Arnhem en een klein deel naar de Spar op de Oranjestraat, daar heen lopen is voor veel mensen een zware tippel de nieuwe supermarkt zou daar dus een geweldige uitkomst voor zijn doch absoluut niet voor ons alleen.
In de wijken Lombok en Klingelbeek wonen zo'n 3000 mensen, volgens het centraal bureau levensmiddel handel zijn er 4300 supermarkten in Nederland waar 4 mlj. mensen dagelijks hun boodschappen doen en wat voor onze supermarkt betekent zo'n 930 mensen per dag.
Bovendien heeft het ook nog een sociale functie.
Veel mensen uit de wijken zullen dus lopend hun inkopen doen en dat scheelt natuurlijk ook weer met minder verkeer en geluidshinder.
Ik kan u verzekeren van veel mensen gehoord te hebben dat ze uitkijken naar de dag van de opening.
We weten allemaal dat de Spar op de Oranjestraat geen uitbreidingsmogelijkheid heeft en dat de hr. Van Workom graag zijn pand zou willen verkopen en dit als zijn pensioen voorziening ziet en terecht, **gun hem dit** ook a.u.b.
Het management van Hoogvliet heeft al te kennen gegeven zowel de werknemers van de Spar als ook de hr. van Workom in dienst te nemen maar dat is nog niet alles er is **veel meer personeel nodig** dus zij zorgen ook nog voor meer werkgelegenheid, wie wil dat nou niet.
In de Hulkesteinflat waar ik woon zijn de meeste mensen heel blij als deze supermarkt er snel komt en bovendien is er op dit terrein ook nog een prachtige villa welke **naar verluiden** zou kunnen dienen als een **horeca gelegenheid** wat is er in onze buurten nou nog mooier dan ook hier bezoekers te mogen ontvangen en dat we eindelijk van dat lelijke leegstaande terrein af zijn.
Stel a.u.b. de start van bouwwerkzaamheden niet meer uit.
Ik hoop u dan ook allen snel te zien op de openingsdag.
Ik dank u voor uw aandacht.

APOLLO IX
Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV

Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV
Bezoekadres
Velperweg 157
6824 MB Arnhem
Correspondentieadres
Postbus 134
6860 AC Oosterbeek
Telefoon
+31 (0)26 382 85 56
E-mail
info@arthurarmstrong.nl

Arnhemse Gemeente Raad

Datum: **13 Maart 2017**
Betreft: **Inspraak notitie Politieke Maandag –**
Bestemmingswijziging Utrechtseweg 280-284 te Arnhem

Geachte leden van de Raad, Voorzitter,

Sinds 2008 zijn wij bezig met de herontwikkeling van het voormalige Hegemanterrein aan de Utrechtseweg. We hebben in die tijd, onder andere samen met SPAR-ondernemer van Gorkum diverse mogelijkheden onderzocht en uitgewerkt.

Uiteindelijk heeft dat toen om moverende redenen, in 2010 geresulteerd in het plan met de bekende ondergrondse supermarkt. Aan dit plan heeft u als gemeenteraad in mei 2013 uw goedkeuring onthouden en aan ons ‘de opdracht’ gegeven om, in overleg met de wijk tot een gedragen plan te komen. Deze handschoen hebben we met verve opgepakt.

Wij hebben een onafhankelijke klankbordgroep ingesteld, met een zo breed en representatief mogelijke samenstelling met inwoners en ondernemers uit Arnhem West. Ook waren kennis over de wijk en over inhoudelijke aandachtspunten daarom ruim aanwezig.

Nu maart 2017, 4 jaar later na:
- 18 klankbordgroep bijeenkomsten
- 3 wijk bijeenkomsten
- 4 nieuwsbrieven
- diverse artikelen in (wijk)media

staan we hier weer.

We staan hier nu met een beter en door de wijk gedragen plan.

Een plan dat mede dankzij de constructieve inbreng vanuit en discussie in de Klankbordgroep tot stand is gekomen. Vanuit de klankbordgroep en wijk zijn goede suggesties gedaan, vooral ook door de stevige discussies die we met elkaar hebben gevoerd. Mede hierdoor ligt hier nu een breed gedragen en kwalitatief hoogwaardig plan.

Breed gedragen, hetgeen nog niet wil zeggen dat er iedereen voor is. 100% voorstand is niet realistisch. We hebben ons best gedaan om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan eventuele bezwaren. We noemen er enkele:

- Parkeren ondergronds
- Installaties inpanding
- Groen dak
- Dak supermarkt niet hoger dan het laagste punt van de bestaande erfafscheiding
- Overkapping passage (Oranjestraat 121/117)
- Gebouwde erfafscheidingen; Utrechseweg 286 en Oranjestraat (113/115)
- Ontmoetingsplek voor ondernemers in de Villa

Dit voorzover het de realisatie van de plannen betreft. Maar er is meer. Het initiatief voor dit plan is ontstaan vanuit het willen versterken van de (bestaande) wijkeconomie.

Vanuit dat kader hebben wij de werkgroep Wijkeconomie geïnitieerd. Samen met de ondernemers uit de wijk en ondernemersvereniging WestKracht13! werken wij aan versterking van de wijkeconomie; versterking van bestaande structuren en creëren van ruimte voor nieuwe initiatieven.

De (blijvende) betrokkenheid van zowel Hoogvliet alsook ondergetekende is groot. Beiden blijven langjarig als vastgoedeigenaar en exploitant in het gebied aanwezig. Het is derhalve ook in ons belang dat de wijkeconomie wordt versterkt.

Wij zijn ervan overtuigd een goed en gedegen proces te hebben doorlopen. Een proces waarbij we, zoveel mogelijk rekening houdend met een ieders wensen en bedenkingen tot een afgewogen en gedragen plan zijn gekomen.

Wij hopen dan ook dat u positief besluit over het voorliggende plan. Positief zodat de huidige bedrijfsbestemming als garagebedrijf in een woonomgeving kan worden omgezet waarbij we met de Klankbordgroep en wijk verder invulling kunnen gaan geven aan de uitwerking van onze plannen.

Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV
H.A.N. Mensink

Geachte gemeenteraad 026,

Alweer 5 jaar is het geleden dat het plan van de shopbak door de projectontwikkelaar werd gelanceerd. Uiteindelijk heeft na een strijd vanuit de wijk Lombok de toenmalige gemeenteraad een wijs besluit genomen: de voorgestelde bestemmingsplanwijziging werd afgewezen.

Een afwijzing omdat de projectontwikkelaar (en ook de toenmalige wethouder Van Gastel) onvoldoende had gecommuniceerd en overlegd met de wijk en vanwege inhoudelijke gronden: een te grote impact voor een dergelijke kleine wijk.

In mijn zienswijze heb ik de verschillende aangegeven tussen 2012 en 2017. Eén groot verschil: nu ondergronds parkeren en toen bovengronds. En dat is een zeer goed besluit. Maar er is verder niet veel veranderd: een te grote supermarkt op een te kleine locatie, de noodzaak voor een full service supermarkt is er niet, de verkeerslast voor de omliggende straten is niet onderzocht, de milieuoverlast enz enz.

Ja … er is een klankbordgroep ingesteld. Vanaf het begin echter een wassen neus, pseudo inspraak. De projectontwikkelaar had maar één doel: de grote full service supermarkt van 1800 m2 BVO er doorheen drukken. Systematisch werd de tegenstanders de mond gesnoerd; verschillende klankbordgroepen kunnen dit beamen.

Ik vraag de gemeenteraad een verstandig besluit te nemen. Als het niet goedkeuren van het bestemmingsplan echt teveel gevraagd is; dan vraag is de raad samen met elkaar minimaal de overlast te beperken op de volgende vier punten. Door (1) **inpandig** i.p.v. overdekt **laden en lossen** toe te staan. Het inpandig werd tegengehouden door één burger terwijl er meerdere omwonenden veel meer last hebben van het niet inpandig laten en lossen. Door (2) het eisen van **inpandige koelcondensors** op de **begane grond**. Door (3) de totale WVO m2 te beperken tot normale acceptabele proporties: 1000 m2. En tenslotte (4) door de overlast bij de doorsteek naar de Oranjestraat voor de bewoner Esther Vlaanderen te beperken.

Tenslotte nog een opmerking. Eerst was het 1800 m2 BVO en 1400 m2 WVO. Nu is het resp 1550 en 1400. Ik noem dit een gevalletje van “alternatieve feiten”. Slim gevonden maar erg doorzichtig.

Ik dank u voor de mogelijkheid tot inspreken en wens u veel wijsheid toe in de verdere besluitvorming.

Jos Reinders
Wilhelminastraat 85

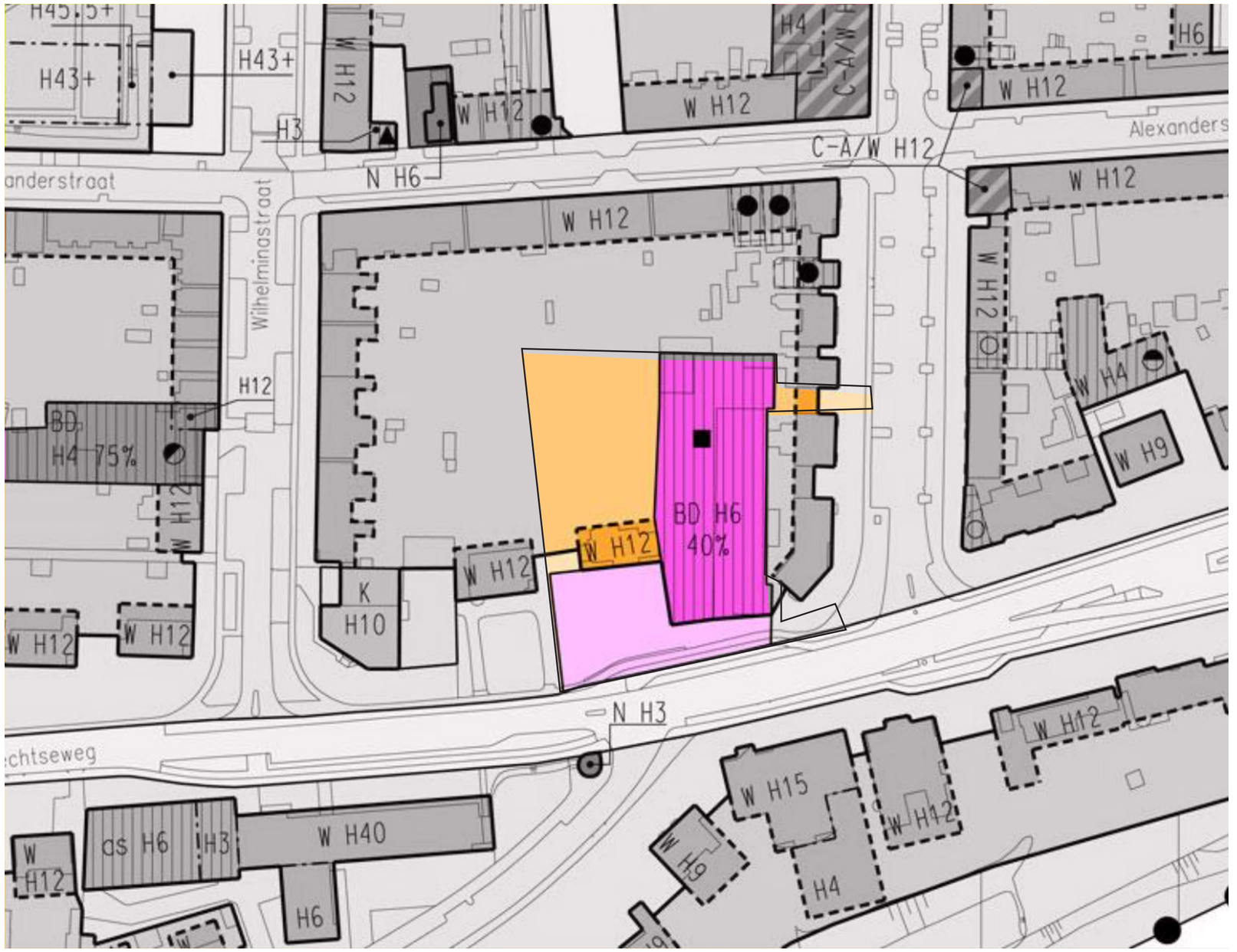
H43+
H43+
W H12
H3
W H12
W H12
H4
C-A/W
H6
W H12
Alexanders
C-A/W H12
N H6
W H12
anderstraat
Wilhelminastraat
W H12
H12
BD
H4 75%
H12
W H12
W H12
K
H10
W H12
BD H6
40%
W H12
W H12
W H4
W H9
N H3
chtseweg
W H15
W H9
H4
W H12
W H12
ds H6
H3
W H40
W
H12
H6

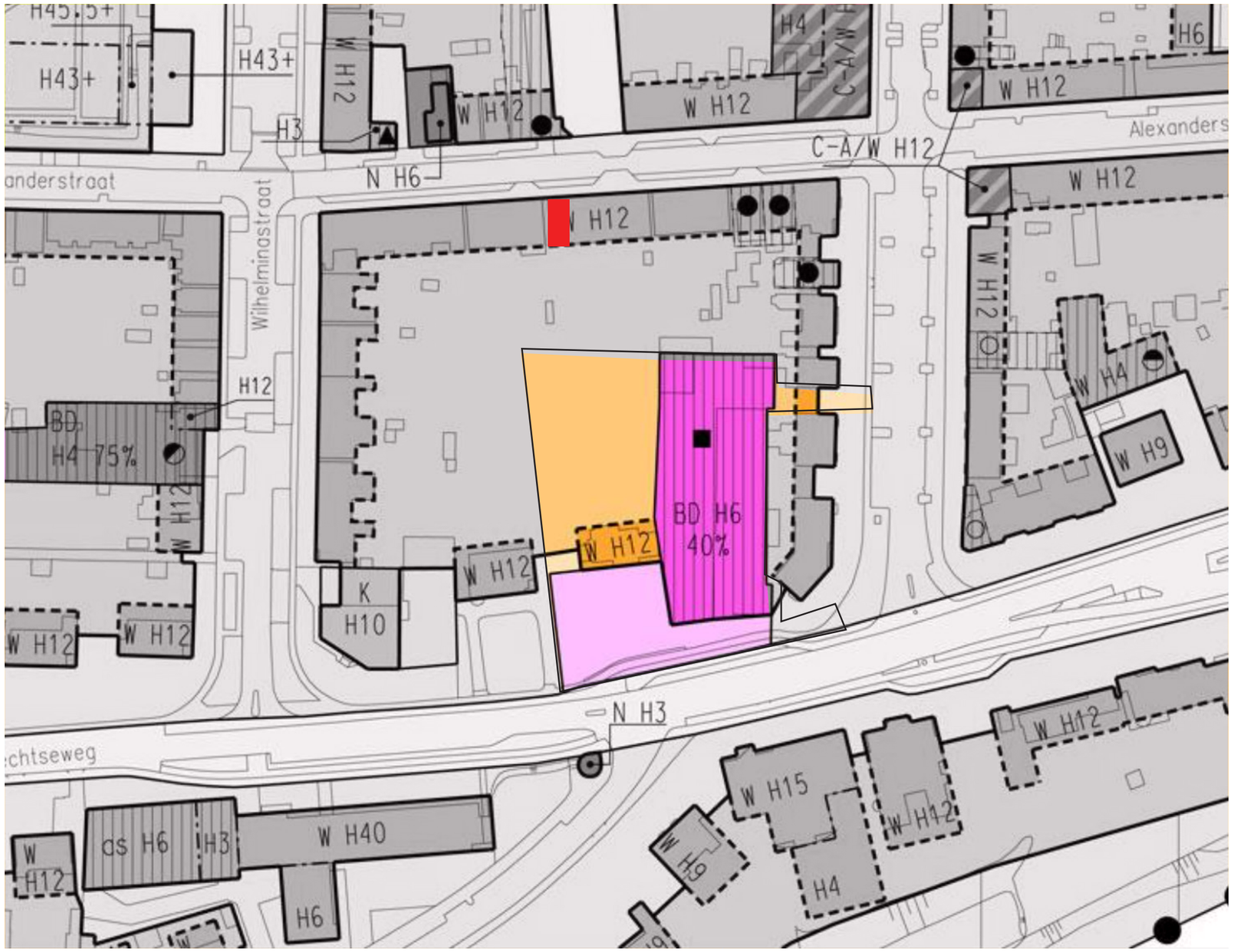
H43+
H43+
W H12
H3
W H12
W H12
H4
C-A/W
H6
W H12
Alexanders
C-A/W H12
N H6
anderstraat
Wilhelminastraat
W H12
W H12
H12
BD
H4 75%
H12
W H12
W H12
K
H10
W H12
BD H6
40%
W H12
W H4
W H9
N H3
chtseweg
W H15
W H12
W H12
W H40
H6
H3
H4
H6

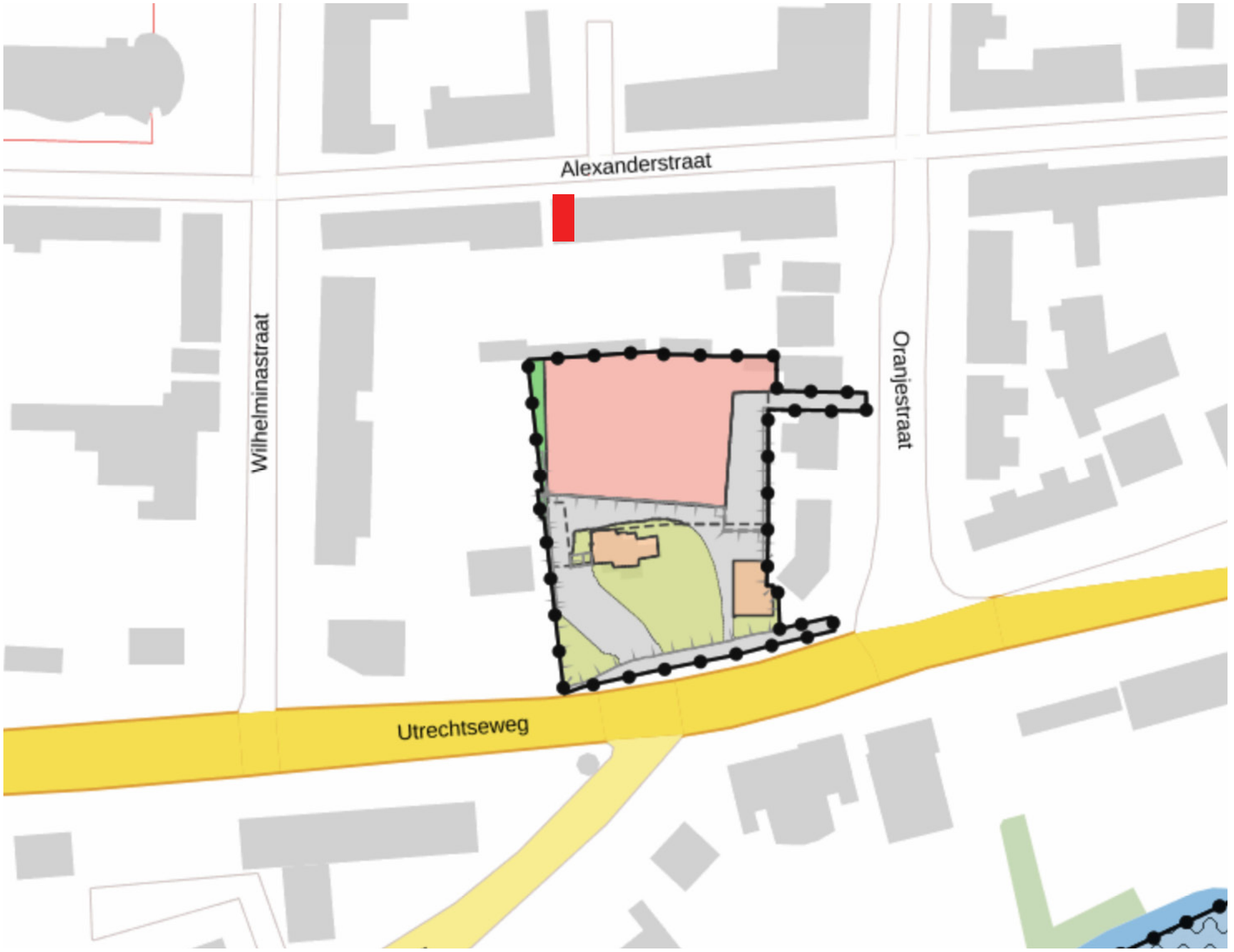
Alexanderstraat
Wilhelminastraat
Oranjestraat
Utrechtseweg

#1

Het cadeau is bekend een grote supermarkt

#1

Het cadeau was bekend een grote supermarkt
en wij mogen **de strik** vormgeven

#2

De benodigde oppervlakte is leidend geweest en onbespreekbaar ongeacht of het op locatie past en naar verloop van het proces groeide het groter en groter

Te klein jasje voor te grote plannen

#2

24-10-13	Citaat notulen	‘ca. 1500m2 BVO’ wij wilden 900m2
12-12-13	Notulen+nieuwsbrief	‘versterken wijkeconomie me een toekomstbestendige wijksupermarkt als drager 1500-1800m2 BVO’
24-03-15	Concept bestemmingsplan I	1850 m2 exclusief tapis roulant en laad- en losruimte *Wij mochten dit in eerste instantie niet inzien en ruim een maand nadat het bij de gemeente lag mochten na aandringen hugo en ik het stuk dan toch lezen. Gelukkig want zowel de oppervlakte was wederom verhoogd evenals de maximale hoogte was ruim ??? hoger dan afgesproken. Ongelukkige fout aldus ontwikkelaar*
??-??-16	(concept) bestemmingsplan II	1850 m2 exclusief tapis roulant en laad- en losruimte *Wederom lag het al bij de gemeente voordat we het mochten lezen. En wederom per ongelijk de oppervlakte niet aangepast ondanks de bevestiging per mail van de ontwikkelaar dat dit aangepast zou worden.*
17-10–16	Definitief bestemmingsplan	De maat was vol en door stemming bij de klankbordgroepleden wordt het dan toch nog aangepast naar 1800m2 (maar er staat nog steeds) excl tapis rouland en laad en losruimte.
xx-02-17	opmerking vanuit B&W	Het bruto vloeroppervlak van de supermarkt (exclusief tapis roulant en afzetruimte voor de containers) bedraagt maximaal 1.550 m2. Deze oppervlakte is als maximale maat in de regels van het bestemmingsplan vastgelegd.

Is dit bvo van al-leen de winkel? Of totaal?

#3

Het proces bij klankbordgroep maakt dat ik geen vertrouwen heb over de uitwerking en het waarmaken van beloftes

Er zijn te veel dingen ‘per ongelijk’ verkeerd opgenomen in bestemmingsplan

- ‘per ongeluk’ circa 2 m te hoog beschreven in bestemmingsplan
- ‘per ongeluk’ te grote oppervlakte in bestemmingsplan opgenomen (zelfs in het 2e conceptplan was het weer ‘per ongeluk’ verkeerd opgenomen)

+

(concept) Bestemmingsplannen lag steeds al bij de gemeente voordat wij het konden zien

#3

Vanwaar die uitsluitingen (tapis rouland) en niet gewoon een max BVO, de standaard notitie

Wat als ze een enorme tapis rouland maken mogen ze dan de boel toch volbouwen?

Door de (vreemde) uitsluitingen lijkt de maximale oppervlakte lager.

#4

Vlak achter de monumentale villa verrijst een lange gesloten gevel

Weetje: de voorgevel van dit pand ligt niet aan de Utrechtseweg maar aan het acher terrein. niet re-spectvol omgegaan met de monumenale villa

#5

Huidige bestemmingsplan
Woonbestemming

- 1 woonhuis
- 1 familie
- hooguit een aanbouw of schuurtje in dienst van de woning
- Misschien een lastige blaffende buurhond

Nieuwe bestemmingsplan
Detailhandel en Gemengd

- ?? bezoekers per dag
- max 6 x laden en lossen per dag =12 mvt/e “piep piep piep”
- een optopping van 1,7m hoog waar installaties komen incl “zoooommmm”
- Horeca

Gelegen tussen circa 75 huishoudens

RESUME

Wij zijn tegen een supermarkt tpv het kavel met de bestemming: Woonbestemming.

Wij gaan op woongenot achteruit door de bestemmingswijziging van:

Woonbestemming > Detailhandel en Gemengd 1 en 2

Een dergelijk grote wijziging in het midden van een woonblok is voor de aangrenzende bewoners uiteraard niet wenselijk.

Zelfs wonderlijk dat hier uberhaupt over nagedacht wordt aangzien er in de omgeving meerdere (grote) supermarkten bevinden

WAT ALS...

...de plannen doorgaan. Dan willen we dat de volgende punten verwerkt worden in het ontwerp zodat de achteruitgang van ons woongenot tot een minimum beperkt worden:

- Geen optopping voor airco, ook hier maximale hoogte van de bestaande schuttingen aanhouden. Dit is positief voor zicht en geluid
  (dit is technisch oplosbaar en lost tevens het geluidprobleem deels op omdat deze dan richting de Utrechtseweg gesitueerd wordt)
- Laden en lossen verplaatsen richting het kavel waar nu de bestemming garage rust
- Een convenant opstellen vwb piepjes uitzetten van laden en lossen + onderhoud groen dak + licht e.d.
- Alle luchtinstallatie van parkeergarage richting Utrechtseweg situeren, geen openingen richting de noordkant.

Geachte leden van de Raad, Voorzitter,

Allereerst oprechte excuses dat Hoogvliet Beheer niet in de gelegenheid is om zelf in te spreken. De agenda's lieten dit helaas niet toe. Gelukkig is mevrouw Los bereid gevonden om onze inspraakreactie voor te lezen, waarvoor dank. Uiteraard zijn we ten allen tijde bereid om aanvullende informatie te verstrekken mocht daar behoefte aan zijn bij de leden van de raad.

Geachte leden van de Raad, Voorzitter,

Inmiddels is het bijna 4 jaar geleden dat de vaststelling van het vorige ontwerp bestemmingsplan op de agenda van de raad stond. Zonder terug te willen grijpen naar het verleden kunnen we oprecht zeggen dat er sindsdien veel is veranderd. Er ligt in onze optiek een veel beter plan; een heel mooi plan, dat mede is vormgegeven door inmenging van de buurt. Ook is er inmiddels breed draagvlak in de buurt en er is vanuit de wijkeconomie het besef dat een goede supermarkt een aanjager is voor de overige voorzieningen in de wijk.

Hoogvliet Beheer is ondanks de jarenlange vertraging alleen maar enthousiaster geworden over de voorliggende plannen. Het is een verrijking voor dit deel van Arnhem en een steunpilaar voor de overige voorzieningen in de wijk. Voorzieningen die onmisbaar zijn voor een levendige wijk en Hoogvliet zal dan ook nadrukkelijk de samenwerking zoeken.

Toch is helaas nog niet iedereen enthousiast over de plannen, voor zover dat al mogelijk is. Met name directe omwonenden hebben hun zorgen gedeeld middels een zienswijze. Uiteraard hebben we alle begrip voor de zorgen die er leven en hebben we hier in de planvorming ook terdege rekening mee gehouden.

Graag benadrukken we dat Hoogvliet een familiebedrijf is met een hoog besef van normen en waarden en dat willen we graag uitdragen, ook hier in Lombok. Een voorbeeld hiervan is de afspraak die we hebben gemaakt met de familie Van Gorkum. Onze lokale betrokkenheid zal straks zeker verder reiken dan enkel en alleen de focus op de eigen supermarktexploitatie. We zullen ons dan ook maximaal inspannen om de zorgen die er leven bij met name de direct omwonenden zoveel als mogelijk weg te nemen. Zij zijn ten slotte ook onze klanten en die staan bij ons op één.

We hopen dat u onze mening over de voorliggende plannen dan ook deelt en dat we snel kunnen gaan bouwen aan een nieuw en schitterend stukje Lombok. Wij kunnen niet wachten!

Bedankt voor uw aandacht!

Hoogvliet Beheer BV ■ Rijndijk 127 ■ Postbus 139 | 2394 ZG ■ Hazerswoude-Rijndijk ■ T: 071 - 342 10 20
IBAN NL02INGB0669517070 ■ BIC INGBNL2A ■ BTW 0036.97.319.b01 ■ KvK nr. 28042070 ■ **www.hoogvlietbeheer.nl**

Geachte voorzitter en raadsleden.

Mijn naam is Esther Vlaanderen en ik woon in de Oranjestraat in de directe schil. Mijn bezwaren tegen de supermarkt zijn nog steeds dezelfde als die van een paar jaar geleden. Samenvattend is dat de toename van geluidsoverlast, fijnstof, drukte door automanouvres in de nu al zwaar overbelaste Oranjestraat en Utrechtseweg. Onder andere door deze bezwaren is het plan de vorige keer terecht afgewezen. Een andere bezwaar was het gebrek aan inspraak vanuit de wijk. Zoals we hebben gehoord / zullen horen is de inspraak een behoorlijke farce gebleken met een hoop gekonkel en geen blanco start waarin ideeën uit de wijk ruimte konden krijgen. Nee het was vanaf het begin duidelijk dat het weer een supermarkt zou worden, en een grote! Ik begrijp, naast vele mede-wijkbewoners met mij, dan ook niet waarom het nu weer in de Raad komt, er is vrijwel niets veranderd op de parkeergarage en een groen dak na. Alle bezwaren zijn nog gewoon actueel!

Daarnaast heb ik nog een persoonlijk bezwaar en dat betreft de directe aantasting van mijn woongenot door de komst van een doorgang naast mijn huis voor fietsers en voetgangers. De doorgang ligt tussen nummer 111 en mijn huis in en is vanaf de voordeur van mijn buren tot mijn tuinhek 4,5 meter breed.

Mijn dochter en ik slapen aan de achterkant, wat inhoudt dat passerend publiek hemelsbreed ongeveer 3 meter van mijn slaapkamerraam passeert, en direct naast mijn voor-en achtertuin.

Het betekent ook dat ik de toenemende overlast van de Oranjestraat aan de voorkant heb en de voetgangers en fietsers aan de zijkant en achterkant.

Het weerwoord vanuit B&W is dat de doorgang altijd al gebruikt is en hoort bij het betreffende terrein. Het is dus ‘volgens de regels’ en

daarmee is de kous af. Dat deze doorgang al zeker 10 jaar niet meer gebruikt en nooit voor klanten is opengesteld telt kennelijk niet mee.

Ook is het niet verboden dat dhr Mensink de panden aan de andere kant van de doorgang nu heeft opgekocht. Door deze actie geeft hij impliciet eigenlijk zelf ook al aan dat wonen aan zo'n doorgang niet echt acceptabel of prettig is.

Veel bezwaren worden afgewezen door het argument dat we in een stad wonen en een bepaalde drukte, overlast acceptabel is. De dooddoener ; 'dan moet je maar in een dorp gaan wonen' sluit vervolgens elke discussie uit voor mij gevoel.

Juist in een stad is het m.i van zo'n groot belang om binnen de wijken de leefomgeving zo prettig, schoon, groen en rustig mogelijk te houden, zeker in zo'n mooie, beetje dorpse wijk als Lombok.

Begrijp me goed, ik vind het ook fijn als er een supermarkt in de wijk is, maar wel één die qua proportie past in Lombok. Maar ik kan ook prima zonder, want er liggen er zes in de nabije omgeving.

Alle bezwaren worden aan normen getoetst en vervolgens weggewuifd, de acties van Dhr Mensink zijn niet verboden. Volgens B&W valt alles onder acceptabel, volgens de regels, legaal, of binnen de gestelde normen.

Wat ik mis, en 70 tot 90 huishoudens met mij, is de menselijke maat. Want wij wonen en leven hier.

Ik vraag de Raad daarom ook tegen het huidige plan te stemmen, tegen de supermarkt in deze vorm; hij is echt veel te groot en daardoor te belastend voor de omwonenden en een groot deel van de wijk.

Ik dank u voor uw aandacht.

Arnhem, 13-03-2017

Zienswijze op de bouw van een supermarkt aan de Utrechtseweg 280 – 284

Geachte raadsleden en aanwezigen,

Ik ben Jasper Dagelet en woon met Hanny Jonathans op de Oranjestraat 115 (bovenwoning). Sinds 2003 zijn wij de eigenaren van dit pand. Wij wonen direct naast de geplande doorloop naar de wijk. Vanaf de Oranjestraat gezien links. De geplande primaire entree bevindt zich pal achter ons huis. De doorloop is altijd een rustige doorloop geweest en op de plek van de geplande primaire entree werden voorheen weinig tot geen activiteiten verricht. In de tijd dat garage Hegeman nog actief was stonden hier slecht enkele auto’s (stil).

De doorloop geeft toegang tot de primaire entree van de supermarkt. Dus veel verkeerbewegingen.
De doorloop is een voorwaarde van de Gemeente voor het realiseren van dit plan.

De relatie tussen onze woning en de primaire entree is sterk aanwezig. Vanuit onze woning hebben wij namelijk direct zicht op deze entree. Het uitzicht vanuit onze woning zal door de geplande overkapping beperkt worden. Werkt deze overkapping niet als een klankkast ? Het geluid moet toch ergens heen !

Voor de entree van een supermarkt houden zich vaak mensen op. Het geluid van o.a. winkelwagens, brommers, praten mensen etc. zal in onze woning sterk hoorbaar zijn. Zeker in de zomer wanneer de deur openstaat. Gesprekken van passanten zullen op het balkon/dakterras woordelijk te volgen zijn. Passanten op slechts enkele meters afstand van …

Het geluid van brommers wordt door het steegprofiel versterkt. De geluidsnorm van 35 dBA zal overschreden worden. Het ontwerpbestemmingsplan laat ruimte voor boodschappenkarretjes in de doorloop met klinkerverharding !

Openingstijden ?
Overlast reclamelicht ?

Het aantal verkeersbewegingen in de Oranjestraat zal toenemen. Ondanks dat parkeren in de Oranjestraat al een probleem is staan 2 invalidenparkeerplaatsen recht voor onze woning ingepland.

Er zijn inmiddels i.v.m. het realiseren van dit plan regelingen getroffen met de Spar, de Gemeente (o.a. m.b.t. verkeersituatie) en met de woning naast het laden en lossen / ingang parkeergarage. Er is een overeenkomst met buren (je hoort het niet en je ziet het niet / dus overkapping) en een pand aangekocht onderaan de Oranjestraat. Onlangs heb ik vernomen dat, indien het plan doorgaat, de boven- en benedenwoning rechts van de doorloop gekocht zullen worden. Fijn voor de buren, maar niet voor ons. Er wordt namelijk nu al gesprokken over het hier in de toekomst realiseren van bedrijvigheid. Nog meer ellende voor ons. Verder vrezen wij voor schade aan onze woning tijdens bouw.

Het realiseren van de geplande supermarkt veroorzaakt een onacceptabele inbreuk op onze privacy. Er ontstaat een onleefbare woonsituatie. Onze woning zal sterk in waarde afnemen. Onze toekomstplannen worden door dit plan ernstig gedwarsboomd.

Hoe zou u het vinden als direct achter, naast en voor uw woning de situatie zo drastisch veranderd ?
Graag uw begrip voor onze situatie ! Wij vragen u dan ook geen toestemming te verlenen aan de uitvoering van het huidige plan.

Verder verwijs ik u naar onze overige, reeds mondeling ingediende bezwaren en laat ik u namens onze onderburen van nummer 113 weten dat zei onze zienswijze delen.

J.J. Dagelet en H.M. Jonathans

Voorzitter, dames en heren raadsleden,

Dank u wel voor de mogelijkheid om vanavond in te spreken. Ik ben Wilma Reinders en ben direct omwonende van het terrein van de shopbak. Ik spreek mede namens mijn twee huisgenoten.

Net als vier jaar geleden beslist u vanavond over de shopbak in Lombok. Voor de direct omwonenden moet u een ingrijpend besluit nemen. Ingrijpend, omdat zíj straks te maken hebben met de overlast, met de geluidshinder en de verstoring van de rust in hun woonomgeving. Zij, en niemand anders. Dus is het vrij gemakkelijk daaraan voorbij te gaan. Want ach, dat handjevol mensen, waar maken we ons druk om?

Daarom voel ik me bij voorbaat eigenlijk al kansloos. Kansloos tegenover de overmacht van de projectontwikkelaar, die roept dat hij het dit keer zo in samenspraak heeft gedaan met de buurt. Laat u geen zand in de ogen strooien, mij is nooit iets gevraagd en van de omwonenden mocht maar een heel gering aantal in de klankbordgroep plaatsnemen. De projectontwikkelaar bepaalde hoeveel van de direct omwonenden mochten meepraten. Hoe eerlijk is dat? Bovendien werd ik als direct omwonende niet op de hoogte gehouden van de gesprekken en beslissingen binnen de klankbordgroep. Ik wist eigenlijk niks.

Weet u, ik kan alle argumenten uit al onze 27 zienswijzen hier aanhalen. Dat we al acht supermarkten in een straal van 2 kilometer hebben, dat mensen hun boodschappen tegenwoordig thuis kunnen laten bezorgen. Zo kan ik nog wel even doorgaan. Maar ik realiseer me dat dat geen enkele zin heeft. Dat is een gelopen race. Al onze argumenten zijn van tafel geveegd als niet relevant. 'Het plan voldoet toch aan de normen?' Ja, misschien voldoet het plan daaraan. Maar normen zijn statistieken, levenloze dingen waarbij totaal voorbij wordt gegaan aan de overlast en hinder die omwonenden, ménsen, daarvan ondervinden. Dames en heren, wij, direct omwonenden, zijn mensen, geen normen. Stel u voor: 24 uur lang gezoem van ventilatie- en koelsystemen. 24 uur per dag. Om over de herrie van de aan- en afvoer van vrachtwagens nog maar te zwijgen. Nu horen we in onze tuinen de vogeltjes nog, ondanks het voortdurende lawaai van het verkeer van de Utrechtseweg of van het spooremplacement, beide op een steenworp afstand. Dat accepteren we en daar zeuren we niet over. Maar daar komt een enorme overlastgevende geluidsbron bij. Stel u dat voor, als u straks een besluit moet nemen.

Ik ben niet per se tegen een supermarkt. Echt niet. Maar vraag u straks wel af of zo'n grootschalige shopbak gepropt moet worden op dat kleine stukje grond tussen woonhuizen. Waar alle geluid resoneert. Waar het carré als een klankkast functioneert. En dan zwijg ik nog maar over andere detailhandel en horeca die op het terrein een plek moeten krijgen. Het is disproportioneel. De menselijke maat is volstrekt zoek. En daar heb ik heel veel moeite mee. Ik hoop dat u dat mee wilt nemen in uw overwegingen als u straks een beslissing neemt.

'Met de stad', heet uw coalitieakkoord. 'In de eerste plaats met mensen zelf', is een belangrijke zin daaruit. Ik hoop dat u ook daar aan denkt, straks.

Vier jaar geleden nam u een goed en verstandig besluit door de bestemmingsplanwijziging af te wijzen. En ik had toen het gevoel dat er naar omwonenden geluisterd werd. Destijds vond u onze argumenten steekhoudend, en juist, en kloppend. Die argumenten zijn nu niet anders, zijn nog steeds hetzelfde en gelden nog steeds. Dus ik kan me nauwelijks voorstellen dat u nu een andere beslissing zal nemen dan vier jaar geleden.

Ik wens u veel wijsheid.

Dank u wel.

Titel/onderwerp: Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280 - 284'

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Karel Stolk / Bart Lagerberg
Portefeuillehouder:	G. Ritsema	Telefoonnr:	3774184 / 3773391
		E-mailadres:	karel.stolk@arnhem.nl bart.lagerberg@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief en meningsvormend		
Toelichting	Het college stelt de raad voor om het bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280 - 284' gewijzigd vast te stellen. **Aanleiding voor het plan** Sinds 2009 wordt gewerkt aan plannen voor de vestiging van een supermarkt aan de Utrechtseweg 280 - 284. Het bestemmingsplan, waarin sprake was van een ondergrondse supermarkt is in 2012 door de raad niet vastgesteld. In overleg met de buurt - in de vorm van een klankbordgroep - is een nieuw plan gemaakt voor een supermarkt op deze locatie. **Inhoud van het plan** Het plan voorziet in de vestiging van een supermarkt met een ondergrondse parkeergarage. Functies als detailhandel, horeca, wonen en creatieve en dienstverlenende bedrijvigheid zijn daarbij mogelijk. Het plan past in het gemeentelijk detailhandelsbeleid. Er is behoefte aan een nieuwe supermarkt in dit gebied en deze zal de wijkeconomie versterken. De buurt is betrokken bij het nieuwe plan en is in meerderheid positief. **Kanttekeningen** Er zijn tegen het plan 27 zienswijzen ingediend door vooral direct omwonenden (1 zienswijze buiten de termijn). Aan deze zienswijzen is gedeeltelijk tegemoet gekomen door het opnemen van (extra) inpassingsvoorwaarden in het plan. Sommige indieners blijven bezwaren houden tegen de oplossing voor laden en lossen, (mogelijke) geluidsoverlast en de in hun ogen wat ondoorzichtelijke procedure. Tijdens de informatieve behandeling op 13 maart is door 12 belanghebbenden ingesproken. Belangstellenden zijn uitgenodigd om aanwezig te zijn.		
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de besluitvormende fase.		
Spreekrecht publiek	Nee, m.u.v. een inspreker van 13-3-2017 ter beantwoording van gestelde vragen.		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. De raad heeft bij één inspreker, Hoogvliet Beheer, nog een aantal vragen neergelegd (zie behandelresultaat van 13 maart), die 20 maart beantwoord zullen worden. U bent in de gelegenheid informatieve vragen te stellen aan deze inspreker en aan de portefeuillehouder. Na afronding van de informatieve fase wordt gestart met de meningsvormende fase. Deze fase bestaat uit twee termijnen: 1e termijn: fracties geven hun standpunt weer, te beginnen met de fracties die tegen het voorstel zijn of het voorstel willen wijzigen. Interrupties zijn toegestaan. 2e termijn: Na de reactie van de portefeuillehouder wordt de discussie gevoerd.		
Bijlagen			
Raadsvoorstel: Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280-284'			
Bijlage raadsvoorstel - Zienswijzenrapport			

Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Bijlagen Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Tekening/Verbeelding Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Zienswijzen "buiten de termijn" Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Zienswijzen "ontvankelijk" Bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284			
Behandelresultaat informatieve behandeling 13 maart 2017			
Inspreekteksten insprekers 13 maart 2017			

Geachte leden van de Raad, Voorzitter,

Zoals in mijn inspraakreactie al naar voren is gebracht, is Hoogvliet oprecht heel blij met het voorliggende plan. De wijze waarop dit plan tot stand is gekomen verdient een compliment voor alle betrokkenen, zowel voor- als tegenstanders.

Helaas was ik vorige week niet in de gelegenheid om aanwezig te zijn. Tijdens de informerende raadsvergadering zijn er echter een aantal vragen aan mij gesteld, waarop ik graag een reactie wil geven. Voor het gemak behandel ik de vragen per onderwerp.

<u>Laden en lossen</u>
Het laden en lossen is altijd een gevoelig onderwerp bij een supermarkt en ook in dit plan is hier heel veel tijd en aandacht aan besteed, zodat dit zorgvuldig ingepast kon worden met de minste overlast voor de omgeving. Er is zelfs met de Klankborgroep een aantal winkels van Hoogvliet bezocht, zodat het laden en lossen in de praktijk bekeken kon worden.

Het laden en lossen is momenteel gesitueerd op de meest logische plek, omdat op deze wijze het langzaam verkeer gescheiden is van het gemotoriseerd verkeer. De vrachtwagen maakt gebruik van dezelfde ontsluiting als de bezoekers die naar de parkeergarage gaan. De vrachtwagen komt op deze wijze niet in de buurt van de entree van de supermarkt en het winkelend publiek en is er de mogelijkheid om een pleinfunctie voor de winkel te creëren.

Hoogvliet bevoorraadt op een unieke wijze met containers, zoals de onderstaande foto's tonen. De container zakt in het huidige plan buiten van de vrachtwagen en de container wordt vervolgens naar binnen gereden en volledig binnen 'geparkeerd'. Vervolgens pakt de vrachtwagen de lege container van de vorige bevoorrading op en is de vrachtwagen binnen 5 á 10 minuten weer vertrokken met alle afval en retouren. Pas daarna worden de goederen uit de container gelost, dus het laden en lossen van de goederen vindt volledig binnen plaats, achter gesloten deuren!

Een alternatieve optie is om de container binnen van de wagen te laten zakken, maar dat betekent dat een gedeelte van het dak fors verhoogd dient te worden (ongeveer 2 meter hoger), zoals op het voorbeeld van bijgevoegde foto's te zien is. De eerste optie heeft de voorkeur van de Klankbordgroep omdat de hele supermarkt dan niet hoger wordt dan de schuttingen van de woningen aan de Alexanderstraat. Hoogvliet en de ontwikkelaar kunnen uit de voeten met beide opties. Verdere optimalisaties ten aanzien van het laden en lossen zijn er overigens niet.

Over het aantal bevoorradingsbewegingen nog het volgende. Op basis van de verwachte omzet zullen er dagelijks gemiddeld 3 vrachtwagens komen. Dit is een gemiddelde, dus op drukke dagen zal dat wellicht iets vaker zijn en op rustige dagen iets minder vaak.

Hoogvliet Beheer BV ■ Rijndijk 127 ■ Postbus 139 ■ 2394 ZG ■ Hazerswoude-Rijndijk ■ Telefoon 071–3421020
IBAN NL02INGB0669517070 ■ BTW 0036.97.319.b01 ■ KvK nr. 28042070 ■ **www.hoogvlietbeheer.nl**

Plaats koelsysteem/condensor

Het koelsysteem van een supermarkt bestaat uit 2 geluid producerende delen, de koelmotor en de condensor. De koelmotor staat in het pand en is buiten niet hoorbaar. De condensor staat buiten het pand en de geluidsproductie hiervan is minimaal. Zie hiervoor ook de bijgevoegde memo van Aveco de Bondt. Voor een goede werking van de condensor is het noodzakelijk dat er een plek wordt gekozen waar deze voldoende wind vangt. De condensor moet warmte kwijt en daarvoor is luchtcirculatie nodig. Voor een goede werking van het koelsysteem is het bovendien wenselijk dat de condensor zich op een hoger niveau bevindt dan de koelmotor zelf. Het dak is dan ook de aangewezen plek voor de goede werking van het systeem.
Op de plankaart van het vast te stellen bestemmingsplan is de locatie van de condensor zo gekozen dat deze het vrije uitzicht op de Rijn, dat een aantal woningen heeft, niet blokkeert. Tevens is dit qua geluid de meest optimale plek ten opzichte van de omliggende woningen.

Overigens bestaat er nog wel de mogelijkheid om de condensor wat 'aan te kleden', zodat deze wat meer uit het zicht staat of gecamoufleerd wordt.

Proces Klankborgroep

Hoogvliet heeft heel veel waardering voor het proces van de Klankbordgroep, maar Hoogvliet had zelf geen zitting in de Klankborgroep. Voor de beantwoording van de vragen hieromtrent verwijs ik u naar de reactie van de voorzitter van de Klankbordgroep, die als bijlage is opgenomen.

Uit ervaringen die Hoogvliet elders in het land heeft echter nog het volgende. Een Klankbordgroep is een afspiegeling van verschillende belangen binnen een wijk. Die belangen lopen soms uiteen en kunnen dus botsen. Hierin schuilt een verklaring dat niet iedereen lovend is over het proces, omdat de uitkomst voor sommigen niet de gewenste uitkomst is.

Werkgelegenheid

Hoogvliet is van oorsprong een familiebedrijf en dat warme gevoel is nog steeds aanwezig binnen het bedrijf. In 2016 is Hoogvliet bijvoorbeeld uitgeroepen tot 'Best presterende werkgever in de Supermarktbranche'. Een artikel hierover is ter informatie bijgevoegd. Hoogvliet werkt met een gezonde mix van vaste en flexibele contracten. Daarnaast wordt er gekeken naar een goede opbouw van het personeelbestand, waarbij er belang aan wordt gehecht dat dit een goede afspiegeling is van de wijk. Qua werkgelegenheid is er op basis van de verwachte omzet sprake van circa 25 FTE's, hetgeen neer zal komen op circa 70-80 werknemers.
Dat is inclusief het personeel van de Spar dat Hoogvliet overneemt. Ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen hier onderdeel van zijn.

Ik hoop dat uw vragen op deze wijze volledig zijn beantwoord. Mochten er verder nog vragen zijn, dan verneem ik dat uiteraard graag.

Bedankt voor uw aandacht!

Bijlagen:
- memo Aveco de Bont
- reactie voorzitter Klankbordgroep
- artikel 'Best presterende werkgever in de Supermarktbranche'

Aveco de Bondt
ingenieursbedrijf

retouradres Postbus 64, 7450 AB Holten

ArthurArmstrong BV
t.a.v. de heer H.A.N. Mensink
Postbus 134
6860 AC Oosterbeek

bezoekadres Burgemeester van der Borchstraat 2
postbus 64
postcode 7450 AB Holten
telefoon (0)548 85 33 33
telefax (0)548 85 33 99
e-mail holten@avecodebondt.nl
internet www.avecodebondt.nl

datum 13 maart 2017 | referentie PvdH/112/16.1240 | pagina 1 van 1
contactpersoon P. van der Horst-Entius | betreft Beknopte toelichting geluidemissie koeling van de supermarkt

Geachte heer Mensink, beste Harm,

Om omwonenden en gemeenteraadsleden te informeren is Aveco de Bondt gevraagd het geluid vanwege de koeling van de supermarkt aan de Utrechtseweg te Arnhem toe te lichten.

In het akoestisch onderzoek is als geluidvermogenniveau (L_{WR}) 68 dB(A) gehanteerd. Dit is het geluidniveau direct bij de bron, alsof je je oor er tegenaan zou houden.

Uit de berekeningen is gebleken dat het geluidniveau als gevolg van de koeling, bij de gevels van de woningen, ten hoogste 25 dB(A) bedraagt. Een gangbare vergelijking voor een geluidniveau van 25 dB(A) is een stille ruimte, fluisteren of het geluid van ritselende bladeren aan bomen. Dergelijke geluidniveaus leveren geen relevante bijdrage aan het heersende geluidniveau in een stedelijke omgeving, met andere woorden is niet hoorbaar.

Erop vertrouwende je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd,

Met vriendelijke groet,

P. (Paula) van der Horst-Entius
Adviseur akoestiek

Vragen Arnhemse Gemeente Raad – 13 maart 2107
Behandeling vaststelling bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284

Lea Manders/Arnhem Centraal

- Wil graag weten hoe het kan dat enerzijds er lovend over de klankbordgroep gesproken wordt, maar anderzijds er ook andere geluiden zijn?
  Deze vraag kan Hoogvliet niet beantwoorden. Hoogvliet had geen zitting in de klankbordgroep en voor de beantwoording van deze vraag zou ik u dan ook willen verwijzen naar de voorzitter van de klankbordgroep, de heer Klingen.
- Hoe kan het zijn dat het bestemmingsplan al bij de Raad lag, voordat de klankbordgroep het onder ogen kreeg?
  Ook op deze vraag kan ik geen antwoord geven, omdat Hoogvliet zoals gezegd geen onderdeel was van de klankbordgroep. Ook voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de voorzitter van de klankbordgroep, de heer Klingen. Of naar de ontwikkelaar, de heer Mensink.

Reactie Rob Klingen, onafhankelijke voorzitter klankbordgroep

Als onafhankelijk voorzitter van de klankbordgroep is mij gevraagd een inhoudelijke reactie te geven op de in de gemeenteraad (mevrouw L. Manders van Zuid Centraal) gestelde vragen ten aanzien van het proces en functioneren in en rondom de klankbordgroep.

Vooraf ter informatie het ontstaan van de klankbordgroep.

- Voor mijn aantreden als onafhankelijk voorzitter van de klankbordgroep ben ik geïnformeerd over de samenstelling. De samenstelling van de klankbordgroep; aantal en herkomst uit de wijk is na een kennismakingsgesprek met het bestuur van het toen nog als zodanig functionerende wijkteam Lombok/Heijenoord en Buurtvereniging Hoogstede-Klingelbeek tot stand gekomen.
- Aanvankelijk waren er 2 deelnemers uit de directe-schil voorzien. Bij het verzoek aan inwoners van de wijk om deel te nemen kwamen er 3 aanmeldingen uit de directe schil. Vanwege het belang voor/van de inwoners van de direct schil zijn, in afwijking van het vooraf met het wijkplatform overeengekomen aantal van 2 deelnemers uit de directe schil alle 3 de aanmeldingen gehonoreerd met een plek in de klankbordgroep. Bovendien waren ook twee ondernemers die in de directe omgeving hun winkel hebben in de klankbordgroep vertegenwoordigd. Ook hier was het aanvankelijk 1 ondernemer in de klankbordgroep voorzien.
- Van de (aanvankelijk) 9 klankbordgroep waren/zijn er 3 bewoners (33,3%) afkomstig uit de directe schil. De 3 leden zijn in meer/mindere mate van meet-af-aan kritisch jegens de plannen is mij verteld.
- In de vergaderingen is dit duidelijk geworden. Een lid een bewoner uit de directe schil heeft de klankbordgroep verlaten. Hij was het niet eens met de richting die de meerderheid van de klankbordgroep op wilde gaan. Hij is inmiddels verhuisd naar Nijmegen. De klankbordgroep heeft in meerderheid besloten dit lid niet te laten vervangen.
- De projectontwikkelaar Apollo IX Project- en Ontwikkelingsmaatschappij BV en Hoogvliet waren geen lid van de klankbordgroep. De ontwikkelaar en zijn adviseur van Seinpost waren bij de meeste sessies aanwezig om suggesties en ideeën met de klankbordgroep door te nemen en deze vervolgens op haalbaarheid en uitvoerbaarheid te toetsen. De bevindingen werden vervolgens teruggekoppeld aan de klankbordgroep. Voor de zuiverheid van het proces waren bij enkele klankbordgroep sessies Apollo IX en Hoogvliet dan ook niet aanwezig. Doordat beide partijen en de adviseur van Seinpost geen lid waren van de klankbordgroep hebben ze ook niet mee gestemd in de besluiten.

Wil graag weten hoe het kan dat enerzijds er lovend over de klankbordgroep gesproken wordt, maar anderzijds er ook andere geluiden zijn?

Vanwege de voorgeschiedenis en de herstart wilden we het proces zo zuiver mogelijk houden. Dat hield (ook) in dat er zo duidelijk en compleet mogelijk gecommuniceerd diende te worden. Daarbij was het uitgangspunt dat de klankbordgroep leden (ook) fungeren als aanspreekpunt/voelhoren van/met de wijk. De formele terugkoppeling vanuit de klankbordgroep zou plaatsvinden op gezette momenten via Nieuwsbrieven en/of informatiebijeenkomsten. Beide communicatieroutes werden daarom steeds in overleg met de klankbordgroep voorbereid. Van een verbod om informatie te delen is derhalve geen enkele sprake geweest. Wel is verzocht om 'omwille' van de gevoeligheid zeer voorzichtig met het verstrekken van informatie om te gaan en dit bij voorkeur te doen dan na en met instemming van alle leden van de klankbordgroep. Aan dit commitment heeft een aantal klankbordgroep-leden zich om hen moverende redenen enkele malen niet gehouden, waardoor onvolledige en onjuiste informatie in de wijk belandde.

Hoe kan het zijn dat het bestemmingsplan al bij de Raad lag, voordat de klankbordgroep het onder ogen kreeg?
Het bestemmingsplan lag destijds (2015-2016) niet bij de Raad doch ter beoordeling bij de gemeente. Met de gemeentelijke Projectleider is dit aspect, naar aanleiding van de vragen in de Raad van 13 maart 2017 nogmaals geëvalueerd. Vanwege het nadrukkelijk verzoek om ambtelijk het concept bestemmingsplan te beoordelen alvorens het in de klankbordgroep te behandelen is het eerste concept van het bestemmingsplan bij de gemeente neergelegd voor een eerste ambtelijke toets/reactie. Daarna zou het door de gemeente becommentarieerde stuk door de klankbordgroep worden beoordeeld. Deze procesgang is, blijkt achteraf onvoldoende duidelijk gecommuniceerd in/met de klankbordgroep. Hierover is ook terecht excuses aangeboden en dit is ook niet meer geschied.

Vervolgens is, in de klankbordgroep besloten om 2 leden met specifiek kennis en ervaring op dit gebied het eerste concept en ook de latere te laten toetsen. Te toetsen op onder meer het op juiste wijze verwerken van de in de klankbordgroep onderling en met de ontwikkelaar gemaakte afspraken en uitgangspunten.
De keuze door de klankbordgroep voor deze werkwijze is gedaan vanwege een juiste informatie en ter bewaking en bescherming van de zorgvuldigheid van het proces.

Van enige kwade opzet is dan ook geen enkele sprake.

Rob Klingen, voorzitter klankbordgroep

NIEUWSBRIEF Vul uw e-mailadres in AANMELDEN

LevensmiddelenKrant

Out-of-Home SHOPS

16 MAART 2017

30-06-2016 14:37 | *door Laura Wennekes*

Hoogvliet uitgeroepen tot best presterende werkgever

Rotterdam - Hoogvliet is uitgeroepen tot Best Presterende Werkgever 2016 in de Supermarktbranche, door het Nationale Business Succes Award Instituut. Hoogvliet wint daarmee een geldprijs van 10.000 euro.

De benoeming komt volgens de nominatiecommissie met name door het gerichte aannamebeleid en het vertrouwen en de verantwoordelijkheid die Hoogvliet zijn medewerkers geeft. “Hoogvliet ziet kans om met 5.500 medewerkers nog steeds een warm en intiem familiebedrijf te zijn, wat een bewonderenswaardige prestatie mag worden genoemd”, stelt Robert Zwaan, hoofd van de dagelijkse Nominatiecommissie van het Nationale Business Succes Award Instituut (NBSA). Ook het lage ziekteverzuim van ver onder de twee procent, grote medewerkerstrouw, het lage verloop van personeel en het eigen narrowcasting-kanaal (Hoogvliet TV) waarmee medewerkers op de hoogte gehouden worden van het reilen en zeilen binnen de organisatie, worden genoemd als pluspunten.

Werkgevers die in Arbeidsmarkt TV, onderdeel van het NBSA, deelnemen, zijn door de onderzoekscommissie genomineerd voor de categorie Beste Werkgever 2016 in hun specifieke branche.

Bron: Levensmiddelenkrant

TAGS: HOOGVLIET / BESTE WERKGEVER / SUPERMARKTBRANCHE

Gerelateerde artikelen

17-06-2011	**Hoogvliet-app voor Android**
24-03-2014	**Hoogvliet: Kom maar lekker op de fiets**
07-06-2016	**Hoogvliet bezorgt nu ook in Den Haag**

Zoeken in het nieuws ZOEKEN

LAATSTE NIEUWS | MEEST GELEZEN | PER FORMULE

08:35	Scherpere voedselcontrole in Europa
15-03	Coca-Cola introduceert een...
15-03	Unilever haalt veel suiker uit...
14-03	Wakker Dier: ‘Omzet kip met...
14-03	Lidl en Tanger nemen winkels Ahold...
13-03	AH geeft ‘Ik reclyce blik’- fiets...
13-03	Euroshop toont laatste...
13-03	‘Nederlanders verknocht aan vlees’
10-03	Dirk laat klanten nieuwe producten...
10-03	'Fletcher Hotels laat zich ‘...
10-03	Holland at Home slaat handen ineen...
10-03	AH lanceert soepen en sauzen...

TOON NIEUWSOVERZICHT

Geachte raadsleden,

Het is alweer bijna vier jaar geleden; op 21 mei 2013 heeft de toenmalige gemeenteraad met een grote meerderheid (25 tegen en 11 voor) de bestemmingsplanwijziging voor de shopbak weggestemd. Een logische keuze destijds. Er zou een groot parkeerterrein komen en ondergronds winkelen. De projectontwikkelaar heeft daarna een klankbordgroep ingesteld en er is een nieuw plan ontwikkeld (bovengronds winkelen en ondergronds parkeren). In de zienswijzen hebben mensen aangegeven dat er nog wel bezwaren zijn tegen het plan en het proces in de klankbordgroep.
Wij zijn nooit tegen een supermarkt op deze locatie geweest; wel nog steeds tegen een supermarkt van deze grootte (fullservice supermarkt in plaats van een buurtsuper) en de daarbij behorende overlast. De rode draad in de nieuwe zienswijzen is geluidsoverlast door laden en lossen, geluidsoverlast door de koelcondensors en overlast voor de omwonenden ter plaatse van de ingang Oranjestraat.
Wij hopen dat de verschillende partijen in de raad samen een motie kunnen opstellen om de overlast op de genoemde onderwerpen te beperken.

Geluidsoverlast door laden en lossen
De geluidsoverlast door het laden en lossen van containers is veel groter dan gedacht. De overlast wordt namelijk enorm. Ook het manoeuvreren met de vrachtwagens op de beperkte ruimte achter de villa, wordt onacceptabel qua geluid. Hieronder 2 voorbeelden die u eens moet bekijken en zeker moet beluisteren! Wij zijn er erg van geschrokken! Het laat de noodzaak van een inpandig oplossing duidelijk **horen**. En dit meerdere keren per dag plaatsvinden, ook in het weekend.

https://www.youtube.com/watch?v=iVtmPF8idd4

https://www.youtube.com/watch?v=Ia0v7Blr_8s

Geluidsoverlast door de koelcondensors
De airconditioning / koelcondensors op het dak geven veel geluidsoverlast tussen de drie hoge rijen huizen van de omliggende straten. Het is een erg gehorige binnenplaats, nu al. Daarom zou het mooi zijn als de bron op de begane grond zou zijn, bv tussen de supermarkt en de villa. Minimaal goed omsloten met geluidreducerend materiaal, inpandig dus. En dat is tegenwoordig eenvoudig mogelijk.

Overlast voor de omwonenden tpv ingang Oranjestraat
De overlast voor deze omwonenden wordt ook groot; van ’s-morgens tot ’s-avonds laat en ook in het weekend. Wij verzoeken een maximale inzet van de projectontwikkelaar om de overlast te beperken. En dat vergt een convenant en de controle van B&W, anders hebben we onvoldoende vertrouwen in een goed afloop.

Wij hopen op uw steun, net zoals de afgelopen jaren.

P.S. Raadslid De Vroome had het over een verminderde tegenstand uit de wijk. Ik wil toch even de resultaten van onze wijkenquête in herinnering brengen (aan u verzonden tegelijkertijd met de zienswijzen). Bijna alle omwonenden gaven aan tegen de supermarkt in de nieuwe vorm te zijn.

Jos Reinders
Namens platform “Geen shopbak in Lombok”

Antwoorden op vragen van de heer Hans de Vroome over de inspreektekst van Jos Reinders tijdens de informatieve vergadering m.b.t. Supermarkt Utrechtseweg 280-284.

Raadslid De Vroome reageert op mijn stelling in mijn zienswijze dat er, behoudens het ondergronds in plaats van bovengronds parkeren, niet veel is veranderd. Hij somt verschillende punten op die naar zijn mening wel zijn veranderd. Zijn vraag is “Welke van die zeven punten zijn nu absoluut niet juist?”

Hieronder mijn reactie …

- *Er is nu een nieuwe functie voor de villa en het hoekgebouw.*
  Niet juist. Zowel de villa als het hoekgebouw zouden in 2012 al een andere bestemming krijgen, voor de wijkeconomie. Hieronder de tekst van het plan van 2012.

  ### 4.2 Programmatische aspecten

  Programma
  Na realisatie van het project bestaat het plangebied uit:
  - een ondergrondse supermarkt met toegangsgebouw en laad- en losruimte op maaiveld (nieuwe bebuwing);
  - een dagwinkel met daarboven twee appartementen (bestaande bebouwing);
  - een villa met gemengde invulling (bestaande bebouwing).

  Hieronder worden de bovenstaande functies beschreven. Er worden exacte vierkante meters genoemd maar deze kunnen bij de daadwerkelijke realisatie (beperkt) afwijken.

- *Er is nu een nieuwe functie voor de wijkeconomie.*
  Niet juist. Vanuit de gedachte wijkeconomie was de fullservice supermarkt en de link naar de Oranjestraat ook in 2012 al onderdeel van het plan.
- *De afwikkeling van het verkeer is nu volledig op de Utrechtseweg gericht.*
  Niet juist. Daar was in het vorige plan ook al sprake van: zie onderstaand ontwerp.
- *Tussendoor langzaam verkeer richting de Oranjestraat*
  Niet juist. Daar was in het vorige plan ook al sprake van: voetgangerspassage. Van een verbinding van wegverkeer is in het oude plan nooit sprake geweest.

- *Er komt een marktkraam*
  Juist. Daar was geen ruimte voor in het oude plan. Het was wel onderdeel van ons alternatief plan. De projectontwikkelaar heeft het idee van ons overgenomen, als onderdeel van versterking wijkeconomie.

- *De winkel is kleiner: van 1850 m2 > 1550 m2*
  Niet juist. De totale winkelgebouw wordt niet kleiner; alleen de definitie van BVO is veranderd. In de nieuwe definitie van BVO is de overkapte entree van de supermarkt nu weggelaten. Het gehele winkelgebouw wordt er niet kleiner door en ook het WVO wordt niet kleiner. Het is alleen een kwestie van een andere definitie. “Alternatieve feiten”.
- *Er wordt afgezien van de 10% regel*
  Juist. Er was in het plan van 2012 wel sprake van een 10% regel maar dit betrof alleen het gebouw voor laden en lossen. Na de problemen in Klingelbeek met de bouwhoogte is het wel verstandig om vaste maximale bouwhoogte af te spreken. Prima voorstel dus om de 10% regel niet toe te passen.
- *De muur (van de schuren) wordt als peil voor het dak gebruikt*
  Niet juist. Er werd ondergronds gewinkeld en bovengronds geparkeerd. Er is nooit gesproken over een hogere omheining dan de bestaande muren. Behalve dan de laad- en losfaciliteit in de hoek van het terrein die inpandig werd gerealiseerd.
- *Er wordt een andere parkeernorm toegepast.*
  Juist. Er werd een norm van 3,0 plekken per 100 m^2 toegepast, nu 4,0 . Maar die norm was ook achterhaald. In mijn zienswijze van 2012 heb ik daar ook op gereageerd, zie hieronder.

  In de berekeningen van het aantal benodigde parkeerplaatsen wordt uitgegaan van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003. Deze verordening is in vergelijke met andere gemeente erg achterhaald en niet meer van deze tijd. Onderzoek van de parkeernormen heeft het volgende opgeleverd.
  - gemeente Alkmaar rekent voor >1.000 m^2 BVO: 4 pp per 100m^2;
  - de CROW hanteert de volgende norm: 3-4,5 pp per100m^2;
  - Nijmegen hanteert 3,0 – 4,5 pp per 100m^2;
  - Cuijk hanteert 4 – 6 pp per 100m^2;
  - Gemeente Huizen 4 pp per 100m^2.

Ik dank de heer De Vroome van D’66 voor de vragen en ik dank de gemeenteraad voor de mogelijkheid om de vragen op deze manier te beantwoorden. Uiteraard zal ik aanstaande maandagavond ook bij de behandeling van het bestemmingsplan aanwezig zijn.

Jos Reinders
Wilhelminastraat 85
6812 CV Arnhem

Rick Jansen - Toelichting vraag tijdens inspreken Utrechtseweg 280-284

Van: Blik architectuur en interieur | Marije Weijers <Marije@AtelierBlik.nl>
Datum: 19-03-2017
Onderwerp: Toelichting vraag tijdens inspreken Utrechtseweg 280-284

Geachte…,

Afgelopen maandag heb ik mogen inspreken, een erg goede ervaring. Ik kreeg toen de vraag van 1 van de raadsleden (D66) wat ik minimaal wil dat aangepast moest worden. Ik heb toen gezegd alles (uiteraard). Hieronder heb ik het e.e.a. toegelicht en hoop dat deze brief aan de raadsleden verzonden kan worden. Bij voorbaat dank.

Met vriendelijke groet,
Marije Weijers

Geachte raadsleden,

Bedankt dat we mochten inspreken. Ik had natuurlijk ook graag met de discussie meegedaan maar snap dat als iedereen mee doet het chaotisch wordt. De 5 minuten is eigenlijk veel te kort om dergelijk complex plan en verloop te kunnen weergeven. Daarom een kleine toevoeging:

Ik denk dat het duidelijk en logisch is dat voor de direct omwonenden een supermarkt in hun achtertuin niet gewenst is. Dat hierover überhaupt nagedacht wordt in een omgeving met zoveel supermarken en vervolgens op zo'n kleine plek een full service supermarkt te bouwen sta ik versteld. (daarbij zijn er ook plannen om de de koepelgevangenis te herbestemmen en hier komt straks enorm veel ruimte vrij die nog maar moeilijk te vullen is als ik de geïnteresseerde ontwikkelaars moet geloven)

Als er geen supermarkt komt verwacht ik dat de ruimte van de spar wel weer een winkelfunctie krijgt, hier wordt niet over nagedacht en weggewuifd met 'onmogelijk!' maar de eigenaar van de spar heeft uiteraard ook baat bij de komst van de supermarkt (pand wordt gekocht en zijn werknemers krijgen een baan)

Als er dan toch besloten wordt tot een supermarkt, dan doen wij als omwonenden al genoeg water bij de wijn doordat de woonbestemming (rust) wordt veranderd in Detailhandel en Gemengd 1 en 2 (geluid). Dan verwachten we aan de kant van de ontwikkelaar ook wat water bij de wijn waardoor de aantasting van ons woongenot tot een minimum wordt beperkt. Hieronder onze wensen vwb ons woongenot, zie hiervoor punt 2 t/m 5.

Punt 1: Ontwikkelaar wist dat hij een lastig kavel kocht, waarom dan toch maximaal bebouwen
Bedenk dat de ontwikkelaar een kavel heeft gekocht waar een woonbestemming op rust. Dat hij besluit om de bestemming te wijzigen met de wetenschap dat een voorgaande ontwikkelaar dat ook heeft geprobeerd (destijds een bouwplan voor een groot woningcomplex), moet hij de kans van slagen kunnen inschatten. Daar zal de aankoopprijs destijds ook naar geweest zijn.

Om vervolgens met die wetenschap toch een enorm plan van 1850m2 (!) door te drukken en daarmee het hele achtergebied vol te bouwen is heel brutaal en ondoordacht. Dit is een olifant in een konijnenhok proppen.

Punt 2: Max bovenkant laagste schutting is de maximale hoogte (zoals afgesproken) en geen uitzonderingen (zoals airco, 10% regeling of laden en lossen)
Absoluut geen verhogingen op het dak. Niet de 10% regeling maar ook geen airco-units of verhogingen voor laden en lossen.

<u>Laden en lossen</u>
Dit kan ook heel goed verlaagd worden zoals D66 al aangaf, dit is uiteraard een duurder kostenplaatje er zijn met dit idee dan 2 denkbare opties:

- Het hele plan nog verder de grond in maar dit is uiteraard erg duur
- gedeeltelijk de grond in met een extra goederenlift om de circa 1 a 2 meter te overbruggen.

Punt 3: Geluidsoverlast
Geluidsoverlast beperken. Niet vergelijken met normen maar met de huidige situatie. De huidige situatie is een groene tuin met veel vogels en meer niet. Het uitgangspunt zou dan moeten zijn dat er geen geluidproducerende elementen zijn in de nabijheid van de kavels (25m).

Airco
Door de airco units op maaiveldniveau aan de Utrechtseweg-zijde te plaatsen met geluidsabsorberende wanden en plafond en opening richting Utrechtseweg (dus niet in het dak) zal het geluid enorm beperken in de woning carre.

Laden en Lossen
Dit geldt ook voor het laden en lossen: Overdekt laden en lossen, de wanden en plafond bekleden met geluids absorberend materiaal. Dat dit niet boven het dak uitkomt (zie punt 2) is enorm belangrijk voor ons rijtje woningen, wij kunnen in de winter de Rijn zien vanaf begane grond en dat is prachtig!

Punt 4: Parkeerkelder
Er staat weinig in over de parkeerkelder en hoe luchtverversing gaat. Wij willen dat alle openingen richting de Utrechtsewegzijde gaat. Geen aanzuiging/openingen oid aan de woning carré (Parkeergarages en startende/rijdende auto's in betonnen omgeving zorgen voor veel lawaai). In de parkeerkelder wellicht nog wat geluidsabsorberend materiaal.

Punt 5: Bomen
Als er wat meer ademruimte komt in het plan zouden we graag wat bomen geplaatst zien worden aan de westzijde van het plan, dit absorbeert geluid en mochten de grote bestaande bomen het hele ondergrondse bouwen (wortels e.d.) niet overleven dan hebben we nieuwe flinke bomen om het flatgebouw te verbloemen. Daarbij kunnen (volgens mij) dan een paar bomen die nu op de lijst staan om omgehakt toch blijven staan.

Een heel verhaal ondanks dat ik het beknopt probeerde op te schrijven, ik hoop dat jullie er iets mee kunnen doen, dat zou geweldig zijn! Succes en ik kom maandag uiteraard weer luisteren.

Met vriendelijke groet,

Marije Weijers
Architect MArch

Blik Architectuur | Interieur

Contact
Tel. 06-24266295
marije@AtelierBlik.nl
www.AtelierBlik.nl (architectuur en interieur)
www.Blikwaren.nl (productdesign)

www.DePlaatsMakers.nl (collectief)
Op maandag, dinsdag en donderdag telefonisch bereikbaar, iedere dag bekijk ik mijn mail.

Postadres
Alexanderstraat 104
6812 BJ Arnhem

Bezoekadres
Coehoorn 35
6811 LA Arnhem

De inhoud van deze e-mail en eventuele bijlagen kan informatie bevatten die voorbehouden is aan de beoogde ontvanger en/of vertrouwelijk is. Deze e-mail en de bijlagen mogen niet aan derden ter beschikking worden gesteld, niet gebruikt worden en op geen enkele wijze gekopieerd worden door iemand anders dan de beoogde ontvanger van deze e-mail. Als u deze e-mail per abuis heeft ontvangen verzoeken wij u ons telefonisch of per e-mail te waarschuwen en deze e-mail te verwijderen.

PARTIJ VAN DE ARBEID

Concept motie "Samen met de buurt"

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 27 maart 2017, ter vaststelling van het bestemmingsplan Utrechtseweg 280-284,

Constaterende dat

- Het bestemmingsplan een bovengrondse supermarkt mogelijk maakt van maximaal 1.550 m2 bruto vloeroppervlak (bvo);
- Het perceel waar de supermarkt gepland is aan de Utrechtseweg en aan drie zijden is ingesloten door woningen (Oranjestraat, Alexanderstraat en Wilhelminastraat).

Overwegende dat

- Na het eerdere besluit in 2012 om het bestemmingsplan voor de ondergrondse supermarkt niet vast te stellen door de ontwikkelaar een participatietraject is gestart;
- Dat voor sommige bewoners die participatietraject een mogelijkheid is geweest om invloed uit te oefenen op de plannen;
- Dat door sommige bewoners het participatieproces niet is verlopen zoals is verwacht;
- Dat het bestemmingsplan het juridisch / planologisch mogelijk maakt om hier een supermarkt van deze omvang met bijbehorende functies te realiseren;
- Dat ook na vaststelling van het bestemmingsplan overleg met de buurt van belang is om een zo goed mogelijke inpassing in de buurt te realiseren;
- Dat direct omwonenden nog zorgen hebben over met name het laden en lossen, de airconditioningunit op het dak van de supermarkt, geluidsoverlast, omvang van de supermarkt, overlast bij de ingang Oranjestraat en groene inpassing;
- Laden en lossen nu 6x per dag mogelijk is, maar dat door de projectontwikkelaar is aangegeven dat dit aantal veel lager is;
- Dat direct omwonenden niet allemaal het vertrouwen hebben dan zij gehoord worden nadat het bestemmingsplan is vastgesteld.

Verzoekt het college om:

- Na vaststelling van het bestemmingsplan erop toe te zien dat het participatieproces wordt voorgezet en dat de direct omwonenden nadrukkelijk bij het proces betrokken worden en voldoende zijn vertegenwoordigd;
- In dit proces er op toe te zien dat er een convenant met de buurt wordt gesloten waar, naast door alle partijen in te brengen punten, in ieder geval afspraken worden gemaakt over:
    - laden en lossen (zonder "piep piep");
    - beperken geluidsoverlast;
    - voldoende groene inpassing;
    - overlast airconditioningunit
- In het vervolgtraject met de projectontwikkelaar te kijken of de airconditioningunit inpandig of op de begane grond (tussen supermarkt en villa) gerealiseerd kan worden en als dit niet kan te zorgen dat deze zo gerealiseerd wordt dat geluidsoverlast maximaal beperkt wordt en de constructie door middel van groen passend bij het groene dak wordt ingepakt;
- In het vervolgtraject met de projectontwikkelaar een minder overlastgevende oplossing voor het laden en lossen te bedenken (inpandig of (deels) verdiept);
- In het vervolgtraject met de ontwikkelaar te onderzoeken hoe de overlast rondom de ingang aan de Oranjestraat voor de direct omwonenden beperkt kan worden (bijvoorbeeld door te overkappen).

Fractie PvdA
Eric Greving

Reactie Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV – Harm Mensink, projectontwikkelaar
Door de heer Dagelet en mevrouw Vlaanderen wordt gesteld dat zij in een enorm veel slechtere positie belanden als voorheen.

De heer Dagelet
De heer Dagelet heeft in 2003 de eigendom van zijn woning verkregen. De eigendom van een woning welke op dat moment en nog steeds grensde aan een terrein met een bedrijfsmatige, garagebestemming. Ten tijde van de verkrijging van deze eigendom was het toenmalige garagebedrijf op deze locatie nog volop in bedrijf. Door de lange procedure om te komen tot een nieuwe invulling van het terrein heeft deze toegang geen functie meer gehad en is er (wellicht) een ander gevoel over ontstaan.

We citeren hierbij een direct aanwonende:

> *…volkswagen garage- auto schade herstel bedrijf incl spuiterij !! Helaas IS DE HOOGTE VAN DIT LAATSTE GEBOUW in een vergelijking met de huidige voorgestelde bebouwingshoogtes nergens verwerkt ….. De inzamelplek voor alle afvalstromen van de garage lag aan de uitgang naar de oranjestraat Het inzamelen werd door vrachtauto s verzorgd via de oranjestraat !!!*

In de nieuwe situatie krijgt de heer Dagelet naast zijn woning een voetgangersgebied. Dit in plaats van een aan- afvoerroute voor/van toeleveranciers (vrachtverkeer) en/of bezoekers. De gemeente heeft vastgelegd dat hier de route voor gemotoriseerd in het nieuwe bestemmingsplan niet meer mogelijk is.
Met bovenstaande verkrijgt Dagelet een aanmerkelijke betere positie dan degene welke hij aankocht in 2003.

We hebben Dagelet in de afgelopen jaren de navolgende opties geboden om voor hem een oplossing te beiden

- Aankoop woning
- Woningruil met nieuwbouw-eengezinswoning in Elst
- Partiele overkapping van de doorgang, zodanig dat het dak van de supermarkt aansluit op de (blinde) zijgevel. Hierdoor is er een minimale (overlast) van voorbijgangers in de doorgang
- Vaststellen en afwikkelen van een mogelijke planschade door een deskundige

Op geen van deze punten zijn partijen tot consensus gekomen.

Mevrouw Vlaanderen
Voor mevrouw Vlaanderen geldt als huurster van de door haar bewoonde woning in grote mate hetzelfde als voor de heer Dagelet.
Dit met de toevoeging dat we met de eigenaar (verhuurder) van de door mevrouw Vlaanderen bewoonde woning reeds overeenkwamen om op de erfafscheiding (hoogte 1.8m1) een gebouwde erfafscheiding te voorzien. Dit teneinde eventuele overlast van voetgangers/winkelend publiek aan haar (blinde) zijgevel tot een minimum te beperken en haar privacy in de patiotuin zoveel mogelijk te waarborgen.

Voor nadere vragen en toelichting beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

H.A.N. Mensink
Apollo IX Projekt- en Ontwikkelingsmaatschappij BV

Raadsvoorstel:
Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan 'Utrechtseweg 280 - 284'

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	27 maart 2017
Zaaknummer:	2016-12-00239
Portefeuillehouder:	G. Ritsema

Raadskameradvies:

Aan de gemeenteraad, 21 maart 2017

Toezegging
Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken hoe de planning van de bouw van de supermarkt zich verhoudt tot de geplande werkzaamheden aan de Utrechtseweg.
College, ontwikkelaar en ondernemer hebben tijdens de beraadslagingen toegezegd het bestaande overleg met de directe omgeving voort te willen zetten.

Moties en amendementen
De fractie van de PvdA overweegt een motie of evt. amendement om te garanderen dat partijen afspraken maken over discussiepunten, zoals (het beperken van) geluidsoverlast, inpassing etc.
De fractie van de ChristenUnie wil graag meedenken met de motie of amendement van de PvdA. Daarnaast overweegt de fractie een motie m.b.t. de versterking van de wijkeconomie.
De fractie van D66 overweegt een amendement over het wel of niet inpandig laden en lossen.
De fractie van de SP is in principe voor het voorstel, maar wacht het amendement van D66 af.

Conclusie
De fractie van de Arnhemse Ouderenpartij was niet bij de raadskamervergaderingen aanwezig.

De overige fracties steunen het voorstel en wachten de moties en amendementen met belangstelling af.

De voorzitter constateert met instemming van de radaskamer dat de meningsvormende fase is afgerond. Het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

J. Elfrink